Ka Lamana'a Mono'i Lu Mu Tifi'ehina Ka Yabe

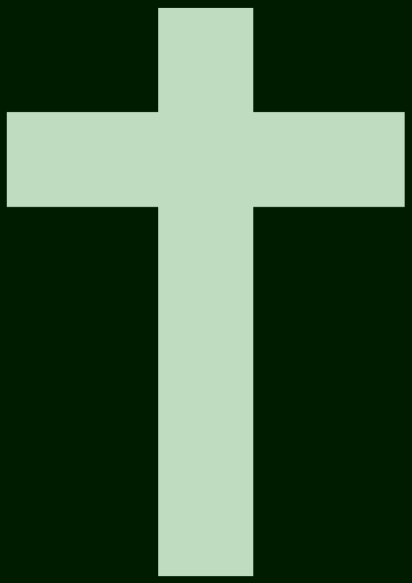

The New Testament in the Benabena Language of Papua New Guinea

Ka Lamana'a Mono'i Lu Mu Tifi'ehina Ka Yabe
The New Testament in the Benabena Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Benabena

copyright © 1982 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bena-bena (Benabena)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-09-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
429cb299-5ab9-51c4-8857-9de5c72f8388

Contents

FRT 1
MATIU 3
MAKI 75
LUKU 119
YONI 195
APOSOLO LILIˈNAˈANI 246
ROMU 314
1 KOLITI 348
2 KOLITI 379
GALESIA 400
EFESO 412
FILIPAI 423
KOLOSE 431
1 TESALONIKA 438
2 TESALONIKA 444
1 TIMOTI 448
2 TIMOTI 458
TAITASI 465
FILEMONI 469
HIBULU 471
YEMESI 499
1 PITA 507
2 PITA 517
1 YONI 523
2 YONI 532
3 YONI 534
YUTE 536
HUTO HILINA KA 539

KA LAMANA'A
Mono'i Lu Mu Tifi'ehina Ka Yabe

The New Testament in the Benabena Language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Benabena long Niugini

Ka Lamanaʼa
The New Testament in the Benabena language of Papua New Guinea
[bef]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 1982, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publisher, 1982 by Wycliffe Bible Translators
ISBN 0-72720224801

Web version
© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

http://pngscriptures.org

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).
http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait
Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long *http://tokplesbaibel.org.* Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating.** Na tu, **yu no ken senisim Tok.**

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa. Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**
Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long *http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode.*
Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

KA LAMANA'A

MATIU
Matiu ka lamana'amu koyo'ehina

1 Ma fayahi Yesu Kilisitohi tata'agi enigi'ani mana ni'ibe. Yesuhi tata'afu
mone Tebiti yabe. To ana bomofihi tata'afu mone koyapa bo gi'a Abalaha
yabe.
2 Abalaha ai Isakahi afo'afu yabe. To Isaka ai Yakopuhi afo'afu yabe. To
Yakopu ai Yutahi to gona'amagihi afo'anifu yabe.
3 To Yuta ai liha'a Tema yagi etali pana'atiti loemo Pelesi to Yelaha yabe.
To Pelesi ai Hesolonihi afo'afu yabe. To Hesoloni ai Lamihi afo'afu yabe.
4 To Lami ai Aminatapehi afo'afu yabe. To Aminatape ai Nasonihi afo'afu
yabe. To Nasoni ai Salamohi afo'afu yabe.
5 To Salamo ai liha'a Lehapu yagi etali pana'atiti Boasa yabe. To Boasahi
ai liha'a Luti yagi etali pana'atiti Opeti yabe. To Opeti ai Yesehi afo'afu yabe.
6 To Yese ai Tebitihi afo'afu yagi ya'ma Tebiti sipi kibina bo huto hu'ehina
yabe.
To Tebitiu ai mone bo Yulaiya yabe ana bomofihi liha'a Tebitiu lilago
pana'a keto'ehina gi'a Solomoni yabe.
7 To Solomoni ai Lehoboamuhi afo'afu yabe. To Lehoboamu ai Abaiyahi
afo'afu yabe. To Abaiya ai Asahi afo'afu yabe.
8 To Asa ai Yehosofatihi afo'afu yabe. To Yehosofati ai Yolamuhi afo'afu
yabe. To Yolamu ai Asaiyahi afo'afu yabe.
9 To Asaiya ai Yotamuhi afo'afu yabe. To Yotamu ai Ehasihi afo'afu yabe.
To Ehasi ai Hesekaiyahi afo'afu yabe.
10 To Hesekaiya ai Manasehi afo'afu yabe. To Manase ai Emosihi afo'afu
yabe. To Emosi ai Yosaiyahi afo'afu yabe.
11 To Yosaiya ai Yekonaiyahi to gona'amagihi afo'anifu yagi
fateha'animagi enali'i Bebiloni metoga enele'mete bi'ahanamofihi kana'a
yabe.
12 To ana Bebiloni melugu mine'ahananamofihi kana'agu Yekonaiya ai
Sialitielihi afo'afu yabe. To Sialitieli ai Yelababelihi afo'afu yabe.
13 To Yelababeli ai Abiutihi afo'afu yabe. To Abiuti ai Elaiyakimihi afo'afu
yabe. To Elaiyakimi ai Asohi afo'afu yabe.
14 To Aso ai Yatokihi afo'afu yabe. Yatoki ai Ekimihi afo'afu yabe. To Ekimi
ai Eliutihi afo'afu yabe.
15 To Eliuti ai Eliesahi afo'afu yabe. To Eliesa ai Matanihi afo'afu yabe. To
Matani ai Yakopuhi afo'afu yabe.
16 To Yakopu ai Yosefehi afo'afu yabe. To Yosefe Maliahi baha'a yabe.
Ya'ma Malia ai Yesuhi ito'afu yabe. To Yesuhi gi'a mone Kilisito yabe. Ana
gi'amofihi hapa'a Hu'mau le'mo ho ti'ehina bo nelanamo ni'ibe.
17 Ya hu'ehigo asaga Abalahahi naga'aloti tito Tebitito pa sago nayahi
luga luga su hoto nigigusagati loegi loegi heleko malago naga'i mine'ahana
yabe. To nayahi luga luga su hago to nigigusagati loegi loegi heleko
malago Tebitihi megesaloti tigo minana enali Bebiloni hepato enele'mete
bi'ahana. To ana huto nayahi luga luga su holoto nigigusagati loegi loegi
heleko malago minana naga'a enali mineme tite Mesiau huto hina kanalo
mine'ahana yabe.

Malia ai Yesuhi keto'ehina

18 Yesu huto huʻehinamofihi kagaʻa ma huto niʻibe. Ai itoʻafu Malia, ai
Yosefe hiti li alobole hiluʻibe lite kehelite mineʻahaʻina. Ya huʻehina etali li
alobole hite yafi gofa hete etayanugu meliʻahaʻinamo Maliau molo kehelina
Sikalafuʻuba ailugu minago yagapanaʻi ketalubeʻmu huʻehina yabe.
19 Maliahi bahaʻa Yosefeu, ai bati bo, to ai Maliahi ya huʻahane luto leʻmo
buya mehuʻehina. Ai legeso huto fala kito sugunaʻi Maliahi heʻmi etalube
luto kehеliʻehina.
20 Ai Yosefeu Maliahi sugunaʻi heʻmi etalina ekesa yigiba yigiba huto
nohigo bamulugu agelouba bulo huloto ma luto lu emiʻehina: Yosefeo,
Abalahahi tataʻaga, kai Maliahi lihaka leʻmo lolo hilatanaʻmu koli mehubo.
Ai Sikalafuʻuba Maliahi yagapanaʻi emiʻehibe.
21 Ai panaʻi ketolenogo kai giʻa Yesu yabe luto hobo. Henaʻmugope
ai boanaʻamagihi foipanaʻani li heʻmi epoloto hetofa kapogu eneleʻmo
malalinaʻmu yabe luto Sikalafuʻuba Yosefehi lu emiʻehina yabe.
22 Yaʻmana asagaʻna ma huto huto hilina ai kaga mone Sipi Bouba lu huto
huto bomofihi bagagu lulago oʻehinamofihi legeyaʻa huto hilibe. Lu huto
huto bouba ma luto luʻehina:
23 Yafanaʻuba yagapana hiti huloto panaʻi ketoto giʻa Emanueli luto
malalinaʻmu yabe. Yaʻmana giʻamofihi hapaʻaya ma luto niʻibe: Huʻma lali
hiti nominabe.
24 Yosefeu buʻi koʻehinati ho tiloto Huʻmamofihi ageloʻauba bamulugu lu
eminaʻa huto Maliahi li etoʻehina.
25 Ya huʻehina Yosefeu ai Malia hiti nohi kete ya hite mehuse nohigo
Maliau panaʻi ketoʻehina. Ya higo Yosefeu ana panaʻmofihi giʻa Yesu yabe
luto moloʻehina yabe.

2

Keheli bati huse bomagi Yesutoga eʻahana

1 Yesuhi Betelehe hepato Yutia melugu Heloti sipi bo minana kanagu
Maliau ketoʻehina. Ya hulago alihi keheli bati huse bo lugaʻa enali yege
notinagati sonofiʻi kene ite Yelusale hepato neheti'ahana.
2 To enali ma lite enoloka heʻahana: Yuhufa panaʻi huto huʻehina ai Yuta
bonaʻmagi sipi boʻani lolo hilina hiyaʻa nohibe? Ai sonofiʻa yege notinagati
tiʻehigo bu golototi lali fokehi halune luto noone lite liʻahana yabe.
3 Sipi bo Heloti yaʻmana kaga keheliloto topa holoto lesaʻa noligo ana huto
asaga Yelusale boanaʻi enelesa lu baga iʻehina yabe.
4 Helotiu asaga keya ka tisa bonaʻi to mono noto kaba bonaʻi kehe i nupa
iloto ma luto enoloka hoʻehina: Mesia hiyaʻalo huto nohilina niʻibe?
5 Enali lu emiʻahana: Betelehe hepato Yutia melugu yabe. Lu huto huto
bouba ya luto fayanugu go moloʻehina yabe:
6 Kai Betelehe Yuta melugu,
kai sipi bo Yuta meʻi kaba hiʻahana bo
enali enemegeʻi olata mehubo.
Kailuguti sipi bo mone huto huloto
to ai Isilaeli nagaʻnimagi
kaba hu epalalinaʻmu yabe.
7 Ya higo Helotiu Yesuhi bu galune lite yege tinagati ana bonaʻi kehe
iloto ma luto sugunaʻi enoloka hoʻehina: Hena kanaʻalo ana sonofiʻi huto
huʻehifi luto enoloka hoʻehina yabe.
8 To ai ana bonaʻi heʻmi epalago nebago ma luto kaga lu epoloʻehina: Bite
ana panaʻi sa hu bati hilete to bu getetinimo lenali ete lu nimilo, ya hinogo
nani ana huto buto ai kumu fokehi halube.

9 Enali Helotihi kagaˈa akehelilete abiˈahana. To enali ana sonofiˈi
koyapaˈi yege notinagati bu gelete lifite eˈahana kohe to epoloto buto ana
panaˈi nohina noto lataha'alo minoˈehina yabe.
10 Enali sonofiˈi bu gelete komopa bati higo sipi enegelo biˈahana yabe.
11 Enali ana nonuga tilete ana panaˈi itoˈafihi Malia hiti nehaˈigo enali
enalapusa fi emilete mono ka li etete hilete sisaku guˈaniguti hetofa
hatofana hefite emiˈahana.
12 To bamulugu Huˈmau hu enubulo mololoto Heloti nohinaga mebilo luto
lu epigo enali fato kapoga bite hepaˈaniga neheti'ahana yabe.

Iyipitoga biˈahaˈibe

13 Enali abilago Huˈmamofihi ageloˈauba Yosefehi bamuˈi hu bulo
mololoto ma lu emiˈehina: Ho tito panaˈi hiti itoˈafi hiti eteleˈmoto koli huto
Iyipi melugu buto nohitogo alihi nani lu kiminogoˈni alane. Helotiu pana
kumu sa huto halinaˈmu yabe.
14 Ya ligo ana folguˈi Yosefeu ho tiloto ana panaˈi itoˈafi hiti eteleˈmoloto
Iyipitoga biˈahana.
15 Ya hite anaga nehago Helotiu filiˈehina yabe. Yaˈmana kana Huˈmau
lu yege hose bomagi enabagagu luˈehina noseˈnaˈa huto hilibe luto Iyipi
meluguti akuˈi kehe ugo oˈehina yabe.

Helotiu ligo babu yagapanaˈi enoho fili su heˈahana

16 Yege notinagati Yesuhi bu galuneˈmu ana bonaˈi enali Helotihi ya hite
miˈi malana akeheliloto italuga logo biˈehina. Ya higo ai bonaˈi lugaˈa enoho
lifigo Betelehe hepato hiti to hepaˈi lugaˈa ana lebato ninalo hiti asaga
panaˈi kufuˈani loemo buˈehinafi to yuhufa huto nehana asagaˈi enoho fili
su heˈahana. To ai yege notinagati ana bomagihi enoloka nohago lu emina
kaga ekesa yigiloto yabe.
17 Ya huˈehigo kaga mone Huˈmau koyapaˈi lu huto huto bo, Yelemaiyaha,
bagalo moloˈehinaˈa huto nohibe luto luˈehina:
18 Enali Lama hepaluguti
bona nogo mone keheliˈahana.
Sipi eniginaga figo
yibi ahi ahi lite nehana
enali keheliˈahana
Laseliu ai yagapanaˈa asagaˈi
afili su heˈahago
sipi yibi huto minago
bonaˈmagi leˈmo fulu mone mehiˈahana.

Yosefeu lihaˈa hiti to panaˈa hiti akuˈi eˈahana

19 Alihi Helotiu afililago Huˈmamofihi ageloˈauba Yosefehi Iyipi melugu
bamuˈi hu bulo moloto ma luto lu emiˈehina:
20 Ho tito panaˈi hiti itoˈafi hiti eteleˈmoto Isilaeli hepatoga akuˈi bubo,
enali panaˈi haluneˈmu sa sa hiˈahana bonaˈi yatai afiliˈahabe.
21 Ya ligo Yosefeu ho tiloto ana panaˈi itoˈafi hiti eteleˈmoto Isilaeli
hepatoga akuˈi legete biˈahana yabe.
22 Ya huˈehina Akeleasiu afoˈafihi Helotihi nonaˈa Yutia bonaˈmagihi kaba
boˈani nohibe lana Yosefeu koli huto Huˈmau bamulugu kaga mone hiti
lu emigo keheliˈehina. Ya huloto ai ana hepa heˈmito Galili kegiˈa bu
moloˈehina yabe.

23 Ai buto Nasalete hepato nohi gito mino'ehina. Ya higo kaga lu huto huto
bona'magi li'ahanauba legeya'a li huto nohibe lite li'ahana: Enali Nasalete
bo yabe lite lilata hilana'mu yabe.

3

Yoniu nagami folo epolose bouba mono ka lu epi'ehina

1 Ya'mana yupahi Yoniu Yutia kamelugu humofa'na huto mono ka ma luto
lu epimofa'na hu'ehina:
2 Komopatini i gelehe hite foipanatini he'mi su halo lu'ehina.
Hu'mamofihi kokulumalugu kapo'a hokolo hilina kana'a epi'ehina.
3 Hu'mamofihi baga'a lu huto huto bo Aisaiyau liyafa huloto ma luto Yoni
kumu'i lu'ehina yabe:
Bona'i menehanaga meluguti bo mone'mofihi
bagaguti ma luto nolibe:
Sipi Bomofihi kapo'a li loloba hi etalo.
Kapo kuyugu hu'ehilina li fu nelite
li yuhufana hi ete'ehinogo
ai analo kapo malalibe.
4 Yoniu gukete'a hepilata hina kameli yaga oka'a gukete hepito humofa'na
hu'ehina. To gilimi'a fatipagu ilata hinaya yaga gufa'atu lolo huto i'ehina
yabe. To kenu'i hiti to lopi upe'i fi'ehina'a hiti nose'na'a nolata hu'ehina
yabe.
5 Ana yupahi Yelusale bona'i to Yutia kegi'a bona'i to asaga hepa'i Yotani
nagami bele belehi ninalo neminana bona'i asaga'i Yonihi aitoga e'ahana.
6 Ya hite foipana'ani aitoga pa sago Yotani nagamilugu nagami folo
epolo'ehina yabe.
7 Yoniu Felosi bona'i to Satusi bona'i babu lite nagami'i folo letalane lite
ago bu enogoloto ma luto lu epi'ehina: Lenali foipa osifa'mofihi yagapana'a,
kuyu'afu lu lepigo Hu'mamofihi italuga logo bise'na alihi huto hilube'mu
nohina koli falalune'mu nehabe luto ka epeki'ehina yabe.
8 Lenali komopatini i gelehe hilete yalo etonaguti mineme binogo buto
komopatini i gelehe i baga ilibe.
9 Lenali lenipatinigu ma lite mekehelilo: Abalahau ai afotifu yabe, lali
mino fu luse bona'i Hu'mau lifisa meilibe. Nani lu nolepube, Hu'mau ai
ka'ma nina efahi liloto Abalahahi pana'a lolo hilina bati nohibe.
10 Luhi loloba huto yafa hapa'alo ni'ibe. Asaga yafa legeya'a mehali-
namofihi hetigi su hoto logogu genogo logouba lo su halibe.
11 Lenali komopatini i gelehe hana'mu luto nani fa'mene nagamitu nofolo
lepolobe. Ya nohunaya ai bo mone nani nemegesalo alina bouba ai
Sikalafu'i to logo'a hiti folo lepalalina'mu yabe luto Yoniu lu epi'ehina.
12 To ai emuha'a yanuga li'ehibe. To kifi foyaguti lilina yabe. To ai nose'na
yufagaha'a li nomalana nonugu li nupa huto li malalina'mu yabe. To yana
huto sibina'a li nupa huto mesobose loba logogu galina'mu yabe.

Yoniu Yesuhi nagami folo eto'ehina
Mk 1:9-11; Lk 3:21-22

13 Ya luto lu'ehina kana'aluga Yesu Galili hepa'i he'mito Yotani'i kegi'a
Yoniu nagami'i folo netalibe'mu yabe luto bu'ehina.
14 Ya hu'ehina Yoniu: O'e, luto laga hu etoloto ma luto lu emi'ehina: Kai
nagami folo netalata bati huto ni'inamo kai nanitoga noane.

15 Ya ligo Yesu ka'alo ma luto lu emi'ehina: Ana'a hiligi ya meluto yatai
kai lu nokumuna suhi hubo. Ya huto ya'ma kapolo li moloto hilu'inauba
Hu'mau lu'ehinamofihi hinogo bati hilina'mu yabe. Ya ligo Yoniu Yesuhi
kaga lina mege'i moloto nagami folo eto'ehina yabe.
16 Yesu nagami'i afolo etolago mele'isi fa'mene kugutatoga ti molo'ehina.
Ya nohigo analo kokuluma'i hokolo nohigo anaguti Hu'mamofihi Sikalafu'a
limi'ehina, ai kigopa nama legitana lolo huto oto Yesuhi lataha'alo fi besa
lo'ehina yabe.
17 Ya nohigo kokulumaluguti kaga mone ma luto lu'ehina: Ya'ma nani'ni
pana'ni mana'a nohibe. Laga nebesina pana'ni nohigo ai kumuko hetofa
pana'ni yabe luto negelo bi emilata nohuna yabe luto kokulumaluguti
lu'ehina yabe.

4

Satau Yesuhi mi'i molo'ehina
Mk 1:12-13; Lk 4:1-13

1 Ya hulago Hu'mamofihi Sikalafu'auba Yesuhi le'moto ka melugu Satau
fi taga hu etalibe luto bu'ehina.
2 Yesu yege 40 to 40 sinihi nose'na menose anaga mino'ehina. Ya huloto
alihi sipi kau'na ho'ehina.
3 Ya higo Satau aitoga henetiloto ma luto lu emi'ehina: Kai Hu'mamofihi
pana'mo nohutomo ka'ma ni'ina efahi lu epitogo nose'na lolo hino.
4 Yesu ka'alo nona'a ma luto lu emi'ehina: Monolugu ma luto ni'ibe:
Bona'mofihi komopa'a nose'nauba li buto mebilina ai asaga kaga Hu'mau
molo'ehinaubagoko le'mo buto bito hetofa kapolo malalina'mu yabe.
5 Ya luto ligo aku'i he'mito Satau Yesuhi le'moto mone hepato buloto mono
nohi lataha'a kosa kosa hu'ehinalo le'moto tito he'mi etoloto
6 ma luto lu emi'ehina: Kai Hu'mamofihi pana'a nohutomo maloti heleko
lago uma melugu limibo. Mono kauba ma luto lulata nohibe:
Hu'mau kai kumu luto
agelo'a enoho lifinogo limite nehinogo
enali enayanugu limito ketogo
kele'mo saga hilana'mu yabe.
Ya hinogo efahuba kigika noto
ya huto mehilina'mu yabe.
7 Ya noligo Yesu ka'alo ma luto nona'a lu emi'ehina: Monolugu mone'a
hiti ma luto ni'ibe: *Kai Sipi Bomofihi fi taga mehu etobo, ai Hu'makafu nohibe.*
8 To yaloti he'mito Satau Yesuhi le'moto yatama kosa mone ninalo le'moto
tiloto asagako kapo lepito anana anana hetofana ninamofihi lepi'ehina.
9 Ya huloto ma luto Yesuhi lu emi'ehina: Kai kolohupa nohi filoto nunumu
lu netoto nigi li saga huto nofokehi halata asaga'na kaigo kimi su halube.
10 Ya ligo Yesu Satahi ho lifito ma lu'ehina: Satao, abufa hubo. Mono
kauba: *Hu'mamofihi Sipi Bo aisigo gi'a li saga huto fokehi hoto agoya hu*
emibo, luto lulata nohibe.
11 Ya ligo Satau he'mi etoto abufa nohigo agelomagi ete analo Yesuhi
he'me'ahana yabe.

Yesu Galili melugu lili'na hapi fi'ehina
Mk 1:14-15; Lk 4:14-15

12 Yonihi naga foyagu le'mo malabe lite lana'a Yesu akeheliloto ai Galili
melugu bufa hu'ehina.

13 Ya huloto ai Nasalete hepato memino'ehina ai he'mito buto Kapaneami
hepato mino'ehina. Kapaneami ai Galili Hefuhi beleha'alo Sebuluni to
Nafatali melugu mino'ehina yabe.
14 Ya hu'ehigo Hu'mau kaga mone lu huto huto bo Aisaiyaha bagalo
molo'ehinauba legeya'a huto nohibe. Ai ma luto noli:
15 Sebuluni me'i to Nafatali me'i
nagami hefutoga nina,
to hepa'i Yotani Nagami beletoga
mino bego bego hu'ehina,
to Galili ifo'aga
fegutoga bona'i neminana kegi'a yabe.
16 Bona'i enali metepunagu neminana
enali sipi logo fana mehena'a abu ge'ahabe.
Enali bona'i metepu ito
filisemofihi hepa'i ninalo neminana
enalitoga fana mehena
ahuto hu epolo baga i'ehibe.
17 Ya'mana kanaloti hapi fito Yesu mono ka ma luto lu epi'ehina:
Foipanatiniguti komopatini i gelehe hilo. Kokulumamofihi kapo'a anasi a'o
leba to'ehibe.

Loegi loegi bo Yesu kehe igo mege'i mele'ahana
Mk 1:16-20

18 Yesu Galili nagami Hefuhi beleha'aga kapo moloto notubuto loe
kogunale bu etogo'ehina. Simoni, enali Pita lite gi'a helata nehana hiti to
gona'a Atulu, etali hefunugu faya gutalafa melete neha'igo bu etogo'ehina.
19 Ya huloto Yesu ma luto lu etimi'ehina: Nani nemege'i mele'inogo nani
letelepinogo'ni bona'i enele'mo kefefe hite lila'ibe.
20 Ya ligo etali hololu lite faya gutalafa'atiti nehe'mite Yesuhi mege'i
mele'aha'ina yabe.
21 Bu foto'alo mololoto ana huto kogunale Yemesi to Yoni, etali Sepetihi
pana'a neha'igo bu etogo'ehina. Etali boti'atitigu afo'atitifi hiti faya
gutalafa li loloba hite neha'igo Yesu kehe i etimi'ehina.
22 Ya higo hololu lite afo'atitifi hiti to boti hiti nehe'mite Yesuhi mege'i
mele'aha'ina yabe.

Yesu babu boana'i enele'mo bati huto mono ka lu yege ho epi'ehina
Lk 6:17-19

23 Yesu Galili kegi'a minomofa'na huto mono noha'anigu tiloto boana'i
mono ka lu epila to Hu'mamofihi Kapo'a kumu kaga lu epila nohuto to
boana'i enebesi'ehinana li he'mi epolola to enigi enayahi sibina hula ya
hula hu'ehina bona'i enele'mo bati hu'ehina yabe.
24 Ai kaga'a Silia kegi'a bu baga ilago kehelilete enali bona'i anaga
enebesinafi to foipa li'ahana bona'ifi to fato fato'na epesi'ehina bona'i
enele'mete Yesu nohinalo e'ahana. Ya hago Yesu asaga bona'i enele'mo bati
nohuto enele'mo ye ko su ho'ehina yabe.
25 Babu boana'i Galiliti Tekapoli kegi'ati to Yelusale hepatoti, Yutia kegi'ati
to Yotani beletoga neminana boana'i asaga'i babu lite li nupa hite, Yesuhi
mege'i molomofa'na hi'ahana yabe.

5

Yesu kaga kosagu lu epi'ehina

1 Yesu bu gana babu boanaˈi megeˈi lifite nebago ai kosagu tito analo
nohigo koko panaˈna ai metoga ete mino bego hiˈahana.
2 Ya hago Yesu kaga ma luto lu epiˈehina:

Bouba gelo bilinamofihi kagaˈa luˈehina
Lk 6:20-23

3 Bonaˈi enali komopaˈanigu nani bati mehina bo nohube lite kehelite
yaˈma minelata nehana enali enegelo bilo. Enali Huˈmamofihi kapoˈalugu
tilanaˈmu yabe.
4 Bonaˈi enali eniginage figo neminana enofokehi lilo. Huˈmau enleˈmo
fulu hu epoloto soso hu epalalinaˈmu yabe.
5 Agoya bonaˈi enali enegelo bilo. Enali kaga molo epoloˈehinalo asaga
meˈi lilanaˈmu yabe.
6 Bonaˈi enali bebe sete hapaˈani minenogo Huˈmamofihi kaˈalo megeˈi
melete minalana enali enegelo bilo. Huˈmau alihi asagaˈna epilinaˈmu
yabe.
7 Bonaˈi enali lugaˈa bonaˈi eniginaga ka lu epite agoya hu epilata nehana
bonaˈi enegelo bilo. Alihi Huˈmau enegelo bi epito agoya hu epilinaˈmu
yabe.
8 Bonaˈi enali komopaˈani gulu gulu ligo neminana bonaˈi enali enegelo
bilo. Enali Huˈmamofihi bu galanaˈmu yabe.
9 Bonaˈi enali luba hiluneˈmu nehinogomo ana luba folagahaˈanigu bite
kofa hu epelelata nehana bonaˈi enali enegelo bilo. Huˈmau ai panaˈni
yabe lilinaˈmu yabe.
10 Huˈmamofihi kaˈa megeˈi melete minelata nehana bonaˈi enali enagabu
foya nelitemo enegelo bilo. Huˈmamofihi kokuluma kapoˈa enaliˈna lolo
hilinaˈmu yabe.
11 To lenali naniˈi nemegeˈi melete neminenogo lugaˈa bonaˈmagi bu
lenegelete enitaluga logo binogo foipa faipa ka li lepelete lenegene mane
ite ka fato fatoˈmofihi lenalitoga lu nemelenogomo lenali lenegelo bilo.
12 Ya nehinogomo kugufaluga laga kebesinogo kegelo bibo. Sipi minaka
kokuluma hepatoga Huˈmau kaba hu ketoˈehina kimilinaˈmu yabe. Koy-
apaˈi ana suhi hite lu yege hose bonaˈi kohe tete huto hanamagihi enegene
mane ite enaheˈahana yabe, luto Yesu lu epiˈehina yabe.

Bo ai hege legi to logo guluya mehaˈa legi huto nohibe
Mk 9:50; Lk 14:34-35

13 Bonaˈi lenali meˈmofihi hegeˈa legi hite nehabe. Ya huˈehina ana
hegemofihi lagaˈa abu su holagomo lenali akuˈi hena hago ana hegemofihi
laga lenalitoga olata nohibe? Ya hina hegemofihi lilinaˈa meminolata
nohibe. Enali bati mehuˈehibe lite li neheˈmigo boanaˈi analo lapasa ite
kapo melelata nehabe.
14 Lenali melugu fana mehenaˈa legi hite nehabe. To hepaˈi mone kosagu
minolata nohina ana hepaˈi bona enubulo fala kito meminolata nohibe. Ai
hutoˈi minolata nohibe.
15 Bonaˈi enali libiˈi li kulu tilete somotu ifi metalibe. Enali ifo hitalo
malago nonugu nehana bonatoga kululu tuto fi besa lo baga igo be ge fana
tete minelata nehabe.
16 Ya huto ninagi lenali libitini ligite boanaˈi enali enubulo binogo lenali
hetofa hapatini bu gelete to enali ana hite Sipi Bo Huˈmatinifu kokuluma
hepatoga nohinamofihi enegelo bite giˈa liyafa hilabe.

Keya ka hapaˈamu lu enelepiˈehina

17 Lenali nani kumuˈi Mosehi keya kaˈa hiti to lu yege hose bonaˈmagihi kaˈani hiti li heˈmilube luto oˈehibe lite mekehelilo. Nani li heˈmilube luto meoˈohuna ana kagaˈa luˈehinamofihi pa salibe luto oˈohuna yabe.
18 Uleˈale huto lusiga maˈnaka luto nani lu nolepube, asagaˈna ma meˈi hiti kokuluma hiti su hoto bilinaya Huˈmamofihi keya kaˈa kitili kitiliˈna su hoto mebilina analo minoba minoba hilinaˈmu yabe.
19 Ya huˈehinagi bo moneuba Huˈmamofihi keya kaˈa nesiˈasi li gofa hoto pelesa iloto lugaˈa bonaˈi ana suhi huto enelepilina kokuluma kapolo giˈa nesiˈasi minalibe. To bo moneuba hetofana huto keya kamofihi liyafa huloto megeˈi moloto nominoto boanaˈi ma kaga megeˈi malalo luto eneleˈmo ho tiloto hetofa kapogu malalina ai kokulumalugu sipi giˈa minalinaˈmu yabe.
20 Ya huˈehina nani lenekesa nobube. Lenali Huˈmamofihi laga besina suhi hite hetofanaguti minalanauba Felosi bonaˈi hiti to keya kaga enelepise bonaˈmagihi hapaˈani enebe liginogoko lenali kokuluma kapolo nehetilanaˈmu yabe luto Yesu lu epiˈehina yabe.

Enipagu logo bisemofihi hapaˈa
Lk 12:57-59

21 Koyapaˈi kaga mone ma lite keya kagu tatatinigihi lu keyeˈahana akeheliˈahabe: *Bo moneuba mone bo ho fililina ana bo ai ka foyagu filinaˈmu yabe.*
22 Ya huˈehina yatai aku nani lu nolepube. Bo moneuba gonaˈa ipakafa halina ai ka foya lilinaˈmu yabe. To bo moneuba gonaˈamofihi kaiya faˈmene bati mehina bo nohane luto ka emekilina kanisole bolo ho tito ka foya lilinaˈmu yabe. To bo moneuba gonaˈamofihi negi nagi noto bati mehuˈahata bo nohane luto ka emekilina aiya loba loba logo kapogu bilinaˈmu yabe luto Yesu lu epiˈehina yabe.
23 Ya huˈehinagi kai Huˈmamofihi lokiya fi emilubeˈmu hitalo oloto yataˈa kogonaka ka emekiˈehilata kekesa hokolo hinogomo
24 asagaˈna ana hitalo nomoloto hololu luto buto kogonaka leˈmo fulu huto ya huto kipakafa hoto ka emekiˈohuna yatai lubeyaga nounagihe luto li koguna ileteˈatiti yalo alihi oto Huˈmamofihi hitalo lokiya fi emibo.
25 To bo moneuba ka foyagu keleˈmo malalubeˈmu keleˈmoto nobinogomo kapoga nebitetiti kai meleˈisi hololu luto ipakafa mehoto kiya yogokolo hu emibo to ka hetofaˈa lu emito koguna ito minobo. Bonaka ana bouba yasimofihi yato keleˈmo melenogo to yaloti yaˈmauba polisi bomofihi yato keleˈmo melenogo yaloti polisi bouba naga foyagu keleˈmo molo lalibe.
26 Ya hinogo anaga nohutoka efahi tina hu ketoˈehinamo molo emiloto nagaluguti su halane, to tinakalo emi pa mesotomo ana naga foyagu minomo buto emiletogomo su halataˈmu yabe, luto Yesu lu epiˈehina yabe.

Bo alobole li sibina husemofihi hapaˈa

27 Lenali koyapaˈi yaˈma kaga lago akeheliˈahana yabe. *Lenali bo alobo gofa mehalo.*
28 Ya huˈehina nani yatai ma luto lu nolepube. Bo moneuba aˈi mone bu goloto buluˈi hoto ipaˈa emito minalina, ai komopaˈagu ya huto kehelilinauba, ai alobo huto minosemofihi keya kaˈa li gofa hoto komopaˈagu foipana nohibe.
29 To lamagakaga kubukauba ligo foipana nohutomo li kutu hoto heˈmilago bubo. Kugufaka luga kegiˈa fenene hinogo nohuto minoba minoba kapogu bilata bati huto yabe. To kugufaka asagaˈi niˈinogo nohuto logo kapogu bilata ya bati mehuˈehibe.

30 To kayahi lamagaˈauba ligo foipana li huto nohutomo ana kayahi laga
huto heˈmilago bubo. Mone kayahi laga hu heˈmilago ya hina bati hutitaˈmu
asaga kugufaka niˈinogo logo kapogu bilata bati mehutitaˈmu yabe.

Bo alobo loko husemofihi hapaˈa
Mt 19:9; Mk 10:11-12; Lk 16:18

31 Koyapaˈi bina kagu ka mone ma luto minoˈehina yabe: Bo moneuba
lihaˈa heˈmi etalubeˈmu nohutomo fayahi mone ya huto lihaˈni heˈmi etobe
luto koyoto emibo luto nina yabe.
32 Ya huˈehina nani yatai lu nolepube. Bo moneˈmofihi lihaˈa fato bo hiti
koto ho tito mehuse bati huto nominago to ana bouba yaˈma lihaˈa heˈmi
etolenogo to yalo ana lihaˈauba fato bolo buto minalina ai yaˈma bomofihi
hapaˈauba ligo lihaˈauba li alobo huˈehina keya ka gofa nohabe. To bo
moneuba ana aˈi lilotomo ai bo alobomagi keya ka li gofa holago foipanaˈa
nominabe.
33 To mone keya ka tatatigi alago lenali hiti akeheli su heˈahanaya ma
luto niˈibe: Kaga mone nolutomo ana kaga faga yabeˈamu leˈmo amuya
malalubeˈmu lutomo lusiga luto ifoloti nolube luto melubo. To lusiga
nolutomo lusiga maˈnaka nolunagihe luto lu hokolo huto lubo.
34 Ya huˈehina yatai nani lu nolepube. Lenali kaga mone leˈmo amuya
malaluneˈmu nehitemo ifo muya kokuluma hepatoti nolune lite melilo.
Kokulumaˈi ai Huˈmamofihi hepaˈa niˈibe.
35 To lenali kaga mone leˈmo amuya malaluneˈmu nehitemo meˈi gi
mehalo. MeˈiHuˈmamofihi lagaso hepaˈa niˈigo aiˈnanalo giˈa mololata
nohibe. To lenali kaga mone leˈmo amuya malaluneˈmu nehitemo lenali
Yelusale hepaˈi giˈa mehalo. Yelusale hepaˈi ai Sipi Bomofihi hepaˈa niˈibe.
36 To kaga mone latahakalo li moloto lu amuya memolobo. Okaka legeyaˈa
moneˈisi koholina li lolo hula to nupaˈna li lolo hula mehilataˈmu yabe.
37 Ya huˈehinagi lenali oˈyo lila, to oˈe lila hite anaˈasiya lilata hilo. To
kaga analo lu yatama hite lilata nehana kagamoya foipa bo Satatogati olata
nohibe.

Bati mehina suhi nehanalo nonaˈa akuˈi hulatamofihi hapaˈa
Lk 6:29-30

38 Yaˈmakagakoyapaˈiahutohinalenaliakeheliˈahabe. *Kai kubuka i*
polo nehinogomo ana huto enali enubu i polo hubo. To kabaga yogoˈa ife
nesenogomo kai ana huto enali enabaga yogoˈa ife sobo.
39 Ya huˈehina nani akuˈi yatai lu nolepube. Lenali bo moneuba osahi
lenehenogomo lenali ana bo nonaˈa mehalo. Lenabaga hapaˈalo lamaga-
tiniga inogomo mone kegiˈa i gelehe hu emitogo ino.
40 To bo moneuba ka foyagu keleˈmo malalubeˈmu nohuto kefeka nolino-
gomo guka hiti heti emitogo lino.
41 To bo moneuba anaˈinaˈa neheˈmoto lito buto emasilo limilane linogo-
moya kai heˈmoto buto ai luˈehina be ligito fotoˈalo emibo.
42 To bo moneuba anaˈina nimibo luto kehe inogomo kai emibo. To
anaˈina kaitogati yokaˈi lilune lite kehe neinogomo kai oˈe luto kemegesa
hu meepibo.

Fatehe bonaˈi eneleˈmo laga husemofihi hapaˈa
Lk 6:27-28, 32-36

43 Koyapaˈi yaˈma kaga huto huˈehina lenali akeheliˈahabe: *Lenali bonaˈi*
lenalalutinigigo eneleˈmo bati nehite fatehatini lenipakafa ho epite eneleˈmo
fato malalo.

44 Ya huˈehina nani yatai akuˈi lu nolepube. Fatehatini eneleˈmo bati nehite to lenaliˈi leneleˈmo bati mehilana bonatoga nunumu HuˈmamofitogaAfotinifihi hu epelenogo ai eneheˈmalibe.
45 Ya hilete yalo lenali kokulumalugu Afotinifihi panana ˈa lolo hilanaˈmu yabe. Ai bo foipaˈafi to bo manaˈafi enogo moneˈago huloto anabo anabo yegeˈamofihi fana mehaˈa epilata nohibe. To ana huto koˈi bo manaˈa noepito bo sibinaˈa noepito hulata nohibe.
46 To lenali bonaˈi enipa lepilata nehana bonaˈi enipa epite eneleˈmo bati hilata nehanaguti hena minaˈa lilana niˈibe? Enali foipa boanaˈi hiti takisi lilata bonaˈi hiti ana suhi hilata nehabe.
47 To kai kalalukafinogo yahi emito be notigito fatehakamofito kubu bu go fatoga nomalata henanaloti lugaˈa bonaˈi enebe ligilata niˈibe? To fegutoga bonaˈmagi hiti ana suhi hilata nehabe.
48 Ya huˈehinagi lenali asaga yupahi hetofanaguti minete hetofa foya lite bebe sete kokulumalugu Afotinifu hinaˈa hite minalo, luto Yesu lu epiˈehina yabe.

6

Bonaˈi eneheˈmosemofihi hapaˈa

1 Lenali kaba hu bati hilo. Lenali hetofa hapatini asaga boanaˈmagihi enubulo enali be galabe lite li huto hite lolo mehilo. To lenali ya hilana kokulumalugu Afotinifitogati minaˈa melilanaˈmu yabe.
2 To feˈnohaˈa meniˈise bomofihi anaˈina heˈmoto emilubeˈmu nohutomo, kai fagalo bonaˈmagi mono nonugu hila to kapo napagu hila nehanaˈa huto bona enubugu fi yotili katili ito bula ola mehubo. Ya hilata nehana bonaˈiya enali boanaˈmagi bu lagalabe lite hilata nehabe. Nani lusiga luto lu nolepube. Enali alihi melilana minaˈani yatai alite neminabe.
3 To feˈnohaˈani menilina bonaˈi eneheˈmalubeˈmu nohutomo legeso huto fala kito sugunaˈi lolo hubo, to kayahi lamagaˈagati ya hilubeˈmu nohutomo kayahi sogaˈa lu meemibo.
4 To kai ya huto fenene huto sugunaˈi lolo huletogomo Afokafu kokulumalugu nohinauba asaga sugunaˈna bu go baga ilata bouba bu kogoloto alihi mina kimilinaˈmu yabe.

Nunumumofihi hapaˈa
Lk 11:2-4

5 Kai nunumu hilubeˈmu nohutomo fagalo bomagi hilata nehana suhi kai mehubo. Enali mono nonugu ho tite nehite nunumu lilata nehabe, to hepalugu sipi kapo i loe lae huˈehinalo bite bona enubugu nehite nunumu hilata nehabe. Nani lusiga luto lu nolepube. Enali minaˈani aliˈahabe.
6 To kai nunumu hilubeˈmu nohutomo legeso huto kose nohakagu tiloto kafeka li hekini loloto Afokafitoga numuna hu emitogo ai fala kito nohinati keheli ketalibe. To ai Afokafu asaga sugunaˈi ninana bu golata bouba bu kogoloto analo nonaˈa kimilibe.
7 To lenali numuna hiluneˈmu nehitemo kegeiyo bonaˈmagi nehanaˈa hite yatamalo kaga babu lite melilo. Enali babu kaga linogoti Huˈmauˈnunumutiˈkeheli bati hilibe lite lilata nehabe.
8 Lenali enali suhi lite enemegeˈi memalalo. Nunumu mehiˈahago HuˈmaAfotinifihi kaga lu emilanaˈa komopatinigu abu go su holata nohibe.
9 Lenali ma lite numuna hu emilo: Afotiga, kokulumalugu minane, kigika hetofa huto fato minalibe.

10 Kai kapoka ai huto hino, luto nolune. Enali kabaga liyafa hite kokuluma
agoya hi nekimigo lali melugu ana suhi huto kabaga liyafa huto kofokehi
halune'mu nolune.
11 Kai yatai nose'nati limibo.
12 To kai foipanati li he'mi letobo, to lali ana huto bona'magi foipana
nehiletana li he'mi epalalune.
13 Kai sipi fi taga huse'nagu lele'mo memoloto foipanamofihi afo'afitogati
lele'mo lubuto bibo.
14 Kehelilo. Lenali bona'magitoga foipana li huto hu epele'ahana lenali
li he'mi epelenogo, ana huto kokulumalugu Afotinifu lenali foipanatini li
he'mi lepalalina'mu yabe.
15 To lenali boana'i enali foipana'ani li mehe'mi epalana ana huto
kokulumalugu Afotinifu lenali foipanatini li mehe'mi lepalalina'mu yabe,
Yesu lu epi'ehina yabe.

Nose'na mo sisemofihi hapa'a

16 Lenali mono ka'mu lite nose'na mo site neminetemo fagalo bomagi
hilata nehana suhi hite lenokaba li sibina mehilo. Enali enokaba li sibina
hilata nehanaya asaga boana'magi bu enegelete nose'na mo si'ahabe lite
lu epalalabe lite nehabe. Nani ma'naka luto lu nolepube. Enali ya hilata
nehana bona'magi mina'ani ali'ahabe.
17 Ya huto ni'inagi kai nose'na mo sito nominotomo okakagu mesebe
nofoloto kokabaluga nagami koto li kosaba huto humofa'na hubo.
18 Ya hitogo boana'magi enali ya huto nose'na mo si'ehina bo menohibe
lite lilana'mu yabe. Ya huletogo Afokafu fala kito fenene nohuto asaga'na
bu golata nohinauba alihi hetofa mina'a kimilina'mu yabe.

Hetofana li nupa hulatamofihi hapa'a
Lk 12:33-34

19 Lenali ma melugu hetofa hatofa fe'nohatini li nupa mehilo. Ma melugu
molepa kafamagi hiti to kagopa logose'nauba anana anana li sibina hulata
nohigo to guminalo bomagi kafe sigite gumina felelata nehabe.
20 Ya hu'ehina lenali kokulumalugu'natini li nupa hilo. Asaga'na koku-
lumalugu nina ai kagopa melogolata nohibe, to molepa kafauba menolata
nohibe, to guminalo bouba kafe sigito tito gumina melilata nohibe.
21 Yogo fe'nohaka ni'ilinaga asaga yupahi komopaka minolata hilina'mu
yabe.

Kugufakamofihi fana meha'a
Lk 11:34-36

22 Lubumoya lugufamofihi libi'a legi huto ni'ibe. Kubukauba bati huto
ni'itomo asaga kugufakaloga i besa lo baga ilata nohibe.
23 To kubuka sibina hu'ehigomo asaga kugufakalo metepu i baga noibe.
To kailugu fana mehena ninauba aku'i metepu hapi fito gilotomo analo sipi
metepu i baga noibe.

Koko pana'uba loe bona'mofihi lili'na melilata nohibe
Lk 16:1; 12:22-31

24 Koko pana'i moneuba loe bolo moneko kumu lili'na lilata menohibe. Ya
hilina ai mone bomofihi lili'na li bati nohuto mone bomofihi lili'na li bati
mehilina'mu yabe. Lenali Hu'mamofihi lili'nalo bo'a neminete efapofihi
lili'nalo bo'a moneko kumu meminalo.
25 Ya'mu luto nani lu nolepube. Lenali nagami'i to nose'na nete
minalana'mufi to gukete lenugufalo li hekelete minalanamu'i lenelesa

nolinogo lenekesa yigiba yigiba mehilo. Bati huto minose'nauba nose'na ho'ehifi to bati huto minose'nauba guketemofihi ho'ehibe?
26 Lenali nama helo lili hilata nehanamagihi bu enagalo. Enali nose'na foyagu hekelelete limo limo melete nelata menehabe. Hu'ma Afotinifu kokulumalugu nominanauba nose'na'ani epilata nohibe. Lenali nama enebege ligite nehana menekehelifiye?
27 Hiya bomaka minomo bilata kana'agu kelesanaguti minalata ni'ibe?
28 To hena hibe lite lenali gukete li hekelete minalana'amu'i lenekesa yigiba yigiba hilata nehabe? Lose tose'na fegutoga minolata nohina enali hena hena huto tilata nehafi lenali bu galo. Enali lili'na'ani lila to gukete'ani li hekelela menehabe.
29 Nani lusiga luto lu nolepube. Solomoni fe'noho bo minana'a huto gukete'a ma lose tose kifinamagi li nehekalana'a huto li hekoloto memino'ehina yabe.
30 Yatai huto hilete yago fenene hilete nehana lose tose kifi'namagihi Hu'mau gukete'ani hu epololata nohibe. To lenali'iba ana huto lenele'mo bati huto guketetini mehu lepalalina ni'ifihe? Lenegekesa menina bona'i nehafi?
31 Ya hu'ehinagi lenali nose'na nalana'mufi to gukete li hekalalana'mu lenekesa yigiba yigiba hilete lenelesa melino.
32 Enali mono ka mekehelise bona'magi asaga ya'manana'mu mege'i lifite kene ilata nehabe. Ya hu'ehina kokulumalugu Afotinifu asaga'na lilanana ya huse'na lilanagi luto akeheli'ehibe.
33 Ya hu'ehinagi kai yata'a Hu'mamofihi kapo'alo li kubulo moloto mege'i meletogo ai gelo biloto asaga'na bati'a kimilina'mu yabe.
34 Ya hu'ehinagi yagomo'mu hena'ni hilube luto kekesa yigi babu melubo. Hu'mau yagomo kaba hu ketalibe. Kai moneko moneko kanamu'i kekesa kehelito minobo.

7

Bona'i yasi legi enele'mo yegelo molose'mofihi ka hapa'a
Lk 6:37-38, 41-42

1 Lenali bona'i enipakafa hete enele'mo yegelo memalalo. To Hu'mau alihi lenali'i lenele'mo yegelo ana huto memalalibe.
2 To Hu'mau hu'ehilata bameto li moloto kele'mo yegelo malalina'mu yabe. To kaga luto bona'i ya amuya'niloti yabe lilata Hu'mau ana mone'ago kagaloti kele'mo yegelo malalina'mu yabe.
3 Kai kogonakamofihi pehena bugu nina hena hibe luto gili gili nohu etane? Kai kubukagu kefa fulupa sipi'a ana huto ko'ehina bu goto li he'miloto hubo.
4 Kefa fulupa fela'a kubukagu ni'ilina li mehe'mise hena hibe luto kogonakamofihi ma luto lu emilata ni'ibe: Nogonao, pehena kubugu ni'ina li he'mi ketaluna bati huto ni'ifihe? Ya luto lilapiye?
5 Kai faga fagalo bo. Yata'a kai kubukagu kefa fulupa fela'a koyofo hu'ehina li he'miloto yalo bu go fana to'ohuto kogonakamofihi buguti pehena li he'mi etobo.
6 Lenali hetofa nasana kalamagihi meepilo. Enali i behe hite heni lepele lalabe nolube. To lenali pesesutini hetofa hatofa'a yagamagihi meepilo. Enali pesesutini libe hepulu tibe hite lapasa i lalabe nolube.

Bo amuya moloto nunumu foya nolina
Lk 11:9-13

7 Lenali Huˈmamofitoga nunumu hite kehe ilenogo lepilibe. Lenali sa sa
hite lilabe. Lenali kasito inogo Huˈmau kafe sigi lepalalibe.
8 Bonaˈi enali Huˈmamofitoga loka hete nunumu nehana. Ai epilata
nohibe. Bonaˈi sa sa hilinauba li huto hulata nohibe. To kasito noina
bonaˈmofihi kasihi hokolo hu etolata nohibe.
9 To lenali afoˈanigita panatinimagi noseˈnamu kehe neinogomo efa
kosahi li epilana niˈifihe?
10 To faya kumu kehe neinogomo osifaˈi li epilata nehafihe? Oˈe, ya
menehabe.
11 Ya huˈehinagi lenali bati menehana bonaˈmagita yagapanatinimag-
ihi hetofana epilata nehinogomo yalo lali kehelilune, Huˈma Afotinifu
kokulumalugu nohinauba lenali nunumu hu emite ya hite hilana bonaˈi
hetofana lepilinaˈmu yabe.
12 Nanitoga ya suhi hu netalo luto kekesa noyigilata suhi enali fato
bonatoga ana suhi hu epolobo. Yaˈma ai Mosehi keya kaˈamofihi hapaˈa
koyapaˈi ninamolo to lu yege hose bonaˈmagihi kaga enelepiseˈnaˈani hiti
manaˈa niˈibe.

Hetofana huto minosemofihi lagaso kapoˈa
Lk 13:24

13 Lenali kitili kapoguti ti hokolo hilo. Fenene huse hepaˈi logo kapolo
buˈehina kapoya ai sipi fela kapo hokolo huto buˈehibe. Ya huˈehigo yege
yege boanaˈi ana kapogu bilata nehabe.
14 To hetofa hepato buse kapoya ai kitiliˈi niˈigo ana kapomofihi liliˈnaˈa
uleˈale huto lise suhi huto niˈibe. Ya huˈehigo moneˈisi moneˈisi boanaˈmagi
ana kapolo sa hite bilata nehabe.

Lali fagalo lu yege hose bomagihi kaba hu bati hilune
Lk 6:43-44

15 Lenali fagalo lu yege hose bomagihi kaba hu bati hilo. Enali sipisipi
yagamofihi gufaˈa gukete li hekelelete lenalitoga elata nehabe. Ya hiˈahana
enali komopaˈanigu lopi kala suhi hite nehanago lenaliˈiya lenehete salu
kite nalanaˈmu yabe.
16 Enali hilana hapaˈaniya lenali enogo hokolo hite bu enagalanaˈmu
yabe. Ufehe yafamagi nemuya legeyaˈa helata menehabe, to nemuya
yafamagi ufehe yafamofihi legeyaˈa holata menehabe.
17 To bati huto mesebe lele tele huto tilata nohina yafauba legeyaˈa bati
huto sipina holata nohibe, to numutopa loloto sako bako logo huto lilata
nohina yafauba legeyaˈa sibina huto lagasoˈasi holata nohibe.
18 Mesebe lele tele huto bati huto tilata nohina yafauba legeyaˈa mone
sibina huto holata menohibe, to numutopa ito sako bako huto lilata nohina
yafauba legeyaˈa bati huto sipina mone holata menohibe.
19 To yafa lugaˈamagi enali noseˈna legeyaˈa meholata nehanaya laga huto
logogu gelata nehabe.
20 Ya huto niˈinagi fagalo lu yege hose bomagi hilana hapaˈaniya lenali
enogo hokolo hite bu enagalanaˈmu yabe.

Lenaliˈi mekeheliˈohube Yesu foipa bona kumu lilibe
Lk 13:25-27

21 Asaga bonaˈi nani kumuˈi: Kibina boˈnio, Kibina boˈnio, lilata nehana
enali kokulumamofihi kapoˈalo mebilanaˈmu yabe. To bonaˈi lugaˈamagi
nani Afoˈnifu kokulumalugu nohinamofihi bita hina suhi hilata nehana
bonaˈisi eneleˈmalinaˈmu yabe.

22 Ana kanaˈa huto hilina yupahi babu boanaˈmagi ma lite lilanaˈmu yabe:
Kibina boˈnio, Kibina boˈnio, kai kigilo Huˈmamofihi mono kaˈa lu epiˈohuta
yabe, to kai kigilo babeyafana sipi liliˈna li huto huloto to foipa fele enoho
lifiˈohuta yabe lite lilanaˈmu yabe.
23 Ya lite nelinogo nani ma luto lu epiluna'mu yabe: Nani lenaliˈi
mekeheliˈohube. Foipa faipa bonaˈi lenali mino koli hite abufa hilo.

Nohi gisemofihi hapaˈa loemo
Lk 6:47-49

24 Ya huˈehinagi, bo moneuba kagaˈni kehelito liyafa huloto nemegeˈi
malalinauba ai bo moneuba hetofa ekesa keheliloto efaha meˈi ninalo nohi
gilata nohina suhi hilibe.
25 Ya huˈehigo koˈi noito habafahi nolito huloto nagamiˈi bilito ya huto
ana noto nohibe. To ana nohi li tele tulu menobibe. To henaˈmugope efaha
meˈmolo ana nohi giˈehigo lapusa yafaˈauba limito ema melugu sipi efato li
tokolo huˈehigo yabe.
26 To asaga bonaˈi enali kaˈni kehelilete ana kaˈnimofihi liyafa hite megeˈi
menemalana bonaˈiya enali negi bomagi nagami beleto kehelugu nohi
gilata nehana suhi lite nehabe.
27 Ya hiˈahago koˈi noito habafahi nolito huloto nagamiˈi ana nohi
belehaˈalo bilito ana nohi li kusago hekili higo limito kolata nohibe.
28 Yesu yaˈmana kaga alu su holago asaga li nupa hite minana boanaˈi
Yesuhi kagaˈa kehelilete keheli fato fato hite sipi enelesaˈani luˈehina yabe.
29 Yesu ai bonaˈmagi keya ka enelepilata nehanaˈa huto meluˈehina
yabe. Ai amuyanaˈani nina bomagi kaga lilata nehana suhi huto kagaˈa lu
epinaˈmu enali boanaˈi keheli meheˈmiˈahana yabe.

8

Yesu sipi hepuhi loˈehina bomofihi leˈmo bati huˈehina
Mk 1:40-45; Lk 5:12-16

1 Yesu kosaguti limitogo babu boanaˈmagi megeˈi biˈahana.
2 To sipi hepuhi loˈehina bo moneuba Yesutoga oto lahupa nohi fito
luˈehina: Sipi bomaka. Kai kegekesa kehelito nugufaˈni leˈmo bati hilataˈmu
nohane.
3 Ya ligo Yesu yatu su toto gufaˈalo bako huto ma lu emiˈehina: Nani ya
hilubeˈmu nohuto kugufaka gulu gulu hilinagi kehepuhaka asu hoˈehina,
Yesu ya luto ligo anaˈasilo hepuhaˈa asagaˈna asu hoto fenene huˈehina.
4 Ya higo Yesu lu emiˈehina: Kehelibo. Fato fato bonaˈmagi kaga lu
meepibo. Mono bomofitoga buloto kugufaka lepibo. Ai bu go bati huto
higo mone nonaˈa Mosehi koyapaˈi kaga moloˈehinamoˈmu mono bomofihi
emibo. Ya huletogo asaga bonaˈi enubulo kugufaka gulu guluˈehinana bu
kagalabe, Yesu luˈehina.

Sipi Lomu bomofihi koko panaˈa besiˈehigo Yesu leˈmo bati huˈehina
Lk 7:1-10

5 To Yesu kapo moloto mone hepato Kapaneami tito nohigo mone Lomu
gimi bouba oto lu emiˈehina:
6 Sipi bomaka nehe'mobo. Koko panaˈni moneuba hepaˈnimogu sipi
besito nebelusaga minoba minoba nohigo gabu sipiˈa nogibe, luto ligo,
7 Yesu lu emiˈehina: Hepakaloga buto leˈmo bati hilube.
8 Gimi bouba luˈehina: Ya hilapi? Oˈe. Nani faˈmene bo nohunagi kai
nohaˈnigu metilane luto nokehelube. Kai faˈmene lusa kaˈago litogo koko
panaˈni gufaˈaluga bati hilibe.

9 To henaˈmube? Nani ana huto napa liˈehina sipi bomofihi mahaˈaluga
nohugo liliˈna nonimina yabe. To naniˈni ana huto gimi boˈni nehana nani
namanuga ana hite nehabe. To nani mone keneˈmofihi bubo luto nolugomo
ai bulata nohibe. To mone fatoˈamofihi obo luto nolugomo aˈolata nohibe.
To koko panaˈnimofihi ya liliˈna libo luto nolu etogomo ana liliˈna lilata
nohibe.
10 Ya luto ana bouba Yesuhi lu emilago Yesu ana kaˈa keheliloto ekesa yigi
babu lu emiˈehina. Ya huloto boanaˈi megeˈi lefeliˈali hana kaga ma luto lu
epiˈehina: Kehelilo. Nani lu nolepube. Isilaeli bo moneuba yaˈma bouba
hinaˈa huto komopaˈa li nimiˈehina bu megolata nohube.
11 Lenekesu meheno. Asagaˈi yege notinagati noliminagati fato fato
hepatogati eteˈani Huˈmamofihi kapoˈalo Abalahagi, Isakagi to Yakopugi li
nupa hilete mineteˈani noseˈna nalabe.
12 To Isilaeli bonaˈi moneˈamagi ana kapoˈalo tiluneˈmu nehago Huˈmau
fegutoga sipi metepumogu heˈmi epalalibe. Fegutoga sipi yibi hiba hiba
hilete enabaga heni kofilabe.
13 Yesu gimi bomofihi lu emiˈehina: Hepakaloga abubo. Keheli uleˈale
huseˈnaka, to komopaka li nimiˈahatana yaˈma huto hilibe, Yesu luto
luˈehina. Ana kanaˈagu meleˈisi yaˈma gimi bomofihi koko panaˈa leˈmo
bati huˈehina.

Yesu babu luto epesina bonaˈi li bati huˈehina
Mk 1:29-34; Lk 4:38-41

14 Yesu Pitahi nohaˈagu buloto bu ganamo Pitahi litayamiˈafipo gufa
mukoho akohona besiˈehigo sipalo koˈehigo bu goˈehina.
15 Yesu ana aˈmofihi yahi bako huto besinanaˈa meleˈisi fa hu etoˈehina.
Ana aˈuba sipaloti ho tito noseˈna laita hu epoloto gabu ito epiˈehina.
16 Utepoya bonaˈmagi babu bonaˈi epesina foipa felemo tiˈahana bonaˈi
Yesutoga eneleˈmete eˈahana. Ya nehago Yesu ana foipa felemagi amuya
kagaˈasigo monekoˈisi lu epigo bi fa hiˈahana. To fato epesina bonaˈi hiti
eneleˈmo bati huˈehina yabe.
17 Ai ana huto huˈehinagi koyapaˈi Aisaiyau bu goˈohuto kaga moloˈehina:
Ai lebeseiseˈnamo li heˈmi letoˈehibe. Ai lugufati sibina huˈehinanamo aigokoˈi
kofito buˈehina.

Bonaˈi Yesuhi megeˈi malalune lite hiˈahana
Lk 9:57-62

18 Yesu babu boanaˈi li nupa hilete nehago bu goto koko panaˈamagi lu
epiˈehina: Muya hefutoga bilutagihe.
19 Kaga lu noepinogo keya ka enelepise bo moneuba aitoga oto ma
luˈehina: Tisao, kai hiti hiyaˈaga bilapi bilatamoga bilube luto neleˈmoto
biluˈibe luto luˈehina.
20 To Yesu lu emiˈehina: Lopi kalamo kalina muliˈi niˈibe to namamo
kalina nohi niˈinaya to Kokulumaguti limiˈehina Bouba koto basu bilina
hepaˈi meniˈibe luto lu emiˈehina.
21 To bo mone Yesuhi megeˈi moloˈehinanauba lu emiˈehina: Kibina
boˈnio, yataˈa hepaˈniga buloto ˈni afoˈnifu fililenogo keli hoto i behe huto
kai hiti nani hiti minaluˈibe luto ligo,
22 Yesu lu emiˈehina: Kai nemegeˈi molobo. Filiˈahananabonaˈikoⁿ-
mopaˈani menimiseˈnamagi filiˈehina bonaˈi keli halabe, Yesu ya luˈehina.

Yesu sipi habafahi lu emigo felele huˈehina
Mk 4:35-41; Lk 8:22-25

23 Yesu hiti koko pana'amagi hiti botigu tilete hefuhu nagamilugu bi'ahana.
24 To Yesu bu'i ko'ehina. Ya hu'ehigo mele'isi amuya habafahi hefupoguti liloto nagami'mouba bililoto sipinamo botigu folo'ehina.
25 To koko pana'a Yesutoga le'mo ho tilete ma lite li'ahana: Sibi bo yale. Lali ma'asi afililuta'a nohinagi lehe'mobo. Mele'isi.
26 Yesu lu epi'ehina: Koli gofana nehana henabe lutobe? Nani kumu kehelise'natini nesi'asi ni'igo ule'ale hitemo memine'ahabe. Ko'ehinati ho tiloto ana sipi amuya habapofihi hiti to nagami'i bilina hiti kaga lu etimigo analo mele'isi felele huto bu'ehina.
27 Ya hu'ehigo asaga bona'i enelesa'ani li'ahana. Ma bose. Henana bo nohibe? Habapofihifi nagami'i bilinamofihifi kaga lu epigo enali ka'a keheli emina bo yabe, lite li'ahana yabe.

Bo loemale'i komopa'atitigu felemo nehago Yesu li he'mi'ehina
Mk 5:1-20; Lk 8:26-39

28 Yesu kapo moloto'a hefupo muya beletoga heleko moloto Gatala bona'magihi kapo'anigu nehetigo bo loemale'i aitoga kene mala mala mululuguti e'aha'ibe. Ana bomale'i komopa'atitigu foipa felemagi ti'ahanagi luba hise nehite hagulu neta'ina bomale'i yabe. Yana hepa'mo mine'aha'igo fato bona'i koli nehite tilina mehi'ahana yabe.
29 Yesu olenogo etali sipi kehe ilete: Hu'mamofihi pana'ise. Hena suhi hu le'etalube'mu nohane? Alihi asaga bona'i halata yupahi yatai aku le'ahalapiye? li'aha'ina yabe.
30 Analo afehi yaga babu lite nose'na'ani line mane hite mine'ahana.
31 Foipa felemagi Yesuhi loka he'ahana: He'mi lepelenogomo miya yagamagi enugufagu lele'mo molobo lago,
32 Yesu: Abilo, luto enoho lifi'ehina. Ya higo enali ana foipa felemagi bomale'ititihi he'mite yagamagi enugufagu tite falago ana yaga enali asaga'i yabatoga limilete bite hefunugu nofu ti su he'ahana yabe.
33 Ya hago yaga afo'agi analoti he'mite hololu lite bite tauniga nehetite asaga huto hinanamo hiti bomale'i foipa fele komopa'atitigu nemina kagamo hiti lu epi'ahana.
34 Ya lu epilago tauniga neminana boana'i asaga'na Yesutoga bilune litemo bi'ahana. Yesu nohinalo nehetite loka heba heba hite: Lali meti-moloti he'miloto bufa hubo, lite li'ahana yabe.

9

Yesu gi yahi sibina hu'ehina bo le'mo bati hu'ehina
Mk 2:1-12; Lk 5:17-26

1 Yesu botigu tiloto i behe huto hefunugu i gofa hoto muya beletoga heleko moloto ai'a hepa'alo neheti'ehina yabe.
2 Luga'a bona'magi bo mone gi yahi sibina hu'ehina bo sipa'alo ko'ehigo Yesutoga le'mete e'ahana. Ya hago Yesuhi aitoga komopa'ani mele'ahana bu goloto Yesu ana gigusa'a sibina hu'ehina bo ma luto lu emi'ehina: Pana'ni, kipagu fulu hino. Nani foipanaka li nohe'mi ketobe.
3 Ya ligo Mosehi keya ka enelepise bona'magi musi musi ka enali'ani ma lite li'ahana: Ma bouba ai Hu'mamofihi megeka nolu etabe.
4 Ya nelago Yesu kaga'ani akeheliloto ma luto lu epi'ehina: Lenali henabe lite foipa faipa lenekesa neyigibe?
5 To ya'mana bomofihi foipanaka li nohe'mi ketobe nolunauba keta hu'ehifi, to ho tito kapo molobo lilunauba keta hu'ehibe?

6 Ya huˈehina nani lenaliˈi lenelepilube, Kokulumaguti limiˈehina Bouba
ma melugu amuya liˈehinago foipana li heˈmilinaˈa huto niˈibe. Ya luto lu
epiloto gi yahaˈa sibina huˈehina bomofihi: Ho tito sipaka kofito hepakaga
bubo.
7 Ya ligo ana bo anaˈasi ho tiloto hepaˈaga bufa huˈehina yabe.
8 To boanaˈi enali anana huto hina be gelete koli hiˈahana. Huˈma yaˈma
huse amuyana bologa moloˈehibe lite enali akeheliˈahana yabe, ya hilete
enali Huˈmamofihi giˈa liyafa hiˈahana yabe.

Yesu Matiuhi kehe iˈehina
Mk 2:13-17; Lk 5:27-32

9 Yesu ana hepaˈi heˈmiloto kapo moloto binaga takisi nolina bo mone giˈa
Matiu yabe lite helata nehana bo ai takisi lilata nohina nonuga nohigo Yesu
bu goloto ma luto lu emiˈehina: Nemegeˈi molobo. Ya ligo Matiu ho tiloto
Yesuhi megeˈi lifito buˈehina yabe.
10 To Yesu ai nohaˈagu noseˈna noto nohigo takisi nelina bonaˈi hiti to
foipa bonaˈi hiti babu lite eˈahana. Enali Yesu hiti to koko panaˈa hiti
noseˈna nete mineˈahana yabe.
11 Ya nehago Felosi bonaˈmagi be gelete Yesuhi koko panaˈa ma lite
enoloka heˈahana: Henabe luto tisa botiniuba ai takisi nelina bo hiti to foipa
bo hiti noseˈna nonabe?
12 Yesu enali kagaˈani akehelito ma luto lu epiˈehina: Enali meepesiˈehina
bo lusa bo nohinalo mebilata nehabe. To enali epesiˈehina bonako lusa bo
nohinalo bilata nehabe.
13 Lenali bite yaˈma mono kamofihi hapa keheli bebe sete li buto hilo.
Nani yagakafa eneheˈahanamagi nimite nehago menebesibe. To nani fulu
huseˈnaˈmuko nebesibe Huˈmau luˈehina niˈibe, luto Yesu lu epiˈehina yabe.
To nani komopaˈani bebe sana bonaˈi kehe ilube luto meoˈohube. Nani foipa
bonaˈi kehe ilube luto oˈohuna yabe, luto Yesu lu epiˈehina yabe.

Noseˈna mo sise hapaˈa
Mk 2:18-22; Lk 5:33-39

14 Yaˈmana kanalo Yonihi koko panaˈa Yesutoga nehetilete ma lite
loka heˈahana: Hena huˈehigo lali hiti to Felosi bo hiti noseˈna mo silata
nohunogo to enali kai koko panakamagi noseˈna mo silata menehabe?
15 Ya lago Yesu ai lu epiˈehina: To bo moneuba ana kata hilubeˈmu no-
higomo laluˈagi hiti ete li nupa hite neminabe, ya nehanamagi enali enipagu
sibina hulata nohifihe? Ya hulata menohibe. Ya huˈehina alihi yaˈmana
ana kata nohina bo leˈmo neheˈmibe. Ya hago ai laluˈagi hiti meminolata
nohibe. Ya hilana yupahi analo enali noseˈna mo site minalanaˈmu yabe,
luto Yesu lu epiˈehina yabe.
16 Bo moneˈamagi yuhufa kata letuhaˈatu koyapa kata hepu toˈehinalo
hetilata menehabe. To ya hilana ai yuhufa kata letuhaˈauba koyapa kata
akuˈi i hegege hinogo sipi hokolo kapo akuˈi lolo hilinaˈmu yabe.
17 To bonaˈi moneˈamagi yuhufa bai nagamiˈi lite koyapa meme yaga
gufaˈa konugu heki bilata menehabe. To enali ya hilana koyapa meme yaga
gufaˈa kohi i hegege hinogo to bai nagamiˈi melugu i heki su halinaˈmu yabe.
Ya hinaˈmu yabe lite enali yuhufa bai nagamiˈi yuhufa meme gufaˈa konugu
heki bigo to etali loe sana sana bati hite minelata nehaˈibe, luto Yesu lu
epiˈehina yabe.

Yesu kaba bomofihi filiˈehina paˈa leˈmo ho tito to kefeˈalo meko hina aˈi leˈmo bati huˈehina

18 Yesu ana kaga lu epito nohigo kaba bo mone Yesuhi metoga o leba
toloto to ai lapusa nohi fi emiloto ma luˈehina: Paˈni maˈasi afiliˈehibe.
Ya huˈehinaya kai oto kayahaˈatu gufaˈalo meko hitogo ai akuˈi ho tito
minalibe.
19 To Yesu ho tito ana bo megeˈi nobigo Yesuhi koko panaˈa ana hite megeˈi
melete biˈahana yabe.
20 Aˈi mone minoˈehina ai asaga yupahi golahaˈa heˈmiba heˈmiba huto
minago kufuˈa nayahi luga luga su hoto nigigusagati loemo heleko malago
minoˈehina aˈi yabe. Ai ana aˈuba Yesuhi megesagati oto Yesuhi kefeˈa
nekisaˈalo yahi liˈehina yabe.
21 Ai ana aˈuba ma luto aiˈa keheliˈehina: Nani kefeˈalo meko hulenogoˈni
nebesiseˈnaˈni su ho netalibe.
22 Yesu i behe huto ana aˈi bu goloto ma luto lu emiˈehina: Paˈni, kipakagu
fuluna kebesino. Kai nanitoga komopaka moloto minalatanauba keleˈmo
buto bito kebesiseˈnaka li noheˈmibe luto Yesu lu emiˈehina yabe. Ya noligo
anaˈasilo ana aˈmofihi nobesinana su ho etago bati huˈehina yabe.
23 Ya huloto Yesu kaba bomofihi nohaˈaluga buto tiˈehina. Ya huloto
bonaˈmagi folonemeyahi melete nehago bu goˈehina. To asaga boanaˈi sipi
yibi nama hite nehite kaga babu lite nelite henati hilune, lite enelesa ka lite
mineˈahana yabe.
24 Ya nehago Yesu asaga bonaˈi: Fegutoga bilo luto enoho lifiˈehina yabe.
Ma lagaso paˈiya mefiliˈehibe, ai faˈmene buˈi koˈehibe. Ya noligo asaga
boanaˈmagi Yesuhi kiya yokolo hi eteˈahana yabe.
25 To asaga boanaˈi fegutoga limi su nehago Yesu ana paˈmofihi hasagu
tiloto ana paˈi yato li saga higo analo meleˈisi ho tiˈehina yabe.
26 Ya higo anana huto hinanamofihi kagaˈa ana hepalugu bula ola higo
asaga bonaˈmagi keheli baga iˈahana yabe.

Yesu bo loemo etubu pisi lina bole eteleˈmo bati huˈehina

27 Yesu ana hepaˈi heˈmiloto kapo moloto nobigo etubu pisi luˈehina
bo loemaleˈi megeˈi lifite nebite ma lite liˈahaˈina: Tatatifu Tebitihi
panaˈamaka kai leˈaliˈi kiginaga fi leˈemibo lite kehe iˈahaˈina yabe.
28 Ya nelaˈigo Yesu ai nonuga notigo etali ana bole Yesutoga neheti ˈahaˈina
yabe. Ya haˈigo Yesu etoloka hoˈehina: Letali leˈeleˈmo bati hilinaˈmu yabe
lite nanitoga komopatiti nenimiˈifihe? Etali liˈahaˈina: Oˈyo, Sipi Bo, leˈali
kheliˈohuˈibe.
29 To Yesu yatuˈi etubulo meko huloto lu etimiˈehina: Letali nanitoga
komopatiti nimiˈahaˈinago letubutiti bati hilinaˈmu yabe.
30 Yesu ya ligo etubuˈatiti anaˈasilo meleˈisi i gili huˈehina yabe. Ya
higo Yesu etekesa bito ma luto lu etimiˈehina: Letali yaˈmana huto nohu
letotonamofihi kagaˈa bonaˈi lu meepilo.
31 Etali bite Yesu hu etotoˈehina kagaˈa asaga hepatoga lu epimofaˈna
hiˈahaˈina yabe.

Yesu negi bo leˈmo bati huˈehina

32 Ana bole nebaˈigo bonaˈi lugaˈamagi negi bo mone foipa feleuba gufagu
tigo kaga meluse nominana bo Yesutoga leˈmete eˈahana yabe.
33 Ya hago Yesu ana foipa fele li heˈmi etago ana bouba kaga hapi fito
luˈehina yabe. Ya higo asaga boanaˈi topa hete enekesa yigi babu lilete
ma lite liˈahana: Koyapaˈi Isilaeli melugu yaˈma huseˈna huto higo bu
megoˈohuta suhi huto hibe, lite liˈahana yabe.
34 Ya nelago Felosi bonaˈmagi ma liˈahana: Ai foipa felemagihi kaba
boˈaniuba amuyana emigo foipa fele li noheˈmi epalabe, lite liˈahana yabe.

Yesu boanaˈi ginaga fi epiˈehina

35 To Yesu asaga hepatoga bego humofaˈna huˈehina. Ya huloto asaga
boanaˈi mono nohaˈanigu lu enelepito HuˈmamofihiI ka lamanaˈa lu noepito
to enebesina boanaˈi eneleˈmo ye nokoto to enugufagu ketana nina li heˈmi
epolomofaˈna huˈehina yabe.
36 Babu boanaˈi Yesuhi leˈmo bego hite minago bu enogoloto Yesu
eniginaga fi epiˈehina yabe. HenaˈmugopeI enali enekesa yigi babu lilete bo
moneuba meenehe'mago sipisipi yaga kaba boˈani meminago tili tele hite
minelata nehana suhi lite minanaˈmu luto yabe.
37 Ya huloto Yesu koko panaˈna ma luto lu epiˈehina: Babu noseˈna
foyagu uyaˈi loto mupa ito ninaya ana noseˈna li nupa hilana bonaˈa loeˈasi
nehabe.
38 Ya huˈehinagi lenali bite foya afoˈafihi numuna hi etenogo ai foyaˈagu
ete liliˈna lite noseˈnaˈa li nupa hilana bonaˈi eneleˈmo babu lilibe, luˈehina
yabe.

10

Aposolo panaˈmagi enigiˈani
Mk 3:13-19; Lk 6:12-16

1 To Yesu aposolo panaˈna nayahaˈni su hago nigigusaga loemo leheko
malago eneleˈmo nupa huloto foipa felefi to bonaˈi enugufagu enebesila to
ketana nina li heˈmi epalalabe luto amuyana epiˈehina yabe.
2 Nayahaˈni su hago nigigusaga loemo leheko malago aposolo
panaˈmagihi enigiˈani li kehe liˈehina ma luto niˈibe. YataˈaI Simoni fato
giˈa Pita, to Atulu ai gonaˈa yabe. To Yemesi Sepetihi panaˈa ai Yoni gonaˈa
hiti yabe.
3 To Filipi hiti to Batolomu hiti yabe. To Tomasi hiti Matiu hiti etali takisi
efahi lilata bole yabe. To Yemesi ai Alifiasihi panaˈa yabe, to Tatiasi yabe.
4 To Simoni ai fato giˈa Seloti yabe. To Yutasi fato giˈa Isikelioti, ai Yesuhi
miˈi moloto fatehaˈamagihi epiˈehina yabe.

Yesu 12 aposolo panaˈa liliˈna enelepiˈehina
Mk 6:7-13; Lk 9:1-5

5 Yesu nayahaˈni su hago nigigusaga loemo leheko malago koko panana
enoho lifiloto ma kaga lu epiˈehina: Lenali fegutoga bona nagatoga bite ise
megilo. To lenali Samalia bonaˈmagi hepatoga mebilo.
6 Lenali Isilaeli nagalugu sipisipi yaga fenene hite nehanalo bilo.
7 Lenali bite kaga ma lite lu epilo: Kokulumamofihi kapoˈa anasi aˈo leba
notabe.
8 Lenali enebesise bonaˈi eneleˈmo ye kalo, to filiˈahana bonaˈi eneleˈmo
ho tilo, to sipi enehepuhi loˈehilina bonaˈi ana enehepuhaˈani li gololo ti
epalalo, to foipa fele li heˈmi epalalo. Lenali mina melise nelinagi ana hite
minaˈa melise lu nolepuna suhi hi epalalo.
9 Lenali efa gutini luga li gu meise bilo.
10 Lenali sisaku gutinifi, guketetini loefi, lenigigusagu sutinifi to fatusa-
tinifi melise lenayapako bilo. To lenali eneleˈmalana bonaˈmagi noseˈna
lepilanaˈmu yabe luto Yesu lu epiˈehina yabe.
11 To lenali tauni hepaˈi ninalofi to lagaso hepaˈi ninalo nehetiletemo
lenali ana hepato bonaˈi hapaˈani bu go bati hiletebe. Hiya bo bati bo nohifi
to hiya bo bati mehina bo nohifi lite enogo kehelilete hapaˈa bati huˈehilina
bo be geletemo lenali ana bo hiti nehite fato hepatoga bilueˈmuko ho tite
bilo.

12 To lenali nohi moneluga tiletemo ana nonuga nehilana bonaˈi lenipagu
fuluna mineno lite lu epilete tilo.
13 To yaˈmana nonuga bonaˈi bati bonaˈmo nehinogomo lenali enebe tigite
fulunatini epilo. To hapaˈani bebe mesana bonaˈmo nehinogomo lenali
fulunatini akuˈi i behe huto lenalitiniloga alinaˈmu yabe.
14 To hepaˈi monetotifi to nohi monelugutifi lenebe metiginogomofi to
kagatini keheli melepinogomo lenali lenigigusagati mumusopa li tili nehite
ana hepaˈi heˈmite fato hepatoga bilo.
15 Nani maˈnaka luto lu nolepube. Huˈmauanaboanaˈikagaˈaniloko
hu epalalina yupapogu HuˈmauSotomuhepaˈihitito Gomolahepaˈihiti
nesiˈa enahalibe. To lenaleˈmo bati mehilana hepaˈiya HuˈmausipienoHo
su halinaˈmu yabe, luto Yesu lu epiˈehina yabe.

Keta huseˈna fato fatoˈmofihi huto hilinaˈmu yabe

16 Lenali kehelilo. Nani lenaliˈi sipisipi yaga legi huto lopi kalamagihi
folagahaˈanigu lenoho lufube. Ya huˈehinagi lenali ka keheliya ise osifa legi
hite anaˈina lolo hiluneˈmu nehitemo yataˈa lenekesa yigi fe liletebe. To
lenali lufu namamofihi hapaˈa agoyaˈa nina suhi lite minalo.
17 Lenali kaba hu bati hilo. Enali bonaˈi lugaˈamagi nagaˈi lepelete ka foya
li lepelete enali li nupa hite minelata nehana nonugu leneleˈmo melete naga
osatu lenibi yigilanaˈmu yabe.
18 Enali nani kumu lite lenaliˈi gamani bonaˈi hiti to enikibina bona
enubulo leneleˈmo yegelo melete ka foya li lepalalanaˈmu yabe. To mono
ka ana gamani bonaˈi hiti to fegutoga bonaˈi hiti lu epilanaˈmu lite ya hi
lepalanaˈmu yabe, luto Yesu lu epiˈehina yabe.
19 To ka foyagu leneleˈmete nebinogomo lenali kaga lilanaˈmu henabe
lilune lite lenekesa yigi to hiyaˈa huto kaga lilupi lite lenekesa yigi babu
melilo. To ana kanaˈa noenogomo kaga lilana lenabagalo alinaˈmu yabe.
20 Ana kaga lilanaya lenalitini melilanaˈmu yabe, to kokulumaguti Afo-
tinifu ana kaga lenelepilenogo ana kaga lenali lu epilanaˈmu yabe, luto Yesu
lu epiˈehina yabe.
21 Bomagi enali enogoˈanigihi ka foyagu eneleˈme melete enoho fil-
ilanaˈmu yabe. To afoˈafu panaˈamofihi ana suhi luto ho fililinaˈmu yabe.
To panaanaˈanimagi afoˈanigihi ana hite fatehaˈani eneleˈmo lolo hite enoho
fililanaˈmu yabe.
22 To anaga bonaˈmagi lenipakafa halanaˈmu yabe. HenaˈmugopelenaliHe
nani yagapanaˈni minanaˈmu lite yabe. Ya huˈehina to bo moneuba amuya
moloto minomo buto bonaˈi guna ise kanaˈalo minalina HuˈmauakuˈiHe
leˈmenogo ana bo ai Huˈmamofihipanaˈaminalinaˈmu yabe.
23 To mone hepatoti lenehenogomo lenali ana hepaˈi heˈmite hololu lite
fato hepatoga bilo. Nani maˈnaka luto lu nolepube. Lenali asaga Isilaeli
hepalugu bite liliˈna li baga meiˈehinogo nani akuˈi alunaˈmu yabe, luto
Yesu lu epiˈehina yabe.
24 To sukulu panaˈi moneuba tisa boˈamofihi mone be ligito meminolata
nohibe. To koko panaˈuba kaba boˈamofihi be ligito meminolata nohibe.
25 To sukulu panaˈuba tisa boˈa lolo hilina bati huto niˈibe. To koko
panaˈuba sipi boˈa lolo huto minalina bati huto niˈibe. Nani afotinifita enali
foipa felemofihi giˈa Bielesebulu nanitoga meleˈahana suhi hite lenaliˈi ana
hite babu lite foipa lenigi halanaˈmu yabe, luto Yesu lu epiˈehina yabe.

Bouba HuˈmamofihiaisigokoliHu emino
Lk 12:2-7

26 Ya huˈehinagi lenali bonaˈi koli mehi epalalo. Asagaˈna fenene huto
ninana alihi huto hi su halanaˈmu yabe. To asagaˈna ifi toto fala kito ninana
kugumatogago huto hinogo enali bonaˈmagi bu galanaˈmu yabe.
27 Kaga nani sininugu lu nolepuna lenali yegelo lu epilo. To kaga fulu huto
lenalitinigo lu nolepuna lenali nohi lataha'alo ho tiˈehite lu yege he epilo.
28 Ma melugu lenugufaˈa lenoho fililafa to lenemehatini hiti lenoho
mefililana bona kumuˈi koli mehilo. Lenali Huˈmau ai lenugufatini hiti to
lenemehatini hiti loe sana sana sipi logo kapogu lenoho fililina bomofihi ai
kumukoˈi koli hi etete minalo.
29 Enali nama lagasoˈasi loemo moneko toealoti mina filata nehabe. Ya
huˈehina Afotinifihi lagaˈa mebesilina to nama lagasoˈa moneˈmofihi suhi
luto melguˈi limo meilinaˈmu yabe.
30 To lenaliˈiya latahatinigu nina okatiniya aleka so su hoˈehibe.
31 Ya huˈehinagi lenali koli mehilo. Lenaliya lagaso nama babu lite
nehanamagihi minaˈani enebe ligite nehabe, luto Yesu lu epiˈehina yabe.

Yesuhi giˈa bonaˈi lu episemofihi hapaˈa
Lk 12:8-9

32 Bo moneuba Yesuhi panaˈi nohube luto lu yege homofaˈna hilina nani
alihi ana huto Afoˈnifu kokulumalugu nohinamofihi buloˈi giˈa lu yege
halunaˈmu yabe luto Yesu lu epiˈehina yabe.
33 To mone bouba Yesuhi panaˈa menohube luto nigiˈni li fala kito
minalina nani ana huto ai giˈa Afoˈnifu kokulumalugu nohina bomofihi bulo
li fala kilunaˈmu yabe, luto Yesu lu epiˈehina yabe.

Yesu luba li huto hilubeˈmu oˈehina
Lk 12:51-53; 14:26-27

34 Ma melugu luba mehilo luto lenleˈmo baba ilubeˈmu oˈehibe lite nani
kumuˈi melilo. Nani luba bonaˈi lenleˈmo baba ilubeˈmu meoˈohunaya
kosa kosa emitaˈi lito ma melugu limiˈohube.
35 Nani fatehena li huto hilube luto limiˈohube. Bouba afoˈafihi leˈmo
fatehaˈa lolo hilinaˈmu yabe, paˈanimagi itoˈanigihi fatehaˈani enleˈmo
lolo hilanaˈmu yabe, to aˈuba bahaˈamofihi itoˈafihi fatehaˈa leˈmo lolo
hilinaˈmu yabe.
36 Bomofihi fatehaˈa manaˈiya ai lalamehaˈa minalanaˈmu yabe, luto Yesu
lu epiˈehina yabe.
37 Bo moneuba itoˈafinogo afoˈafinogo eteleˈmo bati nohuto naniˈi
neleˈmo bati mehilina bo ai naniˈi nalaluˈnifu legi huto meminalinaˈmu
yabe. To bo moneuba lihaˈa yagapanaˈa eneleˈmo bati huloto naniˈi neleˈmo
bati mehilina bo ai naniˈi nalaluˈnifu legi huto meminalinaˈmu yabe.
38 To bo moneuba malipu yafaˈa lito kofiloto nemegeˈi memalalinauba ai
nani nalaluˈnifu lolo mehilinaˈmu yabe.
39 Bo moneuba gufaˈa leˈmo bati huto minalina ai mehaˈa heˈmi mana
hilinaˈmu yabe. To mone bouba nani kumu luto gufaˈa heˈmi yakalesa
hilinauba ai mehaˈa li buto bilinaˈmu yabe, luto Yesu luˈehina yabe.

Bouba mina batiˈa lilina
Mk 9:41

40 Bo moneubafi moneuba lenebe tigilinaya naniˈi nebe tigilinaˈmu yabe.
To naniˈi nebe tigilina bonaˈiya ai noho lifigo limiˈohuna bomofihi be
tigilinaˈmu yabe.
41 To bo moneuba Huˈmamofihi kaˈa leliˈali nohina bo noago bu goloto
heˈmalube luto ekesa kehelito nohaˈaluga leˈmoto buto noseˈna emito
kaba hu etalina ai yaˈmana bouba lu huto huto bomofihi suhi lito minaˈa

lilinaˈmu yabe. To bo mone hapaˈa bebe sana bo noenogo bu goloto ana bo heˈmalube luto luloto leˈmoto buto nohaˈagu kaba batiˈa hu etalina bo ai minaˈa bati huto hapaˈa bebe sana bouba lilinaˈa huto lilinaˈmu yabe.

42 To bo moneuba fatoga boanaˈi neago bu enogolotoˈa: Akae, ma boanaˈi Yesuhi nagaˈamo nehanago enaheˈmalube luto ekesa kehelito yatipa nagamiˈi konugu hefito epi fulu hilina boya maˈnaka luto lu lepube. Ai ana bouba minaˈa liba liba hilinaˈmu yabe, luto Yesu lu epiˈehina yabe.

11

Yoniu koko panaˈa Yesutoga enoho lifiˈehina
Lk 7:18-35

1 Yesu nayahaˈni su hago nigigusaga loemo leheko malago koko panaˈamagi liliˈna lilana kaga alu epi su holoto ana hepaˈi heˈmito ana kegiˈa hepaˈi nila nila huˈehinalo bula ola huto boanaˈi kaga lu enelepito to hetofa kaga lu yege homofaˈna huˈehina yabe.

2 To Yoniu ai nagami folo epolose bo nagaˈi emiˈahago nohuto asaga liliˈna Yesu nolinamofihi kaˈa keheliloto koko panaˈa enoho lifigo Yesutoga eˈahana.

3 Ya hilete ma lite Yesuhi lokaheˈahana: Kaiba Yoniu alane luto luˈehina bomo nohapi, fato bo geba hiluta niˈibe?

4 Ya lago Yesu kaˈanilo lu epiˈehina: Lenali i behe hite bite Yonihi sipi liliˈna li huto nohugo be enaganamofihi hapaˈa lu emilo.

5 Enali enubu pisi lina bonaˈi akuˈi enubuˈani i gili higo asagaˈna bu negabe. To enigi enayahi sibina huˈehina bonaˈi kapo malabe. To ililogo bonaˈi eneleˈmo gololo tugo babe. To enekesa hekini lana bonaˈi enekesa li hokolo hugo kaga kehelite babe. To filiˈahana bonaˈi akuˈi ho ti kosaba habe. To feˈnohaˈani menina boanaˈi ka lamanaˈa kehelibe.

6 To bo moneuba nani kumuˈi ekesa yigi yigi huto HuˈmamofihipanaˈaPanaˈa nohifi fato bo nohifi yaˈma meluse akuˈi nanitoga komopaˈa nimilina bo ai gelo bino.

7 Ya luto Yesu kaga lu su holago Yonihi koko panaˈa abilago Yesu Yoni kumu kaga babu boanaˈi lu epiˈehina: Koyapaˈi lenali bonaˈi menehana kamelugu biˈahana henana bu galune lite biˈahanabe? To lenali akepa moneˈmofihi habafahuba li pisi huˈehina bu galune litefihe?

8 To lenali henana bu galune lite biˈahanabe? To lenali bo moneuba hetofa gukete li hekoloto nohinogo bu galune lite biˈahanafihe? Nani lu nolepube. Enali bonaˈi hetofa gukete li hekelete to hetofana enugufalo li melete neminana bonaˈiya enali sipi kibina bomofihi nohaˈagu minelata nehabe.

9 Ya huˈehina lenali hena hibe lite biˈahanabe? Lenali henana bu galune lite biˈahanabe? To lu huto huto bo bu galune lite biˈahanafihe? OˈyonaniPanaˈa lu nolepube. Ai lusi mono bo yabe. To ai asaga mono bonaˈi lugaˈa enohoto nohibe.

10 YaˈmanaPanaˈa bo Yoni kumu luto mono kagu ma luto lulata nohina yabe: *Mono kaˈni leliˈali boˈni yaˈma nohibe luto HuˈmaPanaˈa luˈehina yabe. To nani yataˈa aleˈmo heˈminogoˈni ai buto kapo li hokolo hu ketalibe.*

11 Yesu kaga molo emito luˈehina: Nani maˈnaka luto lu nolepube. Yoni ai nagami folo epolose bouba asaga bonaˈi ma melugu nehana enohoto nohibe. Ya huˈehina bo mone HuˈmamofihiPanaˈa kapolo lagaso huto nohilinauba ai Yonihi be ligito nohibe.

12 Yoni huto hina kanaloti minomo tito yaloˈi kanaˈalo ago luba nehana
bonaˈmagi kokulumamofihi kapoˈa li heˈmiluneˈmu nehite luba hiba hiba
hiˈahana.
13 Asaga lu yege hose bonaˈi kaga hiti keya ka hite HuˈmamofihiKapoˈamofihi kaˈa Yoniu huto hina kanaˈaloti moneka huto hiˈahana yabe.
14 To lenali keheli bati hilunemoˈmu keheli bati hilo. Yoniu aiˈya Elaiyau
yabe, ai yaˈmana bo alibe luto luˈohuta bo yabe.
15 Ai ekesaˈa niˈilina bouba keheli bati hino.
16 Yatai kanalo boanaˈi henanalo lu malalube? Enali yagapanaˈi hepaˈi
folagahaˈagu luga filete nehite lugaˈa yagapanaˈi kehe ite ma lite lu epilata
nehana suhi lite nehabe:
17 Lali folonemeyahi fu lu lepolotamo lenali nama lilana suhi hite
melekehi ite memineˈahabe. To lali eniginaga fise suhi huto yibi nama
hutamo enali yibi hilana suhi hite memineˈahabe.
18 Yoniu oˈehina ai noseˈna nola to bai nagamiˈi nola mehuˈehina yabe.
Ya nohigo lenali ma lite liˈahana yabe: Foipa fele ai komopaˈagu niˈibe lite
liˈahana yabe.
19 To yatai Kokulumaguti limiˈehina Bouba oloto noseˈna noto nagamiˈi
noto nohigo to lenali ma lite neli etabe: Bu galo. Ai noseˈna lauˈi iba iba
bo yabe nelabe. To bai nagamiˈi ana huto babu luto noba noba bo yabe
lite nelabe. To ai takisi nelina bo to foipa bonaˈmagihi enalaluˈanifu yabe
lite lilata nehabe. To yaˈmananalo bu golototi HuˈmamofihiMat 11:19 keheli bati
huseˈnaˈa maˈnaka niˈibe luto liluta ˈmu yabe.

Ke, komopaˈani i gelehe mehiˈahana bonaˈise
Lk 10:13-15

20 Hepaˈi lugaˈaga Yesu topa noseˈna li hu enebe liˈehinalo bonaˈmagi
komopaˈani i gelehe mehiˈahana yabe. Ya hiˈahago yaˈma kanalo Yesu ka
epekito minoˈehina yabe.
21 Ai luˈehina: Ke, Kolasini bonaˈise. Ke, lenali Betesaita bonaˈise.
Lenalitoga babeyafana li huto nohunana enali Taiya bonaˈi hiti Saitoni
bonaˈi hiti enalitoga li huto hutita enali meleˈisi melugu mino laba hite
gebona gukete li hekelete lahi enugufalo felete eniginaga foipanaˈanimuˈi
finogo nehinogo ya bu goto foipanaˈanimoˈmu nehabe luto huto hulata
nohinagi lenali komopatini i gelehe mehiˈahana.
22 Lenali kehelilo. MeˈiMat 11:19 su halina kanaˈa to ka foya lilina yupahi HuˈmauTaiya bonaˈi hiti Saitoni bonaˈi hiti enalitoga babu lito keta mehu etalinaya
lenalitoga sipi keta besilinaˈmu yabe, luto Yesu lu epiˈehina yabe.
23 To lenali Kapaneami bonaˈise. Lenalitini kokulumalugu li saga hite
tilana niˈifihe? Logo kapogu limilanaˈmu yabe. To topa noseˈna lenalilugu li
huto huˈohunana Sotomu hepalugu li huto hutita yatai hiti analo huto huba
huba nohititaˈmu yabe.
24 To ka foya sipina yupahi HuˈmauMat 11:19 Sotomu bonaˈi babu luto kekeˈi lu
epalalinaya to lenaliˈi loeˈasi kekeˈi lu lepalalinaˈmu yabe.

Lenali nanitoga ete lenabasu bilo, Yesu luˈehina

25 YaˈmanaMat 11:19 yupahi Yesu ma luto luˈehina: Oho. Afoˈniga, kokulumaˈi
hiti meˈi hiti sipi kaba boˈa nohane. Kai anaˈinaka kehelise bonaˈmagihi
enubulo li fala nokito to kai lagaso yagapanaˈmagihi enubulo li huto hulata
nohataˈmu nani kofokehi lito bati huto yabe luto kegepohi nolube.
26 OˈyoMat 11:19, Afoˈniga kaika luˈahatalo ana suhi ana suhi fato fatoˈi huto hulata
nohibe.

27 Nani afoˈnifu asagaˈna nani nayanuguko moloˈehibe. Bo moneuba Huˈmamofihi panaˈa nohibe luto mekeheliˈehina. Afoˈnifu aisigo keheliˈehibe. To bo moneuba Huˈmamofihi ai nohibe luto mekeheliˈehina, Panaˈa aisigo keheliˈohuto ai Panaˈauba Afoˈafihi enelepito kaga lu epina bonaˈi enali ana hite Huˈma nohibe lite kehelilata nehabe luˈehina.
28 Lenali ketana kofilete ketatiniˈmu koseleˈise bonaˈi nanitoga ete lenabasu bilo.
29 Yaˈma yafa nani nigiˈnagu nina lenali lite lenali lenigiˈnagu malalo. Lenali nani hapaˈni lilo. Henaˈmugope nani fulu fulu kaga bonaˈi lu noepuna bo nohube. To koyone huto legeso huto nominona bo nohube. To lenali komopatinimofihi nanitoga ete leˈmo basu bilo.
30 Yaˈma ketana lenigiˈnagu nomolo lepolonanaya hetofana niˈibe. To anaˈina kofilabe luto nani nolepunanaya keta mehina baba hana niˈibe, luto Yesu lu epiˈehina yabe.

12

Fuligu liliˈna heˈmisemofihi kaˈa
Mk 2:23-28; Lk 6:1-5

1 Alihi fuli kana monelugu Yesu noseˈna foya folagahaˈagu kapo moloto buˈehina. Ya nohigo koko panaˈa megeˈi nebanati kauˈna enahago legeyaˈa nesiˈasi tegete nohaˈa li neheˈmite manaˈa nete nebabe. Ana noseˈna laisi tegina nina ligite neˈahana.
2 To Felosi bonaˈi lugaˈamagi ya hanana be gelete ma liˈahana: Fuli kanagu oˈe lite liˈahana supo lenali henaˈmu ya nehabe?
3 Ya lago Yesu lu epiˈehina: To lenali Tebitiu huˈehinamofihi fayahaˈa leka sete mekeheliˈahafihe? Tebitiu laluˈagi hiti sipi kauˈna enohoˈehinamoˈmu nolube.
4 Ya nohigo ai Huˈmamofihi nohaˈagu tiloto Huˈmamofihi bulo niˈina beleti noseˈna litoˈa nonoto laluˈagi megeˈi ana noepito neˈahana yabe. To yaˈmana beleti mono bonaˈmagigo nelata nehabe. To fato fato bonaˈi menalabe. To ya huˈehinamofihi kaˈa leka sete mekeheliˈahafihe?
5 To lenali Mosehi ka foya bukuˈagu nina mono kamoba leka sete mekeheliˈahafihe? Asaga fuli kanaˈagu mono noto kaba hiˈahana bomagi fuli kanaˈalo yaˈma keya ka li gofa helata hiˈahana to enali bati mehina suhi mehiˈahana yabe.
6 Nani lu nolepube. Anaˈina mone niˈinaubaya mono nohi be ligito niˈibe.
7 Ya huˈehina lenali ma mono kaga keheli bati hite keheli fe lilana: *Nani yagakafa heˈahananamagi nimitogo menebesibe. Nani fulu huto minoseˈnamuˈi nebesibe.* Yalo lenali ketana lite bati mehina suhi mehilata nehana bonaˈi enalitoga ligo mefi epalalanaˈmu yabe.
8 Kokulumaguti limiˈehina Bouba ai fuli kanamofihi sipi kaba boˈa nohibe.

Fuli kanagu Yesu bo mone yahaˈa foipa loˈehina bo leˈmo bati huˈehina
Mk 3:1-6; Lk 6:6-11

9 Yesu hepaˈi heˈmiloto buto li gehesa hite minelata nehana nohaˈanigu tiˈehina.
10 To bo mone yahaˈa sibina huˈehina bo anagu minoˈehina. To Yesu hilina hapaˈa li kuguma hu etalune lite bonaˈi lugaˈamagi mapahi fite ana nonuga mineˈahana yabe. Enali loka heˈahana: Fuli kanaguˈi enebesiˈehina bonaˈi enseleˈmo bati huseˈiba bati huto niˈifihe?
11 Yesu kaˈanilo lu epiˈehina: Mone bomaka sipisipi yagaka fuli kanagu keligu limiˈehilina hena hilata niˈibe? To ana keliguti gufalo lito leˈmo lago metilata niˈifihe?

12 To bouba sipisipi yaga be ligito nohibe. Ya huˈehinagi fuli kanagu bonaˈi
enaleˈmo bati hilo luto keya kagatiuba nolibe.
13 Ya luloto yahaˈa sibina huˈehina bo ma luto lu emiˈehina: Kayaha li su
tobo. Ya ligo ana bouba yahaˈa li su tago mone kegiˈa yahaˈauba huˈehinaˈa
huto bati huˈehina yabe.
14 Ya higo enali Felosi bonaˈi heleko limite bite li nupa hilete Yesuhi halune
lite kaga lu keheli fa keheli hiˈahana yabe.

Yesu Huˈmamofihi liliˈnalo panaˈa manaˈi nohibe

15 Yesu ana kagaˈani akeheliloto ana hepaˈi heˈmiloto nobigo babu bonaˈi
megeˈi lifite biˈahana yabe. Ya nehago enebesiˈehinanaˈani li heˈmi su ho
epoloˈehina yabe.
16 Ya nohuto ana bonaˈi enekesa biloto lenali nani kumuˈi bonaˈi lu
meepilo luto lu epiˈehina yabe.
17 To kaga mone lu huto huto bo Aisaiyau ma luto luˈehina kagauba
legeyaˈa huto hilinaˈmu yabe:
18 Yaˈmaliliˈnalobooˈni nohibe luto
Huˈmaluˈehinaˈmuyabe,
ai naniˈni leˈmo ho notube.
Ai nebesina bo nohigo
ai kumuˈi
nipagu bati hulata nohina panaˈni yabe.
Nani Sikalafuˈni aitoga malalunaˈmu yabe,
to ai fato nagaˈmagitoga hetofanaguti
minosemofihi kagu lu epimofaˈna
hilinaˈmu yabe.
19 Ai bonaˈi ka epekito enubunepa ito
mehilinaˈmu yabe.
To sipi kapoguti kehe kehe ito
kaga nolinogo
nogoˈa mekehelilanaˈmu yabe.
20 To akepa mone i pisi huˈehilina
ai li gofa mehilinaˈmu yabe.
To logo mone loloto
yuhufa sabalubeˈmu nohilina
ai li sobo su mehalinaˈmu yabe.
Ai liliˈna liba liba huto
nohuto mino fe luseˈnamofihi
be ligiloto ˈa yabe.
21 To asaga bonaˈi aitogago
komopaˈani molo emite minalanaˈmu yabe.

Yesu liliˈna Bielesebulu hiti lilaˈibe liˈahana
Mk 3:20-30; Lk 11:14-23

22 Bonaˈiluggaˈamagibomonebuˈapisiligokagamelusenominanabo
leˈmete Yesutoga eˈahana yabe. Henaˈmugopefoipafeleaitoganiˈigoyabe.
Yesu ana bo leˈmo bati higo buˈa i gili hula to kaga lula huˈehina yabe.
23 Ya higo enali leˈmo bego hite babu boanaˈi minanamagi be gelete topa
helete ma lite liˈahana: YaˈmabobaTebitihipanaˈmoubanohififatobobe?
24 Ya nelago Felosi bonaˈmagi kehelilete ma lite liˈahana: Ai foipa
fele li noheˈmi epalanaya foipa felemagihi sipi boˈani Bielesebulu amuya
emiˈehigo nohibe.
25 Kaga lu keheli fa keheli enali nehana kagaˈani Yesu akeheliloto ma luto
lu epiˈehina: Hepaˈiluggaˈaenaliˈaniguti loko luku hilete luba hilata nehana

yatamalo luba hite minelata menehabe. To hepaˈi moneˈmagifi to lalamehe nagaˈi moneˈmagi loko hilete luba hilata nehana enali yaˈmana hepaˈifi to lalamehe nagaˈifi mino bati hite meminalanaˈmu yabe.
26 To Satau ai fato foipa felemofihi leˈmo heˈmilina ai nagaˈa enali aloko nehabe. Ya hinogo Satahi hepa kapoˈa hena huto amuya moloto minalina niˈibe? Enali amuya melete enigi binogo meminalanaˈmu yabe.
27 Lenali nani kumuˈi Bielesebulu amuya nimigo foipa fele li heˈmi heˈmi nohibe lite nelafihe? To yagapanatinimagihi kuyuˈafu enaheˈmoto amuya epigo foipa fele hesi heˈmilata nehabe? Ya hiˈehite enaliˈani yasi bo lolo hite nehite yaˈmana kagatini loko hite kehelilabe.
28 Ai HuˈmamofihiSikalafuˈauba amuya nimigo foipa fele hesi noheˈmi nogoˈnimo lenali Huˈmamofihikapoˈalalitoga aˈo leba notanagi lite kehelilabe, luto Yesu lu epiˈehina yabe.
29 Bonaˈienaliamuyabomofihinohaˈagutitite feˈnohaˈa bu goˈehigo lilata menehabe. Enali ana bo gilo yato naga ilete yato nohaˈagu tite silaga feˈnohaˈa lilanaˈa huto niˈibe.
30 Bo moneuba nanitoga komopaˈa nimito meminalina ai nani fatehaˈni nohibe. Bo moneuba naniˈi neheˈmoto sipisipi yaga eneleˈmo tulu menohina aiˈya ana sipisipi yaga eneleˈmo tili tele nohibe luto Yesu lu epiˈehina yabe.
31 Yaˈmakaˈmuluto nani lu nolepube. Asaga foipanafi to bona enemegeka boanaˈmagi lilata nehana Huˈmauanafoipanaˈaniliheˈmilinaˈmu yabe. Ya hilinaya to mone bouba Sikalafuˈmofihimegekalutokagaemekilina foipanaˈa Huˈmauliheheˈmietalinaˈmu yabe.
32 To mone bouba Huˈmamofihipanaˈamofihikagafoipalu etalinaya Huˈmauanafoipanaˈaliheˈmietalinaˈmu yabe. Ya hilinaya bo moneuba Sikalafuˈmofihikagafoipaˈalu etalinayaanafoipanaˈaHuˈmauliheheˈmi etalinaˈmu yabe. Yatai hiti alihaˈa yupa hiti ana sunogo hilinaˈmu yabe, luto Yesu lu epiˈehina yabe.

Foipa yafauba foipa legeyaˈa holata nohibe
Lk 6:43-45

33 To yafa moneuba bati huto mesebe lele tele huto tiloto legeyaˈa bati huto sipina holata nohibe. To numutopa loto tilata nohina yafauba legeyaˈa ana huto ho foipa lolata nohibe. To bonaˈmagi yafa legeyaˈalo belelete be gelete ya yafaya bati huto notinagi lila to numutopa loto notinagi lila hite li kehelilata nehabe.
34 Lenali foipa osifaˈmofihi yagapanaˈa nehabe. Lenaliba hena hite bati ka lilanaˈa huto niˈibe? Lenali foipa bonaˈi yabe. Asaga foipa foipa kaga bomofihi komopaˈagu bai toto nina kagaˈa ai bagaˈaloti huto hulata nohibe.
35 To hetofa bomofihi komopaˈagu kaga batiˈa babu luto minolata nohibe. Ya huˈehigo ai hetofa sunogo hulata nohibe. To foipa bonaˈmagi komopaˈanigu kaga foipa faipaˈa bai toto niˈigo foipa faipaˈi suhi babu lite li huto hilata nehabe.
36 Ya huˈehinagi nani lu lepilube. Asaga kaga boanaˈmagi lilata nehana kagaˈanilo alihi Huˈmau boanaˈi eneleˈmo fato fato hilina yupahi enoloka halinaˈmu yabe.
37 Kaika luˈehilata kagakaloˈmu Huˈmau bati bo nohane luto kigi mololafoipa bo nohane luto kigi mololahilinaˈmu yabe.

BonaˈiˈlugaˈamagiYesubabeyafanahinogobugaluneˈmuhiˈahana
Mk 8:11-12; Lk 11:29-32

38 To Mosehi keya kaˈmu tisa bo hiti Felosi bonaˈi lugaˈamagi liˈahana:
Tisao, topa hose foyaka mone li huto hitogo bu galune.
39 Ya lago Yesu enali kagaˈanilo lu epiˈehina: Lenali yatai boanaˈise,
lenali bati mehana foipa boanaˈi nehabe. Lenali topa hoseˈna li huto hubo
nelanaya lito mehiluna'mu yabe. To moneko yaˈma koyapa lu huto huto bo
Yonaha topa hoseˈnamo li huto hinogoˈni bu galanaˈmu yabe.
40 Yonau loegi monegi yege hiti sinihi hiti fayaˈmofihi komopaˈagu
koˈehinaˈa huto Kokulumaguti limiˈehina Bouba yege loegi monegi hiti
sinihi loegi monegi ana suhi huto ma meˈi komopaˈagu kalinaˈmu yabe.
41 Alihi Huˈmau sipi ka foya lilina yupahi Nineba bonaˈmagi ho tilete
lenaliˈi ka lepekilanaˈmu yabe. Henaˈmugope Yonau kaga enalitoga lu epigo
kehelilete komopaˈani i gelehe hi su heˈahabe. To moneˈna Yonahi be ligito
ma niˈina lu lepilube.
42 To Huˈmau ka foya lilina yupahi sipi aˈi mone gihiti aˈi yabe lilata
nehana aˈmouba ai koyapaˈi sofo kegiˈa oloto lenali hapatini li yege
halinaˈmu yabe. Henaˈmugope ai asaga meˈi folagahaˈaga buba buba
huto Solomonihi hetofa kagaˈa kehelimofaˈna huˈehinaˈmu yabe. Nani lu
nolepube, maloˈi kene moneuba yaˈmanaˈma Solomonihi hoto niˈibe.

Foipa fele akuˈi i behe huto oˈehina
Lk 11:24-26

43 Foipa feleuba bonaˈmagi enugufaguti heleko nolimitomo ai ka meˈi
niˈilinalo mino fulu hilina hepa kumu sa sa hulata nohibe. To ana foipa
feleuba mino fulu hilina hepaˈi bu megotomo ai gufaˈagu ma luto lulata
nohibe:
44 Nani heˈmito oˈohuna nohaˈnigu akuˈi bilube luto ekesa yigilata nohibe.
Ya luto ekesa yigiloto i behe huto heˈmito oˈehina nohaˈa leˈmo bati hago
gulu gulu luto niˈigo ana foipa feleuba bu golata nohibe.
45 To ya huto niˈigo ana nohaˈa bu goloto ai akuˈi ana nohaˈaguti heleko
limito buto sebeniˈa foipa fele eneleˈmoto ago ana nohaˈagu minelata
nehabe. Koyapaˈi ana bo nesiˈa bati huto minolata hinamo yatai babu foipa
fele ete ai gufagu bai tago ana bomoya foipa loto bati mehulata nohibe. To
akuˈi su holotomo ema afetogati hapi fito tilata nohibe. Yatai kanalo foipa
bonatoga yaˈma suhi luto huto hilinaˈmu yabe, luto Yesu lu epiˈehina yabe.

Yesuhi itoˈafu to gonamu tamuˈagi
Mk 3:31-35; Lk 8:19-21

46 Yesu babu boanaˈi kaga lu epito nohigo itoˈafi hiti gonaˈa hiti aitoga
eˈahana. Bonaˈmagi Yesuhi leˈmo bego hiˈahago enali enemegesaga nehite
Yesuhi kaga lu emiluneˈmu nohune lite bonaˈi enoloka heˈahana yabe.
47 Ya lago mone bouba ma luto Yesuhi lu emiˈehina: Itokafi hiti kogonaka
hiti kaga li kimiluneˈmu ema fegutoga ho tiˈahabe.
48 Ya ligo Yesu luˈehina: Kiyiˈafu itoˈnifu nohibe? Kiyigi nogonaˈni
nehabe?
49 Ya luloto Yesu koko panaˈamagi nehanalo bu goloto enali kumu
luˈehina: Lenali bu galo. Itoˈnigi to nogonaˈni ma li nupa hite nehabe.
50 Kokulumalugu Afoˈnifu nohinamofihi agoya hu emise bonaˈiya nani
nogonaˈni netaliˈnigi to nani itoˈnigi nehabe. Ya luto Yesu lu epiˈehina yabe.

13

Bouba noseˈna bihaˈa foyagu tili hilina
Mk 4:1-9; Lk 8:4-8

1 Ana yupahi Yesu ana nohi heˈmiloto nagami hefuhu beletoga buto
metoga minoloto boanaˈi kaga enelepilubeˈmu huˈehina.
2 Ya nohigo babu boanaˈi ete leˈmo bego hiˈahana yabe. Ya hago ai boti
monelugu tito minago asaga boanaˈi enali hefuhu beletoga keheto ho tilete
mineˈahana.
3 To Yesu babu bame ka ma luto lu epiˈehina: Bo mone minoˈehina ai
foyaˈagu noseˈna legeyaˈa tili hilubeˈmu buˈehina yabe.
4 Ai ana noseˈna legeyaˈa tili humo nobigo lugaˈa kapogu limo koko
huˈehigo namamagi ete fite neˈahana yabe.
5 To lugaˈa noseˈna legeyaˈa meˈi nesiˈasi niˈito efahubago huˈehinagu
limo koko huˈehina yabe. Ya hina noseˈna legeyaˈamagi meleˈisi belete
tiˈahana yabe, to henaˈmugope meˈi keta huto meniˈigo yabe.
6 Ya higo analo yege lo malago ana noseˈna yegeuba lo hosopa noibe,
henaˈmugope lufusaˈa meˈi emaˈalo melimiˈohuto yabe.
7 To noseˈna legeyaˈa lugaˈa ufehe naga yafamagihi folagahaˈanigu limo
iloto tilata nehabe. Ya nehana enali ufehe yafamagi yamuˈi gite ifi telata
nehabe.
8 To lugaˈa noseˈna legeyaˈa enali meˈi foba huto nogoya hina melugu
limo ilata nehabe. Ya hite tilete, enali legeyaˈa bati hite helata nehabe.
LugaˈamagiI babu lite yafa ho figi gite legeya helata nehabe, lugaˈa nesi bati
hite helata nehabe, to lugaˈamagi loefi monefi hite helata nehabe.
9 Ya luto lu epiloto Yesu luˈehina: Lenali lenekesa niˈinogomo keheli bati
hite kehelilo.

Yesu bame ka nolinamofihi hapaˈa
Mk 4:10-12; Lk 8:9-10

10 To Yesuhi koko panaˈa Yesutoga ete ma lite loka heˈahana: Henabe
luto kai boanaˈmagihi bame kaguti kaga lu noepine?
11 Ya nelago Yesu lu epiˈehina: Nani HuˈmamofihiI KapoˈamofihiI suguna
ka yamofihi hapaˈa lu hokolo hu lepoloˈohuna to lenali yaˈma kagaya
kehеliˈahabe. AkuˈiI enaliˈi yaˈma kamofihi meenelepise nohugo meke-
heliˈahana.
12 Bo moneuba anaˈina liˈehilinaya HuˈmauI moneˈa hiti molo eminogo li
babu luto lilata hilinaˈmu yabe. To bo moneuba anaˈina yanuga meliˈehilina
koyapaˈi liˈehilinana minigilinaˈmu yabe.
13 Bame ka nolunamofihi hapaˈaya yaˈma hilata nehana kaˈmu luto
nolube. Enali enubuˈanituˈi gili gili nehanaya anaˈina manaˈa bu go fiya
ite bu gelata menehabe. To enekesaˈanituˈi kaga kehelilata nehanaya enali
keheli fiya ite enekesa yigi bati hilata menehabe.
14 Ma boanatoˈi lu huto huto bo Aisaiyau kaga mone luˈehinauba noseˈna
legeyaˈa li huto nohibe. Ai ma luto luˈehina yabe:
Lenali kaga kehelilanaya
ana kaga hapaˈa keheli fe melilanaˈmu yabe.
Lenali lenubutu gili gili hilanaya
ananamofihi manaˈa bu go fiya ite
bu megalanaˈmu yabe.
15 Ma bonaˈmagihi komopaˈani hekini loto
niˈibe,
ya huˈehigo
enekesaˈaniuba kaga kehelilinaˈmu
koseleˈi ahoˈehibe.
To enali enekesaˈani negi no su hoˈehibe.
Ya huˈehigo

enubuˈaniuba anaˈina bu megalinaˈmu yabe,
to enekesaˈaniuba
kaga mekehelilinaˈmu yabe,
to lataha'aniguti kaga manaˈa
keheli fe melilanaˈmu yabe.
To enali nanitoga leleˈmo bati hilibe lite
i behe hite enogo
nani eneleˈmo bati hilunaˈmu yabe, luto
Huˈmauluˈehinaˈyabe.
16 Ya huˈehinaya lenali lenegelo bilo. Lenubutiniuba anaˈina bu galibe.
Lenekesatiniuba kaga kehelilibe.
17 Nani maˈnaka luto lu nolepube. Koyapaˈi babu lu huto huto bonaˈi hiti
to komopaˈanigu bati hina bonaˈmagi yaˈma yatai lenali bu neganana bu
galune lite hiˈahanaya enali bu megeˈahana yabe. To lenali yatai nekehelina
kaga kehelilune lite hiˈahanaya mekeheliˈahana yabe.

Yesu noseˈna bihaˈa hekolosemofihi bame kaˈa lu yege hoˈehina
Mk 4:13-20; Lk 8:11-15

18 Bo moneuba noseˈna legeyaˈa foyaˈagu tili nohinamofihi bame ka
hapaˈa lenali kehelilete ana bame kaloti manaˈa lilo.
19 Asaga bonaˈi enali hetofa kaga kehelilete enali enekesa yigi bati
menehana Satau hololu luto enalitoga nehetiloto enalilugu Huˈmaheˈtofaˈaˈaˈ
kaga nohekalana komopaˈaniguti li heˈmilata nohibe. Yaˈmamofihiyaaiˈaˈ
noseˈna legeyaˈa kapogu limo koko nohinamofihi hapaˈa yabe.
20 To noseˈna legeyaˈa lugaˈa efahubago hinagu limo ilata nohibe, ya
nohina suhiya bo moneuba kaga kehelilotoaimeleˈisi lito gelo bilata
nohibe.
21 Ya huˈehina ai lufusaˈa meˈi komopaˈalo mebuˈehibe. Ya huˈehigo
ai nesi kanasi minoto hosopa ilata nohibe. Alihi bonaˈi lugaˈamagi
Huˈmamofihikagaˈaluˈsibinahiluneˈmuhileteenaliana bomofihiketana li
kofi etete foipana suhi babu lite li huto hi etalanaˈmu yabe. Ya hinogo ana
bomofihi hetofa kaga kehelito minoseˈnaˈa meleˈisi heˈmi etolata nohibe.
22 To noseˈna legeyaˈa ufehe yamuˈubago hinagu limo ito notinamoya
ma huto niˈibe. Bo moneuba mono ka kehelilago ma melugu faga efaha
feˈnohuba loe lae hu etoto keta besigo ai ana bomofinuguti maˈnaka
legeyaˈa huto hulata menohibe.
23 To noseˈna legeyaˈa meˈi bati huto giliba'a hiti meˈi ninagu limo ilata
nohinamoya ma huto niˈibe. Bo moneuba mono ka keheliloto ekesa yigi bati
huˈehina supo huto ai noseˈnaˈa samahi tito li huto hulata nohinaˈa niˈigo to
bo moneuba babu lito li huto hulata nohinaˈa niˈigo to bo moneuba nesiˈasi
lito li huto hulata niˈina yabe.

Kifiˈnamagihibameˈkaˈani

24 Yesu bame ka mone fatoˈi ma luto lu epiˈehina: Bo moneuba noseˈna
legeyaˈa batiˈa foyaˈagu tili nohinaˈa huto Huˈmamofihikapoˈayaniˈibe.
25 Ya huˈehina mone sininugu asaga boanaˈi enubuˈi ke su heˈahago bo
moneuba kifina legeyaˈa lito oto ana fatehaˈa bomofihi foyaˈa folagahaˈagu
tili huloto bu fa nohibe.
26 To alihi ana noseˈna foyaˈagu nina noseˈna aˈnose huto niˈigo buto bu
gana ana foipa kifina hiti notigo bu goˈehina yabe.
27 To ana foyamofihi afoˈafihi liliˈnalo boˈamagi be gelete bite ma lite lu
emiˈahana: Sipi bo, kai noseˈna legeyaˈa manaˈi hekoloˈahapi luto lutamoba
hena huˈahanogo foipa kifina foyakagu noligibe?

28 Ya lago ai lu epiˈehina: Enali fatehaˈnimagi hiˈahabe luˈehina. Ya ligo
enali liˈahana, bite ana foipa kifiˈna su ti heˈmilo luto nokehelipi henabe
luto nokeheline?
29 Ya lite loka hago ai foya afoˈafu luˈehina: Oˈe. Lenali foipa kifiˈna bite
li su ti heˈmilanaga noseˈna hite li su tilanaˈmu yagi mebilo.
30 Kifiˈna hiti noseˈna hiti anagu heˈminogo sibi sibi hite tilenogo alihi
noseˈna li nupa hiluta yupahi li gehe lilune. To nani ma luto lu lepiluna'mu
yabe. Liliˈnalo panaˈni, lenali foipa kifiˈna li nupa hite sa gilo. Lali logogu
galutaˈmu yabe. To noseˈnaˈaya li nupa hite nohaˈniluga malalo luto lu
lepiluna'mu yabe.

Yatu noseˈna legeyaˈamofihi bame kaˈa
Mk 4:30-32; Lk 13:18-19

31 Yesu fato bame ka mone ma luto lu epiˈehina: Kokulumamofihi
kapoˈaya noseˈna legeyaˈamofihi suhi luto niˈibe. To ana noseˈna legeyaˈa
masiteti yabe lite lilata nehabe. Ana noseˈna legeyaˈa bo moneuba lito
foyaˈagu nokafabe.
32 Masiteti legeyaˈaya lugaˈa noseˈna legeyaˈamagihi suhi luto sipina ma
niˈibe, ai lagasoˈnasi niˈibe. To ai ana noseˈna hofa toto tiloto alihi tiloto'a
asaga fato fatoˈmofihi nina noseˈnaya enebe noligibe. Ai yafa lolo hulago
namamagi ete ana yafamofihi yahaˈalo nohaˈani ete gilata nehabe. Yaˈma
kokulumamofihi kapoˈa ana suhi huto hilibe.

Yisiti yabe nelananamofihi bame kaˈa
Lk 13:20-21

33 Yesu fato bame ka mone lu epiˈehina: Kokulumamofihi kapoˈaya
yisiti yabe nelananamofihi suhi luto niˈibe. Aˈi moneuba lito falaˈua
magulu sipiˈagu li tili hu mololoto li meyalo emalo huto li sibi sibi hulata
nohibe. Ya nohigo alihaˈa ana falaˈuaˈi yeye bito hofa tolata nohibe. Yaˈma
kokulumamofihi kapoˈa ana suhi huto huto hilibe.

Yesu kaga bame kagutigo luˈehina
Mk 4:33-34

34 Yesu asaga kaga boanaˈi lu epi kagaya bame kagutigo lu epiˈehina yabe.
Ai kaga mone lu hokolo huto lu meepiˈehina yabe. Ai bame kagutigo lu
epiba epiba huˈehina yabe.
35 Ai lu huto huto bo moneuba ma luto kaga luˈehinamofihi mana kaˈa
huto hilibeˈmu yabe:
Nani kaga lu noepitoˈnimo bame kagutigo
liluna'mu yabe,
Kaga koyapaˈi meˈmo li huto huto
moloˈehina
yana kanaguti fala kito minomo tito oto
yatai kanaˈalo hiti nina
nani lu lepiluna'mu yabe.

Foipa kifiˈnamofihi bame ka hapaˈa Yesu lu yege hoˈehina

36 Yesu asaga boanaˈi heˈmi epololoto nonuga tiˈehina. Ya higo koko
panaˈna aitoga elete ma liˈahana: Foipa kifiˈna foyagu noliginamofihi
hapaˈa lu limibo.
37 To Yesu kaˈanilo luˈehina: Bo ai hetofa noseˈna legeyaˈa foyagu tili
hulata nohinaya Kokulumaguti limiˈehina Bo nohibe.
38 To foyamoya asaga ma meˈi yabe. To bati noseˈnaya kokuluma kapolo
boanaˈi yabe. To foipa kifiˈnaya enali Satahi boanaˈa yabe.

39 Ai fatehuba foipa kifiˈna legeyaˈa tili nohina bomoya Satau yabe. To noseˈna li nupa huse kanaˈaya ma meˈi su halina kanaˈa suhi huto yabe.
40 To enali foipa kifiˈna li nupa hite logogu negana ana suhi ma melugu li huto hilanaˈmu yabe.
41 Ai Kokulumaguti limiˈehina Bouba ageloˈa enoho lifigo limite enali asagaˈnauba bonaˈmagihi hetofa hapaˈani li sibina nehilanana hiti to asaga bonaˈi foipa faipa suhi lite neminalana HuˈmamofihiI kapoˈaloti kaba hiˈehite eneleˈmo heˈmilanaˈmu yabe.
42 Ya hilete enali loba loba huto nina logogu eneleˈmo heˈminogo bilete enagabu kumu behe behe baha baha ite sipi yibi hilete enabaga yogoˈa henibe gofa hibe hilanaˈmu yabe.
43 YaˈmanaI yupahi HuˈmamofitogaI komopaˈani melete minalana bonaˈi enalitoga yege legi huto AfoˈanifihiI hepaˈaloti fi besa lo epalalinaˈmu yabe. To lenali bomagita lenekesa niˈinogomo keheli bati hite kehelilo.

Bouba efaha gu kumu melugu sa nohinamofihi bame kaˈa

44 Efaha guˈi mone foyagu fala kite meleˈahana suhi luto HuˈmamofihiI kokuluma kapoˈaya niˈibe. Bomouba bu goloto akuˈi ifi notabe. Ya huloto ai sipi gelo bito buto asaga feˈnohaˈa epigo mina filago ai ana efatoti ana foya buto mina filata nohibe.

Fayahaˈa fato fatoˈmofihi nina pesesuˈi minaˈamofihi bame kaˈa

45 Bo moneuba pesesuˈi hetofa hatofaˈa mina filube luto sa sa hulata nohinaˈa huto HuˈmamofihiI kapoˈa niˈibe.
46 Ai pesesuˈi hetofa mina filoto ai buto asaga feˈnohaˈa fato bonaˈi noepito efaha nolibe. Ya huto ai efahi liloto i behe huto buto hetofa pesesuˈi bu goˈehina lilata nohibe.

Faya gutalafamofihi bame kaˈa

47 Ana huto kokuluma kapoya faya gutalafa melelete fayaˈi fato fatoˈmofihi tite bai netanaˈa huto niˈibe.
48 FayaˈI tite bai telago fayaˈna nehana bomagi li kefefa hite kehetoga libiti nemalabe. Ya hilete enali meto minelete fayaˈi batiˈmofihaˈa lapelugu li nemalabe. To bati mehina fayaˈi menoseˈmofihi niˈigomo enali heˈmilago bilata nehabe.
49 Ma meˈi su halina yupahi yaˈmana suhi hilinaˈmu yabe. Bati bonaˈmagi folagahaˈanigu bonaˈi foipaˈa nehilana agelomagi ete eneleˈmo heˈmilanaˈmu yabe.
50 Ya hite sipi logo loba loba logogu eneleˈmo malalanaˈmu yabe. Ya hinogo ana sipi logogu sipi yibi bena nehite enabaga yogoˈa henibe kolibe hilanaˈmu yabe.

Bomofihi yatai feˈnohaˈa hiti koyapa feˈnohaˈa hiti niˈibe

51 To Yesu enoloka hoˈehina: Lenali asaga kaga lu nolepunamofihi hapaˈa akeheli hokolo hite nekehelifihe? Ya ligo enali lu emiˈahana: OˈyoI.
52 Ya lago Yesu lu epiˈehina: Ya huˈehigo asaga keya kaga enelepise bonaˈi enali kokulumamofihi kapoˈalo kagaˈmu enelepise lite akeheli su heˈahabe. Enali sipi nohi moneˈmofihi afoˈa legi hite nehabe. Ai situa nohaˈagu tiloto yuhufana hiti tafana hiti li munu munu huto lito fegutoga limilata nohina suhi lite nehabe.

Yesuhi Nasalete bonaˈmagi enemegesa hu emiˈahana
Mk 6:1-6; Lk 4:16-30

53 Yesu asaga bame ka lu epi su holoto ana hepaˈi heˈmiloto bufa huˈehina.

54 To ai hepaʻaga i behe huto buloto asaga boanaʻmagihi Huʻmamofihi
mono kaʻa enali mono nohaʻanigu lu epiʻehina yabe. Ya nohigo enali topa
helete ma lite liʻahana: Yaʻma bouba kaga keheli bati huseʻnaʻa hiti to topa
hoseʻna li huto huseʻnamofihi ka hapaʻaba hiyaʻagati liʻehibe?
55 Yafa lolo huse bomofihi panaʻamo nohifi fato bobe? Maliau itoʻafu
nohifi fato panaʻmofihi itoʻafube? To Yemesiu, Yosefeu, Simoniu, to Yutasiu
ai gonaʻamo nehafi fato bomofihi enogonaʻani nehabe?
56 To ai etaliʻagiba magu lali hiti neminanamo niʻifi hena hibe? Yaʻma
keheliya iseʻnaʻa asagaʻi ai hiyagati liʻehibe?
57 Ya lite lilete enali siko nehite ipakafa helete enemegesa hu emiʻahana.
Ya hago Yesu ma luto lu epiʻehina: Lu yege hose bomofihi giʻa asaga
hepatoga mino baga iʻehibe. Ya huʻehina aiʻa noho hepaʻagu giʻa meniʻibe.
58 To yaʻmu mana hepalugu Yesu sipi liliʻna babu luto li hu enubulo
memoloʻehina yabe. Henaʻmugope enali Yesu li huto hinanaʻmufi to kaga
lu epinalo enali keheli meemise mineʻahana yabe.

14

Yoni nagami folo epolose bo afiliʻehina
Mk 6:14-29; Lk 3:19-20; 9:7-9

1 Yataʻa sipi kibina bo Helotiu yaʻmana kanalo Yesuhi kagaʻa keheliʻehina
yabe.
2 Ya huloto ai liliʻnalo boʻa lu epiʻehina: Yaʻma bo ai Yoniu nagami folo
epolose bo yabe. Kene keliguti akuʻi ho tiʻehibe. Ya huʻehigo yaʻma asaga
amuyana ai yato huto nohibe.
3 Ai yaʻma huto niʻibe. Koyapaʻi Helotiu Yonihi yato seni nagatu nagaʻi
etoloto nagalugu heʻmi etoʻehina yabe. Helotiasiu ai Filipihi lihaʻa Helotihi
ai etaliʻafihi hapaʻamu lite ya hi eteʻahana yabe.
4 Yataʻa Yoniu nagami folo epolose Heloti kumuʻi bati mehina suhi luto
ma aʻi liʻahane luto lu emiʻehina yabe.
5 Ya noligo Helotiu Yonihi lubahaʻa laga hilubeʻmu hinaya asaga
boanaʻmagi enubulo koli huto heʻmi etoʻehina yabe. Henaʻmugope enali
Yoniu lu yege hose bo nohibe lite lilata nehanaʻmu yabe.
6 Mone yupahi Helotihi itoʻafu ketoʻehina kanaʻalo bonaʻi lugaʻa ete li
gehesa hite noseʻna gete nete mineʻahana yabe. Ya nehago Helotiasihi
paʻauba folagahaʻanigu melekehi ito bula ola huʻehina yabe. Ya higo
Helotihi lagaʻa gofa besiʻehina yabe.
7 Ya higo ai ana paʻi lu emiʻehina: Nani asaga bonaʻmagi enubulo maʻnaka
luto nolu ketobe. Kai anaʻina mone lilube luto gi halatana kimilunaʻmu
yabe.
8 Ya ligo ana paʻmofihi itoʻafu ekesa biʻehina kaga luʻehina: Kai lapeʻi
monelugu Yonihi nagami folo epolose bomofihi lataha'a mololoto malo
nimibo.
9 Ya luto ligo Helotihi gufagu keta besiʻehina yabe. Ya hinaya ai asaga
bonaʻi li nupa hite minete noseʻna nana bona enubugu maʻnaka luto lu
emiʻehina yabe. Yaʻmu luto ai luʻehina: Anana li emilo.
10 Yoni naga nonugu nohinalo bonaʻi lugaʻa Helotiu enoho lifigo bite
lubahaʻa laga hiʻahana yabe.
11 Ya hite lapeʻi monelugu Yonihi lataha'a melete ite ete ana yafaʻamofihi
emiʻahana yabe. Ai ana lape lito itoʻafu nohinaga buʻehina yabe.
12 Ya hago Yonihi koko panaʻmagi ete gufaʻa lite bite keli he eteʻahana
yabe. Enali akeli he etelete Yesuhi bite lu emiʻahana yabe.

Yesu 5000 bonaˈi noseˈna epiˈehina
Mk 6:30-44; Lk 9:10-17; Yn 6:1-14

13 Yesu ana kaga keheliloto ana hepaˈi noheˈmito boti lito bonaˈi mene-
hana hepalugu buˈehina yabe. Aiˈasi buˈehina yabe. Ya huˈehigo enali
boanaˈmagi kehelilete hepaˈani neheˈmite megeˈi lifite biˈahana yabe.
14 Alihi Yesu nagami beletoga keheto buloto babu boanaˈi nehago bu
enogoˈehina yabe. Ya hago ai ginaga fi epiloto enebesiˈehina bonaˈani
eneleˈmo bati huˈehina yabe.
15 Utehe kana nohigo Yesuhi koko panaˈa aitoga elete ma lite lu emiˈahana:
Ma hepatoga bonaˈi menehabe, to sinihi agilinaˈa nohibe. Ya nohinagi kai
boanaˈi enoho lifitogo enali abino. Enali hepatoga bila ela hite noseˈnaˈani
sa sa hite nalabe.
16 Ya lago Yesu lu epiˈehina: Hena hibe lite enali bilabe? Lenalitini noseˈna
epilo.
17 Ya ligo enali lu emiˈahana: Maga lali noseˈna babu lito meliˈohune. Lali
loegi loegi monegi beleti noseˈna hiti to fayaˈi loe hitisi ma liˈohune.
18 Ya lago Yesu lu epiˈehina: Lenali ana noseˈna ite ete nimilo.
19 To ana boanaˈi kifiˈnalo melugu minalo luto lu epiˈehina. Ya luloto ai
loegi loegi monegi beleti hiti to loe fayaˈi hiti liloto kokulumalugu bu golago
tiloto nunumu huto fokehi liˈehina. To ai beleti li pata putu siloto koko
panaˈa epigo enali asaga boanaˈi lite bite epimofaˈna hiˈahana yabe.
20 To enali asagaˈi ana beleti nelago enumuˈi huˈehina. Ya higo enali nelete
heˈmina noseˈna letuhaˈa li nupa hite safe 12 agu li bai teˈahana yabe.
21 Bo ana noseˈna neˈahana makiˈaya 5000 yabe. To enali anaˈi yagapanaˈi
leka meseˈahana yabe.

Yesu hefuhu nagamilugu kapo moloˈehina
Mk 6:45-52; Yn 6:15-21

22 Yesu koko panaˈamagihi lenali botigu tilete kohe tete bite nagami hefuhi
mula beletoga nehilo luˈehina. Ya hiloto aiˈa asaga boanaˈi enoho lifinogo
hepaˈaniga bilabeˈmu huˈehina.
23 Ai boanaˈi enoho lifigo hepaˈaniga aˈnebago bohupoˈi mone ninalo
tito nunumu hilubeˈmu tiˈehina. Utehe kanaˈalo aiˈasigo ana kosalo
minoˈehina.
24 To boti nagami hefuhi folagahaˈagu abulago sipi habafahi enubulogati
oto nagamiˈi li galafu tuto botigu heˈmi molo heˈmi molo nohuto boti
nagamilugu li koseˈna huˈehina yabe.
25 Etehi folaguˈi go metepuˈa hiti Yesu nagami hefuhi mupaˈalo kapo
moloto koko panaˈa nehanalo oˈehina.
26 Koko panaˈamagi Yesu nagami mupaˈalo kapo moloto noago be gelete
topa hete afoya foya ilete felemo noabe lite koli hiˈahana yabe. Enali sipi
koli fatoˈmofihi hilete kehe sipi iˈahana.
27 Ya hago hololu luto Yesu enali kehe iˈehina: Lenali amuya malalo.
NaniˈniÌ nohube. NaniˈniÌ nohube. Lenali koli mehilo.
28 To Pitau lu emiˈehina: Sipi Boˈni. Maˈnaka luto kaikamo nohutomo
naniˈi kehe itogo nani nagamiˈi mupaˈalo kapo moloto kaitoga bilube luto
luˈehina yabe.
29 Ya ligo Yesu lu emiˈehina: Obo. Ya ligo Pitau botiguti leheko limiloto
nagami mupaˈalo li hapi fito kapo moloto Yesu nohinalo buˈehina.
30 Ya hina ai akuˈi habafahi bu goloto koli huˈehina, ya huloto nagamilugu
hapi fito limiˈehina. Ya nohutoˈa ai kehe sipi iloto luˈehina: Sipi Bo. Kai
neheˈmobo.

31 Ya noligo Yesu hololu luto Pitahi yato liloto lu emi'ehina: Kai kaga'ni li
pili meko'ahane. Kai hena hibe luto loe lae kekesa nokeheline?
32 Etali loe sana sana botigu tite nemina'igo habafahi felele hu'ehina yabe.
33 To bona'i enali botigu minanamagi Yesuhi fokehi helete ma lite
li'ahana: Ma'naka luto kai Hu'mamofihi Pana'a nohane.

Genesalete hepato enebesi'ehina bona'i babu lito Yesu enele'mo bati hu'ehina
Mk 6:53-56
34 To nagami'i mula beletoga heleke melete bilete Genesalete hepa kegi'a
bi'ahana.
35 Ya hago ana hepato bona'magi Yesu okaba'a be ge'ahana. Ya
hilete enebesi'ehina bonatoga enoho lifigo bite enebesina bona'i Yesutoga
enele'mete eba eba hi'ahana.
36 Ya hilete enali Yesuhi buka tilete ma lite li'ahana: Ke, kai kaga melitogo
enebesise bona'magi guketeka nekisa'alo meko hilana bati huto ni'ifihe?
To enali ana bona'i Yesuhi gukete'alo meko hana bona'i bati hi su he'ahana
yabe.

15

Tatatigihina enelepise'na
Mk 7:1-13
1 To Felosi bona'i luga'a hiti keya kamu'i tisa bona'i luga'a hiti Yelusale
hepatogati ete Yesu nohinalo nehetilete ma lite loka he'ahana:
2 Kai koko panakamagi hena hibe lite tatatigi limi'ahana ka'ani mege'i
menemalabe? Enali nose'na nalune'mu nehitemo enayahi sese mehise
fa'mene nelata nehabe.
3 Ya lago Yesu kaga'anilo lu epi'ehina: Lenali kagatinisigo mege'i
nemelete hena hibe lite Hu'mamofihi keya kaga'a mege'i menemalabe?
4 Mono ka bukugu Hu'mau ma luto lu'ehina yabe: *Itokafinogo afokafinogo
enele'mo bati huto etemege'i molobo. To mone kene'uba ito'afinogo
afo'afinogo kaga foipa'a lu etatalina ho fililina'mu yabe.*
5 Ya hu'ehina lenali ma lite lilata nehabe: To bo moneuba ito'afinogo
afo'afinogo etehe'malina efahi ni'inamo meetimilube, to nani Hu'mamofihi
emilube lu'ohuna yabe lulata nohibe.
6 Ya luloto ai ito'afinogo afo'afinogo etele'mo bati mehulata nohibe.
Lenali ya'mana suhi li huto nehitemo Hu'mamofihi keya ka'a li gofa nehete
lenali hapatinimofinogo li saga hilata nehabe.
7 Lenali fagalo bona'i. Koyapa'i lu huto huto bo mone Aisaiyau lenali
kumu luto fayahi ma luto go'ehibe:
8 Ya'ma kana'alo
boana'magi nigi'ni enabaga'anitu'i
li saga nehite
to aku'i komopa'ani nanitoga memelese
foto'i melete minelata nehabe.
9 Enali fa'mene bona'magihi
kaga lu epimofa'na nehite:
Ya'ma kaga
Hu'mamofihi kaga'a yabe lilata nehite.
Enali nani nigi'ni fa'menena'mu
helata nehabe luto
lu'ehina yabe.

Bomofihi leˈmo kolo notanana
Mk 7:14-23

10 To asaga boanaˈi Yesu kehe i nupa huloto ma luto lu epiˈehina: Kaga
mone lu lepilunagi lenali lenekesatuˈi kehelilete keheli fiya ilo.
11 To bomofihi komopaˈagu tilata nohinanauba ana bo leˈmo kolo tolata
menohibe. To bomofihi ai komopaˈaguti fegutoga heleko limilata nohi-
nanauba bo leˈmo kolo tolata nohibe.
12 YaˈmanakanaˈaloYesuhi koko panaˈa aitoga ete ma lite lu emiˈahana:
Felosi bonaˈmagi kagaka kehelilete kipakafa nehabe. Ya nehana kai
yaˈmanana akeheliˈahapihe?
13 Ya lago Yesu kaˈanilo lu epiˈehina: AfoˈnifukokulumalugunohiI
namofihi foyaˈa samahi tito niˈibe. Asaga kifina AfoˈnifukokulumalugI
nohinauba foyaˈagu mehekoloˈehina kifina nina hapaˈa hiti li su ti heˈmi
su halinaˈmu yabe.
14 To lenali heˈmi epelenogo enali mineno. Enali enubu pisi lina bonaˈi
nehite enali ana hite enubuˈani pisi luˈehina bonaˈi fatoˈamagihi kapo
enelepiluneˈmu nehabe. Ya huˈehinaya buˈa pisi luˈehina bouba fato bo
ana huto buˈa pisi luˈehina bo kapo lepilubeˈmu hilinaya etali loe sana sana
ho kete keli kapogu limilaˈibe.
15 Ya ligo Pitau Yesuhi kaˈalo luˈehina: Kai yaˈmana bame kamofihi hapaˈa
lu hokolo hitogo kehelilune.
16 Ya ligo Yesu lu epiˈehina: Lenali hiti kaga keheli fe melilanaˈa hite
nehafihe?
17 Lenali keheli bati menehafihe? Anaˈinaˈabomofihibagagutilata
nohinana gupaˈagu tito minoloto akuˈi gufaˈaguti heleko limilata nohibe.
18 Ya huˈehina anaˈina bomofihi bagaˈagu niˈinati fegutoga heleko limilata
nohinaya komopaˈaguti huto huloto tilata nohibe. Ai yaˈmananauba
bomofihi komopaˈa li kolo tolata nohibe.
19 Anaˈinaenipagutitilatanohinanamahutoniˈibe. Foipaenekesa
yigiseˈna, bonaˈi enoho filiseˈna, bo alobo loko huseˈna, moko liseˈna,
gumina huseˈna, faga faga luseˈna, to bonaˈi enipakafa hoto enemegeka
luseˈna yabe.
20 Asaga yaˈmanauba bomofihi leˈmo kolo tuba ilata nohibe. Ya huˈehina
bo moneuba yahi okala mehuse noseˈna lito nolata nohina yaˈmananauba
bomofihi leˈmo kolo tuba meilata nohibe.

AˈubaYesutogakomopaˈamoloˈehina
Mk 7:24-30

21 To Yesu ana hepaˈi heˈmiloto Taiya hiti to Saitoni hepa kegiˈa buˈehina
yabe.
22 Kena aˈi mone ana kegiˈa nominana aˈuba Yesutoga oˈehina. Tebitihi
panaˈabe. Ai ya luto kehe iˈehina. Kai kiginaga fi nimibo. Foipa feleuba
paˈnimofihi leˈmo sibina nohinagi neheˈmobo.
23 Ya ligo Yesu kaga meluse minoˈehina. To enali Yesuhi koko panaˈa
aitoga elete ma lite lu emiˈahana: Ma aˈauba lemege lemege nohuto kaga
luba luba nohina kai ho lifitogo bufa hino.
24 Ya lago Yesu lu emiˈehina: Isilaeli sipisipi yaga fenene hiˈahanaloˈmu
luto HuˈmauI nohoI lifigo maga limiˈohuna yabe.
25 Ya ligo ana aˈuba Yesuhi gigusagu oto okabagati lipito koloto luˈehina:
Ke. Sipi Bo, kai neheˈmobo.
26 To Yesu ana aˈmofihi kaˈalo lu emiˈehina: YagapanaˈmagihinoseˈnaI lito
kalamagihi heˈmi epiluta bati mehuˈehibe.

27 Ya ligo ana aˈuba Yesuhi lu emiˈehina: Sipi Bo, ya maˈnaka nolane. Ya
nohataya kalamagi afoˈanigi noseˈna nenago letuhaˈa hitamofihi meˈagu
limo ilata nohina enali kehelite nelata nehabe.
28 Ya ligo Yesu ai aˈmofihi lu emiˈehina: Akae, ma aˈi yale. Kaga keheli fe
luseˈnaka sipina niˈibe. Anaˈina lolo hu netalane luto nolatanaya huto hu
kimilinaˈmu yabe. Ya ligo anaˈasilo ana aˈmofihi paˈa kaˈmuya hepalugu
nohigo bati hu etoˈehina yabe.

Enebesise bonaˈi Yesu babu lito eneleˈmo bati huˈehina

29 Yesu ana hepaˈi heˈmiloto Galili hefuhi beletoga kapo moloto
tubuˈehina. Ai kosa bohupoˈisi mone ninalo tito minoˈehina.
30 Ya nohigo babu boanaˈi enali li nupa hite ai nohinalo eˈahana. To
enigigusa sibina hina bonaˈi, enubu pisi luˈehina bonaˈi, felisaˈani kuyugu
huˈehina bonaˈi, enabaga hekini loˈehina bonaˈi to fato fato epesiˈehina
bonaˈi enali babu lite Yesutoga eneleˈmete eˈahana yabe. Enali eneleˈmete
ete Yesuhi gigusaˈagu malago ai asagaˈi eneleˈmo bati hu su hoˈehina yabe.
31 Ya higo asaga boanaˈi enali enekesa yigi babu liˈahana yabe.
HenaˈmugopeÌ negi bonaˈi akuˈi kaga lila, felisaˈani kuyugu hina bonaˈi bati
hu epolola, enigiˈani sibina huˈehina bonaˈi kapo melela, to enali enubuˈani
pisi luˈehina bonaˈi enubuˈani i gili hula hinana be geleteˈani yabe. Ya
hilete enali Isilaeli bonaˈmagihi HuˈmaˈanifuÌ ai kumu fokehi hete giˈa li saga
hiˈahana yabe.

Yesu 4000 bonaˈi noseˈna epiˈehina
Mk 8:1-10

32 Yesu koko panaˈa kehe i nupa huloto ma luto lu epiˈehina: Ma bona
kumuˈi nani niginaga nofibe. HenaˈmugopeÌ enali loegi monegi yupahi nani
hiti mineˈahana yatai noseˈna nalanaˈa meniˈibe. Nani noseˈna meepise
enoho lifinogoˈni bilana enali kapoga nebinogo enubu neta neta bilenogo
ho kete kela ya hila hilabeˈmu nolube.
33 Koko panaˈamagi Yesuhi loka heˈahana: YaˈmaÌ ka me hepatoti lali babu
noseˈna hiyaˈagati liloto yaˈma babu boanaˈi epilune?
34 Ya lago Yesu enoloka hoˈehina: Lenali henakiˈa beleti noseˈna liˈahabe?
Enali lu emiˈahana: Sebeniˈa beleti hiti to fayaˈi lagaso mesoˈa loesi hiti
liˈohune.
35 Ya lago Yesu asaga boanaˈi melugu minalo ligo enali melugu
mineˈahana.
36 To ai sebeniˈa beleti hiti to fayaˈi lagaso mesoˈa loesi hiti yanuga
liloto HuˈmamofitogaÌ nunumu huto fokehi holoto gofa gofa holoto koko
panaˈa epiˈehina. Ya higo koko panaˈamagi enali leliˈali hite asaga boanaˈi
epiˈahana yabe.
37 Asaga bonaˈi ana noseˈna nelago enumu huˈehina yabe. Ya higo Yesuhi
koko panaˈamagi letuhaˈa li nupa nupa hite sipi sepekeˈna 7 agu li bai
teˈahana yabe.
38 To asaga bo ana noseˈna neˈahanaya 4000 bomagi neˈahana yabe. To
anaˈi yagapanaˈi hiti leka mesone.
39 To silaga boanaˈi Yesu enoho lifigo nebago ai boti monelugu tiloto
Magatani hepa kegiˈa buˈehina yabe.

16

Topa noseˈna bu galuneˈmu li nupa hiˈahana
Mk 8:11-13; Lk 12:54-56

1 Felosi bonaˈi to Satusi bonaˈi yabe nelana hiti lugaˈa enali Yesutoga elete
fi taga hu etaluneˈmu hiˈahana. Enali: Kokulumalugu topa hoseˈna mone li
huto hitogo bu galune liˈahana.
2 Ya lago Yesu kaˈanilo nonaˈa lu epiˈehina: Utehi yege limi falalubeˈmu
nohuto kokulumaˈi fi beyege toloto safa logo nohigomo lenali bati huto yago
yege lalinagi lite lilata nehabe.
3 To etehi sopohi giloto kokulumaˈi safa logo nohigomo yasi hiti koˈi yatai
ilibe lite lilata nehabe. Oˈyo, lenali bati hite kokulumamofihi mehaˈa be
gelete loko hilata nehabe. Ya nehana lenali yatai kanamofihi mehaˈa be
gelete loko mehilana nehabe.
4 Lenali bati mehana boana moko fako lite neminana boanaˈmagita nani
kumuˈi topa hoseˈna li huto hu lubulo molobo nelabe. Ya nelana nani topa
hoseˈna mone li huto hu lenubulo memalalunaˈmu yabe. Lenali koyapa bo
Yona huto huˈehinanamofihi topa hoseˈnaˈago anasi bu galanaˈmu yabe. Ya
luto luloto Yesu heˈmi epololoto bu fa huˈehina yabe.

Felosi bomagi hiti to Satusi bomagi hiti hapaˈani yabe
Mk 8:14-21

5 Enali Yesuhi koko panaˈamagi botigu tite hefuhu nagamiˈi helekete
nebitemo enekesu hago beleti noseˈna moneˈa melise biˈahana yabe.
6 To Yesu ma luto lu epiˈehina: Lenali kaba hu bati hilo. Lenali Felosi
bonaˈi hiti to Satusi bonaˈi hiti enali yisiti legita hapaˈanilo kaba hu bati
hilo.
7 Ya ligo enaliˈani ma lite musi musi ka liˈahana: Lali beleti melise oˈohuta
kamoˈmu nolibe.
8 Ya lana kagaˈani Yesu akeheliloto ma luto lu epiˈehina: Kaga keheli bebe
soseˈnatini nesiˈasi niˈi lepalana bo hena hibe lite lali beleti lito meoˈohune
ya lite musi musi ka nelabe?
9 Lenali keheli bati mehiˈahafihe? 5000 bonato to 5 beleti gofa gofa
hoˈohunamoba lenali lenekesu hoˈehifihe? Henakiˈa safegu letuhaˈa li bai
teˈahana niˈibe?
10 To 7 beleti 4000 bomagi epugo neˈahana kagamoba lenekesu
hoˈehifihe? To henakiˈa sepekeˈnagu letuhaˈa li bai teˈahana niˈibe?
11 Beleti noseˈnamu meluˈohuna. Lenali hena hibe lite mekeheliˈahabe?
Lenali Felosi bo hiti Satusi bomagihi yisiti suhi luto fagalo hapaˈani niˈinagi
kaba hu bati hilo.
12 Ya ligo enali beletimofi yisitimuˈi kaba hu bati hilo melibe. Ai Felosi
bomagi hiti to Satusi bomagihi kagaˈanilo kaba hu bati hilo luto nolinagi
lite enekesa yigi fe liˈahana yabe.

Pitau Yesuhi Huˈmau ho lifiˈehina bo yabe luˈehina
Mk 8:27-30; Lk 9:18-21

13 Yesu Sisalia Filipai kegiˈa buloto yaˈmana kanalo koko panaˈa ma luto
enoloka hoˈehina: Asaga boanaˈmagi Kokulumaguti limiˈehina Bo kumuˈi
hena hibe lite lilata nehabe?
14 To enali lu emiˈahana: Lugaˈa bonaˈmagi Yoniu nagami folo epolose bo
nohibe nelabe. To lugaˈa bonaˈmagi Elaiyau nohibe nela. To lugaˈamagi ai
Yelemaiya nohifi fato lu huto huto bo nohifi lite lilata nehabe.
15 Ya lago Yesu lu epiˈehina: To lenalitini nani kumuˈi kiyiˈafube lite nigiˈni
nehabe?
16 Ya ligo Simoni Pitau kaˈalo nonaˈa luˈehina: Kai Huˈma nomi-
nanamofihi panaˈa leˈmo ho tiˈehina bo Mesia nohane.

17 Ya ligo Yesu lu emi'ehina: Simonio, kai Yonihi pana'a yale. Kai
kegelo bibo. Ma melugu bo moneuba ya'ma lamana kaga mekelepi'ehinagi
Afo'nifu kokulumalugu nohinauba ai'a kelepi'ehigo ya'ma kaga nolane.
18 Ya hanogo nani lu nokumube: Pita, kaiya efa tegi suhi luto nohane.
Ya hu'ahatago ya'mana efato nani mono noha'ni giluna'mu yabe. Fil-
ise'namofihi amuya'auba be megilina'mu yabe.
19 To nani kokuluma kapolo hokolo hilatanafi to hekini lolatanafi kim-
iluna'mu yabe. To kai ma melugu nominotoka hapa'a mone hekini loto lu
laga hu epelenogo kokulumalo bo, Hu'mau ana huto lu laga hilina'mu yabe.
To ma melugu nominotoka hapa'a mone hokolo hu epelenogo kokulumalo
bo, Hu'mau ana huto hokolo hilina'mu yabe.
20 To Yesu koko pana'a amuya luto enekesa bi'ehina: Nani kumu luto
lenali Hu'mau ho lifi'ehina pana'i Mesia nohibe lite lu yege hete asaga
bona'i lu meepilo.

Yesu gabu'i ginogo fililinamofihi ka'a lu'ehina
Mk 8:31–9:1; Lk 9:22-27

21 Yana kana'alo Yesu koko pana'a kaga hapi fito lu hokolo huto lu
epi'ehina: Nani Yelusale hepatoga buloto'ni enikibina bo, sipi mono bo to
keya ka tisa bo enalitogati nagabu foya li kofilube. Enali noho fililenogo
yege loebe monebe minoloto'ni aku'i ho tiluna'mu yabe.
22 Ya ligo Pitau le'mo beletoga moloto amuya ka emekiloto ma luto lu
emi'ehina: Sipi Bo, enali ya mehi ketalana'mu yabe. Ya'mana suhi kaitoga
huto mehilina'mu yabe.
23 To Yesu i behe huto Pitahi bu goloto ma luto lu emi'ehina: Sata, kai nani-
togati bufa hubo. Kai kapo biluna'a hekini lo netalube'mu nohapihe? Kai
kaga nolataya ma melugu bona'magihi kaga nolane, to ai Hu'mamofitogati
meo'ehibe.
24 Yalo Yesu koko pana'a ma luto lu epi'ehina: Bo moneuba nani'i hiti
bilube lutomo ai'a gufa'amu ekesa meyigise malipu yafa'a lito kofiloto
nemege'i meleno.
25 To bo moneuba ai'a gufa'a li buto bito koli koli huto minalina ai
gufa'amofihi mino kosaba huse'na'a minigilina'mu yabe. To bo moneuba
nani kumu luto gufa'a he'milina alihi ai gufa'amofihi mino kosaba
huse'na'a aku'i lilina'mu yabe.
26 To bo moneuba ma melugu asaga fe'nohi ninana lilube luto lilinaya to
ai'a meha'a minigilibe. Ya hinogo asaga fe'nohanauba hena huto li buto
bito he'malina ni'ibe? To bouba hena mina'a he'mito meha'a aku'i lilina
ni'ibe?
27 Kokulumaguti limi'ehina Bouba Afo'afihi fana mehena'a hiti aku'i
noenogo to agelo'a hiti alana'mu yabe. Ya hilina yupahi asaga boana'magi
fato fato suhi hi'ahana hapa hapa'animofihi nona'a li yege ho epalalina'mu
yabe.
28 Nani ma'naka lu nolepube. Bo luga'a ma ho tilete nehanaguti mefilise
nehite bu ge'ehinogo Kokulumaguti limi'ehina Bouba kibina bo lolo huto
minoloto aku alina'mu yabe.

17

Yesuhi gufa'a fato suhi huto i gelehe hu'ehina
Mk 9:2-13; Lk 9:28-36

1 To loebe loebe loebe yege bulago minelete Yesu Pita hiti Yemesi hiti to
ai gonaˈa Yoni hiti eneleˈmo megeˈi toloto yatama kosagu eneleˈmoto tilago
ana kosalo enaliˈanisigo mineˈahana yabe.
2 To Yesuhi gufaˈa enali enubulo leˈmo fato suhi hu etoˈehina yabe. To
okabaˈa fi besa loloto yege legi huto huto huˈehina. To guketeˈa koholina
huloto gulu gulu luto fi besa loˈehina.
3 To koyapa bomaleˈi Moseugo Elaiyaugo Yesutoga nehetilete kaga lite
nehago bu geˈahana.
4 Pitau ya hago bu enogoloto ma luto Yesuhi lu emiˈehina: Sipi Bo,
yaˈmaga nohuta bati huto nohune. Kai bati huto yabe litogomo yege nohi
loegi monegi maga gilune. Mone kaiˈi yagi mone Mosehi yagi to mone
Elaiyahi yagi huto gi lepalalube.
5 Ai kaga luto nohigo sopohi mone besa loˈehinauba eneleˈmo samapahi
buˈehina. To ana soponuguti nogo mone ma luto huto huˈehina: YaˈmaaiI
nibita hina panaˈni nohibe. Nani nipaˈni aitoga emilata nohube. Lenali
kagaˈa keheli emilo.
6 Ya noligo Yesuhi koko panaˈamagi topa hete sipi koli hilete melugu
enokabagati lipi gehesa hiˈahana yabe.
7 Ya hago Yesu enalitoga oloto enugufalo meko huloto lu epiˈehina: Lenali
koli mehite ho tilo.
8 Ya ligo enali be go saga hilete Yesu aiˈasigo nohigo bu geˈahana yabe. To
loemaleˈi minigiˈahaˈina yabe.
9 Enali ana kosa heˈmilete kapo melete nelimite amuya kaga luto enekesa
biloto Yesu ma luto lu epiˈehina: YaˈmanaI huto higo lenali bu geˈahana
lenali bonaˈi lugaˈa meepilo. Lenali komopatinigu melelete nehinogo
Kokulumaguti limiˈehina Bouba keli heˈmiloto ho tilenogo ana kaga lu huto
hilo.
10 To Yesuhi koko panaˈamagi ma lite loka heˈahana: Keya ka kehelise
bomagi hena hibe lite Elaiyau yataˈa alibe lilata nehabe?
11 Ya lago Yesu lu epiˈehina: OˈyoI, maˈnaka nelabe. Elaiyau asagaˈna oto
li loloba hilubeˈmu yataˈa kohe toto oˈehina yabe.
12 Ya huˈehina nani maˈnaka luto lu nolepube. Elaiyau ai aoˈehibe. Ya
huˈehinamo bonaˈmagi Elaiyau nohibe lite menekehelibe. Ya hite enali
enemehuba hinanamofihi megeˈi melete nehite fato fato suhi hi eteˈahana
yabe. Kokulumaguti limiˈehina Bomofihi ana suhi hi etete gabuˈi gilinana
hi etalanaˈmu yabe.
13 Yesu ya luto lu epigo enali koko panaˈamagi enekesa i hokolo higo Yoniu
nagami folo epolose bomoˈmu linagi lite keheli bebe seˈahana yabe.

PanaˈI mone foipa feleuba leˈmo foipa nolana Yesu leˈmo bati huˈehina
Mk 9:14-29; Lk 9:37-43a

14 To enali babu boanaˈi nupa hite nehanalo nehe netigo bo moneuba
Yesutoga oto gigusaˈagu lipito minoloto ma luˈehina:
15 Sipi Bo, kai panaˈnimofihi kiginaga fi emibo. Ai negi nagi noto nomi-
nago gufaˈa nohetibe. To ai babu yupahi afoya tibibi nohuto nagamilugu ho
koto kola to logogu ho koto kola nohibe.
16 To nani koko panaka nehanalo leˈmo bati hu etalafi luto leˈmoto onamo
enali leˈmo bati mehilanaˈa hiˈahabe.
17 Ya ligo Yesu kaˈalo luˈehina: Akae, lenali yatai kanalo boanaˈise,
lenali ka keheli uleˈale huseˈnatini meminabe, to komopatini bebe soto
meminolata hibe. Henaki yupahi lenali hiti nani minoto foipanatini
kofeliˈali nohube? To ana bomofi kumu ma luto lu emiˈehina: Panaka
leˈmoto maga obo.

18 Yesu ana foipa felemofihi panaˈi heˈmi etoto bufa hubo ligo ana foipa
fele nohigo anaˈasilo ana panaˈi bati huˈehina yabe.
19 Yalo Yesuhi koko panaˈasigo Yesutoga elete ma lite loka heˈahana: Hena
huˈehigo lali foipa fele ho menolufune?
20 Ya lago Yesu ma luto lu epiˈehina: Henaˈmugope lenali nanitoga
komopatini nesiˈasi meleˈahanaˈmu yabe. Lenali maˈnaka lu lepilunagi ke-
helilo. Lenali nalepa legeyaˈa legi huto nanitoga komopatini nimiseˈnatini
minalina, ma kosamofihi mula kegiˈa bu molobo lilana ai lenabaga liyafa
huto bilinaˈmu yabe. To liliˈna yege yegeˈi lenalitini lilanaˈmu yabe.
21 Ya huˈehina yaˈmanamofihi foipa fele ho lifise kapoˈa fatoˈi mone
meniˈibe. To noseˈna mo sito nunumu foya liseubago anasi ana foipa fele
ho lifilinaˈmu yabe.

Yesu fililoto akuˈi ho tilinamofihi kagaˈa luˈehina
Mk 9:30-32; Lk 9:43b-45

22 Yesuhi koko panaˈa Galili hepato akuˈi e nupa hilago kaga mone ma luto
lu epiˈehina: Kokulumaguti limiˈehina Bomofihi fatehaˈamagi enayanugu
leˈmete bite bilana kanaˈa anasi hupamone nohibe.
23 Ya hinogo enali ho fililabe. To ai melugu limito yege loegi monegi
minoto akuˈi ho tilinaˈmu yabe. Ya luto Yesu lu epigo koko panaˈamagi
enipagu keta huˈehina yabe.

Sipi mono noto Yesu takisi efahi heˈmiˈehina

24 Yesu koko panaˈa hiti Kapaneami hepatoga nehetilago sipi mono noto
takisi efahi lise bomagi Pitatoga ete ma lite loka heˈahana: Tisatiniuba sipi
mono noto takisiba noheˈmina niˈifihe?
25 Ya ligo Pitau: Oˈyo, luˈehina. To Pitau nonuga notigo Yesu aitogati yataˈa
ma luto loka hoˈehina: Simoni, kai hena hibe luto nokeheline? Ma melugu
enikibina bolo kiyiˈafu takisi holata nohibe? Mana hepato boanaˈmagifi to
bonoho bonaˈmagibe?
26 Pitau lu emiˈehina: Bonoho bonaˈmagi yabe. Ya ligo Yesu lu emiˈehina:
Ya huˈehinagi yaˈmana hepato bonaˈi takisi efahi meheˈmilanaˈa huto
niˈibe.
27 Ya huˈehina lali enleˈmo topa ho lalune. Kai nagami hefuto buloto
faya huku molobo. To yataˈa lilata fayaˈi lito bagaˈa li aka huloto efahi bu
galataˈmu yabe. Kai yaˈmana efahi liloto nani kaika hiti takisi heˈmitogo su
halibe.

18

Kuyuˈafu ai sipi bo minalibe
Mk 9:33-37; Lk 9:46-48

1 Yana kanaˈalo Yesuhi koko panaˈa aitoga nehetilete ma lite loka
heˈahana: Lugaˈa enebe ligito kuyuˈafu sipi bo kokuluma kapolo kaba hilina
niˈibe?
2 Ya lite loka hago Yesu panaˈi lagasoˈa mone kehe igo ago folagahaˈanigu
leˈmo ho tiˈehina.
3 Ya huloto ma luto lu epiˈehina: Nani maˈnaka luto lu nolepube. Lenali
komopatini i gelehe hilete panaˈi lagasoˈa legi mehilana lenali kokuluma
kapoˈalo mebilanaˈmu yabe. Maˈnaka luto lu nolepube.
4 To bo moneuba mino laba huto minoloto ma lagaso pana suhi huto
minalina, yaˈmana bouba lugaˈa bo enohoto kokuluma kapolo minalinaˈmu
yabe.

5 To bo moneuba nani nigiˈnimu ekesa keheliloto yagapanaˈi yaˈmaˈa
eneleˈmo bati huto enaheˈmalina, aiˈya naniˈi neheˈmalinaˈmu yabe.

Miˈmi huseˈnauba foipana li huto nohibe
Mk 9:42-48; Lk 17:1-2

6 Ya huˈehina bo moneuba yagapanaˈi yaˈma huseˈa nehilana fola-
gahaˈaniguti komopaˈani nanitoga melete minaluneˈmu hilana eneleˈmo
nanitogati heˈmiletemoˈmu yaˈma bo lubahaˈagu sipi efa kosahi naga i
etelete leˈmete bite hege nagami folagahaˈagu heˈmi meleno.
7 To ma melugu bomagi bonaˈi lugaˈa foipanagu enelepite bilata nehana
boya sipi keta epesilinaˈmu yabe. MaˈnakaÌ luto yaˈmanana huto hilinaˈmu
yabe. To anana li huto hilina boya sipi keta besilinaˈmu yabe.
8 To kigi kayahakauba foipana li huto nohinogomo kai laga huto heˈmilago
bubo. To kayahi mone kegiˈa hiti kigigusa mone kegiˈa hitigo minolenogo
bati huto minoba minoba hepato bilataˈmu yabe. To kigi kayahi luga luga
hiti niˈinogo nohuto logo loba loba huto mesobose hepatoga bilata bati
mehuˈehibe.
9 To kubukauba foipana li huto nohinogomo kai li kutu hoto heˈmilago
bubo. To mone kegiˈa kubusigo niˈinogo minoba minoba hepatoga bilata
bati huto niˈibe. To kubuka luga luga bati huto niˈinogo nohuto logo loba
loba huto mesobose hepato bilata bati mehuˈehibe. Ya luto Yesu koko
panaˈa lu epiˈehina yabe.

Minigiˈehina sipisipi yagamofihi bame kaˈa
Lk 15:3-7

10 Lenali yaˈma yagapanaˈi faˈmenena nehabe lite li lalabe. Lenali kaba
hu bati hilo. Nani maˈnaka luto lu nolepube. Kokulumalugu nani Afoˈnifihi
buˈalo enali ageloˈani kaba hu epelete neminabe.
11 HenaˈmugopeÌ Kokulumaguti limiˈehina Bouba minigiˈahana sipisipi
yaga eneleˈmo huto hilube luto limiˈehinaˈmu yabe.
12 Lenali hena hibe lite nekehelibe? To bo moneˈmofihi sipisipi yagaˈa 100
nehilanaguti monekoˈisi minigilina hena hilina niˈibe? Ai sipisipi yagaˈa
99 analo heˈmi epelenogo kosagu kifiˈna laga hite nete nehinogo moneko
sipisipi yagaˈa minigiˈehina sa sa hilinaˈmu yabe.
13 Nani maˈnaka luto lu lepilube. Ai sa sa huto ana sipisipi yaga leˈmo
huto hulotomo ana moneko yagaˈmu luto sipi gelo biloto nu kito bilinaˈmu
yabe. To 99 sipisipi yaga silagaˈi fenene mehiˈahanamagi kumu luto gelo
mebilinaˈmu yabe.
14 YaˈmanaÌ suhi luto kokulumalugu Afotinifu nohinauba ma yagapanaˈi
nehana folagahaˈaniguti mone meminigilibe luto lulata nohibe.

Bonaka moneuba foipana huˈehilina leˈmo bati huseˈmofihi hapaˈa

15 To bonaka moneuba kaga foipaˈa lu ketoˈehinogomo kai bitogo letaliti-
tisigo nehitetiti ana foipanaˈa lepibo. Letali letugufatitigu fala kite yaˈmana
kaga lu koguna iliyo. To kagaka keheli kiminogomo kalalukafihi aleˈmo fulu
huˈahane.
16 To kagaka keheli mekiminogomo kai moneˈisifi loefi bonaˈi
eneleˈmoˈohuto moneka bilo. Ya hitogo lugufa bomagi enali kaga mono
kagu ninaˈa hite lu huto hilanaˈmu yabe.
17 To ana bomagihi kagaˈanilo keheli meepinogomo mono nonugu asaga
mono boanaˈi lu huto huto lu epibo. To asaga boanaˈmagi kagaˈani keheli
meepinogomo bonoho bonaˈifi takisi nelina bomagihi suhi luto nohane luto
keheli emibo.

Lu laga hu etoˈehina

18 Maˈnaka luto lu nolepube. Lenali asagaˈna ma melugu ninanamofi
kumu lu laga hilana Huˈmau kokulumalugu ana suhi huto lu laga hu
epalalinaˈmu yabe. To asagaˈna ma melugu bati huto lilinaˈa Huˈma
kokulumalugu ana huto bati huto yabe lilibe.
19 Maˈnaka moneˈa hiti luto lu lepilube. Ma melugu bonaˈmagita
folagahatiniguti bo loemaleˈi anaˈina monekoto komopaˈatiti li hepilete
anana liluˈibe lite nunumu hilaˈina, yalo Afoˈnifu Huˈma kokulumalugu
nohinauba anana etimilinaˈmu yabe.
20 To bo loefi to loegi monegifi nani nigiˈnimu enekesa kehelilete moneko
hepato li nupa hite minalana yaˈmana hepato nani folagahaˈanigu enali hiti
minalunaˈmu yabe.

Koko panaˈi foipanaˈa li meheˈmisemofihi bame kaˈa

21 To Pitau Yesutoga oloto ma luto loka hoˈehina: Sipi Bo henaki yupahi
nalaluˈnifu ka foipa lu netolenogo leˈmo fulu hilube? Sebeniˈa yupahifi?
22 Ya ligo Yesu ma luto lu emiˈehina: Nani sebeniˈa yupahi yabe luto lu
mekimiˈohube. Sebeniˈa teni yupahi babu yupahi kalalukafihi leˈmo fulu
hubo luto luˈohube.
23 Ya huˈehina gihiti bo moneuba liliˈnalo panaˈa hiti tina hiˈahana li eto
hiluneˈmu nehana suhi luto kokuluma kapoya niˈibe.
24 Ai hapi fito tina hu eteˈahana li eto hilubeˈmu nohigo bo mone samahi
tito tola efahi liˈehina bo leˈmete eˈahana yabe.
25 Ya hago ana bo ai tinaˈalo heˈmilina efahaˈa memoˈehina yabe. Ya
higo ana bo hiti feˈnohaˈa hiti lihaˈa yagapanaˈa hiti fato bonatoga noepito
efahi lilube luˈehina. Ya hinogo tina huˈehina efahaˈni heˈmiˈehina okaneˈa
baga ilibe.
26 Ya ligo ana koko panaˈauba ana gihiti boˈamofihi gigusagu lipiloto
melugu bu goloto ma luto gihiti boˈamofihi lu emiˈehina: Kai kiginaga fi
nimito negeba huˈohubo. Nani asaga tinaˈni pa so su halunaˈmu yabe.
27 To akuˈi ana gihiti bouba koko panaˈamofi kumu ginaga figo tina hu
etoˈehina anaˈa hilibe noluto ana koko panaˈa heˈmi etoˈehina yabe.
28 Ya higo yaˈmana bouba heleko limito buto liliˈna moneka neliˈina bo
moneˈmofihi tina huto tola efahaˈa nesiˈa emiˈehina bo bu goto lubahaˈalo
lito li geka geka huloto meleˈisi tinaka pa sobo lu emiˈehina.
29 Ya ligo moneka liliˈna neliˈina bouba melugu li piloto buka tito luˈehina:
Kai kiginaga fi nimito nesiˈa negeba huˈohubo. Nani tinaˈni alihi pa
salunaˈmu yabe.
30 Ya lina ana bomofihi ginaga mefiˈehina. Ya higo ana bo leˈmoto buto
naga foyagu moloˈehina yabe. To ai anaga nohuto tinaˈa pa so su halibe luto
huˈehina yabe.
31 To ya higo enali moneko liliˈna nelina bomagi ana suhi hinamofihi
hapaˈa be gelete ipakafa heˈahana yabe. To enali asaga kaga bite kaba
boˈanimofihi lu emiˈahana yabe.
32 Ya lago gihiti boˈaniuba yaˈmana koko panaˈa kehe iloto ma luto lu
emiˈehina: Kai hapaka bati mehina liliˈnalo bo yabe. Kai yataˈa nanito yibi
hanogo tinaka pa mesalata anaˈa hilibe luto lu ketoˈohuna yabe.
33 Nani yataˈa kiginaga fi kimito heˈmi ketoˈohuna yabe. To hena huˈehigo
kai moneka liliˈna neliˈina bo kiginaga fi meemiˈahane?
34 Ya luloto ana kaba boˈamofihi gufagu logo bigo asaga tinaˈa pa solotogo
yabe luto nagaˈi emiˈehina yabe.

35 To Yesu kaga'a ma luto lu su ho'ehina: To lenali komopatinigu
lenalalutinigihi foipana'ani li pa meso epolo baga meilana kokulumalugu
Afo'nifu nohinauba ana huto lenali foipanatini li mehe'mi lepalalina'mu
yabe.

19

Bomouba liha'amofihi le'mo he'milinamo'mu Yesu lu'ehina
Mk 10:1-12

1 Yesu ya'ma kaga lu epi su holoto Galili hepatogati he'mito Yutia kapogu,
Yotani nagami'i muya beletoga bu'ehina.
2 Ya nobigo babu boana'magi mege'i melelete anaga neheti'ahana. Yesu
analo'i enebesise bona'i enele'mo bati hu'ehina yabe.
3 To Felosi bona'i mone'amagi ai nohinalo ete fi taga nehite loka he'ahana:
Lali keya kaguti henana ni'igo bo moneuba liha'amofihi fa'mene le'mo
he'milenogo bati huto ni'ifiye?
4 Yesu lu epi'ehina: Lenali mono bukugu bu gelete ana ka meke-
heli'ahanafiye? Ya'ma kagaguti go'ehina: *Yata'a kanagu Hu'mau bomo hiti
a'mo hiti lolo hu molo'ehina yabe.*
5 *Ya lolo hu'ehinagi bouba ito'afihi afo'afihi noha'atitiguti he'mito liha'a
le'moto bigo etali nupa hite minete moneko bona'i minala'ibe.*
6 Etali loe bona'i meminese hite'atiti moneko bona'i nemina'ina yabe.
Hu'mau etele'mo moneko hu'ehina alobole lenali bona'magita loko mehi
etatalo.
7 Ya ligo Felosi bona'magi loka he'ahana: Koyapa Moseu kaga
molo'ehina'auba bo moneuba liha'amo'mu fayahi goloto li emito le'mo
he'milube'mu hu'ehinaya henabe lutobe?
8 Yesu lu epi'ehina: Moseu komopatinigu sibina huse'na kehelito fayahi
agobo luto liha'amo le'mo he'miloto ya hilina ni'ibe. Yata'a Hu'mau asaga
lolo hu'ehina kana'agu ya he'miloto meni'ibe.
9 Nani lu nolepube. Bo moneuba liha'a fato bolo mebu'ehinamofihi le'mo
he'miloto fato a'i lilina huto gumina nofalabe, Yesu ya luto lu'ehina yabe.
10 Ya ligo koko pana'amagi lu emi'ahana: Yana huse'namo ni'igo
bomouba liha'a meliloto fa'mene minolenogo bati huto ni'inagihe, lite
li'ahana.
11 Yesu lu epi'ehina: Asaga boana'magi enali ya'mana kaga melilana'mu
yabe. Hu'mau ai bo luga'amagihi amuya epi'ehina, enali ya'ma bomagigo
lilana'mu yabe.
12 Kehelilo. Bo enali komopa'anigu kaga fato fato'i ni'ina'mu lite ana'i
menelibe. Bo luga'amagihi ito'anifu a'i melise minose bo enegetelata
nehabe. To bo luga'amagihi enugufa laga hago ana'i melise neminabe. To
luga'a bomagi kokuluma kapolo enekesa keheli emite minete mono ka fato
fato melugu leli'ali hilune lanamagi liha'ani melise minalune lite lu laga
hite neminabe. Bo moneuba ya'ma kaga keheli bati hilube lilina ai keheli
bati hino.

Yesu yagapana'i lusa gi epolo'ehina
Mk 10:13-16; Lk 18:15-17

13 Ya'mana yupahi enali yagapana'i lagaso meso'a Yesutoga enele'mete
e'ahana. Enali Yesu enugufalo yahi liloto nunumu hu epalalibe lite yabe.
Ya nehago ana bona'i Yesuhi koko pana'amagi ka epeki'ahana.

14 Yesu luˈehina: Lenali yagapanaˈi heˈmi epelenogo nanitoga eno. Lenali
enele'mo memalalo. Kokuluma kapoya yagapana yaˈmaˈasimagihina
niˈibe.
15 To Yesu enugufalo yahi liloto lusa gi epoloto heˈmi epoloto buˈehina.

Neheya kola bo feˈnohaˈa babu lito nina bo
Mk 10:17-31; Lk 18:18-30

16 Mone yupahi bo moneuba Yesutoga nehetiloto loka hoˈehina: Tisao,
nani hetofa suhi hena huto huloto'ni minoba minoba hepaˈi lilube?
17 Ya ligo Yesu lu emiˈehina: Hena hibe luto hetofanamu noloka nohane?
Moneko keneˈisi nohina Huˈma aisigo bati huˈehibe. To kai minoba hepaˈi
lilube lutomo keya ka li pili koloto megeˈi molobo.
18 To ana bouba Yesuhi loka hoˈehina: Hena keya kabe? Ya ligo Yesu lu
emiˈehina: Keya ka ma luto niˈibe: *Kai bonaˈi ho mefilibo. Kai bo alobole
eteleˈmo loko mehubo. Kai gumina mefolobo. Kai bo moneˈmofihi faga faga
lu meemibo.*
19 Kai itokafinogo afokafinogo agoya hu etimibo. To kaika keleˈmo bati
hilana suhi luto kalalukagihi enele'mo bati hubo.
20 Ya ligo neheya kola bouba luˈehina: Yaˈma asaga keya ka nani liyafa
huto megeˈi amoloˈohube. Anaˈina moneˈa henana hiti hilube?
21 Ya ligo Yesu ana neheya kola bomofihi ma luto lu emiˈehina: Kai bati
huto minalube lutomo asaga feˈnohaka buto bonaˈi noepito efahi lilotoka
guna ito musufalo bonaˈi epibo. Ya hitogo hetofanaka kokulumalo minalibe.
To kai ya huloto naniˈi oto nemegeˈi molobo.
22 Yaˈmana neheya bouba Yesu lina kaga keheliloto ipagu gabu gigo ginaga
fina bo kaga meluse buˈehina. Henaˈmugope ai feˈnohaˈa babu luˈehina
bo nohuto ai ana feˈnohaˈa fato bonaˈi meepilube lutoˈa ekesa kehelito
buˈehina yabe.
23 To Yesu koko panaˈa ma luto lu epiˈehina: Nani maˈnaka luto lu
nolepube. Feˈnohaˈa hiti bouba ai kokuluma kapoˈalo tilinaya aitoga sipi
keta hu etalinaˈmu yabe.
24 Nani moneˈa hiti kaga lu lepilube luˈehina. Kameli yagauba kata hetise
nekaˈmofihi hokolo kapoˈagu nesiˈasi keta besinogo tilinaya to feˈnohaˈa
babu luto nina bouba Huˈmamofihi kapoˈalo bilubeˈmu hilinaya sipi keta
besilinaˈmu yabe luto Yesu lu epiˈehina yabe.
25 Enali koko panaˈa yaˈmana kagaˈa kehelilete topa helete ma lite
liˈahana: Ya latago minoba minoba hepaˈi kuyuˈafu lilinabe? lite Yesuhi
loka heˈahana.
26 Ya lago Yesu enubugu enogo fiya iloto ma luto lu epiˈehina: Ma melugu
bonaˈmagi yaˈmanana mehilanaˈmu yabe. Huˈmau aisigo asagaˈna lolo
hilinaˈmu yabe.
27 Yesu ya ligo Pitau kagaˈalo nonaˈa lu emiˈehina: Kai bu gobo. Lali asaga
feˈnohati heˈmiloto kaiˈi kemegeˈi moloto noone. Ya nohuta lali henana
liluta niˈibe?
28 To Yesu ma luto lu epiˈehina: Nani maˈnaka luto lu nolepube. Alihi
asagaˈnamagi yuhufanago lolo hilina yupahi Kokulumaguti limiˈehina Bo
ai fana mehenagu minoto kibina bomofihi kefa hisalo minalinaˈmu yabe.
To naniˈi nemegeˈi melete mineˈahana bomagita yaˈmana yupahi 12 kefa
hisalo minalanaˈmu yabe. To lenali ya hilete Isilaeli nagaˈi 12 magihi kaba
hi epalalabe.
29 To enali bonaˈi lugaˈamagi nani kumu lite enekesa yigilete nohaˈanifi
enogonaˈanifi enetaliˈanigifi itoˈanigi afoˈanigihifi yagapanaˈanifi to

foya'anifi he'milete nanitoga alanamagi enali anana'anilo babu lite lilana'mu yabe. To enali bati huto minoba minoba hepa'i lilana'mu yabe.
30 Ya hu'ehina babu bo luga'a yatai yata'a kohe kohe hite nebanamagi aliha'a yupahi alihi alabe. To babu bo luga'a enali alihi nebanamagi alihi yupahi enali kohe tete bilana'mu yabe. Yesu ya'ma luto lu'ehina.

20

Bai naga foyagu lili'na bo

1 Kokulumamofihi kapo'aya bo mone'mofihi sipi foya'a ni'ina suhi luto ni'ibe. Ya hu'ehigo ai mone etehi folugu'i heleko limito buto bai nagami lolo hilina nose'na foya'agu kifi'na li etalana pana'i noenele'mabe.
2 Ai enali luga'a lili'nalo pana'i hiti kaga lilete mone kina mone kina yatai lilana lili'nalo lilana'mu yabe lina kaga komopa'ani monetoga nemalabe. Ya luto lu epoloto ai bai naga'i nose'na foya'agu enoho lifigo bite lili'na lilune'mu nebabe.
3 To yege ti olopa nohago bo luga'a hepa'i folagaha'agu fa'mene fuli nehago ai bu enogo'ehina.
4 Ya huloto ai lu epi'ehina: Lenali bite foya'nigu lili'na lilenogo nani mina eto huto lepilube.
5 Ya ligo enali bi'ahana. To fuligaha belo kanalo hiti to utehi yege liyofo nohina kanalo hiti ana suhi hu'ehina yabe.
6 To yege limi falalube'mu nohigo tauniga nobinati bo luga'a ho tilete nehago bu enogo'ehina. Ya huloto ai ma luto lu epi'ehina: Hena hu'ehigo lenali yatai malo fa'mene ho tilete nehabe? Kana su halina'mu yabe.
7 Enali ka'alo nona'a lu emi'ahana: Bo moneuba lili'na melimigo fa'mene nohune li'ahana. Ya lago ai lu epi'ehina: Lenali hiti ka'muya abite bai naga'i foya'nigu lili'na lilo.
8 To sinihi gise'na nohigo ana foya afo'afu kaba bo'a kehe iloto ma luto lu emi'ehina: Kai lili'na nelina bona'i kehe ito mina epibo. Alihi e'ahana lili'nalo panatogati hapi fito mina epimo buto yata'a kohe tete ete lili'na li'ahanamagihi alihi epitogo su heno.
9 To enali yege limi falalube'mu nohigo ete lili'na li'ahana bona'i kohe tete ete mone kina mone kina li'ahana.
10 To kohe tete ete yata'a lili'na li'ahanamagi nehetilete lali efahi enohoto babu lito li nupa lite enekesa yigi'ahana. Ya hana moneko suhi hite mone kina mone kina li'ahana.
11 Enali ana mina'ani lilete enugufagu logo bigo gulu gulu foya afo'afihi ma lite ka emeki'ahana.
12 Ya'ma alihi e'ahana bona'i lili'na hupamone kanasi li'ahana mina'ani lali limi'ahata moneko legege suhi luto epi'ahane. Ya hu'ehina lali keta lili'na sipi yege lanalo logobi hiti hiti huto lagabu lili'na li'ohune.
13 Enali ya lite lago enali kagalo nona'a foya afo'afu ma luto enali folagaha'anigu mone nohina bomofihi lu emi'ehina: Nalaluo, nani kele'mo negi noto faga melu keto'ohube. Kaga lutofi mone kinalo lili'na lilabe lugo komopati monetoga yata'a melelete alihi lili'na li'ahabe.
14 Kai efahaka lito hepakaga bubo. Efahi kimi'ohuna suhi luto alihi ete lili'na li'ahana bona'i epilube'mu nohube.
15 To hena hu'ehibe? Ya'mana nani'ni efaha'niloti ana'ina mone li huto hilube lilunaba bati mehilina ni'ifi? Nani hetofa suhi nohu ketonamo ya'mana hapa'nimu luto nani'i kipakafa nonahafihe? Ya luto foyamofihi afo'afu lu'ehina fono ka yabe.

16 Ya luloto Yesu ma luto molo emito luˈehina: Yaˈmana suhi luto bonaˈi
enali alihi alanamagi kohe talanaˈmu yabe, to bonaˈi enali kohe tete
alanamagi enali alihi bilanaˈmu yabe.

Yesu fililinamofihi kagaˈa loegi monegi yupahi luˈehina
Mk 10:32-34; Lk 18:31-34

17 Yesu Yelusale hepatoga bilubeˈmu nohuto 12 aposolo nagaˈa hiti
eneleˈmoto buˈehina. Enali kapo melete nebite Yesu sumi ka ma luto lu
epiˈehina:
18 Lenali kehelilo. Lali Yelusale hepato yatai notune. To nani Koku-
lumaguti limiˈohuna Bo, enali neleˈmete bite sipi mono bonaˈi to keya kaga
lu enelepise bonaˈi enali enayanuga bilanaˈmu yabe. Enali ka foya li netete
to ho fililune lite kaga lu hetofa hilanaˈmu yabe.
19 Ya hilete enali Lomu gamanilo neleˈmete binogo enali kiya yokolo ka li
netete to naga osatu nibi yigilete to malipu yafalo noho fililanaˈmu yabe. Ya
hinogo loegi monegi yegegu akuˈi ho tilunaˈmu yabe.

Yemesiugo Yoniugo etali kaba bole minaluˈibeˈmu liˈahaˈina
Mk 10:35-45

20 Yaˈmana yupahi Yemesinogo Yoninogo itoˈatitifu, Sebetihi lihaˈauba
ana panaˈale Yesutoga eteleˈmoto oto melugu lipito minoloto moneˈnalo
loka halubeˈmu huˈehina.
21 Ya nohigo Yesu ma luto loka hoˈehina: Henanakaˈmu nokebesibe? Ya
ligo ai Yesuhi ma luto lu emiˈehina: Ma panaˈni loemo nehaˈina kai alihi
gihiti bo lolo nohitogomo moneba kayahi lamagaˈaga minenogo moneuba
kayahi sogaˈaga minenogo hilaˈibe lutoka kaga molobo luˈehina.
22 Ya ligo Yesu ana aˈi lu emiˈehina: Noloka nohata kaga hapaˈa hena kaga
nolufi luto keheli bati mehuse nolane. Nanitoga huto hilina ekesa nagamiˈi
naluna legitana niˈinagi letaliba ana konugutiba nalaˈina niˈifihe? Ya ligo
etali liˈahaˈina: Leˈaliˈnaluˈinaˈmu yabe.
23 Ya laˈigo Yesu lu etimiˈehina: Maˈnaka lite letali nani yaˈma nagami
konuguti nalaˈinaˈmu yabe. Ya hilaˈina ninaya moneuba nayahi lamagaˈaga
minenogo moneuba nayahi sogaˈaga minenogo hilaˈinamofihi hapaˈaya
nani nasanaˈni meniˈibe. Yaˈmana kefa hisalo lugaˈa bonaˈmagihina yabe
luto, nani afoˈnifu li loloba hu epoloˈehina yabe.
24 Enali nayahi luga luga su hago aposolo nagaˈmagi yaˈmana kaga
kehelilete ana kogunale ka etemekiˈahana yabe.
25 Ya nehago Yesu kehe i nupa huloto ma luto lu epiˈehina: Lenali
kehеliˈahabe. Kibina bo moneˈmofihi nagaˈa mone nagaˈmagi eneleˈmo
laba hilete enali kaba nehi epalabe. To enali sipi bomagi boanaˈmagi labaga
liyafa hite lemegeˈi malalabe tite amuya kaga lilata nehabe.
26 Yaˈma suhi lenali folagahatinigu memineno. Mone bo lenali fola-
gahatiniguti sipi bo minalube lutomo ai lenali kele kele botini minoto
lenehеˈmeno.
27 Mone bouba lenaliˈi kaba hu lepalalube lilinauba ai lenali koko kako
panatini mineno.
28 Yaˈma Kokulumaguti limiˈehina Bo ai ana suhi huto nohibe. BonaˈmagiBo ai ana suhi huto nohibe. Bonaˈmagi
aito liliˈna heˈmete li etalabe luto meoˈehina yabe. Ai boanaˈmagitoga liliˈna
li epoloto eneheˈmalube luto oˈehina. To ai boanaˈmagi kumu luto gufaˈa
heˈmiloto asaga boanaˈi foipanaˈani pa so epalalube luto oˈehina yabe.

Etubu pisi luˈehina bo loemo Yesu eteleˈmo bati huˈehina
Mk 10:46-52; Lk 18:35-43

29 Enali Yeliko hepaˈi heˈmite nebago babu boanaˈi enemegeˈi lifite biˈahana.
30 Etubu pisi lina bo loemo kapo beleha'alo neha'inagati Yesu noabe lana'a kehelilete sipi kehe ilete ma lite li'aha'ina: Tebitihi Pana'ase. Kiginaga fi le'emibo.
31 Ya nela'igo babu boana'magi bohoya ka lite etubunepa ilete he'miliyo li'ahana. Enali ya lana etali mekehelise koyo koyo ite kehe napa ite li'aha'ina: Tebitihi Pana'ase. Kiginaga fi le'emibo.
32 Ya la'igo Yesu ho tiloto kehe i etimiloto ma luto etoloka ho'ehina: Nani hena hu letatalugo nela'ibe?
33 Ya ligo etali lu emi'aha'ina: Sipi Bo, kai le'ubuti'a li gili hu le'etalane luto nolu'ibe.
34 Ya la'igo Yesu keke'i sipi lu etotoloto yaha'a ana bomale'i etubulo meko nohigo ana'asilo mele'isi etubu'atiti i gili higo asaga'na bu gelete Yesuhi mege'i melete bi'aha'ina yabe.

21

Yesu sipi bo lolo huto Yelusale hepalugu tiˈehina
Mk 11:1-11; Lk 19:28-40; Yn 12:12-19

1 Enali Yelusaleˈi o leba telete Betefasi hepa kegiˈa Oliba kosagu neheti'ahana. Ya hilete Yesu aposolo panaˈa loemo ma luto lu etototo etoho lifiˈehina.
2 Letali hepaˈi monelugu nehetilete ana hepalugu toki yaga naga iˈehinogo nalaˈa hiti nehinogo bu galaˈinaˈmu yabe. Letali ana yaga nagaˈa gulu fete eteleˈmete nanitoga aliyo.
3 To bo moneuba kaga mone nolinogomo ma lite lu emiliyo: Sipi Bouba liliˈna lilubeˈmu yabe liˈinogo ai hololu luto letiminogo ana yagale yete aliyo.
4 Yaˈmanana huto hilinaya koyapaˈi kaga lu huto huto bouba kaga mone ma luto luˈehinalo pa salinaˈmu yabe:
5 Lenali Yelusale hepatoga neminana bonaˈi
ma lite lu epilo:
Bu galo, lenalitoga kibina botini noabe.
Ai koyone bo,
ai toki yaga gupisalo minoto noabe.
Ai toki yaga ikeleˈamofihi gupisalo
minoto noabe.
6 To loe aposolo bomaleˈi kohe toga bite Yesu lu etimiˈehina suhi liˈahaˈina yabe.
7 Etali toki yaga lalamehi eteleˈmete aˈigo enali kefeˈani toba hete ana toki yaga gupisalo meleˈahane. Ya hago Yesu ana toki yaga gupisalo tito minoto buˈehina.
8 Ya nehago babu boanaˈmagi guketeˈani toba hete kapogu molo helele tete nebago to lugaˈa bonaˈmagi yafa yahaˈa yegete kapogu melete biˈahana.
9 To enali kohe toga bana bonaˈi hiti to alihi bana bonaˈi hiti ma lite kehe napa iˈahana: Tebitihi Panaˈa yege filo. Sipi Bomofihi giˈalo ma noana bomofihi Huˈmau lusana emilibe. Huˈmamofihi lenegelo bi emilo. Ya lite babu boanaˈmagi kehe napa ite liˈahana yabe.
10 Yesu Yelusale hepalugu notigo ana hepalugu boanaˈi bu gelete henana huto nohifi lite ho ti baga ite ete li yege yege hilete liˈahana: Yaˈma bo kuyuˈafube liˈahana?
11 To babu boanaˈi Yesu hiti kapo melete banamagi ma lite liˈahana: Ai kaga lu yege hose bomo Yesu Nasalete hepato Galili kegiˈa bomo nohibe.

Yesu mono nonuga tiˈehina
Mk 11:15-19; Lk 19:45-48; Yn 2:13-22

12 Yesu mono nonuga tiloto babu bonaˈmagi bisinisi melete anaˈinaˈani
salimi hila to mina fila hite nehana yaˈma bonaˈi hesiˈehina. To hitalo efahi
senisi hila to hitalo minete nama salimi hila nehanana libe behe hube huto
li fulugu felege nobito enaleˈmo tili tele huˈehina.
13 To ai kaga ma luto lu epiˈehina: Mono bukugu Huˈmau ma luto kaga
koyoˈehina: *Nani nohaˈni numuna nohaˈni yabe lite giˈa nehabe.* Ya huˈehina
lenali ana nohi guminalo bomagihi suguna hepaˈani li lolo nehabe.
14 Ya luloto Yesu mono nonuga nohigo enubu pisi luˈehina bonaˈi lugaˈa
hiti to enalapusa sibina huˈehina bonaˈi lugaˈa hiti enali Yesutoga ago
enaleˈmo bati huˈehina yabe.
15 Ya huto Yesu hetofana li huto nohinaˈmu lite yagapanaˈi mono nonugu
nehanamagi sipi kehe ilete: Tebitihi Panaˈa yege filo liˈahana, ya nelago
mono bo hiti to keya kamofihi tisa bo hiti enali bu gelete enitaluga logo
biˈehina yabe.
16 Ya higo enali bu gelete Yesuhi ma lite lu emiˈahana: Ma nelana kagaba
keheliˈahapihe? Ya lago Yesu lu epiˈehina: Nani keheliˈohube. Mono ka
mone ma luto nina lenali leka meseˈahana niˈifihe? *Kai lagaso yagapanaˈi
hiti to yagapana ikilihaˈa hiti enali Huˈmamofitoga enegelo bi emilabe.*
17 Ya luto lu epiloto ai enalitogati heˈmiloto Betani hepatoga buto ana
folaguˈi minoˈehina yabe.

Yesu nemuya yafa ka emekigo hosopa iˈehina
Mk 11:12-14, 20-24

18 Yesu Betani hepatogati etehi i behe huto Yelusale hepato noago kapogu
kauˈna hoˈehina.
19 Ya higo ai nemuya yafa kapo belehaˈalo nina bu goloto buto legeyaˈa
niˈifi luto bu gana hayaˈago niˈigo ana yafamofihi ma luto lu etoˈehina: Kai
alihi yupahi legeyaka huto mehilibe. Ya ligo anaˈasilo meleˈisi ana nemuya
yafa hayaˈa hiti to lufusaˈa hiti logo bi su hoˈehina yabe.
20 Ya higo Yesuhi koko panaˈamagi topa helete ma lite liˈahana: Hena suhi
luto nemuya yafa meleˈisi logo nobibe?
21 Ya lago Yesu kaˈanilo nonaˈa ma luto lu epiˈehina: Lenali lenekesu
meheno. Lenali komopatini nanitoga melelete lenali loe lae komopatini
meminalina nani ma nemuya yafamofihi huˈohuna suhi hilanaˈmu yabe.
To lenali yaˈma sunogo mehilanaˈmu yabe. Ma kosamofihi ma lite lu
emilanaˈmu yabe. Ma kosa ho tito hege nagamilugu limibo lilana lenabaga
liyafa huto limilinaˈmu yabe.
22 Lenali komopatini Huˈmamofitoga melelete anaˈina mone kumuˈi
nunumu hilana ana nunumutinilo nonaˈa lilanaˈmu yabe, luto Yesu lu
epiˈehina yabe.

Kiyaˈafitogati kibina bo liˈahane lite Yesuhi loka heˈahana
Mk 11:27-33; Lk 20:1-8

23 Yesu mono nonuga akuˈi oto tito minoto boanaˈi kaga enelepito
minoˈehina. Ya nohigo enali mono bo hiti to Isilaeli hepato enikibina bo
hiti enali Yesutoga elete ma lite loka heˈahana: Hiyaˈagati lito oˈahata suhi
li huto nohane? Yaˈmana suhi kuyuˈafu kelepiˈehina suhi nohane?
24 Ya lite loka hago Yesu kaˈanilo nonaˈa lu epiˈehina: Nani ana huto
kaga moneˈya lenoloka halube. To lenali kaga lenoloka haluna kaga lu
niminogomo nani ana huto kagatinilo nonaˈa hiyaˈagati lito oˈohuna suhi li
huto nohufi lu lepilube.

25 Ya yagi Yoni bonaˈi nagamiˈi folo epoloˈehina, yaˈmana nagamiˈi folo
epoloseˈna hiyaˈagati oˈehibe? Huˈmamofitogati oˈehifi to ma melugu
bomagitogati oˈehibe? Ya luto enoloka hago enali yaˈmana kaga kehelilete
musi musi ka lite ma lite liˈahana: Huˈmamofitogatiˈna yabe liluta ai ma luto
lilinaˈmu yabe. Hena huˈehigo lenali Yonihi komopatinigu li menemalabe
lilinaˈmu yabe.
26 To ma melugu bonaˈmagihina yabe liluta ya asaga boana kumuˈi lelesa
nolibe. Henaˈmugope enali asagaˈi Yoni kumu kaga lu yege nohana bo
nohibe lite komopaˈani neeminamo yabe liˈahana.
27 Ya lite lilete enali Yesuhi ma lite lu emiˈahana: Lali mekeheliˈohune. Ya
lago Yesu lu epiˈehina: Hiyaˈagati lito oˈohuna suhi nani li huto nohufi nani
ana huto hapaˈa lu melepilube.

Kogunale loemaleˈi bame kaˈatiti

28 Ya huˈehina ma kaga lenali hena hibe lite lenekesa nekehelibe? Bo
moneˈmofihi panaˈa loemo mineˈahaˈina yabe. Mone yupahi panaˈa yegeˈa
nohinaga buloto ma luto kaga lu emiˈehina: Panaˈni, kai yatai foyagu buto
liliˈna libo.
29 To panaˈauba baga li gofa hoto luˈehina: Nani ya liliˈna meliluna ˈmu
yabe. Ya luto luloto alihi minoto komopaˈa i gelehe huloto foyaga buˈehina
yabe.
30 Afoˈatitifu mone panaˈamofihi ana luto lu emiˈehina yabe. Ya higo
mone panaˈauba afoˈatitifihi lu emiˈehina: Afoˈniga nani foyagu buto
liliˈna liluna ˈmu yabe. Ya luto faga oˈyo luloto ana foyaˈanigu liliˈna buto
meliˈehina yabe.
31 Yalo lenali lu nimilo luto Yesu luˈehina: Yaˈma loe panaˈmaleˈi kuyuˈafu
afoˈatitifu lu etimina kagalo megeˈi moloˈehibe? Ya ligo enali Yesuhi lu
emiˈahana: Yege panaˈauba yabe lite, ya lago Yesu ma luto lu epiˈehina:
Nani lusiga luto lu nolepube, takisi efahi nelina bo hiti to mokolo anaˈi hiti
enali kohe tete Huˈmamofihi kapoˈagu nebabe.
32 Henaˈmube? Yoniu lenalitoga oloto ai mino bati huto minosemofihi
hapa hapaˈa lenelepiˈehina lenali ai kagaˈa keheli meemiˈahabe. Ya hago
enali takisi efahi lise bo hiti to mokolo anaˈi hiti enali Yonihi kagaˈa
aliyafa hiˈahabe. Lenali yaˈmanana huto hina abu geˈahanaya lenali
alihi komopatini i gelehe hite li latahatinigu memeleˈahabe, luto Yesu lu
epiˈehina yabe.

Foipa bomagi bai nagaˈi foya kaba hiˈahanamofihi bame kaˈa
Mk 12:1-12; Lk 20:9-19

33 Ma bame ka moneˈya akuˈi kehelilo, luto Yesu lu epiˈehina. Bo
moneˈmofihi sipi foya niˈigo ana foyaˈagu bai nagaˈi hekololoto gegisa hu
bego huˈehina. Ya huloto yatama nohi ana foyagu giloto bai nagamiˈa
letiseˈna mone lolo huˈehina yabe. Yalo ai ana foya bisinisi malalubeˈmu
hina bomofihi yanuga biˈehina. Ya huto emiloto ai ana foya afoˈafu bonohi
foto kapoga buˈehina yabe.
34 Alihi noseˈnaˈa li nupa huse kanaˈa o leba tolago ai liliˈnalo panaˈa
enoho lifigo bai nagaˈi foyagu liliˈna nelina bo nehanalo biˈahana. Ai
noseˈna lugaˈa nimilabe luto enoho lifigo biˈahana yabe.
35 Ya higo enali ana foyagu liliˈna nelina bomagi koko panaˈa eneleˈmete
bilete moneˈamofihi osahi nehete moneˈamofihi ho fala nekite to
moneˈamofihi efa kosatu heˈmibe molobe hite i yopo hiˈahana yabe.
36 Ya hago foya afoˈafu koko panaˈa moneˈa hiti akuˈi enoho lifiˈehina
yabe. Ai babu luto enoho lifiˈehina yabe. Ya higo enali foyagu liliˈna

nelina bomagi ana suhi hite enegene mane ilete yataʹa hiʹahana suhi hi epeleʹahana yabe.
37 To alihi aiʹa panaʹa ho lifigo enalitoga limiʹehina. Ya nohigo afoʹafu ma luto luʹehina: Enali panaʹnimofihi kagaʹa keheli emilanaʹmu yabe.
38 Ya higo enali foyagu liliʹna nelina bomagi ana panaʹa bu gelete ma lite musi musi ka liʹahana: Yaʹma bouba ai afoʹafihi feʹnohaʹa li su halinaʹmu yabe. Lenali ho tilo, lali mana panaʹa ho fililototi yaʹmana foyaʹa laliti lilune.
39 Ya lilete enali ana foyaguti leʹmo fegutoga melelete ho filiʹahabe.
40 Yalo lenali henabe lite nekehelibe luto Yesu enoloka hoʹehina: Alihi foya afoʹafu oloto foyagu liliʹna nelina nagaʹi hena hu epalalina niʹibe?
41 Ya luto Yesu enoloka hago enali ma lite lu emiʹahana: Ai oto yaʹma foipa bonaʹi eneleʹmo asagaʹi sibina hu epoloto enahalinaʹmu yabe. Ya huloto ai ana foyaʹa lito fato bo epinogo kaba nehite kana noseʹnaʹa huto nohinogo enali lite bite foya afoʹafihi aiʹa lugaʹa emilanaʹmu yabe.
42 Ya lite lago Yesu ma luto lu epiʹehina: Mono bukugu kaga mone ma luto nina lenali mekeheliʹahafihe?
Liliʹnalo bomagi yaʹma efahi
bati mehina efahi yabe lite li heʹmiʹahana.
Yatai yaʹmana efahuba nohi nekisaʹa
li tokolo huʹehibe.
Sipi Bouba ai yaʹmana suhi li huto higo
lali bu gota laga gofa hibe.
43 Yaʹmu luto nani lu nolepube. Huʹmau ai kapoʹa lenalitogati lenebe silito fato boanaʹmagi enali bati liliʹna ma melugu lite nehilanamagihi epilinaʹmu yabe.
44 To mone bouba ai ana efapo gupisalo heleko malalina ai ibe laga hube huto gufaʹa nesi nesi hilinaʹmu yabe. To yaʹmana efahuba bo moneʹmofihi limo ito i lilika ilinaya ana bo gufaʹa mumusopa lolo hilinaʹmu yabe.
45 Enali mono bo hiti to Felosi bo hiti Yesu luʹehina bame ka kehelilete lalitoga lu moloto nolibe lite akeheliʹahana.
46 Ya hilete enali yato lilaneʹmu nehana. To Yesu kumu lu yege hose bo nohifi boanaʹmagi lite nehite Felosi bomagi enali kumu koli hiʹahana yabe.

22

Anaʹi kata nehite sipi noseʹna nosemofihi bame kaʹa
Lk 14:15-24

1 Yesu bame ka mone hiti ma luto lu epiʹehina:
2 Kokulumamofihi kapoʹaya gihiti bo moneʹmofihi hapaʹa legita huto niʹibe. Gihiti bomofihi panaʹauba lihaʹa liʹehigo afoʹafu sipi noseʹna laita huʹehina yabe.
3 Ya huloto koko panaʹa enoho lifigo enali bite bonaʹi noseʹna nalabe lite kehe iʹahana, ya hago ana bonaʹmagi mebilune liʹahana yabe.
4 To ai koko panaʹa akuʹi moneʹa enoho lifito ma luto lu epiʹehina: Nani bonaʹi kehe iʹohuna bonatoga lenali bite ma lite lu epilo: Hohe, hohe. Lenali kehelilo. Nani noseʹna ali loloba huʹohube. Nani bulumaka yagaʹni boʹa hiti to yagakafa giliboʹa hiti hoto linohi biʹohube. To asagaʹnaya ali loloba hugo nose molose huto niʹibe. Lenali ete ana kata nohuna noseʹna nalo.
5 Ya luto lu epigo enali koko panaʹamagi ana kaga lite bite kehe ina ana bonaʹmagi ana kaga koseleʹani enahago mekehelise bu folola e felela hiʹahana yabe. Moneuba foyaʹaga nobigo moneuba bisinisi liliʹnaʹalo nobigo hiʹahana yabe.

6 Ya nehago luga'a bona'magi ana gihiti bomofihi koko pana'a enayato
lilete naga osatu luga'a nebiyigite to luga enoho fili'ahana yabe.
7 Ya hago gihiti bouba italuga logo bigo gimi bo'a enoho lifigo bite koko
pana'a enehe'ahana bona'i noha'a gobe posa gibe hite enoho su he'ahana.
Ya hilete hepa'ani logo goyoboto su he'ahana yabe.
8 Ya huloto gihiti bouba koko pana'a kehe iloto ma luto lu epi'ehina: Ana
kata huse nose'naya laita huto li loloba hu'ohuta ma ninaya to bona'i kehe
uta bona'magi hapa'ani bati mehigo meabe.
9 Ya hu'ehinagi lenali kapo loe lae hu'ehinalo bite nehite bona'i bila ela
hilana enali'i kehe i nupa hite enele'mete enogo ana kata nose'na nalabe.
10 Ya luto lu epigo ana koko pana'amagi kapolo kapolo bite mine baga
i'ehite bona'i mana'afi to sibina hana'afi kapolo huto hana kehe i nupa nupa
hite enele'mete ago enali ana kata nehana nohi li bai tete mine'ahana.
11 Enali boana'i tite mine su helago gihiti bouba bu enagalube'mu nonuga
ti'ehina. Ya huloto ai bo mone gukete mana'a li mehekolo'ehina bo nohina
bu go'ehina.
12 To gihiti bouba ya'mana bo ma luto lu emi'ehina: Nalaluo, kai hena
hibe luto kimi'ohuna gukete mana'a mehepise ma nonuga ti'ahane? Ya luto
loka hago ana bouba ai kaga meluse fa'mene mino'ehina yabe.
13 Ya higo gihiti bouba koko pana'a ma luto lu epi'ehina: Lenali ma bo
gilo, yato naga ite fegutoga he'mi melenogo ai metepugu minalibe. Ai ana
metepugu nohuto yibi nama huloto baga yogo'a henibe yugupobe hilibe.
14 Yesu kaga'a lu pa so su hoto lu'ehina: Hu'mau bona'i babu lito
kehe ilata nohibe. Ya huloto ai ana bonaluguti mone'isi mone'isi
enele'malina'mu yabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

Takisi efahi he'misemofihi hapa'amu Yesuhi loka he'ahana
Mk 12:13-17; Lk 20:20-26

15 Enali Felosi bona'magi Yesuhi fi taga huto kaga loka mika halune lite
enali lu keheli'ahana.
16 To enali pana'alobo'ani hiti to Helotihi pana'alobo hiti enoho lifigo
Yesutoga bite ma lite li'ahana: Tisao, kai ma'nakago lu epilata nohanogo
lali akeheli'ohune. To kai ma'nakago luto Hu'mamofihi hapa'amu babu
boana'i kaga lu enelepilata nohane. To kai moneko bomofi kumuko luto
kekesa yigiba yigiba mehulata nohane. Kai asaga bona'i moneko kagago lu
epilata nohata bo nohane.
17 Ya hu'ehinagi kai ma kaga lu limibo. Kai henabe luto kekesa noyigine?
Lomu gamani bomofito takisi he'milata nohutaba lali keya kagati li gofa
nohopi to bati huto nohe'mune? Ya, kagatilo nona'a lu limibo.
18 Yesu mi'i malalune'mu nehana kaga'ani akeheliloto ma luto lu
epi'ehina: Lenali fagalo bona'i. Lenali henabe lite nimi'i nemalabe?
19 Takisi efahi legeya'a mone'a li nelepilo. Ya ligo enali efahi legeya'a
mone li emi'ahana.
20 Ya hago ai li enelepiloto enoloka ho'ehina: Ma okaba'a hiti gi'a hiti
kiyi'afihina ni'ibe?
21 Sipi Lomu kaba bomofihina'a ni'ibe, li'ahana. Ya nelago Yesu ma
luto lu epi'ehina: Ya hinogomo Lomu kaba bomofihi nasana'a emilo, to
Hu'mamofihi nana'aya Hu'mamofitogago emilo, luto Yesu lu epi'ehina
yabe.
22 Yesu ya luto kaga'anilo nona'a lu epina kaga hapa'a kehelilete keka
keka lataha'anitu hilete abifa hi'ahana yabe.

Bo fili'ehinagati aku'i ho tisemofihi hapa'amu Yesuhi loka he'ahana
Mk 12:18-27; Lk 20:27-40

23 Ana yupahisigo Satusi bona'i Yesutoga e'ahana. Enali ya'mana bomagi
filise bona'i aku'i ho metilabe lite lilata nehana yabe. Ya nehana bomagi
Yesutoga elete ma lite loka he'ahana:
24 Tisao, Moseu ma luto lu'ehibe. Bo moneuba yagapana'i meketose
nohuto fililenogo ana bomofihi gonauba go'afihi a'i liloto yagapana'i
fili'ehina bomofihi nona'a ketalina'mu yabe.
25 To koyapa'i sebeni koguna mine'ahana, enogo'anifu liha'a liloto yaga-
pana'i meketose fili'ehina yabe.
26 Ya higo gona'auba ana a'i li'ehina ana huto yagapana'i meketose
fili'ehina. Ya higo ana megesalo gona'auba ana a'i liloto ana suhi huto
yagapana'i meketose fili'ehina. Ya hite asaga'i ana kogunamagi ana a'i lina
yagapana'i meketese fili su he'ahana yabe.
27 Ya hilago alihi ana ana'i fili'ehina yabe.
28 Asaga bona'i fili'ahanagati aku'i ho tilana yupahi ana koguna sebeni'a
ho tilana ai ana a'iba kiyi'afihi liha'a lolo hilina ni'ibe? Asaga'i sebeni'a
kogunamagi ana a'i liha'ani le'mo lolo hi'ahana yabe. Enali ya lite Yesuhi
loka he'ahana yabe.

29 Ya lago Yesu ka'anilo nona'a lu epi'ehina: Lenali mono ka hiti
to Hu'mamofihi amuya'a hiti keheli bati mehi'ahabe. Lenali lenekesa
yigise'natini asaga'i sibina hu'ehibe.
30 Bona'i fili'ahanagati ho tilana yupahi bo hiti a'i hiti li bo alobo mehilana
kokulumalugu agelomagi suhi hite minalana'mu yabe.
31 Ya hu'ehina ya'ma filise bona'i aku'i ho tise kagamofihi lenoloka
halube. Mono bukugu Hu'mau ma luto lu lepi'ehina kaga meke-
heli'ahafihe? Ai ma luto lu'ehibe:
32 *Nani Abalahahi afo'afita nohube, to nani Isakahi afo'afita nohube,*
to nani Yakopuhi afo'afita nohube, luto Hu'ma lu'ehina yabe. Hu'ma
ai fili'ahana bona'magi afo'anifu menohunagi enali minoba minoba
bona'magihi afo'anifita nohibe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.
33 To asaga boana'magi Yesu enelepi'ehinana'mu lite enegelo bi'ahana
yabe.

Kohe toto yata'a keya ka
Mk 12:28-34; Lk 10:25-28

34 Yesu lina kagauba Satusi bomagihi enabagalo ifi tago enali kaga meluse
mine'ahana. Ya hite Yesuhi kaga'auba enoho fi tago kaga melise nehago
Felosi bomagi be gelete enali Yesutoga ete li nupa hi'ahana.
35 Ya hago keya ka tisa bo moneuba Yesuhi loka mika hoto mi'i
malalube'mu huloto ma luto loka ho'ehina:
36 Tisao, hiya keya kauba asaga keya ka enebe ligito sipi'a ni'ibe?
37 Ya luto Yesuhi loka hago Yesu ma luto lu epi'ehina: *Sipi bo ai Hu'makafu*
yabe. Kai asaga kugufaka hiti kemehaka hiti kekesa yigise'naka hiti to asaga
komopaka Hu'mamofihi aisigo emi su hobo.
38 Ya'ma keya kaya ai kohe toto sipi keya ka ni'ibe.
39 To ana megesalo keya kaya yata'a keya kamofihi suhi huto mone'ago
huto nesi'a ni'ibe. Ai ma luto ni'ibe: *Kaika kugufaka le'mo bati huto kaba*
nohata suhi luto kigi bonaka koyone hu epito enele'mo bati hu epolobo.

40 Ya'ma keya ka loemale'i hapa'a lufusa'a lolo hite emalo ke'aha'igo
luga'a Moseu lu'ehina keya ka hiti to kaga lu yege hese bomagihi enelepi-
mofa'na huse'na'ani ifo etali etugupisalo neminabe, luto Yesu lu epi'ehina
yabe.

Mesia kumu Yesu Felosi bona'i enoloka ho'ehina
Mk 12:35-37; Lk 20:41-44

41 Enali Felosi bona'i li nupa hite analo nehago Yesu ma luto enoloka
ho'ehina:
42 Lenali Mesia kumu hena hibe lite nekehelibe? Ai kiyi'afihi pana'a
nohibe?
43 Ya luto enoloka hago enali ma lite lu emi'ahana: Tebitihi pana'amo
nohibe. Ya lago Yesu lu epi'ehina: Ya lanagi to hena higo Sikalafu'uba
Tebitihi le'mo kugu higo ho tito Sipi Bo'nibe lu'ehinabe? Yalo Tebitiu ma
lu'ehina:
44 Sipi Bo Hu'mau ma luto nani Sipi Bo'nimofihi
lu emi'ehina:
Kai nayahi lamaga'nilo minolotoka
to nani fatehaka enoho su holenogo,
melugu minelenogo,
kai kigigusatu ifi to epalalane.
45 Tebitiu ai'a Sipi Bo'ni yabe luto gi molo'ehinamo to aku'i hena hibe luto
Mesiau Tebitihi tata'afu lolo hilibe? Ya luto Yesu enoloka ho'ehina.
46 Ya luto enoloka hago bo moneuba ho tito Yesuhi loka mehalina'a
hu'ehina yabe. Ya'mana yupahi Yesuhi kaga'alo koli hilete alihi yupaha'a
loka mehe'ahana yabe.

23

Felosi bomagi hiti to kaga enelepise bomagi hiti hapa'ani Yesu lu kuguma hu epolo'ehina
Mk 12:38-39; Lk 11:43, 46; 20:45-46

1 Alihi Yesu babu boana'i li gehesa hite minana hiti to ai'a koko pana'a
hiti kaga ma luto beto hu epi'ehina:
2 Kaga keheli bati huse bo hiti to Felosi bo hiti enali Mosehi keya kamofihi
hapa'a lu hokolo hise minelata nehabe.
3 Ya hu'ehinagi enali kaga lu lepilete ya hilo ya hilo nelinogomo lenali
enabaga liyafa hite enemege'i melete minalo. Ya hu'ehina mone'naya enali
bati mehina suhi li huto nehinogomo lenali ana hapa'amofihi enemege'i
memalalo. Enali babu kaga fato fato'i lilata nehanaya ana kaga enali'ani
mege'i melelata menehabe.
4 Enali kaga lu keta fi epilete enali'ani mino saga hi'ehite enayatu
meenehe'melata nehabe.
5 Asaga'na li huto hilata nehanaya enali bona'magi bu galabe lite li huto
hilata nehabe. Enali mono ka fayahi ge'ahanana enogo gobisalo li hekelela
to numuna fayahi ge'ahanana enayanugu sahi bila to yatama gukete'aniga
naga ilago limila hite li hekelelata nehabe.
6 Mono nonugu enali Felosi bona'magi kefa hisa bati hinalo bona fola-
ganugu mino saga hite nehago asaga bona'magi lenebe tigite lenigitini bona
enubulo li saga hilata nehabe. To asaga bona'i li gehesa hite nose'na nete
minelata nehanagu ana hilata nehabe.
7 Enali bona'magi folagaha'anigu bite ho tite nehago asaga bona'magi
enofokehi lite enugufaga soso hu epelelete Tisao lite ligiti halabe lite hilata
nehabe.

8 Ya hu'ehina lenali kumu'i Tisao lite lenigi meheno. Moneko bo nohina
aisigo tisa botini nohibe, ya hu'ehinagi lenali koguna ite minalo.
9 To ma melugu bo mone'mofihi afotifu yabe lite gi mehalo. Afotinifu
moneko'isi ai'asigo kokulumalugu nohibe.
10 Enali lenikibina bona'i yabe lite lenigi memeleno. Lenali kibina botini
mone'isi nohina ai Mesia nohibe.
11 Ya hu'ehina lenali folagahatiniguti kaba botini ai lenali koko panatini
mineno.
12 To bo moneuba gi'a li saga huloto hutu hata hilina ai gi'a alihi melugu
limo ilina'mu yabe. Bo moneuba gi'a li saga mehuse legeso huto minalina
alihi sipi gihiti bo minalina'mu yabe.

Tisa bona'magi foipana hi'ahanamofihi hapa'ani Yesu lu hokolo hu epolo'ehina

Mk 12:40; Lk 11:39-42, 44, 52; 20:47

13 Lenali kaga keheli bati hulata bo hiti to Felosi bo lenali, ehetinio,
kaba hite mino sepa ite minalo. Lenali loe ka luse bo nehabe. Lenali
boana'magihi enubulo kokulumamofihi kasiha'a li hekini lelata nehabe.
Lenalitini ana kapo'alo metise nehite boana'magi tilune'mu nehana ana
kapo lenali li hokolo mehi epelelata nehabe.
14 Lenali keya kaga keheli bati huse bo hiti to Felosi bo, ehetinio, lenali
kaba hite minalo. Lenali loe lenabaga hiti bo yabe. Lenali keto ana'magihi
nohi fe'noha'ani ka'i legelata bo yabe. To lenali ya'mana foipanatini
yatama nunumu lilete ifi telata nehanabe. Lenali osahi lepilina'a hofa
talibe.
15 Keya kaga kehelise bo hiti Felosi bo, lenali ehetinio. Lenali loe kaga
lulata bo lenabaga kaba hilo. Lenali koko boti lilune lite mone bo ai mono
kagatimofihi mege'i malalibe lite hege nagami beletoga to hepato hepato
sa sa hilata bo yabe. Ya hite, koko panatini le'meletemo aku'i lenali logo
kapolo lenalitini suhi lite le'mo melelata nehabe. Ya hu'ehina ai lenebege
ligito babu luto foipana'a nominabe.
16 Lenali lenubutini pisi lina bomagita bona'i kapo enelepilune lite
nehafiye? Ehetinio, lenali kaba hu bati hilo. Lenali ma lite lilata nehabe:
Bo moneuba Hu'mamofihi mono noha'a gi holoto lusiga luto ifogati yabe
lilinaya fa'mene yabe lilata nehabe. Ya hu'ehina bo moneuba fayaha'a lubo
labo lina goli efapo gi holoto ma'naka luto ifogati Hu'mamofihi noha'a yabe
lilina. Yalo ai ana lu'ehina ka'a mege'i moloto anana li huto hino.
17 Lenali lenubu pisi luto negi nagi bo. Henana ai sipina ni'ibe? Ai goli
sipina ni'ifi to Hu'mamofihi noha'auba golimofihi le'mo lagaso nohibe?
18 To lenali ma lite lilata nehabe: Bo moneuba Hu'mamofihi emise nasana
emilata nehana hita gi holoto ifogati ma'naka nolube nolina, ya bati huto
yabe. Ya hu'ehina to emise nasana hitalo ninamofihi gi holoto ma'naka luto
ifogati yabe lilina, yalo ai lu'ehina suhi lino.
19 Lenali lenubu pisi lina bo. Henana ai sipina ni'ibe? Ai emise nasana
sipina to nasana hitauba emise'namofihi le'mo gi nobibe?
20 Ya hu'ehina to bouba ai Hu'mamofihi emise'na go emise hita gi holoto
ifogati nolube lilina, ai asaga'na emise'na hitalo ninana hiti to ana hitamofi
hiti kaga'amofihi lu amuya nomalabe.
21 To bo moneuba Hu'mamofihi mono noha'a gi holoto ma'naka luto
ifogati nolube lilina, ai Hu'mamofihi sipi noha'a hiti to Hu'ma ana nonuga
nohibe luto kehelito kaga'amofihi lu amuya nomalabe.

22 To bo moneuba kokuluma'i gi holoto ma'naka luto ifogati nolube nolina
ai kefa hisa hiti to Hu'ma, anaga nomina bo hiti to bo ana kefa hisalo
nohina'mu luto kaga'a lu amuya nomalabe.
23 Lenali keya kaga keheli bati huse bo hiti Felosi bo, ehetinio. Lenali
loe kaga lilata bo lenabagatini kaba hu bati hilo. Asaga'na yuhufa foyagu
ni'inana guna ite nayahi luga luga su hago melelete nayahi su hana'amofihi
Hu'mamofihi emilata nehabe. Ya hi'ahana lenali asaga kaga nekisa'aga
sipi loto ninamofihi he'milata nehabe. Bona'i enele'mo bati huse kagafi,
bona'i hiti koguna ito minose'nafi to komopatini monetoga molosemofihi
kaga hapa he'milata nehabe. Nayahi luga luga su hana bati'na ninaloti
nesi'asi Hu'mamofihi emise kaga mehe'milutaya ma sipina ninauba li yege
halibe.
24 Lenali lenubu pisi lina bo bona'i kapo enelepilune'mu nehafihe?
Lenali guya nose'nagu ume'ume'i noagomo hesi nehe'mite to kameli yaga
noagomo lenali fa'mene asaga'i mikili helata nehabe.
25 Keya kaga keheli bati hulata bo hiti to Felosi bo, lenali ehetinio. Lenali
loe lenabaga hiti bo lenabaga kaba hilo. Lenali kohi to lape'i gupisa'a
loko sese hilata bo. Ya nehite guminanatini hiti to lenugufalo ni'inanatu
komopa'agu li bai telata nehabe.
26 Felosi bo lenali lenubutini pisi lu'ehina. Yata'a kohi komopa'a luga
okala huto li gulu gulu luletogo alihi gupisa'aga hiti ana huto gulu gulu lilibe.
27 Keya kaga keheli bati huse bo hiti to Felosi bo, lenali ehetinio. Lenali
loe lenabaga hiti bo kaba hu bati hilo. Lenali kene mala mala hepa'i koholi
penitu'i nefalana'a hite nehabe. Fegutoga bu go bati huse'a ninaga to
komopa'aluga filise bona felisa'anifi to asaga'na kolo tuba inana fato fato'i
babu luto bai toto minolata nohibe.
28 Lenali ya'ma suhi lite nehabe. Bona'magi fegutoga lenugufa be gelete
lenebebe sana bona'i nehabe lite lilata nehabe. Ya hana komopatinigu faga
faga lusemofihi to kaga li gofa hosemofihi fato fato'i bai toto ni'ibe.

Tisa bomagihi osahi epilina Yesu lu huto hu'ehina
Lk 11:47-51

29 Lenali keya kaga kehelise bo hiti to Felosi bo, lenali ehetinio. Lenali
kaga loe lulata bo kaba hu bati hite minalo. Lenali kaga leli'ali bomagihi
kene mala mala noha'ani gi epelelata nehabe, to lenali bebe sana bomagihi
kene mala malato lose tose kifi'na fato fato'i hekelelata nehabe.
30 To lenali ma lite lilata nehabe: Koyapa'i tatatigi mine'ahana kanagu lali
minotitaya tatatigi enehe'moto kaga lu yege hose bo meenohotita'mu yabe.
31 Ya'mana kagauba lenalitini lu kuguma nohibe, lenali kaga lu yege
helata nehana bo enoho fililata nehana bona'i ana naga'mo lenaliya
nehabe.
32 Ya hite enali hapi fi'ahago lenali kehelite enemege'i melete ana suhi
hime bilana'mu yabe.
33 Lenali osifa'i yabe. Lenali foipa osifa'mofihi yagapana'a yabe. Hu'ma
ka foyagu lenele'mo malalinauba logo kapogu lenoho lifilina'mu yabe.
Hena hite lenali koli felenogo Hu'mamofihi ka foyauba lenugufalo melilina
ni'ibe? Lenali koli mehilana'a huto ni'ibe luto Yesu lu'ehina yabe.
34 Ya hu'ehinagi lenali kehelilo. Nani kaga lu yege hose bo luga'a hiti,
to lataha'anigu kaga bati huto ni'ilina bo hiti to mono ka keheli bati
hi'ahana bona'i hiti lenalitoga enoho lifinogo'ni bilana'mu yabe. Enali
folagaha'aniguti luga'a enoho fililabe, to luga'a malipu yafalo enahalabe, to
luga'a mono nohatinigu nehinogo naga osatu'i enibi yigilana'mu yabe. To

lenali mone hepatoti enele'mo he'minogo fato hepalugu netinogo enegene mane ite enele'mo fato hepato malalana'mu yabe.
35 To enali komopa'ani bati hu'ehina bona'i melugu nehago luga'a bona'magi enoho fili'ahana, enali asaga ya'mana bona'magihi gumi'ani lenali lenugufalo pa salina'mu yabe. Bati bo Ebeli ai fili'ehina, ya hulago analoti oto Sekalaiya ai Belakaiyahi pana'a, ai'i lenali mono nohi fola-gaha'agu ho fili'ahana. Asaga ya'ma bomagihi gumi'ani lenalito oto pa salina'mu yabe.
36 Nani ma'naka luto lu nolepube. Asaga ya'mana gumi'animofihi foipa mina'auba yatai ma nehana boana'i enali enugufalo huto hilina'mu yabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

Yesu Yelusale hepa kumu yibi hu'ehina
Lk 13:34-35

37 Hege, Yelusale bona'ise. Kaga lu yege hose bo kai enoho fililata hane, to Hu'ma lili'nalo bo kai kumu luto enoho lifigo limina kai efa kosatu enoho nofiline. Babu yupahi yagapanaka nani enele'mo nupa hilube'mu hulata nohube. To nala kokoleuba yagapana'a koketapa'aluga enele'mo nupa nohina suhi luto lenele'mo nupa hilube'mu nohunamo lenali melepesibe.
38 Lenali kehelilo, yatai hepatini fa'mene hepa'i yafa'a minalina'mu yabe.
39 Nani ya'ma kaga luto lu nolepunaya, lenali aku aku'i nani bu menegese mineme bite alihi yupaha'a ma lite lilana yupahi yabe, Sipi Bomofihi gi'alo o'ehina bo ai Hu'mau be tigilibe luto lu emilibe.

24

Sipi mono nohi sibina hilibe luto Yesu lu'ehina
Mk 13:1-2; Lk 21:5-6

1 Yesu mono nohi he'miloto nobigo enali koko panana'amagi aitoga e'ahana. Enali sipi mono nohi ni'ina'mu lepilune'mu hi'ahana.
2 Ya hago Yesu ma luto lu epi'ehina: Lenali ma asaga'na bu ge'ahafihe? Nani ma'naka luto lu nolepube, asaga efahi ma ninaya he'minogo ikupilo akupilo hite meminalina'mu yabe. Enali ibe fologobe hite meluguko limo i su halina'mu yabe.

Ketana babu luto huto hilina'mu Yesu lu'ehina
Mk 13:3-13; Lk 21:7-19

3 Yesu Oliba kosagu nohigo koko panana'amagi suguna'i ete ma lite loka he'ahana: Hiya yupahi ya'ma asaga'na huto hilina ni'ibe? Hena huse kana yata'a huto hinogo, to yatai ma me'i su nohenogo kai alube'mu nohane luto liluta ni'ibe?
4 Yesu ka'anilo nona'a ma luto lu epi'ehina: Lenali kaba hu bati hilo. Bo moneuba lenimi'i molo lalibe'mu nolube.
5 Babu bona'i elete nani nigi'ni nehete ma lite lilana'mu yabe: Nani'ni Mesia nohube. Hu'mau noho lifi'ehina bo lenubuto bilube'mu nohube, ya lilabe. To enali babu boana'i enimi'i malalana'mu yabe.
6 Lenali lebato luba nehanamofihi nogo'a kehelilana'mu yabe. To foto'i nehilana lubamofihi kaga'a kehelilana'mu yabe. Ya hu'ehina lenali koli mehilo. Ya'ma asaga'na huto hilinaya to ana su halina kana'a mana'a huto mehu'ehilibe.
7 Mone naga'magi ho tite mone naga'i hiti luba hilana'mu yabe. To mone gihiti bo mone'mofihi naga'amagi ho tite mone kibina bomofihi naga'a hiti luba hilana'mu yabe. To babu hepatoga sipi kau'na enahalina to sipi imima'i hiti lilina'mu yabe.

8 Asaga ya'mana kana huto hilinaya ai'i moneuba yagapana'i ke-
talube'mu nohigo yata'a gabu foya nolina suhi luto huto hilina'mu yabe.
9 Yalo bomagi lenayato lite nagalugu lenele'mo melenogo kosele lili'na
lilenogo alihi lenoho fililana'mu yabe. To nani kumu lite asaga boana'magi
lenipakafa halana'mu yabe.
10 Ya'mana yupahi babu boana'magi komopa'ani sibina hinogo
enogo'anigihi enele'mete bite fateha'animagihi enayanuga nebite to
enali'ani enogona'ani fateha'ani enele'moloto hilana'mu yabe.
11 To kaga lu yege holata bo faga faga lite babu lite huto hilete babu
boana'i enimi'i molomofa'na hilana'mu yabe.
12 Foipa faipa suhi sipi'a tili tele hulenogo babu bomagi enali koguna ito
minose'na'ani he'mi su halana'mu yabe.
13 Ya hu'ehina bona'magi amuya melete nani kumu li pili kete nehago
nani aku aluna Hu'mau enubuto bilina'mu yabe.
14 To Hu'mamofihi kapo'amu luto ka lamana'a ya'ma asaga noto noto
kapoga lu yege henogo asaga boana'i kehelilete fato fato hepalugu bai toto
ana kana'a su halina'mu yabe.

Foipana laga mehinana huto hilina
Mk 13:14-23; Lk 21:20-24

15 To foipa bati mehina napauba hepa'i li sibina hulata nohina lenali
bu galana'mu yabe. To koyapa'i kaga lu huto huto bo Tanieliu anana'mu
alu'ehina yabe. Ya'manana ai hepa'i Hu'mamofihi molo emise hetofa
hepa'i folagaha'alo ho tito ya'ma sibina huto hilinamo'mu kaga lu'ehina
yabe. Bo moneuba ya'mana kaga leka soloto ai ekesa yigi fe lino.
16 To ya'mana yupahi Yutia melugu nehana lenali koli hite kosaguko tilo.
17 To bo moneuba noha'a lebato nohutomo ai noha'alugati fe'noha'a
limito melino.
18 To bo mone foyagu nohutomo noha'nigati gukete'ni lilube luto mebino.
19 Enali ana'i ya'mana kanalo yagapana hiti hi'ehilana to yagapana'i
amihi epite minalanamagi kumu niginaga fi noepube.
20 Lenali nunumu hite minalo, ya hilete yasi hilina yupahifi to fuli yupahi
lenali koli mefelese minalabe.
21 Ya'mana yupahi sipi keta huto minalina'mu yabe. To me'i yuhufa huto
hina kana'alofi to koyapa'i ya'mana ketana huto mehu'ehina yabe. To alihi
yupa hiti ana ketana huto mehilina'mu yabe.
22 To Hu'mau ya'mana kana li hupa mone mehititaya asaga boana'i ma
melugu meminatita'mu yabe. Ya hu'ehina Hu'ma ai enele'mo eto hu'ehina
bona kumu'i ekesu mehalibe. Ya'mu luto ai ya'mana kana'a li hupa mone
hilina'mu yabe.
23 Ya'mana yupahi bo moneuba ma luto lu epilibe: Bu galo. Mesia
ma nohibe, e'e muyaga nohibe, ya luto nolinogomo lenali kaga'a keheli
meemilo.
24 To faga faga Mesiagi to faga faga kaga lu yege hose bo babu lite
nehetilete Hu'mau enele'mo eto hu'ehina bona'a enimi'i malalune lite
babeyafana lumofihi lumofihi fato fato'i li huto hilana'mu yabe.
25 Lenali kehelilo. Ya'ma ka'mu luto kohe toto yata'a kaga alu lepi'ohube.
26 Ka melugu nohibe lite bona'magi nelinogomo lenali anaga ka'ani liyafa
hite mebilo. To bu galo. Maga'ma fala kito nohibe lite nelinogomo lenali
ka'ani keheli meepilo.
27 Sopohi fi besa lolata nohina lenali akeheli'ahabe, ya'mana kegi'ati
yege tiloto oto mobuto limi fololata nohinaga limi nofalabe. Ana suhi

huto Kokulumaguti limiˈehina Bouba nani aku alubeˈmu hiluna yupahi alunaˈmu yabe.
28 Filise bonaˈi gufaˈa mone hepatoga niˈigomo anaga lupahi ete li gehesa hilata nehabe.

Kokulumaguti limiˈehina Bo aku alihi alina kanaˈa
Mk 13:24-27; Lk 21:25-28

29 Yesu ka mone hiti luˈehina: Ma melugu sipi ketana huto hilina su ho su nohenogo anaˈasilo meleˈisi yege fi metepu noinogo to ikahi melenogo asaga sonofiˈi kokulumalugu nina melugu limo i su halabe. Kokulumalugu amuyana ninana mopo hu baga ilanaˈmu yabe.
30 YaˈmanaA yupahi Kokulumaguti limiˈehina Bomofihi gufa fayahaˈa kokulumato huto nohinogo asaga boanaˈi ma melugu nehanamagi yibi hu baga ilabe. To Kokulumaguti limiˈehina Bo sopohi ifoˈalo minoto noenogo bu galabe. To ai sipi amuyaˈa hiti to sipi fana mehaˈatu fi besa loto alinaˈmu yabe.
31 To ai ageloˈa babu lito enoho lifinogo enali ufehi fu linogo sipi nogo nomelenogo analo bonaˈa eneleˈmo eto huˈehina guna ilinaˈmu yabe. To enali meˈi nekisaˈa loegi loegi ninalo mine baga ilete anagati bonaˈi guna ite ete bite meˈi mone kegiˈa nekisaˈaga su halanaˈmu yabe.

Nemuya yafauba bonaˈi guna iseˈmofihi hapaˈa lelepilata nohibe
Mk 13:28-31; Lk 21:29-33

32 Nemuya yafaloti lenali manaˈa be go fiya ilete lilo. Nemuya yafa yahaˈagu fobaˈa babu lito niˈigomo yuhufa hayaˈa nohesibe, ya nohigomo lenali hetofa yege kotaga luˈehibe ya nohinagihe lite lilala nehabe.
33 YaˈmanaA suhi luto alihi asagaˈna huto nohinogo lenali be geletemo ma lite kehelilo, kanaˈa anasi aˈo leba toloto hapi afilubeˈmu nohibe lite kehelilo.
34 Nani maˈnaka luto lu nolepube. Yatai kanaˈalo boanaˈi mefilise nehinogo ma asagaˈna huto hilinaˈmu yabe.
35 Kokulumaˈi hiti meˈi hiti su halinaya nani kaˈni fenene mehilinaˈmu minomo buto minalinaˈmu yabe.

Anana huto hilina yupa hiti kanaˈa hiti bo moneuba mekeheliˈehibe
Mk 13:32-37; Lk 17:26-30, 34-36

36 Anana huto hilina yupahifi to kanaˈafi bo moneuba mekeheliˈehibe, kokulumalugu agelouba ana huto mekeheliˈehibe, to nani HuˈmamofihiA panaˈa naniˈni hiti ana huto mekeheliˈohube. HuˈmauA aisigo anasi ana kanaˈa keheliˈehibe.
37 Kokulumaguti limiˈehina Bo aku alina yupahiya Noaha yupahi huto huˈehina suhi luto huto hilinaˈmu yabe.
38 Koyapaˈa Noaha kanalo nagamiˈi bilito enoho fi metoˈehigo asaga boanaˈmagi yaˈmana kanaˈalo sipi noseˈna nete to anaˈi kata hite nehago ana kanaˈalo Noau sipi botigu tiˈehina yabe.
39 Ya hina enali ana boanaˈmagi yanaˈmu huto hilubeˈmu nohinagi lite enekesa meyigise negi nagi nete nehago sipi nagamiˈi bililoto enoho fi to su hoˈehina yabe. Kokulumaguti limiˈehina Bo aku alubeˈmu hilina yupahi yaˈmana suhi luto huto hilinaˈmu yabe.
40 YaˈmanaA yupahi bo loemaleˈi foyagu liliˈna lite nehiˈinogo moneˈamofihi leˈmo fenene nohinogo moneˈa ana foyagu lita i heˈminogo minalibe.
41 AˈiA loemaleˈi noseˈna hesite nehiˈinogo mone koto nehilaˈinaloti mone aˈi leˈmo fenene nohinogo mone aˈi analo aiˈasigo minalibe.

42 Ya huˈehinagi lenali Mesiau alina kanaˈa mekeheliˈahanagi kaba hu bati
hite minalo.
43 Lenali yaˈma kaga keheli bati hilo. Bo moneuba guminalo bo alina
kanaˈa keheliˈehitita ai nohaˈalo kaba gimi giloto nohigo guminalo bouba
ai nohaˈagu tiloto feˈnohaˈa li su mehalinaˈmu yabe.
44 Ya huˈehinagi lenali asaga yupahi lele hite kosaba kosaba hite minalo,
henaˈmugope? Kokulumaguti limiˈehina Bo aku limilina ya yupahi alibe
lite lele hilana kanaˈalo mealina fato kanalo nehetilinaˈmu yabe.

Liliˈna panaˈi batiˈa hiti to foipaˈa panaˈi hiti etali bame ka
Lk 12:41-48

45 Liliˈnalo panaˈi mone hiyaˈa batiˈa nohuto ai ekesa yigi bati huto
liliˈnaˈalo kaba hu bati nohibe? Kaba boˈauba lugaˈa liliˈnalo panaˈmagi
kaba boˈani leˈmo nomoloto kanaˈa nohinogo noseˈna epilata panaˈi yabe.
46 Alihi sipi boˈauba olenogo asaga lu emiˈehina suhi li su hoˈohutomo
yaˈma liliˈnalo panaˈi ai sipi gelo bino.
47 Nani maˈnaka luto lu nolepube, sipi boˈauba yaˈmana panaˈi leˈmoloto
asaga feˈnohaˈalo li kaba gi etalinaˈmu yabe.
48 To ai bati mehina liliˈnalo panaˈi nohutomo ai ma luto lilibe: Sipi boˈni
meleˈisi i behe huto meabe.
49 Ya luto luloto ai kaba hu epoloˈehina pana laluˈagi hiti luba nohuto to
bia nagamiˈi nelete negi nagi nete nehana bo hiti nagamiˈi nalinaˈmu yabe.
50 Ya huto yaˈmana liliˈnalo panaˈuba sipi boˈa geba huto meminalinalo
ana kanaˈasilo sipi boˈa nehetilibe. To ana panaˈuba alina kana mekehelise
nohilinalo yabe.
51 Ya huto nohinogo sipi boˈauba naga osatu ana panaˈi bi yigiloto leˈmoto
buto fagalo bona enayanuga bilinaˈmu yabe. Ya hinogo enali yaˈmanaga
nehite sipi yibi bena nehite enagabu kumu usegi asegi ise hepato buto
minalinaˈmu yabe.

25

Teni yafanaˈmagihi bame ka

1 Yesu kaga luloto bame ka mone lu epiˈehina: Yaˈmana yupahi koku-
lumamofihi kapo nayahi luga luga su hago nehana yafanaˈmagihi suhi
hilinaˈmu yabe. Bo mone lihaˈa hiti etayanugu liluˈibeˈmu hilina bo
alubeˈmu hilibe. Ya nohinogo enali yaˈmana yafanaˈmagi lamu libiˈani li
gilete kapoga bite sa sa hite leˈmoto alune lite yabe.
2 To nayahi mone kegiˈa su hana yafanaˈi enali enekesagu fe melina
yafanaˈi yabe. To nayahi luga kegiˈa su hana yafanaˈi enali enekesagu fe
luˈehina yafanaˈi yabe.
3 Enekesagu fe melina yafanaˈmagi lamu libiˈani lite banaya to kalasini
su nohenogo heki bilana kabaˈa melise biˈahana yabe.
4 To enali enekesa hiti yafanaˈi enali lamu libiˈani nelite to kilulu
kohaˈanigu kalasini heki bai tete su nohenogo heki bilana kabaˈa lite
biˈahana.
5 Lihaˈa hiti etayanugu liluˈibeˈmu haˈina bo ai meleˈisi meago asaga
yafanaˈi geba hite minapa minapa higo enubu loko toko higo enubuˈi
keˈahana.
6 To folguˈi sipi kehe mone ilete ma lite liˈahana: Lihaˈa hite etayanugu
lilubeˈmu nohina bomo ma noabe. Lenali kapoga bite be gete be tigite
leˈmete alo lite kehe iˈahana.
7 Ya lago enali yaˈmana yafanaˈi ho tilete lamu libiˈani li kulu tite li loloba
hiˈahana.

8 To enali enekesa fe melina yafana'magi enekesa ni'igo enekesagati
kalasini kaba'a hiti lite e'ahana yafana'magihi ma lite enoloka he'ahana:
Lenali kalasini luga'a limilo. Lali libiti asabalube'mu nohibe li'ahana.
9 Ya lago enali enekesagati kalasini'ani hiti lite ana yafana'magi li'ahana:
O'e, ma li'ohuta kalasiniuba lali hiti lenali hiti bati mehilina'mu yabe.
Lenali situaluguti bite fato'i mina filo.
10 Enali enekesa fe melina yafana'magi kalasini mina filune'mu a'nebago
ya'mana bo liha'a yanugu lilube'mu hina bo neheti'ehina. Ya higo enali
lele hite minana yafana'i ana bo hiti nonuga tilete ana bouba liha'a hiti
etayanugu li'igo ana gukete nose'na babu lite nete mine'ahana. Ya nehago
ana noto kasihi hekini lo'ehina yabe.
11 To alihi enekesagu fe melina yafana'i ete kasitoti ma lite kehe i'ahana:
Sipi boti yale. Sipi boti yale. Kai kafe sigi letobo.
12 Ya lago ai sipi bouba ma luto lu epi'ehina: Nani lenali'i mekeheli'ohube
lu'ehina yabe. Yesu ana bame ka mone'a hiti molo emiloto ma luto lu
epi'ehina:
13 Ya hu'ehinagi lenali kaba hu bati hilo. Kokulumaguti limi'ehina Bouba
aku alina yupahi to kana'a hiti lenali mekeheli'ahabe.

Loegi monegi lili'nalo pana'magi bame ka Lk 19:11-27

14 Bo moneuba hepa'a he'miloto foto hepatoga bonohi bilube'mu hilina
suhi huto kokulumamofihi kapo'a minalina'mu yabe. Ai lili'na pana'a kehe
i nupa huloto ai enali enayanugu fe'noha'a molo'ehina.
15 Ai lili'nalo pana'amagihi hapa'anilo hiti to enali lili'na lilata nehana
hapa'ani keheli fe luloto moni efahi guna ito epi'ehina. Mone'amofihi 5,000
kina emi'ehina, to mone'amofihi 2,000 kina emi'ehina, to mone'amofihi
1,000 kina emi'ehina. Ya huto guna ito epiloto abufa hu'ehina.
16 Ai ana kaba bo'ani abufa hulago 5,000 kina lina bouba hololu luto ana
efatoti bisinisi mololoto 5,000 kina aku'i molo emito mone'a hiti efahi huto
li'ehina yabe.
17 To kaba bo'auba 2,000 kina emi'ehina bouba ana huto bisinisi mololoto
aku'i 2,000 kina molo emito mone'a hiti efahi huto li'ehina.
18 Ya ha'ina ai 1,000 kina kaba bo'auba emina bouba ai lito buto melugu
keli kifiloto anagu keli ho'ehina yabe.
19 Yatama kana'a a'mino yatama huloto sipi bo ai aku'i hepa'aga o'ehina.
Ya huloto lili'nalo pana'amagihi efaha'a epi'ehina li nupa huto li eto
hilube'mu hu'ehina.
20 To 5,000 kina emi'ehina bo ai o'ehina, ai 5,000 kina mone hiti molo
emito liloto oto ma luto lu'ehina: Sipi bo, kai 5,000 kina nimi'ahane. Bu
gobo, nani bisinisi moloto'ni 5,000 kina mone'a aku'i okalago li'ohube.
21 Sipi bouba ma luto lu emi'ehina: Kai hetofa lili'nalo bo amuya bo
nohane. Kai hetofa suhi li huto hu'ahane. Kai lili'nalo kaba hu bati
hulata nohane. Kai lagaso'nasimofihi kumunalo hetofana huto kaba hu bati
hu'ahatalo yatai nani babu fe'noto kaba kimi gi ketalube. Kai sipi boka hiti
kegelonaguti ete minaliyo.
22 To 2,000 kina sipi bo'auba emi'ehina bo ana huto o'ehina. Ai ma
luto lu'ehina: Sipi bo, kai 2,000 kina nimi'ahane. Bu gobo, nani bisinisi
moloto'ni 2,000 kina mone'a hiti molo emito li'ohube.
23 Ya ligo sipi bo'auba ma luto lu emi'ehina: Kai hetofana huto amuya
lili'nalo bo yabe. Kai lili'nalo bati huto kaba hulata nohane. Kai la-
gaso'nasimofihi le'mo bati huto kaba kimi gitamofihi okane'a yatai babu
fe'noto kimi gi ketalube. Sipi boka hiti kai kegelonaguti ete minaliyo.

24 To 1,000 kina sipi boˈauba emiˈehina bo ana huto oloto ma luto sipi boˈa lu emiˈehina: Sipi bo, nani akeheli ketoˈohube, kai hakale kaga lulata nohata bo nohane. Mone bouba foya hekoloˈehinaguti kai noseˈna kifilata nohane. To mone meto bo moneuba noseˈna legeyaˈa tili huˈehinaloti kai noseˈnaˈa lilata nohane.
25 Yaˈmuluˈtonaniˈkaiˈkumuˈnelesaˈniˈligoˈ1,000ˈkinaˈnimitamoˈlitoˈbutoˈ
melugu keli hoto fala ki ketoˈohuna yabe. Ya huˈohuna efahaka nimiˈahata eto huto ma li ketoˈohunagi libo.
26 Ya ligo sipi boˈauba kaˈalo ma luto lu emiˈehina: Kai bati mehina liliˈnalo bo fuligo koloto nominata bo yabe. Bo moneˈmofihi foyaguti noseˈna nokifito to mone melugu bo moneuba noseˈna legeyaˈa tili huˈehinaloti noseˈnaˈa nani kumu noline luto noho fisa nokitaba kai keheli bati huˈohuto nolapihe?
27 Ya latagi, kai hena hibe luto efahaˈni efaha nonugu memalane? Ya hatita nani oto ana efahaˈnilo molo emiˈahago to mone hiti lutitaˈmu yabe.
28 Ya hinagi kai 1,000 kina liˈehina be silito 10,000 kina liˈehina bomofihi li emibo.
29 HenaˈmubeˈAsagaˈbonaˈiˈanaˈinaˈaniˈninaloˈnaniˈmoneˈaˈhitiˈ
epiluneˈmu yabe. To mone bouba anaˈinaˈa meniˈinogo nesiˈnasi yanuga liˈehinana nani be sili heˈmilunaˈmu yabe.
30 Ya huto niˈinagi ma bo liliˈna melise fulilo bo fegutoga metepu inagu nu kite leˈmo heˈmilo, ya hinogo enali anaga metepugu usegi asegi ite enagabu kumu yolege balege ite gelehe gelehe hite enabagalo heni kofiˈehite yibi hite metepugu minalabe luto Yesu bame ka lu epiˈehina yabe.

Yesu asaga boanaˈi guna ito eneleˈmo eto eto hilina

31 Nani Kokulumaguti limiˈohuna Bo nohuto gihiti bo suhi huto oto agelomagi hiti aku aluta yupahi sipi kefa hisalo nani minalunaˈmu yabe.
32 Ya huˈehinogoˈni asaga melugu boanaˈi nani nubulo li gehesa hilanaˈmu yabe. Ya hinogo yaga kaba bouba sipisipi yaga hiti meme yaga hiti eneleˈmo guna iloto loegu eneleˈmo luga luga ilata nohina suhi huto nani ana huto ilube.
33 Nani sipisipi yagamagi nayahi lamagaˈaga eneleˈmo nomoloto to meme yaga nayahi sogaˈaga eneleˈmo malalunaˈmu yabe.
34 Ya hinogoˈni kibina bouba ai oloto nayahi lamagaˈniga nehana bonaˈi ma luto lu epilinaˈmu yabe: Lenali alo. Afoˈnifuˈleneleˈmo bati hilibe. Koyapaˈi ai kokuluma hiti meˈi hiti lolo huˈehina kanaˈalo Afoˈnifuˈkapoˈaˈ
li hokolo hu lepoloˈehina kapo lenali ete tilo.
35 HenaˈmugopeˈKoyapaˈi nani kauˈna nonalago lenali noseˈna nimiˈahana yabe. To nagami kumu lubahaˈni hosopa noigo lenali nagamiˈi nimigo noˈohuna yabe. To nani hepaˈni heˈmiloto ka bo oto nohugo lenali nohatinigu neleˈmo meleˈahana yabe.
36 To nani nugufa yapako nohugo lenali nugufalo gukete li hekele neteˈahana yabe. Nani nebesigo koloto nohugo lenali fulu fulunatu ite ete soso hi neteˈahana yabe. Nani naga nonugu nohugo lenali ete bu negete nebe tigiˈahana yabe.
37 Ya linogo enali bati bonaˈi sipi bomofihi yahi lamagaˈaga minanamagi ma lite sipi bomofihi loka halabe: Sipi boti. Hiya yupahi kauˈna nokalago bu kogoto noseˈna kimiˈohutabe? To hiya yupahi nagami kumu lubahaka hosopa noigo nagamiˈi kimiˈohutabe?

38 Hiya yupahi ka bo lolo huto nohanogo lali nohatigu kele'mo
molo'ohutabe? To hiya yupahi kai kugufa yapako nohanogo lali gukete li
hekolo keto'ohutabe?
39 Kai hiya yupahi kebesi'ehigo lali buto soso hu ketola, to naga nonugu
nohanogo lali buto kebe tigila hu'ohutabe?
40 Ya lite noloka henogo nani sipi gihiti bomofita ma luto lu epilube: Nani
ma'naka luto lu nolepube. Musufalo bo mone nalalu'nifihi ma melugu
ya'mana suhi hi ete'ehilana ya'ma nani'i nele'mo bati hi'ahabe.
41 To nani nayahi soga'niga nehana bonatoga i behe huloto ma luto lu
epilube: Lenali foipa bona'i. Lenali logo mesobose logo loba loba huto nina
hepatoga bilo. Ya'mana logo Afo'nifu Sata hiti foipa fele'a hiti mesobose
loba loba logo go epolo'ehinalo yabe. Lenali analo bilo.
42 Hena'mugope? Nani kau'na nahago nohugo lenali nose'na
menimi'ahanabe, nagami kumu lubaha'ni hosopa noigo lenali nagami'i
menimi'ahanabe.
43 Nani ka bo oto hepatinigu nehetuna nohatiniluga nele'mete
meti'ahabe. Nani nugufa yapako nohugo lenali gukete nugufalo li mehekele
nete'ahana yabe. Nani nebesigo koloto nohugo lenali ete soso mehi
nete'ahabe. To nani naga nonugu nohugo lenali ete bu negete nebe
metigi'ahana yabe luto gihiti bo lu epi'ehina.
44 Ya luto lu epinogo enali ka'alo nona'a ma lite lu emilabe: Sipi Botimaka.
Hiya yupahi kau'na kohola, lubahaka hosopa ila, ka bo minola, kugufa
yapako minola, kebesila, naga nonugu minola hu'ahanogo lali kele'mo bati
mehu'ohune?
45 Ya lite loka henogo gihiti bouba ma luto lu epilube: Nani ma'naka
luto lu nolepube. Musufalo bo nalalu'nigihi ma melugu enele'mo bati
mehi'ahanaya nani'i nele'mo bati hite menehe'me'ahabe.
46 Ya linogo ya'mana bona'i enali enagabu ginogo minoba minoba
hepalugu bite minalabe. To bati bona'a enali hetofa hepa'i minoba minoba
hilana hepato bilana'mu yabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

26

Enali mono noto kaba hi'ahana bomagi Yesuhi fi taga hi ete'ahana
Mk 14:1-2; Lk 22:1-2; Yn 11:45-53

1 Yesu kaga alu epi su holoto alihi koko panana'amagihi ma ka lu
epi'ehina:
2 Lenali akeheli'ahabe, loe yupahisi minolototi koyapa Hu'mau lubuto
bu'ehina yupa kumu Pasa yabe nelana ya'ma nose'na naluta kana'a huto
hilina'mu yabe. Ya hulenogoti Kokulumaguti limi'ehina Bomofihi le'mete
bite fateha'amagihi enayanuga melenogo malipu yafalo ho fililana'mu
yabe.
3 Ya'ma kana'alo sipi mono nohi kaba bona'i hiti to Isilaeli enikibina
bona'i hiti sipi mono bo Kaiyafasihi nonugu li nupa hite mine'ahana.
4 Enali Yesuhi fibe bataga hube hi etelete yato lite ho fililana kaga lube
kehelibe hite mine'ahana.
5 Ya hu'ehina ya'mana suhi asaga bona'i li nupa hite nose'na nete
minelata kanalo ya mehilune. Ya hiluta asaga boana'magi luba li huto
hilana'mu yabe lite sumi ka li'ahana.

Maliau tu mesebe Yesuhi lataha'agu heki eto'ehina
Mk 14:3-9; Yn 12:1-8

6 Betani hepato Simoniu ai koyapaˈi lepolosi hepuhi loˈehina bomofihi
nonuga Yesu minoˈehina.
7 Ya higo aˈi moneuba efaha konugu tu mesebe minaˈa tito nina mesebe
liloto Yesu hitalo noseˈna noto nohinalo oloto ana tu mesebe Yesuhi
lataha'agu heki su hoˈehina.
8 Ya higo enali Yesuhi koko panaˈamagi anana be gelete enitaluga logo
bigo ipakafa helete ma lite liˈahana: Sipi minaˈa tito nina mesebe henabe
luto heki hapotili nohibe?
9 To yaˈmana tu mesebe bo moneˈmofihi emutita sipi minaˈa tito lilototi
enumuhi menina bonaˈi guna ito eputitaˈmu yabe.
10 Ya lite nelago Yesu kagaˈanimofihi bu go fulu tito enogoloto ma luto lu
epiˈehina: Lenali henabe lite ma aˈmofihi ekesagu hina kaga nelabe? Ai
hetofa suhi nani keheli bati hu etona suhi nohu netabe.
11 Lenali asaga yupahi enumuhi menina bonaˈi hiti minalanaˈmu yabe.
Ya huˈehina naniya lenali hiti minoba minoba mehilunaˈmu yabe.
12 Ma aˈuba ma tu mesebe lataha'nigu heki netoˈehinaya kene keligu
bilunamofihi neleˈmo loloba nohibe.
13 Nani maˈnaka luto lu nolepube, asaga noto noto kapoga ma aˈuba li
huto hinanamofihi hetofa kagaˈa lu yege halabe, ya hilete enali enekesa yigi
emite ai kumuˈi enekesu mehalibe.

Yutasiu Yesuhi fatehaˈamagihi lenelepilube luto ka moloˈehina

14 Yaˈmana yupahi Yesuhi koko panaˈa 12 nehanaguti Yutasi Isikelioti
yabe lite gi nemalana bouba sipi mono nopo kaba bonatoga gutunu ka ma
luto buto lu epiˈehina:
15 Yesuhi lenelepilunaba lenali henana minaˈa nimilanabe? Ya ligo enali
kaba bonaˈmagi efahi legeyaˈa leka selete 30 li nupa hite emiˈahana.
16 Ya hilago yaˈmana kanaˈaloti Yutasiu Yesuhi fatehaˈamagihi enelepilina
kanaˈamu sa sa huˈehina yabe.

Yesu koko panaˈamagi hiti pasa noseˈna nalaneˈmu hiˈahana
Mk 14:12-21; Lk 22:7-14, 21-23; Yn 13:21-30

17 Yeye mebise beleti nelata nehana kanaˈalo yataˈa Yesuhi koko panaˈa
aitoga elete ma lite loka heˈahana: Asagaˈna hiyaˈalo li loloba hu
ketoˈehinogoti kai Pasa noseˈna nalane?
18 Ya lago Yesu lu epiˈehina: Lenali hepalugu tiletetini bo moneˈmofitoga
bilete ma lite lu emilo: Tisau ma luto libe: Nani kanaˈni aˈo leba notabe.
Nani koko panaˈni hiti kai nonugu Pasa noseˈna nalube luˈehibe lilo.
19 Yesu ya luto koko panaˈa lu epalago enali bite luˈehina suhi huto hulago
Pasa noseˈna bagita hite li loloba hiˈahana.
20 Ute kana nohigo Yesu koko panaˈa 12 hiti hitalo minete noseˈna nenete
Yesu ma luto lu epiˈehina.
21 Nani maˈnaka luto lu nolepube. Lenali folagahatiniguti mone bouba
naniˈi nayato lito fatehaˈnimagihi enelepilinaˈmu yabe.
22 Ya ligo koko panaˈamagi enali enugufagu sibina hu baga igo eniginaga
fina bomagi moneˈisi moneˈisi ho tilete ma lite Yesuhi loka heˈahana: Sipi
Bo, nani kumu nolapihe?
23 Ya lite lago Yesu kaˈani ma luto lu epiˈehina: Nani hiti lapelugu
yahaˈatuˈi beleti nagami i fulu huto nalina bouba ya hilibe.
24 Mono kagu koyapaˈi kaga lu yege hose bomagi nani yaˈma Koku-
lumaguti limiˈohuna Bo fililuna'mu fayahi geˈahana kaga ninalo nani
filinogoˈni pa salinaˈmu yabe. Ya huˈehinaya ai nayato lito fatehaˈnimagi

epilina bose. Ke. Ana bo lesaˈa gofana lino. Itoˈafu ana bo meketatitaya bati huto minatitaˈmu yabe.
25 Yutasiu Yesuhi fatehaˈamagihi enelepise bouba ma luto luˈehina: Tisao, nani kumu nolapihe? Ya luto loka hago Yesu luˈehina: Oˈyo, kai alu huto nohane.

Yesu yupala noseˈna koko panaˈamagihi epiˈehina
Mk 14:22-26; Lk 22:15-20; 1 Kol 11:23-25

26 Enali noseˈna nete nehago Yesu beleti liloto Huˈmamofitoga fokehi hoto nunumu luloto koko panaˈa ana beleti li pata sito epila epila nohuto ma luto lu epiˈehina: Lenali lite nalo. Yaˈma nani nugufaˈni niˈibe.
27 To ai bai nagami kohi mone liloto Huˈmamofitoga fokehi hoto nunumu luloto koko panaˈa noepito ma luto lu epiˈehina: Lenali asagaˈi ma bai nagamiluguti nalo.
28 Yaˈma nani golahaˈni niˈibe. Huˈmau lu mu tifiseˈnaˈa golahaˈni huto hu moloˈohube. Asaga boanaˈmagihi foipanaˈani li gololo tu epalalibe luto nani nohekube.
29 Nani maˈnaka luto lu nolepube. Nani mana bai nagamiˈi menose minomo buto butoˈni Afoˈnifihi kokuluma kapoˈalo lenali hiti yuhufa bai nagamiˈi naluta'mu yabe.
30 Ya luto lu baga igo enali mono nama mone lilete fegutoga heleko limite Oliba kosagu tite mineˈahana yabe.

Pitaga nani kumuˈi bahane halataˈmu yabe luto Yesu luˈehina
Mk 14:27-31; Lk 22:31-34; Yn 13:36-38

31 To Yesu ma luto lu epiˈehina: Yatai lenali naniˈi heˈmi netete koli fele su halanaˈmu yabe. Monolugu ma lite kaga lu huto huto bouba goˈehina yabe: *Sipisipi yaga kaba huˈehina bo Huˈmau ho filinogo sipisipi yagaˈa koli hite tili tele hite fele su halanaˈmu yabe.*
32 Ya huˈehinaya nani filiˈehilunagati akuˈi ho tiloto'ni kohe toga Galili kapogu nobiluna'mu yabe.
33 Ya luto Yesu noligo Pitau ma luto Yesu lu emiˈehina: Lugaˈamagi heˈmi ketete koli hi su halanaya nani maˈnaka heˈmi ketoto mebiluna'mu yabe.
34 Ya luto ligo Yesu kaˈalo lu emiˈehina: Kai ma kaga matuhakagu li molobo. Yatai folguˈi kokole nogo memoloˈehinogo kai loegi monegi yupahi naniˈi mekeheliˈohube luto bahane halata'mu yabe.
35 Yesu ya luto Pitahi lu emigo Pitau luˈehina: Nani kaiˈi bahane meho ketalunaya, kaiˈi hiti moneka fililuˈinamo niˈibe. Ya luto Pita lulago Yesuhi koko panaˈa lugaˈamagi Pita linaˈa hite moneko ka lu baga iˈahana yabe.

Yesu Gesemani foyagu nunumu huˈehina
Mk 14:32-42; Lk 22:39-46

36 Ya huloto Yesu koko panaˈa hiti eneleˈmoto hepaˈi mone giˈa Gesemani yabe luto ninalo bilete Yesu ma luto koko panaˈa lu epiˈehina: Nani meyasilo buto nunumu hilunagi lenali malo nehilo.
37 Ya luloto Pitahi yagi to Sepetihi panaˈa loe hiti eneleˈmo mege toto moneka biˈahana. Ya hite nebago Yesuhi gufaˈagu sipi keta besigo ligo pisigigo huloto ginaga gofa fiˈehina.
38 Ya huloto ai ma luto lu epiˈehina: Nani fililuna suhi luto nugufagu sipi keta nonebesibe. Lenali malo ho tilete minenogo nani hiti ikaba akaba huto minalune.
39 Ya luto luloto ai nesiˈasi i gofa hoto buloto okabagati melugu koloto ma luto nunumu huˈehina: Oho, Afoˈniga, kai kekesa yigilata bati hinogomo, ma ekesa nagamiˈi nalunamofihi kohi li heˈmi netobo. Ya huˈehina kai

nani'i nemege'i moloto ka'ni liyafa mehuto, kaika kemehuba hilina suhi hubo.
40 Ya luto nunumu luloto koko pana'a nehanaga buto enubu'i kelete nehago bu enogo'ehina. Ya huloto Pitahi lu emi'ehina: Hena'mu nehabe? Ho tite lenubu gili gili hite hupamone kanasilo nani hiti kaba gimi gite meminalana'a hi'ahafihe?
41 Lenali kaba hite minete nunumu hilo. Fibe taga hu lepolose'na lenalitoga huto hu lalibe'mu nolube. Komopatinigu ninanauba lenele'mo kosaba kosaba nohinaya ifo lenugufatini amuya'a meni'ibe.
42 Ya luloto Yesu i behe huto buto loe yupahi ma luto hu'ehina: Afo'niga. Ma kohi nanitogati i nebe silito mebinogomo nani nalube, ya hinogo'ni kaika kipagu ni'ilina suhi pa salibe.
43 Ya luto nunumu lu su holoto i behe huto oto koko pana'a enubulo sipi keta higo enubu'i kelete nehago bu enogo'ehina.
44 Yesu aku'i he'mi epololoto i behe huto buto loegi monegi yupahi yata'a lu'ehina nunumu aku'i lu'ehina.
45 Ya luto nunumu hu su holoto koko pana'a nehanaga i behe huto oto ma luto lu epi'ehina: Lenali lenubu'i bati'a kelete nehafihe? Lenali kehelilo. Kokulumaguti limi'ehina Bomofihi yato lite bite foipa bomagihi enayanuga bilana kana'a ma'asi huto hilina'mu yabe.
46 Lenali ho tilo, abilutagihe. Bu galo, nani'i fateha'nimagi enayanugu li bilina bo ma ahuto hu'ehibe.

Yutasiu Yesuhi fateha'amagihi enayanugu libi'ehina
Mk 14:43-50; Lk 22:47-53; Yn 18:3-12

47 Yesu kaga luto nohigo Yutasiu 12 Yesuhi koko pana'a mino'ehinauba Yesu nohinalo neheti'ehina. Ya nohigo babu bona'i mege'i melete yanamagi emita'i yatamana nelite osahi ko nefite bululu hite e'ahana. Ya'mana bona'i enali sipi mono bona'i hiti to soga bona'magi enoho lifigo e'ahana yabe.
48 Yutasiu enele'moto ana bona'i yaha babeyafa hu epiloto ma luto lu'ehina: Nani soso hiluna'mu bomoya lenali sa nehana bo nu kiluna'mu yagi lenali bite yato lilo.
49 Yutasiu nehetiloto Yesu nohinalo fu luto buto ma luto lu'ehina: Tisao, folugu'i yabe, luto soso hu'ehina. Ya luto luloto Yutasiu Yesuhi nu ki'ehina.
50 Ya higo Yesu lu emi'ehina: Nalaluo, lolo hilube luto noata suhi mele'isi li huto hubo. Ya noligo Yesuhi fateha'a bufalo elete yato li'ahana yabe.
51 Yesuhi hiti moneka mine'ahana bo moneuba yatama emita'i li saga huloto sipi mono bomofihi koko pana'a inaya koli nopigo i fakala bito ekesa ilaga lu'ehina yabe.
52 Ya higo Yesu bu goloto ana bo lu emi'ehina: Yatama emitaka noha'aluga li bibo. Asaga bona'i emitatu'i luba hilata nehana enali ana emita'aniuba laga hu enugufa melenogo fililana'mu yabe.
53 Nani Afo'nifihi nehe'malibe luto kehe ilunaya agelo gimi bo 12 tauseni'a be ligito babu lito enoho mefilibe luto kai mekehelipiye?
54 Nani ya hilunaya Hu'mau fayanugu go'ehinamofihi mana'a hiya'a huto huto hilinabe? Monolugu ma lite ge'ahana yabe, asaga'na ya'ma suhi luto huto hilina'mu yabe.
55 Ana kana'asilo Yesu fateha'amagi ma luto lu epi'ehina: Lenali baukalo bo helata nehana suhi lite nani'i nahalune lite yatama emita'i hiti yatama hoso hiti kefefa hite neafihe? Henabe lutobe? Asaga yupahi nani babu boana'i hiti sipi mono nonugu ka enelepito minolata huna lenali bite nayato meli'ahana yabe.

56 Ya huˈehinaya kaga lu huto huto bomagi mono kagu fayahi geˈahanalo pa salinaˈmu yabe.
Ya luto ligo Yesuhi koko panaˈa tili tele hite koli fele su heˈahana yabe.

Kanisolemagi enubulo Yesuhi ka foya li eteˈahana
Mk 14:53-65; Lk 22:54-55, 63-71; Yn 18:13-14, 19-24

57 Enali Yesuhi yato lina bomagi sipi mono bo Kaiyafasihi nonuga leˈmete biˈahana. Enali keya kaga keheli bati hiˈahana bo hiti to soga bonaˈi ana nonuga li nupa hite nehanaloga tiˈahana yabe.
58 Pitau foto foto huto enemegeˈi lifito buˈehina yabe. Ya huloto ai babafi bomofihi noho gegisagu tiˈehina. Analo tito ai hiti gimi bomagi hiti metoga minete nehana. Anana anana Yesuhi li huto hi etalanamofihi hapa hapaˈa bu go bati hilube luto yabe.
59 Enali sipi mono babafi bonaˈi hiti to asaga kanisole bomagi bo moneuba Yesuhi faga lu etenogo ho fililana boˈmu sa sa hiˈahana.
60 To babu bomagi Yesuhi faga faga li eteˈahana. Ya hana Yesuhi ho filanamofihi kaga manaˈa lu huto mehiˈahana. Alihi loe bole neheteˈahaˈina.
61 Ya hilete etali ma lite liˈahaˈina: Ma bouba ma luto luˈehina yabe: Huˈmamofihi sipi mono nohaˈa tele biloto loegi monegi yegegu akuˈi gi baga ilunaˈmu yabe.
62 Ya lite laˈigo sipi mono bouba ho tiloto Yesuhi loka hoˈehina: Kaiˈi kaga kifisa neiˈinalo nonaˈa lilata niˈifihe? Yaˈma kifisa neiˈina kagaloba kai hena hibe luto nokeheline?
63 Ya luto loka hago Yesu kaga meluse legeso huto minoˈehina. Ya higo yaˈma sipi mono bouba ma lu emiˈehina: Nani maˈnaka luto Huˈma mehiti bomofihi giˈalo koloka nohonagi kai lu nimibo. Kai Mesiaga Huˈmamofihi Panaˈa nohapi fatoˈibe?
64 Yesu kaˈalo nonaˈa luˈehina: Kai aˈnolane. Ya huˈehina lenali asagaˈi kaga mone lu lepilube. Yatai hiti to alihaˈa yupa hiti Kokulumaguti limiˈehina Bouba ifo muya Sipi Boti Huˈmamofihi yahi lamagaˈaga minoloto kokulumamofihi sopohaˈalo aku alinaˈmu yabe.
65 Yesu ya luto lulago sipi mono bouba kataˈa li bolala ito pekene pakunu nohuto luˈehina: Ai Huˈmamofihi kiya yokolo ka lu etoˈehibe. Lali bonaˈi lugaˈa hiti kehe meilune. Ai Huˈmamofihi kiya yokolo ka yatai aˈnolu etago lenalitini akeheli baga iˈahabe.
66 Lenali henabe lite nekehelibe? Asaga bomagi ma liˈahana: Ai bati mehina kaga luˈehinago henogoti fililibe lite lu baga iˈahana.
67 Ya lilete enali Yesuhi okabagu libiˈna nehete osahi emiˈahana. To lugaˈamagi enayaha osatu bu i polo hiˈahana.
68 Ya nehago lugaˈamagi loka heˈahana: Kuyuˈafu nokahabe? Kai Mesiaga nohutomo lu huto hubo.

Pitau Yesuhi bahane ho etoˈehina
Mk 14:66-72; Lk 22:56-62; Yn 18:15-18, 25-27

69 Pitau fegutoga noho gegisa foyaˈaluga minoˈehina yabe. Ya higo sipi mono bo moneˈmofihi liliˈnalo paˈuba bu goloto lu emiˈehina: Kai hiti Yesu Galili bo hiti minoˈahata yabe.
70 Ya ligo Pitau asaga bonaˈmagi enubulo bahane holoto luˈehina: Kai kaga nolatamofihi nani mekeheliˈohube luˈehina.
71 Ya luto luloto ai fegutoga nohi kasito nohigo kele kele yafa aˈi moneuba bu goloto bo lugaˈamagihi lu epiˈehina: Muya panaˈi ai Nasalete bo Yesu hiti moneka mineˈahaˈina bo yabe.

72 Ya ligo Pitau akuˈi bahane holoto ma luto luˈehina: Nani maˈnaka luto
mekeheli etoˈohuna boˈmu nelabe.
73 Nesi kanasi minoto bo moneˈa analo minanamagi Pitatoga ete ma lite
liˈahana: Maˈnaka luto Galili bona nagaluguti nohane. Kai nogokauba
hutoˈi noago nokehelune.
74 Ya lite lago Pitau lusi amuya mololoto bahane hoto luˈehina: Faga
nolinogoˈnimo Huˈmau nagaˈi nimilibe. Nani maˈnaka luto ana bo meke-
heliˈohuna boˈmu nelabe. Ya luto noligo ana bagaˈa hiti kokole nogo
moloˈehina.
75 Ya higo Pitahi koyapaˈi Yesu kaga lu emiˈehina, ekesa hokolo huˈehina:
Kokole nogo memoloˈehinogo loegi monegi yupahi naniˈi mekeheliˈohube
luto bahane halataˈmu yabe. Ya luto lu emiˈehina kaga ekesalo ago fegutoga
heleko limito buto ginaga sipi huto yibi huˈehina yabe.

27

Yesuhi kibina bomofihi bulo leˈmo meleˈahana
Mk 15:1; Lk 23:1-2; Yn 18:28-32

1 GoˈI noligo asaga sipi mono bo hiti to Isilaeli bo olopaˈa hiti li nupa hilete
Yesuhi ho fililana kaga lu keheli fa keheli hiˈahana.
2 Enali seni nagatuˈi Yesuhi yato nagaˈi ilete leˈmete bite Lomu gamani bo
Pailatihi sipi bo nohinamofihi emiˈahana yabe.

Yutasi filiˈehina
Apo 1:18-19

3 Yutasiu Yesuhi fatehaˈamagihi enayanuga li biˈehinauba Yesuhi ka foya
li etete ai kaˈa li melugu malana bu goˈehina. Ya huloto ai komopaˈa i gelehe
huloto 30 siliba efahi legeyaˈa sipi mono bomagi to babafi olopa bomagi
emiˈahana akuˈi ito buto epiˈehina.
4 Ya huloto ai lu epiˈehina: Nani foipana ameniˈina bomofihi yato li
lepiloto ˈni naniˈni foipana li nubufalo moloˈohube. To ai fililiˈnaˈmu yabe.
Ya luto ligo enali liˈahana: Ya lalinati meniˈibe. Yaˈma kaiˈnaka niˈibe.
5 Ya lite lago Yutasiu ana efahi mono nohi hasagu heˈmi lago notito
fegutoga buto nagato aiˈa naga hoˈehina.
6 Ya higo sipi mono bonaˈmagi ana efahi lilete liˈahana: Yaˈma golaha
efahi niˈibe, mono nonugu efanugu li sibi huto malalutaya lali keya kagati
oˈe luˈohutomofihi li gofa halutaˈmu yabe.
7 Enali ana efa kumu kaga lite lite melelete moneko kalo li meleˈahana:
Enali ana efatuˈi me somo lolo hulata nohina bomofihi foya mina filete
bonoho bonaˈi ete filise bonaˈmagihi kene mala malaluta hepaˈi li lolo
hilune liˈahana yabe.
8 YaˈmU lite yaˈmana meˈi giˈa Golaha Meˈi yabe lite gi meleˈahana yabe.
Yaˈmana giˈa yatai hiti helata nehabe.
9 Koyapaˈi kaga lu huto huto bo Yelemaiyahi bagalo Huˈma kaga
moloˈehina yatai manaˈa pa soˈehibe. Ana kaga ma luto niˈina: *Enali efahi
legeyaˈa 30 siliba lilete ana efatoti yaˈma bo mina filuta minaˈa yabe lite
Isilaeli bonaˈmagi ka meleˈahana yabe.*
10 Ana efatu me somo lolo hulata bomofihi meˈi Sipi BoˈniUba mina fibo
luto lu nimiˈehinaˈa huto mina fiˈohube.

Pailatiu Yesuhi liliˈna hapaˈamu loka hoˈehina
Mk 15:2-5; Lk 23:3-5; Yn 18:33-38

11 Enali Yesuhi sipi Lomu gamani bomofihi bulo leˈmo ho tigo ma luto loka hoˈehina: Kai Yuta bonaˈmagi sipi gihiti boˈani nohapihe? Ya luto loka hago Yesu luˈehina: Kaika alu huto nohane.
12 Enali sipi mono bo hiti Yuta bo olopa bomagi hiti Yesuhi fisa ina kagaˈanilo Yesu kaga nonaˈa meluse legeso huto minoˈehina.
13 Ya higo Pailatiu lu emiˈehina: Ma bonaˈmagi babu kaga lite kifisa ite ka foyagu keleˈme nemalana kai mekeheliˈahapihe?
14 To Yesu Pailatihi kagaˈalo nonaˈa akuˈi meluse legeso huto minoˈehina. Ya higo yaˈma sipi Lomu gamani bouba babu ekesa yigiˈehina yabe.

Pailatiu ligo Yesuhi malipu yafalo heˈahana
Mk 15:6-15; Lk 23:13-25; Yn 18:39–19:16

15 Asaga kufugu Pasa noseˈna nelata nehana kanalo Lomu gamani bouba naga foyagu nehanaguti asaga boanaˈmagi yaˈmuya bo li gulu ho etobo lanamofihi nagaluguti fulu ho etolata nohina yabe.
16 Yaˈmanakanaˈaloasaga bonaˈmagi giˈa keheli baga iˈahana bo Balaba-siu nagalugu minoˈehina.
17 Asaga boanaˈi li nupa hago Pailatiu enoloka hoˈehina: Kiyiˈafihi lepilube? Balabasihi li gulu ho etobo ya lite nekehelifi to Yesuhi li gulu ho etobo lite lilete nekehelibe?
18 Enali Yesuhi ipakafa helete neminanati ka foyalo leˈmo ho tiˈahanamo niˈibe luto Pailatiu akeheliˈohuto enoloka hoˈehina yabe.
19 Ya luto luloto Pailatiu ka foya nonugu kaba huto nominago lihaˈauba koko panaˈaloga ma luto kaga malago ete lu emiˈahana: Kai foipanaˈa menina bomofihi gufalo anaˈina mone li huto mehubo. Nani yatai folguˈi ana hetofa bomofihi bamuˈi bati mehinaˈa bu goloto'ni ai kumu nugufaˈnigu sipi keta nebesiˈehibe.
20 Enali sipi mono bo hiti to Yuta olopa bomagi hiti asaga boanaˈi sipi ka lite enekesa bilete liˈahana: Kai Balabasihi noheˈmi etoto Yesuhi limitogo ho fililune lite lilo liˈahana.
21 To yaˈma Lomu gamani bouba ka luto enoloka hoˈehina: Ma loe bo nehaˈina kiyiˈafihi leˈmo nagaluguti gulu ho etalube? Ya ligo enali kehe sipi ite: Balabasi yabe, liˈahana yabe.
22 Pailatiu ya lago lu epiˈehina: Ya lanagi Mesiatini yaˈma Yesuhi nani hena hu etalube? Ya luto enoloka hago asaga bonaˈmagi sipi kehe ite liˈahana: Malipu yafalo ho filibo.
23 Ya lago Pailatiu lu epiˈehina: HenaˈmubeAi henana li sibina huˈehibe? Ya lina kaga mekehelise enali amuya melete kehe sipi moneˈa hiti ite liˈahana: Malipu yafalo ho filibo.
24 Pailatihi kagaˈa asaga bonaˈmagi ho fi telete luba li huto hilana suhi hago Pailatiu bu enogoˈehina. Ya hago ai silaga boanaˈi enubulo nagamiˈi liloto yahaˈa sese nohuto ma luto lu epiˈehina: Ma bomofihi ho filise foipana kumu nani nugufalo metilibe. Ya asagaˈna lenalitinilogagoko minalibe.
25 Ya ligo asaga boanaˈmagi ai kaˈalo nonaˈa lu emiˈahana: Yaˈmanaˈhoˈfiliseˈnamofihi foipanafi lali lugufalo tiloto yagapanatimagi enugufalo leheko malalinaˈmu yabe.
26 Ya lite lago Balabasihi gulu ho etoto leˈmo epiˈehina. Ya huloto Yesuhi naga osatu bi yigiloto ho etalo luto gimi bomagi malipu yafalo halabeˈmu enali enayanuga epiˈehina yabe.

Gimi bomagi Yesuhi kiya yokolo ka li eteˈahana
Mk 15:16-20; Yn 19:2-3

27 Enali Lomu gamanimofihi gimilo bomagi Yesuhi leˈmete gamani
nonuga leˈmete netigo gimi bo ana nonuga babu lite nehana ete leˈmo bego
hiˈahana.
28 Ya hilete enali guketeˈa li toba helete golaha kata hupa moneˈi li hepi
eteˈahana.
29 To ufehaˈa hiti nagatuˈi kakiliˈi mone lolo hilete latahaˈagu bi eteˈahana.
Ya nehite akepa osahi yahi lamagaˈaga bilete enalapusa nohi fi emilete kiya
yokolo ka ma lite lu eteˈahana: Yuta bonaˈmagihi gihiti boˈani yale.
30 Ya lite lilete okabaluga libiˈna nehete akepa osahi yahi lamagaˈaga li
binatu lite lataha'alo iˈahana.
31 Enali ya lite kiya yokolo ka li etelete golaha kata li hepi etana li toba
nehete aiˈa kataˈa akuˈi li hepi eteˈahana. Ya hilete malipu yafalo haluneˈmu
leˈmete biˈahana yabe.

Yesuhi malipu ho filiˈahana
Mk 15:21-32; Lk 23:26-43; Yn 19:17-27

32 Enali kapo melete nebite Sailini metoga bo giˈa Simoni aiˈi be gelete fitu
fo etete Yesuhi heˈmoto malipu yafaˈa kofi etobo lago ai kofi heˈmoˈehina.
33 Enali hepaˈi giˈa mone Gologota yabe luto niˈinalo neheti'ahana. Ana
giˈa hapaˈamofihi lataha'ani felisa hepaˈi yabe lite lilata nehanalo yabe.
34 Ekesaˈna hiti li sibi sibi hiˈahana bai nagamiˈi Yesu nalibe lite emigo
nesiˈasi nokehelinati aku akuˈi no bati mehuse heˈmiˈehina yabe.
35 Enali malipu yafalo nekatu Yesuhi ahelete guketeˈa guna ito laliti fato
fatoˈi lilune lite masisi suhi hite heˈahana.
36 Ya hilete enali analo nehite Yesu hena hilifi lite ai bota hite mineˈahana.
37 Ifo lataha'aga kaga mone ma lite lilete ka foya emiˈahana kaga fayahi
gelete meleˈahana: Ana kaga ma luto leka nesabe: Yaˈma Yesu, Ai Yuta
Boanaˈmagi Gihiti Boˈani Yabe.
38 Yesuhi luga luga ya kegiˈa foipa bole loemo malipu yafalo etheˈahana.
Mone bomofihi Yesuhi yahi lamagaˈaga nehete moneˈamofihi yahi sogaˈaga
heˈahana.
39 Boanaˈi enali bila ela hanamagi Yesuhi bugu gili gili nehite bai ka ma
lite li eteˈahana:
40 Kai mono nohi li tele biloto loegi monegi yegegu akuˈi gilube luˈahata
bo, yatai kaika kubuto bi negabe. Kai Huˈmamofihi Panaˈa nohutomo
malipu yafaloti maga limibo.
41 Ana hite, to sipi mono bomagi hiti to keya kaga enelepilata nehana
bomagi hiti olopa bomagi hiti moneko ka lite Yesuhi baiˈi emite ma lite
liˈahana:
42 Ai lugaˈa bonaˈi li enubuto bilata huˈehinaˈa huto aiˈa li buto mebibe.
Yuta bonaˈmagi gihiti boˈanimo nohifi fato bo nohibe? Ai malipu yafa
heˈmiloto magu liminogo lali bu goloto oˈyo, ai maˈnaka luto gihiti bo nohibe
lilune.
43 Ai Huˈmamofihi komopaˈa emito ai panaˈa nohube lulata huˈehina ai
Huˈmau yatai abuto bino.
44 Etali foipa bo loemo Yesuhi luga luga sopaloga etheˈahana yaˈmaleˈi
moneko ka lite Yesuhi baiˈi emiˈahaˈina.

Yesu afiliˈehina
Mk 15:33-41; Lk 23:44-49; Yn 19:28-30

p
45 To fuligaha kanalo asaga hepaˈi fi metepu i baga ito buto akuˈi yege limi
folose kanalo i besa loˈehina yabe.

46 Yege alimi falalina kanaˈa nohigo Yesu sipi kehe ito ma luto luˈehina:
Eli, Eli, lema sabakatani? Ai yaˈmana kaga ma luto lu gelehe nohune:
HuˈmaˈnigabeHuˈmaˈnigabe, kai henaˈmu noheˈmi netane?
47 Ya ligo enali lugaˈa bonaˈi ana hepato ho tite nehanamagi ana kaga
kehelilete ma lite liˈahana: Yaˈma ai Elaiyahi kehe i noemibe.
48 To bo mone enali folagahaˈaniguti ho tito hololu luto buto kosopa iseˈna
lite bai nagamilugu i pota giloto lito oto akepalo itini noloto Yesu bili tuto
nalibe luto emiˈehina.
49 Ya nohigo bonaˈi lugaˈamagi liˈahana: HeˈmiˈohuboElaiyau oto
heˈmalifi bu galuneˈmu nohune lite nelago,
50 Yesu fililubeˈmu huloto kehe sipi akuˈi iloto filiˈehina yabe.
51 Ya higo ana kanaˈasilo kaˈmuya sipi mono nonugu hekini lose kata
hasalo meleˈahana folaganuguti i hegege huloto ifogati hapi fito siˈaga
limito i pa soˈehina. To imimaˈi hiti noligo efahi ibe kolibe huto limiˈehina.
52 To kene mala mala keli i hokolo i baga igo Huˈmamofihiboanaˈababu
lite koyapaˈi filiˈahana yatai akuˈi ho ti su heˈahana.
53 Enali kene mala mala hepaˈi heˈmi su hete nehago alihi Yesu ho tilago li
mone hite sipi tauni hepalugu netigo analo babu bonaˈmagi bu enegeˈahana
yabe.
54 Gimi bomagihi sipi boˈani analo minoto Yesuto kaba huˈehina hiti
to lugaˈa bonaˈi hiti imimaˈi linana hiti to asaga huto hinana be gelete
enelesaˈani gofa ligo ma lite liˈahana: MaˈnakalutomaboyaHuˈmamofihi
PanaˈanohibeBabu anaˈi Galili hepaˈi heˈmilete Yesuhi heˈmalune lite megeˈi lifite
eˈahana anaga mineˈahana. Yaˈmanaanaˈmagifotoˈihotiletenehitegili
gili hiˈahana yabe.
56 Enali folagahaˈanigu Magatala meluguti aˈi mone Malia yabe. To mone
Malia Yemesinogo Yosefenogo itoˈatitifu yabe. To Sepetihi panaˈa loemaleˈi
itoˈatitifu hiti mineˈahana yabe.

Yesuhi keli heˈahana
Mk 15:42-47; Lk 23:50-56; Yn 19:38-42

57 Yege limi nofalago feˈnoho bo Alimatia hepatogati oˈehina bo giˈa
Yosefe, ai ana huto Yesuhi megeˈi molomofaˈna huto minoˈehina bo yabe.
58 Ai Pailati nohinaga buloto Yesuhi gufaˈa lilube luto loka hoˈehina. Ya
higo Pailatiu lu epigo gimi bomagi gufaˈa ite ete emiˈahana.
59 To Yosefeu Yesuhi gufaˈa alito gulu gulu katatu li sa giloto yabe.
60 To yuhufa lolo huˈehina muli efa kapoˈagu gufaˈa li biˈehina. Ya huloto
sipi efahi mone li behe behe huto kasihaˈalo hekini loloto abufa huˈehina
yabe.
61 Ya nohigo aˈi loemaleˈi Magatala aˈi Malia yagi to mone Malia hiti mulito
mapahi fite mineˈahaˈibe.

Gimi bomagi kene mala mala keli bagalo kaba gimi giˈahana

62 To Yuta bonaˈmagihi fuli kana anaˈina li tulu huse kanaˈani yagoˈa yabe
luto nina asu holago enali sipi mono bonaˈi hiti to Felosi bonaˈi hiti Pailati
nohinaga li nupa hiˈahana.
63 Ya hilete ma liˈahana: Sipi bo yale, ai fagalo bouba mefiliˈohuto kaga
mone ma luto luˈehina lu kimilune. Loegi monegi yupahi minotoˈni akuˈi
ho tilunaˈmu yabe luto luˈehina.
64 Ya huˈehinagi kai gimi bonakamagihi kaga litogo bite loegi monegi
yupahi minalifa lite kene keli bagaˈalo amuya melete i hekini leno. Koko
panaˈamagi faga lite gufaˈa gumina lilete asaga boanatoga ai akuˈi kene

keliguti ho tiˈehibe lite enimiˈi mele lalabe. Yatai faga liˈahanauba koyapaˈi faga lilanamofihi be ligilibe.
65 Pailatiu ma luto lu epiˈehina: Lenali mono nohi kaba gimi gilata nehana bonaˈi lugaˈa bite eneleˈmalo.
66 Ai ya ligo enali bite kene mala mala keli bagaˈalo uleˈale hite keyaˈi suhi hite hekini lo bati hiˈahana yabe. To gimi bo lugaˈa analo kaba gimi gite mineˈahana yabe.

28

Yesu mulimoguti ho tiˈehina
Mk 16:1-10; Lk 24:1-12; Yn 20:1-10

1 To etehi goˈi noligo Yuta bonaˈmagi fuli yupahaˈani salelegu su halubeˈmu nohigo loe aˈi Malia Magatala to yaˈma fato Malia hiti muliˈmogu biˈahaˈina.
2 To meleˈisi mone imimaˈi sipinamo liˈehina. HuˈmauAmone agelo ho lifigo limiˈehina bouba yaˈma mulimofihi efapo hekini loseˈna li koli heˈmito ana efapolo minoˈehina.
3 YaˈmaAagelo okabaˈalo kopisiˈna suhi huto besa besa loˈehigo to gukete ana huto koholina sipiˈamo huto huˈehina.
4 To gimi bomagi aiˈi be gelete sipi koli hite afoya foya ilete enubu neta neta bite melugu keˈahana.
5 To agelouba aˈmaleˈi lu etimiˈehina: Letali koli mehiliyo. Yesu malipu yafalo ho filiˈahana bo kumu sa sa nehaˈinamoˈmu akeheliˈohube.
6 Ai maloˈi menohinagihe. Ai filiˈehinagati aku ho tilube luto luˈehinaˈa ya huto ho tiˈehibe. Ete manugu tilete koyapaˈi gufaˈa koˈehinalo be galiyo.
7 To letali yatai koko panaˈa nehanalo meˈme hite bite filiˈehinagati ho tiˈehibe lite lu epiliyo. Ai Galili kapogu tubuto enali hiti analo fo tumala hilune luto luˈehinagihe lite lu epiliyo. To nani alu noletumube agelouba ya luto luˈehina kaga.
8 Ya noligo ana aˈmaleˈi sipi koli hite aku etegepohi nelite muliˈmoguti heˈmite hololu lite bite koko panaˈaloga agelomofihi nonaˈa lu epilubeˈmu biˈahaˈibe.
9 To etali hololu lite nebaˈigo anaˈasi enubulo Yesu kapogu huto huˈehibe. NehaˈifiyeA luto lu etimiˈehina. Ya ligo etali ete gigusaˈalo nu kilete meto kelete aitoga agoya hu emite mineˈahaˈibe.
10 To Yesu lu etimiˈehina: Koli mehiliyo. Nogonamu tamuˈni nehanaga bite Galili kapogu nanitoga enogo fo tumala hilune, luto lu epiliyo, Yesu ya luto luˈehina.

Gimi bomagihi suguna kaˈani

11 To aˈmaleˈi kapo melete tauniga nebaˈigo gimi bonaˈi mulimogu kaba hiˈahanamagi sipi mono bomagitoga bilete asagaˈi be geˈahananamo lu yege heˈahabe.
12 To sipi mono bomagi ana kaga kehelilete mono kanisole bonaˈmagitoga bite li gehesa hiˈahana. To yaˈma mono bomagi gimi bonaˈi efahi epiluneˈmu nehabe.
13 HenaˈmugopeA Enali lu epiˈahana: Yesuhi koko panaˈamagi folguˈi ete gufaˈa lenali lenubuˈi kelete nehago gumina lite fenene hiˈahabe. Ya kaga lu epilo, lite lu epiˈahana.
14 To ana kanisole bomagi kaga mone hiti lu epiˈahana: To, Lomu kaba bouba yaˈma lenali lenubuˈi keˈahana kagamofihi kehelilenogo lali yaˈmana aitoga bati hu lepalalune, lite liˈahana.

15 Ya lu epiˈahago gimi bomagi oˈyo lite efahaˈani nonaˈa lilete to mono
kanisole bonaˈi kagaˈani boanaˈmagihi yaˈma lu epiˈahabe. YaˈmaFaga
luseˈnaˈani minoba minoba huto bilinaˈmu yabe. Yatai Yuta bonaˈi anana
keheli amuya meleˈahana.

Yesu koko panaˈamagihi enubulo huto huˈehina
Mk 16:14-18; Lk 24:36-49; Yn 20:19-23; Apo 1:6-8

16 To Yesuhi koko panaˈa nayahi luga luga su hago nigigusagati
mone heleko malago Galili kapologa bilete koyapaˈi Yesu mone kosagu
enelepiˈehinaga fo tumala hilune lutomo tiˈahana.
17 To nehetite Yesuhi be gelete aitoga agoya hu emiˈahana. Enali mone
lugaˈamagi yigise loe lae hilete Yesu nohifi fato bo nohifi lite kehelˈahana.
18 Yesu koko panaˈamagihi ma luto lu epiˈehina: Kokulumalugu hiti
melugu hiti asagaˈna kaba hilane lutomo Afoˈnifu yaˈma nimiˈehina.
19 Yamuˈi lenali asaga melugu bonatoga bite nani nagaˈni eneleˈmo lolo
hilo. To ana bonaˈmagihi afoˈnifihi giˈalo hiti panaˈamofihi giˈalo hiti to
Sikalafuˈmofihi enigilo li melete nagamiˈi folo epalalo.
20 To asaga nani lu lepiˈohuna ka lenali bite lu enelepinogo kehelite liyafa
hite megeˈi malalabe. To lenali kehelilo. Nani lenali hiti asaga yupahi
moneka nohinogoti ma meˈi su halina kanagu hiti lenali akuˈi minalutaˈmu
yabe.

MAKI
Makiu ka lamana'amu koyo'ehina

Nagami folo epolo'ehina bo, Yoniu lu yege holata hu'ehina
Mt 3:1-12; Lk 3:1-18; Yn 1:19-28

1 Ka lamana'a, Hu'mamofihi pana'a Yesu Kilisito kumu maga hapi fito
nogobe.
2 Koyapa, ka lu huto huto hu'ehina bouba Aisaiya, Yoni kumu ma luto
fayahi go'ehina:
Kehelibo. Nani Hu'mau kalo lili bona'ni
ho lifinogo,
kohe toto buto
kapo hokolo hu ketalina'mu yabe.
3 To ai nogo'a ka hepatogati
kehe ito ma lilibe:
Kibina bo kumu'i kapo li hokolo hubo.
Ai kumu kapo le'mo bati hubo.
Ya luto go'ehina yabe.
4 To Yoniu, nagami'i folo epolo'ehina bouba, ka hepatoga huto huloto'a
yafege goloto ma lu'ehibe: Komopatini i gelehe hite, nagami felelenogo,
Hu'mau foipanatini pa so lepalalinagihe.
5 Ya ligo, Yutia melugu bona'magi to sipi hepato Yelusale ya'ma bona'magi
hiti aitoga bite foipana'animofihi lu hokolo hilago, ai Yotani nagamilugu
nagami folo epolo'ehina yabe.
6 To Yoniu, ai gu kata'a kameli yagamofihi oka'a naku'i hepi'ohuto,
to kafa'nama gufa'a gilimi bi'ehibe. To nose'na'a kenu'i hiti upe'mofihi
nogoya'a hiti nolata mino'ehibe.
7 To ka'a ma luto lu yege ho'ehina: Nani nemege'i ma'asi alina bo ai lusi
bo nohibe. Nani fa'mene bo nohube. Nani bati mehina bomofita, fa'mene
lipito su'amofihi naga'i kisi etaluna bati menohube.
8 Nani nagamitu okala hu lepolo'ohuna, to ai Sikalafu'i ho lifinogo
komopatini okala huto le'mo bati hu lepalalibe.

Yoniu Yesuhi nagami folo eto'ehina
Mt 3:13–4:11; Lk 3:21-22; 4:1-13

9 Ana kanagu Yesu, Galili kapoguti Nasalete hepatogati ago, Yoniu Yotani
nagamilugu nagami folo eto'ehibe.
10 To Yesu nagamiluguti notigo ana'asilo kokuluma'i loko higo
Sikalafu'uba nama supo huto aitoga nolimigo bu go'ehibe.
11 To kokulumaguti Hu'mamofihi nogo'auba ma luto lu'ehibe: Kai nigi
moneko pana'ni, nebesita pana'ni nohane. Nani kofokehi gofa nolube.
12 To yalo ana'asi Sikalafu'uba Yesuhi fitu foto ho lifigo, ai ka melugu
bu'ehibe.
13 Buto melugu nohuto'a Satau oto fibe taga ho etoba etoba nohigo, 40
yegegu mino'ehibe. To ana hepa'i ka melugu ni'igo lopi yagakafa anasi
nehanaga minoto'a, agelomagi kaba nehi etago mino'ehina yabe.

Yesu pana'alobo luga'amagihi kehe i'ehina
Mt 4:12-22; Lk 4:14-15; 5:1-11

14 To alihi Yonihi naga nonugu leˈme meleˈahago, Yesu Galili kapogu
nehetito Huˈmamofihiˈmuˈkaˈlamanaˈaˈluˈyegeˈnohotoˈmaˈlutoˈ
luˈehibe:
15 Huˈmauˈmoloˈehinaˈkanaˈabagaˈiˈehinagi, Huˈmamofihiˈkapoˈaˈhutoˈ
hilinaˈkanaˈaˈmaˈasiˈaˈalinaˈmuˈyabe. Lenaliˈkomopatiniˈiˈgelehehitetiniˈ
kaˈlamanaˈaˈkehelite agoya hi emilo.
16 To Galili nagami beletoga kapo moloto nobuto Simoni to Atulu kogunale
faya gutalafa nagamilugu li nemalaˈigo bu etogoˈehibe. Etali liliˈnaˈatiti faya
gutalafa fise bole nehaˈibe. To Yesu bu etogoto ma lu etimiˈehina:
17 Letali fayaˈi kefefe hilata liliˈnalo neminaˈibe. Nemegeˈiˈeˈinogomo, to
nani bonaˈi kefefe hilata bomaleˈi leteleˈmo ho tilunaˈmu yabe.
18 Ya ligo anaˈasi faya gutalafaˈatiti heˈmilete megeˈi biˈahaˈibe.
19 To Yesu nesiˈasi buloto, Sepetihi panaˈamaleˈi Yemesi to Yoni bu
etogoˈehibe.
20 Enali ana nagaˈi botigu nehite faya gutalafaˈani mu netifigo Yesu bu
enogoto anaˈasi ana loe panate kehe igo etali afoˈatitifu Sepeti to liliˈnalo
bonaˈmagihi hiti botigu heˈmi epelete megeˈi bifa hiˈahaˈibe.

Foipa fele komopaˈagu minoˈehina bo yabe
Lk 4:31-37

21 To enali Kapaneami kapogu bite nehetigo yalo fuli yupapogu Yesu mono
nonugu tito kaga enelepilubeˈmu nohuto minoˈehina.
22 To ka lu noepigo enali yege fite minete ma lite liˈahana: Ai keheli bati
huˈehina bomofihi supo huto ka lu nolimibe. Mono ka negana bonaˈmagihi
supo huto lu menolimibe. Aiˈaˈamuyaˈhitiˈkagamofihiˈhapaˈaˈluˈlelepise
nohibe.
23 To yalo ana mono nonugu bo mone komopaˈagu foipa felemo limiˈehina
bouba nehetito sipi nogo moloto ma luˈehibe:
24 Ahi. Yesuo. Nasalete nagaˈise. Lalitoga henaˈmu noane? Lali
lahalubeˈmu nohuto noapiye? Nani kaimo kehеliˈohube. Kai Huˈmamofihiˈ
panaˈa, foipa mehuse bo nohane.
25 Ya ligo Yesu keleˈna ka lu emito ma luˈehina: Kaga meluse nohutoka
komopaˈaguti toto heˈmi etobo.
26 Ya ligo foipa feleuba ana bomofihi leˈmo igo kesepu kesepu ito sipi nogo
nomoloto moha tuto heˈmi etoto komopaˈaguti tito bufa huˈehibe. Ya higo
asaga bonaˈmagi topa nehete: Yaˈmaˈhenaˈhuˈehibe? lite, ai loka hago ai
loka hago nehite ma lite liˈahana:
27 Yaˈmaˈyuhufaˈmonoˈiˈahutoˈhuˈehinaˈniˈifihe? Ai foipa felemagi kumu
ka epekinogo kaˈa keheli emilata nehabe.
28 To yalo meleˈisi Yesu kumu ka leliˈali hite bite asaga hepatoga Galili
kapogu niˈina hepatoga bite kaga beto hite lu epiˈehina yabe.

Yesu babu bonaˈmagihi enugufa leˈmo batiˈhuˈehina
Mt 8:14-17; Lk 4:38-41

29 To Yesu ana mono nonuguti limito, Yemesi hiti Yoni hiti limite bite
Simoni Atulu kogunale etali nohaˈatitigu tiˈahabe.
30 To ana nonugu, Simonihi yamiˈafu mukohona nobesigo nebelusalo
koˈehigo enali meleˈisi Yesuhi ka lu emiˈahabe.
31 Ka lu emilago ai buto yato lito ana aˈmo leˈmo ho tigo nobesinana
anaˈasi fa hu etago, ai noseˈna huto gabu ito epiˈehina yabe.
32 To utehi yege nolimigo, asaga noepesina bonaˈi hiti to foipa fele
komopaˈanigu neminana bonaˈi hiti aitoga eneleˈmete eˈahabe.

33 Asaga ana hepato bonaˈmagi aitoga ete kasito li gehesa nehago ai fato
fato epesiˈehina bonaˈi babu lite eneleˈmo bati huˈehibe.
34 To foipa fele komopaˈanigu nemina bonaˈmagihi foipa felemagi li heˈmi
epoloˈehibe. To enali foipa felemagi aimo HuˈmamofihiI panaˈa nohibe lite
keheliˈahanaya nigiˈni mehalabe luto Yesu kaga lu laga hu epoloˈehina yabe.

Yesu Galili kapogu kaga lu yege ho epoloˈehina
Lk 4:42-44

35 To yaloˈi, etehi folguˈi ho tito buto bonaˈi menemina hepatoga buto
nohuto HuˈmamofitogaI kaga luto minoˈehina yabe.
36 To ya higo Simonigi megeˈi lifite sa sa hite bite ai nohinalo nehetite ma
luto lu emiˈahana:
37 Asaga bonaˈmagi kai kumu sa nehabe.
38 Ya lago Yesu ma lu epiˈehina: Ana, lali kaˈmuya nina hepatoga buloto
nani ana huto ka lu epilube. Nani ana liliˈnalo aoˈohuna yabe.
39 Ya luloto buto asaga Galili kapogu bego bego huto mono nohaˈanigu tito
ka lu noepito, to foipa fele li heˈmi epololata huto minoˈehina yabe.

Yesu hehe bo moneˈmofihi leˈmo ye koˈehina
Mt 8:1-4; Lk 5:12-16

40 To yaloˈi hehe bo hepuhaˈa gofana huˈehina bo moneuba aitoga lahupa
nohi fito amuya moloto ma luto loka hoˈehina: Oho. NeleˈmoI bati hilapiye?
KeheliˈahataI bo nohatagi, neleˈmo bati hilapiye? luˈehina.
41 Ya ligo Yesu sipi kekeˈi nolu etoto yahi li su toto bako huto ma lu
emiˈehina: Ana hu ketalube. Gufa hu bati hino.
42 Ya ligo anaˈasi gufalo hehe nobesinana i gololo tigo gufaˈa gulu gulu
luˈehina yabe.
43 To Yesu amuya ka lu emito ma luˈehina:
44 Kehelibo. Kai yaˈma hu ketoˈohunana ka lu meepise minotoka buto
sipi mono nonugu tito mono bo kugufaka lepitogo to Moseu koyapa lu
moloˈehinana emiletogo, asaga bonaˈmagi bu kegelete kugufaka gulu gulu
luˈehinaya kehelilabe.
45 Ya luto ho lififa hu etoˈehigo ai akuˈi kaga beto huto luba luba
higo, asaga bonaˈi kehelite Yesutoga li gehesa sipi hiluneˈmu nehago
Yesu faˈmene enubuˈanilo olopa hepatoga metise nohuto holupagu nohigo
bonaˈmagi yege yege hepatogati aitoga eˈahana yabe.

2

Yesu keni bo moneˈmofihi leˈmo ye koˈehina
Mt 9:1-8; Lk 5:17-26

1 Kana nesiˈasi su holago Yesu Kapaneami hepatoga nehetito nonuga
tiˈehibe. Ya higo asaga bonaˈmagi: NohaˈaguI tito nohibe, lite kehеliˈahabe.
2 To ai nonugu minoto HuˈmamofihiI kagamo lu noepigo, babu bonaˈmagi
anaga bite li gehesa nehite kasihaˈalo ikini ikini hite minago kapo mone
hokolo mehuˈehina.
3-4 Ya huto niˈigo, loegi loegi bomagi keni bo mone aitoga leˈmete aluneˈmu
nehite ago, to kasito bonaˈi mino kikipa heˈahago aitoga lebatoˈisi mebise
nehite tite nohupitalo li hokolo hiˈahabe. Ai nohinalo li hokolo hiteˈani to
ana hokolo kapoguti keni bomofihi nebelusalo nokago leˈmo heˈmi etago
limoto koˈehibe.
5 Enali Yesu leˈmo bati hilibe lite enegekesa kehelite leˈme heˈmiˈahabe.
To Yesu yaˈma enegekesa keheliˈahanana komopaˈatu keheliloto keni bo-
mofihi ma luto lu emiˈehina: PanaˈniI, nani foipanaka ali noheˈmi ketobe.

6 To ya ligo, enali mono ka negana bonaˈmagi anaga nehanaloti kehelite
ma lite enegekesa yigiˈahabe.
7 YaˈmaboheabelutoyanolibeYaˈmafoipanaliheˈmiepololata
kiyiˈafu nohibe? Huˈmauaigoyahulatabonohinaniˈibe. To ai yaˈmabouba
HuˈmamofikumumegekanolibeTo Yesu anaˈasiyaˈmaenegekesaneyiginanakomopaˈatukeheliloto ma
luto lu epiˈehibe:
9 Lenali henabe lite yaˈma lenegekesa neyigibe? Keta mehuse supo hiyaˈa
niˈibe? Nani keni bomofihi foipanaka li noheˈmi ketobe, luto lu emiˈohuna
yaˈma keta huˈehina suhi huˈohufiye? OˈeTo ho tito nebelusaka kofito
bubo luto lu emutita yaˈma keta hinaga lutitaˈmu niˈifiye?
10 To nani Kokulumaguti limiˈohuna Bo nohuna, amuyaˈni hiti bo no-
hutoˈni melugu bonaˈmagihi foipanaˈani pa so epololata bo nohunagihe. To
lenali yaˈma kehelilabe luto lenelepilube.
11 Ya luloto ai keni bomofihi ma luto lu emiˈehina: Kehelibo. Lu
nokumube nolugi kai ho tito nebelusaka kofito bufa hubo.
12 To ya ligo ana bouba anaˈasi ho tito nebelusaˈa kofito bufa huˈehigo,
enali asagaˈi yege fite topa hete Huˈmamofikumufokehilitemaliˈahana:
Akae. Lali koyapa bu megoˈohuta suhi yatai li huto hibe.

Yesu takisi bo Libaihi kehe iˈehina
Mt 9:9-13; Lk 5:27-32

13 To Yesu mone kanagu ana huto nagami beletoga buto nohigo to asaga
bonaˈmagi aitoga bite li gehesa nehago ai kaga lu epito minoˈehibe.
14 To anagati heˈmito buto Alifiasihi panaˈa Libai takisi nonugu nohigo bu
goto ma lu emiˈehina: Ma bo yale. Kai nemegeˈi obo. To ya ligo, ai ho tito
megeˈi buˈehina yabe.
15-16 To alihi babu bonaˈmagi Yesuhimegeˈinebiteaihitipanaˈalobomagi
hiti to takisi bomagi hiti foipa bomagi hiti babu lite Libaihi nohaˈagu
noseˈna nete nehago enali Felosi bomagi to mono ka negana bomagi hiti
enali ete bu geˈahabe. Ai Yesu takisi bomagi hiti foipa bomagi hiti noseˈna
nenago enali bu gete panaˈalobomagihi ma lite enoloka heˈahana. Ai yaˈma
takisi bomagi hiti foipa bomagi hiti henabe luto nenabe?
17 To Yesu, yaˈma nelana ka kehelito ma luto lu epiˈehina: Bati hite
neminana bonaˈmagi lusa bo kehe neifiye? OˈeEpesiˈehina bonaˈmagi
kehe neibeTo nani ana huto bati hite neminana bonaˈmagi kumu
menoobeNani foipa bonaˈmagihi kehe ito eneleˈmo bati hilube luto
aoˈohuna yabe.

Noseˈna mo silata nehanamofihi kaˈa
Mt 9:14-17; Lk 5:33-39

18 To ana kanagu Yoni, nagami folo epolose bo ai hiti to panaˈalobomagi
hiti to Felosi bomagi hiti enali nunumu hiluneˈmu nehite noseˈna mo site li
pisigilete mineˈahabe. Ya hilata nehago bonaˈmagi Yesutoga ete ma lite loka
heˈahabe: YaˈmaYonihipanaˈalobomagitoFelosibomagihitinoseˈnamo
site li pisigilata nehabe. Ya hago to kaika panaˈaloboka henabe lite noseˈna
mo site li pisigilete meneminabe?
19 Ya lago, Yesu ma luto lu epiˈehina: Mone panaˈmofihi lihaˈa mina
filuneˈmu nehana yupahi ana panaˈuba faluˈagi hiti noseˈna mo site li
pisigilete neminafihe? Lali Yuta bona hapati ya huto niˈifihe? OˈeTo alihi yupahi ana panaˈuba enaheˈmito buto lihaˈa hiti minalaˈina
kanagu, faluˈagi kekeˈi li etete li pisigilete minalanaˈmu yabe.

21 To, katamo tafa loto pekene hulenogo enali yuhufa katatu li bati hilune
lite nehe metibe. Ya hatita aku'i yuhufana nesi notago tafana'a hilune
lite menehetibe. Ya hatita aku'i yuhufana nesi notago tafana'a heti'ehina
kapolo i lala bitita'mu yabe.
22 To ana huto, bai nagami'i yuhufana lolo hilete tafa kopogu heki
menebibe. Ya hatita, alihi bai nagami'uba hofa toto bilito kohi fi polo huto
sibina hulago, nagami'i limi su hatita'mu yabe. Yuhufa bai nagami'i yuhufa
kopogu heki nebina yabe. Yesu ya luto ka'anilo nona'a lu epi'ehina yabe.

Fuli yupahi fa'mene mine'ahanamofihi ka'a
Mt 12:1-8; Lk 6:1-5

23 To alihi mone fuli yupahi Yesu pana'alobo hiti foya kapogu nebite,
pana'alobomagi hapi fite nose'na legeya'a nesi'asi ligite nenete bi'ahabe.
Ana nose'na laisi tegina ni'ina nose'na ligite ne'ahabe.
24 To ya nehago, Felosi bomagi bu enegete ma lu emi'ahana: Bu gobo. Fuli
yupahi lu laga hu'ehina supo kai pana'aloboka henabe lite nehabe?
25-26 Ya lago ai ma lu epi'ehina: Lenali mono kalugu bu mege'ahafiye?
Koyapasana Abiata sipi mono bo mino'ehina kanagu ya'ma sipi bouba
Tebitiu kau'na gofa nohago buto Hu'mamofihi nonugu tito anagati Beleti
nose'na lito no'ehibe. Nonoto to ai hiti nehana bomagi epilago ne'ahana
yabe. Ana mono beleti nose'na Lepise Beleti yabe, lite gi nehana ya'ma
nose'namofihi fa'mene bomagita nalana lu laga hi'ahana yabe. Mono
bomagi anasi nalabe lite mele'ahana ni'ibe. To ana beleti nose'na Tebitiu
kau'na gofa nohago lito no'ehina ka mekeheli'ahafiye? Mono kalugu bu
mege'ahafiye?
27 To mone hiti ma luto lu epi'ehina: Hu'mau fuli yupahi hena'mu le'mo
huto hu'ehibe? Bona'mu le'mo buto hu'ehina yabe. Lenali bona'mo fuli
yupapomu'i lenele'mo huto mehu'ehina ni'ibe.
28 To ya higo nani Kokulumaguti limi'ohuna Bomofita nani fuli yupahi
kaba bo nominobe. Yesu ya luto lu epi'ehina yabe.

3

Yesu yahi yufu no'ehina bomofihi le'mo ye ko'ehina
Mt 12:9-14; Lk 6:6-11

1 Mone kanagu hitimono nonugu ti'ehibe.
2 To ana nonugu bo mone yahi yufu no'ehina bo nohigo, enali Felosi
bomagi Yesu fuli yupapogu le'mo bati hilifi lite mapahi fite mine'ahana
yabe. Enali ai ya hulenogo bugu ka emekilune lite mapahi fite mine'ahabe.
3 Ya nehago, Yesu yahi yufu no'ehina bomofihi lu emi'ehina: Ho tito maga
obo, luto lu emito'a yalo enali kumu ma luto enoloka habe:
4 Fuli yupapogu nani hetofa suhi hilufi sibi suhi hilube? Bomo le'mo bati
hilufi keye lilube? Hiya'a eto'ehina suhi ni'ibe. Lenali ka lu nimilo. Ya ligo
enali kaga meluse mine'ahana yabe.
5 Ya nehite komopa'ani ule'ale hite nehago Yesu ipagu gabu gigo ipaluga
logo bigo bulu'i enohoto bu goloto'a yalo ana bomofihi: Kayahi su tobo, luto
lu emigo, ai yahi su tolago hetofa yaha'a legita lolo hu'ehina yabe.
6 Yesu ya hu etago Felosi bomagi ana'asi limite Helotihi naga'i hiti'i
kaga lite boga li'ahabe: Lali ya'ma Yesuhi hiya'a huto ho fililune lite boga
li'ahana yabe.

Sipi nagami hefupolugu babu bona'magi li gehesa hi'ahana

7-8 To Yesu pana'alobomagi hiti anagati he'mite bite Galili nagami beletoga bi fa hi'ahago, yege yege boana'magi Galili kegi'ati Yutia kegi'ati Yelusale hepatogati, Itumia kapoguti, Yotani nagami muya beletogati ete to Taiya kegi'ati, Saitoni kegi'ati, babu lite yege yege bona'magi Yesu hu'ehinana kehelilete aitoga e'ahabe.
9 Ya hite babu bona'magi e'ahago, Yesu: Nani lilika ilafiye? luto ekesa yigito'a pana'alobo kumu: Lagaso boti mone li bati hi netalo, luto lu epi'ehina.
10 Ai epesi'ehina bona'magihi babu lite enele'mo bati hu'ehigo, yalo epesi'ehina bona'magi yege yege'na aitoga aku'i li gehesa hite, aimo bako hilune lite'ani aitoga ikini ikini hite li gehesa hi'ahana yabe.
11 To foipa felemagi Yesuhi bu gelete'ani aitoga kana futite kete sipi nogo melete: Kai Hu'mamofihi pana'a nohane lite lilata hi'ahago,
12 Yesu: Ya kaya melise minalo, luto enekesa lito lu laga hu'ehina yabe.

Yesu aposolo'a 12 ya'amagihi enele'mo ho ti'ehina
Mt 10:1-4; Lk 6:12-16

13 To yalo'i Yesu kosagu tito minoto'a, bita hu'ehina bomagi kumu kehe igo aitoga bi'ahabe.
14 To aitoga ago ai 12 bomagi enele'mo ho ti'ehibe. Enali aposolo bona'i yabe luto enigi molo'ehina to enali ai hiti minalabe luto enele'mo ho ti'ehina yabe.
15 To ai enoho lifilenogo bite kaga lu epilabe luto to foipa felemagihi enehe'mi epalalabe luto enele'mo ho ti'ehina yabe.
16 Ana 12 bomagi enigi'ani ya'ma yabe. Simoni, ai gi'a mone Pita yabe lite gi nehana ni'ibe.
17 To Yemesi Yoni kogunale, etali Sepetihi pana'ale yabe. To etigi'atiti mone'a Boanege yabe lite gi he'ahana yabe. Enali kaguti kokililika nasanamofihi pana'amale'i yabe lite etigi mele'ahana yabe.
18 To Atulu yagi, Filipi yagi, Batolomu yagi, Tomasi yagi, Yemesi ai Alifiasihi pana'a ai yagi, Simoni ai Kena kapoguti bo ai yagi,
19 To Yutasi ai Kelioti kapoguti bo yabe. Ana bouba ai alihi Yesuhi gutunu ka fateha'amagihi lu epi'ehina bo yabe. Enaligo enele'mo ho ti'ehina yabe.

Yesu to foipa felemagihi kaba bo'ani yabe.
Mt 12:22-32; Lk 11:14-23; 12:10

20-21 To Yesu ya'ma aposolo bomagihi enele'mo ho tiloto'a yalo hepa'aga bufa hu'ehibe. To ya higo bona'i babu lite aitoga aku'i bite li gehesa hilago, Yesugi pana'alobomagi nose'na menese mine'ahanagihe. To ya hago Yesuhi bona'amagi ya'ma kehelilete: Sibi lalibe, lite bite aimo anagati le'mo nu kite bufa hilune'mu habe.
22 To Yelusale hepatogati mono ka negana bomagi limite Yesu kumu ma lite li'ahabe: Oho. Ai komopa'agu foipa feleuba, olopa felemo, gi'a Bielesebulu, ana feleuba komopa'agu tito nohibe. To ana amuya feleuba aimo le'mo amuya nomalago ai bona'i komopa'aniguti fele li nohe'mi epalabe.
23 Ya lago, Yesu enali kumu kehe igo ago kaga mone fono ka luto lu noepito ya'ma enoloka ho'ehina:
24 Satau ai hiya'a huto Satahi le'mo he'milibe? Ya huto meni'ibe. To moneko naga'i loko hilete ai henogo ai henogo nehite minalana, enali moneko naga'i minalafihe? O'e.
25 To moneko lalamete loko hilete ai henogo ai henogo nehite minalana, moneko lalamete minalafihe? O'e.

26 To ana suhi huto Satahi nagaˈi loko hilete ai leˈmo heˈminogo ai leˈmo heˈminogo nehite minalana, monekoˈi minalafihe? Oˈe. Ana nagaˈi su halina niˈibe.
27 To bo moneuba amuya bomofihi feˈnopo gumina lilubeˈmu nohuto yataˈa hena hilibe? Ai yataˈa ana amuya bomofihi nagaˈmotu sa gi uleˈale huloto'a, alihi nohaˈagu tito feˈnohaˈa bauna hilibe.
28 To ya huto niˈigo, nani kaˈni lusiga luto lu lepilunagi keheliˈehilo. BonaˈmagihiI foipanaˈani silagaˈna HuˈmauI pa so epalalibe. To ana huto megeka nelanaˈani fato fatoˈna pa so epalalibe.
29 AkuˈI monekoˈna pa meso epalalinaˈa niˈibe. AiˈaI SikalafuˈamofiI kumu megeka linogomo pa meso epalalinaˈmu yabe. YaˈmaI enugupisalo minoba minoba hilinaˈmu yabe.
30 Yesu ya luto mono ka negana bomagihi lu epiˈehina yabe. Henabe lutobe? Enali komopaˈagu foipa feleuba tito nohigo yaˈma yege fise suhi nohibe lite lago ai ya luto ka epekito lipoti epiˈehina yabe.

Yesu to lalamehaˈa hiti yabe
Mt 12:46-50; Lk 8:19-21

31 To alihi itoˈafu to gonaˈamagi ete nehetite fegutoga minete, bo moneˈa ho lifigo tito YesuhiI kehe iˈehibe.
32 Ya higo, aitoga li gehesa hite minana bonaˈmagi ma lite lu emiˈahana: Buga. Itokagi kogonakamagi ete nehetilete fegutoga minete kai kumu kehe neibe.
33-34 To ai: YaˈmaI itoˈnigi to nogonaˈni kuyu kuyu nehabe, luto lutoˈa yalo aitoga neminana bonaˈmagihi bu go beloloto ma lu epiˈehina: Bu galo. YaˈmaI bonaˈmo itoˈnigi nogonaˈni nehabe.
35 YaˈmaI HuˈmamofihiI kaˈa kehelite agoya hi emilata nehanamagi enali nogoˈnigi netaliˈnigi itoˈnigi nehana yabe, luto Yesu ya lu epiˈehina yabe.

4

NoseˈnaI bigahaˈa he kofoseˈnamofihi kaˈa
Mt 13:1-9; Lk 8:4-8

1 To mone yupahi hiti Yesu Galili nagami beletoga buto nohuto kaga lu noepitoˈa to babu bonaˈi aitoga li gehesa nehago ai boti nagamilugu niˈigo buto tito anagu minoˈehibe.
2 To asaga bonaˈmagi nagami beletoga meto minete kehelite mineˈahabe. Ya hago ai fono kalugu asaga kaga lu noepito ma luto lu epiˈehina:
3 Kehelilo. Bo moneuba noseˈna bigahaˈa tili huto kafalube luto buˈehina.
4 To tili hu nohoˈmigo bigahaˈa mone kegiˈa soto limiˈehigo namamagi ete fine pine hite ne su heˈahana yabe.
5 To mone kegiˈa me balafaga limito to meˈa nesiˈasi niˈigo meleˈisi tiˈehibe.
6 Tiloto yalo lufusaˈa meniˈigo, to yege tito lolago, meleˈisi lo hosopa ito lo i pigiˈehina yabe.
7 To mone kegiˈa foya kifigu limiˈehinaˈa foya kifiuba tito noi etago, legeya mehoˈehina yabe.
8 To mone kegiˈa hetofa melugu limiˈehinaˈauba meluguti fifaya nolito tito legeya hoˈehina yabe. Mone 30 hoto mone 60 hoto to mone 100 hoto legeya hoˈehina yabe.
9 Ya huˈehina fono ka yabe. Lenegekesatini niˈina bonaˈi ka keheli fe lilo.

Fono ka babu luto luˈehinaˈmu henabe lutobe?
Mt 13:10-17; Lk 8:9-10

10 Yesu ya lulago alihi bonaˈmagi bi su helago aiˈa panaˈalobo 12 magi, to
anaga minana bonaˈmagi fono kamofihi hapaˈamuˈi loka heˈahabe.
11 To ai ma luto lu epiˈehina: Lenali HuˈmamofihiKapoˈamuˈi suguna
ka hekele lite kehelilabe. To enali fegutoga bonaˈmagihi fono ka anasi lu
noepube. HenaˈmubeKapoˈamuˈi?
12 Enali bu geba bu geba nehite
bu megalabe.
To keheliba keheliba nehite
mekehelilabe.
Enali kehelitita
komopaˈani i gelehe hinogo
HuˈmauKapoˈamuˈi foipanaˈani li heˈmititaˈmu yabe.
To enali mekehelilabe luto fono kalugu lu noepube, Yesu ya luˈehina yabe.

BigahaˈaKapoˈamuˈi kofoˈehinamofihi hapaˈa lu hokolo huˈehina
Mt 13:18-23; Lk 8:11-15

13 To Yesu ma luto lu epiˈehina: Lenali yaˈma fono kamofihi hapaˈa
mekeheliˈahafiye? Ana, asaga fono ka hiya hite kehelilabe? HapaˈaKapoˈamuˈi
yaˈma yabe.
14 NoseˈnaKapoˈamuˈi tili huˈehina bouba ai HuˈmamofihiKapoˈamuˈi kaga tili hu noheˈmibe.
15 To tili hu noheˈmigo soto limiˈehinaˈa yaˈma ma hise bonaˈmo nehabe.
Enali kaga kehelilago anaˈasi Satau oto komopaˈaniguti kagamo enebe
nosilibe.
16-17 To me balafaga limiˈehinaˈa yaˈma ma hise bonaˈi nehabe. Enali kaga
kehelite anaˈasi enegelo bite kagamo komopaˈanigu li melete hupamone
kanagu ya hite minete yalo akuˈi bonaˈmagi ana kagamomuˈi fi taga nehi
epelete to enegene mane inogo, enali kaga meleˈisi neheˈmibe. LufusaˈaniKapoˈamuˈi
meniˈigo meleˈisi neheˈmibe.
18 To foya kifigu limiˈehinaˈa yaˈma ma hise bonaˈi nehabe.
19 Enali kaga kehelileteˈani akuˈi nasanaˈanimuˈi enegekesa keheli keheli
hite minete to efahaˈanimuˈi enofokehi lite minete to fato fatoˈnamuˈi laga
epesinogo meneteˈani kaga neheˈmibe. YaˈmaKapoˈamuˈi luna lanauba kagamo noi
etago komopaˈanigu legeya menohabe.
20 To hetofa melugu limiˈehinaˈa yaˈma ma hise bonaˈi nehabe. Enali kag-
amo kehelite komopaˈanigu li nemalabe. Ya nehago kagauba komopaˈanigu
tito legeya nohabe. Mone 30 hoto, mone 60 hoto, to mone 100 hoto nohabe.
YaˈmaKapoˈamuˈi fono kamofihi hapaˈa ya niˈibe. Yesu ya luto lu epiˈehina yabe.

LibiˈmoKapoˈamuˈi fala ki etoˈehina kaˈa
Lk 8:16-18

21 To ka mone hiti ma luto lu epiˈehina: BonaˈmagiKapoˈamuˈi libiˈmo li giteˈani
somomotu ifi netafi sipa kapogu fala nekifi hitalo nemalabe? Hitalo
nemalana yabe.
22 To HuˈmauKapoˈamuˈi ana huto yatai fala kiˈehinana asagaˈi alihi leˈmo huto hilibe.
To suguna ˈasi ifi toˈehinaˈa alihi lu hokolo hilibe.
23 Lenegekesa nina bonaˈi ka kehelilo.
24-25 To ma ka hiti lu epiˈehina: Lenali nekehelina kagamomuˈi kaba hite
minalo. HuˈmauKapoˈamuˈi ka kehelilata bomofitoga kaga hapaˈa mone hiti lu emilibe.
To kaga mekehelilata bomofitoga mone nesiˈasi kehaliˈehina kagamofihi
hapaˈa akuˈi fala ki etalibe. HuˈmauKapoˈamuˈi ya huto lenali aitoga hi emilata supo
huto akuˈi babu luto hu epalalibe.

Bigahaˈaubatiˈehinamofihi fono ka yabe

26 To Yesu ma kaga lu epiˈehina: Huˈmamofihi kapoˈa legi huto ma niˈibe.
Bo moneuba noseˈna bigahaˈa foyagu tili hu heˈmiloto,
27 yalo buto folaguˈi buˈi kola etehi ho tila huto minotoˈa noseˈna boloto
tiˈehina.
28 To hiya huto notina ana bouba menokehelibe. Aiˈa meluguti notina
yabe. Kapaˈa yataˈa fifaya nolito tiloto gelemuˈa hu mololoto yalo legeyaˈa
hu nomalabe.
29 To ana legeyaˈa hosa lolenogo ana bouba tagaluna kanaˈa leba notabe
luto buto notagabe.

Kitili ketele bigahaˈa tiˈehinamofihi fono kaˈa
Mt 13:31-32; Lk 13:18-19

30 To Yesu ma luto lu epiˈehina: Huˈmamofihi kapoˈa hena legita niˈibe?
Lali hena fono ka luloto hapaˈamofihi lu hokolo hilune?
31-32 Yaˈma legita niˈibe. Noseˈna moneˈmofihi bigahaˈa kitili ketleˈasi
niˈinagi akuˈi melugu kofolenogo tito asaga noseˈna bege ligito sipina huto
tito yahaˈa haˈi fito niˈinogomo namamagi samapaˈagu nohaˈani negibe.
Huˈmamofihi kapoˈa ana noseˈna legi huto hofa notabe.
33 To Yesu fato fato fono ka ana huto lu epiˈehibe. To enali boanaˈmagi
mone kehelilago mone hiti lu epila huto minoˈehibe. Yege yege kagamo
fono kalugu lu epiˈehina yabe.
34 To asaga bonaˈi nehago fono kagutiko anasi kaga lu epiˈehina, to alihi bi
su helago aiˈa panaˈaloboˈa enaligo nehago ai yaˈma kaga hapaˈa asagaˈna
lu hokolo hu epoloˈehina yabe.

Sipi nagamiuba biligo Yesu leˈmo fulu huˈehina
Mt 8:23-27; Lk 8:22-25

35 To, ana yupahi utehi lulago Yesu panaˈalobomagihi ma luto lu
epiˈehina: Nagami muya beletoga bilune.
36 Ya luto ligo enali asaga boanaˈi heˈmi epelete ai hiti botigu tite biˈahabe.
To fato fato boti hiti hetegete biˈahabe.
37 Ya hite nebago sipi abafahuba lito nagamiˈi bilitoˈa i gala fuka ito botigu
tigo bai talubeˈmu huˈehina yabe.
38 To ya nohigo, Yesu boti siˈagu nebelusalo buˈi nokago, enali leˈmo ho
tite ma lu emiˈahana: Oho. Babafio, lali afililuneˈmu nohutaya kai faˈmene
minalapiye?
39 Ya lago Yesu ho titoˈa abafahi ka emekitoˈa to nagamiˈmofihi: Lege
nobo. Legeso hubo, luto lu emigo abafahuba lege noto to nagamiˈuba legeso
huto fulu huˈehina yabe.
40 To yalo Yesu ma luto lu epiˈehina: Lenali henabe lite koli hiˈahabe?
Nani kaba hu lepalaluna niˈinaya mekeheliˈahafiye? Nanitoga lenemehi
menimise keheli uleˈale mehiˈahanafiye?
41 To ya ligo, enali enelesaˈani gofa noligo ai lu emigo ai lu emigo hite ma
liˈahabe: Akae. Yaˈma bo kiyiˈafu nohibe? Ai abafapomuˈi nagamiˈmomuˈi
kaga noligo ka keheli emiˈahaˈibe. Enali ya lite topa heˈahana yabe.

5

Foipa felemagi bomofihi komopagu tiˈehinamofihi Yesu leˈmo bati huˈehina
Mt 8:28-34; Lk 8:26-39

1-2 To enali nagami muya beletoga, Gatala bonaˈmagihi kapoˈanigu
nehetite, to Yesu botiguti nolimigo anaˈasi bo moneuba foipa fele ekesa igo
negi noˈehina bouba kene mala mala hepatogati oto aitoga oˈehina yabe.

3 Ana bouba kene mala mala hepatoga minolata huˈehina yabe. To bonaˈmagi faˈmene nagaˈmotu to seni nagaˈmotu ana bomofihi sa gi uleˈale hago, ai li hepulu tulata huto minoˈehina yabe.
4 Fato fato yupapogu, seni nagatu sa gilago ai ana nagaˈi li hepulu tutoˈa to gi yahaˈalo giˈahana nagaˈi li pa solata huˈehina yabe. Ana bouba lopi fito minago enali leˈmo fulu mehiˈahana yabe.
5 Ai asaga yupapo folguˈi fuligahi hiti kene mala mala hepatoga hiti to kosalo hiti minotoˈa, efapotu gufaˈa laga hulata to sipi nogo moloto ahi ahi lulata huto minoˈehina yabe.
6-7 Ana bouba Yesu fotoˈi noago, bu goto hololu luto buto aitoga lahupa nohi fito minotoˈa sipi nogo moloto hekele luto ma lu emiˈehina: Oho Yesuo, Huˈma sipi kibinamofihi panaˈa nohane. Henana hu netalubeˈmu noane? Oho, menohobo. Huˈmamofihi giˈa hoto koloka nohobe. Menohobo.
8 Yesu ana felemofihi: Ma bomofitogati heˈmi etobo, luto lu emiˈehigo ai ya lu emiˈehinagihe.
9 To ya ligo Yesu: Kigika ho nimibo ligo ai: Nigiˈni Yege yegeˈnao yabe, lutoˈa, lali yege yege fele nohutagihe, luto lu emiˈehibe.
10 To ya luloto Yesuhi buka tito: Ke. Feleˈnimagi mana kapoguti neleˈmo meheˈmibo luto amuya moloto loka hoˈehibe.
11 To kosalo lebatoˈisi, babu yagamagi lomi kifite nenago felemagi bu gete:
12 Ke. Yagamagitoga loho lifitogo buto enali hiti minalune, lite Yesuhi loka heˈahabe.
13 To ya lago, Yesu: Oˈyo. Anaga bilo, ligo foipa felemagi ana bomofitogati heˈmi eteteˈani bite yagamagihi komopaˈanigu tite falago, ana yaga, 2000 magi hololu lite nemebite yabaˈmogu limite nagamilugu felete filiˈahana yabe.
14 Ya hilago, yaga kaba bonaˈmagi sipi koli hite meˈme hite bite hepatoga bonaˈi to kifigu bonaˈi hiti asagaˈi ana ka beto hite lu epite mineˈahana yabe.
15 Yalo asaga bonaˈmagi ete bu galune lite ete Yesutoga nehetite, to ana negi bo ekesa hokolo higo kata bito legeso huto meto nominago bu gelete enelesaˈani luˈehibe.
16 To enali bu geˈahana bonaˈmagi bite ana negi boˈmu to yagamagi kumu kaga beto hilago,
17 asaga bonaˈmagi ete Yesuhi ma lu emiˈahana: Kai abufa hubo. Hepatiloti heˈmito bubo lite ka liba liba hiˈahabe.
18 To ya lago, Yesu enalitogati heˈmito buto botigu notigo, ana negi bouba oto: Kai hiti biluˈibe, luto buka tito loka hoˈehina.
19 To Yesu ma lu emiˈehina: Oˈe. Kai hepakaloga buto bonaka lu epibo. Sipi Bo, Huˈmau kekeˈi nolu ketoto keleˈmo bati huˈehinamofihi asagaˈi buto lu epibo. Huˈmau amuyaˈa hiti bouba kaheˈmoˈehina ka yaˈma beto huto lu epibo.
20 Ya ligo ai keheliloto buto Tekapoli hepatoga asagaˈi bego bego huto, Yesu hu etoˈehinamofihi asagaˈi yaˈma ka beto huba huba higo, silaga bonaˈmagi yege fite topa heˈahana yabe.

Yesu sipi mono bomofihi paˈa hiti to yatama kanagu besiˈehina aˈmo hiti eteleˈmo ye koˈehina

Mt 9:18-26; Lk 8:40-56

21 To Yesu botigu tito nagami muya beletoga akuˈi nehetitoˈa nagami nekisaˈalo nohigo, babu bonaˈmagi aitoga li gehesa hiˈahabe.
22-23 Ya nehago, mono nohi kaba bo moneuba, giˈa Yailusi ai Yesuhi bu nogoto oto aitoga lipito minoto amuya moloto ma luto loka hoˈehina: Oho.

Lagaso paˈni sibina nobesigo maˈasi fililubeˈmu nohibe. Kai buloto kayahi gufaˈalo li keheli etetogo mefilise ye koto fulu besilinaˈmu yabe.
24 Ya ligo, Yesu kehelito ai hiti biˈahaˈibe. To nebaˈigo yege yege bonaˈmagi etali hiti hetegete nebago ikini ikini huˈehibe.

25 To aiˈi moneuba sopaluga buba buba huˈehina aˈmouba anaga nobina yabe. Ana aˈuba 12 foya kanagu ya huto minoto,
26 efahaˈa asaga lusa bomagihi epi su hago to enali luna lana asagaˈi hi etete leˈmo bati mehi eteˈahanaya ai gabuˈi nogigo minoto lusina nobesigo mone gofana huto minomo buto minoˈehina yabe.
27-28 Ana aˈuba enali Yesuhi kaga nelago, kehelito buto komopaˈagu ekesa kehelito ma luˈehina:
29 Nani kataˈa anasi bako hulenogo nebesiseˈna fa hu netalinaˈmu yabe. Ya luto buto asaga bonaˈmagi nebana hiti butoˈa Yesuhi megeˈi buˈehibe.
30 To kataˈa bako higo Yesu anaˈasi amuyaˈa bu su hoˈehina komopaˈatu kehelito i behe huto bonaˈmagihi enoloka hoˈehina: Kiyiˈafu kataˈnilo bako huˈehibe?
31 Ya ligo, panaˈalobomagi ma lu emiˈahana: Akae. Silaga bonaˈmagi kaitoga ikini ikini hite nehago bu goˈahane. To kai, kiyiˈafu bako he netoˈehibe luto nolataya henabe lutobe?
32 Ya lago ai bu go beloloto bako hu netoˈehina bonaˈi bu galube luto bu go belooˈehibe.
33 Ya nohigo ana gufaˈa leˈmo bati huˈehina aˈuba ai ekesa nokehelito koli nohuto to afoya foya noito oto, aitoga lipito asaga ka lu hokolo huto lu emiˈehina.
34 Ya ligo Yesu kehelito ma luto lu emiˈehina: Oho, paˈnimaka. Kai nanitoga keheli uleˈale huˈahata yanauba kugufaka leˈmo bati hibe. Kebesiˈehinana yatai fa hu ketoˈehinagihe. Kelesaka melinogo fulu huto bubo.

35 To Yesu ya noluto nohigo, Yailusihi nohaˈagati bonaˈi lugaˈamagi ete ma kaga liˈahana: Pakamo afili su hoˈehina yabe. Ma babafi bo leˈmo heˈmibo. Ai yatai li mekeheˈmalinaˈmu yabe.
36 To Yesu kehelito enali kaˈani heˈmito to anaga bilubeˈmu nohutoˈa ai mono nohi kaba bomofihi ma luto lu emiˈehina: Kai koli mehubo. Nanitoga keheli uleˈale huto minobo.
37 To ya luloto Pitagi Yemesigi to Yemesihi gonaˈa Yonigi enaligo eneleˈmoto buto mono nohi kaba bomofihi nohaˈaga neheti'ahabe.
38 Nehetigo, anagu bonaˈmagi li nupa hite: Akae, akae, lite yibi nama hite nehago Yesu bu goto nonugu tito ma luto lu epiˈehina:
39 Lenali henabe lite sipi nogo melete yibi hafili nehabe? Yaˈma paˈi mefilise nohuto faˈmene buˈi nokabe.
40 Ya ligo enali: Faga yabe lite, kiya hi etago ai enali nonuguti eneleˈmo heˈmitoˈa ana paˈmofihi itoˈafu hiti afoˈafu hiti to ai hiti eˈahana panaˈalobomagi hiti eneleˈmoto buto ana paˈi koˈehinalo hasagu tiˈahana.
41 To ana paˈmofihi yahaˈa lito kaˈaguti Taliya kumi luto, lali kaguti ma luˈehibe: Paˈnise, ho tibo lutoˈni lu nokumube.
42 Ya ligo, anaˈasi meleˈisi ana paˈmouba koˈehinagati ho tito humofaˈna higo, enali sipi enelesaˈani lite yege fiˈahabe. Ana paˈmofihi foya kanaˈa 12 yabe.
43 To ho tito humofaˈna nohigo Yesu: Ma paˈmofihi noseˈna moneˈa lite ete emilo, lutoˈa yalo amuya ka lu laga huto ma luto ka epekiˈehina: Lenali yaˈma asaga bonaˈmagihi ka lu meepilo. Yesu ya luto lu epiˈehina yabe.

6

Nasalete hepatoga bonaˈmagi Yesuhi enemegesa hi emiˈahana
Mt 13:53-58; Lk 4:16-30

1 To Yesu ana kapoguti heˈmito buto kapoˈaga nehetigo panaˈalobo hiti bite neheti'ahabe.
2 To fuli yupapogu Yesu mono nonugu tito nominoto kaga hapi fito lu epito nohigo, enali kehelite otopa hete ma liˈahana: Akae. Yaˈma ka kiyiˈafu lu emigo nolibe? To keheli fe luseˈnamo hiyagati kehelito nohibe? To ai mana hepato bo nohinaya yaˈma topa hose foya liseˈnamofihi amuyaˈa hiyaˈagati liˈehibe?
3 Ai nohi gise liliˈnalo bo nohina, ai faˈmene Maliahi panaˈa nohina yabe. To Yemesigi Yosesegi Yutasigi Simonigi enogoˈanifu nohibe. To etaliˈagi mana hepatiga nehana yabe. Ai hepatilo bo nohinaya yaˈma ka nolinaˈa hiyaˈagati keheliˈehibe?
4 Ya lite ai kumu enipagu sibina hite mineˈahana. Ya hago Yesu ma luto lu epiˈehina: Ana, lenali hapatini ya huto niˈibe. Huˈmamofihi kaˈa lu huto huto bo moneˈmofi kumu asaga bonaˈmagi fokehi nelibe. Ya huto niˈinaya akuˈi aiˈa bonaˈa hiti hepaˈalo bonaˈmagi hiti to ai lalamehaˈa hiti enali fokehi menelibe. Hapaˈa ya huto niˈibe. To lenali ya hapaˈamu megeˈi melelata nehabe. Yesu ya lu epiˈehibe.
5 To enali enipa sibina higo, Yesu anaga topa hose foya melise nohuto epesiˈehina bonaˈi loeˈasi yatu bako hutoˈa eneleˈmo bati huˈehibe.
6 Enali aitoga keheli amuya memelese komopaˈani uleˈale higo, Yesu topa hoto enali kumu ipagu gabuˈi giˈehina yabe. To anagati heˈmito buto lebato hepatoga asagaˈi bego bego huto buto ka lu enelepimofaˈna huˈehina yabe.

Yesu aposolo boˈa 12 ka lamanaˈamu enoho lifiˈehina
Mt 10:5-15; Lk 9:1-6

7 To yalo Yesu panaˈalobo 12 magi kehe igo agoˈa ma luto lu epiˈehina: Nani yatai lenoho lifinogoˈni bite bonaˈmagi komopaˈaniguti foipa fele eneleˈme heˈmilabe. Lenali loemo loemo hite bilo. To ya hite loemaleˈita bitetiti ma hiliyo.
8 Noseˈnatiti efa gutiti to anaˈina fato fatoˈna melise faˈmene biliyo. Letayanugu fatusa anasi lite bilaˈibe.
9 To letigigusaguˈna bitetiti, to letugupisalo nakuˈi moneko moneko biliyo. Loemo loemo bilaˈinaˈa meniˈibe. Ya hite bilo, luto lu epiˈehina.
10 To ka mone hiti ma luto lu epiˈehina: Bite hepaˈi moneto nehetite bo nohi tite kalaˈina nopogu kelata hite minaliyo. Fato fato nopogu mekaliyo. Ya hite minetetiti alihi ana hepaˈmo minalaˈinaˈa kana su henogo ana nonuguti heˈmite biliyo.
11 To mone hepato nehetilaˈinamo to enali letebe metigise to kagatiti mekehelise minenogomo letali ana hepatogati heˈmiluˈibeˈmu nehitemo letigigusaloti meˈani kele li heˈmiliyo. Ya hinogo enali bu gete: Huˈmau ka lemekiˈehina yabe lite kehelilabe. Yesu ya luto lu epiˈehina yabe.
12 Ya ligo, enali loemo loemo hite bifa hiˈahabe. Asaga hepatoga bite: Komopatini i gelehe hite foipanatini li heˈmilo, lite kaga lu epiˈahana yabe.
13 To foipa fele bonaˈmagihi komopaˈaniguti leˈme heˈmite, to epesiˈehina bonaˈmagihi enugufalo ueli nagamiˈi folo epelete eneleˈmo bati hiˈahana yabe. Enali ya hite babu bonaˈi eneleˈmo bati hiˈahana yabe.

Nagami folo epoloˈehina bo, Yonihi, ho filiˈahana
Mt 14:1-12; Lk 9:7-9

14 To yalo asaga bonaˈmagi Yesu kumu kaga liba liba hago, gihiti bo mone, giˈa Heloti, ai yaˈma kaga keheliˈehibe. To bonaˈmagi moneˈa Yesu kumu: Ai Yoniu nagami folose bouba filiˈehinaguti aho notibe. YaˈmaYesu ai ana bo nohuto, amuya hiti nohutoˈa yaˈma yege fiseˈna legi huto nominanagihe, lite liˈahabe.
15 To moneˈamagi: Ai koyapa bo Elaiyau akuˈi huto nohibe, lite liˈahabe. To moneˈamagi: Ai Huˈmamofihikaˈalu huto huto bo nohibe, lite, yaˈma koyapa emasana ka lu huto huto bo minoˈehina legi nohibe lite liˈahabe.

16 To mone gihiti bo, Helotiu yaˈma kagaˈani lilata nehanaga keheliloto ma luˈehina: Ahi. Ai Yoni nagami folose bo nohibe. Yonihi nani lataha'a laga hu heˈmi etoˈohuna bouba filiˈehinaguti aho tiˈehinagihe. Helotiu ya luto keheliˈehibe. To henaˈmube?
17-18 Koyapaˈi Helotiu moneˈamagihi enoho lifigo bite Yonihi lite nagaˈi emite leˈmete bite kalabusi nonugu heˈmi eteˈahana yabe. To henabe lutobe? Ai Helotiu, goˈafihi Filipihi lihaˈa, giˈa Helotiasi, yaˈma aˈi gumina foloˈehigo, Yoniu: Yaˈmakogokafihilihaˈaliˈahata ya bebe mesoˈehina yabe, luto lu emigo Helotiu Yonihi kalabusi emiˈehina yabe.
19-20 To ana aˈuba, Helotiasiu ai Yoni kumu ipaˈagu sibina higo halubeˈmu nohuto minoˈehina yabe. Ai ya huto minago, to Helotiu ai Yoni kumu koli nohuto kaba hu etoˈehibe. Yoni ai hetofa bo nohuto to hapaˈa bati huˈehigo, Helotiu ai koli nohuto kaba hu etoˈehina yabe. To Yoniu hetofa kaga lu emigo, Helotiu komopaˈagu keheli keheli nohuto minoto kaˈa kehelilataˈa lagaˈa besiˈehina. Ai Yonihi kaˈa kehelito ekesa keheli keheli huto minotoˈa henaˈni hilube luto kehelito minoˈehina. Ya huto minoto ai Yonihi kaba hu etago Helotiasiu ho mefilise minoˈehina yabe.

21 To yalo mone yupahi Helotiasiu yaˈma Yonihi nonaˈa emilinamofihi geba huto ho fililina kapoˈa bu goˈehibe. Ana yupahi Helotiu sipi noseˈna laita huto yege yege bonaˈi kehe igo eˈahabe. YaˈmaKoyapa Helotihi itoˈafu aiˈa ketoˈehinamofi kumu beto hilanaˈmu li gehesa hiˈahana yupapo yabe. Kanisole bo hiti gimi bo hiti to Galili kapoguti sipi bomagi hiti eˈahabe.
22 To ete noseˈna neˈahana yupahi Helotiasihi paˈauba Helotitoga buto enubulo melekehi igo, Helotigi ana melekepo lagaˈani epesiˈehina yabe. Helotiu ai sipi laga besigo ana paˈmofi kumu ma luto lu emiˈehina: Oho. YaˈmamelekehiitalohenanakimilubeMone kebesilinana kimilunagi kai lu nimibo.
23 To kai kapokaga meˈi mone lugaˈa nimibo luto noloka holetogomo, nani oˈe meluse kimilunagihe. Henanaka lilane?
24 Helotiu yahi tito ana ka lu emiˈehina yabe. To ya ligo ana palalaˈuba aitogati heˈmito buto itoˈafu nohinalo buto: Henanaˈmulokahalubeluto ligo itoˈafu ma luto lu emiˈehina: YaˈmaYoni, nagami folose bomofihi lataha'a nimibo luto loka hobo.
25 Ya ligo palalaˈuba anaˈasi i behe huto buto Helotitoga hololu luto buto ma luto lu emiˈehina: Kai yatai, maˈasi, Yoniu nagami folose bomofihi lataha'a ho gitigito lapelugu li moloto ito oto nimibo.
26 Ya ligo Helotiu sipi ginaga fiˈehibe. Akuˈi ai yahi tito lu emiˈehina kaˈa asaga bonaˈmagi kehelite aimo bu gete neminago, enali kumu lesaˈa luˈehibe.
27-28 Lesaˈaligogimiboˈamoneholifiˈehinayabe: Kai buto Yonihi hoto lataha'a ho gitigiloto ito obo, luto lu emigo ana bouba buto Yoni kalabusi nonugu nohinaga tito lataha'a ho gitigitoˈa lapelugu li moloto ito oto palalaˈi emilago ai ito buto itoˈafihi emiˈehina yabe.

29 To Yonihi panaˈalobomagi yaˈma kehelilete bite gufaˈa lite yafa bite keli heˈahana yabe. Helotiu ai koyapa ya huto Yonihi ho filiˈehina yabe. Ya huˈehinaya ai alihi Yesu kumu kaga keheliloto'a: Yaˈma Yoniu filiˈehinaguti aho notibe luto keheliˈehina yabe.

Yesu li huto huˈehina noseˈna babu boanaˈi 5000 epiˈehina
Mt 14:13-21; Lk 9:10-17; Yn 6:1-14

30 To Yesuhi panaˈalobomagi enoho lifiˈehinagati aitoga akuˈi eteˈani enali hiˈahana ka hiti to lu epiˈahana ka hiti beto hite lu emiˈahabe.
31 To ya ka lilago Yesu ma lu epiˈehina: Lenali mana hepatogati heˈmite ete nani hiti butoti bonaˈi menehanaga bite lenabasu bite minalabe, luto luˈehibe. Ana hepatoga bonaˈmagi babu lite bila ela hite nehago enali panaˈalobomagi mineˈahanagihe. Ya hite minago Yesu: Bite lenabasu bite minalabe, luto lu epiˈehina yabe.
32 To enaligo bite suguna hilete bite botigu tite yu hepatoga bilineˈmu nehabe.
33 To nebago yege yege bonaˈmagi bu enegete kehelite nohi hepaˈanigati heˈmite hololu lite melugu kohe tete bite Yesugi panaˈalobomagi bilana hepatoga enebege ligite yataˈa neheti'ahabe.
34 To Yesu alihi anaga nehetito enali li gehesa nehanamo bu enogoto kekeˈi lu epoloˈehina yabe. Enali sipisipi yagamagi, kaba boˈani meminana suhi lite nehago bu goto kekeˈi lu epoloˈehina yabe. Ya hutoˈa kaga lu enelepiba enelepiba huto minoˈehibe.
35 Ya huto minago sinihi gigo, panaˈalobomagi aitoga neete me lite lu emiˈahana: Yaˈma hepato yu hepaˈi niˈigo to sinihi nogigo, to enali noseˈnaˈani melise eˈahago kauˈna enahabe.
36 Kai enoho lifitogo bite asaga bego bego huˈehina hepatogati bite noseˈna mina fite nalabe.
37 Ya lago Yesu: Lenali nehanaya, lenalitini noseˈna epilo, luto lu epiˈehina. Ya ligo enali ma lu emiˈahana: Kai kekesa kehelito lali buto 200 kinaloti'i noseˈna mina fito ito oto epilupiye?
38 Ya lite lago, Yesu: Lenalitoga beleti noseˈna henaki niˈibe? Bite bu gete kehelilo, luto lu epiˈehina yago enali bite kehelilete ete ma lu emiˈahana: Beleti noseˈnaˈa loe yagi loe yagi mone yagi niˈito, to fayaˈi loeˈasi hiti niˈibe.
39 Ya lago yalo Yesu ma luto lu epiˈehina: Ana lenali asaga bonaˈmagihi eneleˈmo nupa hinogo meto mineno.
40 Ya ligo, yege yege bonaˈi kifina niˈinalo minela minela hite meto mineˈahabe. Mone 100 bonaˈi li nupa hite minela hiˈahabe. To moneˈa 50 bonaˈi li nupa hite minela hiˈahabe.
41 Ya hite meto mineˈahago, Yesu ana beleti noseˈna loe yagi loe yagi mone yagi to ana fayaˈi loemo hiti litoˈa, kokulumaga bu go saga nohuto Huˈmamofitoga fokehi lu emito beleti noseˈna li gofa huto panaˈalobo noepigo enali lite bite gabu ite epiˈahabe. To fayaˈi ana huto li gofa huto epigo enali lite bite epiˈahabe.
42 To enali yege yege bonaˈi noseˈna nenete enumu higo heˈmilete mineˈahabe.
43 To ya hago, fakene huˈehina noseˈna, beleti letuhaˈa hiti fayaˈi hiti sulu suluˈya 12 aguˈi he gigite liˈahabe.
44 Enali ana noseˈna neˈahana bonaˈi babu lite, bomagi 5000 neˈahana yabe.

Yesu hefuhi nagami ifoˈalo kapo moloˈehina
Mt 14:22-33; Yn 6:15-21

45 To yalo Yesu anaˈasi panaˈalobоˈa amuya ka lu epito ma luˈehina: Lenali
nani kohe tete bite botigu tite nagami muya beletoga Betesaita hepatoga
lofotula hilutagi bilo.
46 To enali nebago Yesu asaga boanaˈi enebe tigito: Hepatiniga abilo ligo
bi su heˈahabe. To bi su helago, ai nunumu hilubeˈmu buto bohupogu tito
HuˈmamofiЬi ka lu emito minoˈehibe.
47 To sinihi gilago, panaˈalobоˈamagi botigu nagamito folaganugu nemi-
nago, to aigo melugu minotoˈa bu enogoˈehibe.
48 To sipi abafahuba noligo enali osatu boti kefefe nehite lusi foya neligo
Yesu bu enogoto, folguˈi kokole nogo nomalago buto nagami ifoˈalo kapo
moloto enalitoga buˈehibe. Buto to enebege ligilubeˈmu i pebisa nohago
enali asagaˈi bu gete koli gofa hiˈahabe.
49-50 Ai nagami ifoˈalo kapo nomalago bu gete: Felemo yabe, lite enegekesa
kehelite enonogoˈani ahi sipi lite koli habe. To ai anaˈasi kaga luto: Nani
yabe. Koli mehilo, luto lu epiˈehina.
51 To ya luloto enalitoga botigu tito nohigo, anaˈasi abafahi li lege
noˈehibe. To panaˈalobоˈamagi enegekesa keheli keheli hite otopa heˈahabe.
52 Enali koyapa Yesu beleti noseˈna leˈmo babu luˈehigo enegekesa hokolo
mehigo ai HuˈmamofiЬi panaˈa nohibe lite mekeheliˈahabe. To yaˈma kana
ana huto mekehelise nehite enegekesa keheli keheli hite yege fiˈahabe.

Genesalete hepatoga bonaˈi epesiˈehinaˈamagihi Yesu eneleˈmo ye koˈehina
Mt 14:34-36

53 To, nagami muya beletoga bite Genesalete hepatoga nehetite boti
nagami nekisaˈalo neheti ˈahabe.
54-55 Yalo botiguti heˈmite limite nehago asaga bonaˈmagi anaˈasi: Yesu
yabe, lite okabaˈa kehelite bite hololu lite bite asaga hepatoga bite
epesiˈehina bonaˈi ukogu ke epelete yafa bite Yesuhi nohinalo eneleˈmete
biˈahabe.
56 To Yesu fato fato hepatoga asagaˈi lagaso hepatogafi sipi hepatogafi
kifi hepatogafi nehetigo, enali epesiˈehina bonaˈi aitoga eneleˈmete maketi
hepaˈi ke epalago Yesuhi buka tiba tiba hite mineˈahana. Ai kataˈa
nekisaˈasi bako hulenogo fa hu lepalalinagihe lite enegekesa kehelite ukimi
ukimi hite loka heˈahabe. To kataˈa bako hiˈahana bonaˈmagi epesiˈehinana
fa hu epoloto enugufaˈani ye koˈehina yabe.

7

Koyapa enigiko enagako bomagi kaga lu enelepiˈehina kaˈani
Mt 15:1-9

1-2 To mone yupahi Felosi bonaˈmagi to Yelusale hepatogati mono
babafimagi hiti ete Yesuhi panaˈalobоˈamagi enayahi nagamilugu okala
mehise noseˈna nenago bu geˈahabe. YaˈmaЬu gete enipagu sibina
huˈehibe.
3 Enali Felosi bonaˈmagi to Yuta bonaˈmagi asagaˈi, koyapa bonaˈamagihi
hapaˈanilo megeˈi melete enayahi nagamilugu okala hilete yalo noseˈna
nenana yabe. To enayahi nagamilugu melise nehiteˈani noseˈna mo nesibe.
4 To ana huto maketi hepatogati noseˈna anaˈina lileteˈani yataˈa
enugufaˈani nagami felelete alihi nenabe. To fato fato hapaˈani koy-
apa bonaˈanimagi hiˈahana suhi yaˈma silagaˈi ana hite nehana yabe.
Masuˈani somoˈani kopa lapeˈani kohaˈani asagaˈi nagamitu ifepa afepa ite
mineˈahana yabe.
5 Enali Felosi bonaˈmagi to mono ka babafimagi hapaˈani ya huto niˈigo,
Yesuhi panaˈalobоˈamagi ya hite enayahi okala mehise nenago, bu enegete

Yesuhi ma lite loka heˈahana: Akae. Kaika panaˈaloboka henabe lite afotigihi hapaˈani neheˈmite, enayahi okala mehise nenabe?
6 Ya lago, ai ma lu epiˈehina: Lenali soya kalo bonaˈi nehabe. Aisaiyau koyapa Huˈmamofihi kaˈa lenali kumu maˈnaka luto koyoˈehina yabe. Ai ma luto koyoˈehina:
Yaˈma bonaˈmagi enabagaguti
nofokehi nelinaya,
akuˈi komopaˈaniguti agoya hi menenimibe.
7 To nani kumu yege filata nehanagi,
akuˈi bonaˈmagihi kaˈani monoˈi yabe lite,
soya ka lite li epilata nehanamo niˈibe.
8 Aisaiyau lenali kumu maˈnaka luto ya luto goˈehina yabe. Lenali Huˈmamofihi kaˈa neheˈmite bonaˈmagihi kaˈani kehelite megeˈi melelata nehabe, Yesu ya luto lu epiˈehina.
9 To ya luloto ka mone hiti ma lu epiˈehina: Lenali ma suhi hite Huˈmamofihi kagaˈa neheˈmibe. Ma suhi hite Huˈmamofihi lenemegesa hi emite lenali hapatinimofihi liyafa nehana yabe.
10 Moseu koyapa keya ka luˈehina kaˈa ma luto koyoˈehina: *Kai afokafinogo itokafinogo kaba hu etototo minobo.* To, ana huto ka mone hiti ma koyoˈehina: *Yaˈma afoˈafinogo itoˈafinogo gumiˈi etahalina bomofihi aiˈi ho fililanaˈmu yabe.* Moseu ya loe ka koyoˈehinamo niˈibe.
11 Ya huto niˈinaya to lenali akuˈi ma lite nelabe: Bo moneˈmofihi afoˈafitoga itoˈafitoga lu etimibe: Ke, mana efahaˈni Huˈmamofihi efahaˈa yabe, luto moloˈohube. Ya melutita letumutitaˈmu yabe. Ana ka luto lulata bomomuˈi lenali bati bo nohibe lite nekehelibe.
12 Lenali ana bouba afoˈafugo itoˈafugo bati huto heˈmi etotoˈehina yabe lite nelana soya ka nelabe. Lenali ya hite Huˈmamofihi kaˈa leˈmo sibina nehabe.
13 Lenali hapatinimuˈi kaga litetini Huˈmamofihi kaˈa neheˈmite soya ka lu epilata nehana niˈibe. To luna lana fato fatoˈna ana suhi hite nehana yabe. Yesu ya luto ka epekiˈehina yabe.

Bonaˈmagihi eneleˈmo kolo notana nasanaˈmu
Mt 15:10-20

14 To Yesu yalo asaga bonaˈmagihi aku kehe igo ago ma luto lu epiˈehina: Ka lu lepilunagi asagaˈi kehelilo.
15 Anaˈina asagaˈi bomofihi komopaˈagu limilinaˈa mehaˈa leˈmo sibina mehilibe. Akuˈi aiˈa komopaˈaguti tilinaˈa yaˈma mehaˈa leˈmo sibina hilinaˈmu yabe.
16 Lenegekesatini nina bonaˈi ka kehelilo.
17 To ya luloto yalo asaga bonaˈi heˈmi epoloto buto nonugu tito nominago aiˈa panaˈalobomagi ana fono kaˈmu ma lite loka heˈahabe: Suguna ka lu epiˈahatana lu hokolo hu letobo.
18 To ai ma lu epiˈehina: Lenali hiti ana hite lenegekesa meniˈigo neminafiye? To mekeheliˈahafiye? Mafi. Bomofihi komopaˈagu limilinaˈauba hiya huto mehaˈa leˈmo sibina hilibe?
19 Ai anana nolenogomo kupaˈagu limito yalo ipaˈagu limiloto bu su nohabe. Hiyaˈa huto mehaˈa leˈmo sibina hilibe? Ya mehilibe. To Yesu ya ligo lali asaga noseˈna bati huto naluta'mu yabe.
20 To Yesu ka mone hiti ma luto luˈehibe: Bomofihi komopaˈaguti notinaˈa yaˈmanauba mehaˈa leˈmo sibina hulata nohibe.

21-22 Bomofihi komopaˈaguti ekesa noyiginana asagaˈi notina yabe. Moko liseˈna, bauna iseˈna, bonaˈi ho filiseˈna, aˈi gumina foloseˈna, to komopaka hosopa ito anaˈinaˈmu naniˈni babu luto lilube lulata yaˈma, to foipana fato fatoˈi huseˈna yaˈma yabe. To, bahane hoseˈna, kolota kolota hapaˈa huseˈna, siko huseˈna, megeka luseˈna, kugufaka limo titi huseˈna, to keheli sibina huseˈna,
23 yaˈmana asagaˈi bomofihi komopaˈagu ekesa kehelilata nohina yabe. YaˈmanaubaKomopaˈaguti tito mehaˈa leˈmo sibina hilinaˈmu yabe.

AˈubaYesutoga keheli uleˈale huˈehina
Mt 15:21-28

24 Yesu ya luloto, ana hepatogati heˈmito buto Taiya hepaˈi to Saitoni hepaˈi niˈina kapogu butoˈa, nonugu tito suguna huto minoˈehibe. Ya huto suguna huto nonugu foloˈehigo yalo bonaˈmagi kehelilago,
25 to aˈi mone paˈamofihi komopaˈagu foipa fele tiˈehina paˈi yaˈma itoˈafu Yesuhi kaga nelago kehelito aitoga buto gigusaˈalo lipito minoˈehina yabe.
26 Ana aˈmo Giliki ka nolina to Silia metogati Fonisia nagaˈi nohina aˈi yabe. Ai Yesutoga lipito minoto, amuya moloto ma luto loka hoba hoba huto minoˈehina: Oho. PaˈnimofihiKomopaˈagu foipa fele tito nohina kai leˈmo heˈmi etobo.
27 Ya ligo, Yesu fi taga hu etoto ma luto lu emiˈehina: Mafi. Yagapanaˈmagi noseˈna yataˈa nelenogo kalamagi alihi nenabe. Yagapanaˈmagihi noseˈnaˈani be silito kalamagihi epiloto'ni bati supo hilufihe?
28 To ya ligo ana aˈuba ma luto luˈehibe: Afoˈnigabe, maˈnaka nolataya akuˈi kalamagi hita kapoluga minete noseˈna letuhaˈa limo iˈehinaˈa nelata nehana yabe.
29 Ya ligo, Yesu ma lu emiˈehina: Ma aˈise, kai komopakaguti keheli bati huto yaˈma kaga lu huto hatalo pakamofihi komopaˈaguti foipa fele leˈmo heˈmiˈohube. Kipakagu bati hinogo hepakaga bubo.
30 Ya ligo ana aˈuba hepaˈaga buto nehetito paˈa bati huto nebelusalo nokago bu goˈehina. Foipa fele heˈmi etoto bufa huˈehigo yaˈma paˈi bati huto nohigo bu goˈehina yabe.

Ekesa hekini loˈehina bomofihi Yesu leˈmo bati huˈehina

31 To yalo, Yesu Taiya hepatogati heˈmito buto Saitoni hepaˈi folaganugu buto muya beletoga Tekapoli kapo bege ligito buto Galili nagamito neheti'ehina.
32 Ya higo bonaˈmagi mone ekesa hekini loˈehina to kaga lu bati mehina bo aitoga leˈmete bite ma lite Yesuhi loka hete buka tiˈahabe: Oho, ma bose. Kai kayapotu bako huletogo yaˈma bomo bati hilinaˈmu yabe. Enali ya lite loka heˈahabe.
33 Ya lago, Yesu ana bomo enalitogati leˈmoto buto yahaˈa ekesa kapogu luga luga bito, to libiˈna hoto ana bomofihi kenetufaˈalo folo etoto,
34 yalo kokulumagu bu go saga hutoˈa: Ke, luloto to aiˈa kaˈaguti Efata luto, lali kaguti: Hokolo hubo, luto luˈehina.
35 Ya ligo anaˈasi ana bomofihi ekesaˈa hokolo higo to kenetufa nagaˈi i hepulu tulago kaga lu bati huto luˈehina yabe.
36 Ya higo, Yesu asaga bonaˈmagihi ma luto lipoti epiˈehina: Lenali fato bonaˈmagihi yaˈma huˈohunana lu meepilo. Ai ya luto lu laga huto lu epiˈehibe. Yesu luto lu epiba epiba huto hulago, enali akuˈi bite fato fato bonaˈi lu epiba epiba hiˈahana yabe.
37 To asaga bonaˈmagi lusi topa nehete enegelo bite ma liˈahabe: Bogiyo. YaˈmaYesu ai asagaˈna keheli bati nohina yabe. Ai ekesa hekini loˈehina

bomofihi leˈmo bati higo, kaga nokehelibe. To kaga meluse minoˈehina bomofihi leˈmo bati higo, kaga lu bati huto nolibe. Enali ya lite yege fiˈahana yabe.

8

Yesu noseˈna li huto huto 4000 boanaˈmagihi epiˈehina
Mt 15:32-39

1 To yalo ana kanagu, silaga bonaˈmagi Yesutoga li gehesa babu lite nehago, to noseˈnaˈani meniˈigo Yesu yaˈma kehelito panaˈalobo kehe igo ago ma lu epiˈehina:
2 Ke. Nani yaˈma boanaˈmagihi kekeˈi nolu epolobe. Enali nanitoga loe yagi mone yagi yegegu mineˈahana to noseˈnaˈani meniˈibe.
3 To nani eneleˈmo heˈminogo, kauˈna enehenogo kapogu fililanaˈmu yabe. To moneˈamagi foto hepatogati eˈahabe. Yaˈmu nani kekeˈi nolu epolobe.
4 Ya luto ligo panaˈalobomagi ma lu emiˈahana: Lali yaˈma yu hepatoga nohutaya hiyaˈa huto noseˈna lito asaga bonaˈi epilune?
5 To ya lago ai ma luto enoloka habe: Beleti noseˈna lenalitoga henaki niˈibe? To enali: 7 yabe, lu emiˈahabe.
6 Ya lago, ai asaga boanatoga: Meto minalo luto ka lu noepitoˈa, yalo ana beleti noseˈna 7 liloto, Huˈmamofitoga fokehi liloto'a yahaˈatu beleti li gofa huloto panaˈalobomagihi epigo, enali lite bite yege yege bonaˈmagihi gabu ite epigo neˈahana yabe.
7 To ana huto lagaso fayaˈi loeˈasi niˈigo, Yesu lito Huˈmamofitoga fokehi lito panaˈalobomagihi: Lite bite epilo, luto lu epigo enali lite bite epiˈahabe.
8 To asagaˈi nenete enumu higo heˈmiˈahago, Yesuhi panaˈalobomagi noseˈna fakene huˈehina letuhaˈa lite he gigite, sipi sepekeˈna 7 bai toto liˈahabe.
9 To ana noseˈna neˈahana bonaˈi babu lite, 4000 boanaˈmagi yabe.
10 Ne su helago, Yesu eneleˈmo heˈmigo hepaˈaniloga biˈahana yabe. To bi su helago, Yesu panaˈalobo hiti anaˈasi boti moneˈagu tilete Talamanuya kapogu bifa hiˈahana yabe.

Topa hose foya bu galune lite Felosi bonaˈmagi liˈahana
Mt 16:1-4

11 Anaga bite neminago, Felosi bonaˈmagi kehelileteˈani ete Yesuhi hiti kenasabo biluneˈmu ete to ai kumu miˈi melete fi taga hi etaluneˈmu nehite Yesuhi nohinalo nehetite loka heˈahabe: Kokulumaguti sipi liliˈna topa hoseˈi fato fatoˈi liletogo lali Huˈmau keleˈmo ho tiˈehina bo nohapi menohapi bu galune.
12 Ya lite lago, Yesu komopaˈagu, abo, luloto, yalo ma luto lu epiˈehina: Lenali yatai bonaˈi yale. Henabe lite nani fi taga hi netete, kokulumagati sipi liliˈna topa hose fato fatoˈi liletogo bu galune lite nelabe? Maˈnaka lu nolepube. Nani lenali yatai bonaˈmagita sipi liliˈna topa hose fato fatoˈi meli lepalalubeˈmu nohube.
13 Yesu ya luloto, enalitogati heˈmito buto panaˈaloboˈamagi hiti botigu tite nagami muya beletoga akuˈi biluneˈmu nehabe.

Felosi bonaˈmagihi hapaˈanimofihi kaba hu bati hilo
Mt 16:5-12

14 To botigu biluneˈmu nehite yaˈma panaˈalobomagi enegekesu hago noseˈna asagaˈi melise beleti noseˈna monekoˈisi anasi lite nebago,

15 Yesu fato kaga kehelito lipoti epito ma luˈehina: Lenali kaba hu bati
hite minalo. Yaˈma Felosi bonaˈmagihi hapaˈani to Heloti nagaˈi nehana
bonaˈmagihi hapaˈani megeˈi memelese minete kaba hilo. Enali hapaˈani
yaˈma yisiti beleti kelo kelo tilinaˈa legitana niˈibe. Foipa hapaˈani niˈigo
asaga bonaˈmagihi hapaˈani leˈmo sibina hulatanamo niˈibe.
16 Ya ligo, enali kehelite: Abo. Lali beleti noseˈna lito meoˈohutamolo ya
linago lite ai lu emigo ai lu emigo hite nehago Yesu kehelito ma lu epiˈehina:
17-18 Lenali henabe lite beleti noseˈna meniˈibe lite kaga nelabe? Nani
yamofi kumu menolube. Kaˈnimofihiˈhapaˈa menekehelifiye? Lenegekesa
hokolo mehuˈehina niˈifiye? To lenubutini niˈigo, bu megaluneˈmu ne-
hafiye? To lenegekesa niˈigo, mekeheliluneˈmu nehafiye? Nani ologosi
huˈohunanamofihi beto menehafiye?
19 Nani ologo beleti noseˈna 5 li gofa hutoˈni 5000 bonaˈmagi epiˈohuna
yupahi letuhaˈa henaki sulu suluˈya liˈahabe? Ya ligo, enali: 12 sulu suluˈya
yabe lite lu emiˈahana.
20 To ai ma lu epiˈehina: To maˈasi, beleti noseˈna 7 li gofa huto 4000
bonaˈmagi epiˈohuna yupahi letuhaˈaya henaki sepekeˈna liˈahabe? Ya ligo,
enali: 7 sepekeˈna yabe lite lu emiˈahana.
21 Ya lago, ai: Ana henabe lite menekehelibe? Nani beleti noseˈnamoˈmu
nekesa keheli keheli hilunaˈa meniˈibe. Yesu ya luto lu epiˈehina yabe.

Bu pisi luˈehina bomofihi Yesu leˈmo bati huˈehina

22 To yalo Yesu to panaˈalobomagi hiti Betesaita hepatoga nehetite
neminago, bonaˈmagi bo mone bu pisi luˈehina bomo Yesutoga leˈmete bite:
Oho. Kayapotu bako huletogobe lite buka tilago,
23 ai bu pisi luˈehina bomofihi yapo lito, leˈmoto buto nohi hepatogati
heˈmito buto leˈmo fegutoga moloto libiˈna buˈalo ho folo etoto to yatu
buˈalo bako hu etotoˈa: Henana bu nogane luto loka hago,
24 ai gili huto bu go saga huloto ma luˈehibe: Nani yatai bonaˈmagihi yafa
legi hite kapo nemalago bu nogobe.
25 Ya ligo, Yesu mone hiti yatu buˈalo bako higo, ai gili gili huto nohutoˈa
buˈa i gili huto bu go bati huˈehina yabe.
26 To Yesu: Yaˈma nohi hepatoga metise nohutoka hepatoga faˈmene bufa
hubo, luto ho lifiˈehina yabe.

Yesuhi Huˈmau koho lifiˈehina bo nohane Pitau lu emiˈehina
Mt 16:13-20; Lk 9:18-21

27 To yalo, Yesu panaˈalobo hitiˈi Sisalia Filipai kapogu niˈina hepaˈmo
bego bego hiluneˈmu nebago Yesu panaˈalobo ma luto enoloka hoˈehina:
Asaga bonaˈmagi nani kumu hena ka nelabe?
28 Ya ligo, enali ma liˈahana: MoneˈamagiYoniu nagami folose bo yabe
lite nelabe. To moneˈamagi Elaiya yabe lite nelabe. To moneˈamagi koyapa
ka lu huto huto bo moneuba akuˈi ho notibe lite nelabe. Kai kumu ya lite
nelana yabe.
29 Ya lago, ai: To lenaliya? Lenali nani kumu kaga henana lite nekehelibe?
Yaˈma ya luto enoloka nohago, Pitau ma luto lu emibe: Kai Huˈmau keleˈmo
ho tiˈehina bo, Mesia nohane.
30 Ya ligo, Yesu amuya kaga lu epito ma lu epiˈehina: Lenali ana kaga nani
kumu bonaˈmagihi lu meepilo. Ya luto lu epiˈehina yabe.

Kekeˈi luseˈnauba nugupisalo tigo fililunaˈmu yabe Yesu luˈehina
Mt 16:21-28; Lk 9:22-27

31 To yalo, kaga lu noepito ma luˈehibe: Nani Kokulumaguti limiˈohuna Bomofita alihi kalanaˈi mele netete to bagaˈa hitiˈna nugupisalo tinogo kofilube. To enali olopa mono bonaˈmagi hiti sipi monoˈi kaba bomagi hiti to mono ka negana bonaˈmagi hiti enemegesa hi nimilete nahalabe. To malipu yafalo noho fililenogoˈni loeyagi moneyagi yegegu keligu minolotoˈni yalo filiˈohunaguti gololo tuto ho tito minalube.
32 Yesu yaˈma huto hilina hapaˈa lu hokolo hu epiˈehina yabe. To ya lulago Pitau Yesuhi sugunaˈi nesiˈasi leˈmoto buto bugu ka ma luto lu emiˈehina: Yaˈma ka lege nobo. Henabe luto koho fililabe?
33 To ya noligo, Yesu i behe huto panaˈalobo asagaˈi bu enogoto ma luto Pitahi ka emekiˈehina: Satao, nemegesalo minobo. Kai Huˈmamofitoga keheli emito menominane. Kai melugu bonaˈmagihi kehelise ˈnaˈani lito nominane.
34 Yalo Yesu panaˈalobo hiti asaga bonaˈmagi hiti kehe igo ago ma lu epiˈehina: Nemegeˈi malalubeˈmu nohina bouba ma huto minalibe. Ai hapaˈamuˈi: Nemetahana meniˈibe luto heˈmiloto malipu li kofiloto ˈa nemegeˈi bati huto malalinaˈmu yabe.
35 To bo moneuba mehaˈa li pili koto minalina bomofi ai mehaˈa fenene hilibe. To bo moneuba nani kumu luto to ka lamanaˈa kumu luto mehaˈa nimilina bomofi, ai mehaˈa minoba minoba hilinaˈmu yabe.
36-37 To bouba hena minaˈa heˈmito mehaˈa akuˈi lilina niˈibe? Mone meniˈibe. Yogo feˈnohi asagaˈi yaˈma melugu niˈinana li baga ilenogo, to mehaˈa fenene higo bati huto minalifihe? Oˈe. Ya huto meniˈibe.
38 To bo moneubafi yaˈma ka mekehelise foipa nehana kanagu nani kumu to kaˈnimu megesa hu nimilenogo, nani Kokulumaguti limiˈohuna Bomofita, alihi ana huto nemegesa hu emito minalube. Nani alihi afoˈnifu neleˈmo bati hulenogo to fana mehaˈni besa lago nohutoˈni to hetofa agelomagi hiti aluna kanagu nani ana boˈmu nemegesa hu emito minalube. Yesu ya luto lu epiˈehina yabe.

9

1 To Yesu ka mone hiti ma lu epiˈehina: Lusiga lu nolepube. Alihi Huˈmau ai kapoˈa amuya hiti leˈmo huto hilina kanagu yaˈma bonaˈi yatai malo nehanaˈa moneˈamagi enali mefilise nehite bu galanaˈmu yabe. Yesu ya luˈehina yabe.

Yesuhi gufaˈalo sipi fana to etoˈehina
Mt 17:1-13; Lk 9:28-36

2 To yalo, loeyagi loeyagi loeyagi yege yupahi su holago, Yesu Pitanogo Yemesinogo Yonigihi eneleˈmoto buto sipi kosagu titoˈa, anaga enubuˈanilo gufaˈa gulu foto besa lago yege fiseˈna huto minoˈehibe.
3 To kataˈa ana huto besa lago lusi koholina lolo huˈehibe. Melugu bonaˈmagi kata okala henogo ya suhi huto koholina lolo menohibe. Lusi koholina gofa huto lolo huˈehina yabe.
4 To Yesu ya huto yege fiseˈna lolo nohigo, koyapa bomaleˈi Elaiya hiti Mose hiti enubulo huto hiteˈatiti Yesu hiti kaga lite nehago bu geˈahabe.
5 To Pitau Yesuhi ma lu emiˈehina: Oho, babafio. Lali ma hepatoga bati huto nominone. Lali yege goli nohi loe yagi mone yagi gilune. Kaika mone Mosehi mone Elaiyahi mone ya huto gilenogo nokebesifiye?
6 Enali panaˈalobomagi enelesa gofa ligo, Pitau koli nohuto hena ka lilube, luto ekesa kehelito ana ka luˈehibe.

7 To yalo enalitoga sopohi gilago soponuguti nogo moloto ma luʻehina:
Yaʻma bo naniʻni panaʻni nohibe. Nigi moneko panaʻni nibita huʻehina
panaʻni nohinagi kaʻa kehelilo.
8 Ya ligo, enali bu ge saga hiteʻani fato bomaleʻi felefa haʻigo, Yesu aiʻasigo
nohigo bu geʻahana yabe.
9 To alihi kosaloti nelimigo, Yesu amuya ka lu epito ma luto ka epekiʻehina:
Lenali yatai bu geʻahanana bonaʻmagihi lu meepilo. Alihi nani, Koku-
lumaguti limiʻohuna Bomofita filiʻohunaguti ho notinogoʻni bati hite ka lu
epilabe.
10 Ya ligo, enali kehelite ka lu meepise mineteʻani, suguna hite enegekesa
yigiba yigiba hite mineʻahabe. Ai filiʻehinaguti ho tilube luto nolina
kamofihi hapaʻa henana niʻibe lite enegekesa kehelite ai loka hago ai loka
hago hite mineʻahana yabe.
11 To Yesuhi ma lite loka heʻahabe: Enali mono ka negana bonaʻmagi
Elaiya yataʻa olenogo yabe lite nelana ka henabe lite ya nelabe?
12 Ya lago, ai kaʻanilo nonaʻa ma lu epiʻehina: Maʻnaka. Elaiya yataʻa
oloto asagaʻna leʻmo bati hilibe luto mono kagu akeyeʻahana niʻibe. To
Kokulumaguti limilina Bomomuʻi henana keyeʻahana niʻibe? Ai kumu ma
lite liʻahanamo niʻina: Bonaʻmagi enemegesa hi emite luna lana asagaʻi hi
etelenogo gabuʻa sipina gilinaʻmu yabe. Ai kumu ya luto mono fayanugu
keyeʻahanamo niʻibe.
13 To nani ma luto lu lepilugi kehеliʻehilo. Elaiya ao su hoʻehinagihe.
To olago, enali sibi suhi asagaʻna hi eteʻahabe. Asagaʻna enegekesa
yigiʻahanamofihi suhi yaʻma hi eteʻahana yabe. Mono kalugu ana hi
etalabe luto koyapa koyoʻehina niʻibe. Ai kumu koyoʻehina ka asagaʻi ahuto
huʻehina yabe. Yesu ya luto lu epiʻehina yabe.

Yesu mone panaʻmofihi komopaʻaguti foipa fele leʻmo heʻmiʻehina
Mt 17:14-21; Lk 9:37-43

14 To alihi enali limite bite asaga panaʻalobomagi nehanaga nehetite, babu
bonaʻmagi enalitoga ete li gehesa nehago mono ka negana bonaʻmagi enali
hiti kenasabo nebigo bu geʻahana yabe.
15 To nehetigo, asaga bonaʻmagi Yesuhi bu negeteʻani yege fite aitoga
hololu lite bite be tigiʻahabe.
16 To Yesu panaʻaloboʻamagihi ma luto enoloka hoʻehina: Lenali enali hiti
hena ka lite mineʻahabe?
17 To bo moneuba, li gehesa nehanaguti, ma luto lu emiʻehina: Oho,
Babafio. Nani panaʻnimo foipa fele komopaʻagu nohigo, ka meluse nom-
inabe.
18 To fato fato yupapogu feleuba ekesalo i hekini lolago, ai kana fu tito
libiʻna goya goya nohuto to baga yogoʻa heni sala nokoto to gufaʻa kesepu
kesepu ilata nohibe. To nani ana panaʻni kaitoga leʻmoto bilubeʻmu no-
hutoʻni yaʻma panaʻaloboka, lenali leʻmo heʻmi etalo luto enoloka honamo
enali leʻmo bati mehi etese mineʻahana yabe.
19 Ya ligo, ai ma luto lu epiʻehina: Abo. Lenali yatai bonaʻi nanitoga lene-
mehi mebina bonaʻi nehabe. Nani lenalitoga henaki yupahi minelenogomo
nanitoga lenemehuba bilibe? To henaki yupahi lenegeba hulenogo ka
kehelilabe? Ana panaʻmo nanitoga leʻmete alo.
20 Ya ligo, enali ana panaʻmo aitoga leʻmete ago, ana feleuba Yesuhi bu
nogotoʻa panaʻi kalake nohago melugu kanafu tito nokoto kese kese noito,
libiʻna goya goya huto koʻehibe.

21 To Yesu ana panaˈmofihi afoˈafihi ma luto loka hoˈehina: Panaka henaki
kanagu ya huto minoˈehibe? To afoˈafu: Koyapasana, lagasoˈasi nohinati ya
suhi luˈehibe.
22 Ya huto minoba minoba nohigo ana feleuba panaˈnimofihi halubeˈmu
fato fato yupahi logogu leˈmo laki huˈehina yabe. To fato fato yupahi
nagami hefunugu leˈmo nofu tuˈehina. To kaiya leˈeheˈmalatamo keheli bati
nohapiye? To kai keheli bati hulotoka kekeˈi nolu leˈetotoka leˈeheˈmobo.
23 Ya ligo, Yesu ma lu emiˈehina: Kai henabe luto keheli bati nohapiye
luto noloka hane? Nanitoga keheli uleˈale huto komopaˈa nimilina bouba
asagaˈna bati huto li huto hilinaˈmu yabe.
24 To panaˈmofihi afoˈafu anaˈasi sipi nogo moloto ma luto lu emiˈehina:
Babafio. Kaitoga keheli uleˈale nohube. Akuˈi mone keheli sibina nohunagi,
neheˈmobo.
25 Ya ligo asaga bonaˈmagi hololu lite hetegete neago, Yesu bu enogoto
foipa felemofihi ma luto ka emekiˈehina: Kai foipa fele yale. Ekesaˈa bagaˈa
i hekini loˈahata fele yale. Ma panaˈmofihi komopaˈaguti heˈmi etoto bufa
hulotoka akuˈi aitoga meobo. HeˈmI etoto buboˈma.
26 Ya ligo ana feleuba sipi nogo moloto panaˈi kalake gofana huto ho etoto
heˈmi etoto bufa hulago, ana panaˈi filiˈehina legi huto minabe. To asaga
bonaˈmagi bu gete: Afilifa huˈehibe lite liˈahana.
27 To Yesu buto yato lito leˈmo saga higo, ana panaˈi ho tito batiˈna
minoˈehina yabe.
28 To alihi Yesu nonugu tilago panaˈaloboˈamagi suguna hite ma lite loka
heˈahana: Lali ana felemofihi heˈmi etaluta henabe luto bati mehuˈohune?
29 To ai ma luto lu epiˈehina: YaˈmanaI felemo amuya keneˈi nohina yabe.
Lenali faˈmene leˈmo heˈmilana meniˈibe. HuˈmamofitogaI yataˈa nunumu
hite loka helete alihi bati hite leˈmo heˈmilanaˈmu yabe.

Yesu filiIina ka mone hiti lu epiˈehina
Mt 17:22-23; Lk 9:43-45

30 To enali ana hepatogati heˈmite bite Galili kapogu kapo melete biˈahabe.
To Yesu: Nani kumu bonaˈmagi kehelilana lagaˈni menebesibe luto ligo
sugunaˈi biˈahabe. Ai panaˈalobo kaga lu epito nohigo sugunaˈi biˈahana
yabe.
31 To ai ma luto kaga lu epiˈehina: Bonaˈmagi alihi nani Kokulumaguti
limiˈohuna Bomofita neleˈmete bite nahalabe. To nehe fililenogoˈni loeyagi
moneyagi yegegu keligu minolotoˈni akuˈi ho tilube.
32 Ya ligo, enali yaˈma kaˈa enelepiseˈnamofihi mekehelise nehanati to
akuˈi enelesaˈani ligo hapaˈa loka mehese mineˈahana yabe.

KiyiˈafuI ai sipi bo minalibe?
Mt 18:1-5; Lk 9:46-48

33 Bite bite Kapaneami hepatoga nehetigo Yesu nonugu tito nominotoˈa
panaˈalobo ma luto enoloka habe: Lali kapogu noototi lenali henabe kaga
lite kenasabo bite mineˈahabe?
34 To enali kaga melise mineˈahana. HenaˈmubeI Enali kapogu
neete yaˈma folagahaˈanigu kiyiˈafu sipi bo minalibe lite kenasabo bite
mineˈahana yabe. To yaˈmu enelesaˈani ligo, ka melise mineˈahabe.
35 Ya hago Yesu komopaˈatu keheliloto meto minotoˈa panaˈaloboˈa 12
magi kehe igo ago ma lu epiˈehina: Kibina bouba faˈmenenaˈmu kibina bo
lolo nohifihe? OˈeI Ai yataˈa faˈmene bo nohuto asaga bonaˈmagihi koko hu
epoloto alihi kibina bo lolo nohibe.

36 Ya luloto, lagaso yagapanaˈi mone leˈmo saga huto enali folagahaˈanigu
leˈmo ho tito nu kiloto nohuto ma lu epiˈehina:
37 Bo moneuba nani kumu luto yaˈma yagapanaˈmagihi moneˈa be tigito
leˈmoto gulu hilina bouba ai ana huto nebe notigibe. To nani nebe tigilina
bouba ai ana huto noho lifiˈehina bo Huˈmau ana huto be notigibe. Yesu ya
luto lu epiˈehibe.

Fatehatini lolo mehilina bouba lenalalutinifu nohilibe
Lk 9:49-50

38 To Yoniu ma lu emiˈehina: Babafio. Laliya, bo moneuba kigika hoto
foipa fele eneleˈmo noheˈmigo bu gototi: Ya mehubo luto lu laga hu
etoˈohuta yabe. Ai lali lemegeˈi menomalana bo nohinagihe.
39 Ya ligo, Yesu ma luto lu emiˈehina: Oˈe, ya luto lu laga mehu etobo.
Boubafi nigiˈni hoto hetofa suhi topa hose suhi hulata bouba ai akuˈi
meleˈisi nemegeka melilinaˈmu yabe.
40 Lalitoga megesa hu melimilina bouba lalitoga nominana bo nohibe.
41 Lusiga lu nolepugi keheliˈehilo. Bo moneubafi moneuba lenali Kilisitohi
nagaˈi nehana kumu luto nagamiˈi mone nesiˈasi lepinogo, Huˈmau alihi
nonaˈa hetofanaˈa emilibe. Nani bonaˈni nagami epiˈahatalo yabe luto
minaˈa emilibe. Yesu ya luˈehibe.

Miˈmi huseˈnauba foipana li huto nohibe
Mt 18:6-9; Lk 17:1-2

42 To ka mone hiti ma luto lu epiˈehina: Akuˈi bo moneubafi moneuba
yaˈma lagaso yagapana mone leˈmo foipa hulenogomo, Huˈmau ana bo-
mofihi gofana huto ka emekiloto osahi emilinaˈmu yabe. Ana bomofihi
lubahaˈalo efa kosa sipina nagatu mu tifilete to sipi hefupogu leˈmo heˈmi
eteˈahatita bati hititaˈmu yabe. Huˈmau lusina huto halina niˈibe.
43-44 To ya huto niˈigo, kayapotu foipana huse bo nohapi, ana kayapo laga
hu heˈmibo. Kayahi luga luga hiti niˈigo logo loba loba huto mesobose
hepatoga bilata bati mehuˈehibe. To kayahi mone kegiˈa meniˈinogo
Huˈmamofihi kapogu tito minoba minoba hilata ya bati huto niˈibe.
45-46 To ana huto kigitu foipana huse bo nohapi, ana kigigusaka laga hu
heˈmibo. Kigi luga luga hiti nohuto logo loba loba huto mesobose hepatoga
bilata bati mehuˈehibe. To kigigusa mone kegiˈa meniˈinogo Huˈmamofihi
kapogu tito minoba minoba hilata, ya bati huto niˈibe.
47 To kubuloti foipana huse bo nohapi, ana kubu li buyu hu heˈmibo.
Kubuka luga luga hiti nohuto logo mesobose hepatoga bilata bati
mehuˈehibe. To kubuka mone kegiˈa meniˈinogo Huˈmamofihi kapogu tito
minoba minoba hilata, ya bati huto niˈibe.
48 Yaˈma logo hepatogaya logoˈa mesobose loba loba huto nolago anaga
bilana bonaˈmagihi enugufaˈani pata siba siba nohigo sigifaˈmagi enugufa
neba neba hite nelabe.
49 To anaga bilana bonaˈmagihi enugufaˈanilo, lali noseˈnagu hege kusu
kusu tito nohuta suhi huto, anaga enugufalo logomo kusu kusu tito lalibe.
Yesu ya luto lipoti epiˈehina yabe.
50 To ka mone hiti ma luto lu epiˈehina: Hegemoya hetofa noseˈna niˈibe.
Akuˈi ekesaˈa meniˈigo, bati menohibe. Ekesaˈa meniˈinogomo lali hiyaˈa
huto leˈmo bati hilune? Leˈmo bati hilutaˈa meniˈibe. To lenaliya hetofa
hege legi hite minete sibina mehise bati hite minalo. Lenali koguna ite
minalo. Yesu ya luto lu epiˈehina yabe.

10

Bouba lihaʻa leʻmo heʻmilina ka Yesu luʻehina
Mt 19:1-12; Lk 16:18

1 Yalo Yesu to panaʻalobomagi anagati heʻmite bite Yutia kapogu biteʻani to Yotani nagami muya beletoga niʻina kapogu biʻahabe. To anagu babu bonaʻmagi Yesutoga ete li gehesa nehago ai mone yupahi hiti kaga lu epilata huto minoʻehibe. Ai hapaʻa ya huto niʻina yabe.

2 To Felosi bonaʻmagi aiʻi fi taga hi etaluneʻmu nehite ete ma lite loka heʻahana: Ma bose. Bo moneuba lihaʻa leʻmo heʻmilinaʻa yaʻma bati huʻehifi bati mehuʻehibe. Kai lu limibo.

3 Ya lite lago ai ma luto lu epibe: Moseu hena ka luto koyoʻehina nekehelifiye?

4 To enali ma lite lu emiʻahana: Moseu ma luto luʻehina: Bo moneuba lihaʻa leʻmo heʻmilubeʻmu nohuto ai yataʻa fayahi mone goto emiloto yalo leʻmo heʻmilinaʻmu yabe. Moseu ya luto koyoʻehina yabe.

5 To ya lago, Yesu ma luto lu epiʻehina: Moseu lenali komopatini efahi fiʻehina bo nehago keheliʻohutoʻa ana ka luto koyoʻehina yabe.

6 To koyapa Huʻmau asagaʻna hapi fito li huto huʻehina kanagu ai ma luʻehina: *Bo hiti aʻi hiti li huto huʻehina yabe.*

7 To yalo ai ma luto luʻehina: *Bouba itoʻafinogo afoʻafinogo heʻmi etototo lihaʻa nohinalo buto minalibe.*

8 To anaga bigo, etali li nupa hite minete kogunale lolo hite minalaʻibe. Huʻmau ya luto lu moloʻehigo, yaʻmu etali alobole loe bonate meminese moneko bonaʻi minalaʻina niʻibe.

9 To ya higo, Huʻmau leʻmo nupa huʻehina alobole, lenali bonaʻmagi loko mehi etatalo. Yesu kaʻanilo ya luto luʻehina.

10 To alihi nonugu tite neminete, panaʻalobomagi ana kagaʻmu loka heʻahabe.

11 To ai ma luto lu epiʻehina: Bouba lihaʻa leʻmo heʻmiloto to fato aʻi lilina bouba, ai gumina nofalabe.

12 To ana huto, aʻuba bahaʻa heʻmeto fato bolo bilina aʻuba, ai ana huto gumina nofalabe. Yaʻma suhi sigimi hilata nehana yabe.

Yesu yagapanaʻi lusa gi epoloʻehina
Mt 19:13-15; Lk 18:15-17

13 To yalo, bonaʻmagi yagapanaʻani aitoga eneleʻmete ete Yesu bako hu epoloto enunu kito lusa gi epalalibe lite eneleʻmete neago, panaʻaloboʻamagi ka epekite lu laga hiʻahabe.

14 To ya hago, Yesu bu enogoto keheliloto panaʻaloboʻa sipi ka epekito ma lu epiʻehina: Oʻe. Ya mehilo. Lagaso yagapanaʻmagi nanitoga bati hite alanaʻmu yabe. Lu laga mehilo. Yagapanaʻi suhi hite nemina bonaʻmagi Huʻmamofihi kapogu tilanaʻmu yabe. Lusiga lu nolepube.

15 Bo moneubafi moneuba lagaso yagapanaʻmofihi suhi huto Huʻmamofitoga agoya hu emilina bouba, ai Huʻmamofihi kapogu tilinaʻmu yabe. To bo moneubafi moneuba lagaso yagapanaʻmofihi suhi huto Huʻmamofitoga agoya hu meemilina bouba, ai Huʻmamofihi kapogu metilinaʻmu yabe.

16 Yesu ya luloto, yagapanaʻmagi enunu kito yapo enugufalo li moloto bebe sana ka lu epito minoʻehina.

Yogo feʻnohi babu luto li nupa huʻehina bomofihi kaʻa
Mt 19:16-30; Lk 18:18-30

17 To alihi Yesu kapo malalubeʼmu nohigo, bo moneuba hololu luto oto
aitoga lahupa nohi fito ma luto loka hoʼehina: Oho afoʼnigabe. Bati bo
nohane. Nani henaʼni hulenogoʼni nemehuba minoba minoba hilibe? Lu
nimibo.
18 Ya ligo, Yesu ma luto lu emiʼehina: Kai nani kumu henabe luto bati bo
nohane luto nolane? Asaga bonaʼmagi bati bo menehana yabe. Huʼmauaiʼasigobatibonohinayabe.
19 To Moseu keya ka luʼehina kaʼa asagaʼi kai keheliʼahata niʼibe. Mone:
Kai bonaʼi ho mefilibo, nolibe. To mone: *AʼI gumina mefolobo,* nolibe. To
mone: *Gumina melibo,* nolibe. To mone: *Ka foya nelinogo kai faga faga
melubo.* To mone: *Soya ka luto feʼnohi melibo.* To mone: *Itokafinogo
afokafinogo kagaʼatiti keheli etimibo*. Yaʼmakeyakakaiakeheliʼahatanaʼibe.
20 To ya ligo, ana bouba ma luto lu emiʼehina: Oho, afoʼnigabe. Yaʼmakeyaka asagaʼi lagasoʼasi minona kanaguti kehelito megeʼi mololata nohuna
yabe.
21 Ya ligo, Yesu aiʼi bu goto minoto ginaga nofigo ma luto lu emiʼehina:
Kaika hapaka monekoʼisi mehuʼahatana niʼibe. Kai buto feʼnohakaloti'i
minaʼa lilotoka ito buto enumuhi menina bonaʼmagihi epiletogomo
Huʼmaukokulumagakemetahanakayegeyegeʼnamolo ketalinaʼmu yabe.
To yaʼma hulotoka oto nemegeʼi molobo.
22 Ya ligo, ana bouba keheliloto li pisigito minoʼehibe. HenaʼmubeAiʼa feʼnohaʼa babu luto niʼigo kehelito komopaʼa keta higo li pisigiloto
nohinagati bufa huʼehina yabe.
23 Ya higo, Yesu bu goto bonaʼi bu go beloloto panaʼalobomagihi ma luto
lu epiʼehina: Ke. Yogo feʼnoho bonaʼmagi Huʼmamofihikapogutilanaketa
gofa nohibe.
24 Ya ligo, panaʼalobomagi kaʼamuʼi topa hete: Abo. Keta hina ka nolibe
lite ai lu eminogo ai lu eminogo hite nehago Yesu ka mone hiti ma luto
lu epiʼehina: PanaʼalobonʼiseEnaliyogofeʼnohienemetahanaʼaniniʼina
bonaʼmagi Huʼmamofihikapogutilanaketagofanohibe.
25 Kameli yagauba neka hokolo kapoʼagu kikipa hoʼehinaʼa faʼmene bati
huto bilifiye? OʼeAmuyamolotofitofolotobilinaʼmuyabeTo ana
huto feʼnohaʼa silagaʼi niʼina bouba Huʼmamofihikapogutilinaketagofa
huʼehina yabe.
26 Ya ligo enali lusina hite topa hete ma lite lu emiʼahana: Yahi, hiya
bonaʼmagi Huʼmamofihikapogutilabe? KiyiʼafubatihinogoHuʼmaubuto
bilina niʼibe?
27 Ya lago Yesu enali enamapahi fito ma luto lu epiʼehina: BonaʼmagilolomehilanaʼahutoniʼibeTo Huʼmauaibatinohutoenehеʼmalinaʼahuto
niʼibe. Ma melugu bonaʼmagi lolo hilanaʼa keta hilina asagaʼnamofihi enali
lolo mehilanaʼmu yabe. Huʼmauaiamuyaʼahitibouba ketaʼahitiʼnamofihi
lolo hilinaʼmu yabe.
28 Ya ligo Pitau: Laliya nasana asagaʼnati heʼmitoti kemegeʼi moloto
oʼohuta yabe, luto noligo Yesu ma luto luʼehina:
29-30 OʼyoAmuyamolotofitofolotobilinaʼmuyabeTo ana
huto feʼnohaʼa silagaʼi niʼina bouba Huʼmamofihikapogutilinaketagofa
huʼehina yabe.
26 Ya ligo enali lusina hite topa hete ma lite lu emiʼahana: Yahi, hiya
bonaʼmagi Huʼmamofihikapogutilabe? KiyiʼafubatihinogoHuʼmaubuto
bilina niʼibe?
27 Ya lago Yesu enali enamapahi fito ma luto lu epiʼehina: BonaʼmagilolomehilanaʼahutoniʼibeTo Huʼmauaibatinohutoenehеʼmalinaʼahuto
niʼibe. Ma melugu bonaʼmagi lolo hilanaʼa keta hilina asagaʼnamofihi enali
lolo mehilanaʼmu yabe. Huʼmauaiamuyaʼahitibouba ketaʼahitiʼnamofihi
lolo hilinaʼmu yabe.
28 Ya ligo Pitau: Laliya nasana asagaʼnati heʼmitoti kemegeʼi moloto
oʼohuta yabe, luto noligo Yesu ma luto luʼehina:
29-30 OʼyoAmuyamolotofitofolotobilinaʼmuyabeTo ana
huto feʼnohaʼa silagaʼi niʼina bouba Huʼmamofihikapogutilinaketagofa
huʼehina yabe.
26 Ya ligo enali lusina hite topa hete ma lite lu emiʼahana: Yahi, hiya
bonaʼmagi Huʼmamofihikapogutilabe? KiyiʼafubatihinogoHuʼmaubuto
bilina niʼibe?
27 Ya lago Yesu enali enamapahi fito ma luto lu epiʼehina: BonaʼmagilolomehilanaʼahutoniʼibeTo Huʼmauaibatinohutoenehеʼmalinaʼahuto
niʼibe. Ma melugu bonaʼmagi lolo hilanaʼa keta hilina asagaʼnamofihi enali
lolo mehilanaʼmu yabe. Huʼmauaiamuyaʼahitibouba ketaʼahitiʼnamofihi
lolo hilinaʼmu yabe.
28 Ya ligo Pitau: Laliya nasana asagaʼnati heʼmitoti kemegeʼi moloto
oʼohuta yabe, luto noligo Yesu ma luto luʼehina:
29-30 OʼyoAmuyamolotofitofolotobilinaʼmuyabeTo ana
huto feʼnohaʼa silagaʼi niʼina bouba Huʼmamofihikapogutilinaketagofa
huʼehina yabe.
26 Ya ligo enali lusina hite topa hete ma lite lu emiʼahana: Yahi, hiya
bonaʼmagi Huʼmamofihikapogutilabe? KiyiʼafubatihinogoHuʼmaubuto
bilina niʼibe?
27 Ya lago Yesu enali enamapahi fito ma luto lu epiʼehina: BonaʼmagilolomehilanaʼahutoniʼibeTo Huʼmauaibatinohutoenehеʼmalinaʼahuto
niʼibe. Ma melugu bonaʼmagi lolo hilanaʼa keta hilina asagaʼnamofihi enali
lolo mehilanaʼmu yabe. Huʼmauaiamuyaʼahitibouba ketaʼahitiʼnamofihi
lolo hilinaʼmu yabe.
28 Ya ligo Pitau: Laliya nasana asagaʼnati heʼmitoti kemegeʼi moloto
oʼohuta yabe, luto noligo Yesu ma luto luʼehina:
29-30 OʼyoAmuyamolotofitofolotobilinaʼmuyabeTo ana
huto feʼnohaʼa silagaʼi niʼina bouba Huʼmamofihikapogutilinaketagofa
huʼehina yabe.
26 Ya ligo enali lusina hite topa hete ma lite lu emiʼahana: Yahi, hiya
bonaʼmagi Huʼmamofihikapogutilabe? KiyiʼafubatihinogoHuʼmaubuto
bilina niʼibe?
27 Ya lago Yesu enali enamapahi fito ma luto lu epiʼehina: BonaʼmagilolomehilanaʼahutoniʼibeTo Huʼmauaibatinohutoenehеʼmalinaʼahuto
niʼibe. Ma melugu bonaʼmagi lolo hilanaʼa keta hilina asagaʼnamofihi enali
lolo mehilanaʼmu yabe. Huʼmauaiamuyaʼahitibouba ketaʼahitiʼnamofihi
lolo hilinaʼmu yabe.
28 Ya ligo Pitau: Laliya nasana asagaʼnati heʼmitoti kemegeʼi moloto
oʼohuta yabe, luto noligo Yesu ma luto luʼehina:
29-30 OʼyoAmuyamolotofitofolotobilinaʼmuyabeTo ana
huto feʼnohaʼa silagaʼi niʼina bouba Huʼmamofihikapogutilinaketagofa
huʼehina yabe.

nohuto lilinaˈmu yabe. To alihi yupahi, kokulumagu mino kosaba huseˈna liloto to minoba minoba hilinaˈmu yabe.
31 To yatai sipi bo nehanaˈamagi moneˈa akuˈi alihi faˈmene bo minalabe. To yatai faˈmene bo nehanaˈamagi moneˈa enali alihi sipi bo minalabe. Yesu ya luto lu epiˈehina yabe.

Yesu fililinamofihi kaˈa mone hiti luˈehina
Mt 20:17-19; Lk 18:31-34

32 To alihi, enali Yelusale hepatoga bilineˈmu nehite kapo meleteˈani to Yesu kohe toto nobigo panaˈaloboˈamagi enuluhaya bigo kapo nebago to enali enemegeˈi melete nebana boanaˈmagi koli hite biˈahabe.
33 To Yesu panaˈaloboˈa 12 magihi eneleˈmoto butoˈa, bonaˈmagi alihi hi etalana ka hapi fito lu epito ma lu epiˈehina: Bu galo. Lali Yelusale hepatoga notubune. To anaga sipi mono bomagi to mono ka negana bomagi hiti enali Kokulumaguti limiˈehina Bomofihi ka foya li etelete fisa ilanaˈmu yabe. Ya hilete leˈmete bite fegutoga bonaˈmagitoga heˈmi etalanaˈmu yabe.
34 To enali kiya hi etete to gufaˈalo libiˈna hetete osahi emite yalo ho fililabe. Filifa huloto loeyagi moneyagi yege yupahi keligu minoloto, yalo akuˈi ho tilinaˈmu yabe, luto Yesu aiˈa kumu ya luto lu epiˈehina yabe.

Yemesiugo Yoniugo etali kaba bole minaluˈibeˈmu liˈahaˈina
Mt 20:20-28

35 To Yesu ya ka noligo, Sepetihi panaˈamaleˈi Yemesigi Yonigi aitoga ete ma lite lu emiˈahaˈina: Afotiˈagase. Leˈali yatai koloka haluˈinaˈa kai oˈe meluse leˈemibo.
36 To ai: Henana hu letetalube? Henana noloka halaˈibe, luto lu etimigo,
37 etali ma lu emiˈahaˈina: Alihi Huˈmau sipi bo keleˈmo ho tilenogo leˈali sogakalo lamagakalo luga luga minaluˈina bati hilifiye?
38 Ya nelaˈigo Yesu ma lu etimiˈehina: Letali noloka haˈinamofihi meke-heliˈahaˈibe. Nani ekesaˈa nagamiˈi naluna legitana huto hu netalina niˈigi letaliba ana konugutiba bati hite nalaˈina niˈifiye? To nani alihi nugupisalo keta hina nasana kofilunaˈa letugupisalo tilenogo letaliba bati hite kofilaˈina niˈifiye? Ya ligo, etali: Leˈali bati huto kofiluˈibe lite liˈahaˈina.
39 Ya laˈigo Yesu ma luto lu etimiˈehina: Maˈnaka. Letali yaˈma nagami konuguti nalaˈinaˈmu yabe. To ana nani nugupisalo alihi tilinaˈa letali ana hite kofilaˈinaˈmu yabe.
40 To yaˈma lamagaˈnigago sogaˈnigago minalaˈinamofihi yaˈma nani foyaˈni meniˈibe. Afoˈnifu, Huˈmau ai leˈmo bati hu etotoˈehina bomaleˈi luga lugaˈni minalaˈibe. Yesu ya lu etimiˈehina yabe.
41 To fato panaˈaloboˈa 10 magi yaˈma ka kehelite Yemesihi Yonihi sipi ka etemekiluneˈmu nehago,
42 Yesu enali kehe igo ago ma luto lu epiˈehina: Lenali fato bonaˈmagihi hapaˈani keheliˈahana yabe. Enali kibina boˈanimagi kaba boˈanimagi hutu hata hite enugufa limo titi hite ka epekiba epekiba hite neminana yabe.
43 To lenali ana suhi hite meminalabe. Lenalitoga sipi botini lolo hilina bouba ai liliˈna bonatini nohilibe.
44 To kibina botini lolo hilina bouba ai kele kele panatini nohilibe. Lenali hapatini ya huto minalibe.
45 To Kokulumaguti limiˈehina Bo ai henabe luto melugu noabe? Ai asaga bonaˈmagi kele keleˈi hi eminogo kibina boˈani minalube luto oˈehifiye? Oˈe. Ai kele keleˈi hu epalalube luto to enaheˈmalube luto oˈehina yabe. To bonaˈmagi aiˈi he fililenogo gufaˈalotiˈi silaga bonaˈi foipanaguti mina fito pa so epalalube luto oˈehina yabe. Yesu ya luto lu epiˈehina yabe.

Bu pisi luˈehina bo Batimeusi Yesu leˈmo bati huˈehina
Mt 20:29-34; Lk 18:35-43

46 To enali bite Yeliko hepatoga nehetite mineˈahabe. To ana hepatogati, Yesu panaˈalobоˈamagi hiti babu bonaˈmagi hiti heˈmite bite nebago bu pisi luˈehina bouba giˈa Batimeusi, Timeusihi panaˈa yagi, ana bouba me kapo beletogaˈa minoto bonaˈi ukimi ukimi huto minoˈehibe.
47 Ya huto minotoˈa bonaˈmagi: YaˈmaNasalete hepalo bo Yesu noabe lite nelago, ai keheliloto ma luto kehe iba iba huto minoˈehina: Akae. Akae. Yesuo. Kai Tebitihi nagaˈi yale. KekeˈiluNetobo.
48 Ya ligo, asaga bonaˈmagi: HeˈmiboLegeˈnobo, lite ka emekigo ai akuˈi sipi nogo moloto amuya moloto ma luto kehe iba iba huˈehina: Oho. Tebitihi nagaˈi yale. KekeˈiluNetobo.
49 Ya luto luba luba higo, Yesu keheliloto ˈa kapogu heˈmito buto: Ana bo eno, luto lu epigo enali bu pisi luˈehina bomofihi kehe ite ma liˈahana: Ma bo yale. Kofokehi lubo. Kai kumu kehe noinagi ho tito aitoga bubo.
50 Ya lago, ana bouba gutalafaˈa heˈmiloto topa hoto hololu luto Yesutoga buto nehetiˈehina.
51 Ya higo, Yesu ma luto loka hoˈehina: Nani henana hu ketalube? To bu pisi luˈehina bouba ma luto lu emiˈehina: Oho. Babafio. NubuˈniliBati hu netoletogo akuˈi bu goto minalube.
52 To Yesu ma lu emiˈehina: Kai nanitoga keheli uleˈale nohataloˈi keleˈmo bati nohunagihe. Ya hugo hepakaga bati huto bubo. Ya ligo, anaˈasi buˈa bati higo bu goto Yesuhi megeˈi moloto kapo moloˈehina yabe.

11

Yesu sipi bo legi huto Yelusale hepalugu tiˈehina
Mt 21:1-11; Lk 19:28-40; Yn 12:12-19

1 To enali Yelusale hepaˈi lebato bite Oliba kosalo tite, hepaˈi mone giˈa Betani, bege ligite bite mone hepatoga giˈa Betefasi, anaga nehetiˈahabe.
2 To Yesu panaˈalobоˈa loemo ho lifilubeˈmu nohuto ma luto lu etimiˈehina: Letali miya niˈina hepatoga bite tilete bihu kasihaˈasilo toki yaga naga iˈahana gulu hete nanitoga leˈmete aliyo. Ana toki yaga kosaba yaga yagi, bonaˈi megesalo metiˈahana niˈibe. Ana toki yagamo leˈmete aliyo.
3 To bo moneubafi moneuba: Henabe lite neliˈibe luto letoloka ne-henogomo letali ma lite li epiliyo: Kibina bouba kehe noinagihe. To aku alihi leˈoho lifinogo leˈmoto aluˈinaˈmu yabe. Letali ya lite li epiliyo. To enali meleˈisi kehelite ana toki yaga nanitoga ho lifilabe.
4 Yesu ya ligo, etali kehelilete bite ana hepalugu tite, to kugumalugu nohi kasito toki yaga mone naga iˈahago,
5 bu gete gulu hete leˈmete nebaˈigo anaga neminana bomagi bu gete: Henabe lite toki yaga gulu hete leˈmete nebaˈibe, lite lago,
6 etali Yesu lu etimiˈehina ka nonaˈa lu epiˈigo enali kehelite: Ana, leˈmete biliyo, lite liˈahana yabe.
7 Bite toki yaga Yesu nohinalo leˈmete baˈigo enali megesaˈalo nakuˈani lu malago Yesu analo tito minoto kapogu buˈehibe.
8 To babu bonaˈi moneˈamagi nakuˈani kapogu li malago, to moneˈamagi kifiguti yafa haya hetigite lite ete kapomolo tili tele hilete li melela melela hite mineˈahana.
9-10 To kohe tete biˈahana bonaˈmagi to megeˈi biˈahana bonaˈmagi hiti bite kanipo fite ma lite fokehi liˈahana: Bogiyo. Fokehi lilo. HuˈmamofitogatikibinabotinoabeAi kumu fokehi lilo. Oho. Afotifi

Tebitihi naga'i noabe. Kibina bo ho tito minalina kana ahuto hibe. Anana'mu fokehi lilo. Hu'mamofi kumu fokehi gofa lilo.

11 Ya lite nelago, Yesu Yelusale hepatoga nehetito tito buto sipi mono nonugu ti'ehibe. Tito ana nonugu ni'inanamofihi asaga'i bu go beloloto to sinihi gigo, ai i behe huto anaguti he'mito buto pana'alobo'a 12 magi hiti bite Betani hepatoga nehetite mine'ahabe.

Yesu sifehi yafa gumi'i ho'ehina
Mt 21:18-19

12 Kelete etepo, Betani hepatogati he'mite nebago Yesu kau'na hago,
13 to sifehi yafa mone haya'a hesi'ehigo foto'i bu goto: Legeya ho'ehilibe, luto anaga bu'ehibe. Buto bu goto to legeya'a halina yupahi meo'ehigo ya'mu legeya meho'ehina haya'a anasi ni'igo bu go'ehina yabe.
14 Bu goto ma lu'ehina: Abo. Ma yafa yale. Bona'magi alihi kanagu legeya'aka ligite menalabe. To ya noligo pana'alobo'amagi ka'a keheli'ahana yabe.

Yesu sipi mono nonugu ti'ehina
Mt 21:12-17; Lk 19:45-48; Yn 2:13-22

15 To bite alihi Yelusale hepatoga nehetigo, Yesu sipi mono nonugu tiloto bu goto ipaluga logo bigo ma hu'ehina. Mono nonugu bisinisi melete mina'a lilata hite neminana bona'magihi ana nonuguti enele'mo tufago bi'ahabe. To efahi senisi hila bona'magihi hita'ani li gelehe hu he'migo, efaha'ani tili tele hu'ehibe. To namaloti'i mina'a lilata hite neminana bona'magihi nebelusa'ani li gelehe hu he'mi'ehibe.
16 To mono nonugu koko kapo'ani nemalana bona'magi lu laga huto kapo hekini lo'ehibe.
17 To asaga bona'i ma luto kaga lu epi'ehina: Hu'mamofihi kagu henabe luto koyo'ehina ni'ibe? Ma luto koyo'ehina: *Nani noha'nigu asaga bona'i noto noto bona'i enali nunumu hite minalabe. Ya'mu nunumu nopo yabe lite gi halabe.*

Ya luto koyo'ehina ni'inagi, aku lenaliya ana nonugu efahi gumina nelina yabe. Ya nehago guminalo nohi alolo hu'ehina yabe, Yesu ya luto ka epeki'ehina.

18 To ya higo, olopa mono bomagi to mono ka negana enali ya hu'ehina'mu'i kehelite yalo Yesuhi he fililana kapo'a sa sa hi'ahabe. To silaga bona'magi Yesuhi kaga'amu fokehi lite nehago yamofihi enali ai kumu koli hite ho mefilise fa'mene mine'ahana.
19 To utehi noligo, Yesugi ana olopa hepatogati he'mite bite kifi hepaluga ke'ahabe.

Sifehi yafa hosopa i'ehinamofihi hapa'a
Mt 21:20-22

20 To etehi folugu'i neete sifehi yafa haya'a hiti lufusa'a hiti asaga'i lo hosopa ito lo i pigi'ehigo bu ge'ahabe.
21 To Pitau bu goto Yesuhi ka'a beto huto ma lu'ehina: Oho. Afo'nigabe. Bu gobo. Sifehi yafamo kai gumi'i ho'ahatogo alo i pigi'ehina yabe.
22 Ya ligo Yesu ma luto lu epi'ehina: O'yo, Hu'ma amuya bo nohinamofitoga keheli ule'ale hite minalo.
23 Lusiga lu nolepube. Lenali bo moneubafi moneuba mana kosamofihi ka emekito: Managati he'mito buto sipi nagamilugu folobo, luto noluto to komopa'agu ekesa loe lae mehuse ma'naka luto huto hilibe luto keheli ule'ale hinogo, Hu'mau ka'a kehelito anana hu etalina'mu yabe.

24 Ya'mu nani kaga lu nolepunagi keheli'ehilo. Kai Hu'mamofitoga
nunumu huto ana'ina loka nohotoka, to komopakagu: Hu netalibe luto
lama'naka keheli ule'ale huto ya huletogo Hu'mau ai lolo hu ketalina'mu
yabe.
25 To numuna hilube'mu nohutoka to bo moneuba koyapa sibina mone hu
keto'ehina'a ni'inogomo kai ya'ma hu'ehinana komopakaguti li he'miloto
komopaka fulu hino. Ya nohutoka numuna hilane. Kai ya huletogo koku-
lumalo Afokafu Hu'mau ana huto kaika foipanaka he'mi ketoto kaitoga
komopa'a fulu hilina'mu yabe.
26 To kai bona'magihi foipana hi kete'ahanana komopakaguti
mehe'miletogo Hu'mau kokulumalo Afokafu ana huto kaika foipanaka
ya'ma mehe'mi ketalina'mu yabe. To kaitoga komopa'a fulu mehilina'mu
yabe.

Kiyi'afu koho lifi'ehina ni'ibe lite Yesuhi loka he'ahana
Mt 21:23-27; Lk 20:1-8

27 To Yelusale hepatoga mone yupahi hiti neheti'ahana. To Yesu sipi mono
nopogu humofa'na nohigo sipi mono nohi kaba bomagi hiti to mono ka
negana bomagi hiti,
28 enali aitoga ete ma lite loka he'ahana: Kiyi'afu sipi bo nohane luto
koho lifigo oto ya'ma hulata nohane? Kiyi'afu lu kimi'ehigo ya suhi lulata
nohane? Lu limibo.
29 Ya lago ai ma luto lu epi'ehina: Nani ana huto lenoloka halube. Lenali
lenoloka haluna'a yata'a ka nona'a lu nimilenogo nani alihi noho lifi'ehina
bomofihi gi'a ho lepilube.
30 Mafi. Yonihi, kiyi'afu ho lifigo oto nagami folo epolo'ehibe? Koku-
lumalo bouba ho lifigo oto nagami folo'ehifi, melugu bona'magi ho lifigo
oto ya hu'ehibe? Lenali ya noluna kagalo lu nimilo.
31 Ya luto ligo enali musi musi ka lite ai loka hago ai loka hago hite ma
li'ahana: Henabe kaga lu emilune? Lali: Kokulumalo bouba ho lifi'ehibe,
luto lu emilenogo ai: Ya ya, henabe lite agoya hi meemi'ahabe? luto loloka
halibe.
32 To lali: Melugu bona'magi ho lifi'ahabe luto lilupiye? to asaga
boana'magi Yoni kumu hetofa bo, lu huto huto bo yabe, lite nekeheligo
ya'mu enali koli nehite Yesutoga bite ma lu emi'ahana: Lali meke-
heli'ohune.
33 Ya lite ka'alo lu emigo ai: Nani ana huto noho lifi'ehina bomofihi gi'a
ho melepiluna'mu yabe, luto lu epi'ehina yabe.

12

Foipa bomagi bai naga'i foya kaba hi'ahanamofihi fono ka
Mt 21:33-46; Lk 20:9-19

1 To yalo, Yesu kaga lu epilube'mu nohuto fono ka ma luto lu epi'ehina:
Bo moneuba naga'i foya kofoto to gegisa fi bego bego huto'a, to kaba bo
minalana noho gito'a, to naga'i legeya'a li letite bai nagami'i lolo hilana keli
mone kifiloto'a, yalo kaba bomagi enele'mo ho tiloto'a, fato kapogu buto
mino'ehibe.
2 To alihi legeya hoto uya'i lago, legeya'a mone ligilube luto kele kele
pana'a mone ho lifigo bigo,
3 enali luba sabo hite osahi emite kehe neigo, ai legeya meligise fa'mene
o'ehina yabe.

4 Ya hi etago, foya afoˈafu kele kele panaˈa mone hiti ho lifigo bigo, enali
ana hite osahi emite lataha'a i loko hite golahi hilete bati mehina suhi hi
eteˈahana yabe. To yalo kele kele panaˈa mone hiti ho lifigo bigo aiˈi he
filiˈahana yabe.
5 To yalo fato fato yupahi kele kele panaˈa fato fatoˈi enoho lifigo bago
enali moneˈa osahi epite to moneˈa enehe filite ya hi epeleˈahana yabe.
6 To yalo foya afoˈafu ma luˈehibe: Nani ketoˈohuna panaˈni ho lifilenogo
buto ka lu epilenogo ka kehelilabe. Ya luto aiˈa panaˈa, gi moneko panaˈa
yagi aimo ho lifigo bigo,
7 enali foya kaba bomagi ana panaˈi fotoˈi bu gete ma liˈahana: Oho. Foya
molo lilina panaˈa noabe. Lali ho fililototi foyaˈa laliti lilune.
8 Ya liteˈani ana panaˈi leˈmete bite he fililete, foyaguti leˈmete bite heˈmi
eteˈahana yaˈma luˈehina kilihe'i yabe.
9 To ya hago foya afoˈafu keheliloto henana hu epalalibe? Ai keheliloto
buto ana foya kaba bomagihi asagaˈi enoho fililotoˈa, foya fato bomagi
epinogo kaba hilabe. Yesu ya lu epiˈehina yabe.
10 To ai ma luto ka mone hiti lu epiˈehina: Lenali mono bukugu yaˈma
leka mesoˈahafiye? Ma luto koyoˈehina niˈibe:
Liliˈnalo bomagi yaˈma efapo
bati mehina efahi yabe,
lite heˈmiˈahana.
11 Yatai ana efahuba
hetofana huto huˈehina.
Sipi Bouba ai ya suhi
li huto higo
lali fokehi lito nominone.
Lenali ana ka mekeheliˈahafiye?
12 Yesu ya ligo, enali sipi mono bomagi kehelite: Laliˈi ka lemekito ana
fono ka luˈehina yabe lite kehelite Yesuhi nagaˈi emilubeˈmu hiˈahana akuˈi
asaga bonaˈmagi kumu koli hite heˈmite bifa hiˈahabe.

Takisi efahi heˈmise hapaˈamu Yesuhi loka heˈahana
Mt 22:15-22; Lk 20:20-26

13 Bite yalo Felosi bomagi lugaˈa to Heloti nagaˈi bomagi lugaˈa hiti enoho
lifigo,
14 bite Yesuhi miˈi malaluneˈmu nehite aitoga ete ma liˈahana: Babafio.
Kai lusiga lulata bo nohane. Kai Huˈmamofihiˈkaˈa maˈnaka luto lu lepise
bo nohane. Bona kumu koli mehuse bo nohuto Huˈmamofihiˈkaˈa lusiga
luto lu epise bo nohatagihe. Mafi. Sipi kaba bo, giˈa Sisa aimofihi takisi
efahi emiluta bati huˈehifi bati mehuˈehibe? Ana efahi emilupi meemilune?
YaˈmaLomu gamanimofihi keya ka megeˈi malalupi, heˈmilune? Kai lu
limibo.
15 Ya nelago, Yesu enali aiˈi fi taga hiluneˈmu enipa nehago kehelitoˈa ma
luto lu epiˈehina: Lenali henabe lite nimiˈi nemalabe? Efahi legeyaˈa mone
ite ete nimitogo bu galube.
16 To ya ligo, enali efahi mone ite ete emilago, ai li saga nohuto ma luto
enoloka hoˈehina: Mana efapolo kiyiˈafihi mehaˈa hiti fayahaˈa hiti niˈibe?
17 Ya ligo, enali: Sipi kaba bo Sisahi mehaˈa yabe, lite lago ai ma lu
epiˈehina: Ya. Ana, Sisahi nasanaˈa Sisahi emilo. To ana huto Huˈmamofihiˈnasanaˈa HuˈmamofihiˈemiloYa ligo, enali hetofa ka nonaˈa epiˈehinamofi
hiti to ai kumu topa hete ka melise faˈmene mineˈahana yabe.

Bonaʻi filiʻahanaguti ho tilana hapaʻamu Yesuhi loka heʻahana
Mt 22:23-33; Lk 20:27-40

18 To yalo Satusi bomagi, enali bonaʻi fili su helete alihi akuʻi ho metilabe
lite nelana bomagi, enali aitoga ete ma lite loka heʻahana:
19 Babafio. Moseu ma luto koyoʻehina keheliʻohune: *Bo mone yaga-
panaʻi meketose fililenogomo lihaʻa gonaʻauba lilibe. Gonaʻauba lihaʻa liloto
yagapanaʻi ketolenogo ya huto goʻafihi bihaʻa huto hilabe.* Moseu ya luto
koyoʻehina keheliʻohune.
20 To mafi. Koguna 7 mineʻahabe. To yege bouba ai lihaʻa lito to
yagapanaʻi meketose fililago, ai megesaʻalo bouba ana aʻi liʻehibe.
21 To ai ana huto yagapanaʻi meketose fililago, aiʻa gonaʻauba liʻehibe.
22 To ya huto buto yaʻma kohona silagaʻi ana suhi huto ana aʻi lite
yagapanaʻi meketese fililago, yalo alihi ana aʻuba ana huto filiʻehina yabe.
23 To ya higo, alihi filiʻahanaguti ho tilana yupahi kiyiʻafihi lihaʻa lolo
hilina niʻibe? Yaʻma kogunamagi asagaʻi ana aʻi liʻahana niʻibe.
24 Ya lago, Yesu kaʻanilo ma luto lu epiʻehina: Ya. Lenali ya hite keheli
fetaga nehabe. Lenali Huʻmamofihi kaʻa hiti hapaʻa hiti mekeheliʻahabe.
To Huʻmau amuyaʻa hiti bo nohigo, lenali menekehelibe.
25 To bonaʻmagi alihi filiʻahanaguti ho tilana kanagu anaʻi kata mehi-
lanaʻmu yabe. To anaʻi melilanaʻmu yabe. Ana kanagu kokulumalo
agelomagihi suhi hite minalanaʻmu yabe.
26 To filiʻahanaguti ho tilana kagaʻmu Moseu koyoʻehina ka mone bu
megeʻahafiye? Moseu yaʻma i kulu tito loʻehina yafa bu goʻehina yupahi,
Huʻmau hena ka lu emiʻehina niʻibe? Ai ma luto lu emiʻehibe: *Nani
Abalahahi kibina boʻa Isakahi kibina boʻa Yakopuhi kibina boʻa nohube*, luto
lu emiʻehina yabe.
27 Ana kaʻamofihi hapaʻa ma huto niʻibe. Huʻmau ai enubu hiti nehana
bonaʻmagihi kibina boʻani nohina keheliʻohune. To ya higo, enali koyapa
bonaʻmagi, Abalaha yagi, Isaka yagi Yakopu yagi enali fenene mehise
nehabe enali mineme bite nehana yabe, luto nolina ka yaʻma niʻibe. To
lenaliya yaʻma keheli fetaga nehana yabe. Yesu ya luto lu epiʻehina yabe.

Kohe toto yataʻa keya ka mone tiʻehina
Mt 22:34-40; Lk 10:25-28

28 To enali Yesuhi kaga yaʻma loka nehago, to Yesu kaʻanilo kaga bati
huto lu noepigo, mono ka enelepise bo moneuba anaga minoto kehelito oto
Yesuhi ma luto loka hoʻehina: Keya ka asagaʻi niʻigo, to hiyaʻa hofa toto be
ligiʻehina ka niʻibe? Lu nimibo.
29 Ya ligo, Yesu ma luto lu emiʻehina: Yataʻa yaʻma hofa toʻehina ka ma
niʻibe. *Isilaeli nagaʻi kehelilo. Kibina bo Huʻmau monekoʻna nohuto aiʻasigo
kibina bo nohibe.*
30 To kai kibina boka, Huʻmamofihi kemehi emito, keheli emito minalane.
Kipakatu kemehakatu komopakatu kugufakatu amuya moloto aimomuʻi
keheli emito minobo. Yataʻa yaʻma niʻigo to analo yaʻma ka mone ma niʻibe:
31 Kai bonaka kumu kiginaga fito minobo. Kaika kugufaka kaba nohata
suhi huto bonakamofihi kaba hu etobo. Yaʻma keya ka loemoya, asaga
kamofihi be ligiʻehina yabe.
32 Ya ligo, mono ka enelepise bouba ma luto lu emiʻehina: Oho.
Afoʻnigabe. Maʻnaka nolane. Huʻmau monekoʻna nohibe luto lusiga
nolane. To aiʻasigo kibina bo nohibe luto lusiga nolane.
33 To lali bonaʻmofita ai kumu lipatitu lemehatitu komopatitu lugufatitu
amuya moloto lebesito keheli emiluta bati ka nolane. To bonatiʻmu

liginaga fito lugufati kaba nohuto suhi huto kaba hu epalaluta bati ka nolane. To bona moneuba ya'ma keya ka loemofitoga keheli emilata yauba silaga'namofihi Hu'mamofitoga noemutana to salamana go emutana silaga'i be ligi'ehina yabe. Kai ma'naka nolane.
34 To ya'ma bouba ya huto keheli bati huto kaga lu emigo, Yesu kehelise ma lu emi'ehina: Kai Hu'mamofihi kapo'alo lebato'isi tilube'mu nohane. To ya ligo, bona'magi enali enelesa'ani noligo kaga loka mehese mine'ahana yabe.

Mesia kumu Yesu Felosi bona'i enoloka ho'ehina
Mt 22:41-46; Lk 20:41-44

35 To Yesu sipi mono nonugu minoto ka lu noepito ma luto enoloka ho'ehina: Enali mono ka lu enelepise bona'magi henabe lite Kilisito bo Tebitihi pana'a nohibe lite nelabe?
36 Koyapa'a Tebitiu Hetofa Sikalafu'uba lu emi'ehina ka ya'ma luto ma lu'ehina:
Sipi Bo Hu'mau nani Sipi Bo'ni
ma lu emi'ehina:
Kai lamaga'nilo minotoka,
to nani fatehakamagihi enoho su holenogo
melugu minelenogo
kai kigigusakatu enemegesa'anilo
kifita ilane.
37 Ya luto lu'ehigo Tebitiu ana ka luloto Kilisito kumu: Nani kibina bo'ni yabe, luto ya'ma gi ho'ehina. Ya hu'ehigo enali henabe lite Kilisito Tebitihi yagapana'a anasi nohibe, lite nelabe? Yesu ya ligo asaga boana'magi ka'amofihi keheliba keheliba hite ai kumu fokehi li'ahabe.

Keya kaga enelepise bomagihi Yesu lu kuguma hu epolo'ehina
Mt 23:1-36; Lk 20:45-47

38 To yalo Yesu kaga luto lipoti epiloto ma lu'ehina: Lenali mono ka lu enelepise bomagi kumu kaba hu bati hilo lu nolepube. Enali yatama kata lusi hetofa kata hepite maketi hepaluga hutu hata hite humofa'na hite nehago bona'magi enalitoga lipite enebe netigibe.
39 To enali mono nonugu tite'ani olopa bomagihi hetofa nebelusalo tite neminabe. To sipi nose'na nalana yupahi ho tite yafege gelete mine'ahana.
40 To enali keto a'magihi fe'noha'ani be nesilite gumina lilata nehana. To asaga bona'magi kehelite lofokehi lilabe lite ya'mu yatama yatama kaga lite nunumu hite mine'ahana yamofihi hapa'ani ya huto ni'ibe. Ni'inaya alihi Hu'mau ka foya lilina kanagu enali'ani'mu fagalo bona'i nehabe lilina, to osahi sipi'a mone hiti epilina'mu yabe.

Keto a'i moneuba efaha'a lagaso'a mono nonugu he'mi'ehina
Lk 21:1-4

41 To Yesu sipi mono nonugu minoto efahi nehe'mina hepa'mo bu goto minago babu bona'magi ete efaha'ani nehe'migo bu go'ehina. Yaga foya bomagi efaha'ani babu luto anagu he'mi'ahana.
42 Yalo keto a'i moneuba oto efaha'a loe toea anagu he'migo Yesu bu go'ehina.
43 Ya bu goto pana'alobo kehe igo ago ma luto lu epi'ehina: Lusiga lu nolepube. Ya'ma keto a'uba he'mi'ehina efaha'a yauba asaga bona'i he'mi'ahana'amagihi enebe ligi'ehina yabe.
44 Enali efaha'ani silaga'i ni'inaloti mone'a lite ete he'mi'ahabe. To ai muhi menina a'i nohuto efaha'a asaga'i ni'ina to nose'na mina fito nalube

luto molo'ehina efaha'a ya'ma ahe'mi su ho'ehinagihe. Yana'mu ai'a hapa'a bati hu'ehinauba enebe ligi'ehibe, luto Yesu ya luto lu'ehina yabe.

13

Sipi mono nohi tele bilana ka Yesu lu epi'ehina
Mt 24:1-2; Lk 21:5-6

1 To Yesu sipi mono nonuguti he'mito nolimigo, kolo pana'a moneuba ma luto lu emi'ehina: Oho. Babafio. Bu gobo. Ya'ma nohi fela nopo yabe. Sipi efaha nohi ni'ibe.
2 To Yesu ma luto lu emi'ehina: Ya'ma sipi mono nohi bu nogapiye? Bu go bati hubo. Alihi kanagu, ana efaha nohi asaga'i i tobo silenogo, ana efahi asaga'i limo ito mone'isi mone'isi melugu minalibe.

Sipi keta hina nasana fato fato'i huto hilina ka
Mt 24:3-14; Lk 21:7-19

3 To alihi, pana'alobo hiti ana hepatogati he'mite bite mone kosalo, gi'a Oliba, ana kosalo tilete to miya ya'ma sipi mono nohi bu gete nehago Pitagi Yemesigi Yonigi Atulugi suguna hite ma lite loka he'ahana: Ya'ma sipi efaha nohi i tobo silina kana huto hilina'a lali hiya'a huto kehelilune?
4 Ya'ma luna lana asaga'i hiya kanagu huto hilibe. Lu hokolo hu letobo.
5 To ya lago ai ma luto hapi fito lu epi'ehina: Nani yatai lipoti lu nolepube. Lenali kaba hilo. Bona'magi bahane hete lenele'mo keheli fetaga hilune'mu nehinogomo, keheli bati hilo.
6 Ya'ma alihi kanagu fato fato bona'magi babu lite lenalitoga melugu huto hilete ete to faga lite nani nigi'ni hete: Nani Mesia bo nohube, lenubuto bise linogofi, nani Mesia bo lenehe'mose nohube linogo, ya hite faga lite lu epite'ani yalo babu bona'magihi enele'mo keheli fetaga hilana'mu yabe. Lenali ya'mu kaba hi bati hilo. Bo moneubafi moneuba lenimi'i molo lalibe, luto nolube.
7 To alihi kanagu hiti, noto noto hepatoga luba hilenogo to luba ka nelinogo lenali kehelite koli mehilo. Ya'ma ma'naka luto huto hilina'mu yabe. To ya'ma kana huto nohinogo me'i su halina kana huto hilube'mu menohibe.
8 Yata'a fato fato naga'magi fato fato naga'i hiti luba hilabe. To mone gihiti bomofihi naga'amagi ho tite mone fato kibinamofihi naga'a hiti luba hilabe. To fato fato hepatoga imima'i lilibe. To fato fato hepatoga nose'na fenene hinogo sipi kau'na enahalina'mu yabe. To ya'mana asaga'i huto hulenogo, lenali ma lite kehelilabe. Luna lana keta hina nasana asaga'i gofana hilina kana yuhufasi hapi filube'mu nohibe lite kehelilabe.
9 To ya'ma huto nohinogo lenalitini kaba hi bati hilo. Boana'magi alihi lenali'i kefefe hite bite mono nonugu lenele'mete bite ka foya lilete osahi lepilabe. Nani kumu lite lenele'mete bite gamani bona enubulo to enikibina bona enubulo lenele'mete bite ka foya li lepalalabe. To ya hinogo lenali nani kumu ka lamana'a lu epilabe.
10 Yata'a kohe toto lenali nani'ni hetofa ka lamana'ni asaga noto noto kapogu lu yege hete lu epinogo yalo alihi me'i asaga baga ito su halina kana huto hilibe.
11 To enali naga'i lepite lenele'mete bite ka foya li lepalana yupahi lenali koli mehilo. To kaga lilana ka lenegekesa keheli keheli hite meminalo. Hena'mube? Hu'mau, ana kanagu lenehe'menogo kaga lilabe. Ai lu lepilina ka ya'ma lu epilo. Lenaligo kaga lilana meni'ibe. Sikalafu'uba lenali hiti moneka nehite fatehatinimagihi kaga li epilabe.

12 To ana huto, ya'ma kanagu gonamu tamu'a mone'amagi ai ho filinogo
ai ho filinogo hite minalabe. To bona'i mone'amagi yagapana'ani enehe
fililabe. To panala'i pana'magi mone'a ana hite ito'anigi afo'anigi enehe
fililabe. Ana kanagu ya hite minalabe.
13 To asaga bona'magi nani kumu lite enipagu sibina nohinogo sipi ka
lepekilabe. Ya hi lepalanaya aku'i nanitoga kosele'i mehose ule'ale huto
minalina bomofi, kana'a su holenogo, Hu'mau le'malina'mu yabe. Yesu ya
luto lu epi'ehibe.

Foipana napa'a laga mehina huto hilina ka
Mt 24:15-28; Lk 21:20-24

14 To Yesu mone ka hiti ma luto lu epi'ehina: To alihi, sipi mono nonugu
foipa suhi napauba hepa'i nohi li sibina gofana hulata nohinamofihi lenali
bu galana'mu yabe. To ya'ma koyapa fayapo leka salata bomofita kehelibo.
Ya'ma mono nonugu foipa suhi li huto hilenogo, lenali bu gelete yalo lenali
Yutia kapogu nemina bona'i me'me hite kosaga tite minalo.
15 To nohupitalo nominata bomaka fe'nohi lilube luto nohakagu metise
kana su halinagi fa'mene mele'isi bubo.
16 To ana huto foyagu kai gu kata lilube luto i behe huto hepatoga mebuse
fa'mene bubo.
17 Ke. Ana kanagu yagapana'ani hiti nehana a'magi kumu keke'i li
epalalo. To yagapana'i yuhufasi kete'ahana a'magi kumu leniginaga fi
epilo.
18 To ya'ma foipa nasana huto hilina kanamu'i lenali ma lite nunumu hilo.
Ya'ma kufuga kana huto hu lalibe lite Hu'mamofihi loka halo.
19 Hena'mube? Ya'ma kanagu gumi'i gofana huto hofa toto tilina'mu
yabe. Koyapa kanagu gumi'i ya huto meti'ehina ni'ibe. Hu'mau me'i hiti
to asaga'na li huto hu'ehina kanaguti buto buto yatai kanagu nehetito,
ya'ma ya huto gofana huto gumi'i hose'na meti'ehina ni'ibe. To ana huto
foto'i aliha'a hiti, ya huto gofana huto sipi gumi'i hose'na metilina'mu yabe.
Ya'ma moneko kanagu gumi'i gofana huto sipi huto tilina kana ni'ibe.
20 Ya higo, Sipi Bouba ana kana le'mo tupa mehutita asaga bona'magi
filitine. To Hu'mau ai'a enele'mo'ehina bona'magi kumu luto kana ale'mo
nesi hu'ehina yabe.
21 To ana kanagu, bona'i mone'amagi ma lite lilabe: Bu galo. Mesia bouba
maga nehetito lubuto bilibe lite lilabe. To mone'amagi: Bu galo. Meyaga
nehetito lehe'malibe lite lilabe. To ya'ma ka li lepelenogo lenali ka'ani
mekehelilo.
22 Akili ka lilabe. To ana kanagu faga faga kaga lu huto huto bomagi
hiti to faga mono ka luse bomagi hiti ma lite lilabe: Nani Mesia bo yabe,
lite faga lite lilabe. To enali fato fato suhi hite topa hese suhi hite hilete
ya'ma Hu'mau enele'mo'ehina bona'magihi keheli sibina hu epalalune lite
babeyafa hite enimi'i malalana'mu yabe.
23 Ya hilanagi to lenali kaba hi bati hilo. Nani ya'ma huto hilina
nasana'mu asaga'i lipoti alepi'ohuna yabe. Ya'mu kaba hu bati hilo.

Kokulumaguti limi'ehina Bouba aku'i alina kana'amu yabe
Mt 24:29-31; Lk 21:25-28

24 To Yesu mone ka hiti ma luto lu epi'ehina: To ya'ma gumi'i gofana huto
tilina kana su holenogo yege fenene higo sinihi gilibe. To ikahi hiti besa
besa meloto li sabalibe.
25 To kokulumaguti sonofi'i yege yege'na limilibe. To kokulumagu nasana
asaga'i li gusili gusili hilina'mu yabe.

26 To yalo, Kokulumaguti limiˈehina Bouba amuya hiti nohuto to fana mehaˈa sipi besa nolago, ai sopohi hite akuˈi kokulumaguti nolimigo, bu galabe.
27 To ai agelomagihi enoho lifilenogo, bite aiˈa bita huˈehina bonaˈi asagaˈi noto noto hepaˈi fato fatoˈi anagati asaga melugu hepatogati meˈi nekisalo niˈina hepatogati silagaˈi eneleˈmete elenogo li gehesa hilabe. Yesu ya luˈehina yabe.

Sifehe yafauba bonaˈi guna isemofihi hapaˈa lepilata nohibe
Mt 24:32-35; Lk 21:29-33

28 To mone ka hiti ma lu epiˈehina: Mafi. Sifehe yafa hapaˈa lepilugi, kehelilo. Hapaˈa ma huto niˈibe. Ana yafamo yahaˈalo mokoˈa biloto to hayaˈa yuhufasi nohesigo, lenali bu gete: Kotaga lilibe lite nekehelibe.
29 To ana huto yaˈma maˈasi lu lepiˈohunana huto hulenogo, lenali: Kokulumaguti Sipi Botiuba akuˈi alina yupahi maˈasi huto hilibe lite, maˈasi leke ho malalubeˈmu hibe, lite kehelilabe. Nani lusiga nolepunagihe.
30 YaˈmaÌ yatai nehana bonaˈmagihi kanaˈani su mehenogo, ana kana hapi filinaˈmu yabe. Nani kaˈni fenene huto mefilise yaˈma huto hilina niˈibe.
31 Kokuluma hiti meˈi hiti alihi fenene huto su halinaˈmu yabe. To nani kaˈni lusiga yagi mefilise huto hilinaˈmu yabe. Yesu ya luto lu epiˈehibe.

Yesu alina kanaˈamofihi bonaˈi mekeheliˈahana
Mt 24:36-44

32 To Yesu mone ka hiti ma luto lu epiˈehina: YaˈmaÌ huto hilina kana asaga bonaˈmagi menekehelibe. Kokulumaga agelomagi enali hiti menekehelibe. To nani HuˈmamofihiÌ panaˈamofita menokehelube. Afoˈnifu, HuˈmauÌ aiˈasigoko kehеliˈehina yabe.
33 To ya huto niˈinaya, lenali bu gete minalo. To lenegekesa keheli bati hite minalo. Ana kana huto hilinaˈa lenali ana hite menekehelibe. Ya huˈehinagi be go bati hite minalo.
34 Ma huto anana huto hilibe. Bo moneuba hepato heˈmito fatoga bilubeˈmu nohutoˈa liliˈna bonaˈmagihi liliˈnaˈaniˈmu lu epito to bihu kasito minoto kaba nohina bomofihi lu emilina: Kaba huto minobo, luto bufa hilibe. Ya suhi lenali ana hite kaba hite minalo.
35 Hepa afoˈafu hiya kanagu alibe lite lenali menekehelibe. Utehi alifi, folguˈi alifi, kokole nogo nomelenogo alifi, goˈi nolinogo alifi, yaˈma menekehelibe.
36 To lenubuˈi keˈehinogo ai meleˈisi noenogomo henatini hilabe? To ya higo bu gefe lite minalo.
37 Nani yaˈma lu nolepuna ka asaga bonaˈmagihi ana huto lu noepube. Bu go bati hite kaba hite minalo.

14

Yuta kaba bonaˈmagi Yesuhi nagaˈi emilune liˈahana
Mt 26:1-5; Lk 22:1-2; Yn 11:45-53

1 To yalo ana kanagu, sipi mono bomagi to mono ka enelepise bomagi hiti Yesuhi suguna huto nagaˈi emito ho fililune lite mineˈahabe. To ana kanagu, Yuta bonaˈmagi asagaˈi sipi mono yupapo hapi filuneˈmu hite minete: Loe yupahi su holenogo nagaˈi emilune lite kana meleˈahabe. HenaˈmubeÌ? Ana loe yupahi, mono yupahi yagi, sipi noseˈna loemo laita hilata nehana kana yabe. Mone noseˈna kana Pasa yabe nelana, yaˈma koyapa HuˈmauÌ enubuto buˈehina yupa kumu yabe. To mone noseˈna kana enali beleti noseˈnaˈani yisiti hiti lolo mehise faˈmene nenana yaˈma yupa kumu yabe.

2 Ana sipi mono kana maˈasi hapi filuneˈmu nehago yaˈma sipi mono
bomagi ma lite enegekesa keheliˈahabe: Lali yaˈma Yesuhi sipi noseˈna
kanagu ho fililenogomo, asaga bonaˈmagi kehelite luba hilabe. Ya higo,
yaˈma noseˈna kana su holenogo ho fililune. Enali ya lite kehelite geba
hiˈahabe.

Aˈi moneuba tu mesebe Yesuhi lataˈalo heki etoˈehina
Mt 26:6-13; Yn 12:1-8

3 To Yesu Betani hepatoga buto mone bomofihi nohaˈagu tito minoˈehibe.
Yaˈma koyapa hehe bomofihi, giˈa Simoni, aiˈa nohaˈagu minoˈehibe. To
anaga minoto noseˈna nonago, aˈi moneuba efaha kopo kofito aitoga
oˈehina. Ana konugu mesebe nagamiˈi hetofana niˈigo, giˈa Nati yabe, sipi
efapoloti mina fiˈehinaˈa yaˈma kofito oto li hokolo huto Yesuhi lataˈalo i
heki etoˈehina yabe.
4 To bonaˈmagi moneˈa bu gete enipagu logo bigo, ai lu emigo ai lu emigo
hite ma liˈahana: Akae. Henabe luto ya huto i hekibe?
5 Ana mesebeloti ˈi minaˈa 300 kina lito buto musufalo bonaˈi epitita bati
hutitaˈmu yabe. To ya huto lataˈalo faˈmene hekiˈehina bati mehina supo
hibe. Enali ya lite ana aˈmofihi ka emekiˈahabe.
6 To ya lago, Yesu ma lu epiˈehina: Oˈe. Ya ka heˈmilo. Henabe lite ka
emekiˈahabe? Ka meemekilo. Ai bati suhi hu netoˈehina niˈibe.
7 Enali musufalo bonaˈi lenalitoga asaga yupahi mineba mineba nehanagi
to lenali bati hite fato fato yupahi efahi epilanaˈmu yabe. To nani lenalitoga
asaga yupahi minoba minoba mehilube.
8 Yaˈma aˈmouba nanimo nehe filite keli halanaˈmu luto yataˈa mesebe
nugufaˈnilo folo netoˈehina niˈibe. Bonaˈi keli haluneˈmu nehana suhi huto
nugufaˈnilo mesebe foloˈehina yabe. Aiˈa so kiˈehinaˈa ahu netoˈehibe.
9 To lusiga nolube. Alihi nani kumu ka lamanaˈa asaga melugu hepatoga
bite kaga beto hite lu epilana nehite yaˈma aˈuba hu netoˈehinamofihi
kaˈmu ana hite lu epilabe. Ai hu netoˈehinamofihi beto hite kaga lilabe.

Yutasiu Yesuhi fatehaˈamagihi enelepise ka moloˈehina
Mt 26:14-16; Lk 22:3-6

10 Ya noligo aposolo bo moneuba, Kelio nagaˈi nohina bo, giˈa Yutasi, ai
anagati heˈmito buto sipi mono bonaloga buto Yesu kumu gutunu ka lu
epilubeˈmu buˈehibe.
11 Buto Yesu nohinalo yamofihi lenelepilube luto lu epigo, enali fokehi
lite: Efahi kimilutagihe, lite lu emite meleˈahana. Yalo ai Yutasiu Yesuhi
enelepilina kapoˈa sa sa huˈehibe.

Yesu panaˈaloboˈa hiti Pasa noseˈna nalueˈmu hiˈahana
Mt 26:17-25; Lk 22:7-14, 21-23; Yn 13:21-30

12 To ana kanagu, sipi noseˈna beleti noseˈna yisiti hiti lolo mehise
nalana yupahi utehi hapi filuneˈmu nehago sipisipi yaga nalaˈa Pasa mono
yupapo kumu luto helata nehana kanagu, Yesuhi panaˈaloboˈamagi ma lu
emiˈahana: Lali Pasa noseˈna hiyaga buto nalune? Hiya nonugu noseˈna li
nupa huto laita hu ketalune?
13 Ya lago, Yesu panaˈaloboˈa loemofihi ma lu etimito etoho lifiˈehina:
Olopa hepatoga tite to bo moneuba nagami kohi kofito nobinogo letali bu
geletetiti bite megeˈi biliyo.
14 To ai tilina nonugu nehetite noho bo ma lite lu emiliyo: Afotifu
panaˈaloboˈni hiti Pasa noseˈna naluta nohi hiyaˈa niˈibe luto nolibe. Ya
lite lu emiliyo.

15 To ai ifo nonugu letele'moto tilibe. Anagu sipi nohi mone ai'a ale'mo
bati hu'ehinana letelepilibe. Ana nonugu letali Pasa nose'nati li nupa hite
le'mo bati hiliyo.
16 Ya ligo, ana loe bomale'i aitogati he'mite bite olopa hepatoga tite to Yesu
lu etimi'ehinana yamofihi asaga'i bu gelete nohi tite anagu Pasa nose'na
le'mo bati hi'aha'ibe.
17 To utehi noligo Yesugi pana'alobo 12 magi enigi'a aposolo bomagi enali
hiti ana nonugu ti'ahabe.
18 To nose'na nete nehago Yesu ma luto lu epi'ehina: Lusiga nolube.
Lenali nani hiti nose'na nenana bona'i lenali folagahatiniguti bo moneuba
fatehatimagihi nani kumu gutunu ka lu epilina'mu yabe.
19 Ya ligo, enali enipagu keta higo, hapi fite mone'isi mone'isi: Nanifiye
ligo, nanifiye ligo ya lite loka he'ahabe.
20 To ai ma lu epi'ehina: Lenali folagahatiniguti, aposolo bo moneuba
ana hilibe. Nani hiti moneko lapelugu lifito nonana bo yabe, Yesu ya luto
lu'ehibe.
21 To ka mone hiti ma luto lu epi'ehina: Nani Kokulumaguti limi'ohuna
Bomofita noho fililabe ya'ma nani kumu mono kagu koyapa keye'ahana
ka nanitoga ahuto hilibe. To Kokulumaguti limi'ohuna Bo kumu gutunu
ka fatehatimagihi lu epilina bomofihi Hu'mau gumi'i gofa huto halina'mu
yabe. Akae. Ana bomofihi ito'afu meketatita bati hutita'mu yabe. Hu'mau
gofana huto halina'mu yabe. Yesu ya luto lu epi'ehina yabe.

Sipi Bomofihi yupala nose'na
Mt 26:26-30; Lk 22:15-20; 1 Kol 11:23-25

22 To nose'na nenago, Yesu beleti nose'na lito bebe sana ka luto yalo i gofa
huto epito ma lu epi'ehina: Lite nalo. Ya'mana nani nugufa'ni yabe.
23 To yalo bai nagami kohi lito, Hu'mamofitoga foke ka luto'a yalo li
epilago, enali asaga'i ne'ahana yabe. To nenago, Yesu ma luto lu epi'ehina:
24 Ya'ma nagami'i golaha'ni yabe. Hu'mau bona'magi kumu luto kaga
lu molo'ehinalo'i golaha'ni limi su halibe. Ya'ma Hu'mamofitoga lu mu
tifise'na'amu yabe luto golaha'ni li huto hu molo'ohube. Yege yege bona
kumu luto limi su halina'mu yabe.
25 To lusiga lu nolepube. Nani yatai bai nagami'i nonobe. Aku'i asaga
yupahi menalube. To alihi Hu'mamofihi kapo'a huto aku'i yalo yuhufasi
naluna'mu yabe luto Yesu ya lu'ehibe.
26 Ya ligo, enali mono nama mone lilete yalo nonuguti he'mite bite Oliba
kosaga tite mine'ahabe.

Yesu ya'ma Pitau bahane halina ka'mu lu'ehina
Mt 26:31-35; Lk 22:31-34; Yn 13:36-38

27 To anaga Yesu ma luto lu epi'ehina: Lenali asaga'i he'mi netete koli
felefa hilabe. Mono kagu Hu'mau koyapa kaga ma ligo keye'ahana: Nani
kaba bomofihi holenogo, enali sipisipi yaga'a tili tele hite bilabe. Ya'ma
ka lu'ehina'a nanitoga ahuto hilibe. Lenali he'mi netete ya hite tili tele
hilana'mu yabe.
28 To alihi Hu'mau fili'ohunaguti nele'mo ho tilenogo, nani kohe toto buto
Galili kapogu buloto aku'i li gehesa hilune.
29 Ya ligo, Pitau ma lu emi'ehina: O'e. Enali asaga'i he'mi ketete fele su
nehenogo nanigo minalube.
30 Ya ligo, Yesu ka'alo ma luto lu emi'ehina: Nani lusiga lu nokumube.
Kai yatai folugu'i kokole loe yupahi nogo memolo'ehinogo kai nani kumu:

Ana bo mekeheliˈohube, luto bahane hoto loeyagi moneyagi yupahi bahane hoto lu epilane. Yesu Pitahi ya lu emiˈehibe.
31 Ya ligo, Pitau amuya moloto ma luto lu emiˈehina: Oˈe. Nani kai kumu bahane hoto lu meepilube. Kai hiti nehe fililuneˈmu nehinogo, ana huto bahane hoto lu meepilube. To nani ana huto nehe fililana bati huto yabe nolube. To panaˈaloboˈamagi asagaˈi ana hite yaˈma lite liˈahana yabe.

Yesu Gesemani foyagu nunumu huˈehina
Mt 26:36-46; Lk 22:39-46

32 Yalo bite mone hepatoga, giˈa Gesemani bite nehetite, Yesu panaˈlobomagihi ma luto lu epiˈehina: Nani Huˈmamofihi ka lu emito nunumu hu emilubeˈmu nohunagi, lenali maga minete meto minalo.
33 Ya luto ai Pitagi Yemesigi Yonigi, enaligo eneleˈmoto nobigo, komopaˈagu sipi keta higo ipaˈagu gabuˈi gofa gigo ma luto lu epiˈehina:
34 Ke. Nemehuba sipi keta higo, nipagu gabuˈi gofa gigo fililubeˈmu nohube. Lenali maga minete, kaba hite minalo.
35 Ya luto yalo nesiˈasi buloto melugu kana fu tito koloto nunumu huto Huˈmamofitoga yaˈma gupisalo gabuˈi giseˈnamofihi kanaˈa akuˈi huto mehilifi to huto hilifi ya luto loe lugufa ekesa kehelito loka hoˈehibe.
36 To ma luto nunumu huto luˈehina: Oho. Apaobe. Afoˈnigase. Kai amuyaka hiti bo nohane. Kai asagaˈna hilatana mone keta mehu ketoˈehina niˈibe. To yaˈma hu netalubeˈmu nohataya heˈmilapiye? Kai keheliˈahane. Yaˈma nani foyaˈni meniˈibe. Kaika so kiˈahatanamofihi hu netobo. Afoˈnigabe.
37 Ya luloto, i behe huto oto panaˈaloboˈamagi enubuˈi nekago, oto bu goto Pitatoga ma luto lu emiˈehina: Akae. Simonio. Kubuˈi nokapiye? Kai hupamone kanagu bati huto kaba hu netalataˈa mehuˈahapihe?
38 Yalo enalitoga ma luto lu epiˈehina: Lenali kaba hite minalo. Yaˈma Satau fi taga hu lepololenogo lenali foipana hilafi mehilabe. Lenali foipana hi lalagi luto kaba hite minete nunumu hilo. Lenemehuba uleˈale huto minalubeˈmu nohinagi akuˈi lenugufa lapa mebiˈehina niˈibe. Yaˈmu kaba hi bati hite minete nunumu hite minalo.
39 To Yesu ya luloto mone hiti buto Huˈmamofitoga nunumu huto yaˈma koyapa lu emiˈehina ka ana huto akuˈi lu emiˈehina yabe.
40 To yalo i behe huto oto bu enagago, enali ana hite enubuˈi kefa hiˈahabe. Enubu kolo kolo higo, kefa hiˈahabe. To ai kaga lu epinamo, enali ka melise mineˈahana. Henaˈmube? Enubuya higo, henabe ka lu emilune lite, enegekesa yigite legese hite ka melise faˈmene mineˈahana yabe.
41 To ai mone kana hiti buloto oloto bu enogoto ma luto lu epiˈehina: Lenali ana hite lenabasu bite ke fa nehafiye? Yatai anasi yabe. Kanaˈni aoˈehibe. Bo moneuba nani Kokulumaguti limiˈohuna Bomofita kumu gutunu ka lu epilago, yaˈma fatehatimagi, foipa bonaˈmagi nagaˈi nimiluneˈmu nealabe. Bu galo.
42 Nani kumu nagaˈi fatehatimagihi enelepilata bouba aˈnoabe. Ho tilo. Lali aitoga bilune.

Fatehaˈamagi Yesuhi nagaˈi emiˈahana
Mt 26:47-56; Lk 22:47-53; Yn 18:3-12

43 Yesu ya noligo, anaˈasi aposolo bo moneuba, giˈa Yutasi, ai hiti babu bonaˈmagi hiti muki osahi to emita osahi kofite neabe. Enali sipi mono bomagi to mono ka enelepise bomagi hiti to olopa mono bomagi hiti enoho lifilago ete neheti'ahana yabe.

44 To Yutasiu koyapa ma luto alu epiˈehina: Buga. Yaˈma nani soso hu
etaluna bomofihi lenali bu gete nagaˈi emite li pili kete leˈmete bilo.
45 To Yutasiu yalo Yesutoga anaˈasi oto be tigito: Afoˈnigabe luto soso hu
etoˈehina yabe.
46 Ya higo, enali meˈme hite bite nagaˈi emiˈahabe.
47 To ya hago, anaga minana bo moneuba emitaˈi li saga hutoˈa sipi mono
kaba bomofihi koko panaˈamofihi ekesaˈa i gitigito laga hu heˈmiˈehibe.
48 Ya higo, Yesu ma lu epiˈehina: Lenali yatai henabe lite osahi hiti emitaˈi
hiti nanitoga kofite neabe? Nani guminalo bo nohufihe?
49 To nani asaga yupahi sipi mono nonugu lenali nehanalo minoto kaga
lu lepilata huto minonamo niˈinaya to lenali nagaˈi menimiˈahanaya yatai
henabe lite emitaˈi hiti osahi hiti lite neabe? Ana, yaˈma mono kagu
koyoˈehinanauba yatai nanitoga huto hilinaˈmu yabe.
50 Ya ligo, panaˈalobоˈamagi asagaˈi aitogati heˈmite koli feleˈahabe.
51 To anaga neheya kola bo moneuba gu kata mehepise koholi kata anasi
hepiˈehina bouba Yesuhi megeˈi nobigo, enali ai hiti nagaˈi emilune lite nu
nekigo,
52 ai meleˈisi kataˈa enayanugu heto nomoloto gufayapago koli folofa
huˈehina yabe.

Mono kanisole bomagi enubulo Yesuhi ka foyagu meleˈahana
Mt 26:57-68; Lk 22:54-55, 63-71; Yn 18:13-14, 19-24

53 To enali Yesuhi leˈmete bite sipi olopa mono bologa leˈmete biˈahabe. To
anaga sipi mono bomagi asagaˈi to olopa bomagi hiti to mono ka enelepise
bomagi hiti li nupa hite mineˈahabe.
54 Yesu anaga leˈmete nebago Pitau fotoˈi minoto megeˈi buto sipi olopa
mono bomofihi kugumaˈalugu tito gimi boˈamagi hiti meto minoto logo lota
huto minoˈehina yabe.
55 To sipi mono bomagi to mono kanisolemagi asagaˈi ka foya liˈahabe. Ka
foya lite, to Yesuhi ho filune lite ai kumu mukulu filina bo sa sa hiˈahabe.
Akuˈi ho filise ka lilata bo mone huto mehuˈehina.
56 Fato fato bomagi Yesu kumu faga lite megeka liˈahago akuˈi moneko ka
legege hite meliˈahabe. Fato fato ka liˈahabe.
57 To moneˈamagi ho tite faga lite ma liˈahabe:
58 Lali yaˈma bomofi kumu kaga noligo keheliˈohuta yabe. Ai ma lulata
luˈehina: Yaˈma sipi mono nohi bonaˈmagi giˈahana nohi nani tele biloto'ni
akuˈi loeyagi moneyagi yege yupahi bonaˈmagi megilana nohi meleˈisi
gilube. Ya noligo, keheliˈohuta yabe.
59 Enali ya lite akuˈi ana hite moneko ka melise sibi sibi ka lite liˈahana.
60 To yalo, sipi olopa mono bouba folagato ho tito Yesuhi ma luto loka
hoˈehina: Kai ka meluse minalapiye? Kai kumu kifisa neinaya henabe ka
akuˈi lilane? Ya ligo, Yesu enali kaˈani gusunupaˈa meniˈigo kehelito ka
meluse faˈmene minoˈehibe.
61 Ya higo, sipi olopa mono bouba, mone hiti loka hoto ma luˈehibe: Kai
hetofa bo Huˈmamofihi panaˈa, Mesia bo nohapiye?
62 Ya ligo, Yesu ma luto luˈehina: Nani ana bo nohube. To alihi yupahi nani
Kokulumaguti limiˈohuna Bomofita Huˈmamofihi lamagaˈalo minenogoˈni
bu galane. To aku kokulumaguti sopohi hiti noliminogoˈni bu galane.
63 Ya ligo, ana sipi mono bouba komopaˈagu logo bigo, gu kataˈa li botala
itoˈa Yesuhi ka emekiloto ma lu epiˈehina: Anasi nolibe. Lali henabe luto
fato bonaˈi enoloka halune?

64 Aiˈa bagaˈaluguti Huˈmamofihi megeka noligo keheliˈohune. Henana
hu etalune? Lenali kehelite lu nimilo.
65 Ya ligo enali asagaˈi: Ho fililune lite moneko ka liˈahana. Yalo bonaˈi
moneˈamagi Yesuhi libiˈna heteˈani to buˈa ifi tete enaya osatu hoto ma
liˈahana: Oho, kiyiˈafu kohoˈehibe. Lu hokolo hubo. To ya nelago gimi
bomagi ana hite enaya osatu heˈahabe.

Pitau Yesuhi bahane ho etoˈehina
Mt 26:69-75; Lk 22:56-62; Yn 18:15-18, 25-27

66-67 Ya nehago Pitau afetoga kugumalugu minoto logo lota huto nominago
ana sipi mono bomofihi kele kele paˈa moneuba oto bu goto gili gili huto
nohutoˈa ma lu emiˈehina: Kai yaˈma Yesu Nasalete nagaˈi nohina bo hiti
mineˈahaˈibe.
68 Ya ligo Pitau bahane hoto amuya moloto ma luto luˈehina: Oˈe. Kai
nolataka menokehelube. Ya luto bihu kasito buto minoˈehibe. To kokole
nogo moloˈehina.
69 To ana kele kele paˈuba bu goto anaga neminana bonaˈmagihi lu
epiˈehina: Bu galo. Kaˈmeya bo Yesuhi panaˈa nohibe.
70 Ya luto ligo Pitau ana huto: Oˈe, luto bahane hoˈehina. To kana nesiˈasi
bu su holago logo lota huto minana bo moneuba Pitahi ma luto lu emiˈehina:
Maˈnaka. Kai panaˈa nohutoka yaˈma faga melubo'ma. Galili nagaˈi nohata
keheliˈohuna yabe.
71 Ya noligo Pitau huli ka luto to yahi tito amuya moloto ma lu epiˈehina:
Oˈe. Nani ana bomofi kumu lenali kaga lu nimilata nehana yaˈma
mekeheliˈohube.
72 Ya ligo anaˈasi kokole nogo mone hiti moloˈehina yabe. To Pitau Yesu lu
emiˈehina ka beto huˈehina. Yesu koyapaˈi lu emiˈehina: Kokole loe yupahi
nogo memoloˈehigo nani kumu loeyagi moneyagi yupahi bahane halane.
Pitau ana kaˈamofihi kehelito beto hutoˈa yibi hafili gofa huˈehina yabe.

15

Yesuhi sipi gamani bomofihi bulo leˈmete biˈahana
Mt 27:1-2, 11-14; Lk 23:1-5; Yn 18:28-38

1 Etehi folguˈi sipi mono bomagi hiti mono ka enelepise bomagi hiti olopa
bomagi hiti mono kanisole bomagi hiti asagaˈi tutumaˈi hite mineˈahabe.
Tutumaˈi hite Yesuhi yahaˈalo seni naga ite leˈmete bite gamani koti kaba
bomofihi, giˈa Pailati, ai nohinalo leˈmete biˈahabe.
2 To Pailatiu Yesu ma luto loka hoˈehina: Kai Yuta bonaˈmagihi kigihiti
boˈani nohapiye? To Yesu: Aˈnolane, luto lu emiˈehina.
3 To sipi mono nohi kaba bomagi fato fato ka lite bugu ka liˈahabe.
4 Ya lago, yaˈmu Pailatiu mone hiti loka hoto ma luˈehibe: Kai kaga meluse
minalapiye? Enali yege yege ka lite kubugu ka nelanagi kaˈanilo nonaˈa lu
meepilapiye?
5 To Yesu enali kaˈani bebe mesago, kehelitoˈa ka meluse faˈmene minago
Pailatiu topa hoto minoˈehibe.

Pailatiu kaˈani kehelito Yesuhi fililibe luto luˈehina
Mt 27:15-26; Lk 23:13-25; Yn 18:39–19:16

6 To ana sipi Pasa noseˈna kanagu Pailatihi hapaˈa ma hulata huto
minoˈehina. Ana kanagu kalabusi bo mone enali Yuta bonaˈmagi gi halana
bo moneˈmofihi kalabusi nonuguti leˈmo heˈmilata huto huˈehina hapaˈa
yaˈma niˈibe.

7 To ana kanagu kalabusi nonugu bo mone, gi'a Balabasi yabe luto
mino'ehibe. Ai luba hi'ahana yupahi bo mone'mofihi ho fili'ehina bo yabe.
8 To ya'ma kanagu, asaga bona'magi Pailatitoga ete me lite loka he'ahana:
Kai mana kanagu hulata hu'ahata hapaka hu letobo.
9 To ya lago, ai ma luto lu epi'ehina: Nani ya'ma Yesuhi lenali Yuta
bona'magita kibina botinimofihi le'mo he'mi etalufihe? Lu nimilo.
10 Ai ya'ma mono bomagi Yesu kumu siko nehite naga'i emi'ahana
kehelito'a ya luto enoloka ho'ehinagihe.
11 To ya luto enoloka hago, enali sipi mono bomagi ya'ma anaga li nupa
hite nehana bona'i asaga'i enele'mo topa hago, to sipi mono bomagi amuya
melete lu epi'ahana: Yesuhi ana'a hiligi lu emilo. Balabasihi gulu ho etobo,
lu emilo. Ya nelago ya'ma li nupa nehanamagi asaga'i kehe ite Pailatihi ma
lite lu emi'ahana: Yesuhi ana'a hiligi. Balabasihi gulu ho etetogo bino. Ai
kalabusi nonuguti fa'mene limilina'mu yabe.
12 Ya nelago Pailatiu mone hiti ma luto enoloka ho'ehina: Ya'ma bo'mu,
lenali Yuta bona gihiti bo yabe lite gi nehana bomofihi henana hu etalube?
13 Ya ligo, enali hekele lite: Ho filibo. Malipu yafalo ho filibo, lite lago,
14 Pailatiu: Henabe lutobe? Ai hiya foipa suhi hu'ehibe, luto ligo enali sipi
nogo bela ka lite: Ho filibo, lite li'ahana yabe.
15 Ya lago, Pailatiu komopa'ani le'mo fulu hilube luto Balabasihi le'mo
he'mi eto'ehina yabe. To yalo Yesu kumu kaga ligo, gimi bo'amagi naga
osatu heba heba hi'ahabe. To le'mete bite malipu yafalo halo luto lu epilago,
gimi bomagi le'mete bi'ahabe.

Gimi bomagi Yesuhi kiya yokolo ka li ete'ahana
Mt 27:27-31; Yn 19:2-3

16 Gimi bo'amagi Yesuhi le'mete bite ya'ma sipi kaba bomofihi nopo,
Gamani Nohi yabe, ana nonugu le'mete bi'ahabe. To enali enalalu'ani mone
luga'amagihi kehe igo ago li nupa hi'ahana.
17 Yalo Yesuhi okoho naku'i hepi etete to lataha'alo ufeha'a hiti naga'i
hesete kofi etete,
18 to hapi fite be tigite: Oho. Yuta bona'magihi enikibina bo, lite me'na
me'na bi'ahabe.
19 To lataha'a osatu heba heba hite, to libi'na hete aitoga lipite nehite
me'na me'na bi'ahabe.
20 To yokolo'na hi su helago, ana okoho naku'i li he'mi etete yalo ai'a
kata'a hepi etete fegutoga le'mete bite malipu yafalo ho fililune'mu le'mete
bi'ahabe.

Yesuhi malipu yafalo ho fili'ahana
Mt 27:32-44; Lk 23:26-43; Yn 19:17-27

21 To le'mete nebago bo moneuba Sailini naga'i nohina bo gi'a Simoni,
Alekasatahi to Lufusihi afo'atitifu yagi, ai ana kapolo kifiguti noago enali bu
gete le'me kefefe hite naga'i emite Yesuhi malipu yafa'a gupisalo li malago
ai kofito bu'ehibe.
22 Kofito bigo enali Yesuhi le'mete bite Gologota kosalo neheti'ahana. Ana
hepa'i gi'a mone lali kaguti, Lataha Felisa'a hepa'i yabe luto gi ho'ohuna
yabe.
23 Anaga nehetite Yesuhi bai nagami'i hiti to mone yafa nogoya'a hiti, gi'a
mila yabe, yana emilune'mu hana'a mo si'ehibe.
24 To yalo, Yesuhi malipu yafalo nili hete he'ahana yabe. To gu kata'a
kiyi'afu lilibe lite, li gehe lite melete kati supo hite li'ahana yabe.

25 To ya'ma malipu yafalo he'ahana kana etehi folugu'i bona'i foyaga
nebana kanagu yabe.
26 To bo moneuba Yesuhi he'ahanamomu'i fayahi go'ehinamofihi ana
yafa ifo'alo li mele'ahana ya'ma ni'ibe. Yuta Bona'magihi Gihiti Bo'ani
Yabe, luto ya'ma fayahi go'ehina.
27 To Yesuhi hiti guminalo bo loemo ana hite malipu yafalo etehe'ahabe.
Mone hete lamaga'aga yafa fite to mone hete soga'aga yafa fite etehe'ahana
yabe.
28 Ya hite etahago mono ka koyapa koyo'ehina ka ya'ma huto hu'ehibe.
Ana kaga ma lu'ehina: *Ai hiti foipa bole hiti enehe'ahabe.*
29 To anaga kapo melete bi'ahana bona'magi enali bu gete, enayahi koke
ite Yesuhi kiya hi etete ma li'ahabe: Ahe. Kubuyaka hino. Kai sipi mono
nohi tele biloto aku'i loeyagi moneyagi yegegu gilube lu'ahata bo yale.
30 Kai malipu yafaloti limito kugufaka le'mo bati huto minobo.
31 To sipi mono kaba bomagi hiti mono ka enelepise bomagi hiti enali ana
hite kanipo fite kiya hi etete ai lu emigo ai lu emigo nehite ma lite li'ahana:
Ya'ma bouba fato fato bona'i enubuto bi'ehinaya aku'i ai'a gufa'a le'mo bati
hilina meni'ibe.
32 Ai Mesia bo Isilaeli naga'magihi gihiti bo'ani nohifi? Ana, malipu
yafaloti limilenogo, lali bu goloto aitoga kehelito agoya hu emilune. Enali
mono bomagi ya lite li'ahabe. To ai hiti malipulo etehe'ahana bomale'i ana
hite Yesuhi huli ka lu emi'aha'ina yabe.

Yesu afili'ehina
Mt 27:45-56; Lk 23:44-49; Yn 19:28-30

33 To fuligahi lulago, asaga hepatoga metepu ito minoto minomo buto
utehi 3 kiloki yalo yege aku'i lo'ehina yabe.
34 To ana kanagu Yesu sipi nogo moloto hekele luto ka'aguti ma lu'ehina:
Eloi Eloi, lema sabakatani. Ya'ma lali kaguti ma lu'ehina: Oho. Hu'mao,
afo'nigabe, afo'nigabe. Henabe luto he'mi neto'ahane?
35 Ya ligo, anaga neminana bona'i mone'amagi ka'a kehelite ma li'ahana:
Akae. Ai ya'ma koyapa bo Elaiya, ai kumu kehe noibe.
36 To bo moneuba kehelito hololu luto buto lututuhi lito buto ekesa bai
nagamilugu li moloto yalo lito oto eminogo'ni nalibe luto, lito oto yatama
osatu li saga huto noemito ma lu'ehina: Bu galo. Ya'ma Elaiyau oto yafaloti
le'mo he'mi etalifi bu galune.
37 To Yesu sipi nogo moloto ana'asi sikalafu'i molo su hoto fili'ehibe.
38 To nofiligo, ka'meya sipi mono nonugu kata hasamo ifo'agati hapi fito
limito i bololo i su ho'ehina yabe.
39 To Yesu sipi nogo moloto sikalafu'i molo su hoto filigo, gimi kaba bo
moneuba Yesuhi hapa'a bu goto kehelito ma luto lu'ehina: Ma'naka. Ya'ma
bo Hu'mamofihi pana'a ma'naka luto nohibe.
40 To ana'i mone'amagi foto'i nehite bu gete mine'ahabe. Mone gi'a Malia,
ai Magatala a'i yabe. To mone ana huto gi'a Malia, ai Yosese hiti to lagaso
Yemesi hiti ito'atitifu yabe. To mone gi'a Salome yabe.
41 Ya'ma ana'magi koyapa'i Yesuhi Galili kapogu mino'ehigo mege'i
melelata hite to nose'na emilata hite mine'ahana yabe. To fato ana'magi
babu luto Yesuhi mege'i bite Yelusale hepatoga e'ahana ana'magi ana hite
bu gete mine'ahana yabe.

Yesuhi keli he'ahana
Mt 27:57-61; Lk 23:50-56; Yn 19:38-42

42 To utehi noligo, ana kanagu fuli yupahi hapi filubeˈmu nohigo, fuli
yupahi nalana noseˈna leˈmo bati hilata kana niˈigo, bo moneuba.
43 Alimatia nagaˈi nohina bo, giˈa Yosefe, ai olopa mono kanisole bo
nohuto, ai HuˈmamofihiI kapoˈa alina kana geba huto minolata nohina
bo nohuto, ai lesaˈa meligo buto Pailatihi nohinaga tito: Yesuhi gufaˈa li
nimilapiye, luto loka hoˈehibe.
44 Loka hago, Pailatiu: Akae. Afiliˈehifiye luto ekesa yigitoˈa gimi boˈa
mone kehe igo ago: Afiliˈehifiye luto loka hago, ai: OˈyoI, luto lu emiˈehibe.
45 To gimi bouba: Afili labata huˈehibe luto lu emigo, Pailatiu Yosefehi:
Gufaˈa bati huto lito bubo, luto lu emiˈehina.
46 To ya ligo, Yosefeu buto yuhufa koli kata hetofanaˈa mina filoto lito buto
Yesuhi gufaˈa yafaloti ho kutu foto ana katamotu sa gito kofiloto buto keli
halube luto, buto efaha kosagu kifiˈahana muliˈmogu li moloˈehina yabe. To
ana muliˈmofihi kasihaˈalo mone sipi efahi felaˈa li behe behe huto hekini
loˈehina yabe.
47 To ya nohigo, yaˈma Magatala aiˈi giˈa Malia, ai to Yosesehi itoˈafu,
giˈa ana huto Malia, ana aˈmaleˈi Yesuhi gufaˈa keli hoˈehina hepaˈi bu gete
keheliˈahaˈina yabe.

16

Yesu filiˈehinaguti ho tiˈehina
Mt 28:1-8; Lk 24:1-12; Yn 20:1-10

1 Fuli yupahi su holago, Malia Magatala aˈi to Malia Yemesihi itoˈafu to
Salome, enaligo Yesuhi gufaˈalo mesebe falalune lite bite hetofa mesebe
mina fiˈahabe.
2 To etehi goˈi noligo bite muliˈi niˈinaga nebite ai lu emigo ai lu emigo
hite ma liˈahana:
3 YaˈmaI muli bagaˈaga niˈinalo efahi fela efapo niˈigo, kiyiˈafu li behe behe
hu heˈmi letalibe?
4 To anaga nehetilete bu gago ana sipi efahi bagaˈagati ali behe hi
heˈmiˈahago bu gete: Akae, lite topa heˈahana.
5 To mulilugu tite bu gete, muliˈmofihi kasihi lamagaˈaga neheya kola bo
mone koholi kata yatamana hepiˈehina bouba meto nohigo bu gete lusi koli
hiˈahabe.
6 To ai ma luto lu epiˈehina: Koli mehilo. Lenali Nasalete bo, Yesu, malipu
yafalo filiˈehina bomofihi sa nehana keheliˈohube. Ai maga menohibe. Aho
tiˈehinagihe. Bu galo. YaˈmaI meleˈahana hepaˈi bu galo. Menohibe.
7 To lenali abilo. Bite Pitagi to panaˈalobomagihi asagaˈi ma lite lu epilo:
Yesu koyapa lu lepiˈehinana yamofihi ahuˈehibe. Ai kohe toto Galili kapogu
aˈnobinagihe. Lenali ya lite lu epilo.
8 Ya ligo, enali kehelite enelesaˈani ligo, sipi koli hiteˈani ana muliˈmoguti
tite hololu bite koli felefa hiˈahabe. Sipi koli hiteˈani asaga bonaˈi ka lu
meepise faˈmene mineˈahana yabe.

Yesu Malia Magatala aˈi aitoga huto huˈehina
Mt 28:9-10; Yn 20:11-18

9 To Yesu, fuli yupahi su holago, etehi folguˈi filiˈehinaguti ho tiˈehina
yupahi ai yataˈa Malia Magatala aˈmofihi bulo huto huˈehibe.
10 Ana aˈi Yesu koyapa foipa fele 7 heˈmi etoˈehina aˈi yabe. Yesu ana
aˈmofihi bulo yataˈa huto higo, ai buto Yesuhi megeˈi melelata hiˈahana
bonaˈmagi yibi gofana hite nehanaga buto nehetito lu epiˈehina:

11 Yesu huto nohigo bu goˈohube luto lu epigo, enali: Faga yabe lite
enipagu huˈehibe.

Yesu panaˈi loemaleˈititoga huto huˈehina
Lk 24:13-35

12 To yalo panaˈi loemaleˈi kifigu biluˈibeˈmu kapo nemalaˈigo Yesu huto
huse fatoˈi etubulo huto huˈehibe.
13 Ya higo, etali kehelilete i behe hite bite panaˈalobo asagaˈi yaˈma lu
epiˈigo, enali: Faga yabe lite enipagu huˈehibe.

Yesu panaˈalobomagihi enubulo huto huˈehina
Mt 28:16-20; Lk 24:36-49; Yn 20:19-23; Apo 1:6-8

14 To alihi, aposolo bomagi 11 magi li nupa hite noseˈna nenago, Yesu
enubulo huto huloto ka epekibe. HenaˈmubeP Enali, bonaˈi moneˈamagi
Yesu filiˈehinaguti ho tiˈehigo bu gete ka lu epigo, enali: Faga yabe, lite
enipagu higo komopaˈani uleˈale higo Yesu yaˈmu ka epekiˈehibe.
15 To ai ma luto lu epiˈehina: Lenali asaga melugu hepatoga bite
bonaˈmagihi hetofa kaˈni yaˈma ka lamanaˈa lu epilo.
16 To bo moneubafi moneuba ana ka kehelito agoya hu nimito nagami
falalina bo, aiˈi buto bilunagihe. To bo moneubafi moneuba kehelito agoya
hu menimilina bomofihi nani gumiˈi hoto leˈmo heˈmilunagihe.
17 To agoya hu nimilana bonaˈmagi enali yaˈma topa hese foya suhi
lilabe. Enali nigiˈni hete foipa felemagihi bona komopaˈaniguti eneleˈmo
heˈmilabe. To enali fato fato bonaˈmagihi kaˈaniguti kaga lilabe.
18 To enali osifaˈi enayahi lilana to nalisa nagamiˈi nalanafi ya hilana
mefililabe. To enali epesiˈehina bonaˈmagihi enugufalo enayahi melenogo
fa hu epalalibe. HuˈmamofihiP amuyanaˈa enalitoga minenogo yaˈma topa
hose foya suhi lilabe.

HuˈmauP Yesuhi kokulumalugu leˈmoto tiˈehina
Lk 24:50-53; Apo 1:9-11

19 To Sipi Bo Yesu ai ana kaga lu epi su holotoˈa yalo kokulumalugu tito
folofa huˈehibe. Anaga tito HuˈmamofihiP yahi lamagaˈaga mino moloto
minoˈehina yabe.
20 To enali bu gelete, bite asaga hepatoga biba biba nehite Yesuhi hetofa
kagaˈa lu yege helata mineˈahabe. To Sipi Bouba enheˈmoto enalitoga
minago, enali sipi liliˈna amuyaˈa hiti topa hose suhi lite hiˈahabe. To
yanaˈmu bonaˈmagi yaˈma bu gete enali: Lusiga nelabe lite kehheliˈahana
yabe.

LUKU
Luku ka lamanaˈamu koyoˈehina

Luku ai Tiofilusitoga yaˈma fayahi goˈehina

1 Oho, Tiofilusi, nalaluˈniga. Babu bonaˈmagi lalitoga huto huˈehinamofihi kagaˈa fayanugu geˈahana yabe. Enali enubuguti bu geˈahana to HuˈmamofihiI kagaˈa lu hokolo hiˈahana bonaˈmagi lu epiˈahago fayahi keyeˈahana yabe.
2 Enali ana bonaˈmagi enubuguti bu geˈahago anana huto huˈehina bonaˈmagihi enabaga enemegeˈi meleˈahana yataˈa mana kaga to asaga yupahi yabe. Enali yaˈmana bonaˈi HuˈmamofihiI kagaˈalo liliˈnalo boˈa mineˈahana to yaˈmana kaga lalitoga nelimibe.
3 Ya higo nani ana huto yaˈmana kaga fayahi gotoˈni kaitoga heˈminogo bilibe. Koyapaˈi nani yaˈmananamofihi hapaˈamu leˈmo bati huto negeˈnoka hoˈohube. Yatai nani leˈmo fotogo huto nogobe.
4 Ya huˈehinagi kai keheliya iloto yaˈmana ka enali kelepiˈahanaˈa to maˈnaka luto yaˈma keheli baga iluneˈmu hane.

Agelouba aˈi Sekalaiyahi Yoni huto hilina ka lu emiˈehina

5 To Yutia bonaˈi enigihiti bo Heloti ai minana kanaˈagu mono bo mone minoˈehina giˈa Sekalaiya ai Abaisa mono bo nagaluguti lihaˈa ai Alonihi nagaluguti to ana aˈmofihi giˈa Elisapeti yabe.
6 Etali HuˈmamofihiI bulo bati hite mineˈahaˈina. Etali asaga keya kafi to Sipi Bomofihi kagafi liyafa hite pelesa meise hite fulu liˈahaˈina.
7 MoneˈnayaI etali yagapanaˈatiti memineˈahana. Elisapeti namopa minoto yagapanaˈi meketose minoˈehina. To etali ya litana oyafale mineˈahaˈina.
8 To mone yupahi Sekalaiya ai yaˈma HuˈmamofihiI okabalo mamufa gi emilatamofihi liliˈna nolito ana kanagu mono liliˈna lugaˈa aiˈamoya liloto minoˈehina.
9 Enali mono bomagihi suhi hite leˈmo ho tiˈahana to ai sipi mono nohi folagahaˈagu tito kefa hitalo HuˈmamofihiI tu lokiya go emilibe litemo yabe. Ya hago ai Sipi Botimofihi mono nohaˈagu notigo,
10 babu boanaˈi fegutoga li nupa hite nunumu hite lokiya go emilatana kanagu mineˈahana.
11 To HuˈmamofihiI ageloˈa yahi lamagaˈaga tu lokiya fi emiseˈnalo ho tito nohigo Sekalaiyau bu goˈehina.
12 Ai agelo bu goto topa hoto koli nohigo,
13 agelouba ma luto lu emiˈehina: Sekalaiyao, kai koli mehubo. HuˈmauI ai nunumuka akeheliˈehibe. Lihaka Elisapetiu ai panaka ketalinaˈmu yabe. To kai giˈa Yonio luto molobo.
14 Ya hinogo kai kipagu bati hinogo kai kofokehi halane. Babu boanaˈi enali sipi enofokehi ai huto hilinaˈmu halabe.
15 Ai Sipi Bomofihi buˈalo sipi giˈa lilinaˈmu yabe. To ai bai nagamiˈifi to amuya nagamiˈifi menalinaˈmu yabe. ItoˈafihiI ipaˈagu nohinogo Hetofa Sikalafuˈuba aitoga bai talinaˈmu yabe.
16 Ai Isilaeli boanaˈi asagaˈi enipaˈani li gelehe hinogo enali Sipi BoˈaniI HuˈmamofitogaI bilabe.
17 Ai HuˈmamofihiI kaˈa leliˈali bo legi huto bilinaˈmu yaˈma lu yege hose bo Elaiya suhi huto amuya bo hilibe. Ai afoˈanigi yagapanaˈani

aku'i enele'mo nupa hilina to ai ana huto kegeiyo bona'i komopa'ani li gelehe hinogo komopa'ani bebe sana bona'magihi hapa'ani lilabe. To ai Hu'mamofihi bona'a enele'mo kosaba hinogo Hu'mamofihi geba hite alina'mu minalabe.
18 To Sekalaiyau ai agelomofihi loka hoto lu'ehina: Ya'mana ka nani henabe luto lusiga yabe lilube? Nani oyafa alo'ohube to liha'niuba hiti litana'i alo'ehibe, luto lu'ehina.
19 To agelouba Sekalaiyahi ka'alo ma luto lu'ehina: Nani nigi'ni Gebilielita sipi agelo'i Hu'mamofihi okabalo ho notuna yabe. Ai'a noho lifito lu emibo ligo ya'mana hetofa ka oto lu nokumube.
20 To kai kehelibo. Kai nani kamo keheli menimitamofihi kai kabagaka hekini lolenogo kaga meluse nohitogo asaga'na huto hilina yupapogo yabe. Ya huto nohitogo kaga moloto nokumuna yupahi anana huto nohinogo kaga lilane.
21 Boana'i enali Sekalaiyau mono nonugu mino'ehinamo'mu geba hiba hiba hite minete'ani enali enegekesa yigiba yigiba hite ma lite li'ahana: Ai ya meyaluga henana huto nohigo mino yatama nohibe li'ahana yabe.
22 Alihi Sekalaiyau mono nonuguti leheko limito boana'i kaga lu meepi'ehina ya higo enali fegutoga geba hite minana boana'i ma lite akeheli'ahana: Ai mono nonuga tinamoga bame kafi ana'ina mone bu go'ehibe. Ya lite nehago ai bagaguti kaga meluse yatuko babeyafa hu'ehina. To baga'a hepito mino'ehina.
23 Alihi Sekalaiyahi mono nonugu lili'na luga'a su holago ai hepa'aga bu'ehina.
24 To alihi liha'a Elisapeti ai yagapana'amu'i hiti mino'ehina. Ya huto ai nayahi mone kegi'a su hago ikahi fala kito nonugugo mino'ehina. Ai lu'ehina:
25 Yatai Sipi Bo'niuba ya'ma suhi huto nehe'mabe ya huto boana'magi enali enubuloti nubuya huse'na li he'mi netabe.

Yesu ai huto hilina kaga agelouba Maliatoga lu emi'ehina

26 To Elisapeti yagapana'a hiti ikahi nayahi mone kegi'a su hoto mone nayatoga leheko malago nohigo Hu'mau ai ya'ma agelo Gebilielihi ho lifigo Galili hepa'i monelugu limi'ehina ana hepa'i gi'a Nasalete.
27 Ai yafana'i mone pana'i moneto lepi'ahana pato bu'ehina pana'mofihi gi'a Yosefe. Ai Tebitihi nagaluguti yabe. To ya'ma pa'mofihi gi'a Malia yabe.
28 To agelouba Malia nohinalo buto ma luto lu emi'ehina: Maliao. Nohapihe? Fuluna kaitoga mineno. Hu'mau kai hiti nohuto sipi lusa gi ketalina'mu hetofa hu ketalibe.
29 Maliau ai ya'mana ka keheliloto lataha'a keta hu'ehina. Ipa'agu ekesa yigito ma luto lu'ehina: Ya'ma ka hena ka ni'ibe? luto ligo,
30 to agelouba lu emi'ehina: Malia, kai koli mehubo. Hu'mau ipa'a kaitoga bati nohibe.
31 Kehelibo. Kai yagapana kumu hiti huto pana'i ketalata'mu yabe. To kai gi'a Yesu luto molobo.
32 Ai sipi bo minalina'mu yabe. To yege yege bona'magi gi'a liyafa hite Sipi Boti enebe ligi'ehina bomofihi pana'a yabe lilana'mu yabe. To Hu'mau ai sipi gihiti bo le'mo ho tilina'mu yabe. Tata'afihi Tebitihi suhi luto minalina'mu yabe.
33 Ai Yakopuhi naga'amagihi sipi bo'ani asaga yupahi minalina'mu yabe. To kaba huse'na'a hiti kapo'a ya'ma minomo buto su mehalina'mu yabe.
34 Maliau ai agelomofihi lu emi'ehina: Ya'mana ka nolatamofihi hena huto huto hilibe? Nani yafana'i nohuto bolo mebu'ohube.

35 To agelouba Maliahi kagaˈalo ma luto luˈehina: Sikalafuˈuba kaitoga alinaˈmu yabe. To Huˈmamofihiamuyaˈaubakifitalinaˈmu yabe. To ya hinogo yaˈmana panaˈi alihi ketalataˈmu yabe, to bonaˈmagi HuˈmamofihiPanaˈa yabe lite giˈa liyafa hilanaˈmu yabe.
36 Kehelibo. Kofokafu Elisapeti litanaˈi aloˈehinamo ninaya ipaˈagu panaˈi koˈehibe. Koyapaˈi yagapanaˈi meketalibe lilata hiˈahana yabe. Ya huˈehinamo yatai yagapanaˈi minoˈehibe to ikahaˈa nayahi mone kegiˈa su hoto mone kegiˈati loemo leheko malago abuˈehibe.
37 AnaˈinamoneHuˈmau fetaga huto lolo hilinaˈa huto meniˈinagihe.
38 To Maliau agelo luˈehina: Nani Sipi Bomofihi koko aˈi yabe. Kaga nolatamofihi Sipi BoˈniubalolohunetalibeMaliauyalutoligoagelouba heˈmi etoto abufa huˈehina yabe.

Maliau Elisapetihi buto bu goˈehina

39 YaˈmanakanaloMaliauhotitokosamoneYutahepaluguniˈinalo meˈme huto buˈehina.
40 To nonuga tito Sekalaiya nohinalo: Nohapihe? luto Elisapetitoga lu emito be tigiˈehina.
41 Elisapetiu ai Maliahi nohapihe linaˈa kehelilago yagapanaˈi ipaˈagu nohina lehe kolago tiˈehina. To Sikalafuˈuba Elisapetitoga bai toˈehina.
42 To ai nogoˈa sipiˈa kehe ito Maliahi lu emiˈehina: Kai lugaˈa anaˈi folagahaˈanigu keleˈmo ho tiˈehinaˈmu hetofana nohane. To yaˈmana yagapanaˈi kipagu nohina aitoga hiti Huˈmauhetofanahuetalibeluˈehina.
43 To nani hena huˈohugo Sipi Boˈnimofihiitoˈafunanitoganoabe,luto Elisapetiu luˈehina.
44 Kai nebe tigiˈahana nani nubuˈniuba nohapihe latamoya keheliˈehinagi yagapanaˈi nipagu nohinauba fokehi hotoˈa leke ho tiˈehina.
45 Alihi Sipi Bouba alu kimiˈehina suhi hilinaˈmu yagi kai keheli uleˈale huto sipi kofokehi halataˈmu yabe, Elisapetiu yaˈma luto luˈehina.

Maliahi namaˈa

46 To Maliau ai luˈehina: NipaˈniubaSipiBomofihigiˈalisaganohibe. NipaˈniubaHuˈmakumuyegenofibe.
47 To nemehaˈniubaSipiBomofitogafokehinohotonaheˈmoseˈnaˈamofi kumu negelo nobube.
48 Nani lilinaˈalo aˈi yabe. Nani faˈmenena nohunamoya ai ekesu mehago nanitoga fuluna nonebesibe. Yatai hiti to alihaˈa yupa hiti silaga boanaˈi enali sipi fokehi nanitoga hoˈehinaˈmu kaga lilanaˈmu yabe.
49 HuˈmauamuyaBoubasipinanitogalolohuˈehibe.Aiˈagiˈahetofanalamanaˈa niˈibe.
50 Leˈmofulunaˈaubaasagabonaˈimanugaminanaagoyahu emiˈahanamagienalitogaminobagaiˈehibe. To ya huto buto yagapanaˈmagitogabutoenaliyagapanaˈmagitogabulotoanaloyahumo buba buba hilinaˈmu yabe.
51 Yahaˈaamuyaubasutotokegeiyobonaˈifoipalukeheliseˈnahiti enipaˈanigu kegeiyo hiˈahana ya nehago ai li sibi sibi huto katili huˈehina yabe.
52 Ai gihiti bomagi amuyaˈani nehago kefa hisaloti eneleˈmo manuga nomoloto to enali enigiˈani menina bonaˈi enigi liyafa huˈehina.
53 Ai hetofa noseˈnatuˈi enakauˈna lana bonaˈi enipaˈani li bai toˈehina. To enali bonaˈi feˈnohaˈani babu linaˈa eneleˈmo heˈmigo faˈmene biˈahana.
54 Ai Isilaeli liliˈnalo boˈa heˈmoˈehina. To ai tataˈtifitoga kaga lu moloˈehina li hetofa huto hu etoˈehina.

55 Ana huto lali tatatifitoga luˈehinaˈa huto yabe. Nani Abalahatoga
kekeˈi lutoˈni to ana huto ai nagaˈa alihi huto hilanamagi hiti analo minoba
minoba hilinaˈmu yabe.
Maliau ya luto nama luˈehina yabe.
56 To Maliau ai Elisapeti hiti minoto kanaˈa ikahi loegi monegi minoloto
alihi hepaˈaga i behe huto buˈehina.

Elisapetiu Yonihi ketoˈehina

57 Elisabetiu yagapanaˈi ketalina kanaˈa leba toˈehina. To ya higo ai panaˈi
ketoˈehina yabe.
58 Enali Elisapetihi hepaˈalo bonaˈi to ai nagaˈa ya huto Huˈmau Elis-
apetihi ginaga fi emigo panaˈi mone ketoˈehibe lanaˈa kehelilete Elisapeti
hiti enali asagaˈi enofokehi heˈahana.
59 To nayahi mone kegiˈa su hoto loegi monegi mone nayatogati leheko
malana kanagu ana panaˈi gufaˈa laga hiluneˈmu enali eˈahana. Enali giˈa
Sekalaiya lite afoˈafito bahalapao lite malaluneˈmu hiˈahana.
60 Enali ya nehago ana panaˈmofihi itoˈafu ma luto luˈehina: Oˈe. Lali
Yonio luto giˈa malalutaˈmu yabe.
61 To enali lu emiˈahana: Mone kofokagi yaˈmana suhi luto enigiˈani
meniˈibe lite liˈahana.
62 To enali enayatu babeyafa hite afoˈafihi lu emite ma lite liˈahana: Kai
hena hibe luto panakamofihi giˈa malalane?
63 Sekalaiyau fayahi galinanaˈmu ligo ite ete emigo ananalo panaˈamofihi
giˈa Yoni luto goˈehina. To enali yaˈmana giˈa bu geleteˈani enekesa yigiba
yigiba hiˈahana.
64 To analoˈi Sekalaiyahi bagaˈa i aka higo kenetufaˈa akuˈi bati huˈehina.
Ya higo ai kaga luto Huˈmamofihi giˈa liyafa huˈehina.
65 To enali hepaˈalo bonaˈi asagaˈi koli hiˈahana. To yaˈmanana huto
hinamofihi kaga futili katili huto Yutia kosa hepalugu bula ola huˈehina
yabe.
66 Asaga bonaˈi ana kaga kehelilete enekesa yigi fato hiteˈani ma lite
liˈahana: Alihi yaˈmana panaˈuba ai hena hena huto minalibe? Sipi
Bomofihi amuyaˈa yaˈmana panaˈmofitoga niˈibe lite enali akeheliˈahana.

Sekalaiyahi namaˈa

67 To Sikalafuˈuba yaˈma panaˈmofihi afoˈafinugu bai tago ka mone lu
huto huto ma luˈehina:
68 Lali Isilaeli bonaˈmagihi Sipi Bomofihi giˈa liyafa hilo. Huˈmamofitoga
yege filo. Ai lali boanaˈa leheˈmalubeˈmu oˈehibe. To fatehatimagihi
gegisaguti gulu ho letoˈehibe.
69 Ai sipi amuya boti lubuto biˈehinana mone leˈmo ho ti letabe. Ai
yaˈmana bo koko bo Tebitihi tataˈafu yabe.
70 Ana suhi huto ai koyapaˈi mono bonaˈamagi enali enabagagu alu
epiˈehinamo yaˈma niˈibe.
71 Ai ma luto ka moloˈehinamo niˈibe: Nani fatehatinimagihi enayanuguti
akuˈi leneleˈmalunaˈmu yabe. To bonaˈi enali ipakafa nehana bonaˈmagi
enayanuguti hiti akuˈi leneleˈmalunaˈmu yabe.
72 Nani fuluna lepito lenheˈmalunaˈmu yabe, ai ya luto to tatatigi lu
epiˈehina. To ai ana huto ka lamanaˈa moloˈehinamofihi ekesalo moloto
minalinaˈmu yabe.
73 Ai maˈnaka luto koyapaˈi tatatifihi Abalahatoga ka moloˈehina yabe. To
yatai ai koyapa hapati supo ai luˈehinaˈa hilubeˈmu nolibe.

74 Ai fatehatimagi enayanuguti lubuto bilubeˈmu nohigo liliˈnaˈa lali koko panaˈa suhi huto liluta'mu koli mehilune.
75 Ai buˈalo foipana melise minalutaya hetofana huto minoba minoba hiluta'mu yabe.
To Sekalaiyau panaˈa kumu ka mone hiti ma luto luˈehina:
76 Panaˈnise, enebe ligiˈehina bo Huˈma, aiˈa kaga lu yege hose boˈa huto hilane. To yaˈma giˈa kai kumu bonaˈmagi molo ketalabe. Kai yataˈa kohe toto liliˈna lito bulotoka Sipi Bomofihi kapoˈa li hokolo hilane.
77 To bonaˈamagitoga buto lu epitogo enali kehelilete foipanaˈani li heˈmilenogo bati hite minalabe.
78-79 To afotifu Huˈmamofihi fuluna hiti kekeˈi luseˈna hiti yaˈmana nohibe. Ai kokulumalugu fana toseˈna lali kumuˈi huto hilina yanaˈuba leheˈmoto ana huto bonaˈi lugaˈa filiseˈnamofihi metepugu nehanaˈa yaˈma eneleˈmo fana talinaˈmu yabe. To ai fulu kapogu leleˈmoto bilinaˈmu yabe.
Sekalaiyau ya luto nama luˈehina yabe.
80 To ana panaˈi hofa toloto gufaˈamo hiti mehaˈamo hiti amuya moloˈehina. Ai ka melugu minoˈehina kanagu baga ilenogo Isilaeli bonaˈi enubuˈanilo huto huˈehibe.

2

Malia ai Yesuhi ketoˈehina
Mt 1:18-25
1 Yaˈmana yupahi Sisa Ogasitasi ai Lomu gihiti bouba asaga boanatoga enigiˈani liloto leka salube luto kaga mololoto lenigi lilube luˈehina.
2 Yaˈmana enigi lise kana yataˈa Sailiniasi ai gamani bouba Silia melugu bonaˈmagihi kaba boˈani minoˈehina.
3 Asaga boanaˈi enigiˈani lilineˈmu nehite hepaˈanilo bila bila hiˈahana.
4 Yosefe ai Tebitihi nagaluguti oˈehina. Ya higo ai Nasalete hepato Galili kegiˈati heˈmito gihiti bo Tebiti ana hepato itoˈafu ketoˈehinaˈa yaˈma Yutia melugu buˈehina. Ana hepaˈi giˈa Betelehe yabe.
5 Ai giˈa hiti to aˈi giˈa lilubeˈmu Malia noleˈmoto biˈahaˈina. Yaˈma aˈmo Yosefeu alihi lihaˈa lilina aˈi yabe. To Malia ai yagapanaˈmu hiti huˈehigo biˈahaˈina.
6 Betelehe hepato bite nehaˈigo Maliau yagapanaˈi ketalina kanaˈa leba tago huˈehina.
7 To ai yagapanaˈi yegeˈa panaˈi ketotoˈa katatu sa gi etoloto bulumaka yagamagi noseˈna nenana sepekeˈnagu ko etoˈehina. To etali yaˈma yagamagihi nohaˈanigu mineˈahaˈina. To henaˈmugope, bonaˈi kose nohi bai to su hoˈehinagi anagu metiˈahaˈina yabe.

Agelomagi to sipisipi yaga kaba boˈanimagi yabe
8 To yaˈmana yupahi ana hepato sipisipi yaga kabalo bo enali fegutoga yaga kaba hite sininugu mineˈahana.
9 To Huˈmamofihi ageloˈa ana yaga kabalo bo nehanalo Sipi Bomofihi fana mehenaˈa hiti nehetigo enali ana sipisipi yaga kabalo bo lusina hite koli hiˈahana.
10 Ya hite koli nehago agelouba ma luto lu epiˈehina: Koli mehite kehelilo. Nani hetofa kaga lenalitoga ito noo lepolona yaˈmana kagauba asaga boanaˈi eneleˈmo sipi enofokehi halinaˈmu yabe.
11 Yatai sininugu Tebitihi hepalugu aˈi moneuba panaˈi mone ketoˈehibe. Ai yaˈmana bouba laliˈi leleˈmo kosaba huto lenubuto bilinaˈmu yabe. Ai sipi bo Yesu Kilisito yabe.

12 To bu galanaʹaya ma huto hilinamo niʹibe. Lenali panaʹi mone katatu
sa gite bulumakamagi noseʹna nenana sepekeʹnagu ko etago nohinogo bu
galanaʹmu yabe.
13 Kaga agelouba lu epi su nohago ana bagaʹa hiti babu agelomagi
kokulumaluguti eteʹani Huʹmamofitoga fokehi hete nama ma lite liʹahana:
14 Ifo muyagu Huʹmamofihi giʹa leʹmo saga hite mineno. To melugu
bonaʹmagi kumu Huʹmau ipaʹagu ai laga besinana enalitoga fuluna hu
noepalabe.
15 To agelomagi heʹmi epelete kokulumalugu nebagomo enali ma lite ai
lu emigo ai lu emigo hite liʹahana: Ho tilo. Betelehe hepato butoti yaʹmana
huto hinana Sipi Bouba lu limiʹehinana yaʹma bu galune liʹahana.
16 To enali ho tite hololu lite bite Malianogo Yosefenogo nehaʹinalo
henetite bu gelete to panaʹi bulumaka noseʹna sepekeʹnagu koʹehigo bu
geʹahana.
17 Enali ana panaʹi bu gelete Malianogo Yosefenogo agelouba yaʹmana
pana kumu lu epiʹehinana kaga lu etimiʹahana.
18 To asaga bonaʹi sipisipi yaga kabalo bomagi lana ka akeheli su helete
ana pana kumu topa hete enekesa yigi babu liʹahana.
19 To ya huʹehinamoya Maliau asaga ka ipaʹagu li mololoto ekesa yigito
legeso huto minoʹehina.
20 To sipisipi yaga kabalo bomagi i gelehe hite heʹmite bite Huʹmamofihi
giʹa liyafa hite fokehi heʹahana. Enali asagaʹna agelouba lu epinana huto
su hana bu geteʹani sipi enofokehi heʹahana yabe.

Yesuhi giʹa meleʹahana

21 Alihi nayahi mone kegiʹa su hoto mone kegiʹati loegi monegi heleko
malago kana minelete ana panaʹmofihi gufaʹa laga nehite gi Yesu lite
meleʹahana. Koyapaʹi ai itoʹafihi ipaʹagu huto mehuʹehigo agelouba
yamana gi hoʹehina yabe.

Simioniugo Anaugo Yesuhi mono nonugu nohigo bu geʹahaʹina

22 Itoʹafinogo afoʹafinogo panaʹanogo mono nagamitu okala hi etatalana
kanaʹa huʹehina ana legitana koyapaʹi Moseu keya kaga moloʹehina suhi
lite hiʹahaʹina. Yaʹmu itoʹafugo afoʹafugo ana panaʹi leʹmete bite Yelusale
hepato Sipi Bomofihi emiluʹibeʹmu biʹahaʹina yabe.
23 Manana Sipi Bomofihi keya kagaʹalo fayanugu geʹahana: Asaga yege
panaʹi huto hinamo Sipi Bomofitoga leʹmete bite lepilata hilo. Etali yaʹma
kagamofihi keheli emiʹahaʹibe.
24 Etali ana hite Huʹmamofihi fokehi hete lokiya fi emiluʹibeʹmu hiti
biʹahaʹina. To Sipi Bomofihi keya kagauba luʹehinaʹa huto: Loemo yataʹa
kigopafi to loemo kigopa gapaʹa hiti Huʹma kumu keye lite emilo luto
geʹahana.
25 To yalo bo mone Yelusale hepato minoʹehina giʹa Simioni yabe. To aiya
bati huse bo to Huʹmamofihi agoya hu emise bo yabe. Ai Isilaeli bonaʹmagi
enubuto bilina boʹmu geba huto minoʹehina. To Sikalafuʹi hiti Simionitoga
minoʹehina yabe.
26 Sikalafuʹuba Simionitoga alu emiʹehina mefilise nohitogo Huʹmau
leʹmo ho tiʹehina bo, yaʹma Mesiau huto hilibe luʹehina bu goloto fililataʹmu
yabe.
27 To Simionihi Sikalafuʹuba leʹmo kapo malago sipi mono nonugu titoʹa
Malianogo Yosefenogo to ana panaʹi Yesuhi keya kagauba luʹehina suhi hu
etaluʹibeʹmu nehaʹigo bu enogoʹehina.

28 Simioniu ai ana panaˈi yahi komopaˈalo leˈmo mololotoˈa
HuˈmamofitogaÌ fokehi hoto ma luto luˈehina:
29 Oho. Sipi Bo. Yatai yaˈma liliˈnalo panaka heˈmi etetogo fulunagu bino.
Ya hitogo nipaˈni koyapaˈi kaga lu moloˈahataˈa huto fuluna nebesilibe.
30 To nani nubuˈniuba anaˈina lubuto bilatana lolo hatamoya bu nogabe.
31 YaˈmanaÌna kai asaga noto noto boanaˈmagi enubulo leˈmo lele
huˈahane.
32 Ai libiˈmo moneuba fegutoga bonatoga metepunagu nehilana bonatoga
eneleˈmo besa lalibe. To ai Isilaeli boanaka enigiˈa leˈmo sipi hilinaˈmu
yabe.
Simioniu ya luto luˈehina yabe.
33 Etali Yesuhi itoˈafugo afoˈafugo Simioniu Yesu kumu lina kalo etegekesa
yigi babu liˈahaˈina.
34 Simioniu lusa gi etimito ma luto panaˈmofihi itoˈafitogo Malia lu
emiˈehina: Kehelibo. Ma panaˈi ai babu Isilaeli bonaˈi lugaˈa eneleˈmo
melugu malalinaˈmu yabe. To ai ana huto babu bonaˈi lugaˈa eneleˈmo
ho tilinaˈmu yabe. To ai HuˈmamofitogaÌti mone babeyafaˈa legi huto huto
minalinaˈmu yabe. AnaloˈiÌ babu bonaˈmagi ka sibinaˈa li etalanaˈmu yabe.
35 Ya hinogo babu bonaˈmagi enekesa yigiseˈnaˈani hutoˈi minalibe. To
mone kosa kosa emitauba ana legitana lutumopakagu fi fulu tilibe.
36 To HuˈmamofihiÌ kaˈa leliˈali aˈi mone minoˈehina, giˈa Ana. Ai afoˈafihi
giˈa Fanueli, yaˈma bo Ase nagaluguti oˈehina. To Ana aiya litanaˈi koyapaˈi
bo lito bahaˈa hiti nayahi mone kegiˈa su hago mone kegiˈati loemo heleko
malago kufu mineˈahaˈina.
37 Alihi bahaˈa fililago ai faˈmene minoˈehina. To yatai kufuˈa 84
nominabe ya nohutoˈa sipi mono nohi hepato menoheˈmina litanaˈi yabe.
To ai noseˈnamofihi mo sito to nunumu huto minoto HuˈmamofihiÌ yege fito
to mono liliˈnaˈa fuliga hiti folguˈi hiti lito minolata huˈehina.
38 To yana kanaˈagu ai enali nehanalo henetitoˈa HuˈmamofihiÌ fokehi
hoˈehina. To ai yaˈmana panaˈmofihi huto huˈehina kagaˈa asaga bonaˈi
HuˈmaÌ kumuˈi Yelusale hepaˈi oto akuˈi lilinaˈmu geba hiˈahana bonaˈi lu
epiˈehina: Ma panaˈuba lali hepati, Yelusale yaˈma leˈmo bati hilinaˈmu
yabe.

Yosefe ai akuˈi Nasalete buˈehina

39 Etali asagaˈna Sipi BomofihiÌ keya kaˈauba luˈehinaˈa hi su helete i behe
hite Galili melugu hepaˈani Nasalete biˈahaˈina.
40 To ana panaˈi olopa hoto amuya bo minotoˈa kehelíseˈnaˈa hetofana
babu luto minago HuˈmaÌ lusa giseˈnauba ai hiti minolata huˈehina.

Neheya bo Yesu mono nonugu tiˈehina

41 Asaga kufu kanagu Yesuhi itoˈafugo afoˈafugo bonaˈi Yelusale hepato li
nupa hilata hanalo bilata hiˈahaˈina. Koyapaˈi HuˈmauÌ lubuto buˈehinaˈa
kumu Pasa yabe nelana yaˈma sipi noseˈna nalata, yanaˈmu biˈahaˈina.
42 Yesuhi kufuˈa 12 niˈinamo enali ananalo bilata yaˈma asaga kufu kana
Yelusale hepato mono noseˈna nalaneˈmu hite moneko kumu biˈahana.
43 YaˈmanaÌ sipi noseˈna nalatamofihi kana su hago enali i behe hite
hepaˈaniga bilaneˈmu kapo melete hapi fiˈahana. To ana panaˈi Yesu,
ai Yelusale minoˈehina. ItoˈafugoÌ afoˈafugo ya huto Yelusale minabeˈa
mekeheliˈahaˈina.
44 Etali ma lite etegekesa yigi ahaˈina: Ai lugaˈa bonaˈi hiti alihi noabe
lite yaˈma yupahi moneˈa kapo meleˈahana. To alihi etali hapi fite
bonaˈatitimagihi folagahaˈanigu sa sa hiˈahaˈina.

45 Etali bu megeteˈatiti akuˈi Yelusale sa sa hite biˈahaˈina.
46 To kana loegi monegimogu sipi mono nonugu tite babafi bonaˈi hiti kagaˈanilo keheli minoto enoloka hoto nohigo leˈmo huto hiˈahaˈina.
47 Asaga kaga kehelina bonaˈmagi Yesu kehelise'naˈamu to enali loka hana kaga lu epinaˈamu topa hete enekesa yigi babu lite mineˈahana.
48 Etali itoˈafugo afoˈafugo Yesuhi mono nonugu nohigo bu gelete topa hete ligo itoˈafu kehe ito luˈehina: Panaˈni kai henabe luto yaˈma suhi nohane? To kai ya hanogo leˈali leˈelesatiˈa ligo kai kumuˈi higo sa sa nohuˈibe luto ligo,
49 ai kagaˈatitilo luˈehina: Letali henabe lite nani kumuˈi sa sa nehaˈibe? Letali mekeheliˈahaˈifiye? Nani afoˈnifihi nonugu ai kumu nohilunamo niˈibe.
50 To etali yaˈmana kaga Yesu luˈehinamofihi hapaˈa keheli bebe meseˈahaˈina yabe.
51 Ya hilete akuˈi heˈmito ago etali leˈmete moneka Nasalete hepato biˈahana. To kagaˈatiti etabaga liyafa huto minoˈehina yabe. To itoˈafu asaga yaˈmana kaga komopaˈagu li moloto ai minoˈehina.
52 To Yesu sipi bo hulago kehelise'naˈa hetofana huto minago melugu bonaˈi hiti to Huˈma hiti enali bu gana hapaˈa bati huto minoˈehina yabe.

3

Yoniu ai nagami folo epolose bo ai kaga lu yege hoˈehina
Mt 3:1-12; Mk 1:1-8; Yn 1:19-28

1 Sipi Lomu bo Taibiliasi 15 kufuˈa kana kaba huˈehinalo gamani bo Ponitiasi Pailati, ai Yutia melugu bonaˈmagihi kohe toto kaba huto minoˈehina. To yaˈmana kanalo Heloti ai kohe toto Galili kegiˈa sipi kaba bo minoˈehina. To goˈafu Filipi ai Itulia to Telekonaitisi kegiˈa yataˈa kaba bo minoˈehina. To gamani bo Laiseniasi ai Abilini kegiˈa kaba huto minoˈehina.
2 To Anasiugo Kaiyafasiugo etali sipi mono nohi kabalo bole mineˈahaˈina. To yaˈmana kanalo Sekalaiyahi panaˈa Yoni ai ka melugu nohigo Huˈmamofihi kaˈa aitoga lu huto huˈehina.
3 Ya higo ai Yotani nagamiˈmo kegiˈa Huˈmamofihi kagaˈa leliˈali huto boanaˈi nehanalo lu yege ho epiˈehina: Komopatini i gelehe hite foipanatinigati li heˈmite nagami felelenogo Huˈmau foipanatini li heˈmi lepalalibe, luto minoˈehina yabe.
4 Ai ya higo ana legitana lu huto huto bo mone Aisaiyau kaˈa bukugu goˈehina suhi huto ma niˈibe:
Ka melugu bo moneuba nogo moloto
kehe sipi noibe:
Sipi Bomofihi kapoˈa leˈmo lele hi etete
to kapoˈa leˈmo fu lite
li kosaba hi etalo.
5 To ya lenali
asaga kemuya li hekini lo su hete
moneko legege hu etalo.
Ana hite
kosa sipiˈafi bohupoˈafi li gofa hinogo
limo i su halo.
To asaga kapo kiyugu huˈehina,
leˈmo bebe salo.
To asaga kapo efahubago huˈehina,
leˈmo bati hilo.

6 To asaga bonaˈi
Huˈmau ai akuˈi leleˈmose lilinaˈa
bu galanaˈmu yabe.

7 To babu boanaˈi enali nagami falalaneˈmu Yonitoga elago ai ma luto
ana boanaˈi lu epiˈehina: Lenali laga mehina osifaˈmofihi yagapanaˈi yabe.
Kuyuˈafu lu lepinaˈa hite Huˈmamofihi ipakafa hilinamomuˈi koli hite
heˈmite alihi huto hilinanalo be ligite bilaneˈmu nehabe?
8 To lenali foipanatiniguti i gelehe hilanaˈmuko kehelite minalo. Ya
hilenogo nelepilata bu galube. Lenalitiniguti ka mone lu ho tite Abalaha
tatatifu yabe lite melilo. Lenali lenegekesa kehelite Abalahau kaba hu
letalibe lite ya melilo. To nani lu nolepube. Huˈmau ma efahi lito Abalahahi
taˈafi lolo hilibe.
9 To sopoloˈi hutoˈi niˈinagi yafa lufusaˈa laga huseˈna niˈibe. Ya
huˈehinago asaga yafa legeyaˈa mehalina hetigito logoguko falalinaˈmu
yabe.

10 To ai ya luto lu epilago boanaˈmagi loka heˈahana: Lali hena hilune?
11 To Yoniu ai kaˈanilo luˈehina: Bo moneuba gukete loemo liˈohutomo
mone kalalukafihi meniˈilinamofihi emibo. To bo mone maka noseˈna
niˈilina maka noseˈnaˈa meniˈilina bo hiti guna ite naliyo.
12 To takisi lise bo moneˈa hiti enali ana hite nagamiˈi falaleneˈmu
eˈahanati enali Yonihi loka heˈahana: Tisao, lali hena hilune?
13 To Yoniu ai lu epiˈehina: Lenali moni efahi gamaniuba luˈehilina legege
aloko lilo to mone li be ligite melilo.
14 To gimi bo moneˈamagi ana hite loka heˈahana: Lalimoya, lali ana huto
hena hilune? To Yoniu lu epiˈehina: Lenali faga lite ai goˈna binogo ai goˈna
binogo hite fato fato bonaˈi enehete faga lite ka foyagu eneleˈme melete
efahaˈani meli epalalo. To lenali efahatini loko lilo.

15 Asaga boanaˈmagi komopaˈanigu keheli baga ite Yoni kumu ma lite
keheliˈahana: Huˈmau leˈmo ho tiˈehina bo, ya Mesia aiˈimomuˈi nohifi lite
enekesa yigi babu liteˈani keheliˈahana.
16 Ya higo Yoniu kehelito ma luto lu epiˈehina: Nani faˈmene nagamituˈi
nofolo lepolobe. To alihi bo mone alina ai amuyaˈauba naniˈi nebe ligito
amuyaˈni hoto alinaˈmu yabe. To naniya bati huto gigusa suˈamofihi naga
li heˈmilunaˈa huto meniˈibe. To ai Hetofa Sikalafuˈi lepilinaˈa hiti to logoˈa
suhi huto mone hiti folo lepalalinaˈmu yabe.
17 To ai emuhaˈa yanuga liˈehibe. To kifi foyaˈaguti lilina yabe. To ai
noseˈna yufagahaˈa li nomalana nonugu li nupa huto li malalinaˈmu yabe.
To ya nohuto sibinaˈa li nupa huto mesobose loba logogu galinaˈmu yabe.

18 To Yoniu asagaˈi fato fato kaga boanaˈi enekesa li hokolo huse kaga lu
noepito Huˈmamofihi kaˈa lamanaˈa lu yege hoto epiˈehina yabe.
19 To ya huˈehina Yoni Helotihi yataˈa gamani boˈaniuba babu
foipa faipana huto to Helotiu goˈafihi lihaˈa lito giˈa Helotiasi aitoga
huˈehinanaˈmu Yoniu yaˈmanaˈmu ka emekiˈehina yabe.
20 To ya higo asaga ka Helotitoga Yoniu lina kaga molo emito italuga logo
bigo mone hiti tiˈehina foipanaˈalo nagaˈi emiˈehibe.

Kohe toˈehina kanagu Yoniu Yesuhi nagami folo etoˈehina
Mt 3:13-17; Mk 1:9-11

21 Asaga boanaˈi nagami felete nehago to Yesu ana huto nagami fololoto
nohuto nunumu nohigo kokulumaˈi hokolo huˈehina.

22 Ya nohigo Sikalafuˈi kigopa nama legitana huto aitoga nolimigo bu
negago kokulumaluguti nogo moneuba ma luto luˈehina: Kai nani panaˈni
yabe. Kai nibita huse panaˈni nohane. Komopaˈni kaitogago nokumube.

Yesuhi tataˈamagihi enigiˈani yabe
Mt 1:1-17

23 Yesu liliˈna hapi fiˈehina kanagu foya kanaˈa 30 bulago hapi fiˈehina.
Enali Yosefehi panaˈa yabe lite enegekesa keheliˈahana. To Yosefe ai Hilai
panaˈa. Hilai ai panaˈa Matati yabe.
24 To Matati ai Libaihi panaˈa yabe. To Libai ai Melekaihi panaˈa yabe. To
Melekai ai Yanaihi panaˈa yabe. To Yanai ai Yosefehi panaˈa yabe.
25 To Yosefe ai Matatiasihi panaˈa yabe. To Matatiasi ai Emosihi panaˈa
yabe. To Emosi ai Nehamihi panaˈa yabe. To Nehami ai Esilihi panaˈa yabe.
To Esili ai Nagaihi panaˈa yabe.
26 To Nagai ai Meatihi panaˈa yabe. To Meati ai Matatiasihi panaˈa yabe.
To Matatiasi ai Semenihi panaˈa yabe. To Semeni ai Yosekihi panaˈa yabe.
To Yoseki ai Yotahi panaˈa yabe.
27 To Yota ai Yoananahi panaˈa yabe. To Yoanana ai Lesahi panaˈa yabe.
To Lesa ai Selababelihi panaˈa yabe. To Selababeli ai Sialitielihi panaˈa yabe.
To Sialitieli ai Nelaihi panaˈa yabe.
28 To Nelai ai Melekaihi panaˈa yabe. To Melekai ai Etaihi panaˈa yabe. To
Etai ai Kosamehi panaˈa yabe. To Kosame ai Elemetamehi panaˈa yabe. To
Elemetame ai Elehi panaˈa yabe.
29 To Ele ai Yosuahi panaˈa yabe. To Yosua ai Eliesahi panaˈa yabe. To
Eliesa ai Yolimihi panaˈa yabe. To Yolimi ai Matatihi panaˈa yabe. To Matati
ai Libaihi panaˈa yabe.
30 To Libai ai Simionihi panaˈa yabe. To Simioni ai Yutahi panaˈa yabe.
To Yuta ai Yosefehi panaˈa yabe. To Yosefe ai Yonamehi panaˈa yabe. To
Yoname ai Elaiyakimihi panaˈa yabe.
31 To Elaiyakimi ai Meliahi panaˈa yabe. To Melia ai Menahi panaˈa yabe.
To Mena ai Matatahi panaˈa yabe. To Matata ai Netanihi panaˈa yabe.
Netani ai Tebitihi panaˈa yabe. To Tebiti ai Yesihi panaˈa yabe.
32 To Yesi ai Obetihi panaˈa yabe. To Obeti ai Boasahi panaˈa yabe. To
Boasa ai Salamohi panaˈa yabe. To Salamo ai Nasonihi panaˈa yabe.
33 To Nasoni ai Aminatapehi panaˈa yabe. To Aminatape ai Atiminihi
panaˈa yabe. To Atimini ai Anaihi panaˈa yabe. To Anai ai Hesolonihi panaˈa
yabe. To Hesoloni ai Pelesihi panaˈa yabe. To Pelesi ai Yutahi panaˈa yabe.
34 To Yuta ai Yakopuhi panaˈa yabe. To Yakopu ai Isakahi panaˈa yabe. To
Isaka ai Abalahahi panaˈa yabe. To Abalaha ai Telahi panaˈa yabe. To Tela
ai Nehohi panaˈa yabe.
35 To Neho ai Selagahi panaˈa yabe. To Selaga ai Liyuhi panaˈa yabe. To
Liyu ai Pelekehi panaˈa yabe. To Peleke ai Ibahi panaˈa yabe. To Iba ai Silahi
panaˈa yabe. To Sila ai Kenihi panaˈa yabe.
36 To Keni ai Afakasatihi panaˈa yabe. To Afakasati ai Semihi panaˈa yabe.
To Semi ai Noahi panaˈa yabe. To Noa ai Lemekihi panaˈa yabe.
37 To Lemeki ai Metusalahi panaˈa yabe. To Metusala ai Inokihi panaˈa
yabe. To Inoki ai Yeletihi panaˈa yabe. To Yeleti ai Mahalalihi panaˈa yabe.
To Mahalali ai Kenanihi panaˈa yabe. To Kenani ai Inosihi panaˈa yabe.
38 To Inosi ai Setihi panaˈa yabe. To Seti ai Ataha panaˈa yabe. To Atau ai
Huˈmamofihi panaˈa yabe.

4

Satau Yesuhi fi taga hu etoˈehina
Mt 4:1-11; Mk 1:12-13

1 Sikalafuˈuba Yesutoga bai tago Yota nagamiˈi heˈmito nobigo Sikalafuˈuba bonaˈi menehana ka melugu leˈmoto buˈehina.
2 Yesu yaˈma ka melugu 40 yegegu su hago nohigo Satau Yesutoga fi taga hu etoˈehina. Ya higo Yesu ana kanagu noseˈna menose mo sito minoˈehina. To asaga yaˈmana kanamo su hago Yesuhi kauˈna hoˈehina.
3 To kauˈna nohago Satau Yesutoga nehetito ma luto lu emiˈehina: To kai Huˈmamofihi panaˈa nohutomo ma efahi lu emitogo noseˈna lolo hino.
4 Yesu Sataha kalo nonaˈa ma luto lu emiˈehina: Mono kauba ma nolibe. *Bonaˈmagi noseˈna nenana suhi anasi minalanaˈa meniˈibe*. Huˈmamofihi kaˈa kehelite minalanaˈa huto niˈibe.
5 To Satau Yesuhi ifoˈalo leˈmoto tito meleˈisi asaga hepaˈmo bonaˈmagihi nagaˈi lepiˈehina.
6 To Satau Yesuhi ma luto lu emiˈehina: Yaˈma bu nogata hepato bonaˈmagihi sipi boˈani keleˈmo ho tinogo kigika sipi hilibe. To yaˈmana yaga foya asagaˈi kimilunaˈmu yabe. To asaga yaˈmana nanitoga oˈehinana ninaya bo moneˈmofihi emilube liluna emilunaˈmu yabe.
7 To kai yatai kalapusa nohi fito nigiˈni liyafa hilata yaˈma ya huletogo asagaˈna kaiˈnaka lolo hilube.
8 To Yesu ana kalo ma luto ka emekiˈehina: Mono kalugu ma huto niˈibe. *Kai Sipi Bo Huˈmamofihi giˈa liyafa hubo. To aigo ka kehelise emibo*.
9 To yaloti heˈmito Yelusale mono nohi lataha ˈalo Satau Yesuhi leˈmoto tiloto ma luto lu emiˈehina: Kai Huˈmamofihi panaˈa nohutomo malo ho tiˈohuto lehe kolago melugu limibo.
10 To mono kagu mone ma luto niˈibe. *Huˈmau ai ageloˈa enoho lifinogo limite kaba hu bati hi ketalanaˈmu yabe.*
11 To enali kayato linogo efahuba kigigusagu mefilinaˈmu yabe.
12 Yesu kaˈalo ma luto lu emiˈehina: Kaga ma huto niˈibe. *Kai Sipi Boka Huˈmamofihi fi taga mehu etobo. Ai Sipi Bokafu nohibe.*
13 To Satau asaga kaga luto miˈi molo su holoto heˈmito buto fato kana geba huto minoˈehina.

Yesu Galili hepato liliˈna hapi fiˈehina
Mt 4:12-17; Mk 1:14-15

14 Yesu Galili hepatoga i gelehe huto nobigo Hetofa Sikalafuˈmofihi amuyanaˈauba ai hiti buˈehina yabe. To ai huˈehinanamofihi kagaˈa asaga hepatoga bu baga iˈehina.
15 Yesu asaga boanaˈi mono nohaˈanigu kaga lu epilata higo enali fokehi heteˈani giˈa liyafa hiˈahana yabe.

Nasalete bonaˈmagi Yesuhi enemegesa hu emiˈahana
Mt 13:53-58; Mk 6:1-6

16 Yesu Nasalete buˈehina. Koyapaˈi ai yagapanaˈi nohuto yaˈmana hepato nohuto hofa toto olopa huˈehina. To ai fuli kanagu asaga hulata nohinaˈa hapaˈa huto mono nonugu Huˈmamofihi kaˈa lu epilubeˈmu tiˈehina.
17 To enali mono lu huto huto bo Aisaiyahi bukuˈa ite ete emiˈahana. Ya nehago ai aho tito ana buku fokoloto ka mone ma luto niˈinaˈmu sa huto leka soˈehina:
18 Sipi Bomofihi mehaˈa nani hiti niˈibe.
Ai ka lamanaˈa fenoˈhaˈani menina bonatoga
leliˈali hubo luto

nele'mo ho ti'ehina yabe.
Ai kaga ya'ma luto lubo luto
noho lifi'ehina yabe.
Lenali naga'i li'ahana bona'i
he'mite fa'mene bilo.
Lenali lenubu metepu i'ehina bona'i
lenubutini i fana talibe.
To lenali sipi ketana li'ahana bona'i
bati hite minalabe.
19 To bona'a kosaba'i
enele'mo malalina kana'a
lu yege hobo luto ya lu'ehina yabe.
20 Yesu ana buku aku'i li kefigito kaba bomofihi emiloto melugu
mino'ehina. Asaga bona'i mono nonugu mine'ahana Yesunogo bulu'i
he'ahana.
21 To ai kaga luto lu epi'ehina: Ya'ma mono ka lenali keheli'ahago leka
so'ohuna yatai huto nohibe nolube.
22 To enali gi'a liyafa hilete kaga hetofana baga'aguti lina'mu enekesa
yigi babu li'ahana. Ya hilete'ani enali li'ahana: Ma bose, ya'mana pana'iba
Yosefehe pana'mo nohifi fato pana'i nohibe?
23 To ya nelago Yesu lu epi'ehina: Nani ma'naka luto lu nolepube. Lenali
fono ka mone ma lite nanitoga lilana'mu yabe: Lusa bo kaika kugufaka
le'mo bati hubo. To kai koyapa'i Kapaneami hepato hu'ahatana lali
keheli'ohutana yatai ana huto hepakalo ana suhi hubo lite li netalana'mu
yabe.
24 To ai ya luto lu noepito lu'ehina: Nani lusiga luto lu nolepube. To mono
ka lu yege hose bomofihi hepa'alo bona'magi ka'a keheli meemilana'mu
yabe.
25 To nani lusiga lu nolepube. Koyapa'i Hu'mamofihi ka'a lu yege hose
boti Elaiyaha kana'agu keto ana'i Isilaeli kapogu babu lite mine'ahana yabe.
Ya'mana kanagu sopohi hekini melose to ko'i hiti meigo asaga'na hosopa igo
yege yege bona'i kau'na sipi hete kufu loebe monebe to ikahi nayahi mone
kegi'a leke hago asaga hepatoga mine'ahana.
26 Ya hu'ehinaya Hu'mau ai Elaiyahi ho lifigo Isilaeli anatoga mone
mebu'ehina. Ai fato melugu Salefate, Saitoni kapogu nina hepato keto a'i
mone baha'a fililago nohinalo bu'ehina.
27 To ana huto mono bo Elaisaha kana'alo enehepuhi nolana bona'i
babu lite Isilaeli kapogu mine'ahana yabe. To ya hite mine'ahanaya mone
folagaha'aniguti bo mone le'mo bati mehu'ehina. To Neamani ai Silia
melugu bo yagi aigo le'mo bati hu'ehina yabe luto Yesu lu epi'ehina.
28 To asaga bona'i mono nonugu mine'ahana ana ka'a kehelilete enitaluga
lusina huto logo bi'ehina.
29 Enali enitaluga logo bigo ho tite Yesuhi yato lite hepaluguti fegutoga
le'mo he'mi'ahana. Ya mana hepa'ani kosagu mino'ehina. Ya hu'ehigo
ya'mana kosa beletoga le'mete bite yabalugu he'mi etelago limilune'mu
hi'ahana.
30 To ya hite, lusina hite halune'mu hanamoya ai fa'mene folagaha'anigu
kapo moloto abufa hu'ehina.

Yesu bo mone'mofihi komopa'agu foipa fele nohinana li he'mi eto'ehina
Mk 1:21-28

31 Yesu Kapaneami hepato Galili kegi'a limi'ehina ya huto fuli kanagu
boana'i kaga enelepi'ehina.

32 To enali kaga enelepiseˈnaˈamu kehelilete topa hete ho tiˈahana.
Henaˈmube? To Yesuhi kaˈa amuyaˈa hiti niˈigo yabe.
33 To mono nonugu bo mone minoˈehina aitoga komopaˈagu laga mehina
foipa felemo minoˈehina. Ai nogoˈauba ka mone sipi kehe ito luˈehina:
34 Oho, Yesuo, Nasalete bo. Kai hena hu letalubeˈmu noane? Nekesa noyu-
guna kai laliˈi leleˈmo sibina hilubeˈmu noapiye? Kai nani akeheliˈohuna
bomo nohane. Kai HuˈmamofihiI fana mehe boˈamo nohane.
35 Ya ligo Yesu ana foipa felemofihi ka emekito lu emiˈehina: Kai kaga
nolata kabaga li sumu kito yaˈma bo heˈmi etobo. To asaga enubuˈanilo
yaˈmana foipa fele komopaˈagu nohinana ana boti heˈmi etoto nobuto leˈmo
felu hago buto koˈehina mone gufaˈa leˈmo sibina hula ya hula mehuˈehina.
36 To asaga bonaˈi ananalo yege fite minana bu gelete enelesaˈani ligo ai
lu emigo ai lu emigo hite liˈahana yabe: Yaˈma henamofihi kaga nolibe? Ai
foipa felemofihi enikibina bomagifi to lusi amuya bomagi nelanaˈa huto ka
tugoˈi ho nolifigo bomofihi gufaˈaguti heleko limito nobibe lite liˈahana.
37 To Yesu li huto hinanamofihi kagaˈa leliˈali yana kegiˈa hago sipi
huˈehina yabe.

Yesu Pitahi lihaˈamofihi itoˈafihi leˈmo bati huˈehina
Mt 8:14-17; Mk 1:29-34

38 Yesu yaˈmana sipi mono nohi heˈmiloto Simonihi nonuga tiˈehina.
Simonihi lihaˈamofihi itoˈafihi gufaˈa mukoho akoho gofana lito nohigo
laluˈafu Yesu heˈmalibe lite kehe iˈahana.
39 Yesu ai ana aˈmo koˈehinalo buto ho tiloto ana nobesinanamofihi
ka emekiˈehina yabe. Ya higo ana nobesinana heˈmi etoto nobigo analo
meleˈisi ana aˈuba ho tiloto noseˈna leˈmo lele huto epila epila huˈehina
yabe.
40 To yege alimi falalubeˈmu nohigo babu bonaˈi enalaluˈanigihi fato
fatoˈna enebesiˈehina eneleˈmete Yesu nohinalo elago ai moneko mon-
ekoˈisi enugufalo yahi ligo enebesiseˈna akuˈi felele hu epoloˈehina yabe.
41 To foipa felemagi babu boanaˈmagitoga mineˈahanana Yesu eneleˈmo
heˈmi su hoˈehina. Ya nohigo ana foipa felemagi sipi ka kehe ite liˈahana:
Kai HuˈmamofihiI panaˈa yabe. To ya nelago Yesu ka epekigo enali akuˈi
kaga melise biˈahana. To henaˈmube? Enali Yesu HuˈmauI leˈmo ho tiˈehina
bo yabe lite akeheliˈahana yabe.

Yesu hepaˈi moneˈaloga liliˈna lito humofaˈna huˈehina
Mk 1:35-39

42 Etehi folguˈi ana hepaˈi heˈmiloto bonaˈi menehana hepaˈi mone
niˈinalo buˈehina. Ya hulago boanaˈi enali ai kumuˈi sa sa hite biˈahana.
To ya hite enali fatoga heˈmi epoloto mebilibe lite leˈmo meleˈahana yabe.
43 Ya nehago ai lu epiˈehina: Nani ana huto HuˈmamofihiI kapoˈa kumu ka
lamanaˈa fato hepaˈmolo hiti buto lu epilunamo niˈibe. To lenaligo mone
menehabe. HuˈmauI ai yaˈmana foya libo luto noho lifiˈehina yabe.
44 Ya luto kaga lu epiloto ai Yutia kapogu buto mono nonugu tito ka
lamanaˈa lu yege hoto minoˈehina yabe.

5

Yesu yataˈa koko panaˈa kehe iˈehina yabe
Mt 4:18-22; Mk 1:16-20

1 Mone yupahi Yesu Genesalete hefupomofihi kehetoga ho tiloto nohigo
HuˈmamofihiI kaˈa kehelilune lite ai nohinalo babu bonaˈi ikini ikini hite
eˈahana yabe.

2 Ya nehago ai bu golago binaga boti loemo nagami beletoga netiˈigo bu goˈehina yabe. To ana botilo bomagi enali faya gutalafaˈani okala hiluneˈmu botiguti aleke he malago yabe.
3 Yesu mone botigu tiˈehina. Yaˈmanaboti Simonihi boti niˈigo loka hago nagami folagahaˈagu nesiˈasi fitu fo moloˈehina. Ya hulago Yesu botigu nohuto bonaˈi kaga lu enelepiˈehina.
4 To Yesu kaga lu epi su holoto Simonihi lu emito luˈehina: Botika nesiˈasi fitu fetogo nagami hefuhaˈagu bulenogo kalalukagi hiti faya gutalafa lilago limilete melete halabe.
5 Simoniu kaˈalo luˈehina: Sipi Bo, lali asagaˈi yatai folguˈi faya gutalafa moloto nohunogo goˈi luˈehina mone nesiˈa mehoˈohuta yabe. Ya huˈohutamo ninaya kai lata kemegeˈi moloto faya gutalafa akuˈi heˈminogoˈni limilibe.
6 Ya luto ligo enali baga liyafa hite faya gutalafaˈani li heˈmi etago limilago fayaˈi ti bai telete i bili mo ite faya gutalafaˈani i bolala iseˈna huˈehina yabe.
7 Ya higo enalaluˈanigihi fato botigu nehanaˈamo enaheˈmalabe lite kehe iˈahana. Enali ete loe sana sana botigu fayaˈi li bai te su helago ana boti keta huloto nagamilugu maˈasi limiseˈna huˈehina.
8 To Simoni Pitau huto hinana bu goloto lapusa nohi Yesuhi bulo melugu minoto lapusa filoto luˈehina. Sipi Bo, heˈmi netoto abufa hubo. Nani bo foipaˈa nohube, luto luˈehibe.
9 Ai hiti to lugaˈa enalaluˈanigi hiti minana babu fayaˈi linana bu gelete enelesa sipi luˈehina.
10 Sebetihi loe panaˈa Yemesiugo Yoniugo etali Simonihi laluˈafugo etali ana hite etelesa luˈehina. To ya hago Yesu Simonihi lu emiˈehina: Koli mehubo. Yatai fayaˈi kefefe hilata liliˈnalo yaˈma HuˈmamofikumuboanaˈiI kefefe hilata bo suhi huto leneleˈmo ho tilube.
11 Ya luto kaga lulago enali boti nagami beletoga ite bite melelete asagaˈna analo neheˈmite Yesuhi megeˈi lifite biˈahana yabe.

Yesu bo mone gi yahi sibina hina bo leˈmo bati huˈehina yabe
Mt 8:1-4; Mk 1:40-45

12 Mone yupahi Yesu hepaˈi monelugu nohigo bo mone sipi lepolosi hepuhaˈauba gufaˈalo bai toto minana bo minoˈehina. To ai Yesuhi bu goloto okabagati lapusa nohi fito nunumu hu emito luˈehina: Sipi Bo, kaikamo neleˈmo gololo tilata bati huto niˈifihe?
13 Yesu gufaˈalo yahi mololoto luˈehina: Nani yaˈma bati huto gololo tilaneˈmu nokehelube. Ya noligo analoˈi meleˈisi ana sipi lepolosi hepuhaˈa i gololo tu etoˈehina.
14 Ya hulago Yesu amuya moloto ekesa biˈehina: Kai yaˈma hunanamofihi bonaˈi lu meepise kigi bito mono bo nohilinalo bitogo ai kugufaka beloloto bu kogolenogo kai kugufa gololo tinalo nonaˈa tu lokiya fi emibo. To Mosehi kaˈauba luˈehinaˈa huto yabe. Ya hitogo asaga bonaˈi enali yatai agololo tiˈahane lilabe.
15 To Yesu hinanamofihi kaˈa asaga hepatoga bu baga ilago babu bonaˈi kagaˈa kehelilueˈmu eˈahana. To enebesiseˈnaˈani hiti li heˈmi epalalibe lite aitoga eˈahana yabe.
16 Ya huˈehinaya ai asaga yupahi heˈmiloto bonaˈi menehana suguna hinaluga buto nunumu hulata huˈehina yabe.

Yesu gi yahi sibina huˈehina bo leˈmo bati huˈehina
Mt 9:1-8; Mk 2:1-12

17 Mone yupahi Yesu boana'i kaga lu epita minanalo keya ka tisa bo
to Felosi bo mine'ahana. Enali asaga hepatoti Galili to Yutia kapoguti to
Yelusale hepatoti e'ahana. To Hu'mamofihi amuya'auba Yesu hiti minago
enebesise bona'i enele'mo bati hu'ehina yabe.
18 To bona'i luga'amagi bo mone felisa'a asaga'i fili'ehina bo sipalo le'me
melete kofite e'ahana. Enali nonuga le'mete tite Yesu nohina bufasilo
malalune'mu hi'ahana.
19 To babu boana'magi kapo i hekini lete minago enali ana besise bo
le'mete nonuga tilana kapo'mu sa sa hi'ahana. To enali nohupitalo le'mete
tilete hokolo kapo mone lolo hi'ahana li hokolo hilete ana kapoguti ana
bo sipa'a hiti he'mi etago babu boana'magi folagaha'anigu Yesu nohinalo
limi'ehina.
20 To Yesu ai komopa'anigu keheli amuya mele'ahanamofihi bu goloto
lu'ehina: Nalalu'niga foipanaka ali nohe'mi ketobe.
21 To keya ka enelepise bona'i to Felosi bona'i Yesu hinana bu gelete kaga
ai lu emigo ai lu emigo hite li'ahana: Ya'ma bo kuyu'afu Hu'mamofihi bulo
kele'me ka nolu etabe? To bo moneuba foipana'ani li mehe'mi epalalina'mu
yabe. To Hu'ma aisigo ya hilina'mu yabe.
22 Yesu kaga nelana akeheliloto lu epi'ehina: Henabe lite lenali leneke-
sagu kaga fato fato'i lenipaguti notibe?
23 To hena kauba keta mehu'ehibe? To foipanaka li nohe'mube luna
kauba keta mehu'ehifi to kai ho tito kapo molobo luna kauba mehu'ehibe?
24 To nani amuya'ni lenelepilube'mu lu hokolo huto lu lepilube. Koku-
lumaguti limi'ehina Bouba foipana li he'milinamofihi ma melugu amuya'a
li'ehibe. To gi yahi sibina hu'ehina bo lu emito lu'ehina: Nani lu nokumube,
ho tito sipaka lito hepakaga bubo.
25 Ana baga hiti ana bo asaga bona enubulo ho tiloto koloto mino'ehina
sipa'a nolito Hu'mamofihi fokehi homo homo huto hepa'aga bu'ehina yabe.
26 To asaga bona'i topa hete afoya gofa ilete Hu'mamofihi gi'a li saga hite
li'ahana: Yatai fato huse'i hetofana bu gone lite li'ahana yabe.

Yesu Libaihi kehe i'ehina
Mt 9:9-13; Mk 2:13-17

27 Alihi Yesu kapo moloto buto bo mone takisi nolina ai gi'a Libai yabe,
ai takisi nonugu nohigo bu goloto ana bo lu emito lu'ehina: Kai nemege'i
moloto obo.
28 To Libaiu ho tiloto asaga'na analo nohe'mito Yesuhi mege'i moloto
bu'ehina yabe.
29 Libaiu noha'agu sipi nose'na Yesuhi go etago takisi nelina bo to bona'i
luga'amagi hiti ete etali hiti minete nose'na ne'ahana yabe.
30 To Felosi bona'i to keya kamofihi tisa bona'i luga'a enali ana nagaluguti
Yesuhi koko pana'amagi lu epite li'ahana: Lenali henabe lite takisi nelina
bona'i hiti to foipa bona'i hiti nose'na nenabe?
31 To Yesu ka'ani akeheliloto lu epi'ehina: To bona'i meepesina bona'i tota
bologa menebabe. To enebesina bonalogo tota bologa bulata nehabe.
32 Nani bona'i foipana'ani menelina bona'i enele'mo bati hilube'mu
meo'ohuna yabe. O'e. Nani foipa bona'i kehe inogo'ni komopa'ani i gelehe
hise nehanamagi enali kumu oto enubuto biluna'mu yabe, Yesu ya luto
lu'ehina.

Nose'na mo sito minosemofihi ka'a
Mt 9:14-17; Mk 2:18-22

33 Bonaˈi moneˈamagi Yesutoga ka liˈahana: Yonihi koko panaˈamagi
noseˈna mo site minete nunumu asaga yupahi nehabe. To ana hite Felosi
bomagi koko panaˈani ana suhi nehabe. To kai koko panakamagi noseˈna
noba noba nehite mo site menehabe.
34 Yesu lu epiˈehina: Lenali bo moneuba lihaˈa lilenogo ana aˈmofihi
bonaˈa alana melekehi ite nose li mo silana niˈifiye? Ana yupahi yaˈmana
bouba hiti nohinogo yana suhiba hilana niˈifihe? Oˈe, ya mehilanaˈa huto
niˈibe.
35 Ya huˈehina alihi ana bo lihaˈa lilubeˈmu nohilina leˈme neheˈminogo
enalaluˈanigi hiti minomo mebilinaˈmu yabe. To yaˈmana kanaˈalo hiti
noseˈna mo si ete mebilanaˈmu yabe.
36 Yesu bame ka mone ma luto hiti lu epiˈehina yabe. Bo moneuba yuhufa
siotiˈaloti ho hegege huto tafaˈa sioti hokolo huˈehilinalo hetilinaˈa huto
meniˈibe. To ai ya hilina yuhufa siotiˈa li sibina hilinaˈmu yabe. To yaˈmana
yuhufa sioti lito tafaˈa siotilo hetinauba legege mehibe.
37 To bo moneuba bai nagamiˈi yuhufa lolo huˈohuto lito koyapa sipisipi
yagamofihi gufaˈa konugu heki memalalinaˈmu yabe. To ai ya hilina yuhufa
bai nagamiˈuba i kusu tito sipisipi yaga gufaˈa kohi i polo tiloto bai nagamiˈi i
hekito melugu limi su halinaˈmu yabe. To sipisipi yaga gufaˈa kohiti i hegege
hu su halinaˈmu yabe.
38 To yuhufa bai nagamiˈiya yuhufa sipisipi yaga gufaˈa konugu lim-
ilinaˈmu yabe.
39 To bonaˈmagi koyapa bai nagamiˈi aˈnelete akuˈi yuhufa bai nagami
kumu menoepesibe. To enali yaˈma nelabe koyapa bai nagamiˈi bati huto
yabe nelanamo niˈibe. Yesu ya luto luˈehina yabe.

6

Fuli yupapogu liliˈna melisemofihi kagaˈa
Mt 12:1-8; Mk 2:23-28

1 To Yesu fuli kana moneluguti nose foya yaˈma laisi legeya tegina niˈinagi
folagahaˈagu kapo moloto buˈehina. Ya nohigo koko panaˈa megeˈi lifite
nebanati legeya nesiˈasi li laga hite enayanuga lilete li goso gusu ite nohaˈa
li neheˈmite noseˈnaˈa neˈahana yabe.
2 To Felosi bonaˈi lugaˈamagi bu gelete ma liˈahana: Fuli yupapogu oˈe
liˈahana supo lenali henaˈmu ya nehabe?
3 To Yesu kaˈanilo nonaˈa ma luto luˈehina: To lenali koyapa sipi bo Tebitiu
huˈehinanamofihi fayahaˈa leka sete mekeheliˈahafihe? Tebitiu laluˈagi hiti
sipi enakauˈna loˈehinamoˈmu nolube.
4 Ya nohigo ai Huˈmamofihi nohaˈagu tiloto Huˈmamofihi bulo niˈina
beleti litoˈa nonoto laluˈagi megeˈi ana noepito neˈahana. To yaˈmana beleti
mono bonaˈmagigo nelata nehabe. To fato fato bonaˈi mo silabe. To ya
huˈehinamofihi kaˈa leka sete mekeheliˈahafiye?
5 To Yesu ai ma luto lu epiˈehina: To nani Kokulumaguti limiˈohuna Boya
yaˈma fuli yupapofihi sipi kaba bo nohube.

Fuli kanagu bo mone yahi sibina huˈehina Yesu leˈmo bati hu etoˈehina
Mt 12:9-14; Mk 3:1-6

6 Mone fuli kanagu Yesu mono nonugu buto tito mono ka boanaˈi
lu epiˈehina. Ya nohigo bo mone yahi lamagaˈaga sibina huˈehina bo
minoˈehina.
7 To Felosi bonaˈi hiti keya ka kehelise bonaˈi hiti Yesuhi mapahi fite
mineˈahana. To enali fuli kanagu enebesise bonaˈi eneleˈmo bati hilifi to

enele'mo bati mehilifi lite mapahi fite mine'ahana. To enali fisa ilune'mu ka foyagu Yesuhi le'mo malalana kapo'mu kaba hite mine'ahana.
8 To Yesu al'a komopa'anigu abu goloto yahi sibina hu'ehina bomofihi ma luto lu emi'ehina: Kai ho tito malo tobo. Ya noligo ana bo ho tito analo mino'ehina.
9 To Yesu ma luto lu epi'ehina: Nani lenoloka nohobe. To keya kauba fuli kanagu hena hilo luto lu'ehinabe? To bona'i enehe'malo lu'ehifi to enahalo lu'ehibe? Le'mo bati hilo lu'ehifi to le'mo sibina hilo lu'ehibe?
10 To Yesu asaga bona'i mono nonugu minananamagihi bu bego huto bu enogoloto ai ma luto yahi sibina hu'ehina bomofihi ma luto lu emi'ehina: Kayahaka li su tobo. Ya ligo ana bouba yaha'a li su notago aku'i ana'asilo bati ahu'ehina yabe.
11 To enali enitaluga logo bilago ai lu emigo ai lu emigo ma lite li'ahana: Lali Yesuhi hena hu etalune?

Yesu pana'alobomagihi 12 enele'mo'ehina yabe
Mt 10:1-4; Mk 3:13-19

12 To ya'mana yupahi Yesu nunumu hilube'mu kosa monelugu tiloto Hu'mamofitoga nunumu hu emi'ehina. To nunumu huba huba nohigo sinihi gito go'i lu'ehina yabe.
13 To yege tilago koko pana'a kehe igo e'ahana. To ai nayahi luga luga su hago to nigigusagati loemo heleko malago pana'alobo'a liloto aposolo bona'i yabe luto enigi'ani molo'ehina yabe.
14 To mone folagaha'anigu Simoniu yabe luto mino'ehina gi'a Yesu Pita yabe luto molo'ehina. To Atulu ai Simonihi gona'aya. To Yemesiugo Yoniugo to Filipiugo Batolomugo yabe.
15 To Matiu'ugo to Tomasiugo. To Yemesi ai Alifiasihi pana'a. To Simoni ai fato gi'a, amuya ka bo yabe, luto gi'a mino'ehina.
16 To Yutasi ai Yemesihi pana'a. To Yutasi Isikelioti ai aliha'a minoto Yesuhi fateha'amagihi epi'ehina yabe.

Yesu babu boanatoga lili'na yabe
Mt 4:23-25

17 To Yesu enali hiti limito me'i kuguma hinalo koko pana'a luga'a hiti ho ti'ahana. To babu boana'i Yutia kegi'ati to Yelusale hepatoti yagi to Taiya nagami beletoga bona'i yagi to Saitoni hepato bona'i ete mine'ahana yabe.
18 To enali enebesise'na'ani li he'milibe lite to ai ka'a hiti kehelilune lite e'ahana yabe. To foipa feleuba enugufalo ti'ehina bona'i ete minago Yesu li he'mi epolo'ehina yabe.
19 To asaga boana'i Yesuhi gufa'alo enayatu'i meko lilune'mu hi'ahana yabe. To hena'mube? To Yesuhi amuya'auba buto asaga bona'i enele'mo bati higo ye ke'ahana.

Yesu bona'i enofokehi hete neminete to yibi nehite hilanamofihi ka'a lu'ehina
Mt 5:1-12

20 To Yesu koko panana'a bu enogoloto lu epi'ehina: Lenofokehi hose'na lenali fe'nohatini meni'ilina bomagitaloga mineno, to Hu'mamofihi kapo'a hetofana'a lenali'na yabe.
21 To bona'i lenali yatai kau'na nolenahana lenofokehi hete mineno. Alihi nose'na nelete lenumu hilina'mu yabe. To lenali yibi yatai hite nehana bona'i lenofokehi halo. To alihi lenali kiya hilana'mu yabe.
22 To bona'magi enipakafa lenehenogomo lenofokehi halo. To lenali Kokulumaguti limi'ehina Bo mege'i nemelenogomo bona'magi lenipakafa

halanamoˈmu nolube. To enali leneleˈmo heˈmilana yabe. To ka foipaˈa li lepalalabe. To lenigitini li sibina sabana hite halanaˈmu yabe. To asaga yaˈmana nehi lepelenogo lenali sipi lenofokehi halo.
23 Yaˈmana huto nohinogomo kofokehi nohoto hele kolago tila limila nohuto melekehi ibo. To ya hilananamofihi minaˈa kokulumalugu sipiˈa mino lepalalinaˈmu yabe. To koyapaˈi tataˈanigi yaˈmana suhi mono lu yege hose bonatoga foipana hi epeleˈahana yabe.
24 Ehe. Lenali feˈnohatini babu lina bonaˈise. Lenali bati huto minoseˈnatini ali su heˈahabe.
25 Ehe. Bonaˈi lenali noseˈna yatai lenumu higo nete neminana alihaˈa kauˈna lenoho laligi. Ehe. Bonaˈi lenali yatai kiya hite neminana kaba hilo. To lenali alihi sipi yibi hite lenubu nogoya limo ilinaˈmu yabe.
26 To asaga bonaˈi lenigitini li saga hilanamoya, ehe, kaba hite minalo. Koyapaˈi tatatinigi ana suhi hite fagalo mono bomagitoga liˈahana yabe.

Fatehatimagihi eneleˈmo bati husemofihi kaˈa Mt 5:38-48

27 To kaˈni nekehelina bonaˈi kehelilo. Fatehatini eneleˈmo bati hilo. Lenipakafa nehalana bonaˈi eneleˈmo bati hite hetofanaguti kaga lu epilo.
28 To leneleˈmo sibina hiluneˈmu huli ka lu lepilana bonaˈi bebe sana ka lu neepite ana hite ka lu sibina hi ketalana bonaˈi enaheˈmoto numuna hu epolobo.
29 To bo moneuba kabaga hapaˈalo noinogomo mone kegiˈa hu emitogo ino. To bo moneuba kefeka nolinogomo guketeka mone hiti li goli mehuto li anaga meletogo lino.
30 To bo moneuba kai anaˈinakalo nimibo luto kehe ilina emibo. To bo moneuba anaˈinaka gumina liˈehinogomo amuya moloto ka emekito nasanaˈani ito obo luto melubo.
31 To bonaˈmagi suhi mone hu epalalube luto nokehelilata suhi kalalukagi enalitoga hubo.
32 To bo moneuba kaitoga ipaˈa nokiminogo to kai ana bomofihi kipaˈa ana huto emilata alihaˈa hetofa bo nohube luto kofokehi lilifiye? To bo foipaˈamagi hiti enipa epina bonaˈmagi ana hite enipa epilata nehabe.
33 To lenali bonaˈi leneleˈmo bati hana bonalogo eneleˈmo bati hilata nehana henana manaˈa huto hulata nohibe? To bo foipaˈamagi hiti ana suhi ya hilata nehabe.
34 To kai anaˈina bonaˈi moneˈmagitoga akuˈi nonaˈa nimilanalo yabe luto noepitanalo nonaˈa hena huse hetofana lilata nohane? To foipa bomagi hiti foipa bologa anaˈinaˈani neepite ana babeyafa hinana nonaˈa lilutamo yabe lite lilata nehabe.
35 Oˈe. Lenali fatehatini eneleˈmo bati hilo. Ya nehite anaˈina lepilanalo akuˈi nonaˈa limilabe lite melilo. To lenali ya hite minalana alihaˈa lenali minaˈa sipi lilete Sipi Bo Huˈmamofihi panaˈa minalanaˈmu yabe. To ai ipaˈa fokehi menehana bonaˈi hiti to foipa bonaˈi hiti noepito hetofana hu noepolobe.
36 To lenali ana hite Huˈmau leneleˈmo bati nohinaˈa hite lenalalutinigihi eneleˈmo bati hilo.

Bona eneleˈmo yegelo moloseˈnamofihi hapaˈa Mt 7:1-5

37 Lenali bonaˈi eneleˈmo yegelo memelenogo Huˈmau ana huto leneleˈmo yegelo memalalibe. To lenali bonaˈi enifisa fato fato meinogo ya hinogo

Hu'mau lenali'i lenifisa fato meilibe. To lenali bona'i foipana'a hu lepololenogo li he'milanaya Hu'mau ana huto foipanatini li he'mito pa so lepalalina'mu yabe.
38 To lenali lenalalutinigihifi bonoho bofi nasana epilo ya hinogo Hu'mau ana huto nasana lepilibe. To ya hinogo bona'magi le'mo bati hite guna i lepite lepi babu linogo bai toto i bili mo ise'na hinogo lepilabe. To bona'i nasana neepina legege'asilo Hu'mau aku'i ana legege'alo nasanatini lepilibe.
39 Yesu ma bame ka lu epi'ehina: To bu sibina hina bo moneuba ana huto bu sibina hu'ehina bo mone yato lito buyu huto mebilina'mu yabe. Ya hilinagi etali loe sana sana keligu limila'ina'mu yabe.
40 To sukulu pana'i moneuba tisa'amofihi hoto meminolata nohibe. To ai sukulugu buloto lepise kana'a su holenogo huloto'a yalo'i tisa'a hiti moneko legege neha'ibe.
41 To kai hena hibe luto kefa fulupa kubugu nina bu megose kogonakamofihi bugu pehena nina bu nogane?
42 To kai hena huto kogonokamofihi ma luto lu emilatabe? Ke, nogona'nimakabe, kubugu pehena nina bati huto li he'mi ketalufihe? To kaika kubugu kefa fulupa ko'ehilina bu megose ya lilata'mu yabe. To kai fagalo bo yata'a kai kubukagu ni'ilina kefa fulupa li he'miloto alihi kogonakamofihi buguti pehena ni'ilina bu go fana to'ohuto li he'mi etobo, luto Yesu bame ka lu epi'ehina yabe.

Yafa mone numutopa lo'ehilinauba legeya'a ho bati mehalina'mu yabe
Mt 7:16-20; Mk 12:33-35

43 To hetofa yafauba legeya'a sibina huto holata menohibe. To ana suhi huto yafa numutopa'a lo'ehina'auba legeya'a le'mo bati huto holata menohibe.
44 To bona'magi yata'a yafa legeya'a loko be gelete'ani ya uma yafa bati yafa yagi lila to yafa numutopa'a ni'inagi lite be go kehelilata nehabe. To enali bona'magi nemuya legeya'a ufehena nina nagatoti ligilata menehabe. To bai nagami'i lolo nehana legeya'a sibina hu'ehina yafa mone ufehi ni'ilinaloti ligilata menehabe.
45 To hetofa bo mone'mofihi ka kehelise'na'a babu lito ipagu hetofana minolata nohibe. Ya hu'ehigo hetofa sunogo li huto hulata nohibe. To bo sibina'amofihi ka bati mehina'a babu lito ipaguti huto hulata nohibe. Ya nohigo bati mehina suhi li huto hulata nohibe. To yaka'mana kaga enipagu bai toto nominana enabagaguti tito bulata nohibe.

Nohi gise'namofihi hapa'a loemo
Mt 7:24-27

46 Lenali henabe luto kibina botimakase kibina botimakase lite nani kumu nelana aku'i ka'ni he'mite kegeiyo hite neminabe?
47 Nani ka'ni kehelito nominata bomo henana legita nohibe? Ai ka'ni kehelito to akili mehuse nanitoga keheli nimito nominata bomo, henana legita nohibe? Nani lu lepilube.
48 Bo moneuba noha'a gilube'mu nohuto'a, lukesa keli iba iba huto ya ema kifito buto buto, to efahi huto nohinogomo lukesa filina'mu yabe. Noha'a ya huto ginogomo, alihi ko'mo ito to nagami'i holoto tito nopo gi'ehinalo bilito tiloto nohi tele mebilina'mu yabe. Bati huto gi'ehina nopo ni'igi, nagami'uba ana nopo tele mebilina'mu yabe. To nani ka'ni kehelito agoya hu nimilata bouba, ai ya'ma legita nohibe.

49 To aku'i bo moneuba ka'ni kehelito to ana ka'ni he'mito akili huto
nominata bouba, ai ya'ma legita nohibe. Bo moneuba noha 'a gilube'mu
nohuto'a, lukesa keli nesi'asi ito fa'mene efapolo lukesa mefise noha'a
gilibe. Ya huto ginogomo, alihi ko'mo ito to nagami'i holoto tito nopo
gi'ehinalo bilito tito ana nopo ana'asi, mele'isi tele bilina'mu yabe. Nohi
asaga'i gofana huto tele bi su halina'mu yabe. Ai akili huto nominata bouba
ai ya'ma legita nohibe. Ai ka'ni kehelito to ana ka'ni he'mito akili huto
nominata boube, ya'ma legita nohibe. Yesu ya luto lu'ehina yabe.

7

Gimilo bomagihi kaba bo'animofihi koko pana'a Yesu le'mo bati hu'ehina
Mt 8:5-13

1 Yesu asaga kaga boana'magihi lu epi su holoto Kapaneami hepaluga
bu'ehina yabe.
2 To Lomu hepato gimi bomagihi kaba bo'animofihi koko pana'a mone
mino'ehina. Ya higo ana gimi bo'auba ai hetofa pana'ni yabe luto le'mo
bati hu'ehina yatai ana koko pana'a sipina besito afilise'na hu'ehinalo Yesu
ana hepalugu heneti'ehina yabe.
3 Ya higo gimi bomagihi sipi bo'aniuba Yesu noabe lite lana'a keheliloto
Yuta mono bona'i luga'a Yesutoga koko pana'a oto lusa gi etenogo fa hu
etalibe luto enoho lifigo bi'ahana yabe.
4 To enali Yesutoga enoho lifigo bana bona'i Yesu nohinalo bilete enali
amuya melete eniginaga fina ka lu emi'ahana: Ya'ma bo lalalutifube, ai
hetofa bouba kai nehe'malane luto nolinaya bati huto he'malata ni'ifiye?
5 To ai ya'mana bouba lali Yuta bona'i lele'mo bati nohuto ai'a mono
nohati mone gi leto'ehibe.
6 Ya lago Yesu ka'ani keheli epito ana bona'i hiti moneka bi'ahana. To ana
bomofihi nohi kasitoga lebatosi nebago lalu'agihi enoho lifigo bite Yesuhi
le'mo melete ma lite lu emi'ahana: Sipi Bo kai kosele kahalibe. To nani bati
bo menohunagi noha'nigu kai metilane luto nokehelube.
7 To ana huto nani fa'mene bo nohunago kaitoga mebiluna'a huto ni'ibe.
To kai fa'mene lusa ka'ago litogo koko pana'ni bati hilibe.
8 To hena'mube? Nani ana huto napa li'ehina sipi bomofihi maha'aluga
nohugo lili'na nonimina yabe. To nani'ni ana huto gimi bo'ni nehana nani
namanuga ana hite nehabe. To nani mone kene'mofihi bubo luto nolugomo
ai bulata nohibe. To mone fato'amofihi obo luto nolugomo a'olata nohibe.
To koko pana'nimofihi ya lili'na libo luto nolu etogomo ana lili'na lilata
nohibe. Ya'mu kai lusa ka'ago li molotogo koko pana'ni le'mo bati hilibe.
9 Ya luto ana bouba Yesuhi lu emilago Yesu ana ka'a keheliloto ekesa
yigi babu lu emi'ehina. Ya huloto i gelehe huto boana'i mege'i lefeli'ali
hana kaga ma luto lu epi'ehina: Kehelilo. Nani lu nolepube, Isilaeli bo
moneuba ya'ma fegutoga bouba hina'a huto komopa'a li nimito keheli
ule'ale hu'ehina'a ya'ma bu megolata nohube.
10 To gimi bomagihi kaba bo'aniuba Yesuhi bite kapogu le'motaga hite lu
eminogo ka'asigo bagaguti lilibe ligo bana bona'i aku'i notoga ete bu gana
ana koko pana'a bati huto ye ko'ehigo bu ge'ahana yabe.

Yesu keto'amofihi pana'a fili'ehinaguti aku'i le'mo ho ti'ehina

11 Yesu nesi'asi minoloto aku'i he'mito Naini hepalugu bu'ehina. To ai
koko panana'a yagi to babu boana'i hiti bi'ahana.
12 Ya hite ana hepa'mofihi sipi gegisa he mele'ahanalo buho netigo bo
mone fili'ehina yafa bite neete kene mala mala hepalugu bilune'mu nehabe.

To ana fili'ehina pana'i ya keto a'i mone baha'a koyapa'i afililago mone'isi nohina pana'a fili'ehigo yafa bite neago babu boana'i ana hepaluguti yibi nama hite enemege'i e'ahana yabe.
13 Ya nehago Yesu ana pana'mofihi ito'afihi komopa'agu pana'amu luto sipi yibi huto hepuhi nolago ma luto lu emi'ehina: Yibi mehubo.
14 Ya luloto Yesu i mobuto ana fili'ehina pana'i ko'ehina sipa'alo bu leba toto yahi li'ehina. Ya nohigo enali filise bo ko'ehina sipa li'ahana bona'i analo ho tite lilete nehago Yesu lu'ehina: Pana'ise, nani lu nokumube, kai ho tibo.
15 Ya luto ligo, mele'isi ana baga hiti ana pana'i ho tito sipa'alo minoloto kaga hapi fito baga li aka huto lu'ehina. Ya nohigo ana pana'i ito'afihi emi'ehina.
16 Ya higo asaga boana'i anana bu gelete enelesa'ani gofa ligo Hu'mamofihi gi'a li saga hite fokehi hete ma lite li'ahana: Mono ka lu yege hose bo sipi mone folagahatigu huto nohibe. To Hu'mau boana'a enehe'moto enubuto bilibe luto a'noabe.
17 Ya nelite Yesu hinanamofihi ka'a leli'ali Yutia hepaluga nehago tili tele huto kapo beletoga bula ola hu'ehina yabe.

Yoniu koko pana'a loemo Yesu nohinalo etoho lifi'ehina
Mt 11:2-19

18 Yonihi koko pana'amagi ya'ma kaga Yesu huto hu'ehina'amu'i kehelite Yonitoga bite lu emi'ahana.
19 Ai kehelito koko pana'a loemo kehe i bufalo mololoto etoho lifigo kaga mone lite bite Yesuhi loka halu'ibe'mu bi'aha'ina. Kaiba Yoniu kaitoga alube'mu nohina bomomu'i luto lu'ehinana nohapi to fato bona kumu geba hilune?
20 To etali ana bole Yesutoga henetilete lu emi'aha'ina. Le'ali Yoniu nagami folo epolose bouba kai'i ka mone ma lite loka haliyo ligo noo'ibe. Kaiba alane luto lu'ehina'a kegeba nohuta bomofi to fato bo geba hilune?
21 To ya'mana yupahi Yesu babu boana'i fato'na epesi'ehina enele'mo bati hu'ehina. To foipa fele babu lito komopa'anigu mino'ehinana li he'mi epolo su ho'ehina. To enubu mone kegi'a sipina hu'ehina bona'i babu lito enubu'ani aku'i li gili hu epolo'ehina yabe.
22 To Yonihi koko pana'amale'i ete loka hana kalo Yesu ma luto lu etimi'ehina: Letali he'mite bite Yonihi letali bu negago lolo nohunana to letekesatu keheli'aha'inana lu emiliyo. To enubu sibina hina bona'i i gili habe. To enigi enayahi foipa lana bona'i kapo malabe. To hehe bona'i enele'mo gololo tugo babe. To negi bona'i enekesa hokolo higo kaga kehelibe. To fili'ahana bona'i aku'i ya ho ti kosaba habe. To ana huto Hu'mamofihi hetofa ka'a enumuhi menina bona'magi nekehelibe.
23 To bona'i enali nani kumu enekesa keheli loe lae menehana bati hite enofokehi lite neminabe.
24 Ya luto Yesu kaga lu su holago Yonihi koko pana'a abila'igo Yesu Yoni kumu kaga babu boana'i lu epi'ehina: Koyapa'i lenali bona'i menehanalo ka melugu bi'ahana henana bu galune lite bi'ahanabe? To lenali akepa mone'mofihi habahuba li pisi hu'ehina bu galune litefiye?
25 To henana bu galune lite bi'ahanabe? To lenali bo moneuba hetofa gukete li hekoloto nohigo bu galune lite bi'ahanafiye? Nani lu nolepube. Enali bona'i hetofa gukete li hekelete to hetofa enugufalo li melete nemi-nana bona'i ya enali gihiti bomofihi noha'agu minelata nehabe.
26 To ya hu'ehina lu nimilo, lenali henanaya meyaga bu galune lite bi'ahana? To mono ka lu yege hose bofi? O'yo, nani ma'naka luto lu

nolepube. Ai lu yege hose bo nohibe. To ai asaga luga'a mono bona'i enohoto yabe.
27 To bo mone Yoni kumu mono kagu ma luto lulatamo ni'ibe: *Mono ka'ni leli'ali bo'ni ya'ma nohibe, luto Hu'mau luloto, to nani yata'a ale'mo he'minogo'ni ai kohe toto buto kapo li hokolo hu ketalibe.*
28 Yesu kaga molo emito lu'ehina: Nani lu nolepube. Yoniu ai asaga bona'i melugu nehana enohoto nohibe. Ya hu'ehina bo mone Hu'mamofihi bulo lagaso huto nohinauba ai Hu'mamofihi kapo'alugu Yonihi be ligito nohibe, Yesu ya luto lu epi'ehina yabe.
29 To asaga boana'i to takisi nelina bo enali asaga'i Yesu lina kaga kehelilete ma lite li'ahana. O'yo, Hu'mamofihi hapa'a bati huto ni'ibe li'ahana. To enali ya hite Hu'mamofihi mege'i malago koyapa'i Yoni yanuga mone nagami'i fele'ahana.
30 To ya hu'ehina enali Felosi bona'i to keya kaga babafi bona'i enali Yonihi yanuga nagami'i mefele'ahana. Yamomu'i lite enali Hu'mamofihi kapo hetofa'a noenelepinamo enali enemegesa hu emite mine'ahana yabe.
31 To Yesu lu'ehina: Nani yatai ma nehana boana'i henanalo enele'mo ho tilube? To enali hena huse bo nehabe?
32 To enali yagapana'magi suhi hite hepa'i folagaha'agu nehite fato yagapana'i kehe ilete ma lite lu neepina'a hite nehabe. Lali ufehi fi lepi'ohutamo lenali kehe mei'ahabe. To lali ana huto eniginaga fise yibi nama hutamo lenali yibi hilana'a hite memine'ahabe.
33 To Yoni o'ehina nose'na nola to bai nagami'i nola mehu'ehina yabe. Ya nohigo lenali ma lite lu ete'ahana yabe: Foipa fele ai komopa'agu ni'ibe lite li'ahana yabe.
34 To yatai Kokulumaguti limi'ehina Bo ai oloto nose'na noto nagami'i noto nohigo to lenali ma lite neli etabe: Bu galo. Ai nose'na babu lito noba noba bo yabe nelabe. To bai nagami'i ana huto babu lito noba noba bo yabe lite nelabe. To ai takisi nelina bo to foipa bona'magihi enalalu'anifu yabe lite lilata nehabe.
35 To bona'magi komopa'anigu kehelise'na hetofana ni'ifi sibina ni'ifi, luto hapa'ani huto hulenogo bu galabe.

Yesu Felosi bo mone'mofihi noha'agu ti'ehina

36 To Felosi bo moneuba gi'a Simoni yabe, ai Yesu noha'aluga buto nose'na nalu'ibe luto kehe i'ehina. To Yesu ai ana Felosi bomofihi noha'aluga buto minoloto nose'na nalu'ibe'mu hi'aha'ina.
37 Ya neha'igo ana hepato foipa a'i mone nominanati Yesu ya huto Felosi bomofihi nonugu nose'na nena'ibe lana'a ka'a keheli'ehina. Ya huloto ana a'uba efaha kohi mone hetofa'a liloto o'ehina.
38 To ai buto Yesuhi megesaga ho tiloto gigusaluga minoto yibi huto mino'ehina. Yibi nohigo bu nogoyauba Yesuhi gigusa'alo bili bili nohigo soso hu etoto lataha'alo yatama oka'atu li sepa i eto'ehina yabe. Ya nohuto ai efaha konugu tu mesebe nina li'ehinamo Yesuhi gigusa'alo hoto nonoto ana tu mesebe folo eto'ehina yabe.
39 To ai Felosi bouba Yesuhi nose'na nalu'ibe luto kehe i'ehina bouba ana a'uba hinana bu goloto ma huto ekesa yigi'ehina yabe. Ya'ma bo ai mana ka luto mono bomo nohutomo ya'ma a'uba gufa'alo meko nohina hena huse a'i nohifi luto bu galibe lu'ehina yabe. To hena huse foipana lito nominafi luto ai lilibe.
40 Yesu kaga lu saga huto lu'ehina: Simonio, nani kaga mone ya li'ohuna lu kimilube. Simoniu lu'ehina: Babafio, kai alubo.

41 Ya ligo Yesu ma luʹehina: Loe bomaleʹi bo moneʹmofitogati efahi hite liʹahaʹina yabe. Mone bouba loe yagi loe yagi mone yagi bonaʹmagi enigi enayahi su hago kina moni liʹehina yabe. To mone bouba nayahi luga luga su hago kina moneʹisi liʹehina yabe.
42 To ana bomaleʹi tinau moniʹatiti meheʹmilaʹinaʹa haʹigo moni afoʹafu ana moniʹamu ekesa meyigise anaʹa hilibe luto heʹmiʹehina yabe. To yaʹmana bo loemaleʹi kuyuʹafu ipaʹa ana moni etimina bomofihi fokehi hoto leʹmo bati hilinabe luʹehina.
43 To Simoniu Yesuhi kaʹalo ma luto lu emiʹehina: Nani nekesa noyuguna moni efahi sipiʹa emiʹehina bouba yabe luto luʹehina. Ya ligo Yesu ma luto lu emiʹehina: Kai bati huto lusiga lane.
44 To Yesu i behe huto ana aʹi bu goloto Simonihi lu emiʹehina: Ma aʹi kai bu nogapiye? Nani kai nohakagu oto tugo nigiʹnimofihi okala huse nagamiʹi meniminogo ai yaʹma aʹuba bu nogoyaʹatu nigigusaʹni okala huloto okaʹatuʹi li sepa noi netabe.
45 To kai nebe metigiʹahata aʹnoane luto soso mehu netoʹahane. Ya huʹahata bu gobo, ai yaʹma aʹuba yuhufa nonugu notugo nigigusalo soso hu netoʹehina analo ya huba huba nohibe.
46 Kai tu mesebetuʹi okaʹnigu mefolo netoʹahata ai yaʹma aʹuba tu mesebetuʹi nigigusaʹnilo nofalabe.
47 Yatai nani lu nokumube. Nani yaʹma aʹmofihi babu foipanaʹa asagaʹi li noheʹmi etoʹohunogo ai nani kumu sipina nobesibe. To bo moneʹmofihi Huʹmau foipanaʹa nesiʹasi li heʹmi etalina akuʹi ana bouba nani kumuʹi nesiʹasi nobesibe.
48 Yalo Yesu ana aʹmo ma luto lu emibe: Kai foipanaka a li noheʹmi ketobe.
49 Ya ligo asaga bonaʹi ai hiti hitalo minete enali kaga ma lite liʹahana: Yaʹma bo kiyiʹafu fato fato bonaʹmagihi foipanaʹani li heʹmi noepalabe? ya lite liʹahana yabe.
50 To Yesu ana aʹmofihi ma luto lu emiʹehina: Kai agoyanaka nanitoga malalata yauba keleʹmo bati nohinagi komopaka fulu hinogo kofokehi hoto hepakaga bubo, luto Yesu luʹehina yabe.

8

Anaʹi lugaʹa Yesuhi megeʹi melete kapo meleʹahana yabe

1 Alihaʹa nesiʹa minoto Yesu sipi hepaʹifi to lagaso hepaʹi ninalo ninalo bula ola huto Huʹmamofihi kapoʹamofihi hetofa kagaʹa boanaʹi enalitoga lu epimofaʹna huʹehina yabe. To nayahi luga luga su hoto nigigusagati loemo heleko malago hite Yesuhi koko panaʹa minana megeʹi melete biʹahana yabe.
2 To ana huto anaʹi lugaʹa Yesu enebesiseʹnafi to foipa fele li heʹmi epalana megeʹi melete biʹahana yabe. To analuguti moneya Maliau yabai Magatala hepalo aʹi yabe lite giʹa helata hana ailuguti koyapaʹi Yesu foipa fele nayahi mone kegiʹa su huto mone kegiʹati loemo heleko malago li heʹmi etoʹehina yabe.
3 To Yoana, Susahi lihaʹa ai Helotihi nohaʹalo kaba bomofihi lihaʹa yagi to Susana to babu anaʹi lugaʹa hiti enali Yesu hiti to koko panaanaʹamagihi feʹnohaʹanilo enaheʹma enaheʹma hite biʹahana yabe.

Bo moneuba noseʹna bihaʹa tili huʹehinamofihi bame kaʹa
Mt 13:1-9; Mk 4:1-9

4 Boanaʹi hepato hepatoti Yesutoga eba eba hite ete babu lite li nupa hago Yesu yaʹma bame ka mone ma luto lu epiʹehina yabe:

5 Bo moneuba nose'na bigaha'a foya'agu buto hekalalube luto bu'ehina
yabe. Ana nose'na bigaha'a li futili katili huto nohekalago luga'a kapogu
limo koko hu'ehigo bona'magi enigigusatu'i i emagu mele'ahago namamagi
fite ne'ahana yabe.
6 Luga'a efahubago hina melugu limo ito i polo huto hofa toto linaya me'i
nogoya'a meni'igo hosopa ito logo bibe.
7 Luga'a nose'na biha'a ana huto ufeha'a hiti nina naga'i hapa'agu limo
iloto polo huto nala'a hiti moneka hofa tete ti'ina ai ufeha'a hiti nagauba i
etago ti bati mehu'ehina yabe.
8 To luga'a me'i nogoya hiti bati huto ninalo limo ina bati huto polo felana
hofa toloto nose'na legeya'a babu luto legeya ho'ehina yabe. To Yesu molo
emiloto ma luto lu epi'ehina: Kehelilo. Lenekesa ni'inogomo ya'ma ka
keheliya ilo.

Yesu bame ka linamofihi hapa'a
Mt 13:10-17; Mk 4:10-12

9 Yesuhi koko pana'amagi ana bame kamofihi hapa lu limibo lite Yesuhi
loka he'ahana yabe.
10 Ya hite loka nehago Yesu ma luto lu epi'ehina: Hu'mau ai'a suguna ka
hapa'a alu lepi'ehibe. Ya hu'ehina luga'a boana'i enali bame kagutiko lu
noepune ya hulenogo enali gili gili hilete be megalabe to enekesatu'i keheli
lanaya ka mana melilana'mu yabe.

Yesu nose'na biha'a tili hu'ehina bame ka'a lu yege ho'ehina
Mt 13:18-23; Mk 4:13-20

11 Bame kamofihi hapa ma huto ni'ibe. Nose'na biha'amoya Hu'mamofihi
kaga'a yabe.
12 Nose'na biha'a kapogu limo inamoya ma huto ni'ibe. Bona'magi
kaga mana'a kehelilago analo Satau oto ana kaga komopa'aniguti lito
bufa nohibe. To ana kaga kehelite komopa'anigu li melelete bite Hu'mau
enubuto bilenogo ai'a kapo bati'alo mine lalabe luto yabe.
13 To nose'na biha'a efahubago hina melugu liminamoya ma huto ni'igi
bona'i luga'amagi Hu'mamofihi kaga'mu enegelo bite nelibe. Ya nehana
ana mono ka komopa'anigu fulu tuto emagu menominabe, enali nesi
kana'asi komopa'anigu li melelete nehite fi taga huse'na huto nohigomo
mele'isi ho kete ana kaga he'mi su helata nehabe.
14 To ufehe naga'i hapa'agu limo ina nose'na biha'amoya ma huto hapa'a
ni'igi bona'i enali kaga kehelilata nehabe ya nehana enelesa luse'na to yogo
fe'nohi bati'amu to enegelonaguti ma melugu minose'nauba neminanalo
komopa'anigu bai toto minoto ka mana'a kehelinamofihi le'mo emagu
mololago nose'na biha'a mana'a enaliluguti huto hulata menohibe.
15 To nose'na biha'a me'i bati huto nogoya'a ninalo limo ito bati huto
tinamofihi hapa'a ma huto ni'ibe, bona'i enali ka keheli ule'ale hite lilete
amuya melete minago enaliluguti nose'na biha'a huto huba huba hulata
nohibe, Yesu ya lu'ehina yabe.

Libi'i ligito lapetu ifi tose'i
Mk 4:21-25

16 To mone ka hiti ma lu'ehina: Bona'magi libi'i ligite lapetu'i ifi tela to
sipa kapoluga melelata menehabe. Hitalo nemalana yabe. To libi'i ya huto'i
mele'ahago besa besa nolago bona'i ana logo fana meto be gelete bila ela
hite minelata nehabe.

17 Asaga'na fala kito ninana alihi ai hepa'i kugumato huto hilina'mu yabe.
Asaga'na bona'magi ifi togo ninana alihi ai hepa'i kugumato huto hulago
logo fana meha'alo huto hulata nohibe.
18 Yana'mu lenali kaba hu bati hilo. Lenali kaga keheli bati hilanamo'mu
nolube. To bo moneuba kehelise'na lilana Hu'mau ai mone'a hiti babu lito
emilina'mu yabe. To bo moneuba kehelise'na melise fa'mene nohilina yalo
ai kehelise'na mone ali'ohube luto ekesa noyigilina Hu'mau li he'milina'mu
yabe.

Yesuhi ito'afu to gonamu tamu'agi
Mt 12:46-50; Mk 3:31-35

19 Yesuhi ito'afu to gonamu tamu'a aitoga anamo babu bona'magi le'mo
bego hi'ahago enali Yesuhi bu'alo mebi'ahana yabe.
20 Ya hite nehago mone kene'uba bu enogoloto Yesuhi kehe i emito
lu'ehina: Kai itokafumo to kogonamu tamukamomagi bu kagalune lite ma
fegutoga ho tilete nehabe.
21 Ya noligo Yesu ma luto asaga'i lu epi'ehina: Enali Hu'mamofihi ka'a
kehelilete mege'i nemalana boana'magiya nani ito'nigi nogonamu tamu'ni
nehabe.

Yesu sipi habahi lu emigo felele hu'ehina
Mt 8:23-27; Mk 4:35-41

22 Mone yupahi Yesu koko pana'a hiti botigu tilete ma luto lu epi'ehina:
Ma hefuhu nagamilugu ilaga huto muya beletoga bilune, luto lu epi'ehina.
Enali hapi fite ana hefunugu boti'anigu bi'ahana.
23 Boti nagamilugu nobigo Yesu bu'i ko'ehina. Ya hu'ehigo amuya habahi
hefupoguti liloto nagami'mouba boti'animogu ti bai tose'na huloto nagami
hefunugu enele'mo ifi talina'a hu'ehina.
24 Yesuhi koko pana'a enelesa ligo bite Yesuhi le'mo ho tilete ma lite
li'ahana: Sipi Bo. Sipi Bo yale. Lali ana'asi fililuta suhi nohibe lite li'ahana.
Yesu bu'i ko'ehinati ho tiloto ana sipi amuya habapofi hiti to nagami'i bilina
hiti ka etemekito kaga lu etimigo analo mele'isi felele huto bu'ehina.
25 Ya huto felele hulago Yesu ma luto koko panana'a lu epi'ehina: Lenali
keheli ule'ale hise'natini hiya'a ni'ibe? Ya ligo enali enekesa yigi babu lite
sipi enelesa'ani ligo enali ai lu emigo ai lu emigo hilete ma lite li'ahana:
Ya'ma bo kiyi'afu nohibe? Ai nagami'i nobilinamofihifi to sipi habapofihifi
kaga lu epigo enali ka'a keheli emina bo yabe lite enali'ani lugo keheligo
hi'ahana yabe.

Yesu foipa fele negibe mone'mofinuguti li he'mi'ehina
Mt 8:28-34; Mk 5:1-20

26 Alihi enali he'mite boti'anigu bite Gegese hepato Galili hefuhu nagami
muya beleto kegi'a ni'igo bi'ahana.
27 Yesu botiguti heleko limito nagami kehetoga gigusa notigo bo mone
foipa fele ailuga nina ana hepatoti Yesutoga o'ehina yabe. Ana bo koyapa'i
gufa'alo gukete'a mehepise gufa yapako kifi kifi kene mala mala hepa'i
ninalo bula ola huto muli'mogu minolata nohina bo yabe.
28 Ai Yesuhi bu goloto sipi kehe iloto okabagati ifi toto Yesuhi gigusagu
hekili higo koloto sipi kehe ito ma luto lu'ehina: Yesuo, kai ifo muya
kokulumalugu Bo Hu'mamofihi Pana'a. Kai hena suhi hu netalube'mu
nohane? Ke, kai nagabu gise'na li nugufalo memolobo, luto Yesuhi kehe
ito lu emi'ehina yabe.

29 Yesu yataˈa foipa fele komopaˈaguti li heˈmi etana molo nokehelito kehe iˈehina. Babu yupahi yaˈmana foipa feleuba ana bo li sa gilago to bonaˈmagi gigusa yapolo nagaˈi gi pili ko eteˈahanaˈmu i pulu tigo ka melugu leˈmoto bulata nohina yabe.
30 Yesu ana bo loka hoˈehina: Kigika giˈaga nohane? Ya ligo ana bouba luˈehina: Nani nigiˈni yege yegeloita yabe. Henaˈmugope babu foipa fele ailuguti bai tete mineˈahana.
31 Foipa fele enali ana bomofinugu bai tete minana Yesuhi kehe i emite liˈahana: Kai yatama keligu leleˈmo memolobo, lite buka tite liˈahana.
32 Analo afehi lapaluga yaga babu lite noseˈnaˈani line mane hite foipa felemagi Yesu kumu yagamagi enugufagu leleˈmo molobo lago Yesu bilo luto enoho lifiˈehina yabe.
33 Ya higo enali ana foipa fele ana bomofihi gufaguti heˈmite yagamagi enugufagu tite falago ana yaga enali asagaˈi yabatoga limilete bite hefunugu nofu ti su heˈahana yabe.
34 Ya hago yaga kaba bomagi anana huto hinana bu gelete asaga boanaˈi ya huˈehibe lite lu epimofaˈna ana hepato hila to yaga kaba nehana hepato hiˈahana yabe.
35 Babu boanaˈi hena suhi huˈehifi lite bu galune lite biˈahana. Enali Yesu nohinalo elete ana bo gufaguti foipa fele heleko limiˈahana gufalo gukete li hekololoto ekesaˈa hokolo nohigo Yesuhi gigusagu nominana ana boanaˈi bu gelete enelesaˈani ligo koli hiˈahana yabe.
36 Bonaˈi lugaˈa enali ana huto hinana bu gete minanamagi kaga beto hite lugaˈa bonaˈmagi ya huto ana bo negi noto nominanamo Yesu oto leˈmo bati huˈehibe lite lu epiˈahana.
37 Ya hago babu boanaˈi Gegese hepatoti ete li nupa hite minanamagi Yesuhi: Bufa hubo lite liˈahana, lali sipi lelesati nolibe liˈahana yabe. Ya lite lago Yesu botigu tito heˈmi epoloto bufa huˈehina yabe.
38 Ana bo gufaguti foipa fele Yesu li heˈmi etana bouba Yesu kumu: Nani hiti biluˈibe luto megeˈi lifito nobinamo Yesu akuˈi ho lifi heˈmiloto ma luto lu emiˈehina:
39 Hepakaga buto Huˈmau keleˈmo bati huˈehinanaˈmu bonaˈi lu epimofaˈna hubo. Ya ligo ana bo hepaˈalo buloto asaga boanaˈi ana kegiˈa neminana Yesu leˈmo bati huˈehina kaga lu epi baga iˈehina yabe.

Yailusi to aˈi mone Yesuhi kefeˈalo bako huˈehina aˈi
Mt 9:18-26; Mk 5:21-43

40 Yesu nagami hefuhi mula kegiˈa nina hepato henetigo babu boanaˈi li nupa hite geba hite nehanati be gelete hetofana huto ane lite sipi fokehi heˈahana.
41 Bo mone giˈa Yailusi yabe luto nohina bo ai mono noto kaba nohina bo heneteˈehina yabe. Ya huloto ana bouba Yesuhi gigusagu ho koto koloto: Kai hiti nani hiti nani nonuga biluˈibe luto Yesuhi loka hoˈehinagi
42 yege paˈa moneˈisi besito filiseˈna nohigo biluˈibe luto loka hoˈehina. Ana paˈi nayahi luga luga su hoto mone kegiˈati loemo heleko malago kufuˈa buˈehina.
Yesu kapo moloto nobigo babu bonaˈmagi leˈmo folaganugu melelete luga lugati peninite nebago buˈehina yabe.
43 Aˈi mone minoˈehina asaga yupahi golahaˈa heˈmiba heˈmiba huto minago kufuˈa nayahi luga luga su hoto mone kegiˈati loemo heleko malago minoto asaga yogo feˈnohaˈa lusa gi etana bonaˈmagi epi su hana mone ana lusa bonaˈmagi nobesinana li felele mehiˈahana yabe.

44 Ai ana aˈuba babu bonaˈmagi Yesuhi leˈmo bego hite minanalo tiloto
Yesuhi megesalo oloto kefeˈalo ana aˈuba bako higo nobesinana meleˈisi
felele hu etoˈehina.
45 Ya higo Yesu: Nugufalo kuyuˈafu bako nohibe luto asaga bonaˈi enoloka
hago enali ya mehuˈohune lite bahane nehago Pitau ma luto lu emiˈehina:
Kaba boˈni babu boanaˈmagi keleˈmo bego hiˈahabe. Henabe luto bahane
halube?
46 Aku Yesu luˈehina: Mone keneˈuba kefeˈnilo bako higo amuyaˈni heˈmi
netoto nobigo molo nokehelito nolube luˈehina.
47 Ana aˈmouba Yesuhi gufalo linanamoˈmu leˈmo huto hilago keheliloto
ai asaga bonaˈmagi enubulo tubuto Yesuhi gigusagu hekili higo koloto asaga
bona enogoko bilo Yesuhi gufalo bako huˈehina kaga hapaˈa lu noemito
to yana higo nobesinana meleˈisi i saki tuto felele hu etoˈehinamo hiti lu
hokolo huto lu emiˈehina.
48 Yesu lu emiˈehina: Paˈnimaka kaika kaga keheli uleˈale huto mi-
noseˈnakauba keleˈmo ye nokabe. Kai nobitogo kipaka fulu hino.
49 Ana kaga Yesu lu su mehoˈehigo bo mone kaba bomofihi nonugati kaga
lito oto pakamo filibe luto Yailusihi lu noemito anaˈa hiligi yabe luto tisa bo
leˈmo heˈmibo luto luˈehina.
50 Yesu kagaˈatiti akeheliloto Yailusihi ma luto lu emiˈehina: Kai koli
mehuse nohutoka, paˈi nohibe luto kehelito kagaˈni li pili ko minetogo ai
akuˈi buna salinaˈmu yabe.
51 Yesu ana bomofihi nohaˈalo henetiloto asaga bonaˈi fegutoga nehago
Pitagi Yonigi to Yemesigi enali hiti eneleˈmago hiti to ana paˈmofihi itoˈafugo
afoˈafugo hiti tiˈahana.
52 Asaga bonaˈi analo minana ana paˈmofi kumu lite noseˈna mo site yibi
hiba hiba hite nehago Yesu bu goloto ma luto lu epiˈehina: Lenali yibi nama
mehilo. Ma paˈi mefiliˈehina faˈmene buˈi koˈehibe.
53 Ya nohigo asaga bonaˈmagi enali afiliˈehinaguti hena huto akuˈi ho
tiligo nolibe lite Yesuhi kiya hi eteˈahana yabe.
54 Yesu ana paˈmofihi yahaˈalo liloto kehe i emito luˈehina: Ma paˈi kai ho
tibo.
55 Ya ligo ana paˈmofihi mehaˈa i behe huto ago ai meleˈisi ho tito buˈi gili
higo Yesu noseˈna ite ete eminogo neno luto lu epiˈehina.
56 To ana paˈmofihi itoˈafugo afoˈafugo topa helete etelesaˈatiti ligo Yesu
ma luto etegekesa biˈehina: Letali ma huto hinanamofihi hapaˈa bonaˈi lu
meepiliyo luto lu etotoˈehina.

9

Yesu panaˈaloboˈa 12 magi nehana liliˈnalo enoho lifiˈehina
Mt 10:5-15; Mk 6:7-13

1 Yesu panaˈaloboˈa nayahi luga luga su hoto nigigusagati loemo heleko
malago neminana kehe ito eneleˈmo nupa huloto ai giˈalo foipa felefi to
enebesiseˈnafi li heˈmilabe luto eneleˈmo ho tiˈehinaˈa hiti to sipi amuya
molo epolotoˈa epiˈehina.
2 Ya huloto ai HuˈmamofihiI kapoˈa kumu bite ka lu yege nehete enebe-
siseˈna li heˈmi heˈmi hilabe luto enoho lifiˈehina yabe.
3 Yesu ma luto lu epiˈehina: Lenali kapo nemeletemo lenayanuga anaˈina
melise faˈmene bilo. Fatusa osahifi sisaku gutinifi noseˈnatinifi efahatinifi
to guketetini mone li fakene hite melise faˈmene lenayapako bilo.

4 To enali lenebe tigilago nohi moneluga tilete analo nose'na nelata fatoga
bila ela mehise ana nonugago nehite ana hepa'i he'mite fatoga bilune'muko
bilata hilo.
5 To hepa'i mone luga nehe netinogomo nonuga lenele'mo meneme-
lenogomo enubulo lenemegesatini epite he'milata hilo.
6 Ya luto Yesu pana'alobo'a lu epololago enali asaga hepato hepato bula
ola hite ka lamana'a lu yege hete lu epimofa'na nehite epesina bona'i
enele'mo ye komofa'na hite asaga kapoga bula ola hi'ahana yabe.

Helotiu kaga Yesuto li keheli'ehina
Mt 14:1-12; Mk 6:14-29

7 Heloti Galili kapo kibina bo ai asaga'na huto hinamofihi kaga'a akehelito
nohigo luga'a bona'magi Yoniu nagami folo epolose bo fili'ehinati aku'i ho
ti'ehibe lago ai ekesagu pisili bito loe lae hu'ehina.
8 Luga'a bona'magi koyapa bo Elaiyau huto nohibe nelago to luga'a
bona'magi koyapa mono ka leli'ali hu'ehina bo aku'i ho ti'ehibe lila hite
kaga lu samahi ti'ahana.
9 Ya nelago Helotiu ma luto lu'ehina: Nani koyapa'i Yonihi lubaha'a laga
huto lataha'a li'ohunamo yagi ai ya'ma bo kiyi'afu nohigo kaga'a fato fato'i
babu lito nokehelube? Ya luto luloto ai Yesu kumu mapahi fito sa sa huba
huba huto mino'ehina.

Yesu 5,000 bona'i nose'na epi'ehina

10 Yesuhi aposolo panana'a aku'i ete li nupa hi su helete asaga'na enali
hi'ahana Yesuhi lu emi'ahana. Ai asaga'i pana'alobo'a enele'moto luga'a
fato bona'i nohe'mi epoloto enaligo Betesaita hepato bi'ahana.
11 Yege yege bona'i Yesu ya huto nobibe lana'a kehelilete mege'i li-
fite bi'ahana. Ai enebe tigito Hu'mamofihi kapo kumu'i kaga lu epito
epesi'ehina bona'i enele'mo ye ko'ehina yabe.
12 Utehi yege limi falalube'mu nohigo Yesuhi 12 pana'alobo'amagi aitoga
ete ma luto lu emi'ahana: Ma hepa'mo ka me'i ni'inagi kai asaga bona'i
enoho lifitogo hepa'i ninalo bila ela hite nose'na'ani sa sa hite nelete kalabe.
13 Ya nelago Yesu ma luto lu epi'ehina: Lenalitini nose'na epilo, lu'ehina.
Enali ma lite li'ahana: Lali beleti nose'na loegi loegi monegi hiti faya'i loe
hiti anasi li'ohune. Kai kekesa nokehelita asaga ya'ma babu bona'magihi
nose'na sa sa huto mina filoto ito oto epilupihe?
14 Babu bona 5,000 analo mine'ahana Yesu pana'alobo'a ma luto lu
epi'ehina: Lenali ana bona lu epinogo li nupa hila hila hite 50 50 melugu
mineno, luto lu epi'ehina.
15 Yesuhi pana'alobo'amagi ana kaga ana bona'i lu epilete enele'mo
melugu malago mine'ahana.
16 Ya nehago Yesu beleti nose'na loegi loegi monegi hiti faya'i loemo liloto
kokulumatoga bu go saga huloto Hu'mamofihi fokehi holoto ana nose'na
li tobo sito pana'alobo'a epigo enali lite bite ana bona'i bite muyaga epila
maga epila hi'ahana.
17 Enali asaga'i ana nose'na nelete enumu'i hulago limo koko hina'a
Yesuhi panana'amagi li nupa hite safe nayahi luga luga su hoto nigigusagati
loemo heleko malago li gu i'ahana yabe.

Pitau Yesu kumu'i Kilisitou nohibe luto lu'ehina
Mt 16:13-19; Mk 8:27-29

18 Mone yupahi Yesu ai'asigo nunumu huto nohigo pana'alobo'a aitoga
e'ahana. Asaga bona'magi nani kumu'i hena hibe lite li'ahabe? Yesu
enoloka ho'ehina.

19 Ya ligo enali luga'amagi: Yoniu nagami folo epolose bo nohibe lite
nelago luga'amagi Elaiyau nohibe lite nelago to luga'amagi koyapa'i lu huto
huto bona'i fili'ehina aku'i meluguti ho ti'ehibe lite li'ahana yabe.
20 Ai pana'alobo'a enoloka ho'ehina: Lenali nani kumu'i kiyi'afu nohibe
lite lenekesa nekehelibe? Yesu ya luto enoloka hago Pitau ma luto ka'alo
lu'ehina: Kai Hu'mau koho lifi'ehina pana'a Mesia nohane lu'ehina.

Yesu gabu ginogo fililina kaga lu'ehina
Mt 16:20-28; Mk 8:30–9:1

21 Yesu suguna ka panana'a amuya ka ma luto lu epi'ehina: Bo
mone'mofihi lenali mana kaga lu meemilo.
22 Kokulumaguti limi'ehina Bo sipi gabu'i gilenogo enali olopa bona'i to
sipi mono noto kaba bona'i to keya ka babafi bona'i enali enemegesa hu
nimite nani'i nehelenogo fili'ohunagati aku'i loegi monegi yupahi minoloto
Hu'mau nele'mo ho tilibe luto Yesu lu epi'ehina.
23 To ai ma luto lu epi'ehina: Bo moneuba nani hiti alube lutomo ai'amu'i
ekesa yigi fatoga mololoto malipu yafa'a asaga yupahi nani ana huse'na
suhi li saga huba huba nohuto nemege'i meleno.
24 To bo moneuba ai'a komopa'a li tokolo huto lu ule'ale huto minalina
aliha'a mino bati huse hepato mebuse meha'a minigilina'mu yabe. To bo
moneuba nani kumu luto komopa'a nanitoga molo nimito minalina aliha'a
meha'a he'milina meminigise mino kosaba'na huto hilina'mu yabe.
25 To bo moneuba lili'na amuya moloto liloto yogo foya bo huto minoto
asaga'na melugu ninana ai li su holoto minoto ai'a komopa'a li sibina huto
meha'a minigilenogo aliha'a ana yogo fe'noha'auba li buto bito he'malina
ya'mana asaganauba hena huto he'malina ni'ibe?
26 To bo moneuba nani kumu to kaga'ni enelepise'namo'mu lesa linogo
to megesa hu niminogo aliha'a Kokulumaguti limi'ohuna Bo hiti Hu'ma
hiti agelo'amagi hiti ya'ma fana mehenaguti alana yupahi ana bomofihi
nemegesa hu noemito minalube.
27 Lenekesu ka'ni meheno. Yatai nani lu nolepube, luga ma ho tite
nehana mefilise nehite Hu'mamofihi kapo'a huto hilina enali yata'a bu
gelete fililana'mu yabe.

Yesuhi gufa'a i gelehe huto fato suhi hu'ehina
Mt 17:1-8; Mk 9:2-8

28 Asaga kaga lu epiloto salele mone minoto Yesu ai Pitahi Yonihi to
Yemesigihi enele'moto numuna hilune lite kosagu ti'ahana.
29 Yesu nunumu huto nohigo okaba'a fato suhi huto huto huloto gukete'a
koholi logo huloto gulu gulu luto fi besa lo'ehina.
30 Mele'isi analo bo loemale'i Yesu hiti kaga beto hi'ahana. Ana bole etali
Moseugo Elaiyaugo neha'ibe.
31 Etali kokulumamofihi fana meha'a hiti nehetilete Yesu Yelusale hep-
alugu Hu'mau lu eto'ehina kapolo moloto fililinamofihi ka'a lugo keheligo
hi'ahana.
32 To Pitagi lalu'afugi kosele'ani enehete enubu'i nokoto kalune'mu
nehabe. Kelete'ani ho tite gili hite Yesuhi fana to'ehinana to koyapa
bomale'i ho ti'aha'ina bu ge'ahabe.
33 To bomale'i Yesutogati he'mite bila'igo Pitau Yesu ma lu emi'ehibe:
Tisao, lali mana bu go'ohunanaga bati huto nominone. Lali yege nopo
loegi monegi gilune. Kai'naka mone to Mosehi mone Elaiyahi mone ya huto
gilune, Pitau luto ai lesa nohuto'a ekesa mekeheli'ehina.

34 Ya noligo enalitoga sopohi gilago samapagu pana'alobomagi minete sipi
koli hi'ahana.
35 Yalo'i sopopoguti nogo'a moloto ma lu'ehibe: Ya'ma bo nani'ni pana'ni
nohibe. Nigi moneko pana'ni le'mo ho ti'ohuna pana'ni ka'a kehelilo.
36 Ya luto lu su ho'ehigo Yesu ai'asigo fa'mene nohinagi bu ge'ahabe.
Pana'alobomagi bu ge'ahanana asaga'i suguna hite fato bona'i kaga mone
meepise nehite mine'ahabe.

Yesu pana'i mone foipa feleuba komopa'agu ni'ina li he'mi'ehina
Mt 17:14-18; Mk 9:14-27

37 Mone kanagu enali kosa he'mite nelimigo babu bona'i li nupa hite ete
Yesuhi kapogu bu ge'ahana.
38 To bo moneuba ana bona'magi folagaha'aniguti kehe ito ma lu'ehina:
Tisao, kai yege pana'ni bu gobo. Nani moneko pana'ni nohibe.
39 To foipa fele moneuba ana pana'i nu nokigo ai sipi kehe ilata nohibe. Ya
nohigo ana foipa feleuba ana pana'i nu kito melugu le'mo ho kago melugu
afoya tibibi huto nokago bagalugati gele yau yau huto libi'na limilata
nohina yabe. Ya nohigo ana pana'mofihi gufa'a hetito sibina huto mele'isi
mehe'mi etose'na nohibe.
40 To nani koko pananaka le'mo bati hu etalo luto enoloka honamo enali
le'mo bati mehilana'a hi'ahabe.
41 Yesu ka'alo lu'ehina: Akae. Lenali yatai kanalo boana'ise, lenali
ka kehelise'natini meminabe to komopatini bebe soto meminolata hibe.
Henaki yupahi lenali hiti nani minoto keheli sibinanatini kofeli'ali nohube?
Panaka le'moto maga obo.
42 Ya noligo ana pana'a noago ana foipa feleuba le'mo ho kago melugu
koloto kesepu kesepu noigo Yesu ana foipa felemo ka emekito ana pana'i
le'mo bati huloto afo'afihi ana pana'i emi'ehina.
43 To asaga boana'i Hu'mamofihi sipi amuya'a bu gelete enali hetofa suhi
hibe lilete enegelo bi'ahabe.

Yesu fililina ka'a mone hiti lu epi'ehina
Mt 17:22-23; Mk 9:30-32

Boana'magi enali sipi amuya'amu enegelo nebigo Yesu pana'alobo'a ma
luto lu epi'ehina:
44 Ma'asi ka mone lu lepilube'mu nohuna lenekesu meheno. Alihi
bona'magi Kokulumaguti limi'ehina Bomofihi le'mete bite naga'i emilago
Hu'mau keheliloto lu laga mehilibe.
45 Ya lina enali ana ka hapa'a mekeheli'ahana yabe. Ana kamofihi hapa'a
fala kito ni'igo enali keheli hokolo mehite aku'i loka halupi hena hilupi lite
loe lae hite enelesa lu'ehina yabe.

Kiyi'afu ai sipi bo nohibe?
Mt 18:1-5; Mk 9:33-37

46 Yesuhi koko pana'amagi enali'aniguti kiyi'afu sipi nohibe lite lilete
kenasabo bi'ahana.
47 Yesu kaga nelana akeheliloto ai yagapana'i mone metoga le'mo ho tiloto
48 ma luto lu epi'ehina: Bo moneuba ma lagaso yagapana'i nani
kumu he'malina ai nani'i nehe'malina'mu yabe. To bo moneuba nani'i
nehe'malina ai nani'i noho lifigo limi'ohuna bo he'malina'mu yabe. Bo
mone folagahatiniguti nesi bo laba huto nohilina ai sipi bo nohibe.

Bo moneuba fatehatini lolo mehilinaya lenali lenalalutinifu yabe
Mk 9:38-40

49 Yoniu luˈehina: Kaba Bo, bo moneuba kai kigi hoto foipa fele li heˈmi
heˈmi nohigo bu goloto ai lali nagaluguti menohigo ya mehubo luto lu laga
hu etoˈohune.
50 Ya ligo Yesu luˈehina: Lenali lilinaˈa laga mehi etalo, ai fatehatini legi
huto menohina ai lenali lenalalutinifu yabe.

Samalia bonaˈi lugaˈamagi Yesu hepatigu metilibe liˈahana

51 HuˈmauYesuhi leˈmalina kanaˈa leba tago Yesu Yelusale hepato kapo
moloto bilube luto ekesa kehelite minoˈehina.
52 Ai bonaˈi lugufa kohe tete kaga lite Samalia kegiˈamofihi hepato mone
bite anana anana li loloba nehi etenogo ai alihi bilube luto enoho lifiˈehina.
53 Ya hinamo Samalia hepato bonaˈmomagi enali Yelusale hepato
bilubeˈmu nohibe lana akehelilete enali Yesu hepatigu mealibe lite be
metigiˈahana yabe.
54 Yesuhi koko panaˈa Yemesiugo Yoniugo yaˈma hana hapaˈani bu gelete
etali Yesuhi loka heˈahaˈina: Sipi Bo, kai kekesa nokehelita kokulumalugu
logomuˈi kehe inogo ma bonaˈi oto enoloboto su halina bati huto niˈifihe?
55 Ya lite haˈigo Yesu i gelehe huto: Oˈe, luto ka etemekiˈehina.
56 Ya hulago enali ana hepaˈi heˈmite fato hepato biˈahana.

Bo mone Yesuhi megeˈi malalubeˈmu huˈehina
Mt 8:19-22

57 Kapo melete nebago bo moneuba Yesuhi ma luto lu emiˈehina: Bula ola
hilataga nani kemegeˈi lefelili hilube luˈehina.
58 Yesu ma luto luˈehina: Ya hilapi? Nani lipoti nokumube. Lopi kalamagi
mehi kapolugu minago namamagi yafagu nohaˈani minago huˈehinaya
Kokulumaguti limiˈehina Bouba basu bito ko fulu hilina hepaˈa meniˈibe.
59 Yesu mone bomofihi: Nemegeˈi molobo luto lu emiˈehina. Ya ligo ana
bouba ma luto luˈehina: Sibi Bo, yataˈa nani buto afoˈnifu fililenogo keli ho
etolotoˈni yabe.
60 Yesu ma luto luˈehina: Kai heˈmitogo filise bonaˈi suhi hite komopaˈani
menimiseˈnamagi filiˈehina bonaˈi keli halabe. Kai buto HuˈmamofihiI
kapoˈa kumu lu yege homofaˈna hubo, luto Yesu ana bo lu emiˈehina yabe.
61 To bo mone fatouba ma luˈehina: Kemegeˈi malalunamoya negeba
huˈehitogo yataˈa nani buto lalamehaˈni nayahi epito soso hu epelenogoˈni
yabe, luto Yesuhi lu emiˈehina.
62 Yesu ma luto ana bo lu etoˈehina: Bo moneuba keˈmuya kifilubeˈmu
golagaˈaga minoloto to megesaˈaga bu go bu go hilina keˈmuya kifilinaˈa
bati mehilibe. To ana huto bo moneuba nemegeˈi malalubeˈmu minoloto
koyapa minose hapaˈamu ekesa yigi yigi hilina bo yaˈma ai HuˈmamofihiI
kapoˈalo tilina bati mehilinaˈmu yabe.

10

Yesu 70 boˈa liliˈnaˈalo enoho lifiˈehina

1 Alihi Yesu 70 boˈa eneleˈmo ho tito loemo loemo hepato fato fatolo enoho
lifila, enoho lifila higo enali kohe tete nebinogo ai alihi bilubeˈmu huˈehina.
2 Ai ma luto lu epiˈehina: Babu noseˈna foyagu uyaˈi loto mupa ito ninaya
ana noseˈna li nupa hilana bonaˈa loeˈasi nehabe. Ya huˈehinagi lenali bite
foya Afoˈafihi numuna hi etenogo ai foyaˈagu ete liliˈna lite noseˈnaˈa li nupa
hilana bonaˈi eneleˈmo babu lilibe luˈehina yabe.
3 Lenali bilo. Nani lenaliˈi sipisipi yaga ikeleˈa legi huto lopi kalamagihi
folagahaˈanigu lenoho lufube.

4 Lenali efaha guˈifi gukete gutinifi to lenigigusagu sutinifi melise nebite
kapogu lenofo talana bonaˈi kiya yogokololuguti ka lu meepilete bilata hilo
Yesu luˈehina.
5 To lenali nohi monelugu tiluneˈmu nehitemo yataˈa metiˈehite ma lite
lilete tilo: Ma nonugu enali enipagu fuluna agoyaˈa mineno.
6 To fulu bo mone gufaluga bati huˈehilina bo ana nonuga nohilina lenali
kaga leˈmo bati hite lu emite be netigite fulunatini lenalitogati emilo. To
ana bonaˈi komopa mehana bohoya kagago nelana bonaˈmo nehinogomo
lenali fulunatini i behe huto akuˈi lenalitoga alinaˈmu yabe.
7 Lenali ana nonugu legese hite minete noseˈna lepiˈahanana nete minalo.
Henaˈmugope liliˈnalo bouba liliˈnalo minaˈa lilubeˈmu hilina yabe. To
lenali nohi fato fatolugu tila limila mehilo.
8 To hepaˈi moneto nebinogo ana hepato bonaˈmagi leneleˈmo hepalugu
melete nohaˈaniluga leneleˈmete nebinogomo lenali noseˈna guna ite lepi-
lana noseˈnasigo nalo luˈehina.
9 Lenali yana hepato enebesiˈehilina bonaˈi eneleˈmo ye kelete ma lite lu
epilo: HuˈmamofihiKapoˈa hokolo hilina kanaˈa anasi lenalitoga aˈo leba
notabe lite lu epilo.
10 To lenali mone hepato bite tiluneˈmu nehinogo ana hepato bonaˈmagi
leneleˈmo nohaˈaniluga melete noseˈna melepinogomo lenali bite ana
hepaˈmofihi kapolo ho tiˈehite ma lite lilo:
11 Lenali hepatinigu mumusopauba ligigusagu minana akuˈi ana hepa-
tinilo li fopo nohune. Yaˈmalenemegesahuepite ya nohutagi lenali ka
moneˈya kehelilo, HuˈmamofihiKapoˈa anasi lenugufalo o leba notabe lite
ana hepato bonaˈi lu epilo.
12 To nani lu nolepuna, yaˈma Huˈmauasagabonaˈmagihi kaga loko hilina
yupahi Sotomu hepaˈi ginaga fi noepito to hepaˈmofihi bonaˈi leneleˈmo bati
mehilanamagi kumu ginaga fi meepilinaˈmu yabe.

Komopaˈani i gelehe mehiˈahana hepaˈi
Mt 11:20-24

13 Ke, Kolasini bonaˈise. Ke, lenali Betesaita bonaˈise. Lenalitoga amuya
liliˈna nohunana enali koyapaˈi Taiya bonaˈi hiti Saitoni bonaˈi hiti enalitoga
li huto hutita enali meleˈisi melugu mino laba hite gebona gukete li hekelete
lahi enugufalo felete eniginaga foipanaˈanimuˈi finogo nehinogo ya bu goto
foipanaˈanimuˈi nehabe luto huto hulata nohibe. Lenali komopatini i gelehe
hilanamo meniˈinagihe.
14 HuˈmaubonaˈikagalokohilinayupahiaiTaiyabonaˈihitiSaitoni
bonaˈi hiti enalitoga ginaga fi epito lenalitoga sipi keta hu etago ginaga fi
melepilibe.
15 To lenali Kapaneami bonaˈise. Lenalitini kokulumalugu leleˈmo saga
hilune lite yaˈiya tilafihe? Logo hepalugu limilanaˈmu yabe.
16 Yesu koko panaˈanamagihi ma luto lu epoloˈehina: Bo moneuba katini
keheli lepilinaya naniˈni ka keheli nimilibe. To bo moneuba megesa hu
lepilinaya naniˈi megesa hu nimilinaˈmu yabe. To bo moneuba naniˈi
megesa hu nimilina aiya noho lifiˈehina Bomofihi yaˈma HuˈmamofihiI
megesa hu emilinaˈmu yabe.

70 liliˈnalo bo hepatoga e nupa hiˈahana

17 To 70 boˈa Yesu enoho lifito liliˈna epina enofokehenaguti akuˈi ete li
nupa hiˈahana. Ya hilete enali ma liˈahana: Sipi Bo, kai kigika nohonogo
foipa felemagi hiti labaga liyafa hite ka keheli limibe liˈahana.

18 Yesu lu epi'ehina: Satahi bu nogogo kopisi'na legi huto kokulumaluguti
limo noibe.
19 Kehelilo. Osifa gufalo fito kakamuke'magi luba nehana yagakafamagihi
ibe lilika ibe hite nebite ana hite fatehatinimagihi asaga amuya'ani li gofa
halabe luto nani amuya lepi'ohube. To ana'ina moneuba lenugufa li sibina
mehilina'mu yabe.
20 Ya hu'ehina lenali lenegelo bite foipa felemagi kagati keheli limibe lila
o'e luto'ni ya nasanamofi kumu lenegelo mebibo. Lenagitini Hu'mamofihi
kokulumalugu fayahi ge'ahana yanana'mu lenegelo bilo, luto Yesu lu
epi'ehina.

Yesu gelo biloto Hu'mamofihi fokehi ho'ehina
Mt 11:25-27; 13:16-17

21 Ana yupahi Sikalafu'uba Yesutoga bai tago gelo biloto ma lu'ehina: Oho.
Afo'niga, kokuluma'i hiti me'i hiti sipi kaba bo'a. Kai enegekesa keheli bati
hi'ahanamagihi kaika suguna ka lu hokolo mehu epolo'ahata ni'inaya to
enali enegekesa keheli bati mehinamagihi alu hokolo hu epolo'ahata ni'igo
kofokehi nolube. O'yo Afo'niga, kaika lu'ahatalo ana suhi ana suhi huto bati
huto hulata nohibe.
22 Nani Afo'nifu asaga'na nani nayanuguko molo'ehibe. Bo moneuba
Hu'mamofihi Pana'a nohibe luto mekeheli'ehina. Afo'nifu aisigo ke-
heli'ehibe. To bo moneuba Hu'mamofihi ai nohibe luto mekeheli'ehinagi
Pana'a aisigo keheli'ohuto ai Pana'auba Afo'afihi enelepito kaga lu epina
bona'i enali ana hite Hu'ma nohibe lite kehelilata nehabe lu'ehina.
23 To Yesu koko panana'a nehanaga i behe huto okaba hu epiloto sumi
ka enekesa luga ma luto lu epi'ehina: Lenali ya'ma huto hu'ehinana bu
ge'ahana bona'i enegelo bilo.
24 To hena'mube? Enali koyapa lu huto huto bona'i hiti to gihiti bona'i
enali kumu lu nolepube. Lenali bu gela to lenekesagu kehelila nehanana
ana huto lekesagu kehelila to lubutiguti bu galune lite helebe helebe hanaya
enali mekehelila to bu megalana suhi habe lu'ehina.

Samalia bouba fateha'a le'mo bati hu'ehina

25 Keya ka keheli bati huse bo moneuba Yesuhi mi'i malalube luto Yesu
nohinalo tiloto ma lu'ehina: Tisao, nani hena huloto'ni mino kosaba hepa'i
lilube? luto loka ho'ehina.
26 Ya ligo Yesu ma luto ana bo loka ho'ehina: Mono ka fayahi ge'ahanagu
henabe luto ni'ibe? To hena huto lu gelehe huto leka solata nohane?
27 Ana bouba loka hanalo ma luto lu'ehina: Sipi Bo, Hu'makafu yabe to
kai lutumopaka asaga'i ai'i emi su hobo to kemehaka asaga'i ai emi su hobo
to amuyaka asaga'i ai emi su hobo to kehelise'naka emi su hobo. To kaika
kugufakamofihi nohata'a huto kalalukafihi le'mo laga hubo.
28 Yesu ana bomofihi ma luto lu emi'ehina: Kai kagauba fotogo hinaga
lane ya hatagi kai ana lata suhi buto huloto mino bati hilane lu eto'ehina
yabe.
29 Ya noligo ana keya kaga kehelise bouba ai'a gi'a le'mo bati hilube'mu
Yesuhi ma luto loka ho'ehina: Kiyi'afu nani nalalu'nifu nohibe? luto Yesuhi
loka ho'ehina yabe.
30 Yesu ma luto lu'ehina: Bo moneuba Yelusale hepatogati Yeliko hepatoga
bilube'mu nohuto nomobigo, guminalo bona'magi kofohi melelete ana bo
osahi ho emite to kata'a li hete he'mi etete bifa higo, ai anaga fililube'mu
nohuto mino'ehina yabe.

31 To ana kapolo mono kaba bo moneuba mekehelise nomobuto ana bomo
bu gopa, kapo muya beletoga i pebisa ho etoto buto ya huto foto'i nohuto
be ligibe.
32 To ana huto mone Libai naga'aluguti o'ehina bo ai hiti mono bo
nohinaya ana hepatoga nehetito he'ahana bomofihi bu goloto ana'asi kapo
beletoga buto be ligito bufa hu'ehina.
33 To aku'i fateha bo moneuba Samalia kegi'a nohina bouba ai kapo
nomoloto anaga oloto bu gopa mele'isi keke'i nolu etabe.
34 Keke'i nolu etoto buto gufa'a gitigi'ehinalo lusa gi etoto bai nagami'i hiti
ueli hiti nofoloto sa gi eto'ehina yabe. To ya huloto nu kito le'mo saga huto
toki yaga'amofihi megesa'alo le'mo mololoto ya huto buto bo nohi alana
bona'i nekana nopogu le'moto ti'ehina. Ana nonugu kaba huto mino'ehina
yabe.
35 Koloto etehi efaha'a loemo leka soto noho bomo noemito ma luto
lu emi'ehina: Ya'ma bomofihi kaba hu etoto minobo. To efahi bati
mehinogomo nani aluna yupahi mone'a hiti kimilunagihe.
36 Yesu, ya'ma bame ka lu epi su hoto ya'ma babafi bomofihi ma luto loka
ho'ehibe: Guminalo bona'magi ana bomo hago, to fililube'mu nohigo loe
yagi mone yagi bomagi bite bu ge'ahabe. To hiya bouba bona'amofihi supo
huto kaba hu eto'ehibe? Lu nimibo.
37 To ai: Ginaga fi eto'ehina bouba yabe ligo, Yesu: Kai buto ana supo huto
minobo luto lu emi'ehina yabe.

Yesu Matanogo Malianogo bu etogo'ehina

38 Yesu koko panana'a hiti kapo melete bilete hepa'i moneto nehetigo
a'i mone gi'a, Mata yabe, luto nohina a'uba Yesuhi noha'aluga le'moto
bu'ehina yabe.
39 Matahi gona'a pa'i mone mino'ehina, gi'a Malia, ai Yesu nohina
meha'asilo oto minoto Yesuhi kaga'a keheliba keheliba huto mino'ehina
yabe.
40 Ya nohigo Matau aisigo nose'na laita hula to fato lili'na lila ya hula
nohigo kosele hago Matau Yesuhi ma luto lu emi'ehina: Sipi Bo, asaga
lili'na Maliau he'mito nani'igo nimigo noluna kai nani'i kegekesa yigi
menonimipihe? Kai Maliahi le'mo he'mitogo ai oto nani'i nehe'malibe, luto
Matau lu'ehina yabe.
41 Ya noligo Yesu ka lu emito lu'ehina: Matao, Matao. Kaiya kekesa yigiba
yigiba silaga'namu'i nohuto kipakagu keta hulata nohane.
42 Ya'ma nohata ni'igo moneko'nasiya anasi ni'ibe. To Maliau ai eto'ehina
suhi nohina yabe. Ai ya'ma ka lamana'a kehelilata nohina ni'igo mone li
he'mi etalina'a meni'ibe.

11

Numuna huse'mofihi hapa'a Yesu lu epi'ehina
Mt 6:9-13; 7:7-11

1 Mone yupahi Yesu hepa'i moneto buto minoloto nunumu lu su nohago
mone koko pana'auba ho tito ma luto lu emi'ehina: Sipi Bo, koyapa'i Yoniu
koko panana'a nunumu enelepi'ehina ana suhi huto kai nunumu lelepibe
lu'ehina yabe.
2 Ya noligo Yesu ma luto lu epi'ehina: Lenali nunumu hilune'mu nehitemo
ma lite lilo: Afotiga, kai kigika hetofana huto minalibe. Kai kapoka ai huto
hino.
3 Nose'nati kai kana'amu kana'amu limilata hubo.

4 Kai foipanati li he'mi letetogo lali ana huto asaga bona'magi foipana
nehi letana li he'mi epalalune. To kai sipi fi taga huse'nagu lele'mo
memolobo.
5 To Yesu ma luto koko pana'a lu epi'ehina: Lenaliluguti moneuba
lalu'afihi nonuga folugu'i buto ma luto lu emilibe: Nalaluo. Kai beleti
nose'na loegi monegi nimibo.
6 Mone nalalu'nifu kapo moloto nanitoga o'ehinagi nanitoga nose'na
emiluna'a meni'igo kaitogati nimitogo ito buto emilube.
7 To ya luto kehe noitogo ana noha'alugati kalalukafu ma luto lilina'mu
yabe: Kafe ahekini loloto'ni yagapana'ni hiti sipalo ako'ohutagu hena hibe
luto oto kosele nahanaga luto kehe kehe noine? Nani ko'ohunaguti ho tito
buto anana li mekimiluna'mu yabe.
8 Yesu ma lu'ehina: Nani lusiga lu nolepube. Ana bo kai kalalukafu
minana'a huto nose'na nimibo luto kehe itamo ai ho tito li mekimilube'mu
hilinamoya to kai kubuya mehinogo kehe iba iba huto minata'mu ai
kalalukafu alihi ana nose'na ho tito li kimilina'mu yabe.
9 Ya'mu'i nani lu nolepube. Lenali Hu'mamofitoga loka henogo ai ana'ina
lepilibe. Lenali ana'ina'mu sa sa huba huba hilete alihi li huto hilabe. Lenali
kasito begele begele nehinogo Hu'mau kafe sigi lepalalibe.
10 Asaga bona'i Hu'mamofihi loka holenogo ai ana'ina epilina'mu lilata
nehabe. To bo moneuba ana'ina'mu sa sa huloto li huto hulata nohibe. To
bo moneuba kasito begele begele nohigo Hu'mau kafe sigi etolata nohibe.
11 To lenaliluguti monepi monepi yagapanatinimagi faya kumu kehe
noinogomo osifa'i lite bite epilafi? O'e.
12 To yagapanatini moneuba kokole mu'amu kehe noinogomo kakamuke'i
mone lite bite epilafi? O'e. Ya'ma hiti bati mehu'ehibe luto Yesu lu
epi'ehina.
13 Yalo ana huto lenali bo foipa'amagita yagapanatini enele'mo hofa telete
ana'ina bati hu'ehina enegelo bite epilata nehabe. Ya suhi lito ana huto
kokulumalugu nohina bo, Afotinifu, ai'a hapa'a sipi hetofana ni'igo aitoga
loka halune'mu nehana Hetofa Sikalafu'a epilina'mu yabe, luto Yesu koko
panana'a lu epi'ehina.

Yesu lili'na Bielesebulu hiti lila'ibe li'ahana
Mt 12:22-30; Mk 3:20-27

14 Yesu bo mone foipa feleuba baga'a li hekini lago minolata hina ya Yesu
ana foipa fele li he'mi etolago ana bo bagaguti kaga lu'ehina. Ya nohigo
boana'i analo minete bu ge'ahana. Enali enelesa ligo enekesa yigi fato fato
hi'ahana yabe.
15 Yesu ya hinana bu gelete luga'a bona'magi ma lite li'ahana: Bielesebulu
foipa felemagihi sipi kaba'ani nohinago ai ma bomofihi aitogati amuya
emi'ehigo yanatu'i foipa fele li nohe'mibe lite li'ahana.
16 To luga'a bona'magi Yesuhi mi'i malalune'mu ma lite lu emi'ahana: Kai
kokulumalugu Hu'mamofihi babeyafa'a hu lepibo lite li'ahana.
17 Yesu kaga'ani akeheliloto ma luto lu epi'ehina: Hepa'i moneto bona'i
loko hite guna ite mino luga luga hite loe bona'i lolo hite luba hilana
ya'mana hepa'i sibina hilina'mu yabe to koguna naga'i mone neminanaguti
fuku lite luba hilete fato fato'i minalana enali asaga'i bati mehilana'mu
yabe.
18 To Satahi ai naga'a fuku lite loe naga'i hilete enali'ani luba hilana fato
fato hite minalana Satahi kapo'a hena huto minalina ni'ibe? Lenali nani
kumu'i Bielesebulu amuya emi'ehigo foipa fele li he'mi he'mi nohibe lite
nelanamo'mu lenali'i lenoloka nohobe, luto Yesu lu'ehina yabe.

19 To maʹnaka luto Bielesebulu amuya emiʹehigo foipa fele li heʹmi heʹmi
nohibe lite nekehelina to kiyiʹafu panatini enehеʹmago foipa fele li heʹmi
heʹmi nehabe? Ya huʹehigo enaliʹani panatinimagi yasi lolo hilete katini li
loko hite kehelilabe.
20 Oʹe, Huʹmamofihi ai amuyaʹaloti foipa fele li noheʹmube ya nohugo
ana nohunanauba Huʹmamofihi kapoʹa anasi lenalitoga aʹo leba toʹehibe
luto lenubulo huto huloto lenelepilata nohibe.
21 To amuya bo moneuba gimi mageʹi huloto nohi feʹnohaʹa kaba gimi gito
minolata nohina ya yogo feʹnohaʹa bati huto enubu nini minolata nohibe
luto Yesu luʹehina yabe.
22 To lusi amuya bo mone nehetiloto hepa kaba nominalina bo hiti luba
hilete ana bo holoto gimi mageʹa li su holoto asagaʹna gumina lina feʹnohaʹa
guna ito bonaʹi epilinaʹmu yabe.
23 Bo mone ai nalaluʹnifu legi huto menohilina aiʹya fatehaʹni nohibe. To
bo moneuba neheʹmoto panaʹalobоʹni enеleʹmo nupa mehilina ai maʹnaka
luto panaʹalobоʹni enegene ito enеleʹmo tili tele hulata nohibe luto Yesu
luʹehina yabe.

Foipa fele akuʹi i behe huto oʹehina
Mt 12:43-45

24 Foipa feleuba bonaʹmagi enugufaguti leheko nolimitomo ai ka meʹi
ninalo mino fulu hilina hepa kumu sa sa hulata nohibe to ana foipa feleuba
mino fulu hilina hepaʹi sa sa hina bu megotomo aiʹa ma luto lulata nohibe:
Nani heʹmito oʹohuna nohaʹnilo akuʹi bilube luto ana foipa feleuba ekesa
yigilata nohibe.
25 Ya luto ekesa yigilotomo ai i behe huto buto heʹmito oʹehina nohaʹa
leʹmo bati hago gulu gulu luto niʹigo buto ana foipa feleuba bu golata
nohibe.
26 To ya huʹehigo ai akuʹi ana nohaʹaguti heleko limiloto buto nayahi
mone kegiʹa su hago mone kegiʹati loemo heleko malago foipa fele
enеleʹmoto ago ana nohaʹagu minelata nehabe. Koyapaʹi ana bo nesiʹa
sibina huto minolata hinamo yatai babu foipa fele ete ai gufagu minago
aimoya moneʹna suhi huto foipa gofana loto sibina bo minolata nohibe, luto
Yesu luʹehina yabe.

Lofokehenaguti minosemofihi hapaʹa

27 Yesu yaʹmana kaga lu baga ilago aʹi moneuba babu bonaʹmagihi
folagahaʹaniguti ka mone ma luto Yesuhi kehe ito lu emiʹehina: Ai koyapaʹi
keketoloto amihi kimiʹehina aʹuba ai fokehenaguti gelo bito minalibe luto
ana aʹuba Yesutoga luʹehina.
28 Ya noligo Yesu ma luto lu emiʹehina: Oʹyo. To enali bonaʹi Huʹmamofihi
kaʹa keheli emite megeʹi melete minelata nehana bonaʹi enali fokehenaguti
enegelo bite minalabe luto Yesu ana aʹi lu emiʹehina yabe.

Bonaʹi lugaʹamagi Yesu kumu topa hose suhi li huto hitogo bu galune liʹahana
Mt 12:38-42

29 Babu bonaʹi li nupa hite Yesu leʹmo folagahi hite minago Yesu ka
mone ma luto lu epiʹehina: Yatai boanaʹise, bati mehana boanaʹi nehabe.
Enali sipi liliʹnakamofi kumu topa hoseʹnaʹa Huʹmau bati huto yabe lilina
yamofihi hu lelepibo lite noloka nehanaya nani hu meenelepiluna moneko
Yonaha topa hoseʹnaʹa hu enelepilunaʹmu yabe luto Yesu luʹehina.

30 Koyapaˈi Yonau Huˈmamofihi makiˈa lolo huto Nineba bonatoga neheti'ehina yabe. Ana suhi huto Kokulumaguti limiˈehina Bo Huˈmamofihi makiˈa lolo huto yatai boanaˈi enalitoga minalinaˈmu yabe.
31 To kokuluma hiti meˈi hiti alihi su nohenogo Huˈmau bonaˈa enele'mo fato fato nohinogo sipi aˈi gihiti aˈi yabe lilata nehana aˈmouba ai sofo kegiˈati aiˈa hiti to yatai boanaˈi hiti ho tilete ai ana gihiti aˈuba foipanaˈanimuˈi li yege ho epalalinaˈmu to enifisa ilinaˈmu yabe. Henaˈmugope yaˈmana gihiti aˈi ai meˈi beleha'aga nominoto kapo moloto Solomoni hetofana huto bonaˈi mono ka lu epimofaˈna nohina nokehelibe. Ya huˈehina Solomonihi be ligito hoto nohina maloˈi niˈibe to lenali komopatini i gelehe menehanagihe.
32 Kokuluma hiti meˈi hiti su nohenogo Huˈmau bonaˈi enele'mo kehelilube'mu hilina yupahi Nineba bonaˈi enali ho tilete enali yatai bonaˈmagihi enifisa ilete foipanaˈanimuˈi li yege ho epalalinaˈmu yabe. Henaˈmugope enali Nineba bonaˈmagi Yonau lu epina kaˈa kehelilete enali komopaˈani li gelehe hiˈehite yabe. Ya huˈehina yatai Yonahi be ligito nohina magaˈma niˈibe luto Yesu lu epiˈehina yabe.

Lugufamofihi fana mehaˈa
Mt 5:15; 6:22-23

33 Bonaˈmagi libi logoˈani li kulu tilete fala kite lapetu ifi tete memelelata nehabe. Enali nohaˈanigu hutoˈi meleˈahago besa besa loto niˈigo ana fana meto bonaˈi bu gelete nonuga bilata nehabe.
34 Kugufamofihi libiˈi logoˈaya suhi huto kubuka niˈibe. To kubuka bati huto niˈigomo asaga kugufaka bati huto fana toto minolata nohibe. To kubuka bati mehuˈehigomo asaga kugufaka metepu ito minolata nohibe.
35 Ya huˈehinagi kai asaga yupahi kaba hu bati hubo fana mehena kailugu nina asagaˈi metepu i lalibe'mu nolube.
36 To asaga kugufaka fana mehi huto bai toto mone metepuna nila ya hula mehuˈehinogomo ai besa asaga kapoga bilinaˈmu yabe. To libiˈuba fana mehaˈa kaitoga besa besa nolanaˈa hilinaˈmu hapakamofihi hetofanaˈa ahuto hilibe.

Felosi bonaˈi hiti tisa bonaˈi hiti enali bati mehina suhi li huto hiˈahana
Mt 23:1-36; Mk 12:38-40

37 Yesu ana kaga lu su holago Felosi bo moneuba: Nohaˈnigu buto noseˈna naniˈi hiti naluˈibe luto kehe igo Yesu buto hitalo minoto noseˈna nalube'mu huˈehina.
38 Ya nohigo ana Felosi bouba Yesuhi bu gana ai yahi okala mehuse noseˈna nonago ekesa yigi babu luˈehina yabe.
39 Felosi bouba ya huto ekesa yigi babu noligo Yesu ma luto lu emiˈehina: Lenali Felosi bonaˈi, lenali asaga yupahi kohatinimofihi feguˈaga leˈmo gulu gulu lila to lapetinimofihi fegu gupisaˈaga li gulu gulu lilata nehabe. Ya nehana lenali komopatinigu luba huseˈna to foipa faipana babu luto bai toto niˈibe, luto Yesu luˈehina.
40 Lenali negi nagi bo yabe. Huˈmau ai feguˈaga lolo huˈehina bouba ai ana huto komopaˈaluga lolo mehilina niˈifihe?
41 Ya huˈehinagi kai kohakagu to lapekagu niˈilinana musufalo bonaˈi epiletogo asaga nasanaka gulu gulu lu su halibe luto Yesu Felosi bonaˈi lu epiˈehina.
42 Ehe, lenali Felosi bonaˈise. Lenali kaba hu bati hilo. Lenali noseˈna tu kifina fato fatoˈi to ketuyafi mamufafi agepafi nayahi luga luga su

hago nina to lenali naeni'a nelite moneko'isi Hu'mamofitoga emilata nehabe. Ya hite Hu'mamofitoga komopatini meemise to bona'i enele'mo bati mehi'ahabe. To lenali bona'magihi enele'mo lenemetoga melete minalana to Hu'mamofihi nasana'a lenegekesu mehose emilata nehite komopatini bebe senogo minalana'mu yabe.

43 Ehe, lenali Felosi bona'ise. Lenali mono nonugu sia'a bati hinalo bona folaganugu minelago asaga bona'magi lenebe tigite lenigitini li saga bona folaganugu hilata habe.
44 Ehe, lenali kaba hu bati hilo. Lenali kene mala mala hepa suhi hite fala kite nehago bona'i ifo'alo bila ela nehite lenali kumu'i me'i afeha'alo nehabe lite mekehelilata nehabe, Yesu ya luto Felosi bona'i lu epi'ehina yabe.

45 Keya ka tisa bo moneuba ma luto Yesuhi lu emi'ehina: Babafio, kai ya luto kaga nolutomo lalitoga hiti kaga lu sibina nohu letane luto lu'ehina yabe.
46 Ya ligo Yesu ka'alo lu'ehina: Ehe, lenali keya kaga kehelise bo kaba hu bati hilo. Lenali asaga yupahi boana'i keya kagatinimofihi ana'ina li keta fi epelelago enali enigi'nalo keta'mu filite kofite nebago to lenali lenayahi kosa'atu'i mone anana li enehe'melata menehabe.
47 Ehe lenali'mase. Lenali koyapa'i ligike fakehatinimagi lu huto huto bona'i enehete mamufa gilata kapogu keli he'ahana yatai lenali li hokolo hilete li kuguma hite ana kene mala mala'ani nehabe luto Yesu lu'ehina yabe.
48 Ya'mana hapatinimu'i koyapa ligike fakehatinimagihi enemege'i melete minete lenali komopatini ya'mana hi'ahana sukumu bati hulago neminabe. Enali lu huto huto bona'i enehete keli he'ahago lenali kene mala mala'ani li hokolo hite li kuguma nehabe.
49 Ya hu'ehigo koyapa'i Hu'mamofitoga kaga kehelise'na'a bati huto ni'igo ai ma luto lu'ehina yabe: *Nani lu huto huto bona'i hiti kaga lu yege hose bona'i hiti enalitoga enoho lifinogo nehetilenogo bona'magi enegene mane inogo luga koli nefelenogo luga'a enahalabe.*
50 Ya hu'ehina enali yatai boana'magi koyapa'i kokuluma'i hiti me'i hiti huto nohigo minete fili'ahana lu huto huto bona'magi kumu lite ka foyagu bite Hu'mau osahi epilinamo ya'ma lilana'mu yabe.
51 Koyapa Ebeli fili'ehina kanaloti oto Sekalaiya ai sipi mono nohi gegisa'agu mamufa gilata hitalo fili'ehinalo yanana'mu asaga'i luto yatai boana'i enalitoga minalina'mu yabe. Ma'naka luto lu nolepube, ya'manana'mu luto mina'a sipi yatai boana'magi ma nehana he'milabe luto Yesu lu'ehina yabe.

52 Ehe, lenali keya kaga kehelise bona'ise. Lenali bona'magi kaga kehelise'na'ani li sibina hilete lenali kaga keheli kapo li hokolo mehise nehago bona'i kaga bati'a kehelilune'mu nehana lenali lu laga hi epelenogo mekehelilata nehago to lenali hiti ana kaga bati'alo mege'i memalalata nehabe, luto Yesu lu'ehina yabe.

53 Yesu ana hepa'i he'mito nobigo Felosi bona'i to loto kaga kehelise bona'magi enali ipakafa Yesuhi helete enali amuya enipa hulago kaga Yesunugu lu bilune lite li'ahana. Ya hite enali
54 Yesuhi bagalo ka fato fato babeyafa hite loka helete kaba bagalo hi'ehite ka mone sibina'a nolinogomo ka foyagu le'mo malalune lite hi'ahana yabe.

12

Faga faga husemofihi kaba huseʼi
Mt 10:26-27

1 Babu boanaʼi li nupa hite yege yegeʼmagi ikini ikini hite ai gufalo ai gufalo hite moneʼmofihi gigusalo i sala kose suhi hite nehago ana kanaʼalo Yesu panaʼalobоʼa yataʼa luto lu epiʼehina: Lenali Felosi bonaʼmagi faga faga lilanaʼmu hapaʼani kaba hu bati hite minalo.
2 Asagaʼna fenene huto ninana alihi hepaʼi kugumato huto nohinogo to asagaʼna ifi toto ninana alihi bonaʼmagi bu galanaʼmu yabe.
3 Ana huto asaga kaga folguʼi metepu inagu lilata nehana bonaʼmagi yegelo kehelilabe. To asaga kaga lenali sumi sumi hite nonugu fala kite nelana enali hepaʼi kugumato ti saga hite ho tiʼehite kehe ite lu hokolo hite lilanaʼmu yabe, luto Yesu luʼehina yabe.

Bouba moneko bo koli huseʼi yabe
Mt 10:28-31

4 Nalaluʼnigita, nani lu nolepube. Lenali bonaʼmagi mone bo gufaʼa halanaʼmu lenali koli mehilo to enali akuʼi alihaʼa fato suhi moneʼa hiti mehilanaʼmu yabe.
5 Lenali koli hilana bonaʼi nani lenelepilube, luto Yesu luʼehina. Bonaʼi enohogo enohogo nohina bo Huʼmau, lenali aiʼi koli hi etalo to yaʼma amuyaʼa hiti bo nohuto bonaʼi logo kapogu eneleʼmo heʼmi epololenogo limilanaʼmu yabe, luto Yesu luʼehina yabe. Nani lusiga luto lu nolepube, lenali yaʼmana bo kaba hu bati hilanaʼmu nolube.
6 Nayahi mone kegiʼa su hago namamo loe toealotiʼi mina filata ne-hanamoba kehеliʼahafihe? luʼehina. Ya huʼehina Huʼmau mone lagaso nama ekesu halinaʼa huto meniʼibe, luto Yesu luʼehina yabe.
7 To latahatinigu nina okaya Huʼmau leka soʼehinaʼmu yabe. Ya huʼehinagi lenali lenelesa linogo koli mehilo. Lenaliya Huʼmamofihi bulo asaga lagaso meso namamagihi minaʼani enebe ligite nehabe, luto Yesu lu epiʼehina yabe.

Yesuhi giʼa lu yege hosemofihi hapaʼa
Mt 10:32-33; 12:32; 10:19-20

8 To nani lu nolepube. Bo moneuba nani nigiʼni boana enubulo lu yege homofaʼna hilina ana huto Kokulumaguti limiʼehina Bouba ai ana bomofihi giʼa lu yege homofaʼna Huʼmamofihi ageloʼamagihi enubulo hilinaʼmu yabe.
9 Ya huʼehina to bo moneuba naniʼi megesa hu nimito boanaʼmagi enubugu buya hinogo minalina nani ana huto megesa hu emito Huʼmamofihi ageloʼamagi enubulo minalunaʼmu yabe luto Yesu luʼehina yabe.
10 Bo moneuba Kokulumaguti limiʼehina Bomuʼi ka foipaʼa lu etalina Huʼmau ai foipanaʼa li heʼmi etalinaʼmu yabe. To bo moneuba Sikalafuʼmofihi ka foipaʼa lu etalina Huʼmau foipanaʼa li meheʼmi etalinaʼmu yabe, luto Yesu lu epiʼehina yabe.
11 To enali ka foya liluneʼmu nehite mono nonugu leneleʼmete bite gamani bonaʼi to kibina bonaʼi nehilana enubulo leneleʼmete nebinogomo lenali koli hilete lenegekesa yigi yigi hite ma lite mekehelilo: Lali hena huto kagaʼanilo lilune? Lali hena kaga lu epilune?
12 Yaʼma lite lenekesa yigi babu nelilana kanaʼalo kagaʼanilo lilana kaga Sikalafuʼuba lenelepilinaʼmu yabe, luto Yesu luʼehina yabe.

Yogo feˈnoho bomofihi bame kaˈa

13 Babu boanaˈmagihi folagahaˈaniguti bo moneuba Yesuhi ma luto kaga
lu emiˈehina: Tisa, kai nogoˈnifihi lu emitogo yogo feˈnohi afotiˈafihi
omihaˈa liluˈinaˈa guna ito lugaˈa naniˈi nimilibe.
14 Ya ligo Yesu kaˈalo ma luto lu emiˈehina: Ma bose. Hena hibe nolane?
Kuyuˈafu naniˈiyasiba neleˈmo ho tiˈehigo kagatiti loko hoto yaga feˈnohatiti
guna ise bo nohube?
15 Ya luto luloto asaga boanatoga ma luto lu epiˈehina: Lenali kaba hu
bati hilo. Lenali kaba hu bati hite nehite moleˈaleˈnamuˈi muyanaˈnise lite
melilo. Yaga feˈnohaˈa babu lito minana bouba ya feˈnohi malanaˈa huto
komopaˈa bebe mesalata nohibe luto Yesu luˈehina yabe.
16 Sipi bo moneuba meˈaluguti noseˈna babu luto hu moloˈehina.
17 To ya higo ana sipi bouba komopaˈagu ma luto ekesa yigiˈehibe:
HenaˈniÌ hilube? NohaˈniÌ noseˈna li nupa huto molose nohaˈnimo kikipa
habe. HenaˈniÌ hilube?
18 To ekesa yigito ma luˈehibe: Ma hilube. Ana nopo tele bitoˈni yuhufa
nohi sipina giloto ˈni noseˈnaˈni hiti feˈnohaˈni hiti yaguˈi li malalube.
19 To yaloˈi nipaˈnigu ma luto lilube: Fokehi libo nipaˈniyao. NoseˈnaÌ
hiti feˈnohi hiti babu luto niˈinagi yatai asaga foya kanagu fuli minalube.
Fuli minotoˈni to noseˈna noba nobo hutoˈni to yokoloˈna huba huba huto
minalube. Fokehi libo nipaˈniyao.
20 To ana bouba ya ligo, Huˈmau: Kai negi bo nohane, luto, kai yatai
folguˈi fililataˈmu yabe. Filito to felekamo kugufaka heˈmito bilinaˈmu
yabe. To ya huto nofilitogomo, yaˈmana li nupa hu moloˈahatanamo kuyu
kuyu hite lilabe? Huˈmau ya luto lu emiˈehina.
21 To Yesu ma luto lu epiˈehina: Nani yaˈma lu nolepube. Ana huto asaga
bonaˈmo Huˈmamofitoga hosapa ite nehana to enaliˈani kumu salahi fiba
fiba nehana bonaˈmagi enali asagaˈi ana bomofihi supo hite neminabe. To
Huˈmau enali hapaˈani sibina niˈigo bu goto ana huto ka epekilinaˈmu yabe.

Huˈmamofihi komopati emisemofihi hapaˈa
Mt 6:25-34

22 To Yesu panaˈalobo ˈa lu epiloto ma luto luˈehina: Nani lu nolepube.
Lenali minosenatiniˈmu lenekesa yigi babu melite to lenali ma melilo: Lali
henana nalune? To lenali lenugufatiniˈmu lenekesa yigi babu lilete ma lite
melilo: Lali henanatuˈi lugufatilo ifi talune?
23 To hetofana huto minoseˈnauba noseˈnamofihi hoto niˈibe to kugu-
fauba guketemofihi hoto maˈnaka niˈibe.
24 Namamagi lenubu galo. Enali noseˈna hekelete noseˈna li nupa hite
to noseˈna nohaˈanifi to anaˈinaˈani malalana nohaˈani meniˈibe. Ya
huˈehinagi Huˈmau noseˈna epilata nohibe. To lenali Huˈmamofihi bulo
boanaˈmagita namaya enehete enebe ligite nehabe.
25 Ma nehana folagahatiniguti bo moneuba ekesa keheliba keheliba huto
kufu kanaˈa mone hiti lugufaba minomo buto minalina niˈifihe?
26 To ana lagasoˈna mone ya hite lolo menehanaloti hena hibe lite lenali
fatoˈnamu lenekesa yigi babu lilata nehabe, luto Yesu luˈehina yabe.
27 Lopi kifiˈna taloˈa tilata nehanamo hena hena hite tilata nehafi lenali
bu galo. Enali liliˈna lila to enali guketeˈani lolo hila menehabe. Ya
huˈehinagi nani lu nolepuna. Koyapa bo Solomoniu sipi feˈnoho bo
minanaˈa huto gukete manaˈa li mehekolose kifiˈna taloˈa hetofaˈamagi
hanaˈa huto minoˈehina yabe.

28 Hu'mau ai'a kifi'namagihi gukete hu epololata nohibe. Kifi'na malo
yatai nehana yago bifa hilana'mu yabe to logouba enoloboto su halina'mu
yabe. Fa'mene kifi'namolo Hu'mau gukete nohu epalanamo ninago ana
huto Hu'mau gukete hu ketalina'mu yabe. Ya hu'ehina Hu'mamofihi keheli
bati hite keheli emilenogo Hu'mau ai lenele'mo bati hu lepalalina'mu yabe.
Lenalise, ka keheli ule'ale huse'natini nesi'asi minana boana'i yabe, luto
Yesu lu'ehina yabe.
29 Ya hu'ehinagi lenali lenekesa yigi babu lite hena nose'nati nalune lila
to hena nagamiti nalune lila ya hite melilo. Lenali lenegekesa yigiba yigiba
mehilo.
30 Enali ma melugu fegutoga bona'magi asaga'namu enegekesa yigi babu
lilata nehabe. Ya hu'ehina Afotinifu anana anana lilana ya'mana ya'mana
lilabe luto akeheli'ehibe.
31 Ya'iyana'mu lenekesa meyigise Hu'mamofihi kapo'a lenugufa ko-
mopa'alo li kohe tete yata'a melelenogo ai Hu'mau asaga'namu lepesilina'a
hiti lepilina'mu yabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

Hetofana fato fato'i kokulumalugu li nupa husemofihi hapa'a
Mt 6:19-21

32 Lenali lagaso naga'nise, koli mehilo. Afotinifu ai'a kapo'a lepilunagihe
luto kaga lu hetofa hu'ehina yabe.
33 Lenali asaga fe'nohatini bona'i luga'amagihi epinogo efahi ananalo
lepilenogo aku'i ana efahi musufalo bona'i epilo. To lenali kosaba gu'i
efahi li malalatamo analo'i sibina mehilina'mu yabe. To lenali ifo muya
yogo fe'nohatini kokulumalo meminigilina'mu yabe. To kokulumalugu
guminalo bona'i menehabe to efahatini sifolohi megilina'mu yabe.
34 Lenali hetofa mina'a lenalitini ni'ilinalo ana hepato komopatini minal-
ibe.

Lili'nalo pana'magi li loloba hite minalanamofihi ka'a

35 Lenali katatini li hupa mone hite hepite to gilimitini ilete to logo
kokululu lite lele hite minalo.
36 To lenali bona'i luga'amagi kaba bo'ani he'mi epololoto ana gukete
nehanaga bu'ehigo lele hite nehago kaba bo'aniuba oto gelo bi epoloto
enofokehi nohana suhi lite lenali minalo. Ya hite, geba kaba bo'ani hite
nehago kaba bo'aniuba oto kasito noigomo mele'isi kafe nekisi etabe.
37 To kaba bo'aniuba oto koko panana'a bu enagalina enubu'i mekese
geba hite nehinogomo yalo ana koko pana'alobo enofokehi halabe. Nani
lu nolepube. Sipi bouba ai'a kata'a li hupa mone huto hepiloto'a to gilimi'a
iloto hitalo enele'mo moloto ai'a nose'na gabu ito epilina'mu yabe.
38 To ai folugu'ifi folugu'i kokole nogo memolo'ehinogofi otomo
koko panana'a bu enagalina enubu'i meke'ehitemo enali ya'mana koko
panana'amu'i fokehi lilibe, luto Yesu lu'ehina yabe.
39 To ka mone hiti lipoti nolepugo ya'ma kehelilo. To nohi afo'afu
guminalo bouba oto noha'aguti gumina lilina kana'a keheli'ohutomo ai
he'mi'ehigo noha'aguti tito gumina lilata menohibe. To hena'mugope ai
kaba gimi gito minolata nohigo yabe.
40 Lenali hiti ana hite lele hite minalo. Kokulumaguti limi'ehina Bo ana
huto lenali lenekesa meyigise fa'mene nehinogo ya'ma kanagu alina'mu
yabe.

Hetofa koko pana'i hiti foipa koko pana'i hiti bame ka'a
Mt 24:45-51

41 Pitau ma luto Yesuhi lu emiˈehina: Sipi Bo yaˈmana kaga laliˈisigo lu
nolimipi to ma asaga bonaˈi hiti lu limi baga noine?
42 To Yesu luˈehina: Kaba bo mone ekesagu fe lina bo nohuto ai liliˈnaˈa
kaba hu bati huto minoto to sipi boˈauba kaba bo leˈmo ho tiloto liliˈnalo
boˈa noseˈna li keheli epilifi?
43 Alihi sipi boˈa oloto koko panaˈa bu galina koyapaˈi lu etoˈehinaˈa huto
nohutomo yaˈmana koko panaˈa gelo bilibe, luto Yesu luˈehina.
44 Nani maˈnaka luto lu nolepube. Sipi bouba asaganaˈalo ana bo kaba bo
leˈmo ho tilinaˈmu yabe.
45 To ya huˈehina yaˈmana koko panaˈauba ma luto ekesa kehelilibe: Kaba
boˈni minoba minoba nohuto meleˈisi menoabe, ya luloto ai lugaˈa koko
panaˈa hiti luba hilete boanaˈi asagaˈi amuya nagamiˈi nelete negi nagi nete
minalabe.
46 Ya nehinogo sipi boˈa oto bu galina lele mehuse nohinogo italuga logo
binogo kai bati mehata koko panaˈi yabe luto keye luto emitatuˈi ibe laga
hube huto nesi nesi huto kegeiyo hinaˈmu luto heˈmilinaˈmu yabe.
47 Sipi boˈamofihi hapaˈa akeheliˈehilina bo ai akuˈi anaˈinaˈa leˈmo lele
mehuse kegeiyo huto sipi boˈamofihi kaˈa keheli meemise nohilina sipi
boˈauba ana koko panaˈa osahi sipi halinaˈmu yabe.
48 To liliˈnalo bo moneuba sipi boˈamofihi kaˈa keheli bati menohina mone
foipa huˈehigo aiˈi osahi nesiˈasi fulu huto halinaˈmu yabe. To Huˈmau
bonaˈi monoˈmofihi nasana epiˈehinana enali akuˈi babu lite analo molo
emite epilabe. To boanaˈi enali babu anaˈina bo moneˈmofihi yanugu
melelata nehana alihi enali ananalo akuˈi babu lito molo emito ana bouba
epilata nohibe.

Yesu kumu lite bonaˈi loko hiˈahana
Mt 10:34-36

49 Nani ma meˈi fiˈmo suhi huto galube, luto limiˈohuna yabe. To yaˈmana
fiˈmo meleˈisi ma melugu hololu luto lalifi luto nemehi nomolobe, luto Yesu
luˈehina yabe.
50 Nani mone fi taga huseˈna nanitoga huto hilibe, luto nekesa noyugube,
luˈehina. Ya nohuna yatai ana fi taga huseˈna su mehenogo sipi keta
nonebesibe, luto Yesu luˈehina yabe.
51 Lenali lenekesa neyigina nani ma melugu fuluna lito noabe lite
nelafihe? Oˈe, fuluna meniˈibe. Nani boanaˈi eneleˈmo luga luga hilubeˈmu
yabe.
52 Yatai hiti alihaˈa hiti lalamehi nayahi mone kegiˈa su hago moneko
nonugu neminabe. Ya nehana loko hite loe nagaˈi hilete loegi monegimagi
loelo fatehaˈani eteleˈmo lolo nehinogo to loemaleˈi loegi monegimagi
eneleˈmo fatehi hilana yabe.
53 Ya hite loko hilete afoˈanifu panaˈa eneleˈmo fatehi lolo nohinogo to
panaˈamagi afoˈanifihi leˈmo fatehi lolo hilabe. To itoˈanifu paˈa eneleˈmo
fatehaˈa lolo nohinogo paˈamagi itoˈanifihi leˈmo fatehi hilanaˈmu yabe.
To aˈmofihi litoˈafu leˈmo fatehi nohinogo ana aˈuba litoˈafi leˈmo fatehi
hilinaˈmu yabe.

Anaˈina huto hilinamofihi kanaˈa kehelise'i
Mt 16:2-3

54 Yesu boanaˈi hiti ma luto lu epiˈehina: Lenali yege limi nofalanagati
sopohi notinogo bu geletemo analo meleˈisi ma lite lilata nehabe: Koˈi
ilubeˈmu nohibe lite nelago analo koˈi ilata nohibe.

55 To yofo kegiˈati habafahi noagomo lenali yege lalubeˈmu nohibe lite
nelago analo mukoho luto yege lolata nohibe.
56 Lenali faga fagalo bonaˈi. Lenali meˈi hiti kokulumaˈi hiti bu go bati
hilete hena huseˈna niˈifi lite bu galo. Ya huˈehina lenali hena hibe lite yatai
kanamofihi hapaˈa yaˈma nani kumuˈi bu go bati menehabe? Yesu ya luto
luˈehina.

Ka foyaga keleˈmo malalubeˈmu hilina bo hiti kaga leˈmo bati hiliyo
Mt 5:25-26

57 To hena hibe lite lenalitini lenekesa yigi bati hite to bati hina sukumu
loko hite latahatinigu li fu lilata menehabe?
58 To bo moneuba ka foyagu keleˈmo malalubeˈmu keleˈmoto nobinogomo
kapoga nebite ana bo kaga leˈmo bati huto moneˈna lu emibo. Bonaka ka
foyagu kefefe huto buto koti kaba bomofihi yanugu melenogo koti kaba
bomagi keleˈmete bite gimi bomagihi epinogo enali nagalugu leneleˈmo
mele lalabe, luto Yesu luˈehina.
59 Nani yatai lenaliˈi lipoti lu nolepube. Lenali nagalugu minalana hepato-
gati meleˈisi su mehalanaˈmu yabe. YataˈaÌ lenalitoga sipiˈafi lagasoˈafi efa
lenaya heˈahanana epi pa se su heletogo yabe, luto Yesu ya luto lu epiˈehina
yabe.

13

Bo moneuba foipanaˈa li meheˈmilina ai fililinaˈmu

1 Ana kanalo bonaˈi lugaˈa mineˈahanamagi Galili bonaˈi lugaˈamagi
HuˈmamofitogaÌ lokiya fi emite Pailatihi bomagi enaheˈahana kaga Yesuhi
lu emiˈahana.
2 Ya nelago Yesu kaˈanilo ma luto lu epiˈehina: Lenali nekehelina yaˈmana
Galili bonaˈi ya hite filinaˈmu enali asaga Galili bonaˈi enehete sipi foipa
bonaˈi nehabe lite lenekesa neyigifihe?
3 OˈeÌ. Nani lu nolepunaya lenali foipanatini li meheˈmilana lenali asagaˈi
enali hiˈahana suhi lite fili su halanaˈmu yabe.
4 To ma 18 bonaˈi Siloami hepalugu yatama nohuba i tele bito limito enoho
gehesa koyapaˈi huˈehinamoba lenali nekehelina asaga Yelusale boanaˈi
enehete foipa bonaˈi nehafihe?
5 OˈeÌ. Nani lu nolepunaya, lenali foipanatini li meheˈmilana lenali asagaˈi
enali hiˈahana suhi hite fili su halanaˈmu yabe, luto Yesu lu epiˈehina.

Nemuya legeya mehoˈehinamofihi bame kaˈa

6 To Yesu bame ka mone ma luto lu epiˈehina: Bo moneuba nemuya yafa
foyaˈagu hekoloˈehina yabe. Mone yupahi legeyaˈa hoˈehifi luto buto bu
ganamo mehoˈehigo bu goˈehina yabe.
7 Ya huloto foya kaba boˈamofihi ma luto lu emiˈehina: Kehelibo. Yatai
loegi monegi kufu kanalo oto nemuya legeyaˈa loˈehifi luto bu nogonamo
ana yafalo legeyaˈa mehoˈehibe. Kai yaˈmu mana yafa hetigitogo limino.
Henabe luto faˈmene tiba tiba huto niˈito meˈi nogoyaˈa no su halibe?
8 Foya kaba boˈauba ma luto sipi boˈa lu emiˈehina: Sipi bo, kai yatai
kufugu moneˈa heˈmitogo niˈinogo nani ana yafa hapaˈagu keˈmuya kifiloto
kifiˈna pata sito foba huˈehilina ana hapaˈalo molo bego hilube.
9 Ya huˈehinogo mone kufu kanagu legeyaˈa halifi bu goloto meno-
henogomo kai ana yafa hetigilane, luto foya kaba boˈauba sipi boˈamofihi
lu emiˈehina yabe.

Yesu fuli kanaˈagu falame aˈi leˈmo ye koˈehina

10 Mone fuli yupahi Yesu mono nonugu minoto bonaˈi mono ka lu enelepiˈehina.
11 Ya hinalo aˈi mone foipa feleuba besiseˈna leˈmo gufalo malago 18 kufuˈa minoˈehina aˈi minoˈehina. Ana aˈi asaga yupahi koliˈali huto ho tito humofaˈna mehuse minolata nohina aˈi yabe.
12 Yesu ana aˈi bu goloto kehe i emito ma luto luˈehina: AˈiseE, kai kebesiseˈnaka ali noheˈmi ketobe.
13 Ya luloto Yesu ana aˈmofihi gufalo yahi ligo analo meleˈisi besiseˈna heˈmi etago ana aˈi ho ti fefe luloto HuˈmamofihiE giˈa li saga huto fokehi hoˈehina yabe.
14 To mono noto kaba huˈehina bouba ya huto Yesu ana aˈi fuli yupahi leˈmo bati hinaˈmu luto ipagu logo loˈehina. Ya higo ma luto asaga boanaˈi lu epiˈehina: LiliˈnaE lise kanaˈa loegi loegi loegi yupahi minolata nohune. To lenali lenebesiseˈnatini li heˈmi lepalalabe litemo liliˈna lilata nohuta kanalo elata hilo. Ya huto lepesiˈehinogomo fuli kanagu mealo luto, mono nohi kaba bouba luˈehina yabe.
15 Ya ligo Yesu kaˈalo ma luto lu emiˈehina: Lenali fagalo bonaˈi yabe. Fuli kanaˈalo lenali asagaˈi toki yagatini naga iˈahanati gulu fete eneleˈmete bite nagamiˈi epilata nehana yabe.
16 Ya huˈehina yatai ma aˈi Abalahahi tataˈafu yabe. To Satau kufu kanagu 18 leˈmo naga iˈehina yabe. Ya huˈehina fuli kanalo nani ana nagaˈi ya li gulu noho etobe luto Yesu luˈehina yabe.
17 Ya luto Yesu lulago Yesuhi kaˈauba fatehaˈa bonaˈi enubuya sipi higo lipite nehago lugaˈamagi asaga Yesu Yesu hetofana hinanaˈmu lite enegelo bite mineˈahana.

HuˈmamofihiE KapoˈaE henana suhi huto niˈibe?
Mt 13:31-32; Mk 4:30-32

18 Yesu luˈehina: HuˈmamofihiE Kapoˈa hena suhi luto niˈibe luˈehina? Henana hiti eteleˈmo legege hilube?
19 Ai noseˈna moneˈmofihi kitili legeyaˈa legi huto niˈibe. Bo moneuba ana yafa legeyaˈa lito buto foyaˈagu he kofolenogo anana hofa toto yafa legi huto tilenogo ana yafa musaˈalo namamagi nohaˈani gilata nehabe, luto Yesu luˈehina.
20 AkuˈiE Yesu enoloka hoˈehina: Henana hiti HuˈmamofihiE Kapoˈa li legege hilube?
21 AˈiE moneuba beleti noseˈna lolo nohuto yisiti ana falaˈualugu heˈmi lago ana beleti hofa toto yeye bito notina suhi huto HuˈmamofihiE Kapoˈa sipi huto hilinamo niˈibe, luto Yesu luˈehina.

Lagaso kasihi
Mt 7:13-14, 21-23

22 To Yesu sipi hepaˈifi lagaso hepaˈifi ninalo bula ola huto boanaˈi mono kaga lu epimo lu epimo Yelusale hepatoga bilubeˈmu huˈehina yabe.
23 Ya nohigo bo moneuba ma luto Yesuhi lu emiˈehina: Sipi bo, HuˈmauE bonaˈi loeˈasi eneleˈmalina niˈifihe? Ya luto loka hago Yesu ma luto lu epiˈehina:
24 Lenali felisatini li amuya melete minalana HuˈmamofihiE hepatoga bilana kapogu kitiliˈa folo hokolo hite bilanaˈmu yabe. Nani lu nolepube. Asaga bonaˈi ana hite ana kapogu folo hokolo hite tiluneˈmu hilanaya folo hokolo hite metilanaˈmu yabe.
25 Alihi nohi afoˈafu ho tiloto kafe li hekini lolenogo lenali fegutoga ho tilete nehite kasito begele begele hiba hiba nehite: Kafe sigi letobo, nelinogo

nohi afoˈafu ma luto lilinaˈmu yabe: Lenali hiyaˈagati neana bonaˈi nehabe? Nani lenaliˈi mekeheli lepoloˈohuna bonaˈi nehabe luto lilinaˈmu yabe.
26 Nohi afoˈafu ya nolinogo lenali akuˈi ma lite lu emilanaˈmu yabe: Kai laliˈi hiti noseˈna noloto hepatigu mono ka lu limiˈahatamo yabe lite lilanaˈmu yabe.
27 Ya nelinogo nohi afoˈafu akuˈi ma luto lu lepilinaˈmu yabe: Lenali hiyaˈagati eˈahafi nani mekeheli lepoloˈohube. Lenali foipa hise fagalo bonaˈi bifa hilo, luto nohi afoˈafu lilinaˈmu yabe.
28 To Abalahau Isakau Yakopu to asaga lu yege hose bonaˈi HuˈmamofihiI hepaˈalo nehinogo lenali bu gelete lenali fegutoga minalanaˈmu yabe. Ya nehinogo lenali sipi yibi hite lenabaga yogoˈalo heni heni hite minalanaˈmu yabe.
29 To boanaˈi yege notinagatifi yege limi nofalanagatifi to luga luga yofo kegiˈatifi li nupa hi su helete HuˈmamofihiI hepaˈalo minete noseˈna nete minalanaˈmu yabe.
30 Yatai bonaˈi alihi neana enali yataˈa neenogo to bonaˈi yataˈa yatai neana enali alihi alanaˈmu yabe, luto Yesu lu epiˈehina.

Yesu Yelusale hepa kumu ginaga fiˈehina
Mt 23:37-39

31 Ana yupahi Felosi bonaˈi lugaˈamagi ete ma lite Yesuhi lu emiˈahana: Helotiu kahalubeˈmu nohinagi kai ma hepaˈi heˈmito fotoˈi fatoga bubo, lite lu emiˈahana.
32 Yesu kaˈanilo ma luto lu epiˈehina: Lenali bite yaˈma lopi kalamofihi lu emilo: Nani foipa fele enoho lifi heˈmila to bonaˈi eneleˈmo bati hula huto yatai nohuna to yago akuˈi ana hilunaˈmu yabe. Ya huloto yege loebe monebe nehinogo liliˈnaˈni su halunaˈmu yabe.
33 Ya huˈehina yatai hiti yago hiti to ologo hiti nani kapo moloto Yelusale hepato biluna'mu yabe. Henaˈmugope bo mone hete enali fato hepato memalabe. Enali Yelusale hepatoko he fili melelata hiˈahana niˈibe.
34 Ke, Yelusale nagaˈise. Yelusale nagaˈise. Lenali lu yege hose bonaˈi enehela to HuˈmauI enoho lifigo kaitoga elata hana bonaˈi efa kosahi heˈmi melete enehelata habe. Henaki yupahi nani keleˈmo namanuga asaga yupahi malalube. To kokole itoˈafu nalaˈa eneleˈmo kokeˈnaˈaluga mololata nohibe ya suhi luto yabe. To lenali heˈmi netenogo lenaliˈi leneleˈmo namanuga memalalunaˈa habe.
35 Yatai HuˈmauI yaˈmuˈi kehelito hepatini aheˈmi su hoˈehibe. Nani lu nolepube. Lenali naniˈi bu menegese nehite alihi Sipi Bomofihi giˈalo noana bomofihi lenegelo bi emilanaˈmu yabe, luto Yesu lu epiˈehina yabe.

14

Bo mone gufaˈa hofa notana Yesu leˈmo bati huˈehina

1 Mone yupahi fuli kanagu Yesu sipi bo Felosimofihi hepato buto noseˈna nalubeˈmu nohigo asaga bonaˈi ana nonuga minana Yesuhi mapahi fiˈahana.
2 Bo mone gi yahi hofa tago nominana bo Yesu nohina nonuga tiˈehina.
3 Keya ka lu epise bo to Felosi bomagihi Yesu ma luto enoloka hoˈehina: Mono fuli kanagu bati huto bonaˈi eneleˈmo bati hilina niˈifi ya hilina meniˈibe?
4 Ya ligo ana bonaˈi enali kaga mone meliˈahana. Yesu ana bo gufaˈa leˈmo bati huloto heˈmi etago buˈehina.

5 Ya huloto ma luto lu epiˈehina: To bo mone lenali folagahatiniguti
panaˈafi to bulumaka moneˈafi fuli kanalo kelimogu limilina ana bouba
buto fuli kana niˈibe luto meleˈisi leˈmo saga mehilina niˈifihe?
6 To enali ana bonaˈmagi Yesu enoloka hana kaˈalo nonaˈa lu emilana bati
mehiˈahana yabe.

Bonaˈi eneleˈmo bati huseˈna

7 Asaga bonaˈi ana nonugati ete noseˈna naluneˈmu ana bonaˈi enali
yataˈa siatoko minaluneˈmu hago Yesu bu enogoto bame ka mone ma luto
lu epiˈehina:
8 Mone yupahi ana gukete hite sipi noseˈna naluneˈmu kehe neinogomo
lenali hetofa hepaˈi lite minelata mehilo. Kibina bo moneˈmofihi ana gukete
noseˈnalo kehe iˈehilanaˈmu lenali ai hepaˈa li lalabe.
9 Lenali ya hiˈehinogomo ana sipi noseˈna nogoto lenali kehe ilina bouba
ma luto lu lepilinaˈmu yabe: Lenali yaˈma hetofa siaˈi ma bomofihi emilo.
Ya linogo lenalitoga sipi lenubuya hinogo asaga bona enemegesaga melugu
bite minalanaˈmu yabe.
10 Ya huˈehinagi lenali bo moneuba ana gukete huloto sipi noseˈna
nogoto lenaliˈi kehe noinogomo lenali kasitoga bite melugu minalo. Ya
nehinogo nohi afoˈafu ma luto lilinaˈmu yabe: Nalaluˈniga, kai malo oto siaˈi
hetofaˈalo minobo. Ya linogo asaga bona enubugu kegelo bito minalataˈmu
yabe.
11 To bo moneuba ti saga huto nohuto giˈa li saga hilina HuˈmauleˈmO
laba huto leˈmo lagaso bo lolo nohuto to, bo mone laba huto minoto agoya
bo minalina HuˈmauO sipi bo leˈmo lolo hilinaˈmu yabe luto Yesu luˈehina
yabe.
12 To ana noseˈna laita hinalo kehe igo ana bonaˈi Yesu ma luto lu
emiˈehina: Kai fuligaha noseˈnafi to utehe noseˈna epilubeˈmu nohanemo
kalalukagihifi to kai kalamehakafi to yogo feˈnohaˈani babu lina bonaˈi
enaligo kehe ilata mehubo. HenaˈmubeO Enali alihi ana hite noseˈna go
noeputa nonaˈa gete kimilinaˈmu yabe.
13 To kai noseˈna goto nalubeˈmu nohanemo musufalo bonaˈifi gi yahi
filiˈehina bonaˈifi enigigusa sibina huˈehina bonaˈifi to enubu pisi luˈehina
bonaˈi yaˈma kehe ito noseˈna efahi goloto epito nalo lu epilane.
14 Enali yaˈmana bonaˈmagi noseˈnaka nonaˈa gete mekimilinaya kai alihi
kegelo bilanaˈmu yabe. HenaˈmuO kegelo bilabeO Alihi HuˈmauO bulo bonaˈi
bati hite mine filiˈahana to ti su nehenogo HuˈmauO ana noseˈnakalo minaˈa
kimiloto pa salinaˈmu yabe, luto Yesu lu epiˈehina yabe.

Sipi noseˈna laita hu epoloˈehina bame kaˈa
Mt 22:1-10

15 To ana noseˈnalo gehesa hiˈahanamagi moneuba kehelito Yesuhi kaˈalo
alu emiˈehina: HuˈmamofihiO Kapoˈalugu noseˈna naluneˈmu nehite li
gehesa hilanamagi enofokehi lilanamo niˈibe.
16 Ya luˈehigo Yesu ma luto bame ka lu emiˈehina: Bo moneuba sipi
noseˈna laita hilubeˈmu nohuto yege yege bonaˈmo elesa moloˈehina.
17 To laita nohina yupapogu kele kele panaˈa ho lifigo, buto kehe iˈehina:
Alo. Alo, luto, noseˈna li nupa hunogo nalanagi alo, luto lu epigo, enali
asagaˈi:
18 OˈeO Mebilune, ai ya ligo ai ya ligo enipaˈani nehite soya ka ana kele
kele panaˈamofihi lu emite fato fato ka lu emiˈahabe. Mone: Ke. MeˈmO
mone yuhufasi mina fiˈohunagi yaˈma buto bu galubeˈmu nohube, luto lu
emiˈehibe.

19 To mone: Ke. Bulumaka yagamo nayahi luga luga su hago yuhufasi
mina fiˈohuna yabe. Foyaˈnigu meˈmo kifiseˈna kefefe hite meˈi lilabe luto
mina fiˈohunagi buto babeyafa hilubeˈmu nohube, luto lu emiˈehibe.
20 To mone: Ke. AˈI yuhufasi kata huˈohunagi yaˈmu mebilubeˈmu
nohube, luto lu emiˈehibe.
21 Ya lite lago, kele kele panaˈmo i behe huto buto afoˈafihi yaˈma kagaˈani
asagaˈna lu emigo, ai ipaluga logo bigo luˈehina: Kai meˈme huto buto
hepatoga buto lagaso hepaˈmo hiti sipi hepaˈmo hiti sa sa hutoka fato
bonaˈmo enelemoto obo. Keneˈi nehana bonaˈi hiti enayahi sibina huˈehina
bonaˈi hiti enubu pisi luˈehina bonaˈi hiti to enigigusa sibina huˈehina
bonaˈi hiti sa sa huto eneleˈmoto obo, luto lu emiˈehina.
22 To ya ligo kele kele panaˈa buto ana huloto oto: Afoˈniga, yaˈma lu
nimiˈahatana to hepaˈi keleko moneˈi hibe, luto lu emigo
23 afoˈafu ma luto lu emiˈehina: Kai akuˈi buto olopa me kapolo hiti to
kifigu hiti analoˈi sa sa huloto maloˈi eneleˈmo kefefe huto hepaˈni leˈmo
kikipa halabe luto eneleˈmoto obo.
24 To kaˈni mone lu nokumuna keheliˈohubo. Enali yataˈa elesa
moloˈohunamofihi bonaˈmagi enogomo meepilunagihe. NoseˈnaˈniI menal-
abe luto noluna yabe. Yesu ya luˈehina bame ka yabe.

Bo ai ekesa yigi bati huloto Yesuhi megeˈi meleno
Mt 10:37-38

25 Babu boanaˈi Yesuhi megeˈi lifite nebago Yesu i behe huto ma luto ana
boanaˈi lu epiˈehina:
26 Bo moneuba nanitoga oˈehilinaya ai itoˈagi afoˈagi etaliˈagi to go-
namu tamuˈa to aiˈa mehaˈamofi gufaˈamofi yaˈma enalito megesa hu
meepiˈehilina ai ana bouba nani koko panaˈni lolo mehilinaˈmu. To ana
huto aiˈa gufaˈa laga besilina bonaˈi nani koko panaˈni lolo mehilinaˈmu.
27 To bo moneuba ai malipu yafaˈa kofiloto naniˈi nemegeˈi memalalina
nani koko panaˈni lolo mehilinaˈmu yabe.
28 To bo mone lenali folagahatiniguti ai yatama yatama nohi gilago tilube
lutomo ai yataˈa ana noto minaˈa heˈmilinaˈamu melugu minoto yakiˈa
heˈmito ana nohi gilunagi luto ekesa yigi bati hulata nohibe. Ai ekesa
yigiloto henakiˈa efatuˈi ana nohi gi baga ilufi luto kehelilata nohibe.
29 To ai ekesa yigi bati mehuse hagulu hagulu tito ana nohi kefa hisa
lolo huto mololoto efahi su nohenogomo heˈmiˈehigo kifi noligigo bila ela
nehana bonaˈmagi ana bomofihi kiyaˈa hi eteme bila ela hilata nehabe.
30 Ya nehite ma lite ana bonaˈmagi lilata nehabe: Ma bouba nohi gilufi
luto gi hapi finaya ana nohi gi baga meibe lite lilata nehabe.
31 To gihiti bo moneuba fato gihiti bo hiti luba huluˈibe luto bilubeˈmu
nohutomo ai minoto ma luto ekesa yigi bati huto ma luto nolibe. Nani gimi
boˈni 10 tauseni eneleˈmoto nobinogoˈnimo ai fato gihiti bouba 20 tauseni
gimi boˈa hiti eneleˈmoto alinaˈmu keheli bati huloto ma luto lulata nohibe.
Ai yaˈmana 20 tauseni gimi boˈa nehana gihiti bouba naniˈi nohoto neleˈmo
heˈmilifi luto yataˈa ekesa yigi bati hulata nohibe.
32 To ai gimi boˈa babu lite menehagomo ai amuya molo fato gihiti bo
halunaˈa huto menohube luloto ˈa fatehaˈa fotoˈi nohigo luba mehiluˈina
akuˈi fulu huluˈibe luto kaga leliˈali bolo kaga heˈmi etago bulata nohibe.
33 Yesu ana kagaˈa lu baga iˈehina: Ana suhi huto mone bomaka asaga
yogo feˈnohaka kemegesa hu emiloto ya suhi meminalata nani koko panaˈni
lolo mehilataˈmu yabe luˈehina yabe.

Amuyaʻa menina hege
Mt 5:13; Mk 9:50

34 Hegemoya batiʻna niʻinaʻmu to lenali hegemo legitana nehabe. To hege
lagaʻa fenene hilina akuʻi enali hena hinogo hege bati huto lagaʻa hilina
niʻibe?
35 Yaʻiya hina hege foyagu tili hilana foya leʻmo bati mehilinaʻmu yabe.
To yagamagihi siʻani hiti li nupa mehilata nehabe. Faʻmene li heʻmilata
nehabe. Lenali yalo kehelilo, lenali lenekesa niʻinogomo keheli bati hite
kehelilo, luto Yesu lu epiʻehina yabe.

15

Sipisipi yaga fenene huʻehinamofihi bame kaʻa
Mt 18:12-14

1 Mone yupahi takisi nelina bonaʻi hiti to kaʻi leli nehana bonaʻi hiti Yesu
nohinalo ete ai kagaʻa linalo kehelite mineʻahana yabe.
2 Ya nehago Felosi bonaʻi to keya ka tisa bo bu gelete gulu gulu bite ma
lite Yesuhi ka emekiʻahana: Ma bouba ai foipa bonaʻi hiti eneleʻmo bati
huto enali hiti noseʻna nolata nohibe.
3 Ya lite lana kagaʻani Yesu akeheliloto bame ka mone ma luto lu epiʻehina
yabe.
4 Lenali bonatini moneuba sipisipi yagaʻa babu lite 100 nehago to mone
fenene hinogo, hena nohibe? Sipisipi yagaʻa yege yegeʻna holupa hepatoga
eneheʻmito yaʻma fenene huʻehinamofihi buto sa sa nohibe.
5 To sa sa huto bu goba bu goba hutoʻa to etafa huloto fokehi nolito nu
nokibe.
6 Ya huloto kofito buto to hepatoga nehetilotoʻa faluʻagi hiti to bonaʻagi
kehe noibe. To neenogo ma luto lu epibe: Sipisipi yagaʻni fenene
huʻehinana huto higo leʻmoto oto lenali hiti nani hiti legelo bilunagihe. Ya
luʻehina kiliheʻi yabe.
7 To nani ana huto ma luto lu nolepube. Foipa bo moneuba foipa
hapaʻa heʻmito to komopaʻa i gelehe hinogomo ifo muya nehanamagi koku-
lumalugu gofana hite enegelo bilanaʻmu yabe. To bonaʻi yege yegeʻnamagi
hapaʻani batiʻna niʻina to komopaʻani i gelehe mehise nehinogomo, enali
kumu kokulumalugu yege nesiʻa filabe. To foipa bouba, ai foipa hapaʻa
heʻmito, to komopaʻa i gelehe hinogomo, lusina hite enegelo bilanaʻmu
yabe. Yesu ya luto lu epiʻehina yabe.

Moni efahi nimigiʻehina

8 To mone hiti niʻigi aʻi moneuba siliba efahaʻa 10 moloʻehina. To mone
fenene hinogo, hena nohibe? Ai libiʻmo fulu kulu tiloto lito buto nohaʻa
asagaʻi lito sa sa nohibe.
9 To sa sa huba huba hulago alihi efahaʻa huto hinogomo, giʻaʻagi hiti
bonaʻagi kehe ito ago ma nolibe: Lenali nanilo li nupa hitemo legelo bilune.
Efahaʻni fenene higo, yatai bu goto nolube. Ya luʻehina kilihe'i yabe.
10 To nani ana huto, ma luto lu nolepube. Foipa bouba sibi hapaʻa heʻmito
to komopaʻa i gelehe hinogomo, Huʻmamofihi agelomagi yaʻma bomofi
kumu yege filanaʻmu yabe.

Panaʻi fenene huʻehina

11 Yesu ka mone hiti luʻehina: Bo moneuba panaʻi loemo eteketoʻehina.
12 To nehite gonaʻauba afoʻafihi lu emiʻehina: Apaobe. Alihi nimilata
nasana yatai nimibo. Ya luto ligo afoʻatitifu anaʻinaʻa kita huto fuku luto
etimiʻehibe.

13 To ya hulago gonaˈauba kana loemofi moneˈafi minoto akuˈi anaˈinaˈa li
gu ito kofiloto foto hepatoga buto minoˈehibe. Ana hepatoga nohutoˈa foipa
hapaˈa huto minoˈehina.
14 To efahaˈa asagaˈna ana hapaˈalo heˈmiba heˈmiba huto meleˈisi su
hoˈehibe. To ana hepato sibi kanaˈa niˈigo noseˈna fenene huˈehina yabe.
Ya higo ana panaˈmo efahaˈa menina keneˈi nohuto kauˈna hoˈehibe.
15 Kauˈna nohoto buto ana hepato bonaˈmo moneˈa hiti minoˈehibe. To
yaˈma bouba ana panaˈmo ho lifigo yaga hepatoga buto yaga maya epilata
huto minoˈehina yabe.
16 To bonaˈmagi noseˈna meemise nehago yagamagihi noseˈna nalube luto
ekesa kehelito anana bati huto natitaˈmu yabe.
17 To alihi ekesaˈa hokolo higo ma luto luˈehibe: Ke. Afoˈnifihi liliˈnalo
bonaˈmagi henakiˈa noseˈna nelete moneˈa nehеˈmibe? Asagaˈi ya ne-
hanagi to nani kauˈna gofa nonahago mana hepatoga nofulube.
18 Ma hilube. Ho titoˈni buto afoˈnifuloga buto ma lu emilube: Ke.
Afoˈnigabe. Nani Huˈmamofi kumu to kai kumu foipana huˈohuna yabe.
19 Ya huˈohunagi kai yatai panaˈni yabe, luto nigi mehalataˈmu yabe.
LiliˈnaÌ panaka neleˈmalataˈmu yabe.
20 Ya luto ho tiloto kapo moloto afoˈafuloga bibe.

To fotoˈi noago afoˈafu bu goto sipi ginaga nofigo hololu luto buto nu kito
soso hu etoˈehibe.
21 To panaˈauba ma luto luˈehibe: Ke. Afoˈniga, nani Huˈma kumu to kai
kumu foipana huˈohunagi kai yatai panaˈni yabe, luto nigi mehalataˈmu
yabe.
22 Ya ligo afoˈafu liliˈnalo bonaˈa kehe ito ma luto lu epiˈehina: Meˈme hite
bite laga hina kata lite ete hepi etalo. To sahi yahaˈalo bilinaˈa, to suˈmo
gigusaˈalo bilinaˈa lite ete emilo.
23 To bulumaka yaga noseˈna emiˈohuta yaga bite keye lite laita hilo.
Lofokehi hilutagihe.
24 YaˈmaÌ panaˈnimo filiˈehina legita minoto akuˈi nohibe. To fenene huto
minoto yatai akuˈi huto huˈehibe. Ya ligo enali hapi fite noseˈna nenete
enegelo nebite mineˈahana yabe.

25 To olopa panaˈa foyagati noago enali nama nelite to melekehi neite
nehago kehelito,
26 liliˈnalo panaˈi moneˈamofihi kehe igo ago ma loka hoˈehibe: Enali
henabe lite ya nehabe?
27 To ai ma lu emiˈehibe: Kogonaka aˈoto nohibe. To afokafu panaˈni bati
huto nohibe, luto yege nofito bulumaka yagaˈa noseˈna emiˈohutana keye
luˈehibe.
28 Ya ligo olopa panaˈuba ipaˈagu logo bigo okaba huto anagu metise
nohuto fegutoga siko huto minoˈehina. Ya huˈehinaˈmu afoˈafu limito:
Atibo, atibo, ligo,
29 ana panaˈuba afoˈafitoga ma lu emiˈehibe: Abo. Kaika liliˈnakalo foya
kana babu luto minoˈohuna yabe. To kaikamo kehelito minotoˈni akili
mehuˈohunagihe. To kaimo meme yaga mone, lagasoˈasi mone, menimise
minoˈahata yabe. Nafaluˈnifu hiti noloto yege fititaˈmu yabe. Menimise
minoˈahatagihe.
30 To akuˈi yaˈma panaka kapo anaˈmo hiti efahaka heˈmi su hoˈehina
panaˈmo ai ago bulumaka yagaka noseˈna emiˈohutana ai kumu keye
luˈahatagihe.

31 Ya ligo afoˈafu ma lu emiˈehibe: Panaˈni. Kai hiti asaga yupahi
nohuˈibe. To anaˈinaˈni asagaˈi kaiˈnaka niˈinagi yege panaˈni nohatagihe.
32 To yaˈma kogonaka filiˈehina legita minoto yatai nohibe. To fenene
huto minoto yatai huto huˈehibe. Ya huˈehinanaˈmu lali bati huto yege fito
lofokehi nolune, luto luˈehina. Yesu ya lu epiˈehina kilihe'i yabe.

16

Kaba bo moneuba liliˈna li bati mehuˈehinamofihi bame kaˈa

1 Yesu koko panaˈna ma luto lu epiˈehina: Feˈnoho bo mone minolata
hina bomofihi kaba boˈa mone minolata huˈehina yabe. Ya higo bonaˈi
lugaˈamagi ana feˈnoho bomofihi ma lite lu emiˈahana yabe: Kaba bokauba
efahakamo heˈmi su nohabe.
2 Ya lago ana feˈnoho bouba kaba boˈa kehe iloto ma luto loka hoˈehina:
Hena huˈahanogo kai kaga yaˈma nokehelube? Kai asaga feˈnohaˈni maˈasi
buto leka so su holoto fayahi go molo su ho netobo. Kai akuˈi asagaˈna
naniˈnilo kaba bo yatai meminalaneˈmu nolube.
3 Ya luto feˈnoho bouba ligo ana kaba bouba ma luto luˈehina: Nani sipi
boˈniuba liliˈnaˈniloti aˈneleˈmo heˈmilubeˈmu linogo nani henaˈni hilube?
Nani amuya moloto keˈmuya mekifila to fato bonaˈi noseˈnaˈmu kehe iluna
nubuyaˈni hilinaˈmu yabe.
4 Ya huˈehina yatai nekesa moneˈya noyugube. Liliˈnaˈniloti sipi boˈniuba
neleˈmo heˈminogomo bo moneuba nohaˈaluga neleˈmo bati huloto neleˈmo
bilina bomofihi nonuga bilube.
5 Yalo ai asaga bonaˈi sipi boˈamofihi efahi tina hiˈahana bonaˈi
moneˈisi moneˈisi kehe iloto yataˈa bomofihi henaki sipi boˈnimofitoga tina
huˈahane?
6 Nani 100 mesebe kopo liˈohube lilinaˈmu yabe. Ya linogo kaba bouba
tinaˈalo tiketi noemito meleˈisi malo minoto 50 yabe luto gobo, luˈehina.
7 To mone bomofihi loka hoˈehina: Kaibe, kai henaki tina huˈahane?
Mone tauseniˈa kile guˈi liˈohube. Tinalo tiketika malo nolito 800 yabe luto
fayahi gobo, luto kaba bouba lilinaˈmu yabe.
8 To alihi sipi bouba ana kaba bomofihi bu goloto yege fiˈehina yabe.
Henaˈmugopeaiatahaˈanigubebesanabonaˈmagihisuhiliˈehina. Ma
melugu bonaˈmagi enali ya huse bonaˈi hiti liliˈna moneka lilana, enali
Huˈmakamegeˈinemalanabonaˈienahalanaˈmuyabe. Guminalohapaˈa
yaˈma keheli bati nehabe, luto Yesu luˈehina.
9 Nani lu nolepube, luto Yesu mone hiti ma luˈehina: Lenali bati mehina
efahi ma melugu nina hiti lenali bonaˈi eneleˈmo bati hite eneleˈmo
lenalalutinigi eneleˈmo lolo hilafiye? Oˈe. Ya hilenogo alihi efahi lise kanaˈa
su halina yupahi lenali leneleˈmete kokulumatoga minoba minoba hepato
bilanafiye? Oˈe, luto Yesu lu epiˈehina yabe.
10 To bo moneuba nesiˈnasilo kaba huto hilinamofi to amuya moloto kaba
hu bati hilina alihi sipina huto hilinalo ana huto kaba hu bati hilinaˈmu
yabe. To bo moneuba nesiˈnasilo kaba hu bati mehilina ana huto sipina
huto hilinalo kaba hu bati mehilinaˈmu yabe.
11 Ma melugu batiˈnaˈa kaba hu bati mehilata alihi kokuluma hepalugu
lusi batiˈnaˈa hena huto kaba hilana niˈibe?
12 To kai bo moneˈmofihi efahaˈafi feˈnohaˈafi kaba hu bati mehilata
yanaˈmu kai efahakafi feˈnohakafi kuyuˈafu kimilina niˈibe?
13 Sipi bo loemaleˈi liliˈnaˈatiti moneko bouba lilinaˈa huto meniˈibe.
Moneˈmofihiipakafanohotomoneˈmofihifokehihalinaˈmuyabe. To
moneˈmofihi leˈmo bati nohuto moneˈmofihi leˈmo hale hilinaˈmu yabe.

Lenali moneko kumu Huˈmamofihi nasanaˈa leˈmo bati nehite efahi leˈmo bati nehite mehilanaˈmu yabe, luto Yesu lu epiˈehina yabe.

Yesuhi kaga mone mege ka liˈahana
Mt 11:12-13; 5:31-32; Mk 10:11-12

14 Felosi bonaˈmagi asaga kaga Yesu lina kehelilete kiya hi eteˈahana yabe. Henaˈmugope enali efa kumuˈi batiˈnati yabe lite li enogolagalo nemalana bonaˈmagi yabe.
15 Yesu ma luto ana Felosi bonaˈi lu epiˈehina: Asaga bomagihi enubulo lenali bati huˈohuta bo nohune lite lilata nehanaya Huˈmau komopatinigu bu go fulu tuto abu goˈehibe. Bonaˈmagi enali hetofa feˈnohati yabe lite li pili kete minelata nehananaya Huˈmamofihi bulo kisilito tuguma bito bati mehinana niˈibe.
16 Mosehi keya kagaˈa hiti to lu huto huto bonaˈmagi kaga keyeˈahanana hiti Yonihi kanalo mino bati huˈehina yabe. Ya huˈehina Yoniu minana kanaˈaloti oto oto yatai yaˈma yupahi Huˈmamofihi ka lamanaˈamofihi kapoˈa asaga hepatoga huto nohibe. Ya nohigo asaga bonaˈi amuya melete peninite Huˈmamofihi ana kapoˈalo li hokolo hite bilineˈmu nehabe.
17 Alihi kokuluma hiti meˈi hiti su hoto bilinaya keya kaˈa nesi kasi hupamoneˈi mone ninaya su hoto mebilinaˈmu yabe, luto Yesu lu epiˈehina yabe.
18 Bo moneuba lihaˈa noheˈmi etoto fato aˈi lihaˈa lilina ai bo alobo sibi sibina higo foipanaˈa nominabe. To bo moneuba lihaˈa leˈmo heˈmiˈehilina fato bouba lihaˈni yabe luto lilina ai ana bouba sipi foipanaˈa li huto hulata nohibe, luto Yesu lu epiˈehina yabe.

Lasalasi to feˈnoho bo

19 Bo moneuba efahaˈa babu luto niˈigo ai asaga yupahi hetofa gu kata hepilata huto to hetofa hatofa noseˈna babu luto nolata huto minoˈehina yabe.
20-21 To, kasihaˈalo bo mone giˈa Lasalasi, analo kolata huˈehina yabe. Ai keneˈi nohuto to gufaˈalo hepuhi babu luto loba loba huto minoˈehibe. To keneˈi nohuto to kauˈna nohoto ana sipi bomofihi noseˈna letuhaˈa bati huto natitaˈmu yabe. To anaga nokago kalamagi ete hepuhaˈa kehe nenete mineˈahana yabe.
22 Ya huto minolotoˈa alihi fililago agelomagi leˈmete bite Abalaha koyapa filito buˈehina hepatoga leˈmete bago Abalahau ai nu kito minoˈehina yabe. To, alihi yupahi ana sipi fenoho bomo ai ana huto fililago keli heˈahana yabe.
23 To ai logo hepaˈmo aiˈa Hete hepaˈi anaga buto gabu sipiˈa nogigo ya nohuto hiha luˈehina: Akae. Akae, luto minoloto bu go saga hutoˈa Abalaha fotoˈi nohuto Lasalasihi nu kiˈehinalo bu goˈehina yabe.
24 To, bu nogoto kehe ito ma luˈehibe: Oho. Abalahao, afoˈnigase. Kekeˈi nolu netobo. Kai Lasalasi ho lifigo ai yahaˈa nagamilugu mololoto kenetufaˈniloga mololenogo ketipa ilinaˈmu yabe. Nani mana logo guluya meˈmogu nagabuˈni sipi nogigo nohunagihe.
25 To Abalahau ma lu emiˈehibe: Panaˈni. Koyapa hapaka beto hubo. Kai koyapa anaˈinaka hetofana babu luto niˈigo, kofokehi luto minoˈahata yabe. To Lasalasi ai koyapa keneˈi nohuto sibina huto minoˈehina yabe. To yatai ai bati huto nohigo to kai kagabuˈi nogigo nominane.
26 To lali hiya huto keheˈmalune. Folaganugu mone sipi yabaˈmo niˈigo bo moneuba lali kegiˈagati kaitoga bilina kapo meniˈibe. To ana huto kai beletogati lalitoga alina mone meniˈibe

27 To Abalahau ya ligo ai ma luˈehina: Ke. Afoˈnigase. Yalo Lasalasi afoˈnifihi hepatoga ho lifibo.
28 Nani nogonaˈni 5 magi nehana. Enali yaˈmana gabuˈi gise hepatoga mealabe luto Lasalasiu lipoti epilina niˈibe.
29 Ya ligo, Abalahau kaˈalo nonaˈa lu emiˈehina: Henabe luto ho lifilube luto, mono buku niˈibe. Moseu koyoˈehina ka hiti, to HuˈmamofihiI ka lu huto hulata bonaˈmo keyeˈahana ka hiti niˈina yabe. Ana kaga kehelilanaˈmu yabe, ligo
30 ai: Oˈe. Abalahao, afoˈnigase, mekehelilabe luto, to bo mone filiˈehina bouba akuˈi anagati ho tito buto kaga lu epinogomo ka kehelite komopaˈani i gelehe hilanaˈmu yabe, ligo
31 ai: Oˈe luto, enali koyapa koyoˈehina kagamo mekehelise nehanagi to ana huto filiˈehina bo moneuba filiˈehinagati ho tito buto kaga lu epinogomo kaˈa ana hite mekehelilanaˈmu komopaˈani uleˈale hite minalabe, lu emiˈehina. Yesu ya luto luˈehina kiliheˈi yabe.

17

Foipanamofihi hapaˈa
Mt 18:6-7, 21-22; Mk 9:42

1 Yesu koko panaˈa lu epiˈehina: Asagaˈna fato fato ninauba huto hulenogo asaga boanaˈi foipanagu eneleˈmo malalina huto huˈehina yabe. Ya huˈehina enaliˈani anana li huto hilata nehana bonaˈmoya ke luto nolu epolobe.
2 Ma lagaso meso boanaˈmagihi foipanagu eneleˈmoto folo lalibe. Ya hu laligi sipi efahi mone lubahaˈalo naga ilete hege nagamilugu lita fo bilenogo ai akuˈi ana foipa foipana li huto mehilibe.
3 Lenali kaba hu bati lenalitinimuˈi hilo. Kogonakauba foipana li huto nohinogomo kai ka emekibo. To komopaˈa i gelehe nohinogomo kai foipanaˈa li heˈmi etobo.
4 To sebeniˈa yupahi moneko yegegu foipana huloto sebeniˈa yupahi kaitoga oto ma luto lu kimilibe: Nani yatai komopaˈni i gelehe nohube, ya lulenogomo kai yalo foipanaˈa li heˈmi etobo.

Kaga keheli uleˈale huseˈi
5 Aposolo panaˈmagi Yesuhi ma lite lu emiˈahana: Kaga keheliloto uleˈale huseˈnati leˈmo sipi hu letobo.
6 Yesu kaˈanilo ma luto lu epiˈehina: Lenali yafa legeya lagasoˈasi moneˈmofihi suhi luto kaga kehelliseˈnatini niˈinogomo yaˈmana nemuya yafaˈa ma lite lu etalo: Kai ma yafamaka hapaˈaka hiti i gonomi huloto buto hege nagamilugu kaika hekololoto tibo, lite linogo ana yafauba lenabaga liyafa huto kagatini kehelilinaˈmu yabe, luto Yesu lu epiˈehina yabe.

LiliˈnaloI bomofihi liliˈna nolina hapaˈa
7 LiliˈnaloI boka moneuba foyakagu keˈmuya nokifilinatifi to holupa kifigu yagaka kaba nohilinagati noenogomo meˈme huto oto noseˈnaka nobo, luto lulata nohata niˈifihe?
8 Oˈe, ya lulata menohane. NoseˈnaˈniI li loloba hu netoloto gilimika i hetofa nohuto noseˈnaˈni alifito ito oto nimitogo nani yataˈa nolenogoˈni kaika alihi noseˈnaka nalane, luto lulata nohibe.
9 LiliˈnaloI boˈauba sipi boˈamofihi baga liyafa huto agoya hu eminaˈmu sipi boˈauba liliˈnaloI boˈamofihi bati huto hetofa suhi hane, luto gepohi lilata nohifi?

10 Ana suhi luto lenalitoga hiti niˈibe. Ya huˈehinagi asagaˈna Huˈmau
lu lepoloˈehilina suhi hi su heletemo lenali ma lite lilo: Lali liliˈnalo bati
mehuta bo yabe. Anaˈina nolutaya ai lali liliˈnati niˈibe.

Falame bonaˈi teniˈa Yesu eneleˈmo bati huˈehina

11 Yesu Yelusale hepatoga megeˈi mololoto Samalia kapoˈa hiti Galili
kapoˈa hiti folagahaˈatitigu buˈehina.
12 Ya huto hepaˈi monelugu notigo falame bonaˈi nayahi luga luga su hago
nehana Yesutoga eˈahana. Enali ete Yesuhi gufasilo ete ho metina fotoˈi ete
ho tite mineˈahana yabe.
13 Ya hilete kehe sipi ma lite iˈahana: Yesuo. Sipi Boti. Kai kiginaga fi
limibo.
14 Yesu bu enogoloto ma luto lu epiˈehina: Lenali binogo mono bonaˈmagi
belelete lenugufatini bi geno. Enali kapogu nebago falameˈani gololo ti su
ho epoloˈehina yabe.
15 Ya higo moneko bouba falameˈa bu gana gololo ti su nohago bu goloto ai
i behe huto nooto sipi kehe ito Huˈmamofihi fokehi ho emito oˈehina yabe.
16 Ya huloto oto Yesuhi gigusagu golaga fito nokoto Yesuhi gepohi liˈehina
yabe. Yaˈmana bo ai Samalia kapolo bouba yabe. Yuta bonaˈmagi yaˈma
Samalia bonaˈmofihi eneleˈmo laba hilata nehana.
17 Ya nohigo Yesu kehe ito luˈehina: Nayahi luga luga su hago bo eneleˈmo
bati huˈohube. Ya huˈohuna naeniˈa hiyaˈa nehabe? Enali henabe lite ete
Huˈmamofihi fokehi menehabe?
18 Hena hibe luto fatoga bouba aisigo oto Huˈmamofihi giˈa li saga huto
fokehi nohabe?
19 Yesu ma luto ana bo lu emiˈehina: Kai kaga keheli uleˈale nohatanauba
keleˈmo bati nohinagi kai ho tito bubo.

Huˈmamofihi Kapoˈa alinaˈmu yabe
Mt 24:23-28, 37-41

20 Felosi bonaˈi lugaˈamagi Huˈmamofihi Kapoˈa hiya yupahi huto hilina
niˈibe, lite Yesuhi loka heˈahana. Ya lago Yesu kaˈanilo ma luto lu
epiˈehina: Huˈmamofihi Kapoˈa alina yupahi boanaˈmagi enubuˈanituˈi be
megalanaˈmu yabe.
21 Bo moneuba Huˈmamofihi Kapoˈa ma nina bu galo lula muya nina
bu galo lula mehilinaˈmu yabe. Henaˈmugope Huˈmamofihi Kapoˈa lenali
folagahatinigu hiti niˈinaˈmu yabe.
22 Yalo koko panaˈa ma luto lu epiˈehina: Alihi kana mone huto hilina
yupahi lenali lenipagu yibi hilete ma lite lilabe: Kokulumaguti limiˈehina
Bomofihi kanaˈa meleˈisi aku huto hulenogo bu galune. Ya lilana lenali bu
megalanaˈmu yabe.
23 To bonaˈi moneˈa ana lite minalanamagi muyana bu gobo lila to mana
bu gobo lila hilanaˈmu yabe. Ya lilenogo lenali heleko limite bite anana sa
sa mehilanaˈmu yabe.
24 Kopisiˈnauba i begena huloto kokulumatoga mone kegiˈa buto i begena
hula oto mone kegiˈa i begena hula nohinana yago Kokulumaguti limiˈehina
Bouba yatai yaˈma kanaˈalo ana suhi hilinaˈmu yabe.
25 Ya huˈehina ai yataˈa sipi gabu foya kofila to enali yatai bonaˈi ma
nehanamagi okabagu bu go bati mehise megesa hu emila hilenogo yabe,
luto Yesu lu epiˈehina yabe.
26 Koyapaˈi Noaha kanalo huto huˈehina suhi lito ana huto Kokulumaguti
limiˈehina Bomofihi kanaˈalo huto hilinaˈmu yabe.

27 Asaga bonaˈi minete noseˈna neba neba nehite anaˈi kata hite nehago
Noau sipi botigu tilago nagamiˈi bilito asaga boanaˈi enoho fito su hoˈehina
suhi hilinaˈmu yabe.
28 Koyapaˈa Lotiu minana kanalo enali noseˈna nelete nagamiˈi nelete fato
fatoˈna mina filete foya hekelete to nohi gila hite mineˈahana yabe.
29 Ana yupahi Lotiu Sotomu hepaˈi heˈmito nobigo kokulumaluguti sipi
logo loto ekesa efahi goˈi ito limiloto asaga boanaˈi enoho su hoˈehina yabe.
30 Kokulumaguti limiˈehina Bo aku alina yupahi yana suhi luto hepaˈi
kugumato hutoˈi huto hilinaˈmu yabe.

31 Ya hilina yupahi bo moneuba nohupitaˈalo nohilina akuˈi nohaˈaluga
limito feˈnohaˈa lilubeˈmu mehilinaˈmu yabe. Henaˈmugope hololu luto
bufa hilinaˈmu. Ana huto bo moneuba foyaˈagu minalina hepaˈaga
mebilinaˈmu yabe.
32 Lotihi lihaˈamoga lenekesa yigilo. Ai kapogu i behe huto fulu huto
minoto anaˈasi filiˈehinanaˈmu beto hilo.
33 Bo moneuba nugufaˈni sibina hiligi luto kaba huto leˈmo bati bati hilina
gufaˈa heˈmilinaˈmu yabe. To bo moneuba nani liliˈna nolito gufaˈa kaba hu
bati mehuse heˈmi hale hilina alihi gufaˈa huto hilinaˈmu yabe.
34 Nani lu nolepube. YaˈmaÌ kanalo mone sininugu bonaˈi loemo moneka
sipalo keˈehilaˈinaloti mone leˈmo bufa nohinogo moneˈisi ana sipalo koloto
minalinaˈmu yabe.
35 AˈiÌ loemaleˈi noseˈna laita hite nehilaˈinaloti mone aˈi ai leˈmo saga
nohinogo moneko aˈi melugu minalibe.
36 To ana huto bo loemomaleˈi foyagu liliˈna lite nehilaˈina mone bo ai
leˈmo saga nohinogo moneko bo ana foyagu minalinaˈmu yabe.
37 Yesu ya luto lu epigo enali ma lite loka heˈahana: Sipi Bo, yaˈmaÌ nolata
kaba hiyaˈalo huto hilina niˈibe? To Yesu lu epiˈehina: Yaga filiˈehina hepaˈi
nina analo lupahi ete li nupa hite he loliˈali hite bego bego hite neminana
yabe, luto Yesu lu epiˈehina yabe.

18

Keto aˈi hiti kaga loko huse bomofi hiti bame kaˈatiti

1 To kosele meenehenogo ute etehi nunumu hilana bame ka Yesu lu epito
ma luto lu epiˈehina:
2 Kaga loko hulata bo hepaˈi moneto minoˈehina ai ana bouba
HuˈmamofihiÌ koliˈa mehula to asaga bonaˈi agoya hu meepiˈehina yabe.
3 Ana hepato keto aˈi mone minoˈehina ai asaga yupahi kaga loko hulata
bo nohinalo ma luto oto buka tito lu emilata huˈehina: Fatehaˈniuba naniˈi
neleˈmo sibina hilubeˈmu nohinagi kai ka foyagu nobinogomo neheˈmobo,
luˈehina yabe.
4 Kaga loko nohina bouba yataˈa ana eto aˈi meheˈmalubeˈmu huˈehina
alihi ma luto ekesa yigito luˈehina yabe: Nani HuˈmamofihiÌ koliˈa menohu
etona ana huto bonaˈi eneleˈmo bati menohuna yabe.
5 Ya huˈehina ma keto aˈi ai kosele liliˈna nimilina suhi nohibe. Ya hinogo
nani ka foyagu leˈmo nemelenogomo mana aˈi heˈmalube. To mone ya huto
meheˈmaluna ai asaga yupahi oba oba nanitoga hinogo nugufaˈni nagabu
gito koseleˈni nahalibe, luˈehina yabe.
6 To Yesu luˈehina: Bati mehina suhi luto kaga loko hulata nohina
bomofihi kagaˈa kehelilo.

7 Ana suhi huto Huˈmau boanaˈa eneleˈmo eto huˈehina enali asaga utehi
etehi aitoga kehe ite leheˈmalibe lite lilata nehana meenehe'malina niˈifihe?
Huˈmau tala tele huto enehe'malina niˈifihe?
8 Nani lu nolepube, Huˈmau hololu luto enehe'malinaˈmu yabe. Ya
huˈehina Kokulumaguti limiˈehina Bouba akuˈi alina yupahi ma melugu
bonaˈi aitoga enipa molo emite keheli uleˈale hite nehinogo alina niˈifi, ya
mehilanabe?

Felosi bonaˈi hiti takisi lilata nohina bo hiti bame kaˈa

9 Bonaˈi lugaˈamagi lali bati bonaˈi nohune lite enaliˈani enugufamofihi
fokehi nehite to fato bonaˈmomuˈi enali bati mehana bonaˈi nehabe lite
lilata nehanaˈmu Yesu ma bame ka luˈehina:
10 Bo loemo nunumu hiluˈibeˈmu mono nonugu tiˈahaˈina yabe. Mone
Felosi bo yagi to mone bo takisi lilata nohina bo yabe.
11 Ai Felosi bouba ho tiloto fahaˈalo buto ho tito nohuto ma luto nunumu
komopaˈagu huˈehina: O Huˈmao, nani bonaˈi lugaˈamagi suhi huto
menohube yaˈmu nani kegepohi nolube. Bonaˈi gumina felete to bo alobo
loko hila ya hila nehana bomagihi suhi huto naniya menohube. Ana huto
yaˈma bo ai takisi lilata nohina bo legi huto menohube.
12 Asaga liliˈna kanagu loe yupapo noseˈna mo sito menose nominotoˈni
to noseˈnafi to feˈnohaˈni leka soloto teniˈa huto nohinogomo loko huto
moneˈa kaitoga mololata nohuna yabe, luto luˈehina yabe.
13 To takisi lilata bo fatoˈi ho tito minoloto kokulumatoga bu go saga huto
bu megose melugu lipito bu goloto minoto yahi gofa holoto ma luto nunumu
luˈehina: O Huˈmao, nani foipa bo kai kiginaga fi nimibo.
14 Yesu luˈehina: Nani lu nolepube, takisi lilata bo ai Huˈmamofihi ipaˈa
emiˈehinamofihi ai yaˈma lamana bo yabe luto ligo nohaˈaga nobibe. Ya
huˈehina to yaˈma fato bo ai bati mehuˈehibe. To bo moneuba giˈa li saga
hilubeˈmu lilina Huˈmau leˈmo melugu nomoloto niˈibe. To bo moneuba
agoya huse to giˈa laba hilina Huˈmau fokehi hoto giˈa li saga hilinaˈmu yabe,
luto Yesu luˈehina yabe.

Yesu lagaso yagapanaˈi lusa gi epoloˈehina
Mt 19:13-15; Mk 10:13-16

15 Bonaˈi lugaˈamagi Yesu yahaˈatu yagapanaˈi lagaso mesoˈani lusa gi
epalalibe lite eneleˈme eˈahana yabe. Ye nehago Yesuhi koko panaˈamagi
bu gelete kaˈani epekiˈahana.
16 Ya nehago Yesu ana yagapanaˈi: Alo, luto kehe i bufalo moloˈehina. Ya-
gapanaˈi lenali heˈmi epelenogo nanitoga eno. Lenali eneleˈmo memalalo.
Huˈmamofihi Kapoˈa ana huto yaˈma yagapanaˈmagina hiti niˈibe.
17 Nani lusiga luto lu nolepube. Bo moneuba yagapanaˈmagi
Huˈmamofitoga agoya hu emise nehana ya suhi huto menohinogomo
yaˈma bo ai Huˈmamofihi Kapoˈalugu lusiga luto metilinaˈmu yabe, Yesu
luˈehina.

Yogo feˈnoho bo
Mt 19:16-30; Mk 10:17-31

18 Yuta bo moneuba ma luto Yesuhi loka hoˈehina: Tisao, hetofa bo yale,
nani hena huloto'ni minoba minoba hepato bilube?
19 Ya ligo Yesu ma luto lu emiˈehina: Kai hena hibe luto hetofa bo yabe
luto luˈahane? Asaga bonaˈi bati bonaˈi menehabe, Huˈma ai monekoˈisi
hetofa bo nohibe.

20 Kai keya ka keheliˈahane: *Kai bo alobole eteleˈmo loko huto aˈi gumina mefolobo. Kai bonaˈi mone ho mefilibo. Kai gumina melibo. Kai faga melubo. Kai itokafinogo afokafinogo etabaga liyafa huto agoya hu etimibo.*
21 Ana bouba Yesuhi ma luto lu emiˈehina: Nani lagasoˈasi nohutoˈni ana keya ka megeˈi molomo molomo noona yatai hiti ana huto megeˈi mololata nohube.
22 Yesu kagaˈa keheliloto ma luto ana bo lu emiˈehina: Kai moneˈnasi hilata niˈibe. Kai asaga yogo feˈnohaka bonaˈi epi su nohoto to efahaka feˈnohaˈani menilina bonaˈi noepito huletogo kokulumaluguti batiˈnaka lilataˈmu yabe. Ya huloto naniˈi nemegeˈi molobo, Yesu lu emiˈehina.
23 Ya ligo ana Yuta bo ai ana kagaˈa keheliloto feˈnoho bo nohinaˈmu ekesa asaga nasanaˈni musufalo bonaˈi meepiluna yana yigito ipagu nunu gigo ginaga fiˈehina yabe.
24 Yesu ana bo bu gana yogo feˈnohaˈamu luto ginaga nofigo ma luto lu epiˈehina: Bonaˈi enali yogo feˈnohaˈani babu lito nina bonaˈi HuˈmamofihiKapoˈalo biluneˈmu hilana keta epesinogo metilanaˈmu yabe.
25 Nekaˈmofihikapoˈalo kameli yagauba folo hokolo huto tilina keta besilinaˈmu yagi to HuˈmamofihiKapoˈalo yogo feˈnohaˈa babu lito niˈina bouba sipi keta besilinaˈmu yabe.
26 Bonaˈienaliananakagakehelinamagi ma lite Yesuhi lokaheˈahana: Ya latago HuˈmamofihiKapoˈalo minoba minoba hepaˈiba kuyuˈafu analo tilubeˈmu bati hilina niˈibe?
27 Yesu kaˈanilo nonaˈa luˈehina: Anaˈinabonaˈmagilolo mehilana Huˈmauaileˈmo huto hilinaˈmu yabe.
28 Pitau luˈehina: Bu gobo. Lali hepati heˈmiloto kaiˈi kemegeˈi oˈohuta yabe.
29-30 Nani lusiga luto lu nolepube, luto Yesu luˈehina. Asaga bonaˈi HuˈmamofihiKapoˈamu lilete nohaˈani lihaˈani enogonaˈani to itoˈanigi afoˈanigi to yagapanaˈanigi heˈmi epelelete alana alihi Huˈmaubabulitobatiˈnaˈanilo maˈasi kanalo epilinaˈmu yagi, to alihi kanaˈa alubeˈmu hilina yupahi enali hetofa hepaˈi minoba minoba huseˈi nina yaˈma lilinaˈmu yabe, luto Yesu lu epiˈehina yabe.

Yesu fililoto akuˈi ho tilina kaga loegi monegi yupahi luˈehina
Mt 20:17-19; Mk 10:32-34

31 Yesu yahi luga luga su hago gigusaga loemo leke ho malago aposolo panaˈnaˈa eneleˈmoloto ma luto lu epiˈehina: Kehelilo. Yatai Yelusale hepato tilune. Ya hulenogoti lu huto huto bonaˈmagi koyapaˈi asaga kaga Kokulumaguti limiˈehina Bomofi kumu lime lime tiˈahana yatai noseˈnaˈa huto hilibe.
32 Enali fegutoga bonaˈmagi enayanugu epilanaˈmu yabe. Ya hilenogo enali kaga bati mehinaˈa li etelete leˈmo sibina hilete okabaluga libiˈna he etalanaˈmu yabe.
33 To enali nagatuˈi biyigi etelete yafalo nili henogo fililoto akuˈi loegi monegi yegegu su holenogo ho tilinaˈmu yabe.
34 Yesu ya luto lu epina kaga enali aposolo panaˈnaˈamagi hapaˈa meke-heliˈahana yabe. Yesu lina kaga hapaˈauba enalitoga fala ki epoloˈehigo ana kaga lu epina enali keheli bati mehiˈahana yabe.

Yesu buˈa sibina huˈehina bo leˈmo bati huˈehina
Mt 20:29-34; Mk 10:46-52

35 Yesu Yeliko hepa lebato noago musufalo bo mone buˈa pisi luˈehina
bouba kapo beleha'aga nohuto kapolo bila ela hana bonaˈmagi efahifi
noseˈnafi moneˈa nimilo, luto kehe ilata nohigo bu goˈehina.
36 Babu boanaˈi kapo melete bila ela nehago ana buˈa pisi lina bouba
keheliloto enoloka hoˈehina: Lenali hena nehabe?
37 To enali ma lite lu emiˈahana: Yesu Nasalete hepalo bo kapo moloto
noabe.
38 Ya lite nelago ai meleˈisi kehe ito ma luto luˈehina: Ke, Yesuo. Sipi boti
Tebitihi Panaˈase. Kai kiginaga fi nimibo.
39 Ya noligo bonaˈi analo minanamagi ka emekite: Kaga meluse faˈmene
minobo liˈahana. Ya nelago ana bouba akuˈi ai sipi kehe ito luˈehina:
Tebitihi Panaˈase. Kai kiginaga fi nimibo.
40 Ya ligo Yesu kapo moloto nobinati ho tiloto: Ana bo leˈmete alo luˈehina.
Ana bo Yesu nohinalo olago Yesu: Hena hu ketalube? luto loka hoˈehina.
41 Ya higo ana bouba luˈehina: Sipi bo, nani nubuˈni pisi luˈehina neleˈmo
bati hitogo aku bu galube luˈehina yabe.
42 Ya ligo Yesu ma luto lu emiˈehina: Kai nanitoga komopaka nimiˈahata
yaˈmu kubuka yatai i gili hinogo bu gobo.
43 Yesu ya luto noligo anaˈasi kaˈa megeˈi moloto ana bomofihi buˈa i gili
meleˈisi huˈehina yabe. Ya hulago ana bouba Yesuhi megeˈi moloto nobuto
HuˈmamofihiI gelo bi emiˈehina yabe. To babu bonaˈmagi anana huto hina
bu gelete HuˈmamofihiI ana hite fokehi hete giˈa li saga hiˈahana yabe.

19

Sakiasi kaˈa

1 Yesu Yeliko hepalugu tiloto ana hepaˈi folaganugu bilubeˈmu huˈehina.
2 Bo mone minoˈehina giˈa Sakiasi. Ai takisi lilata nehanalo kaba huˈehina
aitoga efahaˈa babu lito minoˈehina.
3 Ai Yesu hena huse bo nohifi luto bu galubeˈmu huˈehina. Ya hina
ai hupamone bo nohigo asaga bonaˈmagi Yesuhi leˈmo folagahaˈanigu
meleˈahago ai Yesuhi bu megoˈehina.
4 Ya huloto ai kohe toga hololu luto buto sifehe yafagu tilotoˈa afenuga oto
Yesu nobinogo ai bu golago limito bu galubeˈmu huˈehina.
5 Ya higo Yesu ana yafa hapaˈalo oto ho tiloto bu golago tito Sakiasihi bu
goloto ma luto luˈehina: Sakiasio, kai hololu luto limibo. Nani yatai kai hiti
buto nohakagu minaluˈibeˈmu nohube, luˈehina yabe.
6 Sakiasiu yafaloti hololu luto limito yahi emito gelonaguti be tigito
nohaˈaga biˈahaˈina.
7 Ya nehaˈigo asaga bonaˈi bu gelete gulu gulu bite ma lite liˈahana:
Akae. Bati mehina suhi luto hetofa bomouba buto foipa bomofihi nonugu
minalubeˈmu nohibe, lite enitaluga logo biˈehina yabe.
8 Sakiasiu ho tiloto ma luto Sipi Bo Yesuhi lu emiˈehina: Sipi Bo, kai
kehelibo. Nani yatai asaga feˈnohaˈni folaganuguti fuku luto luga kegiˈa
feˈnohaˈani menilina bonaˈi epilube. To bo moneˈmofihi faga faga lu
etolotoˈni anaˈinaˈa gumina liˈehiluna yaˈma lugaˈa loegi loegi molo babu
lito emilunaˈmu yabe, luto luˈehina.
9 Ya ligo Yesu ma luto Sakiasi kumu lu emiˈehina: Yatai kaika nagaˈi
HuˈmauI aˈeneleˈmoˈehibe. Yaˈma bo hiti ai Abalahahi tataˈafu nohibe.
10 HenaˈmugopeI Kokulumaguti limiˈehina Bouba ai bonaˈi fenene
hiˈahana sa sa huto enele'mo huto hilube luto oˈehina yabe, luto Yesu lu
epiˈehina.

Lili'nalo bomagi efahi li'ahana bame ka
Mt 25:14-30

11 Yesu lina kaga kehelina bona'i bame ka mone luto lu epi'ehina.
Hena'mugope ai Yelusale hepa'i lebato oloto nominago enali Hu'mamofihi
Kapo'a yatai ma'asi huto hilina'mu yabe, lite nekeheligo yabe.
12 Ya'mu Yesu ma lu'ehina: Sipi bo mone foto hepatoga bulenogo gihiti bo
le'mo lolo hilune'mu hilana ai aku'i i behe huto hepa'aga alina'mu yabe
13 Mebu'ohuto yata'a teni'a lili'nalo bo'a kehe i nupa huto goli efahi epila
nohuto ma luto lu epolo'ehina: Lenali ya'mana efahi nolepunaloti bisinisi
melete efahi luga'a mone hiti li huto hilafi nani alihi oto bu lenagalube.
14 Ya nohigo hepa'alo bona'magi enali ana bo sipi ipakafa he'ahana. Ya
nehago ana bo abufa nohigo bona'i luga'a enoho lifigo kaga lite mege'i lifite
bite enali ma lite li'ahana: Ya'ma bouba ai lali gihiti boti lolo mehilibe luto
keheli'ohune li'ahana yabe.
15 Ya hu'ehina alihi ana bo le'mo gihiti lolo hi'ahana. Ya hago ai oto ma
luto lu'ehina: Koyapa'i efahi epi'ohuna lili'nalo bo'nimo kehe ilo. Nani
epila epila huloto bu'ohuna efatoti henaki luga'a hiti efahi lila lila hi'ahafi
nani bu go kehelilube.
16 Ya ligo yata'a nehetina bouba ma luto lu'ehina: Sipi bo, kai mone goli
efahi nimi'ahatamoloti bisinisi moloto'ni teni'a lolo huto hu'ehina li'ohube.
17 Ya ligo gihiti bouba lu emi'ehina: Kai hetofa lili'na li'ahane. Kai bati
lili'nalo pana'ni yabe. Kai lagaso mesonalo kaba hu bati hatago yatai sipi
kigi kiminogo teni'a kaba hilane.
18 Yalo ana megesalo bouba oto lu'ehina: Sipi bo, kai goli efahi moneko'isi
nimi'ahatamoloti nani lili'na emugo luga'a yatai efapo faifu'a li'ohube.
19 Ya higo gihiti bouba lu emi'ehina: Kai nayahi mone kegi'a su hago
hepa'i kaba hilane, luto kele'mo nomolobe.
20 To mone lili'nalo pana'a nehetiloto ma luto lu emi'ehina: Sipi bo,
mone goli efapo nimi'ahatamo ma li'ohube. Nani gulugu fala kito li gu'i
keto'ohuna ma bati huto asaga'i ni'ibe.
21 Kaimo bu kogonamoya hosopa bo nohane, luto ya'ma bouba lu
emi'ehina. Fato bona'magi ana'ina melelata nehana kai lilata nohane.
Bona'magi nose'na foya'anigu hekelelata nehana kai ya'ma nose'na lilata
nohane. Ya'mu kai kumu'i nani koli nohube luto ya'ma lili'nalo bouba
lu'ehina.
22 Yalo gihiti bouba ana lili'nalo pana'a ma luto lu emi'ehina: Kai
bati mehata lili'nalo pana'i yabe. Kaika kagakamu ka foyagu kele'mo
malaluna'mu yabe. Nani'ya bo nohuto'ni bona'magi ana'ina'ani nolito
to nose'na foya'anigu hekele'ahana yana'ani lilata nohuna bomo nohube.
Keheli'ahapi, ya?
23 Ya hu'ehina'mu kai hena hibe luto efaha'ni efaha nonuga memolo
netane? Ya hu'ahatita nani oto ana efaha nonugati efahi mone'a hiti molo
emi'ahago lutita'mu yabe.
24 To sipi bouba ma luto analo nehana bona'i lu epi'ehina: Lenali ai ya'ma
bologati mone goli efahi emi'ohunanamo lite luga'a teni'a li'ehina bo emilo,
luto lu'ehina.
25 To enali ana bona'magi sipi bo lu emi'ahana: Sipi bo, ai babu li'ehinamo
aku'i hena hibe luto ya'ma goli efahi mone hiti li emilune? li'ahana.
26 Nani lu nolepube, luto sipi bouba lu epi'ehina: Asaga bona'i ana'ina
luga'a li'ehilana nani aku'i nana'anilo molo emi epalaluna'mu yabe. Ya
hu'ehina to bo moneuba ana'ina melise fa'mene nohuto nesi'nasi li'ehilina
be silito li he'miluna'mu yabe.

27 Ya huˈehina enali nani kumuˈi gihiti bo meminalane liˈahana fatehaˈni
enaleˈmete ete nani nubulo enoho fililo, luto gihiti bouba lu epiˈehina yabe.

Yesu gihiti bomagi suhi luto Yeslusale hepalugu tiˈehina
Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Yn 12:12-19

28 Yesu ana bame ka lu epiloto kohe toga Yelusale hepa kapo megeˈi moloto
buˈehina.
29 Ya huloto ai Betefasi hepaˈi hiti Betani hepaˈi hiti nina o leba toloto Oliba
kosaloti loe koko panaˈa etoho lifigo etali kohe tete bifa hiˈahaˈina.
30 Ai ma luto lu etimiˈehina: Letali muya nina hepato bite tilete ana
hepalugu toki yaga ikeleˈa mone naga iˈehinogo ana yaga megesalo bonaˈi
metiˈahana bigelete nagaˈa gulu fete leˈmete aliyo.
31 To bo moneuba letoloka hoto hena hibe lite toki yaga gulu nehaˈibe?
nolinogomo letali ma lite lu emiliyo: Sipi botiˈauba kehe igo yabe liliyo.
32 Etali ana kapo melete bilete asaga kaga Yesu lu etimiˈehina suhi niˈigo
bu geˈahaˈina yabe.
33 Ana toki yaga gulu fete nehaˈigo toki yaga afoˈafu ma luto etoloka
hoˈehina: Letali hena hibe lite yagaˈni gulu nefaˈibe?
34 Ya noligo etali: Sipi botiˈauba leˈmete aliyo luto kehe igo yabe, lite
liˈahaˈina.
35 Ya lilete ana toki yaga leˈmete Yesu nohinalo biˈahaˈina. Ya hilete
ana toki yaga gupisalo guketeˈani melelete Yesuhi ifoˈalo leˈmo malago
minoˈehina yabe.
36 Yesu ya huto toki yaga gupisalo nobigo asaga boanaˈmagi guketeˈani
kapogu molo lehete lite tibiˈahana yabe.
37 Yelusale hepatoti kapo mone Oliba kosalo limiˈehinalo Yesu o leba
notago Yesuhi babu panaˈalobomagi li nupa hilete HuˈmamofihiI fokehi hete
sipi kehe ilete hite Yesu asagaˈna fato fatoˈi bu geˈahago li huto hinaˈmu
enegelo HuˈmamofihiI bi emite: Hetofa suhi hu letane, liˈahana yabe.
38 HuˈmaI ai Sipi Bomofihi giˈalo oˈehina bo lusa gi etoto amuya
emilinaˈmu nohigo lali giˈa li saga hilune. HuˈmamofihiI komopaˈaguti ma
bonaˈmagitaloga bati hulata nohibe. Ifo muya Sipi Boti HuˈmamofihiI giˈa
liyafa hilune, liˈahana yabe.
39 Ya lite nehago Felosi bonaˈi lugaˈamagi ana bona folagahaˈaniguti
Yesuhi kehe ite ma lite liˈahana: Tisa kai pananaka lu epitogo kaga nelana
anasi heˈmino.
40 Yesu Felosi bonaˈmagi kaˈanilo luˈehina: Nani lu nolepube. Nani
heˈmilo luto lu epiluna nani kumu efahi kaˈma ninamagi kaga lilete yege
fite enegelo bilanaˈmu yabe.

Yesu Yelusale hepa kumu yibi huˈehina

41 Yesu Yelusale hepa lebato nehetiloto ana hepaˈi bu golago bula ola huto
beloloto yibi huto ma luto luˈehina:
42 Yelusale nagaˈise. Kai yatai bati huto fulunaguti minosemofihi hapaˈa
akehelitita bati huto mina tino. Ya huˈehina yatai yaˈmanana fenene huto
niˈigo kai bu megane.
43 Kai kehelibo. Alihi kana mone huto hilina yupahi fatehakamagi ete
keleˈmo bego hilete luba hilana keˈmuya kifilanaˈmu yabe. Ya hite asaga
kegiˈati keleˈmo bego hite keleˈmo folaganugu malalanaˈmu yabe.
44 Ya hite enali keleˈmo tigili tegele sete keleˈmo sibina sabana hilete
ana hite anagu boanaˈi nehilana hiti eneleˈmo sibina sabana hilanaˈmu
yabe. Ya hite efaha nohaˈa asagaˈi tele bi su hete tili tele hite heˈmilanaˈmu

yabe. Henaˈmube? Kai Huˈmamofihi kanaˈalo oto nubuto bilibe luto keheli meemise minataˈmu yabe.

Yesu sipi mono nonugu buˈehina
Mt 21:12-17; Mk 11:15-19; Yn 2:13-22

45 Yesu sipi mono nonugu tiloto maketi melete ana mono nonugu nehana
bona eneleˈmo fitu fo heˈmiˈehina.
46 Ya nohuto ma luto lu epiˈehina. Mono kauba ma luto lulata nohibe:
Nohaˈniya nunumu nohi minalibe. Ya huˈehina lenali guminalo bonaˈmagi
suguna hepaˈani li lolo nehabe.
47 Yesu kanaˈamu kanaˈamu mono nonugu boanaˈi kaga lu epilata
huˈehina. Ya nohigo enali mono noto kaba bo keya kaga keheli bati hulata
bo to asaga boanaˈmagi kaba boˈani enali asagaˈi Yesuhi mapahi fite nehite
kapo mone li hokolo hilete haluneˈmu hiˈahana yabe.
48 Ya hana asaga boanaˈi Yesuhi kagaˈa amuya melete keheli bati
hiluneˈmu hago yanaˈmu enali ana bomagi Yesuhi halana kapoˈa li hokolo
mehiˈahana yabe.

20

Kiyiˈafu kigi sipiˈa kimiˈehinabe lite Yesuhi loka heˈahana
Mt 21:23-27; Mk 11:27-33

1 Mone yupahi Yesu boanaˈi sipi mono nonugu eneleˈmo nupa huloto kaga
lu epito to ka lamanaˈa lu epito nohigo enali sipi mono noto kaba hiˈahana
bo yagi enali keya kaga keheli bati hulata bo yagi to asaga boanaˈmagi kaba
boˈani yagi enali asagaˈi Yesutoga ete ma lite loka heˈahana:
2 Kai lu limibo. Kai hena huse kigi liˈohuto yaˈma asagaˈna li huto nohane?
To kiyiˈafu yaˈmana sipi kigi kimiˈehigo yaˈma liliˈna noline?
3 Ya lite loka hago Yesu ma luto kaˈanilo ma luto luˈehina: Yatai lenali
kehelilo. Nani kaga mone lenoloka halunagi lenali lu nimilo.
4 Yoniu nagamiˈi folo epololata huˈehinanaba kokulumaluguˈna niˈifi
faˈmene bonaˈmagi hina niˈibe?
5 Ya ligo ana bonaˈmagi enali ai bugu egago ai bugu egago hilete
komopaˈanigu kenasabo bilete ma lite liˈahana: Hena hibe luto kaˈalo
lilune? Huˈmamofitogati yabe liluta ai ma luto lilinaˈmu: Hena hibe lite
lenali Yonihi keheli meneemibe?
6 To lali faˈmene bonaˈmagi hina yabe luto liluta asaga bonaˈi ma nehana-
magi efa kosatuˈi heˈmilago hehe hite lahalanaˈmu yabe. Henaˈmugope
enali Yoniu lu yege hose bo yabe lite amuya melete keheli neemina yabe
lite liˈahana.
7 Ya lilete Yesuhi kaˈalo ma lite nonaˈa liˈahana: Yoniu nagami nofolo
epalanana hiya hepatogati oˈehifi lali mekeheliˈohune.
8 Ya lago Yesu ma luto lu epiˈehina: Ana huto nani liliˈna nolunamofihi
hapaˈa lu melepiluna'mu yabe.

Foya kofoˈehina kiliheˈi
Mt 21:33-46; Mk 12:1-12

9 To Yesu boanaˈmagihi kiliheˈi mone lu epiˈehina: Bo moneuba nagaˈi
foya kofolotoˈa, to kaba bonaˈmo eneleˈmo ho tito buto, foto hepatoga buto
minoba minoba huˈehina yabe.
10 To alihi legeyaˈa hoto uyaˈi lago legeyaˈa moneˈa ligilube luto, kele kele
panaˈa mone ho lifigo bigo enali luba sabo hite osahi emite kene igo meligise
faˈmene oˈehina yabe.

11 Ya hi etago foya afoˈafu kele kele panaˈa mone hiti ho lifigo bigo enali aiˈi ana hite osahi emite to golahi hite leˈmete bite fegutoga heˈmi eteˈahana. Ai ana huto meligise i behe huto faˈmene oˈehina.
12 To foya afoˈafu kele kele panaˈa mone hiti ho lifigo bigo enali ana hite, osahi emite fegutoga heˈmi eteˈahana.
13 Ya hi etago foya afoˈafu: Henaˈni hilube? luto, naniˈni panaˈnimo nibita huˈehina panaˈmo ho lifilube. To ho lifilenogo bigo enali bu gete enelesaˈani lite kaˈa kehelilafiye? bu galube, luto luˈehina.
14 To ho lifigo bigo enali bu gete kaga lite liˈahana: Oho. Yaˈma yege panaˈa noabe lite, ho fililototi foyaˈa laliti lilouneˈmu nohune lite,
15 leˈmete bite fegutoga heˈmi etete ho filiˈahana yabe.

Yesu enoloka hoˈehina: Ya hago foya afoˈafu keheliloto hena hu epalalibe?
16 Ai buto enali enoho su holotoˈa foyamo fato bonaˈmo epinogo kaba hilabe. Yesu ya luto lu epiˈehina kilihe'i yabe. Ya lu epigo boanaˈmagi kehelilete ma liˈahana: Abo, yaˈma kaba bonaˈmagi ya hilalafi? Oˈe, ya mehilabe.
17 Yalo Yesu enubu goloto ma luto lu epiˈehina: Kehelilo, hena kagauba yaˈmaguti mono ka fayahi geˈahana ninagu hapaˈa legeyaˈa huto hilibe?

Yaˈma efapo lapusaˈa liliˈnalo bomagi
bati mehina yabe lite
li heˈmiˈahana
akuˈi yatai yuhufa noto
folaganugu lapusa finogo
amuyana hetofana minalinaˈmu yabe.

18 Asaga bonaˈi yaˈmana lapusaˈamofihi hapaˈaluga felete minalana enali asagaˈi i gofa he su halanaˈmu yabe. To yaˈmana lapusaˈa limo ito bo moneˈmofihi halina ana bo ai pehena legi huto i keye luto meˈi lolo hu etalinaˈmu yabe.

Takisi efahi heˈmiseˈnamu Yesu loka heˈahana
Mt 22:15-22; Mk 12:13-17

19 Ana yupahi keya ka babafi bo to sipi mono noto kaba enali kumu luto Yesu bame ka ligo enali keheli sibina hilete Yesuhi ana hepato nagaˈi emiluneˈmu hana babu boanaˈmagi megeˈi nemalago koli heˈahana yabe.
20 Ya hago enali fato kanalo nagaˈi emilune lite mapahi fite biˈahana. To Yesuhi mapahi fite minalabe lite bonaˈi luga enoho lifigo biˈahana yabe. Enali yaˈmana bonaˈi enali bati bonaˈi suhi hite Yesuhi laluˈagita nohune lite biˈahana yabe. Enali ya hite bite nehite loka babu lite heba heba hite fi taga hi etelenogo ai Yesu kaga bati hinaga lilifi to bati mehinaga nolinogomo naga ito leˈmete sipi gamani bo nohinalo bilune lite mineˈahana yabe.
21 Enali yaˈmana Yesuhi mapahi fite bana bonaˈmagi ma lite Yesuhi loka heˈahana: Tisa kai fotogo hina kaga lula to boanaˈmagi hetofa kaga lu epilata nohanogo keheli ketolata nohuta yabe. Kai sipi enigihiti bomagihi koliˈani menohata yabe. Kai lusigago luto Huˈmamofihi mono kaˈa boanaˈi lu epilata nohata yabe.
22 Ya hulata nohata kai kehelitaba takisi bati huto epilata nohupi bati mehina suhi luto epilata nohune?
23 Ya hana Yesu faga faga nelana kaˈanimofihi hapaˈa akeheliloto ma luto lu epiˈehina:
24 Efahi legeyaˈa mone li nelepilo. Kiyiˈafihi okabaˈa hiti giˈa hiti yaˈmana efahi legeyaˈalo niˈibe?

25 Ya luto enoloka hago enali sipi bo Sisahi giˈa hiti okabaˈa hiti niˈibe liˈahana. Ya lago Yesu lu epiˈehina: Sisahi nanaˈa Sisahi emilo to HuˈmamofihiI nanaˈa ya HuˈmamofitogagoI emilo.
26 Yesu kaˈanilo lu epina kagauba enoholago enelesa ligo babu bonaˈi minanalo Yesuhi naga ilupi naga meilupi lilete kaga melise enabaga hekini lelete faˈmene mineˈahana yabe.

Filiseˈnaguti ho tisemofihi hapaˈamu Yesuhi loka heˈahana
Mt 22:23-33; Mk 12:18-27

27 Mono bonaˈi lugaˈa enali filiseˈnaguti bonaˈi akuˈi ho metilanaˈmu yabe lite lilata nehana enigiˈani Satusi bonaˈi enali Yesutoga eˈahana. Enali Yesuhi loka heˈahana:
28 Tisao, Moseu ma kaga limiˈehina yabe: Bo moneuba yagapanaˈi meketose nohuto fililoto lihaˈa heˈmi etoto nobinogomo ana bomofihi gonaˈauba lihaˈa lilenogo etali yagapanaˈi filiˈehina bomofito nonaˈa ketalaˈinaˈmu yabe luˈehina yabe.
29 Mone yupahi koguna sebeniˈa mineˈahana enogoˈanifu lihaˈa liloto yagapana meketose filiˈehina.
30 Ya higo ana megesalo gonaˈauba goˈafihi lihaˈa koyoˈi liˈehina yabe.
31 Ai ana huto yagapana meketose filito nobigo ana bomofihi megesalo gonaˈauba koyoˈi liˈehina. Ananago hite sebeniˈa kogunamagi ana aˈi yagapana ketalufi lite linamo enali asagaˈi ana aˈi hiti yagapana meketose fili su heˈahana.
32 Ya hilago alihi ana aˈi filiˈehina yabe.
33 To asaga bonaˈi filiˈahanagati ho ti su halana yupahi ana koguna ho tilana ai ana aˈiba kiyiˈafihi lihaˈa minalina niˈibe? luto Yesuhi loka heˈahana yabe. To asaga sebeniˈa kogunamagi ana aˈi lihaˈani li etalafihe?
34 Yesu kaˈanilo nonaˈa lu epiˈehina: Boanaˈi yatai kanaˈalo neminana enali li bo alobo hilata nehabe.
35 Ya huˈehina boanaˈi HuˈmauI lamana nehana yabe luto ho tilabe luˈehina enali alihi kanaˈalo mine bati hilanamagi li bo alobo mehilanaˈmu yabe.
36 Enali akuˈi mefililanaˈmu yabe. Enali agelo bonaˈmagi suhi lite minalanaˈmu yabe. HuˈmauI filiˈahanaguti eneleˈmo ho tilinaˈmu yago enali aiˈa yagapanaˈa minalanaˈmu yabe.
37 To koyapaˈi Moseu bonaˈi filiˈahanaguti akuˈi ho tilanaˈmu yabe luto huto lelepiˈehina. Ai fayahi mone koyoto luˈehinagi lagaso yafa logo lana guluya mehaˈaguti nogoˈauba Sipi Bo kumu yaˈma Abalahagi Yakopugi to Isakagi HuˈmaI, Sipi BoˈanifitaI nohube luto Mosehi lu emiˈehina.
38 Ya huˈehina HuˈmauI ai filise bonaˈmagihi Sipi BoˈanifuI menohibe. Enali nehana bonaˈmagi Sipi BoˈanifuI nohibe. Ai HuˈmamofihiI buˈalo asaga bonaˈi mefilise asagaˈi ho tite nehabe, luto Yesu luˈehina.
39 Yesu ya luto noligo keya ka enelepise bonaˈmagi ma lite liˈahana: Tisao, kai bati ka luto mana ka lane.
40 Ya lilete enali koli hite aku akuˈi Yesuhi mone ka loka meheˈahana yabe.

Yesu bonaˈi Mesia kumu enoloka hoˈehina
Mt 22:41-46; Mk 12:35-37

41 Ya huˈehina Yesu ma luto enoloka hoˈehina: HuˈmauI leˈmo ho tiˈehina bo kumu hena hibe lite enali Tebitihi PanaˈaI yabe lite lilata nehabe?
42 Mono nama buku monelugu Tebitiu aiˈa ma luto luˈehina:
Sipi Bo HuˈmauI ma luto nani Sipi BoˈniI
lu emiˈehina:
Kai nayahi lamagaˈaga minobo.

43 Ya huˈehitogo nani alihi fatehaka
kamanuga eneleˈmo malaluna'mu yabe.
44 Tebitiu aiˈa Sipi Boˈni yabe luˈehinamo akuˈi hena hibe luto Mesiau
Tebitihi panaˈa lolo hilibe?

Keya ka enelepise bonaˈmagihi hapaˈani
Mt 23:1-36; Mk 12:38-40

45 Babu bonaˈmagi Yesuhi kagaˈalo kehelite nehago Yesu ma luto koko
panaˈa lu epiˈehina:
46 Lenali keya ka babafi bonaˈi kaba hu bati hite minalo. Enali yatama
yatama gukete li hekelelete enali yoleˈale ite humofaˈna nehago asaga
bonaˈmagi soso hu epelete enebe tigite hila asaga bonaˈi li nupa hite
minelata nehana enubulo hilata nehabe. To enali mono nonugu asaga
boanaˈmagi enubulo minelete to sipi noseˈna nelata nehanalo hepaˈi batiˈa
lite minelata nehago asaga li nupa hite minana bonaˈmagi, akae enali hetofa
bonaˈi yabe lite lu epelelata nehabe.
47 Enali keto anaˈmagihi feˈnohaˈani mone yupahaˈa enimiˈi melete
gumina lilete to mone yupahaˈa bonaˈmagi enubulo lali bati bo nohune
lite sipi nunumu yatamalo hilata nehabe. Huˈmau foipa bonaˈi enahalina
yupahi ma bonaˈi lusina huto enoho fala kilinaˈmu yabe, luto Yesu koko
panaˈa lu epiˈehina yabe.

21

Keto aˈuba Huˈmamofihi efahaˈa emiˈehina
Mk 12:41-44

1 Sipi mono nonugu feˈnoho bonaˈmagi efaha lapelugu nemalana Yesu
minoto bu enogoˈehina yabe.
2 Ya nehago feˈnohaˈa menina keto aˈi mone bahaˈa fililago nominana
aˈuba nesi safa efahaˈa loemo lapelugu heˈmi malana Yesu bu goˈehina.
3 Ya huloto Yesu ma luto lu epiˈehina: Nani maˈnaka luto lu nolepube.
Ma keto aˈi bahaˈa fililago feˈnohaˈa menina aˈi nominana ai asaga boanaˈi
enohoto efaha lapelugu noheˈmibe.
4 Enali yaˈma bonaˈi lugaˈa enali feˈnohaˈani babu lito nina nesiˈasi
Huˈmamofitoga neemibe. Ya huˈehina yaˈma keto aˈi ai feˈnohaˈa maˈnaka
luto menina aitoga nina efahaˈa asagaˈi heˈmi su nohabe. To aitoga
noseˈnaˈa lito nalina efahaˈa lusiga luto nohaˈa luga meniˈibe, luto Yesu lu
epiˈehina yabe.

Sipi mono nohi sibina hilinaˈmu yabe luto Yesu luˈehina
Mt 24:1-2; Mk 13:1-2

5 Bonaˈi lugaˈamagi sipi mono nopofi kumu ma lite kaga liˈahana: Enali
yaˈma mono nohi hetofa efatuˈi li hekelete to Huˈmamofitoga moneˈna
boanaˈmagi meleˈahananaˈmu hiti kaga nelago Yesu ma luto lu epiˈehina:
6 Asagaˈna yatai lenali bu neganana alihi kanaˈa mone huto hilina yupahi
ma asaga efahi ilala kete ibe gofa hibe hite meluguko limi su halanaˈmu
yabe, luto Yesu luˈehina yabe.

Keta huseˈna babu luto huto hilina yabe luto Yesu luˈehina
Mt 24:3-14; Mk 13:3-13

7 Enali ma lite Yesuhi loka heˈahana: Tisa, hiya yupahi yaˈmana huto
hilina niˈibe? Henana yataˈa huto hinogo bu goloto yaˈmanana kai
luˈahatana anasi yatai huto hilubeˈmu nohibe luto keheliluta niˈibe?

8 Ya lago Yesu lu epiˈehina: Lenali kaba hu bati hilo. Mone lenimiˈi mele
lalabeˈmu nolube. Babu bonaˈi nani nigiˈni hete ma lite lilanaˈmu yabe:
Naniˈni yaˈmana bomo nohube. To ma lite lilanaˈmu yabe: Kanaˈa anasi
yatai lebato huto nohibe. Ya nelinogomo lenali ana bonaˈi bite enemegeˈi
memalalo.
9 To alihaˈa sipi luba nehabe lite nelinogomo lenali lenuluhayaguti fiki
fiki hinogo koli mehilo. Lubana hena asagaˈna yataˈa fato fatoˈi huto hu su
holenogo alihi anana meˈme huto mehilinaˈmu.
10 Yesu ma luto ka mone lu epiˈehina: Mone bo nagaˈmagi ho tite mone
bo nagaˈi hiti luba hilinaˈmu yabe. To mone gihiti bomofihi boˈa hiti fato
gihiti bomofihi boˈa hiti luba li huto hite hilanaˈmu yabe.
11 Sipi imimaˈi melugu lilinaˈmu yabe. To mone kegiˈa sipi kauˈna
helenogo enebesiseˈna babu lito huto hilinaˈmu yabe. To kokulumalugu
babeyafana sipi sipi, fato fatoˈi huto huloto lenleˈmo lenelesa fatoˈna huto
lilinaˈmu yabe.
12 Ya huˈehina yaˈmana asagaˈna huto mehuˈehinogo yataˈa lenegene
mane hite lenleˈmo sibina hilanaˈmu yabe. Enali mono nonugu lenleˈmo
melete nagaˈi lepilanaˈmu yabe. Enali nani nigiˈni li melugu malalune lite
lenleˈmo gihiti bo enubulo hiti gamani bona enubulo hiti bite ka foya
lilanaˈmu yabe.
13 Yaˈma lenali kapotini hokolo hinogo kaˈni lu yege halana kanaˈa huto
hilinaˈmu yabe.
14 Ya huˈehinagi lenali yaˈma ka foyalo kaga mone ete nelilete nogo lu
epiluta kaga yabe lite kaga lenekesagu li gehe lite loloba hite meminalo.
15 Naniˈni kaga hetofaˈa lenabagalo mololotoˈni to ka keheliseˈna hetofaˈa
lepilunaˈmu yabe. To asaga fatehatinimagi nani lepilina kaga li gofa mehila
to lisiˈani luga mebilanaˈmu yabe.
16 Itokafugo afokafugo to kogonamu tamuka to kalalukagi hiti enali
asagaˈi fatehaka lolo hilanaˈmu yabe. Ya hilete monepi monepi lenoho
fililanaˈmu yabe.
17 To asaga bonaˈmagi sipi lenipakafa halanaˈmu yabe. HenaˈmugopeHena'mugope
lenali nani nigiˈni lu yege homofaˈna hilanaˈmu lite yabe.
18 Ya huˈehina HuˈmamofihiHu'mamofihi bulo okatiniguti monekoˈisi mone fenene
mehilinaˈmu yabe.
19 Lenali amuya melete kehelise uleˈale hite mino bati hite nehite akuˈi
lenali mino bati huse hepatini lilabe.

Yelusale hepaˈi sibina hilibe luto Yesu luˈehina
Mt 24:15-21; Mk 13:14-19

20 To alihi gimi bomagi ete Yelusale hepaˈi li bego nehinogo lenali bu gelete
ma lite kehelilo. Yelusale hepaˈi li sibina huse kanaˈa yatai huto nohibe lite
lilo.
21 Yaˈmana yupahi Yutia hepato nehana bonaˈi koli hite kosagago ti su
halo. To Yelusale bonaˈi lenali hepatini heˈmite legete fato hepatogago bi su
halo. To lenali fegutoga nehana bonaˈi ana nohi hepa gegisagu metilo.
22 Yaˈmana yupahiya HuˈmauHu'mau bonaˈi osahi epilina to li sibina hilinaˈmu
yabe. Ya hulenogo asaga kaga mono bukugu ninamofihi manaˈa huto
hilinaˈmu yabe.
23 Ke. Enali anaˈi yatai yagapanaˈani hiti hiˈahanafi to yagapanaˈani
amihi neepina anaˈise. Ana kanagu sipi ketana ma melugu huto hulenogo
HuˈmamofihiHu'mamofihi ipagu logo biseˈnaˈauba asaga boanaˈi sa sa hilinaˈmu yabe.

24 Sipi emitauba enohoto nalinaˈmu yabe. Fatehaˈanimagi nagaˈi epite
enaleˈmete bite fato bona folagahaˈanigu heˈmi epalalanaˈmu. To fatoga
bonaˈmagi enigiˈaniuba Yelusale hepaˈi ilenogo akuˈi fato bonaˈmagi ene-
hete enaleˈmo naheˈmite enaliˈani minalanaˈmu yabe. Enali Huˈmau
moloˈehina kanagu minete to kana su holenogo heˈmilabe.

Kokulumaguti limiˈehina Bouba aku alihi alina
Mt 24:29-31; Mk 13:24-27

25 Ikato yegelo to sonofito fato fato lu huse lu huseˈna huto hilinaˈmu yabe.
To melugu asaga bonaˈmagi enipaˈanigu koli hulenogo hege nagamiluguti
sipi nogo moloto bililinaˈmu yabe.
26 Asaga boanaˈmagi melugu anaˈina mone huto hilubeˈmu nohibe lite
enekesa yigi fato fato hite minete sipi enelesa luto enubuˈani metepu ito loe
loe hilinaˈmu yabe. Henaˈmugope kokulumalugu sonofiˈi hiti ifo muya hiti
asagaˈi mopo hu baga ilanaˈmu yabe.
27 Ya hulenogo analo Kokulumaguti limiˈehina Bo aku huto hilinaˈmu
yabe. Soponugu lusi sipi amuyaˈa hiti fana mehenaˈaguti aˈalinaˈmu yabe.
28 Yaˈmanana hapi fito huto hilubeˈmu nohinogomo lenali ho tilete
latahatini li saga hilo. To Huˈmau leneleˈmalubeˈmu hilina kanaˈa huto
hilinaˈmu yabe.

Nemuya yafa bame kaˈa

29 Yalo Yesu ma bame ka lu epiˈehina: Lenali nemuya yafamo hiti to asaga
yafa lugaˈa minelata nehanalo lenekesa yigi malalo.
30 Hayaˈanihelililoto nohesigomo yege anasi lalina kanaˈa o leba notabe
lilata nehabe.
31 Ana suhi luto asagaˈna huto nohinogomo Huˈma bonaˈa eneleˈmalina
kanaˈa o leba notabe lite lilo, luto Yesu lu epiˈehina yabe.
32 Lenali ma kaga lenekesagu li malalo. Enali yatai boanaˈi mefilise
nehinogo asagaˈna huto hilinaˈmu yabe.
33 Kokulumaˈi hiti meˈi hiti su hoto fenene huto bilinaya nani kagaˈni
su hoto fenene huto mebilina mino lito buto minalinaˈmu yabe, luto Yesu
luˈehina yabe.

Yesuhi koko panaˈa kaba hu bati hilana

34 Ya huˈehina lenali kaba hu bati hilo. Lenali asaga yupahi amuya
nagamiˈi nelete negi nagi ne lalabe. Lenali lenugufaloˈnamuˈi lenekesa
yigiba yigiba mehilo. Yaˈmana suhi lenalitoga huto nohinogomo yalo Sipi
Bomofihi Kanaˈa hololu luto analo meleˈisi lenalitoga nehetilinaˈmu yabe.
35 Asaga kapoga meˈi tinaˈa liminaˈaga mino baga ite nehana boanatoga
yaˈmana kanaˈa huto hu baga ilinaˈmu yabe.
36 Lenali kanaˈamu kanaˈamu ute etehi asaga yupahi kaba hu bati hite
minalo. Lenali asaga yupahi Huˈmamofitoga nunumu foya liba liba hinogo
ai amuya lepilibe. Ya hinogo asagaˈna huto hilinamofihi lenali li lenemege-
saga nemelete Kokulumaguti limiˈehina Bo ai okabalo ho tilanaˈmu yabe
luto luˈehina.
37 To asaga yupahi Yesu sipi mono nonugu boanaˈi mono kaga lu
enelepiˈehina. Ya huloto folaguˈa Oliba kosagu tito kolata huˈehina yabe.
38 To asaga etehi folaguˈi asaga boanaˈi Yesuhi ai kaˈa kehelilune lite sipi
mono nonugu elata hiˈahana yabe.

22

Yutasiu kaba bomagihi enayanugu Yesu malalina ka moloʻehina
Mt 26:1-5, 14-16; Mk 14:1-2; 10:11; Yn 11:45-53

1 Anaʻinatu mone yeye mebise beleti noseʻna lolo hite nelata nehana ai
Pasa yabe lite lolo hite fuli kanalo nelatana yaʻma o leba toʻehina.
2 To enali mono bonaʻi to kaga keheli bati hiʻahana bonaʻi enali
boanaʻmagihi koli hilete ma lite liʻahana: Lali hena hulototi Yesuhi ho fala
kilune?
3 To Yutasi Isikelioti yabe lite gi helata hana bomofitoga Satau nehetito
komopaʻagu tiʻehina. Ai aposolo bo 12 yaʻma nagaluguti yabe.
4 Ya higo Yutasiu sipi mono bo to mono noto kaba gimi negina bonaʻi
enalitoga Yesuhi enayanuga bilinamofihi gutunu ka lu epilubeʻmu buʻehina
yabe.
5 Ya ligo enali enegelo bilete fokehi kaga lu bati hilete efahi kimilutaʻmu
yabe liʻahana.
6 To Yutasiu bati huto yabe, luto kaʻanilo luʻehina. To ai Yesuhi miʻi
moloto leʻmoto oto enayanugu malalinamofihi kapoʻa sa sa huʻehina. Ai
boanaʻi babu lite Yesu hiti meminalana yupahi yabe luto ana kana geba
huto minoʻehina yabe.

Aposolo panaʻi loemaleʻi Pasa noseʻna li loloba hiʻahaʻina
Mt 26:17-25; Mk 14:12-21; Yn 13:21-30

7 Pasa noseʻna nose kana o leba tago sipisipi yaga nalaʻa hiti yaʻma keye
liluneʻmu nehana.
8 Yesu Pitanogo Yoninogo eteleʻmo kohe toloto bite letali Pasa noseʻna li
loloba nehiʻinogo buto nalune luto etoho lifiʻehina yabe.
9 Etali Yesuhi loka helete ma lite liʻahaʻina: Hiyaʻalo buto ana noseʻna li
loloba hiluʻibe?
10 Ai ma luto lu etimiʻehina: Letali Yelusale hepalugu netiʻinogo bo
moneuba nagami sipi somo kofito nobuto letofo talinaʻmu yabe. Letali ana
bo megeʻi lifite bitetiti ai nonuga notinogomo ana nonuga tiliyo.
11 Ya hilete nohi afoʻafihi ma lite lu emiliyo: Tisauba kai kumu ma luto
luʻehibe koko panaʻni hiti Pasa noseʻna naluta nohiba hiyaʻa niʻibe? luto
luʻehibe lite lu emiliyo.
12 To ai sipi hasa mone ifolo hita hiti to sia hiti niʻilina letelepinogo letali
anaga asaga Pasa noseʻna li loloba hiliyo.
13 Yalo etali bilete asaga Yesu kaga lu etimiʻehina suhi huto huto higo etali
Pasa noseʻna li nupa hiʻahaʻina yabe.

Yesu aposolo panaʻa gufaʻa epiʻehina
Mt 26:26-30; Mk 14:22-26; 1 Kol 11:23-25

14 Kanaʻa o leba tolago Yesu hepaʻanilo hepaʻanilo lito hitalo siato
minolago analo aposolo panaʻa hiti mino bego hite mineʻahana.
15 To Yesu ma luto lu epiʻehina: Nani ma Pasa noseʻna lenali hiti moneko
kumu yataʻa no kohe tolototi lagaʻni nobesigo nani alihi nagabu foya li
kofilube.
16 Nani lusiga maʻnaka luto lu nolepube, nani akuʻi mone hiti Pasa
noseʻna lenali hiti menose nohinogo ananamofihi noseʻna legeyaʻa li huto
Huʻmamofihi Kapoʻalo hilinaʻmu yabe.
17 To ai masu mone lito Huʻmamofihi fokehi holoto ma luto luʻehina:
Lenali yaʻmana lilete lenalitini guna ilo.
18 Nani lu nolepube, yatai hiti to alihi hiti nani bai nagamiʻmofihi panaʻa
menose nohinogoʻni alihi Huʻmamofihi Kapoʻa alinaʻmu yabe.

19 To ai beleti lito Huˈmamofihi fokehi ho emiloto li gofa holoto enaliˈi
epiloto ma luto lu epiˈehina: Yaˈmana nani nugufaˈni yabe. Lenali kumu
nugufaˈni heˈmito fililuna'mu yabe luto nolepube. Lenali yaˈmana suhi
hilete nelata nehite nani kumuˈi lenekesu meheno.
20 Alihi enali ne su helete ai bai nagamiˈi lito ana suhi huloto ma luto
luˈehina: Yaˈma bai nagamiˈi nolepunaya nani golahaˈnilo lenali kumu kaga
lu moloˈehina yabe luto Huˈmau lu mu tifiseˈnamo yuhufasi niˈibe.
21 Ya huˈehinaya lenali bu galo. Ma nohuta hita folagahatigu lalalutifu
moneuba naniˈi nimiˈi moloto fatehaˈnimagihi enayanugu bilina bo nohibe.
22 Kokulumaguti limiˈehina Bo Huˈmau luˈehina megeˈi moloto fililiˈna'mu
yabe. Ya huˈehinaya ai fatehe bomagihi enayanugu neleˈmoto buto
malalina bomofi buya hilinaˈmu yabe.
23 Yesu ya luto lu epilago to enali ai loka hago ai loka hago hilete ma lite
liˈahana: Kiyiˈafu yaˈmana suhi hilina niˈibe?

Sipi giˈa hilinaˈmu kiyiˈafu enebe tigilibe?

24 Yesuhi koko panaˈaguti kiyiˈafu sipi bo nohilibe lilete kenasabo bi
lumala hiˈahana.
25 Ya nehago Yesu ma luto lu epiˈehina: Kibina bo ma melugu nehanamagi
enalitoga amuyana niˈigo bonaˈani kaba nehi epalabe to kaba bonaˈi
enaliya Bonaˈmagi Enalaluˈanigi yabe, luto enigiˈani niˈibe.
26 Ya huˈehinagi lenali yaˈmana suhi mehilo. To bo mone folagahatiniguti
nani sipiˈa nohube luloto ai yagapanaˈi lagasoˈa legita huto mineno, to kaba
bo ai koko pana tegi huto mineno.
27 To butinilo kiyiˈafu kaba bo nohibe ai mino laba huto noseˈna
nonanaubafi to ai koko kako humo emilata nohinaubabe? Ai mino
laba huto noseˈna nolata nohinauba kaba bo nohibe. Ya huˈehina nani
folagahatinigu nohuna ya koko bo legi huto lenaheˈmalube luto nohube.
28 Asaga yupahi nanitoga fi taga huseˈna nehetilata hinalo naniˈi meheˈmi
netose lenali nani hiti minelata hiˈahabe.
29 To Afoˈnifu ai Kapoˈa naniˈi nimiˈehina ana suhi huto Kapoˈa nani
lenaliˈi nolepube.
30 To Kapoˈnilo lenali noseˈna nete to nagami nete hitaˈnilo hilabe. To
lenali gihiti bomagihi kefa hisalo minelete ma melugu nayahi luga luga su
hoto nigigusagati loemo heleko malago yaˈma Isilaeli nagaˈi nehana enali
kagaˈanilo kaba hilete nehite ya huto kaga latagi lite keheli epalalanaˈmu
yabe, luto Yesu aposolo panaˈa lu epiˈehina.

Yesu Pita kumu nigiˈni ifi talane luto lu emiˈehina
Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Yn 13:36-38

31 Simonio. Simonio. Kai kehelibo. Satau lenali kumu enimiˈi malalube
luto higo Huˈmau lu laga mehu etobe. Ai lenaliˈi lenaleˈmalube luto uiti
legeyaˈa hiti nohaˈa hiti li gelehe huba huba huto kehe noibe yaˈma tegi
huto lenebe ligilubeˈmu nohinagihe, luto Yesu luˈehina.
32 Ya huˈehina nani afoˈnifihi loka hoto kaitoga keheˈmalibe luto
ahuˈohube to kai nanitoga komopaka moloto nominatana meheˈmibo. To
alihi komopaka i gelehe huto olotomo yalo kaikagoˈi kai to kogonakamagihi
eneleˈmo amuya molobo.
33 To Pitau ma luto lu emiˈehina: Sipi Bo, nani kai hiti buto nagalugu
moneka biluˈibe luto loloba huto nohube. To kai hiti moneka fililuˈibe luto
loloba huto nohube.
34 Ya ligo Yesu Pitahi lu emiˈehina: Pitao, nani maˈnaka luto lu nokumube.
Yatai folaguˈi kokole nogo memoloˈehinogo loegi monegi yupahi nani

nigiˈni li fala kito aiˈi mekeheliˈohuna boˈmu kaga nelabe luto lilataˈmu yabe.

Yesu panaˈalobоˈa lipoti lu epiˈehina

35 To Yesu lu epiˈehina: Yataˈa lenoho lifiˈohuna yupahi efahatinifi gutinifi
to lenigiguˈnatinifi melise bilo, luto lu lepuna yupahi lenali lugaˈa meniˈibe
lite sa sa hiˈahafi ya mehiˈahabe? To enali liˈahana: Oˈe ya mehuˈohune.
36 To yatai kehelilo, luto Yesu lu epiˈehina: Mone bouba guˈafi to efahaˈa
niˈinogomo yatai li pili keno. To bo moneuba sipi emitaˈa meniˈinogomo
bufaloˈna hetito buto bonaˈi epinogo efatoti mina filenogo ai sipi emitaˈa
alino.
37 Henaˈmube? Mono bukugu kaga ma luto niˈibe: *Enali foipa bo hiti
leˈmo malalabe.* To nani lu nolepube luˈehina. Yaˈmana kagauba nanitoga
huto hilinaˈmu yabe. Asaga fayahi keyeˈahana yaˈma kaga monolugu nani
kumuˈi ninalo yatai manaˈa huto hilubeˈmu nohibe.
38 Ya luto lu noepigo enali ma lite liˈahana: Sipi Bo, kai bu gobo. Lali sipi
emitaˈi loemo ma moloˈohune. To ai: Anasi yagi heˈmilo, luto lu epiˈehina.

Yesu Gesemane foyagu nunumu huˈehina
Mt 26:36-46; Mk 14:32-42

39 To Yesu fegutoga limiloto asaga yupahi hulata nohina suhi huto Oliba
kosagu tiˈehina. Ya nohigo aposolo panaˈa megeˈi lifite biˈahana.
40 Ai ana kosalo nehetiloto ma luto lu epiˈehina: Lenali nunumu hite
nehinogo lenalitoga fi taga hu lepoloseˈna huto mehilibe.
41 To Yesu analo enaliˈi heˈmi epololoto aiˈasigo bo moneuba efahi heˈmi
nomalana legegeˈalo bu mololoto lapusa nohifito lipito minoloto ma luto
nunumu huˈehina:
42 Afoˈniga kehelitomo yaˈma nagabu giseˈna nanitoga niˈina li heˈmi
netobo. Kaikamo kekesa kehelito bati huto yabe lutomo anana li heˈmi
netobo. To kai oˈe litogomo nani ana nagabu gise foya li kofilube.
43 To agelo bo mone aitoga nehetiloto leˈmo amuya moloˈehina.
44 Yesuhi sipi keta besilago moneˈa hiti nunumu huˈehina. Ya nohigo
golaha gobi holoto melugu limo iˈehina yabe.
45 Ai nunumu ahu su holoto tito koko panaˈa nehanaga buˈehina. Enali
sipi keta epesilago enubuˈi ke filiˈahago bu enogoˈehina.
46 To ai ma luto lu epiˈehina: Lenali hena hibe lite lenubuˈi kelete
nehabe? Lenali ho tite lenubuna hete mine fe lite nunumu hilenogo lenimiˈi
moloseˈnauba lenalitoga huto mehilibe.

Yutasiu Yesuhi fatehe bomagihi enayanugu moloˈehina
Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Yn 18:3-11

47 Yesu kaga noluto babu bonaˈmagi neago Yutasiu, aposolo nagaluguti
moneuba kohe to epalago eˈahana. Ai Yesuhi nu kiloto yaˈma bo yabe luto
enelepilubeˈmu Yesu nohinalo o leba toˈehina.
48 Ya higo Yesu lu emiˈehina: Kai yaˈma nunu nokitanasiuba Koku-
lumaguti limiˈehina Bomofihi fatehe bomagihi enayanugu neleˈmo noma-
lapihe?
49 Enali aposolo panaˈamagi ana huto nohinana bu gelete ma lite lu
emiˈahana: Sipi Bo, sipi emitati ma liˈohutatuˈi enahaluta bati hutofihe?
50 Ya nelite moneuba emitatuˈi lito sipi mono kaba boˈanimofihi koko
panaˈa inaya igeka higo lamagaˈaga ekesa i hesi heˈmiˈehina yabe.

51 Ya higo Yesu bu goloto ma luto lu emiˈehina: Yaˈma suhi anasi yagi
lenali yatai heˈmilo. Ya luloto ana bomofihi gufalo meko higo ana ekesaˈa
akuˈi bati huˈehina yabe.
52 To sipi mono bonaˈi to mono noto kaba gimi negina bonaˈi to
olopa bonaˈi enali Yesuhi leˈmalune lite ana bonaˈi ma luto Yesu lu
epiˈehina: Lenali emitaˈi nelite osahi nelite hite neanaba lenali lubalo bo
leˈmaluneˈmu nehafihe?
53 Nani asaga yupahi lenali hiti sipi mono nonugu minolata huˈohuna
lenali nani nagaˈi menimiˈahana yabe. Ya hiˈahana yatai lenali kanatini
huto nohigo metepunamofihi amuyaˈa hiti yabe, Yesu ya luto luˈehina.

Pitau Yesuhi nani mekeheliˈohube luto bahane hoˈehina
Mt 26:57-58, 69-75; Mk 14:53-54, 66-72; Yn 18:12-18, 25-27

54 Ai ya luto alulago enali yato lite bilete leˈmete mono bomagihi kaba
boˈanimofihi nonuga leˈmete tiˈahana. Ye nehago Pitau ai enemegeˈi lifito
fala kito buˈehina.
55 Logo mone yaˈmana nohi gegisagu geˈahana ya hilete enali mineˈahana.
To Pitau ana bonaˈi hiti ana logo gete nehanalo minoˈehina yabe.
56 To koko palalaˈi mone ana logolo minanauba Pitahi bu go bati bati
huˈehina. Yaˈmana palalaˈuba amuya moloto buluˈi holoto yahi fisu ho
emito ma luto luˈehina: Ma bo ai Yesu hiti minolata nohina bo yabe.
57 Ya ligo Pitau oˈe luto luloto luˈehina: Apaˈniga. Nani ana bo meke-
heliˈohuna bomofi kumu nolane.
58 Nesiˈasi mino ka nohigo bo moneuba Pitahi etafa huto bu goloto
luˈehina: Kai yaˈma bo Yesuhi nagaˈmoguti nohane. Ya ligo Pitau bahane
hoto lu emiˈehina: Nalaluˈniga, nani fato bo nohube.
59 Ya luloto nesiˈa mino yatama nohigo fato bo moneuba amuya mololoto
yahi Pitatoga fisu holoto ma luto luˈehina: Lusiga luto ma boya Yesuhi koko
panaˈa nohibe. Ai ana huto Galili kapolo bo nohibe, luˈehina.
60 Ya ligo Pitau: Oˈe. Ma boya nani mekeheliˈohuna kaga nolane. Ya noligo
loegi monegi yupahi bahane holoto luto meleˈisi ana baga hiti kokole nogo
moloˈehina.
61 Ya nohigo Yesu i behe huto bu golago buto Pitahi bugu bu gago Pitau
koyapaˈi Yesu ma luto lu emiˈehina kaga ekesa hokolo huˈehina: Yaˈmana
folaguˈi kokole nogo memoloˈehinogo loebe monebe yupahi Yesuhi meke-
heliˈohube luto bahane ho netalataˈmu yabe.
62 Ya huloto Pitau fegutoga limiloto ginaga fito lubahaˈa hosopa igo ginaga
sipi huto amuya moloto yibi huˈehina yabe.

Enali Yesuhi osahi emiˈahana
Mt 26:67-68; Mk 14:65

63 Enali Yesuhi yato lite kaba hu etete minana bomagi kiya yokolo hu
emilete osahi heˈahana.
64 Enali Yesuhi bulo alo nagatu gi pili kelete osahi helete ma lite loka
heˈahana: Kiyiˈafu osahi kohoˈehifi kai lu limibo.
65 Ya nehite enali kaga bati mehinaˈa hiti to huli ka hiti li eteˈahana yabe.

Enali Yesuhi kanisole bolo ka foya li eteˈahana
Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Yn 18:19-24

66 Alihi yege tilago enali Isilaeli kaba bonaˈi to monoto sipi kaba bonaˈi to
keya ka enelepise bonaˈi enali li gehesa hilete enali Yesuhi leˈmete kanisole
bo nohaˈanigu bilete ma lite liˈahana:

67 Kai lu limibo. Kai Huˈmau leˈmo ho tiˈehina bo, Mesia nohapi to
fato bobe? To Yesu lu epiˈehina: Nani lu lepilunaya nani kaˈni keheli
menimilanaˈmu yabe.
68 To nani kaga mone lenoloka halunaya lenali ana kaˈnilo nonaˈa lu
hokolo hite lu menimilanaˈmu yabe.
69 Ya huˈehinaya yatai hiti to asaga yupahi alihi Kokulumaguti limiˈehina
Bo ai Huˈma asaga amuya aitogago nina Bomofihi yahi lamagaˈaga mi-
nalinaˈmu yabe, Yesu luˈehina.
70 To enali: Ya huˈehinaya kaiya Huˈmamofihi panaˈa nohapihe? Ya lago
Yesu lu epiˈehina: Lenali alu huto hite nelabe.
71 Ya ligo enali liˈahana: Lali fato bo Yesuhi kagaˈa kehеliˈehina bo sa sa
mehilune to lali yatai ma bomofihi bagaˈaguti aˈnoligo aˈnokehelune.

23

Pailatiu Yesuhi ka foya li eteˈahana
Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Yn 18:28-38

1 Ya hilete enali asagaˈi ho tilete Yesuhi leˈmete Pailatihi bulo biˈahana.
2 Enali hapi fite ka foya li etelete ma lite liˈahana: Lali yaˈma bo bu gota
ai nagatimagihi hapaˈani leˈmo fato fato suhi huˈehibe. Ai takisi sipi Lomu
bo yaˈma Sisatoga meheˈmilo luto laga hu letalina kaga nolina bo yabe. To
ai Mesiaˈita gihiti bo nohube luto lulata nohina.
3 Ya lago Pailatiu Yesuhi loka hoˈehina: Kai maˈnaka luto Mesiaga Yuta
bonaˈmagi gihiti boˈani nohapihe? Ya ligo Yesu Pailatihi kaˈalo nonaˈa lu
emito luˈehina: Kaika alu huto nohane.
4 To Pailatiu i behe huloto sipi monoto bonaˈi hiti to asaga boanaˈi
minanamagihi ma luto lu epiˈehina: Ma bomofihi foipanaˈa bu megobe.
5 Ya ligo asaga bonaˈmagi sipi hite kehe ilete ma lite liˈahana: Ai
boanaˈmagitoga kaga lu epilago ai kaˈauba asaga Yutia kegiˈa boanaˈi
eneleˈmo luba hulata nohina yabe. Ai Galili kapoguti hapi filoto yaˈmana
suhi humofaˈna nohigo yatai yaˈmalo noabe.

Yesuhi Helotihi bulo ka foya li eteˈahana

6 Pailatiu ana kaˈanilo keheliloto ma luto enoloka hoˈehina: Yaˈmana boba
Galili kapolo bo nohifihe?
7 Enali lu emigo akeheliloto Yesu ai Helotiu kaba huˈehina melugu bo
nohigo keheliloto Helotiu nohinaga Yesuhi ho lifiˈehina. To yaˈmana yupahi
Helotiu Yelusale hepatoga olotoˈa minoˈehina yabe.
8 Helotiu Yesu bu goloto gelo biˈehibe. Ai Yesuhi kaˈago kehelilata nohuto
hena huto ana bo bu galube luto kana yatamalo geba huto minoˈehina.
Yesu topa hoseˈna foya mone li huto hinogo bu galube luto ekesa kehelito
minolata huˈehibe.
9 Ya higo Helotiu Yesuhi kaga babu luto fato fatoˈi loka hoˈehina yabe. To
Yesu Helotihi kagaˈalo nonaˈa lu meemise minoˈehibe.
10 Enali sipi monoto bonaˈi to keya kagalo keheli bati hiˈahana bonaˈi enali
Yesuhi mehaˈasilo nehite kaga amuya melete lilete ka foya li eteˈahana.
11 To Helotiu gimi boˈa hiti Yesu kaga foipa foipaˈa lu etelete kiya hu
eteˈahabe. Ya nehite enali kata mone hetofa fayahaˈauba lubo labo luˈehina
katatuˈi hepi etelete heˈmi etago Pailatiu nohinalo akuˈi buˈehina yabe.
12 Helotiu koyapaˈi Pailati hiti fatehi lolo hite minelata hiˈahaˈina yabe.
Ya hiˈahaˈina yatai li koguna iˈahaˈibe.

Pailatiu ligo Yesuhi malipu yafalo heˈahana
Mt 27:15-26; Mk 15:6-15; Yn 18:39–19:16

13 To Pailatiu sipi mono bonaˈi to kibina bonaˈi to boanaˈi hiti eneleˈmo
nupa higo enali ete li gehesa hiˈahana.
14 Ya hago ai lu epiˈehina: Lenali yaˈma bo akuˈi leˈmete nanitoga elete
ma lite liˈahabe, ai boanatimagihi bati mehina kaga lu noepina bo yabe.
Ya liˈahana nani yatai lenali lenogobisalo mana bouba kegeiyoˈna li huto
huˈehilinaˈmu beloloto bu gona asaga lenali lilete ka foyagu leˈme nemalana
suhi ai li huto mehuˈehibe.
15 To Helotiu hiti ana huto yaˈmanamofihi kegeiyo huˈehilinanaˈa bu
megose nanitoga ho lifigo akuˈi leˈmete neabe. Lenali kehelilo, to ai yaˈma
bouba foipana sipiˈa li huto ya huto haluta bati huto yabe to ai sipi foipana
li huto mehuˈehinaya hena hibe luto ho fililune.
16 Ya huˈehinagi nani nagatuˈi yaˈmana bo biyigiloto'ni gulu hoto heˈmi
etenogoˈni bilibe.
17 Ya huˈehina koyapa kanagu suhi mone ma hite megeˈi melelata
hiˈahana. To Pasa noseˈna nelata nehana yaˈma sipi fuli kanagu Pailatiu
nagalugu nehana boguti moneˈisi eneleˈmo heˈmigo bilata hiˈahana yabe.
18 Ya noligo asaga boanaˈi li nupa hite minanamagi sipi kehe ilete ma lite
liˈahana. YaˈmaboholefiliteBalabasihileˈmobutobiletobo.
19 Balabasiu ai gamani bonaˈmagi kagaˈmu luto luba li ho tiloto bo mone
ho filiˈehinalo nagalugu leˈmo malago nominana yabe.
20 To Pailatiu akuˈi kehe ito lu epiloto Yesuhi heˈmi etenogo bilubeˈmu
huˈehina.
21 Ya ligo enali kehe napa ilete ma lite liˈahana: Malipu yafalo halo.
Malipu yafalo halo.
22 Ya lago akuˈi loegi monegi yupahi Pailatiu lu epiˈehina: Lenali henaˈmu
nelabe? Ai yaˈma bouba hena huse foipana li huto huˈehibe? Aiˈi ho
fililuta foipanaˈa nani bu megona bomuˈi lenali halune halune nelabe. Ya
huˈehinagi nani naga osatuˈi biyigiloto'ni heˈmi etenogo bilibe.
23 Ya ligo enali amuya melete uleˈale hilete sipi kehe ite babu kaga lite ya
hite malipu yafalo haluneˈmu hiˈahabe. To enali sipi kehe ite kaga lanauba
Pailatihi kaˈa hete leˈmo meluga meleˈahana yabe.
24 Ya hago Pailatiu enali lana kaˈaniuba hago enali enemegeˈi moloto
enabaga liyafa hilubeˈmu huˈehina yabe.
25 Yaˈmaboaigamanibonatogalubalihutohulotobonaˈienohofiliˈehina
bomofihi boanaˈmagi akuˈi leˈmalune lite lago Pailatiu Balabasihi li gulu fo
etago buˈehina. To enali kaga lana enemegeˈi moloto Yesuhi gimi bomagihi
enayanugu moloˈehina yabe.

Yesuhi malipu yafalo heˈahana
Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Yn 19:17-27

26 Enali Yesuhi leˈmete kapo melete nebite kapogu bo mone Simoni ai
Sailini melugu bo fo telete yato liˈahana. Ai kifiguti oto sipi hepalugu
tilubeˈmu nohina bo yabe. To enali Yesuhi malipu yafa lite giˈnalo malago
kofiloto Yesuhi megeˈi moloto buˈehina.

27 To babu boanaˈi bululu hite megeˈi lifite nebago lugaˈa anaˈmagi
eniginaga fi emilete yibisu kalasu hi etete lubahaˈani hosopa igo biˈahana
yabe.
28 Ya nehago Yesu i behe huloto ma luto lu epiˈehina: Lenali Yelusale
anaˈise. Nani kumuˈi yibi nama mehi netalo. Lenalitiniˈmu hiti to lenali
yagapanatinimagitoga yibi nama hi epalalo. Sipi ketanauba hu epalalibe.

29 To kana alihi mone huto hilina yupahi ma lite lilanaʼmu: Enali anaʼi yagapanaʼi meketose, enali yagapanaʼi meketeʼahana, enali anaʼi yagapanaʼi amihi meligiʼahana, yaʼma enali bati hite minalunagihe.
30 Ya manana huto hilina yupahi enali kosamagihi ma lite lu epilanaʼmu: Miya kosamaka limito ifi to letobo. To bohupoʼmagihi leleʼmo fala ki letobo, lite lilanaʼmu yabe.
31 Yatai yaʼmana suhi yafa nogoyaʼa hiti ninalo nehabe ya nehana enali yafa hosopa iʼehinalo hena suhi hilana niʼibe? yaʼma luto Yesu lu epiʼehina.
32 Enali ana hite foipa bole loemo eteleʼmete hiti biʼahana. Enali Yesu hiti moneko kumu enoho fililouneʼmu hiʼahana yabe.
33 Enali bohupoʼi mone nina kosa lataha felisa legita kosa yabe lite lilata nehanalo Yesuhi malipu yafalo nehete to foipa bole luga luga etoheʼahana yabe. MoneʼiyahilamagaʼaganeheteoneʼiYesuhiyahisogaʼagamalipu yafalo nehete hiʼahana.
34 Ya hite neenahago Yesu ma luto luʼehina: Foipanaʼani li heʼmi epolobo, Afoʼniga. Enali yaʼmana li huto nehananamofihi hapaʼa ya suhi nohutagihe lite keheli bati mehiʼehite nehabe. Ya noligo enali guketeʼalo enaliʼani kati yokoloʼna hilete li futili katili hiʼahana yabe.
35 Bonaʼi lugaʼa analo ho tite minete gili gili nehago Yuta kaba bomagi Yesuhi kiya hi etete yokolo ka lu etete ma lite liʼahana: Ai fato bonaʼi enoheʼmoʼehina yabe. To ai lusiga luto kokulumaguti oʼehina bo, Mesiau, Huʼmamofihipanaʼanohutomo ai aiʼa heʼmalibe. Enali ya lite baiʼi emite mineʼahabe.
36 Enali gimi bomagi hiti ana hite kiya yokolo hu eteʼahana. Enali gufasilo bu leba telete ekesa nagamiʼi emiluneʼmu hiʼahana yabe.
37 Ya hilete enali ma lite baiʼi emilete liʼahana: Kai lusiga luto Yuta bonaʼmagi kibina boʼani nohutomo yalo yatai kaika kubuto bibo.
38 To fayahi mone ifo latahaʼalo gete meleʼahanamofihi kaʼa ma luto minoʼehina: Ma Bo Ai Yuta BonaʼmagiGihitiBoʼani Yabe.
39 Foipa bo loemo malipu yafalo Yesu hiti etahana moneuba ma luto Yesuhi baiʼi emito huli ka lu etoʼehina yabe: Kai lusiga luto Mesiaga nohutomo kaika kubuto biloto leʼaliʼi leʼeheʼmobo.
40 Ya ligo mone malipu yafalo lugaʼaga heʼahana bouba ana kaʼa keheliloto ma luto ka emekiʼehina: Kai ai hina suhi luto kagabu noginaya kai HuʼmakumukoliMehapihe?
41 Enali leʼaliʼi leʼahanaya bati hite neleʼahabe. LeʼalibatimehinasuhiliHuto huʼohuʼina hapatiʼamu lite bati hite neleʼahabe. Ya huʼehina ai yaʼma bouba kegeiyo huto foipana li huto mehuʼehina bo nohibe.
42 Ya luloto ma luto Yesuhi lu emiʼehina: Yesuo. Kai alihi kaba bo lolo hulotomo nani kumuʼi kekesu meheno.
43 Ya ligo Yesu ma luto lu emiʼehina: Nani maʼnaka luto lu nokumube. Yatai maʼasi kai nani hiti miya omihi foyagu minaluʼibe.

Yesu afiliʼehina
Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Yn 19:28-30

44 To fuligaha kana lolo hulago analo asaga melugu metepu i baga ito buto utehi yege nesiʼasi limiʼehina.
45 To kaʼmuya sipi mono nonugu pa sose kagamofi kumu hasa hu meleʼahanalo kata mone sipi yatamalo li putu putu tite i hekini leʼahana yaʼma folaganuguti i hegege huto i loe huʼehina yabe.
46 To Yesu sipi kehe moneʼa hiti iloto ma luto luʼehina: Afoʼniga. Kai kayanugu nemehaʼni nomolobe. Ai ya luto luloto afiliʼehina yabe.

47 Gimi bomagihi kaba boˈaniuba yaˈmanana huto hinamofihi hapaˈa bu
go su holoto HuˈmamofihiI gelo bi emito ma luto luˈehina: MaˈnakaI luto
yaˈma boya bebe sana bo yabe.
48 To asaga boanaˈi ete li nupa hite gili gili hana asagaˈna huto higo
enubuˈaniguti bu ganamagihi sipi enelesaˈani ligo yaˈmana fato huseˈna
huto hibe lite enekesa keheli keheli hilete i behe hite biˈahana.
49 Yesuhi laluˈagi lugaˈa hiti to anaˈi lugaˈa hiti Galili kapoguti Yesuhi
megeˈi lifite eˈahanamagi nesiˈasi fotoˈi mino melete mineˈahana enali
asagaˈna Yesuhi hu etanana bu geˈahana yabe.

Enali Yesuhi gufa efaha mulilugu meleˈahana
Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Yn 19:38-42

50 To bo mone minoˈehina ai giˈa Yosefe. Ai sipi hepaˈi mone Yuta melugu
nina hepaˈi giˈa Alimatia hepato bo yabe. Ai kanisole nohuto komopaˈa bati
huto niˈigo bebe soto koyone huto nominana bo.
51 To ai mono kanisole bonaˈi lugaˈamagi Yesu kumu lulata hana kaˈani
lagaˈa mebesilata huˈehina. Ai HuˈmamofihiI Kapoˈa alinaˈmu yabe luto
geba huto nominana bo.
52 YaˈmanaI bouba Pailatitoga buto loka hoto luˈehina: Nani Yesuhi gufaˈa
lilubeˈmu nohunaya bati hutofi lilubeˈmu nohube.
53 Ya luto luloto Pailatiu: OˈyoI ligo Yosefeu buto Yesuhi gufaˈa malipu
yafaloti lilago limiloto koholi katagu leˈmo mololoto sa gi etoto lito buto muli
kapo efanugu lolo hiˈahana koyapaˈi filiˈehina bonaˈi memeleˈahana ana
mulilugu moloˈehibe.
54 YaˈmaI kana ai fuli kanalo nete minalana noseˈna li loloba huse kanagu
niˈinamo to fuli kanaˈa yatai ahuto hilubeˈmu nohibe.
55 To anaˈi enali Galili kapoguti ho tilete Yesuhi megeˈi lifite eˈahana anaˈi
enali Yosefehi megeˈi melete biˈahana yabe. Ya hilete enali efaha muliˈi bu
geˈahana yabe. To ana bite Yosefeu Yesuhi gufaˈa hena hena huto malafi lite
bu go bati hiˈahana yabe.
56 Enali abu gelete nohaˈaniga bila bila hiˈahana. Ya hilete enali tu mesebe
hiti to hetofa kifina hiti li loloba hiˈahana yabe. To fuli yupahi enali keya
kauba luˈehina suhi hite mino fulu hite enabasu biˈahana yabe.

24

Yesu akuˈi ho tiˈehina
Mt 28:1-10; Mk 16:1-8; Yn 20:1-10

1 To yalo etehi folguˈi ana anaˈmagi tu mesebe hiti to tu bina kifina hiti
li loloba hite meleˈahana lileteˈani Yesuhi gufaˈa meleˈahana efaha mulito
biˈahana.
2 To sipi efatuˈi muli kasihaˈalo i hekini leˈahana ali behe hu heˈmiˈahago
hokolo huto niˈigo bu geˈahana.
3 Ya hilete enali ana muli kasito bilete heˈmi eteˈahana nebelusalo bu gana
Sipi Bo Yesuhi gufaˈa meniˈigo bu geˈahana.
4 Ya huˈehigo enali enekesa yigi fato fato hilete negi nagi nete nehago bo
loemo ana lebato ho tiˈahaˈina to etali guketeˈatitiuba fi besa lo baga iˈehina
yabe.
5 Enali ana anaˈi enelesaˈani ligo koli hilete melugu lipi gehesa i baga
iˈahana. Ya nehago etali ana anaˈi lu epiˈahaˈina: Lenali hena hibe lite
filiˈahana bonaˈmagi hepalugu aho tiˈehina bomofi kumuˈi sa sa nehabe?
6 Ai malo menohibe. Ai aho tiˈehibe. Ai Galili kapolo lenali hiti nohuto
ma luto lu lepiˈehina kaga molo lenali lenekesa yigilo.

7 Enali Kokulumaguti limiˈehina Bo foipa bomagihi enayanugu binogo
malipu yafalo henogo filito loegi monegi yupahi ho tilinaˈmu yabe luto lu
lepiˈehinamo niˈibe.
8 Ya laˈigo enali ana anaˈi Yesu koyapaˈi lu epiˈehina kaˈa enekesa hokolo
huˈehina yabe.
9 Ya higo enali ana muli efa kapo heˈmite i behe hite biˈahana. Ya hilete
enali bite aposolo panaˈa nayahi luga luga su hoto nigigusagati mone heleko
malago nehanamagi hiti to asaga bonaˈi lugaˈa hiti asaga kaga lu epiˈahana.
10 To ana anaˈi enali anana huto hina bu geˈahanaya Malia yaˈma
Magatala hepato aˈi yagi Yoana yagi to Malia, Yemesihi itoˈafu yagi to lugaˈa
anaˈi hiti bite bu geˈahanamagi Yesuhi aposolo panaˈa ya huto asagaˈna huto
huˈehibe lite lu epiˈahana yabe.
11 Ya lite lu epigo enali aposolo panaˈamagi kilihe ka beto hu nelimibe lite
ana kaˈani li lataha ˈanigu memeleˈahana.
12 To akuˈi Pitau ho tito hololu luto buto ana Yesuhi heˈmi eteˈahana
mulito neheti ˈehina. Ya huloto ai lipito ana muli kapoluga bu golago tina
Yesuhi sa gi eteˈahana kataˈago niˈigo bu goˈehina. Ya huloto ai akuˈi i behe
huto hepatoga buloto yaˈmana huto huˈehinanamuˈi ekesa keheli keheli
huˈehina yabe.

Emeasi hepa kapolo loe bomaleˈi Yesuhi bu geˈahaˈina
Mk 16:12-13

13 Ana yupahi Yesuhi panaˈalobo ˈa loemo kapo melete lagaso hepaˈi mone
Emeasi yabe lilata nehanalo biˈahaˈina. Ana hepaˈi Yelusaleti foto huka
huto nina hepato yabe.
14 Etali kapo melete nebite asagaˈna huto nohinanamofihi kaˈa beto hite
biˈahaˈina.
15 Etali kaga beto hite nebite ana kaga ai lu emigo ai lu emigo hite nebaˈigo
Yesu aiˈa oto folagahaˈatitigu huto hulago li moneko hite moneka biˈahana
yabe.
16 To etali ai abu gaˈinaya to ai Yesu nohibe lite okabaˈa bu go fe lite hite
bu megeˈahaˈina.
17 To ai ma luto etoloka hoˈehina: Letali henanaˈmu kaga lime lime nebite
kapo nemalaˈibe? Ya ligo etali etiginaga fina bole mopo mehise ho ti fefe
hiˈahaˈina.
18 Ya hilete mone bo giˈa Kiliopasi yabe lite giˈa nehana bouba ma luto lu
emiˈehina: Babu bonaˈi fato fato hepatoti li nupa hite yatai Yelusale hepato
nehabe. To kai moneˈisimaka asagaˈna Yelusale hepalugu yatai kanaˈagu
huto huˈehinanaya mekeheliˈahapihe?
19 Ai ya luto loka hago Yesu ma luto loka hoˈehina: Henana huto huˈehibe?
Kai lu nimibo. Etali ma lite lu emiˈahaˈina: Yaˈmana Nasalete bo Yesu aito
huto huˈehinana yabe. Ai ka lu yege hose bo nohuto ai asaga boana enubulo
hiti to Huˈmamofihi bulo hiti amuya liliˈna liloto to amuya kaga lu epiˈehina
bo yabe.
20 To enali sipi mono boti to enali enikibina botimagi enali gamani
bomagihi enayanugu meleˈahana yabe. Ya hago enali malipu yafalo ho
filiˈahana yabe.
21 Ya huˈehina lali koyapaˈi ma luto lekesa yigi emiˈohuta. Ai yaˈmana
bouba Isilaeli boanaˈi enubuto bito eneleˈmo hetofa kapogu malalibe luto
keheliˈohuta yabe. To mone kaya ma huto niˈibe. Asagaˈna ahuto huˈehina
kanaˈaya yatai loegi monegi yupahi lolo hilubeˈmu nohibe.

22 To yatai etehi folugu'i ana'i luga'a lali nagaluguti mulito bite Yesuhi
gufa'a sa sa hana minigi'ehigo enali i behe hite ete ana kaga lu limigo lali
topa hoto tili hu'ohuta yabe.
23 To enali ya hite ete lalitoga ma lite li'ahana yabe: Lali agelo bomagihi
enemeha'ani bu gonogo ana agelouba ma luto lu limi'ehina: Ai aho tito
nohinagihe luto lu'ehina yabe.
24 To lalitiguti bo luga'amagi ana hite bite ana Yesuhi mele'ahana muli'i
bu ge'ahana ya'a ana'magi li'ahana suhi lite Yesuhi gufa'a bu mege'ahana
yabe.
25 Ya luto lulago Yesu ma luto lu etimi'ehina: Letaliya negi ne'aha'ibe.
Koyapa'i lu huto huto bona'magi ge'ahana ka'animu letali keheli fulu hite
li latahatitigu mele'aha'ibe.
26 Henabe lutobe? Mesiahi yata'a gabu foya kofiloto su henogo Hu'mau
le'mo ho tigo alihi Hu'mamofihi fana mehena'agu ti'ehibe, luto,
27 to ai Moseu hiti to lu huto huto bomagi hiti ai kumu fayahi koyapa'i
ge'ahanaloti mono kaga silaga'namo hapi fito luto tiloto etegekesa lu hokolo
hu'ehina.
28 Ya ligo enali kapo melete bite etali nemina'ina hepato tilu'ibe'mu
neha'igo Yesu ai etimi'i molo ka huloto kapogago'i bu bebe salube'mu
hu'ehina yabe.
29 Ya nohigo etali yato lite le'mo melelete ma lite lu emi'aha'ina: Yege
alimi folose'na nohina sinihi gilina'mu yagi kai le'ali hiti buto kalune. Ya
la'igo Yesu etali nonuga tite mine'ahana yabe.
30 Alihi enali nose'na nalune'mu nehite Yesu etali hiti moneto
mine'ahana. Ya huloto ai beleti nose'na liloto Hu'mamofitoga fokehi
ho emiloto gofa hoto etimi'ehina yabe.
31 Ai ya nohigo etali etubu'atiti i fana tago Yesuhi bu gete akeheli'aha'ina
yabe. Ya neha'igo ana'asilo Yesu etali etubulo minigi'ehina yabe.
32 To etali kaga li'aha'ina: Le'ali kapo moloto noo'igo ai mono kamofihi
hapa hapa'a lu le'emi'ehina nohigo ana kanalo komopati'agu sabiyana lolo
hu le'eto'ehina yabe.
33 Etali ya lite lilete ana'asilo ho tite i behe hite Yelusale hepatoga
bi'aha'ina. Etali nehetilete nayahi luga luga su hoto nigigusagati mone
heleko malago Yesuhi aposolo pana'a hiti to luga'a bona'i hiti li nupa hite
nehago bu enege'aha'ina.
34 To enali lu etimi'ahana: Lusiga luto Sipi Boti aho ti'ehibe. Simoniu ai'a
abu go'ehibe.
35 Enali ya lago etalitoga ana hite kapo melete neba'igo Yesu etubulo huto
hu'ehina kaga ana hite beto hite lu neepite to ya huto beleti nose'na lito
gofa hoto le'emigo bu go bati hu'ohu'ibe, lite lu epi'aha'ina yabe.

Aposolo pana'magi Yesuhi bu ge'ahana
Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Yn 20:19-23; Apo 1:6-8

36 Enali ya'mana kaga beto kato hite lu keheli fa keheli hite nehago Sipi
Bo ai'a folagaha'anigu huto hu'ehina: Fuluna lenalitoga mineno, luto Yesu
lu epi'ehina.
37 Ya higo enali topa hete sipi koli hilete fele noabe lite keheli'ahana.
38 Ya nehago Yesu ma luto lu epi'ehina: Lenali henabe lite topa nehabe?
To lenali henabe lite lenekesa yigi yigi nehabe?
39 Lenali nigi nayaha'ni bu galo. Nani'ni nohube. Lenali nani nugufalo li
kehelite, bu galo. Ai felemofihi gufa'a hiti felisa'a hiti meminolata nohibe.
To naniya nugufa'ni hiti felisa'ni hiti ni'igo bu negabe.

40 Yesu ya luto lu epiloto ai yahaʹa hiti gigusaʹa hiti enelepiʹehina.
41 Ya ligo enali enegelo gofa bilete Yesuhi kaʹa li lataha ʹanigu meme-
lese ai nohibe lite mekeheligo Yesu enoloka hoʹehina: Lenali noseʹna
meleʹahafihe?
42 Ya ligo enali laita hiʹahana fayaʹi nekisa meleʹahanana li emiʹahana.
43 Ya hago ai ana fayaʹi liloto enubulo noʹehina yabe.
44 Ya huloto ai ma luto lu epiʹehina: Koyapaʹi nani lenali hiti nohutoʹni alu
lepiʹohuna yabe. Asaga kaga nani kumu lite Mosehi bukugufi to lu huto huto
bomagi bukugufi to nama liʹahana bukugufi koyapaʹi fayahi geʹahana asaga
yaʹmana kagauba legeyaʹa manaʹa huto hilibe luto lu lepiʹohuna yabe.
45 To ai ya luto lu epito enegekesa lu hokolo higo enali Huʹmamofihiʹkaʹa
fayahi goʹehina keheli bebe seʹahana.
46 Ya hago ai lu epiʹehina: Mono kagu ma luto nina yabe. Mesiau
gabu giseʹna li kofito fililoto loegi monegi yupanugu akuʹi kene keliguti ho
tilinaʹmu yabe.
47 To ai giʹalo Yelusale hepatoti hapi filete kagaʹa lite noto noto
bonaʹi asaga kapoga lu yege henogo ai giʹalo komopaʹani i gelehe hilete
foipanaʹaniʹguti mino bati hinogo Huʹmauʹfoipanaʹani li heʹmi epalalibe.
48 Lenaliya yaʹma lu nolepuna kaga li futili katili hite yege yege bonaʹi lu
epilanaʹmu yabe.
49 Ya nehinogo Afoʹnifu ka molo yofo huʹehinana naniʹni lenalitoga ho
lifinogoʹni limilinaʹmu. Lenali yaʹmana nohi hepalugu geba hite nehinogo
kokulumamofihi amuyanaʹa lenalitoga alina yupahi hapi filinaʹmu yabe.

HuʹmauYesuhi kokulumalugu leʹmoto tiʹehina
Mk 16:19-20; Apo 1:9-11

50 Ya huto lu epiloto ai eneleʹmo bululu huto hepaluguti fegutoga limilete
Betani eneleʹmoto buʹehina yabe. Ya huloto ai yahi li saga huloto lusa gi
epoloʹehina yabe.
51 Ai lusaʹa gi epoloto nohigo Huʹmauʹfulu fulu huto kokulumalugu leʹmo
saga huʹehina yabe.
52 To enali Yelusale hepaʹani i gelehe hite nebite enegelo bime bime
biʹahana yabe.
53 Ya hilete enali asaga yupahi sipi mono nonugu nehite Huʹmamofihigiʹa
liyafa hiba hiba hite mineʹahana yabe.

YONI
Yoniu ka lama'amu koyo'ehina

Mino kosaba huse kaga

1 Koyapa'i yata'a me'mo asaga'na huto mehu'ehigo Kaga mino'ehina. Ai
to Hu'ma hiti moneka mine'aha'ina yabe. Kaga to Hu'ma ai'a moneko
legege nohibe.
2 Koyapa'i yata'a Kaga Hu'ma hiti moneka mine'aha'ina yabe.
3 Hu'mamofihi Kaga'auba asaga'na ailugutiko lolo huto ti'ehina to mone
lolo hu'ehina'a be meligi'ehina yabe.
4 Mino kosaba husemofihi kaga ailugu ni'igo ya'mana kagauba asaga
bona'i enele'mo fana tolata nohibe.
5 Ya'mana fana mehuba metepu li besa lolata nohinagi metepu'uba fana
mehi le'mo fi tolata menohibe.
6 To Hu'mau bo mone ho lifi'ehina ai gi'a Yoni yabe.
7 Yoniu kohe toto fana mepofi kumu ya'ma kaga'a boanatoga lu yege
henogo asaga bona'magi kehelilete ana kaga komopa'anigu li malalabe luto
huto hu'ehina yabe.
8 Yoniu ai'a fana mehi menohina ai ya'ma fana mehi kumu boanatoga
kaga lu yege halube'mu o'ehina yabe.
9 Ya'mana fana mehi lamana'auba asaga melugu noto noto bona'i
enele'mo besa lo baga ilina'mu yabe.
10 Ana Kaga ai melugu nohuto to yana Hu'mamofihi Kaga'auba asaga
me'momu'i lolo li huto hu'ehina ni'inaya to melugu boana'magi ai'i keheli
bati mehi'ahabe.
11 Ai'a me'alo o'ehinagi aku'i ai'a bona'amagi bu go bati hite be tigite
agoya hu meemi'ahana yabe.
12 To bona'i luga'amagi be tigite le'mo bati hite agoya hu emi'ahana. To
ya hi'ahanamagihi ya'ma Hu'mamofihi yagapana'a yabe luto ai enele'moto
enebe tigi'ehina.
13 Enali Hu'mamofihi yagapana'a lolo hi'ahana ito'anigihi afo'anigihi
enugufa enemeto meni'ibe. Hu'mau ai'a yagapana'ni yabe luloto afo'anifu
nohibe.
14 Kagauba ai bo huto huloto lali folagahatigu mino'ehina. Lali ai fana
meha'a abu go'ohune. Ai ya'ma moneko pana'mofihi fana meha'a afotifu
ho lifigo o'ehina aitoga fuluna'a hiti ka lamana'a hiti bai toto mino'ehibe.
Ai fana meha'aya pana'a yege'a aigo afo'afitogati li'ehina.
15 Yoniu sipi kehe ito kaga'a ai kumu ma luto lu yege ho'ehina: Ai ya'ma
alihi nemege'i noanauba nebe ligito kibina bo nohina luto hena'mugope ai
koyapa'i yata'a mino lito bu'ehigo nani alihi ito'nifu neketo'ehina yabe. Ai
ya'ma bomofi kumu lu'ohuna yabe luto Yoniu ya lu'ehina.
16 Bona'i enehe'mose'na'a samahi ti'ehinaguti limito lusa gi leto'ehina
koyo koyo bito lusa limiba limiba nohibe.
17 Hena'mugope Hu'mau keya ka Mosehi bagalo molo'ehina. Ya
hu'ehinaya lehe'mose'na hiti to ka lamana'a hiti Yesu Kilisitotogati noabe.
18 To bona'i moneuba Hu'mamofihi bu mego'ehibe. Ya'ma Hu'mamofihi
pana'a moneko'uba ai afo'afi hiti moneka mine hepi'aha'inauba
Hu'mamofihi hapa'a lu huto huto lu limi'ehina yabe.

Nagamiˈi folo epolose bo Yoniu kaga luˈehina
Mt 3:1-12; Mk 1:1-8; Lk 3:1-18

19 Yuta bonaˈmagi mone yupahi mono noto bonaˈi lugaˈa hiti to Libai
nagaˈamofihi bonaˈi lugaˈa Yelusale hepatogati enoho lifigo Yoni nohinalo
henetite loka haluneˈmu hiˈahana: Kaibe, kiyiˈaga nohane?
20 Ya lite loka hago Yoniu kaga mone bahane mehose lu huto huto ma luto
lu epiˈehina: Nani Huˈma leˈmo ho tiˈehina bo, Mesiaˈita yaˈma menohube.
21 Enali akuˈi loka heˈahana: Kai kiyiˈaga nohane? Kai Elaiyaga nohapihe?
Yoniu nonaˈa luˈehina: Oˈe, yaˈma menohube. To akuˈi loka heˈahana: Kai
kaga lu huto hulata kegeba huˈohuta bomo nohapihe? Ya lite loka hago
Yoniu: Oˈe, luˈehina.
22 Kai kiyiˈaga nohapi lu limibo. Lali loho lifiˈahana bonatoga kagalo
nonaˈa lu epilutaˈmu yagi kaika kiyiˈaga nohube nolane?
23 Ya lite lago Yoniu lu epiˈehina: Nani mana nohube:
Bo moneuba ka meluguti
Sipi Bomofihi Kapoˈa
bili etobo luto,
sipi kehe noinamofihi nogoˈa nohibe.
Yaˈma kehe noinana nani nohube. Koyapaˈi lu huto hulata bo Aisaiyau
yanana luto luˈehina yabe.
24 Loka heˈahanamagi enali Felosi bonaˈmagi yaˈma Yonitoga enoho lifigo
eˈahana yabe.
25 Enali loka heˈahana: Kai Mesiaˈita menohube lane to Elaiyaˈita
menohube lane to kaga lu huto hulata bo sipiˈa menohube lane, yalo kai
hena hibe luto boanaˈi nagamiˈi nofolo epalane?
26 Ya lite loka hago Yoniu kaˈanilo nonaˈa ma luto epiˈehina: Nani faˈmene
nagami lafatu nagamiˈi nofolo epolonaya folagahatinigu bo mone ho tito
nohina bu megeˈahabe.
27 Ai nani nemegeˈi alihi noabe ya nohina nani ana bomofihi gigu
suˈamofihi naga gulu ho etalunaˈa huto bati menohube.
28 Yaˈmana kaga liˈahana Betani hepato Yotani nagamiˈi muya beletoga
huto huˈehina. Analo Yoniu nagamiˈi folo epoloˈehina hepatoya.

Huˈmamofihi sipisipi yaga nalaˈa Yesu yabe.

29 Etekaˈa Yesu Yoni nohinalo ago bu goloto ma luto lu epiˈehina: Malo
Huˈmamofihi sipisipi yaga nalaˈa nohibe. Ai asaga noto noto bonaˈmagi
foipanaˈani li heˈmi noepololata nohibe.
30 Yaˈma bomofi kumu ma luto lu lepilata nohuna: Bo mone alihi nemegeˈi
noana ai nebe ligito nohibe. Henaˈmugope ai koyapaˈi analo nohigo alihi
nani itoˈnifu neketoˈehina yabe.
31 Nani aiˈi keheli bati mehuˈohuna. Ya huˈohunaya yaˈmana bo Isilaeli
bonaˈi enelepilube luto nagami lafahi boanaˈi folo epoloˈohuna yabe.
32 Yoniu kaga mone ma luto lu huto huˈehina: Sikalafuˈuba nama lolo
huto kokulumaˈi heˈmito limito aito minoˈehigo bu goˈohube.
33 Nani aiˈi keheli bati mehuˈohuna niˈinaya Huˈma aiˈa nagamiˈi buto folo
epolobo luto noho lifiˈehina ma luto lu nimiˈehina: Kokulumaluguti limito
bo moneˈmofito lataha'alo nominenogo bu galata bouba ai bonaˈmagitoga
Hetofa Sikalafu ho lifigo limilinaˈmu yabe.
34 To nani anana abu goˈohube. Ana bo Huˈmamofihi panaˈa nohibe lu
nolepube, luto Yoniu luˈehina yabe.

Yesu aposolo bo loegi monegi eneleˈmoˈehina

35 Yago eteka'a Yoni pana'alobo'a loe hiti ho tite mine'ahana.
36 Ya hi'ahago Yesu anaga kapo moloto nobigo Yoniu bu goloto ma luto lu'ehina: Bu galo. Ma bo ai Hu'mamofihi sipisipi nala'a nohibe.
37 Loe pana'alobomale'i Yoniu ya luto lina'a akehelilete Yesuhi mege'i lifite bi'aha'ina.
38 Ya neha'igo Yesu i behe huto bu etogoloto ma luto lu etimi'ehina: Letali henana'mu sa sa neha'ibe? Ya ligo etali ma lite lu emi'aha'ina: Labai, kai hiya nonugu nominane? li'aha'ina. Ya'ma Labai lali kagaluguti lu gelehe huto babafi bo yabe.
39 Ya lite loka ha'igo: Letali ete bu galiyo, luto Yesu lu etimi'ehina. Ya ligo etali nohi nominana bite bu gelete ai hiti ana yupahi analo mine'ahana. Hena'mugope utehi yege alimi falalube'mu nohigo yabe.
40 Atulu, Simoni Pitahi gona'auba Yonihi kaga'a kehelilata nohinauba Yesuhi mege'i moloto bu'ehina.
41 Ai yata'a buto go'afihi Simonihi sa sa huto bu goloto ma luto lu emi'ehina: Lali Mesiahi abu go'ohune, lu'ehina. Ya'ma Mesiahi ho gelehe huto Kilisito, gimofihi hapa'a Hu'mau le'mo ho ti'ehina bo, nolune.
42 Ya lu emiloto Simonihi le'moto Yesutoga bu'ehina. Ya higo Yesu bu goloto ma luto lu'ehina: Kai Yonihi pana'a Simonigamo nohane. Alihi kai kigika Kifasio luto haluta'mu yabe, lu'ehina. Ya'mana gi'a lu gelehe hiluta Pita, ai mana gimofihi hapa'a Efahi yabe.

Filipi hiti Natanieli hiti Yesu kehe i'ehina

43 Yago eteka'a Yesu Galili kapogu bilube'mu nohuto Filipi bu goloto: Nemege'i obo, luto kehe i'ehina.
44 Filipiu ai Betesaita hepa'i Atulunogo Pitanogo ana hepato bo yabe.
45 To Filipiu bo mone Natanielihi sa sa huto bu goloto ma luto lu emi'ehina: Koyapa'i Moseu ma bomofi kumu keya kagu go'ehinamo lali abu go'ohune. Ai Nasalete hepatoti Yosefehi pana'a yabe.
46 Ya luto ligo Natanieliu loka ho'ehina: Nasalete hepatoti ana'ina hetofa'a mone huto hilina ni'ifihe? O'e. Ya luto loka hago Filipiu lu emi'ehina: Kai oto bu gobo.
47 Natanieliu Yesu nohinalo nobigo bu goloto ai kumu ma luto lu'ehina: Bu galo. Ma bo lusi Isilaeli meto bo faga faga menina bo nohinagihe.
48 Ya ligo Natanieliu loka ho'ehina: Kai nani'i hena huto keheli'ahane? Yesu lu emi'ehina: Filipiu kai'i kehe mei'ehigo nemuya yafa hapa'aluga nohanogo bu kogo'ohube.
49 Ya luto lu emigo Filipiu lu'ehina: Tisao, kai Hu'mamofihi pana'a nohane. Kai Isilaeli meto gihiti bomo nohane.
50 Ya ligo Yesu ka'alo nona'a ma luto lu emi'ehina: Kai nemuya yafa hapa'aluga nohanogo bu kogo'ohube noluna kaga keheli ule'ale huloto nolapihe? Alihi ya'mana mone be ligito sipina bu galata'mu yabe.
51 To Yesu ma luto lu epi'ehina: Nani ma'naka luto lu nolepube, kokuluma'i hokolo nohinogo Hu'mamofihi agelo'amagi Kokulumaguti limi'ehina Bomofilo tila limila nehinogo lenali bu galana'mu yabe.

2

Kena Hepato bo alobole etayanugu li'aha'ina

1 Galili kegi'a Kena hepato loegi monegi yege minoloto bo alobole loemo etayanugu li'aha'ina. Bo alobole etayanugu li'ina nonugu Yesuhi ito'afu mino'ehina.

2 Bo alobole etayanugu lilaˈina ete bu galube lite Yesu hiti panaˈaloboˈa
hiti kehe ite elesana meleˈahago anaga bite neheti'ahana.
3 To bai nagamiˈi aˈne su helago Yesuhi itoˈafu lu emiˈehina: Enali bai
nagamiˈani asu hoˈehibe.
4 Ya ligo Yesu lu emiˈehina: Ma aˈi yale, nani kumu ka ya hubo ya hubo
melubo. Nani kanaˈni meoˈehibe.
5 Ya ligo koko panaˈamagihi Yesuhi itoˈafu ma luto lu epiˈehina: Lenali ai
kaga lu lepilinamofihi megeˈi malalo.
6 To Yuta bonaˈmagi mono hapaˈaniuba luˈehinaˈa huto enayahaˈani
okala hilanaˈmu lite me somo loegi loegi loegi babu nagamiˈi moneko
mesomogu hefiseˈa nonuga minoˈehina.
7 Ma me somogu asagaˈi nagamiˈi hefi bai talo, luto koko panaˈi Yesu lu
epiˈehina. Ya ligo enali nagamiˈi hefi bai te su heˈahana yabe.
8 Ya hilago ai lu epiˈehina: Lenali nagami anaguti lugaˈa hekite lite bite
noseˈnalo kaba huˈehina bomofihi emilo ligo enali ana hite biˈahana.
9 Ya hago noseˈna kaba huˈehina bouba nagamiˈuba bai nagami lolo
huˈehina nesiˈa hekito nokeheliˈehina. Hiyagati yaˈma bai nagamiˈi ite
eˈahafi luto ekesa yigiˈehina. Ya hinaya to enali ana nagami hefite bana
koko panaˈmagi akeheliˈahana yabe. To noseˈnalo kaba huˈehina bouba
lihaˈa yanugu nolina bomofihi kehe ito lu emiˈehina:
10 Asaga bonaˈmagi bai nagamiˈi manaˈa yataˈa guna igo ne su helete alihi
bai nagamiˈi nesiˈa sibina huˈehinana guna igo nelata nehanana ninaya kai
bai nagamiˈi manaˈamo mololoto nohatiti yatai lito ane.
11 Galili kegiˈa Kena hepato Yesu amuya liliˈnaˈa yaˈma yataˈa yupahi
li huto huˈehina. To ai hetofa hapaˈa enelepilago panaˈalobomagi Yesuhi
komopaˈani emite keheli bati hi eteˈahana yabe.
12 YaˈmanaNa su holago Yesuhi itoˈafu yagi gonaˈa hiti to panaˈaloboˈa hiti
Kapaneami hepato limite lugufa kana mineˈahana yabe.

Yesu sipi mono nonuga buˈehina
Mt 21:12-13; Mk 11:15-17; Lk 19:45-46

13 Yuta bonaˈmagi Pasa noseˈna yaˈma koyapaˈi HuˈmauNa lubuto biˈehina
yupa kumu luto noseˈna naluta kanaˈa leba notago Yesu Yelusale hepato
tiˈehina.
14 To sipi mono nonuga bonaˈi lugaˈamagi bulumaka yaga, sipisipi yaga to
namalo maketi melete nehago ai tito bu enogoˈehina. To lugaˈa bonaˈmagi
efahi li behe hite epilata hite nehago bu enogoˈehina.
15 Ya huloto Yesu nagaˈi mone lito bonaˈi i biyigilata nagaˈi lolo huloto
bulumaka yaga, sipisipi yaga to bonaˈi hiti sipi mono nonuguti enegene
ito fegutoga eneleˈmo heˈmiˈehina. To efahi leka sose to li behe hite epite
nehana bomagihi hitaˈani ai li tiligi soto efahaˈani libe fulugu bibe huˈehina.
16 To namalo bisinisi li huto bomagihi ma luto lu epiˈehina: Lenali
afoˈnifihi nohaˈa situa li lolo mehite anaˈinatini lite bufa hilo.
17 Ya ligo enali koko panaˈamagi koyapaˈi mono bukugu ka mone ma
luto niˈinauba enekesa i hokolo huˈehina: *Oho, HuˈmaoNa, kai nohaka sipina
nebesinana niˈigo bonaˈmagi li sibina hilana komopaˈnigu golo nobibe.*
18 Yesu ya huˈehigo Yuta bonaˈmagi i behe hite loka heˈahana: Kai amuya
liliˈna hena huseˈi sipi li huto hitogo kai maˈnaka luto kigi niˈigo yaˈmana
liliˈna noline lilune?
19 Ya lite lago Yesu kaˈanilo nonaˈa luˈehina: Lenali ma HuˈmamofihiNopo
tele bilenogo nohi loegi monegi yegegu nani akuˈi giluna'mu yabe.

20 Ya ligo enali Yuta bomagi liˈahana: Kufu 46 enebe ligigo ma nohi gi su heˈahanamo ninaya kai loegi monegi yupahi li ho tito akuˈi gi su halube nolapihe?
21 Yesu kaga luˈehina mono nohiya aiˈa yaˈma gufaˈamu luˈehina yabe.
22 Alihi Yesu mala mala hepaga limito yege loegi monegi minotoˈa akuˈi filiˈehinaguti ho tina yupahi panaˈalobomagi koyapaˈi yaˈmana ka luˈehinaˈa enekesa i hokolo huˈehina. Ya higo yaˈma mono bukugu fayahi goˈehina kaˈa hiti to Yesu yaˈmana luˈehina kaˈa hiti beto hite keheliya ite komopaˈanigu meleˈahana yabe.

Yesu asaga bonaˈi fato fatoˈi keheli su hoˈehina.
23 To Pasa noseˈna nelatana bonaˈi Yelusale li gehesa hite nose kanaˈalo Yesu lusi amuya liliˈna fato fatoˈi li huto hina yaˈma babu bonaˈmagi bu gelete aitoga komopaˈani emiˈahana.
24 Ya hana enaliˈi Yesu keheli meepiˈehibe, henaˈmugope ai asaga bonaˈmagi hapaˈani akeheli su hoˈohuto yabe.
25 BonaˈmagI kumu bo moneuba ya huse bo nohibe luto lu meemilinaˈmu. HenaˈmugopeI ai asaga bonaˈi yege yegeˈi nehanamagi komopaˈani hiti hapaˈani hiti akeheli baga iˈehina yabe.

3

Yesu Nikotimasi hiti kaga luˈehina
1 Yuta bonaˈmagi kaba boˈani mone minoˈehina ai Felosi nagaluguti bo giˈa Nikotimasi yabe.
2 Mone yupahi ai sininugu Yesutoga oloto ma luto lu emiˈehina: Tisao, kai HuˈmauI koho lifigo limiˈahata babafi nohataya lali akeheliˈohune. Kai lusi liliˈna nolitaˈa huto mone keneˈuba melilina HuˈmaI aitoga mino hetofa hulenogomo yabe.
3 Ya ligo Yesu luˈehina: Nani maˈnaka luto lu nokumube. KeneˈiI moneuba HuˈmamofihiI KapoˈaI bu megalina ai itoˈafu akuˈi keto kosaba hu tegi hilinaubago yabe.
4 Ya ligo Nikotimasiu loka hoˈehina: Olopa bouba itoˈafihi mupaguti akuˈi hiyaˈa huto limilinabe? ItoˈafihiI mupagu akuˈi tinogo loe yupahi ketalinaˈa huto meniˈibe.
5 Ya luto ligo Yesu kaˈalo nonaˈa luˈehina: Nani maˈnaka lusiga luto lu nokumube. KeneˈiI moneuba HuˈmamofihiI KapoˈaI bu galube linogomo ai nagamiˈuba hiti to Sikalafuˈuba hiti yataˈa keto kosaba hilinaubago yabe.
6 AnaˈinaI bona enugufaguti huto hulata nohina ya enugufa yabe. To Sikalafuˈuba li huto hulata nohina ya Sikalafuˈi yabe.
7 Itokafihi mupaguti akuˈi huto hubo luto lu nokumunaˈmu kai kekesa yigito topa mehobo.
8 Yasi nolitomo mehuba hinaga fato fato kegiˈa lito nobigo nogoˈago kehelilata nohataya to hiyaˈaloti huto huloto hapi nofifi to hiya kegiˈa nobifi yaˈa mekeheliˈahane. Asaga bonaˈi Sikalafulugu mino kosaba nehana enali yaˈmanana legita hite nehabe.
9 Ya ligo Nikotimasiu kaˈalo nonaˈa loka hoˈehina: HiyaˈaI huto yaˈmanana huto hilina niˈibe?
10 Ya luto loka hago Yesu lu emiˈehina: Kai IsilaeliI bonaˈmagi babafiˈanimo nohataya mana kaga keheli hokolo mehane.
11 Nani maˈnaka luto lu nokumube. Lali keheliˈohutanamofihi kagaˈa noluto to lubutu bu goˈohutanamofihi lu yege nohotaya to lenali folaganugu mone keneˈmaka lali kaga keheli limilataˈa mehane.

12 Nani ma melugu'namofihi kaga lu lepugo ka'ni keheli menimibe. Ya
hanogo to kokulumagu'namofihi kaga'a lu lepilunauba hiya'a hite ka'ni
keheli nimilana ni'ibe?
13 Bo moneuba kokulumalugu meti'ehibe. Hu'mau le'mo ho ti'ehina
bo, ya'ma Kokulumaguti limi'ehina Bouba moneko aisigo kokuluma hepa'i
he'mito limi'ehibe.
14 Koyapa'i Moseu ka melugu osifa'i yafalo'i li saga hu'ehina, ana supo
lite Kokulumaguti limi'ehina Bouba yafalo li saga hilana'mu yabe.
15 Ya hilenogo aitoga komopa'ani emite minalana bona'magi aliha'a
minoba minoba hepa'i lilana'mu yabe.
16 Hu'mau ma melugu bona'i asaga kumu laga'a besina'mu luto sipi
ginaga nofigo gi moneko pana'asi ho lifigo limi'ehina. Asaga bona'magi
aitoga keheli ule'ale hite komopa'ani molo emite mefililana minoba minoba
hilana'mu yabe.
17 To Hu'mau ma melugu pana'a ho lifigo limi'ehina ai mana melugu
bona'i loko hilibe lutogope enele'mo enubuto bilibe luto ho lifi'ehina yabe.
18 Bo moneuba Hu'mamofihi pana'a agoya hu emilina ai ka foya
melilina'mu. To bo moneuba ai'i agoya hu meemilina ai ka foya
ali'ehilibe. Hena'mugope ai Hu'mamofihi moneko pana'amofihi agoya hu
meemi'ehina'mu yabe.
19 To ka foya lisemofihi hapa'a ma huto ni'ibe. Ma melugu fana
mehena ahuto hu'ehina to bona'magi metepunamu laga epesibe. Enali
metepunamu'i laga epesinaya hena'mugope enali foipa faipana lite nehana
hapa'aniuba bati mehu'ehigo yabe.
20 To bo moneuba foipa faipana lito minoto fana mehenamofihi ipakafa
halina fana tose kapogu mebilina'mu yabe. Hena'mugope foipa faipa
suha'a asaga bona enubugu hu yege mefilube'mu yabe.
21 Ya hu'ehina ai ma'naka suhi hulata nohina bouba fana tanalo huto
hulata nohibe. Ya higo asaga bona'magi bu go bati hilete Hu'mamofihi
mege'i moloto ai amuyalo lili'na'a li'ehibe lite lilata nehabe.

Yoniu Yesu kumu li huto hu eto'ehina

22 Alihi Yesu to pana'alobomagi Yutia kegi'a henetilete analo kana loemo
minete ana moneka nehite boana'i nagami'i folo epolo'ehina.
23 To Aenoni hepato Selimi lebato nagami'i babu lito ninalo Yoniu ana
huto bona'i nagami'i folo epolo'ehina. To boana'i aitoga ete hago nagami'i
folo epolo'ehina.
24 Yonihi gihiti bo Helotiu nagalugu le'mo memolo'ehigo yabe.
25 To Yonihi pana'alobo'a luga'amagi Yuta bo mone'mofihi kenasabo bite
Yuta bona'mofihi mono ka'anigu gufa'ani okala hilata nehana hapa'ani'mu
ya'ma kaga moneya kenasabo bi'ahana.
26 Ya hilete enali Yonitoga bite ai'a pana'alobo'amagi lu emi'ahana:
Tisao, ai kumu lulata nohata bomo Yotani nagami mula beletoga kai hiti
mine'aha'ina bomoba kai keheli eto'ahapihe? Ya bomouba ai nagami'i
nofolo epalago asaga boana'i aitogago nebabe.
27 Ya lite lago ka'anilo Yoniu nona'a lu'ehina: Kokulumaluguti Hu'mau
ana'ina mone bomofihi emilina ya ai'a lilina'a huto menohibe.
28 Koyapa'i kaga mone ma luto lu lepi'ohunamo lenalitini akeheli'ahabe.
Nani Mesia'ita menohunaya Hu'mau nele'mo kohe to etoto noho lifigo
o'ohube.
29 To bo moneuba a'i mone lilagomo ana a'i ai'a liha'a minolata nohibe.
To liha'a lina bomofihi lalu'afu ho tito bagaguti lina kaga keheliloto gelo sipi

bito liha'a ma'asi li'ehina bomofihi bagaguti kaga kehelilata nohibe. Ya'ma suhi luto yatai nani komopa'nigu sipi negelo nobube.
30 Ai gi'a tito sipi nominenogo nani nigi'ni limito nesi'asi minalibe.

Kokulumaluguti limi'ehina bo

31 Ai ifogati o'ehina bo asaga'nalo ai kaba'a nohibe. To ma meto huto hu'ehina bo ai mana melugu bomo nohinogo melugu ninanamofihi kagago lulata nohibe. To ai kokulumatogati o'ehina bouba asaga'na be ligito tito nohibe.
32 Ai asaga'na abu go'ehinamofi hiti to asaga kaga akeheli'ehinamofi hiti lu yege holata nohibe. Ya hulata nohinaya bo moneuba ana kaga'a keheli bati huto mege'i memololata nohibe.
33 To bo moneuba kaga'a li pili kolotomo Hu'mau ma'nakago lulata bo nohibe lulata nohibe.
34 Hu'mau ho lifigo o'ehina bouba Hu'mamofihi kaga'ago lu yege holata nohinaya hena'mugope Hu'mamofihi Sikalafu'auba aitoga bai to'ehigo yabe.
35 Afo'afu Pana'a laga'a gofa besigo kibi'ehina pana'ni yabe luto aitogago meha'a emi su holoto asaga'na ai yaha'a loko molo'ehibe.
36 Bo moneuba Hu'mamofihi Pana'a komopa'a emito gi'a liyafa hilina bati huto minoba minoba hilina'mu yabe. To bo moneuba Hu'mamofihi Pana'a kaga'a keheli meemilina to mege'i memalalina ya'ma Hu'mau hima muhi fi etenogo minoba minoba hepa'i melilina'mu yabe.

4

Yesu Samalia hepato a'i hiti ka beto hu'ehina

1 Ya'mana kana'alo Felosi bomagi Yesu Yonihi be ligito babu boana'i nagami'i folo epoloto aposolo naga'a enele'mo lolo nohibe lana kaga keheli'ahana yabe.
2 Ya hu'ehinaya Yesu boana'i nagami'i mefolo epolo'ehina ai aposolo pana'amagi nagami'i fele epele'ahana yabe.
3 Yesu Felosi bomagi ai kumu li'ahana kaga akeheliloto Yutia meluguti he'mito Galili kegi'a bilube'mu nohuto,
4 Samalia kegi'a folaganugu i gofa hoto bu'ehina yabe.
5 Ya huloto Samalia kegi'a Saika hepato koyapa'i Yakopu pana'a Yosefehi emi'ehina me'i lebato neheti'ehina.
6 Analo koyapa'i Yakopu hepeligi'ehina nagami gelumu'i ninalo Yesu kapo foto'i moloto ago kosele'i hago analo mino basu bi'ehina ya fuligaha kana'alo yabe.
7 Ai analo nohigo Samalia a'i moneuba nagami'i hefilube'mu o'ehina. Ya higo ana a'i lu emi'ehina: Nagami'i mone hefi nimitogo nalube.
8 To enali aposolo pana'amagi hepatogati nose'na mina fite lite alune'mu abi'ahana yabe.
9 Ana a'uba Yesuhi lu emi'ehina: Akae, kai Yuta bomo nohata nani Samalia a'mo nohube. Enali Yuta bona'magi Samalia bona'i hiti koguna ite meneminanamo ninaya henabe luto nagami'i hefi nimibo nolane?
10 Ya ligo Yesu ka'alo nona'a lu emi'ehina: Hu'mau hetofana epilata nohina hiti to nagami'i hefi nimibo luto koloka nohana bo hiti kai keheli'ahatita, ai'i loka hatago mino kosaba nagami'i kimitita'mu yabe.
11 Ya ligo ana a'uba lu'ehina: Sipi bo, kai somoka ito meo'ahata ma keligu nagami'i afehi emagu nina kai mino kosaba nagami'i hiya'agati lilata ni'ibe.

12 Koyapaˈi Yakopu tatatifu ma hepeligise nagami keli limiˈehibe. To ai yagapanaˈa hiti bulumaka sipisipi yagaˈa hiti mana nagamiluguti hefi epigo neˈahanamo ninaya kai amuyakauba Yakopuhi amuyaˈa be ligiˈehibe nolapihe?
13 Ya ligo Yesu lu emiˈehina: Ma nagamiˈi nalana bonaˈi akuˈi nagami kumu epesilinaˈmu yabe.
14 To nani epilubeˈmu nohuna nagamiˈi bo moneuba nalina aku akuˈi nagami kumu mebesilinaˈmu yabe. Nani emiluna nagamiˈuba ailuguti ipi opoho nagamiˈuba nohinaˈa huto se menose logoba logoba hilinaˈmu yabe.
15 Yesu Ya luto ligo ana aˈuba luˈehina: Sipi bo, kai yaˈmana nagamiˈi nimiˈehitogo nagami kumu menebesinogo alihi yupahaˈamagati oto kosele liliˈna tito nagamiˈi akuˈi mehefilube.
16 ya ligo Yesu lu emiˈehina: Kai buto bahaka kehe ito malo aliyo.
17 Ya ligo Yesuhi ana aˈuba lu emiˈehina: Nani bahaˈni menohibe. Ya luto ligo Yesu lu emiˈehina: Bahaˈni menohibe luto nolata yaˈma maˈnaka nolane.
18 To bo 5 yamagi liˈahatamoya yatai nehaˈina bo ai bahaka menohibe. Kai maˈnaka lu nimiˈahane.
19 Ya noligo ana aˈuba topa hoto luˈehina: Akae. Sipi bo, yatai aˈnokeheli ketobe, kai kaga lu huto hulata bo nohane.
20 Koyapaˈa Samalia tataˈnigi ma kosagu tite HuˈmamofihiÌ enegelo bi emite giˈa li saga hiˈahana ninaya lenali Yuta bonaˈmagita ma lite lilata nehabe. HuˈmamofihiÌ gelo bi emilata hepaˈi Yelusale niˈibe.
21 Ya ligo Yesu lu emiˈehina: Ma aˈi yale, nani lusiga luto lu nokumube. Alihi mone kanaˈalo ma kosalokofi to Yelusale hepatokofi bonaˈmagi HuˈmamofihiÌ enegelo bi meemilanaˈmu yabe.
22 To lenali Samalia bonaˈmagita ya bomofihiÌ gelo bino emutagi lite keheliya meise minelata nehabe. Lali Yuta bonaˈmagita legelo bi emilata nohuta boya lali keheli sepa i etoˈohune. To HuˈmauÌ leleˈmo lubuto biseˈna lali Yuta bonaˈmagitagu li huto huˈehibe.
23 ya huˈehina kanaˈa alubeˈmu huˈehina kanaˈa ma ahuto huˈehibe. To bonaˈi HuˈmamofihiÌ enegelo bi emilata nehanamagi enali enemehaˈa hiti bati suhi lusiga suhi lite gelo bi emilabe. Ya nehinogo Afoˈnifu ana suhi lite gelo bi emilana bonaˈi lagaˈa besilinaˈmu yabe.
24 HuˈmauÌ ai Sikalafuˈi nohibe. Enali Sikalafuˈuba enheheˈmenogo gelo bi emiluneˈmu nehite maˈnaka suhi hilabe.
25 Ya ligo ana aˈuba luˈehina: HuˈmauÌ ho lifiˈehina bo ai Kilisitou yabe lite giˈa helata nehana bo alibe liˈahanamoya nani akeheliˈohube. Ai oloto asagaˈnamofihi kagaˈa lu limilinaˈmu yabe.
26 Ya ligo Yesu lu emiˈehina: Kai hiti kaga luto yatai nohuˈina, nanimo nohube.
27 Ya noligo anaˈasilo Yesuhi koko panaˈamagi nehetilete ai aˈi mone hiti kaga beto nehaˈigo bu gete topa heˈahana. Enali aˈmo henana lilane melite to Yesu henabe luto lu noemine loka mehese faˈmene mineˈahana yabe.
28 Ya hago ana aˈuba nagami somoˈa analo noheˈmito tauniga buto bonaˈi ma luto lu epiˈehina:
29 Nani koyapaˈi lolo huˈohunana lu hokolo huto lu nimi su nohana bo lenali bite bu galo. Ai HuˈmaÌ ho lifiˈehina bo Mesia nohifi fato bo nohibe?
30 Ya luto lu epigo enali hepaˈanigati heˈmite bite Yesuhi bu geˈahana.
31 Ya nehago koko panaˈamagi Yesuhi noseˈnaka nobo lite goˈna biˈahana.
32 Ya nelago ai lu epiˈehina: Lenali mekeheliˈahana noseˈna lugaˈa nani liˈohube.

33 Ya ligo koko panaˈamagi ai loka hago ai loka hago hete ma liˈahana:
Noseˈna mone bouba ito oto emiˈehifi lite lu keheliˈahana.
34 Ya nehago Yesu lu epiˈehina: Noho lifiˈehina bouba liliˈna malalina
agoya hu emito liliˈnaˈa li baga iluna yaˈma noseˈnaˈni legi huto niˈibe.
35 Lenali yaˈma lite nehabe. Noseˈna legeyaˈa ligisemofihi kanaˈa ikahi
loegi loegi niˈibe. Nani lu nolepunagi foyatini belelete bu go bati hilo.
Noseˈna uyaˈi alo su hoˈehibe.
36 Bo mone ai noseˈna legeyaˈa ligi nupa nohinalo minaˈa lito minoba
minoba husemofihi noseˈnaˈa li nupa nohibe. Noseˈna he kololata nohina
bo hiti ligi nupa hulata nohina bo hiti etali moneko suhi lite etegelo bilaˈibe.
37 Bo moneuba noseˈna nohekelenogo moneuba ligi nupa husemofihi
kagaˈa lu nolepunaya maˈnaka niˈibe.
38 Koyapaˈi fato bonaˈmagi liliˈna lite he keleˈahana foyagu lenali bite
noseˈnaˈa ligi nupa hilabe luto nani lenoho lifiˈohube. Lenali ana foyagu
liliˈna meliˈahana faˈmene minaˈa enalitogati lilata nehabe.
39 To asagaˈna koyapaˈi huˈohunamofihi ma bouba lu huto hu su ho
netoˈehibe luto ana aˈuba lu epinaˈmu lite Samalia nohi hepaga nehana
bonaˈmagi babu lite Yesuhi keheli uleˈale hi eteˈahana.
40 Enali Samalia bonaˈmagi Yesutoga ete lali hiti minalune lite koyo koyo
bite kehe iˈahana. Ya hanaˈmu luto Yesu enali hiti yege loemo minoˈehina
yabe.
41 Ai lu epina kagamofihi babu bonaˈmagi keheli emiˈahana.
42 Ya hilete ana aˈmofihi ma lite lu emiˈahana: Yatai lali keheli amuya
molone. Kai lu limita kaga niˈigopa laliti bagaˈaguti akeheli etone. To
ai lusiga maˈnaka luto asaga melugu boanaˈi oto eneleˈmo enubuto bilibe
liˈahana bomo nohibe lite liˈahana yabe.

Yesu gamani bomofihi panaˈa leˈmo ye koˈehina

43 Yesu yege loemo ana hepato minoto alihi heˈmito Galili metoga
buˈehina.
44 Yesu aiˈa kaga mone ma lulata luˈehina yaˈma akuˈi lu epiˈehina:
Kaga lu hokolo lulata bouba meˈalo nehetilina aiˈa bonaˈamagi koyone hu
meemiˈahanaˈmu yabe.
45 Ya luloto ai Galili melugu nehetigo anaga bonaˈmagi be tigiˈahana.
Henaˈmugope koyapaˈi Pasa noseˈna Yelusale hepato li nupa hite nana
kanalo topa hoseˈna fato fatoˈi li huto huˈehina enaliˈani bu geˈahanaˈmu
lite yabe.
46 Koyapaˈi Kena hepato Galili melugu Yesu nagami lafatu bai nagamiˈi
li lolo huˈehinalo buˈehina. Kapaneami hepato gamani bomofihi panaˈa
besigo minoˈehina bo ana hepato minoˈehina.
47 Yesu Yutia meluguti heˈmito Galili kegiˈa noabe lanaˈa ana bouba
keheliloto panaˈa Kapaneami hepato filiseˈna maˈasi nohina kehe inogoˈni
oto leˈmo ye kalibe, luto Yesu nohinalo buˈehina.
48 Ya higo Yesu lu emiˈehina: Lenali kagaˈni keheli menimise nehite
babeyafana fato fatoˈi li huto hinogoˈni bu gelete nani kumu keheli uleˈale
hilata nehabe.
49 Gamani bouba luˈehina: Sipi Bo, panaˈni fili laligi meleˈisi nemegeˈi
obo.
50 Ya noligo Yesu lu emiˈehina: Kai panaka ye kalinaˈmu yagi abubo. Ya
luto ligo ana bouba Yesu lu emiˈehina kaˈa keheli uleˈale huto buˈehina.
51 Kapogu nobigo koko panaˈamagi kaga lite ete ma lite lu emiˈahana:
Panaka aye koto nohibe.

52 Ya nelago ai hena kanaˈalo panaˈni ye koˈehibe? Ya ligo enali lu emiˈahana: Yago utehi gufalo mukoho akoho nolina su ho etoˈehibe.
53 Panaka ye kalibe luto yaˈmana kanaˈalo Yesu lu emiˈehina kaˈauba ekesa hokolo huˈehina. Yaˈmu lite ai nagaˈa hiti Yesu kumu keheli uleˈale hi eteˈahana.
54 Alihi Yesu Yutiˈa metogati heˈmito Galili kegiˈa oloto yaˈma loe yupahi sipi liliˈna babeyafana li huto huˈehina yabe.

5

Betesaita hefuhi nagami beleto Yesu bo mone leˈmo ye koˈehina

1 Yaˈmanana su holago alihi Yuta bonaˈmagi mono fuli li nupa hite noseˈna nalana yupahi Yesu Yelusale hepatoga tiˈehina.
2 Mone nagami gelumu kumu Hibulu nogoguti Betesaita yabe lite giˈa helata nehana mone sipisipi yagamagi sipi kasihaˈanilo Yelusale minoˈehina. Yaˈmana gelumu nagami beleto mino enabasu bilata nohi nayahi mone kegiˈa su hago minoˈehina.
3 To yaˈmana gelumu nagamiˈuba mopo hilinaˈmu geba hite babu bonaˈi enubu pisi luˈehinafi, enigi enayahi foipa loˈehinafi, to felisaˈani amuya memoloˈehinafi babu lite enabasu bilata nonugu li gehesa hite mineˈahana yabe.
4 To kanaˈamu kanaˈamu Huˈmamofihi ageloˈauba ana nagami gelumuˈi li mopo nohigo besiˈehina bo moneuba kohe toto ana gelumu nagamilugu nokago besiseˈna leˈmo ye kolata huˈehina.
5 Bo mone koyapaˈi besigo 38 kufu be ligiˈehina anagu minoˈehina.
6 Ai analo melugu koloto nohigo Yesu bu goloto ˈa besigo yatama kanaˈa minoˈehibe luto akehelito ma luto loka hoˈehina: Kai ye kalube luto nokehelipihe.
7 Ya luto loka hago ana bouba Yesuhi lu emiˈehina: Sipi Bo, gelumu nagamiˈi mopo nohigomo bo moneuba neheˈmoto anagu neleˈmo menomalabe. Naniˈni ana nagamilugu limilubeˈmu nohugomo fato bonaˈmagi nebe ligite yataˈa limite ye kelata nehabe.
8 Ya luto ligo Yesu lu emiˈehina: Ho tito nebelusaka lito kapo molobo.
9 Ya noligo anaˈasi meleˈisi ana bo besiseˈna su hago nebelusaˈa lito kapo moloˈehina yabe.

To yaˈmana kanaˈa fuli yupahi yabe.
10 Yaˈmu lite Yuta bomagi besiseˈna ye kana bomofihi li emiˈahana: Yatai fuli yupapo nina. Kai keya kaga oˈe luto moloˈohutamofihi pelesa ito nebelusaka kofito noane.
11 Ya lago enali kaˈanilo nonaˈa lu epiˈehina: Neleˈmo ye kana bouba nebelusaka lito kapo molobo luto lu nimigo ai bagaˈa liyafa huto noobe.
12 Ya ligo enali loka heˈahana: Nebelusaka lito kapo molobo luˈehina bo ai kiyiˈafube.
13 To ai ye koˈehina bouba leˈmo ye kana bomofihi giˈa keheli bati mehuˈehina. Henaˈmugope bonaˈi babu lite li gehesa hanaˈmu luto Yesu abufa huˈehigo yabe.
14 Alihaˈa Yesu ana bo sipi mono nonugu nohigo bu goloto lu emiˈehina: Kai bu gobo, yatai ye koto nohane. Mone sipi ketaˈa hiti alihi kaitoga akuˈi huto hu laligi foipana nohata heˈmibo.
15 Ya ligo yaˈmana bouba buto Yuta bo lu epiˈehina: Yaˈma bo Yesu neleˈmo ye koˈehina yabe.

16 Fuli kanagu besiˈehina bomofihi leˈmo bati huˈehinaˈmu lite Yuta
bomagi ana yupahi fite Yesuhi kalanaˈi molo etaluneˈmu hiˈahana.
17 Ya nehago Yesu lu epiˈehina: Nani afoˈnifu asaga kanagu liliˈna lilata
nohinago nani ana huto liliˈna lilube.
18 Ya luto lina kamuˈi Yuta bomagi enipagu logo sipi bigo enugufaˈani
uleˈale hite Yesuhi ho fililuneˈmu anaˈasilo hiˈahana. HenaˈmugopeaifuliKanaˈanilo oˈe liˈahanamofihi pelesa noito Huˈmananiˈniafoˈnifunohibe
luto Huˈmahitiaiˈaleˈmomonekohinaˈmuyabe.

HuˈmamofihiPanaˈaubaliliˈnalilinamofihigiminoˈehina.

19 Ya hago Yesu lu epiˈehina: Nani maˈnaka lu nolepube. Panaˈubanasanaaiekesagutimonelihutohulatamenohibe. Yataˈaafoˈafulolohigobugoloto lolo hulata nohibe. To afoˈafu lolo hulata nohina suhi Panaˈaubaanasuhilolohulatanohibe.
20 HenaˈmugopebitahinaPanaˈanohigoasagaˈnalolonohinaPanaˈalepilata nohibe. To yaˈmana be ligito sipi amuyana afoˈafu lepinogo lenali
bu gelete lenekesa yigi babu lite akae lilanaˈmu topa hilabe.
21 Afoˈafufiliˈahanabonaˈiakuˈieneleˈmohotikosabahulatanohinaˈa
yaˈmaanahutoPanaˈaubalagaˈabesilinabonaˈifiliˈahanagutieneleˈmo
ho tilinaˈmu yabe.
22 To afoˈafu bonaˈi foipanalo ka foya melilina ai Panaˈamofitogaanaliliˈnamoloˈehinagoaisigofoipabonaˈikafoyaliepalalinaˈmuyabe.
23 To asaga bonaˈmagi afoˈafitoga enegelo bi emite giˈa li saga nehanaˈa
hite Panaˈamofihianahilabe. To mone keneˈubaPanaˈaagoyahu
meemilina, ho lifiˈehina afoˈafihi agoya hu meemilinaˈmu yabe.
24 Nani maˈnaka lu nolepube, keneˈi moneuba nani kaˈni kehelito li pili
kotoˈa to noho lifiˈehina bomofitoga komopaˈa malalina yanauba mino
bati huto minoba minoba huseˈna yaˈma liˈehibe. To ai ka foya melilina
filiseˈnamofihi be ligito akuˈi mino kosaba huseˈi ali su hoto nominabe.
25 Nani maˈnaka lu nolepube, kanaˈa huto hilubeˈmu huˈehina kanaˈa
yatai ahuto huˈehibe. To enali filise bonaˈmagi HuˈmamofihiPanaˈamofihi
nogoˈa kehelinogo luga bonaˈi kehelite li pili kalanamagi mino kosaba
hilanaˈmu yabe.
26 Mino kosaba huseˈnamofihi AfoˈafinuguninaPanaˈmofitogafitufo
emigo aiˈagu mino kosaba huseˈna niˈibe.
27 To ai Kokulumaguti limiˈehina Bomo nohinago asaga ka foya li
epoloseˈnalo Panaˈamofihigiemiˈehibe.
28 Asaga bonaˈi kene keligu nehanamagi HuˈmamofihiPanaˈamofihi
nogolo lilana kanaˈa noanagi lenali topa hete lenekesa yigi babu melilo.
29 To enali filise bonaˈi ya hite nogoˈa kehelilete kene keliguti ho tilabe. Ya
hilete enali bati foya liˈahanaˈamagi ho tite mino kosaba nehinogo to foipa
foya liˈahanaˈamagi ho tite minago Huˈmauenifisailotokafoyaliepalalibe.

LugaˈabonaˈmagiYesuhihapaˈaluhutohiˈahana

30 Anaˈinamonenaniˈninekesagutilihutomehilunaˈmuyabe. Afoˈnifukagalunimiˈehinaˈahutobonaˈikagaˈanilokohilunaˈmuyabe. Kafoya
noli epolonauba bati hulata nohinaya henaˈmugope naniˈni nemehaˈnilo
meluna ai noho lifigo limiˈohunamofihi megeˈi moloto nolugo yabe.
31-32 To naniˈnisigo kaga mone naniˈnimuˈi lu noepugomo lamaˈnaka lolo
menohinaya to fato bo moneuba nani kumu ya huse bo nohibe luto kaga
noligomo nani kumu ya maˈnaka nolibe luto kehelilata nohube.

33 Koyapaˈi lenali koko panatini enoho lifigo Yonitoga lite bago ai maˈnaka alu epiˈehibe.
34 Bo moneuba nani hapaˈni lu lepilinamofi kumu nekesa yigi mupa ito meluna lenaliˈi Huˈmau akuˈi lenubuto bilinamofi kumu luto yaˈma kaga lu nolepube.
35 Libi logouba asaga bonaˈi eneleˈmo besa nolanaˈa huto Yoniu nohigo ana fana mehaˈagu lenali hupamone kanaˈasilo komopatinigu laga higo lenegelo bite mineˈahabe.
36 Ya huˈehinaya Yonihi be ligiˈehinanauba nani hapaˈni yatai lu huto nohibe. Asaga liliˈna nani kumu lito li su halane luto Afoˈnifu nimiˈehina nani nolube. Yaˈmana liliˈna nolunauba aiˈa boanaˈi enelepinogo bu gelete Huˈmau ho lifigo limiˈehinagi lite lilabe.
37 To Afoˈnifu aiˈa noho lifiˈehinauba nani hapaˈni lu huto ahuˈehibe. Lenali okabaˈa mone bu gela to bagaguti kaga mone nesiˈa kehelila mehiˈahabe.
38 Yaˈmu luto ai kaˈa lenalilugu meniˈibe. Henaˈmugope ai Panaˈa ho lifigo oˈehinamofihi keheli uleˈale mehilanaˈmu yabe.
39 Lenali mono bukugu fayahi keyeˈahanamofihi mino kosaba hilana limilibe lite ana fayahi loko luku hite asaga kaga goˈehina bu gelata nehabe. To yaˈmana fayahuba nani hapaˈni kumu lu huto huto lu lepilata nohibe.
40 Nani yaˈma mino kosaba huseˈna lepilube luto nolugo lenali lilune lite akuˈi nanitoga mealuneˈmu nehabe.
41 Bonaˈmagi nani nigiˈni li saga hilanamofi kumu nani sa sa menohube.
42 Ya nohuna lenali hapatini akeheliˈohube. Huˈmau kekeˈi lu lepoloˈehinana lenali komopatinigu meninamoya nani akeheli lepoloˈohube.
43 Nani Afoˈnifihi giˈalo oˈohunamo lenali nani kaˈni keheli menenimibe. To bo moneuba aiˈa giˈalo oˈehigomo lenali be tigite kaˈa lilata nehabe.
44 Mone lenalalutinigitogati sipi lenigi lilata nehana lenigi Huˈmamofihi aitogatiko olata nohina lenali melilata nehabe. Ya hiˈahana hiyaˈa keheli uleˈale hite komopatini emilabe?
45 Nani kumu afoˈafito lenifisa inogo ka foya li letalibe lite lenali mekehelilo. Moseu ai leheˈmalibe lite kehelilata nehana bouba ai lenifisa iloto ka foya li lepalalinaˈmu yabe.
46 Lenali Mosehi kaˈa keheli li pili keˈahatita ana hite nani kaˈni keheli pili katitaˈmu yabe. Henaˈmugope ai nani kumu luto fayahi koyapaˈi goˈehina yabe.
47 To Moseu fayahi goˈehina kagaˈa li pili kete megeˈi memalanago hiyaˈa hite nani kaˈni li komopatinigu malalana niˈibe?

6

Yesu 5,000 boanaˈi noseˈna epiˈehina
Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Lk 9:10-17

1 Yesu ya luto kaga alu epi su holoto alihi Galili nagami hefuhi Taibiliasi yabe lite gi helata nehanaga i gofa hoto buˈehina.
2 To ai topa hosemofihi fato fatoˈi enebesiˈehina bonato li huto higo babu boanaˈi bu geˈahanamagi megeˈi lifite biˈahana.
3 Yesu lapa luga tito kosa bohupoto panaˈaloboˈa hiti meto mineˈahana.
4 Yuta bonaˈmagi fuli kanaˈani Pasa noseˈna li nupa hite nelata nehana kanaˈani o leba toˈehina.
5 Yesutoga babu boanaˈi megeˈi lifite neago bu enogolotoˈa Filipihi ma luto lu emiˈehina: Hiyaˈagati noseˈna mina fito ma boanaˈi epinogo nalabe?

6 Yesu aiˈi hilina suhi akeheliˈehinamoya Filipiu henabe lilifi luto fi taga
hu etoˈehina yabe.
7 Ya ligo Filipiu luˈehina: Noseˈnaⁿⁿ 200 kinaloti mina fito ma bonaˈi epiluta
lugaˈa butomo heˈmilinaˈmu yabe.
8 Ya ligo aposolo panaˈa mone Simoni Pitahi gonaˈa Atulu ma luto
luˈehina:
9 Beleti noseˈna nayahi mone kegiˈa su hago fayaˈi loe hiti panaˈi moneuba
liˈehinaya ma babu boanaˈi enubuto mebilinaˈmu yabe.
10 Ya luto lulago Yesu lu epiˈehina: Lenali silaga boanaˈi lu epinogo mel-
ugu mineno. Analo kifiˈna nebelusa legi ninalo bosigo 5,000 mineˈahana.
11 Enali melugu mine su helago Yesu beleti noseˈna lito nunumu huto
Huˈmamofitogaⁿⁿⁿⁿⁿⁿ fokehi holoto ana bonaˈi guna i epi epi huˈehina. To loe
fayaˈmo lito ana suhi huloto epigo nete enumu huˈehina yabe.
12 Asaga bonaˈi ana noseˈna nete enumu hulago Yesu panaˈaloboˈa lu
epiˈehina: Noseˈnaⁿⁿⁿⁿⁿⁿ letuhaˈa nelete neheˈmina yakalesa mehilutagi lenali li
nupa hilo.
13 Ya ligo nayahi mone kegiˈa su hago tumo beleti neˈahanaguti letuhaˈa
li nupa hite 12 sulu suluˈya li bai teˈahana.
14 Ana boanaˈmagi Yesu babeyafa suhi sipiˈa li huto hina bu gelete
liˈahana: Maˈnakaⁿⁿⁿⁿⁿⁿ luto ma boya kaga lu huto huto hulata bo ma melugu
limilibe liˈahana aisimo nohibe.
15 Ya nelago enali ete eneleˈmete bite nigihiti bo kabaˈani leleˈmo lolo
hilanaˈmu yabe luto akeheli epoloˈehina. Ya huloto anagati i minigito kosa
moneto aiˈago tiˈehina.

Yesu hefuhu nagami gupisalo kapo moloˈehina
Mt 14:22-33; Mk 6:45-52

16 Utehe kana nohigo panaˈaloboˈa hefuhu nagami beletoga limiˈahana.
17 Enali botigu tilete hefuhu nagamiˈi i gofa hete Kapaneami hepatoga
enubu bu go lite nebago sinihi giˈehina to Yesu belesaˈi enalitoga mene-
hetiˈehina.
18 To sipi habafahi liloto hege nagamiˈi lusina huto biliˈehina yabe.
19 Enali botigu bu fotoˈi nemalago Yesu nagami gupisaˈalo kapo moloto
boti lebato noago bu gelete enelesa ligo koli gofa hiˈahana.
20 Ya nehago Yesu lu epiˈehina: Nanimo noonagi lenali koli mehilo.
21 Ya luto ligo enali Yesuhi botigu leˈmo malaluneˈmu nehago anaˈasilo
botiuba nebana hepaˈmofihi nagami keheto buˈehina yabe.

Yesu kumu boanaˈmagi sa sa hiˈahana

22 Yago etekaˈa babu boanaˈi nagami hefuhi mula kegiˈa minanamagi
boti moneˈisi niˈigo bu geˈahana. Yesu panaˈalobomagi hiti mone botigu
mebuˈehina enali heˈmi etete enaliˈanigo bago bu geˈahana yabe.
23 To Yesu beleti noseˈna hiti fayaˈi hiti lito fokehi holotoˈa babu boanaˈi
epigo neˈahana hepa lebato Taibiliasi boti lugaˈa nebago bu geˈahana.
24 Ana botigu Yesu panaˈalobomagi hiti menehago bu gelete Yesuhi sa sa
hilune lite lugaˈa botigu ana boanaˈi tite Kapaneami biˈahana yabe.

Yesu bonaˈi eneleˈmo kosa huse beleti noseˈna yabe

25 Nagami hefuhi muya beletoga ana bonaˈmagi Yesuhi etafa hilete ma
lite loka heˈahana: Tisao, maga hiya yupahi oˈahatabe?
26 Ya lite loka hago Yesu lu epiˈehina: Nani maˈnakaⁿⁿⁿⁿⁿⁿ lu nolepube.
Lenali nani kumu sa sa nehanaya nani liliˈna sipiˈa suhi li huto huˈohuna
muyaˈalogope, beleti no lenumu hiˈahanamoˈmu lite naniˈi sa sa nehabe.

27 Minoba minoba mehilina noseˈnalo lenali foya melite minomo tito minoba minoba hilina noseˈnaloko foya lilo. Ai yaˈma noseˈna mino bati minoba minoba huseˈnamo yabe. HuˈmauPanaˈamofihi yaˈmana noseˈna mino kosaba husemofihi lepilibe luto giˈa aˈemiˈehibe.
28 Ya luto enali Yesuhi loka heˈahana: Lali hena suhi huloto Huˈmamofihililiˈnaˈa li etalune?
29 Ya lago Yesu kaˈanilo nonaˈa lu epiˈehina: Huˈmamofihililiˈnaˈa ma huto niˈibe. Aiˈa ho lifigo oˈehina bomofitoga komopatini emite minalo.
30 Ya ligo enali loka heˈahana: Amuya babeyafana hena huseˈi kai li lubulo hitogo bu goloto kaitoga komopati kimilune? Kai hena foya li huto hilata niˈibe?
31 Mono kagu ma luto ninaˈa hite tatatigi mana noseˈna ka melugu aˈneˈahana yabe. Ai kokulumalugu beleti noseˈna nalabe luto epiˈehina yabe.
32 Ya lite lago Yesu kaˈanilo nonaˈa lu epiˈehina: Nani maˈnaka lu nolepube. Moseu kokulumalugu beleti melepiˈehina, nani Afoˈnifukokulumalugulusibeletilepilatahuˈehina yabe.
33 YaˈmanabeletiHuˈmauepilatahuˈehinaubamelugu boanaˈienele ˈmo mino kosaba hilibe luto kokuluma hepaˈi heˈmito limiˈehibe.
34 Ya luto ligo enali Yesuhi lu emiˈahana: Sipi bo, yaˈmana beleti asaga yupahi limibo.
35 Ya lite lago Yesu lu epiˈehina: Eneleˈmo mino kosaba huse beleti naniˈni nohube. Bo moneuba nanitoga alinamofihi kauˈna mehalibe. To komopaˈa nanitoga nimilina bomofihi nagami kumu mebesilinaˈmu yabe.
36 Ya huˈehinaya koyapaˈi nani alu lepiˈohube. Lenali naniˈi abu negeˈahanaya keheli pili menekabe.
37 Asaga bonaˈi nani Afoˈnifunimilinamaginanitogaalanaˈmuyabe. To nanitoga alana bonaˈi enubunepa ito eneleˈmo meheˈmiluna ˈmu yabe.
38 Nani noho lifiˈehinamofihi megeˈi moloto liliˈna lilube luto kokuluma heˈmito limiˈohube. To naniˈni nemehaˈnilo liliˈna mone meliluna ˈmu yabe.
39 Ai noho lifigo limiˈohuna bomofihi mehaˈa ma huto niˈibe. Ai boanaˈi nimiˈehinaguti mone keneˈi li sibina mehu etalibe kokuluma hiti meˈi hiti su halina yupahi akuˈi eneleˈmo saga huto kosaba hilunaˈmu yabe.
40 Afoˈnifuˈmalutokeheliˈehibe. Asaga bonaˈi panaˈa bu gelete komopaˈani emilanamagi mino kosaba hepaˈi lilabe. Ya hinogo nani kokuluma hiti meˈi hiti su halina yupahi eneleˈmo ho ti kosaba hilunaˈmu yabe.
41 Nani kokulumaluguti limiˈohuna beleti nohube lina kamuˈi Yuta bonaˈmagi gulu gulu bilete ipakafa heˈahana.
42 Ya hilete liˈahana: YaˈmaboYosefehepanaˈaYesuumonohifihe? Ai afoˈafinogo itoˈafinogo akeheliˈohutamo minaya yatai ai hena hibe luto kokulumaluguti limiˈohuna bo nohube nolibe?
43 Ya lite nelago Yesu lu epiˈehina: Lenalitini lenugufagu gulu gulu mebilo.
44 Bo moneuba aiˈagati nanitoga mealina Afoˈnifunoholifiˈehinaubananitogaleˈmo kefefe higo olenogo alihi kokulumaˈi hiti meˈi hiti su halina yupahi nani ana bomofihi leˈmo ho ti kosaba hilube.
45 Kaga lu yege holata bomagi fayahi mone ma lite: Asaga bonaˈi HuˈmauenelepilibeYaˈmakoyapaˈigeˈahananiˈibeAfoˈnifitogatikagalite kehelilete li pili kelata nehanamagi nanitoga elata nehabe.
46 Bo moneuba AfoˈnifihibumegoˈehibeAiHuˈmahitinohinatioˈehina bouba aisigo Afoˈafihibug

48 Mino kosaba huto minoba minoba beleti nose'na nani'ni nohube.
49 Ka melugu tatatinigi mana nose'na ne'ahana ya enali fili'ahabe.
50 Ya hi'ahanaya to kokuluma'i he'mito limi'ehina beleti mone kene'uba nalina ai aku'i mefililina'mu yabe.
51 Mino kosaba huse beleti kokulumaluguti he'mito limi'ehinamoya nani'ni nohube. Ya'mana beleti nose'na mone bouba nalina ai minoba minoba hilina'mu yabe. Ana beleti nose'na nani emiluna nani'i nugufa'ni yago melugu asaga bona'i epi baga inogo enali ana hite minoba minoba hepa'i lilabe.
52 Ya luto lu epina kaga'mu Yuta bomagi bela ka lite kenasabo bibu bibu hite li'ahana: Ya'ma bouba hiya'a huto gufa'a liminogo naluta kaga nolibe?
53 Ya lite lago Yesu lu epi'ehina: Nani ma'naka luto lu nolepube. Kokulumaguti limi'ehina Bomofihi gufa'a hiti golaha'a hiti menalana mino kosaba huse'i lenalilugu meminalina'mu yabe.
54 To bo moneuba nani nugufa hiti golaha'ni hiti nalinauba minoba minoba hepa'i bati'a li'ehinogo su hose kana'alo alihi nani le'mo ho ti kosaba hiluna'mu yabe.
55 Hena'mugope nani nugufa'niya nose'na mana'a ni'ibe, to golaha'niya ana huto nagami'i mana'a ni'ibe.
56 To mone kene'uba nani nugufa'ni hiti golaha'ni hiti nalinauba naniloga mineno to nani aimogu minenogo huto monekolugu minalu'ina'mu yabe.
57 Mino kosaba huse Afo'nifu noho lifi'ehina'mu nani ai kehelito minoba minoba nohube. Ya'mana suhi huto nani'i nalina bouba nani keheli minomo tubuto minalina'mu yabe.
58 Ya'ma noluna beletiya kokulumaluguti limi'ehibe. To koyapa'i tatatinigi nelete fili'ahana beleti'mu menolube. Ya'ma nani noluna beleti nalinauba mefililina minoba minoba hilina'mu yabe.
59 Kapaneami hepato bona'i li gehesa huto mono kaga lu kehelilata nehana nonugu Yesu asaga kaga ya'ma enelepi'ehina yabe.

Minoba minoba husemofihi ka'a Yesu lu'ehina

60 Yesuhi koko pana'amagi kehelilete ma lite li'ahana: Ai enebe ligi'ehina ka amuya kaga nolelepibe. Kiyi'afu ana kaga kehelilina ni'ibe?
61 Yesuhi pana'alobo'amagi ya lite gulu gulu bite nelana kagalo komopa'anigu bu enogoloto lu epi'ehina: Nani ma noluna kagauba latahatini lenele'mo negi nonago he'milune'mu nehafihe?
62 Kokulumaguti limi'ehina Bouba koyapa'i mino'ehina hepatoga aku'i tilina ya hena huto ni'ibe?
63 Sikalafu'uba ai'a aku'i bona'i enele'mo kosaba hulata nohibe. Fa'mene lugufauba nesi'asi lehe'molata nohibe. Ya'ma nani noluna kagaya mino kosaba huse'na hiti Sikalafu'i hiti nina ninamofihi lu nolepube.
64 Ya nohunaya luga'amagita nani kaga'ni keheli pili mekabe. Yesuhi fateha'a li enayanugu bilina bo hiti to kaga'a li pili mekalana bona'i hiti koyapa'i komopa'anigu abugo fulu ti'ehina yabe.
65 Ya'mu luto kaga mone'a hiti molo emito ma luto lu epi'ehina: Ya'ma lilabe luto'ni nani ma luto lu lepi'ohuna yabe. Bo mone'mofihi Afo'nifu amuya meemilina nanitoga mealina'mu yabe.
66 Yesu ya luto lina ka'amu lite pana'alobo'a mege'i lefelili hana enali luga'amagi he'mi etete tili tele hite bila ela hi'ahana yabe. To aku aku'i i behe hite ai hiti minomofa'na mehilune'mu hi'ahana.
67 Ya hago 12 koko pana'amagihi Yesu enoloka ho'ehina: Lenalibe, lenali ana hite he'mi netete bilafi?

68 Ya luto enoloka hago Simoni Pitau ka'alo nona'a lu'ehina: Sipi Bo, lali
kiyi'afitoga biluta'mu nolane? Minoba minoba huse'na episemofihi kaga'a
kaitogago ni'ibe.
69 To kai Hu'mamofihi lamana pana'a monekomo nohane luto komopati
kaito kimito keheli ule'ale ahu keto'ohune.
70 Ya luto lina ka'alo Yesu nona'a lu epi'ehina: Nani 12 koko panana'i
lenele'mo'ohunamo ni'ifihe? Lenali folagahatiniguti mone kene'i foipa fele
nohibe.
71 Simoni Isikelioti yabe lite gi helata nehana bomofihi pana'a ai aposolo
bo mone nohina'a gi'a Yutasi ai Yesu kumu fateha'amagi enelepilina
yanana'mu Yesu lu'ehina yabe.

7

Yesuhi gonamu tamu'amagi ai'i komopa'ani meemi'ahana

1 Ana kaga su holago Yesu Galili kegi'a kapo moloto bu'ehina. To Yuta
bona'i Yutia melugu nehanamagi kofohi legete ho fililune li'ahana'mu luto
ana kegi'a mebu'ehina yabe.
2 To Yuta bona'magi fuli kana'ani keya ka mele'ahana bokisimofihi yege
nohi gi ete'ahana kan'a yabe lilata nehana kana'a leba to'ehina.
3 Ya higo Yesuhi gonamu tamu'amagi ma lite lu emi'ahana: Kai ma hepa'i
he'mito Yutia kegi'a bitogo pana'alobokamagi yatai nolita foya bu galabe.
4 Bo moneuba gi'a keheli baga ilabe lutomo ai asaga'na suguna huto
lolo hulata menohibe. To kai ya'mana supo nohutomo asaga boana'magi
enubulo li huto huto lolo hitogo bu galabe.
5 Ai'a gonamu tamu'amagi keheli sepa mei'ehite ya'ma kaga li ete'ahana
yabe.
6 Ya lite lago Yesu lu epi'ehina: Nani kana'ni lamana'a meo'ehibe. Asaga
kanaya lenalitini bilata kanatini bati hutomo ni'ibe.
7 To ma melugu boana'magi lenali'i fatehi mehilana nani'i nipakafa hete
fatehi hi netalana'mu yabe. Hena'mugope enali foipa suhi nehanamofihi
hapa'ani lu huto nohu epolona'mu lite yabe.
8 Ya'mana fuli kana'a lifupa nehanalo lenalitini bilo. To nani ya'mana fuli
kana lifupa nehanalo biluna kana'ni bati huse'na'a meo'ehibe.
9 Ai ya luto lu epiloto Galili melugu mino'ehina yabe.

Keya ka yege nonugu mele'ahanamofihi fulu kana'a lifupa nehanalo Yesu bu'ehina

10 Ya luto lulago alina'a Yesuhi gonamu tamu'a fulu kana lifupa nehanalo
abilago ai fato'i mone yupahi enemege'i bu'ehina. Ai huto'i mebu'ehina
fala kito suguna'i bu'ehina yabe.
11 Enali Yuta bona'magi ai'i sa sa hite enoloka he'ahana: Ya'ma bomoba
hiyaga nohibe?
12 Ya lago enali li gehesa hite nehana boana'magi sumi sami kaga ai kumu
li'ahana: Ai hetofa bomo nohibe, lite luga'a bona'magi nelago to luga'a
bona'magi ma lite li'ahana: Ai bona'i faga faga lu epilata nohina bo yabe.
13 Enali Yuta bona'magi koli hite Yesu kumu kaga huto'i meli'ahana
sugunako lilata hi'ahana yabe.
14 Fuli kana lifupa hite nose'na nete folaga talaga nohigo Yesu sipi mono
nonugu tito boana'i hapi fito mono kaga huto'i lu epi'ehina.
15 Ya nohigo enali Yuta bomagi enekesa yigi babu lilete ma lite li'ahana:
Ma bomofihi mone bouba melepi'ehinamo ninaya hena suhi luto buku leka
nosabe?

16 Ya lite lago Yesu lu epiˈehina: Nani lu nolepuna kagaya naniˈni kagaˈni
menina ai Huˈmau noho lifigo limiˈohuna bomofihi kagaˈa niˈibe.
17 To bo moneuba Huˈmamofihi bagaˈa liyafa huto megeˈi malalubeˈmu
nani lu yege nohona kagamofihi hapaˈa keheli bebe salinaˈmu yabe.
Huˈmamofihi kagaˈa nolufi to naniˈni komopaˈniguti tina kaga nolufi aiˈa
keheli sepa ilinaˈmu yabe.
18 Bo moneuba komopaˈaguti tina kaga lulata nohina aiˈa giˈa li saga
hilubeˈmu nohibe. To ai ho lifiˈehina bomofihi giˈa li saga hu etalubeˈmu
nohina boya faga faganaˈa menina fotogo huto nohibe.
19 Moseu keya ka melepiˈehina niˈifihe? Lenali yaˈmana keya ka li pili
kete megeˈi memeleˈahabe. Lenali hena hibe lite noho fililauneˈmu nehabe?
20 Ya luto ligo asaga boanaˈmagi Yesuhi kaˈalo nonaˈa liˈahana: Kaitoga
foipa fele niˈibe. Kiyiˈafu koho fililubeˈmu nohibe?
21 Enali ya lite loka hago Yesu lu epiˈehina: Nani topa hoseˈna sipi amuyaˈa
hiti hu lenubulo mologo be gelete topa hete lenekesa yigi babu liˈahabe.
22 Panatini enugufa laga huse suhi koyapaˈi Moseu lenelepiˈehinamoya
maˈnaka luto yaˈma suhi Mosetogati meoˈehina yataˈa tatatinigi hapi
fiˈahana yabe. Ya huˈehina fuli kanaˈagu panatinimagihi enugufaˈani laga
hilata nehabe.
23 Lenali Mosehi keya kaˈa megeˈi malalupi lite lenekesa kehelilete fuli
kanagu panatini enugufa laga hilata nehabe. Ya hilata nehanamo nani
fuli kanaˈalo bo mone leˈmo ye koˈohunamomuˈi lenali henabe lite kafa
nehabe?
24 Lenubutu bu gelata nehananamofi loko hilata nehanana neheˈmite
maˈnakamofinogo loko hilo.

Ai Mesiau nohifi liˈahana

25 Yelusale bonaˈi lugaˈamagi ma lite liˈahana: Enali ho fililauneˈmu
nehana bomo yaˈma nohifi?
26 Bu galo. Ai asaga bonaˈi li gehesa hite nehanagu kaga nolinalo mone
keneˈuba ho tito kaˈalo nonaˈa melibe. Enali kaba bomagi Mesiau manaˈi
nohibe lite akeheliˈahafi hena hiˈahabe?
27 To Mesiau huto hilina hepaˈiya bo moneuba mekehelinogo huto hilibe.
To yaˈma bo huto huˈehina hepaˈaya akeheli baga iˈohune.
28 Yesu sipi mono nonugu kaga enelepito nohinagati sipi kehe ito lu
epiˈehina: Naniˈni hiti to nani oˈohuna hepaˈi hiti lenali akeheli bati
hiˈahafihe? Naniˈni nemehaˈnilo meoˈohube. To maˈnaka luto naniˈi noho
lifiˈehina boya yaˈma fotogo huˈehina bo lenali bu megeˈahabe.
29 Ya hiˈahana nani aiˈi akeheli etoˈohube. Henaˈmugo aiˈa noho lifigo
aitogati nani oˈohunaˈmu yabe.
30 Ya luto ligo enali yato hite nagaˈi emilauneˈmu hanaya mone bufalo lite
ya hite mehiˈahana henaˈmugope ai kanaˈa meoˈehinaˈmu yabe.
31 Ya nehago babu boanaˈi lugaˈamagi ai kaˈa keheli pili kelete ma lite
liˈahana: Alihi Mesiau oloto sipi liliˈna ma bouba li huto huˈehinamofihi
hoto sipiˈa li huto hilina be ligilifihe?

Yesuhi naga ilabe lite gimi bo enoho lifiˈahana

32 Yesu kumu lugaˈa bonaˈmagi ya lite musi musi ka lanaˈa Felosi bomagi
akeheliˈahana. Ya hilete enaliˈani hiti babafi bo hiti bite gimi bomagi Yesuhi
naga ilabe, lite enoho lifiˈahana.
33 Ya nehago Yesu lu epiˈehina: Lenali hiti nani nesi kanaˈasi nohutoˈni ai
noho lifiˈehina bo nohinaga aku i behe huto biluna'mu yabe.

34 Ya hinogoˈni lenali naniˈi sa sa hilana bu menagalanaˈmu yabe. To nani
minaluna hepatoga lenali mealanaˈmu yabe.
35 Ya ligo Yuta bomagi ai loka hago ai loka hago hite ma lite liˈahana:
Ai hiyaˈaga buˈehinogo lali sa sa hilutagaˈmu nolibe? Giliki nogo nehana
metoga Yuta bo nehite Giliki bonaˈmagihi hepato buto mono kaga enelepito
bilubeˈmu nolifihe?
36 To ai ma luto nolibe: Naniˈi sa sa hilana bu menagalanaˈmu. Nani
buto minaluna hepato lenali mebilanaˈmu yabe. Ya luto nolina kagamofihi
hapaˈa hena huto niˈibe? enali ya lite liˈahana yabe.

Mino kosaba huse nagamiˈi

37 Fuli kana lifupa nehanamofihi su hose yupahiya Yuta bonaˈmagihi sipi
kanaˈa yabe. Yaˈmana yupahi Yesu ho tito kehe sipi ito lu epiˈehina: Mone
keneˈmofi nagami kumu nobesilina nanitogati oto neno.
38 Mono kagu Huˈmau ma luto fayahi goˈehina yabe: Mone keneˈuba
naniˈi keheli pili kalina ai komopaˈaguti mino kosaba huse nagami ipi opohi
lagalinaˈmu yabe.
39 Aitoga komopaˈani emi malalanamagi Sikalafu lilanaˈmu Yesu yaˈma
kaga luˈehina. Yaˈmana kanaˈagu Huˈmau Yesu kokulumalugu leˈmo saga
hilina to fana mehenaˈa meliˈehinaˈmu luto Huˈmau Sikalafuˈi metoga ho
melifiˈehina yabe.

Bonaˈi loko hite loe nagaˈi minala

40 Babu bonaˈmagi ai kaga linamofihi kehelilete liˈahana: Maˈnaka luto
ma boya kaga lu huto hulata bomo nohibe.
41 To lugaˈamagi liˈahana: Ai Mesiaumo nohibe. Ya nelago lugaˈamagi
liˈahana: Mesiau Galili metogati huto mehilinaˈmu yabe.
42 Mono bukugu lite geˈahana: Tebiti minoˈehina hepalugu Betelehe yagi
Tebitihi aiˈa nagaˈaguti Mesiau huto hilibe luto niˈina yabe.
43 Ya lite Yesu kumu lilete ana bonaˈi minanamagi loko hiˈahana yabe.
44 Lugaˈamagi Yesuhi yato lite nagalugu leˈmo malalauneˈmu hanaya mone
gufalo enayahi meliˈahana yabe.

Enikibina bonaˈmagi Yesuhi keheli bati mehi eteˈahana

45 Gimi bomagi i behe hite sipi mono noto bo hiti Felosi bo hiti nehanalo
bago enoloka heˈahana: Lenali henabe lite leˈmete meabe?
46 Ya lite enoloka hago gimi bomagi lu epiˈahana: Yaˈmana bouba kaga
luˈehinaˈa huto koyapaˈi mone bouba kaga meluˈehibe.
47 Ya lite lago Felosi bomagi lu epiˈahana: Lenaliˈi hiti leneleˈmo negi nagi
noˈehifihe?
48 Felosi bomagita kabati moneuba ana bomofitoga komopaˈa emiˈehigo
bu geˈahana niˈifihe?
49 Ma li gehesa hite nehana bonaˈmagi Mosehi keya kaˈa keheli bati
mehiˈahabe. Yamomuˈi luto enali asagaˈi Huˈmamofihi buˈalo bati
mehiˈahabe. Gumiˈi enahalibe.
50 Nikotimasiu koyapaˈi Yesutoga buˈehina bo enali nagaluguti boyago
analo nohinati ma luto lu epiˈehina:
51 Lali keya katigu ninaˈa huto bo moneuba li huto huˈehinanamofihi
hapaˈa li huto mehula kagaˈa mekehelila huˈohutomo fakupagu nagaˈi
meemilutamo niˈibe.
52-53 Ya luto ligo enali loka heˈahana: Kai hiti Galili bomo nohapihe? Mono
ka leka so bati huto bu gobo, kaga lu hokolo hulata bo Galili metogati huto
mehilinaˈmu yabe.

8

Aʻi moneuba bolo buʻehina

1 Asaga boanaʻi nohaʻaniga bu su nehago Yesu aiʻasigo Oliba kosagu tiʻehina yabe.
2 Ya huʻehinagati etehi folaguʻi sipi mono nonuga akuʻi neheti'ehina. Ya nohigo babu boanaʻmagi ete leʻmo bego hago ai melugu minoto kaga hapi fito lu enelepiʻehina yabe.
3 Ya nohigo kaga enelepilata nehana bo yagi to Felosi bo yagi hite enali aʻi moneuba fato bo hiti koʻehina leʻmete nehetite ete asaga bonaʻmagi enubu folagato leʻmo ho tiʻahana yabe.
4 Ya hilete Yesuhi ma lite lu emiʻahana: Tisao ma aʻuba fato bo hiti nokago etafa hiʻahabe.
5 Lali keya katigu Moseu ka mone moloʻehina ya aʻi moneuba ya nohinogomo efa kosatu i fililo, luʻehibe. To kai hena hibe luto nokeheline?
6 Enali fisa ilauneʻmu yaʻma kaga miʻi melete loka heʻahana. Ya hana ai Yesu melugu lipi tipi huto yahi kosaʻatu mumusopagu fayahi goto minoʻehina yabe.
7 Ya higo enali analo ho tilete nehite loka heba heba hago Yesu bu go saga huto lu epiʻehina: Lenali folagahatinigu bo moneʻmofihi foipanaʻa menilinauba mana aʻmofihi gufalo efa kosahi yataʻa heʻmi meleno.
8 Ya luto lu epiloto akuʻi melugu lipito mumusopagu fayahi goba goba huto minoʻehina.
9 Enali ya luto epiʻehina ka kehelilete moneko moneko bila bila hite bu su heʻahana. Yataʻa olopa bomagi bilago ana megeʻi bila bila hiʻahana. Ya hago Yesu aiʻago nohinalo ana aʻi ho tiloto analo minoʻehina yabe.
10 Ya hilago Yesu bu go saga huto ana aʻi loka hoʻehina: Ma aʻi yale, hiyaga babe? Ka foya li ketalina bo mone memino'ehifihe?
11 Ya luto loka hago ana aʻuba lu emiʻehina: Sipi Bo, bo mone memino'ehibe. Ya ligo Yesu lu emiʻehina. Nani ana huto ka foya meli ketalunaʻmu yabe. Kai bufa hulotoka aku akuʻi foipana mehubo.

Yesu ma melugu libiʻa

12 Yesu akuʻi ma luto lu epiʻehina: Nani ma meʻmofihi libiʻa nohube. Bo moneuba naniʻi nemegeʻi malalinauba lo mesobose libiʻi ligiloto metepulugu kapo memalalinaʻmu yabe.
13 Ya luto ligo Felosi bomagi li emiʻahana: Yatai kaikaʻmu kaga nolatauba lemanaʻa li huto menohibe.
14 Ya lite lago Yesu kaʻanilo nonaʻa luʻehina: Naniʻnimu kaga nolunaya ya maʻnaka nolube. Nani ho tito oʻohunaʻa hiti to nobuna hepaʻi hiti naniʻni akeheliʻohube. Henaʻmugope nani ho tito oʻohuna hepaʻi hiti to nobuna hepaʻi hiti yaʻma lenali mekeheliʻahabe.
15 Lenali ma melugu suhi hite bonaʻi hapaʻani loko hilata nehanaya nani bo moneʻmofihi hapaʻa loko mehulata nohube.
16 To nani bonaʻi hapaʻani loko hilube lilunaya eto huto loko hilunaʻmu yabe. Henaʻmugope naniʻnigo ya mehiluna ai noho lifigo limiʻohuna Afoʻnifu nani hiti moneka nohigo yabe.
17 To keya katinigu ka mone ma luto niʻibe: Loe bomaleʻi moneko kaga laʻigomo ana kaʻatiti maʻnaka lolo hohibe.
18 To naniʻnimu kaga noluna ana huto noho lifigo limiʻohuna Afoʻnifu nani kumu kagaʻni nolibe.

19 Ya ligo enali loka heˈahana: Afoˈkafu hiyaˈa nohibe? Ya lago Yesu lu epiˈehina: Naniˈi hiti nani afoˈnifi hiti lenali mekeheliˈahabe. Nanimo keheliˈahatita nani afoˈnifihi ana hite akehelititaˈmu yabe.
20 Asaga yaˈmana kaga sipi mono nonugu efapo melelata nehana lapeˈi nina hasagu minoto enelepiˈehina yabe. To bonaˈmagi anagati ete yato lite nagaˈi meemiˈahana ya henaˈmugope ai kanaˈa meoˈehinaˈmu yabe.

Nani nobuna hepato lenali mebilanaˈmu yabe

21 Yesu akuˈi ma luto lu epiˈehina: Nani abuˈehinogoˈni lenali sa sa hilapa hinogo foipanatinigu fililanaˈmu yabe. Nani biluna hepato lenali mebilanaˈmu yabe.
22 Ya luto ligo Yuta bomagi liˈahana: Nani biluna hepato lenali mebilabe nolinaya aiˈa ho fililubeˈmu nolifihe?
23 Ya lite lago Yesu kaˈanilo nonaˈa luˈehina: Lenali maloti huto hiˈahanaya nani ifogati oˈohube. Lenali ma melugu bonaˈi nehanaya nani ma melugu bo menohube.
24 Yaˈmu luto lenali foipanatini hiti fililabe nolube. Nani kumu yaˈma bo kiyiˈafu nohifi lite keheli pili meke netalana foipanatini niˈinogo fililanaˈmu yabe.
25 Ya luto ligo enali loka heˈahana: Kai kiyiˈagamo nohane? Ya lite loka hago Yesu lu epiˈehina: Nani yataˈa hapi nohuto lu epiˈohuna bomo nohube.
26 Lenali hapatinimofihi kagatini loko hu lepalaluna babu lito niˈibe. Ai noho lifigo limiˈohuna bomofihi hapaˈa bebe soto ninamofitogati keheliˈohuna kaga ma melugu boanatoga lu yege holata nohube.
27 To enali afoˈafi kumu nolina kaga keheli bati mehiˈahana yabe.
28 Ya hago Yesu ma luto lu epiˈehina: Alihi Kokulumaguti limiˈehina Bomofihi giˈa li saga hilana yupahi aimo nohinagi lite keheli sepa neite to naniˈni nemehaˈnilo anaˈina mone li huto mehuˈohuna. Afoˈnifu nelepiˈehinamofihi enelepiˈohuna keheli fotogo hilabe.
29 To ai noho lifiˈehina bomofihi bita hina suko hulata nohunaˈmu luto ai heˈmi netoto mebuˈehina, nani hiti moneka nohibe.
30 Yesu ya luto enelepina kaga babu bonaˈmagi kehelilete aiˈi keheli pili keteˈahana yabe.

Ka lamanaˈauba lenubuto bilina

31 Yesuhi keheli mana hi etana Yuta bomagihi ai ma luto lu epiˈehina: Nani lenelepiˈohuna kaga megeˈi melete li hetofa hilana yaˈamagi panaˈalobo nagaˈni lolo hilabe.
32 Ya hinogo ka lamanaˈauba lenalitoga minoto ana ka lamanaˈauba leneleˈmo lenubuto bilinaˈmu yabe.
33 Ya ligo enali liˈahana: Lali Abalahahi tataˈagitamo nohune. Koyapaˈi moneˈa bonaˈmagi koko panaˈani lali meminoˈohuta yabe. Lenali lenubuto bilabe luto nolataba ya henaˈmu nolane?
34 Ya lite lago Yesu kaˈanilo nonaˈa ma luto lu epiˈehina: Nani maˈnaka luto lu nolepube. Asaga bonaˈi foipana li huto nehanamagi foipanamofihi kele keleˈa nehabe.
35 Koko panaˈuba lalamehi monelugu i koloto minomogoneˈna menohina ana lalamenugu panaˈuba analo minomogoneˈna nohibe.
36 Ya huˈehina panaˈuba lenubuto binogomo maˈnaka luto lenubuto biˈehina bonaˈi nehabe.
37 Lenali Abalahahi tataˈagita nehanaya nani akeheliˈohube. Ya hiˈahanamo ninaya nani lenelepiˈohuna kaˈni lenalilugu meminoˈehinaˈmu lite nani noho fililuneˈmu nehabe.

38 Nani Afoˈnifu nelepiˈehinanamofihi kaga nolunamo to lenali afotinigi lu lepiˈahana suhi nehabe.
39 Ya ligo enali kaˈalo nonaˈa liˈahana: Afoˈtifu Abalahau nohibe. Ya lago Yesu lu epiˈehina: Lenali Abalahahi panaˈa manaˈi nehatita ai liˈehina liliˈna lititaˈmu yabe.
40 To nani Huˈmamofitogati ma ka keheliˈohunamofinogo lu epiˈohube. Ya nohunamo lenali keheli menimise noho fililouneˈmu nehabe. Abalahau yaˈma huseˈna li huto mehuˈehina yabe.
41 Lenali afotinigi hiˈahana supo nebabe. Ya ligo enali liˈahana: Lali gulu bo menohune. Lali afoˈtifu nohina ya Huˈmau nohibe.
42 Ya lite lago Yesu lu epiˈehina: Huˈmau lenali afoˈtinifu manaˈi nohitita, aitogati oˈohunamofita yatai ma nohuna neleˈmo laga hatitaˈmu yabe. Nani nemehaˈnilo meoˈohuna ai noho lifiˈehina yabe.
43 Nani lenelepuna kaga lenali henabe lite keheli fe menelabe? Henaˈmugope nani kagaˈni lenali mekehelilouneˈmu nehabe.
44 Lenali foipa bo Sataha yagapanaˈmo nehanago ai megeˈi malalouneˈmu nehabe. Yataˈa kanagu bonaˈi enoho filiˈehina yabe. Ai bati suhi megeˈi moloto meminoˈehina henaˈmugope aitoga bati hapaˈa meniˈigo yabe. Ai faga lusemofihi afoˈafu nohinago faga luseˈnamoya aitoga bai toto niˈibe. To faga fagauba kagaˈa lamanaˈa lolo hulata nohina bo nohibe.
45 Ya huˈehina nani ka maˈnaka lenelepunamo lenali ana kaˈni keheli hetofa mehabe.
46 Lenali folagahatiniguti hiya bouba nani foipanaˈni lu huto hilina niˈibe? Ya huˈehina nani maˈnaka lu lepiˈohunamofihi lenali hena hibe lite keheli menimiˈahabe?
47 Enali Huˈmamofihi panaˈamagi asaga kagaˈa kehelilata nehanamo ninaya aku lenali Huˈmamofihi panaˈa menehabe. Yamoˈmu lite nani kaˈni keheli menenimibe.

Nani minoˈohuna kanaˈalo Abalahau huto mehuˈehina

48 Yuta bomagi aku i behe hite Yesutoga ete loka heˈahana: Kai Samalia kegiˈa bo nohane, to foipa fele kai kugufagu niˈibe lulata nohuta ya maˈnaka nolupihe?
49 Ya lite loka hago Yesu lu epiˈehina: Nanitoga foipa fele menohibe. Nani Afoˈnifihi giˈa li saga nohunaˈmu lenali naniˈi neleˈmo melugu nemalabe.
50 Nani nigiˈni li saga hilube luto foya menolube. Ai bonaˈi guna malalina bo monekoˈuba nani nigiˈni li saga hilubeˈmu nohibe.
51 Nani maˈnaka luto lu nolepube. Nani kagaˈni liyafa huto megeˈi malalinauba mefililinaˈmu yabe.
52 Ya ligo Yuta bomagi lu emiˈahana: Yatai keheli bati hu ketone. Kailugu foipa fele nohibe. Abalahau filigo, kaga lu huto hulata bo filigo hiˈahanamo ninaya, kai: Nani kagaˈni liyafa huto megeˈi malalinauba mefililibe nolane.
53 Lali afoˈtifu Abalahau filiˈehibe. To kai be ligilubeˈmu nolapihe? To kaga lu huto hulata bo ana hite filiˈahanamo ninaya kai hena huse bo lolo hilubeˈmu nolane?
54 Ya lite loka hago Yesu kaˈanilo nonaˈa lu epiˈehina: Naniˈni nigiˈni liyafa hilunaya nani nigiˈni faˈmenena lolo hilinaˈmu yabe. Ya huˈehina Afoˈnifu aiˈa nigiˈni li saga huto gelo nobinamo laliti Huˈmatifu nohibe lilata nehabe.
55 Lenali aiˈi mekeheliˈahana, nani keheli etoˈohube. Aiˈi nani mekeheliˈohube lutita suhi huto faga lutine. Ya hutitamo ninaya aiˈi keheli etoˈohuto kaˈa liyafa nohube.
56 Lenali afotinifu Abalahau nani huto hiluna kanaˈa bu galube luto gelo biˈehina abu goloto fokehi ahoˈehibe.

57 Ya ligo Yuta bomagi lu emiˈahana: Kai olopa bo lolo mehuˈahatamo
ninaya Abalahahi abu goˈohuto nolapihe?
58 Ya lite lago Yesu kaˈanilo nonaˈa ma luto lu epiˈehina: Nani maˈnaka
luto lu nolepube. Abalahau huto mehuˈehina kanaˈalo nani minomo buto
minoˈohuna yabe.
59 Ya luto ligo enali efa kosahi lite Yesuhi iluneˈmu hiˈahana. Ya hana Yesu
fala kito sipi mono nonuguti heˈmito bufa huˈehina yabe.

9

Yesu bu pisi luˈehina bo leˈmo bati huˈehina

1 Yesu kapo mololoto nobuto bo mone ketoˈehina kanalo bu pisi luˈehina
bu goto minoˈehina.
2 To panaˈalobomagi loka heˈahana: Babafio, ma bo bu pisi luˈehina
hena hu etoˈehibe? Aiˈa foipanaˈaubafi to itoˈafinogo afoˈafinogo etali
foipanaˈatitiˈmube?
3 Ya lago Yesu lu epiˈehina: Oˈe. Enali foipanaˈaniuba mehu etoˈehibe. Ai
bu pisi luˈehinanaˈmu Huˈmamofihi amuyaˈauba leˈmo hetofa hu etenogo
gili hinogo boanaˈi yaˈmananamofihi bu galabe.
4 Lali yege lenogo noho lifiˈehina bo afoˈnifihi liliˈnaˈa lilata nohune. To
sinihi ginogo bonaˈmagi liliˈna meliluneˈmu nehabe.
5 Nani ma melugu minoto asaga noto noto bonaˈmagihi libiˈani besa
loseˈnaˈa nohube.
6 Yesu ya lutoˈa meˈi mone lito yatu yigito libiˈna ho moloto oifaˈi lolo huto
yaˈma bomofihi buˈalo nofolo etoto lu emiˈehina:
7 Kai buto mone nagamiˈi Siloami hefuto kokabana bilibo. Yaˈma hefuhi
giˈamofihi hapaˈa Ho Lifiˈehina Yabe nela. Ya ligo ana bomo buto hefuto
okabana bilito i behe huto noago buˈi gili gili huˈehina.
8 Ya huˈehigo laluˈagi koyapaˈi yaˈma bouba noseˈnamu buka buka
tilatamo bu geˈahanamagi loka heˈahana: Muya bouba meto minoto buka
tuˈehina bo ai nohifihe?
9 Ya lago moneˈamagi: Oˈyo, ana bo nohibe, lite lago moneˈamagi: Oˈe,
lite, menohibe. Ai okabaˈa ana legita yaˈma buka tuse bo nohibe. Ya lite
nelago yaˈma bouba lu epiˈehina: Nanisi nohube.
10 Enali aiˈi loka heˈahana: Kubuka hena huto leˈmo bati huˈehina?
11 Ya loka hago ai kagaˈanilo nonaˈa lu epiˈehina: Yesu yabe nelana
bouba meˈi lito libiˈna hoto oifaˈi lolo huto nubuˈnilo foloto Siloami hefuto
kokabana bilibo luto ligo analo butoˈni nokabana nobilito meleˈisi gili gili
huto nominobe.
12 Ya ligo enali loka heˈahana: Ana bo hiyaga nohibe? lite lago ai: Nani
mekeheliˈohube, luto lu epiˈehina yabe.

Felosi bomagi bu pisi luˈehinamofihi loka heˈahana

13 To enali yaˈma bo bu pisi luˈohutoˈamo leˈmete Felosi bonaˈi nehanalo
bite nehetiˈahana.
14 Yaˈma Yesu oifaˈi lolo huto bomofihi buˈa leˈmo bati huˈehina kanaˈa
yaˈma mono fuli yupahi yabe.
15 Ya huˈehinaˈmu Felosi bonaˈmagi ana bomofihi loka heˈahana: Kubuka
hena huto leˈmo bati huˈehina? Ai ma lu epiˈehina: Bo moneuba oifatu
nubuˈnilo folo netago nagamito nokabana bilito yatai nubuˈnitu bu nogobe.
16 Ya ligo Felosi bonaˈi moneˈamagi ma liˈahana: Yaˈma keneˈi
kubuka li hetofa hu etoˈehinauba mono fuli yupapogu foya liˈehinaˈmu
ai Huˈmamofitogati meoˈehinagi yaˈma keya kalugu mone: Mono fuli
yupapogu liliˈna melilo, litomo niˈigo yaˈma bo kagamofihi keheli

heˈmiˈehinagihe, lite liˈahana. To moneˈamagi liˈahana: Henabe? Ai ma bomofi kumu amuya liliˈna li etoˈehinaˈmu henabe luto foipa bo nohibe? Ya lite lilete folaganuguti teleˈahana yabe.

17 YaˈmuFelosi bonaˈmagi ana bomo aku loka heˈahana: NubuˈniGili Gili hu netoˈehina lulata nohuta, ai kumu hena kekesa kehelilata nohane? Ya lago ai luˈehina: Kaga lu huto huto bo nohifi?

18-19 To yaˈma bo yataˈa bu pisi luˈehigo gili huˈehinaˈa yamofihi Yuta bonaˈmagi keheli uleˈale mehite itoˈafinogo afoˈafinogo etali kumu kehe ite ago etoloka heˈahana: Ma boya panatiti nohifihe? To ketona kanaˈagu bu pisi luˈehina lilata nehaˈifihe? Yatai hena huto bu nogabe? Lu limiliyo.

20 Itoˈafugoafoˈafugoetalilu epiˈahaˈina: Panatiˈanohibelitetoketonakanagubupisiluˈehinaˈmuyaˈmakeheliˈohuˈibe.

21 Yaloˈiaigilihutobunoganaˈmuhititobuligilihuetoˈehinayaˈmabomofihileˈalimekeheliˈohuˈibe. Panatiˈaaiolopabonohinagikagabagaˈagutilulepilinaaiˈagolokahalo.

22 ItoˈafugoafoˈafugoYutabonaˈikumukolinehiteyaˈmakagaluepiˈahaˈigohenaˈmube? KoyapaˈiYutabonaˈmagikagalulagahiˈahana: BonaˈimoneubaYesukumuHuˈmamofihileˈmohotiˈehinapanaˈanohibeluto linogomo yanaˈmu enali sipi mono nonuguti heˈmi etete aku metilibe lite lu laga hiˈahana yabe.

23 Ya hiˈahanaˈmu itoˈafugo afoˈafugo yaˈma kagaˈatiti lite: Loka halo, ai olopa bo nohinagihe, lu epiˈahaˈina yabe.

24 To Yuta bonaˈmagi ketona kanagu bu pisi luˈehina bomofihi akuˈi kehe ite ago lu emiˈahana: YaˈmahetofahutohuketoˈehinaˈmuHuˈmamofihi aiˈago foke ka lu emibo. YaˈmanaYesufoipanalilatabonohinakeheliya iˈohune.

25 Ya lago ai lu epiˈehina: Ai foipa bo nohifi lamana bo nohibe luto yaˈma nani mekehelitoˈni yataˈa nani nubu pisi luˈehinamo yatai gili huto bu nogobe lutoˈni aˈnokehelube.

26 Ya ligo enali loka heˈahana: Ai hena hena hu ketoˈehibe? Hena huto kubuka leˈmo bati huˈehibe?

27 Ya lago ai luˈehina: Abo. Nani yaˈmana alu lepi su hoˈohunamo lenali keheli sibina nehabe. Lenali henana mone hiti kehelilabe? Lenalimoya panaˈaloboˈa lolo hilafihe?

28 Ya ligo enali huli ka lu emite liˈahana: Kai yaˈma bomofihi panaˈa nohane. Lali Mosehi kaˈalo megeˈi nomoloto panaˈaloboˈa nohuta yabe.

29 HuˈmaukoyapaˈiMosehikagaluemiˈehinayamofihiakeheliˈohune.ToYesuyaˈmanabomofihihepaˈagatioˈehinalalimekeheliˈohune.

30 Ya nelago ana bouba lu epiˈehina: Abo. Lenali nelanamolo topa nohobe. Ai nubu pisi luˈehinamo li hetofa huto ye ko hu netoˈehinagi lenali ai kumu asagaˈi mekeheliˈahabe.

31 To Huˈmaufoipabonaˈmagihimekehelitomegesahuepilatanaˈmu akeheliˈohube. To moneˈamagi aitoga agoya hu emiˈahanaˈa to megeˈi melelata nehanaˈamagihi kehelilata nohibe.

32 To afehi emaˈaga ma meˈi huto huˈehinagati kana nobigo keneˈi moneuba bu pisi luˈehina bonaˈmofihi li gili hu etoˈehinana lali mekeheliˈohune.

33 Ya huˈehinaˈmu yaˈma bomo Huˈmamofitogatimeoˈehititaaiamuyaˈa hiti bonaˈi eneleˈmo bati mehititaˈmu yabe.

34 Ya ligo enali kagaˈalo nonaˈa emiˈahana: Kai foipanagu keketona bose. LaliˈimukagamonelilelepilatanohapiYalitenelitenabomofihileˈmete mono nonuguti heˈmi eteˈahana yabe.

Bonaˈmofihi komopaˈanitu monoˈi mekehelise'namu

35 Enali ana bomo heˈmi eteˈahana yamofihi Yesu kehelito ai kumu sa huˈehina. Ai etafa huto lu emiˈehina: Kai Kokulumaguti limiˈehina Bomofi kumu keheli pili koˈahatafihe?
36 Ya ligo ai lu emiˈehina: Sipi Bo yale, ai kumu nelepiletogoˈni komopaˈni emito kehelilube, luto luˈehina.
37 To Yesu lu emiˈehina: Kai bu go su hoˈahatagi yatai lu nokimina bo ma nohinagihe.
38 Ya noligo ai Yesuhi lu emiˈehina: Sipi Boˈnimaka. Nani kaitoga keheli uleˈale nohube, luto gigusagu golaga fito koˈehina.
39 Ya nohigo Yesu luˈehina: Nani ma metoga oloto bonaˈmagihi hapaˈani bu goloto loko hilube. Bonaˈi lugaˈa enubu pisi luˈehina suhi hite yanamagihi bu galana lolo hu epalalube. To bu galana suhi hite nehanamagihi li fili ko epalalube nolube, Yesu luˈehina.
40 Ya luto ligo Felosi bonaˈi moneˈamagi yaˈma kagaˈamofihi kehelite loka heˈahana: Lali kumu nolapi, ya? Lenali hiti lenubu pisi luˈehibe luto ya nolapiye?
41 Ya lago Yesu lu epiˈehina: Lenali lenubu pisi nelinogomo nani fakupa ka lu melepiˈohuna. To lali lubuti niˈinagi bu go fe nolune lite yaˈma nelana yanaˈmu lenali komopatinigu fi hekini lo su hago fakupa ka nolu lepolobe.

10

Sipisipi yagamagihi gomogeˈna bame kaˈa

1 Yesu mone kaga lu epiˈehina: Nani maˈnaka lu nolepube. Bonaˈi moneuba sipisipi yagamagihi bihu kasito metise buto folaganuguti leke ho limito baukalo bo to lubalo bo nohibe.
2 To bomo moneuba kasitogati tilinamo ana bonaˈi sipisipi yagamagihi kaba bo nohibe.
3 Kasito nomina bouba kafe sigi etenogo sipisipi kaba bouba tiloto sipisipi yagaˈamagihi enigi nohenogo moneko monekoˈisi henogo enali nogoˈa kehelite megeˈi melete bilabe.
4 Bihuguti eneleˈmo fegu toto kohe toto nobigo sipisipi yagamagi nogoˈa kehelilete kapogu fi hele tete megeˈi lifite bilata nehabe.
5 Enali fato bonaˈmofihi mekeheliˈahana ai megeˈi melete mebilanaˈmu koli hite aitogati heˈmite bifa hilabe. Henaˈmube? Enali fato bomofihi nogoˈa mekeheliˈahana yabe, luto Yesu ya luˈehina.
6 Ana bame ka lu epiˈehinaya Felosi bonaˈi enali yaˈma bame kamofihi hapaˈa mekeheliˈahana yabe.

Yesu ai sipisipi yagamagihi kaba boˈani hetofa bo nohibe

7 Yesu ka mone hiti akuˈi lu epiˈehina: Maˈnaka lu nolepube. Naniˈni sipisipi yagamofihi komogeˈnamofihi kafemo nohube.
8 Koyapaˈi kohe teˈahanamagi faga lilata enali baukalo bo to lubalo bonaˈi huto hiˈahana. Ya hago sipisipi yagamagi kaˈani mekeheliˈahana yabe.
9 Nani kafe legi huto nohube. Bonaˈmagi neleˈmo felu mehese tite nehago Huˈmau enubuto bito kaba hu epalalinaˈmu yabe. Ana bonaˈmagi fegutoga bilete nonugu tilete yaˈma bite ete hiteˈani sipisipi yagamagihi suhi hite noseˈna nelata nehabe.
10 Baukalo bonaˈuba tilubeˈmu nohuto sipisipi yagamagihi eneleˈmo sibina huto gumina liloto enoho fililinaˈmu nohibe. Nani enaheˈmalube luto enubuto bilubeˈmu oˈohunagihe. Ya nohuto mino kosaba huseˈi epilubeˈmu nohugo enali minomo buto minoseˈnaˈa lilete asagaˈi hetofa hite minalabe.

11 Nani sipisipi yagamagita kaba boˈani batiˈa nohube. Nani yaˈma kaba
boˈani nohutoˈni sipisipi kumu fililube luto enubuto biluna yaˈma nani
nohube.
12 To bo kaba huseˈnamofihi liliˈnalo efatoko lilina bo yaˈma sipisipi yaga
aiˈa lusi kaba bo menohinaˈa to kaba hu bati menohibe. Ai sipisipi yaga hiti
ketoloto minotoˈa to lopi kala moneuba hagulu tilubeˈmu ago yaˈma kaba
bo bu goto sipisipi yaga heˈmi epoloto meleˈisi koli nofalago lopi kalauba
enohoto nalubeˈmu nohigo sipisipi yagamagi bu gete tili tele hilata nehabe.
13 Henaˈmube? Yaˈma liliˈnalo efatoko lilina bo ai sipisipi yagamagi
kumu mekehelise faˈmene minoto peˈmo mone lilinaˈmuko keheliˈehibe. Ai
sipisipi yagamagihi lusi kaba boˈani menohibe.
14-15 Nani sipisipi yaga kaba boˈani batiˈa nohube. Afoˈnifu nani kumu
keheliˈehibe. To nani ana huto ai kumu keheliˈohube. Ya nohutoˈni sipisipi
yagaˈni enali kumu ana huto akeheliˈohuna yabe. To enali ana hite nani
kumu akeheliˈahana yabe. To nani enali kumu enubuto bito fililubeˈmu
nohube luto lu moloˈohube.
16 To fato fato sipisipi yagaˈni mana bihugu menehanaˈa enaliˈi sa sa
huloto eneleˈmoto oto li nupa hu epalalube. Enali nogoˈni kehelite ete li
nupa hite to kaba boˈani monekoˈisi nohigo monekoˈna hite minaluneˈmu
habe.
17 Enali kumu fililube luto nohugo Afoˈnifu nani kumu bita huto komopaˈa
niminogo akuˈi filiˈohunaguti neleˈmo ho tinogo minalube.
18 Bonaˈi moneuba noho fililubeˈmu nohuto nemehaˈni li heˈmi mene-
talinaˈmu yabe. Enali kumu fililube luto naniˈni liluna malaluna niˈibe. To
nemehaˈni li heˈmilufi to li heˈmiloto akuˈi lilube yanamofihi nani foyaˈni
niˈibe. Yaˈma Afoˈnifu ya hubo luto lu nimiˈehina kaga keheli emiˈohube,
luto Yesu luˈehina yabe.
19 Ana kaga lu epigo Yuta bonaˈmagi kehelite yaˈmana luˈehina kagamofi
kumu lilete ana bonaˈi minanamagi loko hiˈahana.
20 MoneˈamagiÌ ma liˈahana: Foipa felemo komopaˈagu tito minago negi
noˈehinagihe. Henabe lite aiˈa kaˈa nekehelibe, lenaliya?
21 To moneˈamagi ma liˈahana: Oˈe. Bo moneˈmofihi komopaˈagu foipa
fele nohinogomo yaˈma hetofa kaga menolibe. Foipa feleuba bu pisi
luˈehina bomofihi buˈa li bati hu etalifihe? Oˈe, yaˈma mehu etalibe.

Yuta bonaˈmagi Yesuhi enemegesa hi emiˈahana

22 Ko ito yasi hina kana huto higo to Yelusale hepalugu koyapaˈi sipi mono
nohi aku giˈahananamofihi enali yaˈma beto hise yaˈmu sipi noseˈna nalata
yupahi analo Yuta bonaˈi li gehesa hiˈahana yabe.
23 Ana yupapo Yesu yaˈma mono nonugu tito mone nosipetoga giˈa
Solomonihi Nosipeto yabe ya nelana ai anagu kapo nomalago
24 Yuta bonaˈmagi aitoga ete leˈmo bego bego hite loka heˈahana: Lali loe
lae nohuta henaki kana bulenogo komopati li hokolo hu letalane? HuˈmauÌ
kokulumaluguti ho lifiˈehina bo, Mesiau, yaˈma nohapi maˈnaka luto lu
limibo.
25 Ya nelago Yesu kagaˈanilo nonaˈa lu epiˈehina: Yataˈa nani alu lepi su
hoˈohugo lenali yaˈma kagaˈmu keheli uleˈale mehiˈahana. Afoˈnifu kaga lu
molo netoˈehinamofihi liliˈnauba yaˈma nani kumu ya suhi lenelepiˈehina
yabe.
26 Lenali ka lamanaˈa lu lepiˈohunanamofihi lenali keheli uleˈale
mehiˈahana yagi sipisipi yagaˈni menehanagihe.
27 To sipisipi yagaˈnimagi nogoˈni kehelilata nehabe. Nani enali kumu
keheliya igo nemegeˈi meleˈahana.

28 Ya'ma yagapana'nimagi mino kosaba huse'na epilube luto mefilise mineme bite minalabe. Nani enunu ki'ohunaguti fato bouba nebe mesililina'mu yabe.
29 Ya'ma yagapana'ni nimi'ehina bo, Afo'nifu ai asaga'i enebe ligi'ehina. To kaba hu epolo'ehinaguti fato bo moneuba oto be mesililina'mu yabe.
30 Afo'nifu hiti nani hiti moneko babeyafalo nohu'ibe.
31 Ya ligo Yuta bona'magi efahi lite aku halune lite lago
32 Yesu lu epi'ehina: Afo'nifu lili'na nimi'ehina ya'ma lenogobisalo babu luto li huto hu'ohugo ana hetofa lili'na moneko'i li'ohuna, hena'mu nahalune'mu nehabe?
33 Yuta bona'magi enali ka'alo nona'a ma lite lu emi'ahana: Lali hetofa lili'naka li'ahata'mu ya'ma mekahaluta kai fa'mene bo nohatitamo ni'igo Hu'mamofihi lube sibina huto lu'ahatamo afo'nifu ai hiti nani hiti moneko babeyafalo nohu'ibe luto ya lu'ahata'mu fakupa ka lu ketoto kahalune'mu hune.
34 Ya lago Yesu lu epi'ehina: Lenali keya katinigu Hu'mau lu'ehinamo keye'ahana: *Lenali hu'ma suhi hite nehabe.*
35 Ya'ma lali mono kaga keye'ahana lamana ka ni'igo mino lito bu'ehina kaga ni'ibe. Hu'mau ka'a lu epi'ehina'a enali kumu nani suhi hite mine'ahabe luto Hu'mau lu'ehina.
36 To nanimoya Afo'nifu nele'mo ho tito melugu noho lifi'ehina. Nani Hu'mamofihi pana'a nohube luto'ni ya'ma lenali henabe luto lube sibina huto lu'ahatabe lite nelabe?
37 Afo'nifihi amuya lili'na'a menolinogo'nimo nanitoga keheli menimilabe.
38 Analo'i nani kumu keheli ule'ale mehite ya'ma lili'na li'ohunana'mu keheli ule'ale hite minalune'mu hilo. Hena'mube? Ya'ma lili'na li'ohutamo ni'igo Hu'mau nehe'moto nanitoga i ke'moto moneko'na nomino'ibe. To nani ana huto aitoga i ke'mobe.
39 Ya luto lu epigo enali mone hiti aku naga'i emilune'mu nehago ai enayanuguti enebe silito bufa hu'ehibe.
40 To Yesu buto Yotani nagamito leke hoto koyapa'i Yoniu ana nagami folo epolose hepato buto mino'ehina.
41 Anagu nohigo babu boana'i nehetite li'ahana: Yoniu lili'na amuya'a hiti meli'ohuto to ai ma bo kumu kaga lu'ehina'a ya'ma lama'naka lu huto hu'ehina.
42 Ya'mana kegi'a bona'magi babu luto Yesu kumu keheli ule'ale hite agoya hu emi'ahana yabe.

11

Lasalasi afili'ehina

1 Hepato mone Betani analugu bo mone Lasalasi yabe gi'a nelana ai minoto besi'ehina. Ya'ma Betani hepa'i loe ate Malia to Mata mine'aha'ina.
2 Ya'ma Maliau ai Yesuhi gigusa'alo tu mesebe hekito folo etoto oka'atu kele li eto'ehinamofihi etali'afu Lasalasi ya'ma besi'ehina bo yabe.
3 To ana a'male'i Yesutoga kaga melete lu emi'aha'ina: Sipi Bo, kai kibita huse bo kalalukafihi besi'ehina yabe.
4 To Yesu ya'mana besi'ehinaga obo luto li'aha'ina'mu kehelito lu'ehina: Ya'mana Lasalasihi besise'na huto hu eminogo fililoto meminalina'mu ya'ma bona'magi kehelite Hu'mamofihi gi'a liyafa hilabe. Yana'mu nani pana'a nohugo enali ana hite nigi'ni liyafa hilune'mu nehabe.
5 To Yesu Matahi to gona'a hiti'i to Lasalasi hiti komopa'a epi'ehina yabe.

6 To Lasalasi besiˈehinamofihi kaga kehelito Yesu nominana hepalugu loe
yupahi hiti minoˈehina.
7 Minoto panaˈalobo lu epiˈehina: Lali i behe huto Yutia melugu bilune,
Yesu luˈehina.
8 Ya ligo panaˈalobomagi lu emiˈahana: Babafio, henabe luto anaga
bilune? Hupamone kana Yuta bonaˈmagi efa kosatu kahalune lite lago
lanamoya to ana kegiˈa lu kehelito bilune lapiye?
9 Ya lago Yesu lu epiˈehina: Yege tilengo mone yupahi goˈi luto fana talibe.
Bonaˈi moneuba kapo moloto nobinogo yege notigo efanuguti kanafu tito
mekalinaˈmu yabe. Henaˈmube? Fana toseˈnamofihi melugu bu go bati
huto ho koto mekalibe.
10 To bo moneuba sinihi ginogo kapo moloto bilina ho kalinaˈmu yabe.
Henaˈmube? Komopaˈagu fana toseˈnaˈa meniˈigo yabe.
11 Yesu ya luto mone hiti luˈehina: Lalalutifu Lasalasi ai buˈi koˈehina to
nani buto leˈmo ho tilube.
12 Ya ligo panaˈalobomagi lu emiˈahana: Sipi Bo yale. Buˈi koˈehina ye
kalinaˈmu yabe.
13 Yesu lu epiˈehinamofihi hapaˈa yaˈma Lasalasi afiliˈehibe. Enali
enegekesa kehelite ai faˈmene buˈi koˈehibe.
14 Enali sibi enegekesa kehelite nehago Yesu lu hokolo huto lu epiˈehina:
Lasalasi afiliˈehibe.
15 Afilitita aitoga nani meminotitaˈmu nipagu bati huto nohigo yaˈma
lenali kumu ya luto nolugo alihi nanitoga keheli uleˈale hi nimilabe. Yaloˈi
lali aitoga bilune.
16 Ya ligo Tomasiu fato giˈa Ubabeya yabe laluˈagihi panaˈalobo lu
epiˈehina: Ke, bati huto babafi boti ai hiti lali hiti binogoti loho fililabe.

Yesu filiˈahanamagihi eneleˈmo ho tise bo yabe

17 To Yesu to panaˈaloboˈa Betani hepato nehetite Lasalasi filiˈehinogo
enali gufaˈa keli heˈahana yege yupahi loegi loegi niˈigo kehеliˈahabe.
18-19 Betani hepaˈi Yelusale hepato lebatoˈi niˈinalo yaˈmu Yuta boanaˈi
babu lite Mata hiti Malia hiti bu galune lite ete soso hi etete eniginaga fi
etimiˈahana.
20 To Matau Yesu noana kehelito nonuguti heˈmito limito aitoga nobigo
Maliau nohaˈanigu faˈmene minoˈehina.
21 Matau buto Yesuhi fo tula hoto lu emiˈehina: Oho, Sipi Boˈnimaka. Kai
nohaˈnigu minatita netaliˈnifu mefilititaˈmu yabe.
22 To yatai hiti nani aˈnokehelube. Kai afokafitoga loka hetogo Huˈmau
moneˈna kimilinagihe, luto Mata luˈehina.
23 To Yesu lu emiˈehina: Ketalikafu filiˈehinaguti leˈmo ho tilinaˈmu yabe.
24 Ya ligo Matau lu emiˈehina: Su halina kana sipiˈa yanugu Huˈmau
netaliˈnifihi leˈmo ho tilina keheli fe luˈohube.
25 Ya ligo Yesu lu emiˈehina: Nanisigo filiˈahana bonaˈi eneleˈmo ho tilata
bo nohuto mino kosaba huseˈna epilata bo nohube. To bonaˈi moneuba
nanitoga keheli uleˈale nohinogo gufaˈa fililenogo aku yaˈma bo mino lito
buto minalube.
26 To bonaˈi moneuba nanitoga i keˈmoto minoto to keheli uleˈale hu
nimito minalina mefililinaˈmu yabe. Yaˈma keheliya ito nominatafihe?
27 Ya ligo Matau lu emiˈehina: Oˈyo. Sipi Bo, Huˈmamofihi panaˈa leˈmo
ho tiˈehina bo nohane. To kokulumaluguti koho lifigo melugu limiˈahata
yaˈma akeheli amuya moloˈohube.

Yesu ai yibi huˈehina

28 Matau ya lu emito i behe huto buto gonaˈa Malia nohinalo buto musi
huto kaga lu emiˈehina: Babafiti noanogo kai kumu kehe noibe.
29 Ya ligo Maliau kehelito meleˈisi ho tito aitoga buˈehina.
30 Yesu nohi hepato menehetito Matau yataˈa lu emiˈehina kapoˈalo ya
minago Maliau anaga neheti'ehina.
31 To Yuta bonaˈmagi Maliahi eniginaga fi emiˈahanamagi nonugu minete
ai ho tito meleˈisi leke ho nolimigo enali bu gete enegekesa kehelite ai kene
mala malatoga buto yibi bilubeˈmu nobibe lite megeˈi melete biˈahana.
32 Maliau Yesu nohinalo nehetito lipito gigusalugu nu kito lu emiˈehina:
Sipi Boˈnimaka. Kai nohatita netaliˈnifu mefilititaˈmu yabe.
33-34 Ya luto yibi nohigo Yuta bonaˈi eˈahanamagi hiti yibi nehago Yesu bu
goˈehina. Bu goto komopaˈagu sipi ginaga figo mehi epito enoloka hoˈehina:
Lenali hiyaga keli heˈahana? luto ligo enali: Maloˈi oto bu gobo, Sipi Bo yale,
lite lu emiˈahana.
35 Ya nelago Yesu yibi huˈehina.
36 Yibi nohigo Yuta bonaˈmagi ma lite liˈahana: Bu galo. Ai yaˈma bo kumu
sipi kekeˈi li etoˈehina.
37 Ya lago moneˈamagi ma liˈahana: Abo. Bu pisi luˈehina bomofihi
leˈmo bati huˈehinamo yanaˈmu henabe luto Lasalasi besiˈehinamo leˈmo
ye katita mefilititaˈmu ya hifihe?

Yesu Lasalasi leˈmo ho tiˈehina

38 Ya liˈahago Yesu mone hiti komopaˈa sipi ginaga figo kene mala
malatoga buto yaˈma mulimofihi efahi mone bagaˈalo hekini leˈahanaga
neheti'ehina.
39 Yesu ma lu epiˈehina: Yaˈmaefahiliheˈmiˈehilo. Ya ligo filiˈehina
bomofihi etaliˈafu Matau lu emiˈehina: Sipi Boˈni yale, Loegi loegi yupahi
meleˈahanagi tugumaˈi gofa nobibe.
40 Ya ligo Yesu lu emiˈehina: HenaˈmubeYataˈa lu kimiˈohunamofihi
mekeheliˈahatafihe? Kai nanitoga keheli uleˈale hinogomo Huˈmamofihiamuyaˈa hiti fana toseˈnaˈa hiti bu galane luto lu kimiˈohunagihe.
41 Ya ligo hekini leˈahana efahi li heˈmiˈahana. To Yesu bu go saga huto
ma luˈehina: Afoˈniga, nani kumu kehelilata nohane. Yanaˈmufokekalukimilatanohube.
42 Nani kumu kehelilata nohatana keheliya iˈohube. Yaloˈi nani aku ya
nolugo henaˈmube? Ma bonaˈmagi kai melugu noho lifiˈahataˈmu yaˈma
keheli uleˈale hilabe.
43 Ya luto luloto ai ka mone sipi kehe ito: Lasalasio, leke ho limibo,
luˈehina.
44 Ya ligo filiˈehina bouba ho tito yogolo poto leke ho limigo gigusaˈa
yahaˈa katatu sa giˈahana to okabaˈa hiti sa giˈahana. Lasalasi ya minago
Yesu lu epiˈehina: Gulu ho etenogo bino.

Yuta bonaˈmagi Yesuhi halana ka lu hetofa hiˈahana
Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Lk 22:1-2

45 To babu Yuta bonaˈi Maliatoga nehetiˈahanamagi Yesu huˈehinanamo
bu gete aitoga keheli li pili keˈahana yabe.
46 To lugaˈamagi i behe hite Felosi bonaˈi nehanalo bite Yesu
huˈehinanaˈmu lu epiˈahana.
47 Ya lu epite nehago Felosi bo hiti to sipi mono noto kaba bonaˈi hiti
li nupa hite mono kanisole bonaˈi li gehesa hite ma kaga liˈahana: Yaˈmaboubaamuyaliliˈnababuluto liˈehinagi henati hilune?

48 Lali mehe'mi etenogo ai amuya moloto nominago yege yege boana'i
aitoga kehelite agoya hu emilabe. Enali ya hilenogo Lomu gamani bona'i
kehelite lali sipi mono nohati tele bite lali nagati hiti asaga'i enoho
fililune'mu habe.
49 Ya nelago enaliluguti bo moneuba gi'a Kaiyafasi, ai kufugu mono nohi
kaba bo sipi'a ya'mauba ho tito lu epi'ehina: Lenali negi nete mekehelilata
nehabe.
50 Henabe lite asaga Yuta bona'magita fililabe? Filinogo fenene hilibe,
menekehelifihe? Ana bouba ai moneko'isi boana'mofi kumu fililina bati
huto ni'ibe.
51-52 Ya'ma kaga lu epi'ehina'mu ai'a keheli'ehina'a meni'ibe. Ana kufugu
sipi mono noto kaba bo nohigo lu huto huto bo legi huto ya'ma Yesu ai asaga
Yuta bona'magi kumu fililina to enali kumu hiti fililoto to Hu'mamofihi
panana'a futili hi'ahana'amo enele'mo nupa hilibe. Ya'ma kaga'amofihi
hapa'a mekehelise fa'mene bagaguti lu epi'ehina yabe.
53 Ya lu epi'ehigo ana kanagu Yuta kaba bomagi lu kehelite ho fililune lite
yamofihi kapo'a sa sa hite mine'ahana.
54 Yana'mu Yesu Yutia metoga folaganugu kapo memoloto anagati he'mito
mone hepa'i gi'a Efelemu ka metoga lebato'i ana hepato buto minoto
pana'alobo hiti mine'ahana yabe.
55 To analo'i Yuta bona'magi Pasa nose'na nalana kana ma'asi huto
hinogo to bona'i fato fato hepatogati ete Yelusale nehetite enugufa okala
hilana yanamofihi mono nose'na nalabe lite bi'ahana.
56 Enali Yesu kumu sa sa nehite sipi mono nonugu li nupa hite ai loka hago
ai loka hago hite li'ahana: Kai henabe luto nokeheline? Mana sipi nose'na
nalanaga alifi mealibe? lite li'ahana.
57 To sipi mono nohi kaba bomagi hiti to Felosi bona'magi hiti boana'i lu
epi'ahana: Yesu nominalina hepa'a kehelilete ete lu limilo, lite ya'ma kaga
mele'ahana. Hena'mube? Naga'i emilune, lite li'ahana yabe.

12

A'i moneuba Yesuhi gigusa'alo tu mesebe folo'ehina
Mt 26:6-13; Mk 14:3-9

1 To yege yupahi nayaha'ni su hoto mone kegi'a moneko'isi leke ho
malago Pasa nose'na nalana kana huto meo'ehibe. Yesu ya'ma fili'ehina bo
Lasalasi le'mo ho ti'ehina'a hepa'i, Betani yabe, ai buto analo mino'ehina.
2 Ana hepato enali Yesu kumu nose'na mone laita hite loloba nehago
Matau guna ito epigo Lasalasi hiti Yesu hiti hitalo minete ne'ahana.
3 Ya nehago Maliau mone kopogu tu mesebe nagami'i nina yama mesebe
sipi efatoti mina fi'ehinamofihi ai lito Yesuhi gigusalo i hekito folo etoto
yatama oka'atu kele li eto'ehina. Ana mesebeuba nonugu asaga'i tu
hetofa'a bi'ehina.
4 Ya higo Yesuhi pana'alobo moneuba gi'a Yutasi Isikelioti ya'mana bo
alihi Yesu kumu Felosi bona'i gutunu ka lu epilina ai ma lu'ehina:
5 Abo. Ya'ma tu mesebemofihi fato bouba mina finogo mina'aloti 300 kina
yabe lite bite enumuhi menina bona'i epilina ni'ibe. Henabe luto fa'mene
folo eto'ehibe?
6 Yutasiu ya luto faga lu'ehina muhi menina bona'i kumu kaba mehu
epolose ai gumina lilata bo nohibe. Ai'ago efaha gu'i lito kaba hulata aku ai
hapa'a ana efaha gu'moguti gumina lilata hu'ehina.
7 To Yesu lu'ehina: O'e, he'mi etalo. Ma a'uba nehete keli halana yupapofi
kumu mesebe folo neto'ehinagi ya'ma ai'a ni'ina'mu yabe.

8 Asaga kana enumuhi menina bonaˈi lenalitoga neminabe. Asaga kana
nani lenalitoga meminalube, luto luˈehina yabe.

Yuta bonaˈmagi Lasalasi halana ka lu hetofa hiˈahana

9 To Yuta bonaˈmagi babu lite Yesu Betani hepalugu nominanamofihi
kehelite anaga biˈahana. Enali Yesuhi bu galune lite to filiˈehinaguti leˈmo
ho tiˈehina Lasalasi bu galune lite biˈahana.
10 Yaˈmahuˈehinaˈmu sipi mono noto kaba bomagi kehelite Lasalasi
halana ka lu hetofa hiˈahana.
11 HenaˈmubeBabu Yuta bonaˈmagi Lasalasi filiˈehinaguti leˈmo ho
tiˈehinaˈmu kehelite mono kaba nagatogati heˈmite to Yesutoga keheli
uleˈale hite agoya hi emiˈahana yabe.

Yesu Yelusale hepato gihiti bo suhi huto tiˈehina
Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Lk 19:28-40

12 Mone yupahi etekaˈa babu boanaˈmagi Pasa noseˈna nalana kanaˈalo li
gehesa hite Yesu Yelusale hepato alibe lite keheliˈahabe.
13 Ya kehelilete yafa hayaˈa i gofa hete mone olopa kapo nekisaˈalo melete
to mone yafa hayaˈamo lite bite fo tula helete enegelo biˈahana: Oho,
Huˈmamofitogafokehilieˈmilo. Huˈmamofihibonoanamofihigiˈaliyafa
hilo. HuˈmaoˈkaiIsilaeligihitibomofihilusagietobo,litehekeleliˈahana.
14 Ya nelago Yesu toki yaga sa huto moneˈmofihi gupisaˈalo minoto
oˈehina. Ya huto koyapaˈi ai kumu mono bukugu fayahi keyeˈahana:
15 Yiona hepato bonaˈmagita koli mehilo.
Gihiti botini lenalitoga nooto
toki yaga ikeleˈamofihi megesalo
minoto noana.
Bu galo.
16 YaˈmahiˈahanakanaˈaguYesuhipanaˈalobomagimonokagakoyapaˈi
fayahi geˈahanamofihi hapaˈamu mekehelite to boanaˈmagi Yesu kumu
enegelo biˈahananamu ana hite hapaˈamu mekeheliˈahana. To alipo Yesu
filiˈehinaguti ho tito kokulumamofihi fana toseˈnagu tiˈehina yana kanagu
yaˈma mono fayahi geˈahanamofihi beto hite keheliya iˈahana.
17 Koyapaˈi Yesu Lasalasi mulilugu meleˈahana filiˈehinaguti leˈmo ho
tiˈehinamofihi kanaˈa babu boanaˈi minete bu geˈahanaˈamagi bite Yesu
kumu lu yege heˈahana yabe.
18 YahuˈehinaˈmuyaˈmababuboanaˈiYesuhiamuyaliliˈnaˈamuakehe-
lite kapogu fo tula hete li nupa hiˈahana.
19 Ya nehago Felosi bomagi ai lu emigo ai lu emigo ma lite liˈahana: Bu
gete kehelilo. Lali ai be meligilata nohune. Bu galo, noto noto boanaˈi
silagaˈmagi megeˈi melelata nehabe.

Giliki metoga bonaˈi Yesu kumu bu galune lite sa hiˈahana

20 To Yelusale hepalugu boanaˈi tite mono nonugu sipi noseˈna nalana
yupahi lugaˈamagi Giliki bonaˈi hiti moneko kumu tiˈahana.
21 Enali ete Yesuhi panaˈaloboˈa mone Filipi, ai Betesaita hepato Galili
meluguti oˈehina bo aitoga ete lu emiˈahana: Babafio, lali Yesuhi bu
galuneˈmu hune.
22 Ya lago Filipiu kehelito laluˈafihi Atulu nohinalo buto ana kaga lu
emiˈehina. To keheligo etali moneka Yesutoga bite lu emiˈahaˈina: Giliki
bonaˈi enali kai kumu sa sa nehabe.
23 Ya laˈigo Yesu lu etimiˈehina: Yatai Kokulumaguti limiˈehina Bomo sipi
fana mehaˈa aitoga huto hilina yaˈma kanaˈa maˈasi huto hilinaˈmu yabe.

24 Lusiga lu nolepube. Mone noseˈna bihaˈa melugu melimilina, faˈmene
minoto pata sito boloto metilinaˈmu. To noseˈna bihaˈa mone tili hu mo ito
bololoto tito legeyaˈa babu luto halinaˈmu yabe.
25 To ana huto bo moneuba mino lito buseˈnaˈa amuyaˈa hiti li pili
nokenogo aiˈa fenene hilinaˈmu. To bo moneuba ma melugu mino lito
buseˈnaˈa li pili mekalina, megesa hu emilina, yaˈma bomofihi fenene
mehuse ai kokulumalugu minoba minoba hilinaˈmu yabe.
26 To bonaˈi moneuba foyaˈni li netalubeˈmu nohutoˈa nemegeˈi
malalinaˈmu yabe. Ana kele kele panaˈni suhi huto nani nominonaga ai
hiti minaluˈibe. Ana bo foyaˈni netalata nohigo afoˈnifu leˈmo ho tito sipi gi
molo etalibe.

Yesu fililina kanaˈamu kaga lu epiˈehina

27 To Yesu kaga mone hiti lu epiˈehina: Yatai nani nipaˈnigu nagabu gofa
nogibe. To nani henabe lilube? Afoˈniga ma kana lolo mehu netalata ya
lilufi? Henaˈmube? Yaˈma kekeˈi luseˈna nugupisalo huto hina kanagu
oˈohunagi huto hu netolenogo minalube.
28 Ke, afoˈniga. Kigikamo leˈmo hofa tobo. Ya ligo kokulumaluguti nogoˈa
moneuba lu emiˈehina: Nani nigiˈni leˈmo hofa toˈohunagi to aku mone hiti
leˈmo hofa talunagihe.
29 Ya ligo li nupa hiˈahana boanaˈmagi ana nogoˈa kehelite ma liˈahana:
Kokililika nolibe, lite to moneˈamagi: Agelo moneuba lu emiˈehibe, lite
liˈahana.
30 To Yesu lu epiˈehina: Yaˈmana nogoˈauba kaga nani kumu meluˈehina.
Yaˈma lenalitiniˈmu luˈehina yabe.
31 Yatai Huˈmauasagamelugubonaˈmagihi guna malalibe. YaˈmameˈI
kaba bo, Satahi leˈmo laba hinogo amuyaˈa limilinaˈmu yabe.
32 To enali meluguti neleˈmo saga hilenogo nani babu boanaˈi nanitoga
eneleˈmo moloto kefefe hilunagihe.
33 Yesu ya luto luˈehinaˈamofihi hapaˈa ma nina, malipu yafalo henogo
fililinamofihi gabu giseˈnaˈa hiti lilina yaˈma kagauba lu hokolo hu epoloto
enelepiˈehina.
34 To ya luto ligo bonaˈmagi kagalo nonaˈa lu emiˈahana: Lali keya
ka bukugu fayahi geˈahana: Mesia ai minoba minobo hilinaˈmu, henabe
luto enali Kokulumaguti limiˈehina Bomofihi meluguti leˈmo saga hite ho
fililabe, luto luˈahata? Kokulumaguti limiˈehina Bo kiyiˈafu nohibe?
35 Ya lago Yesu luˈehina: Lenali folaganugu fana toseˈnauba bula ola huto
huˈehinamofihi hupamone kana su halinaˈmu. Lenali yaˈma fana toseˈna
niˈigo analo nehilo. Ya hite, metepuna lenalitoga lenebe ligi lalibe luto
luˈohube. BonaˈI metepunagu minoto kapo bilina bu go bati mehuse kapoˈa
menokehelibe.
36 Yaˈmafanamehaˈalolenalimegeˈinemeleteanagufoyalamanaˈalite
minalo. Lenali ya hilete fana toseˈnamofihi boanaˈi lolo hilabe.

Yuta bonaˈmagi Yesutoga keheli uleˈale mehiˈahana

Yesu ya luto lu epito ai buto fato hepatoga fala kito minoˈehina.
37 Yaˈmaamuyaˈahitifoyababuluto enubulo liˈehinamoˈmu enali aitoga
keheli uleˈale mehite to agoya hu meemiˈahana.
38 Ya huˈehinaˈmu koyapaˈi lu huto huto bo mone, Aisaiyau ai fayahi
koyoˈehinamofihi yaˈma lamaˈnaka luto lu huto huˈehina:
Sipi bo yale.
Lali ka lamanaˈa lu yege hoˈohuna,
kiyiˈafu ana kagati

keheli uleʼale huʼehibe?
To Sipi Bouba amuyaʼa enelepiʼehinogo
kiyi kiyiʼafu keheliya iʼahabe?
39 Enali aitoga keheli uleʼale mehiʼahanamo henabe lutobe? Yanaʼmu
Aisaiyau mone hiti fayahi koyoʼehinamo ma niʼibe:
40 Huʼmau enubu li fili ko epoloʼehina.
Ai enegekesa fi hekini lo epoloʼehina.
Ya hu epoloʼehinagi
enali enubutu bu megalanaʼmu
to enegekesatu keheliya meilanaʼmu
to komopaʼani i gelehe hite
nanitoga mealana
lenelеʼmo ye kalube luto lunamobe.
Oʼe, kaitoga mebilune lite liʼahanagihe.
41 Yaʼma koyapaʼi lu huto huto bo, Aisaiya aiʼi Huʼmau leʼmo ho tiʼehina
bomofihi fana mehaʼa bu goʼohuto Yesu kumu kaga luto koyoʼehina.
42 To Yuta enikibina bonaʼmagi babu lite Yesutoga keheli uleʼale hite
aku Felosi bonaʼi kumu koli hite lu huto mehise faʼmene mineʼahana. Lu
meepiʼahana henaʼmube? Enali Yesuhi kaga li pili kaluneʼmu nehanam-
agi enegekesa kehelite Felosi bonaʼmagi Yesuhi agoya hu emiʼohunaʼmu
kehelilete mono nonuguti leleʼmo heʼmi lalibe lite faʼmene mineʼahana.
43 Enali Huʼmau foke ka lu epiʼehinaʼa nesiʼasi epesigo to noto noto
bonaʼmagi enofoke ka lu epiʼahana yaʼmana sipi epesiʼehinaʼmu yabe.

Yesuhi kagaʼauba bonaʼmagihi hapaʼani loko hilina

44 To Yesu bonaʼi li nupa hiʼahanamagihi kehe ito sipi kaga lu epiʼehina:
Bonaʼmagi nani kumu keheli nimilana enali naniʼnimuko mekehelite noho
lifiʼehina bo, Afoʼnigi hiti leʼalitoga enali keheli uleʼale hiʼahana.
45 To bonaʼmagi bu nenegete noho lifiʼehina bo, Afoʼnifihi hiti bu negabe.
46 To nani yaʼma melugu oto minoto libiʼi mone suhi huto nominobe.
Ya nohugo bonaʼmagi nanitoga keheli uleʼale hite metepuna monelugu
meminalanaʼmu.
47 To bonaʼmagi yaʼma kagaʼni keheli heʼmilenogo nani aiʼa hapaʼa loko
mehilubeʼmu hube. Nani melugu oto noto noto bonaʼi kagaʼani loko
hilubeʼmu meoʼohube. Noto noto bonaʼmagihi enubuto biluna'mu yabe
lutoʼni yanaʼmu oʼohunagihe.
48 Bonaʼmagi enemegesa hi nimilana to kaʼni keheli heʼmilana enaliʼi
keneʼi moneuba ka foya li epoloto kagaʼani loko hilibe. Yaʼma lu epiʼohuna
kagaʼauba meʼmo hiti kokulumamo su halina kanaʼagu hapaʼanimofihi loko
hilibe.
49 Yaʼma kaga luʼohunamofihi naniʼnisigo meniʼibe. Noho lifiʼehina bo,
Afoʼnifu aiʼa lu huto hilane luto luʼehina kagamo yaʼma nani lu yege holata
nohube.
50 To Afoʼnifu kaga lu moloʼehina yanauba bonaʼi enubuto binogo mino
kosaba hilanaʼa yaʼma lilabe akeheliʼohube. Kagaʼya lu nolepuna Afoʼnifu
luʼehina bagaʼaguti yaʼma lu nolepube.

13

Yesu panaʼalobomagihi enigigusaʼani nagamitu okala hu epoloʼehina

1 To mone kanaʼa noseʼna laita hite nalana Pasa yabe nelana yaʼma yupahi
leba talina Yesu ma meluguti heʼmito afoʼafihi hepato bilina kana maʼasi
huto hilibe luto akeheliʼehina. Ai boanaʼa ma melugu mineʼahanamagihi

asaga yupahi keke'i lu epolo'ehina. To ai keke'i lu epolose'na'a minomo buto su meho'ehigo ai fili'ehina.

2 Utehi Yesu to pana'alobomagi hiti nose'na nete mine'ahana. Ya nehago Satau lu kehelito Yutasi, Simoni Isikeliotihi pana'a, ai Yesuhi fateha'a gutunu ka epilibe luto lu molo eto'ehina.
3 Yesu afo'afu asaga kaba huse'na emi'ehina kehelito to Hu'mamofitogati limito o'ehina hiti to i behe huto Hu'mamofitoga aku'i bilina ya'mana akeheli'ehibe.
4 Ya hu'ehina'mu Yesu hitaloti he'mito kefe gu'a kisi he'mito tauli kata mone lito li bilisa hoto
5 to nagami'i somogu hefito pana'alobo'amagihi enigigusa'ani okala hu hapi fito ho tiloto tauli kata li bilisa ho'ehinatu kele li epolo'ehina.
6 To ya huto'a Simoni Pita nohinaga buto minago Pitau loka ho'ehina: Sipi Bo yale. Nigigusa'ni okala hu netalapi, luto ligo
7 Yesu lu emi'ehina: Ya'ma huto hu ketonana mekeheline. Alihi ya'ma hapa'amu komopakatu keheliya ilane.
8 Ya ligo Pitau lu emi'ehina: O'e, kai nigigusa'ni okala mehu netalata'mu lusiga nolube. Ya ligo Yesu lu emi'ehina: To nani okala mehu ketolenogo'ni kai pana'alobo'ni lolo mehilane.
9 Ya ligo Pitau lu emi'ehina: Sipi Bo, nigigusa'nigo okala mehutoka nayaha'ni lataha'ni asaga'i okala hu netobo.
10 Ya ligo Yesu lu emi'ehina: Bona'i moneuba nagamilugu kolago ya'ma bomofihi gufa'a gulu gulu ligo aku'i okala mehilina'mu. Mone yupahi gigusa'ago okala huloto ya'ma anasi gulu gulu lilibe. To lenali ana hite komopatinigu gulu gulu lu'ehina. Folagahatinigu kene'i moneko'isi gulu gulu melu'ehina yabe luto Yesu lu epi'ehina.
11 Ya'ma kamofihi moneko'i gulu gulu melu'ehinamo henana ni'ibe? Bo moneuba fateha'amagihi gutunu ka lu epilina ya'ma bo'mu Yesu kohe toto akeheli'ehina.

12 Ai enigigusa'ani okala hu su ho epoloto kefe gu'a aku'i i kololo bito hitalo buto meto minoto enoloka ho'ehina: Ya hu lepolo'ohunamofihi hapa'a akeheli'ahanafihe?
13 Lenali nani kumu Babafio lite to Sipi Botio nigi hana ma'naka lite nigi habe. Ya'ma nohube.
14 Nani Sipi Botini hiti Babafitini nohube. To nani lenigigusatini ma'asi okala hu lepolo'ohunagi lenalitini ana hite ya'ma ai okala hu etenogo ai okala hu etenogo ya'ma hilo.
15 Nani babeyafa'a lenelepi'ohunagi lenali ya'ma hu lepolo'ohunamofihi kehelite ana hite agoya hu epite minalo.
16 Lusiga lu nolepube. Koko pana'a mone afo'afihi be ligi'ehina pana'i menohibe. Ana huto kaga lito bu'ehina bo mone ai ho lifi'ehina'amofihi be meligi'ehina yabe.
17 Ya'mu lusiga lu lepi'ohuna, yatai lenali keheli'ahana. Kehelilete mege'i melete nehago komopatinigu babahi hilina'mu yabe.

18 Nani lenali kumu asaga'i menolube. Enele'mo ho ti'ohuna'amofihi akeheli'ohube. Koyapa'i mono bukugu fayahi ge'ahana ya'ma lama'naka lu huto hilinamo ni'ibe: *Nose'na noto mino'ina bouba gigusatu la'misa nefi'ehibe.*

19 Nani ya'ma huto mehu'ehinamofihi ka'a yata'a lu lepi'ohunamo ya'ma alihi huto hinagi nanitoga keheli ule'ale hu nimilabe.

20 Maˈnaka lu nolepube. Enali nani ho lifiˈohuna bomofihi be tigilana
enali ana suhi hite nani nebe netigibe. To ana huto nani nebe tigilana
bonaˈmagi enali yaˈma noho lifiˈehina bo Afoˈnifu be netigibe.

Yesu fatehaˈamagi neleˈmalabe luto lu huto huˈehina
Mt 26:20-25; Mk 14:17-21; Lk 22:21-23

21 Yesu ya luto luloto komopaˈagu sipi keta higo lu hokolo huto lu
epiˈehina: Maˈnaka lu nolepube. Folagahatiniguti keneˈi moneuba
fatehaˈnimagihi nani kumu lu epilinaˈmu yabe.
22 Ya ligo panaˈalobomagi ai bu gago ai bu gago hite enegekesa loe lugufa
yigite luˈehinamofihi hapaˈa mekeheliˈahana.
23 Panaˈalobo moneˈa Yesu bita hinaˈa ai Yesutoga hepito minoˈehina.
24 Ya nohigo Pitau kisuma huto obo luto ligo noago lu emiˈehina: Kai Yesu
luˈehina boˈmu kiyiˈafube luto loka hobo.
25 Ya ligo ana panaˈuba Yesutoga minomo tubuto loka hoˈehina: Sipi Bo,
fatehakamagihi lu epilina bo kiyiˈafu nohibe?
26 Ya ligo kagalo nonaˈa Yesu lu emiˈehina: Nani mone beleti noseˈna
tobo sito lito supu nagamilugu i fulu huto emiluna yaˈma bo nohilibe. Ya
luto luloto mone beleti nekisa i fulu huto Yutasi Simoni Isikelioti panaˈa li
emiˈehibe.
27 Emigo Yutasiu lito noto nohigo anaˈasi Satau komopaˈagu tiˈehina. Ya
higo Yesu lu emiˈehina: Anaˈina lolo hilubeˈmu nohata meˈme huto lolo
hubo.
28 Ya ligo hitalo neminanamagi Yesu lu emiˈehina ka yaˈma keheli bati
mehiˈahabe.
29 Yutasiu efaha guˈi kaba huˈehinagi panaˈalobomagi enegekesa kehelite
yaˈma noseˈna li nupa hite nalanaˈmu Yesu noseˈna mone hiti buto mina fi
letobo lutomofi to mone noseˈna lito buto enumuhi menina bonaˈi li epibo,
yaˈma ka lu noemunafi enali yaˈma enegekesa kehaliˈahana yabe.
30 To Yutasiu beleti lito anaˈasi nonuguti leke ho limito buˈehibe. Metepu
ito folugu kana huˈehina yabe.

Yesu yuhufa ka lu moloˈehina

31 Yutasiu enalitogati leke ho limito nobigo Yesu lu epiˈehina: Yatai
kanaˈni huto nohigo nani Kokulumaguti limiˈehina Bomofita nani fana
mehaˈni ahuto hibe bu galabe. Yatai HuˈmamofihiI fana mehaˈa nanitoga
huto hulenogo bu galabe.
32 HuˈmamofihiI fana mehaˈa nanitoga huto nohinogo nani Kokulumaguti
limiˈehina Bomofita enelepilube. To ana suhi huto HuˈmauI fana mehaˈnimo
enelepilinaˈmu, meleˈisi ya hilina huto niˈibe.
33 Oho, panaˈnimagita. Lenali hiti nani nesi kanasi minotoˈni maˈasi
atibilube. Lenali nani kumu sa hilete koyapaˈi Yuta bonaˈi lu epiˈohuna:
Biluna hepatoga mebilanaˈmu yaˈma lenali hiti ana hite anaga mebilabe
luto lu nolepube.
34 To yuhufa kaga lu moloˈohuna ma lu nolepube. Lenali komopatini
lenogotinifihi emilo. Nani komopaˈni lenalitoga lepiˈohunagi lenali ana hite
ai komopaˈa eminogo ai eminogo hite ya hilo.
35 Lenali komopatini lenogotinifihi eminogo yege yege bonaˈmagi Yesuhi
panaˈaloboˈa nehabe lite lilete kehelilabe.

Yesu Pitahi nani kumu megesa hu nimilane luˈehina
Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Lk 22:31-34

36 Yesu ya ligo Simoni Pitau loka hoˈehina: Sipi Bo yale, hiyaga bilubeˈmu
nohane? ligo Yesu ma lu emiˈehina: Biluna hepato mebilataˈmu yabe. Nani
kohe toto bulenogoˈni alihi nemegeˈi moloto bilane.
37 Ya ligo Pitau loka hoˈehina: Sipi Bo, kai kohe toto buletogo henabe luto
nani yatai kemegeˈi mebilube? Nani yatai kai kumu meleˈisi fililubeˈmu
nohuto lu nokumube.
38 Ya ligo Yesu lu emiˈehina: Ya hifi? Nani kumu fililubeˈmu lusiga nolapi?
Nani maˈnaka lu nokumube. Etehi folaguˈi kokole nogo memalalina kana
kai yupahi loebe monebe nani kumu menokehelube luto bahane hoto lu
epilane, Yesu ya luto lu emiˈehina yabe.

14

Yesu Huˈmamofihiˈkapoˈalu enelepiˈehina

1 To Yesu panaˈaloboˈa ka lu epiˈehina: Komopatinigu koli mehilo. Lenali
Huˈmamofitogaˈkeheliuleˈalehite to naniˈnitoga ana hite keheli uleˈale hilo.
2-3 Ifo muyalo Afoˈnifihiˈhepaˈiˈniˈinalo nohi babu luto niˈinagi nani kohe
toto tito hepatini li kuguma hilube. Yanuga li kuguma hu su holotoˈni i
behe hu limito lenali kumu leneleˈmalube lutoˈni lenali hiti nani nohunalo
minalune. Yaˈmaˈhutoˈhilinamo meniˈititaˈlu hokolo hu leputitaˈmu yabe.
4 To nani biluna hapaˈnimofihi kapo yaˈma lenali akeheliˈahabe.
5 Yesu ya luto lu epigo Tomasiu lu emiˈehina: Sipi Bo yale, bilata hepaˈi
mekeheliˈohuta yaˈma kapoˈa hiyaˈa huto kehelilune?
6 Ya ligo Yesu lu emiˈehina: Yaˈmaˈkapomoˈnaniˈni nohube. To ka
lamanaˈa hiti nohuna to mino kosaba huseˈna hiti naniˈni nohube. Ya
nohunagi bonaˈi moneˈamagi Afoˈnifitogaˈbiluneˈmu nohune lite aku i
pebisa ho netete aitoga bi menehetilabe.
7 Lenali nanimomuˈi kehelite Afoˈnifiˈkumuˈkeheliluneˈmu habe. To ma
kanagu lenali bite ai kumu nekehelite to bu negabe.
8 Ya luto ligo Filipiu lu emiˈehina: Sipi Bo yale, Afokafihi lelepibo.
Lelepiletogo lali keheli baga ito anasiˈya minalibe.
9 Ya ligo Yesu lu emiˈehina: Yatama kanaˈa nani hiti lenali asagaˈi
mineˈahanamo nani kumu mekeheliˈahatafi, ya Filipio? Afokafihi lepibo
luto henabe lutobe nolane? Buga. Bonaˈiˈmoneˈamagiˈbu negeˈehinogomo
yaˈma enali Afoˈnifiˈhitiˈbeˈgeˈahabe.
10 Filipio, nani hiti Afoˈnifiˈhitiˈmonekaˈnohuˈinaˈyamofihi keheli uleˈale
huˈahatafihe? To ana huto Afoˈnifuˈnanitoga i keˈmoto nominana keheliya
iˈahatafihe? Yaˈmaˈkagaˈmaˈasi lu lepiˈohunana naniˈni meniˈigo Afoˈnifuˈnanitoga i keˈmoˈehinamofihi kagaˈa lu nolepube. Afoˈnifuˈaiˈliliˈnaˈa
nonimigo yaˈma liliˈna li etoˈohube, ya luto Yesu panaˈalobomagihi lu
epiˈehina.
11 Ya luto ma luˈehina: Nani hiti Afoˈnifiˈhitiˈmonekaˈminoˈohuˈinamo to
nanitoko i keˈmoto minoˈehinamo hiti yaˈma keheli uleˈale hilo. Yamofihi
keheli uleˈale mehitemo amuya liliˈna li huto huˈohunanamofi kumu lenali
nanitoga keheli uleˈale hu nimilo.
12 Lusiga lu nolepube. Bonaˈiˈmoneˈamagiˈnanitoga keheli uleˈale hu
niminogo yaˈma nani amuya foyaˈni suhi hite lilanaˈmu to, maˈnaka luto
mone hiti foyaˈnimofihi be ligite babu lite lilabe. HenaˈmubeˈNani
Afoˈnifitogaˈtitoˈminenogoˈniˈeneheˈmenogo babu lite amuya liliˈnamo
lilabe.
13 To lenali hena hena nasanaˈmu nigiˈnilo lite loka helenogo nani yaˈma
huto hu lepalalube. Afoˈnifihiˈpanaˈaˈnohunagi ya hu lepalalubeˈmu hugo
bonaˈmagi kehelite Afoˈnifihiˈenofokeˈkaˈliˈemilabe.

14 To lenali fato fatoˈnamu nigi hete noloka helenogo yaˈma huto hu lepalalube.

Huˈmau Sikalafuˈi epilinaˈmu lu moloˈehina

15 Lenali komopatini neniminogo yaˈma kaga lu moloˈohunanamo keheli nimilabe.
16 Ya hilenogoˈni Afoˈnifitoga Sikalafuˈi ka lamanaˈamofihi afoˈafu ai lenheˈmalina aiˈi loka holenogo lepilibe. Yaˈma Sikalafuˈi lepilenogo ai hiti lenalitoga minoba minoba hilinaˈmu yabe.
17 Noto noto bonaˈmagi aiˈi bu megelata to mekehelilata nehite ana Sikalafu enalitoga melimilinaˈmu yabe. To lenali aiˈi kehelilata nehabe. Henaˈmube? Ai lenali hiti moneka minoto komopatinigu huto nohibe.

18 To nanimoya heˈmi lepololenogoˈni megusa pana suhi hite meminalabe. Lenali nehanalo aku alube.
19 Hupamone kanaˈa minolenogo noto noto bonaˈmagi bu menegenogo aku lenali bu nagalabe. To nani lito buto nohunagi lenali ana hite mine lite bite minalanagihe.
20 Yana yupahi huto hulenogo lenali Afoˈnifitoga i keˈmaluna yaˈma kehelilabe. To lenali nanitoga i keˈmalana to nani lenali hiti minaluna yaˈma kehelilabe.

21 To bonaˈi moneˈamagi komopaˈani nimiˈahanamagi kaga moloˈohunana kehelite nemegeˈi melelata nehabe. Ana komopaˈani nimiˈahanamagihi Afoˈnifu enaliˈi komopaˈa epilibe. Nani ana huto yaˈma bonaˈmagihi komopaˈni epito nani hapaˈni enelepilube.
22 Yesu ya luto ligo Yutasiu, fato Yutasi yaˈma Isikelioti menohina, ai loka hoˈehina: Sipi Bo yale, henabe luto noto noto bonaˈi kaiˈnaka meenelepise lalisigo nolelepine?
23 Ya ligo Yesu lu emiˈehina: Bo moneuba komopaˈa nimito nohutomo kagaˈnilo megeˈi malalibe. Afoˈnifu ana bomofihi komopaˈa emilibe. Ya huto Afoˈnifi hiti nani hiti ana bomofitoga buto ai hiti moneka minalune.
24 To bo moneuba komopaˈa menimilina kagaˈni megeˈi memalalibe. Yaˈma kaga kehaliˈahanaˈa naniˈni kagaˈni meniˈibe. Noho lifiˈehina bo Afoˈnifu, ai kagaˈa lu nimiˈehinaˈa yaˈma lu nolepunamo niˈibe.

25 Nani maˈasi bilunagi yaˈma kaga lu nolepuna lenali hiti nominone.
26 Afoˈnifu nigiˈnilo lenheˈmalina yaˈma Sikalafuˈi lenalitoga ho lifilinaˈmu yabe. Ai nehetito asaga nasanaˈmu lenelepiloto to asaga kagaˈni lu lepiˈohunaˈa beto hu lepilinaˈmu yabe.

27 To nani heˈmi lepoloto fuluna mone lepinogoˈni yaˈma fulunaˈniuba lenalitoga minolata nohibe. Noto noto bonaˈmagi fulunaˈa episeˈna yaˈma nani melepilubeˈmu, fatoˈna lepilubeˈmu nohube. Lenegekesa yigi yigi mehise to komopatinigu lenelesa linogo koli mehilo.
28 HeˈmiI lepalalube luto akuˈi lenalitoga alube lutomo yaˈma lenegekesa kehaliˈahana. Lenali komopatini nimiˈehinogomo Afoˈnifitoga tilube lutomomuˈi kehelite lenegelo bilanaˈmu yabe. Henaˈmube? Ai amuya hiti nebe ligiˈehina bo nohinagi lenheˈmalibe.
29 Kohe toto yatai kanaˈagu lu nolepunamofihi alipo yaˈma kaga huto hulenogo lenali keheli uleˈale hilabe.
30 Yatai kanaˈa hupamone niˈigo mone kaga melepilunagi asaga noto noto bonaˈmagihi kaba bo sibi huˈehinauba oto huto hilibe. Ai neleˈmo sibina huto babeyafa hilinamofihi amuyaˈauba nebe meligilinaˈmu yabe.

31 Ya huto hilenogo nani komopaˈni Afoˈnifihi emiˈohuna yanamofihi noto noto bonaˈmagi yaˈma kehelilaneˈmu habe. Yanaˈmu Afoˈnifu kaga lu nimiˈehina megeˈi mololata nohube, Yesu ya luto to kaga mone lu epiˈehina:
Lali yatai ho tito ma hepatogati heˈmito nobune.

15

Yesu bai nagaˈmofihi lamana hapaˈa nohibe

1 Yesu molo emito ma luto lu epiˈehina: Nani yaˈma bai nagaˈi hapaˈa lamanaˈa nohube. To Afoˈnifu bai nagaˈi foya afoˈafu nohibe.
2 Nanitogati yafa moneuba yaˈma legeyaˈa mehalinaˈa yamofihi laga hu heˈmilinaˈmu yabe. To yafa moneˈmofihi legeyaˈa helenogo legeyaˈa silagaˈi halibe luto noluto sibina hinaˈa laga hu heˈmi heˈmi nohibe.
3 To yaˈma mono ka kohe toto lu lepiˈohunauba lenali komopatini gulu gulu ligo mino bati hite nehabe.
4 Lenali yaˈma nanitoga ete hepite minalo. Ya hiˈahanaˈmu nani lenalitoga buto i hepito minalubeˈmu hube. Hapaˈa hiti yahaˈa hiti i mehepise minoto yahaˈauba aiˈasigo niˈito legeyaˈa halinaˈa mone meniˈibe. Lenali yaˈma ana suhi hite ete nanitoga i mehepilana ana huto lenalitoga legeyaˈa mone mehalinaˈmu yabe.
5 Bai nagaˈmofihi hapaˈa nani yaˈma nohube. Lenali yaˈma letohaˈa nehabe. Moneˈa enali nanitoga ete hepite minalana yaˈma nani ana suhi huto enalitoga buto i hepilenogo enalitoga legeyaˈa babu luto halinaˈmu yabe. Lenali yaˈma nani hiti i mehepise anaˈina legeyaˈa lilanaˈa mone meniˈibe.
6 Lugaˈamagi enali nanitoga ete i mehepilana yaˈma i pigilata nohina ya suhi hite gulu gulu bilenogo laga hu heˈmilubeˈmu hibe. Hayaˈa yaˈma i pigilago logogu laga hite keyelata nehabe. Nanitoga ete i mehepina bonaˈi enalitoga ana suhi huto hilinamo niˈibe.
7 Lenali yaˈma nani hiti minototi kagaˈni komopatinigu minalina anaˈinaˈmu buka tilana huto hu lepilubeˈmu hibe.
8 Lenalitoga legeyaˈa babu luto helenogo lenali lamaˈnaka nani bonaˈni lolo hite minelenogo Afoˈnifihi fana mehaˈa yaˈma sekele mamuˈa hiti huto hilinaˈmu yege yege bonaˈmagi be gelete kehelilabe.
9 Afoˈnifu aiˈa komopaˈa nimilata nohibe. Nani ana suhi huto komopaˈni emilata nohube. Ya hulago lenali komopaˈni lepilata nohunamo yanamofihi kaba huseˈnaˈnigu minalo
10 Nani Afoˈnifihi bagaguti kaˈa kehelito liloto komopaˈa nimilata nohina yanamofihi kaba huseˈnaˈnigu nohunamo niˈibe. Ana suhi hite nabagaguti kaga kehelite lilete komopaˈni lepilata nohuna yamofihi kaba huseˈnaˈnigu minalabe.
11 Nani komopaˈnigu haya noinago komopatinigu ana suko huto haya ilina yauba i futili huto bai toto minalibe luto kaga yaˈma lu lepi su hoto nominobe.
12 Yaˈma luto nolu lepolobe. Komopaˈni lepilata nohuna ana suko hite lenali komopatini ai eminogo ai eminogo helite bilabe.
13 Kene moneuba ai gibo laluˈagi kumu yabe luto minoto lito nohinaˈaloti heˈmiloto filiilina yaˈma komopaˈa epiˈehinamofihi hapaˈa huto hilubeˈmu hibe. Fato suhi komopaˈa ai epilata nohinamofihi nasana be meligilinaˈmu yabe.
14 Lenali kaga nolenelepunalo megeˈi melelata nehana nalaluˈnigita yabe luto lilubeˈmu hube.

15 Kele kele panaˈi moneuba kaba boˈamofihi lolo hu etoto moloto huˈehina komopaˈagu kaga niˈina mekehelinago nani yaˈma kanalo lenali kumu kele kele panaˈni yabe luto melilube. Nani yaˈma Afoˈnifitogati kaga keheliˈohuna lu huto huto alu lepi su hoˈohunamo ninaya yatai lenali kumu nalaluˈnigita nehabe luto nolube.
16 Lenali naniˈi yaˈma neleˈmo eto menehabe. Nani yaˈma leneleˈmo eto hugo lenali bite legeyaˈi li huto hilenogo amuya moloto minoba minoba huto minalibe luto lu lepoloˈohuna. Ya hilete nani nigiˈni kehelite anaˈina henanaˈmufi Afoˈnifitoga buka tilanaˈalo lepilubeˈmu hibe.
17 Komopatini ai eminogo ai eminogo hilabe luto nolu lepolobe.

Metoga bonaˈmagi Yesuhi panaˈamagihi luba ka lu epilabe luˈehina

18 Metoga bonaˈmagi mono ka mekehelise lenali kumu enitaluga logo binogo luba hi epelenogomo lenali yaˈma lite lenegekesu mehese kehelilabe. Sipi Boti metoga nohigo hapi fite luba heˈahanamo niˈibe lite kehelilabe.
19 Lenali mono ka mekeheliˈahana bonaˈmagihi folagahaˈanigu minalana enali lenalitoga komopaˈani lepitine. Nani yaˈma enali folagahaˈanigu leneleˈmo eto hugo enali lite melete hiˈahana yaˈma lenali heˈmiˈahanamo niˈibe. Yanaˈmu lenaliˈi yaˈma luba ka li lepilata nehabe.
20 Nani kaga mone ma luto lu lepiˈohunamo yamofihi lenegekesu mehese kehelilo. Kele kele panaˈuba kaba boˈauba lolo huto moloto nohina nasana be meligilinaˈmu yabe. Enali naniˈi kalanaˈi mele netelata nehanaya lenali hiti ana hite kalanaˈi mele lepalaluneˈmu habe. Nani kagaˈni kehelite li gu meiˈahanamo niˈinagi lenali kagatini ana suhi hite kehelite li gu meiluneˈmu habe.
21 Noho lifiˈehina bomuˈi keheli fe meliˈahana yaˈmu nani nigiˈni lenalitoga niˈinaˈmu yabe lite ya hi lepalaluneˈmu habe.
22 Nani enalitoga limito huto huto kaga lu meepiˈohunalo niˈitita enalitoga foipanaˈani mino meepalatitaˈmu yabe. To ka foya melilinaˈmu yabe. Ya huˈehinaya foipanaˈani hena hena hite heˈmilana niˈibe?
23 Moneuba naniˈi luba ka lu nimilata nohilina Afoˈnifi hiti ananago huto luba ka lu noemibe.
24 Nani folagahaˈanigu fato suhi amuyaˈa hiti yaˈma koyapaˈi bonaˈmagi li huto mehiˈahanamofihi li huto hutita enalitoga foipana meminatine. To yaˈma be gologo bi heˈmiˈehite naniˈi luba ka li nimiba li nimiba nehite Afoˈnifihi ananago hite luba ka neli etabe.
25 Ya hilago mono bukugu ka mone ma lite fayahi keyeˈahana yaˈma amuya moloto niˈibe: *Enali yaˈma faˈmeneˈmu naniˈi luba ka li nimiˈahanamo niˈibe.*
26 Afoˈnifu lolo huto fi hetofa hu lepalalina kamofihi lataha'a Sikalafuˈuba yaˈma Afoˈnifitoga nohibe. Aiˈi ho lufugo Afoˈnifitogati limito hapaˈni lu huto hilubeˈmu hibe.
27 Lenali yaˈma foya hapi huˈohunaguti nani hiti mineme bite mineˈahanamo niˈinagihe, lenali hiti hapaˈnimu ana suko hite li huto hilanaˈmu yabe, luto Yesu ya luˈehina yabe.

16

1 Aliha'a anaˈina mone lolo hi neepelenogo mono ka heˈmi lalabe luto kaga yaˈma kohe toto lu nolepube.
2 Enali ya hite mono nohi fi hekini lo lepalalanaˈmu. To kana mone hupamone hilubeˈmu lenoho fililabe lite nehinogo Huˈmamofihi lemehi noemupihe lite lenahalanaˈmu yabe.

3 Enali ya'ma Afo'nifi hiti nani hiti bu le'ego bati mehise ya suhi lolo
hilana'mu yabe.
4 Nani kohe toto kaga ya'ma lu nolepuna ya'ma amuya nemelenogo ya'ma
lite lilana'mu: Afotifu koyapa'i lu limi'ehinamo ya'ma huto hibe lite beto
hilabe. Hapi huna kanalo lenali hiti minoto lito hiluta kana yatamalo ni'igo
mele'isi lu melepi'ohunamo ni'ibe.

Sikalafu'mofihi foya'a

5 Yatai ya'ma noho lifi'ehina bomofihi nohinaga i behe huto bilube'mu
nohugo lenalitogati bo moneuba hiyaga bilube'mu nohane luto noloka
meho'ehibe.
6 Kaga ya'ma lu nolepugo keke'i luse'namofihi komopatinigu bai notabe.
7 Nani ka legeya'a lilugi kehelilo. Nani i behe huto tiluna nasanauba
ana'ina lamana'a li huto hu lepilina'mu yabe. He'mi lepoloto metutita
lenehe'malina bo ya'ma melimitita'mu yabe. Tiloto'ni ya'ma ho lifinogo
lenalitoga limilina'mu yabe.
8 Limiloto metoga bona'magihi foipana'animofihi to li lamana hula-
tanamofihi hapa'amu to foipana lepilinamofihi hapa'amu ka foya lila-
tanamofihi hapa'amu keheli fe lilana'mu yabe.
9 Enali nani kumu keheli ule'ale menehana foipanamofihi hapa'amu
linogo kehelilabe.
10 Lamananamofihi hapa'amu lilenogo ma lite kehelilana'mu yabe, nani
Afo'nifitoga i behe huto netinogo aliha'a mone'a hiti be menagalana'mu
yabe.
11 Ka foya lilatanamofihi hapa'amu linogo ma lite kehelilana'mu yabe,
ya'ma melugu gihiti bo, Satau foipana'mu ka foya li'ehinamo ni'ibe.
12 Kaga lu lepiluna babu luto ni'inaya yatai mele'isi lu lepi su
ho'ehinogo'ni keta lepesi laligi.
13 Mono ka lamana'amofihi afo'afu fana meha'a hiti Sikalafu'uba ai'a
limiloto lamana kaga komopa'agu lenele'moto bilube'mu hibe. Yamofihi
ai'a ekesa kehelito lu melepilina'a huto ni'inaya, Hu'mau lu'ehina'a huto lu
lepilina'mu yabe. Ya huloto minoto ana'ina huto hilina'mu lu lepilina'mu
yabe.
14 Ai kaga ya'ma nanitogati liloto nolenelepinogo fana meha'ni liloto
nohinogo huto hilube'mu hibe.
15 Afo'nifitoga ana'ina ninamofihi nanigo nimi su ho'ehinamo ni'ibe.
Yamofihi Sikalafu'uba kaga ya'ma nanitogati liloto lu lepilube'mu hibe luto
alu nolepube.

Keke'i luse'na hiti enegelo bise'na hiti ka lataha'a

16 Lenali kana'a nesi'a neminete nani'i be menagalune'mu habe.
Yamofihi ifo'alo nesi'a minete nani'i aku bu nagalana'mu yabe.
17 Ya luto lulago pana'alobo luga'amagi enali ma lite li keheli fa keheli
nehite li'ahana: Ka'a ya'ma henana'mu nolibe? Kana mone minete nani'i
be menagalana'mu yabe. To yamofihi ifo'alo nesi'a minete bu nagalana'mu
yabe. To Afo'nifitoga i behe huto tilube luto nolina ya'ma hena'mu nolibe?
18 Ya lite lilete mone ma lite li'ahana: Kana'a nesi'a yabe luto nolina ya'ma
hiya kana'mu nolibe? Kaga li'ehina yamofihi hapa'a menokehelune.
19 Lite lilete loka halune'mu nehago Yesu ya'ma keheli fotogo huloto
ma luto lu epi'ehina: Kana'a nesi'a neminete nani'i be menagalana'mu to
yanamofihi ifo'alo nesi'a neminete nani'i aku'i bu nagalana'mu yabe luto
lu'ehina'mu lu keheli fa keheli hi'ahafihe?

20 Lamaˈnaka lu lepilugi kehelilo. Lenali yaˈma yibisu kalasu hite nehinogo melugu bonaˈi mono ka mekeheliˈahanaˈamagi enali enegelo bilaneˈmu habe. Ya nehinogo lenali kekeˈi lilanaˈmu yabe. Ya nehinogo komopatini leˈmo gelehe hinogo babahi hinogo haya ilinaˈmu yabe.
21 AˈI moneuba yagapanaˈi ketalina nohinogo hupamone kana kekeˈi lilibe. Minoto keto ha foloto panaˈa huto huˈehinaˈmu luto gelo bito kekeˈi luˈehinaˈa yamofihi ekesu henogo mekehelilinaˈmu yabe.
22 Lenali hiti ana suhi hite yatai kekeˈi lilana akuˈi bu lenegenogoˈni komopatinigu haya ilubeˈmu hinaˈa bai talinaˈmu. YaˈmA huto hulenogo kene moneuba lenebesilito li meheˈmilinaˈmu yabe.
23 Ana huto hilina kanagu anaˈinaˈmu noloka mehalanaˈmu yabe. Nani lamaˈnaka lu nolepube. Lenali bonaˈni nehanamuˈi AfoˈnifitogA buka tilana yamofihi nani nigiˈnilo lepilinaˈmu yabe.
24 Lenali afehaˈaga ema mine lite tiˈahanalo yaˈma nani nigiˈni lite nehite anaˈinaˈmu buka buka metiˈahanamo niˈibe. Komopatinigu haya ilina nasanauba i futili huto bai toto minalibe lite buka tite lilaneˈmu nehabe.

Metoga asaga nasana enebe ligito nohube

25 To kaga yaˈma lu lepiba lepiba humo buto minoˈohunamofihi bame kaˈa lu lepiˈohuna. Kana mone tupa hilubeˈmu hibe yamofihi kaˈa bame ka lepila aku suguna ka lu melepilunaˈmu AfoˈnifihI hapaˈamu lu hokolo huto lu lepilubeˈmu nohube.
26-27 Kanaˈa ya yupahi nigiˈni lite minete buka tilanaˈmu yabe. Nani AfoˈnifitogatI limiˈohunamofihi kaˈa keheliya ilete komopatini nimiˈahana yaˈmu AfoˈnifU aiˈa komopaˈa nolepinamo niˈibe. Yamofihi lenali kumu luto AfoˈnifitogA buka ti lepalalube luto yaˈma lu menolepugi aiˈa komopaˈa nolepinagihe.
28 Nani AfoˈnifihI heˈmi etoto metoga limiˈohuna. To yaˈma hepaˈi heˈmito AfoˈnifitogA tilubeˈmu hube.
29 Ya luto ligo panaˈalobomagi ma lite lu emiˈahana: Yatai bame ka menolane. Lu hokolo hu letoˈahatamo lu nolimine.
30 YaˈmA yataˈisi kai kumu yaˈma luto nokehelune. BonaˈmagI enali yataˈa kaga lu hokolo hu ketalana meniˈibe. Kaika silaga nasanaˈmu keheli su hoˈahana. Kai HuˈmamofitogatI limiˈahata yanaˈmu keheli amuya moloˈohune.
31 Ya lite linogo Yesu ma luto lu epiˈehina: Lenali yataˈisi keheli amuya nemalafihe?
32 Kana mone hupamone hilubeˈmu huto ana kanaˈa maˈasi aˈnohinogo lenali heˈmi netete tili tele hite hepatiniga bi su halaneˈmu nehabe. Bilenogo naniˈnisigo minalube. To AfoˈnifI hiti minaluˈibeˈmu nohuˈibe. Yamofihi naniˈnigo meminalunaˈmu yabe.
33 Nani fulunaˈniuba lenalitoga minalibe luto kaga yaˈma lu nolepube. Lenali yaˈma metoga kalanaˈi nemele lepelenogo lenipagu sibina mehino. NaniˈnI yamofihi ma metoga nasanamofihi abe ligi su holoto nohube.

17

Yesu panaˈalobomagi kumu HuˈmamofitogA loka hoˈehina

1 Yesu ai kaga lu su holoto kokulumagu bu go saga huto ma luto HuˈmamofihI lu emiˈehina: AfoˈnigabE. Kanaˈa tupa nohibe. Kai naniˈi panakamofihi fana mehaˈa li huto huto mololatogo panakamofita nani kai fana mehaka li huto hilube.

2 Kai noto noto bonaˈmagihi afoˈanifita noho lifiˈahata bomofita nanitoga
enaleˈmo moloˈahata kai mino kosaba huseˈna epilube luto luˈahatamo
niˈibe.
3 Mino kosaba huseˈnamofihi hapaˈa ma huto niˈibe, Huˈmau lamanaˈa
monekoˈi kai hapaka to noho lifiˈahata panaka Yesu Kilisito nani hapaˈni
keheliˈehinogo mino kosaba huseˈnaka yamofihi huto hu epilibe.
4 To foya nimiˈahata li su nohago metoga kaika fana mehaka huto hulata
nohigo enalepiˈohube.
5 Ke, Afoˈniga, meˈi huto mehuˈehigo kai hiti kokuluma fana mehaˈni
hiti minoˈohuna, ana suhi huto yatai kubulo nohugo akuˈi fana mehaka
nimitogo lito minalube luto nolube.

6 Melugu bonatogati moneˈa nanitoga enaleˈmo moloˈahata enalitoga
fuluna ka amuya moloto lu epiˈohunamo niˈibe. Kai nagaka nanitoga
enaleˈmo malatogo enali kagaka kehelite kemegeˈi meleˈahabe.
7 To nanitoga nasana niˈina yaˈma kaitogatiko niˈibe lite akeheliˈahabe.
8 To kaga lu moloto nimiˈahata yaˈma lu epugo yaloˈi akeheli su heˈahabe.
To kaika noho lifitogo kaitogati limiˈohunaˈa yaˈma keheli uleˈale hiˈahabe.

9 Nani enali kumu yabe luto kaitoga koloka nohobe. Melugu bonaˈi
mono ka mekeheliˈahanamagi enali kumu menolube. Nimiˈahata enaliˈi
kai nagaka nehanagihe luto enali kumu koloka nohobe.
10 To nani nagaˈi yaˈma kaika nagaˈi nehabe. Kai nagaˈi yaˈma nani
nagaˈi nehabe. To komopaˈanitu hite melete nehana nasanauba nani fana
mehenaˈni li huto hulata nohibe.
11 Nani metoga minaluna kanaˈni asu nohabe. Kaitoga molo emite
nehinogo nani kaitoga meleˈisi tilubeˈmu nohugo enali melugu mi-
nalanaˈmu. Ke, hetofa Afoˈniga, kai ka lamanaˈamofihi kigika nimilatogo
epiˈohunamofihi kaika enaleˈmo hetofa huˈehitogo yaˈma kagamofihi kaba
huseˈnakagu minalabe. Ya hilete leˈali komopatiˈa hepito ninamofihi suhi
hite enali komopaˈani moneko hepito minalube.
12 Enali hiti minota yupahi yaˈma nanitoga enaleˈmo moloˈahata bonaˈi
yaˈma kaika kigika nimiˈahata yamofihi amuyaˈauba yaˈma kagakaloti
enaheˈmoto nohugo yamofihi kaba huseˈnakagu mineˈahana. Ya hilago
kaba hu epoloto nohugo haya mekeleˈahana yabe. To mono bukugu
keyeˈahanamofihi kaga mone uleˈale hilibe luto logo hepaˈmofihi nasana
bo, aiˈa monekoˈisi yaˈma fakene huto huto huˈehina.
13 Yaˈma kaitoga bilubeˈmu nohuto yaˈma metoga enipagu haya ili-
namofihi nasanauba i tili tele huto bai toto minalibe luto melugu minoto
ma luto lu nokumube.
14 Nani kaga lu moloˈahata lu epiˈohunamo niˈibe. Nani metoga nasana
menohugo enali ana hite metoga nagaˈi menehabe. Metoga nasana
bonaˈmagi enali luba enehelata nehabe.
15 Kaika nani bonaˈni eneleˈmoto kokulumalugu tilane luto menolube.
Melugu minenogo bo foipaˈa Satau luba huto enoho lalibe luto yaˈma kaba
hu epalalane luto lu nokumube.
16 Ya huˈehinaˈmu nani melugu nagaˈi menohube. To ana hite enali
melugu nagaˈi menehabe.
17 Ka lamanaˈa yaˈma komopaˈanigu limilinaˈa yamofitu eneleˈmo eto
hubo. Kai kaka yaˈma lamanaˈa niˈibe.
18 Kaika yaˈma metoga liliˈna ka lu netoto noho lifitogo ana huto metoga
enali liliˈna ka lu epito enoho lifito li epi su hoˈohube.

19 Enali ka lamana'auba komopa'anigu limiloto enele'mo eto hulenogo
enali bonakamagi huto hilana yana'mu nani'ni komopa'ni nugufa'ni le'mo
eto huto nomolobe.
20 To enali kumuko menolube. Bona'i luga'amagi pana'alobo'nimagihi
ka lamana'amu mege'i melelata hite nanitoga keheli ule'ale hilana bona'i
enali kumu kaitoga koloka nohobe.
21 Komopa'ani hepito minela minela hite minalabe luto lu nokumube.
Ke, Afo'niga. Kai to nani hiti minetogo nani to kai hiti mino mone huto
minalu'ibe. To enali ana hite le'alitoga mine melenogo mino mone huto
minalune. Ya hilenogo melugu bona'i kaika noho lifitogo limi'ohuna
yamofihi keheli ule'ale hilabe.
22 Le'ali komopati'a moneko legege huto ni'ibe. Ana huto enali ko-
mopa'ani moneko legege hinogo minalabe luto sekele mamu'a hiti fana
mehaka nimi'ahata ya'ma ana huto epi'ohube.
23 Nani nemehi epugo to enali enemehi nimilago enali komopa'anitu mu
tifite moneko lolo hite minalabe. Ya hilete nehinogo melugu bona'magi
enali noho lifitogo limi'ohunamofihi keheliya ilabe. To komopaka nanitoga
mololata nohata nasanauba pana'alobo'ni enalitoga ana huto komopaka
mololata yanamofihi melugu bona'magi be gelete keheliya ilabe.
24 Ke, Afo'niga. Nanitoga enele'mo molo'ahata bona'i ya'ma enali nani
minalunaga mine malalabe luto lu nokumube. Yalo nehite ya'ma me'i
huto mehu'ehigo komopaka nanitoga molo'ahata kokulumagu fana meha'a
molo neto'ahatamofihi bu go fe lilabe.
25 Ke, hetofa Afo'niga. Melugu bona'magi enali kai hapakamofihi keheliya
mei'ahana. Nani'nisigo ya'ma akeheli'ohube. To pana'alobo'nimagi enali
kaika noho lifitogo limi'ohunamofihi akeheli'ahabe.
26 Nani hapaka lu hokolo huto lu epi'ohuna to lu epito minaluna'mu yabe.
To komopaka nonimitanauba enalitoga minalibe luto nani nemeha'auba
ana huto enalitoga minenogo nani ana huto enalitoga mino hepito mi-
nalube luto ya'ma nohuna yabe.

18

Yesuhi naga'i emi'ahana
Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Lk 22:47-53

1 Yana kaga lu epito Yesu to pana'alobo'a hiti hepaluguti he'mite koho'ya
mone gi'amofihi Kitoloni yabe analo limite tite yafa nose'na foya monelugu
enali tite mine'ahana.
2 To Yutasiu, Yesuhi fateha'amagihi enelepilina bouba, ai ana foya
hepa'mo keheli'ehina. Yesugi pana'alobomagi anaga li nupa hilata nehana
foyamo ni'ina keheli'ehina.
3 Ya huto kehelito ai sipi mono noto kaba bona'magi to Felosi bona'magi
enali gimi bona'i luga'a to mono noto lili'na bona'i luga'a hiti enoho lifigo
Yutasiu enele'moto bu'ehina. Enali emita'i lite to kunufa libi'mo hiti lamu
hiti ligi besa lelite kapogu melete foyalo bilana'mu yabe.
4 To Yesu yata'a ya'ma asaga huto hu epalalina'mu akehelito gimi bomagi
nehetigo ai nehanalo kohe toto buto lu epi'ehina: Kiyi'afi kumu sa nehabe?
5 Ya luto enali lu emi'ahana: Nasalete hepato bo, Yesu yabe, nelana bomo
lite lago: Nani ana bo nohube, Yesu lu'ehina.
Ya'ma gimi bomagi nehanalo Yutasiu Yesuhi fateha'amagihi enelepise bo,
ai hiti enalitoga moneko ho tito mino'ehina.
6 Yesu ana bo nohube luto lu epigo enali topa hete enemegesagati bite ho
kete ke'ahana.

7 Ke'ahago Yesu aku enoloka ho'ehina: Kiyi'afihi sa sa nehabe? luto ligo
enali: Yesu ya'ma Nasalete bo yabe, lite li'ahana.
8 Yesu lu epi'ehina: Nani alu lepi su hoto ana bo nohube luto noluna. Nani
kumu sa nehanaya ma pana'alobo'ni nehanaya he'mi epelenogo bino.
9 Ana kaga'a koyapa'i lu molo'ehina: Afo'niga, asaga pana'ni
nimi'ahataguti bo mone'mofihi meminigi'ehina yabe luto lu'ehina. Yana
kaga huto hu su ho'ehina.
10 To Yesu lu noepigo Simoni Pitau yatama emita mone yaha'alo minago ai
li saga huto sipi mono noto kaba bomofihi koko pana'a nohigo ko kese kese
igo ekesa'a mone kegi'a i hapati he'mi'ehina. Ana bomofihi gi'a Malakasi
yabe.
11 Laga higo Yesu Pitahi lu emi'ehina: He'mibo. Emitaka noha'agu aku li
molobo. Menokehelipi? Ya'ma Afo'nifu nagabu gi netalina ekesa nagami'i
suhi huto nalube'mu nohube.

Yesu le'mete mono kaba bomofitoga bi'ahana

12 To gimi bomagi hiti to kaba bo'aniuba Yesuhi naga'i emite to Yuta gimi
bona'i hiti le'mete bite
13 sipi mono bo gi'a Anasa nohinalo neheti'ahana. Ya'ma kufugu mone
sipi mono noto bo gi'a Kaiyafasi yabe, ai mono nopo kaba huse to Anasa ai
yami'afu nohibe.
14 Ana bo, Kaiyafasi koyapa'i sipi mono nonugu li nupa hi'ahanamagihi
bagaguti lu epi'ehina: Hena'mugope lali asaga nagatiloti bo moneko'isi ho
fili letalina'mu bati huto yabe lu'ehina.

Pitau Yesu kumu mekeheli'ohube lu'ehina
Mt 26:69-70; Mk 14:66-68; Lk 22:55-57

15 Enali Yesuhi le'mete nebago Simoni Pitau to pana'alobo moneuba
megesa'agu mele'aha'ina. To sipi mono noto kaba bouba ana pana'a
keheli'ohuto Yesu hiti ai hiti neba'igo noha'amofihi nosipeha'aga tibo ligo
Yesu hiti ti'aha'ina.
16 Ti'aha'igo Pitau fegutoga kasiha'alo mino'ehibe. Ya'ma Yesuhi pana'a
sipi mono noto kaba bouba keheli bati hu'ehina pana'uba ai i behe
huto Pita fegutoga nohinalo buto palala'i moneuba kasiha'alo kaba hulata
nohinamofihi lu emi'ehina: Ma bo bati huto le'moto nonugu tilu'ibe luto
Pitahi le'moto ti'aha'ina.
17 Ana palala'uba Yesutoga bu go saga huto Pitahi lu emi'ehina: Miya
bomofihi pana'a mone nohapi menohane? luto ligo: O'e, nanimoya
menohube, luto Pitau lu'ehina yabe.
18 Ana folugu yasi noligo koko pana'magi hiti to gimi bomagi hiti logo
mone gete lota bata hite nehago Pitau enalitoga buto ana logolugu ho tito
lota huto yalo mino'ehina.

Sipi mono bouba Yesuhi loka ho'ehina
Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Lk 22:66-71

19 To sipi mono kaba bouba Yesuhi mege'i mele'ahana bo'amofi hiti to
kaga'a enelepise nasana'mu loka ho'ehina.
20 Loka hago Yesu lu emi'ehina: Yege yege yupahi nani kaga'ni asaga
boana'magihi lu epilata nohuto ya nasanamofihi fala meki'ohuna. To Yuta
bona'i asaga li gehesa mono nonugufi to sipi mono nonugufi analo kaga lu
epito nohuto suguna kaga lu meepi'ohuna.
21 Ya'mu henabe luto nege'noka nohane? Kaga'ni kehelilata nehana
boana'magihi enoloka hobo. Enali kaga li epi'ohunanamofihi keheli bati
hi'ahanago enege'noka hobo.

22 Yesu ya luto lu emigo gimi bo moneuba yatu baga hapaˈalo ito lu emiˈehina: Ma bo sipi mono noto kaba boˈmu nohigo henabe luto yaˈma kaga lu noemine? Kelesaka menolifihe?
23 Ya ligo Yesu kaˈalo nonaˈa lu emiˈehina: Nani bahane hoˈohuna ka niˈinogomo mana bonaˈmagihi enubuˈanilo ana kagaˈni lu hokolo huto epibo. To nani ka luˈohunanamofihi lamaˈnaka niˈinogomo henabe luto nohoˈahane?
24 Analoˈi Yesuhi nagaˈi emiˈahanaˈa Anasau sipi mono noto kaba bo Kaiyafasitoga ho lifiˈehina.

Pitau Yesu kumu mekeheliˈohuna mone hiti luˈehina
Mt 26:71-75; Mk 14:69-72; Lk 22:58-62

25 To Pitau logo lota huto nohigo bonaˈi lugaˈamagi lu emiˈahana: Miya bo, kai panaˈa nohapihe? nelago Pitau bahane hoto lu epiˈehina: Oˈe, panaˈa menohube.
26 To ya noligo sipi mono noto bomofihi koko panaˈauba Pitau bonaˈamofihi ekesa laga hu etoˈehinaˈa ai loka hoˈehina; Ana foyagu Yesu minoˈehinalo kai hiti minoˈahatamo bu kogoˈohunamo niˈifihe?
27 Loka hago Pitau luˈehina: Oˈe, luto bahane hago anaˈasi fegutoga kokole moneuba nogo moloˈehina yabe.

Yesu Pailati bulo ho tiˈehina
Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Lk 23:1-5

28 To etehi folguˈi enali Kaiyafasihi nohaˈaguti heˈmite Yesuhi sipi gamani bomofihi nohaˈalo leˈmete biˈahana. Yuta bonaˈmagi ana nohaˈagu metiˈahana. Henaˈmube? Enali Pasa noseˈna nalana kana leba tago Yuta bonaˈmagi fegutoga bonaˈi li gehesa mehilune lite lugufati kolota kolota hu leto lalibe lite ana nonuga metiˈahana.
29 Metiˈahanago Pailatiu fegutoga nehanalo limito lu epiˈehina: Ma boya, henana fisa noi etabe?
30 Ya ligo enali ka nonaˈalo lu emiˈahana: Ma bouba foipa meliˈehinagi kaitoga leˈmoto meoˈohunagihe, foipana meliˈehitita kaitoga leˈmoto meotitaˈmu yabe.
31 Ya lago Pailatiu lu epiˈehina: Lenali leˈmete bite keya katini ninaya ka foya yanatu kaˈa loko hilata hilo, lenalitini yabe. Ya ligo Yuta bonaˈmagi li emiˈahana: Oˈe, lali keya kaguti mone kaga bonaˈi mone malipu yafalo ho mefilibo luˈehinagi leˈmoto oˈohuta.
32 YaˈmaÌ kaga liˈahananamomuˈi koyapaˈi Yesu ana yafalo filinamofihi hapaˈa panaˈalobo'a enelepiˈehina ka ya suhi kagaˈani niˈibe.
33 To Pailatiu i behe huto yaˈma gamani nonugu tito Yesuhi kehe igo ago loka hoˈehina: Kai Yuta bonaˈmagihi gihiti bo nohapihe?
34 Ya ligo Yesu ka nonaˈalo lu emiˈehina: YaˈmaÌ noloka hoˈahataˈmu kaika kekesaguti keheliˈahatafi fato bonaˈmagi nani kumu lu kimiˈahana yabe?
35 Ya luto ligo Pailatiu lu emiˈehina: Nani Yuta nagaluguti bo menohube. Kaika bonaˈi to sipi mono bonaˈani enali nanitoga keleˈmete eˈahanamo niˈinaya, kaibe, henana huˈahatabe?
36 Ya ligo Yesu lu emiˈehina: Nani kapogu kaba huseˈnaˈni ma melugu meniˈibe. Nani kapogu kaba huseˈnaˈni ma melugu niˈitita panaˈaloboˈnimagi nani kumu naga i lalibe lite Yuta bonaˈi luba hilete nagaˈi menimititaˈmu yabe. Oˈe, nani kaba huseˈna ma melugu huto mehuˈehina yabe.
37 Ya ligo Pailatiu loka hoˈehina: Kai kigihiti bo nohane ya hifi? luto ligo Yesu luˈehina: Oˈyo, kigihiti bo nohane luto lusiga nolane. To itoˈnifu

neketoˈehinaˈmu to huto huˈohunaˈmu ma melugu ka lamanaˈamu yaˈma lu yege haluta yaˈma nasanaˈmuko oˈohunagi kehelilabe. To bonaˈi ka lamanaˈalo megeˈi melete nehanamagi nani kagaˈni lu episeˈnamofihi akehelilata nehabe.
38 Ya luto noligo ai loka hoˈehina: To yaˈma ka lamanaˈa henana niˈibe? Pailatiu ya luˈehina yabe.

Yesuhi fililina ka li meleˈahana
Mt 27:15-31; Mk 15:6-20; Lk 23:13-25

Analo Pailatiu Yuta bonaˈi fegutoga nehanalo buto lu epiˈehina: Meya boya foipana meliˈehinago mone fakupa ka melu etoˈohunagihe.
39 To asaga Pasa noseˈna nalata kanaˈagu mone hapaˈa niˈigi lenali kumu akuˈi nagaˈi meleˈahana bonaˈi monekoˈisimofihi gulu hago bilina. Ya huto ma Yuta bomofihi gihiti bo nohigo gulu ho lepelenogo bilibe, bati huto niˈifihe? luto Pailatiu ya luˈehina.
40 Ya ligo enali nogoˈa felana melete liˈahana: Oˈe, aiˈa ya mehubo. Lali Balabasihi gulu ho etobo. Lite liˈahana. Yaˈma bo Balabasiu koyapaˈi luba huto gumina lilata bo nagaˈi emiˈahana yabe.

19

1 To lite nehago Pailatiu kehelito Yesuhi leˈmoto buto gimi bonaˈi naga osatu biyigiloto ho etalo luto ligo enali ho eteˈahana.
2 To gimi bomagi Yesuhi latahaˈalo ufehaˈa hiti nagaˈi hesete kofi etete to okoho nakuˈi mone li hepi eteˈahana.
3 Ya hilete Yesuhi gigusaˈalo lahupa nohi fite li emiˈahana: Oho, Yuta bonaˈmagihi kigihiti bonaˈanise, lite yokoloˈna ka lu emite bite enayatu heˈahana.
4 Ya nehite minago Pailatiu i behe huto fegutoga buto Yuta bonaˈi li nupa nehanalo kaga mone hiti lu epiˈehina: Bu galo, nani loka ho etoba ho etoba nohuto foipanaˈa mone sa nohugo li sibina mehuˈehinagi lenalitoga leˈmoto ago bu galabe.
5 Ya luto ligo Yesu latahaˈalo ufehaˈa hiti nagaˈi heseˈahanaya to okoho nakuˈi hepi eteˈahanaya ai fegutoga nobigo Pailatiu lu epiˈehina: Ma botinise, bu galo, luto luˈehina.
6 To sipi mono noto kaba bonaˈi hiti to gimi bonaˈi hiti Yesuhi bu gete nogoˈani sipiˈa liˈahana: Yafalo ho filibo. Yafalo ho filibo. Ya lite lago Pailatiu lu epiˈehina: Lenali leˈmete malipu yafalo ho fililo. Yaˈma nasanaˈmu lenali foyatini yabe. Nani foipanaˈa bu megoˈohunaˈmu luto hetofa bo nohinaya henana fisa i etalube?
7 To Yuta bonaˈmagi ka nonaˈalo lu emiˈahana: Ai miya bo HuˈmamofihiI panaˈa nohube luˈehina yanaˈmu ai hiti HuˈmamofiI hiti monekoˈna nohuˈibe nolina yanaˈmu ho filililibe. Lali keya kaguti ya luto nolibe.
8 Ya lite liˈahago Pailatiu ana kagaˈani kehelito koli gofa huˈehina.
9 Ai Yesuhi leˈmoto akuˈi gamani nohaˈanugu tito loka hoˈehina: Kai kapoka hiyaˈa niˈinaˈmu? Ya ligo Yesu legeso huto ka lu meemise minoˈehina.
10 Pailatiu luˈehibe: Kaga meluse nohapi, ya? Malipu yafalo ho filibo lutofi gulu ho ketolenogo bilane lutoˈni amuyana nanitoga niˈibe. Menokehelipihe? Amuya bo hiti nohube.
11 Yesu ka nonaˈalo lu emiˈehina: Kai amuya hiti bo nohapi? Afoˈnifu yana amuyanaka kimiˈehina niˈibe. Aiˈasigo kaba hu netago nahalataˈmufi gulu ho netalataˈmu kaika meniˈibe. Miya bouba lu laga menohigo to

ya'ma bouba kayanugu nele'mo molo'ehina bo ai'a foipa nasana'mu kebe ligi'ehina yabe.
12 Yesu ya noligo Pailatiu kehelito ekesa yigi yigi huto koli gofana hu'ehina. Ai ekesa kehelito gulu ho etalina'mu aku Yuta bona'magi hekele lite lu emi'ahana: Kai gulu ho etoletogo ya'ma sipi gihiti bo, Sisau, Lomu hepato nomina bo ai hiti kalalukale'i meneha'ibe. Bona'i moneuba nani sipi gihiti bo nohube lilina ya'ma Sisahi fateha'a lolo nohibe, lite li'ahana.
13 Ya nelago Pailatiu kaga'ani kehelito Yesuhi fegutoga le'moto limito kagamofihi loko hilata hepato mone kefa hisalo mino'ehina. Anaga babu efa mele'ahanalo Hibulu kaluguti Gabata yabe nelana yalo mino'ehina.
14 To Pasa nose'na nalata kana mone yege meo'ehigo fuligahi nohigo Pailatiu Yuta bona'i lu epi'ehina: Bu galo. Ma bo lenali gihiti botini nohibe.
15 Ya noligo enali nogo'ani sipi'a lu emi'ahana: Ho filibo. Ho filibo. Malipu yafalo ho filibo. Ya lago Pailatiu enoloka ho'ehina: Gihiti botini yafalo ho lepalalufihe? luto ligo ya'ma sipi mono noto kaba bomagi lu emi'ahana: Lali ligihiti bo, Sisa ai'asigo nohina.
16 Ya lite nelago Pailatiu kaga'anilo keheli epito Yesuhi malipu yafalo ho fililabe luto enayanugu le'mo molo'ehina yabe.

Yesuhi malipu yafalo he'ahana
Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Lk 23:26-43

Enali Yesuhi le'mete bi'ahana.
17 To Yesu ai malipu yafa'alo kofito nobigo enali hepatogati he'mite mone lataha felisa'a hepato bite neheti'ahana. Yana hepa'i Hibulu kaluguti Gologota yabe nelana.
18 To analo'i enali Yesuhi malipu yafalo nilitu he etelete melugu ana yafamo li saga hite fi'ahana. To enali bo loemo ana hite yafalo hete Yesuhi yafa'alo luga luga melugu fi'ahana.
19 Ya hi'ahago Pailatiu mone keya'a lolo huto ma fayahi koyo'ehina: Yesu Nasalete Bo Yuta Bona'magihi Enigihiti Bo Yabe. Ana fayahi koyo'ehinana yafa lataha'alo ifoga mele'ahana.
20 Mele'ahago ya'ma Yesuhi malipu yafalo nili he'ahanaga Yelusale hepato lebato'i ni'igo Yuta bona'i babu lite ete ana fayahi koyo'ehinanamo bu gelete leka se'ahana. Ana fayapo ka'a loegi monegi ma ni'ina, Hibulu ka, Lomu ka, Giliki ka koyo'ehina yabe.
21 Sipi Yuta bo, mono'i kaba hilata nehanamagi Pailatihi lu emi'ahana: Yuta bona'magihi enigihiti bo koyo'ahatamo melebesigo bati mehu'ehinagi he'mibo. Aku mone hiti koyoto: Ma bouba nani Yuta bona'magihi enigihiti bo nohube lu'ehinanamo ya'ma akoyobo.
22 Enali ya lite lu emigo Pailatiu ka nona'alo lu epi'ehina: Nani koyo'ohunanamomu'i koyo su henogo'nimo minalina'mu yabe.
23 To gimi bomagi Yesu malipu yafalo nili nekatu hete'ani gu kata'a lite guna ite loebe loebe mele'ahago gimi bona'i mone'isi mone'isi lilube lite li'ahana. To Yesuhi yatama naku'a ai'a li meheti'ehina kata hetofana ni'ibe lite,
24 gimi bomagi kaga ai lu emigo ai lu emigo li'ahana: Ma kata loko hilune'mu pekene mehiluta kiyi'afu lilibe lutoti kati supo hite li'ahana. Yana hite hi'ahana'mu koyapa'i mono bukugu fayahi ge'ahana.
Enali kata'ni guna ite
moneko moneko'isi lite
to naku'nimofihi kati suhi hite
li'ahana.

Ya'ma kaga'mu ana huto huto hu'ehina. Gimi bomagi ya'ma kata'a kumu ya hi'ahana yabe.
25 To Yesu malipu yafa'alo nekisa'aga ito'afu ho tito mino'ehina. To ana hite bo mone'mofihi gi'a Kolopasi, ai'i liha'a Maliagi to Magatala hepato a'i hiti, Maliagi enaliya nehana.
26 Enali ya minete nehago Yesu ito'afi hiti to bita hina'a koko pana'a hiti bu etogoto ito'afihi lu emi'ehina: Ma a'ise, muya bo panakamo nohibe, luto
27 to ana koko pana'amofihi lu emi'ehina: Ma a'i, itokafu nohibe, luto lu'ehina. To ya lu'ehigo ana koko pana'auba ito'afihi noha'aluga le'moto kaba hu eto'ehina yabe.

Yesu afili'ehina
Mt 27:43-56; Mk 15:33-41; Lk 23:44-49

28 To Yesu lili'namofihi nasana'mu baga i'ehina akehelito koyapa'i mono fayahi keye'ahana kaga'a huto hilinagi ai lu'ehina: Nani nagami'i naluna nipa'ni nohibe.
29 Ya luto ligo analo mone bai nagami'i kopogu ni'igo bona'magi hele-tuya'a legitana lito yafa haya hisope yabe nelana yafalo moloto li saga hite melete emi'ahana.
30 Ya li emigo Yesu bili tuto noloto lu'ehina: Nani lili'na asu habe, luto ligo lataha'a bu go lipito fili'ehina yabe.

Yesuhi ipa'alo heni bi'ehina osatu fi'ahana

31 To Yuta bona'magi Pailatihi loka ho'ehina: Malipu yafalo he'ahanamofihi gigusa'ani li gofa hu epalalune'mu yafaloti li he'milune. Ya litemo hena'mube? Gigusa'ani li gofa hilenogo mele'isi fililabe. To Yuta bona'magihi fili'ehina bona'mofihi fuli yupapogu malipu yafalo meminalina'mu yabe nelana ya'mu gufa'ani li he'mi epalalune lite Pailatihi anana loka he'ahana. Ya'ma he'ahana yupahi falate yagi to ana fuli yupahi mono'i leba talina'mu yabe.
32 Ya lite li'ahago Pailatiu lu laga mehu'ehigo gimi bona'i luga'amagihi enoho lifigo enali bite Yesu hiti to gumina lise bomale'mofi hiti etehe'ahanalo nehetite mone'mofihi gigusa'a hete li gofa hite to mone luga'alo bite ana huto li gofa hi'ahana.
33 To Yesuhi malipu yafalo bilete ai afili su ho'ehinaya enali bu gete gigusa'a li gofa mehi'ahana.
34 Ya mehi'ahago gimi bo moneuba heni bi'ehina osahi lito Yesuhi fatipa fi laga hu'ehibe. Ya fi eto'ehigo golapo hiti nagami'i hiti ana'asi fatipaguti limi'ehina yabe.
35 Ma fayapo nogana bouba yanamofihi nasana abu go'ehina yabe. To lali ma'naka lu'ehinamofihi keheliya i'unogo to ai hiti lusiga lulata nohina akeheli'ehigo yana'mu lenali Yesu kumu keheli ule'ale hite agoya hu emilabe.
36 Bona'magi Yesuhi ya'ma asaga'i hi ete'ahana koyapa'i mono bukugu fayahi keye'ahana'mu ana huto hu'ehina: *Felisa'a moneko'isi li gofa mehi etalabe, koyo'ehinana hiti*
37 To mone hiti keye'ahana ni'ina: *Boana'magi fi ete'ahana bomofihi bu galabe.*

Enali Yesuhi mulimogu mele'ahana
Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Lk 23:50-56

38 To alipo bo moneuba gi'a Yosefe yabe, Alimatia hepato bo ai Pailatitoga buto Yesuhi gufa'amo lilube'mu keligu halube luto loka ho'ehina. Ya'ma

Yosefeu Yesu mege'i molo'ehina bo to Yuta bona'magi kumu koli nohuto legeso hu'ehina. Ai loka hago Pailatiu lu emi'ehina: O'yo, alibo ligo Yosefeu buto yafaloti Yesuhi gufa'a li he'mito molo'ehina.
39 To bo mone hiti, gi'a Nikotimasi ai koyapa'i mone folugu'i buto kaga li'aha'ina yana bouba tu kifina fato fato'i gi'a mea to aloe yabe ya'ma babu li loloba huto yanamofihi lito buto Yosefeu hiti malipulo bi'aha'ina.
40 Etali bite nehetite Yesuhi gufa'a yafaloti le'me he'mite katatu'i sa gite tu kifina hiti melege figite sa gi'aha'ina. Etali ya Yuta bona'magihi hapa'ani ana hite fili'ehina bona'mofihi keligu melelata ya'ma etali ana suhi hite sa gi'aha'ina yabe.
41 To ya'ma hepa'i bona'magihi Yesuhi ho fili'ahanaga mone nose'na foya lebato'isi ninaya to analo efaha muli'i mone ni'igo koyapa'i fili'ahana bona'i memele'ahanagu mele'aha'ibe.
42 To ana muli'mofihi foto'i meni'igo to Yuta bona'magihi fuli yupahi ma'asi huto hilina'mu etali mele'isi Yesuhi gufa'a ana mulilugu mala'igo ko'ehina yabe.

20

Yesu kene mala mala hepatogati ti'ehina
Mt 28:1-8; Mk 16:1-8; Lk 24:1-12

1 To Salele napa'a etehi folugu'i go'i melu'ehigo Maliau, Magadala hepato a'i yabe, ai ho tito buloto mulito nehetito baga'alo hekini lo'ehina efapo ai'a li koli he'mi'ehinamofihi bu go'ehibe.
2 Ya bu goloto'a i behe huto hololu luto Simoni Pita hiti to Yesu bita hu'ehina koko pana'a hiti etalitoga buto lu etimi'ehina: Enali Sipi Boti muli'moguti le'me he'mite kofite bifa hi'ahanagi hiyaga mele'ehilabe? Mekehelune, luto lu'ehina.
3 Ya ligo Pitau to ya'ma koko pana'a hiti kehelite hepatoti he'mite kene mala malatoga bi'aha'ina.
4-5 Etali anaga hololu lite neba'igo ya'ma koko pana'auba Pitahi be ligito mulito nehetito kaba fito bu goloto gufa'a sa gi'ahana koholi kata yasigo bu goto melimi'ehibe.
6-7 Ya huto fegutoga nominago Simoni Pitau alihi oto mele'isi muli'mogu limi'ehina. Ai ana huto Yesuhi gufa'a sa gi'ahana koholi kata bu goto to lataha'alo sa gi'ahana kata fato'i ni'igo bu go'ehina. Ya'ma latahalo katamo fato koholi kata hiti meni'igo ke figito li fato'i molo'ehina ni'igo bu go'ehina.
8 To ya'ma koko pana'i kohe toto mulito yata'a neheti'ehinauba ai hiti muli'mogu limito bu goto Yesuhi fililago aku ho ti'ehina'mu keheli ule'ale hu'ehina.
9 Etali ya'ma mono bukugu fayahi mone keye'ahana: Ai fililoto Hu'mau aku'i fili'ehinaguti le'mo ho tilina ya'ma kumu keheli bati mehi'aha'ibe.
10 To pana'alobomale'i bu gete i behe hite hepa'atitiga bi'aha'ibe.

Yesu Maliahi huto hu'ehina
Mt 28:9-10; Mk 16:9-11

11 To Maliau kene mala malatoga minoto yibi huto mulito fegutoga mino'ehina: Ai yibisu kalasu nohuto kaba fito muli'mogu bu goto agelo bo loemo koli kata hepi'aha'inamale'i neha'igo bu go'ehibe.
12 Ana muligu Yesuhi gufa'a mele'ahana hepato agelo moneuba Yesuhi lataha'a ko'ehinalo minago to agelo moneuba gigusa'a mino'ehinalo anaga minabe.

13 To etali Maliahi loka heˈahaˈina: Ma aˈise, henabe luto yibi nohane? Ya nelaˈigo ai ka nonaˈalo lu etimiˈehina: Enali Sipi Boˈni magati leˈme heˈmite kofite hepaˈa meleˈahanalo mekeheliˈohunagihe.
14 Ya lutoˈa fegutoga mino ho tito i behe huto kene mone anaga lebato ho tiˈehinamofihi bu goˈehina. Ana bo Yesu nohinaya Maliau aiˈi mekeheliˈehibe.
15 Mekeheligo Yesu lu emiˈehina: Ma aˈise, henabe luto yibi nohane? Kiyiˈafihi sa sa nohane? luto ligo Maliau ai foya kaba bo nohina ekesa kehelito lu emiˈehina: Nalaluˈniga, kai gufaˈa li kofito moloˈahata hepato nelepitogo analo buto leˈmoto alube.
16 Ya luto ligo Yesu lu emiˈehina: Maliao, ligo Maliau aitoga i behe huto Hibulu kaluguti lu emiˈehina: Labonio. Yaˈma kagaˈa hapaˈa Babafio yabe.
17 Ya ligo Yesu lu emiˈehina: Kai nunu mekibo. Nani yataˈa aku afoˈnifitoga metise nohugo nogonaˈni nehanalo buto ka lu epi netobo: Nani kokulumalugu Huˈmamofitoga tito afoˈnifu afotinifu aitoga tilubeˈmu nohube.
18 Yesu ya luto ligo Maliau buto panaˈaloboˈamagihi ana kagaˈa lu epito Sipi Boˈani bu goˈehinamo ka lu epiˈehina.

Yesu panaˈaloboˈmagi nehanalo huto huˈehina
Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Lk 24:36-49

19 Yaˈma Salele napagu utehi yege limiˈehigo Yesuhi panaˈalobo enali mone nonugu li gehesa nehite Yuta bonaˈmagi kumu koli nehite kasito hekini loˈehinaga mineˈahabe. To yaˈma nehanago Yesu folaganugu mino ho tito kaga lu epiˈehina: Lenalitoga fulunaˈa mineno.
20 Ya luto luloto yaha hiti fatipa hiti enelepiˈehina. Ya nohigo panaˈalobomagi be gelete Sipi Boˈanimofihi enofokehi napaˈa heˈahana.
21 To Yesu ka mone hiti lu epiˈehina: Lenalitoga fulunaˈa aˈmineno. Afoˈnifu ma melugu noho lifigo limiˈohunaya nani ana huto lenoho lifinogo melugu tili tele hilanaˈmu yabe.
22 Ai ya luto nohuto sikalafuˈi fulu bi epoloto lu epiˈehina: Hetofa Sikalafuˈmo lepilenogo komopatinigu limito mineno.
23 To bonaˈi komopaˈani i gelehe hilenogo lenali foipanaˈani li heˈmi epalalabe kagaˈni moloˈohube. To bonaˈi komopaˈani i gelehe mehilenogo foipanaˈani meheˈmi epalalanaya ana foipanaˈani minalinaˈmu yabe.

Tomasiu Yesuhi bu goˈehina

24 Panaˈa moneuba, Tomasiu fato giˈa Loe Lae ketoˈehina panaˈi ai Yesu yataˈa enubuˈanilo huto huˈehina yupahi mehuˈehibe.
25 To alihi panaˈaloboˈmagi lu emiˈahana: Lali Sipi Boti bu goˈohune, lite lago Tomasiu lu epiˈehina: Yaˈma kaga lu neniminamofi kumu mekeheliluna'mu yabe. Nani yahaˈalo nilitu fiˈahanaˈa bu golotofi to nayahi museˈa fuheto li kehelitofi to nayahi fatipa fiˈehinalo li kehelitofi ya hutoˈni aho tiˈehina yabe luto keheli uleˈale hilubeˈmu nohube.
26 To kana mone salele buˈehigo panaˈalobomagi Tomasi hiti li nupa nonuga nehite kasito hekini loˈehigo mineˈahana. Ya nehago Yesu ai huto folagahaˈanigu mino huto huto lu epiˈehina: Lenalitoga fulunaˈa mineno.
27 Ya luto luloto Tomasihi lu emiˈehina: Maloˈi kayaka musoka afito nayahaˈni luga luga bu gobo. To ya huloto kayatu li su toto fatipaˈnigu nufuheto li keheli molobo. Ya huloto kekesa yigi yigi huseˈnaka heˈmiloto nanitoga keheli uleˈale huto agoya hu nimibo.
28 Ya ligo Tomasiu lu emiˈehina: Oho, Sipi Boˈni yale. Kai Huˈmaˈniga nohane, luˈehina.

29 To Yesu lu emiˈehina: Tomasiu, kai kubukatu bu nogoto keheli uleˈale
nohata yabe. Bonaˈi moneuba bu menonogoto keheli uleˈale huto agoya hu
nimilina ya bomo gelo sipi bilinaˈmu yabe.

Yoniu ma fayahi goˈehinamofihi hapaˈamu yabe

30 To Yesu sipi liliˈna amuyaˈa hiti panaˈalobоˈamagihi enubuˈanilo babu
lito fato fatoˈi liˈehina anana ma bukugu fayahi mekoyoˈehina.
31 Yesu yaˈmana sipi liliˈna liˈehinamofihi kaga lu lenelepiˈehinaˈa fayahi
koyoˈehinago kehelite HuˈmamofihiPanaˈa nohinaya to leˈmo ho tiˈehina
bo, Mesia nohinaya lenali yaˈma keheli uleˈale hilanaˈmu to aitoga agoya
hu emilenogo mino kosaba huseˈna lepilinaˈmu yabe.

21

Yesu panaˈaloboˈa nehanalo huto huˈehina

1 To alihi Yesu mone kana hiti panaˈalobomagihi Galili hefupo nagamito
beletoga huto huˈehina. Ma suhi huto huˈehina.
2 PanaˈaloboˈamagiSimoni Pitagi Tomasigi fato giˈa Loe Lae eteketoˈehina
yabe nelana to Natanieligi ai Galili kapomofihi Kena hepato bo to Sepetihi
panaˈamaleˈi hiti to Yesuhi fato panaˈaloboˈa loemo etali hiti li nupa hite
ana hefuhi nagami beletoga mineˈahabe.
3 Ya nehite Simoni Pitau lu epiˈehina: Nani buto fayaˈi lilubeˈmu nohube,
ligo enali lu emiˈahana: Lali hiti bilune, lite enali nagamiˈi beletoga bite boti
monelugu tilete nagami mupaˈalo bite folguˈmo fayaˈi babeyafa hite aku
akuˈi fayaˈi meliˈahana.
4 To etehi yege tilubeˈmu nohigo Yesu oloto nagamiˈi beletoga kehetoga
mino ho tiˈehina. Ya higo panaˈalobomagi Yesuhi mehaˈa mekeheliˈahana
yabe.
5 To Yesu kehe ito lu epiˈehina: PanaˈiseFayaˈmo liˈahafihe? luto ligo
enali lu emiˈahana: Oˈe, meliˈohune.
6 To Yesu lu epiˈehina: Botihi lamagaˈaga fayaˈi gutalafaˈi heˈmi malalo.
FayaˈilugaˈalilabeYa ligo enali kehelite gutalafa heˈmi malago fayaˈi babu
lite gutalafatu kefefe hite botigu li malaluneˈmu nehago ana fayaˈi sipi keta
higo memeleˈahana.
7 To Yesu bita huˈehina panaˈauba Pitahi lu emiˈehina: Miya keneˈi Sipi
Boti nohibe, luto ligo Simoni Pitau, Sipi Boti nohibe nolinaˈmu kehelito
koyapaˈi gu kata aheˈmiˈehinagi nakuˈa mone sa gito biloto nagamilugu leke
ho moloto Yesutoga buˈehina.
8 To ya higo panaˈalobo botigu nehanamagi beletoga bilineˈmu nehite
faya gutalafaˈi kefefe hite kehetoga lebatoˈisi 100 mitalo biˈahana.
9 To enali ya hite nehetite botiguti limite to meya fayaˈi hiti beleti noseˈna
hiti logogu moloˈehinana bu geˈahana.
10 To Yesu lu epiˈehina: Fayaˈimaˈasiliˈahanaˈa moneˈa maloˈi ite alo.
11 Simoni Pitau botiga buto fayaˈi gutalafaˈmo abai toˈehinagu fayaˈi babu
lite napaˈa hiti leke seˈahana 153 fayaˈmo li nupa hiˈahana. YaˈmababU
fayaˈi gutalafalugu bai toˈehinagi i hepulu metuˈehina yabe.
12 Ya kefefe hite minago Yesu lu epiˈehina: Lenali maga ete noseˈna
nalabe. To asaga panaˈalobomagi ai kumu enelesa noligo kiyiˈaga nohane
lite loka meheˈahanaya, Sipi Boti nohibe lite enegekesa kehеliˈahana.
13 To Yesu logo nolanaga buto fayaˈi guna ito to beleti noseˈna hiti ana
huto guna ito epiˈehina.

14 Koyapaˈi Yesu panaˈalobomagihi filiˈehinaguti ho tiˈehinaˈa kohe toto loe kana enubuˈanilo huto huˈehinagi to yaˈma noseˈna guna iˈehina kana hiti enalitoga huto huˈehina yabe.

Yesu Pitahi kaga lu moloˈehina

15 To enali noseˈna ne su heˈahago Yesu Simoni Pitahi lu emiˈehina: Simonio, kai Yonihi panaˈa yale, kiginaga fi nonimitana enaliˈanimofihi be ligiˈehina niˈifihe? ya ligo Pitau lu emiˈehina: OˈyO, Sipi Bo yale, niginaga fi nokumuna yamofihi akeheliˈahane. Ya ligo Yesu lu emiˈehina: Kai sipisipi yagaˈni nalaˈa kaba hu epolobo.
16 To Yesu geˈnoka Pitahi mone hiti hoˈehina: Simonio, Yonihi panaˈa yale, kiginaga fi nonimitana niˈifihe? ya ligo Pitau lu emiˈehina: OˈyO, kai kumu nonebesinana akeheliˈahane, Sipi BoˈnimaKa. Ya ligo Yesu lu emiˈehina: Kai sipisipi yagaˈni kaba hu epolobo.
17 To Yesu geˈnoka mone hiti Pitahi hoˈehina: Simonio, Yonihi panaˈa yale, nani kumu nokebesifihe? Ya luto loka hago Pitau kehelito Yesu loegi monegi loka hoˈehina kiginaga fi nonimitaya yanaˈmu ipaˈagu gabu nogigo ka lu emiˈehina: Sipi Bo yale, kai yege yegeˈna keheli baga ito niginaga fi nokumunaya akeheliˈahane. Ya luto ligo Yesu lu emiˈehina: Kai sipisipi yagaˈni kaba hu epolobo.
18 Nani maˈnaka lu nokumube. Koyapaˈi kai neheya kola nohutoka gu kata hiti letika hiti biloto hepaˈi fato fatoˈi bula ola huˈahata kaiˈnaka niˈibe. To alihi oyafa loloto mone kanagu kayaka su toloto nohitogo bonaˈmagi nagaˈi kimite hepaˈi monelugu mebilubeˈmu nohilata anaga kaimofihi keleˈmete bilabe.
19 Yesu yaˈma kaga lu emiˈehinaˈmu Pitahi fililinamofihi hapaˈa mone yupahi huto hilina yaˈma lepiˈehibe. To Pitahi ho fililinaˈmu HuˈmamofihI giˈa liyafa hilinaˈmu yabe. To Yesu lu emiˈehina: Pitao, NemegeˈI molobo.

Yesu bita huˈehina panaˈamofihi kaga lu moloˈehina

20 To Yesu lu emigo Pitau i behe huto yaˈma Yesu bita huˈehina panaˈa nohigo bu goˈehina. YaˈMa bouba koyapaˈi Yesu hiti panaˈaloboˈa hiti nonugu minete Pasa noseˈna nete nehago loka hoˈehina: Sipi Bo, kai kumu kiyiˈafu fatehakamagihi gutunu ka lu epilina.
21 YaˈMa loka hoˈehina bomofihi nohigo Pitau bu goto Yesuhi lu emiˈehina: Sipi Bo, mana bomofihi henana hu etalibe?
22 Ya ligo Yesu lu emiˈehina: Ai minoba minoba huto nani aluna yupapo minenogo yaˈma kaika foyakamo niˈifiye? Kaika nemegeˈi moloˈohubo.
23 Ana kagaˈmu Yesu panaˈalobomagi kehelite yaˈma bita huˈehina panaˈamuˈi mefililibe lite liˈahana. Yesu yaˈma kaga mefililibe, luto meluˈehinagi ai luˈehina: Ai minoba minoba huto nani aluna yupapo minenogo yaˈma kaiˈnaka niˈifiye? yaˈma Yesu lu moloˈehinana niˈibe.
24 To yaˈma Yesu bita huˈehina panaˈauba kaga nasanaˈmu lu epito to anana fayahi koyoˈehina bo ma nohibe. To ya huˈehinaˈmu lali kaga luˈehinamofihi akehelito maˈnaka luˈehina yabe luˈohune.

Ma fayahi koyoˈehina su halinaˈmu yabe

25 To Yesu huto huˈehinana fato fatoˈi babu luto niˈigo mekoyoˈohube. AnaˈIna babu luto niˈinaya pepagu fayahi gomolo gomolo huto babu buku huto hulenogo asaga melugu moloto kikipa halinaˈmu yabe.

APOSOLO LILIˈNAˈANI

1 Oho Tiofilusio. Nani yataˈa bukuˈnigu Yesu yataˈa hapi fito li huto huˈehinana hiti to kaga lu epiˈehina hiti ninamofihi fayahi goˈohube. To liliˈnaˈa hapi fito liˈehinamoloti ti baga iloto,
2 kokulumalugu tiˈehina kana moloto oto pa sobe. Kokulumalugu metiˈehigo Sikalafuˈuba Yesuhi heˈmago kaga ma luto eneleˈmo nupa huˈehina aposolo panaˈa lu epiˈehina.
3 Koyapaˈi Yesu ai gabu foya li kofito fililoto ai alihi aposolo panaˈamagitoga huto huˈehina. Ai filiˈehinagati ho tiloto kosaba bo nohube luto babuna fato fatoˈi aposolo panaˈa hu enubulo moloˈehina. To 40 yupaha kanagu aposolo panaˈamagi Yesu enubulo huto huto huloto Huˈmamofihi Kapoˈamofihi kagaˈa beto hu epiˈehina yabe.
4 Yesu aposolo panaˈa hiti nohuto kaga ma luto lu epiˈehina: Lenali Yelusale hepaˈi heˈmite mebilo. Lenaliˈi lepilube luto Afoˈnifu kaga koyapaˈi moloˈehinana lenalitoga alinaˈmu geba hite minalo. To nani anaˈmu koyapaˈi kaga alu lepiˈohuna yabe.
5 Yoniu nagami lafatuˈi boanaˈi nagamiˈi folo epoloˈehina yabe, Ya huˈehina lenali yatama kana mebuˈehinogo Sikalafuˈuba komopaˈanigu tilinaˈmu yabe.

Yesu kokulumalugu tiˈehina
Mk 16:19-20; Lk 24:50-53

6 Aposolo nagaˈmagi Yesu hiti bite li nupa hite minelete ma lite loka heˈahana: Sipi Bo, yatai yaˈma kanaˈalo Isilaeli kapo akuˈi li kosaba hilata niˈifihe?
7 Ya lite loka hago Yesu ma luto lu epiˈehina: Ana suhi huto hilina yupa hiti to kanaˈa hiti molosemofihi nani Afoˈnifugo keheliˈehibe. To ya yupahi huto hilibe lite lenali mekehelilanaˈmu yabe.
8 Ya huˈehinaya Sikalafuˈuba lenalitoga alina yupahi lenali amuya lilete, Yelusale kegiˈafi, to asagaˈi Yutia to Samalia kegiˈa buto nohoˈmuna to melugu fotoˈi nekisaˈaga nani kumuˈi lu yege halanaˈmu yabe.
9 Yesu ya luto kaga lu su holago enali be gelete nehago Yesu kokulumalugu notigo sopohi moneuba oto leˈmo fenene enubuloti huˈehina.
10 Ai ya huto notigo aposolo panaˈa enali kokulumalugu be goba be goba lite nehago anaˈasilo bo loemo koholi gukete li hekolose bole enali nehanalo ho tiˈahaˈina.
11 Etali ma hite lu epiˈahaˈina: Lenali Galili bose, henabe lite maga ho tiˈehite kokulumamofihi buluˈi nehabe? Yaˈma Yesuhi, yatai Huˈmau lenalitogati leˈmoto kokulumalugu notina okaba hiti bo ana suhi luto akuˈi mone yupahi alinaˈmu yabe.

Yutasihi hepato nonaˈa liliˈna lilina bo mone leˈmo huto hiˈahana

12 Ya laˈigo enali yaˈmana Oliba kosa heˈmite Yelusale i behe hite biˈahana yabe. Oliba kosa ai Yelusale hepaˈi lebatosi minoˈehina yabe.
13 Ya huˈehigo enali Yelusaleˈi nehetilete minelata nehana nohi hasagu tiˈahana. Enali enigiˈani, Pitau, Yoniu, Yemesiu yagi to Batolomu, Filipiu yagi to Tomasi, Atulu yagi to Matiu, Alifiasihi panaˈa Yemesi, Simoni gimi bo yagi, to Yutasiu Yemesihi panaˈa ya hite enali asagaˈi mineˈahana.
14 Yaˈma bo asagaˈi enali komopaˈani monetoga melete li nupa hite numuna hite minelata hiˈahana. To anaˈi lugaˈa hiti to Maliau Yesuhi itoˈafi

hiti to gonamu tamuˈa enali ana hite moneko ete li nupa hite nunumu hite mineˈahana yabe.

15 Nunumu hite minana kanaˈa nesiˈa babu luto enebe ligilago mone yupahi 120 bonaˈi li nupa hite minago Pitau ho tiloto ma luto lu epiˈehina:

16 Nogonamu tamuˈnimagita lenali kehelilo. Koyapaˈi monolugu fayahi mone nina Sikalafuˈuba Tebitihi bagalo lu huto huˈehina yabe. Ai Yutasi kumu luˈehina, yaˈma bouba ai Yesuhi halana bonaˈmagihi kapoˈani li hokolo hilinaˈmu yabe. Ya lite fayahi geˈahana ana suhi ahuˈehibe.

17 Koyapaˈi Yutasiu ai lali hiti moneka minototi ai hiti yaˈmana liliˈna moneka liˈohuta yabe luto Pitau lu epiˈehina yabe.

18 Yutasiu Yesuhi fatehaˈamagi emina efatuˈi meˈi nesiˈa mone mina fiˈehina yabe. Ai ana melugu buto ho kago ipaˈa folaganuguti i hokolo gehesa higo asaga komopaˈagu ninana fegutoga limi su hago filiˈehina yabe.

19 Alihi asaga bonaˈi Yelusale minanamagi yaˈmana kaga kehеliˈahana yabe. To enali kagaˈaniguti yaˈmana hepaˈi giˈa Akelatama yabe liˈahana. Yaˈmana kagaguti giˈa heˈahanamofihi hapaˈa golaha meˈi yabe luto niˈibe.

20 Yalo Pitau luˈehina: Yaˈma fayahi namamo lise bukugu niˈina, ai ma luto yabe.

Ai nohaˈa yuˈnohi mineno.

Bonaˈi mone ana nonugu memineno.

To mone hiti ma luto niˈina yabe.

Bo moneuba ai hepaˈi lito

nonaˈa liliˈna alino.

21 Yaˈmu luto yatai bo mone lali hiluta suhi luto Yesu filito ho tiˈehinamofihi bu goto yaˈma kagaˈa lu yege halune, ai yaˈmana bo Yesu hiti moneka humofaˈna huta kanaˈa luga lemegeˈi molomofaˈna huˈehilina boguti leˈmo ho tiluta'mu yabe.

22 Koyapaˈi Yoniu boanaˈi nagamiˈi folo epolomofaˈna higo to Yesu liliˈnaˈa hapi filoto limo limo oto Huˈmau lalitogati Yesuhi leˈmoto ifoga tiˈehina, yaˈma asagaˈna nolunamofihi bu go baga iˈehilina bo leˈmo ho tilune. To ai yaˈmana bouba lali hiti moneka liliˈna lito Yesu filiˈehinaguti ho tiˈehibe luto lu yege haluta bo yabe.

23 Pitau ya luto lulago bo loemo eteleˈmo ho tiˈahana; Yosefe, ai Basabasi, to mone fato giˈa Yasitasi yabe luto nohina hiti to Mataiyasi hiti eteleˈmo ho tiˈahana yabe.

24-25 Ya hilete yalo enali nunumu ma lite hiˈahana: Sipi Bo, kai asaga bomagihi komopaˈanigu bu go fulu tise bo nohane. To yamuˈi, Sipi Botimaka, ma bo loeguti hiya bouba yaˈmana hepaˈi lito liliˈna lilifi kai lelepibo. To Yutasiu kapoˈaga bilubeˈmu nohuto aposolo liliˈna heˈmiˈehinanaˈa ana liliˈna kosaba bo lilinamo niˈibe.

26 Ya lite nunumu hilete enali lugaˈamagi Mataiyasio yabe lite enayahi netigo to lugaˈamagi Basabasio yabe lite enayahi tina Mataiyasiu be ligiˈehina yabe. Ya higo enali Mataiyasihi nayahi luga luga su hoto nigigusagati mone heleko malago aposolo panaˈi minanalo leˈmo meleˈahana yabe.

2

Sikalafuˈi limiˈehina

1 Sikalafuˈi limise kanaˈa olago enali moneko nonuga ete li nupa hite mineˈahana.

2 Ya hiˈahago meleˈisi kokulumaluguti nogo moloˈehina, ai amuya
habafahi suhi luto nogo moloˈehina, ya huloto li nupa hite nehana nonugu
tito ana habafahuba bai toˈehina.
3 To logo guluya mehaˈa legina huto nohigo bu geˈahana. Ya nehago ana
logo guluya mehaˈa nesi nesi huloto moneko moneko bonato mino baga
iˈehina.
4 To Sikalafuˈuba asaga aposolo pana enalitoga bai tago enali fato fato
kaga liˈahana, ai Sikalafuˈuba li enabagalo malana kaga liˈahana yabe.
5 Yuta bonaˈi lugaˈa Yelusale ete mineˈahana, enali mono bonaˈi hiti to
bonaˈi lugaˈa fato fato hepatoti ete li nupa hite mineˈahana.
6 Ya hite nehanalo sipi nogo kokulumaluguti malana kehelilete babu
bonaˈi limo gehesa hilete aposolo panaˈmagi kaga fato fato nogo hite nelago
limo gehesa hana bonaˈmagi nogoˈaniguti fato fatoˈi kaga nelago kehelila
kehelila hiˈahana. Ya hilete enali ana kagalo topa helete enegelo gofa
biˈahana.
7 Ya hilete enali lugaˈaga enekesa yigi babu nelite luga kegiˈa enegelo
bilete ma lite liˈahana: Enali asaga bo ma kaga nelana asagaˈi Galili bogo
nehabe.
8 Hena hiˈehite enali moneko moneko bomagita nogoti hite kaga fato fato
nogoguti nelabe? Enali itotigi atotigi lago keheliˈohuta nogomoguti kaga
nelabe.
9 Maga li gehesa huto nohuta bonaˈiya Patia to Mitia to Ilama hepato
bo yabe, to lali Mesopotamia bonaˈi yagi, Yutia to Kapatosia hepatoti, to
Ponitasi to Esia bonaˈi yabe.
10 Filigia to Pamifilia kegiˈati, Iyipi bonaˈi Libia kegiˈa Sailini lebatoti yagi,
lali Lomu bo maga oto nominota.
11 Lali Yuta bo hiti to fato bonaˈi Yuta bonaˈmagi hapaˈani liˈohuta bonaˈi
yagi, Kiliti to Alebia bonaˈi yagi lali asagaˈi fato fato nogoti nina nohuta enali
ana moneˈisi nogotiguti Huˈma amuya liliˈna li huto huˈehinamofihi lu yege
hago nogotiguti keheli baga une.
12 Ya hilete enali topa helete enekesa yigi babu lilete enaliˈani ma lite ai
loka hago ai loka hago hiˈahana: Yaˈma kaga nelanaguti hena suhi huto
hilina niˈibe?
13 Ya nelite lugaˈamagi kiya yokolo ka lu epelete enali kosaba bai nagamiˈi
babu lite neˈehite nelabe liˈahana.

Pitau lu yege hoˈehinaˈa

14 Ya lago Pitau hiti to nayahi luga luga su hoto nigigusagati mone heleko
malago nehana aposolo nagaˈi hiti asagaˈi ho tilete kehe sipi iloto kaga lu
hokolo huto asaga boanaˈi ma luto lu epiˈehina: Lenali Yuta bonaˈi hiti to
asaga boanaˈi lenali Yelusale ete li gehesa hite nehanamagita nani kaga
moneˈya lilubeˈmu nohunagi kehelilete yaˈmananamofihi hapaˈa keheli
bati hilabe.
15 Lenali lu keheli fa keheli nehanaˈa hite ma bomagi enali bai nagamiˈi
neˈehite negi nagiga nelabe lite melilo. Yataˈisi maˈasi etehi niˈibe. Bonaˈi
ete yaˈma kanaˈa bai nagamiˈi menelata nehabe.
16 Ya huˈehinaya yaˈma huto nohinanalo koyapaˈi lu huto huto bo Yoeliu
ma luˈehina yabe:
17 Yaˈma suhi kokuluma hiti meˈi hiti
su halina yupahi
li huto hilunaˈmu yabe luto
Huˈma luˈehina:
Nani Sikalafuˈnimofihi amuyaˈa
asaga boanatoga

molo baga iluna'mu yabe.
Lenali panatinimagi to patinimagi hiti
enali lu huto huto bona suhi lite
kaga lu yege halana'mu yabe.
To nani fato fato'na
neheya kola botinimagihi
enali enubulo li huto hiluna'mu yabe,
to oyafatinimagi bamu'i
nani hu enubulo malaluna'mu yabe.
18 To ana huto
ya'mana yupahi asaga boana'i
enali nani lili'na neli netanamagihi
Sikalafu'nimofihi amuya'a enalitoga
malalube,
yahi nogo'ni enali babafi bana suhi lite
kaga'ni lu yege halabe.
19 Nani babeyafana fato huse'i
kokulumatoga ifoga
li huto nohuto ana huto ma afetoga
melugu li huto nohinogo'ni
golahi hiti logo hiti
to lokiya sopohi huto hilibe.
20 Nani yege li gelehe hinogo'ni
metepu gilibe.
To ikahi le'mo gelehe hinogo
golahi huto hilibe.
Ya huto asaga'na huto hu su holenogo
Sipi Bo kibinamofihi kana'a huto huloto
i besa lo baga ilibe.
21 Ya hinogo
boana'magi Sipi Bomofihi gi'a halana
enali'i Hu'mau enele'menogo
ai boana'a minalabe.

Kaga lu yege holata bo Yoeliu ya'ma luto lu'ehina yabe.

22 Lenali Isilaeli bomagita ya'ma kaga kehelilo. Nasalete bo Yesuhu kaga lu lepilube'mu nohube. Ya'mana bomofihi yato Hu'mau amuya lili'na emigo li'ehina hiti topa hose'na hiti to babeyafana hiti li huto huto lenali folagahatigu bu'ehina, ya Hu'mau ho lifi'ehina bo nohibe lite lenali bu go bati hilabe luto yabe.

23 Koyapa'i Hu'mau ai'a ekesa yigito mololoto ai ya'mana bo Yesuhi lenali lenayanugu molo'ehina yabe. To enali kaga li gofa hose bomagihi enayanugu meleletetini malipu yafalo hago fili'ehina yabe.

24 Ya hi'ahana Hu'mau ya'mana bo aku'i le'mo ho ti'ehibe. Ai gabu gigo fili'ehinana asaga'i li he'mi su ho'ehibe. Hena'mugope kene mala malauba ya'mana bomofihi gufa'alo meligo yabe.

25 Ya'ma luto Tebitiu ai kumu'i kaga mone ma luto lu'ehina:
Sipi Bouba asaga yupahi nubulo higo
bu go'ohube.
Ai nayahi lamaga'aga nohinago
nani'i ana'ina
moneuba nele'mo felu mehalina'mu yabe.
26 Ya'mu luto nani nipa'nigu laga nohigo

nani nofokehe kaga nolube.
Nugufaʻniuba hiti hetofanaʻmu geba huto
minalibe.
27 Kai nugufaʻni heʻmitogo
filise bonaʻmagi hepatoga meminalibe.
To ana huto
lamana bomofihi gufaʻa heʻmitogo
tuguma mebilinaʻmu yabe.
28 Kai minoba minoba hepaʻi niʻinamofihi
kapoʻa aʻnelepiʻahane.
Yalo kai nani hiti moneka minaluʻinauba
nani nugufaʻnigu
laga gofa nebesilinaʻmu yabe.
Tebitiu yaʻma luto luʻehina yabe.
29 Nigibo nagabose, nani maʻnaka luto Tebitiu tatatimofihi kagaʻa lu hokolo huto lu lepilube. Ai afiligo akeli heʻahana ai kene keliʻa yatai kanaʻalo lali hiti ma folagahatigu niʻibe.
30 Ya huʻehina ai Tebitiu kaga lu yege hose bo nohibe, ai Huʻmau ma luto lu moloʻehina kaga akeheli yafa huʻehina yabe. Nani panaka mone kai siakalo nonaʻa minalina kiminogoʻni kai hepaʻi lilinaʻmu yabe.
31 Tebitiu Huʻmau li huto hilubeʻmu nohinamofihi hapaʻa abu goloto Mesiau akuʻi ho tilina kaga ma luto luʻehina:
Huʻmau filise bonaʻmagihi
hepalugu gufaʻa heʻminogo
meminalinaʻmu yabe.
To gufaʻa tuguma mebilinaʻmu yabe.
32 Yaʻmana Yesuhi Huʻmau aleʻmo ho tiʻehigo lali bu golototi ai kagaʻa lu yege nohone.
33 Yatai ai kokulumalugu tito Huʻmamofihi yahi lamagaʻaga nohibe. Ai koyapaʻi afoʻafu emilube ka lu moloʻehinaʻa huto Sikalafuʻi afoʻafitogati aliʻehibe. To lenali yatai bu gela kehelila nehananaya Yesu ai yatai lalitoga molo baga i letabe.
34 Tebitiu aiʻa kokulumalugu metiʻehinaya, ai ma luto luʻehina:
Sipi Bo Huʻmau Sipi Boʻnimofihi ma luto
luʻ emiʻehina:
Malo nayahi lamagaʻaga minobo.
35 Ya huʻehitogo
alihi fatehaka kigigusaluga
eneleʻmo melenogo bilabe.
36 Ya huʻehinagi asaga Isilaeli nagaʻmagita yaʻmananalo keheli bebe salune. Yaʻmana Yesuhi lenali malipu yafalo hago filiʻehina, aiʻi Huʻmau Sipi Bo leʻmo lolo higo nohina ai Yesu Kilisitou nohibe luto, Pitau ya luto lu epiʻehina yabe.
37 Asaga boanaʻmagi yaʻmana kaga kehelilete enali enelesaʻani ligo Pita hiti to lugaʻa aposolo panaʻmagitoga ma lite enoloka heʻahana: Ligibo lagabose. Ya lanago lali hena hiluta niʻibe?
38 Pitau kaʻanilo ma luto lu epiʻehina: Lenali moneʻisi moneʻisi ko-mopatini i gelehe hilete Yesuhi gilo nagamiʻi falalana lenali foipanatini li heʻminogo Huʻmamofitogati amuyana Sikalafuʻa lepilibe.
39 Koyapaʻi Huʻmau ka moloʻehinaya lenalitoga hiti to yagapanatiniloga hiti to asagaʻi meʻi foto nehana hiti, asagaʻi enali Sipi Boti Huʻmatifu kehe ilina bonaʻi yaʻmanana epilinaʻmu yabe.

40 To Pitau fato fato kaga lu hokolo luto lu epiˈehina. Ai ma luto luˈehina:
Lenali kaba hu bati hilo. Huˈmau foipa bonaˈi osahi epilinagi bonatini
ma bati mehana bonaˈi enemegeˈi melete enali hapaˈani li lalagi kaba hite
minalo.
41 Ya luto Pitau lulago ai kaˈa keheli bati hana bonaˈi ana yupahi
nagamiˈi fele su heˈahana. Yaˈmana yupahi bonaˈi nehanaˈalo Huˈmau
molo emiˈehina 3,000 boanaˈi yabe.
42 Enali aposolo panaˈmagi kagaˈani moneˈa hiti kehelilune lite amuya
meleˈahana, to enigibo nagabo enaheˈmola, noseˈna monekolugu li nupa
hite nela hite to nunumu monekolugu li nupa hilete hilata hiˈahana yabe.

Yesutoga komopaˈani emiˈahana bonaˈmagi minetemofihi hapaˈa

43 Sipi liliˈna fato fatoˈi to topa hoseˈna hiti aposolo nagaˈmagihi enayato
Huˈmau babu luto li huto higo asaga boanaˈi enali be gelete enelesaˈani ligo
koli hiˈahana.
44 To asaga boanaˈi enali Yesutoga komopaˈani neeminamagi enali hiti ho
ti baga iˈahana. To asaga enali nasanaˈani keheligo asaga mono bonaˈi li
nupa hite minanamagihina lolo huˈehina.
45 Enali feˈnohaˈani bonaˈi neepite efahi lilete ana efa guna i eto eto lite
lilata hiˈahana yabe.
46 Asaga yupahi utehi etehi moneko nagaˈi lolo hite sipi mono nonuga
li nupa hite bilata hiˈahana, to nohaˈanigu noseˈna monekolugu nupa hite
nelata hiˈahana, to fuluna kiya yokoloˈnagu minete noseˈna nelata hiˈahana
yabe.
47 Asaga yupahi utehi etehi Huˈmamofihi giˈa li saga hite minelata hago
asaga boanaˈmagi enugufagu bati huˈehina yabe. To asaga yupahi Sipi
Bouba boanaˈi lugaˈa enubuto bito enali folagahaˈanigu molo emilata higo
boanaˈi babu luˈehina yabe.

3

Gi sibina huˈehina bo ai gigusaˈa akuˈi bati huˈehina

1 Mone yupahi Pitaugo Yoniugo utehi yege limito sili sili noligo nunumu
hilata kanalo sipi mono nohi niˈinaloga tiˈahaˈina.
2 To Hetofa Kasito yabe luto giˈa nina kasito bo mone gigusaˈa sibina
loˈehina itoˈafu ketoˈehina minoˈehina. Asaga yupahi yaˈmana kasito
leˈmete ete heˈmi etago nohuto boanaˈi mono nonugu elata hanamagihi efa
kumu kehe ito nominana bo yabe.
3 Yaˈmana bouba Pitaugo Yoniugo sipi mono nonugu tiluˈibeˈmu nehaˈigo
bu etogoloto anaˈina nimiliyo luto kehe iˈehina.
4 Ya ligo Pitaugo Yoniugo ana bo bu go fiya ilete ma luto Pitau lu emiˈehina:
LeˈaliˈI bu leˈegobo.
5 Ya laˈigo anaˈina nimiluˈibeˈmu nelaˈifi luto etubugu etogoˈehina.
6 Ya higo Pitau ma luto lu emiˈehina: Nani efahi meliˈohube, ya
huˈohunaya nani liˈohunana kimilube. Yesu Kilisitou Nasalete Bomofihi
giˈalo nolu ketonagi kai kapo molobo.
7 Ya luto lu emiloto Pitau ana bomofihi yahi lamagaˈa liloto heˈmoto leˈmo
ho tiˈehina. Ya higo anaˈasilo meleˈisi ana bomofihi giˈa hiti to gihupabaˈa
hiti akuˈi amuya moloto bati huˈehina.
8 Ya hulago ana bouba leke holago tiloto kapo nesiˈa i gofa huto mololoto
Pitanogo Yoninogo hiti sipi mono nonuga buˈehina. To ai sipi gelo biloto
kapo moloto nobuto, heleko lago tiloto limiloto huto Huˈmamofihi giˈa li
saga huto fokehi liˈehina yabe.

9 Ya huto nobigo asaga li gehesa hite minana boanaˈmagi ana bo bu geˈahana.
10 Enali ana bonaˈmagi yaˈma bo ai sipi mono nopofihi Hetofa Kasihaˈalo nohuto anaˈinaˈmu kehe ilata bo ma nohibe lite akeheliˈahana. Ya hilete hena suhi huto hifi lite topa he baga ilete enekesauba loe lae huˈehina yabe.

Pitau sipi mono nonugu kaga luˈehina

11 Ana bouba Pitanogo Yoninogo etunu ki pili koloto Solomonihi Hasa yabe lite giˈa meleˈahanagu nehago babu boanaˈi lime gehesa hite yege fiˈahana. To enali ana boanaˈi enekesaˈubago higo enelesaˈani luˈehina yabe.
12 Ya hago Pitau bu enogoloto kaga ma luto ana boanaˈi lu epiˈehina: Isilaeli Nagaˈise. Hena hibe lite yaˈmanalo lenekesa yigi babu nelabe? Lenali henaˈmu leˈaliˈi buluˈi neheˈahabe? Etaliˈatiti amuyaˈatitiloti ma bo lusa gi etaˈigo kapo nemalabe lite nekehelifihe? Oˈe, ya huto meniˈibe.
13 Ai Abalaha to Isaka, to Yakopu hiti to lali tatatigi asagaˈi enali Huˈmaˈanifu ai Yesu koko panaˈamofihi giˈa liyafa huˈehina yabe. Ai yaˈmana bo fatehaˈamagi enayanuga epilago Pailatiu lu kehelito leˈmo buto bito heˈmi etalubeˈmu hina lenali Pailatihi bulo lenemegesa hu emiˈahana yabe.
14 Ai hetofa bo foipanaˈa meniˈina bomofihi lenali lenemegesa hu emiˈahana yabe. Ya hilete lenali fato bo moneuba bo mone ho filiˈehina yaˈma bo limibo lite Pailatihi kehe igo ai leˈmo lepiˈehina yabe.
15 Ai hetofa bo kapo batiˈa lelepito mino kosaba huse hepato leleˈmoto bilubeˈmu nohina bo lenali ho filiˈahabe. Ya hilago Huˈmau akuˈi kene keliguti leˈmo ho tiˈehina, leˈali yaˈmananamofihi kagaˈa lu yege hose bole nohuˈibe.
16 To leˈali Yesutoga komopatiˈa moloto leˈemehi emiˈohuˈibe. Yaˈmu luto Yesuhi giˈauba ma gigusa sibina nohina bomofihi leˈmo amuya nomalago lenali kehelilete bu go bati nehabe. Yesutoga komopatiˈa emito leˈemehi emiˈohuˈina Huˈmamofitogati leˈalitoga oˈehinauba yaˈma amuyana hetofana aitogati oto lenali lenubulo huto nohigo asagaˈi bu go baga neibe.
17 Nalaluˈnigita maˈnaka lite lenali hiti to kaba botinimagi hiti lenali ka keheli bati huseˈnatini meniˈigo yaˈma suhi li huto hiˈahabe.
18 Ya hiˈahana koyapaˈi Huˈmau kaga mone ma luto kaga lu yege hose bomagihi enabagalo luˈehina, Mesiaˈnifu ai gabu giseˈna li kofilibe. Ya luˈehinalo lenali yaˈma suhi li huto hiˈahanauba ana kaga baga iˈehibe.
19 Ya huˈehinagi lenali komopatini i gelehe hinogo ai Huˈmau foipanatini kele li heˈmi lepalalibe.
20 Ya hite nehinogo kana monelugu Sipi Bouba yuhufa amuya lepilibe. Ya huloto Mesiahi lenalitoga ho lifilibe. Yaˈmana bo Huˈmau koyapaˈi leˈmo ho tiˈehina, ai Yesu yabe.
21 Ai yatai kokulumalugu nohuto mone yupahi Huˈmau asagaˈna kokulumagu hiti melugu hiti niˈinana leˈmo kosaba hilina kanaˈa geba hilinaˈmu yabe. To koyapaˈi kagaˈa lu yege holata bomagi enabagalo Huˈma luˈehinaˈa huto yabe.
22 Moseu ma luto luˈehina: *Sipi Bo ai Huˈma afotinifu nohibe, ai naniˈi huˈehina suhi luto kaga lu yege hose bo mone ho lifinogo lenalitiniguti huto hilinaˈmu yabe. Ai asaga kaga lu lepilinamofihi keheli bati hite minalo.*
23 To asaga boanaˈi yaˈmana bomofihi kagaˈa keheli meemilana Huˈmau enoho filinogo ai bonaˈa hiti aku akuˈi meminalanaˈmu yabe.

24 To Samueliu yagi to kaga lu huto huto bo lugaʻa alihi ai megesalo huto hiʻahanamagi enali asagaʻi yatai kanaʻamofihi kaga lu yege heʻahana yabe.
25 Lenali kaga lu yege hose bomagihi yagapanaʻani minalo. Koyapaʻi Huʻmau tatatinigitoga uleʻale kaga moloʻehina lenali li enebe sililata bonaʻi yabe. Ai ma luto Abalahahi lu emiʻehina: *Kai tatakafitoti asaga melugu boanaʻmagi lusa li baga ilabe.*
26 Huʻmau koko panaʻa leʻmo ho tiloto lenali lusa lepilibe luto lenalitoga yataʻa ho lifiʻehina. Ai komopatini li gelehe huto foipanatini li heʻmi lepalalube luto oʻehina yabe.

4

Pitaugo Yoniugo kaba bomagi enubulo ka foya li etete'ahana

1 Pitaugo Yoniugo etali sipi mono nonugu boanaʻi kaga lu epite nehaʻigo sipi mono noto kaba bo hiti to kimi bomagihi kaba boʻani hiti to Satusi bonaʻi enali analo eʻahana.
2 Yesu filiʻehinagati akuʻi ho tiʻehina ana suhi lite asaga filise bonaʻi akuʻi ho tilanaʻmu yabe lite boanaʻi lu epite nehaʻinaʻmu enali enitaluga logo biʻehina yabe.
3 Ya hilete enali etayato lite naga ite sinihi agilubeʻmu nohigo nonuga eteleʻme meleʻahana yabe.
4 Ya hana enali babu boanaʻi etali kaʻatiti akeheli bati hilete liyafa hite megeʻi meleʻahana. Enali yaʻmana boanaʻi asagaʻi 5,000 yabe.
5 Yago etehaʻa kaba boʻani hiti babafi bonaʻi hiti to keya kaga lu neepina bo hiti enali asagaʻi Yelusale li gehesa hiʻahana.
6 Enali sipi mono bonaʻi enikibina Anasiu, to Kaiyafasiu hiti, to Yoniu to Alekasatau yagi asagaʻi sipi kaba enikibina bo nagaʻi li monekolugu ete li nupa he su heʻahana.
7 Enali enubulo Pitanogo Yoninogo eteleʻmo ho tilete ma lite etoloka heʻahana: Letali hena hite li huto nehaʻibe? Hena huse amuyana liʻehite li huto nehaʻibe? To letali kiyiʻafihi gi helete yaʻmana suhi li huto nehaʻibe?
8 Ya lite etoloka hago Pitatoga Sikalafuʻuba bai tolago ai ma luto lu epiʻehina: Lenali Isilaeli bonaʻmagi kaba boʻanise. To olopa babafi bonaʻise.
9 Leʻali bo mone gigusaʻa sibina huʻehina yatai leʻmo bati huʻohuʻinamofihi leʻoloka helete yaʻmana bo hena huto bati huʻehifi lite keheli bati hilineʻmu nehabe.
10 Ya hiletemo lenali asagaʻi hiti to Isilaeli nagaʻi hiti yaʻmanana keheli bebe salo. Yesu Kilisitou Nasalete Bo ai giʻalo ma bomofihi gufaʻa amuya moloto bati huʻehibe. Ya higo ai folagahatinigu yatai lenubulo ho tiʻehibe. Lenali Yesuhi malipu yafalo hago filiʻehinamoya Huʻmau akuʻi kene keliguti leʻmo ho tiʻehibe.
11 Yesuhi ai kumu luto mono bukulugu ma luto niʻina yabe:
Efaha nohi gilata bomagita
laga melepesina efahuba
alihaʻa sipi huto huto
hetofa amuya efahi lolo hulata nohibe.
12 Bo mone fatoʻi nohinauba melehe'malinaʻmu yabe. Yesu aiʻasigoko leleʻmo lubuto bilata bo nohibe. To asaga hepaʻi niʻinalogati mone gihiti bo fatoʻi lubuto biloto leleʻmalibe luto Huʻmau leʻmo huto mehuʻehina yabe.
13 Pitaugo Yoniugo etali koli mehise amuya melete kaga lu yege haʻina enali bu geʻahana. To etali babafi bomaleʻi meminaʻina faʻmene bole nehaʻibe lite kanisole bomagi akeheliʻahana. Yaʻmu lite enali kaba kanisole

bomagi enekesa yigi babu lilete ma lite akeheliˈahana, koyapaˈi etali Yesuhi megeˈi melete moneka mineˈahana yabe.
14 To etali gufaˈa leˈmo bati hiˈahaˈina bo hiti moneka ho tite nehago be gelete yaˈmu lite enali kanisole bomagi etali laˈina kagaˈatitilo nonaˈa mone meliˈahana yabe.
15 Ya hilete enali kanisole bomagi nonugati eteleˈmo fegutoga heˈmigo nelimiˈigo enaliˈani musi musi ka ma lite liˈahana:
16 Ma bole hena hu etatalune? Asaga Yelusale bonaˈmagi etali topa hoˈehinanamo yaˈma sipi foya mone li huto huto hiˈahaˈinamofihi kagaˈa akeheli su heˈahanamofihi lali bahane mehalutaˈmu yabe.
17 Yaˈmu luto etali yaˈmana kaga fato fato hepatoga boanaˈmagihi lu epimofaˈna mehiliyo, to letali Yesuhi giˈa aku akuˈi moneˈa hiti helete boanaˈi kaga lu meepiliyo luto etegekesa bilune liˈahana.
18 Ya lite kaga lu kehelilete Pitanogo Yoninogo akuˈi nonuga kehe ite eteleˈmete tilete ma lite lu etimiˈahana: Letali aku akuˈi Yesuhi giˈa helete ai giˈalo boanaˈi enelepilata lu meepiliyo lite etegekesa biˈahana yabe.
19 Ya lite lago Pitaugo Yoniugo ma lite kanisole bomagihi kaˈanilo lu epiˈahaˈina: Lenalitini loko hite hiya kagauba HuˈmamofihiI bulo bati hilifi lite kehelilo. Lenali kagamofihi megeˈi malaluˈifi to HuˈmamofihiI megeˈi malaluˈifi lenaligo kehelilo lite liˈahaˈina yabe.
20 To leˈali kaga lu yege hoseˈnatiˈa meheˈmiluˈinaˈmu yabe. AsagaˈnaI leˈubulo huto higo bu goˈohuˈinanamofihifi to leˈekesatuˈi kehеliˈohuˈina leˈali lu yege homofaˈna hiluˈinaˈmu yabe.
21 Ya lite laˈigo enali kanisole bonaˈmagi amuya melete kaga lu etetelete eteleˈmo heˈmiˈahana. Enali nagaˈi etimilana kaga li huto mehiˈahana yabe. HenaˈmugopeI asaga boanaˈmagi huto hu enubulo moloˈehinamofi kumu lite HuˈmamofitogagoI enegelo bi emite giˈa liyafa hanaˈmu yabe.
22 To Pitaugo Yoniugo topa hoˈehinamo sipi liliˈna li huto hite leˈmo bati hiˈahaˈina bo ai koyapa bo kufuˈa 40 li heˈmiˈehina bo yabe.

Enali HuˈmamofitogaI amuyaˈa lilune lite nunumu hiˈahana

23 Pitanogo Yoninogo eteleˈmo heˈmina ana kanaˈasilo etalaluˈatitigi nehanaga bilete asaga kaga kanisole bonaˈmagi lu eteteˈahana enaliˈi beto hu epiˈahaˈina yabe.
24 Ya hilaˈigo enali asagaˈi akehelilete komopaˈani monetoga melelete ma lite HuˈmamofitogaI nunumu hiˈahana: Sipi Bo, kai kokuluma hiti meˈi hiti to hege nagamiˈi hiti to asagaˈna sigina mehinanalo niˈina kaika lolo huˈahata yabe.
25 Koyapaˈi Sikalafu kagu kaga mone ma luto Tebitiu ai koko panaka lali tatatifihi bagalo luˈahata yabe:
Enali fegutoga bonaˈi henabe lite
enitaluga logo bilata nohigo,
lali nagatimagi sibi sibi enekesa
fato fatoˈi neyigibe?
26 Enali enikibina bo asaga
noto noto hepatogati ho ti baga
to sipi bo hepato hepato mino baga iˈahana
to ti su helete
Sipi Bo HuˈmaI hiti to MesiaˈafiI hiti
enemegesa hu etimite
eteleˈmo melugu malalune lite
ho ti baga ilanaˈmu yabe.

27 Yaˈma Tebitiu koyapaˈi ya luˈehinagi to lusiga maˈnaka luto Helotiugo Ponitiasi Pailati hiti enali fato nagaˈa hiti to Isilaeli bonaˈi enali Yesuhi leˈmo melugu malalune lite moneko ma hepalugu li nupa hiˈahana, yaˈma koko panaka manaˈa koyapaˈi leˈmo moloˈahata yabe.
28 Enali asagaˈi monekolugu li nupa hilete asagaˈna koyapaˈi li huto hilabe luto amuya kaga luˈahata ai anana huto hilinaˈmu yabe.
29 Oho, Sipi Bo, amuya kaga asagaˈi liˈahanamofito kai yatai kehelibo, ya huloto lali kai koko pananaka leheˈmobo. Ya huˈehitogo lali amuya moloto koli mehuse kai kagaka lu yege ho ketalune.
30 To kai kayahaka li saga huloto enebesise bonaˈi enaleˈmo bati nohuto to topa hoseˈna fato fatoˈi to sipi liliˈna koko panaka hetofaˈa Yesuhi ai giˈalo li huto hubo.
31 Enali ya hite nunumu ahilago li nupa hite nehana nonugu imimaˈi liˈehina. Ya huloto enali to Sikalafuˈuba tito bai tolago enali Huˈmamofihi kagaˈa lu yege homofaˈna hiˈahana yabe.

Huˈmamofitoga komopaˈani emite minana bonaˈi enali koguna ite mineˈahana

32 Huˈmamofitoga komopaˈani emite minana bonaˈi enali moneko kaga liyafa hite mineˈahana. To bo moneuba ai feˈnohaˈalo bu goloto naniˈni nasanaˈni niˈibe luto meluˈehina. Asaga feˈnohaˈa enali asagaˈi nehanamagi enaliˈna hiti li baga iˈehina.
33 Enali aposolo nagaˈmagi Sipi Bo Yesu filiˈehinagati akuˈi ho tiˈehinamofihi kagaˈa lu yege nehago ana kaˈaniuba amuya sipi moloˈehina yabe. Ya hago Huˈmau fuluna enalitoga epi baga ito hetofa lu epoloˈehina yabe.
34 Bo mone enali folagahaˈaniguti noseˈnamu fito feˈnohaˈamu sa mehuˈehina yabe. Enali meˈani hiti to nohaˈani hiti niˈinamagi fato bonaˈi efaloti neepite enali ana efahi lite bite,
35 aposolo nagaˈmagihi epigo enali guna ite enemeto enemeto hite epilata hiˈahana yabe.
36 Ya hite minanagu bo mone minoˈehina ai giˈa Yosefe. Enali aposolo nagaˈmagi Banabasio lite fato gi meleˈahana. Yaˈmana gimofihi hapaˈaya ma luto niˈibe, ai amuya kaga lu epito enekesa bilata bo yabe. Ai Libai nagaluguti Saipalasi hepato bo yabe.
37 To aiˈa meˈa nesiˈa fato bomofihi noemito efahi liloto ana efahi lito buto aposolo nagaˈmagihi epiˈehina yabe.

5

Ananiasiugo Safailaugo

1 Bo mone minoˈehina giˈa Ananiasi, to lihaˈamofihi giˈa Safaila. Ananiasiu bo moneˈmofihi meˈa noemito efahi aitogati liˈehina.
2 Ya huloto lihaˈa hiti lu kehelilete efahi lugaˈa etaliˈatiti fala nekite lugaˈa lite bite aposolo nagaˈi epiˈahaˈina.
3 Ya haˈigo Pitau ma luto luˈehina: Ananiasio, henaˈmu Satau kai komopakagu tilago Sikalafuˈi miˈi moloto faga luloto efahi lugaˈa li fala kiˈahane?
4 Koyapaˈi ana meˈi mina mefiˈahago, yaˈmana kanaˈalo yaˈmana meˈi kai meˈi minoˈehina yabe, to ana meˈi bonaˈi noepito efahi litogomo ana efahi kaiˈnaka lolo nohibe. Komopakagu henabe luto kehelito yaˈma suhi li huto hane? Kai laliˈi limiˈi memoloˈahata Huˈmamofihi miˈi moloto faga lu emiˈahata yabe.

5 Ananiasiu ana kaga keheliloto anaˈasilo fililoto melugu limito koˈehina.
Ya higo enali ya hinamofihi kagaˈa kehelina bonaˈi nelesaˈani gofa luˈehina
yabe.
6 To enali neheya kola bomagi ho tilete gukete li hekele telete leˈmete bite
keli heteˈahana yabe.
7 Ya hilete nesiˈa mino yatama nehago Ananiasihi lihaˈa oto nonuga
tiˈehina. To ai anana huto huˈehina mekeheliˈehina yabe.
8 Ya higo Pitau lu emiˈehina: Lu nimibo, metitiloti efahi liˈahaˈina yaˈmasi
anasi niˈifihe? Luto ligo, Oˈyo. Anasi ya liˈohuˈina yabe luˈehina.
9 Ya ligo Pitau lu emiˈehina: Kai hiti bahaka hiti letali henabe lite lu
kehelilete Sipi Bomofihi Sikalafuˈa miˈi meleˈahaˈibe? Bahaka akeli he
eteˈahana bonaˈi yatai maˈasi kasito foiya nehanago enali kaiˈi ana hite
kofite bilanaˈmu yabe.
10 Ya luto Pitau noligo anaˈasilo fililoto gigusaˈagu limito koˈehina. Ya
higo enali neheya kola bo lite bu gana ana aˈi filiˈehigo bu gelete kofite bite
bahaˈa keli heˈahana yaˈma belehaˈalo keli heteˈahana yabe.
11 Asaga Huˈmamofitoga komopaˈani emiˈahananamagi to lugaˈa fato
fato boanaˈmagi hiti anana huto huˈehinamofihi kagaˈa keheli baga ilete
enelesaˈani sipi luˈehina yabe.

Babeyafana fato fatoˈi huto huˈehina

12 Enali aposolo bomagi topa hoˈehinana babeyafana fato fatoˈi babu lite
boanaˈmagi folagahaˈanigu li huto hiˈahana. Ya hago enali Huˈmamofitoga
komopaˈani emite minelata hanamagi enali asaga yupahi utehi etehi
Solomonihi Nosipenugu li nupa hilata hiˈahana yabe.
13 Enali mone lugaˈa Huˈmamofihi komopaˈani emiˈahanamagi koli hilete
enali hiti ete li nupa mehiˈahana yabe. Yaˈmu lite enali boanaˈmagi
enofokehi helete lusi kaga lu epeleˈahana yabe.
14 Ya hana babu boanaˈi Sipi Bomofitoga komopaˈani emiˈahana nehanalo
lugaˈa yuhufa babu lite ete ikele ikele hiˈahana yabe.
15 Ya nehago enali boanaˈmagi enebesiˈehina bonaˈi ukogu eneleˈmo
melelete kapolo fato fato ukogu ko epeleˈahana yabe. To Pitau kapo moloto
nobinogo ai mehaˈauba enebesise bona lugaˈamagihi enugufalo heleko
melenogo ye kalabe lite yabe.
16 Yelusale hepa kegiˈati babu bonaˈi li nupa hite neete enebesise
bonaˈanifi to foipa fele komopaˈanigu minana hiti eneleˈmete ana bonaˈi
ye ke su heˈahana yabe.

Enali aposolo bonaˈmagihi ketana epiˈahana

17 To ya higo mono sipi kaba bo hiti to asaga bonaˈa hiti moneka
mineˈahana to enali Satusi nagaˈmagi hiti enali asagaˈi enipakafa sipi
heˈahana. Enali enegekesa kehelilete naga epilune lite lu kehеliˈahana.
18 Enali aposolo bonaˈi enayato lite sipi naga nonugu eneleˈme
meleˈahana yabe.
19 Ya hilago ana folguˈi Sipi Bomofihi ageloˈauba naga gegisa li hokolo
huloto aposolo bonaˈi eneleˈmo fegu toloto ma luto lu epiˈehina:
20 Lenali bite sipi mono nonugu ho tilete hetofa kapomuˈi lite bonaˈi ka
lamanaˈa lu epilo.
21 Aposolo bonaˈmagi kaˈa liyafa hilete folguˈi goˈi yuhufa noligo sipi
mono nonugu tilete hapi fite ka enelepite mineˈahana.

To sipi mono noto kaba bo yagi laluˈagihi kehe i nupa huloto kanisole bonaˈi hiti Yuta bonaˈmagi olopa boˈani hiti ete li gehesa hiˈahana. Ya hilete aposolo bonaˈi naga nonugati eneleˈmete alabe lite enoho lifiˈahana yabe.
22 Enoho lifiˈahana bonaˈmagi naga noto nehetilete aposolo bonaˈi menehago sa hiˈahana. Ya hilete enali i behe hite bite kanisole bonatoga ma lite lu epiˈahana:
23 Lali naga noho kasito nehetito bu gota kasihaˈa amuya melete loki helete kaba bo kasito gimi gi baga ite mineˈahabe. Ya huloto lali kafe sigito bu gota anagu bonaˈi memineˈahana afele su heˈahana. HeˈahagoO bu goloto noone.
24 Ya lite lago enali sipi mono noto kaba bo hiti to enali sipi mono noto gimi bonaˈmagi hiti aposolo bonaˈi hena hiˈahafi lite enegekesa yigi babu liˈahana.
25 Ya nehago bo mone nehetinauba ma luto lu epiˈehina: Kehelilo. Lenali naga nonugu eneleˈmo meleˈahana bomoya sipi mono nonugu ho tite nehite boanaˈi kaga neenelepibe.
26 Ya lite lago enali mono noto gimi bo yagi to lugaˈa gimi boˈa hiti eneleˈmo mege toloto buto aposolo bonaˈi sipi mono nonugati eneleˈmete eˈahana. Enali gimi bomagi aposolo bonaˈi osahi meepise eneleˈmete eˈahana yabe. HenaˈmugopeO aposolo bomagi kagaˈanilo kehelite nehana bonaˈmagi enitaluga logo binogo efa kosatuˈi legene ite loho fililafi lite enelesaˈani ligo yabe.
27 Enali gimi bomagi aposolo bonaˈi eneleˈmete ete kanisole bonaˈmagi folagahaˈanigu eneleˈmo ho tiˈahana. Ya hilago sipi mono noto bomagi kabaˈaniuba ma luto enoloka hoˈehina:
28 Lenali boanaˈmagitoga Yesuhi giˈa helete kaga lu meepilo luto uleˈale ka luto laga hu lepoloˈohuta yabe. Ya huˈohuto bu galo, lenali kagaˈtinimouba asaga Yelusale hepaˈmogu bu baga iˈehibe. To lenali lali kaluga lilete Yesuhi enali ho filiˈahana yabe lilineˈmu nehabe.
29 Ya lite lago Pitau yagi to lugaˈa aposolo bomagi kagaˈanilo nonaˈa lu epiˈahana: Lali bonaˈmagi kagaˈanilo enemegeˈi memalaluta, HuˈmamofihiO ai kagaˈasigo megeˈi malalutaˈmu yabe.
30 Lenali Yesuhi malipu yafalo hu so kilete malipu yafalo ho filiˈahana lali tatatigi HuˈmaˈanifuO ai akuˈi leˈmo ho tiˈehina yabe.
31 HuˈmauO leˈmoto tito yahi lamagaˈaga moloˈehigo nohibe. Lali Isilaeli bonaˈmagita kaba boti leheˈmalube luto nohinago lali aitogago komopati emito aitoga binogo foipanati li heˈmi letalinaˈmu yabe.
32 Asaga yaˈmananamofihi kagaˈa lu yege hose bo lali nohune, to Sikalafuˈuba hiti yaˈmana kaga lu yege nohabe. To yaˈmana kaga keheli komopaˈanigu malana boanaˈi HuˈmauO SikalafuˈaO enalitoga nomalabe.
33 Enali kanisole bonaˈmagi aposolo bomagi lanaga kehelilete enitaluga logo bigo enoho fililuneˈmu hiˈahana.
34 Ya hago kanisole bonaˈmagihi folagahaˈaniguti bo mone ho tiˈehina. Ai giˈa Gamelieliu, Felosi bo yabe. Ai keya ka lu enelepilata bo, to enali asaga boanaˈmagi ya nohinanaˈmu lite sipi fokehi lilata nehana, ai aposolo bonaˈi enoho lifigo fegutoga limiˈahana.
35 Ya nehago ai kanisole bonaˈi ma luto lu epiˈehina: Isilaeli nagaˈise. Lenali ma bomagihi enugufalo li huto hiluneˈmu nehananalo lenali lenegekesa yigi fe lilete li huto hilo.
36 Lenali akeheliˈahabe. Kohe kanagu Teutasiu ho tiloto ma luˈehina yabe: Nani amuyaˈni hiti bo nohube. Ya luto ligo 400 bonaˈmagi megeˈi meleˈahana yabe. Ya higo gamani bouba ho fililago asaga bonaˈi megeˈi

meleˈahanamagi tili tele hite bula ola nehago aiˈa liliˈnaˈa li huto huˈehina fenene hale huˈehina.
37 Alihi ai megesalo gamani bouba boanaˈmagi enigi lina kanaˈalo Yutasi Galili bouba ho tiloto lugaˈa boanaˈmagihi kaga lu epigo ai megeˈi ana suhi meleˈahana. Enali ho tilete megeˈi melete gamani bonaˈi hiti luba hite eneleˈmo heˈmiluneˈmu hiˈahana. Ya hina ai ana huto fililago megeˈi malana boanaˈi tili tele hiˈahana.
38 Ya huˈehinagi nani yatai lu nolepube. Lenali yaˈma bomagihi koliˈani hiletetini heˈmi epelenogo mineno. Yaˈma liliˈnamofihi hapaˈa faˈmene bonaˈmagi nelinogomo sibina huto fenene hilibe.
39 To Huˈmau yaˈmana liliˈnalo kaba huˈehinogomo lenali laga mehi epalalanaˈmu yabe. To lenali Huˈmau hiti luba hite neminana bonaˈi lolo hi lalabeˈmu lu nolepube.
40 Ya luto ligo kanisole bonaˈmagi kagaˈa megeˈi meleˈahana. Ya hilete aposolo bonaˈi kehe ilete naga osatu enibi yigiˈahana. To enali amuya ka epekite aku akuˈi Yesuhi giˈa helete kaga lu epimofaˈna mehilo. Ya lite lu epilete aposolo bonaˈi heˈmi epalago biˈahana.
41 Aposolo bonaˈi enali kanisole bona nohi heˈmilete fegutoga limilete enegelo biˈahana. Henaˈmugope, Yesuhi giˈa lu yege hananalo Huˈmau enagabu foya kofilabe luto ekesa keheliˈehinalo yabe.
42 To asaga yupahi sipi mono nonugufi to enaliˈani nohaˈanilugafi li nupa hite minete boanaˈi kaga lamanaˈa enelepite to Yesu Huˈmau leˈmo ho tiˈehina bomofi kumuˈi lu epiba lu epiba hite mineˈahana yabe.

6

Nagahi mone kegiˈa su hoto mone kegiˈati loemo heleko malago bomagi aposolo bonaˈi enaheˈmeˈahana

1 Yaˈmana kanaˈalo ka lamanaˈa megeˈi malana bonaˈi lugaˈa babu lite ete ikeleˈahana. To lugaˈa ka lamanaˈa megeˈi malana bonaˈmagi Giliki nogo nehanamagi enali lugaˈa Hibulu nogo nehanamagi ka epekiˈahana. Ma lite liˈahana: Lenali asaga yupahi noseˈnaˈani meniˈina boanaˈi enaheˈmelata nehanaya to keto anaˈi enemegesa hu epite menaheˈmelata nehabe.
2 Ya lago 12 aposolo bomagi lugaˈa boanaˈi enemegeˈi malana kehe i nupa hilete ma lite lu epiˈahana: Lali Huˈmamofihi kagaˈa lu episeˈna heˈmiloto boanaˈmagi noseˈna guna ito epimofaˈna hiluta bati mehilinaˈmu yabe.
3 Nigibo nagabose. Lenali nayahi mone kegiˈa su hago mone kegiˈati loemo heleko melenogo lenali folagahatiniguti eneleˈmo ho tilo. Enalitoga Sikalafuˈuba bai tago kaga keheli bati hiˈahago boanaˈmagi enali kumuko nelilana bo yabe. Ya hilete yaˈmana bo eneleˈmo melenogo yaˈmana liliˈna kaba hite lilabe.
4 Ya hinogo laliti nunumu huseˈna hiti to boanaˈi kaga lu yege hoseˈnamofihi liliˈnaˈasigo li eto huto lito bilune.
5 Asaga boanaˈmagi aposolo bonaˈmagi lu huto hana kalo enegelo biˈahana. Ya hilete Sitifenitoga Sikalafuˈuba bai tana bo leˈmo ho tiˈahana. To Filipiu yagi Polokolu yagi Nikeno yagi Timoni yagi Pamenasiu yagi to Nikolasiu ai Atioki hepatogati fegutoga bo Yuta bonaˈmagi mono kagamofitoga komopaˈa moloˈehina bo hiti eneleˈmo ho tiˈahana yabe.
6 Enali yaˈmana bo li nupa hite ete aposolo bonaˈmagi nagaˈmagi enubulo ho tigo enali ana bomagihi enugufalo enayahi li saga hite melelete nunumu hi epelete lusana epiˈahana lusa gi epeleˈahana.
7 To Huˈmamofihi kaga fato fato hepato leliˈali hago bu baga iˈehina. Ya higo babu boanaˈi lugaˈa hiti Yelusale hepatogati komopaˈani i gelehe hite

Huʻma kagaʻa liyafa hiʻahana. To enali sipi mono noto kaba bonaʻi lugaʻa babu lite ana hite komopaʻani i gelehe hite ka lamanaʻa megeʻi meleʻahana yabe.

Yuta bonaʻmagi Sitifenihi ka foya li eteʻahana

8 Sitifenitoga Huʻmau Sikalafuʻa emilago amuya sipi liloto boanaʻmagihi folagahaʻanigu babeyafana fato fatoʻi li huto huʻehina.
9 Ya nohigo lugaʻa bomagi ho tilete ai kagaʻa pelesa iʻahana. Yaʻmana bonaʻi enali Yuta bonaʻi fato mono ka nekehelina bo, enali fato monoʻani Lali Foyati yabe lite giʻa helata nehabe. To enali Sailini hepatoti yagi Alekasatilia yagi, to moneʻamagi Silisia yagi to Esia, asaga yaʻma hepatogati ete li nupa hite nehana bomagi yabe.
10 Sikalafuʻuba kaga bati hinaʻago Sitifenihi lu bagalo malago ana bomagi lana kagaʻaniuba ai kagaʻa be meligiʻehina yabe.
11 Ya hilete yaʻmana bonaʻmagi bati mehina suhi li huto hilete fato bonaʻi moneʻamagihi enekesa bigo enali ma lite liʻahana: Ai Mosenogo Huʻmanogo etigi holoto kiya yokolo ka lu etotoʻehibe.
12 Enali ya lite lana kagauba asaga boanaʻi to keya ka enelepilata bo hiti to olopa napa bo enali enipaluga lu boyogo fiʻahana. Ya hago enali Sitifenitoga bite yato lite leʻmete bite mono kanisole bonaʻmagitoga leʻmete biʻahana.
13 To enali faga faga lu melete ka foya li etalana bonaʻi lugaʻa eneleʻmo meleʻahana. Yaʻmana bomagi ma lite liʻahana: Asaga yupahi yaʻma bouba suguna mono nohatimofi hiti to Moseu keya ka liʻehinamofi kumu luto kaga lu sibina hulata nohina yabe.
14 Lali keheliʻohunogo ma luto luʻehina yabe: Yesu Nasalete bouba yaʻma hepaʻi sipi mono nohi tele bito li foipa loloto koyapaʻi Moseu limigo ana suhi lilata nohuta ai li noheʻmito fato suhi lepilunaʻmu yabe luʻehibe.
15 Ya lago asaga bonaʻi kanisolelugu mineʻahanamagi Sitifenihi buluʻi heʻahana. Ya nehago Sitifenihi okabaʻa agelomofihi suhi lito i besa loʻehina yabe.

7

Sitifeniu mono kanisolemagi enubulo kaga lu hokolo huʻehina

1 Sipi mono noto kaba bouba Sitifenihi loka hoʻehina: Enali maʻnaka nelafihe?
2 Ya luto loka hago Sitifeniu lu emiʻehina: Nogoʻnigita afoʻnigita kehelilo. Huʻmau fana mehaʻa hiti bouba koyapaʻi tatatifu Abalahau Halani hepato mebuʻohuto Mesopotamia hepato minana kanaʻaluga nehetito bulo huʻehina.
3 Ya huloto ma luto lu emiʻehina: Kai meka hiti to kogokagi afokagi heʻmi epololoto nani meʻi mone kelepilubeʻmu nohunalo bubo.
4 Ya luto lu emigo Abalahau Kalitia meʻi heʻmiloto Halani buto minoʻehina. Alihi Abalahahi afoʻafu fililago yatai ma nehana hepato Huʻmau leʻmo moloʻehina yabe.
5 Huʻmau: Kaika meʻi yabe luto Abalahahi nesiʻa loko huto melepiʻehina yabe. Alihi ma meʻi kiminogoʻni liʻehitogo yagapanaka ana hite huto alihi hilanamagi mana meʻi molo lilanaʻmu yabe luto Huʻmau lu emiʻehina. Abalahahi yagapanaʻa memineʻahana kanaʻalo yaʻmana kaga Huʻmau lu molo etoʻehina yabe.
6 Huʻmau ma luto luʻehina: Yagapanaka nagaʻi fato bonaʻmagi melugu minalanaʻmu yabe. Ya hiʻehinogo meʻi hapaʻa bonaʻmagi kai yagapanaka koko kako panaʻani eneleʻmoloto hilenogo 400 kufuʻa bilinaʻmu yabe.

7 Ya hilenogo alihi nani ya'mana bona'i kai yagapanaka enele'mo koko
kako'ani lolo hi'ahana bona'i nani ka foya li epoloto osahi epilube. To liha'a
kai yagapanakamagi ya'mana me'i he'milete bilabe. Ya hilete enali alihi
elete ma'asi ni'ina meto ete nani'i komopa'ani nimite nunumu nama lilabe
luto Hu'mau lu'ehina yabe.
8 Ya luto luloto Hu'mau enugufa laga huse'mofihi mone'na kaga Abal-
ahatoga molo'ehina. To alihi minoto Abalahau pana'a Isakahi ketoloto
ai nayahi mone kegi'a su hoto mone kegi'ati loegi monegi leheko malana
kana'a minoloto gufa'a laga hu eto'ehina. Isakau ai Yakopuhi afo'afu,
to Yakopu 12 tatatigi afo'anifu minoto ana huto enugufa'anilo laga hu
epolo'ehina.
9 Enali tatatigi Yosefehi ipakafa helete fato bona'i le'mo neepite efahi
li'ahana yabe. Ya hago Iyipi metoga le'mete bi'ahana. To Hu'mau ai hiti
moneka mino'ehina.
10 Ya huto asaga ketana aitoga huto hu'ehina. Aitoga fuluna emito ka
keheliya ise'na kibina bo Felo ai okaba'alo bulo emi'ehina. Ya higo Iyipi
gamani bomagihi kaba bo'ani hiti to ai noha'agu asaga fe'noha'alo hiti kaba
gimi gilibe luto Felou Yosefehi le'mo molo'ehina ho ti'ehina.
11 Ya hulago Iyipi me kegi'a hiti Kena me kegi'a hiti nose'na minigigo sipi
kau'na he'ahana. To enali tatatigi nose'na nalanana'mu sa sa hi'ahana.
12 Yamu'i Iyipi melugu nose'na ni'ibe lite lana kaga Yakopu keheliloto
tatatigi enoho lifigo yata'a yupahi ana hepato neheti'ahana.
13 Alihi aku'i ana hite nebago Yosefeu go'agihi kaga lu hokolo huto nani
Yosefeita lu epi'ehina. To ya nohigo Felou Yosefehi naga'a ana yupahi bu
enogo'ehina yabe.
14 Yosefeu afo'afu Yakoputoga kaga moloto kai hiti to asaga naga'i Iyipi
alo luto ligo bi'ahana. Enali 75 boana'i e'ahana.
15 Ya luto kaga malago Yakopu Iyipi melugu limito minoto anaga fili'ehina.
To tatatigi hiti ana hite ana melugu fili'ahana yabe.
16 To alihi enali felisa'ani Sekeme hepatoga lite bite koyapa'i Abalahau
mone me'i nesi'a Hemoho pana'amofitoti mina fi'ehina melugu mulilugu
keli he'ahana.
17 Hu'mamofihi kana alo ya'mana li huto hilube'mu hilina, yata'a Abala-
hatoga yama li huto hilube'mu nohube ligo keheli'ehina supomofihi kana'a
yatai ahuto hilube'mu nohibe. Isilaeli naga'i hofa telete sipi hite Iyipi
melugu pulu tite babu nelabe.
18 Alihi kibina bo Iyipi melugu huto huloto kaba hu'ehinauba Yosefehi
gi'a mekeheli'ehina yabe.
19 Ya'ma kibina bouba ai bonati enele'mo bati mehu'ehina yabe. Ai bati
mehina suhi tatatigitoga li huto huloto fitu fo epoloto amuya kaga ma luto
lu epi'ehina: Yagapanatini nonugati he'mite fegutoga enele'mo melenogo
enali fililabe.
20 Ya hina kanaluga Mosehi ito'afu keto'ehina. Ai hetofa pana'i nohigo
Hu'ma laga'a besi'ehina. Ito'afugo afo'afugo fala kite nonuga kaba hi
eta'igo ikahi loegi monegi bu fili'ehina.
21 Alihi le'mo fegu telago Felohi pa'auba le'moto buto ai'a pana'a legi huto
kaba hu eto'ehina.
22 To Moseu Iyipi bona'magihi keheliya ise'namo ya'ma asaga kaga keheli
su hose sukulugu buloto amuya kaga noluto lili'na amuya moloto nolito sipi
bo huto huloto mino'ehina.
23 Alihi Mosehi kufu'a 40 bulago Isilaeli bona'i lalu'agihi buto bu ena-
galube luto ekesa keheliloto bu'ehina.

24 Iyipi bo moneuba Isilaeli bomofihi kaga lube sibina hube nohu etago bu goloto Isilaeli bomofitoga moloto Iyipi bo nona'a emito ho fili'ehina yabe.
25 Mosehi ai naga'amagi ma lite enekesa kehelilafi luto ai keheli'ehina yabe. Ya'ma bouba Iyipi bona'magi enayanuguti lele'mo lubuto bilifi lite keheli bebe salafi luto keheli'ehina. Enali keheli bebe mese'ahana yabe.
26 Nohi koto ete kaga Moseu ana huto Isilaeli bo loemo luba neha'igo bu etogo'ehina. Ai ana bole etele'mo baba ilube'mu huloto ma luto lu etimi'ehina: Nalalu'nile'ita letali moneko naga'mo neha'ina letali letug-ufagu hena luba neha'ibe?
27 Ya noligo ai gona'a nohana bouba Mosehi le'mo felu holoto ma luto lu emi'ehina: Kuyu'afu lu ketago kai kabati'a minoto le'ali kaga loko hilube'mu nohane?
28 To yago Iyipi bo mone ho fili'ahata ana supo luto yatai nani'i na-halube'mu nolapihe?
29 Ai ya luto lina kaga Moseu keheliloto koli huto Mitia melugu buto minoloto anaga liha'a liloto pana'a loemo eteketo'ehina yabe.

30 To 40 kufu kana bulago agelo moneuba Sainai kosa lebato ka me'i ni'inalo nohigo bulo hu'ehina. Agelouba logo guluya meha'agu ufeha'a hiti yafa lagaso'agu mino'ehina.
31 Moseu ana logo guluya meha'a bu goloto topa holoto hena suhi nolifi luto bu go bati hilube'mu ana'asilo bu leba to'ehina. Ya huloto Hu'mamofihi nogo'a keheli'ehina:
32 Nani tatakamagihi tata'anifita yabe. Abalahagi Isakagi to Yakopugi Hu'ma'anifita nohube. Ya luto ligo Moseu afoya iloto lesa'a ligo ana logo guluya meha'a bu megose mino'ehina.
33 Ya nohigo Sipi Bo lu emi'ehina: Ho ti'ahata me'iya lamana'a ni'inagi kigigu bi'ahata suka kisi he'mibo.
34 Nani bona'ni Iyipi nehanamagi asaga enagabu lili'na nelina abu enogo'ohube. Enali usegi asegi ite yibi nama nelana nani akeheliloto enele'mo enubuto bilube luto alimi'ohube. Yatai kai ho titogo Iyipi koho lifinogo'ni bilane.

35 Ya'mana Mosehi Isilaeli bona'magihi enemegesa hu emi'ahana yabe. Kuyu'afu kele'mo ho tigo kaba hu letoto kagati loko hilube'mu nohane? Enali ya lite loka he'ahana. Ya'mana bouba kaba bo'anifi to enehe'mose bo yabe luto Hu'mau ho lifi'ehina yabe. Ufeha'a hiti yafa lagaso'agu agelouba logo guluya meha'agu bu go'ehinana ya'ma kene'uba Mosehi he'mo'ehina.
36 Ai Iyipi hepatogati enele'moto nobuto babeyafana hiti topa hose'na hiti Iyipi melugufi Safa Nagami beletogafi to ka melugu hiti 40 kufugu li huto hu'ehina.
37 Ya'mana Moseu ma luto Isilaeli bona'a lu epi'ehina: Nani nele'mo huto hu'ehina bameto suhi huto li moloto kaga lu yege hose bo lenali folagahatiniguti le'mo ho tilina'mu yabe lu'ehina.
38 Ya'mana bouba Isilaeli bona'i ka melugu ai hiti li nupa hi'ahana. Ai tatatigi hiti to agelouba Sainai kosagu Moseu hiti kaga li'ahana yabe. Hu'mamofihi kaga'a minoba minoba huse'mofihi liloto ya'ma lalitoga lu limi'ehina bo nohibe.
39 To tatatigi kaga'a keheli he'mi'ahana. Ya hilete enali Mosehi le'mo felu hete fato le'mo nemelete Iyipi melugu aku i behe hite bilune'mu hi'ahana.
40 Ya hilete Alonihi ma lite lu emi'ahana: Ana'ina meha'a mone lolo hu letetogo ai ya'manauba kohe toto lele'moto bilibe. Moseu Iyipi hepatogati lele'moto o'ehina bo ai henana hu bufalo molo'ehifi lali mekeheli etone.

41 Ya lite lilete yafatu bulumaka yaga nalaˈamofihi mehaˈa lolo hite
melelete lokiya fi emilete anana lolo hanaˈmu lite noseˈna gete melekehi
iˈahana yabe.
42 Ya nehago Huˈmauenemegesahuepilotoenalikokulumalugu ikahi
sonofitoga komopaˈani emite minalabeˈmu heˈmi epoloˈehina yabe. To kaga
lu yege hose bomagihi mono bukugu fayahi geˈahana ma luto niˈina:
Isilaeli bonaˈise.
Ka melugu nani kumu lite
yagakafa hete lokiya fi menimiˈahana
kanaˈa kufu 40 yupahi yabe.
43 Lenali Molokihi yege nohaˈa kofilete
to sonofiˈi mehaˈa Lefani
yaˈmananamofitoga komopatini epilune lite
mehaˈa lolo hiˈahana yabe.
YaˈmunanifotometogaBebiloni kegiˈa
lenoho lifi heˈmilube.
44 Koyapaˈi tatatigi ka melugu minana yupahi komopaˈani emiˈahana
yege nohi Huˈmamofihibulominoˈehina. To Huˈmau Mosehi ya suhi lito
ana yege nohi gibo luto fayaˈa lepiˈehina suhi lite giˈahana yabe.
45 Alihi tatatigi Yosua hiti fato bonaˈmagi meˈi lilouneˈmu eˈahana. Ya
hago tatatigi enubulo Huˈmau meˈi hapa bonaˈi enoho lifi heˈmiˈehina.
YaˈmanakanaˈalugaanayegenohilitebitemalagoanaganiˈigoTebitiu huto
huˈehina yabe.
46 Huˈmau Tebitihi bita huˈehinatoga fulunaemito ai kumuˈi keheli
bati hu eto lago Yakopu Huˈmamofihimononohaˈamonegietalubeluto
Huˈmamofitogaunumuhutolokahoˈehina.
47 Ya luˈehina yaˈmana nohi Solomoniu gi etoˈehina yabe.
48 Kaga lu yege helata bonaˈi moneuba ma luto luˈehinaˈa huto HuˈmaA
kokulumalugu minolata bouba enali bonaˈmagi gise nonugu menominag-
ihe luto ma luˈehina:
49 Sipi Bouba luˈehina:
Kokulumaˈi goto hepaˈni yabe,
to melugu nani nigigusa iluna ˈmu yabe.
Lenali hena huse nohi gi netalana niˈibe?
Nani mino nabasu biluna hepaˈniba
hiyaˈa niˈibe?
50 Yaˈmanaasagaˈnananiˈninayanugati
lolo mehuˈohunanamo niˈifihe?
51 Lenali kegeiyo bonaˈi. Lenali kaga manaˈa Huˈmau moloˈehina li
komopatinigu melete meminana bonaˈi yabe. Lenali asagaˈi tatatinigi
hiˈahana ana supo lite nehabe. Asaga yupahi lenali Sikalafuˈi leˈmo
heˈmilata nehabe.
52 Koyapaˈi kaga lu yege hose bo minana mone kiyiˈafihi leˈmo sibina
mehiˈahana niˈibe? Lamana boˈa, Yesu yabe, alinamofihi kagaˈa lu yege
hete koyapaˈi eˈahana bo enoho fili su heˈahabe. To yatai halouneˈmu hana
bomagi enayanugu lenali malago yaˈmana bo aho filiˈahabe.
53 Huˈmau keya kaˈa agelomofihi yato malago limiˈehina lenalitini ana
kaga liˈahanamofihi megeˈi melete komopatinigu li menemalabe luto Sitife-
niu ka epekiˈehina yabe.

Sitifenihi efaha osatu i filiˈahana

54 Ya luto kaga enali kehelilete enipagu logo bigo enabagalo heni kofilete
Sitifenihi sipi ipakafa heˈahana.

55 Ya nehago Sikalafuˈuba Sitifenitoga bai tolago kokulumatoga bu golago tiˈehina. Ai Huˈmamofihi fana mehenaˈagu Yesu yahi lamagaˈaga nohigo bu goˈehina.
56 Ya huloto Sitifeniu lu epiˈehina: Bu galo. Kokulumaˈi i hokolo nohigo Huˈmamofihi yahi lamagaˈaga koyapaˈi Kokulumaguti limiˈehina Bo nohigo bu nogobe.
57 Ya luto noligo enali enegekesaˈani fi hekini lelete ho tite kehe sipi ite ahi kala kala melelete Sitifenihi bite nu ki saga hiˈahana.
58 Ya hilete hepaluguti fegutoga leˈmo melelete efaha osahi hapi fite gufalo heˈmi meleˈahana. Enali yataˈa Sitifenihi faga lube molobe hi eteˈahana bonaˈmagi guketeˈani kisite neheya kola bo mone giˈa Soliu yabe luto nohina bomofihi metoga meleˈahana.
59 Ya hilete efaha osahi Sitifenihi gufalo ite mineˈahana. To Sitifeniu ma luto nunumu huˈehina: Sipi Bo Yesu, kai nemehaˈni libo.
60 Ya noluto ai lapusa noto minoloto moneˈa hiti kehe sipi iloto ma luto luˈehina: Sipi Bo, enali yaˈma li huto nehana foipanaˈaniˈmu luto kekesa mekehelibe. Sitifeniu ya luto luloto anaˈasilo filiˈehina yabe. Ya hite, Sitifenihi hananaˈmu Soliu keheligo gufaluga bati huˈehina yabe.

8

Soliu Yesutoga komopaˈani molo emiˈahanamagi enahalubeˈmu nohube luˈehina

1 Yaˈmana kanaˈaloti fato bonaˈmagi hapi fite Yelusale hepalugu Yesutoga komopaˈani molo emite neminana boanaˈi enegene mane ite neenahago tili tele hite Yutia kegiˈa nebago Samalia kegiˈa nebago hiˈahana yabe. Ya hana 12ˈa aposolo bonaˈi Yelusale analo mineˈahana yabe.
2 Hapaˈani bati hina bonaˈi Huˈmamofihi kaˈamofihi megeˈi nemalana bonaˈmagi Sitifenihi sipi yibi nama nehi etete leˈmo keli heˈahana yabe.
3 Soliu ai amuya mololoto Yesuhi bonaˈmagihi leˈmo sibina hilubeˈmu nohube luto luˈehina. Bonaˈmagi nohaˈaniluga tiloto limiloto nohuto Yesutoga komopaˈani emite minana bonaˈi kefefe ho lito limi limi fegutoga huloto bo hiti anaˈi hiti nagalugu eneleˈmo moloˈehina yabe.

Ka lamanaˈa Samalia kegiˈa lu yege heˈahana

4 Enali Yesutoga komopaˈani emiˈahanamagi tili tele hite bite minela minela hiˈahana hepatoga ka lamanaˈa lu yege heˈahana.
5 Filipiu sipi hepaˈi monelugu Samalia limiloto ka lamanaˈa boanaˈi enubulo lu yege nohoto Mesiahi gi hoˈehina yabe.
6 Ana hepato bonaˈi enali li nupa hilete kaˈa enegekesa hokolo hite nekehelite babeyafana li huto hina hiti bu geˈahana yabe.
7 Babu bonaˈmagiluguti foipa felemagi sipi kehe ilete leheko limiˈahana yabe. To bonaˈi enugufaˈani ketipaˈi filiˈehinafi to enigigusa sibina huˈehinafi yaˈma bonaˈi Filipiu eneleˈmo bati huˈehina.
8 Ya huto li huto huˈehinana yaˈmana hepato bonaˈmagi bu gelete lusi enegelo biˈahana.
9 Yaˈmana hepalugu bo mone minoˈehina giˈa Simoni ai yatama yupahi nalisana li huto nohigo Samalia bonaˈmagi bu gelete topa hilata enelesa luˈehina. Ai nani nikibina bo nohube, lulata huˈehina yabe.
10 To asaga bonaˈi enigi hiti to enigi meniˈina hiti enali amuya melete Simonihi kaˈa keheli emiˈahana. Ya hilete enali ya lite liˈahana: Yaˈma bouba aitoga Huˈma sipi amuyana emiˈehina bo nohibe lite lilata hiˈahana.

11 Enali amuya melete ana bomofihi kaʻa megeʻi meleʻahana.
Henaʻmugope? Babu yupahi nalisana li huto hina yanamofihi bu gelete
babeyafana suhi huto niʻibe lite enelesa luʻehina yabe.
12 To Filipiu Huʻmamofihi kapoʻamu luto ka lamanaʻa lu noepito to Yesuhi
giʻa ho epina kagamofihi komopaʻanigu li melelete bo hiti anaʻi hiti nagamiʻi
feleʻahana.
13 Simoniu ai hiti komopa i gelehe huto nagami fololoto Filipi hiti moneka
mineʻahaʻina. Ai topa hoseʻna hiti to babeyafana fato fatoʻi Filipiu li huto
hina Simoniu bu goloto ekesa yigi babu luʻehina yabe.
14 Enali aposolo nagaʻi lugaʻa Yelusale hepatoga mineʻahanamagi Samalia
bonaʻmagi Huʻmamofihi mono kaʻa li tokolo habe lago keheliʻahana. Ya
hilete Pitanogo Yoninogo ana hepato etoho lifi meleʻahana.
15 Etali ana hepato henetilete Sikalafuʻi ana bonaʻmagi lilabe luto
nunumu hiʻahaʻibe.
16 Enali Yesuhi giʻaloko nagamiʻi fele heʻmigo Sikalafuʻuba enalitoga
melimiʻehinaʻmu lite yabe.
17 To Pitaugo Yoniugo etayahaʻatiti enali lataha'anilo malaʻigo Sikalafuʻi
enalitoga limiʻehina.
18 To Simoniu etali etayahatiti lataha'anilo malaʻigo Sikalafuʻi lina bu
goʻehina. Ya huloto Simoniu moni efahi etalitoga lito buloto ma luto
luʻehina:
19 Letali yaʻma amuyana naniʻi nimiliyo. Ya hiʻinogo nani ana suhi huto
nayahaʻni bonaʻi lataha'anilo melenogoʻni Sikalafuʻi lilabe luto etimiʻehina.
20 Ya noligo Pitau lu emiʻehina: Kai hiti efahaka hiti lito logo kapogu bubo.
Henabe luto efahakatu Huʻmamofihi amuyana mina filane?
21 Liliʻnati moneʻa yaʻmana maʻnaka luto kai nasanaka meniʻibe. Kai
komopaka Huʻmamofihi buloʻi bebe soto meniʻibe.
22 Foipa faipa kekesa nokehelitana heʻmiloto komopaka i gelehe huto
Huʻmamofitoga nunumu hitogo yaʻma kekesa noyigitamofihi Huʻmau li
heʻmi ketalibe.
23 Kai komopakagu luba huseʻna bati mehinamofihi babu lito niʻigo
foipanauba keleʻmo naga iʻehibe, Pitau luʻehina.
24 Ya ligo Simoniu kaʻalo nonaʻa lu etimiʻehina: Letali Sipi Bomofitoga
numuna hu neteʻinogo ai neheʻmalibe. Ya hiʻinogo asagaʻna nelaʻinamofihi
huto mehu netalibe.
25 Alihi etali bu geʻahaʻinanamofihi kagaʻa hiti Huʻmamofihi kagaʻa hiti
lu epi su helete etali i behe hite Yelusale kapo melete biʻahaʻina. Etali
kapo melete nebite Samalia fato fato hepato ka lamanaʻa lu epime lu epime
biʻahaʻina yabe.

Filipiu Itiopia gamani bo ka lamanaʻa lu emiʻehina

26 Huʻmamofihi ageloʻauba Filipihi ma luto lu emiʻehina: Kai ho tito
Yelusaleti buʻehina kapolo giyaka lito yofoʻi mobuloto Gasa hepatoga
limibo. Yaʻmana kapo ka melugu buʻehina kapo yabe.
27 Ya luto lu emilago Filipiu ho tito nobuto ana kapolo Itiopia bo mone
nobigo bu goʻehina. Ai kaba bo Itiopia melugu Katesihi kibina aʻmofihi
asaga feʻnohaʻalo kaba hulata bo. Yaʻmana bouba Yelusale oto mono ka
nokehelina yabe.
28 Ya nohinati ai kale legi huʻehinagu hosi yaga kefefe higo minoloto i behe
huto kapoga buʻehina. Ya nohuto koyapa kaga lu yege holata bo Aisaiyaha
buku leka somo buʻehina.
29 Ya higo Sikalafuʻuba Filipihi ma luto lu emiʻehina: Kai ana bo nobinalo
buto gufalo li letogo moneka biliyo.

30 Ya ligo Filipiu hololu luto buto ana bo nobina lebato buloto kehelina
Aisaiyau kaga lu yege holata bomofihi leka somo buˈehina. To Filipiu ana
bo loka hoˈehina: Leka nosata bukumofihi kaga hapaˈaba keheliˈahapihe?
31 To ana bouba Filipihi kagaˈalo nonaˈa luˈehina: Bo moneuba kaga
hapaˈa kehelise'na lu menimiˈehinogomo hiyaˈa huto naniˈni keheliluna
niˈibe? Ya luto luloto Filipihi kehe igo yaga kefefe huˈehina kalegu Filipiu
tito moneka minete biˈahaˈina.
32 Huˈmamofihiˈkagaˈa hupamoneˈi ana bouba leka soˈehina ma luto
niˈina yabe:
Ai sipisipi yaga suhi huto
ho fililuneˈmu nehanaˈa hite
leˈmete eˈahana yabe.
Ai sipisipi yaga nalaˈa supomofihi okaˈa
laga nehi etago
legeso huto koyone ito nominanaˈa huto
ai yaˈmana bouba ana suhi lito
kaga nesiˈa mone meluˈehibe.
33 Bonaˈmagiˈenemegeˈiˈemiˈahana.
To enali leˈmo melugu melelete
bebe mesana suhi lite
ka foya emiˈahana yabe.
Ai boanaˈamagihi hapaˈani
hiya bouba lu yege halina niˈibe?
Ma melugu minoseˈnaˈa su hago
aku akuˈi maga menohibe.
34 YaˈmaˈgamaniˈboubaˈFilipihiˈmaˈlutoˈlokaˈhoˈehina: Kaga lu yege holata
bouba kiyiˈafi kumu yaˈma kaga nolibe? To aiˈa kaga nolifi to fato bomofihi
kaga nolibe?
35 Ya luto loka holago Filipiu hapi fito kaga luˈehina: Ai yaˈmana
hupamone mono kagaguti hapi fito luto buto Yesuhi kaga bebe sosemofihi
niˈinalo molo emito lu emiˈehina.
36 Etali kapo melete bite nagamiˈi mone niˈinalo henetiˈahaˈina. Ya hilete
ana gamani bouba Filipihi lu emiˈehina: Bu gobo, nagamiˈi ma niˈibe.
Nagami folose kapoˈni henanauba hekini lo netoˈehibe?
37 Ya luto ligo Filipiu lu emiˈehina: Ka lamanaˈamofihi komopakagu
li malalata nagamiˈi falalataˈmu habe. Luto ligo nani komopaˈnigu li
moloˈohube. Yesu Mesiau HuˈmamofihiˈPanaˈa lamanaˈa nohibe luto
komopaˈnigu keheli mana huˈohube luto ana bouba luˈehina.
38 Ya luto luloto ai ana gamani bouba hosi yagaˈa leˈmo laba higo ho
tiˈehigo Filipi hiti ana gamani bo hiti moneka heleko melugu melelete
nagamilugu limiˈahaˈina. Ya hilete Filipiu ana bo mono nagamiˈi folo
etoˈehina yabe.
39 Ya hilete nagamiluguti faˈmene kugutatoga netiˈigo HuˈmamofihiˈSikalafuˈauba Filipihi leˈmo minigiˈehina. Ya higo gamani bouba Filipihi
aku akuˈi bu megoˈehina. Ai ya huloto gelo bimo bimo hepaˈaga nobina
kapo kiyaka lito bufa huˈehina yabe.
40 To Filipiu Asitoti hepalugu huto huˈehina. Ai hepato hepato bula ola
huto ka lamanaˈa lu yege homofaˈna huˈehina. Ya huloto alihi Sisalia
hepalugu henetiˈehina yabe.

9

Soliu komopaˈa i gelehe huto ka lamanaˈa komopaˈagu li moloˈehina

1 To Soliu Huˈmamofihi boanaˈa aitoga komopaˈani emite mino hetofa hiˈahana enoho fililube luto lusiga luˈehina. Ya huloto sipi mono nohi kaba boˈa nohinalo buˈehina.
2 Ai ana kaga lu emigo sipi mono noto kaba bouba fayahi mone Yuta bonaˈi mono nonuga gehesa hiˈahananamagi Tamasiko hepato bite neminanamagitoga goˈehina. Ya huloto yaˈmana fayahi Solihi emiˈehina. Ana fayanugu ma luto goˈehina. Enali Sipi Bomofihi Kapo manaˈalo megeˈi nemalalana bo hiti anaˈi hiti Soliu bu enogolotomo ai eneleˈmo naga ito Yelusale eneleˈmoto alibe.
3 Soliu kapo moloto buloto Tamasiko hepa kasito heneti leba notago kokulumaluguti libi tegina moneuba fi besa lolito oto leˈmo bego huˈehina.
4 Ya higo Soliu melugu limito koloto nogoˈa moneuba ma luto noligo keheliˈehina: Solio, Solio. Kai henabe luto negene mane ito nonahane?
5 Ya ligo Soliu loka hoˈehina: Sipi Bo, kai kiyigabe? Nani negene mane ito nonahata Yesuitomo yabe, luto ana nogouba luˈehina.
6 Ya luto luloto ma luto lu emiˈehina: Kai ho tito hepalugu tibo. Alihi bo moneuba yaˈma suhi hubo luto lu kimilinaˈmu yabe.
7 To enali Soli hiti moneka megeˈi eˈahanamagi i gofa mehise analoˈna lolo hite ho ti mebilete kaga nesiˈa enabagaguti mone meliˈahana. Enali kaga nogoˈa kehelinaya bonaˈi mone huto hago bu megeˈahana yabe.
8 Soliu meluguti ho tiloto buˈa i gili huˈehina anaˈina nesiˈa mone bu megoˈehina yabe. Ya higo megeˈi melete ana bonaˈmagi yato lite Tamasiko hepalugu tiˈahana yabe.
9 Loegi monegi kanagu buˈa i gili mehigo yaˈmana kanaˈaluga nagamiˈi hiti noseˈna hiti mo sito minoˈehina yabe.

10 Huˈmamofitoga komopaˈa emito minolata hina bo mone Tamasiko hepalugu minoˈehina giˈa Ananiasi. To bamulugu Sipi Bouba: Ananiasio luto kehe iˈehina. Ya ligo Ananiasiu lu emiˈehina: Sipi Bo, nani ma nohube.
11 Ya luto nogolo noligo Sipi Bouba lu emiˈehina: Kai ho tiloto Fotogo Kapo yabe lite giˈa helata nehana kapolo bubo. Ya huloto Yutasihi nohaˈagu Tasasi hepato bo giˈa Soliu yabe luto niˈina bouba nunumu huto nohinogo bu galataˈmu yabe.
12 To bamulugu bo mone giˈa Ananiasiu yahaˈa buˈalo meko higo ana buˈa akuˈi i gili hilubeˈmu bu goˈehibe. Sipi Bouba ya luto lu emiˈehina yabe.
13 Ya ligo Ananiasiu kaˈalo nonaˈa lu emiˈehina: Sipi Bo, babu bonaˈmagi yaˈma bomofihi kagaˈa nelago nokeheluna bo nohibe. Kai boanaka Yelusaleˈi enegene mane ise bati mehina suhi babu luto yaˈmana bouba li huto nohibe lago nokeheluna yabe.
14 Sipi mono noto kaba bouba kaga lu etoto ho lifigo Tamasiko hepalugu kaitoga kigi ho kimite neminana ai naga ito eneleˈmoto bilube luto maga yatai noabe.
15 Ya ligo Sipi Bouba lu emiˈehina: Kai bubo. Ai nanitoga komopaˈa nimilina bo leˈmo ho tiˈohuna ai nani nigiˈni liloto fegutoga bonaˈi to enikibina bonaˈi hiti to Isilaeli bonaˈi asagaˈi enalitoga lu yege homofaˈna hilinaˈmu yabe.
16 To nani kumu luto asaga gabu giseˈna li gufalo molomo bilinamofihi naniˈni lepilunaˈmu yabe luto Huˈmau luˈehina.

17 Ya luto lulago Ananiasiu buloto ana nonuga tiloto Solihi gufalo yahi liˈehina. Ya huloto yaˈma luto luˈehina: Solio nalaluˈniga. Sipi Bouba noho lifigo noobe. Maga nooto kapogu bu goˈahata bo Yesu aiˈa yabe. Kai kubuka akuˈi i gili nohinogo Sikalafuˈi kaitoga limilibe luto naniˈi noho lifiˈehibe.

18 Ya noligo anaˈasilo meleˈisi Solihi buˈaguti fayaˈi iliˈa legitana limo
noigo buˈa akuˈi i gili higo asagaˈna bu goˈehina. Ya higo ai ho tito analo
nagamiˈi foloˈehina yabe.
19 Ya huloto alihi noseˈna nolago amuyaˈa ai akuˈi liˈehina yabe.

Soliu kaga manaˈa Tamasikosi lu yege hoˈehina

Soliu nesiˈa kana Yesuhi megeˈi melelata bonaˈi hiti Tamasiko minoˈehina.
20 Soliu mono nohi niˈinaga bu bebe soloto Yesu kumu ma luto lu
epiˈehina: Yesu ai HuˈmamofihiPanaˈa nohibe.
21 Ya higo asaga bonaˈi enali Solihi kagaˈa kehelite minana otopa helete
sumi ka lite ai loka hago ai loka heˈahana. Yesuhi giˈa yaˈma lite Yelusale
nehago yaˈmana bouba enoho filiˈehinamo niˈifi fato bo nohibe? Ai
ana supo huto bonaˈi magati naga ito sipi mono noto kaba bo nohinalo
eneleˈmoto bilubeˈmu nohifi hena nohibe?
22 Ya lite lana Soliu lu yege ho epina kagauba amuya moloˈehina. Ya higo
Yuta bonaˈi lugaˈa Tamasiko hepalugu neminanamagi kagaˈa lina kehelilete
topa heˈahana. To Yesu bo manaˈi Mesiau nohibe luto lu epina kagauba
amuya moloˈehinaˈmu enali Solihi nonaˈa lu meemiˈahana yabe.
23 Babu kanaˈa minelete Yuta bonaˈmagi Solihi ho fililune lite kaga li nupa
hite minete lu kehеliˈahana yabe.
24 Ya hago Soliu ana kagaˈani akeheliˈehina yabe. Enali Yuta bonaˈmagi
ute etehi Solihi ho fililune lite hepato kapo nila nila huˈehinalo gimi gi baga
ilata hiˈahana yabe.
25 Ya hilata hago Solihi megeˈi melelata hana panaˈamagi mone folguˈi
safegu leˈmo melelete leˈmete limite hepato bihu gegisa mone hokolo
huˈehina kapolo nagato fulu fulu hite heˈmi etago fegutoga limiˈehina yabe.

Soliu Yelusale hepalugu minoˈehina

26 Soliu Yelusale hepatoga buloto Yesuhi megeˈi melelata bonaˈi hiti i
kalalubeˈmu huˈehina. Ya nohigo enali Yesuhi megeˈi menomalana bo
nohibe lite koli hi eteˈahana.
27 Ya hago Banabasiu oto heˈmoto aposolo bonaˈi nehanalo leˈmoto
buˈehina. Banabasiu Solitoga Sipi Bouba kapogu bulo huˈehina hiti to Sipi
Bouba kaga lu emiˈehinamofihi hapaˈa lu hokolo hu epiˈehina. To ana huto
Soliu Tamasiko hepatoga asaga kaga Yesu kumu amuya luto lu yege ho
epiˈehinamofi hiti Banabasiu lu epiˈehina.
28 Ya hulago Soliu aposolo bonaˈi hiti moneka minoto Yelusale kegiˈa
Yesuhi ka lamanaˈa lu yege amuya heˈahana.
29 Yuta bonaˈi Giliki nogo nehana bonaˈi hiti Soliu kaga lu noepito enali
hiti kenasabo biˈahana. Ya nohigo enali ho fililune lilete hiˈahana.
30 Ya hago enali Yesuhi megeˈi nemalana bonaˈmagi kehelilete Solihi
leˈmete Sisalia hepato limilete Tasasi ho lifi heˈmigo buˈehina.
31 Ya hulago Yutia kegiˈafi Galili kegiˈafi Samalia kegiˈafi Yesutoga ko-
mopaˈani meleˈahana bonaˈmagi fuluna agoyanaguti bati hite mineˈahana.
Ya hago bonaˈi lugaˈa babu lite huto hilete enalitoga ete ikeleˈahana. Ya
hilete enali Sipi Bomofihi megeˈi melete minago Sikalafuˈuba eneleˈmo
amuya moloˈehina yabe.

Pitau Eniasihi leˈmo bati huˈehina

32 Pitau asaga hepatoga bu baga iloto mone yupahi HuˈmamofihibonaˈaLita hepato neminana enebe tilubeˈmu buˈehina.
33 Ya huloto bo moneˈmofihi giˈa Eniasiu yabe luto nohinamofihi bu
goˈehina. To ai ana bo gi yahi foipa loˈehigo kapo memolose sipaˈaloko

koloto nominago kufuˈa nayahi mone kegiˈa su hoto mone kegiˈati loegi monegi heleko moloˈehina yabe.
34 Pitau lu emiˈehina: Eniasio. Yesu Kilisito yatai keleˈmo bati nohibe. Kai ho tito nebelusaka tili huto tege hubo. Ya noligo Eniasiu koˈehinaloti meleˈisi ho tiˈehina yabe.
35 Ya hinana asaga Lita bonaˈi hiti to Seloni bonaˈi hiti be gelete komopaˈani i gelehe hite HuˈmamofitogaemiˈahanaYabe.
36 Yopa hepato Huˈmamofitogakomopaˈamoloto nominana aˈi mone minoˈehina. Ai giˈa Tabita ana giˈamofihi hapaˈa Giliki kaguti Tokasi. Ai asaga yupahi enumuhi meniˈina bonaˈi enaheˈmoto eneleˈmo bati hulata nohina aˈi yabe.
37 Yaˈmanakanaˈasilobesiseˈnagufalotigofiliˈehina. Ya higo enali nagami ke etete gufaˈa sese hi etelete nonugu ifo hasagu heˈmi eteˈahana yabe.
38 To Lita hepaˈi Yopa hepa lebato minoˈehina. Ya huˈehigo enali Yesutoga komopaˈani melete neminana bonaˈmagi Pitau ya huto Yopa hepatoga noabe lanaˈa kehelilete bo loemaletoga kaga ma lite melete etoho lifiˈahana: Ke, kai hololu luto meleˈisi lalitoga obo.
39 Ya lite lana kaga keheliloto Pitau ho tiloto enemegeˈi monekabiˈahana. Ai ana hepatoga henetilago nohi ifo hasagu leˈmete tiˈahana. Ya hago asaga keto anaˈmagi yibi hilete Pitahi ete leˈmo bego hilete Tokasiu nohuto lolo huto epiˈehina gukete li lepiˈahana.
40 Ya hago Pitau asaga bonaˈi ana hasaguti eneleˈmo fegu toloto lapusa nohi filoto nunumu huˈehina. Ya huloto ai ana aˈmofihi i behe huto bu goloto ma luto luˈehina: Tabitao, kai ho tibo. Ya noligo bu i gili huto Pitahi bu goloto sipaloti ho tito analo minoˈehibe.
41 Ya nohigo Pitau buto heˈmoto yato lito leˈmo saga huˈehina. Ya huloto keto anaˈi nehanalo leˈmoto buto enelepiˈehina.
42 Ya huˈehinamofihi kagaˈa lu yege hago asaga Yopa kegiˈa bu baga igo babu boanaˈmagi Huˈmamofitogakomopaˈanimeleteineˈahanayabe.
43 Pitau Yopa hepalugu bo moneuba yaga gufaˈatu gukete hetilata nohina giˈa Simoni hiti ai nohaˈagu babu kana minoˈehina yabe.

10

Agelouba limito Koniliasihitoga kaga moloˈehina

1 Bo mone Sisalia hepato minoˈehina. Ai giˈa Koniliasi. Ai Lomu gimi bouba 100 gimi bomagi kabaˈani minoˈehina. Ya huˈehina gimi bomagi nupa hiˈahanamofihi giˈa Itali yabe lite heˈahana.
2 Ai mono ka megeˈi nomalana bo yabe. Ai hiti lalamehaˈa hiti asagaˈi HuˈmamofitogaenemehiemiteineˈahanaYutabonaˈiluga'aenumuhi meniˈina bonaˈi Koniliasiu enaheˈmolata nohuto Huˈmamofitoga amuya moloto nunumu hulata huˈehina.
3 Utehi yege liyofo nohigo bamuˈi bu goˈehina. Ai ana bamulugu Huˈmamofihiagelouboanonugutitomalutoluˈehina:Koniliasio.
4 Ya ligo Koniliasiu bu goloto koli huto loka hoˈehina: Sipi Bo, hena hibe? Ya ligo agelouba Koniliasihi lu emiˈehina: Asaga hetofa foya suhi nohatanaˈmu luto Huˈma ekesu mehago nunumuka keheligo bati huˈehibe.
5 Ya huˈehinagi yatai bonaˈi moneˈa enoho lifitogo bo mone giˈa Simoni Pita yabe luto giˈa niˈina bo Yopa hepato nohinaga bino.
6 To ai Simoniu yaga gufaˈatu gukete hetilata bo hege nagami beletoga nominana bo hiti moneka nehaˈibe.

7 Agelouba ya luto lu emiloto i fenene huˈehina. Ya hulago Koniliasiu koko panaˈa hiti gimi bo mone hiti kehe iˈehina. Yaˈma gimi bouba Koniliasi hiti moneka humofaˈna nohuto ai mono ka megeˈi nomalana bo yabe.
8 Koniliasiu asagaˈna bulo huˈehinanamofihi yaˈmana loegi monegi bomagihi hu hokolo huto lu epiloto enoho lifigo Yopa hepatoga biˈahana yabe.

9 Etekaˈa enali kapo melete bite Yopa hepa lebato henetigo Pitau fuligaha kanaˈalo nohupitalo minoto nunumu hilubeˈmu tiˈehina.
10 Ai kauˈna sipi hago noseˈna nalubeˈmu nohuto yuhufa nogoto laita nohuto bamuˈi mone bu goˈehina.
11 Ai kokulumaˈi i hokolo nohigo analugati sipina mone nasana kata legi huto nekisaˈalo loegi loegi niˈinalo nagaˈi luga luga gi hepila gi hepila hite sa giˈahanana melugu limiˈehina.
12 Ana sagu yagakafa lumo lumofi osifaˈifi lopi namafi fato fatoˈi minoˈehina.
13 Ya nohigo nogo moneuba ma luto luˈehina: Pitau, ho tito enohoto nobo.
14 Ya ligo Pitau ana kagalo nonaˈa ma luto luˈehina: Sipi Boˈni, oˈe. Koyapaˈi keya kagu noseˈna kolo tanana hiti to lu laga hiˈahana hiti mo sibo luto noseˈna niˈibe. Nani yaˈmana noseˈna mo sito menonana noseˈna niˈibe.
15 To Pitau ya noligo ana nogouba akuˈi ma luto lu emiˈehina: Huˈmau nalo luto moloˈehina noseˈna kai mo sise noseˈna niˈibe luto melubo.
16 Ana nogouba loegi monegi yupahi ya luto lulago ana sa giˈehinana kokulumalugu aku tiˈehina.

17 To Pitau hena huse bamuˈi bu gofi luto ekesa yigi babu luˈehina. Ya nohigo Koniliasiu enoho lifiˈehina bonaˈi Pita nohina nohi sa sa hite be gelete bite kasihi fegutoga mineˈahana.
18 Enali kehe ite enoloka heˈahana: Simoni Pita maga nohifi menohibe?
19 Pitau ana bamuˈmofihi hapaˈamu ekesa yigiba yigiba nohigo Sikalafuˈuba ma luto luˈehina: Kai kehelibo. Loegi monegi bomagi kai kumu lite sa nehabe.
20 Ya nehanagi kai ho tito limito enebe tigito moneka bilo. Kai kekesa loe lae meyigibo. Yaˈmana bonaˈi naniˈni enoho lifiˈohube.
21 Ya lulago Pitau yaˈmana bo nehanalo limiloto ma luto lu epiˈehina: Nani kumu sa sa nehanamo maga nohube. Lenali henabe lite eˈahabe?
22 Ya ligo enali lu emiˈahana: Koniliasiu sipi gimi bouba loho lifigo oˈohune. Ai Huˈmamofitoga komopaˈa emito nominago Yuta bonaˈmagi koyone hine emina bo yabe. Kai kaga lu emitogo kehelilibe luto Huˈmamofihi ageloˈa moneuba Koniliasihi nonuga bilane luto kehe igo noone.
23 Ya lite lago Pitau lu epiˈehina: Nonuga tilo. Lali koloto yago etehi bilune.

Ya luto ligo kelete etekaˈa ho tilete kapo melete nebago Yopa bonaˈi lugaˈamagi enemegeˈi melete biˈahana yabe.
24 Enali kapo melete bite kapogu nohi mone kelete etekaˈa Sisalia hepalugu henetiˈahana. To Koniliasiu nagaˈa yagi to gufalo laluˈagi lugaˈa hiti ai hepaˈalo eneleˈmo nupa higo enegeba hite mineˈahana yabe.
25 Pitau Koniliasihi noho kasito buho notigo Koniliasiu bu goloto gigusagu lipito koto be tigiˈehina.
26 Ya higo Pitau leˈmo ho tiloto ma luto lu emiˈehina: Nani asaga bonaˈi nehanaˈa huto faˈmene bo nohube.
27 Ya luto luloto Koniliasihi nohaˈa luga netite Pitau kaga lu emimo lu emimo tiloto babu bonaˈi li nupa hite nehago Pitau bu enogoˈehina.

28 Ya huloto ma luto lu epiˈehina: Lenalitini akeheliˈahabe. Yuta bo
moneuba fato nagaˈi hiti koguna ito minoseˈnamoya lusiga luto oˈe lite Yuta
bonaˈmagi lu laga hiˈahanamo niˈibe. Ya huˈehinamoya Huˈmau ma luto
nelepiˈehibe: Bo moneˈmofihi kolo tana bo yabe lula to kolo metana bo yabe
lula mehubo.
29 Ya luto luˈehigo nani kagaˈa pelesa meise ai nogoˈa liyafa huto noobe.
Yaˈmu luto nani yatai lenoloka nohobe. Lenali hena hibe lite naniˈi kehe
iˈahabe?
30 Ya ligo Koniliasiu kaˈalo nonaˈa luˈehina: Yaˈma kanalo utehi noligo
ologo nohaˈnigu minoto nunumu huˈohuna yabe. Ya nohugo gulu gulu
gukete hekolose bo mone nubuloga oto ho tiˈehina.
31 Ya huloto ma luto luˈehina: Koniliasio. Asaga bonaˈi enumuhi
meniˈinamagi enaheˈmoto enaleˈmo bati hulata nohatamolo Huˈmau
nunumu ka akeheliˈehibe.
32 Ya huˈehinagi Yopa hepato bo mone Simoni Pitau yabe luto nohinamofi-
toga bonaˈi enoho lifitogo bino. To ai Simoniu yagakafa gufaˈa gukete
hetilata nohina bomofi hiti hege nagami beleto neminaˈibe.
33 Yaˈmu luto kaitoga meleˈisi enoho lufugo biˈahanamo kai bati huto
aˈnoane. To Sipi Bouba lu kabagalo melenogo lilata kaga lali kehelilune luto
Huˈmamofihi bulo li gehesa huto nohune luto Koniliasiu Pitahi lu emiˈehina
yabe.

Pitau Koniliasihi nonugu kaga lu yege hoˈehina

34 Pitau hapi fito kaga luˈehina: Yatai keheli fotogo nohuto maˈnaka luto
Huˈmau bonaˈi moneko legege hite nehabe luto kehelilata nohibe.
35 Aiˈi agoya hu emite bebe sana suhi hilata nehana bonaˈi asagaˈi nupa
bofi safa bofi Huˈmau keheli bati hu epololata nohibe.
36 Isilaeli bonaˈi koguna ite fulunaguti minalabe luto asaga bonaˈmagihi
Sipi Boˈani Yesu Kilisitotoga ka lamanaˈa malago limiˈehina kaga, lenali
kehelilata nehabe.
37 Galili hepatoti hapi filoto Yutia kegiˈa bu baga igo sipina Yoniu nagamiˈi
fololoto li huto hinana lenali kehelilata nehabe.
38 Yesuhi Nasalete bomofitoga Huˈmamofihi Sikalafuˈauba amuya
emiˈehinamofihi lenali nekehelibe. Ai asaga kapoga bula ola huto het-
ofa suhi huto Satau nagaˈi epiˈehina bonaˈi eneleˈmo gulu hoˈehina.
Henaˈmugope Huˈmau ai hiti moneka nohigo yabe.
39 Asagaˈna Yuta kegiˈafi to Yelusale hepatogafi Yesu li huto
huˈehinanamofihi kaga lali bu goˈohutamo lu yege nohone. Enali malipu
yafalo ho filiˈahana yabe.
40 Ya hago loegi monegi yupahi Huˈmau filiˈehinagati leˈmo ho tigo huto
huˈehina yabe.
41 Silaga bonaˈi be megeˈahana lalisigo Huˈmau ai leˈmo ho tiˈehina
bomofi kumu luto bu goˈohutoti yabe. Huˈmau kene keliguti leˈmo ho tilago
ai hiti noseˈna moneka noˈohune.
42 Filise bonaˈifi to kosaba bonaˈifi enali kagaˈani loko hu epalalina bo
Huˈmau leˈmo ho tiˈehinaˈmu luto loho lifigo lu yege nohone.
43 Asagaˈi kaga lu yege hose bomagi Yesu ai kumu kaga ma lite liˈahana.
Enali aitoga komopaˈani malalanamagihi foipanaˈani ai giˈalo linogoti li
heˈmi epalalibe.

Fegutoga bonaˈmagi Sikalafuˈi liˈahana

44 Pitau kaga lu epito nohigo ai kagaˈa kehelite minana bonatoga Sikalafuˈi
limiˈehina yabe.

45 Yuta bonaʻi Huʻmamofitoga komopaʻani emise bonaʻi lugaʻa Yopa hepatoti Pitahi megeʻi eʻahanamagi fegutoga bonaʻmagitoga Huʻma fokehena Sikalafuʻi epina be gelete topa heʻahana yabe.
46 Enali fegutoga bonaʻmagi fato fato nogo hite Huʻmamofitoga enegelo bi emite fokehi hana kehelilete yabe. Ya hago Pitau lu epiʻehina:
47 Ma bomagi lali liʻohuta suhi lite Sikalafuʻi liʻahabe. Nagamiʻi mefalalo luto bo moneuba laga hu epalalina niʻifihe?
48 Ya luloto lu epiʻehina: Lenali Yesu Kilisitohi giʻalo nagamiʻi falalo. Ya lulago alihi ana bonaʻmagi lali hiti nesi kana minoto bilane lite Pitahi leʻmo meleʻahana yabe.

11

Yelusale hepato mono bonaʻi yakiʻa huto hiʻahabe luto Pitau lu huto huʻehina

1 Yutia kegiʻafi to Galili kegiʻa aposolo bonaʻi hiti to Yesutoga komopaʻani melete minanamagi ya hite fegutoga bonaʻmagi ana hite Huʻmamofihi kagaʻa libe lanaʻa keheli baga iʻahana yabe.
2 Pitau Yelusale tilago fegutoga bonaʻi enugufa laga huseʻnalo amuya nemalana bo lugaʻamagi ka emekiʻahana.
3 Enali ma lite liʻahana: Enali enugufaʻani laga mehiʻahana fegutoga bonaʻmagihi nonuga tiʻahatamo enali hiti noseʻna neʻahana. Henabe lutobe?
4 Ya lago Pitau asaga hu bulo moloʻehinamofihi hapaʻalogati hapi fito tiloto ma luto lu hokolo huto lu epiʻehina:
5 Nani Yopa hepalugu nunumu nohunagati bamuʻi mone ma huto bu goʻohube. Sipi sa nekisaʻa loegi loegi niʻinalo nagaʻi gi hepiʻahanana kokulumaluguti limito nani nugufalo minoʻehibe.
6 Ananamofihi komopaʻagu henana niʻifi luto bu go bati huʻohuna ana sagu yagakafa lumofihi lumofihi enigi loegi loegi niʻina hiti osifaʻifi to lopi namafi babu lito niʻigo bu goʻohuna yabe.
7 Ya nohugo nogo moneuba ma luto lu nimiʻehina: Pitao, kai ho tito ma yagakafa enohoto nobo.
8 Ya noligo nani ma luto lu emiʻohuna: Sipi Bo, nani ya mehilunaʻmu yabe. Yaʻmana yagakafa kolo tana noseʻna Huʻmau menalo luto lu laga huʻehigo nani mo siʻohuna noseʻna niʻibe.
9 Ya lugo ana nogouba kokulumaluguti akuʻi ma luto mone hiti lu nimiʻehina: Huʻmau noseʻna noseʻmofihi yabe luto moloʻehina kai akuʻi mo sise noseʻna yabe melubo.
10 Yaʻma nogouba loegi monegi yupahi ya luto lulago ana sipi sana kokulumalugu tiʻehina yabe.
11 Ana kanaʻasilo Sisaliati bo loegi monegi enoho lifigo anamagi nani kolata huna noho kasito henetiʻahana yabe.
12 Ya hago kekesa loe lae meyigito mana bo enemegeʻi bubo luto Sikalafuʻuba lu nimiʻehina yabe. Ya hulago Sisaliati Huʻmamofitoga komopaʻani emite neminana bo lugaʻamagi hiti Koniliasihi nonuga moneka buto tiʻohuta yabe.
13 Ya hunogo koyapaʻi Koniliasihi nonuga agelouba tiloto ma luto kaga mone ma luto lu emiʻehina: Kai koko panaka Yopa hepatoga enoho lifitogo bo moneʻmofihi giʻa Simoni Pita yabe luto sa huto leʻmete alabe. Yana agelomofihi kagaʻa Koniliasiu lu nimiʻehina yabe.

14 Ai mono kaga lu lepilenogo ya'mana kagalo kaika hiti lalamehaka
hiti kehelilete Hu'mamofitoga komopatini emilabe, agelouba ya luto lu
emi'ehina.
15 To nani kaga hapi fito lu noepugo koyapa'i lalitoga huto hu'ehina suhi
luto Sikalafu'uba enalitoga limi'ehina.
16 Ya higo koyapa'i Sipi Botiuba lu limi'ehina kagalo nekesa i hokolo
hu'ehina yabe. Ai mana kaga ma luto ni'ina: Yoni nagami lafatu folo
epolo'ehina, alihi lenali'i Sikalafutu folo epalalana'mu suhi lenalitoga
limito minalibe.
17 Lali koyapa'i Sipi Boti Yesu Kilisitotoga komopati molo emi'ohunogo
Hu'mau gelo bito Sikalafu'i limi'ehina ya'mana suhi huto fegutoga bona'i
mone'amagi aitoga komopa'ani emi'ahago Hu'mau ana huto gelo bito
Sikalafu'i epi'ehibe. Nani kiyi'afita nohuto'ni Hu'mamofihi kapo'a hekini
lube? Ya luto Pitau lu epi'ehina yabe.
18 Ya ligo enali Pitahi bu fi kutu nehanana he'milete Hu'mamofitoga
fokehi hete gelo bite ma lite li'ahana: Hu'mau fegutoga bona'magi ko-
mopa'ani i gelehe hulenogo enali hiti ana hite minoba minoba hilabe lite
enegelo bi'ahana.

Yesuhi naga'i Atioki hepato ho tite lili'na li'ahana

19 Sitifenihi ho fili'ahana kana'aluga komopa'ani emito mine'ahana
bona'magi enegene mane ite enahago enali tili tele hite fato fato hepato
bi'ahana yabe. Luga'amagi Fonisia hepato foto'i nebago Saipalasi to Atioki
hepatoga nebago hilete ka lamana'a Yuta bona'magisigo lu epi'ahana.
20 To Hu'mamofitoga komopa'ani melete minana bona'i Saipalasi bo hiti
to Sailini bo hiti Atioki hepatoga bite Sipi Bo Yesuhi ka lamana'a fegutoga
bona'i hiti enalitoga lu yege hete lu epi'ahana yabe.
21 Sipi Bomofihi amuya'a enalitoga minago babu bona'i luga'a ana kaga
kehelite komopa'ani i gelehe hite Sipi Bomofihi mege'i mele'ahana yabe.
22 Ya'mana kagauba Yelusale hepato Yesuhi nehanalo henetigo analoti
Banabasihi ho lifigo Atioki hepatoga bu'ehina yabe.
23 Banabasiu ana hepato buto henetiloto Hu'mamofihi boana'a bati hite
nehago bu enogoloto gelo sipi biloto bati hite nehanagi ana suhi lite
fulunaguti koguna ite asaga komopatini Sipi Bomofitoga emite mino mana
hilo luto enogo'na bi'ehina yabe.
24 Banabasiu ai hetofa bo minoto komopa'a Hu'mamofitogago emito
minago Sikalafu'uba aitoga bai tago mino'ehina. Ya higo babu boana'i ko-
mopa'ani i gelehe hite Sipi Bomofihi naga'a hiti ikelete moneka mine'ahana
yabe.
25 To alihi Banabasiu Solihi sa sa huto Tasasi bu'ehina.
26 Ya huto Solihi bu goloto Atioki aku'i le'moto o'ehina. Ya hilete ana
hepato kufu mone'a mino baga ite Yesuhi naga'a enele'mo nupa hite sipi
luga'a ka mana'a enelepi'aha'ina yabe. Aposolo bomagi Atioki hepato
yata'a yupahi Kilisiteni enigi li'ahana yabe.
27 Ya'mana kana'alo Yelusale hepatoti kaga lu yege holata bo Atioki
limi'ahana yabe.
28 Ya hana bomagihi folagaha'anigu bo mone bu'ehina gi'a Agabasi. Ai
Sikalafu'mofihi amuya'alo ho tiloto asaga melugu nose'na fenene hilinagi
hepato hepato kau'na halana'mu yabe luto lu huto hu'ehina. Ya lu'ehinalo
alihi Kolotiasiu kibina bo minana kana'alo ya'mana kau'na he'ahana yabe.
29 Ya hago aposolo bomagi Yesutoga komopa'ani emite minana
enalalu'anigi Yutia kegi'a nehanamagihi enehe'malune lite kaga lu

kehеliˈahana. Ya hilete Yesutoga komopaˈani emite minanamagi efahi gaˈi legete li nupa hilete guna ite lugaˈa enaliˈani nemelete luga kegiˈa enalitoga meleˈahana.
30 Ya hilete Banabasinogo Solinogo ana efa etimigo Atioki lite bite mono olopa bonaˈi epiˈahaˈina yabe.

12

Helotiu Yemesihi ho nofilito Pitahi nagalugu leˈmo moloˈehina

1 YaˈmanaкanaˈaloHelotiu gihiti bouba hapi fito Yesutoga komopaˈani emina bonaˈi enegene mane ito enohoto enagabu giseˈna li huto hu epoloˈehina yabe.
2 To ai Yonihi gonaˈa Yemesihi kosa emitatu i gitigigo filiˈehina yabe.
3 Ya hinanalo Yuta bonaˈmagi be gelete enegelo sipi bigo Helotiu bu goloto Pitahi nagalugu leˈmo moloˈehina. Yisiti komopaˈagu meniˈina Beleti Nelata nehana kanaˈagu Helotiu yaˈmanana li huto huˈehina yabe.
4 Helotiu Pitahi yato lito naga nonugu leˈmo moloˈehina. Ya huloto loegi loegi gimi bomagihi kaba hi etela hi etela hilabe enali enayanugu heˈmitoˈehina yabe. Pasa noseˈna kanaˈa su holenogo alihi Yuta bonaˈi enali enubulo leˈmoto bilube luto Heloti kehеliˈehina.
5 Ya higo Pitau nagalugu nohigo gimi bomagi kaba hiˈahana. YaˈmuliteenaliYesuhi komopaˈani emite minana bonaˈmagi Huˈmauheˈmalibeliteamuya melete nunumu hi eteˈahana yabe.

Agelouba Pitahi nagaluguti leˈmo gulu hoˈehina

6 To Helotiu yagoˈa yabe luto Pitahi Yuta bona enubulo leˈmo ho tilubeˈmu huˈehina folguˈi gimi bo loemaleˈi folagahaˈatitigu Pitau koˈehina. To enali sipi seni nagatu gilo gite yato gite hite heˈmi etelete folguˈi kaba gimi gilata nehana bomagi kasito gimi gite mineˈahana yabe.
7 Ya hago ana folguˈi agelo bo moneuba Pitau nohina naga nohi hasagu huto higo fana mehaˈauba i besalo baga iˈehina. Ya huloto ana agelouba Pitahi giˈnaˈalo leˈmo kule kule huto leˈmo ho tiloto lu emiˈehina: Kai meleˈisi ho tibo. Ya noligo anaˈasilo gi yato giˈahana seni nagaˈi gulu hoto melugu limo iˈehina yabe.
8 Ya higo agelouba ma luto lu emiˈehina: Gilimika noito kigigusagu suka bibo. Pitau agelouba lina suhi huˈehina. Ya nohigo yatama guketeka i besoga bibe huloto nemegeˈi moloto obo.
9 Ya ligo Pitau yaˈmana hasaguti heˈmito agelo megeˈi lifito buˈehina ya huˈehina agelouba maˈnaka luto yaˈmana nohu netabe luto mekehеliˈehina faˈmene bamuˈi bu nogobe luto ekesa kehеliˈehina.
10 Etali kapo melete nebaˈigo yataˈa gimi bo lugaˈa kaba hiˈahananamagihi enebe ligite bite to yalo kaba hiˈahana mone lugaˈamagihi enebe ligite bite to kasihi sipi kafe giˈahanalo henetiˈahaˈina. Ya hilete ete naga noho gegisalo haka uleˈale hite aeonitu he meleˈahanalo neaˈigo ana haka aiˈi i hokolo higo tauni kapo giyaka lite biˈahaˈina hepaˈi folaganugu kapo melete nebite agelouba Pitahi heˈmi etoloto i fenene huˈehina.
11 Ya higo Pitahi huto hu etananalo ekesa i hokolo huˈehina. Ya higo ma luto kehеliˈehina: Maˈnaka luto Sipi Bouba ageloˈa ho lifigo oto Helotiu amuya malago to Yuta bonaˈmagi hiti enali nahaluneˈmu nehanamagi enayanuguti neleˈmo gulu fabe.
12 Ai ya luto ekesa kehеliloto Yoni Makihi itoˈafu Maliahi nonuga buˈehina. To enali babu bonaˈi yaˈmana nonuga li nupa hite nunumu hite mineˈahana.

13 Pitau ana noto henetiloto nohi kasito begele begele nohigo koko paˈi
mone giˈa Lotau kafe sigilubeˈmu oˈehina.
14 Ai Pitahi nogoˈa keheliloto sipi gelo biloto kafe mesigise i behe huto
lugaˈa bonaˈi nehanaga hololu luto buˈehina. Ya huloto ma luto lu epiˈehina:
Pitau fegutoga ho tiloto nohibe.
15 Ya ligo, kai negi ka nolapihe? liˈahana. Ai: Lusiga luto lamaˈnaka Pitau
nohibe luto amuya moloto kaga noligo enali liˈahana: Oˈe, ai Pitahi mehaˈa
nohilinaˈmu yabe, liˈahana.
16 Ya lite nehago Pitau fegutoga begele begele nohigo kafe sigite Pitahi be
gelete enali topa he baga iˈahana.
17 Ya nehago Pitau sipi kaga melilo luto yatu babeyafa huˈehina. Ya huloto
Sipi Bouba naga nonuguti leˈmo fegutoga moloˈehina kaga lu epiˈehina.
Lenali yaˈma kaga lite bite Yemesi hiti lalalutigi hiti lu epi baga ilo. Ya luto
lu epiloto Pitau fegutoga limito fato hepatoga buˈehina yabe.
18 Goˈi ligo etehi gimi bomagi topa hete Pitau hiyaga buˈehibe lite ai lu
emigo ai lu emigo hilete mekeheliˈahana.
19 Gihiti bo Helotiu: Meleˈisi Pitahi sa sa hilo, luto gimi bo enohose ka ligo
enali bite sa sa hana bu megeˈahana yabe. Ya hago Helotiu gimi bomagihi
ka foya li epoloto lenaliˈi lenoho fililube luto lu epiˈehina.
Ya luto luloto alihi Helotiu Yutia meˈi heˈmito Sisalia kegiˈa limito
hupamone kana anaga minoˈehina yabe.

Helotiu filiˈehina

20 To Taiya hepatoga bonaˈi hiti Saitoni hepatoga bonaˈi hiti enaliˈi Helotiu
sipi enipakafa holoto italuga logo bigo nohigo enali bu galune lite li nupa
hite monekolugu eˈahana. Enali Balasitosiu kibina bomofihi nokana hepato
kaba hulata bomofito yataˈa kaga ai hiti lu bati hulototi yabe lite enalitoga
leˈmo meleˈahana. Ya hilete yaˈma kibina bomofihi hepaluguti noseˈna
enali hepaˈanilo lite bago nelata nehanaˈmu lite Helotihi yaˈmana bonaˈi
akuˈi eneleˈmo fulu hubo lite aitoga yibi hiˈahana yabe.
21 To Helotiu kana mone mololoto ana yupahi enikibina bomagi ne-
hekalana guketeˈa hekololoto sipi kefa hisalo mino saga huto nohuto bonaˈi
yatama kaga lu epi epiˈehina.
22 Ya nohigo asaga bonaˈmagi sipi kehe ite liˈahana: Ma kaga nolina ya
bonaˈuba noligope moneˈnamofihi mehaˈauba Huˈmau tegi huto nolibe.
23 Ya nelago anaˈasilo Sipi Bomofihi ageloˈauba Helotiu Huˈmamofihi gi li
saga huto fokehi mehanaˈmu luto ho filigo limito koˈehina. Ya higo ginihi
ipaˈaguti henilete gufaˈa ne su hago filiˈehina yabe.
24 Ya hulago akuˈi Huˈmamofihi kaˈa hepato bula ola huto pulu tito hofa
toˈehina yabe.
25 To Banabasiugo Soliugo mono foya liliˈna Yelusale neliˈina su holago
Yoni Makihi leˈmete i behe hite eˈahaˈina yabe.

13

Banabasinogo Solinogo mono fayalo etoho lifiˈahana

1 Atioki hepalugu Huˈmamofihi kagaˈa megeˈi melete neminana
boanaˈmagi folagahaˈanigu kaga lu yege holata bo lugaˈa hiti to kaga
enelepise bo hiti mineˈahanamagi enigiˈani Banabasi yagi Simioni fato giˈa
Nupa Bo yabe lilata hana bo yagi to Lusiu, Sailini hepato bo yagi Manaeni
ai Helotihi gamanilo hofa toˈehina bo yagi to Soliu yagi hite mineˈahana
yabe.

2 Ya hite, enali komopaˈani Sipi Bomofitoga emite nunumu nama lite
noseˈna mo site nehago Sikalafuˈuba oto ma luto lu epiˈehina: Lenali
Banabasinogo Solinogo eteleˈmo ho tinogo nani lu etotoˈohuna liliˈnalo
bilaˈibe.
3 Ya ligo enali noseˈna mo site minete nunumu hi etetelete enayaha
babeyafa hite lusana etimilete etoho lifigo biˈahaˈina yabe.

Etali ka lamanaˈa Saipalasi kegiˈa lu yege heˈahaˈina

4 Sikalafuˈuba ya huto etoho lifigo bilete etali Selusia hepato
henetiˈahaˈina. Selusia hepatoti sipi botigu tiˈigo ana botiuba eteleˈmoto
Saipalasi metoga hege nagamilugu tiˈehinaga buˈehina yabe.
5 Ya hilete etali Salamisi hepato henetite Yuta bonaˈmagi li nupa hite
minete kaga lu keheli fa keheli nehana nonugu tite HuˈmamofihiI ka
lamanaˈa lu epiˈahaˈina. To etali Yoni Makiu ana liliˈna etoheˈmoto lilibe
lite leˈmete biˈahaˈina yabe.
6 Etali asaga kegiˈa Saipalasi metoga hege nagamilugu tiˈehinanalo bite
Pefosi hepato henetiˈahaˈina. Pefosi hepato nalisalo bo moneuba fato fato
suhi lumofihi lumofihi li huto hulata nohina bo nohigo bu geˈahaˈina. Ai
Yuta bo nohina kaga lu huto huto bo nohube nolibe. Ai ana bomofihi giˈa
Bayesu yabe.
7 Ana nagamilugu tiˈehina metoga gamani bo mone minoˈehina giˈa Segiu
Polasi ekesagu fe lina bomofihi laluˈafu yabe. To yaˈma gamani bouba
Soliugo Banabasiugo HuˈmamofihiI kagaˈa liˈinogo kehelilube luto kehe i
etimiˈehina.
8 Ya hina Elimasi nalisalo bo fato fato suhi lumofihi lumofihi li huto nohigo
Giliki nogoguti Elimasio lite lu gelehe hiˈahana yaˈma bouba etaliˈi eteleˈmo
melugu mololata huˈehina. Ya nohuto yaˈma gamani bomofihi etali ka
kehelito komopakagu li memolobo luto Elimasiu ya luloto ekesa biˈehina
yabe.
9 Ya nohigo Soliu mone giˈa Polu aitoga Sikalafuˈuba bai tolago ai ana
bomofihi buluˈi holoto lu emiˈehina:
10 Kai Satahi panaˈa. Batiˈnaasagaˈiniˈinamagihi kai fatehaˈani yabe.
Asaga faga faga hiti bati mehina suhiti kailugu babu lito bai toto niˈibe. Kai
asaga yupahi Sipi Bomofihi ka manaˈa faga fagagu li mololata nohane.
11 Yatai Sipi Bomofihi yahaˈauba kaitoga liminogo kubuka pisi linogo
fana mehena bu megose lugaˈa kana minalane. Ya ligo anaˈasilo meleˈisi
Elimasihi buˈalo nupa sopohi teginauba ifi toˈehina. Ya higo ai yato lite kapo
lepite bilana bona kumu lika tika huto sa sa huˈehina yabe.
12 Ya higo gamani bouba anana huto hina bu goloto topa holoto Sipi
Bomofihi kaga enelepinamofihi komopaˈagu li moloˈehina yabe.

Etali Atioki hepato Pisitia melugu mono foya liˈahaˈina

13 Polu yagi to bonaˈi lugaˈa ai hiti kapo malanamagi hiti enali Pefosi
hepatogati heˈmite sipi botigu tilete Pega hepato Pamifilia kegiˈa biˈahana.
Ya nehago Yoni Makiu heˈmi etoto to Yelusale hepatoga i behe huto buˈehina
yabe.
14 Enali Pega hepaˈi heˈmilete kapo melete Atioki hepato Pisitia kegiˈa
biˈahana. Ya hilete fuli yupahi kanaˈalo Yuta bonaˈmagi mono nonuga tite
mineˈahana.
15 Mono noto kanisole bomagi Moseu liˈehina keya ka hiti to kaga lu huto
hulata bomagi fayahi geˈahanana hiti leka selete alihi kaga ma lite Polu
hiti laluˈagi hiti lu epiˈahana: Nogonamu tamuˈise, boanaˈmagi komopaˈani

li amuya malalana kaga lite eˈehitemo lenali lu hokolo hite lu epilanamo niˈibe.

16 Polu ho tito yahi tiloto ma luto kaga lu epiˈehina: Isilaeli bonaˈni hiti to
fegutoga bonaˈi asagaˈi Huˈmamofitoga komopatini emite neminanamagita
nani liluna kaga kehelilo.
17 Ma Isilaeli bonaˈmagi Huˈmaˈanifu tatatitigi eneleˈmo ho tiˈehina.
Enali Iyipi melugu ka bonaˈi minete babu bonaˈi huto hiˈahana. Ya hago
alihi Huˈmamofihi lusi amuyaˈauba ana meluguti eneleˈmo fegutoga maga
eˈahana yabe.
18 Ya huloto ka melugu 40 kufu kanagu Huˈmamofihi keta hu etanana li
huto hite mineˈahana yabe.
19 Huˈmau nayahi mone kegiˈa su hoto mone kegiˈagati loemo heleko
malago hepaˈi Kena melugu enoho fu loloto ai bonaˈa ana meˈi epigo ana
meˈmofihi hapaˈa lolo hite mineˈahana yabe.
20 To enali 450 kufu ana melugu mineˈahana.

Ya huloto alihi kagaˈani loko hulata bo epiloto nehago ana enemegesalo
kaga lu yege holata bo Samueliu huto huˈehina.
21 To enali kibina boˈani kaba hu epalalinaˈmu kehe igo Solihi Kisihi
panaˈa Beyaminihi nagaluguti 40 kufu kana kaba hu epalalibe luto Huˈmau
epiˈehina.
22 Huˈmau Solihi leˈmo noheˈmito Tebitihi kibina boˈani leˈmo ho tiˈehina.
Ai kumu luto Huˈmau ma luto luˈehina: *Nani Yesihi panaˈa Tebitihi leˈmo
huto huˈohube. YaˈmanaÌ bo nani nibita hina bo nohigo komopaˈni aiˈi
noemube. Ai asaga kaˈnimofihi megeˈi moloto agoya hu netalibe.*
23 To Huˈmau li huto hilube luto koyapaˈi ka moloˈehina suhi li huto
huto yaˈmana bo Tebitihi nagaluguti bo mone huto huˈehina Yesu yabe.
Ai koyapaˈi Huˈmau kaga moloˈehinamoˈmu yaˈmana bouba asaga Isilaeli
bonaˈi eneleˈmo enubuto bilina bo nohibe luto epiˈehina.
24 To Yesu huto mehuˈehigo Yoniu yataˈa Isilaeli boanaˈi foipanatini
heˈmilo luto komopatini i gelehe hite mono nagami falalo luto kaga lu yege
hoˈehina.
25 Yoniu liliˈnaˈa su halubeˈmu nohuto ma luto enoloka hoˈehina: Nani
kumu kuyuˈafu nohibe lite nekehelibe? Lenali geba hite nehana bomo nani
menohube. Ya huˈehina lenali kehelilo. Ai alihi nemegeˈi noana bomofihi
nani gigusagu suˈa kisi heˈmi etalunaˈa huto bati mehuna bo nohube luto
Yoniu ya luˈehina yabe.

26 Abalahahi tataˈagita to ma fegutoga bonaˈi hiti Huˈmamofihi agoya
hu emilata nehanamagita nalaluˈnigitase. Huˈmamofihi kagaˈauba laliˈi
leleˈmo lubuto bilibe luˈehinana alimiˈehibe.
27 Enali Yelusale bonaˈmagi hiti kaba bonaˈamagi hiti Yesu ai leleˈmo
lubuto bilina bo nohibe lite mekehelila to kaga lu yege holata bomagi asaga
fuli yupahi leka selata hana kaga hiti keheliya meiˈahana yabe. Enali Yesuhi
faga lite fisa inauba kaga lu yege hose bonaˈmofihi kagaˈaniuba pa soˈehina
yabe.
28 Enali anaˈina mone Yesu li sibina huˈehilinaˈmu aiˈi halune lite sa sa
hana bu megelete gamani bo Pailatihi faˈmene ho filibo lite kehe iˈahana.
29 To mono kagu ai kumu luˈehinamofihi enali asagaˈna li huto hi etelago
Yesuhi bonaˈmagi malipu yafaloti leˈmo lago limite muligu heˈmi eteˈahana
yabe.
30 Ya hana Huˈmau filiˈehinagati akuˈi leˈmo ho tiˈehina yabe.

31 Enali Yesuhi megeʻi melete Galili kegiʻati Yelusale kegiʻa bula ola
hiʻahanamagi babu yupahi bu geʻahana yabe. Ya hiʻahanamagi yatai Isilaeli
bonatoga yaʻma Yesu kumu lu yege nehabe.
32-33 Yaʻmu luto lali yatai lenalitoga ka lamanaʻa ma luto lu epilune
luto noone. Yaʻmanana koyapaʻi Huʻmau tatatigi epilube luʻehinana yatai
lali panaʻanimagita alimiʻehibe. Mono nama buku kupaʻagu 2 enali
keyeʻahana Yesuhi leʻmo ho tilibe luto mono kagu ma luto niʻibe:
Kai nani panaʻni nohane.
Yataiʻisi kai afokafita lolo huʻohube.
34 To Huʻmau filiʻehinagati leʻmo ho tiʻehinaʻmu aku akuʻi tugumaʻi
mebilibe luto ma luto luʻehina:
Koyapasana Tebititoga kaga moloʻohunaʻa huto
nani hetofa lusa manaʻa kimilunaʻmu yabe.
35 Ana suhi luto mono nama buku mone hepagu ma luto luʻehina:
Kai panaka manaʻa heʻmi etetogo
tuguma mebilibe.
36 To Tebitiu Huʻmamofihi megeʻi moloto liliʻna lito boanaʻmagi fola-
gahaʻanigu melugu minoʻehinamo akeheliʻohuna. Ya huloto alihi filigo
tatatigi kene keli belehaʻalo keli ho etago tuguma biʻehina yabe.
37 Ya huʻehina Huʻmau leʻmo ho tiʻehina bomofihi gufaʻa tuguma
mebiʻehina yabe.
38 Ya huʻehinagi nalaluʻnigita lenali keheli bati hilo. Lenalitoga kaga ma
luto lu yege nohone. Yaʻmana bouba ai asaga foipatini li heʻmi su holoto
leneleʻmo lenubuto biʻehibe.
39 Mosehi keya kaʻauba leneleʻmo lenubuto bito foipatini li heʻmito bebe
sana bonaʻi yabe luto lenigi mehalinaʻmu yabe. Ya huʻehina yaʻma bomofi-
toga komopaʻani emite minalanamagi asaga foipanaʻani li heʻmi epoloto
eneleʻmo enubuto biloto bebe sana bonaʻi yabe luto enigi moloʻehibe.
40 Ya huʻehinagi lenali kaba hu bati hilo. Koyapaʻi kaga lu huto huto hulata
bomagi ka mone ma lite liʻahanauba lenalitoga o lalibe:
41 Lenali enemegeka lilata bonaʻi
lenali topa hete
gili gili hilete fililo.
Nani lenali kanalo liliʻna mone nolube.
To bo moneuba
yaʻmana kaga lu hokolo hilina
lenali ai kaʻa keheli meemilanaʻmu yabe.
42 Ya lu epito Polugo Banabasiugo li gehesa hilata nonugati heʻmite
fegutoga limiluʻibeʻmu nehaʻigo boanaʻmagi mone fuli yupapogu kanagu
aku kaga moneʻa hiti ete lu limilaʻibe lite lu eteteʻahana yabe.
43 To li gehesa hite nehana bonaʻi bila ela nehago Yuta bonaʻi lugaʻa
hiti to fegutoga bonaʻi Yuta bonaʻmagihi mono ka kehеliʻahana lugaʻa hiti
Polunogo Banabasinogo etemegeʻi lifite biʻahana yabe. Ya nehago etali kaga
lu epite eneleʻmo amuya melete Huʻmau lenheheʻmenogo ai yanugu minalo
lite liʻahaʻina yabe.
44 Mone fuli kanagu silaga bonaʻi taunigati Sipi Bomofihi kagaʻa ke-
helilune lite li gehesa hiʻahana.
45 Ya hago Yuta bonaʻmagi babu boanaʻi li gehesa hana bu gelete siko
hilete enipakafa heʻahana. Ya hilete Polu kaga nolina kagaʻa li sibi hite
fagalo bo nohatagi kaga meluse analo heʻmibo lite bunepa iʻahana.
46 Ya nelago Polugo Banabasiugo uleʻale hilete ma lite kaga liʻahaʻina:
Maʻnaka luto lenali Yuta bonaʻmagita Huʻmamofihi kaʻa kohe toto lu

nolepuʻibe. Ya huʻina lenali Huʻmamofihi kaʻa keheli heʻminana to lenali minoba minoba hepaʻmofihi nasanaʻmu melebesibe lite lago leʻali heʻmi lepoloto fegutoga bonatoga nobuʻibe.
47 Sipi Botiuba kaga ma luto moloʻehinamoya laliʻi limiʻehina:
Fegutoga bonaʻmagitoga
fana toseʻna keleʻmo ho tiʻohube.
Melugu bonaʻi yege yegeʻi nehanamagihi
eneleʻmo enubuto bilane luto
kapo li hokolo huse bo
keleʻmo ho tube.
48 Ya noligo enali fegutoga bonaʻmagi kehelilete enegelo bilete Sipi Bomofihi kaʻalo fokehi heʻahana. To asaga bonaʻi minoba minoba hepatoga bilabe luto Huʻmau elesa moloʻehinamagi aitoga komopaʻani emiʻahana yabe.
49 To Sipi Bomofihi kagaʻa yaʻmana kegiʻa tili tele huto bula ola huʻehina.
50 To Yuta bonaʻmagi fegutoga anaʻi enikibinamagi Huʻmamofihi ka kehelilata nehana hiti to hepalugu olopa bonaʻi hiti enekesa li baga ilete Polunogo Banabasinogo enegene mane hite eteleʻmo hepaʻaniguti fegutoga meleʻahana.
51 Ya hago etali etigigusagu suʻatiti kisite mumusopa i tili hilete Ikoniu hepatoga biʻahaʻina.
52 Ya haʻigo Atioki hepalugu Yesuhi megeʻi meleʻahanamagitoga Sikalafuʻmofihi amuyaʻauba enalitoga bai tago enegelo sipi biʻahana yabe.

14

Etali Ikoniu hepalugu mono foya liʻahaʻina

1 To Ikoniu hepato etali ana suhi akuʻi hiʻahaʻina. Polugo Banabasiugo Yuta bonaʻmagi li gehesa hilata nehana nonugu tilete ka lu yege heʻahaʻina. Etali kaga amuyaʻa hiti leʻmo bati hite lu epiʻigo yege yege Yuta bonaʻi hiti to fegutoga bonaʻmagi hiti ana kaga komopaʻani lu meleʻahana.
2 To ya hana Yuta bonaʻmagi ana kaga komopaʻanigu li memolose minanamagi fegutoga bonaʻi lugaʻa faga lu nelepibe lite enalitoga eneleʻmo melelete Yesutoga komopaʻani emite minana bonaʻi enipakafa hete faga faga nelabe lite ka epekiʻahana.
3 Polugo Banabasiugo yatama kanaʻa Ikoniu hepato nehite amuya melete Sipi Bomofihi kaʻa lu yege heʻahaʻina. Ya haʻigo Sipi Bouba babeyafana lumofihi lumofihi fato fatoʻi topa hose nasana hiti li etayato higo li huto hiʻahaʻina. To yaʻmananauba ai fulu kagaʻa lamanaʻa niʻibe luto boanaʻi enelepilibe luto yabe.
4 To yaʻma hepato boanaʻi loko hilete lugaʻamagi Yuta bonaʻmagi hiti komopaʻani monetoga melete minago to lugaʻa bonaʻi Polunogo Banabasinogo etalitoga melete komopaʻani monetoga melete mineʻahana yabe.
5 Yaʻmu lite fegutoga bonaʻi hiti to Yuta bonaʻi hiti kaba boʻani hiti mino kelele lilete Polunogo Banabasinogo eteleʻmo sibina huloto efa kosatu i fililune lite lu kehеliʻahana.
6 Ya lite lana kaga etali akehelilete ana hepaʻi heʻmite koli hite i minigite bite Likonia kegiʻa loe tauni Lisitala hepaʻi hiti to Tebe hepaʻi asaga lagaso meso hepaʻi ana loe tauni lebato niʻinalo bula ola hite mineʻahaʻina.
7 To etali yaʻmana hepatoga ka lamanaʻa lu yege hete mineʻahaʻina yabe.

Etali Lisitala mono foya liʻahaʻina

8 Lisitala hepalugu bo mone gigusa luga luga sibina loto filiˈehina itoˈafu
ketoˈehigo kapo memolose minolata huˈehina.
9 YaˈmaboubaPolulinakagaˈakehelitominoˈehina.YahigoPoluanabo
bu go bati huˈehina kagaˈa komopaˈagu li moloˈehigo gigusaˈa leˈmo bati
hilube luto kehelиˈehina.
10 Ya huloto Polu ana bomofihi kehe napa ito lu emiˈehina: Kigigusaka fi
su toto ho ti fefe lubo. Ya luto ligo anaˈasilo ana bouba gigusaˈa bati higo ho
tiloto leke hoto moneˈa kapo moloˈehina.
11 To ya higo babu boanaˈmagi Polu li huto huˈehinana bu gelete enali
Likonia nogoˈaniguti sipi kehe ilago bila ela hite ma lite liˈahana: Kilihe
bonaˈmo suhi hite lolo hite yatai lalitoga limiˈahaˈibe.
12 Ya lite kehe ilete Banabasihi Yeusio lite gi meleˈahana. To Polu kaga
lulata bo nohibe lite giˈa Hemesio lite meleˈahana.
13 YaˈmaYeusihinohaˈataunibeletoganiˈigoanamamufagilatabouba
bulumaka yaga boˈa hiti to bilasiˈa lose toseˈi hiti lito tauni kasito oˈehina.
Ya higo ai hiti to babu boanaˈi hiti kuguhi ge etimiluneˈmu hiˈahana.
14 Ya hiluneˈmu nehago Banabasiugo Polugo ana kaga kehelilete
guketeˈatiti hegege nehite etali ana boanaˈmagi folagahaˈanigu hololu lite
bite ma lite kehe iˈahaˈina.
15 Lenali ma bonaˈi henabe lite yaˈma suhi li huto hiluneˈmu nehabe?
Lenali hana suhi huto bonaˈmo nohuˈibe. Leˈalifaˈmenebonohuˈibe.
Leˈalikalamanaˈalenalitogalu yegehaluˈibeˈmuoˈohuˈibe. Yaˈmakaga
lamanaˈauba komopatini i gelehe hinogo foipa faipa hapatini heˈmilete
minoba minoba bo Huˈmamofitogagokomopatiniemilo.YaˈmaboHuˈmau
ai kokuluma hiti meˈi hiti hege nagamiˈi hiti to asagaˈna nose menoseˈmofihi
anagu niˈinamofihi lolo huˈehina.
16 To maˈnaka luto koyapaˈi Huˈmauasagaboanaˈienemehaˈanilo heˈmi
epalago bila ela hite fato fatoˈi mineˈahana.
17 Ya huloto bonaˈmagi nani kumu kehelilabe luto fala kito memonoˈehina.
Ai asaga yupahi lalitoga bati suhi hu letoto ai kokulumalugu nohuto
lenalitoga koˈi lepigo kanaˈamu kanaˈamu foyatinigu maya hu mololata
nohibe. Ai asaga noseˈna lepigo nelete lenugufagu laga higo lenegelo bilata
nehabe, luto Polu ya luto lu epiˈehina.
18 Polugo Banabasiugo etali yaˈma kaga laˈina babu boanaˈmagi mekehe-
lise kuguhi go etimiluneˈmu amuya meleˈahana yabe.
19 Ya nehago Atioki hepatoti Pisitia kegiˈati to Ikoniu hepatogati hiti Yuta
bonaˈi lugaˈa ete babu boanaˈi kaga lu epigo enalitoga melelago Poluhi efa
kosatu i fililete kefefe hite yaˈma nohi hepatogati fegutoga afiliˈehibe lite
leˈmo heˈmiˈahana yabe.
20 Ya hago Yesuhi kagaˈa kehelise bonaˈmagi Poluhi bite leˈmo bego hago
ai ho tiloto tauniga yaˈma akuˈi tiˈehina. EtekaˈaaiˈahitiBanabasihiTebe
hepato biˈahaˈina yabe.

Etali Silia kegiˈa Atioki i behe hite biˈahaˈina

21 Polugo Banabasiugo ka lamanaˈa Tebe hepatoga lu yege haˈigo babu
bonaˈi lugaˈamagi etali kaga keheli bati hilete etemegeˈi meleˈahana. Ya
hilete i behe hite Lisitala hepato bilete yaloti Ikoniu to yaloti Atioki hepato
Pisitia kegiˈa biˈahaˈina.
22 Ya hilete etali Yesuhi kagaˈa kehelise bonaˈmagihi amuya melete mono
ka lu epiba epiba hite li pili kalo lite lu epiˈahaˈina. Ketana babu luto yataˈa
kofito bulototi alihi HuˈmamofihikapoˈagutilunelitePolugoBanabasiugo
lu epiˈahaˈina yabe.

23 To asaga Yesuhi kagaˈa kehelise bonaˈmagi folagahaˈaniguti kaba boˈani mone eneleˈmo ho tila ho tila hiˈahaˈina. Etali noseˈna mo site minete nunumu hu epelete Sipi Bomofitoga komopaˈani molo emite minanamofihi yanugu eneleˈmo moloˈehina yabe.
24 To etali Pisitia kegiˈa tite bumofaˈna hi su helete alihi Pamifilia hepato heneti'ahaˈina.
25 Etali Pega hepatoga ka lamanaˈa lu yege helete yaloti heˈmite Atalia hepalugu limiˈahaˈina yabe.
26 To Atalia hepatoti botigu tiˈigo botiuba eteleˈmoto Atioki buˈehina. Koyapaˈi yaˈma hepatoti Yesuhi kagaˈa kehelise bonaˈmagi HuˈmamofihI kaba hu etototo amuya etiminogo mono foya lilaˈibe lite ai yanugu eteleˈmo meleˈahana. To etali ana mono foya li baga ilete i behe hite akuˈi ana hepato eˈahaˈina yabe.
27 Etali Atioki hepalugu nehetilete Yesutoga komopaˈani melete neminana bonaˈi kehe i nupa hilete HuˈmauetaliˈI kaba hu etotoˈehina hiti to fegutoga bonaˈmagi kapoˈani li hokolo higo enali hiti ana hite aitoga komopaˈani meleˈahanamofihi kagaˈa lu epiˈahaˈina yabe.
28 Ya hilete etali ana Yesuhi kaga kehelise bonaˈi hiti babu kana anaga mineˈahaˈina yabe.

15

Yelusale hepalugu li nupa hite tutumaˈi meleˈahana

1 BonaˈI lugaˈamagi Yutia kegiˈati ete Atioki henetilete Yesuhi kagaˈa kehelise bonaˈa kaga ma lite enelepiˈahana: Lenali Mosehi keya ka luˈehinaˈa hite megeˈi melete lenugufa laga mehilana lenugufatini li lenubuto mebilanaˈmu yabe, lite yaˈma kagaˈani lu epite hapi fiˈahana.
2 Ya hago etali Polugo Banabasiugo etubufaluga ya hanaˈmu lite logo bigo ana bonaˈi hiti kenasabo bite enogolagagu fibu fibu hiˈahana. Ya hilete enali Polunogo Banabasinogo hiti to lugaˈa bonaˈi etalitoga malana hiti Yelusale hepato tite aposolo bonaˈi hiti to olopa bonaˈi hiti nehanalo kaga lu bebe salabe lite enoho lifiˈahana yabe.
3 Yesuhi kaga kehelise bonaˈmagi ana hepatogati enoho lifigo enali Fonisia kegiˈa bite to Samalia kegiˈa bilete liˈahana: Fegutoga bonaˈmagi HuˈmamofitogaI komopaˈani emiˈahanamofihi kaga lu epiˈahana. Enalaluˈanigi yaˈma kaga kehelilete enegelo sipi biˈahana yabe.
4 To enali Yelusale hepato henetigo Yesuhi kaga kehelise bonaˈmagi hite aposolo bonaˈi hiti to olopa bonaˈmagi etebe tigiˈahana. Ya hago etalitoga HuˈmauetotoˈehinamofihI hapa hapaˈa lu epiˈahaˈina yabe.
5 To Felosi nagaˈi moneˈamagi Yesuhi agoya hu emilata enali ho tite ma lite liˈahana: YaˈmafegutogabonaˈI enali enugufaˈani laga hilenogo Mosehi keya kaˈa lu epinogo megeˈi malalabe lite liˈahana yabe.
6 YaˈmanaI ya lite lago aposolo bonaˈi hiti to olopa bonaˈi hiti ana kagamofihi keheli keheli hilete lu monetoga malalune lite li nupa hiˈahana.
7 Enali kenasabo bite kaga lumupa ilago Pitau ho tiloto ma luto luˈehina: Nalaluˈnigitase. Koyapa kanagu naniˈi fegutoga bonaˈmagitoga ka lamanaˈa lu yege ho epilenogo enali ana kaga kehelite li komopaˈanigu malalabe luto HuˈmauI lenali folagahatiniguti neleˈmo ho tiˈehina lenali keheliya iˈahabe.
8 HuˈmauI asaga bonaˈmagi komopaˈani bu go fulu tito bu nogana bouba ai komopaˈani bu gana bati huˈehigo Sikalafuˈi laliˈi limiˈehina suhi luto enaliˈi epiˈehibe.

9 Ai lali'i fato suhi nohu letoto enali'i mone fato suhi mehu epolo'ehibe.
Enali komopa'ani aitoga emigo ya hanalo nona'a foipana'ani li he'mi
epolo'ehibe.
10 Ya hu'ehinaya lenali yatai hena hibe lite Hu'mamofihi fi taga hi
etalune'mu nehabe? Lenali Hu'mamofihi mege'i malalune'mu nehana
bona'i ketana enemegesagu ligo mefi epalalo. Koyapa'i tatatigi hiti to laliti
hiti ana ketana kofito mebiluta'a hu'ohuta yabe.
11 Ya hu'ehina lali ma luto komopati emilata nohune: Ya'mana bona'i
foipana'ani li he'mi epoloto ai'aloto enele'mo molo'ehina'a huto Sipi Bo
Yesu lali'i ginaga fi limi'ehina'mu luto Hu'mau aku'i lele'mo'ehibe luto
Pitau lu'ehina yabe.
12 Pitau ya luto kaga lulago asaga bona'i li gehesa hite nehanamagi
kaga'ani lege'nete legeso hi'ahana. Ya hilete Polugo Banabasiugo la'ina ka-
galo enekesa mele'ahana. To ya hago etali etayato Hu'mau babeyafana fato
fato'i ya'ma topa hose nasanamofihi fegutoga bona'magi folagaha'anigu li
huto hu'ehina kaga lu epi'aha'ina yabe.
13 Etali ka'atiti ali su hela'igo Yemesiu ho tito lu'ehina: Nani liluna kaga
kehelilo, nalalu'nigita.
14 Hu'mau yata'a yupahi fegutoga limito enali folagaha'aniguti ai'a bona
luga'a enele'mo'ehinamofihi kaga'a Simoniu alu lepi'ehibe.
15 To kaga lu yege holata bomagihi ka'aniuba ya'mananalo moneko ka pa
nosabe. Ya'ma mono bukugu fayahi keye'ahanamo ni'ibe:
16 Sipi Bouba ma luto lu'ehina:
Nani alihi i behe huto
oloto'ni Tebitihi noha'a
i tele bito limito ko'ehina
nani aku'i gi kosaba hilube.
To fe'noha'a ya'mana
nonuguti tuguma bi'ehilina
nani yuhufana li malalube.
17 Ya hu'ehinogo
fato fato bona'i asaga'magi
Sipi Bomofihi sa sa hilabe.
Asaga bona'i noto noto nehanamagihi
nani'ni bona'ni yabe luto
elesa molo'ohube.
18 Ya'mana kaga koyapa'i
Sipi Bouba ai'a lu hokolo hu'ehina kaga
yatai hiti ai'a nolibe.
19 Ya hu'ehina nani'ni ma luto nokehelube. Enali fegutoga bona'magi
komopa'ani i behe hite Hu'mau mege'i nemelenogomo lali kapo'ani hekini
loto ketana ligo mefi epalalune, Yemesiu ya luto noluto yabe.
20 Lali enalitoga fayahi goloto ma luto lu epilune: Fato fato'na ene-
meha'amagihi kuguhi go nepilana nose'na ya'ma kolo tana nose'na ni'inagi
menalata. To enali bo alobo gulu hete ai he'mi etenogo ai he'mi etenogo
mehilabe. Enali yagakafa lubaha'ani nagatu gi polo hago golahubago
hu'ehilina menalabe.
21 To asaga nohi
hepato bo mone minola minola hi'ehite asaga fuli kanagu Yuta bona'i li
gehesa hite kaga lu keheli fa keheli nehana nonugu Mosehi keya ka'a leka so
epilata to ana ka'a lu yege holata asaga nohi hepato nehanamoya lali ya'ma
akeheli'ohune luto Yemesiu lu'ehina yabe.

Fegutoga bonaˈi Yesuhi kagaˈa kehelisеˈnaˈa enalitoga fayahi meleˈahana

22 To aposolo bonaˈi hiti to olopa bonaˈi hiti asaga mono bonaˈi hiti
kaga lu monetoga melelete enali bo lugaˈa folagahaˈaniguti eneleˈmo ho
tinogo Atioki hepato Polunogo Banabasinogo hiti enoho lifinogo bilabe lite
keheliˈahana. Ya hilete enali Yutasihi fato giˈa Basabasiu yabe lite gi helata
nehana bo hiti to Silasi hiti eteleˈmo ho tiˈahana. Yaˈmana bole asaga
bonaˈmagi bati bo nehaˈibe lite lilata nehana bole yabe.
23 Enali fayahi mone ma lite gete etali etayanugu meleˈahana: Lali aposolo
bonaˈi hiti to olopa bonaˈi hiti lenalalutinigita fegutoga bonaˈi Atioki hepato
hiti Silia hepato hiti to Silisia hepato hiti neminanamagita lenalitoga bati
hite nehafihe luto fayahi nogo lepolone.
24 Bo lugaˈa lali folagahatiguti lenalitoga bite kaga fato fatoˈi lu lepigo
lenaliˈi keta lepesiˈehina lali akeheliˈohune. To lali yaˈma kaga bite lu epilo
luto enoho melifiˈohune.
25 Yaˈmu luto lali kaga lu monetoga mololototi folagahatiguti lalalutileˈi
loemo eteleˈmo ho tiloto lenalitoga kaga lite bilaˈibe luto Polunogo Ban-
abasinogo lebesina bole lalalutigihi hiti moneka enoho lufunogo baˈibe.
26 Etali Sipi Boti Yesu Kilisitohi foya koli mehise lite nebaˈigo filiseˈna li
etugufalo babu yupahi meleˈahaˈina yabe.
27 Yaˈmu luto loe bole Yutasinogo Silasinogo etoho lufune. Ya hutagi
etaliˈatiti etabagaguti yaˈmana kaga lu lepilaˈibe.
28 Sikalafuˈuba lali hiti moneka nohigo kaga yaˈma luto luˈohune. Lali
ketana fatoˈi akuˈi mone melepilune. Lenali yaˈma suhisigo hilo.
29 Fato fatoˈna enemehaˈamagihi kuguhi go nepilana noseˈna menalo.
Yaga golahi mo silo. To yagakafa bonaˈi nagatu gipolo huˈehilana menalo.
Lenali bo alobole ai heˈmi etenogo ai heˈmi etenogo mehilo. Lenali silaga
yaˈmana kaga megeˈi melete nesiˈa mone pelesa meise minalana bati
hilanaˈmu yabe. Lenali bati hite minalo.
30 Ana fayahi epilete enoho lifigo bana bomagi Atioki hepato henetilete
Huˈmamofihiкomopaˈaniemiteneminanabonaˈieneleˈmonupahilete ana
fayahi epiˈahana.
31 Ya hago enali ana bonaˈmagi hetofa kaga fayanugu geˈahana leka sete
be gelete enugufagu laga higo enegelo biˈahana.
32 Yutasiugo Silasiugo etali kaga lu yege holatamaleˈi kaga yatamalo lu
epite enalaluˈanigihi koli mehilo lite eneleˈmo amuya meleˈahaˈina.
33 Yutasiugo Silasiugo nesi kanaˈasi ana hepato minelaˈigo enalaluˈani
nehanaga akuˈi i behe hite bilaˈibe lite fulunaguti etoho lifiˈahana yabe.
34 Ya hiluneˈmu nehago Silasiu managa minalube luto keheliˈehina.
35 Polugo Banabasiugo yaˈma Atioki hepalugu kana moneˈa mineˈahaˈina.
Etali hiti to bonaˈi lugaˈamagi hiti kaga enelepila to Sipi Bomofihi ka
lamanaˈa lu yege hela hite mineˈahabe.

Polugo Banabasiugo loko hiˈahaˈina

36 Alihi nesiˈa kana minelete Polu Banabasihi ma luto lu emiˈehina: Leˈali
koyapaˈi Sipi Bomofihi kagaˈa lu yege ho epiˈohuˈina bonaˈi leˈalaluti'agi
nehana hepatoga buto enebe tigimofaˈna hiluˈibe. Ya hulototiˈa enali bati
hite nehafi to hena hite nehafi bu enagaluˈibe.
37 Ya luto ligo Banabasiu: Yoni Makihi leˈmo leˈemegetoto ai bilune.
38 Ya ligo Polu: Oˈe luto, koyapa yaˈma panaˈuba Pamifilia kegiˈati heˈmi
leˈetoloto fato kapoga buˈehina. Leˈali hiti moneka humofaˈna huto liliˈna
li baga meiˈehina panaˈi yago leˈali hiti mebilibe luto Polu ya luˈehina.

39 Polugo Banabasiugo ana kagaˈmu lite kenasabo bite etogolagagu fibu fibu hilete loko hiˈahaˈina. Ya hilete Banabasiu Makihi leˈmoto Saipalasi yaˈma hege nagamilugu tiˈehina metoga botigu tite biˈahaˈina.
40 Ya nehaˈigo Polu Silasihi leˈmoto nobigo laluˈagi ma lite liˈahana: Huˈmau kaba hu letoto letehеˈmenogo biliyo, lite liˈahana.
41 Polu Silia kegiˈa hiti Silisia kegiˈa hiti buloto Huˈmamofitoga komopaˈani emiˈahana boanaˈi kaga lu epito enеleˈmo amuya molomo buˈehina.

16

Polunogo Silasinogo hiti Timotiu ikoloto buˈehina

1 Polu Tebe hepato hiti Lisitala hepato hiti henetiˈehina. Yaˈmana hepato Huˈmamofitoga komopaˈa emito nominana bo giˈa Timoti yabe. Ai itoˈafu Yuta aˈuba ana huto Huˈmamofitoga komopaˈa emito nominana yabe. To ai afoˈafu Giliki melugu boya.
2 Asaga Huˈmamofihi nagaˈamagi Lisitala hepalugu hiti to Ikoniu hepalugu hiti Timoti kumu hetofa panaˈi yabe lite fokehi lilata nehana panaˈi yabe liˈahana.
3 Polu Timotihi leˈmoto bilubeˈmu gufaˈa laga hu etoˈehina. Henaˈmugope yaˈma panaˈmofihi afoˈafu Giliki bo minoˈehinaˈmu luto Yuta bonaˈi ana hepatoga nehanamagi fegutoga panaˈi nohibe lite akeheliˈahanaˈmu yabe.
4 Enali kapo melete tauniga nebite koyapaˈi Yelusale hepatoti olopa bonaˈmagi hiti aposolo bomagi hiti lu epiˈahana kaga Huˈmamofitoga komopaˈani meleˈahana bonaˈi lu epime lu epime nebite yaˈmana kaga lenali megeˈi melete minalo lite lu epiˈahana yabe.
5 Ya hilago Huˈmamofihi boanaˈmagi aitoga amuya melete uleˈale hite komopaˈani emite neminago lugaˈa bonaˈi ete enalitoga ikele ikele hago asaga yupahi babu bonaˈi huto hiˈahana yabe.

Polu bamulugu Masetonia melugu bo bu goˈehina

6 Enali Filigia kegiˈa hiti Galesia kegiˈa hiti folagahaˈatigu biˈahana. Ya hago Sikalafuˈuba Esia kegiˈa mono ka lu yege mehalabe luto laga hu epoloˈehina yabe.
7 Enali Misia kegiˈa hiti bu baga ilete Bitinia hepalugu tilune lite babeyafa hana Yesuhi Sikalafuˈauba metilo luto kapo hekini lo epoloˈehina.
8 Ya higo enali Misia kegiˈa be ligite Toloasi hepatoga limiˈahana.
9 To ana folguˈi Masetonia bouba ma luto kehe noigo Polu bamuˈi bu goˈehina: Kai hege nagamilugu igofa hoto Masetonia bonaˈi oto leheˈmobo.
10 Polu ya huto bamuˈi abu golago lali meleˈisi Masetonia biluta kapoˈmu sa sa huˈohuta. Henaˈmugope Masetonia bonatoga ka lamanaˈa lu yege halo luto Huˈmau laliˈi kehe noibe lutoti lu kehеliˈohuta.

Mone aˈi Litiau komopaˈa i gelehe huˈehina

11 To lali Toloasiti heˈmito boti monelugu tilenogo ana botiuba leleˈmoto buto Samotalase aelanigu tiloto oˈehina. To eteha'a leleˈmoto Niapolisi buˈehina yabe.
12 To lali yaˈmana hepaˈi heˈmiloto Filipai hepalugu henetiˈohuta. Ana hepaˈmo koyapaˈi Lomu gamaniuba minoˈehina Masetonia kegiˈalugu tauni yaˈma sipinamo fato hepaˈi be ligiˈehina hepaˈi yabe. Lali lugaˈa kana yaˈmana hepato minoˈohuta yabe.

13 Fuli kanagu lali hepaluguti heˈmito fegutoga limito nagami beletoga buˈohuto yaˈmana nagami beletoga Yuta bonaˈmagi nunumu hilata nehilana hepaˈi niˈilifi luto buˈohuta yabe. Lali melugu mino labasu bilototi analo anaˈi li gehesa hiˈahana kaga lu epiˈohuta.
14 Yaˈmana analuguti mone aˈmofihi giˈa Litia yabe luto nohinauba kagati keheliˈehina. Ai Taitaila hepato aˈuba safa guketelo bisinisi nomalana aˈi yabe. Ai Huˈmamofitogagoagoyahuemitonominanaˈmu luto Sipi Bouba ekesaˈa li hokolo higo Polu lina kaga keheliya iˈehina.
15 Ai kaga keheliya inaˈmu luto aiˈa hiti lalamehaˈa hiti mono nagamiˈi feleˈahana yabe. Ai nagamiˈi afololoto ma luto kaga lu limiˈehina: Nani kumu Sipi Bomofitoga komopaka bati huto emiˈahane lite keheliˈehitemo nani nohaˈniluga ete minalo. Ya luto anaˈuba koyo koyo bito kehe inaˈmu luto nohaˈaluga buto minoˈohuta yabe.

Polu Silasiugo Filipai hepalugu nagalugu mineˈahaˈina

16 Mone yupahi nunumu hepato nobunogo kele kele paˈi moneˈamofihi foipa fele komopaˈagu nominago alihi huto hilinana ya yupahi huto hilibe luto lu huto hulata nohina paˈuba lofo tumala huˈehina. Yaˈmana paˈuba alihi huto hilinanamofihi kagaˈa lu huto hulata hinanalo asaga yupahi efahi babu lito kaba boˈamagihi li epilata huto nominana yabe.
17 Ai Polu hiti lali hiti lemegeˈi lifito nobuto ma luto sipi kehe iˈehina: Yaˈma bo enali ifo muyagu Huˈmamofihikokopanaˈanehabe. Lenali lenugufatini li lenubuto bilabe lite lu yege nehabe.
18 Babu yupahi yaˈma paˈuba ya lumofaˈna higo Poluhi koseleˈa hago i behe huto ana foipa felemofihi ma luto lu emiˈehina: Yesu Kilisitohi giˈalo kehe nounagi leke ho limito bufa hubo. Ya ligo ana foipa feleuba anaˈasilo ana paˈmofihi komopaˈaguti meleˈisi hele ko limiˈehina.
19 Kaba boˈamagi be gelete aku akuˈi efahaˈani lilata nehanana su hago enitaluga logo bigo Polunogo Silasinogo kefefe hite hepaˈi folaganugu gamani bonaˈi nehanalo eteleˈmoto bite ho tiˈahana.
20 Enali eteleˈmete bite Lomu gamani bo enubulo ho tilete ma lite liˈahana: Yaˈmana bole Yuta bole nehaˈibe. Etali hepati li sibina nehaˈibe.
21 To lali Lomu bonaˈmagita lotiuba megeˈi memalalo luto oˈe luˈehina kaga etali lu epimofaˈna nehaˈibe. Lali Lomu bonaˈi nohutago etali kagaˈatiti mekeheliluta'mu yabe.
22 Ya lago lugaˈa bonaˈmagi ana hite anagu heleke melete etifisa iˈahana. Ya hago enali Lomu gamani bomagi guketeˈatiti toba he etetelete naga osatu etibiyigilo liˈahana.
23 Ya lago naga osatu babu lite etibiyigilete nagaˈi etimiˈahana. To naga noto kasito gimi gilata bo: Kai leˈmo huto kasito gimi bati gibo lite amuya ka li eteˈahana.
24 Ya lite amuya kaga li etana keheliloto ana gimi kaba bouba eteleˈmoto buto naga nohi folagahaˈagu niˈina hasagu eteleˈmo fitu fo biˈehina. Ya huloto etigi etayato nagaˈi giloto lukesalo husoko hu etotoˈehina yabe.
25 To folguˈi Polugo Silasiugo nunumu nama Huˈmamofitogalitemineˈahaˈina. Ya haˈigo lugaˈa bonaˈi nagalugu minanamagi kehelite mineˈahana yabe.
26 Ya nehaˈigo anaˈasilo sipi imimaˈi liloto naga noho lukesa asagaˈi li kule kule hu baga iˈehina. Ya nohuto naga noho kasihi asagaˈi meleˈisi i hokolo hu baga noito nagalugu minana bonaˈmagi enayanugu giˈahana nagaˈi asagaˈi gulu ho baga iˈehina.

27 Ya hulago naga kasito kaba gimi giʻehina bouba ho tiloto asaga kasihi
hokolo hu su hoʻehigo bu goʻehina. Ya huloto nagalugu bonaʻmo silagaʻi
afele su heʻahabe luto lesaʻa gofa ligo yatama emitaʻa li kisito aiʻa lubahaʻa
laga hilubeʻmu huʻehina.
28 Ya higo Polu bu goloto sipi kehe i emito ma luto luʻehina: Lali asagaʻi
maga nohutagi kaika kugufaka li sibina mehubo.
29 Ya ligo naga noto kaba gimi nogina bouba libi kumu kehe iloto hololu
luto hasagu tiʻehina. Ai lesaʻa gofa ligo afoya foya iloto Polunogo Silasinogo
etigigu tito koʻehina.
30 Ya huloto Polunogo Silasinogo eteleʻmo fegutoga mololoto ma luto
etoloka hoʻehina: Letali sipi bole, nani hena hinogoʻni Huʻmau neleʻmo
nubuto bilibe?
31 Ya ligo etali lu emiʻahaʻina: Kai Yesutoga komopaka emiletogo Huʻmau
keleʻmo kubuto binogo ai panaʻa lolo hilane. To kai lalamehaka hiti ana
hilabe.
32 Ya lilete etali Sipi Bomofihi mono kaʻa ai nohaʻagu nehana bonaʻi hiti
aiʻa hiti asagaʻi lu epi baga iʻahaʻina yabe.
33 Ya haʻigo ana folguʻi naga noto kasito kaba hulata bouba Polunogo
Silasinogo fugepaʻatiti bito etehepuhi loʻehinana nagamiʻi mukoho luto
okala hu etotoʻehina yabe. Ya huloto anaʻasilo meleʻisi lalamehaʻa hiti
asagaʻi nagamiʻi feleʻahana yabe.
34 Alihi Polunogo Silasinogo nohaʻaluga eteleʻmoto tito noseʻna etimigo
neʻahaʻina. To aiʻa hiti lalamehaʻa yatai Huʻmamofitoga komopati noe-
mune lite enegelo gofa biʻahana yabe.
35 Etehi goʻi lulago Lomu gamani bomagi gimi bo enoho lifigo ete ma lite
liʻahana: Yaʻmana bole eteleʻmo heʻmitogo biʻino.
36 Ya lago naga noto kasito kaba hulata bouba ana kaga buto ma luto
Poluhi lu emiʻehina: Lomu gamani bonaʻmagi kai hiti Silasi hiti nagaluguti
gulu hete biliyo lite gimi bomagitoga kaga malago lite eʻahana. Ya lanagi
letali letipagu fulu hinogo biliyo luto lu etimiʻehina.
37 Ya ligo Polu Lomu gamani bomagi gimi boʻani ma luto lu epiʻehina:
Leʻali Lomu bo nohuʻinamo anaʻina mone li sibina huʻohuʻigo legi enali
faga lite asaga boanaʻi li gehesa hite nehana enubulo faga osahi leʻemite
nagalugu leʻeleʻmo meleʻahabe. To yatai enali fala kite leʻeleʻmo heʻmilune
nelafihe? Enali maʻnaka lite ya mehilanaʻmu yabe. Enaliʻani ete enayanu-
gati leʻeleʻmo fegutoga malalanaʻmu yabe.
38 Polu ya luto ligo gimi bomagi ana kaga lite bite Lomu gamani bomagi lu
epiʻahana. To Polugo Silasiugo Lomu bo nohuʻibe laʻina kaga Lomu gamani
bomagi kehelilete enelesaʻani gofa luʻehina.
39 Ya hilete enali Lomu gamani bomagi Polunogo Silasinogo eniginaga ka
lu etimilete eteleʻmo fegu teʻahana. Ya hilete ma hepaʻi heʻmite bufa hiliyo
lite etoho lifiʻahana yabe.
40 Ya hago Polugo Silasiugo naga nonuguti fegutoga limilete Litiaha
nonuga biʻahaʻina. Analo Huʻmamofitoga komopaʻani emite minana
bonaʻi Huʻmamofitoga amuya melete komopatini aitogago emite minalo lite
amuya kaga lu epilete heʻmi epelete biʻahaʻina yabe.

17

Tesalonika bonaʻmagi Polunogo Silasinogo etahaluneʻmu hiʻahana

1 Etali kapo melete bite Afipolisi kegiʻa henetilete yaloti heʻmite bite
Apolonia kegiʻa henetilete ana hite yaʻma hepaʻi be ligite bite Tesalonika

hepato heneti'aha'ina. Ya'mana hepato Yuta bona'magi mono noha'ani mone ni'igo bu ge'aha'ina.
2 Polu hulata nohina suhi luto Yuta bona'magi kaga lu keheli fa keheli hilata nehana noha'anigu buto ti'ehina. To ai loegi monegi fuli kana'agu mono bukugu ana bona'i kaga ma luto lu epi'ehina:
3 Mesiau gabu foya liloto filito aku ho tilibe luto Hu'mau le'mo ho ti'ehina. Ya'ma Yesu kumu kaga lu nolepuna boya ai Mesiau nohibe luto lu yege hago enali enegekesa keheliya i'ahana.
4 Luga'a boana'magi etali ka'atiti keheli komopa'anigu melete etemege'i mele'ahana. Giliki bona'i luga'a babu lite Hu'mamofitoga agoya hu emite mine'ahana bona'i ana hite, to enigihiti ana'magi ana suhi hite etemege'i mele'ahana yabe.
5 Ya hago Yuta bona'i luga'amagi enogolagu higo enipakafa helete enumuhi meni'igo kegeiyo neminana bona'i enele'mo nupa hi'ahana. Enali nonugu nonugu tauniga tilete limilete hite ete bo mone Yesonihi nohi li bego hite Polugo Silasiugo ana nonugu neha'ifi meneha'ifi lite libe tele bibe hite nehi'inogomo etele'mo fegutoto bona'magi enubulo etele'mo malalune lite yabe.
6 Ya hana etali meneha'igo Yesoni hiti lalu'agi luga'a hiti enayato lite gamani bona'i enubulo bilete nogo'ani sipi ma lite li'ahana: Enali ya'ma bomagi asaga hepa'i li sibina nehana yatai ma hepati li sibina hilune'mu nehabe.
7 To Yesoniu ya'mana bo noha'aluga enele'moto bu'ehinamagi Sisahi kaga'a ligofa helata nehite ma lite lilata nehana yabe: Kibina bo fato mone nohina gi'a Yesu yabe.
8 Ya nelago asaga boana'i hiti to gamani bo hiti ana kaga kehelilete topa hete kehe sipi sipi i'ahana.
9 Ya hilete gamani bona'magi Yesoni hiti lalu'agi hiti enalitogati efahi mone'a lu molo'ehinanamo nelite he'mi epalago bi'ahana yabe.

Polugo Silasiugo etali Belia hepalugu mono foya li'aha'ina

10 To ana folugu'i sinihi ginogo Yesutoga agoya hu emi'ahana bona'magi Polunogo Silasinogo Belia hepato mele'isi etoho lifi'ahana. Ya hago etali Belia hepato henetilete Yuta bona'magi mono li gehesa huse nonuga bite ti'aha'ina yabe.
11 Enali Yuta bona'i Belia hepalugu enegekesa hokolo nehanamagi hetofana hite koyone hi'ahana. To luga'a Yuta bona'i Tesalonika nehanamagi suhi lite memine'ahana. Enali Belia bona'magi ka'atiti keheli bati hite laga'ani epesigo asaga yupahi mono buku'ani hiti lite e'ehite Polugo Silasiugo faga lila'ifi ma'naka lila'ifi lite leka so bati hite bu golata hi'ahana.
12 Ya hilete babu boana'i etali ka'atiti komopa'anigu li pili kago to babu enigihiti Giliki ana'i to bona'i babu lite enali hiti ana hite ana kaga komopa'anigu li pili koto hi'ahana.
13 Ya hago alihi Tesalonika Yuta bona'magi Polu ya huto Hu'mamofihi ka'a Belia bona'i lu noepibe lana'a keheli'ahana. Ya hilete enali ana hepatoga bite boana'i faga faga lube epibe hite enegekesagu lu pisili bite enele'mo negi nagi ne'ahana.
14 Ya nehago Yesutoga agoya hu emi'ahana bona'magi Poluhi mele'isi le'mo he'migo hege nagami beletoga limi'ehina. Ya nohigo Silasiugo Timotiugo etali Belia hepatoga mine'aha'ina.
15 To Poluhi le'mete moneka bana bona'magi le'mo foto'i melete Atenisi hepato bi'ahana. Ya hilete enali aku'i i behe hite Belia alune'mu nehago

Polu Silasinogo Timotinogo etali kumu meleˈisi nani nohunaga aliyo luto kaga malago lite biˈahana yabe.

Polu Atenisi tauniga mono ka lu epiˈehina

16 Polu Silasinogo Timotinogo Atenisi hepato etegeba huto nohuto bu
gana ana hepalugu anaˈina mehaˈa babu lite yafatu lolo hite meleˈehite
komopaˈani ananamagihi epite neminago bu goˈehina. Ya huloto anaˈmu
luto Poluhi ipagu keta huˈehina.
17 Ya higo kaga lu keheli fa keheli hilata nehana mono nonugu tiloto
Yuta bonaˈi hiti to fegutoga bonaˈi lugaˈa Huˈmamofitoga komopaˈani emite
minelata nehana bonaˈi hiti kenasabo bilata huˈehina. To asaga yupahi
babu boanaˈi hepaˈi folagahaˈagu limo gehesa hite minete kaga lu keheli
fa keheli hilata hanalo Polu kaga lu epilata huˈehina yabe.
18 To lugaˈa Epikuli bonaˈi to Sitoiki bonaˈi kaga enelepilata boˈanimagi
Polu hiti kenasabo bilete lugaˈamagi ma lite liˈahana: Yaˈma hagulu hagulu
ka nolina bo ai henamofihi kaga lu epilubeˈmu nohibe? To lugaˈa bonaˈmagi
liˈahana: Ai fato melugu mehaˈagi kagaˈani lu yege nohabe. Polu Yesu kumu
ai filiˈehinagati akuˈi ho tiˈehibe luto ka lamanaˈa lu yege ho epinaˈmu ya
lite liˈahana yabe.
19 To enali Poluhi leˈmete kanisole bonaˈi li gehesa hepaˈi giˈa Aleopagu
yabe lite bite ma lite liˈahana: Kai yuhufa kaga boanaˈi noenelepitamofihi
hapaˈa lali keheli bati hiluneˈmu nohune.
20 Kai lu noepita kaga lali keheluta fato huse ka lu noepine lali ana
kagamofihi hapaˈa hena huto niˈifi lali kehelilune.
21 To asaga Atenisi bonaˈi hiti to fato hepatoti bonaˈi lugaˈa ete ana
hepato mineˈahanamagi hiti yatai yuhufa kaga kehelise yupahi yabe lite
limo gehesa hiˈahana yabe.
22 To Polu Aleopagu kanisole bonaˈi enubulo ho tiloto ma luto luˈehina:
Lenali Atenisi bose. Asaga mono kaga lusemofito lenali amuya nemalago
bu nolenogobe.
23 Lenali komopatini emilata nehanana asagaˈi hepatinigu niˈina nani
kapo nomolotoˈni abu go su hoˈohube. To kuguhi gelata nehana hepato
kaga mone ma lite fayahi gete meleˈahago bu goˈohube: Yaˈma meke-
heliˈohuta nasana mehaˈalo yabe. To lenali yaˈmananamofihi mehaˈa bu
megeˈahananalo komopatini emite faˈmeneˈmu minelata nehana yatai nani
kagaˈa lu hokolo huto lu nolepube.
24 To Huˈmau kokulumaˈi hiti meˈi hiti to asagaˈna fato fatoˈi anagu
niˈinana lolo huˈehina bo ai kokulumaˈi hiti meˈi hiti Sipi Boˈa nohuto
bonaˈmagi enayatu gilata nehana mono nonugu tito meminolata nohibe.
25 To ai anaˈinaˈa su holenogo bonaˈmagi enayanugati heˈmete meemi-
lanaˈmu yabe. To henaˈmugope asaga bonaˈi sikalafuˈani episemofihi to
mino kosaba husemofihi to silagaˈna aiˈago epilata nohibe.
26 Koyapaˈi moneko bo lolo huˈehinaguti nupa bo safa bo fato fatoˈi noto
notoˈi bite mino baga ino luto enoho lifigo analo analo mineˈahana yabe.
Aiˈaˈyataˈaˈkanaˈa molo epoloto ya hepato bila bila hilo luto meˈi enemeto
enemeto epi baga iˈehina.
27 To ai Huˈmamofihi sa hilabe luto ya huˈehina. To enali ai kumuˈi sa sa
hite bula ola hilete be go lamana hilabe. To ai ana bo fotoˈi menohina laliti
lemeto lemeto nohibe.
28 Ya nohigo kaga mone ma niˈibe:
To ai yanuguko mino kosaba huto
bula ola huto nominone.

To lugaˈa bonatinimagi kilihe ka ma lite liˈahanaˈa huto niˈibe: Lali hiti ana huto aiˈa yagapanaˈa nohune.
29 Maˈnaka luto Huˈmamofihi yagapanaˈa nohutagi yaˈma lali Huˈmamofihi hapaˈa li sibina huto golitufi silibatufi to efatufi anaˈina mehaˈa bonaˈmagi enegekesa keheli bati hiˈahanamagi enayatu lolo hiˈahananaˈmu ai nohibe luto lekesa mekehelilune.
30 Koyapaˈi kaga keheli bati mehuse kanagu yatai kanaˈalo li huto nehanamofihi li huto nehanamofihi li huto hilata hiˈahana Huˈmau bu go heˈmiˈehina yabe. To yatai ai asaga bonaˈi ma luto lu noepibe: Lenali foipana li huto nehana heˈmi su helete komopatini i gelehe hilo.
31 To ai asaga melugu bonaˈi ka foya liloto guna ilube luto limilina kanaˈa molo eto huˈehibe. To ai yaˈmana liliˈna lilibe luto bo mone leˈmo ho tiˈehinauba guna i epalalibe. Ai ana bo filiˈehinagati leˈmo ho tilotomo yaˈmana asaga bonaˈi enelepigo be gete kehеliˈahabe.
32 Filise bo kene keliguti akuˈi ho tiˈehibe luto Polu lina kamuˈi lugaˈa bonaˈmagi kiya hi eteˈahana. To lugaˈamagi ma lite liˈahana: Mone yupahi ana kaga akuˈi lu limitogo kehelilune.
33 Ya lite lilago Polu li gehesa hite nehanaloti heˈmito buˈehina.
34 To lugaˈa bonaˈmagi kagaˈa keheli komopaˈanigu melete megeˈi meleˈahana. Ya hana bonaˈmagi folagahaˈaniguti bo mone Tionisiu ai Aleopagu kanisole bo hiti to mone aˈi Tamalisi hiti to lugaˈa bonaˈi hiti ikelete megeˈi meleˈahana yabe.

18

Polu Koliti liliˈna liˈehina
1 Alihi Polu Atenisi hepatoti heˈmito Koliti hepato buˈehina.
2 Ya huloto Yuta bo mone giˈa Akuila yabe ai Ponitasi hepato keteˈahana bo nohigo bu goˈehina. Yaˈma bouba lihaˈa Pilisila hiti Itali kegiˈatoga bite neminaˈinati maˈasi eˈahaˈina yabe. To henaˈmugope gamani bo Kolotiasiu ai gihiti bouba Yuta bonaˈi asagaˈi Lomu hepaˈi heˈmite bilo luto enoho lifi heˈmigo etali ete nehaˈinalo Polu buˈehina.
3 Polu koyapaˈi kata nohi gilataˈna nagaˈatu hetito efahaˈa lilata huˈehina suhi ana alobolemaleˈi ana suhi nehaˈigo ai buto etoheˈmoto minoˈehina.
4 Ai asaga fuli kanaˈalo Yuta bonaˈi li nupa hite mono kaga lu keheli fa keheli hilata nehana nohaˈanigu tiloto Yuta bonaˈi hiti to Giliki bonaˈi hiti Yesu Huˈmamofihi lusi panaˈa huto huˈehibe, luto kaga lu epiˈehina.
5 Alihi Silasiugo Timotiugo Masetonia hepaˈi heˈmite ai nohinalo limiˈigo asaga yupahi Polu mono kaga lu epiba lu epiba huto nohuto ma luto Yuta bonaˈi lu epiˈehina: Yesu maˈnaka luto Huˈmau leˈmo ho tiˈehina bo nohibe.
6 Ya luto lu epina enali ana kaˈa keheli komopaˈanigu memolose kiya hi etelata hago Polu ya nehagomo hulata nohinaˈa huto guketeˈagati mumusopa i tili nohuto ma luto lu epiˈehina: Lenali lenugufatini leˈmo lenubuto mebilana ya lenali hapatiniˈmu luto yabe. To nani yananalo kaba mehuˈohube. Yatai yaˈmaloti fegutoga bonaˈi nehanaga buloto Yesu kumu enaliˈi lu yege hoto minalunaˈmu yabe.
7 Ya luto luloto Polu ho tito buto fegutoga bo mone giˈa Titiu Yasitasi ai Huˈmamofitoga komopaˈa emito nominana bomofihi nohaˈa Yuta bonaˈmagi mono ka beto hilata nehana noho lebato niˈigo anaga kete mineˈahaˈina yabe.
8 To Kilisipau, Yuta bonaˈmagi li nupa nehana mono noto kaba huˈehina bouba ai lalamehaˈa hiti Sipi Bomofitoga komopaˈani emite Poluhi kaˈa

megeˈi meleˈahana. Ya nehago Koliti bonaˈi lugaˈa babu lite Poluhi kaˈa kehelilete ana mono ka li pili kete nagamiˈi feleˈahana yabe.

9 Mone folguˈi Poluhi bamuˈi hu bulo mololoto Sipi Bouba ma luto lu emiˈehina: Kai koli mehuse kaga lu hokolo huto lu epibo. Kai koseleˈi nahabe luto kabaga hekini loloto meminobo.

10 Nani kai hiti nohunagi bo moneuba kaiˈi mekahalinaˈmu yabe. Bonaˈi ma hepalugu babu lite nehana nani bonaˈni nehabe.

11 Ya luto lu emigo Polu HuˈmamofihiI mono kaˈa ana hepato enelepito minoto kufu mone yagi ikahi nayahi mone kegiˈa su hoto mone kegiˈa nayatogati mone heleko malago huto su hago minoˈehina yabe.

12 Ya nohigo alihi Galiohi Lomu gamani bo Gilisi melugu leˈmo ho tigo minana kanaˈalo Yuta bonaˈi li nupa hite ho tilete Poluhi yato lite ka foya leˈmo melelete ma liˈahana:

13 Lali keya katiuba oˈe luˈehinagu kaga yaˈma bouba ma hepato asaga bonaˈi HuˈmamofihiI kagaˈa fatoˈi noenelepito enaliˈi kefefe suhi nohibe.

14 Ya nelago Polu kaˈanilo nonaˈa lilubeˈmu nohigo Galiou ho tito Yuta bonaˈi ma luto lu epiˈehina: Lenali Yuta bose. Yaˈma bouba gamaniuba kaga moloˈehinaˈamofihi pelesa ila to foipa suhi mone li huto hula huˈehititaI nani lenali katini keheli leputine.

15 To lenali kaga noloka hela anaˈina giˈa hela to lenali keya katini lu nimila nehagomo nani oˈe luto nolube. Lenalitini ana kagatini lu sepa ilo. To nani yaˈiya lite nelana kamofihi ka foyaˈa meliluna'mu yagi to kagaˈa loko mehilubeˈmu nohunagihe, yaˈma gamani bo Galiou luˈehina.

16 Ya luto luloto ka foya lilata nonuguti fegutoga eneleˈmo amuya heˈmigo limiˈahana.

17 Ya higo Yuta bonaˈi li nupa hite kaga lilata nehana noto kaba bo Sosetenisihi enali nu kite ka foya lilata nehana kasito segihi osahi emiˈahana yabe. To ya hananalo yaˈma gamani bo Galiou, ya habe luto ekesa mone meyigiˈehina yabe.

Polu Silia kegiˈa Atioki i behe huto buˈehina

18 Polu Koliti hepato laluˈagi hiti babu kana minoloto Pilisilanogo Akuilanogo Silia metoga botigu tite bilineˈmu biˈahana. Ai mebuˈohuto lamaˈnaka nolube luto Senikilia hepalugu golagalo yahi tiˈehinaˈmu luto okaˈa laga huˈehina yabe.

19 Enali Efeso hepalugu henetilete Pilisilanogo Akuilanogo heˈmi etotoˈehina. Ya huloto Yuta bonaˈmagi li nupa lite mono kaga beto hilata nehana nonugu ai tiloto Yuta bonaˈi hiti kaga lu keheli fa keheli hiˈahana.

20 Lali hiti yatama kana minoto kaga moneˈa hiti lu limilane lite lana ai oˈe luˈehina.

21 Ya luto kaˈani pelesa iloto ma luto lu epiˈehina: Ai Huˈma linogomo nani akuˈi lenalitoga oto bu lenagalube. Ya luloto botigu tiloto Efeso hepaˈi heˈmito buˈehina.

22 Buto Sisalia melugu henetiloto Yelusale hepato buto laluˈagi Yesuhi komopaˈani emiˈahanana enebe tigiloto akuˈi Atioki hepato buˈehina yabe.

23 Analoˈi nesi kana minoloto ana hepaˈi heˈmiloto Galesia kegiˈa hiti Filigia kegiˈa hiti bula ola huto boanaˈi Yesutoga komopaˈani melete nemi-nanamofihi eneleˈmo amuya molomofaˈna huˈehina yabe.

Apolosiu Efeso hepato hiti Koliti hepato hiti minoto foya liˈehina

24 To Alekasatilia hepatoti Yuta bo mone oto Efeso hepato minoˈehina bomofihi giˈa Apolosi yabe. Ai kaga leˈmo bati huto lu epilata nohina to ana

huto Huˈmamofihi mono ka fayanugu geˈahanamofihi keheli bati huˈehina bo yabe.
25 Enali yaˈma bomofihi Sipi Bomofihi Kapoˈalo leˈmo melete kaga lepiˈahago ana kagauba komopaˈa amuya moloˈehigo nohuto Yesu li huto huˈehinamofihi kagaˈa boanaˈi enelepito to lu epiˈehina. Ya huˈehina to ai Yoniu nagamiˈi folo epololata huˈehinanago ai keheliˈehina yabe.
26 To ai hapi fito Yuta bonaˈmagi kaga nupa hite lite minelata nehana nohaˈanigu tito ka lu hokolo huto lu epiˈehina. Ya higo Pilisilaugo Akuilaugo kaˈa kehelilete nohaˈatitiluga leˈmete bite Huˈmamofihi kapoˈamu moneˈa hiti lepi bati hiˈahaˈina yabe.
27 Alihi Apolosiu Gilisi metoga bilubeˈmu nohigo Efeso Yesuhi agoya hu emiˈahana bonaˈmagi heˈmete fayahi mone Gilisi hepalugu minela bonaˈanitoga Apolosihi ya hepatoga be tigite leˈmo bati hilo lite fayahi gete emiˈahana. Apolosiu ana hepatoga nehetiloto lugaˈa bonaˈi Huˈmau eneleˈmo koyone huloto komopaˈani aitoga emite minalanana aiˈa epiˈehina. Enali Huˈmau enaheˈmoˈehina bonaˈi yaˈma Yesutoga komopaˈani emiˈahanamagi Apolosiu kaba hu epoloto hetofana huto enaheˈmoˈehina.
28 To ai asaga boanaˈmagi enubulo Yuta bonaˈmagi kaga bati mehinaˈa lilata nehana ana kaˈanilo nonaˈa lu epigo ai kaˈauba enali ka melugu ho fi toˈehina. To ai Yesu kumu maˈnaka luto Mesiau nohibe luto Huˈmau mono kagu goˈehinaloti leka soloto enelepito higo enegekesa keheli amuya meleˈahana yabe.

19

Polu Efeso mono foya liˈehina

1 Apolosiu Koliti hepatoga minana kanaˈaluga Polu kosa ubago hina kapo luga kapo moloto oto Efeso hepato neheteˈehina. Ya huloto Efeso hepalugu Yesutoga agoya hu emiˈahana bonaˈi lugaˈa bu enogoloto enoloka hoˈehina:
2 Lenali Yesutoga komopatini emiˈahanalo Sikalafuˈi liˈahanafihe? Oˈe, koyapaˈi Sikalafuˈi niˈibe lite lu limigo lali mekeheliˈohuta yabe lite kaˈalo nonaˈa liˈahana.
3 Ya lago Polu akuˈi enoloka hoˈehina: To lenali henamofihi nagamiˈi feleˈahabe? Ya ligo enali lu emiˈahana: Lali Yonihi nagamiˈi foloˈohune.
4 Ya lite lago Polu luˈehina: Koyapaˈi boanaˈi komopatini i behe hilo luto lu epito Yoniu nagamiˈi folo epoloˈehina. To bo mone nani nemegeˈi noana bo Yesu, aitogago komopatini emite minalo luto Isilaeli bonaˈi lu epiˈehina yabe.
5 Polu ya luto lu epigo enali ana kaga kehelilete Sipi Bo Yesuhi giˈalo nagamiˈi feleˈahana.
6 Ya nehago Polu lataha'anilo yahi noligo enalitoga Sikalafuˈi limigo fato fato nogo hite Huˈmamofihi kaˈa ana nogoguti liˈahana.
7 To yaˈmana bonaˈi nayahi luga luga su hoto nigigusagati loemo heleko malanaˈamagi yabe.
8 Polu Yuta bonaˈmagi mone kaga lu keheli fa keheli hilata nehana nonugu tiloto amuya moloto ka lamanaˈa lu epito ikahi loebe monebe minoˈehina. Ai enali hiti kenasabo bi enohoto Huˈmamofihi Kapoˈalo bilabe luto amuya kaga lu epiˈehina yabe.
9 Ya lina kaga lugaˈa bonaˈmagi keheli komopaˈanigu memelelete silaga boanaˈmagi enubugu Sipi Bomofihi Kapoˈa lu sibina hiˈahana yabe. Ya lago

Polu noheˈmi epoloto panaˈalooboˈa eneleˈmoto buto asaga yupahi Tilanuhi ka enelepilata nonugu tito kaga lulata huˈehina yabe.
10 To ai ya huto minoto kufu loemo li heˈmina kanaˈagu Yuta bonaˈifi Giliki bonaˈifi to silaga bonaˈi Esia melugu mineˈahanamagi Sipi Bomofihi kaˈa akeheli su heˈahana yabe.

Sikibahi panaˈamagihi kagaˈani

11 HuˈmauPoluhi yato babeyafana fato fatoˈmofihi li huto huˈehina yabe.
12 Poluhi hakisipiˈafi to gukeˈteˈa pekene higo heˈmiˈehinana lite bite enebesiˈehina bonaˈmagi enugufaga soso hago enebesiseˈnaˈani su ho epolola to foipa fele komopaˈanigu minolata huˈehina bonaˈmagi ana hite enugufa soso hago ana foipa fele heleko limito bulata huˈehina yabe.
13 To Yuta bonaˈi lugaˈamagi bula ola hite foipa fele ho lifi neheˈmite efahi lilata nehanamagi enegekesa kehelite Sipi Bo Yesuhi giˈa yaˈma babeyafalo foipa fele ho lifilubeˈmu huˈehina. Ai foipa felemofihi ma lite lu emiˈehina: Polu kagaˈa lu yege nohana bo Yesuhi giˈalo kehe noube.
14 Yuta bonaˈmagi sipi mono boˈani Sikibahi panaˈamagi yaˈma suhi liˈahana.
15 Ya nehago foipa feleuba ma luto lu epiˈehina: Nani Yesuhi kehelito to Poluhi hapaˈa hiti akeheliˈohube. To kaibe kiyiˈagabe?
16 To ana foipa fele komopaˈagu nohina bouba enugufalo heleko moloto sipi luba huto enohoˈehina. Ai lusina huto fugepaˈani bigo gukeˈteˈani toba hoto li behe kege hube higo ana nonugati heˈmilete enugufa yapako hololu lite biˈahana.
17 Asaga Yuta bonaˈi hiti to Giliki bonaˈi hiti Efeso hepato neminanamagi foipa feleuba enohoˈehibe lite lana ka kehelilete enelesaˈani gofa ligo sipi koli hiˈahana. Ya hilete Sipi Bo Yesuhi giˈa liyafa hite fokehi heˈahana yabe.
18 Babu bonaˈi Huˈmamofihiagoyahuemiˈahanamagi ete asaga boanaˈmagihi enubulo lu sibina hila to foipa hapaˈani lu huto huto hiˈahana.
19 To lugaˈa bonaˈmagi ana hite nalisa enehelata nehanamagi bukuˈani li nupa hite asaga bonaˈmagi enubulo logogu geˈahana. To asaga logo geˈahana bukumofihi minaˈa li nupa hite bu gana sipi efahi leka sete 10,000 kina yaˈma huto huˈehina yabe.
20 Yaˈmahananaguti Sipi Bomofihi kagaˈauba amuya mololoto i futili katili huto bula ola huto uleˈale huˈehina yabe.

Efeso bonaˈmagi Poluhi bunepa iˈahana

21 Alihi anana huto hu su holago Polu kapo moloto Masetonia kegiˈa buto Gilisi melugu nehetiloto yagati heˈmito Yelusale bilube luto ekesa kehеliˈehina. Yaˈmamelugububagailotoˈniana huto alihi Lomu kegiˈa bilube luto luˈehina.
22 Ya luto ekesa akeheliloto Timotiu yagi to Elasatu yagi etali aiˈi heˈmete liliˈna neliˈina bole Polu etoho lifigo Masetonia melugu nebaˈigo aiˈa Esia melugu nesiˈa kana minoˈehina.
23 Yaˈmanakanaˈagulugaˈabonaˈmagi Sipi Bomofihi Kapoˈamulitefatehi fi etelete kehe napa ite bati mehi suhi li huto hiˈahana.
24 To bo mone minoˈehina giˈa Temetiliu ai silibatuˈi anaˈina lolo hulata bo yabe. Ai fato fatoˈna mehaˈa silibatu lolo huto Atemasihi sefu nohaˈagu nomalago ana bisinisiˈauba liliˈna neli etana bonaˈmagi minaˈa bati hite liˈahana yabe.

25 Ya hago liliˈna bonaˈa hiti to moneˈago liliˈna lilata nehana bonaˈi Temetiliu kehe i nupa huloto ma luto lu epiˈehina: Ma bose, lali feˈnohati ma liliˈnaloto huto nohinamofihi lenali be geˈahabe.
26 Ma bo Polu nohinanamofihi hapaˈa lenalitini lenubutu be gelete akehelilata nehabe. Ai silaga bonaˈi Efeso maga asagaˈi nehana hiti to asaga Esia kegiˈa bu baga iloto ma luto lu epilata nohibe: Bonaˈmagi enayatu anaˈina mehaˈa lolo hite komopaˈani emilata nehanaya faga faga suhi nehabe luto lu epilata nohibe.
27 Poluhi yaˈmana kaˈauba bisinisi liliˈnati li sibina nohuto sipi aˈi Atemasihi mehaˈa lolo hite meleˈahana nohaˈa boanaˈmagi enubugu faˈmenena leˈmo lolo hilinaˈmu yabe. Koyapaˈi Esia bonaˈi hiti to lugaˈa melugu bonaˈmagi yaˈma aˈi mehaˈamofihi komopaˈani emite minelata hiˈahana yatai Poluhi kaˈauba sipi giˈa li sibina hilubeˈmu nohibe lite liˈahana yabe.

28 Ya luto ligo li gehesa hite minana bonaˈmagi kehelilete lusina huto enitaluga logo bigo kehe sipi ite liˈahana: Efeso bonaˈmagita Atemasi sipi aˈmo laliti nohibe lite hapi fiˈahana.
29 Ya hite, kehe napa neigo silaga bonaˈi ana hepatoti ho ti baga ite kehe napa ilago bila ela hite Poluhi laluˈafugo hiti kapo melete moneka nebana bole Gaiyasi hiti Alisitaka hiti Masetonia kegiˈati etayato lite hololu lite tutumaˈi melete nehanalo biˈahana.
30 Ya nehago Polu bonaˈmagi folagahaˈanigu heleko moloto buto aiˈa kaga lu epilubeˈmu nohigo laluˈagi mebubo lite leˈmo meleˈahana.
31 To lugaˈa gamani kaba bonaˈi ai laluˈagi lolo hite mineˈahanamagi: Kai tutumalugu mebubo lite aitoga ka meleˈahana.
32 To li nupa nehana bonaˈi lugaˈamagi fato ka lite kehe neigo to lugaˈamagi fato ka lite kehe neigo hago ana hepalugu kagauba pisili bigo negi nagi neˈahana. To bonaˈi moneˈamagi enali henabe lite li gehesa nehafi lite keheli bati mehiˈahana.
33 To Yuta bonaˈmagi mone bomofihi Alekasata giˈa yabe folagahaˈanigu leˈmo malago binanaˈmu lite lugaˈa bonaˈmagi ai kaga hapaˈa nohibe lite fisa iˈahana. Ya hago Alekasatau yaha babeyafa huto kagaˈanilo nonaˈa lu epilubeˈmu huˈehina.
34 Ya nohigo asaga bonaˈmagi ai Yuta bo nohigo be gelete moneko kumu koyapa liˈahana kaga lu kululu pa sete akuˈi ma lite liˈahana: Efeso bonaˈmagita sipi ati Atemasiu nohibe, lite yatama kana ana kagago luba luba hiˈahana.

35 Alihi Efeso kusi kusi bouba silaga bonaˈmagi kagaˈani i legeˈnoloto ma luto lu epiˈehina: Lenali Efeso bonaˈise. Atemasihi mono noho hepa ma Efeso niˈigo kokulumaluguti sefu efahi limiˈehina malo niˈibe lite lilata nehanamoya asaga bonaˈmagi akeheliˈahabe.
36 To mone keneˈuba yaˈmananamofi kumu lu fala mekilinaˈmu yabe. Ya huˈehinagi lenali kagatini analo legeˈnete lenuluhaya tite anaˈina mone meleˈisi li huto mehilo.
37 Lenali yaˈma bo loemo eteleˈmete eˈahana bomaleˈi etali anaˈinatini gumina felela to lali anaˈina Atemasi lugefati kumu lu sibina hila mehiˈahaˈibe.
38 To Temetiliu hiti to ai liliˈnalo boˈa hiti bo moneˈmofihi ka foya li etalune litemo ka foya lise kanaˈa fato yupahi kanaˈalo alanamo niˈibe. Ya hinogo gamani bonaˈi nehanago enali ka foya li epelete kaˈani lu bati hu epalalanamo niˈibe.

39 To lenalitinilo kaga moneˈa hiti niˈinogomo tutumaˈi melete kaga lilata
nehana ana yupapo lu huto hinogo asaga bonaˈmagi ana kaga lu bebe
salanamo niˈibe.
40 Yatai yegegu luba hulototi kaga yuhufa fatoˈi ligo futitaˈmu yabe.
YaˈmananamofiIhi kaga hapaˈa maˈnaka luto meniˈinanalo li nupa hutago
mone gamani bouba hena hibe lite li nupa hiˈahabe luto loloka hatita kaga
hapaˈa lu emilutanaˈmu sa sa hutitaˈmu yabe.
41 Kusi kusi bouba ya luto kaga lu epiloto ana bonaˈi eneleˈmo tili higo
bula ola hiˈahana yabe.

20

Polu Masetonia kapogu hiti Giliki kapogu hiti buˈehina

1 To yaˈma kaga limito fililago Polu Yesuhi kaga kehelise bonaˈi kehe
igo ago kaga luto eneleˈmo laga hutoˈa enebe tigito enalitogati heˈmito
buˈehina. Ai Masetonia kapogu buto ana melugu nehetiˈehina.
2 Yaˈma kapogu buto Yesu kumu kaga babu luto noepito to eneleˈmo laga
nohuto buto butoˈa Giliki kapogu nehetiˈehina.
3 Ana kapogu ikahi loebe monebe minoto to alihi botigu tito Silia melugu
bilube luto nohigo Yuta bonaˈmagi ai kumu boga lite nehago Polu kehelito
i behe huto Masetonia kapogu akuˈi bilube luto buˈehina.
4 To ai hiti biˈahana bonaˈi Belia hepato bomo, giˈa Sopata, Pilasihi panaˈa,
ai yagi to Tesalonika hepato bonaˈi loemo, etigiˈatiti Alisitaka yagi Sekatasiu
yagi to Tebe hepato bo mone giˈa Gaiyasi hiti to Esia meto bonaˈi loebe
monebe enigiˈani Timotiu yagi Tikiku yagi Tolofimu yagi enaligo yabe.
5 Enali kohe tete bite Toloasi hepatoga legeba hite mineˈahana.
6 To lali yaˈma fuli yupahi beleti noseˈna yisititu lolo mehise nenana
yaˈma su hago lali Filipai hepatogati botigu tito buto 5 yegegu buˈehigo lali
Toloasi hepatoga nehetiloto anaga enali nehanalo li nupa hutoti 7 yegegu
minoˈohune.

Polu Toloasi hepalugu minoˈehina kana su hoˈehina

7 To lali minoto salele yupahi mone yatama nohi ifo hasagu tito li gehesa
huto Yesuhi kaˈa beto huto beleti noseˈna li gofa huto nalubeˈmu nohuto,
Polu li nupa hiˈahanamagihi kaga lamanaˈa lu epiba lu epiba nohuto yago
lenheheˈmito bilunagi luto kaga lu noepibe.
8 To lali li nupa huˈohuna hasagu ifo nopogu minoˈohuna. Yanagu libiˈi
babu luto li kulu tiˈahabe.
9 To Polu kaga luba luba nohigo panaˈi mone neheya kola giˈa Eutikusi
hokolo kapoguluga fito minoto bu kolo kolo hutoˈa to buˈi kofa huto ana ifo
muya loebe monebe hasaguti limo ito felisaˈa i gofa hago filiˈehina yabe. Ya
higo bonaˈmagi leˈmo saga hite fili su habe lite keheliˈahana.
10 To Polu anaga limito yaˈma panaˈmo ifi toto koloto nu kiˈehina.
Lenelesatini melino luto mefilise nohibe luˈehina.
11 To yalo ifo nopogu tito beleti noseˈna li gofa huto epito to noseˈna noloto
kaga luba luba huto minoto goˈi ligo bufa huˈehibe.
12 To enali yaˈma panaˈi mefilise nohigo leˈmete komopaˈanigu bati higo
mineˈahabe.

Polu Toloasi hepatogati heˈmito Miletusi hepato buˈehina

13 To Polu melugu moneˈa hiti bilube luto nobigo lali botigu tito kohe toto
Asoso hepatoga buto anagati Poluhi lofotula hilune luto buˈohune.
14 To Asoso hepatoga nehetito Poluhi leˈmoto botigu monekoˈna buto
Mitilini hepatoga nehetune.

15 To anagati heˈmito buto alihi Kiosi hepaˈi lebatoˈi buto bege ligito buto
etehi Semosi hepato neheti'ohune. To etehaˈa anagati heˈmito buto Efeso
hepato bege ligito buto ana yupapogo Miletusi hepato nehetune.
16 Polu Yelusale hepatoga mono fuli yupapogu yaˈma giˈa Petikosu yupahi
yabe ana yupapogu nehetilube luto to Efeso hepatoga buloto Esia kapogu
minaluna kana leˈmo yatama hilibe luto ligo lali Efeso hepaˈmo bege ligito
buto Miletusi hepatoga neheti'ohune.

Polu Efeso hepatoga monoˈi olopa bonaˈmofihi mone kaga lu epiˈehina

17-18 To yaˈma Miletusi hepato nohuto Polu bonaˈi ho lifigo buto Efeso
hepatoga Yesuhi kagaˈa kehelise nehanamofihi olopa bonaˈi enaliˈi kehe
ito enaleˈmoto ago Polu ma luto lu epiˈehina: Lenali hapaˈni bu gete
aˈnekehelibe. Nani yaˈma Esia kapogu yataˈa oˈohuna kanaguti hapaˈni bu
gete nekehelibe.
19 Nani Sipi Bomofihi agoya hu emito liliˈna lito minolata napaˈa yaˈma
huˈohube. To lenali kumu yibi nohuto liliˈnaˈa lito minoˈohube. To
Yuta bonaˈmagi nanimomuˈi boga liba liba hite neleˈmo sibina nehago
minoˈohuna yabe.
20 To kaga lu yege hoto mono nasanaˈmu lenelepito mone lenheheˈmalina
ka fala mekise lu lepiˈohuna. Yaˈma asaga bonaˈni li gehesa nehanogo lu
lepilata huto to lenali nohatinigu monekoˈna monekoˈna nehago lu lepila
huto minoˈohuna yabe.
21 Nani Yuta bonaˈi hiti fegutoga bonaˈi hiti lu epito lipoti epiˈohuna:
Lenali foipanatini heˈmite komopaˈani i gelehe hiti Huˈmamofitogaminete
Yesu Kilisito Sipi Boti aitoga agoya hu emilo luto lu epiˈohube.
22 To yatai kehelilo. HuˈmamofihihetofaSikalafuˈuba amuya moloto
noho lifigo Yelusale hepatoga nobube. To anaga buto nehetilenogo hena
hi netalabe nani keheli bati menohube.
23 To yaˈma Sikalafuˈuba asaga hepatoga nonehetugo kalabusi nagaˈi
kimilabe luto gabu gilina suhi huto hi ketalabe luto lu nimigo keheliˈohube.
24 Ya luto nolimigo to nani minalufi fililuf luto yaˈma negekesa kehelito
nemehaˈni su holenogo bati huto niˈinagi yaˈma Sipi Bo Yesuhi foyaˈa
nimiˈehina Huˈmalehemoseˈnamofihikaˈa hiti ka lamanaˈa hiti lu yege
hoto yaˈma liliˈnaˈnimofihi su holenogo bati hilunagihe.

25 To ka mone hiti lu lepilugi kehel'ehilo. Lenali okabaˈni akuˈi be
megalabe. Nani lenalitoga bula ola nohuto yaˈma HuˈmamofihiKapoˈa
kumuˈi lu hokolo hu letoto humofaˈna huˈohuna bomofita okabaˈni alihi
be megalabe luto akeheliˈohube.
26 To yatai mone kaga lipoti nolepube. Lenalitogati bonaˈi moneuba
kokulumalugu menehetilenogo nani nugupisaˈnilo meminalinaˈmu yabe.
27 Yaˈmanoluto henaˈmube? Nani yaˈma HuˈmamofihiluKehelise nasana
asagaˈi lu hokolo huto moneˈa fala mekiˈohuna yabe.
28 To lenali Hetofa Sikalafuˈuba kaba bonaˈi minalabe luto leneleˈmo ho
tiˈehina bonaˈi, lenali Huˈmamofihinagaˈikaba hi epalalo. AiˈagolahaˈalotiMina fiˈehina bonaˈi to sipisipi kaba bo suhi huto kaba hi epalalo.
29 Nani lenalitogati bu fa hulenogo foipa bonaˈi lopi kala tegi nehana
bonaˈi enali lenofolagahatinigu ete ginaga mefilete komopatini leˈmo sibina
hilabe luto keheliˈohube.
30 To lenali moneˈamagi lenofolagahatiniguti huto hite faga lite
Huˈmamofihikagamolusibinasabana hite panaˈalobo enali leˈmalabe
lite kagamo lu sibina hite lilabe.

31 Ya hilanagi lenali kaba hite minalo. Nani loeyagi moneyagi foya
kanagu etehi utehi hiti lenali kumu yibi huba huba nohuto mono kaga lu
lenelepiˈohuta yamofihi meheˈmise minoˈohunagi yaˈma lenekesu meheno.
32 To yatai nani Huˈmauˈkabaˈhuseˈnaˈato leheˈmoseˈnamofihi kaˈa
yanagu leneleˈmalube luto aitoga molo lepoloˈohube. Ai kaˈatu leneleˈmo
bati bati huto amuya molo lepalalibe. Ya huto yaˈma bebe soseˈnaˈa
panaˈaloboˈamagihi guna mololatana yaˈma lepilinaˈmu yabe.
33 To nani mone bomofihi siliba efahifi goli efahifi guketeˈafi lagaˈni
nebesibe luto gili gili huto loka mehoˈohuna.
34 To nayahaˈnitu yaˈma liliˈna liˈohutamofihi minaˈatu noseˈnati hiti to
nalaluˈnifihi hiti mina fiˈohuna yaˈmana lenali keheliˈahana.
35 Nani ya huto asaga yupahi sipi liliˈna lito lenelepiˈohuna yaˈma lali
asaga liliˈna amuya menehana bonaˈi heˈmoto lilata suhi huto minolata
yaˈma lenelepiˈohube. Sipi Boti, Yesu aiˈa ma luˈehina: Anaˈinaˈlilataˈbatiˈmehibe. To anaˈina fato bonaˈi epilata ya bati huto komopakagu gelo bilana
yabe luto luˈehina. Lali yaˈma kaˈa beto huto bati huto nominone.
36 To Polu yaˈma kaga lu su hago enali hiti ai hiti lahupa nohi fite nunumu
hiˈahana.
37 To enali yibi gofa hite nu nekite soso hi eteˈahana.
38 Ai okabaˈni akuˈi be megalabe lu epiˈehina yanaˈmu enipagu gabuˈi sipi
nogigo leˈmete bite boti hetiˈehinaga nehetiˈahana yabe.

21

Polu Yelusale hepatoga buˈehina

1 To lali ana bonaˈi enebe tigito heˈmi epoloto botigu tito buto buto fu
luˈehina kapo molototi Kosu metoga nehetiˈohune. To etehi anagati heˈmito
buto Lote metoga nehetito anagati buto Patala metoga nehetiˈohune.
2 Anaga limito fato boti Fonisia hepato bilina boti sa sa huto bu goloto ana
botigu tito buˈohuta yabe.
3 Ana botigu buto buto Saipalasi hege nagamilugu tiˈehina metoga sofo
kegiˈa niˈigo bu goto bege ligito buto Silia kapoga buto Taiya hepatoga
nehetiˈohuna. Feˈnohiˈanagaˈbotiguti li heˈmilune lite nehetibe.
4 To lali anaga Yesuhi kaˈa kehelise bonaˈi sa hutoti enali hiti yegegu 7
yaˈma kanaˈa minoˈohune. To enali Hetofa Sikalafuˈuba lu epigo Polu kumu
Yelusale hepatoga mebubo lite amuya melete kaga lu emiˈahabe.
5 To yaˈma li nupa huˈohunamofihi kanaˈa su hago anagati heˈmito buna
yupahi enali asagaˈi lihaˈani hiti yagapanaˈani hiti leleˈmete bite to hepaˈi
heˈmite leleˈmete nebago lali asagaˈi monekoˈna nagami beletoga kehetoga
lahupa nohi fito nunumu huˈohune.
6 Yalo lali minoloto ai be tigigo ai be tigigo huto botigu notugo enali akuˈi
hepaˈaniga bifa hiˈahabe.
7 To Taiya hepatogati heˈmito buto Tolemesi hepato nehetito anaga
neminana bonati Yesuhi kagaˈa kehelise nehanamagihi enebe tigitoti enali
hiti minoto moneko yegegu koˈohune.
8 Koloto etepo anagati heˈmito buto Sisalia hepatoga nehetito kaga
lamanaˈa lu epilata bo, giˈa Filipi yabe, aiˈa nohaˈagu tiˈohune. YaˈmanaˈboˈkoyapaˈkanaguˈYelusaleˈhepaluguˈmonoˈbonaˈmagiˈaiˈaˈhitiˈtoˈlaluˈafu 6
enali hiti enaleˈmo ho tiˈahana.
9 Ai paˈa yafanaˈi loebe loebe ana hite Huˈmamofihiˈkagaˈa lu yege hose
nehana enali anaga mineˈahabe.

10 To lali ana bomofihi hepalugu loe yupahi nominogo huto huto bo
moneuba giʻa Agabasi Yutia kapoguti oʻehina.
11 Ai lalitoga oto Poluhi letiʻa liloto aiʻa yaha gigusaʻasi ana letitu sa nogito
ma noluto luʻehina: Hetofa Sikalafuʻuba ma nolibe, Yelusale hepatoga
neminana Yuta bonaʻmagi yaʻma letimofihi afoʻafumo yaʻma hiti sa gi
uleʻale hilete nagaʻi ite fegutoga bonatoga leʻmete bilabe.
12 Ya ligo lali hiti to ana hepato bonaʻi asagaʻi yaʻma kehelite Poluhi amuya
melete buka tite Yelusale hepatoga mebubo luʻohune.
13 To Polu ma luto lu limiʻehina: Lenali henabe lite yibi gofa nehite
nipaʻnigu nagabuʻi gito leʻmo sibina nehabe? Nani Sipi Bomo Yesu kumu
Yelusale hepatoga nagaʻi nimilafi noho fililafi nani yaʻmana bati huto yabe
luto nokehelube.
14 Ya luto ligo lali kaga lu emuta ya huto amuya nomalago oʻe luto
mekeheligo lali heʻmito: Ana Sipi Boti moloʻehinaʻa huto huto hino, luto
lu emiʻohuta yabe.
15 Ana hepato kana moneʻa minototi lali feʻnohati li nupa huto anagati
heʻmito kapogu moloto Yelusale hepatoga buʻohune.
16 To Yesuhi panaʻalobo moneʻamagi Sisalia hepaʻi bonaʻi enali hiti lali
hiti buʻohune. Enali leleʻmete bilete Saipalasi kegiʻati oʻehina bo, giʻa
Masoni aiʻa nohaʻagu kalabe lite ai koyapaʻi hapi fiʻehinaguti Yesuhi megeʻi
moloʻehina bo, ai nopogu buʻohuna.

Polu Yemesihi fo tula huʻehina

17 Yelusale hepato nehetugo anaga nemina bonatimagi lebe tigite soso hi
leteʻahana.
18 Kolototi etehi Polu hiti Yemesiu nohinaga buʻohune. To mono bonaʻi
olopa enali hiti analo mineʻahana.
19 Polu enebe tigitoʻa kagaʻa asagaʻi lu epito yaʻma Huʻmau fegutoga
bonaʻi hetofa hu epoloʻehinaʻa yaʻma Poluhi foyaʻa liʻehinaʻmu asagaʻna
yamofihi kaga lu epiʻehina yabe.
20 Enali asagaʻi yaʻma kehelilete Huʻmamofihi fokehi liʻahabe. To Poluhi
kaga ma lu emiʻahabe: Lalalutiga, kehelibo. Yaʻma Yuta bonaʻmagi samahi
tite Yesuhi nagaʻi lolo hiʻahabe. To enali koyapa keya kamuʻi amuya melete
uleʻale hite megeʻi melelata nehabe.
21 Fato bonaʻmagi kai kumu ma nelabe: Kai fegutoga bonaʻmagihi
hepatoga neminana Yuta bonaʻmomuʻi Mosehi monoʻi keya ka luʻehinaʻa
heʻmito luʻahane lite nelabe. Kai panatini Huʻmamofihi keyaʻa suhi huto
enugufa laga mehilo to Yuta bonaʻmagihi hapaʻani heʻmilo luto luʻahane
lite nelabe. Enali ya nelago maga nehana Yuta bonaʻi akeheliʻahana yabe.
22 To kai yatai maga oʻahatamo enali kehelilanagi hena hilane?
23 Lali lu kimilutaʻa hubo. Mafi. Lalitoga bomagi loeyagi loeyagi
Huʻmamofihi giʻa hoto kaga melete okaʻani laga mehiʻahabe.
24 Kai enalitoga buloto hepiletogo monekoʻna hite mono nonugu tite
Yuta bonaʻmofihi kuguhi go epiʻehilana komopaʻani leʻmo bati hilata suhi
hite enali okaʻani laga hilabe luto salamana galanaʻani mina fi etobo. Ya
huletogo asaga bonaʻi kehelilete kai kumu faga liʻahana lite ai Polu yaʻma
Mosehi keya ka megeʻi nomalabe lite kehelilabe.
25 To yaʻma fegutoga bonaʻi Yesuhi kaʻa megeʻi nemalana bonaʻmagi
kumu lali fayahi goloto ma ka moloto alu epiʻohune. Lenali kuguhi go
epiʻehilana yagamo yaʻma fele hitalo meleʻahanaʻa yaʻma menalo. To
golapo menalo. To lubahaʻa li polo hu filiʻehina yaga menalo. To moko
mehite kaba hilo. Yaʻma ka asagaʻi fayahi goto alu epiʻohuna yabe.

26 Enali ya lago Polu etehi ana loebe loebe bonaˈi enaleˈmoto buto kuguhi go epiˈehinamofihi nasana yaˈma liˈehina. Ya huloto sipi mono nonugu tito yaˈma kuguhi go epiˈehilanamofihi su halina kanaˈa yaˈma bonaˈmofihi kuguhi moneko monekoˈisi epila Polu lu epiˈehina.

Sipi mono bonaˈi Poluhi nagaˈi emiˈahana

27 To ana kanagu 7 yege yupahi su halubeˈmu nohigo, Yuta bonaˈmagi Esia kapoguti eˈahana enali Poluhi sipi mono nonugu nohigo be gelete asaga li gehesa heˈahana boanaˈmagihi kenasabo bi epelete Poluhi nu nekite kehe ite ma labe:
28 Oho, Isilaeli bonaˈise. MeleˈisiÌ ete leheˈmalo. YaˈmaÌ bouba asaga hepato bonaˈi eneleˈmo keheli sibina hulata bo yabe. Lali Yuta bonaˈi lemege ka luto to lali monoˈi heˈmito fato ka lu yege hoto to mana sipi mono nohatimomuˈi sibi ka lu epito nohina bo yabe. To ai lu laga huˈohuta suhi huto mana sipi mono nohatigu fegutoga bonaˈi eneleˈmoto tito yaˈma nopo leˈmo foipa hibe.
29 Enali Polu Efeso hepaˈi bo mone giˈa Tolofimu ai hiti tauniga nohi hepalugu nehaˈigo be geˈehite enegekesa kehelite Polu ana bomo sipi mono nonugu leˈmoto tiˈehifiye? lite kehelite ya liˈahana.
30 Ya nelago ana olopa hepato bonaˈi asagaˈi kehelite hololu lite li nupa hite Poluhi nu kite leˈmete mono nonuguti kefefe hite limilago meleˈisi yaˈma sipi mono nohi kafe giˈahabe.
31 To enali Poluhi ho fililuneˈmu nehago Lomu gimi bomagihi kabaˈani bo Yelusale hepatoga sipi luba nehabe lite lu emigo kehaliˈehina.
32 Kehelito anaˈasi ai gimi bo lugaˈa hiti to kabaˈanimagi hiti eneleˈmoto hololu luto li gehesa nehanalo eneleˈmago enali hololu lite li gehesa nehanalo limite nehetiˈahana. To boanaˈmagi yaˈma gimi bomagihi kabaˈani bo hiti to aiˈa gimi boˈa hiti be gelete Poluhi osahi haluneˈmu hanamo heˈmite faˈmene mineˈahana.
33 To gimi bomagihi kabaˈaniuba buto Poluhi nagaˈi emito seni nagaˈi loemotu sa gibo luto gimi bonaˈmagihi lu epito leˈmoˈehibe. To boanaˈmagihi ma luto enoloka habe: YaˈmaÌ bo kiˈafube? To hena huˈehibe? luto enoloka hoˈehina.
34 Enoloka hago enalitogati moneuba ai fato ka ligo ai fato ka ligo nehite enubugu fite lubamofihi hapaˈa mekehelise nohuto gimi bona amuya nopogu leˈmete bilo luto bonaˈa ya lu epiˈehina.
35-36 Enali leˈmete bite to nohi haka tiluneˈmu nehago asaga bonaˈi enemegeˈi bite ho fililo lite enipakafa nehite hekele lite neligo yanaˈmu gimi bomagi Poluhi nu nekite leˈmo saga hite biˈahabe.

Polu luba hiluneˈmu nehanaˈamagihi kaga lu epiˈehina

37 To ana gimi bomagihi amuya nopogu leˈmete tiluneˈmu nehago Polu yaˈma kaba bomo ma luto lu emiˈehina: Nani ka mone lu kimiluna bati hifiye? Ya ligo kaba bouba loka hoˈehina: Giliki ka kehaliˈahapihe?
38 Kai yaˈma Iyipi bo nohapihe? YaˈmaÌ Iyipi bo gimi boˈa 4,000 ka hepatoga eneleˈmoto buto gamanimagihi luba hiluneˈmu nehite eneleˈmoto buˈehina bo kai yaˈma nohapihe?
39 To Polu ma luto lu emiˈehina: Nani Yuta bo Silisia kapogu Tasasi hepato olopa nohi hepato yanugu itoˈnifu neketoˈehina. Nani yaˈma li gehesa nehanaˈamagihi kaga lu epiluna bati huto niˈifihe?
40 Gimi bomagihi kaba bo: Alubo luto, ligo Polu hakalo minoto yahaˈa li saga higo to enali kaga legeˈnago ai Hibulu nogoguti ma luloto lu epiˈehina:

22

1 Lenali afoʻnigi nogonaʻnigi nalaluʻnigitase. Kagaʻnimofihi hapaʻa lu
lepilunagi keheliʻehilo.
2 Polu ya luto yaʻma Yuta bonaʻmofihi nogoguti lu noepigo enali ka mone
hiti melise mineʻahabe. To ai ma luto lu epiʻehina:
3 Nani Yuta bonaʻi nohube. Meya Silisia kapogu Tasasi hepatoga itoʻnifu
analoʻi neketoʻehina. Yalo ma Yelusale hepatoga neleʻmete ago sukulu tito
to yaʻma babafi bo giʻa Gamelieli nelepito minago yaʻma tatatigihi monoʻi
keya kaʻani keheliya ito yaʻma hapaʻagu keheli amuya huto hofa toʻohuna
yabe. To lenali yatai hiʻahana suhi huto nani ana huto hulata minoto
Huʻmamofitogaamuyamolotominoʻohuna.
4 Nani yaʻma Yesuhi kapogu meleʻahanaʻamagihi enegene mane huto
enohoʻohube. Yana bonaʻmo hiti anaʻmo hiti nagaʻi epito kalabusi nonugu
eneleʻmoto fitu foʻohuna.
5 Yaʻma mamufa gilata bo, sipi bo to mono kanisole bonaʻi hiti enali
asagaʻi yaʻma hapaʻni koyapa ya huto niʻigo maʻnaka nolibe keheliʻahabe.
Enali fayahi keyeʻahanana nimiloto noho lifilago buto Tamasiko hepato
buto Yuta laluʻanifihi epiloto ana hepato Yesuhi kaga kehelise bonaʻi nagaʻi
epito seni nagaʻi sa gi epoloto Yelusale hepatoga eneleʻmoto oto osahi
epilabe luto buʻohuna yabe.

Polu komopaʻa i gelehe huʻehina ka lu epiʻehina

6 To yana kanaʻa kapo moloto nobuto Tamasiko hepatoga nehetilubeʻmu
nohugo fuligahaʻagu kokulumaluguti mone fanahuba nanitoga besa besa
loʻehina.
7-8 Ya nolago nani melugu limito nokago nogoʻa moneuba lu nimiʻehina:
Solio, Solio. Kai henabe luto nohoba nohoba nohane? luto ligo kehelitoʻni:
Kibina boʻnimaka kiyiʻagabe? loka hago: Nani Nasalete bo, Yesu nohube.
Noholatanamoya nohube, luto luʻehina.
9 To enali nani hiti buʻohuta bonaʻmagi yaʻma fana besa loʻehinana be
gete to ka lu nimiʻehina nogoʻamofihi mekeheliʻahabe.
10 To nani loka hoʻehina: Kibina boʻnio, nani hena hilube, lugo Sipi
Bouba lu nimiʻehina: Ho tito Tamasiko nohi hepalugu tiletogo kaika hila-
tanamofihi Huʻmau kaga molo ketoʻehinaʻa asagaʻi lu hokolo hu ketalabe.
11 To nani yaʻma fana toseʻauba nubugu figo bu pisi ligo nohugo
nalaluʻnifu enali nayahi lite neleʻmete bago Tamasiko hepatoga ne-
hetiʻohune.
12 To bo mone monoʻi megeʻi malalata bomo, aiʻa giʻa Ananiasi yabe ai
kumu asaga Yuta bonaʻmagi fokehi nelina bo ai anaga minoʻehina.
13 To ai oto nanitoga lebato ho tito minoloto luʻehina: Solio, nalaluʻniga
kubu bati hino, ligo nani anaʻasi bu go bati huto aimo bu goʻohuna.
14 To ai ma lu nimiʻehina: Huʻmau, tatatigihi kibinauba kaikamo keleʻmo
ho tibe. Kai kaʻa kehelito megeʻi malalane luto to aiʻa hetofa agoya hu
emiʻehina bo Yesuhi bu goloto to ai bagaʻaluguti nogoʻa kehelilane luto
keleʻmo ho tiʻehina yabe.
15 To yaʻma bo kumu bu goʻahata hiti keheliʻahata hiti asagaʻna kai tili
tele huto buloto yege yege bonaʻi yanana lu epilane luto ai moloʻehibe.
16 To yatai henaʻmu geba huto nominane? Ho tito buto Yesuhi giʻalo
holoto foipanaka heʻmito nagamiʻi folobo.

Polu ka lamanaʻa fegutoga bonaʻi lu yege hoseʻnaʻamofihi Huʻmau ka
moloʻehina

17-18 To yalo nani Yelusale hepatoga akuˈi oloto sipi mono nonugu tito nunumu huto bamuˈi bu nogoto Yesu kaga lu nonimigo bu goˈohube. Nubu bu go saga hugo ma lu nimiˈehina: Kai meˈme huto Yelusale hepatogati heˈmito bufa hubo. Yaˈma hepato bonaˈi nani kumu kaga lu yege hoseˈnaˈa keheli heˈmilanagihe.
19 Ya luto ligo nani ma luto lu emiˈohube: Kibina Boˈnise, koyapa nani asaga fato fato mono nonugu tito agoya hu kimiˈahanamagihi eneleˈmoto nagaˈi epito to segi osahi epito minoˈohuna yaˈma enali keheli bati hiˈahana.
20 To kai kumu kaga lu epise bo, Sitifeni efa kosatu afiliˈahana haluneˈmu nehago nani yanaga minoto halana bomofihi kataˈani kaba huto to golahi limito filifa huˈehinaˈa bati suhi nehabe luloto minoˈohuna yaˈma enali kehеliˈahabe.
21 To ya lu emugo ai: Mana hepatogati heˈmito bufa hubo. Nani fegutoga bonaˈiloga fatoˈi koho lifilubeˈmu nohube, luto Sipi Bo ya lu nimiˈehina yabe.
22 Polu ya luto beto hu epologo kehelite mineˈahabe. To ai yaˈma fegutoga bonaˈmagi kumu ka noligo anaˈasi enali nogo sipi melete ma liˈahana: Ana bomo ho filibo. Metoga mefilise minalina bati mehibe. Ho filibo.
23 To enali ya lite yafege gete sipi nogo melete enipakafa hite kataˈani li botala ite heˈmite mumusopa getete ifo muya heˈmilago nebite nehago,
24 Lomu gimi bonaˈmagihi kabaˈaniuba bonaˈa lu epiˈehina: Poluhi uleˈale nonugu leˈmete tilo. Segi osahi emilenogo yaˈma Yuta bonaˈmagi ai kumu hekele lilata ho filibo litemofihi lu hokolo hu letalibe luto luˈehina.
25 Ya luto lu epigo gimi bomagi leˈmete bite nonugu tite sa gi etago Polu mone kaba bo yanugu ho tiˈehinamofihi loka hoˈehina: Nani Lomu bonaˈi nohunagi foipanaˈni niˈifi meniˈibe henabe ka foya meliˈahago osahi nimilatagihe?
26-27 Ya ligo ana kaba bouba yaˈma ka kehelito buto sipi kaba boˈa nohinalo lu emiˈehina: Yaˈma bo Lomu bo nohinagi kai hena hu etalubeˈmu nohane? ya ligo ana sipi kaba bouba Polu nohinaga buto ma loka hoˈehina: Kai lu nimibo. Kai Lomu bonaˈi nohapihe? Oˈyo luto Polu luˈehina.
28 Ke, nani yaˈma sipi efapoloti heˈmito Lomu bonaˈi lolo huˈohunaˈa mina fiˈohube luto ligo Polu kaˈalo nonaˈa lu emiˈehina: Nani yaˈma Lomu bonaˈi neketeˈahana yabe.
29 Ya luto noligo osahi emiluneˈmu nehana bonaˈmagi meleˈisi aitogati heˈmite topa heˈahana. To yaˈma sipi kaba bouba Poluhi seni nagatu sa giˈehinagi to aiˈa Lomu bo nohube luˈehinagi yanaˈmu kehelito koli huˈehibe.

Polu kanisole bo enubulo kaga Yuta bonaˈi lu hokolo hu epiˈehina

30 Yaˈma gimi bonaˈmagihi kaba bouba Yuta bonaˈmagi Polu kumu henana fisa iˈahanamofihi hapaˈa kehelilubeˈmu nohuto etekaˈa Poluhi seni nagaˈi giˈahanaˈa li heˈmilo luto bonaˈa lu epigo li heˈmiˈahana. Yaloˈi yaˈma kaba bouba sipi mono noto kaba bonaˈi hiti to mono kanisole bonaˈi hiti li nupa hilete minalo luto kaga moloˈehina. Ya hago ai Poluhi leˈmoto buto enogobisalo ho tilubeˈmu heˈmi etoˈehina.

23

1 Polu kanisolemagi enubugu bu go fiya iˈohuto ma luto lu epiˈehina: Nalaluˈnimagita. Nani anaˈina mone li sibina mehuse Huˈmamofihi buˈalo kapo molomofaˈna huto nugufaˈnigu laga higo minomo tito tito yatai hiti ana nohube.

2 Ya luto noligo sipi mono noto kaba bo Ananiasi ai Poluhi bufalo nehana
bonaˈi kaga nolina baga i gofa halo luto lu epiˈehina.
3 Ya ligo Polu lu emiˈehina: Kai helegu'i gupisaˈalo fayahi geˈahana suhi
huto nohane. Huˈmau kai kabaga i gofa halinamo niˈibe. Kai yalo nohuto
keya kauba luˈehinaˈa huto naniˈi kagaˈni loko nohataya ana keya ka kaika
li gofa naniˈi nahalo luto enogoˈna nobine.
4 Ya noligo Poluhi metoga nehana bonaˈmagi ma lite lu emiˈahana: Kai
Huˈmamofihi sipi mono boˈamofihi ka bati mehinaˈa lu etoˈahane.
5 Polu kaˈanilo nonaˈa luˈehina: Nalaluˈnigita ai sipi mono bo nohibe luto
nani mekeheliˈohube. Mono kauba ma luto lulata nohina: Kai bonakamagi
kaba boˈanimofihi kaga foipaˈa melu etobo.
6 To lugaˈa kanisole bo Satusi yagi to lugaˈa kanisole Felosi yagi hite Polu
bu enogoloto ai kehe ito ma luto lu epiˈehina: Nalaluˈnigita. Nani afoˈnifu
Felosi bo nohigo naniˈni hiti ana huto Felosi bo nohube. Nani bonaˈi fililete
akuˈi ho tilana kagaˈa lu noepuna ana kagamuˈi lite lenali yatai ka foya neli
netabe.
7 Ai ya luto lulago anaˈasilo meleˈisi Felosi bonaˈi hiti to Satusi bonaˈi hiti
kenasabo bi lumala hilete loko hiˈahana.
8 Henaˈmugope Satusi bonaˈmagi bonaˈi filiˈahanaguti akuˈi ho metilabe
nelite to agelo hiti fele hite menehabe nelago to Felosi bonaˈmagi yanana
niˈibe lite kehelilata nehanaˈmu yabe.
9 Enali akehelilete kehe kehe inanauba sipi higo kenasabo bigo keya
ka enelepise bo Felosi nagaluguti lugaˈa ho tilete ka epekite ma lite
liˈahana: Lali ma bouba anaˈina mone li sibina huˈehinamofihi kaga hapaˈa
mekehelune.
10 Kenasabo binanauba napa huloto luba huse huse hago gimi bomag-
ihi kabaˈaniuba Poluhi yahi luga luga lite li gepe hilanaˈmu yabe luto
keheliˈehina. Ai ya huloto gimi boˈa bona folagahaˈaniguti limite Poluhi
leˈmo saga hite gimi bomagihi uleˈale nohaˈanigu leˈmete bite malalabe luto
enoho lifiˈehina.
11 Ana folugu'i Sipi Bouba Poluhi metoga ho tito nohuto ma luto lu
emiˈehina: Kai koli mehuto amuya kekesa molobo. To koyapaˈi ma Yelusale
hepato nani kumu kaga amuya moloto lu epiˈahata suhi Lomu hepato buto
ana huloto lu epibo.

Poluhi ho fililune lite Yuta bonaˈmagi ka lu keheliˈahana

12 Etekaˈa Yuta bonaˈi li nupa hite ka lu keheliˈahana. Ya hite nehite,
noseˈna mo sito minoto Poluhi ho fililototi nalune lite enogolagalo enayahi
tiˈahana.
13 Yaˈmana kaga lu kehelina bonaˈi li nupa huto 40 magihi yabe.
14 Ya lilete enali mono noto kaba bo hiti olopa bonaˈi hiti nehanalo bite
ma lite lu epiˈahana: Lali noseˈna mo sito nohuto Poluhi ho fililotigo yabe
luto logolagalo layahi ti baga iloto noone.
15 Ya nohutagi yatai lenali hiti kanisole bonaˈi hiti Poluhi leˈmete limite
limilo lite Lomu gamani bomofitoga kaga malalo. To ai oloto kaga hapaˈa
akuˈi lu bati huto lu limilibe lite miˈi malalo. Lali kofohi moloto kapogu gimi
giˈohuto ho fililutaˈmu yabe.
16 Ya lite nelago Poluhi etaliˈafihi panaˈauba akeheliloto gimi bomagihi
uleˈale nonugu buto Poluhi lu emiˈehina.
17 Ya ligo Polu gimi bo mone kehe ito ma luto lu emiˈehina: Ma neheya
kola panaˈuba kaga mone lito oˈehinagi kai leˈmoto buto gimi bomagihi
kabaˈanimofihi emitogo ana kaga lu emilibe.

18 Ya luto ligo ana gimi bouba ana panaˈi leˈmoto buto gimi bomagihi kabaˈani nohinalo ho tiloto lu emiˈehina: Ma panaˈuba kaga kaiˈi lu kimilibe luto Polu nagalugu nohina bouba naniˈi noloka hago leˈmoto noobe.
19 Ana kaba bouba ana panaˈi yato lito leˈmo sugunaluga buloto loka hoˈehina: Kai hena ka lu nimilubeˈmu oˈahane?
20 Ya ligo neheya kola panaˈuba lu emiˈehina: Enali Yuta bonaˈmagi kaiˈi ete koloka hete Poluhi leˈmete kanisole bonatoga limilune lite liˈahabe. To kanisolemagi Polu luˈehina hapaˈa moneˈa hiti keheli bati hilune nelabe lite ete gimiˈi malalune liˈahabe.
21 Ya liˈahanagi kai kaˈanilo mekehelibo. Henaˈmugope? Aiˈi ho fililune lite lugaˈa bonaˈi 40 magihi kapogu kofohi moloto gimi gilune liˈahabe. To enali yatai kai oˈyo lilapi lite kegeba hite ka lilata ka kehelilubeˈmu nehabe.
22 Ya luto ligo gimi bo kabaˈaniuba ana panaˈi ma luto amuya kaga lu emito ekesa bito ho lifiˈehina: Yaˈmana kaga nani oto lu huto hu emiˈohube luto mone bomofihi lu meemibo.

Gamani bo Felikiu to Poluhi leˈmete biˈahana

23 Ya huloto gimi bomagihi kabaˈaniuba loe gimi bole kehe iloto ma luto lu etimiˈehina: Gimi bo 200 yamagi eneleˈmo loloba nehite hosi yaga gupisalo bo 70 yamagi neeneleˈmete to hiso bo 200 yamagi eneleˈmete utehi sininugu Sisalia hepato bilabe.
24 Lenali Polu minoto bilina hosi yaga lugaˈa neli etete kaba hu bati hi etete leˈmo bati hite sipi gamani bo Felikitoga leˈmete bilo.
25 Yana bouba fayahi mone ma luto ka go buˈehina:
26 Gamani bo Felikio. Nohapihe? Nani Kolotiasiu Lisiasiu yaˈma fayahi nogo ketobe.
27 Enali Yuta bonaˈmagi mana bo yato lilete ho fililuneˈmu nehana nani ai kaˈa kehеliˈohuna ai Lomu bo nohigo nani hiti gimi bo lugaˈa hiti olototi leˈmo buto biˈohune.
28 Enali henabe lite fisa nei etafi luto nani kehelilubeˈmu ana bo leˈmoto enali kanisoleˈanilo limiˈohube.
29 To ai ana bouba ho filiseˈnafi nagalugu leˈmo molose suhi huto anaˈina mone li sibina mehuˈehigo nani bu goˈohube. Enali Yuta bonaˈi keya kaˈanilo kaga li sibina huˈehibe lite fisa ite lokasigo heˈahabe.
30 Enali yaˈmana bo ho fililune lite suguna kaga mone liˈahana yatai huto nohigo keheliloto ˈni kaitoga meleˈisi ho nofulube. To enali fisa neina bonaˈmagi kai kubuloko lu huto hite yanaˈmu luto fisa noune lite lu kiminogo kehelilane.
31 Ya luto fayahi go epina hiti gimi bomagi lilete kaˈa liyafa hite Poluhi leˈmete folguˈi Atipatili hepato biˈahana.
32 Etekaˈa melugu kapo malana gimi bomagi akuˈi i behe hite kapoguti neago hosi yaga gupisalo minete bana bomagi leˈmete moneka hepato biˈahana.
33 Enali Poluhi Sisalia hepato leˈmete bilete ai hiti faya hiti gamani bomofihi emiˈahana.
34 To gamani bouba ana fayahi leka soloto: Kai hiya kegiˈa bo nohane luto Poluhi loka hoˈehina. Ya higo: Nani Silisia bo nohube luto Polu lu emiˈehina.
35 Ya ligo gamani bouba lu emiˈehina: Enali kifisa neina bonaˈi henetilenogo kai kagaka kehelilube. Ya luto luloto Helotihi gamani nonugu nagalugu heˈmi etete gimi bomagi kaba hu etalo luˈehina yabe.

24

Yuta bo olopaˈamagi Poluhi fisa iˈahana

1 To nayahi mone kegi'a su hago kana minelete sipi mono noto kaba bo
Ananiasi yagi Yuta olopa bona'i luga'a hiti to enali kaga'ani li nupa huto
lulata nohina bo gi'a Tetalasi hiti Sisalia hepato bi'ahana. Ya hilete Poluhi
fisa ite ka foya li etalune'mu hana kaga sipi gamani bo Felikihi bulo henetite
lu emi'ahana.
2 Ya hilago sipi gamani bouba Poluhi kehe igo aolago Tetalasiu ma luto
hapi fito fisa i'ehina: Nigihiti bo, Felikio. Kai hetofana huto kaba hu
letanogo luba mehuse fulunaguti nominota yabe. Kai bati huto kekesagu
fe lina bomaka asaga'na koyapa'i metigu sibina hu'ehinamofihi lali naga-
timagihi le'mo bati hilo luto lu epi'ahata yabe.
3 Ya'mu luto lali komopatigu laga gofa nolebesigo kaitoga lusina huto
kofokehi holata nohune.
4 Ya hu'ehina yatama kana kele'mo molo lalugi kai kiginaga fi limito
hupamone kagati kehelilane luto koloka nohone.
5 Lali ya'ma bo bu gota ai kegeiyo bo nohibe. Ai asaga kapoga hepato
hepato Yuta bona'i hiti kenasabo bi enohomofa'na huto ka noepekina bo
nohibe. To ai Nasalene naga'mofihi kaba bo'a nohibe.
6 Ai huto mono nohati sipi'a li kolo talube'mu nohigo yato li'ohune. To
laliti keya katimofihi mege'i moloto ka foya li etalune'mu hu'ohune.
7 Ya nohunogo gimi bo kaba'ani Lisiasiu oto amuya moloto layanuguti
lebesilito le'mo buto bi'ehibe.
8 To enali ka foya li etalune lilana bona'i kai kubulo ete lilabe lu'ehibe. To
kaika ya'mana bo loka holotoka asaga kaga lali fisa noutamofihi kehelilane
ya luto Tetalasiu lu'ehina.
9 To Yuta bona'magi hiti anagu heleke melete Tetalasihi he'mete Poluhi
fisa ite ma lite li'ahana: Asaga kaga ma'naka luto nolibe.

Polu Felikihi bulo kaga lu hokolo hu'ehina

10 To sipi gamani bouba Poluhi kaga lilibe luto bugu egago Polu ma luto
ka'anilo nana'a lu'ehina: Kai babu kufu minoto ma meto bona'magi ka'ani
loko hulata nohata bomaka lubuto nani kaga'ni negelonaguti lu hokolo
hilube'mu nohube.
11 Kai enoloka hatita kaga ma luto kehelitita'mu yabe. Nani yata'isi
nayahi luga luga su hoto nigigusagati loemo heleko malago kana ma'asi
su hago Yelusale hepatoga tito Hu'mamofihi agoya hu emilube'mu nohugo
kehelilane.
12 To nani Yuta bona'i hiti enali sipi mono nonugu kenasabo bi enohola to
bona'i kaga li nupa hite lu keheli fa keheli hite hepalugufi to mono nonugu
nehago enubunepa nougo enali bu menege'ahabe.
13 To enali yatai ya'mana kaga nifisa neina ka hapa'a mone lu hokolo hite
ya kamu'i fisa noune lite lu mekimilana'mu yabe.
14 Ya hu'ehina ya'mana ka nani lu huto huto lu kimilube. Enali faga
lite nifisa neina Kapolo mege'i moloto'ni tatatigi Hu'ma'anifu agoya hu
noemuna yabe. To nani ana huto Mosehi keya kagu ge'ahana hiti to kaga
lu yege holata bomagi bukugu ge'ahana kaga hiti silaga'na keheli mana
nohuna yabe.
15 To Hu'mau ana'ina mone li huto hilube lu'ehinamofihi enali'ani geba
hite nehago nani ana huto keheli komopa'nigu molo'ohuto geba nohube.
To bona'i sibina'afi to mana'afi fili'ahanagati Hu'mau aku'i enele'mo ho
tilina'mu ya'ma geba nohube.
16 Ya'mu luto asaga yupahi Hu'mamofihi bulofi to boana'magi enubulofi
foipana mone li huto hu lalugi luto komopa'ni bati suhi huto minalube'mu
keheli amuya moloto minolata nohuna.

17 To nani Yelusale hepatoti heˈmito buto fato hepatoga kufu kana
nominonati aku anaga moni efahi lito buto nani bonaˈni epila to kuguhi
gola hilubeˈmu buˈohuna.
18 Ya hilubeˈmu nohuto keya kauba luˈehinamofihi megeˈi moloto nani
nugufaˈni okala hilube luto sipi mono nonugu tito nohugo enali be
negeˈahana. To babu boanaˈi nani hiti moneka meminago to lugaˈa
bonaˈmagi luba kaga meliˈahana.
19 To ya hina lugaˈa Yuta bonaˈi Esia kegiˈati ete nayato liˈahana. To enali
yaˈmana bomagi enalitoga kaga mone niˈigo nifisa ite nayato liˈehitemo kai
kubulo malo ete ka foya li netalabe.
20 To enali mehiˈehinogomo ma nehana bomagi koyapaˈi nani kanisole
enubulo neleˈmo ho tigo foipana liˈohunamofihi lu huto hugo ke-
heliˈehitemo lu kimilabe.
21 Nani nekesa nokeheluna koyapaˈi folagahaˈanigu ho tiˈohuto kaga
moneˈisi ma luto kehe iˈohube: FiliˈahanabonaˈiHuˈmau akuˈienele ˈmo
ho tilinaˈmu yabe lutoˈni luˈohuna. Yaˈmanakagahapaˈamukehelito li
pili koˈohunanaˈmu lenali lenubulo nifisa neibe luto yana kaga nani lu
epiˈohube luto Polu luˈehina yabe.
22 Ya ligo Felikiu ka lamanaˈa hapaˈa bonaˈmagi Yesuhi kapoˈagu melete
minela nehana hapaˈani keheli bati huˈehinaˈa ai kaga lu laga huloto ma
luˈehina: Anasi yabe. Alihi gimi bomagihi kabaˈani Lisiasiu olenogo lenali
kagatini lu niminogo loko hilube.
23 To Felikiu gimi bo moneˈmofihi Poluhi nagalugu leˈmoto buto heˈmi
etoˈohuto lugaˈa kanagu fegutoga leˈmo heˈmitogo yegelota nohinogo
laluˈagi noseˈnafi guketefi heˈmete emiluneˈmu nehinogomo kai oˈe luto
laga mehu epolobo luto Felikiu lu emiˈehina yabe.

Felikiu Poluhi naga nonugu kufu loe kana heˈmi etoˈehina

24 LugaˈakanabulagoFelikiulihaˈaTulusilauYutanagalugu aˈihiti
leˈmoto oˈehina. To Felikiu Poluhi kehe igo ago Yesu Kilisitotoga agoya hu
emito minoseˈnamofihi kaga ligo keheli keheli huto minoˈehina.
25 Ya huˈehina Poluhi kagauba bati huto minosemofihi hapaˈafi to bonaˈi
enaliˈani enugufaˈani kaba hu bati husemofi to alihi HuˈmaukafoyaLi
letalinamofihi kanaˈamu lu emiˈehina. Ya ligo Felikihi lesaˈa ligo Poluhi
lu emiˈehina: Kai bufa hubo. Nani akuˈi mone yupahi kehe ilunagi buto
nohubo.
26 Ana kanaˈalo ekesa kehelito Polu efahi lugaˈa nonimitogoˈni gulu ho
etalube luto ligo yaˈmu asaga yupahi kehe igo ago etali kaga lilata hiˈahaˈina
yabe.
27 To yaˈma bo, Felikiu ai Yuta bonaˈmagi nani kumu laga lebesina bo
nohibe lilabe ya luto enalitoga mololoto Poluhi naga nonugu heˈmi etago
minoˈehina. Yalo loe kufu kanaˈa bulago Felikiu ana hepaˈmofihi kaba huse
liliˈna heˈmito buto ana gamani liliˈna mone lilubeˈmu buˈehina. YaloˈifatO
kaba bo moneˈmofihi giˈa Posiasi Fesitasiu yaˈma Sisalia hepato nehetito
minoˈehina.

25

Sisau Lomu kibina bouba kaˈni kehelilibe luto Polu kehe iˈehina

1 Analo Fesitasiu loegi monegi yupahi mino koloto alihi Yelusale hepatoga
buˈehina yabe.

2 Ya higo analo mono noto kaba bonaʻi hiti to Yuta olopa bonaʻi hiti
aitoga bite Polu kumu amuya melete fisa ite ma lite Fesitasihi buka tite lu
emiʻahana:
3 Kai bati huto leheʻmoto Poluhi ho lifitogo Yelusale hepatoga eno. To
henaʻmugope, enali kapoga kofohi melete gimi giʻehite ho fililune'mu
nehite yabe.
4 To Fesitasiu kaʻanilo nonaʻa lu epiʻehina: Polu nagalugu Sisalia nohinagi
nani hupamone kanasi nohuto anaga biluna'mu yabe.
5 Ya hiluna'mu yagi olopa botini enele'mo he'minogo nani hiti limite ana
bouba anaʻina mone li sibina huʻehifi fisa ilabe.
6 Fesitasiu lugaʻa kana nesiʻa enali hiti minoloto Sisalia buʻehina. Ekaʻa
ka foya lilata nonugu tito minoloto Poluhi le'mete tilo luto enoho lifiʻehina.
7 Ya higo Poluhi le'mete tilago Yuta bonaʻi Yelusale hepatoti
limiʻahanamagi le'mo bego hilete kaga fato fatoʻi lu etete fisa iʻahana
to ka hapaʻa mone ya kagaʻmu yabe lite lu hokolo mehiʻahana.
8 Ya hago Polu gufaʻa li buto bito kaʻanilo nonaʻa ma luto lu epiʻehina:
Nani Yuta bonaʻmagi Keya kaʻani li gofa hola to sipi mono nohi li sibina hula
to Lomu sipi gamanimofihi kaga lu sibina hula mehuʻohube luto luʻehina.
9 Ya ligo Fesitasiu Yuta bonaʻmagi bati bo yabe lite nofokehi halabe luto
ekesa keheliloto enalitoga moloto Poluhi loka hoʻehina: Yaʻma kifisa neina
kaga Yelusale hepato meʻanimoya anaga tito nani nubulo ho titogo ka foya
li ketalabe luto nokehelipihe?
10 Ya luto loka hago Polu kaʻalo nonaʻa lu emiʻehina: Nani nifisa ise
hepaʻi niʻinalo sipi Lomu gamani bomofihi bulo maga ho tiʻohube. To nani
Yuta bonatoga nani foipana mone li huto mehuʻohunaya kaika akeheli bati
huʻahana.
11 To nani foipana lito niʻifi to filise suhi luto anaʻina mone li sibina
huʻehinogoʻnimo ya bati hite noho fililabe. To enali nifisa neina kamofihi
hapaʻa meniʻinogomo bo moneuba nayato lito meepilinaʻmu yabe. Nani
sipi gihiti bo Sisahi kehe inogoʻni kagaʻni kehelilinaʻmu yabe luto Polu lu
emiʻehina.
12 Ya luto ligo Fesitasiu kanisole bonaʻa hiti ka lu kehelilete Poluhi ma luto
lu emiʻehina: Kai sipi gamani bo Sisau kagaʻni kehelilibe latagi kai bati huto
Sisahi bulo buto ho tilane.

Fesitasiu Polu kumu Agilipahi loka hoʻehina

13 Alihi kanagu kibina bo Agilipa hiti to lihaʻa Benisi hiti Fesitasihi Sisalia
hepato ete be tigiʻahaʻina.
14 Etali nesiʻa kana ana hepato minelaʻigo Fesitasiu Poluhi kagaʻmu kibina
bomofihi lu emiʻehina: Bo mone maga Felikiu naga nonugu heʻmi etoʻehina
nohibe.
15 To nani Yelusale hepato buʻohugo Yuta mono nohi kaba hulata bonaʻi
hiti to olopa bonaʻmagi hiti yaʻmana bomofihi kagaʻa lu nimite fisa ite ho
filibo lite nogoʻna biʻahana yabe.
16 Ya lago nani kaʻanilo nonaʻa ma luto luʻohuna: Lali Lomu bonaʻmagita
hapatiya bo moneʻmofihi faʻmene fisa ilata menohune. Bo moneʻmofitoga
kaga niʻigomo yataʻa ka foya lu epololata bomofihi bulo ho tigo lali geba
huʻohunogo ana bouba kaga fisa neinamofihi keheli bati hulata nohibe.
17 Ya hilete enali maga moneka naniʻni hiti nehetito nani yatama kana
meminoʻohube. Ekaʻa ka foya lilata nonugu nani minolotoʻni ana bo
leʻmete tilo luto enoho lifiʻohube.

18 Enali kaga fisa neina bonaʻi ho tiʻahanaya to enali anaʻina foipana
li huto huʻehina mone niʻina lu huto hilafi luto keheluna enali lu huto
mehiʻahana yabe.
19 Enali mono kamuʻi lite ka emekila to bo mone filiʻehinamofihi giʻa Yesu
akuʻi ho tito nohibe luto Polu nolina kamuʻi hiti yabe.
20 To nani yaʻmana kagalo nekesa yigi yigi huna hapaʻa keheli bati
mehutoʻni ma luto loka hoʻohuna: Kai Yelusale bitogo nani kagaka ke-
heliluna bati hutofihe?
21 Ya lugo Polu kagaʻnilo nonaʻa luʻehina: Nani nagalugu nohinogoʻni
alihi sipi gihiti bo Sisau kagaʻni kehelilinaʻmu yabe. Ya ligo nagalugu bite
heʻmi etenogo nohinogo alihi kanaʻagu Sisatoga ho lifilube.
22 Ya luto ligo Agilipau Fesitasihi ma luto lu emiʻehina: Naniʻni yaʻma
bomofihi kagaʻa kehelilunaʻmu yabe luʻehina. Ya ligo Fesitasiu yago etehi
kaga keheli etalane luto luʻehina yabe.
23 Ya ligo kelete etekaʻa Agilipaugo Benisiugo etali gukete hekolo bati hite
be gete heʻmite hilete eʻahaʻina. Etali ana hepato gimi bo hiti to olopa bonaʻi
hiti tutuma nonugu tite minelete Fesitasiu Poluhi leʻmete tilo luto kehe igo
leʻmete tiʻahana.
24 Ya hilago Fesitasiu luʻehina: Kigibina bo, Agilipao, to asaga bonaʻi malo
lali hiti nehanamagita lenali yaʻma bo bu galo. Asaga Yuta boanaʻi Yelusale
nehanamagifi to maga nehanamagi hiti enali aiʻi nani bulo fisa iʻahana. To
enali sipi kehe ite ai meminalinaʻmu yabe lite ho filibo liʻahana.
25 To nani ma bo bu goʻohuna ai fililinaʻa li huto mehuʻehibe. To aiʻa sipi
gihiti bo Sisau kagaʻni kehelilibe luto luʻehigo nani ho lifinogoʻni bilibe luto
nekesa yigiʻohuna yabe.
26 To ailuguti kaga bati hinaʻa sipi gamani bomofitoga fayahi genogoʻni
bilinaʻa meliʻohuna. Yaʻmu luto kigibina bo Agilipao, kai kubulo hiti enali
enubulo hiti yaʻma bo leʻmoto noobe. Lali asagaʻi kaga keheli bati hulototi
nani alihi ka hapaʻa lito mone fayahi galube.
27 To nani nagalugu nohina bo moneʻmofihi fisa ite kaga liʻahanaʻa
fayanugu megose ho lifinogoʻni bilinaya bati mehilinaʻmu yabe luto yaʻma
Fesitasiu luloto luʻehina.

26

Polu Agilipaha bulo kaʻa lu hokolo huʻehina

1 Ya luto ligo Agilipau Poluhi ma luto lu emiʻehina: Kai nani nubulo
kagaka alubo. Ya ligo Polu yahaʻa li saga huloto ma luto lu epiʻehina:
2 Kibina bo Agilipao. Yatai kai kubulo kagaʻni lu hokolo huto negelo
bito lu kimilubeʻmu nohube. To enali Yuta bonaʻmagi nifisa neina kaga lu
kimilunaʻmu yabe.
3 To Yuta bonaʻmagi hapaʻani hiti to enali enoloka helata nehanamofihi
kai keheliya iʻahane. To nalaluʻniga kai kagaʻnilo koseleʻi mekehenogo
kehelito minobo.
4 Asaga Yuta bonaʻmagi nani koyapaʻi neheya bo minoʻohunamofihi
hapaʻni akeheli su heʻahabe. To nani meʻnigu minolotoʻni alihi Yelusale
hepato bula ola huto minoʻohunamofihi hapaʻni akeheliʻahabe.
5 Enali naniʻi koyapaʻi keheli neteʻehitemo lu hokolo hu kimilabe. Nani
koyapaʻi yataʻa Felosi bonaʻmagihi hapaʻani lito minoʻohuna yaʻmana suhi
keheliʻahafi fulu huto meniʻibe. Ai asaga mono katimofihi hapaʻa hoto
niʻibe, lite lu kimilabe.

6 To nani yatai maga ho tiˈohugo nifisa ite ka foya neniminamofihi hapaˈa
ma huto niˈibe. Koyapaˈi Huˈmau tatatigihi kaga molo epoloˈehinamofihi
manaˈa huto hilibe lutoˈni nani geba huˈohube.
7 Enali nayahi luga luga su hoto nigigusagati loemo heleko malago naga-
timagi utehi etehi Huˈmamofitoga nunumu nama lite minete komopaˈani
aitoga amuya melete emite ananamofihi nogo geba hite mineˈahana yabe.
To kibina boˈnimaka, naniˈni hiti ananaˈmu luto komopaˈni emito geba
huˈohunanaˈmu lite Yuta bonaˈmagi yatai nifisa neibe.
8 To lenali Yuta bonaˈi henabe lite Huˈmau filiˈahana bonaˈi eneleˈmo ho
metilibe lite lenegekesa nekehelibe?
9 Koyapaˈi naniˈni asaga suhi li huto huto Yesu Nasalete bomofihi giˈa li
melugu malalube luto asaga negekesa kehеliˈohuna yabe.
10 To nani yaˈmana suhi Yelusale hepalugu ali huto huˈohube. Mono noto
kaba bonaˈmagitogati kaga liloto'ni Huˈmamofihi bonaˈa babu lito nagalugu
eneleˈmo mologo alihi enoho nefiligomo nani bati hite nugufagu laga hina
suhi nehabe lulata huˈohuna yabe.
11 Nani babu yupahi Yuta bonaˈmagi li nupa hite minelata nehana
nonugu posa gito enayato lito naga osatu enibi yigiloto Yesutoga komopaˈani
neemina heˈmilafi luto nagaˈi epiˈohuna. Enali kumu luto nani nitaluga
logo bilata higo fato fato hepato fotoˈi nehanalo enegene mane ito enoholata
huˈohuna yabe.

Polu Kilisitohi bonaˈa lolo huˈehina kaga lu hokolo huˈehina

12 Yaˈmana suhi hilube luto mono noto kaba hulata bomagi buto ana suhi
li huto hubo lite noho lifigo Tamasiko hepalugu tiˈohuna.
13 Kibina boˈnimaka, fuligaha kanalo nani kapo moloto notugo koku-
lumaguti fana mehenauba yege hoto limito naniˈni hiti to nemegeˈi melete
bana bonaˈi hiti nohutalo lusina huto fi besa loˈehina yabe.
14 Ya higo lali asagaˈi melugu limito ko gehesa hulototi nani nogo mone
ma luto Hibulu nogoguti ligo kehеliˈohube: Solio, Solio. Kai hena hibe luto
naniˈi negene mane ito nonahane? Kosa kosaˈnamofihi kigigusatuˈi noita
kaika kugufakagu limo fito kugufamofihi gabu foya noemine.
15 Ya luto ligo ana nogomofihi kaˈalo nonaˈa nani ma luto luˈohuna: Sipi
Boˈni, kai kiyiˈagabe? Ya luto Sipi Bouba luˈehina: Nani Yesuita negene
mane ito nonahata bomofita nolube.
16 Ya nohunagi kai ho tito ho ti fefe lubo. Kai kele kele panaˈni lolo huto
yatai kubulo huˈehinana hiti to alihi kubulo hilinanamofihi lugaˈa bonatoga
lu yege halane luto nani kaitoga kubulo huˈohube.
17 Isilaeli bonaˈi hiti to fegutoga bonaˈi hiti enali folagahaˈanigu koho
lifinogoˈni bita bonatogati nani keleˈmo kubuto biluna'mu yabe.
18 To kai enubuˈani li gili gili huto metepunaguti fana mehenagu eneleˈmo
nomoloto Sataha amuyaˈaguti Huˈmamofihi kapoˈagu eneleˈmo malalane.
Ya hitogo enali komopaˈani nanitoga niminogo foipanaˈani kele li epelenogo
Huˈmau eneleˈmo eto higo nehana bonaˈmagi folagahaˈanigu hepaˈani
lilabe.

Polu mono foya liˈehinamofihi kagaˈa Agilipahi lu emiˈehina

19 Kibina bo, Agilipao. Nani yaˈma luto kokulumaguti nubulo hinamofihi
kaˈa pelesa meiˈohube.
20 Nani yataˈa hapi fito Tamasiko hepaˈalugu bonaˈi lu epiloto'ni alihi
Yelusale bonaˈi lu epiloto to asaga Yutia kegiˈa hepaˈi niˈinalo niˈinalo
lu epimofaˈna huloto'ni to ana huto fegutoga bonaˈi hiti ma luto lu
yege ho epiˈohuna: Lenali foipa fato fato suhi nehanamofihi heˈmi su

helete Huʻmamofitoga i behe hite bilete hetofa sunogo hite bonaʻi enubulo minalanauba manaʻa huto hilibe.
21 Nani yaʻmana suhi hunanaʻmu lite Yuta bonaʻmagi mono nonuguti nayato lite noho fililune'mu hiʻahana yabe.
22 Ya hana yaʻmana kanaʻagu Huʻmau nehe'molata higo minoʻohuna. Yaʻmu luto nani maga ho tiʻohuto bonaʻi lagasoʻafi to napaʻafi mone'ago hite nehanamagi enubulo nani kagaʻni lu noepube. Ma noluna kagaya koyapaʻi kaga lu yege hose bomagi hiti Moseu hiti huto hilibe lite liʻahanaʻa nani ana huto lu noepube.
23 Ai Mesiau gabu foya lito fililoto ai yataʻa kohe to letoto kene keliguti akuʻi ho tilinaʻmu yabe. Ai Yuta boti hiti fegutoga bonaʻi hiti yaʻma lubuto bise'namofi hiti mino fana toto minosemofihi kagaʻa lu yege ho epilinaʻmu yabe lite liʻahabe luto Polu luʻehina yabe.
24 Polu ya luto kaga noligo Fesitasiu bunepa ito amuya kaga ma luto lu emiʻehina: Poluo. Kai negi nohane. Kehelise'nakauba kekesagu bai toto kele'mo negi nonago negi kaga nolane.
25 Ya ligo Polu kagaʻalo nonaʻa ma luto lu emiʻehina: Sipi bo, Fesitasio. Nani negi nagi menoʻohube. Nani nekesaʻni niʻigo maʻnaka luto nolube.
26 To kibina bo, Agilipao. Kai yaʻmanana asagaʻi keheliya iʻahataʻmu luto nani koli mehuse amuya moloto kaga lu nokumube. To yaʻmanana fala kito sugunaluga huto mehuʻehinagi kai asagaʻi yege yegeʻi huto hu su hoʻehinana akeheli bati huʻahane.
27 Kibina bo, Agilipao. Koyapaʻi ka lu yege holata bomagi liʻahana kaga keheliʻahata niʻifihe? Nani nekesa nokeheluna kai akeheliʻehilataʻmu yabe.
28 Ya ligo Agilipau ma luto Poluhi lu emiʻehina: Yatai hupamone kanaʻasilo naniʻi Kilisitohi bo nele'mo lolo hilube luto kai nokehelipihe?
29 Ya ligo Polu ma luto luʻehina: Hupamone kanafi yatama kanafi ya bati huto niʻibe. Ya huʻehina nani nunumuʻni Huʻmamofitoga ma luto niʻibe: Kaika hiti to asaga bonaʻi yatai malo kagaʻni nekehelinamagita nani suhi lolo hilabe luto nokehelube. Ya huʻehina ma seni nagaʻi lenalitoga meminalibe luto nokehelube.
30-31 Polu ya luto lulago yaʻma kibina bouba gamani bonaʻa hiti to Benisi hiti ho tilete nonuguti fegutoga limite ma lite lu kehe liʻahana: Yaʻma bomofihi ho filila to nagalugu leʻmo molola hilutana mone li huto mehuʻehibe.
32 Ya hilete Agilipau Fesitasihi ma luto lu emiʻehina: Yaʻma bouba Lomu gihiti bo Sisa kaʻni kehelilibe luto kehe meitita lali gulu ho etonogo bititaʻmu yabe.

27

Polu botigu tito Lomu melugu buʻehina

1 Botigu tito Itali hepalugu bilune lite enali lu bati hilago Poluhi hiti to lugaʻa nagalugu nehana bonaʻi hiti Yuliasiu Lomu gimi bomagihi kabaʻani ai yaʻma sipi gihiti bomofihi luba bonaʻamagi yabe lite enigi helata hanam-agihi enayanuga biʻahana.
2 Boti mone Esia hege nagamilugu bilubeʻmu Atalamiti hepatoti nohinagu lali buto tiloto nobuto anagu Alisitaka, Tesalonika metogati Masetonia hepato bo nohigo moneka buʻohuta yabe.
3 Ya huloto etekaʻa Sitoni hepato neheti'ohuta. Yaʻma gimi bonaʻi kabaʻani Yuliasiu Poluhi leʻmo laga hutoʻa ai laluʻagita ete be tigite anaʻinaʻamu muhi nobilina emilo luto lu epiʻehina.

4 Yaloti ho tito nobunogo habahuba losopagati boti li kose'na hina'mu
luto Saipalasi nagamilugu me'mo ti'ehinalo kegi'a habahi menolina sopaga
i molo i molo huto bu'ohuta yabe.
5 To Silisia hiti Pamifilia hiti hege nagami mupa'a i gofa hoto Lisia kegi'a
Maila hepato neheti'ohuta.
6 Ya hepatoti gimi bomagihi kaba'aniuba boti Alekasatilia hepatoti Itali
metoga bilube'mu nohinagu lele'mo molo'ehina yabe.
7 Hege nagami'i nobiligo habahuba hiti lito luna higo botiuba fulu fulu
huto bigo ya humo nobunogo loe lugufa kana'a li he'munogo kosele
kasele gofa loholago alihi Naitasi hepa'mofihi mula kegi'a neheti'ohuta.
To habahuba felele mehuse'na higo ana kegi'a bu yatama mehuse Kiliti
nagamilugu me'mo ti'ehinalo ni'ina kegi'a habahi melinaloga boti li moloto
Salomone Nekisa be ligito bu'ohuta yabe.
8 Hege nagami'uba bilito gofana'a higo kapo bilutana'mu huloto hege
nagami beleha'aga boti li molo li molo huto Enubuto Bilata Hisa yabe lite
gi'a helata nehana Lasia hepa lebato neheti'ohuta yabe.
9 Ana hepatoga babu kana minonogo hege nagami'i babu lito bililoto
muyagu tigo ya'mu luto kapo mebiluta suhi higo analoko nohunogo Yuta
bona'magihi sipi yupapo foipana'ani kele li'ehina yupahi alebe ligi'ehina.
Ya higo Polu ma luto logo go epolo'ehina:
10 Ma bose, hege nagami'i lusina huto biliba biliba huloto asaga fe'no
hiti boti hiti ho fi tenogo bona lugufa he'mi su haluta suhi nohigo nani bu
nogobe.
11 Ya lina kaga gimi bo kaba'aniuba mekehelise boti afo'afu yagi to botilo
nolina bo yagi etali la'ina kaga'atiti loko keheli bati huto mino'ehina yabe.
12 Boti melelata nehana hisalo yasi yupahi bati huto meminose hepa'i
ni'inago hege nagamilugu boti li moloto babeyafa huto Finikisi hepato
nehetiluta bati hilifi lite babu bona'magi li baga i'ahana. Boti melelata
nehana hise Kiliti ni'ina ai layahi yoga'aga bu hu nomoloto si'a layahi
lamaga'aga hu molo'ehinago yalo bati huto yasi kana'alo minalupi lite
li'ahana yabe.

Hege nagamilugu sipi habafahi li'ehina

13 To yofo kegi'ati fulu fulu yasi ligo enali li'ahana suhi hilune'mu hilete
botiguti ketana he'migo hege nagamilugu limito ni'ina li bilite botigu li
melelete Kiliti beletoga boti li mele li mele hite bilune'mu hi'ahana.
14 Ya nehago ana'asilo mele'isi yege notina kegi'ati sipi habafahi lito
nagamilugu me'mo ti'ehinanagati limi'ehina.
15 Ya huloto boti oto ana habahuba li kule kule higo ana habahi ilaga
huto mebiluta'a higo ya hunipa ya hunipa huloto he'munogo ana habahuba
fa'mene lele'moto bu'ehina yabe.
16 Layahi soga'a kegi'a Kota lagaso me'i ti'ehinanamofihi be ligito nobuto
habafaha nohi nesi'a limi'ehina. Ya higo kapo bilutana'mu huloto sipi
botimofihi lagaso boti'atu le'mo buto bi'ohuta yabe.
17 Enali lagaso boti kefefe hilago hehe hilete sipi botimofihi sopa'aga
nagatu'i amuya melete gi ule'ale hi'ahana. Libia hege nagami beletoga
buto kehelugu fi pota gilupi lite enelesa'ani gofa ligo koli bena hilete sipi
botimofihi habafaha noha'a li koyofo hilago habahuba ai'a enele'moto
bu'ehina.
18 Italuga logo bina habahuba amuya moloto liba liba higo eteka'a sipi
botigu ni'ina fe'nohi ga ilegete nagamilugu li he'mi mele mele hilete,

19 ologoˈa sipi botimofihi nasana asagaˈi enayatu lite nagamilugu heˈmi meleˈahana yabe.
20 Ya hilago babu kanaˈagu yege okabaˈa sonofiˈi okabaˈa hiti bu megoˈohuta yabe. YaˈmaA kokulumagu sopopotu fi hekini loˈehinagi biluna kapoˈa bu megoˈohune. To sipi habafapogo babu lito liba liba huto minoˈehina yabe. Ya higo lugufati lubuto bito meminaluta supo nohibe luto kehelune.
21 Babu kanaˈagu noseˈna mo site minago Polu folagahaˈanigu ho tiloto ma luto lu epiˈehina: Ma bomagita, lenali koyapaˈi nani lu lepuna kaga liyafa hite Kiliti hepaˈi heˈmite meatita yaˈma huto ketana li lugufalo memolola to babu feˈnohaˈani meminigila hititaˈmu yabe.
22 Ya huˈehinaya nani yatai lu nolepube, lenali lenugufatinigu fulu bati hino. HenaˈmugopeA bo mone meminigilina ma botigo li sibina huto minigilinaˈmu yabe.
23 Nani HuˈmamofihiA laluˈafita nohutoˈni asaga yupahi komopaˈni aitogago emito minolata nohuna bo nohube. YaˈmuA luto yatai folaguˈi HuˈmamofihiA ageloˈauba nani nemetoga ho tiˈohuto ma luto lu nimiˈehina:
24 Poluo, kai kelesa melinogo koli mehuse. YaˈmaA sipi bo, Sisahi bulo buto ho tilanaˈmu yabe. To kai kehelibo. Asaga bonaˈi ma sipi botigu nehana enaliˈi HuˈmauA kaiˈi akimiˈehibe.
25 Ya luto luˈehinagi nalaluˈnigita lenali asagaˈi lenelesa melinogo koli mehilo. HenaˈmugopeA HuˈmauA lu nimiˈehinaˈa huto hilinaˈmu yabe luto nani komopaˈni aitoga emito nohube.
26 YaˈmuA luto lali hololu luto butoti meˈi tiˈehinana mone niˈilinaga minose gilune.

27 To nayahi luga luga su holoto nigigusagati loegi loegi hele ko malana yagi folaguˈi botiuba Metitelia hege nagami folagahaˈagu haya koloto buˈehina. Ya nohigo folugu kana folaga talaga nohigo botilo kaba bomagi botiuba hege nagamilugu meˈi mone niˈina lebato nobigo be geˈahana.
28 Ya hilete enali nagato sipi gelaˈa hitiˈna naga ilete nagami hefunugu heˈmi etago limilete bu gana ana hefuhi supa noto emaguˈna minago nesi kanaˈa minoka hilete akuˈi ana suhi hite bu gana nesiˈasi sebaya toka huˈehigo be geˈahana.
29 Botiti efatoga buto ibe tele bibe hilifi lite enelesaˈani gofa ligo yaˈmu lite yatama nagaˈi loegi loegilo ketaˈa hitiˈna naga ila ila hilete botimofihi megesaˈagati heˈmigo hefunugu limilago goˈi meleˈisi lilibe lite numuna hiˈahana.
30 Ya nehago botigu liliˈna lite humofaˈna hilata nehana bomagi i fenene hite koli hilune lite lagaso boti hefunugu heˈmigo limilago babeyafa suhi lite sipi boti golagaˈagati nagato ketaˈa hitiˈna naga inogo hefunugu limilina suhi hila ya hila hite akili akili mineˈahana yabe.
31 Ya nehago Polu bu enogoloto gimi kaba bomofihi to bonaˈa hiti ma luto lu epiˈehina: Enali botigu kaba hite humofaˈna hilata nehana bomagi ma sipi botigu meminalana lenali lenugufatini li lenubuto mebilanaˈmu yabe.
32 Polu ya luto lu epigo gimi bomagi sipi botilo naga iˈahana nagaˈi ho laga hu heˈmigo boti nagami mupaˈalo buˈehina.

33 GoˈiA alilubeˈmu go kulu kulu notigo noseˈna mo site minana bonaˈi noseˈna lugaˈa nalo luto Polu ma luto enogoˈna biˈehina: Lenali 14 yegegu habafahi su halifi lite geba geba hite minete ana kanaˈagu noseˈna mo site menose mineˈahabe.

34 Yaˈmu luto nalaluˈnigita lenogoˈna nobunagi noseˈna no lenubuna hete yalo lenali bati hilabe. To latahatinigu okatini moneˈisi i tegiloto fenene mehilinaˈmu yabe.
35 Polu ya luto luloto beleti noseˈna lito asaga enali enubulo Huˈmamofitoga fokehi ho emito nunumu huloto li pata sito nalubeˈmu huˈehina.
36 To enali kaˈa keheli emite enugufagu laga higo enali silagaˈi noseˈna no baga iˈahana.
37 To botigu asagaˈi minoˈohuta asagaˈi leka soto li nupa huto bu gota 276 bonaˈi minoˈohuta yabe.
38 Asaga bonaˈi noseˈna no baga ilete alihaˈa legeya noseˈna lugaˈa botigu meleˈahana hege nagamilugu heˈmilago bi bi hilago boti keta mehuse huˈehina yabe.

Boti tele tulu biˈehina

39 Botigu kaba hite humofaˈna hilata nehana bomagi etehi goˈi noligo ya huto hege nagami beletoga nootagi lite bu go bati mehiˈahana. To benebehi niˈinalo sibilipa homo mololata nohina niˈinago analo bati hilifi boti li bego hilune liˈahana yabe.
40 Ya lilete nagaˈi moneto ketana naga ilete heˈmigo hefunugu limito boti li tokolo huˈehina ho hepulu tu heˈmigo hefunugu nolimigo moneko kumu ana botimofihi leˈmo fotogo hago nobina nagaˈi gulu ho heˈmiˈahana. Ya hilete botimofihi golagaˈagati habafaha nohaˈa li putu tago habafahuba enubulogago eneleˈmo tufoto nobigo hege nagami kehetoga be gelete biˈahana yabe.
41 Ya hana ana botiˈaniuba efato buto tiloto ilepa hoto uleˈale huˈehina. To hege nagamiˈuba amuya bilito tito huto botimofihi anaˈinaˈa mone li gofa hoˈehina yabe.
42 Yaˈmu lite ana botigu minana nagalugu bonaˈi koli mefeleˈehinogo enoho fili su halune lite gimi bomagi liˈahana.
43 Ya hago gimi bomagi kabaˈaniuba Poluhi leˈmo buto bito heˈmalubeˈmu ekesa keheliloto lenali enoho mefililo luto laga hu epoloˈehina. To asaga bonaˈi nagamilugu nogosa ite kehеliˈahanaˈa nukuma nete kehetoga kohe tete bilo, luto enoho lifiˈehina.
44 To lugaˈa bonaˈi botilo li pili kete nehinogo itebe gili nehinaˈalo liˈehinogo hege nagamiˈuba leleˈmoto kehetoga bilibe luˈehina. Ana suhi hilete asaga bonaˈi asagaˈi bati hite kehetoga bu baga iˈahana yabe.

28

Polu Molita hepato minoˈehina

1 Lali asagaˈi bati huto kehetoga buloto keheluta ana hege nagamilugu tiˈehina metoga nehetutamofihi giˈa Molita yabe lite giˈa heˈahana yabe.
2 Yaˈmana hepato boanaˈmagi hetofana hite leleˈmo bati hiˈahana. To koˈi ilubeˈmu nohigo yasi higo logo gelete asagaˈi leleˈmete ana logolo laba hulago lota huˈohuta yabe.
3 Polu musa logo mone sa giloto moloto lito logogu heˈmigago ana logo sagu osifaˈi mone nohinati logouba mukoho ligo fi gene toto limito Poluhi yanugu foloˈehina.
4 Ana osifaˈuba Poluhi yahaˈalo heni kofigo ana hepato bonaˈmagi be gelete ai lu emigo ai lu emigo ma lite liˈahana: Ma bomagita manauba bo mone ho filiˈehilina niˈibe. Ai hege nagamilugu mefilinana nohibe. Ya hina bebe sana sipi felemouba minoba minoba mehilibe luto kehеliˈehibe.

5 Ya nelago Polu ana osifaˈmo li fiki higo logogu buto lo filigo to ana
osifaˈuba Poluhi yahaˈa mone heni getefe mehoˈehina yabe.
6 To Poluhi yahaˈa lupe lupe bilifi lila to meleˈisi limito melugu kalifi
lite buluˈi helete yatama kana minana sibina mone mehuˈehina. Ya higo
enali enekesa akuˈi yigi fato melelete ma lite liˈahana: Ai felemo suhi mone
fatoˈmofihi nohibe.
7 YaˈmanaÌ nagamilugu tiˈehina meˈi kibina bo moneˈmofihi giˈa Pubil-
iasi yabe luto minoˈehina bomofihi ai meˈalo yabe. YaˈmanaÌ bouba ai
nohaˈaluga leleˈmoto buto hetofana huto kaba hu letago ai nonugu nohi
loegi monegi koˈohuta yabe.
8 YaˈmanaÌ kanaˈalo Pubiliasihi afoˈafihi besigo siˈalugati bila to gufaˈa
mukoho akoho ligo koloto minoˈehina. Polu ana bo aitoga buloto gufaˈalo
yahi lito nunumu hu etago besiseˈnaˈa su ho etoˈehina.
9 Ai ya huto ye kolago babu bonaˈi ana tiˈehina metoga enebesigo
mineˈahananamagi Polutoga ago ai ana huto eneleˈmo ye ko su hoˈehina
yabe.
10 YaˈmuÌ lite enali hetofana hite leleˈmo bati hiˈahana. Alihi ana
nagamilugu tiˈehina meˈmofihi hepaˈi heˈmito bilineˈmu nohunogo
noseˈnati su hoˈehina nonaˈa babu lite botigu li bai te leteˈahana yabe.

Polu Lomu hepato nehetiˈehina

11 YaˈmanaÌ nagamilugu tiˈehina meˈmo ikahi loegi monegi minoloto alihi
boti mone sipi habafahi lina kanaˈalo oto mana tiˈehina melugu niˈina
botigu tilenogo leleˈmoto buˈehina. To yaˈmanaÌ boti Alekasatilia hepatoti
yabe. To ana botimofihi sopaˈaga giˈa Felemofihi PanaˈaÌ Loemaleˈi Yabe lite
fayahi geˈahana.
12 To lali Sailakuyu nohi hepato nehetilototi ana hepato yege loegi monegi
minoˈohuta.
13 To ana hepaˈi heˈmiloto lali i bego huto Legiu nohi hepato nehetito nohi
moneˈisi koloto etekaˈa yofo kegiˈati habahuba li hapi fito botiti hago loe
yupahi bulago lali Puteoli hepato nehetiˈohuta yabe.
14 YaˈmanaÌ hepato HuˈmamofitogaÌ komopaˈani emite neminana bonaˈi
bu enogonogo ana bonaˈmagi lali hiti salele mone minete bilabe lite leleˈmo
meleˈahana. To ya huloto Lomu hepato oˈohuta yabe.
15 To Lomu hepato ligibo lagabomagi ya hite neabe lite lali kumu lanaˈa
akeheliˈahana. To enali laliˈi legeba hite eba eba hite Apiasi Maketi hepato
Kalina Nohi Loegi Monegi niˈinalo nehetilete laliˈi lebe tigiˈahana. Ya hago
Polu bu enogoloto gufaˈagu laga gofa higo HuˈmamofihiÌ gelo bi emiˈehina
yabe.

Polu Lomu hepato mono ka lu yege hoˈehina

16 Lomu hepato nehetulenogo Poluhi aiˈasigo gimi bo moneuba kaba hu
etenogo minalibe luto Lomu gamani bouba luˈehina yabe.
17 Alihi nohi loegi monegi koloto Polu ana hepato Yuta kaba bonaˈi
kehe i tulu huˈehina. Ana bonaˈi enali ete li nupa hilago ma luto lu
epiˈehina: Nigibo nagabose. Lali bonati eneleˈmo sibina hula to tatatigito-
gati lilata nohuta suhati mone li sibina mehuˈohunamo niˈinamo Yelusale
hepalugu nagalugu neleˈme melelete Lomu bonaˈmagi enayanugu neleˈmo
meleˈahabe.
18 Enali Lomu gamanimagi ka foya nimite kagaˈni kehelina nani ka foipaˈa
lu sibina mehuˈohugo noho fililana kagaˈmu sa sa hana meniˈigo heˈmi
netalanaˈmu yabe.

19 To nani bona'nimagihi enifisa mei'ohunamo ni'inaya Yuta bona'magi
ya'mana kaga pelesa ibe. Ya'mu luto kapomu'i sa sa huloto Sisau gihiti bo
sipi'auba kaga'ni kehelilibe luto kehe i'ohube.
20 To ya'ma kagasi'mu luto lenali'i kehe i nupa huto lu nolepube. Nani
lenali'i bu lenogoto kaga lu lepilube luto yabe. To asaga lali Isilaeli
bona'magita geba nohutanamofihi ya'ma Hu'mau le'mo ho ti'ehina bo,
Mesiahi nani komopa'ni emito nohuto geba nohube. Ya'mana'mu luto ma
seni naga'uba yatai nayanugu ma ina i'ehibe.
21 Ya luto ligo enali ma lite lu emi'ahana: Kai kumu lite Yutia kegi'ati
fayahi mone gete lu melimi'ahabe. To Yutia kegi'ati bonati mone'amagi ete
kai kumu ya huto hu'ehibe lite to sibina hu'ehibe lite yana kaga mone lu
melimi'ahabe.
22 Ya hu'ehina kai kabagakaguti lu hokolo huto lu limilata kaga lali
kehelilune. Hena'mugope asaga boana'magi enabagaguti kehelutamo ya
hite ya'ma naga'magi loko hite fato nehabe lite kaga foipa'a lana'asigo
nokeheluta yabe.
23 To enali kana mone melelete ana kana'alo babu bona'i ete Polu nohina
nonugu li nupa hi'ahana. Etehi hapi fito Polu kaga hapa hapa'a lu epiba
lu epiba huto nohigo buto yege limi foloto sinihi gi'ehina. To ai ana huto
Hu'mamofihi Kapo'amu kaga'a le'mo bati huto lu epi'ehina. To ai kaga
koyapa'i lu huto huse bomagi hiti to Moseu hiti fayahi keye'ahanamofihi lu
yege ho epi'ehina. To ya'ma kaga'atu enele'mo amuya moloto komopa'ani
li keta mehuse hinogo Yesutoga komopa'ani emite minalabe luto lu'ehina
yabe.
24 Luga'a bona'magi ya luto lu epina kaga keheli komopa'anigu nemalago
to luga'amagi keheliya kalesa hi'ahana yabe.
25 Enali'ani fato fato enegekesa yigilete bula ola hilune'mu nehago Polu
kaga mone ma luto lu epi'ehina: Tatatifihi Aisaiyahi kaga lu yege holata
bomofihi bagalo Sikalafu'uba ma'naka luto ma luto lu emi'ehina yabe:
26 Ya'ma boana'magitoga kai buto
ma luto lu epibo:
Lenali kaga'a keheli kehelilanaya
ana kagamofihi hapa'a
keheli hokolo mehilana'mu yabe.
Lenali bu goba bu goba hilanaya
ana bu galanamofihi hapa'a
mekehelilana'mu yabe.
Ya luto lu epibo.
To hena'mube?
27 Ya'ma boana'magi
komopa'ani hekini loto ni'igo
enegekesa'aniuba kaga kehelilina'mu
kosele'a nohago
enali enegekesa'ani
i hekini lete nehabe.
To henabe lutobe?
Enali enubu'anigu bu gete kehelite
to enegekesagu kaga binogo kehelite
to komopa'anigu
nani kaga keheli fe lite hilete'ani
komopa'ani i gelehe hite
nanitoga elenogomo

enele'mo bati hiluna'mu yabe.
Ya hu epalalunaya
enali'i anana hu lalibe lite
enubu fili kete,
enegekesa hekini lete,
to komopa'ani i sepa ite nehanagihe.
Hu'mau ya luto lu'ehina yabe.

28 To Polu mone kaga hiti lu epi'ehina: Yatai nani Hu'mau enubuto bilata kaga'a lu nimi'ohuto fegutoga bona'i nehanalo noho lifi'ehinagi enali ana ka lamana'a kehelilune'mu nehabe.

29 Polu kaga alu epi su holago Yuta bona'i bula ola hi'ahana. Enali'ani bite ai bugu figo ai bugu figo hite kenasabo bibu bibu hi'ahana yabe.

30 Polu ai'a mina fi'ehina nonugu kufu loemo minoto boana'i aitoga elata hana koyone kaga lu epito enebe tigito enele'mo hu'ehina.

31 Ai Hu'mamofihi kapo'amofihi kaga'a lu yege ho epito Sipi Bo Yesu Kilisitohi kaga'a enelepito amuya kaga lu epilata higo bo moneuba kaga'a mone i laga mehu'ehigo Polu anaga mino'ehina yabe.

ROMU
Polu koyoto epiˈehina fayahi

1 Nani Poluita, Yesu Kilisitohi koko panaˈa nohuto ma fayahi nogobe.
Koyapaˈi Huˈmau nani kumu kehe ito neleˈmo ho tito ka lamanaˈa lu yege
hobo luto lu nimiˈehina yabe.
2 Koyapaˈi Huˈmau kaga lu huto hulata bonaˈmagihi yaˈma hetofa ka
lamanaˈa molo epigo to ana kaga mono bukugu fayahi geˈahana yabe.
3 Huˈmamofihi panaˈa lali Sipi Boti Yesu Kilisito yabe luto ai kumu yaˈma
hetofa ka lamanaˈa niˈinagihe. Ai Tebitihi nagatogati oˈehinaˈa lusi bo
nohibe.
4 Ai filiˈehinogo aku Huˈmau filiˈehinaguti leˈmo ho tiˈehina to sipi
amuyaˈa hiti minoˈehina. Yanaˈmu ai Huˈmamofihi lusi panaˈa nohibe luto
hapaˈa hetofana niˈigo lali bu goloto keheliˈohuta yabe.
5 To Huˈmau Yesu kumu ai koko panaˈni nohane luto lu nimito neleˈmo ho
tiˈehina. Henaˈmube? Nani asaga melugu bonaˈi kagaˈa lu epinogomo ka
kehelite komopaˈani Huˈmamofitoga mele emite minalabe luto yaˈma noho
lifito ana liliˈna sipiˈa nimiˈehina.
6 YaˈmaA lenali Lomu hepato bonaˈi hiti ka lamanaˈa lu lepise nehanana
yaˈma Huˈmau lenalimo kehe igo Yesu Kilisitohi megeˈi meleˈahanaya.
7 YaˈmuB luto nani fayahi lenalitoga asaga Lomu bonaˈi Huˈmau komopaˈa
lepito to nani yagapanaˈi nehabe luˈehinalo nogobe. Ai Huˈmau afotifu
to Sipi Boti Yesu Kilisitohi fulunaˈa hiti lenheˈmoseˈnaˈa hiti lenalitoga
mineno.

Foke ka luˈehina

8 YataˈaC nani lenali kumu Huˈmamofitoga gelo nohube. Henaˈmube?
Asaga hepatoga nobunogo noto noto bonaˈmagi lenali Yesu Kilisito megeˈi
nemalanamuˈi yaˈma kaga liba liba nehana yagi akehelito gelo nobube.
9 Nani Huˈmamofihi panaˈamu yaˈma hetofa ka lamanaˈa lu yege hoba
hoba nohube lutoˈni yaˈmana lusiga noluta Huˈmau ai keheli bati huˈehina.
MaˈnakaD luto nani asaga yupahi ete hiti ute hiti lenali kumu Huˈmamofitoga
nunumu nohugo ana huto ai keheliˈehina yabe.
10 To nani ma hepato nominoto lenalitoga bilubeˈmu nohuto
Huˈmamofihi loka henogo ai lu laga mehinogo kapo moloto lenali nehanalo
biluna ˈmu yabe.
11 Nani yaˈma huto bu lenagaluna sipi lagaˈni nonebesibe. Nani mono ka
moneˈa hiti lepilenogo amuya melete minalabe luto bilubeˈmu nokehelube.
12 To yaˈma huto hapaˈa ma niˈibe. Buloto ˈni lenheˈmenogo lenali
ana hite neheˈmalabe. Naniˈni Yesu kumu keheli uleˈale nohunauba
lenheˈmalibe. To lenali keheli uleˈale nehanauba neheˈmenogo huto
minalune.
13 Nalaluˈnigitabe, keheli fe lilo. Babu yupahi lenalitoga buto lenebe
ligilubeˈmu nohugomo fato liliˈnauba neleˈmo mololata nohibe. Nani
nekesa kehelito fegutoga bonaˈi Huˈmamofihi kagaˈalo megeˈi meleˈahana
suhi luto lenali ana hite megeˈi malalabe luto yaˈma nebesiˈehina.
14 To nani melugu bonaˈi asagaˈnamofihi nonaˈa suhi huto epilube.
Henaˈmube? Ka keheli bati hiˈahana bonaˈi hiti ka mekehelise bonaˈi hiti
to sipi hepatoga neminana bonaˈi hiti kifigu neminana bonaˈi asagaˈi enaliˈi
ka lamanaˈa lu epiluta to enheˈmaluta yaˈma nani liliˈnaˈni niˈibe.

15 Ya'mu nani Hu'mamofihi ka lamana'a lenali Lomu hepatoga neminana
bonatoga lu lepilube'mu nohugo sipi laga nebesigo ana foya lilube luto
amuya molo'ohube.

Hetofa ka lamana'a amuya kaga nina

16 Hetofa ka lamana'a keheli fe lu'ohunogo nelesa'ni melu'ehibe.
Hu'mamofihi kaga'a amuya ka hiti ninauba bona'magi Yesutoga ko-
mopa'ani nemalanamagihi asaga'i ya'ma enubuto bilina'mu yabe. Ana
kagauba Yuta bonatoga kohe toto buloto yalo fegutoga bonatoga buto
enele'mo bati hilina'mu yabe.
17 To ya'ma hetofa ka lamana'auba foipa bona'i Hu'mamofihi bu'alo
enele'mo bati hilina ya'ma lelepi'ehina yabe. Hapa'a henana ni'ibe? Yata'a
hiti to aliha'a hiti bona'magi Yesutoga komopa'ani emite nehago enele'mo
bati hilina. Ya'ma ka lamana'a hapa ni'ibe. To koyapa'i mono bukugu
fayahi ge'ahana ma ni'ibe: *Bona'i moneuba Hu'mamofitoga keheli ule'ale
huto agoya hu emigo, ya'ma bomofihi Hu'mau bebe sose bo nohibe luto mino
kosaba huse'na emilina'mu yabe.*

Asaga bona'magi Hu'mamofihi enemegesa hu emi'ahana

18 To bona'magi enali foipa faipana'ani babu lite liba liba nehite to
hetofa kaga'a fala kite to hetofa kapo hekini lalibe. Hu'mau ya'ma foipana
nasanamofihi bu goto sipi enipakafa halinamofihi ya'ma kokulumaluguti
limi'ehina abu go'ohune.
19 Bona'magi Hu'mamofihi hapa'amu enali komopa'anitu akeheli bati
hi'ahana. Hu'mau ai'a hetofa hapa'a huto'i enelepi'ehibe. Ya higo enali
Hu'mamofihi hetofa hapa'a akeheli'ahanamo aku'i enali foipana lilana
ya'mu Hu'mau osahi epilata nohibe.
20 Koyapa'i Hu'mau kokuluma'i hiti me'i hiti li huto hu'ehinafi ai fenene
huto nina hapa'afi to amuya'a minoba minoba huse'i hiti meha'a hiti abu go
huto hi'ahabe. To ya'ma hiya'a huto hu'ehibe? Enali ai'a lolo hu'ehinana bu
gete keheli'ahana. Enali Hu'ma nohifi menohibe lite ya menelabe. Ya'ma
ka meni'ibe.
21 Enali ai kumu keheli bati hite aku gi'a liyafa menehabe. Aitoga
enofokehi menelibe. Enekesa keheli sibina nehite negi nagi nete neminago
komopa'anigu metepu sipi'a gi'ehibe.
22 Enali keheli baga i'ohune lilata nehanaya faga faga lite negi nagi nete
mine'ahana yabe.
23 Enali ya'ma minoba minoba nohina bo, Hu'ma, ai'a gi'a liyafa mehite
to fokehi melilata nehabe. To mone enali'ani lolo hi'ahananamofihi ya'ma
liyafa hite kanipo nefibe. Ana'ina meha'a lolo hite yege nefibe. Bomofihi
meha'a yagi namamofihi meha'a yagi kafa'namamofihi meha'a yagi osifa
meha'a yagi efapotufi yafatufi lolo hilete lipite yege filata nehabe.
24 Ya nehago Hu'mau megesa hu epi'ehina. Ai nehanalo memino'ehigo
enekesa yigi'ahanamo foipana fato fato'i nehite to asaga hapa'ani kolota
kolota nehabe. Ya hananauba enugufa'ani li sibina fato fato'i nehabe.
25 Enali Hu'mamofi kumu lusi kaga keheli he'mite faga luse'nalo mege'i
malalana enali Hu'mamofihi agoya hu meemise ai'a lolo hu'ehinanalo lipite
nunumu nehana yabe. To Hu'ma aisigo lali lipito lofoke ka lu emuba lu
emuba hiluta ya ni'igi keheli'ohune. Ma'naka yabe.
26-27 To ya nehana'mu Hu'mau ana bona'i bu enogoloto enalitogati
he'mito megesa hu epi'ehina. Ya higo enali fato fato foipana'ani babu lite
nelibe. Enali alobole nehana suhi he'mite fato suhi nehana. Ana'magi enali

hapaˈani heˈmite foipa hapaˈamofihi megeˈi melete anaˈi fato fatoˈi moko liba liba hiˈahana. To bomagi ana hite anaˈmo heˈmite enipagu laga epesigo bonatoga bite moko nelibe. Ya hite, enugufaˈani leˈmo sibina hiˈahago yanaˈmu enali foipanaˈanimofihi nonaˈa lilabe.

28 Huˈmau ana bonaˈi yege yegeˈna enalitogati heˈmiˈehigo enali yaˈma Huˈmamofi kumu lusi kaga niˈina yaˈma mekehelite pelesa ite enegekesa kehеliˈahana fato fatoˈi yaˈma megeˈi nemalabe. Bati mehina supo hite neminabe.
29 Enali komopaˈanigu li sibinana foipana fato fatoˈi babu lite bai tete minabe. Enali feˈnohaˈani li moloba moloba nehite lalitisigo niˈinaga lite musufalo bomofihi meemiseˈna to kenasabo biseˈna to bomofihi yogo feˈnohaˈa bu gelete lilube liseˈna to enoho filiseˈna to luba hiseˈna to faga faga luseˈna to enipakafa hoto enemegeka luseˈna to bonaˈi mone kumu musi musi ka lilete faga luseˈna nehana yabe.
30 Enali folagahaˈanigu foipa ka ai lu emigo ai lu emigo minoseˈna to Huˈmamofitoga ipakafa hiseˈna to huli ka liseˈna to enugufa limo titi hiseˈna hiti to kugumalugu hutu hata hiseˈna to enali foipa enekesa yigiseˈna to itoˈanigihi afoˈanigihi kaga keheli heˈmiseˈna babu lito enalitoga minoˈehina yabe.
31 To enali moko lilata nehana. To enali enogolagalo enayahi tite kaga meleˈahana yamofihi heˈmite pelesa ilata nehana. To enaliˈani hetofana hu epelese meniˈigo to eniginaga mefilata nehabe.
32 To bonaˈi moneuba Huˈmamofihi keya ka megeˈi memalalinagi filiinaˈmu yabe lite nelana yaˈma keheli fiya iˈahana. Ana mono ka akeheliˈahanaya aku foipanaˈani hilata nehabe. To bonaˈi moneuba foipana li huto hinogo enali bu gelete bati huto yagi yana suhi hubo, lite lu emiˈahana yabe.

2

Huˈmau kaga loko hu epoloˈehina hapaˈa

1 Nalaluˈniga, kai ana bonaˈmagihi foipanaˈani samahi tito niˈinaya lagaˈni menebesibe luto ya nolapiye? To kai henabe luto ana bonaˈi enifisa ilata nohane? Kai ana huto foipana hulata menohapiye? Kai foipana hulata nohataya kaga meniˈibe. Kai ana suhi luto minalataya yaˈmu kubuyaka hino.
2 Huˈmamofihi hetofa hapaˈa akeheliˈohune. Bonaˈmagi ana foipana hilenogo Huˈmau osahi epilinaˈmu akeheliˈohune.
3 Kai kekesa yigito Huˈmau ya hite foipana huse bonaˈmagihi enifisa iloto halubeˈmu nohuto nani kumu bu gofaˈna faˈna huto mekehelilibe luto nolapiye? Kai hiti foipanaka nolita niˈigo henabe luto Huˈmau bu megalinaˈmu yabe?
4 Huˈmau bonaˈmagihi hetofa hu epalalina hiti eniginaga filata nohina hiti niˈinaˈmu kai oˈe luto kemegesa hu emito nominane ya huto niˈifihe? Huˈmau kai kumu kekeˈi nolu ketoto komopaˈa i gelehe hilibe luto noluna yamofihi kegeba huba huba nohinaya menokehelipi? Komopaka i gelehe huseˈnaka yamofihi geba huto yatama kana nominabe.
5 Kai komopaka uleˈale huto higo Huˈmamofihi kaga mekehelise nohatogo foipanaka munu munu suhi huto hilibe. Yaˈmuˈi Huˈmau ka foya malalina to kaga loko hilina yupahi noenogo ai bonaˈmagihi sipi enipakafa enohoto to kai hiti osahi kimilina yaˈma huto hilinagi bu galune.

6 Asaga bonaˈmagi fato fato suhi hilata nehanamofihi Huˈma guna ito minaˈa epi eto eto hilibe.
7 To bonaˈi lugaˈamagi Huˈmamofitoga agoya hu emite hetofana hiba hiba nehana to fana tose hepato bilaneˈmu nehite Huˈmau leleˈmo ho tilibe lite nelana mino kosaba huseˈnamofihi kapogu bilaneˈmu nehana enaliˈi Huˈmau eneleˈmo kosaba hilibe.
8 To bonaˈi lugaˈamagi enali anaˈinaˈanimu kaba hite fato bonaˈi meenaheˈmeteˈani ka lamanaˈamofihi keheli heˈmite foipa kapogu melelata nehago Huˈmau sipi ka epekito enipakafa enahalibe.
9 Ya hilina kanagu foipana lise bonaˈmagi asagaˈna sipi ketana lite enagabuˈi giloto yaˈma Yuta bonatoga kohe toto huto huloto yalo fegutoga bonatoga hiti huto anana hu epalalibe.
10 To Huˈmau asaga bebe sose bonaˈmagihi yaˈma Yuta bonatoga kohe toto yalo fegutoga bonatoga hiti fana toseˈna yagi eneleˈmo hofa toseˈna yagi to fulunaˈa yaˈma asagaˈna epilubeˈmu nohibe.
11 Huˈmau Yuta bonaˈi hiti fegutoga bonaˈi hiti buˈalo moneko babeyafa hiˈahago bu golata huto minoˈehibe.
12 To fegutoga bonaˈmagi Moseu koyoˈehina keya ka folagahaˈanigu meniˈigo ana ka mekeheliˈahana yaˈmu ana keya kauba kaba mehu epoloˈehina. Enali foipana lilete yabalugu limilanaˈmu yabe. To Yuta bonaˈmagi enali keya ka keheliˈahana. Enali foipana hilenogomo ana keya ka keheliˈahanamuˈi Huˈmau hapaˈani kehelito kagaˈani loko hilinaˈmu yabe.
13 Henaˈmube? Keya ka enegekesatu anasi keheliˈahanamagi yanauba eneleˈmo bati hilinamo meniˈibe. Keya ka kehelite hapaˈa megeˈi nemalana-magihi yaˈma Huˈmau eneleˈmo bati hilinamo niˈibe.
14 Ya huto niˈigo fegutoga bonaˈmagi enali keya ka mekeheliˈahana akuˈi megeˈi melenogomo keya kamofihi hapaˈa komopaˈanigu keheliˈahanamo niˈibe. Yaˈma Mosehi keya ka meniˈigo ana kamofihi hapaˈa komopaˈanigu keheligo keya kaˈani lolo nohibe.
15 To enali keya kauba ya hilo ya mehilo luto luˈehinamofihi hapaˈamu kehelite komopaˈanigu bati huseˈnafi sibina huseˈnafi yaˈma loe lae niˈina keheliˈahana. Ya hite enegekesa kehelite minelata nehago bu goˈohune.
16 To mone sipi yupahi Huˈmau ka foya molobo luto Yesuhi lu emilina kanagu ai bonaˈmagihi suguna ka lilatana to enegekesa kehelilatana ko-mopaˈanigu lolo hiˈahanamofihi lu hokolo hu epololoto kagaˈani loko hilibe. Yanaˈmu nani Yesuhi hetofa ka lamanaˈaluguti lu yege holata nohube.

Yuta bonaˈmagi Huˈmamofihi keya ka keheli fe nelana

17 To kaibe? Kai Yuta bo nohube nolapihe? Lali Yuta bonaˈi yaˈma keya ka keheli fe noluto yaˈmu lali lamana bonaˈi nohune lula Huˈmamofihi hapaˈa keheli bati nohune luto ya nolapihe?
18 To kai hetofana hiti foipana hiti niˈigo fuku luto foipana li heˈmito ya hilata niˈifihe? To kai Huˈmau laga besiˈehinaˈamofihi kehelito to keya kaluguti bebe sose hapaˈa kehelito hulata nohapihe?
19 Kai yananamofihi keheli bati hulata nohuto bu pisi luˈehina bo suhi huto hetofa kapo eneleˈmoto bilata to metepugu nomina bo libiˈa mone suhi huto fana to epololata nohapihe?
20 To kai babafi bo, keheli sibina huˈehina bonaˈmu kaga lu enelepito enaheˈmalapihe? To mone yagapanauba kaga mekehelise nominanaˈa suhi huto nohigo kai mono kaga lepilata nohapihe? Huˈmamofihi keya kaluguti

lamaˈnaka kaga hiti to keheli bati huseˈna kaga hiti yaˈma bai tago niˈibe luto lulata nohane.
21 Kai bonaˈi lugaˈamagihi mono ka enelepito nominobe lata nominolata yaˈma lusiga niˈinogomo henabe luto ana kaga megeˈi mololata menohane? Kai lu yege ho epololata: Gumina melibo, luto lu noepita akuˈi kai gumina nolipihe?
22 Aˈi gumina mefolobo luto lu epilata akuˈi kai aˈi gumina nofalapihe? To faga lugefa lagaˈni menebesibe luto lulata nohuto akuˈi ana lugefa nohaˈalugu tito feˈnohaˈafi efahaˈafi gumina nolipihe?
23 Kai Huˈmamofihi keya ka keheli bati huˈohune luto yalo ana kagaˈa megeˈi memalalatamo niˈinaya to Huˈmamofihi giˈa leˈmo melugu nomalane, ya huto niˈifihe?
24 Yananamofi kumu lite mono bukugu fayahi keyeˈahana: *Lenali Yutaˈ bonaˈmagita hapatini sibina niˈigo, fegutoga bonaˈmagi bu gelete Huˈmamofihi giˈa leˈmo sibina hilata nehabe.*
25 Kai Yuta bonaˈi enugufa laga hiˈahananaloga keheli emito to keya ka megeˈi mololetogo hetofana huto hilibe. To kai keya ka megeˈi memololetogo yaˈma kugufa laga huˈahata niˈinamo fenene hilina suhi hilibe.
26 To fegutoga bonaˈi moneuba gufa laga mehuseˈuba keya ka megeˈi mololata nohigo Huˈmau buˈalo bebe sose bo nohibe luto lilinaˈmu yabe.
27 Mone yupahi fegutoga bonaˈmagi lenali Yuta bonaˈi lenifisa ilabe. Henaˈmube? Lenali yaˈma keya ka fayahi geˈahanana hiti lite to lenugufa laga hiˈahanana hiti niˈinagi yalo lenali keya kamofihi li gofa hilata nehana. Fegutoga bonaˈmagi enali enugufa laga mehiˈahanamo keya ka megeˈi melelata nehabe.
28 To kaga su holenogo lusi Yuta bonaˈi kiyiˈafu nohibe? Aiˈa gufaˈa laga huˈehina bo yaˈma lusi Yuta bo nohifihe? Oˈe. Yaˈma gufaˈa laga huˈehinauba ana bomofihi Yuta bo lolo mehilinaˈmu. Yaˈma bati mehuˈehina yabe.
29 Gufalo laga huˈehina niˈifi meniˈifi nohina bo komopaˈa emagu Huˈmau leˈmo bebe sose bo, ai lusi Yuta bo nohibe. Keya kauba yaˈma bomofihi komopaˈagu leˈmo bati mehuˈehinogo Huˈmamofihi Sikalafuˈuba aisigo ana bomofihi leˈmo bati huˈehina. Ya hulata nohina bomofihi melugu bonaˈmagi giˈa liyafa helata menehanaya, Huˈmau aiˈasigo ana bomofihi fokehi hoto giˈa liyafa holata nohibe.

3

1 To ya huˈehina Yuta bonaˈmagi fegutoga bonaˈi enebe ligiˈahanafiye? To Yuta bonaˈmagi enugufa laga hiˈahanamoya enali kumu bati huˈehinafihe?
2 Oˈyo, bati huˈehibe. Henaˈmube? Huˈmau yataˈa kagaˈa Yuta bonatoga molo epoloˈehina. Yuta bonaˈmagi Huˈmamofihi hapaˈa akehelite agoya hu emiˈahana yabe.
3 To ana Yuta bonaˈi moneˈamagi mono kaga megeˈi memeleˈahago Huˈmau kaga lu moloˈehinana asagaˈi huto mehilifihe?
4 Oˈe, ya huto meniˈibe. Fato fato bonaˈmagi miˈi malalinafi, faga faga lilanaya akuˈi Huˈmau aiˈasigo maˈnaka lulata bo nohinagihe. Mono bukugu Huˈmamofi kumu fayahi geˈahana:
Asaga kagaka fotogo huto niˈibe.
Ya huˈehinago
kai ka foyalo eneleˈmo ho tilata,
kai kagauba enahalubeˈmu hibe.
Enebe ligilina suhi huto niˈibe.

5 Nani bomagi enekesa yigilata nehana suhi luto kaga nolube. Lali foipa
faipa hapatiuba Huˈmamofihi bebe sana hapaˈalo huto hilina lali henabe
luto liluta niˈibe? Huˈmau laliˈi osahi noliminogo bati mehina suhi nohibe
luto liluta niˈifiye? Lali foipa faipa hapatiuba Huˈmamofihi bebe sana
hapaˈalo huto hilina lali henabe luto liluta niˈibe? Huˈmamofihi hapaˈauba
lali foipanatilo nonaˈamofihi minaˈa limilina ai ya bati huto menifihe?
6 Ya huto meniˈibe. Huˈmamofihi hapaˈa bati mehitita asaga melugu
bonaˈi kagaˈani loko mehitine.
7 To nani faga luseˈnaˈniuba Huˈmamofihi bebe sanalo huto hinogomo
fana toseˈnaˈa mone hiti tilina niˈifiye? Ya hinogomo henabe luto foipa bo
nohane luto nifisa ilibe?
8 Nani ma kaga lilufi? Lali babu foipanati liloto nohutagi aku hetofana
huto hilinaˈamu yaˈma hiluta niˈifiye? Oˈe, ya huto meniˈibe. Bonaˈi
lugaˈamagi lemege ka leliˈali hite ma lite liˈahana: Ai Polu ma luto luˈehina:
Lali foipanati linogomo Huˈmamofihi bebe soseˈnaˈa huto hilinaˈmu yabe,
lite liˈahana. Faga nelago nani yaˈma kaga meluˈohuna. Yamofihi nelana
bonaˈi nehinogomo Huˈmau osahi epilina ya bati huto niˈibe.

Lamana bonaˈi monekoˈisi menohibe.

9 Yaˈmu henana niˈibe? Lali Yuta bonaˈmagita fegutoga bonaˈi enebe
ligiˈohupi? Oˈe, ya huto meniˈibe. Foipanauba lali asaga Yuta bonaˈi hiti
fegutoga bonaˈi hiti ifito letoˈehigo lali moneko suhi huto nohune.
10 Mono bukugu ma kaga fayahi keyeˈahanamo niˈibe:
Lamana bo melugu mone menohibe.
11 To Huˈmamofihi kaga
keheli bebe sose bo mone menohibe.
Ana huto ai kumu kehe ito
sa sa hilata bo menohibe.
12 Asaga bonaˈmagi Huˈmamofitoga heˈmite
sibi sabana hite
enemegesa hu emiˈahana.
Mone bati huse bo menohibe.
Yaˈma yege yege bonaluguti
bati bo mone menohibe.
13 Enali kene keliguti hokolo huˈehinaguti
tu nobina suhi huto kagaˈani niˈibe.
Kenetufaˈani i gelehe hite
faga ilata nehabe.
Kagaˈani osifaˈmofihi nalisaˈa suhi huto,
enabaga kosaloti lilata nehabe.
14 Enabagaguti kenasabo nebina ka
to huli ka hiti nelana bai toto niˈibe.
15 Enipaˈanigu sipi logo nobigo,
meleˈisi bonaˈi enoho fililata nehabe.
16 Enali fato fato hepatoga bite,
li sibina sabana hite
ketana li enugufalo nemalabe.
17 Enali koguna ito minoseˈmofihi hapaˈa
keheli bati menehabe.
18 Enali Huˈmamofi kumu enegekesa neyigite,
koli menehabe.
19 Lali mana keheliˈohune. Bonaˈi moneuba keya kaloga megeˈi nome-
lenogo ana keya kauba leˈmalibe. Ya huˈehigo ana bouba nani lamana bo
nohube luto ekesa kehelilina meniˈibe. Yaˈma keya kauba melugu bonaˈi

yege yegeˈmagihi hapaˈani bati mehuˈehina yabe luto enabagaˈani yanauba hekini loˈehigo Huˈmau kagaˈani loko hilinaˈmu yabe.
20 To bonaˈi moneuba keya kalo megeˈi moloba moloba nohigo keya kauba ana bomo Huˈmamofihi bulo leˈmo bati mehilinaˈmu yabe. Yaˈma keya kauba ana bomofihi foipanaˈa lepilubeˈmu nohigo kehelilibe.

Huˈmau bonaˈi komopaˈani leˈmo bati huse hapaˈa

21 To yatai lali keya kauba leleˈmo bati mehigo bu goˈohuna yabe. Huˈmau yuhufa leleˈmo bati husemofihi hapaˈa lelepiˈehina. Koyapaˈi Moseu hiti to kaga lu yege hose bonaˈmagi hiti anaˈmu fayahi keyeˈahana.
22 Bonaˈi moneuba komopaˈa Yesu Kilisitotoga molo emigo Huˈmau ana bomo leˈmo bati hilibe. Ai asaga bonaˈi komopaˈani Kilisitotoga mele emiˈahanamagihi eneleˈmo bati hilibe. Huˈmamofihi bulo silaga bonaˈi moneko babeyafa hite nehago bu golata nohibe.
23 Hiya huto moneko babeyafa nehabe? Lali asaga bonaˈmagita foipana liˈohutogo Huˈmamofihi fana mehenaˈa meliluta ˈmu anaˈalo i fetaga huˈohune.
24 To Huˈmau ai panaˈa Yesu Kilisito kumu leleˈmo bati huˈehina yalo nonaˈa emilutanaˈa meniˈibe. Ai faˈmene leleˈmo bati huto foipanamofihi nagaluguti gulu fo letoˈehibe.
25 Huˈmau panaˈa Yesu Kilisito ho lifigo malipu yafalo filiˈehinamoˈmu bonaˈmagi aitoga komopaˈani neeminogo ai eneleˈmo bati hilinaˈmu yabe. Koyapaˈi Huˈmau foipa bonaˈi enegeba huto foipanaˈani bu go falaga falaga moloto osahi meepise faˈmene minoˈehina.
26 Yatai kanaˈalo Huˈmau bonaˈmagihi foipanaˈani heˈmi epoloto eneleˈmo bati nohibe. Ya nohuto hapaˈa bati huseˈna niˈinamofihi lelepiˈehibe. To ana huto bonaˈmagi komopaˈani Yesuhi keheli uleˈale hiˈahanaˈmu Huˈmau eneleˈmo bati hulata nohibe.
27 Lali yaˈma keheliˈohuto lugufa limo titi hilupi? Oˈe, ya huto meniˈibe. Mone bouba keya kagalo megeˈi mololenogo leˈmo bati hilifi? Oˈe, Ai Yesuhi keheli uleˈale higo yananasiuba leˈmo bati nohibe.
28 Yaˈma ka hapaˈamu lali keheli su hoˈohune. Bo moneuba Yesutoga keheli uleˈale nohinalo Huˈmau aiˈago ana bo leˈmo bati nohinagi to keya kauba yana bo leˈmo bati mehilinaˈmu yabe.
29 To Huˈmau lali Yuta bonaˈmagitalogako nominafi? Oˈe, ya huseˈi meniˈibe. Ai fegutoga bonaˈmagitoga hiti minolata nohibe.
30 Huˈmau loe lae nohina bo menohibe. Yuta bonaˈmagi aitoga agoya hu neeminogo eneleˈmo bati hilibe. To ana huto fegutoga bonaˈmagi aitoga agoya hu neeminogo eneleˈmo bati hilibe. To ana huto fegutoga bonaˈmagi aitoga agoya hu neeminogo eneleˈmo bati hilibe. To ana huto fegutoga bonaˈmagi aitoga agoya hu neeminogo ai enali hiti eneleˈmo bati hilinaˈmu yabe.
31 Ya nohinaˈmu lali agoya hu emiloto keya kamofihi lu laga hilupi? Oˈe, ya huto meniˈibe. Lali Huˈmamofihi agoya hu emiluta niˈigo to keya kamofihi leˈmo ho ti fefe lilune.

4

Abalahahi hapaˈa

1 To lali tatatifu Abalaha ai kumu hena ka lilune? Ai Huˈmamofitoga hena huˈehina?

2 Ai hetofa suhi babu luto hulata mino'ehina'mu lamana bo nohane lutita
Abalaha gufa'a limo titi hutita'mu yabe. To Hu'mamofihi bulo gufa'a limo
titi mehilina'mu yabe.
3 Mono bukugu fayahi ge'ahana: Abalahau Hu'mamofitoga agoya hu
emi'ehinamu'i Hu'mau komopa'a bu goloto lamana bo nohibe luto lu'ehina.
4 To bona'i moneuba foya lilenogo lili'nalo lilina'mu yabe. Foya
li'ehinaloti efa mina'a lilibe.
5 To bona'i moneuba nani'ni bebe sanamofihi foya'a lolo mehilube'mu
nani Yesuhi ai'asigo anasi keheli ule'ale hilube luto lulata bo yamofihi
Hu'mau foipana'a li he'mi etoto lamana bo nohibe luto'a nolibe. Ya'ma ke-
heli ule'ale huse'na'a Hu'mau bu goloto ana bomofihi le'mo bati hilina'mu
yabe. Hu'mau ai'amo kehelito ana bo kumu ya luto lu molo'ehina yabe.
6 To koyapa bo, Tebitiu ai ana ka hapa'aguti kaga lu'ehina. Hu'mau
lamana bo yabe luto fa'mene le'malina bouba gelo bilibe luto, Tebitiu ma
fayahi koyo'ehina:
7 Hu'mau foipana'a li he'mi eto'ehina bouba
gelo biba biba nohinagihe.
Hu'mau foipana'a kele li eto'ehinagihe.
8 To Hu'mau bo mone'mofihi foipana'a
leka mesalina
yana bouba fokehi sipi luto minalinagihe.
9 Ya'ma enegelo nebinamagihi Tebitiu lu'ehinana enugufalo laga
hi'ahanamagi kumu anasi lu'ehifiye? O'e, Yege yege enugufa laga
mehi'ahana bona'magi hiti kumu luto lu'ehina yabe. Nani mono kaguti
lu'ohuna: *Abalahau Hu'mamofitoga agoya hu emi'ehigo ananamu'i lamana
bo nohibe luto Hu'mau ya lu'ehina.*
10 To ya'ma kaga hiya kanagu lu'ehibe? Gufalo laga hu'ehina kanagu
lu'ehifi to yata'a gufalo laga mehu'ehina kanagu lu'ehibe? Yata'a Abalaha
gufalo laga mehuse kanagu Hu'mau lamana bo nohibe luto lu'ehina yabe.
11 Alihi Abalahau gufa'alo laga hu ete'ahago mino'ehina. Anana hena
ni'ibe? Abalahau Hu'mamofihi keheli ule'ale hu'ehigo Hu'mau lamana bo
nohane lu'ehina. To ya'ma alipo gufa'a laga huto
molo'ehinamofihi keya'a suhi huto hu'ehina. Ya huto Abalahau kohe
toto asaga bona'i enugufa'ani laga mehuse'namagi Hu'mamofitoga ke-
heli ule'ale hite mine'ahanamagihi afo'anifu nohibe. Ana bona'magi
Hu'mamofihi bulo bebe sose'i nehabe.
12 To Abalahau ai ana huto bona'i luga'a enugufa'ani laga hi'ahanamagihi
afo'anifu nohibe. Enugufa'ani laga hi'ahana yamofi kumu afo'anifu nohi-
fiye? O'e, Yata'a Abalahau gufa'a laga mehu'ehina kanagu Hu'mamofihi
keheli ule'ale huto mino'ehina suhi luto enali neminana'mu afo'anifu
nohinagihe.

Hu'mau koyapa'i kaga lu molo'ehina'a huto hilina'mu yabe

13 Koyapa kanagu Hu'mau Abalahahi kaga lu emi'ehina: Asaga hepa'i
hiti me'mo hiti yagapanakamagihi epilube luto kaga molo'ehina. Abal-
ahau mone keya ka mege'i molo'ehinamu'i Hu'mau ya'ma kaga molo
emi'ehinafiye? O'e. Abalahau agoya hu emi'ehinogo lamana bo nohibe luto
ya'ma Hu'mau kaga lu molo eto'ehina.
14 Bona'i moneuba keya kasigo mege'i malalinaya Humau kaga
molo'ehinamofihi keheli ule'ale huse'i hapa'a fenene hitita'mu yabe. To
Hu'mau kaga lu molo'ehina'a hiti fenene hitita'mu yabe.

15 Ana keya ka niˈinogo bonaˈmofihi foipanaˈani huto hilinaˈmu to
Huˈmau hima muhi fi epalalibe. To keya ka meniˈinogo bonaˈmagi keya
ka megeˈi memelete pelesa ilatanamo meminalinaˈmu yabe.
16 To Huˈmau lu moloˈehina ka hapaˈa henana niˈibe? Lali aitoga
keheli uleˈale huseˈna ya niˈibe. To henaˈmube? Ana kagamo faˈmene
limiˈehina suhi huto Abalahahi yagapanaˈa asagaˈmagihi hiti ana kaga molo
epoloˈehina. Lali Yuta bonaˈi keya ka megeˈi nomalaluta bonatoga hiti
to Abalaha suhi luto Huˈmamofihi agoya hu emise bonatoga hiti yaˈma
kaga molo letoˈehina yabe. Abalahau ai lali asaga bonaˈmagita afotifu
nohinagihe. Henaˈmube? Ai Huˈmamofihi keheli uleˈale huˈehina yamofihi
lelepiˈehibe.
17 Koyapaˈi Abalaha kumu mono bukugu fayahi geˈahana: *Nani babu noto
noto bonaˈmagihi afoˈaniga keleˈmo lolo nohube,* luto Huˈmau ya luto lu
moloˈehina. To Abalahau Huˈmamofihi bulo minoto ana kagamofihi keheli
uleˈale huˈehigo ana kaga moloˈehinauba huto hulatamo niˈibe. Huˈmau
filiˈahana bonaˈi eneleˈmo ho tilata nohina bouba to anaˈina asagaˈna huto
mehuˈehina alihi leˈmo huto hilina bouba yaˈma kaga lu moloˈehina yabe.
18 Abalahau aiˈa nagaˈa bu megose minoto Huˈmau maˈnaka nolibe luto
lulata to keheli uleˈale huto Huˈmamofihi huto hilina kanaˈa geba huto
minoˈehina. Yamuˈi Huˈmau aimo babu noto noto bonaˈi afoˈanifu leˈmo
ho tiˈehina yabe. Ananamuˈi mono bukugu fayahi mone geˈahana: *Bonaka
tatakafu babu luto huto hilabe.*
19 Ana kanagu Abalahau ai lebato 100 foya kana melugu minoˈehina. Ai
oyafamofihi gufaˈa pisigiˈehigo to lihaˈa Selahi litanaˈi huto panaˈi meke-
talina huto minoˈehina. Etugufaˈatiti amuya memoloˈehinagi Abalahau ana
kagalo ekesa yigito keheli uleˈale huto komopaˈa amuya moloˈehina.
20 Ana kagalo kehelise'naˈa fenene mehuˈehigo Huˈmau kaga
moloˈehinamuˈi loe lae mehuˈehina. Kehelise'naˈauba amuya molo
etoˈehina. To yamuˈi Huˈmamofihi foke ka lu emiˈehina.
21 Ai Huˈmau kaga moloˈehinanamu komopaˈagu keheli uleˈale huto alihi
hu netalibe luto keheli fe luto minoˈehina.
22 To Abalahau Huˈmamofihi keheli uleˈale huˈehinamu koyapaˈi fayahi
geˈahana: *Huˈmau bu goloto lamana bo nohibe luto luˈehina.*
23 Yana Huˈmamofihi bulo lamana bo nohibe luto luˈehina ka keyeˈahana
yaˈma aisigo ka meniˈibe.
24 Lali kumu hiti ana fayahi keyeˈahana yabe. Sipi Boti Yesu filiˈehinaguti
Huˈmau leˈmo ho tiˈehinalo komopati emito keheli uleˈale huto minaluta-
mofihi Huˈmau lamana bonaˈi nehabe luto lulata nohibe.
25 To Yesu lali foipanati li heˈmi letalibe luto Huˈmau ho lifigo oto
filiˈehina. Ya hulago akuˈi Huˈmau filiˈehinagati leˈmo kosaba holoto lali
kumu bebe sana bonaˈi leleˈmo lolo huˈehina yabe.

5

Huˈmau bonaˈi eneleˈmo bebe soˈehina

1 Lali Huˈmamofihi keheli uleˈale hutogo ai leleˈmo bebe soˈehibe.
Yanaˈmu Sipi Boti Yesu Kilisitou lalitoga huˈehinanamuˈi Huˈmau yatai
leleˈmo fulu nohibe.
2 Yatai yaˈma fulunagu minoto keheli uleˈale huseˈnamofihi aiˈa kapo
li hokolo hu letago Huˈmamofihi leheˈmoseˈnagu tiˈohune. Yaˈmu luto
Huˈmamofihi fana mehenagu bilune luto bu megoˈohutana geba huˈohuta
legelo bito nohuto lilune.

3 To keta nohinauba lali'i huto hu letolenogo ana huto legelo bito
minolata nohune. Hena'mube? Ya'ma keta nolebesinanauba lele'mo
amuya melenogo mino lito bilune.
4 To lali amuya lekesa molo lito bilutaya Hu'mau kehelito laga besigo lali
kumu fokehe lilibe. To lali kumu fokehe lilata'mu lali lekesa kehelito ai
kumu geba huto minalube.
5 Ya'ma geba huto minaluta yanauba kehelise'nati le'mo laba
mehilina'mu yabe. Hena'mugope? Hu'mamofihi Sikalafu'i limito lali
komopatigu ho lifigo keke'i lu leto'ehinana huto hu baga i'ehina.
6 To lali amuya memolo'ohutaya Hu'mau mone kanagu lu kehelito Kilisito
melugu ho lifito foipa boana'magihi fili epalalibe luto molo'ehina yupahi
melugu limi'ehina.
7 To bati bo mone'mofito bo moneuba fili etenogo lali topa halune. Bati bo
mone'mofihi bo moneuba fili etalifi mefili etalifi ya'ma keta huto'i ni'inaya
ana huto mehilibe luto lali lekesa kehelilata nohune.
8 Lali foipana lito nominonogo Kilisitou lali kumu fili'ehina. Yana'mu
Hu'mau sipi keke'i lu letoto lelepigo bu go'ohune.
9 To ai fililoto golaha'atu mina fi letoloto Hu'mamofihi bulo lele'mo bati
bona'i lolo hu'ehibe. Ya huto'a mone'a hiti lehe'menogo lali foipanatimofihi
nona'a meliluta'mu yabe. Hu'mamofihi hima muha'aguti lele'mo lubuto
bilibe.
10 Koyapa'i Hu'mamofihi fateha'a lolo huto minota kana'agu ai'a pana'a
fili'ehinauba fatehi huto minose'na li nohe'mito Hu'mau hiti lele'mo
moneko koguna i'ehibe. Ya'mu luto yatai Hu'mau hiti koguna ito nohuta
Hu'mau Kilisitohi le'mo kosaba hu'ehina'auba lali hiti lele'mo lubuto
bilina'mu yabe.
11 To ya'ma anasigo meni'ibe. Yesu lali hiti Hu'ma hiti lele'mo hepito
lalu'agita lolo hu'ehigo ya'mu luto lali sipi legelo nobune.

Atahi hapa'a yagi Yesuhi hapa'a yabe

12 Yata'a kanaguti bo moneuba Atau nohuto foipana li huto hu'ehina.
Ya hu'ehigo filise'nauba ma melugu huto hu'ehina. To ya higo yege yege
bona'magitoga foipana huto higo filise'nauba ananamu'i tili tele higo analo
bona'i fililata nehabe.
13 Yata'a asaga melugu bona'magihi foipa faipana hi'ahana. Alihi Hu'mau
keya ka lu molo'ehina. To kohe toto keya ka lu meepina kanagu Hu'mau
foipana'ani leka meso'ehibe.
14 To Atau melugu minana kanagu bigo Moseu huto hu'ehina kanagu
filise'nauba melugu bona'i asaga'i kaba hu epolo'ehina yabe. Atau
Hu'mamofihi kaga mekehelise kegeiyo hu'ehigo filise'nauba kaba hu
eto'ehinaya to ana huto enali Atahi suhi mehi'ahana bona'magihi kaba hu
epolo'ehina yabe.
To Atau ai aliha'a alina bomofihi meha'a legi huto mino'ehibe. Ana bo
Yesu yabe.
15 To etali moneko babeyafa bomale'i meneha'ibe. Hu'mau foipanati
he'mi letoto lehe'malina hapa'auba Atahi foipana be ligi'ehina. Ya'ma bo
Atau, foipana lilata hu'ehina ya'mu babu bona'i foipana lite fili'ahana.
Aku'i Hu'mamofihi lehe'mose'nauba ya'ma foipanamofihi hapa'a abe
ligi'ehina yabe. Ai bo'a moneko'isi nohina lalitoga fa'mene limi'ehina
ana bo Yesu Kilisito yabe. Ai'a lehe'mose'nauba bona'magita lele'mo bati
hu'ehina yabe.
16 To Hu'mau fa'mene lehe'mose'na hiti to ana bouba foipana'a
hu'ehinana hiti moneko babeyafa huto meni'ibe. Atau moneko kumu

foipana huˈehigo Huˈmau enifisa ito fililabe luto luˈehinaya akuˈi yatai bonaˈi foipanˈani babu luto hiˈahanamuˈi enifisa meise, bati bonaˈi nehabe luto foipanaˈani li heˈmi epoloˈehina yabe.

17 To moneko bo Atau foipana li huto huˈehigo filiseˈnauba asaga bonaˈmagihi kaba boˈani lolo huto nagaˈi epiˈehina. To bo moneuba Yesu Kilisitou hu letoˈehinanauba filiseˈnamofihi be ligiˈehinagihe. Asaga bonaˈmagi Huˈmamofihi enaheˈmoseˈna hiti to aiˈa faˈmene eneleˈmo bati huseˈna hiti komopaˈanigu lilana bonaˈmagi mineba mineba hilana Kilisitohi kapogu kaba bonaˈi lolo hilabe.

18 To bo monekomofihi foipanaˈauba asaga boanaˈi enifisa ito ka foyagu eneleˈmo moloˈehinagihe. To ana huto bo monekomofihi yaˈma Kilisito bebe sose suhi huˈehinanauba asaga bonaˈi filiseˈnamofihi nagaluguti gulu ho epoloto mino kosaba huseˈna faˈmene epilata nohinagihe.

19 To mone bo Atau pelesa ito Huˈmamofitoga agoya hu meemigo foipa bonaˈmagi babu lite huto hiˈahana to ana suhi huto mone bouba Yesu Huˈmamofitoga agoya hu emigo bebe sose bonaˈi babu lite huto hilanagihe.

20 Huˈmau bonaˈi foipanaˈani niˈigo bu goloto enelepilube luto keya ka lu epiˈehina. Ya keya kauba huto huˈehigo foipanaˈani samahi tito huˈehibe. To foipanaˈani babu luto huto huˈehigo Huˈmau enaheˈmoseˈna sipiˈa mone hiti li huto higo be ligiˈehina yabe.

21 To foipanaˈaniuba asaga bonaˈi kaba hu epoloˈehigo filiseˈnamofihi nagalugu mineˈahana. To Huˈmau leheˈmoseˈnauba kaba hu letolenogo Sipi Boti Yesu Kilisitou Huˈmamofihi kapogu lelepito buto mino kosaba huse hepato leleˈmo mololata nohibe.

6

Yesutoga lali huto nohune

1 Yanaˈmu lali hena ka lilune? Huˈmau leleˈmo bati huˈehinaya lali foipana liba liba hulenogo aiˈa leheˈmoseˈnaˈauba mone hiti huto hu letalinaˈmu yabe luto ya lilupi?

2 Oˈe, ya huto meniˈibe. Lali foipanaˈmu fililata suhi huto foipana lisemofihi aheˈmi su hoˈohune. Henabe luto aku foipana liba liba huto minalune?

3 Menokehelipi? Lali nagamiˈi foloˈohuto Yesu Kilisito hiti lali moneko babeyafa huˈohune. Yesu aiˈa filiˈehinamuˈi lali hiti moneko babeyafa suhi huto huˈohuta yabe.

4 To Yesu Kilisito fililago keli heˈahana suhi luto monekoˈna hilune luto nagamiˈi foloˈohune. To ana huto afotifihi hetofa amuyaˈauba Kilisitohi filiˈehinagati leˈmo ho tiˈehina supo huto lali yuhufa hapati huto minalune luto nagamiˈi foloˈohune. Nagamiˈi folose hapaˈa ya huto niˈibe.

5 Ai filiˈehinaya lali ana huto fililuta nohunogo aitoga hepito minalune. Huˈmau aiˈi filiˈehinagati leˈmo ho tiˈehinamo niˈigo lali ana huto filiˈohunagati leleˈmo ho tiˈehina suhi mino kosaba huto aitoga hepito moneko babeyafa hiluneˈmu nohune.

6 Koyapaˈi hapati Kilisito hiti malipu yafalo filiˈehina yaˈma lali akeheliˈohune. HenaˈmugopeHenaˈmugope foipanauba lugufagu foya nolinamofihi amuyaˈa su ho letalibe. Ya hulenogo lali foipanamofihi kele kele yagapanaˈa akuˈi meminalutaˈmu yabe.

7 Bo mone fililenogo foipa hapaˈamofihi amuya moloˈehina yaˈma asu halinaˈmu yabe.

8 Lali Kilisito hiti fili'ohuta keheli'ohune. To lali ana huto ho tito ai hiti
minaluta keheli ule'ale hulata nohune.
9 Lali mana keheli'ohune. Yesu fili'ehinagati ho tito aku mone'a hiti
mefililina'mu yabe. Filise'nauba aitoga amuya memolo'ehina to be melig-
ilina'mu yabe.
10 Ai foipanamofi kumu amuya'a li he'milube luto moneko yupahi
fili'ehinauba su ho'ehibe. To yatai ai Hu'mamofihi hiti hepito mino kosaba
huto nominobe.
11 Ya'mana suhi lite lenalitini afili'ohune lite lilanauba foipanamofihi
kele kele hu meminalana'mu yabe. Lenali Yesu Kilisito hiti hepite minete
Hu'mamofihi mino kosaba huse'na limi'ehinalo minaluna'mu yabe.
12 Ya hinogo foipana liseuba lenali lenugufatinimofihi kaba hu
meepalalina ya'mana lenugufagu laga lepesilata nohinamofihi mege'i
memalalo.
13 To lenali lenugufatini mone kegi'a foipana lili'nalo memalalo. Ma'naka,
lenali asaga komopatini hiti lenekesa yigise'na Hu'mamofitogago molo
emilenogo foipanamofihi fili'ahanagati ho ti kosaba hite minalana suhi
huto yabe. Asaga lenugufatini komopatini Hu'mamofitogago eminogo ai
lili'na'a hetofanamofihi li huto hilibe.
14 Lenali akeheli'ahabe. Foipanauba lenali kaba botini aku meminalibe.
Hena'mugope yatai lenali keya kamofihi mege'i melete menehabe. Lenali
Hu'mamofihi lenehe'mose'nauba yatai kaba hu lepalago nehabe.

Hetofa lili'namofihi koko pana'a

15 Henati hilune? Lali keya kalo memino'ohuta Hu'mamofihi
lehe'mose'nalo nohuto fa'mene foipa faipana liluta ni'ifihe? Ya huto
meni'ibe.
16 Lenali mekeheli'ahafihe? Bo mone'mofihi lenali lenugufatini emilete
baga liyafa hilana lenali koko pana'a lolo hite minalabe. Lenali
foipanamofihi koko pana'a minelete ananalo filisemofihi lilana'a huto
ni'ibe. To lenali ya mehitemo ka lamana'a mege'i molosemofihi
koko pana'a minelete yanaloti mino bebe sosemofihi hapa'a lilana to
Hu'mamofihi gobisalo minalabe.
17 Koyapa'i lenali foipanamofihi koko pana'a mine'ahanaya to yatai
Hu'mamofihi hetofa kapa lu lenelepi'ehinanamu'i kehelite ana kaga
ma'naka luto mege'i melelata nehabe. Yana'mu Hu'mamofitoga lofokehi
nolune.
18 Hu'mau foipana nagaluguti gulu fo lepolo'ehinago lenali bebe sose-
mofihi koko pana'a lolo hi'ahana yabe.
19 Lenali komopatini lapa mebi'ehigo keheli bati mehi'ahanamo ni'inagi
nani lu hokolo huto huto kaga lu lepi'ohuna. Koyapa'i lenali kolo tana
hapatinimofihi lenugufatiniuba koko pana'a lolo hulago keya ka pelesa ite
foipana babu lite li'ahana. Ana suhi lite lenali yatai lenugufa luga'atu hetofa
lili'na lisemofihi eminogo koko pana'a lolo hite minenogo aliha'a lamana
bona'i huto hilabe.
p
20 Koyapa'i lenali foipanamofihi koko pana'a minelago ya'mana kana'alo
hetofanauba kaba mehu lepolo'ehina, fa'mene mine'ahana yabe.
21 Koyapa'i ya hite foipana li'ahanalo yatai lenubuya nohibe. To ya'ma
hi'ahananauba lenele'mo bati hu'ehifihe? O'e. Ananauba lenele'mo sibina
hu'ehinaya to filise kapolo lenele'mo malalibe.
22 Yatai Hu'mau foipanamofihi naga'i gulu ho lepoloto ai'a koko pana'a
lenele'mo lolo hu'ehina. Ya higo legeya'a ya'ma ni'ibe. Lenali lenemehatini

aitoga emite minelete alihi mino kosaba huse hepato tito minoba minoba hite minalabe.
23 Foipanauba aiˈa koko panaˈmagihi liliˈnalo nonaˈa epilata nohinaya filiseˈna yabe. To Huˈmau faˈmene limilinamofihi ya mino kosaba huseˈi niˈibe. Yaˈmanamofihi Sipi Boti Yesu Kilisito hiti leleˈmo hepito monekoˈna liluta'mu yabe.

7

Alobole liˈahana suhi ka

1 Nalaluˈnigitabe, lenali Yuta bonaˈmagi asaga keya kamuˈi keheli keheli bati hiˈahana. Bonaˈi mone mefilise nomina kanagu keya kauba hu etoˈehina keheliˈahabe.
2 Mone ka nesiˈa niˈigi. Aˈi moneuba bahaˈa mefilise nohigo aitoga minalibe luto keya kalugu fayahi geˈahana. To bahaˈa fililenogomo yaˈma keya ka alobole minalaˈibe luˈehina ka yaˈma aˈi kumu su hoto faˈmene nohibe.
3 To ana aˈmouba bahaˈa mefilise nohigo fato bologa buto minalina ai moko hilibe. To bahaˈa filinogomo fato bologa kata helenogo keya kamofihi ligofa mehilinagi to mokolo aˈi meminalibe.
4 Nalaluˈnigitabe, lenali yana suhi hite nehabe. Lenali yatai Kilisito bomofihi gufaˈa hepite nehana bonaˈmagita keya kaloga filiˈahabe. Yaˈmu keya kauba kaba hu meepololata nohibe. To yaˈma ai filiˈehinagati ho tiˈehina bo, Yesu, aiˈa bonaˈa lolo hilete ai kumu Huˈmamofihi foya hetofaˈa lilata hilabe.
5 To lali yataˈa komopatimofihi hapaˈa megeˈi moloto minoˈohutaya keya kauba komopatigu foipa faipana li huto higo lugufatiuba ana suhi megeˈi moloto filisemofihi nagalugu minoˈohuta yabe.
6 To yatai keya ka nagaluguti Huˈmau gulu ho letoˈehina. Lali koyapa hapaˈa keya kalugu koyoˈehinamofihi hapaˈamu filiˈohuto yuhufa hapati li moloto nohune. Koyapa keya kamofihi foyaˈamo melise nohuta yuhufasi Sikalafuˈi megeˈi moloto foyaˈa nolune.

Keya ka to foipana hiti hapaˈatiti yabe

7 Yaˈmu lali hena ka lilune? Yaˈma keya ka sibina huˈehifiye? Oˈe, ya mehuˈehibe. Keya kauba nani foipanaˈni li huto hu netoˈehigo kehelioˈhube. To keya ka moneˈmofihi kaga luˈehina: *Kai bomofihi anaˈinaˈa niˈinogo bu goloto kubunagaˈi mehobo* luˈehina. Ya melutita nani foipanamofihi hapaˈa mekehelutitaˈmu yabe.
8 To keya kauba foipanamofihi hapaˈa nelepiˈehigo ana foipanauba bonaˈi nasanaˈani fato fatoˈi lilane luto neleˈmo keheli keheli hibe. To keya ka meniˈinogomo foipanauba amuya meminago legeso huto minoˈehina.
9 Koyapaˈi nani keya kamoya mekehelise faˈmene minoˈohuna. To keya ka nanitoga huto huˈehigo foipanaˈniuba hekele luto amuya moloˈehibe. Ya higo nani filise kapolo hapi fito moloto fililuta buˈohube.
10 To yaˈma keya kamoya kaheˈmoto mino kosabaˈna hu ketalibe nolina yaˈma keheliloto'ni keya kauba li tiligi soto noho fililata suhi lolo huˈehina yabe.
11 Henaˈmube? Foipanaˈniuba keya kamofihi nelepito nimiˈi moloto komopaˈnigu noho filigo minoˈohube.
12 Yaˈma Huˈmau keya ka lu moloˈehinaˈamoya to lu laga huˈehina kagaya yaˈma niˈina, to ana keya ka moneko monekoˈisi asagaˈna hetofana niˈinagi, bebe sose kaga to lamana kaga niˈinagihe.

13 To ana hetofa kagauba naniˈi noho fili kapogu neleˈmo moloˈehifiye?
Oˈe, ya mehuˈehibe. Foipanaˈniuba yaˈma hetofa keya ka li tiligi soto filise
kapogu neleˈmo moloˈehibe. Ya huto hetofa keya kauba foipanamofihi
hapaˈa nelepilibe luto ana hapaˈa leˈmo huto huˈehibe. YaˈmuÌ keya kauba
foipana leˈmo hofa tago nani yaˈma foipana mone hiti be ligiˈehinana sipiˈa
huto hilibe.

BonaˈmofihiÌ hapaˈa loe lae niˈina

14 To yaˈma keya ka HuˈmamofihiÌ nasana niˈibe. YaˈmaÌ lali ke-
heliˈohune. Ana kaga bati huto niˈigo nani megeˈi malalubeˈmu nohube
luto akuˈi foipanamofihi koko panaˈa nohutoˈni ana keya kamofihi kapolo
menomolobe.
15 Nani hulata nohunamofihi hapaˈni menokehelube. Nani hetofana
hilube luto lulata nohunamofihi ya menohube. To hetofana kumu lagaˈni
nebesiˈehina suhi hilubeˈmu nohunaya mehulata nohube. To foipanamofi
kumu lagaˈni menebesibe lula suhi ya hulata nohube.
16 To nani foipanamofi kumu lagaˈni menebesibe luto akuˈi yanamofihi
megeˈi mololatamo niˈinogo yanauba keya kamoya lamana ka niˈinaˈmu
yabe luto nelepigo anamofihi anokehelube.
17 Ya nohigo nani ya hulata nohunamoya naniˈni meniˈibe. Foipana
komopaˈnigu nohinauba aiˈa amuya moloto neleˈmo sibina higo foipana
lilata nohube.
18 To komopaˈnigu to fegutoga nugufagu hiti hetofa hapaˈa menominabe
luto keheli fe nolube. To hetofana suhi hilunamofihi komopaˈnigu ya niˈigo
yana suhi hilubeˈmu nohube lutoˈni amuyaˈni bati mehuˈehigo hetofana
mehulata nohube.
19 Nani hetofana hilube luto lulata nohunamofihi ana suhi mehulata no-
hube. To ya huˈehinaya foipana mehilube luto keheliloto aku foipanamofihi
megeˈi mololata nohube.
20 Ya huto niˈigo foipana kumu lagaˈni menebesina suhi niˈina ya
hulata nohunamofihi hapaˈa henana niˈibe? NaniˈnisigoÌ ya menohube.
Foipanauba komopaˈnigu minoto neleˈmo foipa nohibe.

21 Ya huto nohigo hapaˈa moneuba neleˈmo lolo hulata nohina yaˈma
bu goloto akeheluto ma niˈibe. Nani hetofana hilube luto nohugo foipa
kapofi lamana kapofi loe lae niˈigo foipanauba aiˈa kapolo neleˈmoto bulata
nohibe.
22 Nani HuˈmamofihiÌ keya kaˈamu komopaˈnigu laga hina niˈibe luto
negelo nobube.
23 To komopaˈnigu ya nohugo nugufaˈniuba fato hapaˈa lolo huba huba
nohibe. Ana hapaˈauba hetofa negekesaˈni kehеliˈohunamofihi luba no-
hibe. Keya kamuˈi hetofana niˈibe luto negekesa akeheliˈohuna yamofihi
fato hapaˈauba laba hu etoˈehina. Ya nohugo nugufaˈnilo foipanauba leˈmo
sibina huto nugufaˈnimofihi nagaˈi emilata nohibe.
24 Ke, nubuyaˈni nohibe. Bati mehina bo nohube. Nugufaˈniuba foipana
nohuto filise kapogu nomalanaya kiyiˈafu neheˈmalina bo nohibe?
25 Lali Sipi Boti Yesu Kilisitou neheˈmalina bo aiˈasigo nohibe.
Ai foipanamofihi hapaˈauba amuya moloto heˈmi netabe. YaˈmuÌ
HuˈmamofitogaÌ negelo nobube.

To nani ma huto nominobe. Nani HuˈmamofihiÌ keya ka megeˈi malalube
luto keheliˈohuna nipa nohibe. To akuˈi tafa komopaˈniuba foipa hapaˈalo
megeˈi moloto kele kele hu etolata nohibe.

8

Huˈmau Sikalafuˈa ho lifigo bonaˈi komopaˈanigu limito minoˈehina

1 Yatai bonaˈmagi Yesu Kilisitotoga hiti hepite minago monekoˈna nehana
yanamofihi Huˈmau enifisa meilina to osahi meepilibe.
2 Henabe lutobe? Sikalafuˈmofihi kagauba laliˈi Yesu Kilisitotoga leleˈmo
hepiloto foipana nagaluguti hiti to filiseˈna kapoluguti aheˈmi letoˈehigo
mino kosaba husemofihi lilata nohune.
3 Bonaˈmagihi komopaˈani amuya memoloˈehinagi keya kauba
leheˈmoˈehina bati mehuˈehibe. Huˈmau aigo leheˈmoˈehina. Yataˈaaiboˈnaˈifoipahapaˈanimuka epekito enifisa iˈehina. Ya huto aiˈa panaˈa
melugu ho lifigo bonaˈi enugufa amuya memoloˈehina suhi lolo huto
minoto lali foipanatimofihi nonaˈa li pa salibe luto filiˈehina yabe.
4 To lamana ka moloˈehinamofihi liyafa hite megeˈi malalabe luto
luˈehina. Henaˈmugopelalikoyapaˈiminoˈohutasuhihutoyataimeno-
hune. Lali kosaba kapolo megeˈi nomolone. Sikalafuˈmofihi kapolo
nomolonogo keya kauba lamana suhi hilo lulata yaˈma hetofa kamofihi lali
kehelito ya huto nominone.
5 To enali enugufaˈaniuba nohinalo megeˈi nemalanamagi enali enug-
ufaˈaniuba kehelseˈnaˈanimofihi kaba hu epoloto nagaˈi epiˈehina. To enali
Huˈmamofihi Sikalafuˈuba lu noepinalo megeˈi nemalanamagi Sikalafu be-
siseˈnamofihi kehelite neminago ai enegekesa kehelseˈnaˈanimofihi kaba
huto eneleˈmolata nohina yabe.
6 To Sikalafu laga lebesiseˈnalo lali megeˈi nomolota bonaˈmagita
Huˈmamofihi fulunaˈa litoti to hetofa mino kosaba husemofihi lilata no-
hune. To enali enugufaˈaniuba laga enebesiseˈnalo megeˈi nemalana
bonaˈmagi filise kapogu bilata nehabe.
7 To bonaˈi enugufaˈaniuba laga besiseˈnalo megeˈi nemalanamagi ne-
hago kehelseˈnaˈaniuba kaba hu epalago enali Huˈmamofihi fatehaˈa
nehana yabe. Henabe lutobe? Enali Huˈmau kaga lu moloˈehinaˈamofihi
keheli heˈmite pelesa iˈahana. YaˈmaHuˈmamofihikagaˈaamuyaˈanitu
mekehelite to analo megeˈi memelelata nehabe.
8 To enali ya hite enugufaˈanilo megeˈi nemalanaya Huˈmau bu enogoto
fokehi melilinaˈmu yabe.
9 Lenali ya hite meneminabe. Huˈmamofihi Sikalafuˈuba yuhufa ko-
mopatinigu nominago lenali kaˈa kehelite agoya hu emilata nehabe. To
bonaˈi moneuba Yesu Kilisitohi mehaˈauba komopaˈagu menohinogomo
ana bonaˈi Yesuhi bonaˈi menohibe.
10 To Kilisitou komopatinigu nominenogo to lenugufatinimofihi
foipanamu filiˈehinaya lenemehatini minoba minoba hilibe. HenaˈmubeHuˈmau komopatini lenleˈmo bati huˈehinogomo Sikalafuˈuba
komopatinigu limito minago mino kosaba huseˈi lilabe.
11 To Huˈmamofihi Sikalafuˈi Yesu filiˈehinaguti leˈmo ho tiˈehinauba
lenali komopatinigu nominenogomo yaˈma Kilisito leˈmo ho tiˈehinauba
komopatinigu minoto lenugufatini fililinalo kosabaˈi leˈmo huto hilinaˈmu
yabe.
12 Nalaluˈnigitabe, tafa hapatini foipa hapatiniuba kefefe hu nolepelenogo
yamofihi mekehelise foipanamofihi megeˈi memalalo.
13 Lenali analoga komopatini mololenogo lenleˈmo sibina hinogo fil-
ilanaˈmu yabe. To lenali Huˈmamofihi Sikalafuˈuba lenleˈmo amuya
melenogo ana foipa hapatini keye linogo minoba minoba hilabe.

14 Asaga bonaˈi Huˈmamofihi sikalafuˈuba eneleˈmoto bulata nohina enali
Huˈmamofihi lusi panaˈa nehabe.
15 To yaˈma Huˈmau lepiˈehina Sikalafuˈuba koko panaˈa leneleˈmo lolo
huto lenelesa meluˈehibe. Lenali Huˈmamofihi lusi panaˈamagita li tifito
logogoseˈnamagi neminete ai kumu: Apaobe, Apaobe, lite kehe neibe.
16 Huˈmamofihi Sikalafuˈuba lali lemehati hiti li hepitoˈa moneko legege
nohutoˈa Huˈmamofihi panaˈamagita nehabe luto nolimibe.
17 YaloˈI lali panaˈamagita nohunogo aiˈa bonaˈamofihi lusa gi epalalinaˈa
lali hiti limilinagihe. To Huˈmau Kilisitohi hetofa nasana li molo emilinaˈa
yaˈma ana huto limilenogo lilune. To lali Kilisito gabu giseˈnaˈa hiti yaˈma
ana huto kofiloto nohunogo aiˈa fana mehaˈa hiti limilenogo liloto aitoga
hepito minalune.

Fana talina yupahi

18 Nani mana keheli hokolo hu lepoloto Yesu kumu lagabuˈi nogigo
minaluta yamofihi alihi fana mehaˈa sipiˈa moneuba lalitoga huto hilina
be ligilinaˈmu yaˈma lilune luto lu nolepube.
19 To Huˈmau asaga melugu lolo huˈehinaˈa yanagu neminanamagi ai
panaˈamagihi eneleˈmo ho tilina yupahi geba hite amuya melelata nehabe.
20 To Huˈmau melugu lolo huˈehinana asagaˈnamofihi komopaˈa pata
silibe luto Huˈmau ka epekito lu moloˈehina. Yaˈmaanaˈinaˈa asagaˈi aiˈa
sibina huto hilibe meluˈehina. Huˈmau ai pata silibe luto kaga moloˈehina.
To moneˈi lali bu megoseˈnamofihi geba hilutamo ma niˈibe.
21 Huˈmau asaga melugu neminanamagihi akuˈi leˈmo bati hulenogo alihi
pata mesise Huˈmamofihi panaˈamagi hetofa hite minalana yaˈma kanagu
keta husemofihi nagaluguti gulu fo epalalibe.
22 To yatai Huˈmau lolo huˈehinanauba usegi asegi huto ana legita aˈi
moneuba panaˈi noketana sipi gabu giseˈna suhi huto nominanamo niˈigo
akeheliˈohune.
23 To asaga melugu neminana usegi asegi hite hilata neminago enaliˈanigo
menehabe. Lali hiti Huˈmamofihi Sikalafuˈi kohe toto limiˈehina
bonaˈmagita komopatigu yibi bena huto yibi huto usegi asegi ilata no-
hune. Ya nohuto Huˈmau lugufati kosabaˈna lolo huto leleˈmo bati hilina
kanaˈamu geba nohunogo keta huse nagaluguti gulu ho letalibe.
24 To Huˈmamofihi hetofana hu letalinamofihi bu megose geba huto
yanauba nohunogo Huˈmau yanaˈmu kehelito lubuto biˈehina. YaˈmaAdam
geba nohunamofihi yatai bu goˈohuna, yaˈma geba hilinamo meniˈibe. Bo
moneuba moneˈmofihi geba huseˈi alihi bu galina henabe luto mone kana
hiti geba hulata nohibe? Ya huto meniˈibe.
25 To lali mone bu megoseˈnamofihi geba huto hugo Huˈmau limilinaˈmu
yabe luto geba huto minomo buto koseleˈi melohose huto minalune.
26 YaˈmaAdam geba hulata komopati amuya memolose nohunogo Huˈmamofihi
Sikalafuˈuba lalitoga oto leheˈmalinaˈmu yabe. Lali aitoga henana loka
haluta mekeheliˈohunogo ai keheliˈehina. YaˈmaAdam Sikalafuˈuba lali kumu
Huˈmamofitoga bagaˈatu kaga meluse komopaˈa amuyaˈauba buka tilata
nohibe.
27 Ya higo Huˈmau asaga bonaˈi komopaˈanigu bu goto keheligo
Sikalafuˈuba enali kumu ekesa yigiba yigiba nohigo yanamofihi Huˈmau
kehelilata nohibe.
28 To lali mana akeheliˈohune, Huˈmau lu kehelseˈnamofihi bonaˈa enali
kumu kehe igo bite aitoga komopaˈani emiˈahanamagihi ai asaga huto
hilina kanagu hetofana hu epololata nohinagihe.

29 Huˈmau fuku luˈehina bonaˈi enaliˈi panaˈa Yesu yabe moneko
babeyafa hite gonaˈa lolo huto minalabe luto Yesu yegeˈa panaˈi minoto
nagaˈa eneleˈmo moloˈehina yabe.
30 To Huˈmau ekesa kehelito eneleˈmo moloˈehina bonaˈmagihi aitoga
kehe igo eˈahabe. To ai kehe igo eˈahanamofihi foipanaˈani heˈmito bebe
sose bonaˈi eneleˈmo lolo huˈehina. To ya huto bebe sose bonaˈi eneleˈmo
lolo huto ai hetofa fana mehaˈagu eneleˈmo moloˈehina.

Huˈmau lali kumu ginaga fiˈehina ka

31 Yaˈmaasagaˈnahuletoˈehinamofihihapaˈahenananiˈibe?Huˈmautolali hiti nominenogomo kiyiˈafu loho fi talina bo nohibe?
32 Ai koyapaˈi panaˈa nu ki pili koto meminose lali kumu asagaˈi ho
lifito bonaˈmagihi enayanugu epiˈehigo fili letoˈehina, yaˈma limiˈehina bo,
Huˈmau, ai loe sana sana minaˈa meniˈinamofihi faˈmene limilinaˈmu yabe.
33 To Huˈmau lu kehelito leleˈmo ho tiˈehinagi kiyiˈafu lifisa ilina bo
nohibe? Ana hilina bo mone menohibe. Huˈmau aiˈasi bebe sose bonaˈni
nehabe luto yaˈma lali kumu luto lulata nohinagihe.
34 Kiyi kiyiˈafu lifisa iloto ka foya lilubeˈmu nohibe? Yesu aiˈasigo lali
kumu fililoto ho tito aku Huˈmau lamagaˈaga leˈmoˈehigo nominabe. Analo
nominoto lali kumu Huˈmamofihi amuya loka holata nohibe.
35 To Yesu lali kumu ginaga fi limiˈehinalo to kaba hu bati hu letoˈehinalo
lali yaˈma hepitoti minaluta nohunogo kiyiˈafu yanaloti leleˈmo loko hilibe?
Keta hu letalinauba analoti loko hilifiye? Analoti fi taga hu letalinaubafi?
Gabu gi letalinaubafi? Noseˈnafenenehinogokauˈnalahalinaubafi?Musu-
falo nasanauba ya hu letalinafi? Luba huseˈnauba ya hilifi? Filiseˈnamofihi
amuyaˈauba aitogati loko hu letalinafiye? OˈeyahutoYesuginagafi
limiˈehinagati loko hu letalinamo meniˈibe.
36 Yananamuˈi koyapaˈi mono bukugu keyeˈahana:
Fatehatimagi kai kumu asaga yupahi
loho fililuneˈmu nehago
asaga yupahi yana lahalina kanaˈamu
geba huto minalune.
Lali sipisipi yaga keye lilina legi huto
geba huto nominone.
37 YaˈmahutohuletalanaasagaˈnamofihiYesubeligiˈehigobatihuto
minalune. Yesu ai sipi ginaga fi limito kaba hu letago aitoga uleˈale huto
minolata nohune.
38 Nani mana keheli uleˈale nohube. Mone filiseˈnafi to ma melugu
minoseˈnafi, foipa agelomagifi to kokulumagu felemagifi anagu kaba huse
keneˈmagifi to mone yatai niˈina nasanauba huto huseˈnafi to alihaˈauba
huto hilinafi, asagaˈmagi Yesutogati leleˈmo loko mehilanaˈmu yabe.
39 To mone ifo muyalo niˈina meˈi afenuga niˈinafi moneuba Yesu-
togati leleˈmo loko mehilinaˈmu yabe. Huˈmau lali kumu sipi ginaga
fiseˈnaˈamofihi Sipi Boti Yesu Kilisito limiˈehinamofihi yaˈma melugu lolo
huto minolatana asagaˈnamagi leleˈmo loko mehilanaˈmu yabe.

9

Huˈmau Yuta bonaˈi eneleˈmo ho tiˈehinamagi yabe

1 Nani lusiga nolube. Nani Kilisitohi bonaˈa nohutoˈni faga menolube. To
Huˈmamofihi Sikalafuˈuba komopaˈnigu nominaˈauba lusiga nolane luto ai
nelepiˈehina.

2 Ya'ma Yuta bona'magi nani'ni bona'i nehago enali kumu sipi laga'ni nebesigo nani keke'i lu epolobe.
3 To Hu'mau enele'mo bati huloto to nani enali kumu yabe luto gumi'i nohoto Kilisitotogati nele'mo loko hulenogo, bati huto yabe nolube. Hena'mugope? Hu'mau ya hu netolenogo Yuta bona'ni enubuto bilibe luto bati huto yabe nolube.
4 Hena'mube? Enali Hu'mau enele'mo ho ti'ehina bona'i nehabe. Ai enali'i mehuba hina'a pana'ni nehabe luto to sipi fana meha'agu enele'mo molo'ehina. Ai agoya hu niminogo'ni kaba hu lepalalube ya'ma kaga luto lu molo'ehina. Ai ana huto keya ka lu epito molo'ehina. Enali Hu'mamofihi gi'a liyafa huse hapa lamana'a keheli'ahana. Ai enalitoga alihi le'mo huto hilina ka hetofana lu molo'ehinamofihi kehelite li'ahana.
5 To koyapa'i enali Hu'mamofitoga komopa'ani mele'ahana tatatigihi naga'aniguti huto hi'ahabe. To Kilisito ai gufa'a hiti bo nohibe luto ana huto Yuta bona'i naga'aniguti huto hu'ehina yabe. Ya hu'ehinagi lali Hu'mau asaga kaba hu'ehina botimo liyafa huba huba nohunagihe. Ma'naka yabe.
6 To ya huto ni'igo Hu'mau bona'magihi kaga molo'ehinana huto mehu'ehina nolufihe? O'e, ya melu'ohube. Hu'mau Yuta bona'magihi asaga'i enele'mo nupa huloto enali naga'i folaganuguti bona'a mone'a fuku lu'ehina.
7 To ana huto Abalahahi yagapana'amagi asaga'na Hu'mamofihi bona'a menehabe. Koyapa'i Hu'mau Abalaha ma lu emi'ehina: Panaka Isaka ketalina yagapana'amagihi enalisigo kaika naga'i minalabe luto lu'ehina.
8 Ya'ma kaga hapa'a ma ni'ina, asaga Abalahahi yagapana'a Hu'mamofihi lusi bona'a menehabe. Hena'mube? Hu'mau Abalahahi pana'a moneko kumu kaga bebe sose ka molo'ehina yabe. To ya'ma pana'asigo ketalina yagapana'magihi enali'anigo Abalahahi lusi naga'i nehana yabe.
9 Ya'ma Hu'mau kaga molo'ehina ma ni'ibe: *Kufu mone bulago lihaka Selau pana'i ketalinagi to ana kanagu aku'i alube a'nolube.*
10 To ya'ma kagago meni'ibe. To mone hiti ana huto ni'ibe. Lepekau loe lae pana'i eteketo'ehina to enali afo'atitifu Isaka lali Yuta bona'magita tatatifu yabe.
11-12 Yata'a etali huto mehi'aha'igo to hapa'atiti hetofanafi sibinafi huto mehuse Hu'mau Lepekahi ma luto lu emi'ehina: *Yege pana'uba gona'amofihi kele kele'i hu etalibe luto lu'ehina.* Ya huto Hu'mau mone pana'amofihi hapa'a bu goto bati huto yabe luto le'mo ho ti'ehifihe? O'e. Ai foya'a ni'igo mone pana'a fuku luto nani bona'ni yabe luto li gehe li'ehina yabe. Hena'mube? Hu'mau ya huloto asaga bona'magihi li gehe li'ehinamu enelepilube'mu nohibe.
13 Ya'mu Hu'mau hu'ehinanamu'i mono bukugu fayahi ge'ahana: *Nani Yakopu nibita hu'ehina pana'i yabe, luto to Isau hapa'a laga'ni menebesigo nemegesa'ni emi'ohube* luto Hu'mau lu'ehina yabe.
14 Ya huto ni'igo lali Hu'mamofihi hapa'a bati mehu'ehina yabe lilupi? O'e, ya menolune.
15 Koyapa'i ai Mosehi ma lu emi'ehina: *Nani nibita hilina bonatoga hetofana hu etalube to nibita hilina bonatoga niginaga filugi nani ya'ma foya'ni ni'ibe* luto Hu'ma ya luto ligo ai yalo li gehe lilata nohibe.
16 Bona'i moneuba: Nani hetofana hulata nohube lula to Hu'mamofihi bona'a minalube luto lilinamu'i Hu'mau ana bomo le'malifiye? O'e, ya mehilibe. Bona'i foya'ani meni'ibe. Hu'mau enele'malina ai'asigo foya'amo ni'ibe. Ai ekesa keheliloto bona'mofihi ginaga fi emilata nohinamo ya'ma anasi ni'ibe.

17 To Huˈmau koyapaˈi sipi bo Felohi lu emiˈehina ka fayahi geˈahana:
Nani Iyipi melugu sipi boˈani henabe luto keleˈmo ho tiˈohube? Sipi kaba bo lolo hu ketoˈohunogo alipo sibina hiluna kanagu amuyaˈni enelepilubeˈmu nohugo asaga noto noto bonaˈmagi bu gelete nigiˈni liyafa hilabe luto luˈehina yabe.
18 Yamuˈi lali Huˈmamofihi hapaˈamu ma keheliˈohuna, ai bonaˈi moneˈa kumu niginaga filube luto to fato bonaˈi moneˈmofihi komopaˈa fi hekini lo etalube luto luˈehina. Yaˈma ai foyaˈa niˈibe.

Huˈmau ka epekiˈehinaˈa hiti to fulunaˈa hiti niˈina

19 To lenali bo moneuba ma luto lu nimilibe: Huˈmau aiˈa mone bonaˈmofihi ekesa fi hekini lo etago aku henabe luto ana bomo fisa ilinaˈmu yabe? Ai ya hu etoloto henabe luto ka emekilibe? To kiyiˈafu Huˈma ekesa kehеliˈehinaˈamofihi be ligilibe?
20 Oˈe ya melubo. Kai Huˈmamofihi kagalo nonaˈa emilata bomo kiyiˈafu keleˈmo ho tiˈehibe? Bonaˈi moneuba me somomo lolo hu su holenogomo somomouba: Kai henabe luto ma huto lolo hu netoˈahane luto lilifiye? Ya kaga melilinaˈmu yabe.
21 Yaˈma somo lolo hilata bouba aiˈamo ekesa kehеliloto meˈmo i pata putu huto mone noseˈna somo lolo hilina to mone heletuya somo lolo hilina ai foyaˈa yabe.
22 To Huˈmau yana suhi huto huˈehibe. Ai foipa bonaˈi enipakafa enahalina hiti to amuya molo epalalina hiti enelepinogo kehelilabe. Yanaˈmu ka epekiˈehina bonaˈmagihi maˈasi enahalinamofihi fulu huto minoto komopaˈani i gelehe hilanaˈmu enegeba huto mino lito buˈehina.
23-24 To bonaˈi moneˈamagihi fana mehaˈagu eneleˈmo moloto kekeˈi lu epoloto minalina ana huto ai foyaˈa yabe. Ai ya huto lalimo Yuta bonaˈmagitogati fegutoga bonaˈmagitogati moneˈa kehe ito leleˈmoto fulunaˈa limito komopaˈa lalitoga fi limiˈehina. To henabe lutobe? Asaga bonaˈmagi aiˈa fana mehaˈa sipina niˈinaˈmu enali kehelite fokehi lilabe.
25 Koyapaˈi kaga lu yege hose bo, Hosea ai mono bukugu anamuˈi ma koyoˈehina:
Bonaˈi fatoˈna naniˈni menehanaˈa
naniˈni bonaˈni yabe luto ya lilube.
To fato metoga bonaˈi moneˈa
menebesiˈehinaˈa
aku niginaga fi epilube luto
ya lilube.
26 To mone melugu bona kumu,
lenali bonaˈni menehabe luto
yataˈa luˈehinago
aku analo enali kumu
Huˈmau minoba minoba huˈehina bo,
aiˈa yagapanaˈa nehabe luto
ya lilibe.
27 To lu yege hose bo, Aisaiyau Isilaeli bonaˈmu ma luˈehina: *YaˈmaIsilaeli bonaˈmagi keheˈi suhi huto samahi tite nehinogo Huˈmau folagahaˈaniguti bonaˈi moneˈa nesiˈasi enubuto bilibe.*
28 Huˈmau asaga noto noto bonaˈi foipana nehanamuˈi nonaˈa meleˈisi epi su halinaˈmu yabe.
29 To yaˈma suhi luto koyapaˈi Aisaiyau mone hiti mono bukugu koyoto ma luˈehina: *Sipi Botiuba amuya hiti nohuto lali asagaˈi loho su hoto moneˈamagita kekeˈi melitita lali Yuta bonaˈmagita asagaˈi fenene hutitaˈmu*

yabe. Koyapaʹi Huʹmau Sotomu hepalo to Gomola hepalo bonaʹi enahago fili su heʹahana yana suhi luto lali filito fenene hu su hotitaʹmu yabe.

Isilaeli bonaʹi keya kalo megeʹi melelata nehana

30 Yaʹmu lali hena kaga lilune? Yaʹma nokehelune. Fegutoga bonaʹmagi
Huʹmamofihi bulo bebe sose foya melilata nehana, enali Huʹmamofitoga
keheli uleʹale hilata nehago ai eneleʹmo bati huʹehina.
31 Yuta bonaʹi koyapaʹi Huʹmau eneleʹmo ho tiʹehinaʹamagi enali keya
ka kehelite megeʹi melete Huʹmamofihi bulo bebe sana bonaʹi nohune lite
enubuto bilinamofihi kapoʹa sa sa nehite bu megeʹahana. Ya yagi Huʹmau
eneleʹmo bati mehuʹehina yabe.
32 Henabe lutobe? Enali keya kamofihi foyaʹa liba liba hite aku
Huʹmamofihi keheli uleʹale mehiʹahana. Enali ya hite mone sipi efatoti
figana futite he kete keʹahana yana bonaʹi suhi lite mineʹahana yabe.
33 Huʹmau koyapaʹi Yesu kumu suguna ka luto ana efapomuʹi lipoti lu
epiʹehinaʹmu mono bukugu fayahi geʹahana ma niʹibe:
Bu galo.
Nani Yuta bonaʹmagihi Yiona hepalugu
mone sipi efahi nomolobe.
Enali efatoti figana futite,
he kete enahalibe.
To bonaʹi lugaʹamagi aitoga
keheli uleʹale hilana,
enali lesaʹani melise
enofokehi lilabe.

10

1 Nalaluʹnigitabe, nani bonaʹni yaʹma Yuta bonaʹi enali kumu Huʹmau
enubuto bilibe luto nolugo nipaʹnigu nohibe. Nani enali kumu yabe luto
Huʹmamofitoga buka tiba tiba nohube.
2 Enali Huʹmamofitoga amuya melete bati huto nominone lite nehago bu
goto lusiga nolube. Enali ya nehago akuʹi Huʹmamofihi hapaʹa keheli bati
mehilata nehabe.
3 Enali Huʹmau bonaʹi leʹmo bati huse hapaʹa yamofihi mekeheliʹahabe.
Enali enegekesaʹani keheliʹahanamofihi hapaʹa megeʹi nemalabe.
Enali Huʹmau eneleʹmo bati huse hapaʹa mekehelite aitoga agoya hu
meemiʹahabe.
4 Huʹma ho lifiʹehina bo, Kilisito, ai huto huʹehigo keya ka megeʹi
moloseʹnamu eneleʹmo bati hilina asu hoʹehibe. Ya su hoʹehinamu aitoga
komopaʹani emite keheli amuya malago Huʹmau bona lamanaʹi eneleʹmo
lolo hulata nohina yabe.

Huʹmau enubuto biseʹnamofihi ka

5 Bonaʹi moneuba keya kamofihi li pili kalina Huʹmamofihi bulo bonaʹi
lamanaʹi hilinamu Moseu keya ka ma fayahi goʹehina: *Keya ka megeʹi
malalina bouba minoba minoba huseʹi lilinaʹmu yabe.*
6-7 Akuʹi kai Huʹmamofitoga keheli uleʹale huto komopaka emiʹahatalo
keleʹmo bati hilinaʹmu ma fayahi mono bukugu goto luʹehina: *Kai kiyiʹafu
kokulumagu tiloto lalitoga ka lamanaʹa hapaʹa lito alibe luto melubo. To ana
huto kiyiʹafu keligu limiloto lalitoga ka lamanaʹa hapaʹa lito alibe luto ya
melubo*, lite keyeʹahana. To yaʹma fayahi hapaʹa ma niʹibe. Kai Yesu Kilisito
kokulumagutifi, filiʹehinagatifi oto leheʹmalina yaʹma sa sa mehubo.

8 Yesuhi mege'i molose'namofihi hapa'a ya huto meni'ibe. Ana fayahi
ma luto mono bukugu nolibe: *Ka hapa'a foto'i meni'ibe. Lebato'isi ni'ito*
komopakagu kabagakagu ni'ibe. To lali kagamu'i lu yege nohota ka yabe.
9 To lali mana lu yege nohone. Kai kabagakaguti Yesu nani kibina
bo'ni nohibe luto lilata to Hu'mau fili'ehinagati le'mo ho ti'ehibe luto
komopakagu ma'naka luto kehelilata nohatogo ai kele'mo bati hinogo
minoba minoba hilane.
10 Lali Hu'mamofitoga keheli ule'ale hunogo komopatigu lele'mo bati
hilibe. To lali labagatiguti Yesu kibina boti nohibe luto nolunogomo ai
lele'menogo minoba minoba hilune.
11 Yanamofi kumu enali mono bukugu fayahi keye'ahana: *Bona'i*
moneuba Hu'mamofitoga keheli ule'ale huto komopa'a emiloto lesa meluse
hetofana huto minalibe.
12 Ya'ma fayahi keye'ahanamu yege yege boana'magihi keye'ahanamu,
Yuta bona'i hiti to fegutoga bona'i hiti enali moneko nehanamo ni'ibe.
Hu'mau ai enali li gehe meli'ehina. Ai yege yege bona'magihi kibina bo'ani
moneko'isi nohuto'a aitoga kehe ilata nehanamagihi enele'moto lusa gi
epalalina'mu yabe.
13 Ya'ma kagamu'i mono bukugu fayahi ge'ahanamo ni'ibe: *Kibina*
bomofihi gi'a hoto lehe'mobo lite kehe ilata bona'magi asaga'i Hu'mau
enele'mo bati hulenogo mino kosaba huse'i lilabe.
14 Ya lutomo ni'igo enali Hu'mamofitoga komopa'ani memele'ahana
bona'magi hiya hite aitoga kehe ilabe? To enali kaga'a mekeheli'ahana
bona'magi hiya hite aitoga keheli amuya malalabe? To bo moneuba ka
lamana'a lu meepilenogo hiya hite ana kaga'a kehelilabe?
15 To Hu'mau kaga'a lu yege hose bona'i ho melifinogo kaga tili tele
mehinogo kiyi'afu ana kaga lu enelepilibe? Yana'mu mono bukugu fayahi
ge'ahanamo ni'ibe: *Enali kapo melete hekili hekili hite hetofa kaga'a lite*
neana bona'magihi enigigusalo soso hu epoloto gepohi lilune.
16 Aku'i bona'i mone'amagi ana ka lamana'aloga kehelite mege'i
memele'ahabe. Koyapa Hu'mamofihi kaga lu yege hose bo, Aisaiyau,
ai fayahi mone koyo'ehina: *Kibina bo'nio. Hetofa kagaka lu epi'ohutaya*
kiyi'agihi kiyi'agihi ma'naka lite ya'ma kehelite mege'i mele'ahabe?
17 To ya huto ni'igo bona'magi Kilisito kumu hetofa kaga lu yege hago
keheli'ohune. To ana kaga keheliloto Hu'mamofitoga agoya hu emilata
nohune.
18 To nani mone koloka halube. Ya'ma Yuta bona'magi Hu'mamofihi ka'a
keheli'ahana meni'ifihe? O'e, enali akeheli'ahana yabe. Mono bukugu ma
fayahi ge'ahana:
Lu yege hose bona'mofihi nogo'ani
asaga melugu hepatoga bula ola higo,
boana'magi keheli'ahana.
To ya'ma mono kaga'ani biba biba nohigo,
silaga kapoluga
boana'magi keheli'ahana yabe.
19 To nani mone hiti koloka halube. Yuta bona'magi ka lamana'a
mekeheli'ahana ni'ifihe? Ya huto meni'ibe. Keheli'ahana yabe. Hu'mau
koyapa'i enali kaga'a mege'i memele'ahana kumu kohe toto Mosehi bukugu
lu'ehina ka'a fayahi koyo'ehina:
Nani fato melugu boana'magihi
enigi'ani meni'ina
enele'moto hulenogo

lenali bu gelete siko hilabe.
To noto noto bonaˈi
ka keheli sibina hiˈahanamagihi
nani eneleˈmo bati nohinogoˈnimo,
lenali kehelite lenipagu logo bilibe.
20 To Aisaiyau amuya moloto Huˈmamofihiluˈehinakaˈamu ma luto
koyoˈehina:
Nani kumu sa sa mehiˈahana bonaˈmagi
nehanalo bu nehetugo
enali be negeˈahana.
Nanitoga kehe meiˈahanamagi
enubulo huto hugo kehelиˈahana yabe.
21 Ya huˈehinaˈmu HuˈmauIsilaeli bonaˈmagi kumu ka mone hiti luˈehina
ma niˈibe: *Nani asaga yupahi eneleˈmalube luto nayatu babeyafa nohugo akuˈi enali ka keheli heˈmite to komopaˈani nunu gina boanaˈi nanitoga mealuneˈmu nehabe.*

11

HuˈmauIsilaeli bonaˈmagi kumu fulu huto minoseˈnamofihi hapaˈa

1 YaˈmunanikolokanohobeHuˈmauaiˈaYutanagaˈihe'mi
epoloˈehifiye? OˈePaˈmamehuˈehibe. NaniYutabonohunagi. Abalaha
yagapanaˈanohube. NanibihaˈnimofihigiˈaBeyaminiyabe.
2 Huˈmaukoyapaˈifukulutoeneleˈmoˈehinabonaˈahe'mimeep-
oloˈehina. Huˈmamofihikagaluyegehosebouba,Elaiyau Isilaeli bona
kumuluˈehinakamonobukugunˈigobetohilane. Aikafoyaguenele'mo
molotomalutoHuˈmamofihilokahoˈehina:
3 *Sipi Boˈnio. Enali kaga lu yege hose bonakamagihi enehe filite, to efaha hitakalo i tele tulu biˈahana. Ya hiˈahago nanisigo nominogo enali nehaluneˈmu nehanagihe.* Elaiyau ya luto luˈehina yabe.
4 Ya ligo Huˈmaukaˈalononaˈamaluto luemiˈehina: *Kaisigo menohane. BonaˈiugaˈamagiseniTauseninanitogaagoyahunimiteneminabe. To enali keneˈi mone lugefa giˈa Baali mehaˈaloga gigusaˈagu enalahupa mefise bonaˈi neminana yabe.*
5 To yatai kanagu ana huto niˈibe. Huˈmaubonaˈimoneˈamagiaiginaga
figo li gehe lito eneleˈmoˈehinabonaˈmagineminabe.
6 Enali hetofa suhi lite mineˈahana bonaˈi nehago eneleˈmoˈehifiye? OˈE,
aiˈa ginaga fi epoloˈehinalo eneleˈmoˈehibe. To henaˈmube? Ai enali hetofa
suhi lite mineˈahanalo eneleˈmatita enali HuˈmauluSigaluto ginaga fi
lepoloˈehifi ya mehuˈehifi lite mekehelitine.
7 To ya huto niˈigo Isilaeli bonaˈmagi ma hite neminabe. Enali
Huˈmaueneleˈmalinahapaˈasasahiˈahanaakuˈienaliasagaˈimeliˈahabe.
Mone kegiˈa nesiˈa bonaˈmagihi Huˈmaubitahuˈehinaˈamagienaligo
aliˈahana yabe. To yaˈma meliˈahana bonaˈmagi komopaˈani hekini lago
Huˈmamofihinogoˈakehehigomekeheliˈahabe.
8 Ananamoˈmu mono bukugu fayahi geˈahana: *Huˈmaukomopaˈani hiti kehelиseˈnaˈani hiti leˈmo keta huˈehina. To enubuˈani hiti enegekesaˈani hiti hekini loˈehigo enali yatai kanaˈagu mekehelise faˈmene neminabe.*
9 To koyapa bo, Tebitiu mone fayahi goˈehina yaˈma mono bukugu niˈibe:
Enali sipi noseˈna melenogomo
kofohi meleno.
EneleˈmolabahutoosahiepIno.
10 To enali be megalabe luto

enubu'ani li fili kete mineno.
To asaga yupahi
enemegesalo sipi ketana meleno, luto,
li figi gite bilabe, luto lu'ehina.
11 Nani mone koloka nohobe. Ya'ma Yuta bona'magi li figi gi'ahana'mu
Hu'mau enali kumu he'mi su ho'ehinafihe? O'e, ya huto meni'ibe. Ai
lu kehelito i behe huto fegutoga bona'magihi enubuto bilube luto, Yuta
bona'magi be gelete siko hilabe lu'ehina. Enali enubuto bise'na yana'amu
laga'ani epesilina'mu yabe.
12 Yuta bona'magi foipana li'ahanaloti'i Hu'mau noto noto bona'magihi
lusa gi epolo'ehina. Ya'ma Yuta bona'magi Hu'mamofihi lusa'amu
le'mo laba hite he'mi'ahago Hu'mau fegutoga bona'magihi li hetofa hu
epolo'ehina yabe. Ya hu'ehina'mu alihi Yuta bona'i luga'amagi Kilisitohi
kaga kehelite aitoga komopa'ani emilana kanagu ya'ma Hu'mamofihi lusa
gise'nauba mone hiti hofa talina'mu yabe.

Hu'mau fegutoga bona'magihi enele'mo bati hilibe

13 Yatai nani Hu'mamofihi kaga'a lito bulata bo nohuto'ni lenali fegutoga
bona'i ka lu nolepube. Nani Hu'mau lili'na nimi'ehina'mu nofokehi nolube.
14 Ya'ma mono ka lili'na nolugo Yuta bona'nimagi kehelite siko hilete ana
kagamu'i lagati lebesibe lite nelago Hu'mau mone'amagihi enele'menogo
mino kosaba huse'i lilabe.
15 To Hu'mau Yuta bona'magihi enele'mo he'mi'ehinalo asaga melugu
bona'magi Hu'mamofihi lalu'agi lolo hi'ahana yabe. Ya hu'ehina'mu alihi
kana'agu Hu'mau aku Yuta bonatoga i behe huto enele'menogo legelo
bise'na babu luto huto hilibe. Ana kanagu Hu'mau fili'ahanamagihi mino
kosaba huse'na epilinagi minoba minoba nehana suhi lite minalabe.
16 To mone beleti nose'na ni'igo mone'a enali li gofa hite Hu'mamofihi
nose'na yabe lite ai'a molo emi'ohune lite li gehe li'ahana ni'igo aku ya'ma
beleti nose'na asaga'i ai'a hiti ni'ibe. To ana suhi huto yafamo lufusa'a hiti
bati huto ni'igo yaha'a ana huto bati huto ni'ilina'mu yabe.
17 To Yuta bona'magi foyagu kofo'ehina oliba yafa supo hite neminabe.
To fegutoga bona'magi lopi oliba yafa supo hite nehabe. To Hu'mau
hetofa yafamofihi yaha'a mone'a laga hu he'miloto to lopi yafaloti yaha'a
mone lito oto hetofa yafa laga hu'ehinalo li molo hepito nagatu sa gilago
nogoya'a logoto ana lopi yafamofihi yaha'a le'mo bati nohilibe. Lenali
fegutoga bona'magita ya'ma lopi yafamofihi yaha'a molo hepi'ehinana legi
hite neminabe. Yana'mu Hu'mau yata'a Yuta bona'magihi mino hetofa
huse'na epi'ehina yamofihi lenali fegutoga bona'magita yatai lite bati hite
neminabe.
18 Ya huto ni'igo to lenali ya hite neminago enali Yuta bona'i laga hu
he'mi'ehina yaha'amo legita nehana'amagi kumu lenali sibi lenegekesa
meyigilo. Henabe luto lenali lenugufa limo titi nehabe? Lenali fa'mene yafa
yaha'a yana suhi nehabe. Yafa lufusa'auba lenali'i kaba huto amuya molo
lepalalina'mu lenali ai'a kaba menehabe.
19 Nani ya nolugi lenali ma luto lu nimilabe: Hu'mau lali'i ya'ma yafa
yaha'a laga hu he'mi'ehinalo li hepito malago bati huto nominone.
20 O, lusiga nelabe. Ya'ma Yuta bona'i enali Hu'mamofitoga keheli ule'ale
mehi'ahago Hu'mau laga hu he'mi'ehigo lenali aitoga komopatini emite
keheli amuya malago ai li hepito molo lepolo'ehina. Ya hu lepolo'ehigo
lenali yanana'mu lenugufa limo titi hu lalibe luto legeso hite lenelesatini
nolinogo minalo.

21 Huˈmau enali yaˈma Yuta bonaˈi lusi yafa yahaˈa suhi hite nehanamag-
ihi ginaga mefise heˈmiˈehinagi yamuˈi lenali kumu ginaga fito henabe luto
laga mehu lepalalibe?
22 Huˈmamofihi hapaˈa loemo niˈina. Fulu huto leheˈmose hiti to ipagu
logo bito osahi limise hiti ya niˈigo kehelilo. Ai sibina sabana huse
bonaˈmagihi ka epekito osahi epilata nohina. To lenalitini ai fulu huto
li hetofa hu lepalalata nohibe. Lenali agoya hu emilata nehite fulunagu
minete bati hite minalabe. Lenali aku kegeiyo hilenogo ka lepekito laga hu
heˈmi lepalalibe.
23 Huˈmau sipi amuya bo nohinagi Yuta bonaˈmagi komopaˈani li gelehe
hite Huˈmamofitoga agoya hu emilenogo ai enali ana yafalo akuˈi li hepito
epalalinaˈmu yabe.
24 Lenali fegutoga bonaˈmagi lopi oliba yafamofihi yahaˈa suhi lite
nehabe. Huˈmau lenali ana yafaloti laga huto aiˈa yafalo li hepi lep-
oloˈehinamo keta huse liliˈna liˈehina yabe. To Yuta bonaˈmagi hetofa oliba
yafamofihi yahaˈa legi hite nehanaˈmu Huˈmau mone yupahi enali akuˈi
yafaˈalo eneleˈmo hepilinaˈa nohinogomo yaˈma sipi liliˈnaˈa meniˈibe.

Huˈmau yege yege bona kumu fulu huto minoseˈna

25 Nalaluˈnigitabe. Mone suguna ka lu lenelepilugi kehelilo. Lenali
kehelite lali kehelseˈnati sipi bati nohune lite lenugufa limo titi hu laligi ma
kaga lu nolepube. Yuta bonaˈmagi Huˈmamofihi enemegesa hi emiba emiba
hite komopaˈanigu uleˈale hiseˈnamofihi kanaˈa mone su halinaˈmu yabe.
Fegutoga bonaˈmagi Huˈmamofitoga komopaˈani emilana bai tenogomo
Huˈmau Yuta bonaˈmagihi akuˈi eneleˈmalinaˈmu yabe.
26 Huˈmau asaga Isilaeli bonaˈmagihi eneleˈmenogo bati hilanamofihi
kaga mono bukugu ma lite fayahi geˈahana:
Enubuto bilina bouba Yiona hepaˈmofihi
kosaguti huto hilibe.
Ai Yakopuhi yagapanaˈmagihi foipanaˈani
asagaˈi li heˈmi epalalibe.
27 Ana yupahi
nani foipanaˈani li heˈmiloto
eneleˈmo bati hilube luto
enali kumu yaˈma kaga lu malalube,
luto Huˈmau ya luˈehina yabe.
28 To yaˈma Yuta bonaˈmagi Kilisitohi hetofa ka lamanaˈalo megeˈi meme-
lese nehite Huˈmamofihi fatehaˈa lolo nehabe. HenaˈmubeEnali Kilisitohi
enemegesa hi emiˈahago ai yaˈmu fegutoga bonaˈi lenaliˈi leneleˈmalube
luto luˈehina. To koyapaˈa Huˈmau kohe toto yaˈma Yuta bonaˈi afoˈanigihi
fuku luˈehinaˈmu enali kumu Yuta bonaˈi Huˈmamofihi laluˈagi minelata
nehabe.
29 Huˈmau ekesa loe lae mehuseˈi nohibe. Aiˈa bita huˈehina bonaˈmagihi
fuku luto lusa gi epalalinaˈmu kehelilo. Kaˈaenalikumulumoloˈehinaˈa
huto hilinaˈmu yabe.
30 Lenali fegutoga bonaˈmagita, koyapaˈi Huˈmamofitoga agoya hu
meemiˈahana yagi to yatai Yuta bonaˈmagi kagaˈa keheli heˈmiˈahago
Huˈmau lenaliˈi ginaga fi lepigo fulu hite neminabe.
31 To ana huto Yuta bonaˈmagi Huˈmamofitoga agoya hu meemise nehago
ai lenaliˈi ginaga fiˈehina ana huto enali kumu alihi ginaga fi epilinaˈmu
yabe.

32 Ya huˈehinaˈmu asaga bonaˈi, Yuta bonaˈi to fegutoga bonaˈi hiti, enali pelesa ite kegeiyo hiˈahago Huˈmau nagaˈi suhi huto epiˈohube luto nokehelibe. Nokehelito yaˈma ginaga fi epilubeˈmu hibe.

Huˈmamofihi giˈalo liyafa hilata nohune

33 Akae. Huˈmamofihi kehelíseˈnaˈa hetofa hatofa niˈinagihe. Ai asagaˈnamofihi keheliya ito bai toˈehina yabe. Keheli bati huseˈnaˈa sipi niˈinagi ekesa yigiseˈnaˈa kiyiˈafu kehelilibe? To hapaˈamu hiya bouba anana kehelilibe?
34 Yanaˈmu mono bukugu fayahi keyeˈahanamo mone ma niˈibe:
Sipi Botihi komopaˈagu
ekesa kehelilataˈna
hiya bo moneuba kehelilibe?
Hiya keheli bati huse bouba
ana hubo, ana hubo luto
yaˈma kaga lu emilibe?
35 Kiyiˈafu Huˈmamofihi hetofanaˈa
emiˈehilinanalo
Huˈmau nonaˈa aku emilinaˈa lilibe?
Bonaˈi bati hilinaˈa mone meniˈibe.
36 Ya huˈehinaˈmu asaga meˈi hiti kokulumaˈi hiti to anaˈina asagaˈi aiˈago niˈinaˈmu to aiˈago kaba huto nominabe. Ya mehuˈehitita asagaˈna fenene hititaˈmu yabe. Yaˈmu Huˈmamofitoga gepohi luto asaga yupahi mino lito buto fokehi sipiˈa lino. Maˈnaka.

12

Huˈmamofihi liliˈna lilata nohune

1 Nalaluˈnigitabe. Huˈmau sipi ginaga fi limiˈehinaˈmu nani lenoloka hoto buka tilube. Lenali lenugufatini Huˈmamofitoga molo emilo luto, hetofa kuguhi legi huto mino kosabaˈnatini emite li molo etalo. Lenugufatini ya emilenogo Huˈmau ai lenali kumu fokehi lilibe. Ya huˈehinaˈmu lenali Huˈmamofitoga agoya hu emite to giˈamo liyafa hilata nehana yamofihi lusiga mono ka niˈibe.
2 To lenali asaga melugu bonaˈmagihi hapaˈani megeˈi memalalo. Huˈmau komopatini li gelehe hu lepololenogo lenegekesa kehelise yuhufana lolo hilinaˈmu yabe. Ya hulenogo Huˈmamofihi hetofa hapaˈamu kehelite to ai bita nohinaˈmu to ekesa kehelina bati nohinaˈmu hiti asaga hetofanamofihi aiˈa fokehi luseˈnaˈamu lenali keheliya ilabe.
3 To Huˈmau neleˈmo hetofa huˈehina bo noho lifiˈehigo nani ma kaga mone lu nolepube. Huˈmau keheli uleˈale huseˈi fato fatoˈi guna ito lepiˈehina. Yaˈmu lenali lenugufatini limo titi mehilo. Lenalitini be ligite kehelinogo moneˈa hiti metilo. Huˈmau mono ka limiˈehinamofihi keheliya ite minete hapatini leˈmo eto eto hite minalabe.
4 Lali moneko bomofihi gufaˈa suhi luto nominone. Gufaˈa monekoˈna niˈinaya aku fato fato kegiˈa to fato fato foya nelibe.
5 Ya huto lali yege yege bonaˈi fato fato nohuta li nupa huto Kilisitotoga hepito monekoˈna nohune. To gufaˈa monekoˈisi suhi huto kegiˈa moneko moneko li nupa huto hepiˈohune. Aiˈa gufaˈa legi huto nominone.
6 Ya huˈehinaˈmu Huˈmau leheˈmoto fato fato liliˈna limiˈehina. Ya huto limiˈehinaˈmu kehelíseˈnatilo liliˈna liluta bati hilibe. To folaganuguti keneˈi moneuba mono ka lu yege hose liliˈnalo minotoˈa Huˈmau emiˈehina keheli uleˈale huseˈnalo yamofihi mono kaga lu yege hoto minalibe.

7 To bo moneuba Huˈmamofihi liliˈna lenali kumu lilube luto bati huto amuya moloto ana liliˈna lilata nohibe. To moneuba Huˈmamofihi ka enelepilube luto babafi bo hilina, ya bati huto amuya moloto kaˈa enelepilinamofihi liliˈna lilibe.
8 To bo moneuba boanaˈi komopaˈanigu keta hiˈahanamagihi eneleˈmo amuya malalina yamofihi liliˈna lilibe. To bo moneuba anaˈinaˈa babu luto niˈigo guna ito epilube luto ligo, ana bo komopaˈagu beyaga neinogo fato bonaˈi faˈmene epilata huto minalibe. To moneuba Huˈmamofihi bonaˈa kaba hulata nohina ai ana liliˈnalo amuya moloto koseleˈi mehenogo liliˈna lilibe. To mone bouba bonaˈmagihi ginaga fito enaheˈmalube luto ai ana liliˈnalo bati huto liloto fokehi lito minalibe.
9 Lenali leniginaga fiseˈnamu fato bonaˈmofihi leniginaga fi emite lusiga lite komopatini emilo. Foipa faipa huseˈnamofihi hapaˈa lagati melebesibe lite lenemegesa hu emilo. Ya hite, asaga lamana huseˈnamofihi li pili kete mineme bite minalo.
10 Lenali ai ginaga fi eminogo ai ginaga fi eminogo hite koguna ite minalo. Ya hite minete lenigitini liyafa mehise bonatinimo leˈmo hofa tete minalo.
11 Lenali Huˈmamofihi liliˈna amuya melete lilo. Faˈmene fuli meminese lenegelo bite Sipi Botimofihi liliˈnaˈamu lite komopatinigu babahi hinogo minalo.
12 Lenali Huˈmamofihi bu galana yupahi mineme bite geba hilananauba leneleˈmo amuya melenogo lenofokehi lilo. To keta huseˈnauba lenalitoga huto nohinogomo komopatinigu fulu huseˈnaˈmu Huˈmau lenaheˈmalinamofihi geba hite minalo. To asaga yupahi koseleˈi melenehenogo Huˈmamofihi loka hete nunumu hilo.
13 Lenali Huˈmamofihi bonaˈa enumuhi meniˈinaˈamagihi feˈnohatini fuku lite li epilo. To bonoho bonaˈi elenogomo nohatinigu eneleˈmo melenogo tilenogo noseˈna epite malo kalo lite, ya lu epilo.
14 To bonaˈi moneˈamagi lenegene mane neinogo Huˈmamofihi loka hete ana bona kumu gumiˈi enohobo melise li hetofa hu epolobo lite yaˈma loka halo.
15 To bonaˈi moneuba gelo binogomo ana hite aitoga lenegelo bilo. To bonaˈi moneuba yibi bena nohinogomo lenali aitoga bite yibi hite kekeˈi lu etalo.
16 To lenali moneko hepatoga neminana bonaˈmagihi fulu hite minete komopatini moneko babeyafa hite minalo. Lenali bonaˈi enubulo hutu hata hilata to sipi bonako yaga foya bonako eneleˈmo fulu hilata mehilo. Lenali laba hite bonaˈmagihi suhi hite neminanamofihi ya hite minalo. To lenali asagaˈna keheli baga iˈohuta bonaˈi nohune lite ya lenekesa mekehelilo.
17 To bonaˈi moneuba leneleˈmo sibina nohinogomo lenali foipana nonaˈa meemilo. Akuˈi bonaˈmagi bebe sose hapaˈamu nelanamofihi yaˈma lenali megeˈi melete minalo.
18 Lenali asaga yupahi yege yege bonaˈi hiti fulu hite minalo. Lenali luba ka genaga leˈmo huto mehilo.
19 Nalaluˈnigitabe, bonaˈi moneuba leneleˈmo sibina hulenogomo ipakafa mehete to ana bonaˈmofihi li pa salune lite ya melilo. Yaˈma Huˈmau ita biseˈnauba enahalinamo niˈibe. Ya huˈehinaˈmu mono bukugu fayahi ma geˈahana: *Nani foipa bonaˈmofihi nonaˈa epilube luto, Sipi Botiu ya luˈehina. Foipanaˈaniˈmu osahi epito i pa saluna yaˈma nani foyaˈni yabe.* Yanaˈmu mono bukugu mone hiti fayahi geˈahanagi lenali kehelilo:
20 *Fatehaka kauˈna nohenogo kai noseˈna li emibo. Ai nagami kumu nobesinogo kai hefito emibo. Kai ya huletogo ai huˈehinanaˈmu buya hilibe.*

Ya lite keyeˈahanamofihi kaˈa megeˈi malalo.
21 Lenali ya hite hetofa suhi hite hilenogomo foipa hapaˈauba lenaleˈmo laba mehilinaˈmu yabe. Lenali hetofa hapatiniuba foipana bege ligilinaˈmu yabe.

13

Lali gamani bonaˈi kaga megeˈi malalune

1 Lenali asaga gamani bonaˈmagihi kaga kehelite megeˈi malalo. Huˈmau enali enaleˈmo ho tiˈehigo enali kaba huse liliˈna lilata nehanaˈmu ai enaleˈmo moloˈehibe. Gamani bonaˈi mone kegiˈamagi faˈmene hite memineˈahanaya, Huˈmau ai enaleˈmo ho tiˈehina yabe.
2 Ya huˈehinaˈmu bonaˈmagi gamani bomofihi kagalo keheli heˈmite enemegesa hu emilenogo enali Huˈmamofihi kagaˈalo heˈmilata suhi lite nehabe. Ya nehinogomo Huˈmau ana pelesa ilata nehanamofihi osahi epilinaˈmu yabe.
3 To bebe sete nehana bonaˈmagi ana gamani bonaˈi kaba huseˈnaˈamofihi koli mehilata nehabe. Kegeiyo huse bonaˈmagi ana gamani kumu koli hilata nehabe. To lenali eto eto hite lamana hiti ana kaba bona kumu koli mehilabe. Ya bati hite minelenogo ana kaba bouba lenali kumu fokehi lilibe.
4 Yaˈma gamani bo Huˈmamofihi liliˈna lilata bo ai lenaheˈmalina bo nohina yabe. Lenali li sibina hilenogomo ana kaba bomuˈi koli hilo. Ai amuya bo nohuto li sibina hilanamofihi nonaˈa lepilibe. Ai kegeiyo nehana bonaˈi Huˈmau ita binogo ka epekilina boˈa suhi huto ai osahi epilinaˈmu yabe.
5 Yanaˈmu lenali gamani bonaˈmagihi kaga kehelite megeˈi malalanamoya henaˈmube? Huˈmamofihi ita biseˈna lenalitoga huto hu laligi gamanimofihi kagaˈa megeˈi melenogomo komopatinigu fulu huto bati hilibe.
6 To gamanimagi Huˈmamofihi kele kele hi etalabe lite kaba huse foya nelibe. Yaˈmu lenali gamanimagi lilanaga lilanaga hite takisi kefahi epilo.
7 To ya hite gamani bonaˈmagihi minaˈa efahi asagaˈi epilo. Yaˈma takisi efahatini fato fatoˈi epilo. Ya hite takisi bonaˈi kagaˈani kehelite to enalitoga agoya hu epite limi lalabe lite meleˈisi anaˈina yaˈma bonaˈi asagaˈi epilo.

Koguna ite minalana hapaˈa

8 Bonaˈi moneuba lepiˈehinamofihi nonaˈa pa sete meleˈisi li emilo. To mone hiti niˈigo lenali boanaˈi ginaga fi emiseˈnamu yaˈma minoba minoba hite nehanaya su mehalinaˈmu yabe. Lenali ya ginaga fi emilatanamofihi yaˈma Huˈmamofihi keya ka megeˈi melelata nehanaˈmu yabe.
9 To keya kaluguti ma luto luˈehina: *Aˈi gumina mefolobo. Bonaˈi ho mefilibo. Gumina melibo. Bonaˈmofihi feˈnohaˈa lilube luto kubu nagaˈi mehobo.* Yaˈma keya ka asagaˈi li nupa huˈehinaˈamofihi hapaˈa ma niˈibe: *Kai kugufaka kaba hulata nohata supo huto asaga bonaˈmagihi kaba hu epoloto kiginaga fi epibo.*
10 Lenali bonatinimu ginaga fi epilete mone li sibina mehi epalalanaˈmu yabe. Ya hilata nehanaya asaga keya ka megeˈi mele su heˈahana suhi lite neminabe.
11 Yaˈma ginaga fi epilata nehabe luto nolunaya henabe luto nolube? Huˈmau Sipi Botiuba leleˈmalina kanaˈa lebatoˈisi niˈinagihe. Koyapa lali yataˈa Kilisitohi keheli uleˈale huto komopati emiˈohuta leleˈmalina kanaˈa

foto'i mino'ehina, to lubuto bilina kana lebato nehetilibe. Yana'mu lenali lenubu kolo kolo hite neminabe. Yatai topa hete ho tilo.
12 Yatai kana'a sinihi gise suhi huto ni'ina ma'asi su halibe. Koku-
lumalugu go'i lilina'mu yabe. Lali foipana nohutana metepuhi nasana li
he'mi su halune. To go'i lulenogomo lali gimi gito Sataha naga'i hiti lugufati
foipana nohinana'a hiti luba hilune.
13 Lali yegemofihi besa besa'alo minototi agoya huse bona'magita mina-
luta nohune. Lali kegeiyo huse'na melilune. To bia nagami'i negi noto
huse'nafi to moko lise'nafi to a'i gumina folose'nafi to luba huse'nafi to
kenasabo bise'nafi asaga'i mehiluta'mu analo lemegesa hu emilune.
14 Lenali lenugufaluga laga besise'namofihi foipa nasanamu'i lenegekesa
yigi yigi mehite ananamofihi le'mo laba hilo. Sipi Boti, Yesu Kilisitohi
helegu'i lite ya suhi hite neminana bona'i lenali li so kite aitoga minete
ule'ale hite minalo.

14

Lenali bonatinimofihi kaga loko mehilo

1 To bona'i moneuba Hu'mamofitoga keheli bati mehina olenogo be
tigite le'malo. Ai ekesa keheli ule'ale mehu'ehinogomo ana mono kamu'i
kenasabo mebise lenali folagahatinigu ana bomo le'mo fulu hite le'mo
malalo.
2 To bona'i moneuba komopa'a Hu'mamofitoga fulu huto nohinogo
nose'na fato fato'i asaga'i bati huto nolata hilibe. To fato bona'i ko-
mopa'a Hu'mamofitoga keheli amuya memolo'ehina bouba guya'asigo
nolata hilibe.
3 To lenali fato fato nose'namo nenanamagita ya'ma nose'na mone'a
mo nosina bomofihi ka meemekilo. Ai'a ekesa keheli'ehinamofihi kaga
loko mehilo. To ana huto lenali mone nose'na mo nesina guya'asigo
nenanamagita ya'ma nose'na yege yege'i nonana bomofihi hapa'amu ka
meemekilo. To hena'mube? Hu'mau ana bomofihi ale'mo'ehinagihe.
4 Ana bona'i Hu'mamofihi lili'nalo bona'a nohibe. Lenalitini kele kele
bona'i menohibe. Ai'a lili'na afo'afu Hu'ma, ai hapa'amu kehelito bati
hinogofi bati mehinogofi ai'a kehelilina'mu yabe. Lenali foyatini meni'ibe.
Hu'mau he'moto le'mo amuya mololenogo ana bomofihi hapa'a bati huto
huto hilina'mu yabe.
5 To bo moneuba mone yupahi hofa talina kana ni'ibe luto to ya'ma
yupahi lulata nohibe. To mone bouba asaga yupahi moneko babeyafa ni'ibe
luto lulata nohibe. Etegekesa kehelise'na ule'ale hite etali foya'atiti yabe.
Lenali ana hite ya kehelilo.
6 To mone yupahi napa ni'ibe lulata bouba Hu'mamofihi gi'a liyafa
huse'namu'i ana yupapogu fuli minalibe. To asaga nose'na nalata bouba
ana huto Hu'mamofihi gi'a liyafa huse'namu'i kaba huto nominabe. To
ai ana nose'namo Hu'mamofitoga gepohi luto bati huto yabe luto lu emito
nonabe. To bo moneuba fato nose'na mo sito guya'asigo nalina ai ana huto
Hu'mamofihi gi'a liyafa huto bati huto yabe lu emito nonabe.
7 To lali ma melugu nohuto fililupi minalupi ya'ma kaba huse'na laliti
meni'ibe. Fililenogo minolenogo yamofihi nasana'mu lalitisigo meni'inagi
Sipi Botiuba ai'a kaba huse'na'a ni'inagihe. Lali lubu hiti minoto nohuta
ya'ma Sipi Bomofihi agoya hu emilata nohune.
8 To fililata nohuta ya'ma Sipi Bomofihi agoya hu emilata nohune.
Yana'mu ya'ma lubu hiti minoto lito hiluta to fililuta ya'ma Sipi Bomofihi
nasana lolo hilune'mu hune.

9 Ya nohina'mu Kilisitou filito aku fili'ehinagati ho ti'ehinagi yatai
fili'ahanamagihi lubu hiti mino lito nohutamofihi ai kaba bo nohinagihe.
10 Ya hina'mu lenali henabe lite bonatinimofihi ka emekite ka'a loko
nehabe? To henabe lite le'mo laba nehabe? Hu'mau kefa hisalo minoto
kaga loko huse yupahi lali asaga'i bu'alo ho tito minolenogo lali kumu ka
foya liloto kaga loko hilina'mu yabe.
11 Ya hilina'mu mono bukugu ma lite fayahi ge'ahana:

Nani nubu hiti
minoba minoba nohuna bo nohube.
Silaga boana'magi yege yege'na nogobisalo
enalahupa nohi fite minelete
to enabagaguti ma lilabe:
Hu'mao, kibina boti nohane, lilabe,
Sipi Bouba ya luto nolina yabe.

12 Ya hina'mu lali asaga'i Hu'mamofihi bulo foyati li'ohuta'mu minenogo
ai kagati loko hilibe.

Bonatini enele'mo sibina mehilo

13 Yana'mu lenali bonatinimagihi kaga'ani loko hise enifisa ilatana
li he'milo. To lenali bonatinimu'i lenegekesa kehelite enele'mo sibina
mehilune lite, to foipa kapogu enele'moto bu laligi lolo huse'natinimofihi
kaba hu bati hilo.
14 To nani Sipi Boti, Yesu aitoga hepi'ohugo nipa'nigu ya'ma keheliya
i'ohuna ma ni'ibe. Asaga nose'na ai'a keya'i hu'ehina'a meni'ina'mu
asaga'i gulu gulu hu'ehina'a nalutagi mo sise'na meni'inaya. Aku bo
moneuba ekesa kehelito mone nose'na keya'i hu'ehina'mu yabe luto ai'a
komopa'agu kehelito gulu gulu mehu'ehina nose'na huto hinogo menalibe.
15 To lenali mone nose'na nalana'mu fato bouba bu goloto ana nose'namu
komopa'a sibina hinogomo henabe lite ana nose'na nalabe? Yalo lenali
ana bo'mu leniginaga mefise bati mehu'ehina. Ya'ma bo'mu Kilisitou
afili'ehinagi komopa'a amuya memolo'ehina bomofihi le'mo sibina hu
laligi ana nose'na menalo.
16 Ana huto lenali mone nasana'mu bati huto ni'ibe lite keheli'ahanamoya
aku bona'i moneuba ekesa kehelito bati mehina nasana yabe luto kehe-
linogo lenali anana lolo hise'namu li he'milo. Ana bouba lolo hise'na
komopa'auba sibina hinogomo ya'ma bati mehilina'mu yabe. Li he'milo.
17 Hu'mamofihi kapogu minaluta hapa'a ma ni'ifihe? Nose'na
hiti nagami'i hiti nalutanamofihi nasanabe? O'e, ya huto meni'ibe.
Hu'mamofihi Sikalafu'uba komopatigu lamana huse'na hiti to mino fulu
huse'na hiti to legelo bise'na ya'ma lolo nohina ya'ma Hu'mamofihi kapo
ni'ibe.
18 To lenali Kilisitohi ka'a kehelite agoya hu emilenogo Hu'mau lenali
kumu fokehi lilata nohibe. Ya nohigo bona'magi ana hite ma'naka lite
ananamu'i enofokehi lilabe.
19 Ya hu'ehina'mu lenali bonaloga fulu huse'namofihi nasana'mu le'mo
saga hino. Lenali ya hite bonatini enehe'mago ai le'mo amuya melenogo ai
le'mo amuya melenogo hite bati hite minalabe.
20 Lenali nose'na nalanana'mu Hu'mau bona'i enele'mo'ehinamagihi li
sibina mehi epalalo. Asaga nose'na lali bati huto nolata nohuta, aku
lenali mone nose'na nalana'mu bona'uba keya'i hu'ehinana ni'ibe luto
komopa'agu keta nohinogomo yana nose'na menete mo silo.

21 Lenali fato fato nose'namo yagafi, bai nagami'ifi asaga'na nalanamofihi
bonatini bu goloto komopa'agu li sibina hinogomo lenali ya'ma nose'na
he'mite menalo.
22 Lenali ya'ma ni'ina'mu lenipagu kehelite Hu'mau bati huto yabe
linogomo lenali kehelite mine lite bite lu hokolo mehilo. Bo moneuba
nose'na mone noloto ekesa kehelito bati huto nalube luto ligo komopa'agu
keta mehinogomo ana bo gepohi lilata nohibe.
23 Aku ana nose'na nolago ekesa loe lae higo to komopa'agu keta
hinogomo Hu'mau fisa ito ka emekilibe. Hena'mube? Ai keheli'ehinaloti
ule'ale mehuse komopa'a keta higo nalina'mu yabe. To lenali ana hite asaga
keheli'ahanaloti ule'ale mehuse komopatinigu keta hilina'mu foipanatini
huto hilibe.

15

Kilisitohi hapa'alo mege'i malalatamofihi ka'a

1 Lenali Hu'mamofihi keheli amuya nemalanamagita bona'i
komopa'anigu keheli bati mehanamagihi ketana'ani kofi epelete
enehe'malo. Ya hite, lagatini lepesise'nalo mege'i memalalo.
2 To bona'i keheliya meina'a keta epesilina nasana yamofihi lenali
enele'mo bati hilo. Bonatinimagihi lenogotinifihi suhi huto nohigo Kilisi-
totoga enele'mo hetofa hite amuya melenogo ya bati huto huto hilina'mu
yabe.
3 Hena'mube? Kilisitou laga'a besi'ehinalo mege'i memolo'ehina yabe.
Ai kumu mono bukugu fayahi keye'ahana: *Bona'magi huli ka lu kimi'ahana
yamofihi aku'i nanitoga ana huto huto hu'ehina yabe.*
4 Ya'ma koyapa'i mono bukugu fayahi ge'ahanamofihi asaga kagauba
Hu'mamofihi biluta kapo'mu lelepito bu megose'namofihi geba huto mino
lito buto lele'mo amuya malalina'mu yabe.
5 To Hu'mau lenele'mo bati hilata to lenele'mo amuya mololata bouba
lenele'mo agoya hinogo lenali Yesu Kilisitohi hapa'a babeyafalo mege'i
melete koguna ite moneko bona'i hite minalabe.
6 Ya hinogomo lenali asaga'i moneko'na hite lenonogotini Hu'mamofihi
kanipo filana'mu yabe. Sipi Boti Yesu Kilisitohi afo'afitoga lenegelo bilabe.
Ya'ma aitoga loka ho lepoloto nunumu nohube.

Ka lamana'a fegutoga bona'magitoga huto hilibe.

7 To Yesu Kilisitou lenele'mo'ehina'mu lenali ana hite Kilisitohi bona'a
enebe tigite folagahatinigu nehana ya'ma komopatini epilo. Ya hilenogo
Hu'mamofihi gi'amu hofa talibe.
8 Nani lu nolepube. Kilisitou Yuta bona'magihi enehe'malibe luto koko
pana'ani lolo hilube'mu o'ehina. To henabe lutobe? Ai Hu'mau koyapa'i
Yuta bona'magihi tata'anifitoga kaga molo'ehinana ya'ma le'mo huto hilibe
luto yabe. Ya huto Hu'mamofihi hapa'a bebe salina'mu to lamana ka'a beto
huto epilube'mu kokulumaguti limito o'ehina yabe.
9 To fegutoga bona'magi Hu'ma ginaga fi epigo aitoga enegelo bilabe luto
o'ehina yabe. Ana ginaga fise'namu mono bukugu fayahi keye'ahana:
Nani fegutoga bona'i nehanalo
kai kumu negelo bilunagihe.
Kigika liyafa huto
kanipo fise nama lilunagihe.
10 To ana huto kaga mone hiti ni'ibe:
Fegutoga bona'magita lenegelo bilo.

Lenali hiti to Yuta bonaˈi
Huˈmau enaleˈmo ho tiˈehinaˈamagi hiti
ai kumu lenegelo bilo.
11 To mone hiti niˈibe:
Fegutoga bonaˈmagi lenali asagaˈi
Sipi Bomuˈi lenofokehi halo.
Yege yege boanaˈmagita aitoga babu lite
lenegelo bilo.
12 To lu huto huto bo, Aisaiyau ana huto Kilisito kumu ma luto fayahi goˈehina:
Bo moneuba
Tebitihi afoˈafihi Yesehi nagaˈi
huto huloto
fegutoga bonaˈmagihi kibina bo
lolo hilibe.
Ya nohinogomo
enali ai leleˈmo bati hilina bo yabe lite,
keheli emite geba hite
komopaˈani aitoga mele melete minalabe.
13 Nani Huˈmamofihi loka noho lepolobe. Lenali Huˈmamofihi keheli uleˈale hite neminenogo aiˈa gelo biseˈna to fulunaˈa hiti lenalitoga huto hinogo lenifita ilata nehanaˈa mone hiti leˈmo hofa talinaˈmu yabe, nolube. To Sikalafuˈuba lenaleˈmo amuya melenogo lenifita ilete kanihi sipi fino, luto nolube.

Polu lesa meluˈehina kaga fayahi koyoˈehinamofihi hapaˈa

14 Nalaluˈnigitabe, lenali lamana bonaˈi nehite to mono ka keheli fe lite to mono kaga ai lu emigo ai lu emigo hilana bati hite ya nehago yamofihi keheli uleˈale nohube.
15 Keheliˈohunaya akuˈi lenali kumu koli mehuse nohutoˈni mone kaga amuya ka luto yaˈma fayahi koyoto nolepube. Lenali ana kaga beto hilabe luto amuya moloto akoyoˈohuna. Huˈmau liliˈnalo bonaˈa neleˈmo ho tito Yesuhi kaga lelili huto buto fegutoga bonaˈmagihi lu epilane luto noho lifigo nani nelesa melulata nohinagihe.
16 Nani Yesu Kilisitohi liliˈnalo bo nohunagi nani fegutoga bonaˈi Huˈmamofihi bagaˈaguti lamana ka lito lu yege ho epologo kehaliˈahanaya, enali mamufa molo emiˈehina suhi hite nehabe. To nani lusa gilata bo suhi huto nohube. To Sikalafuˈuba enaleˈmo bati hinogo Huˈmau fokehi luto, enaleˈmalube ligo yaˈma mono bonaˈi lolo huto liliˈna nolube.
17 Ya hinaˈmu nani Yesu Kilisitotoga hepito nheˈmago Huˈmamofihi liliˈnaˈa liˈohunanaˈmu negelo nobito nugufaˈni li saga nesiˈasi nohube.
18 Yaˈma foya henaˈni huto lutita niˈibe? Ya nohutoˈni nelesa meligo Yesu Kilisitou nheˈmagoˈni fegutoga bonaˈmagihi Huˈmamofitoga enaleˈmoˈohunamofihi kagasigo lu epilata nohube. Yesu Kilisitou neleˈmo hetofa higo fegutoga bonaˈmagihi mono ka keheliya ilabe luto foyaˈa li etoto minoˈohuna. Yaˈmu keta mehuse huto lu lepilugi kehelilo. Nani yaˈma mono ka lu huto huseˈa lu noepube.
19 To huse mehuse suhi huto uleˈale nasana lito oto mololoto nohuto Sikalafuˈamofitogati amuya liloto topa hoseˈnaˈa hiti lilenogo kehelilabe. To nani Yelusale hepatogati hapi fito Kilisitohi ka lamanaˈa asagaˈi lu huto holito buba buba huto yaˈma meˈi leˈmo bego bego huto Ililikamu metoga buto lu yege hoˈohuna.

20 Ya hinaˈmu tafaˈagu akuˈi li gulufu hilube luto Kilisitohi ka
lamanaˈauba buto bu nehe metiˈehina kosabalugu ana kaˈa lu huto epilube
luto amuya mololata huˈohunaya hapaˈni ya niˈibe. Yanaˈmu fato bouba
kohe toto ka lamanaˈa lu epito moloˈehinamofihi hepato henabe luto
bilube? Yanalo mebilubeˈmu nohuna yabe.
21 Yanaˈmu mono bukugu fayahi mone geˈahanamo niˈibe:

Enali ai kumu lu meepiˈahana bonaˈmagi
aku enali be galanaˈmu yabe.
To ai kumu mekeheliˈahana bonaˈmagi
aku keheliya ilanaˈmu yabe.

Polu Lomu bonatoga bilubeˈmu nohina ka

22 Yaˈma nani ka lamanaˈa mekeheliˈahanamagihi lu yege halunaˈmu
lenali Lomu hepatoga nehanalo bilubeˈmu hunaya aku babu yupahi
mebuˈohuna yabe.
23-24 Ya nohugo mana hepatoga ka lamanaˈamofihi liliˈna asu hago, nani
babu foya kanagu lenalitoga bilubeˈmu nohunagi yatai ya biluna yupahi
geba huto nekesa nokehelube. Nani Sepeni melugu bilubeˈmu nohuto kohe
toto lenali yataˈa nehetito lenali hiti nesiˈa kanagu bati huto minolenogo
lagaˈni nebesilibe. Yalo lenali neheˈmete noho lifinogo akuˈi kapo moloto
Sepenigu bilube.
25 Ya bilunamoya yatai nani maˈasi Huˈmamofihi bonaˈa Yelusale hep-
alugu nehanamagihi eneheˈmalube luto enalitoga nobube.
26 Enali Yelusale hepatoga Huˈmamofihi bonaˈa moneˈamagi enumuhi
meniˈina nehago Masetonia hepato bonaˈmagi hiti to Akaiya hepato
bonaˈmagi hiti li kehelite mone efahaˈani li nupa hite nimigo nani ana efahi
lito Yesusale hepatoga bilubeˈmu hube.
27 Nani ana bonaˈi lu meepise nohugo enaliˈani kaga lite kehelite efahi li
nupa hiˈahana yabe. Lali Yelusale bonaˈi eneheˈmoto nonaˈa epilune lite
liˈahana. Henaˈmube? Yelusale bonaˈmagi yataˈa Yesuhi kagaˈa lelite bite
fegutoga bonaˈi lu epiˈahago kehelite mine bati nehana. Yanaˈmu fegutoga
bonaˈmagi Yuta bonaˈi eneheˈmelata nehanaya, bati huto niˈibe. Enali Yuta
bonaˈmagihi kele keleˈi fite efahaˈani epilanagi bati huto niˈinagihe.
28 To nani ana efahaˈani lito buto epito yaˈma liliˈna su holenogo nani
Sepeni melugu buloto lenali Lomu hepatoga nehanalo buto nehetilube.
29 To lenalitoga buto lenofotula hoto Kilisitou lusa gi lepalalina babu luto
lenalitoga huto hilibe lutoˈni yaˈma akeheliˈohuna yabe.

30 Nalaluˈnigitabe, nani lenogoˈna bito Sipi Boti Yesu Kilisito kumu yabe
luto to aiˈa Sikalafuˈuba ginaga fi limiseˈnamu yabe luto kehelilo. Lenali
hiti nani hiti moneka nohune luto Huˈmamofitoga nunumu hite nani kumu
leˈmo amuya molobo lite yamofihi loka he netalo.
31 Nani Yelusale hepato bilubeˈmu nohugo bonaˈi Kilisitohi kaga meke-
helite Yutia kapogu neminana moneˈamagi nahaluneˈmu nehago neleˈmo
sibina hi lalagi nani kumu Huˈmau kaba hu netalinaˈmu aitoga loka halo. To
Kilisitohi bonaˈi Yelusale neminanamagi nebe tigigo asaga kaga lu epilenogo
kehelite enofokehi lilabe luto nolube. Yamofihi Huˈmamofihi loka he netalo.
32 Ya hinogo lenalitoga bilubeˈmu Huˈmau lu laga mehilenogo bilunagi
nipaˈnigu sipi negelo biloto lenali hiti nani hiti hepito bati huto minalune.
33 To Huˈmau, fuluna hapaˈa nohina bouba lenali hiti minalinaˈmu yabe.
Maˈnaka.

16

Polu lalu'afu kaga lu epi'ehina

1-2 Lenali kehelilo. A'i mone, gi'a Fibi yabe luse a'i ai Senikilia hepatoga
minoto Kilisitohi naga'amofihi lili'na lito enehe'molata a'uba lenalitoga
nehetilenogo lalalutifihi suhi huto be tigilo. Sipi Bomofihi gi'amu'i be tigite
Hu'mamofihi bona'magita le'melata suhi hite ya hilo. Ai boana'i babu luto
enehe'moto to nani hiti nehe'mo'ehina yana'mu hetofa lalalutifu nohigo
he'mete le'malo.
3 To alobole loemo Akuilagi to Pilisikagi neha'ifihe luto koyonamo lu
etimilo. Etali hiti Yesu Kilisitohi lili'na moneka li'ohuta yabe.
4 Koyapa'i bona'magi nahalana kanagu etali etugufa kaba mehise
nehe'me'aha'ina yabe. Ya hi'aha'inaya nani nofokehi lito nanigo etali kumu
ya liluna meni'ibe. Asaga Kilisitohi naga'magi etali kumu enofokehi lilata
nehana yabe.
5 To etali noha'atitigu Kilisitohi naga'magi li nupa hilata nehana, nehafihe
luto ya lu epilo.
To nalalu'nifu sipi nebesise bo, Epanetusi nohapihe luto nolunagi lu
emilo. Asaga Esia melugu bona'magi Kilisitohi keheli ule'ale huto nehana,
ai kohe toto Kilisitohi kehelito yata'a huto hu'ehina bo yabe.
6 To a'i mone gi'a Malia, nohapihe luto li emi netalo. Ai gobi hana lili'na
lenali kumu li'ehina yabe.
7 To nalalu'nile'i Yuta bo Atolonikusigi to Yuniasigi, etali nani hiti
kalabusigu mino'ohuta bole neha'ifiye li etimilo. Yata'a nanimo fa'mene
nohugo etali kohe tete Kilisitohi naga'i lolo hite mine'aha'ina yagi asaga
aposolo bona'magi etali kumu keheligo noenebesibe.
8 To nalalu'nifu nonebesina bo Apiliatusi nohapihe luto nolube. Ai hiti
nani hiti Sipi Boti kumu bati huto koguna ito nomino'ibe.
9 To Ubanu nohapihe luto lu emilo. Ai to nani hiti Kilisitohi lili'na
monekoto li'ohu'ina yabe. To Satakisi, laga'ni nonebesina bo nohigo
nohapihe luto lu emilo.
10 To Apelesi nohapihe luto nolube. Ai Kilisito kumu ule'ale huto lusi
bo nohina'mu asaga bona'magi akeheli'ahabe. To Alisotobuluhi noha'agu
neminana bona'i nehafihe luto lu epilo.
11 To Helotioni nohapihe luto lu emilo. Ai nani suhi luto Yuta nagalugu
nohibe. To Nasisuhi noha'agu Kilisitohi naga'magihi nehafihe luto lu epilo.
12 To loe bole Tilifane hiti to Tilifosa hiti Sipi Bomofihi lili'na neli'inaya
neha'ifiye luto nolube. To Pesisa, ai lusina nebesina bo nohigo nohapihe
luto lu emilo. Ai gobi hago Sipi Bomofihi lili'na babu luto li'ehina yabe.
13 To Lufusi nohapihe luto nolube. Ai Sipi Bomofihi lili'na li bati bati huto
lilata bo nohibe. To ai'a ito'afu ana huto nohapihe luto ya lu etimilo. Ai
ito'nifi tegi huto nohina a'i yabe.
14 To Asinikilitumo Felegoniumo Hemesiumo to Patolobasiumo Hemasi-
umo to lenali Kilisito kumu nogonamu tamu'ni lolo hi'ahana bona'i asaga'i
bati hite nehafihe luto nolube.
15 To Filologusigi Yuliagi alobole neha'ifihe luto to Neleusigi to etali'afihi
neha'ifihe luto nolube. To Olipasi hiti to Hu'mamofihi naga'i lenalitoga
neminana boana'i bati hite nehafihe luto nolube.
16 Lenali asaga'na ai soso hu etago ai soso hu etago hite Yesu Kilisito
kumu moneko'na hiti minalo. To asaga Kilisitohi naga'i fato fato hepatoga
nehanamagi lenali kumu laga'ani neepesigo nehafihe lite nelago ya'ma
fayahi nani nokoyobe.

Poluhi kagaʻa asu halibe.

17 Nalaluʻnigitabe, lenegekesa litoʻni lu nolepube. Bonaʻi moneʻamagi
Yesuhi nagaʻa loko hiluneʻmu to keheli uleʻale hiseʻnamu li sibina ne-
hanamofihi kaba hu bati hilo. Nani kaga lepiʻohunanamofihi leʻmo sibi
saba hilata to hetofa mono kaga keheli heʻmilata nehana yabe. Lenemegesa
hi epilo.
18 Enali ya hise bonaʻmagi Sipi Boti Kilisitohi liliʻna menelibe. Enali
enugufaʻani laga enebesiseʻnamofihi megeʻi nemalabe. To enali legeso
hite laga hina ka miʻmi hiʻahana ka lilenogo lenalitoga mone keheli bati
mehilana bonaʻmagi laga hina ka nelabe lite megeʻi melelata nehabe.
Lenali kaba hu bati hilo.
19 To lenali ka lamanaʻamofihi keheli uleʻale hite amuya melete megeʻi
nemalana asaga boanaʻi keheli su heʻahabe. Yanaʻmu lenali keheli sibina
mehise nehago nofokehi nolube. To lenali hetofa hapaʻamofihi keheli bati
hite megeʻi malago bati huto yabe. Ya hilata nasana nebesibe. To foipa
hapaʻamofihi mekeheliʻehilo.
20 To hupa mone kana bulenogo Huʻmau komopatigu fulunaʻa limiʻehina
bouba maʻasi lenleleʻmoto lenigigusatu Satahi iti kalanaʻmu yabe.
To Sipi Boti Yesu leheʻmoseʻnaʻa lenalitoga minalibe luto nunumu no-
hube.
21 To nani hiti moneka liliʻna noluʻina bouba, Timotiu, lenali nehafiye
luto noligo nani nokoyobe. To nalaluʻnigi Yuta bonaʻmagi enigiʻani Lusiugi
Yesonigi Sosipatagi ana hite nehafiye lite nelago nokoyobe.
22 Nani Tetiasita, Poluhi bagaʻaguti kaga ma noligo fayahi koyolata bo Sipi
Botiʻmu yabe luto lenebe notugube.
23 To nalaluʻnifu, Gaiyasiu nehafihe luto nolibe. Aiʻa nohaʻagu Kilisitohi
nagaʻi moneʻamagi li nupa hilata nehana. To Elasatu gamanimofihi efahi
kaba bo, to gonamu tamu bo mone Kuotasi hiti lenali kumu nehafihe lite
nelaʻibe.
24 Sipi Boti Yesu Kilisitou lenheheʻmoseʻna lenalitoga minalibe. Maʻnaka.

Lali Sipi Bomofihi giʻa liyafa hilune

25 Lali Huʻmamofihi giʻa liyafa hilune luto nolube. Ai kehelise'natini
leʻmo amuya hinogo lenali loe lae mehise aitoga uleʻale hite minalabe.
Yesu Kilisito kumu ka lamanaʻa nani lepiʻohunana ya niʻibe. To ana huto
Huʻmau koyapa kanagu suguna ka mone emasana fala kiʻehinamofihi yatai
Sipi Botiuba hepaʻi kugumato li huto huʻehina ka yaʻma lu hokolo hu
lepoloʻehina yabe.
26 Yaʻma kaga koyapa fala kito minoʻehinaya, yalo lu huto huto bomagi
ana kaga fayahi keyete yanauba li hokolo huʻehigo akeheliʻohune. Yatai
huse mehuse suhi nohina bo, Huʻmau lu epilo luto lu moloʻehinamofihi lali
noto noto bonaʻmagi asagaʻi lu epilata nohune. Ya lu epito nohunogo enali
asaga bonaʻmagi ana kaga kehelite aitoga agoya hu emite megeʻi malalabe.
27 Huʻmau aiʻasigo Sipi Bo nohibe. Aiʻasigo keheli bati huse bo nohinagi
yege filo. To Yesu Kilisito kumu yabe luto sipi lenegelo bite giʻa liyafa hinogo
hofa teno. Maʻnaka.

KOLITI Napa 1
Polu koyoto epiˈehina fayahi

1-2 Huˈmamofihi ai kaˈalo Yesu Kilisitohi aposolo lolo hilane luto neleˈmo eto huˈehina bo Poluita naniˈni yaˈma lalalutifu Soseteni hiti moneka nohutotiˈa Koliti hepatoga Huˈmamofihi nagaˈi lenalitoga fayaha nasana yaˈma koyoto nolepuˈibe. Lenali Yesu Kilisito leneleˈmo bati higo Huˈmau bonaˈi minalabe luto elesa molo lepiˈehina. Lenali hiti to noto notomagi hiti Sipi Bo Yesu Kilisitohi giˈa kumu keheli li pili keˈahana bonaˈi enali hiti moneko elesa molo lepiˈehina. Yesu ai enali sipi boˈani hiti lali sipi boti hiti nohinagihe.

3 Afotifu Huˈmamofihi aitogati to Sipi Boti Yesu Kilisitohi aitogati lenaheˈmoseˈna to fulunaˈa lenalitoga mino moloto mineno.

Koliti bonatoga monoˈmofihi amuyaˈa huto huˈehinaˈmu foke ka luˈehina

4 Huˈmau ai Yesu Kilisito kumu yabe luto lenaheˈmoseˈna leneleˈmo hetofa hu lepoloˈehinaˈmu nani lenali kumu luto keheliloto kanaˈamu kanaˈamu Huˈmamofihi foke ka lulata nohube.

5 Ai Huˈmau ka keta mehuse lu huto hulatana to kehaliseˈna fato fato nasanatu leneleˈmo hetofa huˈehigo monoˈmofihi minaˈa babu luto liˈahanaˈa yaˈma niˈibe.

6 Kilisitohi kagaˈauba komopatinigu uleˈale huto fulunaˈa huto huˈehina.

7 Yaˈmu lenali faˈmene Sipi Boti Yesu Kilisito alihi metoga huto hilinaˈmu geba hite nehite Huˈmamofihi kamofihi legeyaˈa mone lenebe meligise lenalitoga ahuto hu baga iˈehina yabe.

8 Ai yaˈma Sipi Boti Yesu Kilisito henetilina kanalo foipanatini meminenogo to lufusatini amuya malago minalabe luto kaba hu lepoloba lepoloba nohinogo kanatini su halibe.

9 Huˈmamofihi panaˈa Yesu Kilisito lali Sipi Boti yaˈma aitoga i keˈmalabe luto elesa molo lepilina yanaˈmu ai hetofa hu lepalalinaˈa akeheliˈohune.

Koliti bonaˈi enali mono kumu lite loko luku hiˈahana

10 Nalaluˈnigitabe. Nani Sipi Boti Yesu Kilisitohi giˈalo yabe luto lu hokolo hu lepito yaˈma lilugi, kehelilo. Lenali kaga fato fatoˈi nelite loko mehilo mono kaˈmu nekehelite lenegekesa hiti komopatini leˈmo moneko hite minalo.

11 Naˈo bogiyo. Nani folagahatinigu kenasabo bise ka huto nohina yaˈma Koloehi bonaˈamagi lago kehaliˈohuna yaˈma lu nolepube.

12 Ya huˈehinaˈmu kaˈa ma luto nolube. Lenalitogati lugaˈamagi lali Poluhi nagaˈi nohune lite lilata nehabe. Ya lite nelago luga lugaˈamagi lali Apolosihi nagaˈi nohune lite lilata nehabe. To lugaˈamagi lali Pitaha nagaˈi nohune lite lilata nehabe. To lugaˈamagi lali Kilisitohi nagaˈi nohune lite lilata nehabe.

13 Yamofihi hena hena huˈehibe? Enali Kilisitohi loko hiˈahago panaˈalobomagihi hiti loko hi epeleˈahana niˈifihe? To Poluita, nani lenali kumu yabe luto malipu yafalo filiˈohufihe? To Poluita nani nigiˈniuba ho hauta holago mono nagamiˈi feleˈahafihe? Ya huto meniˈibe.

14 Nani lamaˈnaka mono nagamiˈi mefolo lepoloˈohunamo niˈinagihe. Ya huˈehinaˈmu komopaˈnigu bati nohube. Bo loemo Kilisipoko Gaiyasiko hiti etalisigo folo etotoˈohunamo niˈibe.

15 Lenali ya lite li lalabe luto: Ai gi'auba ho hauta lahago mono nagami'i
folo'ohutamo ni'ibe. Lenali ya'ma lu lalabe luto nolube.
16 To mone ma luto nokehelube. Setefanohi bona'a enali hiti folo
epolo'ohuna luga'a enali kumu mekehelube.
17 Kilisitou ai naga'a mono nagami'i folo epalalane luto noho melifi'ehibe.
Ai ka'a lamana'a lu huto huto hu epilane luto lu neto'ehinamo ni'ibe. To
ana huto Kilisitou ai melugu bona'magi nelana ka lu epilane luto noho
melifi'ehibe. To hena'mube? Ya'ma nelana kagauba Kilisitou malipu yafalo
fili'ehina kagamofihi amuya'a limi lalibe luto yabe.

Kilisito ai Hu'mamofihi felisa to kehelise'na'a ni'ibe

18 Kilisitohi kaga'a amuya'a amuya'a hiti ni'igo yana'mu ma kehelilo.
Malipu yafalo fili'ehina kaga'a ya'ma kegeiyo bona'magi fililana kapogu
melelata nehana nekehelite negi nasana yabe lite nelanaya to lali'i kapo
lamana'agu nobuta bona'magita kehelutogo Hu'mamofitogati amuya'a
kaga ni'ibe luto keheli'ohune.
19 Yanana'mu mono bukugu Hu'mau lu'ehina ka mone ma luto fayahi
koyo'ehinamo ni'ibe:
Nani enali kehelise'nati
bati hu'ehibe lite
nelana bona'magihi
kaga'ani ho laga hinogo
limilina'mu yabe.
To kehelise'nati ni'ibe lite
neminana bona'magihi
kehelise'na'ani yamofihi
keheli he'miluna'mu yabe.
20 Ya'mu kehelise'nati ni'ibe lite neminana bona'i hiya'a hite minalabe?
To mono kamofihi keheli akeheli nohune lilata nehana bona'i hiya'a hite
minalabe? To yatai kanamofihi hapa'amu kaga foya lilana bona'i hiya'a
hite minalabe? Hu'mau ai'a bona'magi kehelise'na'ani fa'mene kaga ni'ibe
luto keheli'ehina yabe.
21 Ya'mana hapa'a ma ni'ibe. Hu'mau kehelise'na'a amuya huto nohigo
bona'i enali'ani kehelilata nehana yanatu Hu'mamofihi hapa'a bu galune
lite alune'mu bati mehi'ahana. Ya'mu Hu'mau keheligo bati higo Kilisito
fili'ehina ka'a lu epise'na ya'ma bona'magi kehelite negi nasana yabe lite
nelana'a ya'ma bona'i luga'a lu epugo kehelite aitoga agoya hu emilune lite
fifa neigo Hu'mau enubuto bilata nohibe.
22-23 Yuta naga'magi enali ya'ma ka kehelilune lite topa hose nasana
hulenogo bu galune lite amuya nehabe. Giliki bona'i ana hite enali
ananamofihi hapa'a kehelilune'mu nelite sa sa nehite kupomo'i fite
minelata nehabe. Ya nehanaya lali ya'ma Kilisitohi malipu yafalo
he'ahanamofihi kaga lunogo Yuta bona'magi enali keheligo keta hulata
nohibe. To Giliki bona'i enali kehelite negi ka yabe lite lilata nehabe.
24 Ya nehanaya lali Hu'mau lele'mo'ehina bona'magita Yuta bona'i
nohuta Giliki bona'i hiti nohuta laliya Kilisito kumu nokeheluta ya'ma
Hu'mamofihi felisa to kehelise'na'a ni'ibe luto nokehelune.
25 Bona'magi enali Hu'mamofihi foya'mu Kilisito malipu yafalo fili'ehina
ya'ma negi nasana ni'ibe lite nelago ana Hu'mamofihi negi nasanauba
bona'magihi kehelise'na'ani be ligilata nohibe. To Hu'mamofihi foya'mu
amuya'a meni'ibe lite nelago ya'ma Hu'mamofihi amuya meni'ina
nasanauba bona'magihi amuya'ani be ligilata nohibe.

26 Nalaluˈnigitabe. Huˈmau lali hena legita bonaˈi elesa molo
lepiˈehinamo niˈibe? Beto hite kehelilo. Asaga bonaˈmagihi lenali kumu
hetofa kehelise'naˈani hiti keheli fe lite mineˈahanaˈa babu lite nehabe lite
nelafiye? Oˈe ya menelabe. To amuya bonaˈi lenalitoga babu lite nehabe lite
nelafi? Ya menelabe. To ana huto lenigi hite nehanaˈamagihi lenalitogati
babu lite nehabe lite nelafi? Ya menelabe.
27 Ya nehanaya bonaˈmagihi enubulo kehelise'naˈani bati mehinaˈa lali
Huˈmau leleˈmoˈehina yabe. To bonaˈmagihi enubulo amuyati menina'a
lali Huˈmau leleˈmoˈehina yabe. Henaˈmube? Enali kehelise'nati bati
huˈehibe lite to amuya hiti nohune lite lilata nehanamagi enubuyaˈani
hulata hilabe luto yabe.
28 To bonaˈmagihi enubulo limite nehanaˈa yaˈma Huˈmau elesa molo
epilata nohibe. Henaˈmube? Bonaˈmagihi enubulo enikibina lolo hite
minaˈahanaˈa hiti to faˈmenenaˈa hiti enali Huˈmau lukesaˈani sigilata
hilibe luto enele'mo laba hilinaˈmu yabe.
29 To ya higo melugu bonaˈi moneuba Huˈmamofihi bulo gufaˈa limo titi
lalibe luto ya suhi huˈehina niˈibe.
30 Ya huˈehinaya Huˈmau lali Yesu Kilisitotoga leleˈmo hepiˈehina yabe.
Kilisitou ai yaˈma lali Huˈmamofihi kaˈa keheli bebe salutamofihi hapaˈa
minalibe luto yabe. To ai Huˈmamofihi gobisalo mino fu luto minaluta-
mofihi hapaˈa minalibe luto, to foipanati li heˈmi letelenogo komopati gulu
gulu linogo minalutamofihi hapaˈa minalibe luto yabe. To ai Kilisitou laliˈi
foipanaguti gulu ho letalibe luto yabe.
31 Yaˈmu kaga mone mono bukugu ma lite fayahi keyeˈahana yaˈma
uleˈale hilibe: *Lenali fokehi lilune'mu nehana bona'magi Sipi Botiuba hu
lepoloˈehinaˈamofihi fokehaˈa lilo.*

2

Polu Kilisitohi heˈahanamofihi kaˈa beto hu epiˈehina

1 Nalaluˈnigita nani lenalitoga neheti'ohunamo yaˈma Huˈmamofihi sug-
una kaˈa lu lepilube luto yaˈma kehelise'naˈani bati huˈehina bonaˈmagihi
kaga lilata nehana supo huto laga hina ka lu melepiˈohube.
2 Oˈe. Nani ma luto keheli amuya mololoto buˈohunamo niˈibe. Nani
lenalitoga buto nohutoˈni kaga lugaˈa meluˈohuna yagi Yesu Kilisito ai kumu
hiti to malipu yafalo heˈahana yamofihi kaˈasigo beto hu lepilube luto
keheliˈohunamo niˈibe.
3 To lenalitoga foiya bito nehetilubeˈmu nohuto laga lepesifi melepe-
sifi luto minoˈohuna yaˈma amuyaˈni meniˈigo nefelele'i bigo afoya ito
minoˈohunamo niˈibe.
4 Ya huto nohuto Huˈmamofihi kaga luˈohuna lenegekesa lilube luto
metoga bonaˈmagi kehelise'naˈani niˈina kagaguti lenimi molose ka lu
melepiˈohube. Huˈmamofihi amuyaˈauba to Sikalafuˈuba naniˈi kagaˈni
leˈmo hetofa huˈehigo legeyaˈa lolo hulata huˈehibe.
5 To ya higo lenali Huˈmamofi kumu keheli amuya malalana yanauba
bonaˈmagi keheli fe lilata nehana yamofihi meniˈibe. Oˈe, Huˈmamofihi
amuyalo lenifita ilabe luto ya huˈohunamo niˈibe.

Huˈmamofihi suguna kaˈa Sikalafuˈuba lu huto hulata nohibe

6 To ya huto niˈinaya nani ka keheli bati mehuse liluta niˈifihe? Oˈe. Nani
lamaˈnaka Huˈmamofihi kagu hofa tete mineˈahana bonaˈamagi yaˈma
keheliya ito kagaguti lu lepilata nohube. To ya nohutaya yaˈma metoga

enigihiti bonaˈi fililete faˈmenena lolo hilanamagi keheli fe lite kaga lilata nehana ya suhi huto liluna'a meniˈibe.
7 Oˈe, nani keheli bati huto lulata nohuna'a Huˈmau koyapaˈi komopaˈagu suguna huto keheli moloˈehina yamofihi lu huto hulata nohube. Keheli moloˈehina kaˈa yaˈma bonaˈmagita lali Huˈmamofihi fana mehaˈagu minalune luto koyapaˈi anaˈina li huto mehina yupahi Huˈmau leˈmo keta mehuse huto molo letoˈehina.
8 Metoga enigihiti bonaˈmagi enali anamofihi keheli moloˈehina kagamofihi hapaˈa mekeheliˈahabe. Kehelitita yamofihi lali Sipi Bomofihi fana mehenamofihi afoˈafihi yaˈma malipu yafalo mehatitaˈmu yabe.
9 Ya huˈehinaˈmu kaga mone ma lite mono bukugu fayahi keyeˈahanamo niˈibe:
Bonaˈmagi bu megeˈahana
to enegekesatu mekeheliˈahana nasana,
to bonaˈmagihi komopaˈanigu
mekeheliˈahana nasana,
yaˈma Huˈmamofihi
komopaˈani emiˈehilana bonatoga
leˈmo huto hilinaˈmu yabe.
10 Ya nasanaˈamu Huˈmau ai Sikalafuˈa ho lifigo oto lu huto hu limilata nohibe. Ana Sikalafuˈuba silaga bonaˈmagihi komopaˈanigu to Huˈmamofihi komopaˈagu fala kito niˈinaˈa hiti kehelilata nohinagi yaˈma lu hokolo hu letoˈehibe.
11 Hiya bouba yaˈma laluˈafihi komopaˈamofihi hapaˈa keheliˈehibe? Komopaˈamofihi afoˈafu aiˈasigo kehelilinaˈmu yabe. Ana huto Huˈmamofihi komopaˈamofihi hapaˈa yaˈma Huˈmamofihi Sikalafuˈuba moneko aiˈa kehelilinaˈmu yabe.
12 To lali ma melugu bonaˈmagihi sikalafuˈi meliˈohutamo niˈibe. Lali Huˈmau mono ka molo letoˈehina yamofihi keheli fe lilune luto Huˈmamofihi Sikalafuˈa liˈohutamo niˈibe.
13 To ya higo laliˈi bonaˈi lugaˈa Huˈmamofihi Mehaˈa liˈahanamagihi ai kaˈa lu keheli huto lu epiluta nohuto lali bonaˈmagi keheliˈahana ka lu epiluta meniˈibe. Lali Huˈmamofihi Sikalafuˈuba lu limilina kaˈasigo lulata nohune.
14 Bonaˈi lugaˈa Huˈmamofihi Sikalafuˈa hiti menehilana bonaˈi enali yaˈma Huˈmamofihi Sikalafuˈmofihi kagaˈa mone mekehelilanaˈmu yabe. Enali hena hite kehelilabe? Meniˈibe. Sikalafuˈi hiti nehilana bonaˈmagi kehelilanaˈa huto niˈinaya, Sikalafuˈi hiti menehilana bonaˈmagi kehelinogo faˈmene kaga legi lolo hilubeˈmu hibe.
15 Lali hetofa Sikalafuˈi hiti nohiluna bonago nasana asagaˈi faˈmene bu go fe lilanaˈa niˈinaya bo moneuba enali hapa hapaˈani lu huto mehilubeˈmu higo keheli bati menehabe.
16 Ya huˈehinaˈmu kaga ma lite keyeˈahanamo yamofihi lamanaˈa niˈibe:
Sipi Bomofihi komopaˈagu kaga niˈina
yamofihi bo mone
kiˈafu kehelilina niˈibe?
Kagaˈago noligo
yaˈma hiya bouba leˈmo bati higo
luˈehina niˈibe?
Mone meniˈibe.
Mone meniˈinaya lali yaˈma Kilisitohi kehelise'naˈa lu huto hu letago nominone.

3

Bonaˈi Huˈmamofihi foyalo bonaˈa lolo hite nehana

1 Nigibo nalaluˈnigitabe. Yaˈma kaga lu lepiˈohunaˈmu nani lenalitoga
ma melugu bonaˈi kehelise'naˈani hiti lu epilata nohunaˈa ana suhi huto
lepiˈohube. Lenali mono kagu amuya memelese Kilisitohi lagaso yaga-
panaˈi inapu tegi hite nehago nani Huˈmamofihi Sikalafuˈa hiti menehanaˈa
lu epilatamofihi yaˈma lu lepiˈohube.
2 Nani komopatinimofihi amuya noseˈna melepise faˈmene amipo
lepiˈohunamo tegi huto niˈibe. Komopatinimofihi amuya noseˈna yaˈma
hiya hite nalabe? To lenali yatai yaˈma noseˈna amuya nalana bonaˈmagihi
legegeto menehabe. Lagaso yagapana tegi hite neminabe.
3 Lenali koyapaˈi mineˈahana legegeto faˈmene nehabe. Lenali ai siko
higo ai siko higo nehite luba sabo hite faˈmene bona tegi hite mineˈahana
suhi hite yaˈma hapaˈamofihi huto huto niˈigo koyapa lenemehiti minelata
nehabe.
4 Lenali lugaˈamagi Poluhi bonaˈa nohune lite nelago to lugaˈamagi
Apolosihi bonaˈa nohune lite nelana bonaˈi yaˈamagita lenali kumu faˈmene
melugu bonaˈi suhi hite nehabe luto lu lepalaluna'mu yabe.
5 Lenali laliˈi henabe lite loko hilata nehabe. Apolosi hiti Polu hiti
leˈali faˈmene Huˈmamofihi koko panaˈamaleˈita Sipi Bouba lilina ka lu
leˈetoˈehinaˈa huto ka lu lepito nohuˈigo ai kumu agoya hu emiˈahanamo
niˈibe. Huˈmau leˈemiˈehina liliˈna liluˈina niˈibe.
6 Bigahaˈa naniˈni lito kofoˈohuna yaˈma suhi huto nani folagahatinigu
liliˈna hapi fiˈohuna. Apolosiu ai bigahaˈalo nagamiˈi hekito ligilata Huˈmau
yaˈma lusa agigo legeyaˈa holata nohibe.
7 Ya huˈehinaˈmu lito kofolata nohina bo ai kumu melilune to nagamiˈi
ligilata nohina bo ai kumu meliluta niˈinaya lusa gigo legeyaˈa leˈmo holata
nohina bo Huˈmamofihi ai moneko kumu lilune.
8 Lito kofolata nohuna to nagamiˈi ligilata nohina leˈali moneko legegeto
nohuˈibe. Minaˈa yaˈma liliˈna liˈohuˈina legegeto eto eto huto liluˈinaˈmu
yabe.
9 Leˈali Huˈmamofihi liliˈnalo boˈa nohuˈibe. Huˈmamofihi foyaˈa lenaliya
nehabe.
To mone hiti fono ka luto lenali Huˈmamofihi nohi hepaˈa lolo hite
nehabe.
10-11 Huˈmau liliˈna nimiˈehinaˈmu luto nani nohi giseˈnamofihi lamanaˈa
ufeˈye yafa lukesa lito fiˈohuna. To anamofihi gupisalo bonaˈi lugaˈamagi
molo emite nohi gilata nehabe. Lukesa fugo minoˈehina yaˈma Yesu Kilisito
yabe. Yaˈma li sigito mone fato lukesa akuˈi filanaˈa meniˈibe. Yanaˈmu nohi
neginamagi keheli fe lite minete kaba hite gilabe.
12 To lukesa yamofihi gupisalo moneuba goli efahi yatufi, to siliba efatufi,
to minaˈa tito nina efatufi, to helebole yafatufi, to akepatufi kifinatufi gilina
yamofihi minoto nohi giˈehina ya suhi huto hapaˈa huto hilubeˈmu hibe.
13 Minoto Kilisitohi Sipi Yupahi alina kanagu hapaˈa huto hilinaˈmu yabe.
Ya nehinogo logo sipi i kulu tilubeˈmu hibe. To ana logouba nohi negite
liliˈna liˈahanamofihi hapaˈa li huto hilinaˈmu yabe.
14 Bo moneuba lukesamofihi gupisalo nohi giˈehina ana logouba lo su
mehalinagi faˈmene minalina yamofihi aiˈa minaˈa lilinaˈmu yabe.
15 To bo moneuba nohi giˈehinamofihi liliˈna logouba lo su ho etalina
yamofihi ai minaˈa melilinaˈmu yabe. Ai liliˈna lito giˈehina Kilisitou li
fekilito to ana bomo logoguti buto bilinaˈmu yabe.

16 Lenali yaˈma Huˈmamofihi sipi mono nohaˈa nehabe to Huˈmamofihi
Sikalafuˈuba komopatinigu minoto nohina yamofihi mekeheliˈahafihe?
Yaˈma lenali akeheliˈahana.
17 Huˈmamofihi nohaˈa yaˈma eto huto niˈibe. To ai nohaˈa yaˈma
lenali nehanagihe. Lugaˈamagi enali Huˈmamofihi sipi nohaˈa li sibina hi-
lanamofihi Huˈmau aiˈa ana suhi huto ana bonaˈi eneleˈmo sibina hilinaˈmu
yabe. Yaˈma leneleˈmo sibina hilana bonaˈmagihi Huˈmau eneleˈmo sibina
hilina niˈibe.
18 Lenali komopatini keheli sibina mehilo. Lenalitogati moneuba nani
ma melugu bonaˈmagihi kehelseˈnaˈani bati huto liˈohuna bo nohube
luto lilina yaˈma ai kehelseˈnaˈa heˈmito bonaˈmagihi enubulo kehelseˈna
bati mehina bo lolo huto minalibe. Henabe lutobe? Ai ya hulenogo lusi
kehelseˈna Huˈmamofitogati lilibe luto yabe.
19 Metoga bonaˈmagi kehelseˈnaˈani yamofihi Huˈmau kehelinogo leg-
eyaˈa lolo mehilinaˈmu yabe. Ya huˈehina mono bukugu Huˈmau kumu
kaga mone ma lite fayahi keyeˈahanamo niˈibe: *Huˈmau ai enali keheli
fe luˈohune lite anaˈina neligo kofohi nemele epalago kofohi moloˈehinagu
ananamofihi bagagu eneleˈmo buto nohibe.*
20 To fayahi keyeˈahana mone hiti ma huto niˈibe: *Sipi Bouba enali keheli
fe lite nohuta bo nohune lite nelina bonaˈmagi enegekesa kehelilata nehana
ka yaˈma faˈmenena lolo hulata nohibe luto Sipi Bouba keheliˈehibe.*
21 Ya huˈehinaˈmu lenali bonaˈmagihi enugufa leˈmo lite metilo. Anaˈina
silaga nasana lenali kumu yabe luto Huˈmau molo lepoloˈehinamo
niˈinagihe.
22 Nani Poluita to Apolosi to Pita lali yaˈma lenali kumu yabe luto kaba
heˈmi letago nohune. To melugu nasana silagaˈi to minolatanafi fililatana
to yatai niˈina nasana alihi huto hilina nasanamofihi silagaˈi lenali nasana
niˈibe.
23 To lenali yaˈma Kilisitohi bonaˈa nehabe. To Kilisito yaˈma
Huˈmamofihi panaˈa nohibe.

4

Aposolomagi Kilisitohi mono kaˈa liˈahanamofihi hapaˈa

1 Lenali lali kumu kehelinogo Kilisitohi liliˈnalo boˈa to Huˈmamofihi
suguna kaˈa kaba huto leliˈali bo lolo nohuta kehelilo.
2 To kaba boˈa enali foyaˈa liˈahanaguti mone tito be ligiˈehina ka henana
niˈibe? Afoˈafu linaˈasigo hite liˈahanamo niˈibe.
3 To naniˈni ka lilube. Lenali hiti to bonaˈi lugaˈa hiti lolo hite minete
nani hapaˈnimofihi kehelinogo lamanaˈa lolo mehilinaˈmu yabe. To naniˈni
hapaˈni beto mehilunaˈmu yabe.
4 Nani nipaˈnigu keta mehuse nohuto foipanaˈni niˈifi meniˈifi meke-
helube. To ya huˈehina lenali folagahatinigu liliˈna liˈohunogo foipanaˈni
meniˈigo nohube luto melilube. Nani hapaˈnimofihi Sipi Bo monekoˈuba li
huto hilubeˈmu hibe.
5 Ya huˈehinaˈmu lenali bonaˈmagihi hapaˈaniˈmu lilata nehana amuya
memalalo. Sipi Bouba aiˈa i behe huto oto sugunaˈi fenene huto niˈina
nasana yamofihi leˈmo hutotoga malalubeˈmu hibe. To bonaˈmagita
legekesa kehelilata nohutaga hiti yaˈma li huto hu su halubeˈmu hibe. Ya
huloto Huˈmau aiˈa bonaˈmagihi hapaˈani moneko monekoˈisi bu galina
guna moloto eneleˈmo hetofa hu epololota liyafa hilubeˈmu hibe.
6 Nalaluˈnigita lenali lali hapati ya hite bu gelete keheli fe lilabe luto kaga
nolunamofihi nani to Apolosihi leˈaliti ka lu moloto nolube. Monolugu

hite melete minalo lite liˈahana kaˈa yaˈma be meligise bonaˈi lugaˈa enele'mo ho tila lugaˈa enele'mobe kohobe mehilo.

7 Kiˈafu ligo lenugufa le'momo titi nehabe? Lenalitoga anaˈina bai toto niˈina yamofihi Hu'mau ya nasana melepiˈehifihe? Oˈe. Hu'mau anaˈina silagaˈi lepi su hoˈehinamo niˈinagihe. Lenali henabe lite nekeheligo Hu'mau anaˈina melepiˈehina lolo nohigo laliti li huto nohune nelite lenugufatini le'momo tilata nehabe.

8 Lenaliya lenalitiniˈmu ma lite kehelilata nehabe: Lali lusa gigo anaˈinati bai toto niˈibe. Lali asagaˈna keheli baga ito nohune lite nelafiye? Lali menohutogo lenali monolugu kibina bo lolo hite nehafihe? Lenali ya hite lebe ligiˈahanamo niˈifi ya? Nohune lite lilata nehanaya Hu'mamofihi bulo lamaˈnaka kibina bo lolo hilana niˈinaya, ya hite minete laliˈi lele'mete binogo lenalitoga mino moloto ligihiti bogo ana huto lolo huto minaluta niˈitita bati hitine.

9 Nani nekesa kehelito ma luto lu nolepube. Hu'mau aposolo hiti lali faˈmene bonaˈmagihi komopaˈanigu lele'momo limito molo letoˈehinaˈa lolo nohibe. Ya hulago lahalana bo nohuta suhi lolo nohibe. Asagatoga agelo bonaˈi nehana to metoga bonaˈi nehana enali gili gili hite laliˈi lubugo sibina hilago nohune.

10 Lali yaˈma Kilisito kumu yabe luto negi bonaˈi lolo huto nohutaya, lenali yaˈma Kilisitotoga nokeheluta nasanati bai toto niˈibe lite kehelilata nehabe. Lali amuya hiti menohutaya lenali amuya hiti bo likibina bo tegi hite lolo nehana. Ya lite nekehelifihe? Bonaˈmagi lamaˈnaka luto laliˈi yaˈma lele'mobe hokobe hilata nehanaya to fato bonaˈmagi lenali lenugufa le'momo tilata nehabe.

11 Yatai huto nohina kanaˈalo lali yaˈma noseˈnatiˈmu yafi nagami kumu kauˈna nolahago filito nominone. Guketeti meninana nohune. To osahi lehelata nehabe. Nohati meniˈigo bula ola huto faˈmene nominone.

12 Lugufamofihi nasana huto hilibe luto laliti layahatitu amuya foya lito li huto hulata nohune. Lali kumu lele'mobe hokobe hiˈahana bebe sose ka lu epololata nohune. Kalanaˈi nemele letago lipakafa menohose faˈmene nominone.

13 Yatai huto nohina kanaˈalo lele'mo sibina nehanaya faˈmene enele'mo fulu hulata nohune. Lali faˈmenena lolo huto bonaˈi asagatoga sosopana legi huto minolata nohune. Yaˈma lali minomo buto yatai hiti ya huto nohune.

14 Nani lenubuya hilibe luto yaˈma kaga fayahi menokoyobe. Nani komopaˈni nolepuna paˈni panaˈni lenegekesa li hokolo huto fayahi yaˈma nokoyobe.

15 Kilisitohi kamuˈi babafi lilana bonaˈi yaˈma babu lite nehanaya afotinigi asagaˈi menehabe. Yesu Kilisitohi hetofa ka kohe toto lu lepito aitoga lenele'mo buˈohunagi afotinifita naniˈnisigo lolo huto nohube. Yaˈmu lenali paˈni panaˈni yabe luto luˈohuna.

16 Ya huˈehina yaˈma nani nigiyakagu ite nemege talabe luto lenegekesa lito nolugi kehelilo.

17 Nani ya hilabe luto Timotihi ho lufugo lenalitoga foiya nobibe. Aiˈi komopaˈni emiˈohuna bo Sipi Bomofihi mono kagu panaˈni lolo huto minoto anaˈina le'mo fu luto lolo hulata nohina bo ai buto nani Yesu Kilisitohi mono kaˈamofihi kapoˈa Kilisitohi nagaˈa noto noto nehana enelepito minolata nohunamofihi buto akuˈi lu lepinogo kehelilabe.

18 Lenalitogati lugaˈamagi nani kumu yaˈma mealinaˈmu yabe lite lenugufa limo titi hite kegeiyo faˈmene minelata nehanaya.

19 Sipi Bouba lu kehelinogo bati hinogomo nani lenalitoga nobuto kegeiyo
hite neminana bonaˈmagihi kagiˈani keheliloto HuˈmamofitogaamuyaMele'ahanamo niˈilifi yamofihi hapaˈa li huto hilube.
20 Huˈmamofihimonokamofihikapoˈafaˈmenekagagumeniˈibe.
Huˈmamofihiamuyaˈagu yamofihi huto hulata nohibe.
21 To lenali nani kumu henabe lite lilata nehabe? Kipakafaˈa hiti obo lite
nelafihe to komopaka bati hinogo fulu huto obo lite nelabe? Lenoloka ya
nohobe.

5

Moko lise nasanaˈmu huto huto niˈibe

1 Lenali kumu ma lite lamaˈnaka lago nani keheluna: Lenalitoga
moko liseˈna fatoˈi Huˈmamofihimekeheliˈahanabonaˈmagitogayaˈmasipi
foipana huto mehuseˈnamofihi yana hiti huto huto niˈibe. Lenalitoga bo
moneuba afoˈafihi lihaˈa niˈibe nelago nokehelube. Yanaˈmuyaˈmanolube.
2 To lenali henabe lite anaˈina yaˈma huto huto niˈina yamofi kumu
lenubuya nehinogo lenugufaˈmu menekehelibe. Henabe lite lenugufa
leˈmomo tilata nehabe? Lenali bati hite kekeˈi nelite lenubuya hulata
nohina nasana lilata nohina bomofihi yaˈma folagahatiniguti li heˈmi
etalana niˈibe.
3 Nani nugufatu fotoˈi nohuto komopaˈniguti yamofihi lenubuya hulata
nohina nasana lolo hina bo aiˈi kaga yaˈma folagahatinigu nohuto hu tegi
huto Sipi Boti Yesuhi giˈalo ka loko hu su hoto ma luto lu nolepube.
4 Lenali Sipi Bo Yesuhi ai bulo ai amuyalo li gehesa hite nehinogo nani
molo kehelito komopaˈnitu keheli lepinogo
5 ana mokolo bomofi folagahatiniguti heˈmi etelete Satahi yanugu malal-
abe luto nolu lepolobe. HenaˈmubeYaˈmagufaˈaubafoipanohinahapaˈa
Satau leˈmo sibi hulenogo to komopaˈa li gelehe higo HuˈmauanaboButo
bulenogomo Sipi Bo Yesu Kilisito nehetilina kanagu mehaˈa minalibe luto
yabe.
6 Anaˈinaketaˈahitiliteminetelenugufalimotitinehanayamofihi
keheli sibina hulata nohube. Lenali beleti noseˈna lolo nehana hapaˈa
nekehelifiye? Beleti noseˈnagu mone yisiti kitili keteleˈnauba i tili huto bula
ola huto yeye bilinaˈmu yabe. Yaˈmamokolobomofihihapaˈayisititegihuto
lenali folagahatinigu bula ola huto bati mehibe.
7 Ya huˈehinaˈmu yisitiˈmu sa sa hite loko hite li heˈmi su henogo nebinogo
legeyaˈa lagaˈa hiti lolo hilo. Lenali ya hilete yisiti nasana meniˈina beleti,
Pasa noseˈna nalana yupapogu nonotanana hetofa suhi huto minalabe.
To henaˈmube? Lali lubuto bilatana sipisipi yaga Kilisitohi yaˈma lali
foipanaˈmu yabe luto filiˈehinamo niˈibe. To yaˈmu aiya lali Pasa noseˈna
nalata yupapogu holata nohuta sipisipi yaga suhi huto nohibe.
8 Yamofihi Kilisitotoga hepito legelo bito minalune luto beleti noseˈnagu
yisiti meniˈina yamofihi foipana hiti moko lilata yisiti suhi li heˈmi su
holoto yisiti nasanaˈa meniˈilina nasana yamofihi etoˈehina hapaˈa lito to
ka lamanaˈa legeyaˈamofihi nasana yamofihi nohuto legelo bito minalune.
9 To nani fayahi mone koyapaˈi ma luto koyoto lepiˈohunamo niˈibe:
Lenali kegeiyo hilata nehana bonaˈi humofaˈna hiti meminalo luto lu
lepoloˈohuna.
10 YaˈmunaniHuˈmamofihimekeheliˈahanabonaˈmagianaˈigumi-
naloˈnafi to yogo feˈnohi babu luto lilube lilatanafi to keya ka li gofa
huseˈnafi lugefa li filata bofi enali kumu meluˈohuna. Enali yaˈma meˈi

heˈmiluta yupahi megeˈi malalutalo nehana yanaˈmu enali hiti lali hiti melugu nohutoti nominone.
11 Nani ma luto koyo lepiˈohunamofihi hapaˈa niˈibe: HuˈmamofihiI ka nokehelube luto lenalalutinifu moneuba moko foya lito sibina hilifi to gumesilo aˈi lolo hilifi nalisalo lugefa nasana lito minalifi to bonaˈmagi enemegeka lilifi to negi nagamitoko humofaˈna hilibe, to keya ka i gofa huto humofaˈna hilibe, bonaˈi ya hanaˈa hiti mino hepito noseˈna menalabe luto lu lepoloˈohunamo niˈibe.
12-13 Nani fegutoga bonaˈi nehana enaliˈi kaga luto lu laga hu epoloseˈna yamofihi nani foya meniˈibe. To enali fegutoga nehanamagihi foipanaˈamofihi kaga yaˈma HuˈmauI loko huto lilinaˈmu yabe. Lenalitini folagahatinigu mono ka nekehelina bonaˈi enaliˈi foipanaˈanimofihi kagaˈamu lilana yamofihi bati hilubeˈmu hibe. Ya huˈehinaˈmu mono bukugu ma lite keyeˈahanamo yamofihi kehelite minalo: *Foipa bo aiˈi heˈmi etenogo folagahatinigu memineno.*

6

Monoˈani meniˈina bonaˈmagihi enubulo foipanamofihi kaˈa melilo

1 Lenalitogati moneuba yaˈma laluˈafihi foipanaˈa lito nohilinauba ai ana kagaˈa yaˈma mono bonaˈmagitoga lu huto mehuse monoˈani meniˈina bonaˈi enalitoga bite ka foya lulata nohina ya nasanaˈmu lenubuya menohifihe?
2 Lali HuˈmamofihiI bonaˈa nohunogo alihi fegutoga bonaˈmagihi kaˈani loko hilutaˈa mekeheliˈahana niˈifihe? O'yo, alihi lenali fegutoga bonaˈmagihi kagaˈani loko hilabe. To ya hilanaˈa niˈigo henabe lite lenali folagahatinigu niˈina ka nesiˈasi niˈinaˈa loko menehabe?
3 Lenali nekehelifihe? Lali minoto agelo bonaˈmagihi kaga hiti loko huto lilueˈmu hune. Ya huˈehina anaˈina faˈmene nasana yaˈma huto hulenogomo, keta mehuse huto faˈmene lu laga hiluneˈmu hune.
4 Yamofihi kagaˈa huto nehinogomo lenali henaˈmu HuˈmamofihiI bonaˈi nohuta lali nokehelutogo limilata nohina bo enalitoga lelite bilago lu laga hi lepelelata nehabe?
5 Lenali yaˈma kaga kehelinogo lenubuya hilibe luto lu nolepube. Lenalitoga ekesa hokolo hina bo mone menohifihe? To lenalitoga kagatini huto nehinogomo aitoga lelite binogo leˈmo fulu lepalalinamoya, lenali yaˈma ya suhi menehana yabe.
6 Lenalitoga moneuba laluˈafi hiti foipanaˈatiti huto hulenogomo HuˈmamofihiI mekeheliˈahana bonaˈmagitoga lelito bigo lu laga hi eteˈahabe. Bati mehina suhi nehabe. Lenali ka foya huto hulata nohina yanauba mono katini li kele lilata nohibe.
7 Lenali bonaˈa moneˈamagi foipana hi lepelenogomo henabe lite legese hite faˈmene meneminabe? Leneleˈmo sibina hinogo ya bati hitine. To ai foyagu leˈmo melenogo ai ka foyagu leˈmo melenogo nehite ya bati mehuˈehibe.
8 Lenali yaˈma lenalitini hiti ana nasana li sibina nehago gumina bauka nelata nehabe. Ya nehite lenali kogunatini hiti ana suhi hi epelelata nehabe.
9 Anaˈina foipana lilata nehana bonaˈmagi HuˈmamofihiI ai kapoˈagu henetilanaˈa meniˈibe. Yamofihi mone kehеliˈahafihe? Lenali komopatinigu keheli sibina mehilo. Moko takolo bonaˈi to nalisa lugefa bonaˈi to ibe sili abe sili bo to bo lugaˈa bomagihi enugufa li sibina nehite anaˈmagi suhi hite minese bo

10 to gumina taminalo bo to feˈnohi samahi tito lilube lilata nehana bo
to bia nagamitoko humofaˈna nehana bo, to enemegeka lilata nehana bo,
to fakupa ka lite luba hilata nehana bo, ya nehanaˈamagihi Huˈmamofihi
kapogu metilanaˈmu yabe.
11 To lenali lugaˈa koyapaˈi ya suhi hite mineˈahanamo ninaya yatai
foipanatini aheˈmi lepoloto Huˈmamofihi bonaˈi minalabe luto komopatini
okala huto leˈmo babahi higo nehabe. Sipi Boti Yesu Kilisitohi giˈalo
yabe luto to Huˈmamofihi Sikalafuˈamofihi giˈamu luto leneleˈmo bati higo
nehabe.

Huˈmamofihi giˈa lenugufatinitu hofa talo

12 Lenali asaga hapaˈa keyaˈi meniˈigo bati huto hilutaˈmu yabe lite
lilata nehabe. Maˈnaka nelanaya to asaga hapaˈa yanauba leneleˈmo bati
mehilinaˈmu yabe. To nani ana huto asaga hapaˈa bati huto hilune lite
nelana ka megeˈi malalufiye? Oˈe. Mone hapauba nagaˈi nimilenogo bati
mehibe.
13 Lenali yaˈma noseˈna lipagu nasana niˈibe to gupatigu yaˈma
noseˈnaˈmu niˈibe lite lilata nehabe. Maˈnaka nelanaya minoto Huˈmau ai
ana hiti ana hiti heˈminogo faˈmenena lolo hilubeˈmu higo su halinaˈmu
yabe. Lugufauba yaˈma mokoˈmu yabe luto meniˈibe. Sipi Bomofihi nasana
niˈibe. To Sipi Bouba aiˈa lugufamofihi afoˈafu nohibe. Oˈyo, lali aku alihi
Huˈmamofihi bulo ho tito minonogo ai lugufaˈmu ka foya li letalinaˈmu. To
lali lugufatu Sipi Bomofihi giˈa li hofa talune.
14 To Huˈmau Sipi Bo Yesu filiˈehinaguti leˈmo ho tiˈehina ana suhi huto
amuyaˈaloti laliˈi lugufamo leleˈmo ho tilubeˈmu hibe.
15 Mega lenugufauba Kilisitohi gufaˈamofihi nekisaˈa niˈina yamofihi
menekehelifihe? To Kilisitohi gufaˈamofihi nekisaˈa mone kapolo aˈi hiti
leˈmo monekoˈna hilupihe? Ai ya huto meniˈibe.
16 Lenali ya lite menekehelifihe? Bo moneuba mokolo aˈi moneto i kele-
lenogo etali etugufaˈatiti leˈmo moneko hilete minalaˈina yamofihi mono
bukugu fayaha kaga mone ma luto niˈinamo niˈibe: *Etali loemaleˈititihi
etugufaˈatiti moneko lolo hulenogo hepite minalaˈibe.*
17 Ya huto niˈinaya lugaˈamagi enali Sipi Bomofitoga i hepilenogo ai hiti
komopaˈani moneko lolo hilubeˈmu hibe.
18 Lenali moko takolo nasana meleˈisi heˈmite bilo. Bonaˈi moneuba fato
foipa nasana lilina ya nasanauba aiˈa gufaˈalo leˈmo sibina mehilibe. To
moko tako lilina ya nasanauba aiˈa gufaˈa komopaˈa leˈmo sibina hilinaˈmu
yabe.
19 Lenali yaˈma lite mekeheliˈahafihe? Lenugufatini yaˈma
Sikalafuˈmofihi sipi mono nohi niˈibe. Huˈmau lenali lenugafamofihi
komopaˈagu minoto lito hilibe luto molo lepoloˈehina yabe. Lenali ana
lenugufamofihi afoˈagita menehabe.
20 Huˈmau lenali minaˈa fi lepoloˈehinamo niˈigo lenali lenugufamofihi
aiˈasigo niˈibe. Ya huˈehinaˈmu lenugufauba Huˈmamofihi giˈa fi hele hu
eteno.

7

Bo alobomagihi enali ka

1 Lenali fayahi keyete nenimite ma lite noloka heˈahanamofihi lu huto
hilugi kehelilo. Bo moneuba lihaˈa melise minalube luto lilina yamofihi bati
huto niˈibe.
2 To ya huˈehinaya kaga mone niˈigi kehelilo, moko liseˈnauba enimiˈi
mololatana nasana babu luto niˈinago ya nasanauba enemeto enemeto hite,

lenali anaˈi lilete lihatini hiti minalana yamofihi bati huto niˈibe. To anaˈi enali ana hite bahatinilo bite bahatini hiti minalanamofihi bati huto niˈibe.
3 To bo kaiya kugufaka mone kegiˈamofihi lihaka oˈe melu etobo. To ana huto aˈmaka kugufaka mone kegiˈa bahakamofihi oˈe melu etobo.
4 Aˈi, kai kugufakamofihi kagaˈa kaitogati meniˈibe. Bahakamofihi nasana niˈibe. To bomaka kai kugufakamofihi kaˈa yaˈma kaiˈna meniˈibe. Lihakamofihi nasana niˈibe.
5 Bo alobole letali letugufamofihi lite amanapa lolo mehiliyo. Faˈmene Huˈmamofitoga nunumu hite malaluˈibeˈmu keta mehuse hite kanatiti kanatiti lu kehelilete kanaˈa melelete lilaˈina yamofihi bati hilubeˈmu hibe. Malalaˈina kanaˈa su holenogomo akuˈi li hepite malaliyo. Malalaˈina kanaˈa be liginogomo yamofihi Satau ai enimiˈi molo hinogo foipa hi lalibe luto nolube.
6 Bo alobo hite minalabe luto lu memolo lepolobe, faˈmene keheli lepito nolube.
7 Nani komopaˈniuba ma luto nolibe: Nani nohuna suhi hite kofuta minalanamoya. Ya huˈehinaˈmu Huˈmamofihi amuyaˈauba fato fato suhi huto leleˈmo huto huˈehina yamofihi kapoˈa fato fato suhi huto ya suhi ma suhi huto niˈibe.
8 Yafaˈanaˈi hiti to neheya kola hiti to keto anaˈi hiti enali kaˈani yaˈma ma luto nolube. Enali nani suhi lite bolo mebise anaˈi melise mineme bilana yamofihi bati hilubeˈmu hibe.
9 Ya hilanamoya moko lise lenegekesa yamofihi bo alobo topa helatana lenegekesa kehelilanamo, yanamofihi logoˈauba leneleˈmo sibina hu laligi bati hite bo alobo lolo hite minalo.
10 Bo alobo lenali kaga lilugi kehelilo. Yamofihi nani kaˈnisigo meniˈibe. Sipi Bomofihi bagaguti kaga hiti nolube. Lenali anaˈmagi bahatini meheˈmi epalalo.
11 To bahatini heˈmi epelete yamofihi bolo mebise faˈmene minalo. To bahatini hiti akuˈi li hepite minalo. To lenali bomagi lenali lihatini meheˈmi epalalo.
12 Boanaˈi lugaˈamagihi kaga lilugi, kehelinogo Sipi Bouba kaga luto keheliloto nolibe lite mekehelilo. Nabaga leˈmo babahi higo nolube. Kilisitotoga komopaˈa molo emiˈehina bo moneˈmofihi lihaˈauba mono ka mekehelise aˈi minalina ai bahaˈa hiti minaluˈibe luto nelinogo bahaˈauba ho lifi meheˈmilinaˈmu yabe.
13 To Kilisitotoga komopaˈa molo emito minalina aˈi moneˈmofihi bahaˈauba mono ka mekehelise minalina yaˈma lihaˈa hiti koguna huto minaluˈibe luto nekehelinogo lihaˈauba meheˈmi etalibe.
14 Yanaˈmu bati huto minalaˈinaˈmu yabe. Huˈmamofihi ka mekehelise bonaˈi enalitoga lihaˈanimagihi Huˈmamofihi lusa yauba enalitoga hiti buto nolibe. To mono ka mekehelise anaˈi enalitoga yaˈma bahaˈanimagihi lusa yauba enalitoga hiti buto nolibe. Ya nohigo yagapanaˈanimagi Huˈmamofihi lusaˈani hiti lolo hite neminabe. Enalitoga lusa meminatita yagapanaˈani yaˈma Huˈmamofihi kaˈa mekehelise bonaˈi suhi hite lolo hite minatitaˈmu yabe.
15 Mono ka mekeheliˈehilina boubafi to mono ka mekehelilina aˈubafi bahaˈafi to lihaˈafi heˈmi etoto bilube luto nelinogomo oˈe melilo. Huˈmamofihi ka keheliˈehilinauba oˈe meluto naga ito li pili kalutaˈa meniˈibe. Huˈma koguna ite hepite minalabe luto elesa moloˈehinamo niˈibe.
16 Ya niˈinaˈmu aˈi kai bahaka hiti hepite minalaˈina yamofihi Huˈmamofihi kapogu bahaka leˈmoto alapihe leˈmoto mealane? Yaˈma

keheliˈahapi, ya? To bo kai lihaka hiti epite minalaˈina yaˈma lihaka Huˈmamofihi kapogu leˈmoto alapihe leˈmoto mealane? Yaˈma keheliˈahapi, ya? Yaˈmu lenali meleˈisi meheˈmiliyo luto nolube.

Huˈma suhi hite minalabe luto lu letoˈehina ana suhi huto minalune

17 Lenali lenemeto lenemeto hite Sipi Bomofihi suhi lolo hite minete lite hilabe luto lu lepoloˈehina to Huˈmau elesa molo emina yupahi lolo huto moloto minolata nohina yanamofihi mono kagagu minalo. Nani noto noto Yesuhi nagaˈamagihi yaˈma kaga lu epito lu laga hulata nohube.
18 Bonaˈi lugaˈamagi Huˈmamofihi keyaˈa enugufa laga hi epeleˈahago Sipi Bouba elesa molo epinogo o henetilanamagi ana huto ana keyaˈi yaˈma Yuta bonaˈi enali li meheˈmilabe. To bonaˈi lugaˈamagi enugufalo Huˈmamofihi keyaˈi meniˈilinamagihi Sipi Bouba elesa molo epinogo o henetilanamagi ana keyaˈa kumu yaˈma fegutoga bonaˈi enali buka metilabe.
19 Enugufa laga hite minalana to enugufa laga mehise minalana enaliˈi nasana faˈmenena meniˈibe. Huˈmamofihi bagaguti kagaˈa kehelite lite minalana nasana yamofihi lamanaˈa niˈibe.
20 Bonaˈmagita lolo hite melete nehago Huˈmau elesa molo epiˈehina yamofihi komopaˈaguko minalo.
21 Kai kele kele panaˈi lolo huto nohatogo Huˈmau elesa molo kimiˈehina yanaˈmu kegekesa loe lae mehinogo anaˈasiloko minobo. To kele kele panaˈi lolo huto minoto foya lilata nohataguti gulu ho ketalune lite nelinogomo oˈe melubo.
22 Kai kele kele yagapanaˈi nohatogo Sipi Bouba elesa molo kimiˈehinaˈa kai Sipi Bouba foipanaguti pa so ketoto gulu ho ketoˈehina bomo nohata kehelibo. To kai yaˈma faˈmene nohatogo Sipi Bouba elesa molo kimiˈehinaˈa kai Kilisitohi kele kele yagapanaˈa lolo huto nohata kehelibo.
23 Yesu aiˈa lenaliˈi mina fiˈehinamo niˈibe. Ya huˈehinaˈmu metoga bonaˈi hapaˈanimofihi kele keleˈi lolo mehise Kilisitohi kele keleˈi hi etete minalo.
24 Nigibo nalaluˈnigita. Lenali lenemeto lenemeto hite yaˈma koyapaˈi lite melete nehago Huˈmau elesa molo lepiˈehina analoko yatai kana Huˈmamofitoga hepite minalo.

Bo meliˈehinaˈa hiti keto aˈi hiti kaˈatiti

25 To bolo mebiˈahana anaˈmu to lihaˈani meliˈahana boˈmu yaˈma Sipi Bomofihi bagaguti kaga meliˈohutaya Sipi Bouba komopaˈa nimito neleˈmo lamana nohina yanaˈmu kaˈni nifita ilata nohuna bomofita yaˈma nolube.
26 Yatai kanaˈa yaˈma keta huse nasanamofihi komopaˈagu nohutogo lenali faˈmene minalana bati hilibe.
27 To lihaka nohifi meheˈmi etobo luto keheliˈohube. To anaˈi melise nohapi anaˈmofi kumu sa sa mehubo luto keheliˈohube.
28 To aˈi lilata yamofihi sibina mehilubeˈmu hibe. To faˈmene nohilina aˈi moneuba bahaˈalo bilinamofihi sibina mehilinaˈmu yabe. Anabole neminanamagi nasanaˈmuko kekeˈi lite minalana, ya suhi lenalitoga huto hu lalibe luto negekesa nokeheluto yaˈma nolube.
29 Nalaluˈnigita, kaga yaˈma lu lepiluna kehelilo. Huˈmau moloˈehina kana asu halubeˈmu hibe. To kanaˈa hupamone huˈehinago lihaˈani hiti nehanaˈamagi bati hite lihaˈani menina bo tegi hite Huˈmamofihi foyaˈa amuya melete minalo.
30 To yibi hafili hite neminanaˈamagi minete lite hilanamofihi yibi hafili mehu tegina lolo hinogo minalo. To lenegelo bilata nehana lenali minete

lite hilana yauba lenegelo mebi tegina lolo hinogo minalo. To fe'nohi mina fite neminana'amagi fe'nohatini memino tegina lolo hinogo minalo.

31 To ma melugumofihi yogo fe'nohi molose'na lite ete hilata nehana yamofihi ya mehuse suhi hinogo minalo. Hena'mube? Me'mofihi ya'ma fayaha'a hiti ni'igo bu goto kehelito nominotaya fenene hilube'mu nohigo ya'ma kaga nolube.

32 Lenali ya'ma fa'menena'mu yamofihi lenegekesa yigiba yigiba hite keta huse'namu minalabe luto keheli'ohuto nolube. Bo kofuta nehana'amagi Sipi Bomofihi foya'muko kehelite minalune'mu habe. Minete Sipi Bouba kehelinogo bati hilibe lite lilenogo lilune'mu habe.

33 Liha'ani hiti nehanamagi metoga nasana'muko kehelilune'mu habe. Ya nehinogo liha'animagi kehelinogo bati hilibe litego lilune'mu habe.

34 Ya nehite enegekesa loemo nekehelite neminabe. To ana suko hite yafana'i panala'i enali Sipi Bomofihi lili'namuko kehelite minalune'mu habe. Ya nehite komopa'ani enugufa'ani Sipi Bomofitoga molo emilune linogo kehelilune'mu habe. To baha'a hiti ana'i enali metoga nasana'muko kehelilune'mu habe. Ya hilete baha'animagi keheli laga hilabe lite ya hilune'mu habe.

35 Lenali bati hite minalabe luto kaga ya'ma lu nolepube. Lenali kapo fi hekini nologopa, lenali negi menese komopatini li nupa hite melelenogo Sipi Bomofitoga asagato minete agoya hi emite minalabe luto nolube.

36 To bo moneuba ai pa'a ya'ma bolo bilina legege hulenogomo ya'ma kaba huto le'mo mololoto nohinogo komopa'agu laga'a besinogo kosele'i henogomo baha'alo ho lifilube'mu nohutomo, ho lifilina ya'ma sibina mehilube'mu hibe.

37 Ya hilinamoya bo moneuba komopa'atu ma luto keheli amuya malalube'mu hibe: Pa'ni ya'ma fa'mene minalibe luto kehelinogo pa'a minalibe, keta mebesinogomo lu huto huto lu laga hinogo bati hilube'mu hibe.

38 Ya hu'ehina bo moneuba ai pa'a baha'a lilibe luto keheli emilina ya'ma bati hilube'mu hibe. To moneuba pa'a ho melifise le'mo mololoto minalina yamofihi bati huto mino lito tilube'mu hibe.

39 A'i moneubafi moneuba baha'auba moloto hilina, hilina'a huto mino lito buto minalinagihe. Baha'a fililenogo ya'ma bo moneto bilube lutomo bilibe. Ya hu'ehinaya sibi saba huto mino lito bilina'a meni'ibe. Sipi Bomofitoga komopa'a emilina bolo bilina'mu yabe.

40 Negekesa keheluna ana a'i bolo mebuse fa'mene minalina ya'ma gelo bito minalube'mu hibe. Ya suhi huto kaga ni'inaya negekesa keheluna Hu'mamofihi Sikalafu'i nanitoga nohigo nolube.

8

Faga lugefa nasanamofihi seba'a epilata nehana ka'a

1 To faga lugefa nasanamofihi seba'a nelata hi'ahana yamofihi keheluto lu lepilube'mu nohube. Lali asaga bona'magita ana'ina hapa hapa'a akehelilata nohune lite nelafihe? Yamofihi keheli'ahanaya hapa'a kehelise ago kehelileteti ni lenugufa le'momo titi nehabe. To komopatini ai eminogo ai eminogo hite to ai he'menogo ai he'menogo hite minalana ya nasanauba lufusatini lolo hu'ehinogo bati hite minalana yabe.

2 Luga'amagi enali kehelise'nati napa huto ni'ibe lilana ya'ma enali kumu lilune. Kehelise'namofihi legeya'a mone'a hiti meli'ahabe luto lilune.

3 Luga'amagi enali komopa'ani Hu'mamofitoga molo hetofa hilana enali
ya'ma Hu'mau kehelinogo bati hilune'mu habe.
4 Ya hu'ehina faga lugefamofihi seba'amu ya'ma luto kehelilata nohune:
Faga lugefa ai ya'ma nasana lamana'a meni'ibe. Hu'mau ai moneko
lamana'a nohibe.
5 Fato fagalo kene'i silaga'i kokulumagu to melugu nehabe lite lilata
nehabe. To foipa lugefanamofihi sipi bona'i to enigihiti nehana kene'i babu
luto nehana keheli'ahanaya.
6 Lali ya'ma Hu'ma afotifu moneko'i nohibe luto keheli'ohutamo ni'inagi
aitogati ana'ina silaga'i huto hu su ho'ehina. To laliya ai kumu ni'ibe luto
hilune luto nohune. To Sipi Bo moneko'i Yesu Kilisitohi ai yanagu ana'ina
silaga'i huto hu'ehina to lali ai yanuguko nohune.
7 Ya huto ni'inaya bona'i luga'a enali ya'ma hapa'a ya huto ni'ibe lite
mone keheliya ilana'a mehabe. To ya hana'amagi enali koyapa'i to yatai hiti
lugefamo lusi kene'i nohibe lite kehelilata hi'ahanamagi komopa'ani lapa
mebi'ehinagi to enali seba'a nete ana lugefamofihi amuya'amu keheligo
ketana lolo nohigo nete komopa'ani le'mo sibina hilata hi'ahanamo ni'ibe.
8 Hu'mau ai nose'na nonotana to menonotana yamofihi kehelinogo
sibina lolo mehilube'mu hibe. Seba'a nolata'na yamofihi kehelinogo sibina
hilifihe? To menolata'na kehelinogo bati hilibe. Aitoga ya huto meni'ibe.
9 To bonatinitoga mone ya huto ni'ifi, meni'ifi kehelilo. Fa'mene
luga'amagita lenali lenegekesa kehelite fa'mene nalune lite
nehana'amagita lenalalutinigihi mono kagu amuya memele'ahanamagihi
enali komopa'ani li sibina hi lalagi, ya'mu kehelinogo keta lepesino.
10 Kai komopaka hokolo hinogo minalata lugefa nasanamofihi nonugu
seba'a noto nehitogo, kalalukafu moneuba kehelinogo komopa'a keta
huto lapa mebinogo nohilinauba bu kogoloto ya'ma luto lilina'mu yabe:
Nonanago nani ana huto nalube luto luloto nalube'mu hibe.
11 Noloto'a ya'ma kalalukafu mono ka'a nesi'a keheli'ehina bouba Kil-
isitou mina fi'ehinamo ni'inago kai komopakagu buloto foipa huto sibina
mehilina ni'ifihe?
12 Lenali ya suhi nehite lenalalutinigihi enele'mo mumusopa i epelete
komopa'ani enele'mo sibina hilata nehabe. Komopa'ani li sibina hi
epalalana ya'ma Kilisitohi le'mo sibina hilana'a suhi huto lolo hilina'mu
yabe.
13 Ya hu'ehina'mu nani lugefa nasanamofihi seba'a nenenogo nalalu'nifu
ya nasana'mu yabe luto keheli sibina hu lalibe luto ai kumu kehelugo
keta hu lalifihe luto lugefanamofihi seba'a mo sito nohuto minomo buto
minalube.

9

Aposolo bona'magi foya hapi fi'ahanamofihi ka'a

1 Nani kumu henabe lite nekehelibe? Mone lulata bomofihi koko pana'a
nohibe lite nelafihe? Ya menohube. Nani Hu'mamofihi koko pana'a
nohube. Nani kumu ya'ma aposolo bo menohibe lite nelafihe? Nani
lusi aposolo bo nohube. Nani ya'ma Sipi Bo Yesu bu mego'ohufihe?
Bu go'ohube. Foya'nimofihi legeya'a Sipi Bomofihi nehe'mose'nagu huto
hulata nohina yamofihi lenali ya'ma ya suhi menehafihe? Nehabe.
2 To bona'i luga'amagi kumu aposolo lolo mehibe linogo lenali nani kumu
aposolo bo nohibe lite nekehelibe. Aposolo foya'nimofihi legeya'a Sipi
Bomofihi lusalo huto hu'ehina'amofihi lenali ya'ma nehabe.

3 Hapaˈnimu lilata nehana enali kaga yaˈma lu gelehe ito lu epilata
nohube.
4 Lugaˈamagi enali lalitogati nani foyaˈni liˈohunaloti noseˈna yafi
nagamiˈi menalibe lite lu laga hi netalafihe? Bati mehilibe.
5 Aposolo lugaˈa enali to Sipi Bomofihi gonamu tamuˈa hiti to Pita enali
anaˈi yagapanaˈani hiti mono foyalo bilata nehago noseˈna epilata nehabe.
To lali ana suko huto lihati hiti mono foya lilutamoya noseˈnati menimilana
yamofihi bati hilifihe? Bati mehilibe.
6 To nani hiti Banabasi hiti leˈalisigo leˈeyatu foya lilata nohutotiˈa
noseˈnatiˈa lilata nohuˈibe. Enali suhi huto leˈayatu liliˈna melise naluta
lu laga hu leˈeteˈahana yamofihi bati huto niˈifiye? Mehuˈehibe.
7 Kibina bo enali luba hilana nasana to noseˈnaˈani enaliˈani efahaˈanitu
mina filata nehafi? Menehabe. To moneuba foya lito li huto huto
hekeleˈehinogo lito menalina niˈifihe? Oˈe. To moneuba bulumaka yaga
kaba huto amihaˈani menalifihe? Nalibe. Yaˈmu lenali noseˈna leˈemilo,
luto nolube.
8 To kaga luto nolunamofihi yaˈma metoga bonaˈmagihi kaga nolube. Ya
huˈehinaya mono bukugu kaga hiti anagu huto nohibe.
9 Moseu keya ka luˈehina kaga ma luto luˈehinamo niˈibe: *Bulumaka
moneuba foya noli epoloto kifi nalubeˈmu nohinogomo oˈe melilo.* To Huˈmau
kaga yaˈma luˈehina bulumaka enali kumuko meluˈehibe.
10 Bonaˈmagita lalimo hiti luˈehinamo niˈibe. Foya lilata nehana enali
legeyaˈa huto higo nalune lite keheliˈehite hekelelata nehana ya bati hulata
nohibe.
11 To nani Banabasi hiti leˈali yaˈma lenalitoga komopatinimofihi nasana
legeyaˈa hekololata nohuˈina yanamofihi minaˈa lenalitogati leˈagufamofihi
nasana liluˈinaˈmu keheligo keta nohifihe?
12 Lugaˈa enali lenalitogati noseˈna feˈnohi lilata nehana ya nasanauba
bati huˈehinamo niˈinaya lamaˈnaka leˈali hiti ana suhi huto linogoti
bati hilinamoya leˈali hapi huto foya liˈohuˈinagati ema meliˈohuˈinamo
niˈibe. Kilisitohi ka lamanaˈamofihi kapo fi hekini lo eto laluˈifihe luto
lenalitogati noseˈna feˈnohi lilabe lite liˈahanamo yaˈma heˈmiloto ketana
lito humofaˈna hulata nohuˈibe.
13 Sipi mono nonugu foya nelinaˈamagi enali mono nonugutiko ite neana
noseˈna lugaˈa nelata nehabe. To logoˈnogo hite kuguhi koyo emilata
nehana bonaˈi logoˈnogo hite noseˈna laita hite nelata nehabe. Ya nehanaˈa
yaˈma lenali menekehelibe.
14 To ai Sipi Bomofihi kaˈa leliˈali bonaˈi lali ana suhi huto ka lamanaˈa
keheliˈahanaloti lugufamofihi noseˈna lilabe luto lu lepoloˈehinamo niˈibe.
15 Ya huˈehinaya naniˈni yaˈma kapogu menobube. To lenali yaˈma ana
suhi li netalabe luto keheliˈohuto fayahi yaˈma mekoyobe. To bo moneuba
yaˈma nani suhi huto Huˈmamofihi ka lu nolepito minaˈa melise negelo
bilata nohuna li sibina hu lalibe luto yamofi kumu kehelugo keta nohinago
fililata nasanauba nanitoga lilifihe? luto yanaˈmu kehelugo keta mehuse
nohibe.
16 Ka lamanaˈa lu huto hulata nohube. Yanaˈmu lusi bo nohube luto
liluna yamofihi bati mehilinaˈmu yabe. LiliˈnaˈamofihiI nani nugupisalo
moloˈehinamo niˈibe. Ka lamanaˈa lu yege mehotita akae, bati mehina suhi
huto minotitaˈmu yabe.
17 Foya yaˈma naniˈni negekesa kehelito li huto huto lutita yamofihi mi-
nomo buto minaˈa lutitaˈmu yabe. NaniˈniI negekesa kehelito meliˈohunamo
niˈinago yamofi kumu ma luto niˈibe. Huˈmau ana foya nugupilo molo
netago lilata nohube.

18 Ya hu'ehina'mu mina'a lilata nohunamofihi ma luto ni'ibe. Nani mono
foyalo nobuto ka lamana'a mina'ani meni'ina bona'i lu epilata nohube.
Ya nohuto ka lamana'a lulatanamofihi mina'a lugufamofihi nose'na'a
lilatana'mu li'ahana ya'ma he'milata nohube. Nani negelo bise'namofihi
ya'ma mina'a nolube.
19 Nani asaga bona'magihi kele kele bo'ani menohube. Aku'i bona'i yege
yege'i ya'ma Kilisitotoga enele'mo malalube luto fa'mene kele kele'ani lolo
huto nohube.
20 Yuta bona'i Kilisitotoga enele'mo malalube luto Yuta bo enalitoga
minoto, Yuta bona'magihi suhi lolo hu'ohuna. To nani'nimu Moseu keya
ka lu'ehina kagamofihi kele kele'i hu etoto ni'igopa keya kalo kele kele'i hi
etelata nehana bona'i ya'ma Kilisitotoga enele'mo malalube luto enalitoga
mino moloto keya ka lu'ehina kamofihi kele kele pana'a suhi lolo hu'ohuna.
21 To fegutoga bona'i enali Moseu keya ka lu'ehina ka mekeheli'ahana
bona'i Kilisitotoga enele'mo malalube luto fegutoga bona'magi enalitoga
mino moloto keya ka mekehelise bo suhi huto lolo huto mino'ohuna.
Ya'ma Hu'mamofihi bulo ya'ma ai'a lu'ehina ka'a mege'i memalalube luto
melilube, nani'ni Kilisitou lu'ehina ka'a mege'i moloto keheliya i'ohube.
22 To bona'i mone'a komopa'anigu Hu'mamofihi kagagu amuya'ani
menina Kilisitotoga enele'mo malalube luto nani amuya'ni menina bo suhi
huto lolo huto mino'ohuna. Nani ya huto fato fato bona'i enehe'malube
luto bona'i fato fato bona'i enalitoga minoto fato fato suhi lolo hu'ohunamo
ni'ibe.
23 Silaga nasana yamofihi fa'mene ka lamana'a huto holito bilibe luto lolo
hulata hu'ohube. To Hu'mau lusa nogi epoloto nani hiti lusa gi netalibe luto
lulata nohube.
24 Lenali ma lite menekehelifiye? Yokolo'na lolata hepato ya'ma yaga-
pana'magi enali yege yege'i hololu lilata nehana nasana ya'ma moneko'uba
kohe toto hololu luba luba huto henetito mina'a lilata nohibe. Lenali ana
hite Hu'mamofitoga bite sekele mamuti lilune lite hololu lilo.
25 Yagapana'i yokolo'na hilana enali enugufa amuya malalune lite hapi
fite fato fato legege hite elata nehabe. Lilune'mu nehite enali sekele
mamu nasana fa'menena'mu ya suhi hilata hi'ahana yabe, lali ya'ma sekele
mamu'a minoba minoba nasana'mu ya suhi hilune.
26 Nani'ni hiti ya'ma hololu lulata nohuna yamofihi keya'a hiti nasana bu
go'ohuto fotogo huto hololu lulata nohube. Nani foya li'ohunamofihi nani
ho fetaga mehube.
27 Nani bona'magihi mono ka lu epi epi huto nohuto nani'ni fa'menena
lolo hu lalube luto nugufa'ni lelito limito moloto kaba'a hu etoto nominobe.

10

Faga lugefamofihi lipite agoya mehi etalo

1 Nalalu'nigita lali tatatigi lolo hite melete hi'ahana yana'mu kehelilabe
luto lenelepilugi kehelilo. Moseu Iyipi metogati enele'moto nobigo enali
yege yege bona'i sopohuba ifi to epalago bi'ahana enali asaga'i hege
nagami'i lite bi'ahana. Ana nagami'mofihi gi'a Safa Nagami'i yabe.
2 Ya nehite Mosehi mege'i malalabe luto sopohuba to hege nagami'uba
asaga'i mono nagami'i lolo higo fele'ahana.
3 To enali ka melugu nebago Sikalafu'uba kokulumaguti nose'na li huto
hu epigo asaga bona'i nete mine'ahana.
4 To Sikalafu'uba efanuguti nagami'i li huto hu epigo asaga bona'i
ne'ahana. To ana efahi Hu'mamofihi Sikalafu'uba li huto higo yauba

enemegeˈi moloto buˈehina. Ana efahi yamofihi Kilisito yabe luto yatai lali nokehelune.
5 Ya huˈehinaya Huˈmau ana Isilaeli bonaˈi lugaˈa enali kumu foke ka meli epalago kame metoga fili su heˈahago sekuyaˈani i tili tele huˈehina.
6 To Yuta bonaˈi tatatimagi enalitoga nasana huto huˈehinamofihi lali legekesa li hokolo huto huto huˈehinamo niˈibe. Lali yaˈma foipa nasanaˈmu lipoti melenogo ana suhi lolo hu lalutigi.
7 Enalitogati lugaˈamagi faga lugefa nasanaˈmu lipi emite agoya hi emite mineˈahana. Lenali yaˈma ya suhi mehilo. Yamofihi mono bukugu yaˈma fayahi ma lite keyeˈahanamo niˈibe: *Bonaˈi enali meto minete nete nete ete ho tilete faga lugefa nasanamofihi gelo bite melekehi hiˈahana.*
8 Ya hilete moko lise nasana fato fatoˈmofihi li huto hite mineˈahana ya suhi mehilune. Enalitogati lugaˈamagi ana nasanamofihi foipana li huto hite minago Huˈmau nonaˈa epigo ana monekoˈisi yupahi moneko bonaˈi lugaˈa babu lite filiˈahanaˈa yaˈma 23,000 fili su heˈahana.
9 To mone yupahi hiti enalitogati lugaˈamagi Sipi Bo kumu komopaˈa bati hina bo nohibe lite fi taga hi etago, Huˈmau enoho lifiˈehina osifaˈmagi heni epalago fili su heˈahana. Lali hiti ya huto Sipi Bomofihi fi taga mehu etaluneˈmu nohune.
10 To mone yupahi hiti enalitogati lugaˈamagi Huˈmamofihi bugu nefigo enoholata bo agelouba enohoˈehina. Lali hiti ya mehilune.
11 Enalitoga nasana huto huˈehina yanauba lalitoga sipina lipoti nomalana yamofihi bu galune. Meˈi hiti kokuluma hiti kanaˈatiti hupamone nohinagu nohune. Kaga yaˈma legekesa lite yamofihi beto hite fayahi keyeˈahanamo yaˈma niˈibe.
12 Ya huˈehinaˈmu yaˈma moneuba aiˈamu kehelito Huˈmamofihi kagu amuya moloto nohilina bouba buto sibina hu laligi, yamofihi legeso huto kaba huto minalibe.
13 Lenalitoga lenimiˈi mololata nasanauba huto huto o henetilina yaˈma noto noto bonaˈi asagatoga ana suko huto hulata nohibe. Ya huˈehinaya Huˈmau keheligo uleˈale hulata bo nohinago fi betaga hube nohina nasana moneuba huto huloto lenali amuya be ligito eneleˈmo felu halinaˈa lolo nehinogomo Huˈmau aiˈa leneleˈmo bati huto amuya lepito bihu komogetalo lenelepilenogo bite faˈmene mineba mineba minalanaˈmu yabe.
14 Ya huˈehina yaˈma nalaluˈnigita lugefa nasana faga faga lugefa nasanalo meminese hitetini eto hite minalo.
15 Lenali komopatini lenegekesa hitiˈnamo nehabe. Yamofihi kagaˈa yaˈma lilugi lenalitini kehelite bu go fe lilo.
16 Konugu yaˈma bai nagamiˈi Kilisitou lusa gito moloˈehinamofihi yaˈma nonototi Kilisitohi golahaˈa lusa gito moloˈehina yaˈma guna ito lilata nohune. To beleti lusa gito moloˈehina yaˈma nonototi Kilisitohi gufaˈa lusa gito moloˈehina yaˈma guna ito lilata nohune.
17 Yupala noseˈna yaˈma monekoˈi noseˈna lali asagaˈi nolata nohune. Ana suhi luto lali asaga bonaˈi i hepito monekoˈi lolo hulata nohune.
18 Lenali yaˈma Isilaeli bonaˈmagi kumu kehelilo. Enali Huˈmamofitoga kuguhi keyete noseˈna nelata nehana bonaˈmagi mamufa gilata hitalo Huˈmamofitoga monekoˈna hite i hepilata nehabe.
19 Kaga nolunamofihi hapaˈa ma huto niˈibe. Lugefa nasanamofihi sebaˈa nelata nehana nasana faˈmenena niˈibe. To lugefa nasana ai hiti faˈmenena niˈibe.
20 Huˈmamofihi mekeheliˈahana bonaˈmagi enali sebaˈa nelata nehana yaˈma Huˈmamofi kumu meniˈibe. Sibi felemagihi sebaˈa nelata nehabe. Ya

huˈehinaˈmu naniˈni yaˈma lenali hiti sibi fele hiti i hepilana bati mehibe luto keheliˈohube.
21 Sipi Bomofihi konuguti nelete to sibi keneˈmagihi konuguti nelete
hilana yaˈma kohi loeguti nolataˈa meniˈibe. To Sipi Bomofihi hitaloti nelete
sibi felemagihi hitaloti nalanaˈa meniˈibe.
22 Lali foipa felemagihi sebaˈa nonogomo Sipi Bomofihi ita bi laligi lali
enohoka mehilune. Lali amuyatiuba aiˈa yaˈma be meligiˈehibe.
23 Lenali yaˈma nasanalo asagaˈi lilutamo niˈibe lite lilata nehanaya silaga
nasana lilenogoti ya nasanauba leleˈmo bati mehilubeˈmu hibe. Anaˈina
silagaˈi liluˈtaˈa niˈibe lilata nehanaya yaˈma nasana silagaˈi lelito nobuto
mono ka leˈmo hetofa hiluˈtaˈa meniˈibe.
24 Yamofi kumu nani ma nolube, bo moneuba ai aiˈnaˈago yanaˈmu kaba
huto mekehelise laluˈafi kumu hiti kehelino. Lenalalutinigihi enehe'mete
hetofana hu epalalo.
25 Lenali yaˈma maketigati yaga noseˈna mina fito nalune lite lilete
mina fite nalo. Ya nehite faga faga lugefa nasanamofihi nonuguti niˈifiye
lite kehelinogo komopatini keta hinogo lebesi lalibe lite enoloka mehete
faˈmene nalo.
26 Yamofihi mono bukugu fayahi ma lite keyeˈahanamo niˈibe: *Metoga
nasana silagaˈi niˈina yamofihi afoˈafu Sipi Bo aiˈa nohinagi lali asaga noseˈna
bati huto naluneˈmu nohune.*
27 To Huˈmamofihi kaga mekehelilata bo moneuba noseˈnamu elesa molo
lepiˈehinogo yaˈma nohaˈagu tilune litemo tilanagihe. Tinogo noseˈna
lenubulo molo lepilenogo yaˈma lenegekesa kehelinogo komopatini keta
mehinogo faˈmene nalabe. Faˈmene nelete felemagihi sebaˈa niˈifihe lite
loka mehe etalo.
28 Faˈmene nenenogo bo moneuba yaˈma yaga yaˈma lugefa nasanamofihi
sebaˈa niˈibe luto lu hokolo huto lu nelepinogomo ana bomofi kumu
kehelinogo keta nehinogomo heˈmite mo silo.
29 Lenalitini komopatini sibina hilinaˈa meniˈibe. Lenalalutinigihi ko-
mopaˈani sibina hu lalibe luto nolube. To nani komopaˈni keta menohigo
henabe luto ai komopaˈa keta nohinaguti kehelitoˈni mo silune lite nelafiye?
30 To nani Huˈmamofihi fokehi holoto noseˈna nalunamo niˈinaya,
Huˈmamofihi fokehi holoto naluna nasanaˈmu moneuba nehabe luto keheli
sibina nohibe lite nelafiye?
31 Nani lenali kalo nonaˈa ma luto nolube. Lenali noseˈna naluneˈmu
nehitemo to yafi nagamiˈi naluneˈmu to silagaˈna hiluneˈmu Huˈmamofihi
giˈa huto huto hilibe lite ya suhi lolo hilabe.
32 Lenali Yuta bonaˈi nehana to fegutoga bonaˈa nehana to Huˈmamofihi
bonaˈa nagaˈi enali enubulo keheli sibina hiˈehilana nasana yamofihi li huto
mehilo.
33 Nani ana suhi huto bonaˈi fato fato enali bu negenogo bati hilibe luto
nohutoˈni naniˈni nasanaˈni bati hilibe luto meniˈibe. Asaga bonaˈmagi
Huˈmau enubuto biseˈnaˈa lilabe luto foyaˈa lito nominobe.

11

1 Nani Kilisitou ito buˈehina giyakagu ito megeˈi mololata nohube. Lenali
ana suhi hite nani nigiyakagu ite nemegeˈi malalo.

Anaˈmagi kakiliˈani bilanamofihi kaˈa

2 Lenali yamofihi lolo huto moloto huˈohunamo ka keheli su heˈehite nani
lu yege hoˈohuna kaga kehelilete yamofihi kaˈa megeˈi melete neminabe.
Yamofi kumu nokehelugo lagaˈni nebesilata nohibe.

3 To kaga mone linogoˈni kehelilabe, kehelilo. Bo yaˈma anaˈmagihi afoˈanigita nehabe, to Kilisito yaˈma bomagita afotinifu nohinagi to Huˈma yaˈma Kilisitohi afoˈafu nohibe.
4 Bo moneuba ai lataha'alo kakiliˈi biˈohuto Huˈmamofitoga ka lilinafi to Huˈmamofihi ka lu huto huto hilinafi ai Kilisitohi leˈmo laba hilina nasana lolo hilubeˈmu hibe.
5 To aˈi moneuba kakiliˈi mebise Huˈmamofitoga ka lilinafi to Huˈmamofihi mono ka lu huto hilinafi yaˈma bahaˈamofihi leˈmo laba hilina nasana lolo hilubeˈmu hibe. Ya hilinamofihi yaˈma anaˈi lugaˈamagihi okaˈani laga hi su hete neminana anaˈmagihi tegi lolo hilubeˈmu hibe.
6 Ya huˈehinaˈmu aˈi moneuba mono nonugu tito lataha'alo anaˈina ifi toloto ya mehuˈehinogomo yaˈma lataha'alo okaˈa laga hi su hete leˈmo hupamone hi etalo. To aˈi moneuba okaˈni heˈmi netenogo nubuyaˈni hilibe lilina aˈuba kakiliˈi li biloto mineno.
7 To bomagi mono ka lilana kanalo lataha'anilo anaˈina lite ifi telete minalana bati mehilinaˈmu yabe. Henaˈmube? Enali yaˈma Huˈmamofihi nasana hiti to Huˈmamofihi sekele mamuˈa lolo hiˈahabe. To anaˈi enali yaˈma bomagihi sekele mamuˈa nehabe.
8 Huˈmau ai bo yaˈma aˈmofitogati lito lolo mehuˈehinagi aˈi yaˈma bomofitogati lito lolo huˈehina yabe.
9 To Huˈmau bomo yaˈma lihakamofi kumu yabe luto leˈmo huto mehuˈehibe. Aˈi yaˈma bomofi kumu yabe luto leˈmo huto huˈehina yabe. Yaˈma anaˈi enali yaˈma bomofihi sekele mamuˈa nehabe.
10 Yamofihi mono kaˈa lite nehago agelo bonaˈmagi bu gete neminabe. Anaˈi enali bomagihi kaba hiseˈnaˈanimofihi keyaˈa mone yaˈma lataha'anilo kakiliˈi lite ifi telete minalana yamofihi bati hilubeˈmu hibe.
11 Ya huto niˈinaya bonaˈi yaˈma anaˈmagihi kaba nehanaya to anaˈi yaˈma bomagihi kaba nehana yamofihi Sipi Bomofihi bulo yaˈma boanaˈi fato fatoˈmofihi minalana yamofihi laga mehilinaˈmu yabe.
12 Yataˈa anaˈi yaˈma bomofitogati lito lolo huˈehinamo niˈibe to yatai kana bomagi anaˈmagitogati huto huto bonaˈi i futili huto nominone. To bonaˈi hiti anaˈi hiti silagaˈi yamofihi Huˈmamofitogati huto huˈehina nasana niˈibe.
13 Lenalitini kehelite bu go bati hilo. Aˈi moneuba lataha'alo anaˈina bonaˈi li gehesa hilanaga ifi metose Huˈmamofitoga loka halina yamofihi bati hilina niˈifihe?
14 To bo moneuba okaˈa yatamalo niˈinogo minalinauba yamofihi hapa komopatitu kehelinogo bati mehilubeˈmu hibe. Yamofihi hapaˈa koyapaˈi mono ka mekehelise minana kanagu akeheliˈahanamo niˈibe.
15 To anaˈmagihi lataha'anilo oka yatamalo anaˈina ifi teˈahana sekele mamuˈa Huˈmau epiˈehinaˈa legi huto niˈibe. Anaˈmagihi okaˈani yatamalo minanaˈmu lite yaˈma keheligo fokehi lilata nohibe.
16 Moneuba yaˈma kaga keheli heˈmilubeˈmu nohuto ma luto kehelino. Fato suhi yamofihi lali hiti Huˈmamofihi nagaˈa lugaˈa hiti mone lito menohune.

Yupala noseˈnalo li nupa hiseˈna

17 Anaˈina mone kumu keheli sibina hulata nohuna yamofi kumu lenofokehi meluse lenegekesa lito lu lepilugi kehelilo. Lenali mono kalo li nupa hilete komopatini li mehepise loko hilata nehite mono kauba lenleˈmo bati mehilibe.
18 To mono kagu li nupa nehago lenali komopatini loko hulata nohibe lite lu nimigo lamaˈna ka nelafihe luto mone kegiˈa kehelube.

19 To loko hi'ahanauba hiya bona'magi Hu'mamofihi bulo mono ka'mu amuya melelata nehana le'mo huto hulata nohibe?
20 To lenali Sipi Bomofihi yupala nose'na nalune'mu li nupa hite minete nose'na nelata nehana ya'ma Sipi Bomofihi nose'na meni'ibe.
21 Lenali nose'na lelitete no bati mehise lenalitini mele'isi eto eto hite nelago bona'i luga'a kau'namu filite minelata nehabe. To bona'i luga'amagi bai nagamiko nete nete komopa'ani enegekesa sibi saba hulata nohibe.
22 Lenali nohatini meni'igo ya suhi lolo hilata nehafihe? Lenali nose'na nalune litemo nohatiniluga minete nalo. Lenali Hu'mamofihi bona'a enali kumu keheligo enumuhi meni'ina bona'i enali keheli sibina enubuya hina suhi lolo hilata nehabe. Ya nehana nasana'mu henabe luto lu lepilube. Lenofokehi lilufihe? O'e lenofokehi melilube.
23 Lenofokehi melilube luto henabe nolube? Koyapa'i lu lepi'ohunagi Sipi Bo Yesuhi ya'ma mi'mi hu'ehina sinipogu
24 beleti nose'na liloto Hu'mamofihi foke ka luto gofa hoto noepito lu'ehina: Ya'ma nani nugufa'ni lenali kumu luto nolepube. Nani kumu keheli nimite ya hite nete minalo.
25 To nose'na nelago bai nagami kohi ana suhi huto lito ma luto lu'ehina: Ya'ma konugu Hu'mamofihi mu tifise'namofihi ka'a kosaba'namofihi golaha'ni malalunamo ni'ibe. Nalana'amu nalana'amu ya'ma nani kumu keheli nimite ya hite nete minalo.
26 Asaga yupahi lenali ya'ma beleti nose'na hiti bai nagami'i hiti nalana'amu nalana'amu Sipi Bo molo'ehinagi ai fili'ehina ka'a lu huto huto hite mine lite bite nehinogo ai i behe huto limilina'mu yabe.
27 Yamofihi bona'i luga'amagi enali Sipi Bomofihi beleti nose'na hiti bai nagami'i hiti li sibi sibi hite nalana ya'ma Sipi Bomofihi gufa'a hiti golaha'a hiti li sibi hinogo foipana huto hilina'mu yabe.
28 Yamofihi beleti nose'na hiti bai nagami'i hiti nalune'mu nehitemo kohe tete komopatinigu kaga ni'ilina sa sa hilete nalo.
29 To bo moneuba Sipi Bomofihi gufa'amofihi hapa'a keheli fe meluse fa'mene nalina yamofihi foipana huto hilube'mu higo Hu'mau nona'a guna malalibe.
30 Ya hu'ehina'mu lenalitogati luga'amagi yupala nose'namu keheli fe meluse fa'mene nelenogo kana'amu kana'amu amuya'ani meni'ina to epesise'na huto hulata nohibe. To luga'a fililata nehabe.
31 Lali hapati'mu sa sa huto lu huto huloto minotita ya suhi huto Sipi Bouba yanamofihi nona'a melimitita'mu yabe.
32 Ino bano minaluta yamofihi Sipi Bouba lali hapati li huto huto osahi limilube'mu hibe. Lenali mono ka mekehelise bona'i hiti mino sibi hite nehite sibina hi lalabe luto ya suhi hu letolata nohibe.
33 Ya'mu nalalu'nigita, lenali yupala nose'na nalune lite nehitemo li nupa hite minete bona'i luga'amagi kumu enegeba hite nehinogo o neheti su helenogo hapi fite nalo.
34 Moneuba ai nose'namu kau'na sipi henogomo noha'aluga minoto kohe toto neno. Li gehesa hite li sibi sibi hi'ehinogo lenalitoga foipana huto hu laligi. To kaga luga'a nani'ni nobuto le'mo fe lilube.

12

Sikalafu'uba mono kamofihi amuya'a limilata nohibe

1 Nalalu'nigita, Sikalafu'uba amuya fato fato'mofihi limilata nohina hapa'a keheli sibi hise kumu lu lepilugi kehelilo.

2 Lenali koyapaˈi mono ka mekehelise bonaˈi nehago lenegekesa fi hekini
lago negi nete nasana lugaˈamofihi faga faga lugefagu bite i hepilata
hiˈahanamo yamofihi keheliˈahanamo niˈinagihe.
3 Yanamofihi megesaˈaga linogoˈni kehelilagi keheliˈehilo. Bo
moneˈmofihi HuˈmamofihiSikalafuˈuba leˈmo babahi higo Yesuhi leˈmo
gumiˈi molo emito melilubeˈmu hibe. To Sikalafuˈuba babahi mehinogo
Yesu yaˈma Sipi Boˈninohibeluto melilinaˈmu yabe.
4 To mono kamofihi amuyaˈa fato fatoˈmofihi niˈinaya Sikalafuˈi mon-
ekoˈuba ana amuyaˈa limilata nohibe.
5 Mono kamofihi foyaˈa fato fato suhi huto niˈinaya foyamofihi afoˈafu
Sipi Bo ai monekoˈi nohibe.
6 To monoˈmofihi amuya fato fatoˈmofihi foyaˈa lilata nohutaya HuˈmauMono ka keheliya
monekoˈuba leheˈmago lilata nohune.
7 Sikalafuˈi yauba monolugu bati hite minalabe luto monoˈmofihi
amuyaˈa silagaˈi guna moloto limi su holata nohibe.
8 MoneˈmofihiyaˈmaSikalafuˈuba leˈmo babahi higo mono ka keheliya
ito lulata nohibe. Moneuba ana huto Sikalafuˈubago leˈmo babahi higo fato
fato hapaˈa lu bati huto lulata nohibe.
9 To bo moneuba ai ana Sikalafuˈmoubago leˈmo babahi higo HuˈmaMoneuba
kumu keheli uleˈale hinalo amuya nasana huto hulata nohibe. Moneuba
ana Sikalafuˈuba leˈmo babahi higo epesiˈehilina bonaˈi eneleˈmo ye kolata
nohibe.
10 To moneuba topa hose nasanamofihi foya lilibe luto amuya no-
hibe. Moneuba Huˈmamofihibagaguti kaˈa lilibe luto komopaˈa ekesa li
hokolo hu etolata nohibe. Moneuba yaˈma anaˈina silagaˈi HuˈmamofihiMoneuba
Sikalafuˈmofitoga niˈina meniˈina nasanamofihi hapaˈa bu go bebe salibe
luto komopaˈa ekesa li hokolo hu etolota nohibe. To moneuba fato ka
bonaˈmagihi enonogoˈaniguti mono ka sibigopa lilibe luto baga leˈmo
babahi hulata nohibe. Moneuba enali enonogoguti lu hokolo huto lu epilibe
luto baga leˈmo babahi hulata nohibe.
11 Ya nasanamofihi amuya silagaˈi Sikalafuˈi monekoˈuba aiˈa ekesa
kehelito leˈmo eto eto huto guna moloto limi su holata nohinamo niˈibe.

Lugufaˈa moneko nehepinogo kele kele nasana monekoˈi minalibe

12 BonaˈmagitalaliKilisitohi lugufa monekoˈna tegi huto nohune. To
lugufamofihi kele kele nehi etana nasana ligi layahati lokaba labaga lubu
legekesa yamofihi babu luto niˈibe. Enali yaˈma nekisaˈa li nupa hago lugufa
moneko lolo huto niˈibe. Kilisitohi gufaˈa ana suhi huto niˈibe.
13 Sikalafuˈi monekoˈuba lalitoga limiloto mono kagu leleˈmo nupa higo
lugufamofihi suhi huto monekoˈi lolo huto nohune. Sikalafuˈi monekoˈuba
laliˈi asagaˈi monoˈi folo letoˈehina lugufamofihi suhi huto moneko lolo huto
minalune luto leleˈmo nupa huˈehibe. Ya higo lali Yuta bonaˈi to Giliki
bonaˈi, kele kele bonaˈi to faˈmene nohuta bonaˈi lali moneko HuˈmamofihiSikalafuˈi lito komopatigu molo su holoto monekoˈi lolo nohune.
14 Lugufamofihi kele keleˈna yaˈma monekoˈi meniˈibe. Babu lite nehabe.
15 Yamofihi ligigusauba ma luto melilubeˈmu hibe: Nani yahaˈa meno-
hube. Ya huˈehinaˈmu gufamofihi nekisaˈa menohube luto luloto lugufa
heˈmiloto aiˈasigo meminalubeˈmu hibe.
16 To legekesauba ma luto melilinaˈmu yabe: Nani buˈa menohunago
yaˈma gufamofihi nekisaˈa menohube luloto lugufa heˈmiloto aiˈasigo
meminalubeˈmu hibe.

17 Lugufalo ya'ma lubugo minatita lugufa'auba hena huto ekesa kehelitine? To lugufago ya'ma legekesago minatita lugufa'auba hena huto tu bitine?
18 Yamofihi ya huto meni'ibe. Hu'mau ya'ma ai'a ekesa keheli fe luto lugufamofihi kele kele'a asaga'i ya'ma foyaga fato fato'mofihi enele'mo tulu hu'ehina.
19 Lugufamofihi nekisa'a moneko'i minatita lugufa ya'ma sibina huto fa'menena lolo hitine.
20 Yatai ya'ma kele kele nasana babu luto nehago lugufa moneko'i ni'ibe.

21 Ya hu'ehina'mu lubu'uba layapofihi ma luto lu meemilube'mu hibe: Kai lali lufusati menohatagi he'miloto bubo. To latahatiuba ligigusamofihi ya luto melu etalina'mu yabe: Kai lali lufusati menohatagi he'mito bubo.
22 Ya huto meni'ibe. Lugufamofihi nekisa'a luga'a amuya nasana ya'ma meminatita lali mino bati huto meminotita'mu yabe.
23 To lugufamofihi nekisa'a mone kumu kehelutogo limite nehana'a yamagihi kaba hu epololata nohune. To lugufamofihi buya'a hulata nohina nasana yamofihi guketetu ifi toto sekele mamu hulata nohutaya.
24 Lubuya mehuse nasana ya'ma huto'i minelata nehabe. Hu'mau ya'ma lugufa li huto hu'ehina lugufa nekisa'a limite nehana'a enali'i kaba hu bati hu'ehina.
25 Lugufamofihi nekisa'a enali fato fato hite meminese legege hite ai kele kele'i hu etenogo ai kele kele'i hu etenogo hite minalabe luto foya epi'ehina.
26 Ya hu'ehina'mu lugufa nekisa'a mone'mofihi kota'i helenogo keke'i lilinamofihi luga'amagi enali hiti keke'i lu baga ilana'mu yabe. To lugufa nekisa'a mone'auba bati huto minenogomo luga'a silaga'magi enegelo bi su hete enegelo bilana'mu yabe.

27 Ma suhi huto ni'ibe. Lenali asaga'i li nupa hite Kilisitohi gufa'a legi huto moneko'na lolo hite kele kele'i hi etete nehabe.
28 Lali Kilisitohi naga'a lolo nohuta bona'magita ma huto nohune. Hu'mamofihi naga'a lalitoga ana huto enele'mo eto higo nehabe. Yata'a luga'a aposolo lele'mo eto hulago lali foya ti'ehibe. Yaloti limito Hu'mamofihi ka'a lu yege hose bomofihi bagaguti kaga lu huto hulata bo. Analoti limito Hu'mamofihi ka hapa'a enelepise bo amuya suhi fato fato'mofihi li'ahana bo, enele'mo eto hu'ehina. Analoti limito topa hose nasanamofihi lolo hu'ehina bo to amuya'aloti epesina bona'i enele'mo ye kose bo hiti to enehe'malata bo to foya kaba bo to fato fato enonogoguti fa'mene kaga lu huto hilata bo, enele'mo eto hu'ehina.
29 Lali asaga'i aposolosigo lele'mo eto hu'ehina ni'ifihe? To lali asaga'i ka'a yege hose bagaguti kaya lu huto huto bonago hiti lele'mo eto hu'ehina ni'ifihe? To lali asaga'i mono ka hapa'a enelepise bonago lele'mo eto hu'ehina ni'ifihe? To fato fato topa hose nasanamofihi suhi li huto hilata bonago lele'mo hu'ehina ni'ifihe? O'e, o'e, ya huto meni'ibe.
30 To epesina bona'i enele'mo ye kelata bonago lele'mo eto hu'ehina ni'ifihe? To fato fato enonogoguti fa'mene lu huto hilata bonago lele'mo eto hu'ehina ni'ifihe? To enali enonogoguti lu hokolo hite lu neepina bonago lele'mo eto hu'ehina ni'ifihe? O'e, o'e, ya huto meni'ibe.
31 Ya'mu lenali mono kamofihi amuya'a tito nina'a lilune lite amuya malalo.

To nani amuya nasanamofihi kapo lamana'a enebe ligilanamofihi ka'a lenelepilugi kehelilo.

13

Lemehi epito enehe'molata ka

1 Nani niginaga mefise nohuto bona'magihi enonogo'anigutifi to agelo
bona'magihi enonogogutifi mono ka lutita nani fa'mene minotine. Ya'ma
fa'mene pepe notina nasana belo nogo ya suhi huto fa'menena lolo hutine.
2 To nani Hu'mamofihi ka lu huto huto hulata bo lolo huto huto'ni
Hu'mamofihi suguna ka'a yamofihi keheli su ho'ohuto'ni to Hu'mamofihi
kamofihi nekisa mokisa'a hiti keheli su hoto nohuto'ni to nani linogo kosa
mone li sibi hu he'milibe luto keheli ule'ale hu'ohuto'ni niginaga mefise
fa'mene minotita fa'menena lolo hutine.
3 To ana'ina asaga enumuhi meni'ina bona'i enehe'malube luto
fe'noha'ni he'mi su holoto to enali kumu luto nugufa logogu he'miloto'ni
niginaga mefise fa'mene minotita fa'menenamo ni'inago ya nasanauba
nele'mo bati mehitita'mu yabe.
4 Eniginaga fise nehilana bona'magi enipakafa mehese agoya hite mi-
nalune'mu habe. Enali siko mehise enali'ani'mu kehelinogo metinogo
enali'ani enigi'ani lelite metilana'mu li saga mehilune'mu habe.
5 Eniginaga fise nehilana bona'magi enali bebe mesose hapa'ani melise,
yogo fe'nohi li pili mekose, hipa mehi epelese, bona'magihi foipana lu gehe
meli epelese,
6 foipa nasanauba i futili nehinogo enegelo mebise, lamana'amofihi
nasanauba i futili nehinogo enipagu bati huse'na kehelilune'mu habe.
7 Eniginaga fise nehana bona'magi enali keta'a hiti nasana fa'mene
kosele'ani meenehenogo kofilana'mu yabe. Ana'ina'mu asaga'i kehelite
amuya melete minalana'mu yabe. Komopa'aniguti Hu'mamofihi agoya hu
emite enifita ite minete Hu'mamofihi kagu amuya melete minomo buto
minalana'mu yabe.
8 Eniginaga fise nasana ya'ma su mehose minoba minoba hilina'mu yabe.
Hu'mamofihi baga'aguti lu huto hulata ka yamofihi su halina'mu yabe. To
fato enonogoguti lulata nasana ya'ma su halube'mu hibe. To kaga fato
fato'mofihi hapa'a kehelilatana hiti ya'ma su hoto fenene hilina'mu yabe.
9 Ka hapa'a kehelilatana hiti lu huto hulata ka lulata nohuta yamofihi ifo
haya'alo ni'ibe.
10 Minoto aliha'a ya'ma minoba minoba nasana hapa'alo huto nohinogo
ifo haya'alo ni'ina nasana su hoto fenene hilina'mu yabe.
11 Nani yagapana'i inapuhi lolo huto minoto inapu ka luto mino'ohuna,
to inapupagi kehelilata nehana enegekesa kehelito mino'ohunamo
yata'isi ya'ma olopa bo lolo huloto'ni, yagapana'i inapupagihi nasana
ahe'mi'ohube.
12 Ana suhi huto yatai kana'a kehelilata nohuna ya'ma gapo gapo'uba
lokaba labaga li gelehe higo bu goto bu go fe luse mehu'ohuta ya suhi
huto ni'ibe. Aliha'a ai bulo bu genogo ai bulo bu genogo huto bu galune.
Yatai kana'a kehelise'na hiti mone kegi'a anasi keheli'ohune. Alihi kana'a
keheli su halune. Aliha'a yamofihi legeya'a lamana'a lubulo huto hinogo
Hu'mau lali hapati keheli su ho'ehina ya suhi huto lali bu goto keheli fe
luto kehelilune'mu hune.
13 To minoba minoba hilana nasana ya'ma yabe. Hu'mamofitoga keheli
amuya nomolota to huto hilina'a sa sa huto geba nohuta to liginaga fise
nohuta yamofihi nasana loebe monebe nehanaya liginaga fise nohuta
yamofihi le'mo kohe to'ehibe.

14

Huˈmamofihi bagaguti kaga beto hu epilata nohutauba tito niˈibe

1 Ya huˈehinaˈmu lenali bonaˈi leniginaga fi epelete enaheˈmalune lite
nelitemo amuya malalo. To analoˈi Huˈmamofihi Sikalafuˈa nolepina
amuya lugaˈa lilune lite nelitemo amuya malalo. Ya hite nehite
Huˈmamofihi bagaguti kaˈa lu huto hilata nasanaˈmuko kehelinogo tino.
2-3 Lugaˈamagi fato enonogoguti faˈmene anaˈasi lilata nehana yaˈma
bonaˈi lu meepise Huˈmamofihi lu emilata nehabe. Enali yaˈma
Sikalafuˈuba eneleˈmo bati huˈehigo Huˈmamofihi suguna kaˈa nelago
bonaˈi lugaˈamagi keheli negi nelata nehanaya, Huˈmamofihi bagaguti
kagaˈa lu huto nehana enali bonaˈi monolugu eneleˈmo olopa hilata nehabe,
to eneleˈmo amuya melelata nehabe, to eneleˈmo ba yegelata nehabe.
4 Fato enonogoguti anaˈasi lilata nehana enali komopaˈani leˈmo hetofa
hilata nehanaya Huˈmamofihi bagaguti lu huto hilata Huˈmamofihi kagu
nehanamagi eneleˈmo hofa telata nehabe.
5 Lenali fato enonogoguti lilana hapaˈa li su halabe luto kehеliˈohunaya,
Huˈmamofihi bagaguti kagaˈa li huto hilanaˈmu yabe luto kehelinogo
tilinaˈmu yabe. Huˈmamofihi bagaguti kagaˈa beto hilata nehana
bonaˈmagi fato enonogoguti lilata nehabe yaˈma enebe ligiˈehibe. To
fato enonogoguti nelinogomo to bo moneuba kaˈani lu gelehe huto lu
hokolo hilina bo nohinogomo ana ka nelanauba asaga bonaˈi Huˈmamofihi
kagalugu eneleˈmo hofa talabe.
6 Nalaluˈnigita, nani lenalitoga nobugo Huˈmau lu huto huto lu nimiˈehina
kaˈa to mono ka hapaˈa mone lugaˈa to komopaˈnigu kehеliˈohuna kaˈa
to Huˈmamofihi kaˈa komopaˈniguti beto huto lenelepise kaˈa lu huto hu
nolepito fato enonogoguti kaga lu nolepinogo yanauba hena hena huto fi
hele hu lepalalibe?
7 Faˈmene nasana sipilohi yamofihi hetofa lite fu melinogomo ya hena
huto nogo sipi malalina kehelilune.
8 To ufehi enonogoˈa bati huto fu melilana yaˈma henanaˈmu kehe noibe
lite bite luba hilana nasana leˈmo bati mehilanaˈmu yabe.
9 Ana suhi hite lenali fato nogoguti lilana yamofihi bonaˈi lugaˈamagi hena
hena hite kehelilabe. Faˈmene fato enonogoguti nelinogo kagatini yamofihi
habafahuba li sibi saba hinogo faˈmenena lolo hilubeˈmu hibe.
10-11 Negekesa keheluna noto noto fato fato enonogo niˈibe, to keheliluta
kamogo niˈinaya, faˈmene nani enonogo mone keheli sibina hiluna yaˈma
enonogomofihi afoˈafu nani kumu kehelito fato hepato bo lolo hiluna'a
hube, to nani ana suhi huto ai kumu kehelito fato hepato bo lolo hilinaˈa
nohibe.
12 To lenali hapatini ana suko huto niˈibe. Sikalafuˈmofihi amuya
lenalitoga huto hilibe lite amuya melelata nehanamofihi bati huto niˈinaya,
Yesuhi nagaˈa Huˈmamofihi eneleˈmo hofa talabe litemo amuya malalo.
13 Ya huˈehinaˈmu fato enonogoguti kaga faˈmene anaˈasi lilana
bonaˈmagi hapaˈa bati hilete lu hokolo hite lu epilanamofihi amuya lilune
litemo Huˈmamofitoga kehe ilabe.
14 Nani fato enonogoguti Huˈmamofitoga lilunamofihi nipaˈniguti tinogo
lilubeˈmu hube. Negekesaˈniuba nasana lamanaˈa li huto mehilinaˈmu
yabe.
15 Ya huˈehina yaˈma hena hena hilube? Ya suhi hinogo bati hilubeˈmu
hibe. Sikalafuˈuba komopaˈnigu babahi higo nani Huˈmamofitoga loka no-
hago negekesauba keheli fe nolinogo nabagatu lu huto hilube. Sikalafuˈuba

komopa'nigu mono nama hiti noligo ana huto negekesauba keheli fe nolinogo nabagaloti lilube.
16 Ya mehiluta ya'ma kai komopakatuko Hu'mamofihi fokehi halube luto lilata yamofihi kaitogati ya suhi keheli bati mehilata bona'i luga'amagi kai kaka mekehelilana'a ni'inaya enali hena hena hite lama'naka yabe lite lilabe.
17 Kai Hu'mamofihi fokehi lamana'a lilata'a hetofana hiti kalalukafu ya'ma keheli bati mehinogo hena huto komopa'a le'mo hetofa hu etalibe?
18-19 Fato enonogoguti kaga lulatana yamofihi nani ya'ma babu luto lulata lenebe ligito lulata nohube. Ya hu'ohuna'mu Hu'mamofihi fokehi lilata nohunaya, nani ya'ma kehelinogo lamana'a lolo hitine. Li gehesagu fato enonogoguti kaga yatamalo lilube lutomo fa'mene lutita ni'inaya nani ya'ma kehelugo nolimibe. To komopa'ni negekesatu keheli fe luto bona'i enele'mo bati bati hilube luto ya'ma mono ka loesimo lu epilatana'mu yamofihi kehelugo notibe.
20 Nalalu'nigita, fato enonogoguti kaga lulatana'mu yagapana inapupagi suhi hite minete foipa hapa'a mekehelilo. Ya hite, minalanaya yagapana inapupagihi kehelise'na hiti meminalo. Enali kaga keheli fe menelibe. To lenali kaga kehelite le'mo fe lilune lite ya'ma olopa bona'magihi kehelise suhi lilo.
21 Mono bukugu kaga mone ma lite fayahi keye'ahana:
Sipi Bouba ma luto nolibe:
Nani mone fato hepatoga bona'i
enele'menogo
enali ete ma bona'magihi
ya'ma fato enonogoguti
nani nabagaguti kaga lu epilanamoya
fa'mene ka'ni mekehelilana'mu yabe.
22 Anamofihi luga'a ka lilugi kehelilo. Fato enonogoguti kaga sibigopa lulatana yanauba Hu'mamofihi ka keheli'ahana bona'magi kumu luto babeyafa'a huto menohibe. Hu'mamofihi ka mekeheli'ahana bona'magi topa halabe luto babeyafa'a ni'ibe. To Hu'mamofihi bagaguti ka'a bati huto lu huto hu epilata'a yanauba Hu'mamofihi ka mekeheli'ahana bona kumu yabe lutomo meni'ibe. Hu'mamofihi ka keheli'ahana bona'magihi ya'ma lufusa'ani ule'ale hulata ni'ibe.
23 Ya hu'ehina'mu lenali asaga'i Yesuhi naga'a li nupa hite fato enonogoguti kaga lite nelinogo, yamofihi kana'a mono ka mekeheli'ahana bona'ifi to fegutoga bona'ifi tite kehelite negi nagi nenabe lite kehelilune'mu habe.
24 To Hu'mamofihi bagaguti ka'a bati huto lu huto huto nehinogo, Hu'mamofihi mekeheli'ehina bofi, fegutoga nehana bo moneuba lenalitoga tito ka kehelilube'mu hibe. Ya hilinauba ya'ma asagato foipana'amofihi hapa'a lu huto hi etete ka foyagu le'mo malalana'mu yabe.
25 Ya hilenogo komopa'agu nasana fala kito ni'inamofihi huto hilenogo ai mino fe luto melugu golaga fito minoto Hu'mamofihi lahupa fi emito Hu'mau lama'naka lenalitoga nohibe luto lilube'mu hibe.

Mono kamofihi nasana neheti su hoto nehetino

26 Nalalu'nigita, ya hu'ehina'mu hena hilune? Lenali mono kamu'i li gehesa hilune lite nehitemo ya'ma Hu'mamofihi kagagu lenele'mo moneko moneko'i hite hofa talanamofihi hapa'a ya'ma hilata nehabe. Moneuba mono nama lelito olata nohibe. To moneuba kaga giyaka lito lu epise kaga lelito olata nohibe. Moneuba Hu'mamofihi bagaguti kaga'a fato

fatoˈmofihi lelito olata nohibe. Moneuba fato enonogoguti lulatamofihi lelito olata nohibe. Moneuba fato enonogoguti luˈehina kagamofihi hapaˈa lu hokolo hilinamofihi lelito olata nohibe. Ana suhi asaga lilana Yesuhi nagaˈa enaheˈmoto amuya molo epalalibe lite ya suhi hilo.
27 Fato enonogoguti kaga lilana yamofihi asaga bonaˈmagita melilo. Loefi loeyagi moneyagifi enalisigo ya suhi lite moneko moneko nelinogo moneuba hapaˈa lu gelehe huto lu epino.
28 Mono kagu li gehesa hite nehite hapaˈa lu gelehe huto lu epilina bo mone menehinogomo to moneuba fato enonogoguti lilubeˈmu nohutoˈamo ai kaga luse mineno. Aiˈasigo monetoga nohuto aiˈa ka hiti to Huˈmamofitoga lino.
29 To Huˈmamofihi bagaguti kaga yaˈma bonaˈi loemofi, loebe monebefi enali lu huto hite lilaneˈmu nehinogomo, lugaˈamagi enali nekehelite kagaˈani loko hite kehelilanaˈa legeso hite minalabe.
30 To li gehesa hiˈahanalo mone bouba legeso huto nohigo Huˈmamofihi Sikalafuˈuba komopaˈagu yuhufa kaga emigo lilubeˈmu nohutomo kohe toto lilina bouba yaˈma faˈmene nohinogo lino.
31 Ya hite, Huˈmamofihi bagaguti kaga lilune lite nehitemo, faˈmene lu su halabe. Ya nehite moneko moneko lilenogo, lugaˈa enali mono ka kehelinogo komopaˈani babahi hilibe.
32 Huˈmamofihi bagaguti kaga lu huto hilana bomagi lu huto hilanaˈmu kaba hite minalabe lite liˈahanamo niˈibe.
33 Huˈmau yaˈma leˈmo sibi sibi hilina nasanamofihi afoˈafu menohibe. Aiˈa leleˈmo fu luto minalinaˈmuko ekesa kehelilata nohina afoˈafu nohinagihe.
Kilisitohi nagaˈa asagaˈi mono kalo li nupa hite nehago yaˈma
34 anaˈmagi enali kaga melise faˈmene mineno. Anaˈmagi ana li gehesagu kaga lilana meniˈibe. Anaˈi ana suhi hite kaba bo meminalabe luto Moseu keya ka luˈehina kagu yaˈma limite minalabe lutomo niˈibe.
35 Enali mono nasana mone kumu loka halune lite nelitemo nohaˈaniluga minete bahaˈanimagihi enoloka henogo lu keheli fa keheli hilabe. Aˈi moneuba mono kalo li nupa hiˈehilanagu kaga lilinamofihi lubuya huse nasana niˈibe.
36 Huˈmamofihi kagaˈa lenalitogati hapi huto hulago ya suhi lilata nehafihe? To lenalitinisigo kehaliˈahana niˈifihe? Oˈe, ya huto meniˈibe.
37 Lenalitogati moneuba aiˈamu kehelinogo, mono ka lu huto hulata bo lamanaˈa lolo hilina to komopaˈagu Sikalafuˈa hiti bo lolo hilina yaˈma, ka fayahi koyoto nolepuna asagaˈi yamofihi Sipi Botiuba lu moloˈehinamo niˈibe luto kehelino.
38 Bonaˈi moneuba yaˈma kaga keheli heˈmilina yamofihi ai kagaˈa mekehelilo.
39 Ya huˈehinaˈmu nalaluˈnigita ma lite kehelilo. Huˈmamofihi bagaguti kaga li huto hilune litemo amuya malalo. Fato enonogoguti faˈmene anaˈasilo lulatanamofihi oˈe lite meli epalalo.
40 Mono kumu li nupa hite minete anaˈina silagaˈi hite melete hilana yamofihi lamana huto legeso huto bu baga ino.

15

Yesu filiˈehinaguti ho tiˈehinamofihi kaˈa

1 Nalaluˈnigita ka lamanaˈa alu lepugo kehaliˈahabe. Ana kagamo akuˈi lu lepilube. Giyaka giyaka fito lu lepugo lite lufusatini alolo huˈehinamo niˈibe.

2 Lenali ana ka lamanaʻa lu lenelepiʻohunamofihi li pili kete liʻehinogomo yaʻma leʻmo ye ko sibina mehuʻehinogomo yaʻma, lenubuto bilubeʻmu hibe.
3 Mono ka tito niʻina kaʻa lu nimiʻehinaʻasigo lenaliʻi lu lepito ma luto lu lepiʻohube: Kilisitou lali foipanatiʻmu filiʻehina yaʻma mono bukugu ai ana hilibe lite koyapaʻi emasana keyeʻahanamo niʻibe.
4 Filigo keli heteʻahana mono bukugu li meleʻahana kanaʻa loebe monebe keligu minoto mopo huto ho tiʻehina.
5 Ho tiloto kohe toto buto Pitahi huto hu be liʻehina, analoti buto Pita hiti panaʻalobo lugaʻa 12 asagatoga huto hu enebe liʻehina.
6 Analoti bonaʻa nagaʻi 500 enali li nupa hite nehago analo huto hu enebe ligo be ge su heʻahana. Enalitogati asaga enubu hiti nehanaya moneʻa filiʻahana yaʻma kanagu nokoyobe.
7 Analoti gonaʻa Yemesihi huto hu be liʻehina analoti aposolo asagaʻi huto enebe liʻehina.
8 Alihi yaʻma nani mone fato kanagu neketoʻehina pana tegi huto nohugo huto hu nebe liʻehina.
9 Nani aposologuti limito nohube. Nani Kilisitohi nagaʻa kalanaʻi molo epoloto enohoto huʻohuna bo aposolo yabe luto nigiʻni mololago nelesaʻni ligo nohube.
10 Nani aposolo lolo huto nani hapaʻni fato fato huto niʻina yamofihi Huʻma komopaʻa hokolo hina bouba lu netago lolo huʻohube. To ai komopaʻa bati hina bouba aposolo liliʻnalo neleʻmo malago faʻmene lolo mehube. Nani foya liʻohuna yamofihi aposolo lugaʻa enebe ligito liʻohuna yabe. To nani henaʻniloti lutine? Huʻma komopaʻa bati hinauba nanitoga minago liʻohube.
11 To nani foya lito lu huto huto lepiʻohuna ka niʻifi to aposolo lugaʻamagi foya lite lu huto huto lepiʻahana ka niʻifi, moneko ka niʻibe. To lenali keheli uleʻale hiʻahana ka monekoʻna niʻibe. Fato fato ka meniʻibe.

Yesu filiʻehinguti ho tiʻehinaʻmu lali hiti ana huto ho tiluneʻmu hune

12 Kilisitou yaʻma filiʻehinaguti ho tiʻehina ka ma luto lu noleputogomo lenalitogati lugaʻamagi henabe luto filiʻehilana bonaʻi akuʻi ho tilana meniʻibe lite lilata nehabe?
13 Yaʻma filiʻehilana bonaʻi akuʻi ho tilana meniʻibe lite nelana kaga yamofihi lamanaʻa meniʻibe. Ya huto lamanaʻa niʻitita Kilisitou filiʻehinaguti ho metitine.
14 To Kilisitou yaʻma ho metitita mono ka noluta yaʻma faʻmeneʻmu lutogo lenali faʻmeneʻmu lenifita ite minatine.
15 To mone hiti niʻititaʻmu yabe. Lali Huʻmamofi kumu luʻohuta yaʻma aiʻa Kilisitou filiʻehinaguti leʻmo ho tiʻehinamo niʻibe luto lulata nohutaya filiseʻnaguti leʻmo ho metise nasana niʻitita Kilisitohi Huʻmau leʻmo ho metitine. To yamofihi kagaʻa luʻohuta yaʻma Huʻmamofi kumu luʻohuta ka faga faga lutitaʻmu yabe.
16 Filiʻahana bonaʻi ho metilabe luto ka yaʻma lamanaʻa meniʻitita, Kilisitohi leʻmo ho metititaʻmu yabe.
17 To Huʻmau yaʻma Kilisito filiʻehinaguti leʻmo ho metiʻehina kaʻa lamanaʻa niʻitita lenali lenifita neitita kagauba faʻmenena lolo hititaʻmu yabe. Henaʻmube? Lenali foipanatini yaʻmanauba minatitaʻmu yabe.
18 To Kilisito kumu keheli uleʻale hilata nehana filiʻahana bonaʻi haya kalatitaʻmu yabe.
19 To lali Kilisitou yatai ma melugu nohuta kanaʻasigoko leleʻmo bati hilina niʻitita bonaʻi lugaʻa asagaʻmagi lali kumu kehelite kekeʻi nelinogo ate ate luto minotitaʻmu yabe.

20 To ya huto meni'ibe. Kilisitou ya'ma lama'naka fili'ehinaguti aho ti'ehina yabe. To ho notito fili'ahana bona'i ana hite tilabe luto kohe toto ti'ehina.
21 Ya'ma hapa'amofihi ma ni'ibe. Bo mone Atau ai fililata nasana le'mo kohe to letoto fili'ehina ana suhi huto fato bo moneuba Kilisitou fili'ehilutaguti ho tiluta nasana le'mo kohe to letoto ho ti'ehina.
22 Lali asaga'i Atahi naga'a nohuta yagi asaga'i fili su haluta'a huto nohune. To ana suhi huto lali Kilisitohi naga'a nohuta bona'i asaga'i keliguti ho ti su halutamo ni'ibe.
23 Fi lehe tete ho tilabe luto lu leto'ehinalo ho tilune'mu hune. Kilisitohi le'mo kohe to letoto ho ti'ehinamo ni'ibe. Alina kana'alo ya'ma ai naga'a lali ho tiluta'mu yabe.
24 Analoti aliha'a minoto asaga'na su halina kana'a huto hilibe. Ana kanagu Yesu ai'a enigihiti bo to sipi kaba bona'i hiti to Satahi amuya bo'a enali amuya lelito limi su holoto ya'ma me'i kai kapoka yabe luto afotifu Hu'mamofihi yanugu melelenogo kaba nohinogo kana'a su halina'mu yabe.
25 Yatai ya'ma Kilisitou foya'a lito kaba huto mino lito nobinogo Hu'mau fateha'amagihi gi fehupa'aga enele'mo malago foya'a li su halube'mu.
26 Ya huloto yalo fatehati bo sipi'a ho fililube'mu hibe, gi'a ya'ma filise nasana yabe.
27 Yamofihi mono bukugu ma lite fayahi keye'ahanamo ni'ibe: *Hu'mau bona'i hiti to ana'ina asaga'i ya'ma ai'a gigusa'aluga lele'mo molo su halina'mu yabe.* Ana ka ya'ma kehelilete Hu'mamofi kumu hiti lu'ehina kaga ni'ifihe lite mekehelilo. Hu'mau ai'a Kilisitohi gigusa'aluga lele'mo nupa hulata nohibe. Ai ya'ma Kilisitohi gigusaluga meminalina'mu yabe.
28 Hu'mau ai'a bona'i hiti to ana'ina silaga'i ya'ma pana'amofihi gigusaluga lele'mo nupa hinogo pana'auba ai afo'afihi gigusaluga minoto agoya hu etalibe. Ya hulenogo afo'afu minomo tito lebe ligi su halina'mu yabe.

29 Lenalitogati luga'amagi fili'ahana bona kumu yabe lite mono nagami'i felelata nehabe. Fili'ohutaguti ho tiluta'a meni'itita ya'ma henabe lite nefalabe? Lenali fili'ahana bona'i luga'amu lenegekesa kehelite nagami'i folo epolo'ahana, keliguti ho tilata'a meni'itita henabe lite ya hi epelelata habe?
30 To fili'ohunaguti ho tise nasana'mu keheli amuya memolo'ohutita nani henabe luto ya'ma noho fililuta nasanamofihi gupisalo keta'a hiti asaga yupahi nominobe?
31 Nalalu'nigita, Sipi Boti Yesu Kilisitou ai'a nani lili'nagu lenele'mo molo'ehina yamofihi keheli'ohuto'ni Hu'mamofihi bulo ma luto nolube kana'amu kana'amu fililuta nasanauba lifito ago nominobe.
32 Nani ya'ma Efeso hepatoga lopi yagakafa legi hite nehana bona'i hiti luba fito mino'ohuta yabe. To bona'magihi ka'aniya nani ya huto fililuta nasanalugu mino'ohunamomu'i ya'ma henana lamana'a huto hu nimilibe? Fili'ohutaguti ho tilata meni'ilina yamofihi nani ya huto mino'ohunanauba fa'menena lolo hilibe. To fili'ohutaguti ho tilata meni'ilina'a yamofihi lenalitogati bona'i luga'amagi ma lite ligo bati hitine: Yago fililuta ni'igi yatai nose'na yaga hoto nagami'i hiti laba lona noto minalune.

33 To ya huto meni'ibe. Bona'i mone'amagi ya'ma kaga lilata enali lenele'mogopa hi lalagi ya'ma enali ka'anilo nolube. Sibi humofa'na nehana bona'magitoga bite i ke'malana bona'magi enali komopa'anigu ana hite sibina hilana'mu yabe.

34 Lenali ya'ma komopatini hokolo hinogo eto hite nehite foipa nasana lenemegesa hi emilo. Lenalitogati bona'i luga'amagi Hu'ma kumu menekehelibe. Yamofihi fa'mene kehelinogo lenubuya hilibe luto nolube.

Filise'naguti lugufati kosaba'i lolo hinogo ho tise nasana

35 To luga'amagi ma lite lilabe: Fililago pata si'ehina bona'i enali hena hena hite ho tilanabe? To enugufa enokaba henana tegi hinogo huto hilabe?
36 Ya'ma kaga sibigopa negi ka nelabe. Lenali nose'na notina hapa'a nekehelifiye? Lenali nose'na bigaha'a lite he kefelata nehanamofihi fa'mene ana'asi tilina meni'ibe. Filito sekuya biloto yalo boloto tilata nohibe.
37 Biha'a nasana ya'ma fato suhi huto ni'ibe. To nose'na ya'ma fato huto ni'ibe. Moneko okaba hiti meni'ibe. To legeya'a kile'i ni'ina to fato nose'na ni'ina biha'ago he kololata nohune. To he kololotogo notina'a haya'a hiti ya'ma aliha'a huto hulata nohibe.
38 To Hu'mau ai keheli fe luloto lu eto'ehina'a huto gufa'a emi'ehinalo ana suhi huto boloto tilata nohibe. To legeya'a ana huto noha'a ana suhi huto fato fato'mofihi huto hulata nohibe.
39 Lugufamofihi hapa'a ana huto moneko'i meni'ibe. Bona'magita lali lugufati ana huto fato'i to yagakafamagihi enugufa fato'i, to namamagihi fato'i, to faya'magihi ana huto fato'i ni'ibe.
40 Kokulumagu nasana silaga'i ni'ina to metoga ana huto ana'ina silaga'i ni'inaya, kokulumagu nasana silaga'i ni'inamofihi sekele mamu'a fato'i to metoga ni'ina ana huto sekele mamu'a fato'i ni'ibe.
41 Yegemofihi silikeha'a fato'i, ikahi ai silikeha'a fato'i, sonofi'i enali ana huto silikeha'ani fato fato ni'ibe.
42 Filise'naguti ho tilatanamofihi hapa'a hiti ana suko huto ni'ibe. Lugufa keli halatana yamofihi fa'mene pata sise'na ni'ibe. To lugufa gololo tilina'a yamofihi pata mesise minoba minoba huto su mehalina'mu yabe.
43 Keli hose'na ya'ma futu'a ni'ibe. Gololo tise nasana ya'ma silikeha'a hiti ni'ibe. Keli hose'na ya'ma lapa mebinana ni'ibe. Gololo tise'na ya'ma amuya'a hiti ni'ibe.
44 Keli nohota nasana ya'ma me'mofihi lugufamo ni'ibe. Gololo tise'na ya'ma kokulumamofihi lugufati ni'ibe. Me lugufa ni'ina ana huto kokulumagu lugufamo huto hilibe.
45 Ya hu'ehina'mu mono bukugu ma lite fayahi keye'ahanamo ni'ibe: Yege bo Atau ya'ma meha'a hiti lolo huto minolata hu'ehinamo yanamofihi afo'afu lolo huto mino'ehina. To aliha'a Ata tegi bo gi'a Yesu ai'a amuya moloto minoba minoba hilutanamofihi afo'afu lolo huto mino'ehina.
46 Ya huto ni'inaya kokulumaguti lugufa kohe toto huto hilina meni'ibe. Metoga lugufamo ya'ma kohe tolago kokulumaguti lugufa ya'ma alihi huto nohina yabe.
47 Kohe toto melugu bo Atau ai ya'ma metoti lolo hu'ehina, ya hu'ehina'mu luto melugu bo mino'ehina. Alihi Ata tegi bo Yesu ai ya'ma kokulumaguti bo limito mino'ehina.
48 Melugu bo mino'ehina babeyafa huto metogati yagapana'a nohune. To kokulumaguti bo mino'ehina babeyafa huto kokulumaguti nasana lali minalune'mu hune.
49 To metogati ai meha'a li'ohuta ana huto kokulumagu bomofihi ai meha'a lilune'mu hune.
50 Bogiyo, kaga mone'ya lilugi kehelilo. Me lugufatu Hu'mamofihi kapogu mebiluta'mu yabe. To fulupa ito fa'menena lolo hilina lugufauba nasana amuya'a hiti minoba minoba huse nasana mone melilinamo ni'ibe.

51 Kehelilo. Nani suguna ka mone lu lepilugi. Lali mone'a fili su mehaluta
ni'inaya asaga'i nominana'a hiti fili'ahana'a hiti lali fa'mene li gelehe huto
kosaba lugufamofihi asaga'i lito i kololo bi su halutamo ni'ibe.
52 Aliha'a su halina kana ufepo neinogo fili'ahanamagi ho tilete fulupa ite
tuguma'i mebilana'a minalana'mu yabe. To lubu noha'a fili koto nohiluta'a
hiti mele'isi i gelehe huloto fato lugufa lito i kololo bilutamo ni'ibe.
53 Lugufa ya'ma fulupa ito tuguma'i bilata nohina nasanauba amuya
moloto minolata nohina nasana ya'ma gukete suhi huto lito i gololo
tilube'mu hibe. To filise'namofihi lolo hu lalutigi minoba minoba nasana
lito i gololo bilibe.
54 To fulupa ilata lugufauba minoba minoba huto minose'na lito i kololo
bilina yupahi kaga ma luto mono bukugu koyo'ehinamo huto hilube'mu
hibe: *Minoba minoba nasanauba fililata nasanamofihi be ligi'ehinamo ni'ibe.*
55 To ka mone hiti ni'ina:
Fililata nasana
kai loho fililata nohata
amuyaka hiya ni'ibe?
Fililata nasana kai ufehakatu
lele'mo lagabu'i gise nasana
hiya ni'ibe?
56-57 Foipa nasanauba ya'ma fililata nasanamofihi ufehe neka'a lolo
hu'ehibe. To keya ka li'ahana kaga'mu yabe luto foipa nasanauba lelepito
amuya hiti lolo hu'ehinaya Hu'mau ai Sipi Boti Yesu Kilisitohi lu emilago
foipa nasana be ligilata nohina amuya limilata nohinagi, ya'mu fokehi
nolune.
58 Ya hu'ehina'mu nalalu'nigita, lenali amuya melete ho ti kibi kibi hite
ule'ale hite minalo. Ya nehite Sipi Bomofihi foyagu kana'amu kana'amu
amuya melete lelite bilabe. Sipi Bomofi kumu yabe lite foya'a lelite binogo
buto fa'menena lolo mehilibe lite nekehelite lilo.

16

Yesu naga'amagihi efahi li nupa hilabe luto lu epi'ehina

1 To yatai lenali Hu'mamofihi bona'magi Yelusale hepato nehana kumu
yabe lite moni efahi li nupa hilabe luto lu lepilugi kehelilo. Galesia hepatoga
mono bona'magihi lu epi'ohuna suhi hite hilo.
2 Lenali efahi nelina suhi hite ana legegeto kehelite fuli yupa yupapo
salele napagu ya'ma luga'a fuku lite le'mo eto eto hite melete minalo.
Fa'mene nehinogo buto nehe netinogo'ni efahi li nupa hilune'mu ligitagahi
hi lalagi yatai li nupa hilo.
3 Lenalitoga binogo'ni bona'i mone'a enele'mo eto hilana bomagihi
fayaha nasana epiloto enoho lifinogo'ni, li nupa hi'ehilana efahi ya'ma
Yelusale hepatoga lelite bilabe.
4 To lenali kehelinogo bati hinogomo nani hiti moneka bilune.

Polu enalitoga bilube'mu nohuto ka'a lu malago bu'ehina

5 Nani Masetonia hepatogati bilube'mu nohunaya anaga buto'ni kana'a
nesi'a minoto lenalitoga bilube'mu hube.
6 Lenalitoga buto kana'a nesi'a minomo netinogo ko'mofihi kana'a
su halina ni'ifihe? To kapoga nele'mo bati hilana ya'ma yagafi yagafi
biluna'mu yabe.
7 Nani ya'ma yatai kana yamofihi fa'mene kapoga nobuto lenali'i bu
lenogomo biluna yamofihi bati mehilube'mu hibe. Ya hu'ehina'mu Sipi
Botiuba kehelinogo lenalitoga buto kana nesi'a minototi bilube luto nolube.

8 Nani ya'ma Efeso hepatoga nohugo Yuta bona'magihi sipi nose'na
nalana yupahi, gi'a Petikosu nelana, ana fuli su halina'mu yabe.
9 Ya'maga Sipi Bomofihi ka'amofihi kapo'a bili etoto foya'ni huto higo
nolugo legeya'a holata nohibe. To ka lamana'amofi kumu fatehe bo'a babu
lite nehabe.
10 Timotiu lenalitoga buto henetilenogo be tiginogo gufa'a gabu meginogo
bati huto minalibe. To nani Sipi Bomofihi foya lilata nohuna ana suhi huto
lilata nohibe.
11 Ai neheya kola nohina'mu lenali ai kumu kehelinogo melimino. Nani
hiti nigibo nagabo luga'a hiti geba huto nohutagihe. Lenali legeso hite kaba
hi etete ho lifinogo fulu fulu huto kapoga oba oba huto nanitoga o henetilibe
luto geba nohube.
12 To lalalutifihi Apolosihi ka'a lilugi, lalalutigihi Kilisitohi bo luga'a enali
hiti lenalitoga bilibe ekesa lito ho lifi'ohunamo ai yatai bilina'a babahi
mehibe. Yata'isigo ni'igopa kana'a monelugu bilina kapo'a hokolo hilenogo
lenalitoga bilube'mu hibe.

Polu keke'i lu epoloto fayahi koyo su ho'ehina

13 Lenali kaba hite minelete Hu'mamofihi ka kehelilatanamofi kumu
ule'ale hite minalo. Ya nehite koli mehise gimi bomofihi hapa'a lite amuya
melete minalo.
14 To lili'na nasana silaga'i lilune'mu nehitemo komopatini ai emigo ai
emigo hite lolo hilabe.
15 To nalalu'nigitabe, mone lu lepilugi kehelilo. Lenali Setefanasi to
lalameha'a enali kumu ya'ma lite keheli'ahabe: Enali Akaiya hepatogati
kohe tete Hu'mamofihi ka kehelilete komopa'ani li gelehe hite Kilisitotoga
keheli emi'ahana. To Hu'mamofihi bona'a enalitoga kele kele foya mi-
nalune lite lilete lilata nehabe.
16 Ya'ma lenali ya suhi nehana bona'i hiti to enali hiti Hu'mamofihi foya
lite nehana bona'i luga'a hiti enemege'i malalo.
17 Koliti bona'magi lenali kumu keke'i lu epoloto nohunaga Setefanasi hiti
Fotunatasi to Akaikasi enali nanitoga elago komopa'nigu nokehelugo bati
nohibe luto negelo nobube.
18 Ya huloto'ni nani hiti lenali hiti asaga'i enali'i bu go lu mala huto
nohutogo lipagu legelo bi'ohuta. Lenali bona'i ya hana'a enali kumu
kehelinogo bati hino.
19 Esia metoga Hu'mamofihi bona'amagi enali lenali kumu keke'i neli
lepalago nolube. To Akuila to liha'a Pilisila etali nonugu mono kumu li
nupa hilata nehana bona'magi enali Sipi Bomofi kumu yabe lite lenali kumu
keke'i neli lepalago nolube.
20 Lalalutigita lenali kumu nehafihe lite asaga bona'magi li'ahana. Lenal-
itini moneko moneko'i soso hi epelete minalo.
21 Nani Poluita fayahi koyolata osahi nehe'mose bona'nimofihi yanuguti
lito nani'ni keketini nolu lepoloto fayahi ya'ma nayaha'nitu koyo su nohobe.
22 Moneuba Sipi Bomofihi mehi meemilina ya'ma Hu'mau gumi'i molo
etelenogo yabalugu limilibe.
Nani Giliki kaguti: Malana ta, noluto lali kaluguti Sipi Botio kai obo, luto
nolube.
23 Sipi Boti Yesu lehe'mose'na lenalitoga mino moloto mineno.
24 Komopa'niuba Yesu Kilisito kumu yabe luto lenalitoga minolata nohibe.

KOLITI Napa 2
Polu koyoto epi'ehina fayahi

1 Poluita nani Yesu Kilisitohi aposolo nele'mo ho ti'ehinamofita to bo
mone lalalutifu hiti moneka nohutoti'a Koliti hepatoga Hu'mamofihi bona'a
to Giliki melugu mine'ahana'a hiti asaga'i mineme bite ete hi'ahana lenali
fayahi ya'ma koyo nolepito ma luto nolube.
2 Afotifu Hu'ma to Sipi Boti Kilisitohi aitogati lenehe'mose'na'a to fu-
luna'auba ya'ma lenalitoga mino moloto mineno.

Polu gelo bise'namofihi gupisalo mino moloto minoto Hu'mamofihi fokehi li'ehina

3 Sipi Boti Yesu Kilisitohi ai afo'afihi Hu'mamofihi fokehi lilune. Ai
fulunamofihi afotifu to lele'mo fulu hulata afotifu nohibe.
4 Ai keke'i luse'namofihi hapa'a fato fato'i huto nohigo lele'mo bati hulata
nohibe. Ya huto Hu'mau lele'mo bati hulata nohina yamofihi lali ana huto
lalalutigihi luga'a keke'i luse'namofihi enugupisa'anilo huto nohinogomo
enele'mo fulu hiluta nasana ni'ibe.
5 To Kilisitohi gupisa'alo keke'i luse'na samahi tito anamofihi nekisa'a
mone lalitoga hulata nohibe. Ana suhi huto Kilisitohi lehe'mose'na'a ya'ma
lalitoga napa huto li huto hulata nohibe.
6 Lalitoga keke'i luse'na huto hulata nohina ya'ma lenalitoga fuluna huto
hilibe luto to lenele'mo bati hilibe luto huto hu limilata nohibe. To fuluna'a
ya'ma lalitoga huto hu limilata nohina ya'ma lenali kumu yabe luto huto
hu limilata nohinagihe. To fuluna'auba lenalitoga mino moloto fi hetofa
nohu lepelenogo keke'i luse'na lalitoga huto hulata nohina ana suhi huto
lenalitoga huto nohinogomo fi siti bite minete lilabe luto ni'ibe.
7 To lali lenali kumu lifita ilata nohuta ya'ma ule'ale nohigo ma luto
kehelilata nohune. Lali keke'i luse'na lilata nohuta ya'ma lenali hiti keke'i
luse'na kehelite nehite fulunamofihi ketipa'a lali lilata nohutana lenali ana
hite lilabe.
8 Lalalutigitabe, Esia metoga nohuto keke'i luse'namofihi lu gupisalo
minomo ti'ehinamo ni'ibe. Ya'mu lenegekesu ho lalibe luto lilube kehelilo.
Mone kegi'a ya'ma keta'a hiti nasana goli'a hiti nasanauba lugupisalo
tiloto lele'mo ho kalina'a nohigo molo emito minalupi fililupi luto mone
mekeheli'ohutamo ni'ibe.
9 To ya'ma fililatanamofihi ka'a nolune luto komopati kotinifa gi'ehina
yanauba ya hu'ehinaya mone huto hu melimi'ehinamo ni'ibe. Lali
amuya'amu kehelutogo limo ito fa'menena lolo hulenogo Hu'mau fil-
ise'naguti lele'mo ho tilata bomofihi ai amuya'amu kehelutogo minalune
luto ya'ma nasana huto hu limi'ehinamo ni'ibe.
10 To ai'a ya'ma filise'namu lubuto bi'ehina ya hulago yanauba minoto
aku'i haka ho molo letalube'mu hibe. Ya'ma hu letoba letoba huto ya'ma
ka'a keheliya ito nohuto aitoga lifita'i molo'ohune.
11 To lenali Hu'mamofitoga lilana yanauba bati nohigo Hu'mamofihi ai'a
komopa'a lamana huto yabe luto nolu etenogo lito lubuto bilenogo bona'a
asaga'magihi enabagaguti lali kumu Hu'mamofihi fokehi hete enegelo bite
minalabe.

Polu Koliti bonatoga bilube'mu nohuto fato suhi lolo hu'ehina hapa'a

12 Laliti'mu kehelutogo nesi'a tilata nohina. Ya'ma ya hu'ohuto'mu komopati lusiga noluto to lama'nakagu ya'ma metoga nohutogo komopatiuba nasana mone kumu li fitu falina'a meni'ibe. Lali Hu'mamofihi ka mekeheli'ahana bona'i enali enubulo ya suhi huto minoto mono ka kehelilata nehana bona'i lenali lenubulo bati huto minolata nohune. To lali metoga bona'magi kehelilata nehanalo amuya moloto bati huto mino'ohuta meni'ibe. Hu'mau lele'mago ai amuya'alo bati huto minolata nohune.
13-14 Nani kaga'ni faga faga hiti menolube. Kaga hapa lapa'a mone fala menokube. Fayahi koyoto lepilenogo'ni leka sete keheliya ilabe luto koyolata nohube, luto akeheli'ohube. To luga'a lenali mele'isi nani hapa'ni akeheli fe li'ahana suhi hite lenali aliha'a keheli fe lite su halabe luto nokehelube. Ya hilenogo lenali kumu nani kehelugo tilata nohina ya suhi hite lenali Sipi Bo Yesuhi ya'ma kana napa'alo nani kumu kehelinogo tilibe.
15 Kaga ya luto noluna ya'ma keheliya i'ohuto lili'na kana loe yupahi lenalitoga biluna nasanauba komopatinigu bati hilibe luto le'mo babahi hu'ohuna.
16 Buto bu lenogoloto Masetonia metoga buto minoloto aku'i i behe huto oto lenalitoga nehetinogo nele'mo kohe tete kapogu molo netenogo Yutia metoga bilufihe luto keheli'ohuna yabe.
17 To nani ma luto lugo keta mehuse huto fato'mofihi hu'ehinamo yabe lite nelafihe, ya? To nani ya'ma bona'i Hu'mamofihi ka mekeheli'ahana enali tegi huto ya'ma lilube luto lu'ohuna kana'a nabaga'nitu moneko'i o'yo lilube to komopa'nigu o'e lilufihe luto lu'ohuna ya'ma futu'a lolo mehilifihe?
18 Hu'ma ai lamana'amofihi afo'afita nohigo nani kele kele pana'a nohunamofita henabe luto moneko kumu o'yo luto to o'e luto lilube?
19 Hu'mamofihi pana'a Yesu Kilisito ai hapa'a ya'ma nani hiti to Silasi to Timoti lali lu lepi'ohuta bo ai ya'ma kaga lu'ehina luga'a o'yo luto nohigo luga'a futu'a lolo huto o'e luto faga lilata menohibe. Asaga'i ya'ma lama'naka'a lu'ehinaloti legeya'ago ho baga ilata nohibe.
20 Hu'mau lu limi'ehina ka'a fato fato'mofihi ya'ma ai'a kago legeya'a holata nohibe. Yana'mu ya'ma Hu'mamofihi fayaha'a mino baga ito nominabe, luto Yesu yabe luto lama'naka luto Hu'mamofihi fokehi lulata nohune.
21 Hu'mamofitinifu lenali hiti Kilisitotoga lele'mo malago minoba minoba hilutamo ni'ibe. To Hu'mamofitinifu ya'ma ai'a lili'nalo lele'mo eto hu'ehinamo ni'ibe.
22 To ai'a bona'a minalune luto komopatigu keya'a molo leto'ehinamo ni'ibe. Ai aliha'a lele'mo laga hina huto mino baga ilinamofihi babeyafa'a lolo huto ya'ma ai Sikalafu'a komopatigu molo letago mino'ehinamo ni'ibe.
23 To naniya lenalitoga mebu'ohuna hapa'a ma huto ni'ibe. Nani Koliti metoga buto ka lepekito lenele'mo sibina hu lalube luto kehelugo keheli'ohuna keta nebesigo mebu'ohunamo ni'ibe. Kaga ya'ma komopa'nigu bu nogoloto nohina bo Hu'mau keheligo bati higo lu nolepube.
24 To lenali keheliya ise'natinimofihi amuya melete nehabe, ya'ma keheli'ohutamo ni'inaya lenalitoga buto nani kibina bo lolo hilube luto mone melu'ohube. Fa'mene lenalitoga komopatinigu enegelo bilibe luto lenele'mo bati huto foya'a lilata nohube.

2

1 Nani ma luto keheli'ohuna. Keke'i lilana nasana li huto hu lepi lalugihe luto kehelugo keta nebesigo lenalitoga mebilube luto komopa'nitu lu laga hu'ohube.

2 Naniˈni kekeˈi luse nasana lepilenogoˈni mone kiyiˈagi komopaˈnigu leˈmo bati hi netalabe? Lenalitinisigo nehabe komopatinigu keheli sibina hinogo ya suhi mehilubeˈmu hube.
3 To lenalitini anaˈina lilata hiˈahana leˈmo fe lilabe luto fayaha nasana koyapaˈi koyoto lepiˈohunamo niˈibe. Lenali ya hilenogo nani lenalitoga bugo komopaˈnigu leˈmo bati hi neteˈahana akuˈi komopaˈnigu laga mehilina nasana lolo hi nete lalabe luto yaˈma ya huˈohunamo niˈibe. Laliti ˈmu yaˈma luto nokehelube. Nani komopaˈnigu negelo biseˈna kehelutita komopatinigu lenegelo biseˈna li huto hu lepilibe.
4 To komopaˈnigu keheli sibina huˈohube, to komopaˈnigu hepuhi lago lenali kumu yibi sipi huto fayahi yaˈma koyo lepiˈohuna to komopatini leˈmo sibina hilube luto niˈigopa komopaˈnigu lenali kumu yaˈma amuya moloto nohube yamofihi hapaˈa lenelepilube luto yaˈma ana fayahi koyoˈohuna yabe.

Foipa foya lilata bomofihi kolotananaˈa li heˈmi etalana kaˈa

5 Bo mone kumu luto fayahi koyoˈohuna ai yaˈma komopatigu laga mehina nasana liˈehina yaˈma nanigoˈi lolo mehu netabe. Lenalitoga lugaˈa hiti komopaˈnigu laga mehinana liˈahanamo niˈibe. Li nupa linogoˈni yaˈma botoga keta hu lalibe luto asaga bonaˈi hiti yamofihi lolo hu letoˈehinamo niˈibe luto meluˈohube.
6 lenali asagaˈmagita osahi emite anaˈina leˈmo fe lite lolo hilana yaˈma anasilo su halubeˈmu hibe.
7 Yatai yaˈma boya komopaˈagu sibina hinogo monoˈi heˈmi su ho lalibe lite foipanaˈa pa so etete leˈmo bati hilo.
8 Ya huˈehinaˈmu yaˈma lenemehi emite komopatinimofihi hapaˈa lepilabe luto lenegekesa lito lenoloka nohobe.
9 Nani ma luto leˈmo bati hulata nasanaˈmu luto yataˈa fayahi koyoto lepiˈohunamo yaˈma kaˈni kehelilafihe luto yamofihi hapaˈa huto hilibe luto fi taga hu lepoloto koyoto lepiˈohunamo niˈibe.
10 Lenali bo moneˈmofihi foipanaˈa li pa so etelago nani ana huto li pa so etolata nohube. Aiˈa foipanaˈa lu huto huˈehina yaˈma li huto hu netoˈehina niˈigo yaˈma pa nosobe. Ya huˈehina lenali kumu kehelito Kilisitohi bulo yaˈma
11 Satau ai fi taga hu letoto lebe ligi lalibe luto foipana heˈmilata nohube. Satau yaˈma anaˈina lolo hu letalube luto kehelilata nohinaˈa akeheli su hoˈohune.

Polu Toloasi hepato nohuto ekesa loe lae huˈehina kaˈa

12-13 Nani Kilisitohi ka lamanaˈa lu yege halube luto Toloasi hepatoga nonehetugo Huˈmau aiˈa kapo li hokolo hu netago keheliloto ˈni bo mone nalaluˈnifu Taitasiu ai meago yabe luto sa sa huloto ˈni negekesa loe lae higo ana hepato bonaˈmagi nayahi epito heˈmi epoloto Masetonia kapoga buto sa hilube luto buˈohuna yabe.

Kilisitohi kaˈa lu huto huseˈa nohune

14 Akae. Huˈmamofihi legelo bi emilune. Huˈmau aiˈa Kilisitotoga leleˈmo hepilago ai foipana heˈmi letoˈehinaˈmu fokehi hoto kanipo filata nohutoˈa megesaˈalo leleˈmo leliˈali nohina yabe. Ya higo lali noto notoga buto kaˈa lu noepinogo ana kagauba hetofa tuˈa tili tele huto nobina suhi huto noto noto i futili huto nobibe. Yaˈmu lali Huˈmamofihi kekeˈi lu etoto legelo bi emilune.

15 Lali Kilisitohi tuˈa lamanaˈa legi huto nohutita HuˈmamofihiI kuguhi
koyo emilago bonaˈi enubuto bito noeneleˈmana bonaˈi hiti to yabalugu
limilata nehana bonaˈi hiti yaˈma tuˈa enoholata nohibe.
16 Foipanamofihi nasana lolo hiˈahana enali tu nebite fililata nehana
nasanamofihi tugumaˈi enahago fililata nehabe. To lubuto biˈehina bonaˈa
lali tu nebite minolatanamofihi tuˈa loholoto leleˈmo mopo higo kosaba
lemehiti lolo huto minolata nohune. Foya yamofihi asaga bonaˈi enaliˈani
amuyaˈaniloti bati mehuˈehigo akuˈi laliti yaˈma lilune.
17 Lali bonaˈi lugaˈamagi hite melete nehanaˈa nehana ya suhi lolo hulata
menohune. BonaˈI lugaˈa asagatoga HuˈmamofihiI kaˈamu kehelilago kefahi
li huto hu epilina nasana lolo hulago foyaˈa li etelata nehanaya lali yaˈma
komopati lamana hinogo minaluta HuˈmamofihiI bulo buto KilisitotogaI i
hepiloto mono kaˈa lulata nohune.

3

Lu mu tifiseˈnamofihi kaˈa kosabaˈnamofihi foyaˈa lilata nohune

1 Lali ligiti li ho tilune luto kaˈa yamofihi akuˈi hapi fiˈohutamo yaˈma
niˈifihe? To bonaˈi lugaˈamagi enigiˈani li ho tilata nehana suhi huto
lenalitoga fayahi melenogo bilibe luto lali hapatimofihi fayahi mone koyoto
lenelepilupihe? To lenali ligiti li ho tite fayahi keyenogo lito buto fato
bonatoga epilupihe?
2 Ya suhi huto meniˈibe. Nani foyaˈnimofihi fayahaˈa lenali yaˈma
nehabe. To fayahi koyolata nasana yaˈma komopatigu fayahi koyolago
bonaˈi asagatoga bu gelete leka sete kehelilatana yaˈma niˈibe.
3 Lali lenalitoga foya lilago lenali KilisitohI fayahi koyolatanaˈa lolo hilago
ya suhi huto hapaˈa huto huto niˈibe. To fayahi koyolata nasana yaˈma
nagamitu mekoyoˈehibe. Amuya moloto minoba minoba bo HuˈmamofihiI
SikalafuˈubaI fayahi koyoˈehina yaˈma faˈmene lapelegusa efato meniˈibe.
Komopatiniguya fayahi koyo malago niˈibe.
4 Lali ligiti li ho tilune luto meniˈibe. Lali KilisitoI kumu yabe luto
HuˈmamofihiI amuyaˈalo minoto ai giˈa li ho tiluta niˈinaˈmu nani yaˈma
nokoyobe.
5 Foyatimofihi legeyaˈa mone lalitigati huto hulata nohibe luto ya hu tegi
ka luto keheliloto kehelise'nati amuya moloto mone meminabe. Anaˈina
lolo hutogo bati hulata nohina yaˈma HuˈmamofitogatiI yamofihi niˈibe.
6 HuˈmauI aiˈa yaˈma leleˈmo bati higo lu mu tifiseˈnamofihi kaˈa kos-
abaˈnamofihi foyaˈa yaˈma lilata nohune. Lu laga hiˈahana ka fayahi
keyeˈahana yaˈma keheliya iseˈnamofihi foya niˈigopa SikalafuˈiI li emilata
foyaˈa niˈibe. Lu laga hiˈahana ka fayahi keyeˈahana yauba lemehati
filiseˈna li huto hu limilata nohibe. To SikalafuˈubaI minoba minoba huto
lemehiti minolata nasana yaˈma li huto hu limilata nohibe.
7 To Moseu keya ka luˈehina ka tafa komopati sibina husemofihi li
huto huse nasana yaˈma lapelegusa efato fayahi koyoˈehina ya nasanauba
niˈigopa HuˈmamofihiI fana mehaˈa huto huˈehinabe. To ana keya ka
luˈehina kamofihi fana mehaˈa yaˈma minoto su mehoˈehina MosehiI gob-
isalo fana mehi yanauba sipi niˈigo IsilaeliI bonaˈmagi enali analo henetite
bu okabaˈa silifiˈauba enubu hago okabaˈa bu go bati mehiˈahanamo niˈibe.
8 Mono ka tafaˈamofihi fana mehaˈa ya suhi huto minoˈehinamo niˈinaya
SikalafuˈubaI mono ka kosabaˈi yatai li huto hu limilata nohina yamofihi
fana mehaˈa leˈmo inomo tinogo sipiˈa minalibe.

9 Komopati li sibina hulatamofihi lolo huseˈna yamofihi lu mu
tifiseˈnamofihi ka fana mehaˈa yaˈma imo limito niˈibe. To foipana meniˈigo
minolatana moneˈa yamofihi foyaˈa fana mehaˈa yaˈma moneˈa tito niˈibe.
10 To tafaˈa lu mu tifise kamofihi fana mehaˈa yaˈma fenene huˈehibe. To
lu mu tifise kaga kosabaˈnamofihi fana mehaˈauba napaˈa huto be ligito
minoba minoba hilanaˈmu yabe.
11 Anaˈinaminomobutosuhalinamofihi fana mehaˈa yaˈma napa huka
huto huˈehinamo niˈilinaya anaˈina mino lito buto mino fotoˈi molooseˈna
yamofihi fana mehaˈa minomo tito sipiˈa minoˈehina.
12 Lifita ilata nohuta nasana ya suhi huto niˈinaya mono ka keta mehuse
huto lu aku toto lu yege hoto epilata nohune.
13 Ya nohuto Mosehi suhi huto menohune. Ai Isilaeli bonaˈmagi yaˈma
fana mehaˈa besa besa loto minoˈehina yamofihi su halubeˈmu nohigo ete
bu ge lalabe luto golaga bagalo guˈmotu ifi to etago minolata huˈehina.
To lali Huˈmamofihikosabakamoloˈehinamofihi fana talinaˈamu fala
mekiluta nohune.
14 To enali komopaˈani fi hekini lago mineme bite nehago Huˈma lu mu
tifiseˈnamofihi kaga tafaˈa yauba akuˈi ifi tago enali kaga leka sete keheli
bati mehiˈahanamo niˈibe. To ifi tete sa giˈahana yaˈma faˈmene mone
gulu mefalinaˈmu yabe. Kilisito monekoˈuba gulu foto li heˈmilata bo
nohinagihe.
15 Isilaeli bonaˈi enali yatai kana yaˈma Mosehi fayapofihi kaˈa leka selata
nehite kehelise'naˈani ifi tago menekehelibe.
16 To komopaˈani li gelehe hite Sipi Bomofitoga minenogo ai ifi tete sa
giˈahana yaˈma gulu fo epalalinaˈmu yabe.
17 To Sipi Bo yabe luto noluna yaˈma Sikalafuˈmofi kumu nolube. To
Sipi Bomofihi Sikalafuˈuba minolata nohinaga anaˈina moneuba nagaˈi
letalinaˈa meniˈibe.
18 Lali yaˈma logobisati aitoga ifi toto sa megiˈehinogo Sipi Bomofihi
fana mehaˈa gapo gapoˈi legitanagu bu galata suhi huto Sipi Bomofihi fana
mehaˈa bu goto nohutogo ai fana mehaˈauba fi fana to letoto leleˈmo gelehe
higo Sipi Bomofihi suhi lolo huto nohuta yabe. YaˈmaSipiBomofihiMehaˈa
ai ya hu letalata nohibe.

4

Lugufaˈayaˈmasomokeleˈayasuhihutoniˈibe

1 Huˈmauaikekeˈiluseˈnamufoyaˈayamofihilutoˈehinamoyaˈmatoko
mopatigu keta mehinaˈmu koseleˈikaseleˈimehone.
2 Ya nohutoti foipana amuyaˈa hiti huto hu lalibe luto suguna huto
sibi hapaˈa lilata nasana lemegesa hu emiloto mone fagamofihi gupisalo
minoto Huˈmamofihikaˈalisibinahulatayaˈmayasuhimenohune. Lali
Huˈmamofihibuloaiˈakaˈalu aku toto maˈnaka luto lu huto huto lu
noleputogo bonaˈiasagaˈmagi lali hapati keheligo fu luto niˈibe.
3 To ka lamanaˈa lu yege nohota sapuyaˈa lutita yaˈma enali yabalugu
limilata nehana enalitogago noluna ya hulata notine.
4 Enali yaˈma ana metogati gihiti bo moneuba giˈa Satau, ai komopaˈani
fi hekini lago Kilisitotoga keheli meemise neminabe. To ai komopaˈani fi
hekini lago enali ka lamanaˈamofihi fana mehaˈauba komopaˈanigu limi-
lenogo Kilisito Huˈmamofihibabeyafalonominanabomofihifanamehaˈa
bu go fe lite bu menegabe.

5 Lali mono ka nokehelito laliti'mu lu lepiluta'a mehune. Yesu Kilisito
ai lali'i Sipi Boti to lali Yesu kumu yabe luto lenali koko panatini lolo huto
minoto minalune luto lu lepilata nohune.
6 Hu'mau ai koyapa'i metepuhi ni'inagu fi besa lobo luto ligo go'i lu
besa lo'ehina. To ai'asigo ya'ma lulago komopatigu ai'a kamofihi fana
meha'auba mino kikipa hago Kilisitohi gobisalo Hu'mamofihi silikeha
fayaha'a huto hu lamana nohigo bu golata nohune.
7 To lali ai fana meha'a komopatigu li'ohuta bona'magita fa'mene
bona'i lugufa lapa mebi'ehina bona'i nohune. Ana'ina mone hetofa
hatofanamofihi mina'a ti'ehina'a sa megise bati mehina kapogu malalina
suhi huto fana meha'a ya'ma komopatigu limi'ehina yabe. Henabe? Ai
kagamofihi amuya'a lalitoga meni'igo ai Hu'mamofitoga ni'ina yamofihi
hapa'a huto hilube luto yabe.
8 To laliya keke'i luse'namofihi gupisalo nohutogo yanauba lele'mo tili
tele hilina'a meni'ibe. To legekesa loe kehelito negi no'ohuta yamofihi
kehelutogo sibi mehu'ehibe.
9 Fatehati lolo nehanamagi babu lite kalana'i nemeletago Hu'mau afotifu
menohe'mi letana yabe. Kalana'i mele letete ya nehanogo lagabu'i gilago
sibigopa filito fenene mehune.
10 Ana suhi huto Yesu minoto lito hu'ehinamofihi komopa'a ana huto
lugufaga huto hilibe luto lugufagati Yesuhi he nefiligo mino'ehina babeyafa
ya'ma lito humofa'na hulata nohune.
11 To lali lubu hiti nohutogo kana'mu kana'mu bona'magi enali Yesu
kumu lite lali ete neheti neheti hite lele'mo sibina sabana hite fililatanagu
lele'mo melelata nehana yamofihi Yesu minoba minoba amuya'amofihi
ya'ma lali fililuta lugufaga huto hilibe luto ya suhi huto huto hu limilata
nohibe.
12 Ya hulago lalitoga fililatanauba foya'a lilata nohibe, to lenalitoga ule'ale
huto nominana nasanauba foya'a lilata nohibe.
13 Mono bukugu fayahi ka mone ma lite keye'ahanamo ni'ibe: *Nani aitoga
nemehi emilata nohuto'ni ka lulata nohube.* Ya lite keye'ahago lali ana
legegeto aitoga keheli amuya mololata nohutoti ka'a lulata nohune.
14 Ya nohutoti ma luto kehelilata nohune. Hu'mau Sipi Bo Yesuhi
fili'ehinagati le'mo ho ti'ehina ai suhi huto lali hiti ana huto lele'mo ho tiloto
lenali hiti Yesu ai nohinalo lele'mo malalube'mu hibe.
15 Lali asaga nasana ya'ma lenali kumu yabe luto lolo huto moloto
hulata nohune. Hu'mau lehe'mose'namofihi nasana i tili huto binogo
bona'i asaga'magi kehelilete Hu'mamofihi foke ka lite enegelo bi emite
Hu'mamofihi fana meha'auba bu baga o baga ito minalibe.

Lali keheli ule'ale huse'nagu nominone

16 Lali ya hu'ehina'mu yabe luto kosele'i kasele'i mehone. Lugufati
lagabu'i gilata nohinaya kana'amu kana'amu komopatigu lele'mo amuya
hulata to kosaba'i asaga yupahi limilata nohibe.
17 Metoga kalana'i mele letalana nesi'a yamofihi su halina yanauba sekele
mamu'amofihi laga hina'a su mehose minoba minoba hilina'a li huto
hu limilibe. Ana sekele mamu'a limilina'a yanauba lali kumu kalana'i
nemalana li'ohutana be ligilina'mu yabe.
18 To ya huto ni'igo lali ana'ina keta'a hiti li limilata nehana yanauba
ni'igopa ana'ina suguna nasanauba huto hu limilibe luto ana kegi'a ko-
mopatigu bu goloto minolata nohune. Ya'mana metoga ni'ina lubutu bu
golata nohuta nasana yauba fa'menena lolo hilina'mu yabe. Ya'ma lubutu

bu menogotanauba amuya moloto mino foto'i moloto minoba minoba huto minalina'mu yabe.

5

1 Lali ma luto kehelilata nohune. Ya'ma me lugufamo fulupa ilina nohi legita ni'ina to tele bilenogo Hu'mau kokulumagu minoba minoba nohi mone li huto huto molo leto'ehina yamofihi bona'magi enayatu megi'ahana fa'mene Hu'mau ai amuya moloto minalina nohi hepa'a gi'ehinamo ni'ibe.
2 To lali ya'ma ya hu'ehina'mu kokulumagu nohi li huto huto lelepilibe luto laga'a keheli'ohuto amuya nomolo fa'mene lugufamo hiti minolata nohuta'mu yabe luto kiligi ito minolata nohune.
3 Lali lemehati yupa'i mino lalibe luto yamofihi kokulumagu kosaba lugufati nohi suhi huto lito li hepinogoti bati hilibe.
4 Lali ma metoga nonugu nohuto yanamofihi keke'i luse'na keta keta nolebesigo kiligi ito nohune. Lali ya'ma me lugufati, nohi tafa'a legi huto ni'inana ya'ma mone'na heti he'milune luto menokehelune. Tafa'a gukete fa'mene ni'inogo kosaba gukete lito li hepito minalune ago kehelilata nohune. Ya nohuto filise'namofihi nasana lolo hu'ohuta ya'ma amuya moloto minoba minoba hilutanauba mikili halibe luto lulata nohune.
5 Ananamofihi lamana'a ya'ma huto hu limilibe luto le'mo babahi hu leto'ehina ya'ma Hu'ma ai'asigo nohibe. Ai ya huto lele'mo hetofa hilina nasanamofihi babeyafa'a ya'ma ai Hu'mamofihi Sikalafu'iya molo leto'ehibe.
6 Lali yamofi kumu keheli eminogo komopati le'mo hetofa hu letelenogo koli mehuse minalune. Ya nohutoti ya suhi huto yamofihi kehelilune. Me lugufa hiti minolata nohuta kana'a ya'ma Sipi Bomo sa huloto kame hepato nominone.
7 Yatai kana ya'ma komopatitu Hu'mamofihi ka'amo'mu kehelutogo amuya moloto nominana ya huto ni'ibe. Legeya'a ya'ma mele'isi bu mego'ohune.
8 Ya nohutoti sibi komopati le'mo hetofa huto nohinogoti lugufatu kame hepato nominotamofihi ya'ma he'mito koto hepatoga Sipi Bo hiti minolata'a yamofihi laga'a kehelilata nohune.
9 Minolatana yamofihi ya'ma metoga kame lugufa hiti minolata nohuta'afi to ifoga koto hepatoga minaluta'afi ya'ma Sipi Bouba bu legenogo bati hilibe luto fana hoto minoto lito hulata nohune.
10 Yamofi kumu ya'ma luto ma keheli'ohune. Mega lugufa hiti nohuto ana'ina lito moloto hu'ohuta bati huto ni'ifi to sibina huto ni'ibe yamofihi mone kegi'a ai eto eto huto kaga loko huto pa sose'na limilibe luto minoto lali asagatoga Kilisitohi ka foya kefa hisalo ho tiloto kululu tito nehetilune.

Hu'mau lele'mo bati hulenogo ai hiti hepito minalutamofihi ka'a

11 Sipi Bomo lelesa nolinogo nohuta ni'ibe. Yamofihi keheli'ohutoti bona'magihi enegekesa lito ka lamana'a keheli emilo lu epilata nohune. Hu'mau ai hapati asaga'i bu golata nohibe. To lenali ana suhi hite hapa'ni ya'ma komopatinitu kehelilata nehafihe luto nokehelube.
12 Lali ya luto linogoti keheli'ehinogo lali ya'ma ligiti le'mo ho tilune luto lu noleputa'a meni'ibe. Lenali fa'mene lali kumu keheli bati hinogo netinogo lenali bona'i luga'amagihi komopa'ani topa mehanogo minete enugufamofihi nasana'muko kehelite enigi'ani li ho tite minelata nehana'a yamofihi nani hapa'ni lu epinogo keheli bati hilabe luto nolune.

13 Lali kumu negi bonaˈi yabe lite liˈahanamo niˈifihe? YaˈmaHuˈmamofihi foyaˈamu yabe luto niˈibe nohune. To legekesa yigiseˈna batihuto niˈibe lite liˈahanamo niˈifihe? Yamofihi lenali kumu niˈibe nohune.
14 Ya huˈehinaˈmu Kilisitou ai mehaˈa limilata nohinauba leleˈmo hetofahigo lalitigo lugufati lelito tilutaˈa meniˈibe. Lali yaˈma luto keheli emilatanohune. Ai bo moneuba lali bonaˈi asaga kumu yabe luto filiˈehinamoniˈinagihe. To lali asagaˈi ana suhi huto tafa hapatimoˈmu filiˈohutaˈa yaˈmakeheliˈohune.
15 To bonaˈi asaga kumu yabe luto filiˈehinamofihi ya huˈehinaˈmu lubuhiti nohuto yamofihi lalitisigo minoto lito mehuse ai kumu luto minoto litohilune.
16 Yamofihi lali melugu bonaˈmagi keheliseˈna megeˈi mololoto hapahapaˈani lu su meho epalaluneˈmu hune. To lali koyapaˈi ya huto Kilisitohiana huto gufaˈamofihi hapaˈa bu goˈohuta, ana babeyafalo yataˈisi yaˈmaakuˈi mone bu megone.
17 Ya huˈehinaˈmu bonaˈi moneuba Kilisitotoga hepiloto molo emiˈehilinaai yuhufana lolo nohilibe. Tafa hapaˈa su ho etolago kosaba hapaˈa ahutohuˈehilina yabe.
18 Ana nasanamofihi legeyaˈa yaˈma Huˈmamofihi nasanago niˈibe. Lalikoyapaˈi ai fatehe bonaˈa minoˈohutaya aiˈa yaˈma Kilisito kumu lutoleleˈmo fulu hulago aiˈa bonaˈa nominone. To ya huto lali bonaˈi lugaˈaya ˈma ana huto eneleˈmo fulu hilina kaˈa lu epilabe luto lu limiˈehinamoniˈibe.
19 Lu limiˈehinaˈmu Huˈmau aiˈa Kilisitohi ho lifigo oto minoto metogabonaˈi asagaˈi hiti aiˈa hiti eneleˈmo ketipa ilubeˈmu huto minoˈehibe. Yahuloto foipanaˈani li heˈmi epololoto akuˈi leka so su mehoˈehina yanaˈmuka foya melilinaˈmu yabe. To leleˈmo ketipa iloto kagaˈa yaˈma folagahatigumolo letoˈehinamo niˈibe.
20 Ya huˈehinaˈmu lali Kilisitohi kaˈa leliˈali bonaˈi Huˈmamofihi kalamanaˈa lu lepilata nohuta kehelilotο lenegekesa lito yaˈma Huˈmau lulepilata nohina suhi huto nohune. Kilisito kumu Huˈmau leneleˈmo fulu hinogo aitoga bite hepilo.
21 Kilisito ai foipanaˈa meniˈina bo yaˈma Huˈmau lali kumu luto lalifoipanati ai gupisaˈalo molo etoˈehina. HenaˈmubeYaˈma lali Kilisitohiti i hepiloto Huˈmamofihi bulo fotogo huto minalune luto yamofihi lolohuˈehina.

6

1 Huˈmamofihi leˈmo bati nehana bonaˈi lali lenegekesa lito ma lutolu lepilata nohune. Huˈmamofihi lehеˈmoseˈnaˈa molo lepalalina butofaˈmenena lolo mehino.
2 Huˈmau luˈehina kaˈa yaˈma ma huto niˈigo kehelilo:
Nani lenehеˈmose kapo
hokolo huˈohuna kanagu
lenali ka kehеliˈohunamo niˈibe.
To lenubuto bise kanalo
leneleˈmo bati huˈohunamo niˈibe.
Ya luˈehibe.
Kehelilo. Kana lamanaˈa yataˈisigo niˈibe, lubuto bise kana yaˈma anahuto yatai yaˈma niˈibe.
3 Lali ana huto bonaˈmagitoga foya lilata nohutaˈmu kosele ka li lalabeluto yamofihi mono kaga behelefe limi lalabe luto ya mehuˈohune.
4 Lali Huˈmamofihi foyalo boˈa nohutagihe yamofihi hapaˈa li huto hutoma luto molo lito bulata nohune. Kekeˈi luseˈnamofihi gupisaˈalo nohutoti

to ufeha'a hiti nasanamofihi gupisalo minoto to i'i o'enamofihi gupilo mino'ohuta yatai ketipanamofihi komopa'agu nominone.
5 Segi osatu ite i kehe li keheli nehago naga nonugu mino'ohuta kalana'i
melete lehalune'mu nehago minolata hu'ohutamo ni'ibe. Keke'i luse foya
lito nohuto, lubu'i mekose ho tiloto nohuto nose'nati menose minomo buto
nohutogo Hu'mamofihi foyalo bo'a nohutamofihi hapa'a ya'ma huto huto
hulata nohibe.
6 Ya huto nominotaya komopati besa lago nohuto kehelise'na minoto
komopati fulu higo minoto lalalutigihi noenehe'motogo Sikalafu'i hiti
minoto komopati bati huto epilata nohune.
7 Lusiga luto ka legeya'a noluto Hu'mamofihi amuya lito minolata
nohune. Lamana'a ni'igo nominoto'a nohutogo yanamofihi gimi mage'a
helegu'a lolo huto lito nominone.
8 Ligiti le'mo ho tise'namu to lubuya huse'namofihi folagaha'agu mino-
lata nohune. To lofokehi lilatana to libe pigi bibe hilata nehana yamofihi
folaganugu nohutogo Hu'mamofihi foyalo bo'a nohutamofihi hapa'a ya
huto huto hulata nohibe. Fagalo bo yabe lite neli letago faga meluse
minolata nohune.
9 Hapati'mu sa sa nehanaya Hu'mau hapati keheli su ho'ehinabe. To
fililatanalo lebato'isi ni'igo fililune'mu nohutaya fa'mene lubu hiti minolata
nohune. To lahago filito bu'ohutamagita fa'menena lolo menohune.
10 To keke'i luse'namofihi gupisalo nohuto legelo biba biba huto nomi-
none. Salafa'amofita sibigopa bona'i asagatoga mono'mofihi fe'noha'a hiti
enele'mo lolo hulata nohune. Lumuhi menina'a nohutogo komopatimofihi
fe'noha'a bai toto ni'igo nominone.
11 Oho, Koliti bona'ise. Komopa'ni ya'ma lenalitoga babu luto ni'ibe. To
labaguti lusiga luto lu nolepune.
12 Laliti yamofihi komopati amuya moloto lenele'mo hetofa hulata no-
hune. Lenali lenemehi limilata nehana yamofihi nesi'asi ni'ibe.
13 Lenali kumu kehelugo pa'ni pana'ni lolo nehago kaga'ni ya'ma lu
nolepube. Mone kegi'a beleha'aga pa sete ana hite lenemeha'a nanitoga
melenogo mineno.

Hu'mamofihi mono noha'a nohune

14 Hu'mamofihi ka mekehelise bona'magitoga bite mino hepite koguna
lolo mehilo. Lamana'a hiti to laga mehinana hiti etali hena hite i hepite
menala'ibe? Ya'ma i mehepila'ina'mu yabe. To fana mehena hiti metepuna
hiti moneko kumu minala'ifiye? O'e, ya huto meni'ibe.
15 To Kilisitohi ai kala bo'a Sata hiti etali hena hite komopa'atiti hena
hite le'mo hepila'ibe? Ya hila'ina meni'ibe. To Hu'mamofihi ka kehelito
nominota bona'a lali hiti to ai ka'a menekehelina bona'i enali hiti hena huto
koguna huto minalune? Ya huto meni'ibe.
16 To Hu'mau hiti lugefa nasana hiti moneko nonugu minala'ifiye? Ya
huto meni'ibe. Nekehelifihe? Hu'ma amuya moloto minoba minoba
bomofihi noha'a lali ya'ma nohune. Ya hu'ehina'mu Hu'mau ma luto
lu'ehinamo ni'ibe:
Nani bona'nimagihi komopa'anigu
minoto lito minoloto'ni
enali folagaha'anigu humofa'na hilube.
To nani enali sipi bo'ani lolo huto
minalube.
To enali nani yagapana'ni lolo hite
minalabe.

17 Yamuˈi Sipi Bo ai ma luto luˈehinamo niˈibe:
Nanitoga mekehelise neminanaˈa
heˈmi epelete fotoˈi minalo.
To nani lu laga huˈehinamofihi
bati mehina nasanalo
yaˈma li mekehelilo.
Ya hilenogo naniˈni kaba hu lepoloto
lenaleˈmo hetofa hilubeˈmu hube.
18 Ya huloto ˈni afotinifita minalube,
to lenali yaˈma paˈni panaˈni lolo hite
minalabe.
Yaˈma Huˈma amuya bouba
huse mehuse suhi huto
aiˈa kagaˈa ya luto luˈehinamo niˈibe.

7

1 Nemehi lepiˈohuna nalaluˈnigitabe. Huˈmau yaˈma ka lali kumu lu moloˈehina yabe. Yaˈmu lali komopati to lugufati leˈmo sibina hulata nasana asagaˈi li heˈmilototi komopati gulu gulu linogo Huˈmamofitoga koliˈa hiti minalune.

Polu komopaˈni li gelehe hanaˈmu gelo biˈehina

2 Lenali komopatini lalitoga malalo. Lali lenalitoga li sibina mehu lepoloˈohune. To bo moneˈi leˈmo sibina mehu etone. To lenipagu fito anaˈinatini mone li sibina mehuˈohune.
3 Nani ka yaˈma lenifisa ilube luto lu melepoloˈohube. Nani koyapaˈi lu lepiˈohuna ka mone akuˈi yatai lu lepilube. Lali lenali hiti moneka minoto lito fililuta niˈifi faˈmene minaluta niˈifi ana suhi huto mino lito buto minalune. Komopaˈni lenalitoga minoˈehinamo minalubeˈmu hibe luto alu lepiˈohunamo niˈibe.
4 Lenali Huˈmamofitoga uleˈale hite neminana komopaˈnitu keheliˈohuto lenofokehi nolube. Lenali komopaˈni leˈmo fulu nehago kekeˈi luseˈnamofihi gupisalo nominotoˈni bati huto minoto negeloˈni sipi nobube.
5 Masetonia kapogu oto neheti ˈohuta moneˈa labasu mebune. Ya nohigo kalanaˈi melete lugufamofihi lubaˈa hilata to komopatimofihi lelesa luseˈna yanauba luga luga huto huloto leleˈmo loe lae huto minoˈohutamo niˈibe.
6 Ya huto nohutogo megusa yagapanaˈmagihi komopaˈani leˈmo bati hulata bo Huˈmau ai yaˈma Taitasi leˈmo gelehe hilago oto leˈmo amuya molo letoˈehina.
7 Ya huloto i gelehe huto oˈehinauba yaˈma anasi leleˈmo bati huˈehinamo meniˈibe. Lenali aimo leˈmo bati hiˈahana kaˈa yaˈma lelito ago kehelilototi komopati ketipa igo nohune. To naniˈi bu nagalune lite kehelite minelata hiˈahana to foipa nasana huto huˈehinaˈmu leniginaga figo mineme bite neminana to nani kumu yabe lite fi hetofa hi netete amuya melelata nehanaˈa yaˈma kaˈni lu nimilago yataˈisi komopaˈnigu keheli bati huto kehelugo tigo nohube.
8 Nani koyapaˈi fayahi mone koyo lepito leka sete kehelite komopatini keta huˈehina yanaˈmu yatai komopaˈnigu kehelugo keta mehibe. Fayahi luto koyoˈohuna kanamofihi yaˈma kanaˈa hupamoneˈisi komopatinigu keheli sibina nehago keheliloto ˈni lamaˈnaka komopaˈni keheli sibina huˈohunamo niˈibe.
9 To yatai yaˈma komopaˈni bati nohigo nolube. Komopatini sibina huˈehina yaˈma yamofi kumu lenipagu keta hulatanamofihi komopatini i gelehe hanaˈmu luto nipagu lamaˈnaka keheli bati nohube. Lenali

leniginaga fi'ehina ya'ma Hu'mau keheligo lamana nasana lolo hulago keheli'ehinamo ni'ibe. Ya higo nani kaga'ni lenele'mo sibina mehu'ehibe.
10 Hu'mamofihi kamu'i liginaga filata nohinanamofihi le'mo gelehe hulata nasana li huto hinogo Hu'mau lubuto binogo minalune. Yamofihi liginaga fise nasana yamofiha'a li huto hilina aliha'a ya nasana'mu kehelinogo mone sibina mehilube'mu hibe. To mono'i mekehelise bona'i ginaga fise'na yauba negi nagi nasana li huto nohigo filite bilata nehabe.
11 Bu galo. Ginaga fise'na ya'ma lapa mebi'ehibe. Yamofihi lenalitoga legeya'a nesi'a huto mehu'ehibe. Legeya'a sipi'a ahuto hu'ehibe. Hu'mamofihi kagalugu lenele'mo babahi huse'na to hapatini bati huto le'mo huto huse'na to foipa nasana fitu fose he'milata huse'na sipi'a to Hu'mamofihi ita bise'na lenelesa luse'na to nani kumu keheliya ite amuya molose'na, to foipanamofihi mone kegi'a epilata'na ya'ma nasana ya hina'a li huto hu'ehina ya'ma lenalitoga nona'a huto hulago lenali foipana memino'ehinamofihi hapa'a huto nohibe.
12 Ya hu'ehina'mu koyapa'i fayaha nasana ma luto koyo lepi'ohuna yamofihi foipana'a lilata bomofihi ai kumu luto meni'ibe. To foipa nasana lolo huto molo eto'ehina bomofihi ai kumu hiti luto meni'ibe. Kaga'a lu lepugo Hu'mamofihi bulo lenali lalitoga malalanamofihi hapa'a huto hilibe luto yamofi kumu koyoto lepi'ohunamo ni'ibe.
13 To lenali ana hilete komopati le'mo kefa i'ahanamo ni'ibe.
To komopatigo le'mo hetofa hi'ahana yamofi kumu luto meni'ibe. Lenali Taitasihi komopa'a le'mo fulu hago ai komopa'agu gelo bito nohigo anamofihi ka'a ya'ma kehelito laga'a nominone.
14 Nani koyapa'i lenele'mo hofa toto lenali kumu nofokeha kaga'ni ya'ma Taitasihi lu emi'ohunamo ni'ibe. To lenali kumu ka lu emi'ohuna yamofihi legeya'a ya'ma huto hu su ho'ehinamo ni'ibe. Nani ka'ni ya'ma faga hiti mone lu melepi'ohunamo ni'ibe. Ana huto lenigitini le'mo ho tito Taitasihi lu emi'ohunamofihi ya'ma legeya'a alolo hu'ehinamo ni'ibe.
15 Taitasiu ai lenalitoga bulago koli'a hiti keheli emite to keke'i li etete lenipagu melete be tigilete he'me'ahana to ka'a keheli emi'ahana yana'mu kehelito meha'a lenalitoga molo'ehina ya'ma napa ho lito bulata nohibe.
16 Nani lenali kumu keheluna ana'inatini fotogo hutogo ni'igo nugufa'ni sibina mehinogo bati huto minalube'mu hube. Ya'ma komopa'nigu bati nohigo nokehelito lu nolepube.

8

Mono kumu lite efahi li nupa hilanamofihi ka'a

1 Nalalu'nigita, Masetonia hepatoga agoya hi emise bonatoga Hu'mamofihi he'mose'nauba lamana'a lu huto hu'ehina yamofihi lu lepilube.
2 Enali eniginaga fise gofana yamofihi komopa'agu minete salafa'a mine'ahanauba fa'menena lolo hinogo komopa'anigu sabiyana sipi huto lolo higo efahi li nupa hi'ahanamofihi nesi'a meni'ibe.
3 Nani enali hapa hapa'ani keheli bati huto keheli'ohuto nolube. Enali'ani enegekesa kehelite babahi hite enali efaha'ani epite amuya'anilo molo legege hite lagaso'a mone'i tite mine'ahana.
4 Nani enegekesa lito ya mehu'ohugo enali'ani kehelite logo'na hete Yutia kapogu Hu'mamofihi bona'amagihi komopa'ani bati hinogo kehelilana nasana li huto hite enele'mo bati hilana kefahi epilane lite loka heba heba hite li'ahana.

5 Ya nehite anaˈina nesiˈa lolo hiluneˈmu nelafihe, luto nokehelugo ya hiˈahana yabe. Yataˈa yaˈma Sipi Bomofitoga komopaˈani keheli emilete Huˈmau lilina malalinaˈa hilune lite lilete lalitoga hiti komopaˈani limilete mineˈahana.
6 Enali ya suhi hilago Taitasiu yaˈma lenali komopatini keheli bati hilana foya hapi fiˈehina yaˈma li su hoto lilibe luto yamofihi lu etoˈohuta yabe.
7 To keheli uleˈale hiseˈnatini to Huˈmamofihi ka lu yege hoseˈnatini to monoˈi hapaˈa keheli fe lite kehelise'natini to monoˈmofihi foyaˈamu amuya molose'natini to lenemehatini epite leheˈmoseˈnatini limilata nohina ya nasanamofihi legeyaˈa babu luto huto huˈehinaˈmu yabe luto komopatigu keheli bati huse foya lilete kefahi li nupa hilanaˈmu ana hite keta mehuse hilabe luto nolube.
8 Nani lenogoˈna bito meluˈohube. Mono ka nekehelina bonaˈmagihi lugaˈaga ana foyaˈmu babahi hiˈahabe. Yamofihi lu lepinogoˈni lenali enehe'mose'na legege hite yaˈma huto niˈinamofihi hapaˈa huto hilibe luto nolube.
9 Lenali Sipi Boti Yesu Kilisitohi leheˈmoseˈnamofihi akehelilata nehanamo niˈibe. Ai sekele mamuˈamofihi afoˈafu lenali kumu yabe luto muhi meniˈina bo lolo huˈehina yamofihi lenali anatu monoˈmofihi yogo feˈnoho suhi hilabe luto ya suhi huˈehinagi nani yaˈma lu nolepugo lenali giyaka lite ana hite bilabe.
10 To kaga mone ma luto kehеliˈohuna lu lepinogoˈni keheliya ilenogo lamanaˈa huto hilibe. Lenali yaˈma tafa foya kanagu hapi fiˈahana yaˈma yatai li su halanamofihi bati hilubeˈmu hibe. Lenalitini yamofihi meleˈisi kefahi li nupa hilune lite lilete keta mehuse hapi fiˈahanamo niˈibe.
11 Ya huˈehinaˈmu molo emite lelite nebite keta mehuse hite hapi mefiˈahanamofihi suhi hite keta mehuse hite li su halana ananamofihi legeyaˈa yaˈma nasana meleˈehilana legegeˈalo li huto hilabe.
12 Komopatinigu keheli bati hite kefa malalana yaˈma Huˈmau kehelinogo bati hilubeˈmu hibe. Lali memoloˈehiluta legegeto niˈigopa anaˈina moloˈohuta babeyafalo melenogoti Huˈmau bu gago bati hulata nohibe.
13 Enali lugaˈamagi lamana hite minenogo lenali sibina hite minalabe luto efahi li nupa hite epilo luto nolune meniˈibe.
14 Lenali yogo feˈnohi yatai kanagu enali salafaˈa enoho lifilenogo anaˈina moneko legegetoko huto hilibe luˈohunamo niˈibe. To minoto kana mone yupahifi enaliˈani yogo feˈnohuba lenalitoga kauˈna kanagu ho lifinogo yaˈma moneko legegetoko mine melete minalabe.
15 Guna melete epiba epiba hilanamofihi yaˈma mono ka bukugu kagaˈa ma huto niˈinamo niˈibe:
Enali noseˈna babu lite
li nupa hiˈahanamagihi enumu higo
mone heˈmiˈahanaˈa meniˈibe.
To nesiˈasi li nupa hiˈahanaˈamagi
mone kauˈnamu mefiliˈahanamo niˈibe.
16 Yaˈma Taitasiu lenali kumu luto lenheˈmoto fifa ilata nohuna ana legegeto aitoga huto higo Huˈmamofihi fokehi holata nohune.
17 Lali lu emutogo kehеliˈehibe luto liluta'a meniˈibe. Aiˈa komopaˈauba bati hinogo foya lenalitoga bilubeˈmu hibe.
18 Taitasi hiti to lalalutifu mone hiti etoho lufuna yabe. Ana bouba ka lamanaˈa lu yege holata nohinogo Huˈmamofihi bonaˈi asagaˈi kehelite giˈa liyafa nehana yabe. Ai hiti Taitasi hiti etoho lufune.
19 Huˈmamofihi bonaˈa enali ana bomofi kumu komopaˈanigu keheli bati hilana kefahi lelito buto eneleˈmo bati hinogo moneka bilabe lite leˈmo

mele'ahana. Ana foya ya'ma Sipi Bomofihi fana meha'a le'mo sipi hilibe luto to komopati babahi higo enehe'malube'mu nohune luto foya lilata nohuta yamofihi hapa'a huto hilibe luto ya'ma komopati epise foya lilata nohune.
20 Yamofihi laga mehina ka mone huto hu lalibe luto babu efahi ya'ma legeso hite kaba hila'ibe luto etoho lufugo neba'ibe.
21 Lali nasana lolo hutogo Sipi Bouba ai'asigo kehelinogo bati hilibe luto ni'igopa bona'magita ana hite kehelilenogo fotogo hilibe luto lilata nohune.
22 Lali ya'ma etali hiti lalalutifu mone'i hiti enoho lufutogo foiya nebabe. Ana bo ya'ma babu yupahi fi taga hu etoto bu go'ohuna amuya nasanamofihi hapa'a huto hu'ehibe. Yatai ya'ma lenali kumu keheligo ule'ale nohuto amuya babu luto nomalabe.
23 Taitasihi hapa'amu kehelilune lite nelinogomo lenali kumu yabe luto ai hiti nani hiti foya lilata nohu'ina botini loemo ya'ma nohu'ibe. To Taitasigi hiti moneka bila'ina bole'i lalalutigihi hapa'atiti kehelilune lite nelinogomo etali Hu'mamofihi ka nekehelina bona'atitimagi etoho lifigo foiya neba'ibe. To etali Kilisitohi fana meha'a le'mo saga hilata neha'ina bomale'i neha'ibe.
24 Lali lenali'i lenele'mo napa huto noluna yamofihi lamana'a huto hilibe lite lenali ana bona'i lenemehi epinogo Hu'mamofihi bona'magihi li gehesa'alo li gehesa'alo lenali keheliya ilabe.

9

Yutia hepatoga mono bona'magi kumu efahi li nupa hi'ahanamofihi ka'a

1 Yutia kapogu Hu'mamofihi bona'a enehe'mete efahi epilanamofihi ka'a akeheli'ahabe. Yamofihi henabe luto aku'i koyo lepilube?
2 Ana foya'mu komopatini topa nohago keheliloto lenigitini li ho tito lenali hapatini'mu Masetonia bonatoga ma luto lu epi'ohube: Hu'mamofihi agoya hu emise bona'i Akaiya hepatoga nehanamagi tafa kufugu mele'isi le'mo bati hilete kefahi huto hulata nohina kapo'a li huto hi'ahanamofihi ka'a ya'ma Masetonia bona'i lu noepugo bona'i luga'amagi enali amuya melete katini kehelilete ana foya'mu enipagu keta mehuse hu'ehina.
3 Nani ana foya'mu lenigitini li ho tito lu lepi'ohuna kagauba buto fa'mene lo lalibe luto lu'ohunalo ya'ma anamoloko melete keta mehuse hilabe luto nigibo nagabo ya'ma enoho lufugo nebabe.
4 Nani'ni aliha'a nohunamofihi Masetonia bona'i hiti buto lenali kefahi li nupa huse'namu ligitagahi nehago lenele'mo bati huto lu lepi'ohuna ka'ni limi lalibe luto nani hiti to lenali hiti lubuyati hu lalibe luto yabe.
5 Yamofihi ya'ma nani'ni nokehelugo bati higo nalalu'nigita ya'ma enogo'na hoto enoho lufugo kohe tete lenalitoga foiya nebabe. Bi ne-hetinogo lenali kefahi epilune lite ema afetoga ka'a nimi'ahanamo ni'ibe. Yamofihi yata'a kanagu li nupa hinogo minalibe. Ya hilenogo nani lenalitoga bu nehetito lenohoka lenohoka hinogo'ni kefahi malalana'a huto ni'igopa komopatini li hokolo hite minete kefahi melelata hi'ahanamofihi hapa'amo lama'naka huto hilibe.
6 To kefahi li nupa hilana'mu fono ka ya'ma ya luto noluna keheli'ehilo. Lenali bigaha'a nesi'a ho kafaluta ya'ma minoto legeya'a nesi'asigo lilune'mu hune. To bihi nasana asaga bihina lolo hiluta yamofihi minoto samahi tito lilune'mu hune.
7 Ya hu'ehina'mu ya'ma suhi lilabe. Lenali fato fato komopatinitu kehelite keheliya ite kehelilana legegeto hite ya'ma kefahi he'milabe. To enipakafa hiti nehinogo bona'magi enohoka enohoka hinogo ya mehuse

komopatinigu babahi hite he'milabe. Enegelo bite kefahi he'milata nehana bona'magihi Hu'mau bu gago laga'a besilata nohinagihe.
8 Hu'ma ai amuya bo hapa'a nohina bo keta mehuse huto ana'ina ai amuya'a huto hu lepilibe. Ya hulenogo lenalitini lenumu'i nehinogo lenehe'mose foya fato fato bona'mofihi lilune litemo ana'ina'mu sa mehilana'mu yabe.
9 Mono bukugu ka fayahi mono bona'magi kumu mone ma luto ni'inamo ni'ibe:
Ai'a ana'ina'a guna ito salafa'amagihi
enehe'moto epilata nohibe.
Ai'a keke'i lu epolose'na'a i laga mehuse
mino lito buto minalube'mu hibe.
10 Hu'mamofihi ai'a biha'a nasana li huto hu limigo hekolo'ohuta anamofihi legeya'a silaga'i huto higo lito minoto ho tito nohune. Ai'a lenali hiti minoto bigaha'a li huto hu lepi su holoto lusa gito le'mo napa hulenogo enehe'mose'natini yamofihi legeya'a mino bai toloto i futili huto minalube'mu hibe.
11 To amuya fe'nohatini hiti lolo hite bona'i enehe'mete fato fato bona'i hiti enele'mo bati hilenogo enehe'mose'natini legeya'a huto hilenogo enali lali kumu yabe lite Hu'mamofihi fokehi lilana'mu yabe.
12 Lenali ya hite, Hu'mamofihi naga'a enehe'me'ahanauba legeya'a huto hu'ehina mone ana muhi menina bona'i enele'mo bati hu'ehina to mone hiti Hu'mamofihi enegelo bite babu lite neminana ni'ibe.
13 Lenali Kilisitohi ka lamana'a kehelilete li pili kete lite neminana yamofihi hapa'a to lenali Yelusale hepatoga mono ka keheli'ahana bona'i to lenalalutigihi luga'a asaga'i enali hiti lenipagu bati hinogo kehelite babu lite enehe'melata nehanamofihi hapa'a huto hilenogo Hu'mamofihi fayahi mino baga ito minalibe lite le'mo ho tilune'mu habe.
14 Ya hilenogo Hu'mamofihi lehe'mose'na'a fato suhi huto lenalitoga li huto nohina'mu yabe lite komopa'ani lenalitoga melete lenali kumu yabe lite Hu'mamofitoga buka tilune'mu habe.
15 To lali Hu'mamofihi ai'a lehe'moto fi hetofa hu leto'ehinamofihi afo'afihi Yesu kumu yabe luto lu su meholatamofihi ya'ma fa'mene iyo iyo ka lu etoto fokehi lilune.

10

Polu ai'a foya'a le'mo amuya molo'ehina

1 Poluita nani ya'ma Kilisitohi fuluna'a hiti lehe'mose nasana'a hiti kumu luto lenegekesa lito lu lepilugi kehelilo. Kehelite nani kumu ya'ma lite lilata nehabe. Lalitoga oto minoto ai'a amuya'a hiti bo menohinaya kaga'a nagami'a hiti lu lepilata hu'ehina. Ya huloto buto minoto golagaguti kaga lu lepilata nohibe. Lenali ya nelabe.
2 Nigibo nalalu'nigita, lenalitoga buto minoto melugu bona'magihi komopa'anitu kehelite lilata nehanamofihi suhi huto foya'a lito nominabe lite nani kumu lilata nehana bona'i nogolagaguti kaga lu epilube luto lilunamofihi babahi huto lipoti lu epilunamoya lenali luga'amagita ana suhi huto nogolagaguti lu lepi lalugi nohoka mehilo.
3 Lali fa'mene bona'i ma metoga minoto humofa'na hu'ohutamo ni'inaya Hu'mamofihi kaga kumu yabe luto luba hulata nohuta yamofihi metoga bona'magihi tafa komopa'anitu kenasabo bilata nehana ya huto meni'ibe.
4 Mono kamofihi luba'agu foya lilata nohutamofihi metogati gimi mage'i huto nohuto meni'ibe. Ya'ma Hu'mamofihi amuya'a hiti nohuto yanatu

fatehe bonaˈmagihi faˈmene kagaˈanimofihi bihu gegisaˈa tele bilata nohune. To enali amuya moloto li pigi binogo niˈigo,
5 Huˈmamofihi hapaˈa keheliya iseˈnamofihi kapoˈa hekini lalaneˈmu anaˈina lite enita bise kagaˈani li noheˈmune. To Kilisitohi agoya hu emiluta'asigo huto hilibe luto kehelito fato fatoˈmofihi nagaˈi emito nohune.
6 Lenali nani kaˈni keheli fe nelanamofihi yaˈma babahi huse helenogo bonaˈa lugaˈa ka pelesa ilata nehanamagihi osahi enahalune luto enegeba huto nohune.
7 Nani hapaˈni lenogobisalo huto nohinamofihi legeyaˈa bu galo. Lenalitogati bo moneubafi moneuba aiˈamu kehelito Kilisitohi yagapanaˈa lolo hilinauba aiˈamu ma luto kehelibe. Ai monekoˈi Kilisitohi bonaˈa menohibe. Lali hiti ana huto asaga Kilisitohi yagapanaˈago nohune.
8 Sipi Bomofihi foyaˈamu kehelito amuyaˈa limilata nohinamofihi leneleˈmo laba husemofihi niˈigopa leneleˈmo lukesa fi lepalalube luto niˈinaya nani ana amuyaˈamu luto nugufa lelito tito kaga lu lepilunamofihi nubuya mehilinaˈmu yabe.
9 To fayaha nasana yama koyoto nolepuna yamofi kumu lenelesa lusemofihi kaˈa koyoto nolepunaˈmu yaˈma lenegekesa mekehelilo.
10 Nani kumu yaˈma lite lilata nehabe: Fayaha nasanaˈmu kagaˈa koliˈa hiti to amuyaˈa hiti koyolata nohinaya logobisalo yaˈma amuya bo menohibe. To futuˈa kaga lulata nohinamofihi yaˈma nagamiˈa hiti lulata nohibe lite lilata nehabe.
11 Bonaˈi ya hiˈahanaˈamagi enali ma lite kehelilabe: Nani fotoˈi nohuto ka fayahi koyoto lepilata nohuta ananamofihi legeyaˈa moneko legegeto folagahatinigu nohuto li huto huto melenogoˈni bu galubeˈmu hube.
12 Bonaˈi enugufa lelite titi hite neminana bonaˈi enalitoga lali i hepito legege hilune luto enali suhi huto nohune luto nolupiye? Oˈe. Bonaˈi ya hiˈahanaˈa enali hapaˈani ka keheli melete sibigopa ka lilata nehabe. Enali enegekesaˈanilo kehelite ai bu gago ai bu gago hite hapaˈani li gehe nelibe.
13 To laliya Huˈmau melimiˈehina foya sokapo kumu lugufati li ho tiluta meniˈibe. Aiˈa limiˈehina foya sokapo hiti liliˈna hiti yaˈmaˈasigo liluta niˈibe. To ana amuyaˈa hiti liliˈnaˈa hiti limiˈehinana mone lenalitoga liluta luto lu limiˈehina yabe.
14 Lali foyaˈamofihi legegeto huto lulata nohune. Foyamofihi kupaˈalo yamofihi lamaˈnaka lenalitoga niˈinamo niˈinaya yabe. Hiya hutobe? Lali kohe toto yaˈma lenalitoga nehetito lali labagaguti Kilisitohi ka lamanaˈa yataˈa hapi hite kehеliˈahanamo niˈibe.
15 Lali bonaˈi lugaˈamagihi enali foyagu lagaˈa kehеliˈahana suhi huto moloto lali liˈohutamo niˈibe luto lugufa lelito tise kaga lulata mone mehune. Keheli uleˈale huseˈnatini yamofito yahi lilenogo lali lenalitoga buto foyamofihi kupaˈa Huˈmau molo letoˈehinaˈa yaˈma leˈmo hofa talune luto yaˈmu komopatigu lebesiˈehinamo niˈigo kehelito nominone.
16 Ya hulototi lenemegesaga niˈina hepatoga bonaˈmagihi enalitoga ka lamanaˈa lu huto huto lu epiloto bo moneˈmofihi foya kupaˈagu laliˈi li huto huˈohutamofihi lugufa lelito tilatanamofihi kaga luseˈa mone lu meemilune.
17 Mono bukugu kaga mone ma luto niˈinamo niˈibe: *Moneuba lelito titi huto kaga lilubeˈmu nohina bouba ai Sipi Bouba li huto huˈehinaˈmu keheli emito Sipi Bomofihi giˈa liyafa huse ka lilibe.*
18 Moneuba aiˈa gufaˈa lelito tito nolinogomo yaˈma faˈmenena lolo nohibe. Sipi Bouba ana bomofihi giˈa leˈmo ho tigo lamanaˈa lolo huˈehibe luto lilune.

11

Polu to faga aposolo bonaʻmagi

1 Kaga nesiʻa mone lu nolepinogoʻni negi ka lolo nohinogo kosele kaseleʻi meleneheno. Faʻmene yaʻma legeso hite kehelilo.
2 Nani lenali kumu yabe luto Huʻmau siko hulata nohinaʻmu yabe luto amuya mololata nohube. Lenali bo alobo suhi mekoʻehina paʻi bala bulu tigo minoʻehina ana legi hite nehite bo monekomofito bilabe luto nani keyaʻi molo lepoloʻohuna yaʻma Kilisito nohibe.
3 Yamofihi yaʻma osifaʻuba miʻi mololata nohinamofihi hapaʻa keheli fe lite minete Ebahi yaʻma faga kagaloti miʻi molo etoʻehina, ana kagaloti lenalitoga bonaʻi lugaʻamagi enimiʻi molo lepalalanaʻmu kehelilata nehana golo golo gilenogo babahi Kilisito kumuko kehelilata nehanamofihi heʻmi lalabe luto nekehelugo keta nohigo nolube.
4 Lenalitoga bonaʻi moneuba henetito Yesuhi hapaʻa lali lu lepilata nohutamo ya suhi huto niʻigopa mehaʻa fato fatoʻmofihi mone lu lepiʻehinamofihi to koyapaʻi lalitogati liʻehinamo niʻigopa fato fatoʻmofihi kosaba kaga lu lepiʻehinamo yaʻma to ka lamanaʻa lalitogati keheliʻahanamo niʻigopa mono ka fato fatoʻmofihi lu nolepigo oʻe lite melise faʻmene keheli emilata nehanamofihi bati huto niʻifihe? Oʻe, yanaʻmu komopaʻnigu keta nohigo nolube.

5 Naniʻnimu kehelugo nanitoga anaʻina ya suhi ma suhi sa sa huloto aposolomagihi bo sipi enonogo melete enigigusaʻaluga nominona legita lolo mehibe.
6 Nani nabagaguti kaga lu lepilata nohuna nesiʻa amuya memoloʻohunamo niʻinaya to Huʻmamofihi ka hapaʻa keheli bati huʻohuna yabe. To yamofihi hapaʻa fato fato suhi huto lu hokolo huto lenubulo li moloto lu lepilata nohune.

7 To lenali lenleʻmo hofa talube luto naniʻni imo limito minoto Huʻmamofihi ka lamanaʻa lu lepiʻohunalo minaʻa mone liluna'a mehuʻohuna yamofihi sibina huʻehifi bati huʻehibe?
8 Lenalitoga mono foya nolito lenheʻmalubeʻmu nohube luto to Huʻmamofihi nagaʻi lugaʻagati yogo feʻnohi lilata huʻohuta yaʻma enali nasanaʻani gumina lise suhi huto lolo huʻohuna niʻifihe?
9 To lenalitoga nohuto anaʻina mone kumu sa huto buto mone lu melepiʻohunamo niʻibe. Naniʻni sa sa huto humofaʻna nohugo Masetonia hepatogati nalaluʻnigi nehetite anaʻina nimite li nabaga melelata hiʻahana. To lenalitoga yaʻma faʻmene nohuto ketaʻa hiti nasana mone ligo mefi lepoloʻohunamo niʻibe. To mino lito tito akuʻi ligo mefi lepalalube luto nolube.
10 Kilisitohi ka lamanaʻa komopaʻnigu niʻigo lamaʻnaka nolube. Ana suhi hulata nohuna nugufa leʻmo napa huto hu tegi huto noluna kapo henanaʻmu Akaiya kapotiniguti mone fi hekini melalanaʻmu yabe.
11 Yaʻma yamofihi henaʻmu nolube? Komopaʻni melepise ya hulata nohufihe, ya suhi huto meniʻibe. Komopaʻni lepiʻohunamofihi Huʻmau moneko bu goʻehibe.

12 Lenalitogati minaʻa melito akuʻi kohe toto nasana lilata nohuta ya suhi huto minalubeʻmu hube. To yamofihi faʻmeneʻmu niʻigopa bonaʻi lugaʻamagihi Polu foya lilina yamofihi babeyafalo minalune lite lilata nehana enugufa lelite ti lalabe luto yamofihi lukesaʻani li sigilata nohune.

13 Bonaˈi ya hanaˈamagihi aposolo faga fagamofihi to mono ka foyamofihi
faga fagaˈa lite minete, Kilisitohi aposoloˈa laliˈi babeyafaˈa lolo hilata
nehabe.
14 Ya nehite yamofihi nasanaˈa fato fatoˈmofihi mone liˈahabe luto
lilupihe? Ya luto meniˈibe. Satau ai hiti yaˈma agelo bonaˈa fi fana tete
enali babeyafaˈa lolo hulata nohibe.
15 To Satahi foyaˈa lilata nehana bonaˈi enali ana hite lamanaˈamofihi kele
keleˈi hi emilata hiˈahana babeyafalo enaliˈani babahi hite lolo hite minete
nehago topa mehalune. Enali minete sibi foyaˈa lilata nehana yamofihi
mone legeyaˈa lilouneˈmu habe.

Polu aposolo foya lito gabuˈi giˈehinamofihi kaˈa

16 Kaga luˈohunamo akuˈi lilube. Nani kumu negi bo lolo nohibe lite
kehelite mehilo. Sibi yamofihi nani kumu ma lite nekehelitemo keheli
nimilenogo nugufa nesiˈa leˈmo napa huka huto lilube.
17 Nani kaga ma luto liluna yaˈma Sipi Bouba luˈehina supo huto lilugopa
faˈmene nugufa lelito tito kaˈa hapi fiˈohube luto sibigopa negi kaga
lilubeˈmu hube.
18 Bonaˈi silagaˈmagita lugufamofihi nasanaˈmu leˈmo napa hite kaga
lilata nehanagihe, nani ana huto faˈmene babeyafa huto lilube.
19 Akae. Lenali anaˈinamofihi lenali anaˈina hapaˈamu kehelilata nohuta
bonaˈi nohune lite liˈahanamo niˈinaya lugaˈamagi negi nagi ka lenelepilago
keta mehuse hite keheliˈahanamo nehabe.
20 To koko yagapanatini leneleˈmo malaluneˈmu nehite, to noseˈnatini
lenebesilite naluneˈmu nehite, to fi taga hi lepelete nehite, to enigihiti
bo lolo hi lepalaluneˈmu nehite, to lenogolaga lenabaga i gofa haluneˈmu
nehinogo yanaˈmu lenali keleˈna ka meepekise keheli epilata nehabe.
21 Lali yaˈma ananamofihi suhi amuya memolotogo lenali koli nehabe lite
nelafihe? Lali lenalitoga agoya huto minoˈohune. Yanaˈmu lubuyati hilifihe
ya?

Moneˈamagi anaˈina ya suhi ma suhi hite haha luloto yaˈma liˈohune lite
nehinogo nani hiti negi bonaˈmagihi suhi huto nelesa melinogo lilunagihe.
22 Enaliˈaniˈmu Yuta bo nohune lite lilata nelago, nani hiti ana huto Yuta
bomo nohube. Enaliˈaniˈmu Isilaeli bonaˈi Huˈmauleleˈmohotiˈehinaˈa
nohune lite lilata nelago, nani ana huto lulata nohube. Enali akuˈi ana
hite enaliˈaniˈmu Abalahahi tataˈagita nohune lite lilata nehago nani analo
enemegeˈi moloto lulata nohube.
23 Enaliˈani Kilisitohi kele kele boˈa nohune lite nelago nani yaˈma
sibigopa negi nagi ka lilube. Nani enebe ligito Kilisitohi koko boˈa fato
fatoˈmofihi nohube. Nani foyamofihi kekeˈi luse nohuna yaˈma fato fato
suhi huto niˈibe. To mono kaˈmu luto naga nonugu tilata nohuna to
segi osatu nehelago nagabuˈi gilata huˈehina. Babu yupahi nani filiseˈna
huˈohunamofihi fato fato legegeto tito niˈibe.
24 Yuta bonaˈi enali kana nayahi mone kegiˈa su hago osatu neheˈahana
39 higo neheˈahabe.
25 Kana loebe monebe Lomu bonaˈmagi segihi osatu neheˈahanamo
niˈibe. Kana moneko yupahi efa osatu nehelago filiseˈna huˈohunamo
niˈibe. To kana loebe monebe higo boti yaˈma li gofa higo nagamilugu
limiseˈna huˈohunamo niˈibe. To kana moneko yupahi nagamilugu hege
nagamiˈi gupisalo minoba minoba nohugo ikahi tiloto limilago, yege tiloto
limilago huˈehina yabe.

26 To kana babu luto yatama kapo buba buba humofaˈna huto nohugo koˈuba nagamiˈuba hago filise suhi huto minoˈohuna yanamofihi gupisalo tito minoˈohunamo niˈibe. To lubalo gumina bonaˈmagi kofohi nemalago buto kapo moloˈohunamo niˈibe. Yuta bonaˈi nani hepato bonaˈmagi to fegutoga bonaˈmagi nohoseˈna hite nehago folagahaˈanigu mino baga ito minoˈohunamo niˈibe. Sipi hepatoga buto bonaˈmagi li gehesa hite nahaluneˈmu nehago mino baga ito minoˈohunamo niˈibe. To faˈmene ka meˈi niˈina metoga hiti foya yupa kopa humofaˈna huto filiseˈna huto minoˈohunamo niˈibe. Hege nagamilugu yaˈma folose supofihi legegeto to mono ka faga hiti lilata nehana bonaˈnimagihi folagahaˈanigu mino baga ito bula ola nohunamo niˈibe.
27 Hitupa foya lito nugufa nagabuˈi gigo humofaˈna huto nubuˈi ko bati mehuse humofaˈna huto kauˈnamu filito yafi nagami kumu nebesigo yasiˈmu filito minoˈohunamo niˈibe. Guketeˈmu to nebelusaˈmu sa sa huto minoˈohunamo niˈibe.
28 To yanamofiko mone meniˈibe. Kanaˈamu kanaˈamu komopaˈnigu nagabu gigo nogo noto hepatoga buto Sipi Bomofihi bonaˈmagihi asagaˈi kaba hu epololata foyaˈmu kehelugo keta nebesigo minolata nohube.
29 LugaˈamagiHuˈmamofihi kagu amuya memalago nani kekeˈi lu epoloto nohube. To lugaˈamagi enali Huˈmamofihi kagu ho kete limiˈahanamagihi komopaˈanigu keta nohigo kehelito nominobe.
30 To nani nasana mono kumu nugufa leˈmo hofa talube luto noluto'nimo amuya memoloˈohuna yanaˈmugopa leˈmo napa huto linogoˈni bati hilubeˈmu hibe.
31 Sipi Bo Yesuhi afoˈafu Huˈma aiˈa yaˈma nani kumu bati huto nokehelibe lamaˈnaka lutoˈnimofihi kehеliˈehibe. Ai giˈa li saga huto fokehi luba luba hulata hilunaˈmu yabe.
32 Nani Tamasiko hepatoga nohugo gihiti bo Aletasi gamaniuba naga nonugu neleˈmo malalubeˈmu nohuto lito nohi hepato gegisaˈamofihi kasinugu kofohi meleˈahana.
33 Ya nehago nigibo nalaluˈnigi enali sipi sepekeleˈnagu li gu ilete bihu gegisa hokolo huˈehinaguti fitu fe heˈmigo leke ho limito fegutoga foloˈohuna yabe.

12

Polu komopaˈamofihi bamuˈi egoˈehina kaˈa

1 Nugufa leˈmo hofa taluta kaˈa kosabaˈi yamofi mone leˈmo bati mehilinaya faˈmene yamofihi lilube. Komopaˈni li gelehe higo anaˈina bamuˈi bu goˈohuta to Sipi Bouba lu belegepa ito luˈehina yamofihi yataˈisi beto huto lenelepilugi kehelilo.
2 Nani Kilisitohi bonaˈa moneˈi kehеliˈohube. Nani yaˈma nasana mone bu goˈohuna kanaˈa kufu 14 nobigo bo mone aiˈa yaˈma Sipi Bouba faˈmene leˈmoto tito kokuluma ifo muya gupisalo niˈinagu yaˈma tiˈehina. Nani gufaˈa hiti niˈifi to gufaˈa gololo tilago niˈifi luto yaˈma keheli bati mehube. Huˈmau aiˈa yaˈma kehеliˈehibe.
3-4 To ana bo ai Sipi Bouba faˈmene leˈmoto tito yaˈma Palatisi gi nohota foyagu tito kaˈa lu bagaguti meluse to metoga bonaˈmagita lu huto mehilabe luto yaˈma kehеliˈehina. Nani ana bo yaˈma kehеliˈohube. To gufaˈa hiti niˈigo tiˈehifi to gololo tiloto kokulumagu tiˈehifi yamofihi nani mekehеliˈohube. Huˈmau aigo kehеliˈehibe.

5 Ana bomofi kumu luto gi'a le'mo hofa toto lilube luto ya'ma nani'ni
hapa'ni le'mo hetofa huto melilube'mu hube. Nani'nimu lilube luto
yamofihi lapa mebi'ohuna yamofi kumu ya'ma lu hetofa huto liluna'mu
yabe.
6 Nugufa le'mo hofa taluna ka'a lilube luto lutita lama'naka luto lutitamo
ni'inaya negi nagi bo meminotita'mu yabe. Ya hu'ehinaya, nani kumu
kehelinogo ti lalibe luto yamofihi mone melilube'mu lube. Ana'ina'mu
lugo to lolo huto moloto nohugo lenalitini bu gete akehelilata nehana ana
legegeto huto minalina'mu yabe.
7 Sipi Bomofitogati ana'ina kosaba'i bu goto moloto hu'ohunamofitoga
komopa'ni ti lalibe luto nugufa meme'agu ema ufeha'a hiti nasana monetu
fi'ehinamofihi Satahi kele kele pana'a moneuba ai komopa'nitu kehelinogo
ti lalibe luto nayaha'ni nalapihe luto lu'ehinamo ni'ibe.
8 Ya hinogo he'mi neto lalibe luto Sipi Bomofitoga kana loebe monebe
yupahi loka ho'ohunamo ni'ibe.
9 Buka tugo ka'a ma luto lu nimi'ehina: Nani felisa'niuba kai amuya
memalalata'mu yamofihi babu luto kimito kele'mo bati hulata nohibe.
Nani kehe'mose nani'niuba kaitoga i bilito buto ni'inogo ana'ina mone
kumu buka tilata'a meni'ibe luto lu nimi'ehina. Ya hu'ehina'mu Kilisi-
tohi amuya'auba nani'i nele'mo amuya malalibe luto lapa mebi'ohuna
yana'muko le'mo hofa toto noluto'ni negelo'ni bilata nohunagihe.
10 To Kilisito kumu yabe luto amuya memalaluna ni'ifihe? To nele'mobe
hokobe hi netalana ni'ifihe? Keke'i luse'namofihi gupisalo minaluna
ni'ifihe? To bauna fise'na to kalana'i melese'namofihi gupisalo minalu-
namo ni'ifihe? O'yo. Fa'mene yana'mu komopa'nigu keheli sibina
mehu'ohube. Nani lapa mebi'ohunalo ya'ma ai'a amuya'a nimilago amuya
mololata nohunagihe.

Polu Koliti bona'i keke'i lu epolo'ehina

11 Ya'ma nani kumu lulata nohuna ka negi nagi ka lu'ohunamofihi
lenali kehelite melete hi'ahana yanauba nele'mo topa nohago nolube.
Lenalitini nele'mo hofa tenogo bati hilinagi. Nani fayahi afo'afita fa'mene
bo nohunaya enali enegekesa sipi bo nohune lite keheli'ahana lenalitoga
bite nehana'amagi nebe meligi'ahana yabe.
12 Nani lenalitoga foya bati huto lugo topa hose suhi to ana'ina kosaba'i bu
go bati huse nasana kosele'i meho'ehina'a hiti huto hulata nohina yanauba
aposolo bomofihi hapa'ni li huto hulata hu'ehina.
13 To lenali henana'mufi sa sa hilete Hu'mamofihi naga'amagihi li gehesa
luga'a lenali babeyafalo meni'ibe. Nani lenalitoga moneko nasana huto
mehu'ohunana ni'ibe. Nose'natini to ana'inatini lenebesilito kalana'i mem-
olo lepolo'ohunamo ni'ibe. Ya huloto lenele'mo sibina luse'na yamofihi
lenali keheli sibina hite hi'ehilanamo yana'mu foipana'ni he'milo luto
lenoloka halufihe, ya?
14 Nani lenalitoga loe yupahi bu'ohunamo ni'ibe. To yatai ya'ma aku'i
bilube luto le'mo bati nohube. Binogo'ni kohe toto buto nugufamofihi
nose'na'a hiti fe'noha'a hiti efaha'a hiti mone lenoloka mehaluna'mu
yabe. Lenali yogo fe'nohatini'mu ni'igopa lenali kumu yabe luto amuya
mololata nohube. Yagapana'i kitili'amagi ito'anigi afo'anigi enele'mo nupa
hilana'a mehabe. Enali ito'anigi afo'anigi lelite tite nose'na enabagagu
bilana'amuko keheli bati hite minelata nehabe. Nani afotinifihi suhi huto
nohuto ya'ma lu nolepube.

15 Ya suhi huto nani lenali kumu yabe luto yogo feˈnohaˈni minoto lito
hulata nasanaˈni li heˈmilube luto keta mehuse huto nohube. To nani
ya huto komopaˈni lenelepilata nohunogo lenali komopatinitu nani kumu
lenemehi melelata nehanamofihi inomo limito minalifihe?
16 Bonaˈi lugaˈamagi nani kumu yaˈma lite lilata nehabe: Aiˈa nasanaˈa
li be sililataˈa mone menilinaya ai sugunaˈi huto bonaˈmagihi fi taga hu
letoloto limiˈi mololoto anaˈinatini be siliˈehilina niˈifihe lilata nehabe.
17 To nani hiya huto ya huˈohuna niˈibe? Lu nimilo. Nani yagapana
nagaˈni lenalitoga enoho lufugo bite anaˈina mone bite liˈahafihe? Oˈe.
18 Taitasi yaˈma bilifihe luto lu etoˈohuna to lalalutifu mone ho lufugo
moneka biˈahaˈigo yamofihi Taitasiu buto lenalitogati anaˈina mone lenebe-
siliˈehifihe? Oˈe, leˈali komopatiˈa li hepiloto kapo monekolugu ito moneka
nobuˈibe.
19 Kaga oto lulata nohuna yamofihi lenali keheligo kaˈni yaˈma lenleˈmo
hetofa huse kaga noluna lolo nohifihe? Ya suhi meniˈibe. Nani Kilisito hiti
nohutoˈni Huˈmamofihi bulo kaga lulata nohube. To nigibo nalaluˈnigita,
lamanaˈa nani kumu yabe luto melube. Mono kagu lenleˈmo hetofa hilube
luto lulata nohube.
20 Nani lenalitoga buto bu lenagaluna lenali kumu kehelinogo bati
mehilifihe luto, to lenali nani kumu ana hite kehelinogo bati mehilifihe
luto nokehelugo keta nonebesibe. To lenalitoga kenasabo biseˈna to siko
huseˈna, to ibe fitobe nasana, to molomo titi hilataˈna, to libe pigi bibe
nasana, huli tali ka mege ka lulata, bonaˈi enugufa lelite tite, li sibi sibi hilata
nasana yamofihi niˈinogo buto nehetito bu go lalube luto nokehelugo keta
nonebesibe.
21 Lenalitogati lugaˈamagi ema afehaˈaga komopatini kolo tago, moko
liseˈna to mokoloˈnamu enegekesa yigi yigi hiˈahanaˈa ya suhi ma suhi
huto komopatini li gelehe mehise ya suhi hite nehinogo lenalitoga buto ne-
hetiluna yamofihi lenogobisalo Huˈmaˈniuba neleˈmo laba hilenogo lenali
foipanatiniˈmu nipaˈnigu ekesa ho lalibe luto nokehelito keta nonebesigo
ya hulata nohube.

13

Lipoti molo epoloto koyo epiˈehina

1 Yaˈma lenalitoga akuˈi binogo kanaˈa loebe monebe hilinaˈmu yabe.
Mono bukugu kaga ma luto niˈina: *Ka foya lilana kanagu bo moneuba
foipana hulenogo bo loebefi loebe monebefi bu gelete lu huto hilenogo
lamaˈnaka litemo niˈibe.* Lenalitoga bu nehetilenogo ana kagaˈa keheliloto
kaˈa lilubeˈmu hube.
2 Afehaˈaga ema foipanatini hiti mineˈahanaˈa to lugaˈa lenali hiti lalitoga
alihi kana buna yupahi lipoti lepito luˈohunamo ananamofihi nugufaˈa
fotoˈi nohuto akuˈi yaˈma nolube. Alihi akuˈi buto lenubuto mebilunaˈmu
yabe.
3 Kilisitou yaˈma kaga lu nimigo lulata nohunamofihi hapaˈamu lenali
sa sa nehana yaˈma bu go fe lilabe luto Kilisitou aiˈa lenalitoga foya lilata
nohina yamofihi agoyaˈa hiti meniˈigo folagahatinigu amuyaˈa hiti lilata
nohibe.
4 Koyapaˈi lamaˈnaka luto ai legeso huto nohigo malipu yafalo
heˈahanamo niˈibe. Yatai yaˈma afoˈafihi Huˈmamofihi amuyaˈa lito ho
tito minomo buto nohibe. Lali ana huto ai huˈehina suhi huto legeso huto
nohutaya aitoga i hepiloto Huˈmamofihi amuyalo buto lifita ito minolata
nohuta yamofihi hapaˈa lenalitoga li huto hu lepiluna'mu yabe.

5 Lenali ya'ma lama'na ka mono kagu nehafi menehafi komopatinimofihi
fi taga hi etete bu geletetini yamofihi hapa'a lu huto hilo. To Yesu Kilisitohi
ya'ma komopatinigu le'mo malago nominanamofihi hapa'a akeheli'ahafi
ya? To komopatinigu menominogomo lenali ka'a keheli fetaga hi'ahafi,
kehelilo.
6 To nani ya'ma ka'a keheli fetaga hu'ohuna'a meni'ibe. Ya suhi hite bu
nagalabe luto fifa ilata nohube.
7 Hu'mau keheli'ehinogo foipanatini li huto mehilabe luto nani
Hu'mamofitoga loka hoto nominobe. Lenali bu negenogo mono bo
lamana'a lolo huto minalube luto meni'ibe. Lenali Hu'mamofihi ka
keheliya ilana yanauba huto hu lamana hilibe luto lulata nohube. To
nani fa'mene bo mono kalugu minaluta'a ya bati hibe. To nugufauba mono
bo nohuna lolo hilinamofihi fa'menena ni'ibe.
8 Lali ya'ma'amagita hena hena huto ka lamana'amofihi luba li emilune?
Fa'mene fi hetofa hu etalune luto amuya moloto legeya'a huto hilina'mu
nominone.
9 Lali bona'magihi enubulo amuyati'mu sa sa nohutogo lenali mono
kagu amuyatini hiti minalana ya'ma lipagu lagati lebesilina'mu yabe
bati hilune'mu hune. Ya nehinogo komopatinigu fi fana talibe luto
Hu'mamofitoga kaga luto nohune.
10 Nani lenalitoga buto keke'i luse'na lepi lalube luto fato'i nohuto
lipoti kaga lu huto huto fayahi ya'ma koyoto nolepube. Sipi Bouba
amuya nimi'ehina nasanaloti lenali'i lenefelu haluna'a meni'ibe. Lenali
lenufusatini le'mo amuya malalibe luto lu nimi'ehinamo ni'ibe.
11 To nalalu'nimagita, kaga lu su hoto ma luto lilube. Lenali lenipagu
keheli bati hite minalo. To lipoti lu lepito kaga ya'ma noluna kehelite ko-
mopatini le'mo hetofa hite le'mo lamana hilanagihe. Ya nehite lenalitini ko-
mopatini le'mo moneko hilete fulunagu minalo. Ya hilenogo Hu'mamofihi
mehi lepise'na to fulunamofihi afo'afu lenalitoga minalina'mu yabe.
12 Lenali ai be tinogo ai be tinogo hite minete, ai soso hu etenogo ai soso
hu etenogo hite koguna ite minalo. To Hu'mamofihi bona'i malo nehana
asaga'magi keketini li lepelelata nehabe.
13-14 Sipi Bo Yesu Kilisito lehe'mose'na yauba to Hu'mau mehi limilata
nohina yanauba Hu'mamofihi Sikalafu'uba lenele'mo hepilata nohina'a
yanauba lenalitoga mino lito buto mineno.

GALESIA
Polu koyoto epiˈehina fayahi

1 Poluita nani aposolo bo nohugo yaˈma bo moneuba noho melifiˈehina yabe. To bonaˈmagi liliˈnaga meli neteˈahana yabe. Yesu Kilisito to aimo filiˈehinaguti leˈmo ho tiˈehina bouba, afotifu Huˈma yaˈma aiˈa kagaˈalo aposolo lolo huˈohuna yabe.
2 To nani nalaluˈnigihi lugaˈa maga nehanaˈa enali hiti moneka nohutoti yaˈma Yesuhi nagaˈa Galesia metoga minete biˈahana bonaˈi lenali fayahi yaˈma koyoto nolepunagihe.
3 Afotifu, Huˈmau to Sipi Boti Yesu Kilisito aitogati leheˈmoseˈna hiti fulunaˈa hiti lenalitoga minomo tito mineno.
4 Yesu ai afotifu Huˈma ai kagaˈalo yaˈma ho tilina kanaˈalo foipanauba leleˈmo sibina nohinogo gulu ho letalinaˈmu yabe luto lali foipanatiˈmu yabe luto yaˈma aiˈa gufaˈa hˈemiˈehina yabe.
5 Ya huˈehinaˈmu Huˈmamofihi giˈamu fokehi liba liba huto mino lito buto minalibe. Maˈnaka.

Ka lamanaˈa fatoˈi mone meniˈibe

6 Lenali yaˈma Kilisitohi leheˈmose nasanagu molo emilabe luto elesa molo epiˈehina bomofitoga mino hepi bati hite meminese lenemegesa hi emilete fato monolugu yaˈma bite lenegekesa melete kehelilata nehabe. Nani yaˈmu yaˈma nehanaˈamu topa hoto oho luto nolu lepolobe.
7 Ka lamanaˈa yaˈma fato fato ka meniˈinaya faˈmene bonaˈi lugaˈamagi Kilisitohi kaˈa yaˈma li sibina hilupi lite fato mono ka lu lepite komopatini li sibi sibi hite yamofihi suhi hilata nehabe.
8 Nanifi to kokulumaguti agelo moneubafi ka lamanaˈa afehaˈalo lu lepiluta logo hepalugu nagaˈi lolo hilutaˈaloko niˈibe.
9 Yaˈma kaga koyapaˈi luˈohuta anaˈago akuˈi nolube. Moneˈamagi yaˈma ka lamanaˈa afehaˈalo lu melepiˈahanamo lu sibi hite fatoˈmofihi lolo hite lu lepilana yaˈma logo hepalugu nagaˈi lolo hilanaˈmu yabe luto akuˈi yaˈma nolube.
10 Ka noluna yaˈma bonaˈmagi bu gete lagaˈa kehelilabe luto nolufihe? Oˈe. Huˈmau aiˈa bu genogo bati hilibe luto yaˈma nolube. Nani yaˈma bonaˈmagi nani kumu kehelinogo tilibe luto foya yaˈma nolufihe? Oˈe, to nani bonaˈmagi nani kumu laga epesilinaˈmu sa sa nohufiye? Oˈe, Yaˈma hutita Kilisitohi kele kele boˈa lolo huto meminotitaˈmu yabe.

Polu aposolo lolo huˈehinamofihi hapaˈa

11 Nalaluˈnigita nani yaˈma kaga lu lepilugi kehelilo. Ka lamanaˈa lu lepiˈohunamo yamofihi bonaˈmagi enegekesa kehelite yamofihi li huto hiˈahana meniˈibe.
12 To melugu bonaˈmagitogati meliˈohube. To bonaˈmagi menelepiˈahana. Yesu Kilisitou aiˈasigo lu hokolo huto huto lu nimiˈehinamo niˈibe.
13 Nani koyapaˈi Yuta bo nohuto lali folagahatigu minoto anaˈina lolo huto moloto huˈohunaˈa alu lepugo keheliˈahabe. Nani yaˈma komopaˈni uleˈale huto Yesuhi kaˈa keheliˈahana bonaˈi kalanaˈi molo epoloto enahalube luto enoho lifi heˈmito enseleˈmo sibina sabana huˈohunamo niˈibe.
14 Yuta yagapanaˈi nafaluˈnigihi enebe ligito itoˈnigihi afoˈnigihi to tatatigihi kaˈani yaˈma limi lalibe luto ana kauba amuya moloto minalibe luto luloto yaˈma amuya moloto ya hulata huˈohunamo niˈibe.

15 Ya hulata huˈohunamoya Huˈmau aiˈa yaˈma afehaˈaga itoˈnifihi ipagu
nohugo bu goloto mehi nimito neleˈmo eto huloto aiˈa foyaˈa lilube luto
elesa molo nimiˈehinamo niˈibe.
16 Elesa molo nimiˈehina yaˈma keheligo tigo kaˈa yaˈma fegutoga
bonaˈi enalitoga ka lamanaˈa lu yege hoto yaˈma luto lu hofa talane luto
panaˈamofihi hapaˈa lu huto huto nelepiˈehina. To ya huˈehinaya ana
kagamuˈi yaˈma nani fatoˈi lu nimilo luto bonaˈmagihi suhi lolo huto loka
meho epoloˈohunamo niˈibe.
17 To Yelusale hepatoga aposolo kohe tete lolo hite mineˈahanaˈa bu
enagalube kagamuˈi enoloka halube luto metiˈohunamo niˈibe. Anaga
mebuse ka meˈi mone Alebia metoga fotoga buto minoto i behe huto
Tamasiko hepatoga buto neheti'ohuna.
18 Nehetito nohugo yalo kufu kana loebe monebe nobigo Pitahi bu galube
luto Yelusale hepatoga nehetugo ai hiti loe salelegu minoˈohuˈina yabe.
19 Ya huto nohuˈigo aposolo bo lugaˈa bu meenogobe. Sipi Bomofihi
gonaˈa Yemesihi yaˈma aigo bu goˈohuna yabe. Yana bonaˈmagi aposolo
neleˈmo ho metiˈahanagi Huˈmau aiˈago neleˈmo ho tiˈehina.
20 To yaˈma nolunaya mone faga menolube. Yaˈma fayahi nokoyona
Huˈmamofihi bulo lamaˈnaka luto fayahi nokoyobe.
21 Yelusale hepatoga ya huto minoloto'ni yaˈma Silia metoga to Silisia
metoga yaˈma buto minoˈohuna yabe.
22 To Yutia melugu Yesuhi panaˈalobo'a yaˈma nogokabalo bu megeˈahana
yabe.
23 Enali yaˈma bonaˈi lugaˈamagi kagˈa lago yaˈma lite kehel'iˈahana:
Kalanaˈi molo letoto lohoto ho lifiˈehina Yesuhi ka li sibina hilube luto
huˈehina bomo akuˈi i gelehe huto bonaˈi yaˈma Yesuhi ka lamanaˈa lu
noepibe.
24 Ya lite lilete yaˈma hapaˈa kehelite nani kumu yabe lite Huˈmamofitoga
fokehi hete enegelo hiˈahanamo niˈibe.

2

Aposolo bonaˈi lugaˈamagi Poluhi liliˈnaˈamu kehelite meleˈahana

1 Ya hulago kufu kanaˈa 14 nobigo yaˈma Banabasi hiti leˈali Yelusale
hepatoga akuˈi i behe huto bulototiˈa Taitasihi yaˈma leˈmoto buto moneka
buˈohuta.
2 Yamofihi faˈmene ya mebuˈohube. Huˈmau kaˈa lu hokolo huto lu
nimiˈehinalo yaˈmu buˈohuna yabe. Yaˈma fegutoga bonaˈi ka lamanaˈa
yaˈma lu huto huto lu epilata nohuna ka yaˈma mono kalo enigihiti bo
enaliˈanisigo li nupa hite suguna nehago beto hu epiˈohuna yabe. Nani
yaˈma foyaˈa kohe toto lito minoˈohunaˈa to akuˈi yatai lito nominanaˈa
yamofihi faˈmenena lolo hu lalibe luto nani foyaˈnimu buto beto epiˈohuna
yabe.
3 Ya hulago enali yaˈma Taitasi Giliki bo nohinaya yanaˈmu Huˈmamofihi
kaga kehelise bo yaˈma Yuta bo lolo hilibe luto gufaˈalo laga huseˈnaˈa hiti
minalibe lu memolo eteˈahana yabe.
4 Akuˈi ema afetoga bonaˈi lugaˈa enali minete fagalo bo yaˈma ete
folagahatigu sugunaˈi nehetite mineˈahanamagi enali ya suhi huto gufaˈa
laga hu etalune lite liˈahabe. Lali Kilisitotoga buto molo emiloto minoto
li meleˈahana kamofihi nagalugu meminoˈohutamo niˈibe. Enali yamofihi
hapaˈa bu galune lite nelite keya ka lu laga huto luˈehinamofihi kele keleˈi
panaˈa ana suhi hite kagagu leleˈmo malalune lite kofohi kapo oˈehina.

5 Enali ya bomagi lali'i lele'mo afetoga malalune lite nelago lali ka
lamana'amofihi hapa'amu kaba hu lepolo'ohuta ya'ma ka lamana'auba
lenalitoga buto le'mo amuya malalibe luto ka'ani he'mito kana'a mone'ya
hiti mege'i memolo'ohutamo ni'ibe.
6 Ya higo enali mono kaba bona'magi mone fato ka hiti memele'ahana
yabe. Enali lusi kaba bona'i mine'ahafi ya memine'ahafi nani keheli
bati mehube. To ya nehafi menehafi kehelugo fa'menena ni'ibe. To
Hu'mau ai bona'magihi enugufa'anigo bu goloto enele'mo ho tila limila
menohibe. Komopa'ani bu goloto ya nohibe. Ya huto ni'inaya nani Yelusale
hepatoga buna yupahi ya'ma mono ka kaba bona'i enali kosaba ka mone lu
menimi'ahana yabe.
7 Enali ma lite keheli'ehite: Hu'mau ai Pitahi ya'ma Yuta bona'i enalitoga
ka lamana'a lu huto huto lu epilibe luto lu eto'ehinamo ana suhi huto nani
ya'ma fegutoga bona'i enalitoga ka lamana'a lu huto huto lu epilane luto lu
neto'ehina, enali ya'ma keheli'ahana yabe.
8 Pitau ai Hu'mamofihi amuyalo ya'ma Yuta bona'magihi aposolo lolo
hu'ehina. Ana suko huto nani ya'ma Hu'mamofihi amuyalo fegutoga
bona'magihi aposolo lolo hu'ohuna.
9 Ya hulago Yemesiugo Pitaugo Yoniugo mono'mofihi enikibina bo ne-
hafihe lite keheli'ahana yamagi Hu'mau pa sose foya'alo le'mo hetofa
hu'ehibe lite nani kumu ya lite keheli'ahana. Kehelilete lalalutifu yabe lite
Banabasi hiti le'eyanugu li'ahana. Ya hilete lenali fegutoga bona'magitoga
Hu'mamofihi foya nelinogo laliti Yuta bona'magitoga nelinogo huto mi-
nalune lite lu mele'ahana.
10 Enumuhi meni'ina bona'i enali limite nehana'a i pebisa meho epolose
enehe'malane lite nelite ya'ma kaga'asigo lu nimi'ahana. To ana foya
emasana amuya moloto li'ohube luto kehelito nohunalo nohube.

Atioki hepato Polu Pitahi ka emeki'ehina ka'a

11 To Pitau ai Atioki hepatoga olago ai mone bati mehina suhi huto
higo nani bu go bati huloto li gehesa nehago asaga bona'magihi bulo ka
emeki'ohuna yabe.
12 Kohe toto ya'ma fegutoga bona'i Hu'mamofihi ka'a kehelise'namagi
hiti Pitagi hiti nose'na monekoluguti nelago aliha'a ya'ma Yuta bona'i
mone luga'a Yemesiu enoho lifi'ehina'amagi elago bu enogoloto enali kumu
luto lesa'a lu'ehina. Lesa noligo fegutoga bonatoga nose'na menose mo
sito enali'i he'mi epolo'ehina. Fegutoga bona'i enali hiti enugufa laga
mehuse'na minalibe lite lu mele'ahana bona enali kumu lesa lu'ehina.
13 Ya huloto buto lelito ola lelito bula nohigo Yuta bona'i luga'a lalu'agi
ana suhi hite kenetufa'ani loe hiti bona'magihi suhi lite Pitahi le'mo laga
hina'a hago Banabasiu enalitoga molo emito enali suhi huto lesa lu'ehina.
14 Ya hite minete ka lamana'amofihi kapogu fotogo hite mebago bu
enogoloto'ni ya'ma bona'i luga'a enali enogobisalo ya'ma Pitahi ya luto
lu emi'ohuna: Kai ya'ma Yuta bomo nohataya Yuta bona'i lolo huto
moloto yanagu mebane. Fegutoga bona'i enali lolo hite melete nehananagu
nobane. To kai henabe luto ya'ma fegutoga bona'i enali Yuta bona'i lolo hite
melelete nehananagu bilabe luto lu laga hu'ahana? Ya bati mehu'ehibe luto
ka emeki'ohuna yabe.

Yuta bona'i hiti fegutoga bona'i hiti keheli ule'ale hi'ahana'mu yabe luto enubuto bilata nohibe

15 Lali ya'ma fegutoga bona'i sibigopa minelata nehana bona'i huto
mehune. Yuta bona'i huto hu'ohutaya,

16 yama luto kehelilata nohune. Moseu keya ka luˈehina ya ema keheliya
iloto foyaˈa lelito buto minenogoti foipanati su halinaˈa meniˈibe. Yesu
Kilisito kumu yabe luto keheli uleˈale huto foipanati meminenogo komopa-
tigu leˈmo bati huˈehinogo minaluneˈmu hune. Ya luto keheliloto keya
ka luˈehina kaˈamofihi foyaˈa lito buto minenogo foipanati meminenogo
minalune luto Yesu Kilisito kumu keheli emiˈohune. Keya ka luˈehina
kamofihi megeˈi melelata nehanaya Huˈmau eneleˈmo lamana hilinaˈa
yaˈma meniˈibe.
17 To lali Yuta bonaˈmagita Kilisitotoga buto i hepiloto foipanati su halibe
luto nohutaya fegutoga bonaˈi tegi huto foipa nasana lilata nohutogo
yanaˈmu henabe luto lilune? Kilisito yaˈma foipana lilo luto leleˈmo bati
hulata bo nohifihe? Ya luto meniˈibe.
18 To nani tatatifu Moseu luˈehina kaga yataˈa kehelise amuyamofihi
leˈmo laba huto heˈmito Kilisitohi kagalo megeˈi nomolona bomofita akuˈi
i gelehe huto Mosehi kaga megeˈi malalo linogo nani kumu keheligo
lamaˈnaka luto foipa bo nohibe lite lilanaˈmu yabe.
19 To yaˈma keya ka lu laga huto luˈehina kamofihi nagalugu mone
meminoˈohunaya keya kamuˈi filiˈehina bo tegi huto lolo huto ana kamofihi
nagalugu menominobe. Huˈmamofi kumu yabe luto minalube luto ho
tiˈohunamo niˈibe. Nani anamofihi foipana lilata nohunaˈmu Kilisito hiti
malipu yafalo filiˈehina moneka leˈeheˈahana lolo huˈehinaya.
20 Ya huˈohunaya yatai yaˈma minoto lito nohuna yaˈma naniˈnigo minoto
lito mehube. Kilisitou komopaˈnigu minoto lito nohigo nugufaloti minoto
lito nohuna. Yaˈma Huˈmamofihi panaˈamu keheli uleˈale huto minolatana
nohuto minoto lito nohube. Ai yaˈma komopaˈa nanitoga mololoto minoto
lito hinaˈa nani kumu yabe luto gufaˈa heˈmiloto filiˈehinamo niˈibe.
21 Yesu nofilito Huˈmamofihi leheˈmoseˈnaˈa neleˈmo hetofa huˈehinamo
niˈigo yaˈma li sibina huto heˈmilunaˈa meniˈibe. Lu laga huto luˈehina kaˈa
emaˈalo keheliloto foipanati meminago Huˈmamofitoga leleˈmo lamana
higo minoˈehinalo niˈitita yaˈma Kilisitou aiˈa filiˈehinaˈa faˈmenena lolo
hitine.

3

Keya ka hiti to Huˈmau kaga moloˈehinaˈa hiti

1 Oho, Galesia bonaˈise. Negi nagiˈa lenali yaˈma kiˈafu leneleˈmo gopa
napa huˈehigo Kilisitohi ka lamanaˈalo aheˈmiˈahabe? Nani Yesu Kilisitohi
malipu yafalo hago filiˈehinamofihi babeyafaˈa lolo huto lu lepiˈohugo
lenubutu bu go akutete bu geˈahanamo niˈina. Henabe luto aitogati
heˈmiˈahabe?
2 Nasana mone kumu lenoloka halube. Kehelite lu nimilo. Lenali
Huˈmamofihi Sikalafuˈa hiya hite liˈahabe? Moseu keya ka luˈehinana
kehelite lilete liˈahana niˈifihe? Oˈe, yaˈma meniˈibe. To Kilisitohi ka keheli
bati hilete lenemehi emilete liˈahanamo niˈibe.
3 Henaˈmu negi nete mineˈahana niˈibe? Huˈmamofihi Sikalafuˈmofihi
kapoˈalo hapi hite lelite tite biˈahanamo yabe. Yaˈma yatai heˈmite tafa
kapomogu bite nehetilafihe?
4 Lenalitoga kalanaˈi meletago huto huˈehina nasana asagaˈi ya suhi huto
lenugupisalo tiˈehinamo faˈmene niˈifihe? Ya huto meniˈibe luto nekesa
nokehelube.
5 Huˈmau aiˈa Sikalafuˈa molo lepolola to amuya nasana lenalitoga
topa hoseˈna huto hula nohina bouba henabe luto ya nohibe. Keya ka
keheliya ite megeˈi melelago leneleˈmo bati hulata nohifihe? To Kilisitohi ka

lamanaˈa keheliya ite agoya hu emilago lenelеˈmo hetofa hulata nohinamo niˈifihe? Oˈyo, yaˈma niˈibe.

6 Mono kagu Abalahahi hapaˈa yaˈma lite fayahi keyeˈahanamo niˈibe: *Ai Huˈmamofihi agoya hu emito minago yaˈmu lamaˈnaka luto bati hina bo yabe luto lu molo etoˈehina.*

7 Yaˈmu ma lite kehelilo. Huˈmamofihi agoya hu emilata nehanaˈa enalisigo yaˈma Abalahahi panaˈa lamanaˈa nehabe.

8 Fegutoga bonaˈi enali Huˈmamofihi agoya hu emilenogo yamofihi foipanaˈani li heˈmi epalalibe. Koyapaˈi mono bukugu Huˈmau aiˈa Abalahahi ka lamanaˈa lu emiˈehina yaˈma lite kehelite mono kagu fayahi ma lite keyeˈahanamo niˈibe: *Kai agoya hu nimiˈahatalo lusa gi ketoˈohuna yaˈma melugu bonaˈi asagatoga li su halubeˈmu hibe.*

9 Yaˈma Abalahau keheli uleˈale huto agoya hu emilata huˈehina hetofa kapogu giyaka ito buˈehina. To enali ana hite Huˈmamofitoga agoya hu emilata ana kapoloko ite bilanaˈa enali lusaˈagu bi falalabe.

10 To Moseu keya ka luˈehina kagagu bi felelete ai mege mege nehana bonaˈi enali gumiˈani tinago salafaˈa minalanaˈmu yabe. Henaˈmube? Yamofihi mono bukugu yaˈma lite fayahi keyeˈahanamo niˈibe: *Moseu keya ka luˈehina kaga yege yegeˈna niˈinagi yamofihi mone nesi kegiˈa megeˈi memelese heˈmilanaˈa enali gumiˈuba ho epalalibe.*

11 Bonaˈi moneˈamagi Moseu keya ka luˈehina kagagu bite i hepilete nehago yaˈma Huˈmau enеleˈmo bati hilinaˈa ya huto meniˈibe. Yamofihi hapaˈa ahuto huˈehibe. Yamofihi mono bukugu kaga mone ma luto niˈibe: *Huˈmamofihi keheli uleˈale huto agoya hu emilago leˈmo bati huˈehina bouba ai minoba minoba huseˈnaˈa lilinaˈmu yabe.*

12 To keya ka megeˈi malalata nehana Huˈmamofihi keheli uleˈale hite agoya hu emilata nehanalo enеleˈmo bati hilinaˈa meniˈibe. Enali keya ka megeˈi malalata nehanamagi ana kaga luˈehinanaˈa mone nesiˈa mehеˈmise asagaˈi hu baga ilana bonaˈmagi ana nehanalo minoba minoba huseˈna lilanaˈmu yabe. To ya mehilanamagi enali gumiˈani tilinaˈmu yabe luto keya kagu niˈibe.

13 Ya huto niˈinaya keya kamomuˈi lalitoga gumiˈi hoˈehinaˈa kilisitou ai gupisaˈalo liˈehina yabe. Ya huto keya kamofihi gumiˈmofihi nagaluguti gulu ho letoˈehina yabe. Ananamomuˈi mono bukugu ma luto niˈina: *Yafalo halana bomofitoga gumiˈi tilibe.* To Kilisitou ai lali kumu luto malipu yafalo fililoto yaˈma gumiˈiloti lubuto biˈehinagihe.

14 To ai henabe luto ya huto filiˈehibe? Huˈmau Abalahahi lusa gi emito ka moloˈehinaˈa yaˈma fegutoga bonatoga hiti li huto hilibe luto yabe. To lali Yesu Kilisitohi keheli uleˈale huto aitoga agoya hu emiluta bonaˈi nohune luto Huˈmau ai Sikalafuˈi epilube luto lu moloˈehinaˈmu yamˈa keheliloto lilуneˈmu hune.

Keya ka hiti to Huˈmau kaga lu moloˈehina hiti

15 Nalaluˈnigita, nani babeyafaˈa moneto lu moloto lilugi kehelilo. Bonaˈi loemaleˈi etali anaˈina mone kumu lite lu mu tifite fayahi kayalaˈina etali moneuba lito ligofa hoto gupisalo ka mone molo emito loka hoto fayahi kayalinaˈa meniˈibe.

16 To yanaˈmu Huˈmau yaˈma Abalaha to panaˈa lenеleˈmo hetofa hilube luto mu tifito limito luˈehinamo yaˈma panaˈa asaga kumu meluˈehinamo niˈibe. Monekoˈi Kilisito kumu luˈehinamo niˈibe.

17 Nani ya lu lepiˈohuna ka hapaˈa yaˈma nolube. Huˈmau koyapaˈi mono feˈnohi kumu lu mu tifito lenеleˈmo hetofa hilube luto lu molo letoˈehinamo

niˈibe. Ya hulago alihaˈa kufu kana 430 nobigo Moseu keya ka luˈehina kaˈa huto huˈehina. To keya ka luˈehina kaˈa alihaˈauba Huˈmau lu letoˈehina kaˈamofihi be meligilinaˈmu yabe. Yaˈma yataˈa lu moloˈehina ka fenene mehilubeˈmu hibe.
18 Huˈmamofihi mono lusamofihi lubuto biseˈnaˈa yaˈma keya kaguti niˈitita yamofihi Huˈmau kaga lu letoˈehina kagaguti melutitaˈmu yabe. Ya huˈehinaˈa yaˈma meniˈibe. Huˈmau henabe luto Abalaha lusa gi etoˈehibe? Abalahau keya ka kehelito megeˈi moloˈehinalo niˈifi? OˈeE, ai Huˈmau lu molo etoˈehina kaˈalo yabe. To lali lubuto biseˈnaˈa lilutana ana huto ai lu molo letoˈehina kaˈalo niˈibe.
19 Yamofihi yaˈma keya ka luˈehina kaˈa yaˈma henaˈmube? Lu laga huˈehinaˈmu anaˈina foipana lolo hulata nohutamofihi hapaˈa lu huto hilibe luto nolelepigo Huˈmau moloˈehinamo niˈibe. To molo lito buto minoto yamofihi leleˈmo hetofa hilibe luto lu etoˈehina bo Abalahahi panaˈa Yesu Kilisito huto hulenogo keya kamofihi kana su halibe luto luˈehinamo niˈibe. To keya ka luˈehina kaˈamo yaˈma agelo lugaˈamagi kokulumaluguti limite folagahatigu nohina bo Mosehi yanugu melelago lu limiˈehinamo niˈibe.
20 To Huˈmau Abalahatoga yaˈma lusamofihi kaga moloˈehinaˈmu aiˈasigo molo emiˈehina. Agelo bonaˈmagihi yaˈma epilago enali lite epiˈahanamo yaˈma meniˈibe. To folaganugu minana bo meniˈibe. Huˈmau aiˈa monekoˈi nohina bo aiˈago yaˈma lusamofihi kaga lubuto biseˈnaˈa limiˈehina yabe.

Moseu keya kaˈa huto hilinamofihi hapaˈa

21 To Moseu keya ka luˈehina kauba yaˈma Huˈmau lu limito moloˈehina kaˈa be ligilifihe? Ya huto meniˈibe. Keya kauba lali leˈmo amuya moloto minolata nohuta nasana niˈitita yamofihi lamaˈnaka luto keya ka luˈehina kauba foipanati li heˈmi letenogo Huˈmamofihi bulo lamana bonaˈi nehabe luto ligo minaluta kapoti huto hitine.
22 Ya huˈohutaya lali melugu bonaˈmagita asagaˈi foipanamofihi amuya nagalugu nohutogo yamofihi hapaˈa mono bukuguti li huto hite meleˈahanamo niˈibe. Ya hulago yanaˈmu yaˈma Yesu Kilisito kumu luto keheli uleˈale huto agoya hu emutogo lenubuto bilube luto lu molo letoˈehina yamofihi legeyaˈa liluta ahuto niˈibe.
23 Yuta bonaˈi lali koyapaˈi yaˈma lali Yesu Kilisitotoga keheli uleˈale huto agoya hu emise kapo huto mehigo keya ka luˈehina kauba nagaˈi limigo nagalugu mino lito buto nobutogo keheli uleˈale huseˈnamofihi kauba huto hu lamana huˈehina.
24 To keya ka yauba kaba hu letoto leleˈmo bebe sose kapo lolo hulago nohutogo Kilisitotoga leleˈmo malago yaˈma alihi Yesutoga agoya hu emito Huˈmamofitoga leleˈmo lamana higo minalutaˈmu yabe.
25 Lali agoya hu emiseˈnamofihi kapoˈa huto higo analo nobunogo keya kamofihi kabaˈalo menominune.
26 To lenali yaˈma Yesu Kilisito kumu keheli uleˈale huto agoya hu emutaˈmu yabe lite yataˈisi asagaˈi Huˈmamofihi yagapanaˈa lolo hite nehabe.
27 Mono nagamiˈi felelete Kilisitotoga molo emiˈahana silagaˈi Kilisitohi legegeto suhi molo emite hepiˈahana.
28 To ya huˈehinaˈmu Yuta bonaˈi nehana to fegutoga bonaˈi nehana, kele keleˈi yagapanaˈi lolo hite tinaˈa liminaˈa hite mineˈahana, faˈmenego minelata hiˈahana boanaˈi fato hite minelata hiˈahana. Yamofihi su hoˈehigo yatai lenali asagaˈi Yesu Kilisitotoga bite hepite moneko koguna lolo hiˈahabe.

29 Lenali Kilisitohi nagaˈi lolo hiˈahana niˈinogomo yanaˈmu Abalahahi
panaˈa lolo hite nehite Abalahahi yogo feˈnohi Huˈmau molo etalube luto
lu etoˈehina yaˈma asagaˈmagita lenaliˈna lolo hilubeˈmu hibe.

4

1 Mone ma luto lilugi kehelilo. Panaˈi lagasoˈasiuba ai afoˈafu fililenogo
asaga yogo feˈnohi li nupa huto lilina panaˈuba ai lagasoˈasi nohinogo
faˈmene enali kele kele panaˈi kaba nehana tegi huto kaba nehi etabe.
2 Lagasoˈasi nohinogo goˈagi afoˈagi enali yogo feˈnohaˈa kaba hi eta-
lanaˈmu yabe. To afoˈafu kanaˈa moloˈehinaya tupa hulenogo akuˈi
lilinaˈmu yabe.
3 Ana suhi ya huto lali koyapaˈi Huˈmamofihi kagu olopa bonaˈmagi suhi
huto meminose melugu bonaˈmagi lu laga hiˈahana ka megeˈi mololata
huˈohuta yabe.
4 Ya hulago alihaˈa yaˈma kanaˈa moloˈehina yaˈma su nohago Huˈmau
panaˈa ho lifigo limito melugu oˈehina yabe. Ana panaˈmofihi itoˈafu
melugu aˈi yabe. To ana panaˈuba huto huloto ai Mosehi keya kamofihi
agoya hu etoto minoˈehina.
5 MinoˈehinaˈmuMinoˈehinaˈmu lali yaˈma keya ka luˈehina kamofihi nagaluguti gulu
ho letelenogo Huˈmau leleˈmo aitoga malalibe luto huˈehinamo niˈigo lali
Huˈmamofihi panaˈa huto hilouneˈmu hune.
6 To lenali Huˈmamofihi panaˈi lolo hite nehana yabe luto Huˈmau
panaˈamofihi Sikalafuˈuba komopatigu ho lifigo limiˈehina. Limito nohigo
lali Huˈmamofi kumu: Oho, Apaobe lulata huto nominone.
7 Ya huˈehinaˈmu lenali kele keleˈi yagapanaˈi lolo hite nehanagopa
Huˈmamofihi panaˈa nehabe. To ai panaˈa nehabe luto Huˈmamofihi
mehi emiseˈnamofihi ai felisa nasanamofihi afoˈafu bo lolo huto neminabe.

Polu Galesia bona kumu kekeˈi lu epoloˈehina

8 Fegutoga bonaˈi lenali koyapaˈi Huˈmamofi kumu keheliya meise faga
faga lugefamofihi nasana kele keleˈi hi epite minete nagalugu minete agoya
hi epelete mineˈahana yabe.
9 To yatai lenali Huˈmamofihi hapaˈa bu go fotogo nehabe. YaˈmuMu yaˈma
luto lu nolepube. LamaˈnakaLama. Huˈmau lenaliˈi bu lenogoto nohibe. Ya higo
faˈmenena gusunupaˈa meniˈina felisa meniˈina yamofihi henabe luto akuˈi
lenogobisa emite yaˈma felemagihi nasanaˈmu agoya nehi etete neminabe?
10 Ya hite nehite, Huˈmau kehelinogo bati hilibe lite fato fato yupahi
kanalo to ikahi o boloto filito huˈehina nohina kanalo to melekehi kufugu
kanalo to lenekesa keheli keheli nehite fuli minelata nehana yabe.
11 Foyaˈnimofihi legeyaˈa lenalitoga huto mehinogo fenene hilibe luto
kehelugo akuˈi keta gofa nohibe.
12 Nalaluˈnigita, nani buka tito lilugi. Nani lenali suhi huto Moseu keya ka
luˈehina kamofihi nagaluguti neleˈmo ho tigo ho tito nohube. Lenali nani
suhi yaˈma bu go bati hite bu gete lilo. Lenalitoga mino lito nobugo lenali
laga mehina nasana lolo mehi neteˈahanamo niˈibe.
13 Lenali kehеliˈahabe. Nani koyapaˈi kekeˈi luseˈna nebesilago yataˈa
hapi huto ka lamanaˈa lu lepiˈohunamo niˈinagihe.
14 To nugufaˈnigu bati mehigo keta lepesi tegi huˈehinaya nani faˈmene
koseleˈi melenohoˈehinamo niˈibe. To mu lenipa huˈehinamo niˈibe.
Lenali bu negete Huˈmamofihi ageloˈa leˈmalana suhi hite nebe tig-
ite neleˈmeˈahabe. To ana huto Yesu Kilisitohi leˈmalana suhi hite
neleˈmeˈahabe.

15 Ke, kana'a ya yupahi lenegelo sipi bite mine'ahanamo ya'ma yatai
hiyaga nobibe? Lenali hapatini'mu lama'naka luto ma lu lepilugi kehelilo.
Lenali lenubu he lilune lite lilenogomo fa'mene he lite nani'i nele'mo bati
hite kimilune nelite lite fa'mene nimitita'mu mine'ahana yabe.
16 To yatai kana'amofihi ka lamana'a lu nolepuna'mu yamofihi fatehe
bonatini lolo nohufiye?
17 Ya'ma faga mono ka lu lepilata nehana bona'magi lenele'mo netibe. To
ya'ma nehana lenele'mo bati hilabe menehabe. Le'mo kela ho tila hilenogo
nani kumu sibina hi netete enali'ani enigi'ani le'mo saga hilune lite amuya
melete nehabe.
18 Ana'ina lamana'amu yabe luto lenofokehi holata nohuta ya'ma bati
hutomo ni'ibe. Lenalitoga buto minona yupahifi ya'mago meni'ibe.
Kana'amu kana'amu lolo hilata nehinogo bati hilube'mu hibe.
19 Panana'nimagita, nani lenali kumu luto keke'i luse aku'i nokehelube.
Ana'magi yagapana'i ketalune'mu nehite keke'i lilata nehana, ya suhi
huto keke'i luse'na sipi aku'i nokehelube. Kilisitohi babeyafa'a suhi huto
lenalitoga huto hilibe luto lenali kumu kehelugo keta nebesilata nohibe.
20 Lenalitoga mele'isi buto lenogobisalo fato fato suhi huto kaga lepilube
luto kehelilata nohuto lenali kumu negekesa yigi yigi nohube.

Hegago Selago etali keya'mofihi kaga

21 Moseu keya ka lu'ehinamofihi agoya hu etalune lite lilata nehana-
magita, lenoloka nohenogo lu nimilabe. Lenali keya ka lu'ehinamofihi
fayaha'a nasana leka sete keheli fotogo mehafihe?
22 Yagu'ya ma lite keyete mele'ahanamo ni'ibe: Abalahahi ai pana'a
loemo eteketo'ehina. Mone'i ya'ma kele kele pa'auba keto'ehina. To mone
ya'ma mina fi emi'ahana a'uba keto'ehina.
23 To kele kele a'uba keto'ehina yamofihi fa'mene huto hu'ehina. To mina
fi emi'ehina a'uba keto'ehina ya'ma Hu'mamofihi bulo lu emi'ehina ka'alo
ya'ma keto'ehina.
24 To ya ka'amofihi komopa'agu nekisa'a mone ma luto ni'ibe: Ana
ate loemo etali Hu'mau lu mu tifise ka'a loemo yamofihi babeyafa'a lolo
hi'aha'ina. Lu mu tifisemofihi kaga'a mone ya'ma Sainai kosaguti lu
huto hu'ehina yamofihi komopa'agu nehana bona'magi enali keya ka
lu'ehinamofihi kele kele'i hi etete neminabe. Yamofihi suhi huto kele kele
a'i Hegahi yagapana'a lolo hi'ahana.
25 To Alebia metoga Sainai kosamofi kumu Hegahi kosa yabe lite lilata ne-
habe. To Hegau ai Yelusale hepatoga fa'mene metoga mino'ehina anamofihi
babeyafa'a nohibe. Yelusale hepa'i ya'ma Moseu keya ka lu'ehinamofihi
megusa'a lolo hite nehana bona'magihi koto hepa'animo ni'ibe.
26 To kokulumagu Yelusale hepa'mofihi ni'ina yauba mina fite emi'ahana
a'i Selau ai suhi huto yamofihi ni'ibe. Yalo'i minete lite nehana bona'i ya'ma
keya kamofihi nagalugu menehabe. Ya hu'ehina'mu ana hepa'uba itotifu
lolo hu'ehibe.
27 Ya hu'ehina'mu mono bukugu fayahi mone Sela kumu ma lite
keye'ahanamo ni'ibe:
Namopa a'uba yagapana'i hiti huto
meketose mino'ahata,
kai komopakagu bati huto kehelibo.
Kai kagabu'i ginogo
yagapana'i meketose mino'ahata
keke'i meluse kaika kegelo bito minobo.

Hena'mube?
Ai baha'auba he'mi eto'ehina a'uba
yagapana'i ketalina'mu yabe.
Yagapana'i babu luto huto hilenogo
ai bo hiti nohina a'mofihi
be ligilina'mu yabe,
ya luto ligo keye'ahana yabe.

28 Nalalu'nigita, lali Abalahahi pana'a Isakaha supo huto Hu'mau lepi'ehina ka'alo huto hu'ohune.
29 Fa'mene huto hu'ehinauba Hu'mamofihi Sikalafu'mofihi ka'alo huto hu'ehina bomofihi ya'ma kalana'i mele etete luba ka li emi'ahana. Ana suhi yata'isi ya'ma huto hulago keya ka lu'ehina kamofihi mege mege hite foya nelina bona'magi kalana'i mele letelata nehabe.
30 To ya hu'ehinaya mono bukugu ka'a hena hena huto ni'ibe? *Kele kele a'mo hiti ai pana'a hiti etali'i etoho lifi he'minogo bi'ino. Kele kele a'mofihi pana'auba yogo fe'nohi aitoga li memalalibe. Mina fite li emi'ahana a'mofihi pana'auba ai'asigo lilibe*, lite keye'ahanamo ni'ibe.
31 Yana'mu nalalu'nigita, lali ya'ma kele kele a'mofihi yagapana'i menohune. Mina fite emi'ahana a'mofihi yagapana'a nohutaya. Hu'mamofihi Sikalafu'mofihi fe'nohi nasana'a lilutamo ni'ina'mu yabe.

5

Tafa'a nagalugu meminalutamofihi ka'a

1 Naga'i melepinogo minalabe luto Kilisitou ai'a gulu ho leto'ehinamo ni'ibe. Ya hu'ehina'mu bona'i luga'amagihi enali Mosehi keya kamofihi nagalugu aku'i lenele'mo melenogo kele kele'i hi etalabe lite nelinogomo o'e lite amuya malalo.
2 Nani Poluita lu lepilugi kehelilo. Lenali keya kagamu'i lugufa laga huto minalune lite keheli epilana ya hite, Kilisitohi lenehe'mose'nauba lenalitoga fa'menena lolo hilina'mu yabe.
3 To aku'i lenelepi bati hilugi kehelilo. Mone'amagi enali keya kagamomu'i enugufa laga hilanamagi enali keya kamofihi mege mege'i hite melete foya'a lelite bilana'mu mone kegi'a he'milete sibina hilana'mu yabe.
4 Lenali luga'amagi keya ka kehelinogo foipanati meminenogo Hu'mamofihi bulo lamana bona'i nohune lite nelana lenali Kilisito hiti hepite mu tifi'ahanamofihi laga hilete nehago aitogati lenehe'mose'na'a nehe'mibe.
5 To lali ya'ma Hu'mamofihi Sikalafu'mofihi keheli ule'ale hu'ohuta'mu yabe luto foipanati meminenogo Hu'mau lele'mo bati hu'ehina bona'i minalune luto yamofihi agoya hu etoto minolata nohune.
6 Yesu Kilisitotoga buto i hepito minaluta ya'ma lugufa laga huse'na to lugufa laga mehuse'na li nupa napa huto mone'na legeya'a meni'ina futu'a yabe luto lilune. Keheli ule'ale hulatanamofihi fayaha'a komopatigu minelenogo komopati bona'i asagatoga malaluta'muko legeya'a yabe lilune'mu hune.
7 Lenali mono'mofihi kapo'a bati hite lelite nebinogo moneuba hena huto kapo fi hekini lo lepalago ka lamana'amu henabe lite lenemegesa hi emi'ahanamo ni'ibe?
8 Hu'mau elesa molo lepi'ehina bouba ai'amofihi lenogo'na hoto ya suhi mehu lepolo'ehinamo ni'ibe.

9 Enali kaga lilanana'ani ma luto ni'ibe: Mone yisiti nesi'auba palau'a
nose'nagu limiloto nominago beleti nose'na yeye bito hofa toloto baga
ilina'mu yabe.
10 To lenali nanitoga bilabe luto kehelugo keta mehigo lu nolepube.
Sipi Bomofitoga hepilata'mu yabe luto Hu'mamofihi fuluna'a lenugufaga
ni'ilina'mu nani nokeheluna suhi huto lenali kehelilana yamofihi buto
so kilune luto nokehelube. To lenele'mo sibi hulata nohina bo ai yisitiu
nose'nagu minalina suhi huto ya'ma foipana'amofihi nona'a lilina'mu
yabe.
11 Nalalu'nigita, nani bona'magihi enugufalo Hu'mamofihi keya kamofihi
laga huse'na keya'a hiti minalabe luto fi lehe toto bu'ohuna ni'itita kalana'i
lenugufalo minalibe luto lu epito minotita ya'ma Yesuhi malipu yafalo
fili'ehina yamofihi ka'a lu nolepuna'mu mu lenipa hulata nohinamofihi su
hatita'mu yabe.
12 To lenele'mo sibina hilata nehana enali'ani enugufa'ani asaga'i hobe
laga hibe hite minalana ni'inaya nani negelo bilube.
13 Nalalu'nigita, anamofihi nagalugu mone meminalabe luto elesa molo
lepi'ehinamo ni'ibe. To nagalugu meminana'mu yabe lite lenugufamofihi
bita hulata nohina nasanamofihi kele kele'i mehi etalo. Komopatini epilete
ai he'menogo ai he'menogo hite minalabe.
14 Moseu keya ka lu'ehina ka'a li nupa huto hapa'a mone'mofihi ma huto
ni'ibe: *Kaika'mu kehelilata nohata ya suhi huto kalalukagi kumu kehelito
komopaka epilane.*
15 Lenali ma he'mise. Yagamagi suhi lite ai heni etago ai heni etago hite
asaga'i sibina hi lalabe luto kaba hu bati hilo luto lenegekesa nolube.

Tafa komopatimofihi legeya'a hiti to Sikalafu'mofihi legeya'a hiti

16 Mone ma luto nolube. Lenali fana meha'a hiti Hu'mamofihi
Sikalafu'uba lilina ka lilina ka hite melete hilo. Ya hilete tafa komopatiniuba
ana'ina'mu bita hulata nohina nasanamofihi foya'a melilo.
17 Tafa komopatini ya'ma laga'auba Sikalafu'mofihi lu baga lu emilata
nohibe. To Sikalafu'mofihi nasanauba tafa komopatimofihi ana huto lu
baga lu emilata nohibe. Ya hilete etali luba sabo hite mina'igo lenali ana'ina
lolo hite melete hilune lite babahi hite mele'isi ya mehabe.
18 Sikalafu'uba lenele'mo lolo hu'ehigo Moseu keya ka lu'ehinauba ya'ma
kibina botini lolo mehilina'mu yabe.
19 Tafa komopatinimofihi foya'a ya'ma suguna nasana ni'igopa ahuto
hulata nohibe. Ma huto hulata nohinamo ni'ibe. Moko lise nasana to foipa
nasana hiti asaga kolotana'a lugufamofihi buya hulata nasana yabe.
20 To faga lugefa nasanamofihi fokehi holatana, nalisanauba komopa'ani
li sibi hulatana, fatehe bona tegi hilata nehana to gulu gulu bilata nehanana
luba sabo hulatana, siko hulatana, enali'ani keheligo tigo amuya melelata,
to loko hite mine luga luga nehite minelata nasana.
21 To enipakafa enehete enele'mo laba hilatana to bia nagamito nete
minelata nehana, nose'na li goli fite hiti ne su helatana to ana'ina luga'a ya
suhi hite lilata nehana ya'ma nasana'mu koyapa'i alu lepi'ohunamo ni'ibe.
To ya'ma aku'i yatai lenegekesa lito lu nolepunagihe. Ana foipana lilana'a
enali Hu'mamofihi kapo'agu bi mefalalana'mu yabe.
22 To Sikalafu'mofihi legeya'a ma suhi huto hulata nohibe. Mehi lepito
komopatini lepilata nohina, lenegelo bise'na hulata nehana, mino fulu

huseˈna, koseleˈi melenohose bati huto minoseˈna, leneleˈmo bati hulatana, komopatini lamana hite minolata, foyagu agoya emilata nohuto HuˈmamofihiI kagaˈa mone kegiˈa meheˈmilata,
23 legeso huto limito minolatana lenugufamofihi laga lepesiseˈna kaba hilata nasana yanamo niˈibe.
24 To Yesu Kilisitohi nagaˈi lali tafa komopatimofihi bita hulata nasana to foipanaˈmu enuluhaya ilatamofihi aho filigo faˈmenena lolo huˈehinamo niˈibe.
25 Sikalafuˈmofihi amuyaˈalo minoto lito nohutaya yaˈmu Sikalafuˈmofihi kapoloko megeˈi moloto bilune.
26 Lugufaˈuba hofa toloto ai fitu fenogo ai fitu fenogo nehinogoti bonaˈmagihi komopaˈanigu sibina hilina nasana melilune. To siko ai hu etenogo ai hu etenogo yanamuˈi ya mehilune.

6

Ketaˈa hiti nasanalo ai heˈmenogo ai heˈmenogo hilutana

1 Nalaluˈnigita, lenali folagahatinigu moneuba foipa foya li huto hulenogo lenali Sikalafuˈi hiti nehanamagita leniginaga fi etenogo yamofihi fulu hite leˈmo bati bati hilo. Ya nehitetini lenimiˈi malalanaˈmu limite ke lalagi kaba hilo.
2 To keta lenoholata nohina nasana yamofihi ai heˈmenogo ai heˈmenogo nehite Kilisitou ka lu moloˈehinamofihi yaˈma bati hite kehelilanaˈmu yabe.
3 To bo moneuba faˈmene lusi bo menohinaˈauba aiˈa kumu nani sipi bo nohube luto hapaˈa futuˈa suhi huto niˈigo kehelilinaˈa ai keheli sibina huto negi nose suhi nohilinaˈmu yabe.
4 YanaˈmuI folagahatiniguti moneˈamagi eto eto hite hapa hapatini bu go bebe salo. To hapatini mone bati hinogo bu gelete ana hapa hapatini lenegelo bise kamofihi huto hilina. Yamofihi lenalitini lite melete hilana yanauba li huto hilibe. BonaˈI moneˈamagihi hapaˈaniga keheli melete legegeto hilafi lite ya melilo.
5 Foyamofihi ketanaˈa aguna ito leˈmo eto eto huto afoˈagita lolo huto nohune.
6 Kilisitohi mono ka kehelite neminana bo lenali ana ka leˈmo eto eto nehana bo lenali anaˈina guna ite epilabe.
7 Lenali komopatinigu keheli fetaga mehilo. HuˈmamofihiI miˈi meleˈahanamofihi meniˈibe. BonaˈmagiI enali foya lilanalo minete yamofihi legeyaˈago lilanaˈmu yabe.
8 MoneˈaI enali tafa komopaˈanilo kehelite tafa komopaˈanimofihi foya yaˈma fililatana li huto hilanaˈmu yabe. To moneˈamagi enali Sikalafuˈmofihi foya lilana enali minete Sikalafuˈmofihi legeyaˈa enemehi mefilise mino kosaba huse nasana lamanaˈa lilanaˈmu yabe.
9 Ya huto niˈigo anaˈina lamanaˈamu yaˈma koseleˈi mehose amuya moloto lito ho tito hilune. Buto koseleˈi melahalutamofihi HuˈmauI moloˈehina kanaˈalo minoba minoba huse nasana li huto hilutana yamofihi legeyaˈa lilune.
10 Ya nohuto kanaˈati niˈigo bonaˈi asagaˈmagihi lemehi epito hetofa hu epalalune. Ya nehinogoti mono kagu ligibo enaliˈani lalalutigihi nasana yaˈma lelito tito eneleˈmo bati hilune.

Lipoti molo epito kekeˈi lu epoloˈehina

11 Lenali fayahi napaˈa yaˈma nani nayahaˈniloti koyoˈohuna. Ya bu galo.

12 Bonaˈi lugaˈamagi enali enugufaˈani leˈmo ho tilata nehanamagi lenalitini lenugufa keyaˈi gufa laga huˈehinaˈa hiti minalabe lite amuya melelata lenegekesa lite nehabe. To enali enugufaga henabe lite laga nehabe? Huˈmamofihi keyaˈa enugufaga minalibe lite nehanaˈa meniˈibe. Yaˈma Kilisitou malipu yafalo filiˈehinauba yaˈmuko leleˈmo bati hilina niˈibe lite lilenogomo Yuta bonaˈmagi kalanaˈi mele epilabe. Enali yaˈma kehelite kete higo Yuta bonaˈi kalanaˈi mele lepalalanaˈmu hu lalibe lite enugufa laga nehana yabe.

13 To enugufaga keyaˈi laga hiˈahana bonaˈi enali Moseu keya ka luˈehina ka mone kegiˈa megeˈi menemalabe. To lenali ma lite nekehelibe. Lenali hiti enali hiti keyaˈa hiti nehite molo emilenogo enaliˈani enugufaˈani lelite tilaneˈmu nehabe.

14 Nani yaˈma anaˈinaˈnimufi yanaˈmu melube. Sipi Boti Yesu Kilisitohi malipu yafalo filiˈehinamofihi yaˈma kaˈa moneko kumu liyafa huto lu emilata nohube. Yanaˈmu yabe luto melugu nasana fulupa ito kisililatanaˈmu kehelinogo metilibe. To ana huto melugu nasanaˈmu kehelito megeˈi moloˈohunamofihi bu nogogo neleˈmo kefefe mehilinaˈmu yabe.

15 Lugufalo Huˈmamofihi keyaˈi laga huˈehina ya niˈifihe? Laga mehuˈehina ya niˈifihe? Yamofihi yaˈma lamanaˈa meniˈibe. Kosaba lemehati hiti minaluta nasana monekoˈisi lamanaˈa niˈibe.

16 Yaguˈya mineme bite mineˈahanaˈa lenalitoga Huˈmamofitogati fulunaˈa to kekeˈi luseˈnaˈa leneleˈmo bebe seseˈna minomo tito minalibe. Ya nehinogo Huˈmamofihi yagapanaˈa silagatoga yaˈma minalibe.

17 Ma kaga lu nolepuna su halibe. Kalanaˈi mele netete nehago nufuheˈi nugufalo ma niˈigo yamofihi nani Yesuhi kele kele boˈa nohube. Yamofihi hapaˈa huto hulata nohinamo niˈinagi kaga yaˈma lu nolepuna mamofihi leˈmo gupilo bo moneuba keta foya akuˈi menimilinaˈmu yabe.

18 Nalaluˈnigita, Sipi Boti Yesu Kilisitohi lenaheˈmoseˈnauba komopatinigu mino lito buto mineno. Lamaˈnaka.

EFESO
Polu koyoto epiˈehina fayahi

1 Oho, Efeso bonaˈise. Lenali Huˈmamofihi nagaˈise. Lenali Sipi Boti Yesu Kilisitotoga uleˈale hite neminana bonaˈise. Nehafihe? Nani Poluita Huˈmamofihi kagaˈa lu moloˈehinaˈmu yaˈma Yesu Kilisitohi aposolo bo lolo huˈohunamofita fayahi yaˈma koyoto nolepube.
2 Afotifu Huˈma to Sipi Boti Yesu Kilisitohi aitogati lenheˈmoseˈna to fulunaˈa lenalitoga minomo tito minalibe.

Kilisitotoga mino heputaˈmu mono lusa fato fatoˈmofihi molo letoˈehina

3 Sipi Boti Yesu Kilisitohi afoˈafu Huˈma ai leleˈmo fulu huto kokulumaguti mono lusa fato fatoˈmofihi Kilisitotoga buto mino hepinaˈmu yabe luto limiˈehina yabe. LiminaˈmuyabelutofokehililunE.
4 Ai yaˈma koyapa kana meˈmofihi anaˈina huto mehuˈehigo nani nagaˈi lolo hilabe luto leleˈmoˈehibe. To lali kumu yabe luto Kilisitou ho lifinogo leleˈmo eto hinogo foipanati meminenogo to sibina mone laliti meniˈigo gobisalo minalabe luto leleˈmoˈehina yabe.
5 Ya hite kehelite minalanaˈmu yabe to Huˈmau lali kumu ginaga fito Yesu Kilisito aiˈa yagapanaˈa leleˈmo lolo hilibe luto mehi limiˈehina yabe. Yaˈma hilube luto lagaˈa besigo fokehaˈa liˈehina yabe.
6 Huˈmau ya huto keke nolu letoto aiˈa bita huˈehina panaˈa ho lifigo oto lali bati mehina bonaˈmagita leleˈmo lamana huˈehibe. Ya huto hetofana huˈehinaˈmu fokehaˈa lilata nohune.
7-8 Kilisitou aiya golahaˈatu mina fi letoto foipana nagaluguti gulu ho letalibe luto foipanati li heˈmi letalibe luto filiˈehinamo niˈibe. Yaˈmu Huˈmau lalitoga mehi limiseˈnaˈa sipi nohina kehеliˈohune.
9 To aiˈa keheliya ito yaˈmamofihi legekesa lu hokolo hu letoˈehina to ya huto aiˈa suguna huto moloˈehina ka alihi Kilisitou leˈmo huto hilinaˈa komopaˈaguti ma luto lu hokolo hu letoˈehina.
10 Alihi kanaˈa huto hulenogo Kilisitou anaˈina asagaˈi kokulumagu nehanamagi to melugu nehanamagi li nupa napa huto lataha'a lolo hilibe luto ai hiti monekoˈna hite minalabe luto luˈehina.
11 To silagaˈi yaˈma Huˈmau komopaˈatu keheliloto lu moloˈehinalo lilata nohibe. Aiˈa koyapa kanaˈa ekesa kehelito lu moloˈehinalo Kilisito hiti monekoˈna minalabe luto leleˈmoˈehibe.
12 To yaˈmu lali Yuta bonaˈi kohe toto Kilisito kumu agoya hu emito geba huto minota bonaˈmagita lali Huˈmamofihi hetofa giˈa liyafa huto minalune.
13 To lenali ana suhi hite ka lamanaˈa Kilisitou lenubuto bilata bo nohina ka kehelite Kilisitohi keheli uleˈale hite agoya eminogo Huˈmau nani bonaˈni minalabe luto aiˈa Hetofa Sikalafuˈamo lepiˈehina yabe. Koyapaˈi lu moloˈehina suhi huto lepiˈehina niˈinagihe.
14 To henaˈmube? Huˈmau bonaˈmagi yaga osahi laluˈanigi epilata nehana suhi huto ai Sikalafuˈi limilata nohina yabe. To henaˈmube? Aiˈa bonaˈamagi alihi epilube luto moloˈehinaˈa laliˈi ana huto liluta kehelilune luto yabe. To Huˈmau foipana nagaluguti pa so letoloto aiˈa bonaˈa leleˈmalina keheliluna luto aiˈa Sikalafuˈi limilata nohina niˈibe. Yaˈmu Huˈmamofihi giˈa liyafa huto fokehi hoto minalune.

Polu Huˈmamofitoga nunumu luˈehina

15-16 To ya nohigo nani lenali Sipi Boti Yesu kumu keheli uleʹale hite agoya
emilata nemina, to Huʹmamofihi bonaʹi asagatoga lenemehi epite minelata
nehana ka keheliloto lenali kumu luto Huʹmamofitoga fokehi hoba hoba
nohuna yaʹma menoheʹmube. Lenali kumu yabe luto Huʹmamofitoga lulata
nohuna niʹibe.
17 To Huʹmau Yesu Kilisito Sipi Botimofihi afoʹafu, fana mehaʹa hiti afotifu,
ai mehi lepito lenegekesa leʹmo hokolo hinogo to Huʹmamofihi hapaʹa lu
lepilenogo lenali keheliya ite Huʹmamofihi hapaʹa keheli fotogo hite ya
hilabe luto loka nohobe.
18 To lenegekesa yigiseʹnamofihi li hokolo hulenogo Huʹma hiti alihi mine
bati hilana hapaʹa kehelilabe luto, to lenali panaʹa alihi lepilube luto lu
moloʹehinaʹa kehelilabe luto, loka nohobe.
19 To aitoga agoya hu emiʹohutana bonaʹmagita lalitoga ai amuyaʹa
sipinaʹauba foya lilata nohina kehelilabe luto, Huʹmamofitoga loka nohobe.
20 Ana amuyaʹa sipinauba Kilisitou filiʹehinaguti leʹmo ho tiloto
kokulumagu leʹmoto tito Huʹmamofihi lamagaʹaga leʹmo malago
minoʹehinamo niʹibe. Yaʹmanaamuyaʹa lali komopatigu niʹina kehelilabe
luto Huʹmamofihi loka nohobe.
21 Kilisitou Huʹmamofihi lamagaʹaga nohuto enikibina boʹanifi gamani
bofi kaba bofi to amuya boʹanifi enali asagaʹi enebe ligito ai monekoʹi sipi
boʹani nominabe. To ma melugu nehana enikibina bofi to alihi huto hilina
enikibina bofi ai Kilisitou enebe ligito nohigo ai giʹa mino amuya moloto
napa huto minoʹehinamo niʹibe.
22 To Huʹmau asagaʹna Kilisitohi mahaʹalugu li nupa huto molo epoloto
ai Huʹmamofihi kehеliʹohuta bonaʹmagihi kaba boti minalibe luto latahati
leʹmo lolo huʹehina yabe.
23 To lali Huʹmamofihi bonaʹmagita gumitaʹa lolo huto nohuto gufaʹa lolo
hu baga nouta yabe. Ya huto niʹinaya to aiʹa silagaʹna lolo baga ilata bo
nohibe.

2

Lemehati filiʹehinaguti leleʹmo kosaba huʹehina

1 Lenali koyapaʹi ka mekehelise minete foipanagu mineʹahana to yamuʹi
lenemehi filito bigo mineʹahana yabe.
2 Yaʹmakanaguʹya lenali melugu bonaʹmagihi foipa kapogu
foipanamofihi komopagu bila ela hite foipa keneʹmagihi kaba boʹani
Sataha amuyalo minete aitoga i keʹmete minelata hiʹahanamo niʹibe.
3 Lali asagaʹi koyapaʹi enali tegi huto minoto komopatimofihi ka lagaʹa
megeʹi moloto mega lugufamofihi to kehelseʹnatimofihi kagaʹa keheliya
iloto minoʹohuta. Ya huto komopatigu foipa hiti nohutoti enali tegi huto
Huʹmau foipanaʹmu ipakafa osahi limilina suhi huto minoʹohuta niʹibe.
4 Ya huto nohutogo Huʹmau aiʹa mehi limiseʹna babu luto minanaʹmu
yabe luto sipi ginaga fi letoto komopaʹa limiʹehinamo niʹibe.
5 Ya nohuto lali foipanatimomuʹi lemehati filito bigo nohutogo Kilisitou
filiʹehinagati leʹmo ho tiʹahanalo lubuto bito leleʹmoʹehina yabe. Ya huto ai
ginaga fi lepoloʹehinaʹamu lenubuto biʹehinamo niʹibe, nekehelifiye?
6 Ai Yesu Kilisito hiti moneka kokulumagu huto minoto asagaʹna kaba
huto minalune luto leleʹmo ho tito aitoga leleʹmo hepiʹehina yabe.
7 HenaʹmubeHuʹmau ai yaʹma alihi huto huto alina kanaʹalo yanagu
sipi ginaga fi limiseʹna hiti to hetofa leheʹmoseʹnaʹa hiti yaʹma Yesu Kilisito
kumu yabe luto luʹehinamo niʹigo yamofihi nasanaʹa kehelito minomo buto
kehelilune.

8 Nekehelifiye? Huˈmau lali hetofa suhi huto minolatanatilo lubuto bina meniˈibe. Oˈe, aiˈa ginaga fi letoˈehinalo agoya hu nimilata nehanaˈmu yabe luto lubuto biˈehina niˈibe. To yaˈma agoya hu emutana laliti meniˈibe. Ai Huˈmau faˈmene leleˈmo ya huto huˈehina yabe.
9 To ya higo hena hena foya lito minenogo yaˈma suhi lolo hu letoˈehina niˈibe? Yamofihi meniˈibe. Yamofi kumu lugufa lelito tiseˈnamofihi meniˈibe.
10 Lali Huˈmamofihi yahi fayahaˈa nohutogo aiˈa Yesu Kilisitotoga molo emutamofihi foya lilabe luto leleˈmo huto huˈehibe. To ana foyamo lite bonaˈmagi enaheˈmete minalabe luto koyapaˈi lu kehelito molo letoˈehina yabe.

Kilisitotoga leleˈmo moneko huˈehina yabe

11 Lenali koyapaˈi fegutoga bonaˈi mineˈahana lenegekesu meheno. To yamofihi kanaˈagu Yuta bonaˈmagi enali Huˈmamofihi keyaˈi kumu yabe lite enugufalo laga hiˈahana hiti mineˈahana lenali kumu fayahatini meniˈina bonaˈi nehabe lite mega enugufalo faya kumu liˈahanamo niˈibe.
12 Ana kanagu lenali Kilisito hiti hepite memineˈahana niˈibe. To Yuta bonaˈi enali fulilo meminese lenali faˈmene ino bano mineˈahana. To Huˈmau aiˈa bonatoga lu molo epoloˈehina kaga alihi leˈmo huto hilina ka yabe luto lu molo epoloˈehina kaga lenalitoga lu memalago lenali fegutoga bonaˈi faˈmene mineˈahana yabe. Lenali Huˈmamofihi mekehelise nehite ai leleˈmo bati hilibe lite mekehelise minete ma melugu faˈmene sibina hite mineˈahana niˈibe.
13 Lenali ana kanagu fotoˈi mineˈahana bonaˈi yatai Yesu Kilisitotoga hepite minago Kilisitohi golahaˈauba lenleˈmo gegisaˈagu lenleˈmo malago Huˈmamofitoga nehetite nehabe.
14 Kilisitou aiˈa leleˈmo fulu hilata bo nohibe. Ai lali asagaˈi Yuta bonaˈi hiti fegutoga bonaˈi hiti leleˈmo fulu higo moneko bonaˈi lolo nohune. To folagahatigu hasa minoˈehinana li tele bito noheˈmito leleˈmo hepiˈehinamo niˈibe.
15 To ai Kilisitou Yuta bonaˈmagihi keya kamofihi komopaˈagu yaˈma lilo melilo lite fato fato ka liˈahanamo yaˈma pa salube luto aiˈa gufaˈa noheˈmito filiˈehigo ana ka su hoˈehina niˈibe. To ya huloto lali loe bonaˈi fatehi minoˈohuta bonaˈi kosaba nagaˈi moneko leleˈmo huto huloto aitoga leleˈmo hepilago lali fulu huto koguna ito nominota niˈibe.
16 Ai malipu yafalo nofilito laliˈi loe bonaˈi lipakafa lohoto luba sabo huto minoˈohuta yamofihi i laga hu letoto leleˈmo moneko huto Huˈmamofitoga leleˈmo moloˈehinamo niˈibe.
17 Ya huto fotoˈi mineˈahana fegutoga bonaˈi lenali to lebatoˈisi gegisagu minoˈohutamo Yuta bonaˈi lali asagaˈi fulunamofihi kaga ka lamanaˈa lu yege hoto limigo kehеliˈohune.
18 Kilisitou ya huto kapo bili letolago lali Yuta bonaˈi to lenali fegutoga bonaˈi lali asagaˈi Huˈmamofihi Sikalafuˈuba leheˈmenogo afotifu nohinaga bu nehetilata nohune.
19 Ya higo yatai lenali fegutoga bonaˈi faˈmene fato bonaˈi meneminana yabe. Lenali hiti Huˈmamofihi nagaˈi enali hiti Huˈmamofihi hepaˈi bonaˈa lolo nehabe. To Huˈmamofihi yagapanaˈa lolo huto nehabe.
20 Ya huto niˈigo lali Huˈmamofihi bonaˈi asagaˈi nopo tegi huto nominone. Enali aposolo bo to Huˈmamofihi ka lu yege hose bonaˈi enali lukesaˈa lolo hite nehago yamagihi enugupisalo leleˈmo malago minomo buto nohune. To Yesu Kilisito ai nohi yaˈma lapusaˈa lolo huto nohibe.

21 Ya huto ai nohi asagaˈi leleˈmo uleˈale higo i keˈmoto buto lamana nohi
Sipi Botimofihi yabe luto minomo buto sipi huto hiluta nohibe.
22 To lenali hiti bonaˈi lugaˈa hiti Kilisitotoga hepilete Huˈmamofihi nohaˈa
lolo hite nehago aiˈa Sikalafuˈauba ana nonugu minolata nohibe.

3

Polu fegutoga bonaˈi enali kumu luto foya liˈehina

1 To ya huto niˈigo Poluita nani Kilisito kumu yabe luto yaˈma fegutoga
bonaˈi lenalitoga ka lamanaˈa lu lepiˈohunamuˈi naga nonugu neleˈmo
meleˈahana niˈigo nani lenali kumu afotifihi loka nohobe.
2 Lenali nani kumu keheliˈahabe luto keheliˈohune. Huˈmau mehi nimito
lenalitoga mono foya lilane luto lu netoˈehinamo keheliˈahana niˈibe.
3 Huˈmau ai suguna kamofihi hapaˈa lu huto huto lu nimiˈehinamo niˈibe
lite akeheliˈahanamo niˈibe. Anaˈmu luto yaˈma kohe toto hupa moneˈisi
fayahi koyoto lepiˈohunamo niˈibe.
4 Lenali yaˈma leka sete nekehelite nani Huˈmau suguna huto Kilisito
kumu luˈehina suguna kaˈamofihi hapaˈa yaˈma komopaˈnitu keheli fotogo
huto kehelilatana to bu goˈohunaˈa lenali kehelilabe luto ana fayahi koyoto
lepiˈohunamo niˈibe.
5 Suguna kamofihi hapaˈa yaˈma koyapaˈi mine lite biˈahana bonaˈi
enalitoga huto mehuˈehinamo niˈibe. To yatai ka lamanaˈa lu yege hose
bo to hetofa aposolo bonaˈi enalitoga Sikalafuˈuba ana suguna kamofihi lu
hokolo huto lu epilata nohibe.
6 Suguna kamofihi hapaˈa ma luto niˈibe. Ka lamanaˈa moloˈehinamofihi
legeyaˈa yaˈma fegutoga bonaˈi lenalitoga to Yuta bonaˈi enalitoga moneko
babeyafalo koguna monekoˈi lolo huto nehinogo Yesu Kilisito kumu yabe
luto Huˈmau Yuta bonatoga lu molo epoloˈehina lenali li hetofa hite lilabe
luto luˈehinamo niˈibe.
7 To Huˈmamofihi ka lamanaˈamofihi foyaˈa lito kele keleˈi bo mi-
nalane luto lu nimiˈehina yabe. Ya hilane luto Huˈmamofihi hetofa mehi
nimiseˈnaˈa to aiˈa amuyaˈa hiti nanitoga li huto huto moloˈehinamo niˈibe.
8 To nani mono bonaˈi limite nehanaguti naniˈi limito minoˈohunamofita
nohunaya Huˈmau mehi nimiseˈna nanitoga huto higo Kilisitotoga keheli
emilata bonaˈmagihi eneleˈmo mino bati bati huse hapaˈa leka soto soto
su meholatanamofihi ka lamanaˈa yaˈma fegutoga bonaˈi lu huto huto lu
epilane luto yamofihi foya kagaˈa lu netoˈehinamo niˈibe.
9 To Huˈmau suguna kamofihi hapaˈa ai foyaˈa lito li su halinamofihi
hapaˈa yaˈma naniˈni lu huto huto nohugo bonaˈi kehelilabe luto
neleˈmoˈehinamo niˈibe. Yaˈma Huˈmau anaˈina silagaˈi li huto hulata
nohina bouba koyapa koyapaˈi ana suguna ka hapaˈa aiˈa komopaˈagu fala
kito minomo buto minoˈehibe.
10 Henaˈmube? Yatai Huˈmamofihi yagapanaˈa lali monekoˈna huto
nominenogo yaˈma kokulumagu agelo enigihiti bo to amuyaˈani hiti bo ne-
hanamagi lali bu legelete Huˈmamofihi keheli bati huseˈna fato fatoˈmofihi
yatai keheli bati hilabe luto niˈibe.
11 Huˈmau ai koyapaˈi anaˈina li huto mehuˈohuto komopaˈatu lu moloto
buto minoˈehinamofihi legeyaˈa yaˈma Sipi Boti Yesu Kilisitohi ho lifigo
limiˈehinamo niˈibe.
12 Ai kumu luto keheli amuya moloto minototi aitoga hepito minenogoti
kapo hokolo hu letenogo yaˈmu keheli amuya moloto minoto lelesa
melinogo nohuto Huˈmamofihi bulo bu nehetilune.

13 Ya'mu ya'ma luto lepilugi kehelilo. Nani lenali kumu yabe luto kaso'a
hiti yanamofihi gupisalo nohutogo kehelilete komopatinigu lenagabu'i
megino. Lenali kumu yabe luto lenele'mo fana talube luto ya nohunagi
lenofokehi lilo.

Kilisito komopa'a limilinamofihi hapa'a

14-15 Nani ananamomu'i ya'ma kokulumalugu neminana to melugu nem-
inana asaga'i lali ai'a gi'a lilune luto afotifu lamana'a lapusa fito lipi emito
lenali kumu yabe luto aitoga ya'ma luto lulata nohube.
16 Hu'mau ai'a fana meha'a babu luto hefu tegi ni'inaguti ai'a meha'a
lenalitoga ho lifinogo limito amuya'a li huto hu lepinogo kehelite amuya
melelenogo ai'a komopatinigu hofa toto ule'ale hilibe luto loka nohobe.
17 To Kilisito kumu keheli amuya melenogo ai'a komopatinigu minoto
mino amuya malalibe luto loka nohobe. To Kilisitohi komopa'a lepili-
nanauba lufusatini limito lenele'mo amuya lolo hinogo,
18 lenali to mono ka keheli'ahana bona'i luga'a hiti asaga'i Kilisito
komopa'a lepi'ehinana yamofihi keheli amuya malalabe luto loka nohobe.
19 To Kilisito komopa'a limi'ehinamofihi hapa'auba yamofihi
bona'magita keheli'ahana ya'ma be ligi fala'nala huto ni'ibe. Ya huto
ni'inaya yamofihi sibigopa keheliya inogo Hu'mau asaga'nagu bai toto
nominana bouba ana suhi huto lenali komopatinigu bai toto minalibe luto
loka nohobe.
20-21 Ai amuya'amofihi hapa'a lalitoga li huto hulata nohina bo Hu'mau,
ai loka holata nohina bo to legekesa keheli'ohutana be ligito huto hulata no-
hina bo Hu'mau ai'a fana meha'a sipi hu'ehinana asaga kene'magi kehelite
koyapa koyapa fokeha'a liba liba hite mineno. Ai'a ka'a keheli'ohuta bona'i
Yesu Kilisito hiti moneko'na huto lele'mo lolo hu'ohutamomu'i fokeha'a
lino. Ma'naka.

4

Sikalafu'uba lele'mo hepi'ehinalo minalune

1 To ya higo nani Sipi Bomofi kumu luto naga nonugu nohu-
namofita lenegekesa lito lu lepilube. Hu'mau lamana hite minalabe luto
lenele'mo'ehinamofihi hapa'a mege'i melete lamana hite minete lite hilo.
2 Ya nehite komopatini lelite limite fulunagu minete agoya hite minete
mineme bite kosele'i melepehenogo komopatini epite ai he'mago ai
he'mago hite minalo.
3 To fulunamofihi naga'atu mu tifi lepolo'ehinamo ni'ibe. Ya'mu ya hite,
naga'i laga hu lalagi ai kaba hu etenogo ai kaba hu etenogo hite nehinogo
Hu'mamofihi Sikalafu'uba lenele'mo moneko'na hu'ehina suhi hite minalo.
4 Henabe lutobe? Lali ka'a kehelito nominotamagita Kilisitohi gufa'a
tegi huto moneko'na alolo hu'ohutagihe. To ana huto Hu'mamofihi
Sikalafu'uba moneko'na nohinagihe. To lali'i Hu'mau alihi hetofa suhi
Kilisito tegi huto lele'mo lolo hilibe luto lele'mo'ehinamomu'i moneko huto
lofokehi lito bu mego'ohuta fa'mene geba nohutagihe.
5 Sipi Boti moneko'i nohinagihe. To mono ka keheli amuya moloto mege'i
mololata hiluta ka moneko'i ni'inagi to Kilisito kumu yabe luto nagami'i
fololata nohutana moneko'i ni'inagihe.
6 To lali asaga bona'magita afotifu Hu'ma moneko'i nohinagihe. Ai'asigo
mone'na silaga'namofihi Sipi Bo kibina bo minoto nohinagihe. Ai ya huto
silaga'na kaba hulata nohibe. To asaga hepatoga hiti to asaga'namofihi

komopagu moneko kumu minolata nohina. To asagaˈnagu minoto liliˈnaˈa lilata nohinagihe.

7 Kilisitou ai kehelito li limilana legege huto lali moneko monekotoga aiˈa
leheˈmoseˈnaˈa limilata nohuto foyaˈa guna moloto limiˈehinamo niˈibe.
8 Yamofi kumu yaˈma mono bukugu ka fayahi mone ma luto niˈibe:
Ai ifoga notito naga nonugu nehanaˈa
eneleˈmoto tiˈehinamo niˈibe.
To ya huloto
bonaˈmagihi hetofana fato fatoˈna
li epiˈehinamo niˈibe.
9 Ifoga tiˈehinamofihi hapaˈa yaˈma kaga henana niˈibe? Ai meˈmofihi
komopaˈagu limiˈehinaguti i behe huto tiˈehinamo niˈibe.
10 To ai limiˈehina bo to akuˈi i behe huto kokuluma kokulumaˈi be ligito
tiˈehina bo monekoˈi nohuto yamofihi asaga melugu to kokulumagu mino
baga ilube luto tiˈehinamo niˈibe.
11-12 To hetofana limiˈehinamofihi hapaˈa ma niˈibe. Kilisitou
leheˈmoseˈnaˈa fato fatoˈna limiˈehina niˈibe. Lali lugaˈa aposolo leleˈmo
moloˈehinamo niˈibe. To lugaˈa ai kaˈa lu yege holata bo, to lugaˈa yaˈma
aiˈa ka leliˈali bo, to lugaˈa babafi minete yaˈma ka lamanaˈa lu haˈi fise bo,
to lugaˈa mono kaba bo, leleˈmo moloˈehinamo niˈibe. Ana fato fato liliˈnalo
leheˈmoseˈnaˈa limiˈehina niˈibe. To henaˈmube? Lali Huˈmamofihiˈbonaˈaˈ
nohutamagita liliˈnatilo leleˈmo amuya nohutamagita leleˈmo hofa to su
halibe luto yabe.
13 Ya humo humo hutoti mono ka megeˈi malaluta ˈmu keheli monekoˈi
huto to Huˈmamofihiˈpanaˈamofihi hapaˈa keheli bati huseˈnati monekoˈna
lolo hinogo hulototi Kilisitohi bonaˈa hofa toto olopa hilutagihe.
14 Lali ya huto lagaso yagapanaˈi tegina meminose amuya moloto no-
hinogoti limiˈi melelata bo enali faga faga li liminogo faga faga kamofihi
yasiˈauba leleˈmo miyalo malo hinogo miyalo i keˈmalupi malo i keˈmalupi
lu liluta hu laligi. Enaliˈiˈbonaˈiˈlugaˈamagihi enimiˈi melete eneleˈmo keheli
sibina nehana yabe. To laliya leleˈmo keheli sibina hi lalabe.
15 Akuˈi lali liginaga fi epito Huˈmamofihiˈkagaˈmaˈnaka luto ai lu eminogo
ai lu eminogo hutoti ai latahati lolo huto nohina bo Kilisitotoga mino kikipa
holototi fato fato suhi huto aitoga hofa talune.
16 Lali ya huto aitoga hepito minenogo ai kaba hu noletabe. To lali
gumitaˈa fato fato nekisaˈa moneko moneko nominenogo, ai fato fato nagatu
leleˈmo hepilago moneko gufaˈa lolo huto nominone. To lali ya huto
nohutogo fato fato nekisaˈa liliˈnaˈa li bati bati hulata nohigo ai ginaga fi
emigo ai ginaga fi emigo huto nohigo gufaˈa asagaˈi moneko huto amuya
moloto hofa notabe.

Lali Kilisitohi bonaˈmagita mino kosaba lemehi lilune

17 Yamofihi nani Sipi Bomofihi bulo lenegekesa lito lu nolepube.
Huˈmamofihiˈkaˈaˈmekehelilata boanaˈi enali enegekesa kehelilata nehana
bati mehina faˈmenena kehelilata nehabe. Enali tegi lolo hite meminalo.
18 Enali yaˈma komopaˈani enegekesa hokolo mehigo negi nagi nete
komopaˈani hekini lolago faˈmene mineˈahana. Enali Huˈmauˈleleˈmo bati
huseˈnaˈamofihi melise nehite enegekesa sibina higo mineˈahabe.
19 To komopaˈani fi hekini loˈehigo anaˈina foipa faipanamofihi ko-
mopaˈagu minete moko huseˈna fato fatoˈmofi kumu enibita higo koseleˈi
meenehenogo enubuya mehinogo lolo hilata nehabe.

20 Lali Kilisitohi hapaʻa lu nolepito lenali yaʻma suhi hite minalabe luto melepiʻohutamo niʻibe.
21 Lali Kilisito kumu maʻnaka luto lu lepiʻohuto niʻibe. To lenali aiʻa megeʻi nemalana bonaʻi nehitetini Yesu lamana huto nominana hapaʻa lusiga luto keheliʻahanamo niʻibe.
22 Tafa lenemehi hite minete lite hago to lenugufa yauba faga hite luto lenimiʻi mololata huʻehinamo niʻigo lenali koyapa komopatinimofihi sibina hiʻahana. Ya huʻehinagi tafa komopatini heʻmilo.
23 To komopatini lenegekesa kehelise'natini leʻmo kosaba hinogo mineno.
24 To kosaba lenemehi li hepite minalo. Huʻmamofihi etoʻehina mehi to fotogo huʻehina mehi tegi hite kosaba lenemehi hepite lolo hilo.
25 To ya higo lenali faga faga lilata hapatini heʻmilo. To lali asagaʻi hepito Kilisitohi gufaʻa lolo huʻohutamo niʻinaya yaʻmu kaga lamana kago ai lu eminogo ai lu eminogo hite minalo.
26 To lenipakafa lenehenogo foipana li lalabe lite meleʻisi heʻmite su halo. Lenipakafa lenehenogo mineba mineba hite nehinogo yege liminogo bati mehibe.
27 Satahi yaʻma kapo hekini lo etalo.
28 To gumina lilata hiʻahana bonaʻi lenali heʻmilete lenigigusa lenayatu amuya melete foya lite nose'natini fʻenohatini li huto hite enumuhi menina bonaʻi enehe'mete leniginaga fi epite amuyatini hiti minalo.
29 Huli ka mone lenabagaguti mone melilo. Kaga lamanaʻa lite ai heʻmenogo ai heʻmenogo hilana kapomo sa hi lepalalana ka linogo enali katini kehelilana bonaʻi lugaʻa keheli bati hinogo enele'mo bati hilanagihe.
30 Huʻmamofihi Sikalafuʻa leʻmo ipagu sibina mehilo, yamofihi lenigiki ka lite leʻmo felu kalu mehalo. Henaʻmube? Huʻmau alihi kana napaʻa huto hulenogomo lenalimoya gulu hoto fi hetofa hu letalibe luto Sikalafuʻa yaga osahi tegi huto lepiʻehina niʻibe.
31 Lenali enipakafa hoseʻna hiti to kenasabo biseʻna hiti to enemegeka lite yaʻma asagaʻi keheli heʻmilo. To luba lenegekesa mehino.
32 Lenali komopatini fulu hinogo ai ginaga fi emigo ai ginaga fi emigo hite minalo. Huʻmau aiʻa Kilisito kumu yabe luto foipanatini li heʻmi lepoloʻehinamo niʻigo lenali ana suhi hite foipanatini ai li heʻmi etenogo ai li heʻmi etenogo iheʻma aheʻma hite minalo.

5

Fi besa lenogo minalune

1 Lenali Huʻmamofihi yagapanaʻa laga besiʻehinanaʻa lolo hite nehanagi ai babeyafalo minalo.
2 Ya nehite asaga bona kumu leniginaga fite minalo. Kilisito ai ana huto lali kumu yabe luto ginaga fito gufaʻa sibi heʻmiʻehina yamofihi Huʻmamofihi kuguhi koyo eminogo Huʻmau tuʻa keheligo bati huʻehinagihe.
3 To lenaliʻi moko huseʻna to aiʻi gumina folose'na to ananamoʻmu yokolo ka luseʻna to fato bomofihi nasanaʻa liba liba hilube luto lenipa huseʻna lenali folagahatinigu huto mehino. To ananamoʻmu kaga lumofaʻna mehilo.
4 To kolo tana ka yagi, negi nagi ka yagi, to kiya yokolo ka laga mehinanaʻa yagi lilanaʻya laga mehilubeʻmu hibe. Huʻmamofitoga fokehi lite minalo.
5 Lenali yaʻma ka kehelite minalo. Moko lilata bonaʻi to anananamoʻmu enipagu hilina bonaʻi enali Kilisitohi to Huʻmamofihi kapolo minete lite metilanaʻmu yabe. To ana huto enali fato bomofihi nasanaʻa lilube

luto enipagu hilina bonaˈi enali ana hite ana kapolo metilanaˈmu yabe. To henaˈmube? Enali Huˈmamofitogaenemehimeemisemamelugunasanatogaenemehiemilatalugefanasanasuhihutomegeˈimelelatanehanabatimehibe.

6 To bonaˈi lugaˈamagi fi taga hi lepalalabe lite faga faga lite lu nelepinogo kaˈani mekehelilo. Foipa nasana yamofihi hite minelata nehananamuˈi enaliˈi Huˈmamofihikeheli meemiˈahana bonaˈi enalitoga Huˈmamofihiitabiseˈnahutohilinaˈmuyabe.

7 Yaˈmulenalibonaˈiyahanaˈahitimino hepite meminalo.

8 Lenali koyapaˈi enali suhi hite metepugu mineˈahanamo niˈibe. Yatai yaˈma Sipi Bomofitoga nehepite fana mehatini hiti lolo hite nehabe. Yaˈmufanamehenamofihilegeyaˈalolohiteyanamofihibabeyafalominalabe.

9 Fana mehenamofihi legeya lamanaˈa ya huto hulata nohibe. Komopatini lamanaˈa hiti minoseˈna to fotogo huto minolatana to ka lamanaˈa lulatana yabe.

10 YaˈmaanaˈinalolohilunelutolilanayaˈmaSipiBoubakehelinogobati hilinaˈmuko sa hilo.

11 Lugaˈamagimetepunagutofutuˈalololehinogomoenalihitimino mehepilo. Lenali yaˈma ananamofihiˈya li fana tete li hokolo hi etalo.

12 Anaˈinasugunaˈihitenehananayamofihienubuyahulatananiˈinagihe. Yamofihi kaga melilune.

13 To huto hulata nasana yauba fana nototo asagaˈnamofihi okabaˈa leˈmo huto nohinana niˈibe. To yaˈma leˈmo huto huˈehinamofihi lusi hapaˈa fana mehena hitiˈna lolo nohigo bu galune.

14 Yamofihi mono ka mone ma huto niˈinamo niˈibe:
Lenubuˈi keˈahana bonaˈi
lenali ho tilo.
Filiˈahanaguti aho tilo.
Kilisitou
yaˈma fi besa lo lepalalubeˈmu hibe.

15 Yaˈmulenalimineteholitehilanakayaˈmakabalamanaˈahitiminalo. To negi nagi nete meminalo. Keheli fe hite yanagu minalo.

16 Yatai yaˈma kanagu foipa nasanamofihi li fulugu biˈehinamo niˈinagihe. Yaˈmuanaˈinalamanaˈalilatakanaˈahutohulepilinamoyaˈmulenebemeligino. Kanaˈafaˈmenenalolohulalibelutoyabe.

17 Ka mekehelise bonaˈi lolo hite meminese Sipi Bouba foyaka lu lep-oloˈehinamo yamofihi bu go bebe sete bu gete minalo.

18 Bai nagamiˈi nete negi nagi menalo. Yaˈmakomopatinileˈmosibina hilinagi heˈmilo. To HuˈmamofihiSikalafuˈubaaikomopatinigumino bai tenogo minalo.

19 To kaga ai lu emigo ai lu emigo hilata nehite Huˈmamofihifokehihetetoya hite iˈemi aˈemi nama mono nama ai lu eminogo ai lu eminogo hite komopatinigu Sipi Bomofihi fokehi lite nama lite lenegelo biba biba hite minalo.

20 Ya nehite Sipi Boti Yesu Kilisito giˈa liyafa hite kanaˈamu kanaˈamu silagaˈnamu HuˈmaafotifihifokehihetetominalO.

Bo alobole etali hapaˈatitimofihi ka

21 Lenali Kilisito kumu keheli emite minete ai agoya hu emigo ai agoya hu emigo hite minalo.

22 AnaˈilenalibahatinimagihiagoyahuepiteminalanayaubaSipi Bomofihi agoya hu emiˈahana ya lolo hilinaˈmu yabe.

23 Kilisitou ai bonaˈmagita latahati lolo huto minoto leleˈmo nupa huto
kaba hu letoto nohina suhi luto bonaˈmagi lihaˈani kaba hilabe. To Kilisitou
lali yaˈma gufaˈa nohutogo aiˈasigoko lubuto bilata bo nohibe.
24 YaˈmuHuˈmamofihi nagaˈi laliˈi Kilisitohi agoya hu emilata nohunogo
ana suhi hite anaˈi enali bahaˈanimagihi agoya hu epilata hilabe.
25 BonaˈiIenali lihatinimagihi komopatini epilo. Kilisitou ai lali kaˈa
nokeheluta bonaˈmagita komopaˈa lepito lali kumu luto gufaˈa katiyaˈi huto
filiˈehina suhi hite komopatini epilo.
26-27 Kilisitou henabe luto gufaˈa heˈmito filiˈehibe? Yaˈmalaligufaˈa
nohuta bonaˈmagita ai kaˈaloti nagami okala hu letoto leleˈmo eto huloto
Huˈmamofihibulonugufaˈnileleˈmototilinakanagubatihuto,kolotanana
hiti to mone sibina sabana hinana hiti meniˈigo gulu gulu luto lamanaˈa
huto minalune lutomo niˈibe.
28 To bonaˈiIenali lenalitini komopatiniˈmu leniginaga filata kaba ne-
hanamo niˈibe. Ana suhi hite, lihatinimagihi leniginaga finogo komopatini
epilo. Lihaˈamoginagafinogokomopaˈaemilatabo aiˈagufaginagafilata
nohinagihe.
29-30 To hiya bonaˈmagi enugufaˈaniˈmu luba nehi etana nehabe? Mene-
habe. Lali bonaˈmagita lugufati kaba hiluta lamana huto noseˈna emito
minoseˈna nominone. Lali Kilisitohi gufaˈa nohutaˈmu luto aiˈa bonaˈa ana
suhi huto kaba hu letolata nohibe.
31 Yahuˈehinaˈmumonobukugukamonemaluto niˈibe: *Bo moneuba*
itoˈafinogo afoˈafinogo heˈmi etotoloto lihaˈamofitoga buto i keˈmoto
etaliˈatiti etugufaˈatiti keheli emite minete monekoˈna lolo hite minalaˈibe.
32 To ana kamofihi hapaˈa fala ki minoˈehina yamofihi Kilisitohi to bonaˈa
lali kumu yabe luto nani nekesa yaˈma nokehelube.
33 YahuˈehinayaˈmubonaˈiIenalisilagatogayamofihilenugufatiniˈmu
kehelilata nehana ya suhi hite lihatinimagi kumu kehelite leniginaga fi
epilo. To anaˈiIenalisilagaˈiyaˈmabahatinimagihienigiˈanileˈmosagahite
minalo.

6

Yagapanaˈmagitoitoˈanigiafoˈanigilolohiteminetehilanaka

1 PanalaˈipanaˈiIenaliSipiBomofikumulitekehelite itotinigiafotinigihi
agoya hu epite enali kaˈani keheli epilo. Yauba yaˈma lenali kapo lamanaˈa
hokolo nohibe.
2-3 Keya kaguti anaˈina huto hilibe luto moloˈehina kamo hiti kohe toto
luˈehina ka niˈibe. Ma luto luˈehinamo niˈibe: *Lenali itotinigi afotinigihi*
enigiˈani leˈmo saga hilete melugu mino bati hite kanaˈa yatama minoba
minoba minalataˈmu yabe luto luˈehinamo niˈibe.
4 To itoˈanigita afoˈanigita lenali yaˈma yagapanatini eneleˈmo enitaluga
binogo li sibina mehilo. Lenali Huˈmamofihikaˈamuenegekesalinogo
keheli fotogo hite kagaˈa lu epilo. Kaba hi neepelenogo mono kagu hofa
talabe.

Kele kele bonaˈi enigina bonaˈi lolo hite minete lite hilana ka

5 Kele kele bonaˈiIenalimetogaenikibinabomagihikoli hiteagoyahu
epelenogo kaˈani kehelinogo komopatini lamana hinogo Kilisitohi suhi hite
agoya hi eteˈahanamofihi ya hite kehelilabe. To lenali kumu kehelinogo keta
mehinogomo fulu hite minete kagaˈani kehelilo.
6 Lenaliya enikibina bo lenugufa lenemehi epite agoya nehi epelenogo
yamofihi lenubu genogo bati hilibe luto niˈigopa lali Kilisitohi ya suhi kele

kele'i hu etoto minalune lilete Hu'mamofihi fokehi lu lepalalina suhi hite minalo.
7 Bona'i lenali kumu keheli'ahana ni'igopa Sipi Bomofihi kehelite komopatinigu babahi hinogo foya'a kosele kasele mehese lilo.
8 Lenali ya'ma keheli'ahabe. Mone'a enali koko pana'a nehanana'a to enigihiti bo lolo hite nehana'a enali lamana'a lolo hite hi'ahanalo'i Sipi Bouba nona'a epilina ni'ibe.
9 To lenali hiti bona'i lenali koko yagapanatinimagihi ana hite keheli bati hi epelete ana suhi hite enehe'mete luba ka lu meepilo. Ya nehite ma lite kehelilo. Koko yagapanatini hiti to lenali hiti ya'ma kokulumagu Sipi Bo afotinigu moneko'i nohibe. Ai enigihiti bona'i to enigi menina bona'i moneko legege nehabe luto kehelito bona'i silaga'i kaba hulata nohibe.

Hu'mamofitogati gimi mage'i luba nasana li lenayanugu malalune

10 Lu su hoto lilube. Hu'mamofitoga bite i ke'menogo ai amuyana'a napa huto lenalitoga ni'inogo yanamofihi komopa'agu mine lite tite ule'ale hilo.
11 To Satau ai suguna'i lenimi'i malalube'mu nohinogomo lenele'mo sibina hu lalibe luto Hu'mamofitogati gimi mage'i luba nasana asaga'i li lenayanugu melelete minete kaba hite minalo.
12 Lenali ya'ma akeheli'ahabe. Lali fa'mene lugufa hiti bona'magita luba sabo menohune. Metepu kapo kaba nehana to Satahi kaba bo'a hiti enikibina bo sipi'a to sipi bo amuyana'a nehananamagi to foipa kene'i samahi tito kokuluma megesa'aga neminana enali luba li huto hu limilata nehabe.
13 Lenali yana'mu Hu'mamofitogati gimi mage'i luba nasana lilete minete luba laga mehina'a amuya melete nehinogo fatehatini enali ete luba hilube'mu nehinogo lenali analo'i amuya melete minete koli mefelese ule'ale hite minalabe.
14 Lenali ya hite ho ti kibi kibi hite minalo. To gimi bona'i nehepilata gu kata legi huto lenali Hu'mamofihi hetofa kaga'a gilimitini lolo hinogo gu katatini ho bite minete to ai'a bebe sose hapa'a kefe gutini lolo hinogo bite fonokotini kaba hinogo minalo.
15 To Hu'mau bona'i enele'mo fulu hilata nohina ka lamana'a lite minalana yanauba enigigusagu fegu lolo hu lepelenogo kapo melete minalo.
16 Yalo'i Hu'mamofihi keheli amuya emi'ahananauba helegutini lolo hinogo asaga yupahi so kite nehinogo Satahi gimiguti mage'mofihi logo'a bu nebe liginogo yanamofihi li sabalina'mu yabe.
17 Ya nehinogo Hu'mamofihi lenubuto bilatana kapaloti suhi huto kakili'i lolo hinogo yamofihi lite i kolo bilete minalo. To Hu'mamofihi kaga'a yauba emita'i yatama lolo hinogo yamofihi lite minalo. Ana emita'i Sikalafu'mofihi emita'a ni'ina yabe.
18 Ya nehite lenali silaga kanagu Hu'mamofihi Sikalafu'uba lenehe'menogo Hu'mamofitoga minete lehe'mobo lite buka tite minalo. To iyo iyo hite kosele'i kasele'i melenehenogo kaba hite minalo. Ya nehite Hu'mamofihi bona'i yege yege'namu'i yabe lite nunumu foya lite minalo.
19 Ya nehite nani kumu ya'ma nelesa melinogo Hu'mamo nabaga'ni le'mo babahi hulenogo hetofa ka lamana'a suguna'i ni'ina yamofihi nabaga li gelehe hinogo babahi hulenogo lu huto hilibe lite lenali Hu'mamofitoga lilo.
20 To nani ana huto hetofa ka lamana'a kumu yabe luto Hu'mamofihi kaga leli'ali hulata bo naga nonugu nohunaya Hu'mau lu netalina ka nelesa melinogo lu huto hilibe lite nani kumu Hu'mamofitoga kehe ilo.

Fayahi koyoto su halina ka

21 Minoto lito nohuna yamofihi hapa'a to foya'a lilata nohuna yamofihi kehelilabe luto Tikiku ai'ya buto ka lu lepilube'mu nohibe. Ai lalalutifu lamana'a Sipi Bomofihi agoya pana'a foyagu amuya moloto mino'ehina bo yabe.
22 Ai lali malo nominana ka asaga'namofihi lenali kagalo lu lepito komopatini le'mo amuya hilibe luto ho lufugo foiya nobibe.
23 Afotifu Hu'mau to Sipi Bo Yesu Kilisito ai nigibo nalalu'nigita lenali fuluna li huto huto molo lepoloto keheli amuya melelatanatini li futili hu lepelenogo komopatini ai eminogo ai eminogo hite minalabe.
24 Sipi Boti Yesu Kilisitotoga i hepinogo komopatini emilata nehana bona'i lenalitoga Hu'mamofihi lenehe'mose'na'a yamofihi minomo buto minalibe.

FILIPAI
Polu koyoto epi'ehina fayahi

1 Nani Poluita to Timoti hiti moneka nohutoti'a Yesu Kilisitohi lili'na
bona'a nohu'ibe. Lenali hepatoga bona'i Yesu Kilisitohi keheli emite
mine'ahana bona'ise. Nehafihe? To Hu'mamofihi yagapana'i lolo hi'ahana
bona'i to mono kaba bona'i to babafi bona'i lenalise. Nani fayahi ya'ma
koyo nolepube.
2 Afotifu, Hu'ma to Sipi Boti Yesu Kilisito aitogati lenehe'mose'na'a to
fuluna'a lenalitoga minomo tito minalibe.

Filipai bona'magi kumu Hu'mamofitoga nolina ka

3 Nani lenali kumu kehe lelito nobuto Hu'mamofihi fokehi holata nohube.
4-5 Lenali ka lamana'a yata'a hapi fite kehelilete ana'asi nani ana kaga
lili'nalo nehe'mete minete hi'ahana ya'mu kehelugo lenali kumu yabe
luto komopa'nigu bati higo minoto Sipi Bomofitoga fokehi luba luba huto
nominobe.
6 To ya'ma luto ma luto keheli sepa ito keheli'ohube: Foya lamana'a
lenalitoga hapi fi'ehina bo Hu'mau lelito buto li baga neinogo Yesu Kilisitou
henetilina kana'a li etalube'mu hibe.
7 Lenali komopa'nigu mine'ahanamo ni'inagihe. Nani lenali asaga'i ma
luto keheli lepilata hu'ohunamo bati nohibe. Nani maga naga nonugu
nohugo to ka lamana'amu yabe luto ka foya lito li hetofa huto nolugo lenali
hiti nani hiti moneko nohuto Hu'mamofihi lehe'mose'na'a guna moloto lito
minolata nohune.
8 Yesu Kilisito nani komopa'a limilata nohina yamofihi kehelito nani
lenali kumu yabe luto keke'i lu lepoloto kehelilata nohube. Hu'mau
keheli'ehigo lama'naka nolube.
9 To komopatini emilatana hofa toto to kehelise'natinimu to kehe-
lise'nauba napa huto tilibe luto Hu'mamofitoga luto moloto nohube.
10 To lenali ya hiletetini kaga hapa'a kehelite i be ligi'ehinana kehelilete to
Yesu Kilisito nehetilina kanagu komopatini kolota mehuse gulu gulu linogo
mone ka lepekilina'a meni'ibe.
11 To ana kanagu Yesu Kilisitou lenehe'menogo komopatini bati bati hite
minelenogo bona'magi bu lenegete yege nofune lite Hu'mamofihi fokeha'a
lilana'mu yabe.

Nani Yesuhi foya'a li etoto nominobe

12 Nalalu'nigita, nani kumu keheli'ahana ka lu hokolo hu nolepube.
Nanitoga nasana keta'a hiti huto hu'ehina yanauba ka lamana'a fi hetofa
hiligopa ka lamana'auba bu baga ito buto lilibe luto huto hu'ehina.
13 Nani Kilisito kumu yabe luto naga nonugu nohube. Yamofihi kaga'auba
maga'ma gihiti bo sipi bomofihi gimi bona'i hiti to bona'i luga'a hiti enali
enegekesalo bu baga i'ehibe.
14 To naga nonugu nohuna'mu yabe lite magati'ma ligibo lagabo
luga'amagi enali Sipi Bomofi kumu kehelilete keta mehuse hite
Hu'mamofihi kaga'amu enelesa meligo lu huto hilata nehabe.
15 Luga'amagi Kilisitohi ka'amu kenasabo bibe ilubu alubu nehabe. To
luga'amagi enali komopa'ani lamana higo kehelite ai ka'a kehelite lilata
nehabe.

16 Enali yamofihi kehelilete komopaˈani nimite Huˈmau maga minoto
ka lamana fi hetofa hilane luto luloto neleˈmo moloˈehinamo niˈibe lite
kehelilata nehanamo niˈibe.
17 To lugaˈamagi faga hiti pebisa hete bite enaliˈani enigiˈani lelite netite
Kilisitohi giˈa helata nehana yamagi enali naga nonugu nominona yamofihi
gupisalo kekeˈi luse foya nimiluneˈmu ya hilata nehabe.

18 To ya suhi ma suhi huto mono ka yaˈma faga hiti komopatiguti lilina ka
hiti melilune, lamana kasigo li melete lilana yamofihi luba sabo mehilune.
FaˈmeneKilisitohi kagaˈauba ifu tili hilubeˈmu hibe. Yamofihi lamanaˈa
huto nohigo komopaˈnigu bati nohibe.
19 To lenali nani kumu yabe lite kehelite Huˈmamofitogalilatahiˈahana
foya lilenogo to Yesu Kilisitohi Sikalafuˈaubaneleˈmobatihulenogobati
huto minaluna nasana li huto molo netalubeˈmu hibe. Komopaˈnigu yaˈma
luto kehelito keheli bati huto minalubeˈmu hube.
20 To minoba minobaˈnamufi to fililatanamufi komopaˈni keta mehuse
honogo nugufa komopaˈni hiti Kilisitohi keheli eminogoˈni yanauba
uleˈalenaˈa lolo hu netalibe luto buto minoˈohunamo niˈibe. To ya holito
buto minalube luto nubuya hulatana li huto mehuse keheli lamana huloto
Yesu Kilisitohi giˈa liyafa huto minalubeˈmu hube.
21 Kilisito ai mino hepito minoto ho tito hiluna nasanaˈni lolo nohibe. To
filiseˈna yanauba tito minoˈehina nasana li huto huto molo netalibe.
22 To metoga molo emito minaluna yanauba foyamofihi lamanaˈa aku li
huto hilibe. Yamofihi henanaˈmu keta mehuse hilube luto negekesagu loe
lae huˈehibe.
23 To loe lae nasanaˈmu niˈigo henaˈni hilube? Nani moneˈnamufi
moneˈnamu laga nebesilata nohibe. Metogati Kilisitou neleˈmo hulenogo ai
hiti minoseˈna hiluna lagaˈni nebesilago yanauba yaˈma nasana tito niˈibe.
24 Lenaheˈmoseˈnamuminalubeluto to lenali megusaˈa mine lalabe luto
yaˈma lenali kumu yabe luto metoga akuˈi yamofihi emito minenogoˈni bati
hilibe.
25 To yamofihi yaˈma keheli sipi tuto keheliˈohunamo niˈinaya nani mefil-
ise lenali hiti minoto leneleˈmo bati hinogo lenali keheli bati huseˈnatini to
komopatini haya noinamofihuba napa huto mino lito bilibe.
26 To ya hulenogo lenalitoga akuˈi buto minenogo lenali Polu kumu yabe
lite Yesu Kilisitohi fokehi li eteˈahanamagita akuˈi molo emito fokehi mone
hiti li etalabe.

27 MonekoˈilenaliKilisitohi ka lamanaˈa megeˈi melete hetofa suhi lite
minenogo hepite komopatini moneko hinogo hetofa kagamofihi foyaˈa
amuya amuya melete nelinogo nani lenalitoga bu nehetilufi mebilufi lenali
kumu bati ka nelinogo kehelilube.
28 Fatehe bona kumu lenelesa melise amuya melete ka lamanaˈa lu yege
hilo. Ya hite minete, Huˈmau fatehe bonaˈmagihi eneleˈmo laba hilibe luto
to ana huto lenubuto bito lenelepilibe luto lenali mukimaˈi nolatanamofihi
hapaˈa li huto hiluneˈmu habe. To Huˈmau ai lenubuto bilinamofihi hapaˈa
li huto hiluneˈmu habe.
29 Lenali ai kumu foyaˈa lilata nehanaya, Yesu Kilisitou leneleˈmoˈehina
hapaˈa henana niˈibe? Lenali Kilisitohi agoya hi etalabe luto to lenemehi
emilabe lutofiye? OˈyoTo monekoˈi ai kumu yabe lite keke boke
nasanamofihi gupisalo minalabe luto yabe.
30 To nani mono kumu yabe luto lubagu suhi huto amuya moloto foya
koyapaˈi nolugo bu negeˈahanamo niˈibe. To yatai yaˈma kaˈni kehelilata

nehabe. To mono kumu yabe lite ana lubagu amuya melete foya lenali hiti anago hite yamofihi lilata hiˈahanamo niˈibe.

2

Kilisito aiˈa komopaˈa limilata huˈehina yaˈmu luto Huˈmau leˈmo ho tiˈehina kaˈa

1 Lenali Kilisitotoga lenemehi emiˈohutaˈmu yabe lite amuya nehafiye? To ai ginaga fi lepoloˈehinamuˈi komopatini fulu higo neminafiye? To Huˈmamofihi Sikalafuˈi hiti i hepite minelata nehafiye? To ai kekeˈi lu etago ai kekeˈi lu etago hite minelata nehafiye? Yamofihi asagaˈi lenalitoga niˈifiye?

2 Niˈinogomo komopatinigu batiˈna netinogo kehelito minalane lite keheliˈahana li nupa hino. Ya nehite komopatini emilatana to komopatini lenegekesa li mu tifilatana yamofihi moneko legege huto tito minalibe. Ya nehinogo nani negelo sipiˈa bilube.

3 Lenalitinimu kehelite lenugufa lelitetiti nehanamofihi melilo. To lenigi leˈmo saga mehilo. To lenegekesa yigite ligiti enebe ligilune lite ya melilo. Lenali komopatini lelite limite melelete lenigibo lenagabo enali kumu kehelinogo tilibe.

4 To moneubafi moneuba aiˈa yaˈma lamana hilube luto foyaˈa melise laluˈagihi lugaˈa hiti lamana hilabe luto foya lite enaheˈmite kehelilibe.

5 Yesu Kilisito aiˈa kehelilata huˈehinamofihi nasana ana suhi huto lenalitoga mineno.

6-7 Ai Huˈmamofihi mehi huto minoˈehinaya Huˈma hiti legege huto sipi bo minalube luto ya meluse to yanaˈmu amuya memolose huto aiˈa sekele mamuˈa faˈmene heˈmiloto agoya bameta mehi li mololoto bonaˈmagita bameta mehi lolo huto huto huˈehinamo niˈibe. Minoto lito huˈehinamofihi bonaˈmagita lali bamehi huto minoˈehina. Yalo kele kele bo ana suhi minoˈehina.

8 Aiˈa komopaˈa lelito limito mololoto Huˈmau luˈehina kagalo mege mege huto fililatanamofihi lito li tupa huloto malipu yafalo filiˈehinamo niˈibe.

9 Ya higo ya hinaˈmu yabe luto afoˈafu Huˈmau leˈmo saga higo ifoga kibina boti sipiˈa leˈmo lolo higo ai giˈa yauba tito minenogo bonaˈmagita ligiˈa limito minalibe luto lu etoˈehinamo niˈibe.

10 Ya hulenogo kokulumagu to melugu to meˈi komopaˈagu ema neminanaˈa hiti enali moneko kumu Yesuhi giˈa hete enalapusa fite fokehi lilabe.

11 To enabagaguti enabagaguti yaˈma Yesu Kilisitohi ai Sipi Boti nohibe lite nelite kululu kululu tite halana yanauba tito minoto afoˈafu Huˈmamofihi gelo biseˈna lolo huto minalibe.

Bonaˈi lugaˈa metepugu nehana lenali sonofiˈi lolo hite fi fana te epalalo

12 Yaˈmu komopaˈni lepiˈohuna yagapanaˈni lenali kumu kanaˈamu kanaˈamu kaˈni kehelite lite mineˈahana ya suhi hite molo emite minalabe. Lenali hiti mino hepito nohuna niˈigopa fotoˈi nohuto lenubuto nobunamofihi lamanaˈa li huto nehinogo haya kolo lalune lite topa topa hite amuya malalo.

13 Huˈmau komopatini leˈmo bati nohigo ai liliˈnaˈa amuya melete ai amuyaˈalo neligo to legeyaˈa li huto hilata leneleˈmo hetofa hulata nohibe.

14 Lenali anaˈina silagaˈi nelite kenasabo biseˈna nebite ai bugu finogo ai bugu finogo mehilo.

15 Ya nehite foipanatini meminose komopatini gulu gulu linogo minalabe.
Ya nehite bonaˈi li nupa hilata lisipa bise bo to li sibina sabana hilata nehana bonaˈi enali metepu komopaˈagu yaˈma lenali HuˈmamofihiI panalaˈa panaˈa komopatini bati hulenogo lolo hite minete sonofiˈi lolo hite fi fana talabe.
16 Fi fana telenogo amuya lenemehi hite minolatanamofihi kaˈa li huto hite molo epelete minalabe. Ya nehinogo Kilisitou henetilenogo yaˈma lenali kumu yabe luto bula ola huˈohuna to foyaˈalo ketaˈa hite liˈohuna yamofihi faˈmeneˈmu meniˈibe. Yamofihi hapaˈa huto hilenogo negelo bito komopaˈnigu bati nohinogo kehelilube.
17 Lenali HuˈmamofitogaI keheli uleˈale hite agoya hu emilatana yaˈma yaga hoto efaha hitalo go emilatana suhi luto niˈibe. Ya huto niˈigo fatehe bonaˈmagi nehe fililenogo golahaˈni yamofihi gupisalo hekiluna suhi luto niˈilibe. To ya hi netelenogo nani lenali kumu yabe luto negelo bilube.
18 To lenali ana hite lenegelo nebite nani kumu komopatinigu kehelilo.

Timoti yagi Epapolotiko yagi

19 Sipi Bo Yesu bati huto yabe linogo Timotihi meleˈisi lenalitoga ho lifinogoˈni bilibe luto nolube. Ya hulenogo lenalitogati kaga mone i gelehe huto enogo keheliloto komopaˈnigu bati hinogo kehelilube.
20 BonaˈI ai tegiˈa mone maga menehabe. AiˈaI lamananaˈatu lenali kumu kehelito komopaˈatu leneleˈmo hetofa hulata nohibe.
21 BonaˈI lugaˈa enaliˈanigo kehelite Yesu Kilisitohi liliˈnaˈamu mone kehelilanaˈa mehabe.
22 Timotiu ai minoto lito nohinamofihi hapaˈa bati huˈehigo akeheliˈahanamo niˈibe. Ai panaˈi moneuba afoˈafi heˈmalata suhi luto ka lamanaˈamofihi foyaˈa nehe'moto liˈehina yabe.
23 To nanitoga anaˈina ya suhi huto ma suhi huto hilinaˈmu yaˈma keheli bati huloto ai yaˈma meleˈisi ho lifinogo bilibe luto keheliˈohube.
24 Ya hinogo Sipi Bouba keheli niminogo naniˈni hiti yaˈma fana hoto minotoˈni lenalitoga lilubeˈmu ya suhi huto yaˈma keheliˈohube.
25 Nani bo mone lesa meligo minoto ka lamanaˈamofihi foyaˈa amuya moloto nehe'moˈehina bomo, giˈa Epapolotikohi lenali nanitoga yataˈa ho lifiˈahana bomo, akuˈi lenalitoga ho lifilube luto komopaˈnigu amuya nomolobe.
26 Ai besiˈehina yamofihi kagaˈa akeheliˈahanamo niˈibe. Ai lenali kumu kekeˈi lu lepoloto ai kumu kehelinogo lenuluhaya ti laligihe luto lenali kumu keheligo keta nohigo nolube.
27 To besigo filiseˈna huˈehinaˈmu HuˈmauI aiˈa komopaˈatu leˈmo bati higo ye koto nohibe. HuˈmauI ya huto leˈmo ye ko nohutoˈa nanitoga ana huto kekeˈi luˈehina yabe. HenaˈmubeI Ai filitita nanitoga keta huseˈna sipi minatitaˈmu yabe.
28 Ya suhi higo lenali Epapolotikohi bu gelete komopatini lamanaˈa kehelite aku lenegelo bilabe luto to nani ana huto kehelugo keta mehinogo minalube luto yatai yaˈma babahi huto ho lufugo foiya nobibe.
29 Yamofi kumu yaˈma komopatini bati hinogo keheli emite Sipi Bomofitoga hepiˈehina bo nohibe lite leˈmo lamana hilo. Lenali bonaˈi yaˈa eneleˈmo hofa tete lenemehi epilo.
30 Ai Kilisitohi foyaˈamu yabe luto filiseˈnamu koli mehuse liˈehina yabe. Ya huto lenali foto minete neleˈmo bati mehago ai kele keleˈi hu netalibe luto gufaˈa katiyaˈi hilubeˈmu keheligo keta mehuˈehibe.

3

Huˈmamofihi bulo mino bati huto minalutamofihi lamanaˈa

1 Nalaluˈnigita, ka mone ya huto lu su halubeˈmu nohube. Sipi Botiuba
komopatinigu sabiyana lolo hu lepalalibe. Ana kaga ana suhi huto
koyoto akuˈi lu lepilube luto keheliˈohuna yaˈma kana keta mehuˈehina to
lenalitoga yaˈma mino moloto nohuto leneleˈmo hetofa hu lepalalibe.
2 Lenali foipa nehana bona kumu kaba hilo. Enali kala suhi lite
momofaˈna nehana bonaˈmagi ma lite lu lepilabe. Lenugufa laga hilenogo
Huˈmau leneleˈmalinagihe lite nelanagi enali kumu kaba hilo. Faga lilata
nehana yabe.
3 Yaˈma lugufati laga hilutauba Huˈmamofihi yagapanaˈi leleˈmo lolo
hilina meniˈibe. Lali Huˈmamofihi yagapanaˈi nohuta bonaˈi yaˈma lug-
ufalo huˈohutanamomuˈi lamana huto minalune luto menolune. Lali
Huˈmamofihi Sikalafuˈuba nolehеˈmenogo Huˈmamofihi agoya emilata no-
huta to Yesu Kilisitou leleˈmo mino bati higo legelo bito nohuto nominone.
4 Lali ya huto minoto nohutaya to nani koyapaˈi enali suhi luto
monoˈmomu nugufa laga huˈohunalo bati huto minalune luto luˈohuna
yabe. To bonaˈi lugaˈa enali enugufa laga hiˈahanalo enigiˈani liyafa
nehafihe? Nani yanamomu enebe ligiˈohuna yabe.
5 Nani huto huloto nohugo yegeˈa 8 bulago Huˈmamofi kumu yabe lite
nugufalo laga hu neteˈahanamo niˈibe. Nani lusi Yuta bonaˈi nohube. Nani
Yuta nagaluguti Beyaminihi panaˈa huto huˈohunamo niˈibe. Moseu lu
laga huto luˈehina kagaˈamofihi agoyanaˈa Felosi bonaˈi mono bo lolo huto
minoˈohunamo niˈibe.
6 Nani Yuta bonaˈmagihi mono kumu amuya moloto Kilisitohi
bonaˈmagihi luba li epiˈohunamo niˈibe. Moseu keya ka luˈehinaˈa kehelito
megeˈi mologo bonaˈi lugaˈamagi nani kumu foipanaka mone meniˈigo
lamana bo nohane lite keheliˈahana.
7 To ya huˈehinaya nani koyapaˈi liliˈna lito minoˈohuna yanaˈmu kehel-
ugo lamanaˈa lolo huto niˈigo alihi yaˈma Kilisito kumu yabe luto anaˈmu
kehelugo faˈmenena lolo huˈehina yabe.
8 To ananasigo meniˈibe. Naniˈni Sipi Boˈni Yesu Kilisitohi ai hapa
hapaˈa bu goto keheliˈohuna yamofihi minaˈa tilago anaˈina lugaˈa silagaˈi
yamofihi lamanaˈa kehelugo faˈmenena lolo huˈehibe. Nani Kilisito hiti
monekoˈna hiluˈibe luto ai kumu yabe luto nigiˈni hiti to nipagu huˈehinana
hiti to nanitoga huto huˈehinana asagaˈi heletuyaˈa lolo higo heˈmiˈohuna
yabe.
9 To nani yatai aitoga mino hepiloto Moseu lu laga huˈehina kamofihi
megeˈi moloˈohunalo Huˈmamofihi bulo bati huto minaluna meniˈibe. Oˈe,
Kilisitou neleˈmo bati hilibe luto ai kumu keheli amuya moloˈohunalo
Huˈmamofihi bulo bati huto nominobe. Huˈmau anaˈmu foipanaˈni li
heˈmi netoloto neleˈmo bati huˈehinagihe.
10 To nani yatai Kilisitohi hapaˈa keheliya ilube luto to ai filiˈehinaguti ho
tiseˈnamofihi amuyˈa nanitoga huto hilibe luto to ai keta hinana gupisalo
mele eteˈahanamo molo emito kehelilube luto to aiˈa filiˈehina hapaˈa
megeˈi moloto fililube luto nipagu nohibe.
11 To henabe lutobe? Ya huloto ˈni buto filiˈehinaguti ho tiˈehina li huto
hilufihe? luto kehelito nohube.

Lamanaˈa bu go bati huˈohuto hololu luto nobube

12 Nani yaˈmana Kilisitohi hapaˈa ali su hoˈohube luto liluna ˈa mehube. To
komopaˈniuba yaˈma keta mehuse huto niˈibe luto luse mehube. Faˈmene

Yesu Kilisitou neleˈmoˈehinamoˈmu aitogati amuyanaˈa kosabaˈi lilube luto amuya moloto nohube.
13 Nalaluˈnigita, nani Kilisitohi hapaˈa keheliˈohunamofihi ali su hoˈohuna yabe luto menolube. Oˈe, nani yaˈma lolo hulata nohube. HeˈmiˈohunaKapo nemegesaga niˈigo yanaˈmu kehelise mehube. Nubulo nominana nasana yamofihi lilube luto nayahi luga luga bata hulata nohube.
14 Yamuˈi nani yokoloˈna hite hololu lilata nehana bonaˈi suhi luto minaˈa lilube luto amuya moloto nohube. Ana minaˈa henana niˈibe? HuˈmauYesu Kilisito kumu luto kokuluma kapolo neleˈmo malalinamo niˈibe. YaˈmaLilube luto gili gili huto amuya moloto nobube.
15 To lali asagaˈi, HuˈmamofitogaMino uleˈale hulata nohuta bonaˈmagita ana suhi luto minomo buto minalune. Kaga nolunamofihi kehelinogo kapoˈa fato suhi nohinogomo HuˈmauAi li fana telenogo yamofihi keheli bebe saluneˈmu habe.
16 Ya huˈehinaya buˈohuta HuˈmauLelepiˈehina kapo moloko bilune.
17 Nalaluˈnigita, lenali asagaˈi yaˈma kohe toˈehinogoˈni yamofihi bu negete analoko nemege tete alo. To bonaˈi lugaˈa ana suko hite nemegeˈi nemalana nehago lenali yaˈma bu enegelete ana enigiyakagu malalo.
18 Nani koyapa bonaˈi lugaˈamofi kumu ka lu lepiba lepiba huˈohuna niˈibe. To yataˈisi yaˈma yibiguti akuˈi mone lu nolepube. BonaˈiMoneˈamagi Kilisitohi bonaˈa nohune lite nelanaya akuˈi Kilisitou malipu yafalo filiˈehinamofihi luba li emilata nehana suhi lite fatehe bonaˈi neminabe.
19 BonaˈiYanamagi enugufaˈani enibita hulata nohinamofihi hofa toˈehinana yanauba enogoˈanifu lolo hulata nohibe. To fato fatoˈnauba enubuya hilinaˈmu golemehi kelata nehabe. To ma melugu nasanaˈmuko keheli keheli hulata nehabe. Ya nehanaˈmu lite logo hepalugu biluneˈmu nehabe.
20 Ya hite nehinogo lali yaˈma kokuluma afoˈagita nohuto lenubuto bilata bo, Sipi Bo Yesu Kilisito ai kokulumaguti limilinaˈmu geba huto nominone.
21 Ai silagaˈi li nupa huto kafiluga eneleˈmo malago ai kafopaluga mololata kaba nohina amuyaˈaloti yaˈma lapa mebina lugufa li gololo tilenogo aiˈa fana mehe gufaˈa legitana lolo hiluneˈmu hibe.

4

Polu laluˈagihi lu epiˈehina ka

1 YaˈmuKomopaˈni lepiˈohuna nalaluˈnigita komopaˈniuba yaˈma lenali kumu moneˈa hiti nonebesibe. Lenali foyaˈnimofihi legeyaˈa lolo hiˈahago lenali kumu negelo bilata nohube. Lenali amuya melete Sipi Bomofitoga hepite mino hetofa hite ai nagaˈi lolo hite minalo.
2 To Eyuotia to Sitiki letali Sipi Bomofitoga paˈi lolo haˈinaˈmu yabe luto luba hilatanaˈatiti yanamofihi heˈmite komopaˈatiti molo hepite minalaˈibe luto buka notube.
3 To foyalo bo nalaluˈnigita, lamanaˈa lenali yaˈma anaˈate loemo yaˈma eteleˈmo bati hubo. Etali hiti Kelemeto hiti to nalaluˈnigi lugaˈa hiti ka lamanaˈamofihi ginaga fise foyamuˈi fi hetofa hi neteˈahanamo niˈibe. HuˈmauyaˈmaEnali hiti enubuto biˈehigo minoba minoba huse bonaˈi enali kumu enigiˈani mone aiˈa bukugu fayahi koyoˈehina yabe.
4 Lenali asaga yupahi Sipi Bomofitoga i keˈmete yanamofihi komopaˈagu minete lenegelo bite minalo. Nani akuˈi lenegekesa lito lilube. Komopatinigu haya inogo minalo.

5 Sipi Bouba imo oto logobisaga meleˈisi alubeˈmu nohinagi bonaˈi asagaˈi
yaˈma fulu hite ya suhi ma suhi lu epalalo.
6 Anaˈina moneˈnamofihi moneˈnamofihi kehelinogo lenuluhaya metino.
Anaˈinaˈmu sa sa nehitemo Huˈmamofitoga kaga lite anaˈinaˈmu kehe ite
fokehi linogo li huto hu lepinogo lite minalo.
7 Ya hite nehinogo Huˈmamofihi fulunaˈauba bonaˈmagi keheli baga
meilanauba lenalitoga huto hilibe. To ananauba lenali Yesu Kilisitotoga
agoya hu emite neminogo komopatini lenegekesatini leˈmo fulu hinogo
lagaˈa hiti minalabe.
8 To nalaluˈnigita, kaga moneˈya ma luto lu su hoto nolube.
Lamanaˈamofihi yege fiseˈna hiti agoya hu emilata nasana hiti to anaˈina
hetofanaˈa to fotogo huto minolata nasana hiti to babahi huto nominana
nasana hiti to bu golatanamofihi lagaˈa to keheli lamana hulatanamofihi
yaˈma bati hina nasana hiti to komopatinigu bebe soseˈnamofihi hapaˈa
silagaˈi enegekesa kehelite minete minalo.
9 Nani bula ola huto keleme keleme ito anaˈina buto leˈmo nupa huto
lenelepiba lenelepiba hugo bu gete analoko minalabe. Nehinogo Huˈmau
fuluna afoˈafu lenali hiti minalubeˈmu hibe.

Anaˈina moneˈna emiˈahanaˈmu Polu fokehi luˈehina

10 Lenali kana yatama faˈmene mine lite tite yatai akuˈi neleˈmo lamana
hiluneˈmu nehago yamofihi kehelugo Sipi Bomofitoga buto li so nokigo
komopaˈnigu batiˈna lamanaˈa nokehelube. Koyapaˈi lenali nani kumu
kehelseˈna kehheliˈahanaya anaˈina silagaˈna li netalune lite kapoˈmu sa
hilata nehanauba keta lepesigo menehеˈmeˈahabe. To yatai akuˈi neleˈmo
bati nehana yabe.
11 Nani lolo huto minoto hilunanaˈni meniˈigo sa huloto ˈni meluˈohube.
Nani anaˈina ya hu teginamofihi komopaˈagu nohuto koseleˈi mehenogo
minalunamofihi hapaˈa akehelube.
12 Nani lelite tilete to lelite limilete hi netalanamagi faˈmene lolo hiseˈa
lolo nehinogo minalubeˈmu hube. To nani noloto numu huseˈna minola-
tana to kauˈna kanagu minolatana to nasanaˈni silagaˈi niˈifi nesiˈa niˈifi
komopaˈnigu keta mehuse fulu huto minolatana hapaˈa akeheliˈohube.
13 Kilisitou neleˈmo amuya malago fato fatoˈna laga mehinanamofihi
nanitoga huto hulenogo komopaˈnigu keta mehuse bati huto nominobe.
14 Ya huˈehinaya lenali yaˈma keke boke luseˈna kehelito nohugo neleˈmo
bati hiˈahanamo yamofi kumu nokehelugo etolata nohibe.
15 Filipai hepatoga bonaˈise, lenali keheliˈahabe. Nani ka lamanaˈamu
foya hapi huna kanalo yaˈma Filipai hepalugu Masetonia metogati heˈmito
nobugo Yesuhi bonaˈa lugaˈamagi faˈmene neago lenaliˈi nani leneleˈmo
hetofa hugo lenalisigo efahi nimigo oto minoˈohutamo niˈina akeheliˈahabe.
16 To Tesalonika hepatoga nohugo lenali asaga yupahi ana hite efahi
malago liˈohuna yabe.
17 Nani yaˈma feˈnohi nimilabe luto noluna ka meniˈibe. Oˈe,
nimiˈahanamofihi legeyaˈa lenalitoga huto huloto mino lito buto tilibe luto
nolube.
18 Yatai yaˈma anaˈina li huto hite mele nete su heˈahana bai toto niˈigo
yamofi kumu kehelilabe luto lenofokehi luto fayahi yaˈma koyoto nolepube.
Epapolotikou aiˈya lenalitogati anaˈina lito oto nimilago yaˈma feˈnohaˈni
hiti bo lolo nohube. Lenali anaˈina lolo hi neteˈahanamofihi kehelugo
Huˈmamofihi kuguhi keye neemigo tuˈa lamanaˈa nobigo kehelito yauba
ai laga besina nasana lolo hibe.

19 To Huˈmau ai liliˈna kana Yesu Kilisito kumu molo eminaˈmu yabe
luto aiˈa anaˈina samahi tito moloˈehinaloti lepinogo mone kumu sa
mehiluneˈmu habe.
20 Huˈma afotifihi aitoga yaˈma fokehi noluto yanauba mino lito tito fi
besana lolo huto minalibe. Maˈnaka.

Kekeˈi lu epoloˈehina

21 Nani Yesu Kilisitotoga bite hepilete Huˈmamofihi yagapanaˈa lolo hite
nehana bonaˈi yaˈma kekeˈani nolu epologi lu epilo. To nigibo nalaluˈnigita
nani hiti minolata hiˈahanamo enali hiti kekeˈi neli epalabe.
22 Ma hepato bonaˈi Huˈmamofihi yagapanaˈa lolo hiˈahana bonaˈi yege
yegeˈi to Lomu kaba bomofihi kele kele panaˈi Yesutoga komopaˈani
emiˈahanaˈa hiti keketini li lepelelata nehabe.
23 Sipi Bo Yesu Kilisito lenaheˈmoseˈnauba lenalitoga asagaˈi bu foloto
minalibe.

KOLOSE
Polu koyoto epi'ehina fayahi

1-2 Oho, Kolose hepato boana'ise. Nehafihe? Lenali Hu'mamofihi naga'i nehana bona'ise. Lenali lali hiti Yesu Kilisitohi naga'i moneko babeyafa huto koguna noito nominota bona'ise. Hu'ma afotifihi fuluna'a hiti hetofana hu lepalalina'a lenalitoga mineno. Nani Hu'mau nele'mo ho ti'ehina bo Yesu Kilisitohi aposolo bo Poluita ma fayahi nokoyobe. To logonati Timoti hiti fayahi nokoyo'ibe.

Hu'mamofitoga lofokehi luse'na

3 Le'ali asaga yupahi lenali kumu Hu'mamofihi loka noho'ina kanagu Hu'mamofihi fokeha'a nolu'ibe. Ai Sipi Boti Yesu Kilisitohi afo'afu nohinagihe.
4 To lenali Yesu Kilisitohi keheli ule'ale hite agoya hu emi'ahanana'mu to Hu'mamofihi bonatoga asaga'i leniginaga fite kaba nehanana'mu kehelilototi'a Hu'mamofihi fokehi nolu'ibe.
5 To lenali Hu'mamofihi hetofa kaga, ya'ma ka lamana'a lenalitoga kohe toto o'ehina kanaguti Hu'mamofihi bati hina'a kokulumaga molo lepolo'ehina'a alihi lilune lite bu mege'ahana'mu geba hite neminabe.
6 Ana ka lamana'auba lenali keheli'ahana kagauba buto asaga melugu bonatoga nehetito i futili huto enele'mo bati nohina yabe. Ana kaga hapa'a ma ni'ina. Hu'mau foipa bona'magihi enele'mo bati hulata bo nohibe. Lenali yata'a kehelite komopatini i gelehe hi'ahana supo hite fato fato bona'magi yatai ana hite hetofa kaga'a kehelite neminago Hu'mau lusa gi epololata nohibe.
7-8 Lalalutifu gi'a Epafalasiu le'ali hiti Yesuhi lili'na hetofa huto nolina bo to Hu'mamofihi kagamo yata'a lu lepi'ehina bouba yatai lalitoga nehetito Hu'mamofihi Sikalafu'auba enele'mo fulu hu'ehigo enali koguna ite minete ai kaba hinogo ai kaba hinogo hilata hite neminana yabe luto lenali kumu ya lu le'emi'ehina.
9 To kehelilototi'a yalo Hu'mamofihi lenali kumu loka hoto minolata nohu'ibe. Ai lu keheli'ehinanamofihi lenelepilibe luto loka noho'ibe. To ai Sikalafu'uba lenele'mo eto hinogo bati hite to keheliya ise'natini asaga'i hokolo hilibe luto loka noho'ibe.
10 To yalo lenali asaga yupahi aitoga minete hetofana hite neminenogomo Sipi Boti ai lenofokehi lilina'mu yabe. Ya'ma le'ali loka noho'ibe. To lenali asaga yupahi Hu'mamofihi lagamo keheliba keheliba hite minete, to bona'i enehe'malata ya'ma hetofa lili'natini fato fato'i yamofihi legeya'a babu luto hilina ya hinogomo Hu'mamofihi hapa'a keheli bati hilete hetofana suhi hite minete ya hilabe luto loka noho'ibe.
11 To Hu'mamofihi amuya'a lenalitoga huto hinogo yanauba amuya molo lepalalina to lenifi taga huse'na huto nohinogomo kosele'i mehese aitoga ule'ale hite minalabe luto luloto to Hu'mau komopatinigu sabiyana lolo hu lepalalibe luto loka noho'ibe.
12 Lenali asaga yupahi Hu'mamofihi gepohi lite bati huse ka lu emite enegelo bilata nehilo. Ai afotifu lele'mo bati hu'ehigo ai'a fana tose kapo'a huto hulenogomo anagu minete ai'a bona'a hiti bati hu'ehinana'a fato fato'na lilune.

13 Ai Satahi amuyaˈamofi hiti metepuhi huˈehina kapoˈaguti leleˈmo
kefefe huto lubuto biˈehina. To aiˈa panaˈa gi moneko panaˈamofihi kapogo
leleˈmo moloˈehina yabe.
14 To aiˈa panaˈauba Yesu golahaˈaloti lalimo mina fito foipanati i pa so
letoˈehina bo nohibe.

Kilisitohi hapaˈa ka

15 HuˈmamofihiI lali bu megoˈohuta bo nohinaya akuˈi aiˈa panaˈa Kil-
isito ai HuˈmaI legi huto monekoˈi nohina bo yabe. Ai koyapa kanagu
HuˈmauI asagaˈna lolo mehuˈehina kanagu minoˈehina bo to asagaˈna lolo
huˈehinamofihi Yesu ai be ligiˈehina bo nohibe.
16 To HuˈmauI leˈmo ho tiˈehina bo, Yesu ai kokulumalugu nasana to
melugu nasana asagaˈna to yaˈma lali bu nogotana hiti bu megotana hiti
yege yegeˈi lolo huˈehina yabe. To ai agelo bo fato fatoˈi eneleˈmo huto
huloto kapoˈanigu eneleˈmo nomoloto to kibina bonaˈani hiti sipi kaba
bonaˈani hiti to gamani bonaˈi hiti yaˈma lolo huto eneleˈmo ho tiˈehina. To
yaˈma asaga melugu mineˈahananamo Yesu to HuˈmauI hiti liliˈna neliˈigo
asagaˈna lolo huˈehina yabe. To yaˈmu asagaˈna aiˈnaˈa niˈinaˈmu yabe.
17 Ai koyapa koyapaˈi minoˈehina bo nohibe. Asagaˈna huto mehina
kanagu ai mino lito minoˈehina to aiˈa kaba nohigo asagaˈna aitoga hepito
asagaˈnamofihi hapaˈa bati bati huto minoˈehina yabe.
18 To asaga bonaˈmagita HuˈmamofihiI kaˈa megeˈi moloto nohuta lali
gufaˈa nohutogo to ai Yesu latahatiga nohuto kaba nohibe. Ai Kilisitohi
nagaˈi leleˈmo huto huˈehina bo yabe. To ai kohe toto filiˈehinaguti ho
tiˈohuto alihi ho tilana bonaˈmagi ai megeˈi melete ho tilabe. Ya huta
niˈinogo aiˈasigo asagaˈna kohe toto be ligiˈehina bo nohibe. Ka hapaˈa ya
huto niˈibe.
19 HuˈmauI panaˈniloga nemehaˈni mino baga noibe luto lu kehelito ligo
yaˈma HuˈmamofihiI hapaˈa moneko legege huˈehina bo nohibe.
20 Ya higo ai panaˈa, Yesu malipu yafalo nofilito golahaˈalo asaga sibina
hiˈahanana i pa soto HuˈmamofihiI leˈmo fulu huˈehigo yatai kokulumalugu
nasana asagaˈi to melugu nasana asagaˈi aitoga minalibe luto golahaˈa
heˈmiˈehina yabe.
21-22 To lenali koyapa lenegekesa foipa yigisetiniˈmu to lenipagu sibina
hilata hiseˈnatiniˈmu HuˈmamofihiI fatehaˈa lolo hiˈahana bonaˈi fotoˈi
mineˈahago leneleˈmo bati hulago ete laluˈagita nehana yabe. Yesu ai
HuˈmamofihiI gobisalo leneleˈmo moloˈehina yabe. To hiya hutobe? Lenali
kumu yabe luto gufaˈa heˈmito malipu yafalo filiˈehina. Ya huˈehinagi
HuˈmauI mone ka lepekilinaˈa meniˈigo buˈalo ho tite neminabe. Yatai foipa
bonaˈi menehana fotogo bonaˈi to bebe sose bonaˈmagita neminabe.
23 To lenali yatai amuya melete Yesutoga minete komopatini emite minete
ka lamanaˈamofihi yataˈa keheli uleˈale hiˈahana kamuˈi li pili kete yaˈma
legeyaˈa huto hilinamofihi geba hite kehelseˈnatini mopo mopo mehilata
nohigo ya hite minalo. YaˈmaI nani Poluita, ka lamanaˈa nasanamofihi kele
kele bo nohuna, asaga bonaˈi melugu neminanamofihi yaˈma nani ka lu
yege holata nohunamofihi, yaˈma kehelilo.

Polu mono foya nolinamofihi kaˈa

24 To nani lenalitoti nagabu foya ko nofunanamuˈi nipaˈni sibina mehuse
fokehi nolube. HenaˈmubeI? Lali Kilisitohi gufaˈa nohuta bonaˈmagi kumu
gabu foya kofilina moneˈa niˈina nani heˈmoto kofinogo su halibe luto
nohuna yabe.

25 Huˈmau nani Kilisitohi nagaˈi nehana bonaˈmagihi koko panaˈani neleˈmoˈohutoˈa noho lifigo buto lenali Yuta gegisaguti fegutoga nehana bonatoga buto Huˈmamofihi suguna ka lu lepilubeˈmu hunogo keheli bai talanaˈmu yabe.
26-27 Ana suguna ka koyapa bonaˈmagihi lu meepise minoˈehinaya to yatai lali aitoga komopati nobina bonaˈmagi kumu lu hokolo hu noletabe. To lenali fegutoga bonaˈi aitoga neminamagi kumu lu hokolo hu lepalalibe. Ana suguna ka henana niˈibe? Ma niˈibe. Kilisitou lenali komopatinigu nominenogomo lenali Huˈmamofihi fana mehaˈagu minalabe.
28 Hapaˈa ya huto niˈinagi leˈali Kilisito kumu luto kaga lu yege hoto leli huto buto asaga bonaˈi lu epilata nohuˈibe. Leˈali amuya moloto asaga bonaˈi lipoti epiloto to asaga kaga lu hokolo hu noepito hulata nohuˈibe. Henaˈmube? Enali Kilisitotoga mino hepite bati nehinogo Huˈmamofihi bulo eneleˈmoto biluˈibe luto nohuˈibe.
29 To nani ana liliˈnalo amuya moloto liba liba nohube. Komopaˈnigu Kilisitohi amuyaˈauba neheˈmago ana liliˈna nolube.

2

1 To nani lenaliˈi to Leotisea hepatoga bona kumu to nokabaˈni bu megeˈahana bona kumu lusi liliˈna noluna nekehelifiye?
2 To ana liliˈna henabe luto nolube? Enali ai heˈmenogo ai heˈmenogo hite koguna ite nehite ai ginaga fi eminogo ai ginaga fi eminogo minalabe luto foya nolube. Ana huto enali Huˈmamofihi komopaˈa keheli fe lite loe lae mehise minalabe luto to Huˈmamofihi suguna ka lˈemo huto huˈehinanaˈa hapaˈa kehelilabe luto foya nolube. To ana suguna ka hapaˈa henana niˈibe? Yesu Kilisito bo yabe.
3 Ai Huˈmamofihi kehelseˈnaˈamofihi bihaˈa nohibe. Huˈmamofihi kehelseˈnaˈa fala kito niˈinaya ai Yesu lu hokolo hu lepololenogomo aiˈa hetofa hetofa kaˈa asagaˈi kehelilabe.
4 Ya huˈehinagi lenali mone fato bouba faga faga luto lu epilenogo mekehelilo. Mone fulu huto luto laga hina ka luto lu nolepinogo lenemegesa hi emilo.
5 Nani lenali hiti moneka nohuto Kilisitohi keheli uleˈale hite komopatini molo emite amuya melete nehana nokehelube. Nani fotoga nohunaya aku komopaˈni lenalitoga nomoloto nokehelube.

Kilisitotoga molo emite hetofana hu lepalalinaˈmu yabe

6 Lenali Yesu Kilisito kibina boti minalibe lite aitoga komopatini meleˈahana suhi hite aitoga hepite asaga yegegu minalo.
7 Lenali yaga legi hite minete aitoga lufusatini limite bati hite tiba tiba hite amuya yafa lolo hilo. To Huˈmamofihi kaga yataˈa lu lenelepiˈohunana amuya melete keheli emiba emiba hite minalo. To Huˈmamofitoga lenegelo bite komopatinigu sabiyana bai tenogo minalo.
8 To fato bonaˈmagi kehelseˈnatini leˈmo sibina hiluneˈmu nehanagi enemegeˈi memalalo. Enali Yesu Kilisitohi ka lu melenelepise enaliˈani enekesa kehelite to ma melugu nehana bonaˈmagihi hapaˈani anasi kehelite monoˈi li sibina hite ka lu lepilabe. Yesuhi kaga mekehelise nehite faga faga lite lu lenelepilanamo kaba hu bati hilo.
9-10 To lenali nekehelibe. Kilisitohi komopaˈagu Huˈmamofihi mehaˈa bai toto nominabe. To ai asaga kibina bomagihi kibina boˈani to kaba boˈani kokulumagufi melugufi nehanana ai enebe ligilata nohigo lenali to ai hiti

moneka nehite lenemehatini bai toto bati huto niˈigo mine bati bati nehana yabe.

11 To lenali Kilisitotoga elago ai lenugufatini laga mehuse komopatinigu foipa hapatini amuyaˈa laga hu heˈmi lepoloˈehina. Ya nohuto enugufa laga nehana suhi huto komopatinigu hu lepoloˈehina.

12 To nagami folose nehana hapaˈa henana niˈibe? Mana niˈibe. Lenali nagamiˈi nefelete Kilisito hiti fililete keligu limilete aku ai hiti ho netibe. Foipa hapatinimuˈi fililete ai hetofa hapaˈamu akuˈi ho tite minaluneˈmu hite nagamiˈi feleˈahana yabe. Hapaˈa ya huto niˈibe. Huˈmamofihi amuyaˈauba Kilisitohi filiˈehinaguti leˈmo ho tiˈehina supo huto lenali leneleˈmo ho tiˈehibe. To henabe luto leneleˈmo ho tiˈehibe? Lenali aitoga agoya hu emiˈahanamoˈmu yabe.

13 Lenali koyapa Moseu keya ka luˈehina kamofihi mekehelise fegutoga bonaˈi minete foipa faipa hapatini hilata hiˈahanaya Huˈmamofitoga filiseˈnalo mineˈahana yabe. Yalo Huˈmau Kilisitohi leˈmo ho tiˈehina suhi huto leneleˈmo ye koˈehina. Huˈmau foipanati asagaˈi li heˈmi letoˈehinagihe.

14 Ai foipanati li heˈmi letoˈohutoˈa to lali asaga keya ka megeˈi memolose sibina huˈohutana fayahi goˈehina yaˈma ka foya melilube luto fi sibi huloto Yesuhi hiti malipu yafalo nili hoˈehina niˈinagihe.

15 Ya nohuto Satahi ka lepekilinaˈa ka foyagu leneleˈmo malalinaˈa laga huˈehibe. Kilisitou malipu yafalo fililoto foipanatini li heˈmi nolepoloto Sataha nagaˈi eneleˈmo laba huˈehigo fatehaˈa fi lehe toto nebago yatai asaga bonaˈi Huˈmamofihi amuya bo nohibe lite kehelilabe luto enelepiˈehina.

16 To ya huˈehigo lenali noseˈna menoseˈnaˈmu to sipi yupahifi mono fuli yupapofi yanaˈmu to yuhufa ikapo o nebelenogo yanaˈmu hiti kaga melete ka lepekilana meniˈibe. Yaˈmu mekehelilo. Ana fato bouba ya suhi huto hu lepoloˈehinagomo bati mehuˈehibe.

17 Yaˈmana samapahaˈa legi huto faˈmenena niˈibe. Yaˈmana alihi Huˈmamofihi kapoˈagu minese hapaˈa meniˈibe. Anamofihi lusi hapaˈa ai Kilisitou nohibe.

18 To bonaˈi moneˈamagi enaliˈani enegekesa yigi yigi nehanana to bamuˈi bu neganana lusi mono ka niˈibe lite, lali lenebe ligiˈohuta nohune lite liyafa hite neminabe. Faga nelina bonaˈi nehabe. Enali enugufaˈani leˈmo sibina nehiteˈani to agelomagihi Huˈma tegi hite nehabe lite enaliˈani enegekesa yigiseˈnaˈani liyafa nehana yabe. Ya bati mehina yabe. Enalimoya lenalitoga ete ana suhi hite minalo lite ka lepekinogomo enemegeˈi memalalo. Enali komopatiniguti sabiyanatini lu heˈmi lepalalanaˈmu yabe.

19 Enali Kilisitotoga hepite meneminabe. Ai latahati nohinogo lali gumitaˈa nohuta hupaˈatu to goˈnunaˈatu hiti li hepito ai hiti monekoˈna nohuto Huˈmau lu moloˈehina suhi luto hofa notone. To enalimoya Kilisito latahatigati i pa sete heˈmiˈahana bonaˈi nehabe.

Yesu fililoto aku aho tiˈehinamo lenali foipanatiniˈmu filite kosaba minoseˈna niˈibe

20 To lenalimoya ma melugu bonaˈmagihi hapaˈaniguti ali gulufe su heˈahana. Kilisitou hiti ana hapamuˈi afiliˈahana yabe. Ya hiˈahanaya lenali yaˈma melugu bonaˈmagi hapaˈani henabe lite akuˈi megeˈi nemalabe?

21 Noseˈna henamoˈmu mone yaˈma kayahi melibo lite to mone yaˈma mo sibo lite to mone yaˈma kayatu bako mehubo lite nelana, lenali henabe lutobe kehеliˈahana?

22 To yaˈma noseˈna hiti anaˈina hiti asagaˈi minoba minoba hilina nasana niˈifiye? OˈeSu halinaˈa faˈmenena niˈibe. To enali yaˈma nemalana ka ana huto faˈmene bonaˈmagihi kaga anasi niˈina yabe. Kilisitohi kaga meniˈibe.
23 Ana, yaˈma kagaˈani agelomagihi liyafa hilo lite to lenugufa leˈmo laba hilo nelana kaga hetofa ka legi huto niˈibe lite moneˈamagi kehelilanaya ana kagauba lenugufa leˈmo bati mehilinaˈmu yabe. YaˈmaKagauba lenubuto bilinaˈa meniˈinagi lenali yaˈma mekehelise minalo.

3

1 Lenali Kilisito hiti ho tiˈahana bonaˈi nehafiye? Ai nohina kapomuˈi sa sa hite lenegekesa yigilo. Anagu Kilisitou HuˈmamofihiyahilamagaˈagaNominabe.
2 To lenali ma melugu niˈina nasanaˈmu lenegekesa meyigise kokuluma kapogu niˈina nasanaˈmuko lenegekesa malalo.
3 Lenali filiˈahana bona tegi hite nehite ma melugu niˈina nasanaˈa heˈmitetini Kilisito hiti Huˈmamofitogalenemehatinimeleˈahana yabe.
4 To alihi Kilisitou lali minose bihati nohina bouba fana mehaˈa hiti aku oto nehetilenogo lenali ana hite fana mehaˈagu nehetilabe.

Bonaˈmamgihitafahapaˈahititokosabahapaˈaniˈina

5 Lenali ma melugu bonaˈmagihi hapaˈani li heˈmilo. Moko liseˈna yagi, anaˈi gumina folloseˈna yagi, kolotananamofihi hapaˈa yagi, lenipagu keheli sibina huseˈna yagi, to foipanamofihi hapaˈa asagaˈi komopatiniguti li heˈmilo. To ma meˈmofihi nasana asagaˈi laga lepesiseˈna yanaˈmu lu laga hite heˈmilo. Yaˈmamelugunasanalagalepesiseˈnamoyalugefasuhihuto niˈina melugu bonaˈmagi Huˈmamofihileˈmo laba hilata nehana anaˈina melugu nasanaˈa liyafa hite kanihi filata nehana. Lenali yaˈma hapaˈaya megeˈi memalalo.
6 To yaˈma suhi lite neminana bona kumu Huˈmausipikaepekilinaˈmuyabe.
7-8 Lenali koyapaˈi ma melugu bonaˈi minete ana suhi lite mineˈahanaya to yatai ana hapaˈa li heˈmilo. Kolo tose kata li heˈmite hulata nehana supo hite foipa hapatini li heˈmilo. Keleˈnakaluseˈnayagihulikaluseˈnayagito fato bona leˈmo buya huse ka hiti li heˈmilo.
9 To ai bahane hanogo ai bahane hanogo hite meminalo. Yaˈmatafahapatinimonoˈehinayalenaliananamoli gololotitelihe ˈmiˈehiteyatai yuhufa bonaˈi lolo hite neminabe.
10 Huˈmauleneleˈmokosabahigoasagakanaguaiˈamehaˈalegitaminalabe luto leneleˈmo bati bati nohuto kehelseˈnatini hokolo nohigo yuhufa bonaˈi lolo nehabe.
11 To Huˈmauyanohulepalagofatofatobonaˈimeminesemonekobonaˈi nehabe. Mone Yuta bonaˈi to mone fegutoga bonaˈi meniˈina. Ana huto enugufa laga hise bonaˈi to laga mehise bonaˈi meniˈina. To nagaˈi emite koko hise bonaˈi to nagaˈi melise bonaˈi meniˈina. Bonaˈihapaˈanifatofatoˈnaniˈinayayaˈmanafaˈmenenaniˈibe. Kilisitou ai lali fato fato bonaˈi asagaˈi leleˈmo moneko babeyafa huˈehina. Ai bonaˈi yege yegeˈna leleˈmo moneka huˈehina. To ana huto ai yege yege bonatoga minalibe.
12 Lenali HuˈmamofihibonaˈanehabeAi kekeˈi nolu lepoloto leneleˈmoˈehibe. Ya huˈehinagi lenali fato bona kumu leniginaga fi epelete fulu hite enaheˈmete agoya hite minalo.
13 Foipanatini ai li heˈmetenogo ai li heˈmetenogo hite minalo. To lenali folagahatinigu mone bouba keleˈmo sibina nohinogomo kai kipagu fulu

hinogo nohuto leˈmo bati hubo. Sipi Botiuba lenali sibina nohuto leˈmo bati hubo. Sipi Botiuba lenali sibina hiˈahanana ali heˈmi lepoloto leneleˈmo bati huˈehinagihe. Ai hapaˈa megeˈi malalo.
14 To amuya melete asaga bona kumu leniginaga filo. Ya hilete lenali asagaˈi bati hite koguna ite monekoˈna hite minalabe.
15 HuˈmauÌ folagahatinigu Kilisitohi fulunaˈa minalibe luto leneleˈmo monekoˈna huˈehinagi fulunaˈauba lenipagu kaba hinogo fulu hite minalo. To HuˈmamofihiÌ fokehi lilo.
16 Kilisitohi hetofa hetofa kagaˈa komopatinigu mineno. Keheli bati hite ai ka lepinogo ai ka lepinogo hite minalo. To HuˈmamofihiÌ gepohi lite yege fise nama litetini to Sikalafuˈi komopatinigu lepiˈehina nama litetini laga hina nama yaˈma lite HuˈmamofitogaÌ ana nama asagaˈi lilo.
17 To asagaˈna hilanaˈa to kaga lilanaˈa Sipi Boti Yesuhi giˈa liyafa nehite minalo. To ai kumu HuˈmamofihiÌ fokehi lilo.

Lalamehi minose hapaˈa

18 Lenali anaˈmagita bahatinimagihi keheli epilo. YaˈmaÌ Yesu Kilisitohi nagaˈi neminana anaˈmagi ana suhi lite nehana yabe.
19 To lenali bomagita lihatinimagihi leniginaga fi epite lenipagu logo mebino.
20 To lenali yagapanaˈmagita itotinigihi afotinigihi agoya hu epilo. Ya nehinogo HuˈmauÌ lenofokehi lilibe.
21 To lenali afoˈanigita yagapanatini keleˈna ka lu epiba epiba hite meminalo. FaˈmeneÌ keleˈna ka lu epilata nehinogo enali koseleˈi enohoto enipagu keta hilanaˈmu yabe.
22 To lenali liliˈnalo bonaˈmagita sipi botiniloga agoya hu emilo. Asaga lepiˈahana liliˈna li bati hilo. Asaga yupahi bu lenagana kana hiti bu melenagana kana hiti liliˈna amuya melete nehinogo HuˈmauÌ kehelito lenofokehi lilibe. YaˈmaÌ kehelite liliˈna babahi hite alilo.
23 To asaga liliˈnamo fato fatoˈna amuya melete lilata minalo. Melugu neminana bonaˈmofihiÌ liliˈnaˈanisigo meniˈina yagi Sipi Bomofi kumu liliˈna liluta nohune lite kehelite amuya melete lilo.
24 To ya nehinogo Sipi Botiuba hetofa nonaˈa babu luto lepilinaˈmu yabe. AiˈaÌ molo lepoloˈehinamofihiÌ minaˈa fuku luto lepilinaˈmu yabe. Lenali sipi botini ma melugu bonaˈmo menohigo, Kilisitou ai Sipi Botini liliˈna kaba huse botini nohinagihe.
25 To HuˈmauÌ kegeiyo nehana bonaˈmagihi ana huto sibi nonaˈa epilinaˈmu yabe. Ai buˈalo yege yege bonaˈi monekoˈna nehabe luto nokehelibe. Ai keheli fotogo huto epilinaˈmu yabe.

4

1 To lenali kaba bo nehanamagita kele kele panatini eneleˈmo hetofana hite to bebe sose hapa hite eneleˈmo bati hilo. Lenali Kaba Botini mone kokulumalugu nohinamofihi lenekesu meheno.

Kehelina ka yabe

2 To koseleˈi mehose amuya melete HuˈmamofitogaÌ fokehi nelite nunumu hite HuˈmamofihiÌ loka holata nehite minalo.
3 To lali kumu luto loka nehete HuˈmauÌ ai ka lamanaˈa suguna kaˈa Yesu Kilisito kumu ana kaga babu bonaˈi lu epiluta kapo hokolo hu letalibe lite loka halo. Nanimoya yatai ana ka lamanaˈa lu yege hoseˈnaˈmu nagaˈi liˈohuna yabe.

4 To nani kumu yabe lite ana kaga lu yege hoto lu epilenogo keheli fe lilabe
luto loka halo. Hu'mau nani'i anana'mu noho lifi'ehigo ya'ma lili'na nani'ni
lusiga lilube.
5 Enali Kilisitohi naga'i menehana bona'magihi fulu hite kehelilete bebe
sana hapa'a hi epalalo. Ya hite, asaga yupahi ka lamana'a lu epise'namofihi
kapo'a sa sa hite mone fa'mene meminese enehe'mete Yesuhi hapa'a
enelepilo.
6 To lenali kaga nelanaya ka laga'a hiti fulu'a hiti lite neminenogomo enali
ka kehelilabe. To enali mone kaga lenoloka nehenogomo ka'anilo nona'a
bati hite aku'i lu epilabe lite kehelilo.

Anasi su halina ka

7-8 Lalalutifu mone gi'a Tikiku nani lenalitoga ho lifilube. Ai ana huto
Sipi Botimofihi lili'na bo nohuto kosele'i mehose nehe'molata nohina
yabe. Ai lenalitoga buto lali kumu lu lepilenogo kehelilete komopatini keta
holatana'mu babahi huto higo lenali lenegelo bilabe.
9 To lenali bonatini mone gi'a Onesimasi loe hiti bila'ibe. Onesimasiu
ana huto lalalutifu nohuto kosele'i mehose Hu'mamofihi lili'na bo'a lagati
lebesina bo nohibe. Ana loe bole lenalitoga bilete ma hepatoga huto
nohinana'a asaga'i lu lepila'ibe.
10 To mone bouba gi'a Alisataku nani hiti'i naga'i li'ehina bouba lenali
kumu nehafihe luto noligo fayahi nokoyobe. To ana huto Makiu, Banabasihi
etali'afihi pana'a, ai lenali kumu nolibe. Nani ai kumu alu lepi'ohunagi to
lenalitoga nehetilenogomo be tigite le'malo.
11 To Yosua mone gi'a Yasatasi ai ana huto lenali kumu nolibe.
Enali ya'ma loebe monebe bona'magi enaligo Yuta bona kegi'agati ete
Hu'mamofihi kapo'a lili'nalo nehe'mete neminabe. Enali amuya melete
nehe'melatanamo sipi'a ni'ibe.
12 To lenali bonatini mone gi'a Epafalasi ai Yesu Kilisitohi lili'na bo'a
lolo hu'ehina bouba ana huto lenali kumu nehafiye luto nolibe. Ai asaga
kanagu lenali Hu'mamofitoga loe lae mehise ule'ale hite minete agoya hi
emite minalabe luto nunumu huto amuya moloto Hu'mamofihi loka hoto
nominabe.
13 Ai lenali kumu amuya lili'na nolina bo nohigo bu go'ohuna yabe. To ana
huto Leotisia hepato bona kumu hiti Hilapolisi hepato bona kumu amuya
moloto lili'namo nolina keheli'ohube.
14 To laga lebesina bo, Luku, ai lusa bo nohina yagi to Temasi ana hite
lenali kumu nehafiye lite nela'igo nogobe.
15 To lenali Leotisia bonatoga enebe tigite ka'ni lu epilo. To mone a'mo,
gi'a Nifa aitoga to Yesuhi naga'i ai'a nonugu li gehesa nehana bonatoga ana
hite enebe tigite ka'ni lu epilo.
16 To lenali ya'ma fayapo leka se su helete Leotisia bonatoga epinogo
enali li nupa hite leka salabe. To ana'mu enali fayahi koyo epolo'ohunana
lepinogo lenali leka salo.
17 To mone bo, Akipasi, ma lite lu emilo: Sipi Botiu kimi'ehina lili'na
yamofihi mehe'mise li baga ibo.
18 Nani Poluita nani'ni nayaha'nitu fayahi koyoto ma luto nolepube.
Nalalu'nigita nehafiye? Nani ya'ma noluto to naga'i li'ohunaya lenekesu
meheno. Hu'mamofihi lenehe'mose'nauba lenalitoga mino moloto mineno.

TESALONIKA Napa 1
Polu koyoto epiˈehina fayahi

1 Lenali Tesalonika metoga bonaˈise. Lenali afotifu Huˈma to Sipi Boti
Yesu Kilisitohi bonaˈise. Nani Poluita to Silasiugo, Timotiugo lali nohuto
lenali yaˈma fayapo koyo nolepune. Huˈmamofihi lenaheˈmoseˈnaˈa to
fulunaˈa lenalitoga minomo tito mineno.

Tesalonika bonaˈmagi kohe tete yataˈa keheliˈahana amuya melete mono kapogu biˈahana.

2 Lali asaga yupahi lenali kumu yabe luto Huˈmamofitoga lofokehi hoto
nunumu huba huba huto nominone. To Huˈmamofitoga noluto lenali hiti
kehelito lulata nohune.
3 Lenali Huˈmamofitoga keheli amuya melete minelata nehana yamofihi
lamanaˈa yaˈma li huto nehabe. To komopatini emilata nehite foyaˈa amuya
melete minelata nehabe. To Sipi Bo Yesu Kilisito alina kumu yabe luto
keheli uleˈale hite geba hite minelata nehabe. Yaˈma afotifu Huˈmamofihi
ai gobisalo kehelito fokehi holata nohune.
4 Lalalutigita, Huˈmau komopaˈa lepito ai bonaˈa leneleˈmo lolo
huˈehinamo yaˈma kehеliˈohune.
5 Ka lamanaˈa ito buto lu lepiˈohuta yabe. Lali labagagutiko ka lepiˈohuta
meniˈibe. Oˈe, Huˈmamofihi amuyaˈa hiti niˈigo ai Sikalafuˈuba yaˈma
lamanaˈa niˈibe luto lu lepiˈehinamo yabe. Lali lenalitoga minoˈohuta
hapati abu geˈahanamo niˈibe. Lenali kumu yabe luto leneleˈmo bati hilune
luto lamana huto minoˈohuta bu geˈahabe.
6 Ya hulotogo moloto minoto huˈohuta ya suhi megeˈi melete minete
hiˈahana. Sipi Bouba huˈehina ya suhi kehelilata hiˈahanamo niˈibe. Ya
hite minete bonaˈmagi ka lamanaˈa kumu leneleˈmo sibina nehanogo lenali
koseleˈi mehose ka lamanaˈa keheliya ilune lite komopatinigu sabiyana lolo
higo keheliˈahana niˈibe. Huˈmamofihi Sikalafuˈuba leneleˈmo bati higo
mineˈahana yabe.
7 Ya hite, lenali kohe tete Yesuhi kapogu nebago Masetonia metogati
to Akaiya metogati Yesuhi keheli emiˈahana bonaˈi lenali megeˈi melete
mineˈahana.
8 Lenalitogati yaˈma Sipi Bomofihi hetofa kagauba sipi huto buto Mase-
tonia metoga to Akaiya metoga buˈehina. Ya huˈehina yaˈasigo meniˈibe.
Lenali Huˈmamofi kumu keheli amuya meleˈahanamofihi kagaˈa noto noto
hepatoga bulago yamofihi lu lepilutaˈa mone mehibe.
9 Ana bonaˈmagi asagaˈi lenalitoga buto nohutogo leleˈmo lamana
hiˈahana kagaˈa lelite ete limilata nehabe. To ana hite, lenali yaˈma
bonaˈmofihi mehaˈa nasana lolo hite mineˈahana lenemegesa hi neemite
Huˈmamofihi amuya boˈa lamanaˈa lolo hite aitoga i keˈmete agoya hu
emiˈahana ka lalitoga beto nehana yabe. Ai Huˈmau minoba minoba hulata
bologa lenemehi emilata nehana keheliˈohune.
10 Ya nehite panaˈa filiˈehinaguti leˈmo ho tiˈehina bo, Yesu minomo
buto kokulumaguti limilinaˈmu geba hite nehabe. Ai Yesu, Huˈmau alihi
foipanaˈmomuˈi osahi epilinaˈaloti lubuto bilata nohibe. Yaˈma kamofihi
noto noto bonaˈi kehelilata nehite lu limilata nehabe.

2

Polu Tesalonika metoga mono foya li'ehina

1 Lalalutigita, lenalitoga buto minoto lu'ohuta ya'ma fa'menena lolo mehibe lite lenalitini keheli'ahabe.
2 To Filipai hepatoga lele'mo sibina to huli ka lu limite hilata hi'ahago yalo lenali Tesalonika bona'magita bu'ohuta akeheli'ahabe. Ya hi'ahanaya to bona'i luga'amagihi luba limilune'mu nehago Hu'mau lukesa fi hetofa hu leto'ehigo babahi huto nohuto lenalitoga Hu'mamofihi ka lamana'a lu huto huto lu lepi'ohuta.
3 Lenegekesa lito lu lepilata nohuta yamofihi keheli sibi saba hite foipa foya'mu kehelito lu sibina sabana huto lenimi'i moloto lu melepi'ohune.
4 Hu'mau bu logoto laga besigo ya'ma hetofa kaga'ni keheli fotogo hu'ohuto lu lepilabe luto lele'mo eto hulago ya'ma ana ka nolune. Bona'i luga'amagi kehelite linogo bati hilibe luto meni'ibe. Hu'mau ai komopatigu bu go fulu tise bouba keheli'ehinogo lamana hilibe luto nolune.
5 Lenali ya'ma lali hapati keheli'ahabe. Lali ya'ma lenalitoga mino moloto suguna huto efaha fe'no kumu buka tiluna'mu lenofokehi lilata ka lenugufa lelito tilabe luto lu melepune. Hu'mau keheli'ehigo nolune.
6 Lenalifi to noto noto bona'ifi lali kumu kehelinogo tinogo lenikibina bo lolo hilabe luto melune.
7 Lali Kilisitohi aposolo'a nohutagi ya'ma ana'ina mone kumu linogo limilina bati hilina ya huto meni'ibe. To a'i moneuba yagapana'a laga hina'a hulata kaba nohina suhi huto lali ya'ma lenalitoga minoto lenele'mo bati hulata nohune.
8 Ya huto laga hinana'auba komopatini lenalitoga minolago Hu'mamofihi ka lamana'a lu lepilune luto mino'ohune. To ya'masigoko meni'ibe. Lali lenalitoga komopati ni'igo lenali kumu bati huto filitita'mu yabe.
9 Lalalutigita, naga ito li hetofa huto nohutogo lenali kosele'i lenoho laligi luto utehi foya'a amuya moloto to babu luto lito nohuto Hu'mamofihi ka lamana'a lu lepi'ohuta'a akeheli'ahabe.
10 Lali komopati fana tago minoto bati huto foipanati meni'igo lamana huto lenalitoga bula ola huto mino'ohuta lenali hiti to Hu'ma hiti hapati keheli'ahabe.
11 To bo moneuba yagapana'a bati huto kaba hu'ehina suhi huto lali lenalitoga lenele'mo eto eto huto mino'ohutamo akeheli'ahabe.
12 Ya huloto lenegekesa lito lenele'mo amuya moloto huto lu lep-olo'ohutamo ni'ibe. To Hu'mau ai kapogu lenele'malina bouba to fana meha'a lepilina bouba bu goto lenofokehi lilibe lite laga hina hite minalo, luto lu lepiba lepiba hu'ohuta ni'ibe.
13 To lali Hu'mamofihi kaga lu lepi'ohutogo lenali ya'ma bona'magihi kaga ni'ibe lite melise ya'ma Hu'mamofihi ka lamana'a yabe lite kehelite li gu i'ahanamo ni'ibe. To lamana'a ya'ma huto ni'ibe. Hu'mau ya'ma aitoga keheli emilata bona folagaha'anigu minoto foya'a lilata nohibe. Ya'mu lenalitoga ya huto nominana'mu lali ya'ma Hu'mamofihi fokehi mone hiti holoto nominone.
14 Lalalutigita, Hu'mamofihi yagapana'a Yuta melugu Yesu Kilisitotoga bite i ke'me'ahana enali hiti lenali hiti moneko'i lolo hite nehabe. Enal-itoga huto hu'ehina suhi ana huto lenalitoga huto hu'ehina yabe. Enali bona'animagi enele'mo sibina hi'ahana ni'igo to ana hite lenali bonatini luga'amagi kalana'i mele lepelete ya hi'ahana yabe.
15 Yuta bona'i enali Sipi Bo Yesuhi he'ahana to Hu'mamofihi ka'a lu yege hose bona'i hiti enehe fili'ahana to lali'i legene mane ite lehete li

heˈmiˈahana. Enali kumu Huˈmau keheligo ipaˈa sibina nohina yabe. To enali bonaˈi asagatoga luba sabo hilata nehana yabe.
16 Ya nehite lali fegutoga bonaˈi ka lamanaˈa lu yege hoto lu epinogo enubuto bi lalabe lite yaˈma Yuta bonaˈmagi kapo fi hekini lalutagi lite luba ka lu limilata hiˈahana. Enali ya hiba hiba hago enali foipanamofihi gupilo melenogo kolo kolo huto tito minago yatai Huˈmamofihi ita bigo ya nasanamofihi lubaˈa mone enalitoga neheti'ehina yabe.

Polu Tesalonika metoga akuˈi bilube luto luˈehina

17 Lalalutigita, laliˈi kana nesiˈagu fotoˈi minoˈohuta yamofihi komopatiguti meniˈibe. Faˈmene lugufatu lolo huˈohuta niˈibe. Lenali kumu legekesa yigiba yigiba huto minalune luto lenaliˈi bu lenagalupihe luto amuya moloto minolata hune.
18 Ya huto buto bu lenagalune luto luˈohutaya to Poluita naniˈni babu yupahi buto bu lenagalube luto luˈohunaya niˈigo aku Satau yaˈma kapo fi hekini lo netoˈehibe.
19 Lenali kumu yabe luto lagaˈa kehelilata nohune. Yamofihi ma huto niˈibe. Sipi Boti Yesu oto nehetilina yupahi yaˈma gobisalo hiya bonaˈmagi lali foyatimofihi legeyaˈa lolo hilabe? Lenalitinigo yaˈma lali foyamofihi legeyaˈa lolo hiluneˈmu habe. Yaˈma huto hilina yupahi lali sa huto geba nohune. Ya nehinogo lenali kumu legelo bito minalune.
20 Lamaˈnaka, lenali kumu lofokehi holata nohuta to komopatigu keheli bati hulata nohuta yabe.

3

1 Lenali kumu yabe luto kekeˈi luto minoto lito huˈohuna menetago naniˈnisigo Atenisi hepatoga minoˈohuna.
2 To Huˈmamofihi koko panaˈa lalalutifu, Timotihi ho lufugo heˈmi netoto lenalitoga bilibe luto luˈohuna. Kilisitohi ka lamanaˈa lulata nohina bouba monolugu leneleˈmo babahi hilibe luto to leneleˈmo amuya hilibe luto,
3 to yaˈma kalanaˈi melenogo lenali Yesuhi kapoˈamofihi heˈmi lalabe luto yaˈmu ho lifiˈohube. Lenali yaˈma ya lite kehelilo. Luba hoseˈnauba lugupisalo tilubeˈmu higo Huˈmau yaˈma lu laga mehuse nohuto ananamotu leleˈmo amuya hilinaˈmu yabe. Yaˈma lenali akeheliˈahanamo niˈibe.
4 Ya huto niˈigo lali lenali hiti nominoto kalanaˈi molo letaluneˈmu nehabe luto kohe toto lu lepiˈohuta niˈibe. To yatai anana ahuto huˈehinaya lenali akeheliˈahabe.
5 Ya hulago limiˈi mololata bo, Satau ai lenimiˈi mololago Yesuhi kapoˈa heˈmiˈahafi meheˈmiˈahafi to lali foyamofihi legeyaˈa ho helili nohifi huto nohifi yamofihi hapaˈa kehelilube luto lenali kumu niginaga fise nokehelito minoto lito huna menetago Timotihi ho lufugo buˈehina.
6 To yatai Timotiu lenalitogati i behe huto oto kagaˈa beto huˈehibe. Kilisitotoga keheli amuya meleˈahanamofihi to komopatini epilata nehana yamofihi lamana ka lu limiˈehibe. To lenali yaˈma lali kumu lagaˈa kehelilata nehanamo to lali lenaliˈi bu lenagalune luto kehelilata nohutamo yaˈma lenali ana suhi hite lali bu lenagalune lite kehelilata nehanamo niˈibe. Yamofihi kaˈa alu su hoˈehigo komopatigu bati huto nohune.
7 Lalalutigita, komopatigu lagabuˈnamofihi komopaˈagu to kekeˈi luseˈna yamofihi komopaˈagu nohuto lenali Kilisitohi keheli uleˈale hiˈahana kaˈa keheliloto komopatigu bati huto babahi hibe.
8 Yatai lenali Sipi Bomofitoga amuya melete nehago lali kehelito komopatini bati hinogo nominone.

9 Lali lenali kumu hiya huto Huˈmamofihi fokehi lilune? Lenali kumu
yabe luto Huˈmamofihi gobisalo komopatigu sabiyana lolo nohigo legelo
nobune.
10 Lali buto bu lenagalune luto to lenogobisalo minototi mono ka lugaˈa
mino lito buˈehina yamofihi lu lepilune luto utehi etehi babu luto lito
Huˈmamofitoga amuya moloto lulata nohune.
11 Afotifu, Huˈmau aiˈa to Sipi Boti Yesu etali kapo hokolo hi leteleˈinogo
lenalitoga foiya biluta niˈibe.
12 To Sipi Bouba lenleˈmo higo ai komopaˈa eminogo ai komopaˈa
eminogo hite mineno. To lali komopati lenalitoga moloˈohuta suhi hite
komopatini silaga bonatoga malalana yauba napa huto hofa tenogo hite
minalabe luto Huˈmamofihi loka nohone.
13 To Sipi Botiuba komopatini leˈmo hetofa hulenogo Sipi Boti Yesu
hiti to ai leˈmoˈehina bonaˈa asagaˈi hiti nehetilina yupahi lenali yaˈma
Huˈma afotifihi gobisalo minete komopatini bati hinogo hetofa lenemehi
hiti minalabe.

4

Minoto lito hinogo Huˈmau kehelinogo bati hilina kaga

1 Lalalutigita, Sipi Boti Yesuhi ai giˈalo lenegekesa lito ka mone lu lepilugi
kehelilo. Lali Huˈma kehelito lenofokehi lilina hapaˈa alenelepiˈohuta yagi
ana suko neminana kehleliˈohutaya to lepiba lepiba ka mone hiti amuya
melete megeˈi malalo luto nolune.
2 Lali lu lepiˈohuta ka lali kati meniˈibe. Sipi Boti Yesuhi bagaguti kaˈa lu
lenelepiˈohutamo yaˈma akeheliˈahabe.
3 To mone ka hiti niˈibe. Lenali kumu Huˈmau lu moloˈehina kaˈa ma
niˈibe. Sigiminaya li heˈmite komopatini lamana hinogo minalo.
4 Lenali eto eto hite yaˈma komopatini leˈmo bati hite fotogo hite lihatini
lilabe.
5 Moko lise lenegekesa kehelise bo alobo topa helatana yamofihi meniˈibe.
Fegutoga bonaˈmagi enali Huˈmamofihi hapaˈa mekehelilata nehite yaˈma
foipa suhi hilata nehago lenali ya suhi hi lalabe lutomo niˈibe.
6 Akuˈi lenali folagahatinigu bonaˈi moneuba anaˈi kumu foipana hilinaˈa
meniˈibe. To laluˈafihi lihaˈa lilina meniˈibe. Yamofihi nasana lilana
bonaˈiya Huˈmau osahi epilinaˈmu yabe luto kohe toto lu laga huto lu
lepiˈohutamo niˈibe.
7 Ya foipanaloti komopatini kolo tenogo minalabe luto meniˈibe. Komopa-
tinigu babahi minalabe luto Huˈmau elesa molo epiˈehina.
8 To yaˈmu ana kaga megeˈi emilina bouba faˈmene bonaˈmagihi ka
heˈmiˈehina meniˈinaya aiˈa. Huˈma Sikalafuˈi lepilatamofihi megesa hu
emilata nohibe.
9 To lenali Yesuhi bonaˈa lugaˈamagi komopatini epilabe luto henaˈmu
fayahana lepiba lepiba hilune? Huˈmau komopatinigu ai lenemehi eminogo
ai lenemehi eminogo hite minalabe lutoˈa hapaˈa lu epiˈehinamo niˈibe.
10 Lenali yaˈma Yesuhi bonaˈa Masetonia metoga noto notoˈi nehana
bonaˈmagihi asagaˈi enleˈmo bati hilata nehanaya akuˈi hofa toto napa
hilibe luto lenegekesa lito lu nolepune.
11 To kaga mone ma luto lu lepiˈohuta yatai akuˈi nolune. Hololu luto bila
ela mehise fulu hite minete ka sipi boe bae melise legeso hite lamana hite
minete fato bomofihi foyaˈamu mekehelise lenalitini foyatinimu kehelite
minete lenalitini lenayahatinitu foya lite nalanaˈmu kehelite minalo.

12 Ya hite minete, ya'ma fato bona'i enali nehanalo bo mone'mofihi
nose'na'a kele kele'i mehise legeso hite minalabe. Lenali ya hite minenogo
mono ka mekeheli'ahanamagi hapatini bu gelete lenofokehi lilete lenigi
liyafa hilabe. To kagatini kehelilabe.

Sipi Boti i behe huto alina kana geba hilabe

13 Lalalutigita, lenali ya'ma fili'ahana bona'i enali kumu keheli ligitagahi
hite Yesuhi mekeheli'ahana'amagi sibi hite minete yibi nama hite nemina
suhi hi lalabe luto lu lepilugi kehelilo.
14 Lali ya'ma Yesuya fili'ehinaguti aku ho ti'ehinamo keheli amuya
nomolone. Ya'mu ma luto kehelilune. Hu'mau ai Yesuhi le'mo gelehe huto
alina yupahiya Yesu kumu keheli emilata nehana'a hiti fili'ahana bona'i
ai'a hiti enele'moto alube'mu hibe.
15 Sipi Bomofihi kaga mone'a lu lepilune'mu nohune. Melugu'i lubu hiti
nohuta Sipi Bouba nehetilina kanagu lali ya'ma fili'ahana bona'i enebe
meligilutamo ni'ibe.
16 Sipi Bouba ai'a kokulumaguti limilube'mu nohibe luto yamofihi kaga'a
kehe ito kanipo fite agelo bona'magihi kaba bo'aniuba nogo nemelenogo
to Hu'mamofihi ufeha'a nefinogo limilina'mu yabe. Limilenogo Kilisitohi
bona'i fili'ahana'amagi enali kohe tete ho tilana'mu yabe.
17 Ho tilenogo lali lubu hiti nohuta'a Hu'mau lele'mo tilenogo enali hiti
Sipi Bo hiti sopopogu fo tula haluta'mu yabe. Ya huloto lali asaga'i Sipi Boti
hiti mino lito buto minalune.
18 Ya hu'ehina'mu lenali kaga ya'ma lu keheli fa keheli hilete ai'i le'mo
bati hinogo ai'i le'mo bati hinogo hite lenegelo bilata hite minalo.

5

Sipi Boti alina'mu kaba huto minalune

1 Lalalutigita Sipi Boti alina kana'a yamofi hiti to alihi huto hilina
asaga'namofi hiti fayahi koyoto lepiba lepiba mehilune.
2 Lenalitini ya'ma Sipi Boti alina kana'amu ma lite kehelilata nehabe.
Ya'ma guminalo bona'i folugu'i suguna huto alina suhi huto mele'isi
nehetilina keheli'ahabe.
3 Bona'magi bati huto legeso huto nominone lite legeso hite nehanogo
ana kanagu koli'a hiti nasanauba mele'isi o nehetinogo enugupisalo finogo,
enali felefa hilana meni'ibe. To a'i moneuba yagapana ma'asi ketalube'mu
nohuto mele'isi gabu gigo keke luto topa holata nohibe. To ana suhi huto
Sipi Bouba mele'isi nehetinogo hiya huto felefa hilabe? Koli hilana ni'ibe.
4 Lalalutigita, lenali Kilisitohi naga'a nehanagi ya'ma metepunagu mene-
habe. Ya higo ya'mu Sipi Bomofihi kana'a mele'isi guminalo bona'magi
nehe netilana suhi huto lenalitoga nehetinogo henabe lite katiya'i hite
lenelesa lilibe?
5 Lenali fana mehenamofihi to yege'amofihi komopa'agu nehabe. Lali
Kilisitohi naga'amagita sinihi to metepunamofihi komopa'agu menohune.
6 Ya'mu bona'i luga'a enali enubu'i kelata nehana suhi lite meminalo.
Komopatini lenegekesa hekini melenogo lenalitini kaba hite gili gili hite
minalo.
7 Enubu'i kelata nehana bona'i enali sinihinaga enubu'i kelata nehabe.
To amuya nagami'i nelata hite negi nenalana bona'i enali sinihinaga nete
nehabe.
8 To lali fana mehenamofihi naga'i lolo hu'ohuta ya'ma komopati kaba
huto minalune. Ya nohuto Yesutoga keheli amuya malaluta to komopati
asaga bonatoga epiluta yanauba heleguti lolo hilibe. To Hu'mau lubuto

bilina keheliˈohutanauba lali latahati li sibina hu lalina kakiliti lolo hu letalibe.
9 Yamofihi hapaˈa ya huto niˈibe. Huˈmau siko hu letoto osahi limilibe
luto leleˈmoˈehina meniˈibe. Ai Sipi Boti Yesu Kilisitou lubuto bilata hinogo
li bati hilabe luto leleˈmo eto huˈehinamo niˈibe.
10 Sipi Botiuba lali kumu luto filiˈehinamo niˈibe. To henabe lutobe? Ai
alina kanagu lali lubu hiti nohutamagita to afili su hoˈohutamagita leleˈmo
nupa higo ai hiti minalune luto yabe.
11 To ya huto niˈigo lenali komopatini ai eminogo ai eminogo hite minete
to ai heˈmenogo ai heˈmenogo hite minete amuya melenogo yanauba
lenemehatini hofa toto tinogo bati hite lilata nehana ya suhi hinogo lelite
bite minalabe.

Polu enegekesa lito kekeˈi hu epoloˈehina

12 Lalalutigita, anaˈina mone kumu lenoloka amuya nohone, Huˈmau
lenalitoga foyaˈa lilabe luto to lenegekesa hokolo hilabe luto to ai kapoˈa
lenelepilabe luto to lenegekesa hokolo hilabe luto to ai kapoˈa lenelepilabe
luto leˈmo ho tiˈehina bonaˈi enali kumu kehelinogo bati hino.
13 Ya hite keheli hofa tete komopatini epite foyaˈaniˈmu kehelinogo tino.
To lenali folagatinigu koguna ite minalo.
14 Lalalutigita, lenegekesa li hokolo huto lenogoˈna bito lu nolepune.
Bonaˈi lugaˈamagi foya melise nehanogo enali enegekesa lilo. To lugaˈamagi
enelesa nelinogo neminana eneleˈmo hetofa hilo. To lugaˈamagi keheli
uleˈale mehise loe lae nehinogo enali eneleˈmo amuya hilo. Ya hite asaga
bonaˈmagitoga legeso hite minalo.
15 To foipanamofihi nonaˈamu yabe lite ai henogo ai henogo li muyalo li
malo mehilo. Ya hu lalune lite lenalitogati to bonaˈi asagatoga anaˈina li
lamana hu epalalune lite amuya melete minalo.
16 Asaga yupahi komopatinigu sabiyana lolo higo minalo.
17 Asaga yupahi Huˈmamofitoga kehelite lu emilata nehite meheˈmise
minalo.
18 Anaˈina asagaˈi niˈina yanaˈmu Huˈmamofihi fokehi lilo. Yaˈma Yesu
Kilisitohi nagaˈi lolo hanaˈmu yabe luto Huˈmau yaˈma luto nolu lepalabe.
19 Huˈmamofihi Sikalafuˈamofihi fana mehaˈa yaˈma ifi metalo. Aiˈa kaˈa
meheˈmilo.
20 Huˈmamofihi bagaguti ka luˈehina kehelinogo yaˈma melimino.
21 Kaˈya asagaˈi yaˈma keheliya ite li kehelite lite minalo. Lamaˈna ka
niˈifi foipa ka niˈifi lite ana kaga fi taga hite kehelitetini to lamanaˈa niˈinogo
yamofihi li pili kete minalabe.
22 Anaˈina foipana fato fatoˈmofihi niˈina yamofihi heˈmilo.
23 To Huˈmau fulunamofihi afoˈafu aiˈa lusi bonaˈa leneleˈmo lolo hu su
holoto, to leneleˈmo bati bati hulenogo komopatini lenemehatini lenugufa-
tini bati hinogo minenogo Sipi Boti Yesu Kilisitou nehetilina kanaˈalo kolo
tanana meminenogo minalabe.
24 Huˈmau lenali yagapanaˈa leneleˈmoˈehina bouba, yaˈma hu lepalalube
luto kaga moloˈehinaˈa meheˈmise lelito buto li su halinaˈmu yabe.
25 Lalalutigita, lali kumu yabe lite kehelite Huˈmamofitoga nunumu lite
minalo.
26 Kilisitohi nagaˈi asagaˈi soso hu epoloto enebe tigilo.
27 Nani Poluita Sipi Bomofihi gobisalo ma luto lu nolepube. Yaˈma fayapo
Kilisitohi nagaˈa silagaˈi leka sete lu epilenogo keheli su helete minalabe.
28 Sipi Boti Yesu Kilisitohi lenheˈmoseˈnaˈa lenalitoga minomo buto
mineno.

TESALONIKA Napa 2
Polu koyoto epi'ehina fayahi

1 Oho, Tesalonika metoga mono naga'ise. Lenali afotifu Hu'mamofihi to
Sipi Boti Yesu Kilisitohi naga'ise. Nani Poluita hiti Silasi hiti to Timotiu hiti
ma fayapo koyoto nolepune.
2 Afotifu Hu'mamofihi to Sipi Boti Yesu Kilisitohi ai fuluna'a to
lenehe'mose'na'a lenalitoga buto liloto mineno.

Yesu alina yupahi ka foya lilana ka'a

3 Lalalutigita, lali asaga yupahi lenali kumu yabe luto Hu'mamofitoga
fokehi lito minolata nohune. Lenali Hu'mamofitoga keheli amuya melelata
nehanamofihi hofa tana'mu luto komopatini ai eminogo ai eminogo hilana
hofa tana'mu luto bati huto fokehi nolune.
4 To bona'magi kalana'i mele lepelete kaso'a hiti'nagu he'mi lepelete
te'ahago lenali lenaginaga fise'na lite mine'ahana Hu'mamofitoga ke-
heli amuya melete ule'ale hite fa'mene nehabe. Yamofihi kehelilototi
Hu'mamofihi yagapana'a mine lite bi'ahana enalitoga lenugufa lelito tilata
nohune.
5 Lenalitoga lenugupisalo leniginaga fise'na huto nohinamofihi hapa'a
yana'mu ma luto lilune. Hu'mau keheli fotogo huto ka foya lilina kana'agu
lenali kumu keheli bati hinogo lenele'malina'mu yabe. Lenali ai'a kapo'agu
bi falalana'mu kaso'a hiti nasanamofihi gupisalo lenali hiti nehabe.
6-7 Ya'mu minoto Hu'mau lenali kumu keheli bati higo kaso'a hiti nasana
li lepilata nehana bona'i enalitoga ana suhi huto eniginaga fise'na enalitoga
aku'i epilina'mu yabe. To lenali hiti lali hiti lele'mo fulu hilube'mu nohuto
laga hina hite minalana'mu yabe. Sipi Boti Yesuhi ya'ma amuya'a hiti
agelo'a hiti enele'moto kokulumaguti limilina yupahi,
8 logo guluya meha'a sipi'a hiti limiloto Hu'mamofihi mekeheli'ahana
bona'i to Sipi Bomo Yesuhi ka lamana'a keheli meemi'ahana bona'i nona'a
foya epilina'mu yabe.
9 Ya nohuto Sipi Bomofihi gobisa'aloti amuya'amofihi fana mehena'a fitu
fo he'milenogo logo hepatoga bite minoba minoba hilana'mu yabe. Hu'mau
nona'a foya ana huto epilina'mu ni'ibe.
10 To ana yupapoya Yesuhi bona'amagi asaga'i yege'a fite enegelo bite
fokeha'a lilana'mu yabe. To aitoga keheli emi'ahana bona'i asaga'i gi'a
liyafa hite minalana'mu yabe. Lenali ya'ma kaga'a lu lepugo kehelite
aitoga agoya hu emi'ahana ni'inagihe. Ya'mu lenali Hu'mamofihi bona'i
hiti minalana'mu ni'ibe.
11 Ya'mu lali hiti kana'amu kana'amu lenali kumu yabe luto
Hu'mamofitoga lulata nohune. Hu'mau elesa molo lepi'ehinamofihi
legeya'amo kehelinogo lamana'a hilibe luto loka nohone. To ai'a
amuya'aloti fi hetofa hu lepelenogo lamana'amu kehelite neminamofihi
legeya'a lolo hilabe luto to aitoga keheli ule'ale hite aitoga agoya hu emilata
nehanamofihi foya'a lelite bilabe luto nolune.
12 To lenali ya hilenogo Hu'ma to Sipi Boti Yesu Kilisitou mehi lepilata
nohinamo ni'ibe. Sipi Boti Yesuhi ai'a gi'a lenali ya'ma liyafa hilabe to
ana huto lenehe'mose'na'a lenalitoga huto nehinogo ai hiti lenigitini liyafa
hilina'mu yabe. Ya'mana lali ai'a loka nohone.

2

Foipa hulata kene'i mone huto hilinamofihi ka'a

1 Lalalutigita, Sipi Boti Yesu Kilisitou alina kana'a to aitoga lele'mo nupa
hilina kana'a yamofihi kaga'a lu lepilugi kehelilo. Nani lenegekesa li hokolo
huto lu lepilugi keheli fe lite minalo.
2 Bona'i mone'amagi Sipi Bouba alina kana'a ao'ehibe lite lu lepilenogo
mekehelilo. Enali mone'amagi Hu'mamofihi baga'aguti kaga yabe lilana,
faga yabe. To mone'amagi ya lite mono ka lu yege hilana, faga yabe. To
mone luga'amagi lali ya luto fayanugu koyo'ohuta yabe lilana, faga yabe.
To ya'ma kaga lu nelinogomo lenali mele'isi keheli topa hete lenuluhaya
metino. To lenegekesa yigise'namofihi ya'ma keheli sibi sibi hite meminalo.
3 Kaga yamofihi nelite lelite tite lenele'mo topa he lalagi ya'mu ya'ma
lite kehelilo. Yata'a hapi fito Hu'mamofihi luba li emilatanamofihi huto
hulenogo to sipi foipa bouba, Sataha naga'i nohina bo ai logo hepa'i
lilube'mu hina bo ai huto hulenogo yalo alihi Sipi Botimofihi kana'a huto
hilina'mu yabe.
4 Ana foipa bouba ai bona'magihi keheligo bati'na lolo hulata nohina
nasana to bona'magi liyafa nehana nasana silaga'i yamofihi le'mo laba
huloto'a to enali folagaha'aniguti yamofihi ai'a gufa'a lelito ai'a tilube'mu
hibe. Ya huloto Hu'mamofihi sipi mono nonugu tito minoloto ai kumu ma
luto kehelilibe. Nani'ni Hu'mamofita nohube lilibe. Ya luto kehelilibe.
5 To ya'ma hilina'a ananamomu'i nani'ni lenalitoga minoto ka'a lu lepi
lepi hu'ohuna keheli'ahana ni'ifiye?
6 To Hu'mau yatai ana foipa bomofihi kapo'a hekini lo'ehina ke-
heli'ahabe. Alihi kana'alo olenogo ana foipa bouba huto hilibe.
7 Yatai kanagu foipana lilata nehanamofipo suguna foya lilata nohinamo
ni'igi Hu'mamofihi Sikalafu'uba kapo'a fi hekini lolata nohinamofihi kana
su holenogo ai le'mo gulu hago ya'ma sipi foipa bo huto hilibe. To ya'ma
kanagu foipana gofana huto hilina'mu yabe.
8 To foipa bo huto hulenogo Sipi Bo Yesu bagaguti mutiya'auba ho
fililina'mu yabe. Sipi Bo nehetilina yupahi besana'a hiti silifisa maloha'a
hiti nooto foipa bomo le'mo sibina hilina'mu yabe.
9 Ya'ma foipa bouba Satahi amuya'a hiti nehetito fato fato'mofihi amuya
nasana hiti topa hose nasana hiti silaga'i fi taga hu epoloto li huto hilibe.
10 Ya huloto bona'i luga'a faga faga nasana babu luto yamofihi fato fato
suhi foipanamofihi nasana lito enimi'i moloto logo hepatoga enele'moto
bilibe. Enali ka lamana'amo kehelite lagati melebesibe lite enemegesa hi
emi'ehinogo Hu'mau ana huto enubuto mebilina'mu yabe.
11 Ana bona'magi ya hilata nehago Hu'mau fi taga hu epolola-
tanamofihi ito'afu enalitoga le'mo huto hulago yamofihi faga fagagu bite
i ke'malana'mu yamofihi fa'mene bite i ke'malabe.
12 To hetofa kaga'a enemegesa hi emite foipa nasanauba laga epesina
bona'magihi enalitoga foipana sipi'a enali enugupisalo tilube'mu higo
Hu'mau sipi huto enahalina'mu yabe.

Lubuto bilube luto Hu'mau lele'mo eto nohibe

13 Lalalutigita, Sipi Bouba mehi lepi'ehina bona'ise. Hu'mau lenele'mo
eto hu'ehina'mu luto lenali kohe toto lenubuto bilube luto Sikalafu'uba
amuya'a hiti komopatini le'mo bati huto bona'ni lolo hu epalalube luto
ligo hetofa kaga'agu bite i ke'me'ahago yana'mu lenali kumu asaga yupahi
Hu'mamofihi legelo bilata nohune.

14 To Huˈmau yaˈma Sipi Boti Yesu Kilisitohi kogonalinaˈamofihi fana mehaˈa lilabe luto lenali kumu kehe ito leneleˈmo eto huˈehina yabe. YaˈmaKa lamanaˈa lu yege hoto lepiˈohutana ya luto kehe igo lenali keheliˈahana.
15 YaˈmuKa lalalutigita, labagaguti kaga to fayahi koyoto lepiˈohuta kaga li pili kete uleˈale hite minalo.
16-17 To Sipi Boti Yesu Kilisito ai, to afotifu Huˈmau, lenali komopatinigu leneleˈmo bati bati hinogo kolinaˈa meminana bonaˈi lolo hilabe nolube. To ai leneleˈmo amuya hinogo lenali hetofa suhi hulata hite to hetofa kaga lulata hite minalabe luto nolube. Ai Huˈmau mehi limiˈehina bouba, to faˈmene leheˈmoto komopatigu aiˈa koyapa koyapa koli mehuse minolatana molo letoˈehina bouba, to ai kumu hetofa kehelseˈna limiˈehina bouba, Huˈmau ai yaˈmamofihi hu lepalalibe luto nolube.

3

Lali kumu amuya melete Huˈmamofitoga nunumu lilo

1 Lalalutigita, ka mone lu su hoto lu lepilugi kehelilo. Sipi Bomofihi kaˈa meleˈisi pulu tito bilibe luto to ana kagaˈamofihi lenalitoga huto huˈehinamofihi ana suko huto huto ho lito bilibe luto yaˈma lali kumu lite Huˈmamofitoga loka heno.
2 To komopaˈani laga mehina bonaˈi foipanaˈani hiti bonaˈmagi enayanuguti leleˈmo heˈmilibe lite Huˈmamofitoga nunumu hilo. Yanonaˈmu enali bonaˈi lugaˈamagi hetofa kagaˈa kehelite mageˈi memeleˈahana niˈibe.
3 Sipi Bouba ekesa loe lae menohinaya ai mino kaba huse nohinagi leneleˈmo amuya huˈehinogo yaˈma foipa bouba leneleˈmo sibina hu lalibe luto lenaliˈi kaba huto haka molo lepalalibe.
4 Lenali lu noleputa kaga kehelite nemina suhi lite minoba minoba hilana legekesa yaˈma kehelito loegu menokehelune. Sipi Bouba lenali kumu yabe luto komopatigu leleˈmo fulu nohinagihe.
5 Sipi Bouba komopatini leˈmo babahi hinogo Huˈmamofitoga lenemehi emilata minalabe, luto nolune. To Kilisitou leneleˈmo amuya hinogo koseleˈi mehose uleˈale hite minalabe, luto lali nolune.

Foya lite minalanamofihi kaˈa

6 Lalalutigita, Sipi Boti Yesu Kilisitou kagaˈagu yaˈma liliˈna kaˈa lu nolepune. Kilisitohi bonaˈi lugaˈa lali ka lu lepiˈohutana heˈmite neminete to liliˈna melise fuli neminete nehanogo, enali hiti humofaˈna hite meminalo.
7 Laliya lenalitoga buta yupahi yaˈma kapo bili lepoloto foyaˈa lilata huˈohutamo yaˈma akeheliˈahabe. Lenali ana suhi hite lemegeˈi malalo. Lali lenalitoga yaˈma faˈmene menominotamo niˈibe.
8 Lenalitogati noseˈna minaˈa meniˈina faˈmene noto noto mebuˈohutamo niˈibe. Naga ito li sipi tuloto minoˈohugo kosele lenoho lalibe luto kanaˈamu kanaˈamu utehi etehi liginaga fise foya nolito kekeˈi luˈohuta.
9 To lenalitogati noseˈna bati huto lutitaˈmu yabe luto niˈinaya hapaˈa lenelepito lali ligiyakagugo ite foya ma huto lilata huˈohutamo niˈibe.
10 Lenalitoga nohuto yaˈma luto lu lepilata huˈohuta niˈibe. Mone foya melise kegeiyo hilina bouba noseˈna mo sito minalina niˈibe.
11 To yaˈma lenalitogati ka mone olago yaˈma luto keheliˈohune. Lenali folagahatinigu bonaˈi lugaˈamagi enaliˈani foyaˈani heˈmilete amanapa hilete nehite bonaˈi moneˈamagihi foyagu ukimi akimi hite humofaˈna nehanamo niˈibe.

12 Bonaˈi ya hanaˈamagihi enaliˈi Sipi Bo Yesu Kilisitohi kagagu enegekesa
lito ma luto lipoti nolu epolone. Enali laga hina hite eto eto hite minenogo
foyaˈani linogo legeyaˈa huto hinogo enaliˈanigati nalabe.
13 Lalalutigita, lenali anaˈina lamanaˈamu foyaˈa lilatana yaˈma koseleˈi
meleneheno.
14 Yaˈma fayahanagu kaˈa koyoto noleputa yaˈma moneuba pelesa ito
heˈminogo ai hapaˈamu kehelite yamofihi heˈmi etenogo aiˈago minoto
buyaˈamu filino.
15 Yamofihi fatehatini yabe luto melune. Lalalutifu yabe luto ekesa lite
lipoti lu emite leˈmo bebe salabe luto nolune.

Su nohanamofihi kaˈa

16 Sipi Boti aiˈa fuluna afoˈafu yaˈma asaga yupahi fato fato suhi luto
fulunaˈa li huto hu lepeleno. Sipi Bouba lenali asagatoga minomo buto
mineno.
17 Nani Poluita nayahaˈnitu fayahi ma nokoyobe. Nehafihe? Naniˈni
nigiˈni yabe luto yaˈma koyoˈohube. Nani silaga kanaˈa naniˈni su halina
fayahi ya huto huto koyolata nohube. Nani hapaˈni ya niˈibe.
18 Sipi Boti Yesu Kilisitohi ai lenaheˈmoseˈnaˈa lenali asagatoga mino
moloto mineno.

TIMOTI Napa 1
Polu koyoto emi'ehina fayahi

1 Nani Poluita Hu'mau lubuto bilata bo, ai kaga'alo to Yesu Kilisitohi
fifa ilata nohuta bomofihi kaga'alo nani Yesu Kilisitohi aposolo bo'a nohu-
namofita,
2 Timotio mono kapogu kele'mo'ohuna pana'ni nohane luto nolube. Kai
fayahi ya'ma koyoto nokumube, Hu'ma afotifu to Sipi Boti Yesu Kilisito
lehe'mose'na hiti ginaga fi limise'na hiti to fuluna'a lele'mo huse'na
yamofihi huto hu keteno.

Faga faga mono kamu'i kaba hilibe luto ekesa li'ehina

3 Nani ya'ma Masetonia metoga bilube'mu nohuto kegekesa lito lu
kimi'ohuna ana suhi hubo. Ya nohuto ya'ma Efeso hepatoga ya'ma aku'i
molo emito minobo. Nohuto bona'i hapi fite faga faga mono kaga lu nepina
yamofihi he'milo luto lu epibo.
4 Moneuba kilihe kaga to enigiko enagako bona'magihi mineme bite
mine'ahana kaga yamofihi hapa'a lilago ya'mu tila limila higo li muyalo
li umalo ya hago ya'ma kaga'ani kenasabo bilata ka ni'ibe. Ya hago
Hu'mamofi kumu keheli ule'ale hite kele kele'i hi etalana kapo'a ya'ma
meni'ibe. Ya kaga he'milo luto lu epibo.
5 To nani ya'ma henabe luto nolube? Enali kehelilete komopa'ani mone
keheli sibina mehise komopa'ani fulu hinogo minete to Hu'mamofihi agoya
hu emite minalabe. To ya hite minete, Hu'mamofitoga enemehi emilana'mu
yabe luto nolube.
6 To bona'i luga'amagi enali mono'mofihi kapo'a ya'ma bu go sepa ilete
he'mite enemegesa emilete ya'ma fa'mene kaga legeya'a meni'ina yamofi
kumu lu keheli fa keheli hilata nehabe.
7 Ya hilete enali'ani'mu ya'ma lite lilata nehabe. Lali ya'ma Hu'mamofihi
keya ka lu'ehina ya kagamofihi mege'i malalune lite amuya melelata
nehanaya, kaga nelanamofihi hapa'a keheli bebe mesabe.
8 To kai hiti nani hiti le'ali yamofihi Moseu keya ka lu'ehina kamu'i ya'ma
hetofana yabe luto keheli'ohu'ibe. Ya'ma kagamofihi lamana'a ni'inaya
keya ka lu laga huto lu'ehina ka'a to fato fato ka li'ahanamofihi nasana
moneko kumuko huto nohibe luto keheliluta bati hilina'mu yabe.
9 Le'ali ya'ma keheli'ohu'ibe. Keheli'ohu'ibe luto lu'ohunaya to ya'ma
keya ka foipana mehise bebe sete neminana bona kumu huto hu'ehina
meni'ibe luto nolune. Ka keheli he'mite nehana bona'i, to kegeiyo hilata
nehana, to Hu'mamofitoga agoya hu meemise nehana, foipana hilata
nehana, mono kamofihi kapo'a mebilata nehana, mono'i laga mehina
bona'i, ito'anigihi afo'anigihi to fato bona'i enoho fililata nehana bona'i,
10 to moko hilata nehana, to bomagi lalu'afitoga buto i ke'molata nehana,
bona'magihi yagapana'i gumina lilata nehana, to faga fagalo bo fakupa ka
li epilata nehana, to ana'ina luga'a yamofihi mono kagagu faga fono ka
nasana'a lilata suhi lite nehana. Ya'ma bona'magihi keya ka enali nasana
ni'ibe. Enali kumu huto hu'ehina ni'ibe.
11 Ana hetofa mono kaga'a Hu'mau ka lamana'a molo neto'ehina yagu
nohuto Hu'ma fana meha'a hiti bo, ana bebe sose to hetofa bouba ai lu huto
hulata hu'ehinagi yana'mu nani lu yege holata nohube.

Huˈmau ginaga fi limiˈehinaˈmu fokehi liˈohuna

12 Sipi Boti Yesu Kilisitou neleˈmo amuya moloto lufusaˈni molo netoto
neleˈmo hetofa huˈehina yaˈmu negelo bilata nohube. Ai nani kumu keheli
nimigo bati nohigo kele keleˈi hu netalane luto neleˈmo eto huˈehibe.
13 Kohe toto yamofihi leˈmo sibi saba huto kalanaˈi molo etoto kagaˈa
leˈmo mumusopa iˈohunamo niˈinaya nani yaˈma mono kaˈa meke-
heliˈohutaya to katiyaˈi minoˈohuna, ya hunaˈmu Huˈmau osahi nim-
ilubeˈmu nohuto ginaga fi nimiˈehina.
14 Ya huˈehigo Sipi Botiuba mehi nimito to neheˈmoseˈnaˈa babu luto
nimito keheli neleˈmo amuya moloto to Yesu Kilisitou buto i keˈmoto yabe
luto komopaˈni emiˈohuna yanaˈmu neleˈmo uleˈale hu netoˈehibe.
15 Yesu Kilisito aiya bonaˈi foipanaˈaniloti enubuto bilube luto mel-
ugu limiˈehina yanamofihi legeyaˈa lamanaˈa niˈibe. Asagaˈi kehelilata
nasanaˈa niˈibe. Anaˈina foipa lilata nehana bonaˈmagihi nani enebe
ligiˈohuna bo nohube.
16 To Huˈmau osahi nimilubeˈmu huto komopaˈa li gelehe huto ginaga
fi nimiˈehinaˈmu henabe lutobe? Yesu Kilisitou ai komopaˈa fitu fo
netoto buba buba huˈehina, ya huˈehinamofihi hapaˈa lenelepilube luto
Huˈmau naniˈi yaˈma foipa bonaˈi enebe ligiˈohuna bo nohunamofita ai ko-
mopaˈa nimiˈehina yamofihi faˈmene meniˈibe. Bonaˈmagi alihaˈa Huˈmau
neleˈmoˈehinamofihi hapaˈa bu gelete keheli bati hite Huˈmamofitoga
keheli amuya malana Huˈmau mino kosaba huseˈna epilina yamofihi
kapoˈagu tite mineba mineba hilabe.
17 Yanaˈmu amuya gihiti Bo, mefililatanamofihi bu megolatanamofihi
Huˈmamofihi monekoˈi ai giˈa li saga hinogo ai fana mehaˈauba minoloto
mino lito tito minalibe. Maˈnaka.
18 Oho panaˈni, Timotio, koyapaˈi kohe toto kaga lu huto huto bomofihi
kaˈa kai kumu huto huˈehina yamofihi keheliloto ma luto lu molo neketobe.
Ana kaga keheliloto nohutoka luba hilata nehana ya suhi huto foya amuya
moloto lilatagihe.
19 Ya huloto keheli amuya moloto minoto komopakagu ya suhi ma
supofihi kaˈa foipaˈa meminenogo mono foya lilane. Bonaˈi lugaˈa enali
komopaˈani besa lenogo minalanamofihi kaˈa yaˈma keheli heˈmite to
keheli amuya mololatana heˈmilete fenene hiluneˈmu hanaguti,
20 moneuba Himenaiyu moneˈiya Alekasata etali yaˈma nehaˈibe. To
Huˈmamofihi kaˈa leˈmo sibina sabana hilaˈibe nehaˈina heˈmilaˈibe luto
Sataha yanugu etoho lifi nomalago etali Huˈmamofihi giˈa leˈmo sibina
hiˈahaˈinaˈmu kehelite yaˈma foipanaˈatiti heˈmilaˈibe.

2

Huˈmamofitoga kaga liluta kaˈa

1 Kaga yaˈma lu epilane luto kohe toto tito nani amuya moloto kegekesa
lito nolube. Enali anaˈinaˈmu buka buka tite Huˈmamofihi loka henogo
bonaˈi lugaˈa asagatoga minoto fi hetofa hu epalalibe lite Huˈmamofihi foke
ka li emilo, luto lu epibo.
2 To enali legeso hite fulu hite mono kagu bati hite minelenogo bonaˈmagi
kehelinogo bati hilibe lite enikibina bonaˈi to silagaˈi kaba bonaˈani kumu
Huˈmau fi hetofa hu epalalibe lite aitoga bite nunumu lilabe. Ya luto lu
epibo.
3 Ya hilana nasanauba bati hilubeˈmu hibe. To lubuto bilata Bo, Huˈmau
ai ya nehanaˈmu keheligo bati nohibe.

4 Ai ya'ma bona'i asagatoga enubuto bilube luto to ya'ma hetofa ka'a
lilabe luto kehelilata nohibe.
5 Hu'ma ai moneko'i nohibe. To Hu'mau hiti lali hiti nekisaga luga luga
nohunogo bo moneko'i Yesu Kilisito folagahatigu bo lolo nohibe. Ai lele'mo
moneko nohibe.
6 Ai'a ya'ma lali bona'i asaga'i foipanati'mu pa salube luto filito gufa'aloti
lalimo mina fito lele'mo'ehina yabe. Hu'mau molo'ehina kana huto higo ai
ya huto fili'ehina yabe. To hena'mube? Hu'mau yege yege bona'i enubuto
bilina ipagu nohina'a kehelilune luto yabe.
7 Ya'ma kaga lu hokolo hilane luto Hu'mau aposolo bo nele'mo malago
nohube. Fegutoga bona'i enalitoga buto ka lamana lu epilago enali keheli
ule'ale huse ka'amofihi hapa'a giyaka lite minalabe luto ana foya'mu
nele'mo eto hu'ehina. Ya'ma ka faga hiti menolube. Lama'naka luto nolube.
8 Ya higo noto noto bona'i enali enita bigo luba sabo mehise minete bona'i
komopa'ani gulu gulu linogo minete enayahi li saga hite Hu'mamofitoga lite
fokehi lilabe luto nolube.
9 To ana'i enalitoga nolube. Enali kakili'ani li lamana hite bilete libe fitobe
hite humofa'na hilenogo yanauba bati hilube'mu hibe. To bomagihi enumu
fililibe lite kehelite mine'ahana yauba oka'ani sekele mamu'ani enugufalo
pesesu'ani goli efahi hiti, to gu kata'ani ya'ma mina'a sipi'a i hepilune'mu
nehana, o'e luto lu laga nohube.
10 Mono kumu kehelite minalune lite lilana ana'i enali minete lite melete
hilanamagi hetofa foya'a lite boana'i enehe'mete minete bati hilenogo
ya'ma bati hilube'mu hibe.
11 Ana'i enali enugufa lelite metise legeso hite minete enegekesa keheli
bebe sete minete kaga kehelilabe.
12 Ana'magi kaga enelepilune lite ana foya lilanafi o'e luto'ni lu laga nohu
epolobe. Enali bomagihi kaba hite enebe ligi'ahananamo meni'igo enali ka
melise legeso hite minete kaga kehelilabe.
13 Hena'mube? Bomo Atahi ya'ma yata'a huto hu'ehina ni'ibe. To a'mo
Ebahi ai alihi huto hu'ehinamo ni'ibe.
14 To Atahi ya'ma Satau mi'i malago keheli emi'ehina meni'ibe. Ebahi
aitoga mi'i malago keheli emito o'e luto meligo foipana huto hu'ehina ni'ibe.
15 Ya hu'ehinamo ni'inaya ana'i ya'ma enali mono kamofihi keheli ule'ale
hite Hu'mamofihi enemehi emite komopa'ani gulu gulu linogo minete ya
suhi ma suhi hilanamofihi sibina hu lalune lite enugufa'ani kaba hite
limi melete minalana yanauba yagapana'i ketalune'mu nehago Hu'mau
enubuto bilina'mu yabe.

3

Mono foyalo kaba bona'i neminanamofihi ka'a

1 Bo moneubafi moneuba babafi minalube luto lilina ai bati lili'na
lilube'mu hibe. Yamofihi ka legeya'a lamana'a bati huto ni'ibe.
2 To babafi lolo hilina foipa meminenogo minoto a'i moneko'i li'ehilina
bouba minalina'mu yabe. Ya suhi ma suhi hilutaya sibina hu lalube luto
gufa'a kaba huto minalibe. Legeso huto besana kapogu minalina'mu yabe.
Ana bouba bonoho bona'i elenogomo mehi epito enebe tigito enele'mo
malalibe. Mono bukugu kaga lilata foya yamofihi fato bona'i lu enelepilina
keheli bebe soto le'mo fotogo huto lilibe.
3 Amuya nagami'i silaga'i noloto negi nalina bo meminalibe. To negi
nagami'i noloto lu baga luto luba li huto mehilibe. Ai legeso huto minoto
le'mo baba ito to efaha foyalo komopa'a memalalibe.

4 Aiˈa lihaˈa hiti yagapanaˈamo hiti legeso huto mino bati huto kaba hu
epoloto enegekesa lito enaleˈmo bati hinogo enali kagaˈa kehelite minete
agoya hi emilabe.
5 Yalo bo moneuba aiˈa lihaˈa yagapanaˈa bati huto kaba mehu epalalina
aiya Huˈmamofihi bonaˈa ana suhi huto kaba mehu epalalinaˈmu yabe. Ai
babafi meminalibe.
6 Ana bouba babafi bo hilube luto yuhufasi komopaˈa li gelehe huto
Huˈmamofihi megeˈi maˈasi nomalana bouba ai babafi lolo mehilibe.
Henaˈmube? Aiya Satau koyapaˈi huˈehina suhi luto gufaˈa lelito tinogo
Huˈmau ka foyagu leˈmo moloto logo hepaˈmofihi nasana lolo hu lalibe, luto
yabe.
7 To fegutoga bonaˈi Huˈmamofihi ka mekeheliˈahanamagi enali ana
bomofihi hapaˈa kehelite hetofa bo nohibe lite lilata nehana yamofihi ai
babafi lolo hilibe. Henaˈmube? Hapaˈa bati menohibe lite nekehelina bomo
ai Satahi fi taga hu etolenogo kelefuˈagu holenogo ai kumu fakupa ka linogo
buya hu lalibe luto yabe.

Mono kaba bo kaga lilata nehanamofihi kaˈa

8 Mono liliˈnalo bomagi enali ana suko hite fulunagu minete hetofa foya
lilata nehabe. Enali enabagaguti ka foipaˈamofihi ibe laga hibe hite leˈmo
sibi sibi mehise ka lamanaˈa lite minalabe. Bai nagamiˈi neba neba mehise
nehana. To efaha feˈno lilatanaˈmu komopaˈani emite enegekesa yigi yigi
mehilanaˈmu yabe.
9 Enali komopaˈanigu gulu gulu linogo Huˈmamofihi ka lamanaˈa lu
hokolo huˈehina kaˈa keheli amuya melete yamofihi li pili kete minalabe.
10 Kai yaˈma bonaˈi bati hilafi luto kohe toto hapaˈani babeyafa huto fi taga
hu epoloto bu enegenogo bati hinogo mono foya epilenogo mono liliˈnalo bo
lolo hilabe.
11 Ana suhi hite, enali lihaˈanimagi hapaˈani bati huto niˈinogo fulu hite
minalabe. Enali megeka melise minalabe. To ana anaˈmagi negi nagami
neba neba hilana meniˈibe. To enali hapaˈani asagaˈi hetofa hite minalabe.
Mone gumina liseˈna to faga liseˈna ya hilana meniˈibe. Enali hapaˈaniˈmu
kaba hilabe lite melete yanauba legeyaˈa lamanaˈa lolo hilibe.
12 Mono liliˈnalo bonaˈi enali anaˈi moneko liˈehilana bo minalabe. To
enali lihaˈani hiti yagapanaˈani hiti bati hite kaba hi epelelata hinogo
minalabe.
13 Ya nehite mono foya linogo bati hinogo komopaˈanilo hetofa legeyaˈa
yamofihi enalitoga minalinaˈmu yabe. Fato bonaˈmagi enali kumu kehelite
enofokehi lilabe. To ana huto Yesu Kilisito aitoga bite hepiˈahana ka koli
mehise amuya melete enegekesaguti ka lu hokolo hilanaˈmu yabe.

Mono kamofihi suguna ka

14-15 Nani nohataga meleˈisi bilube luto kehеliˈohuna niˈinaya yaˈma
fayahi koyoto nokimitoˈni nasana moneuba naga inogo minenogoˈnimo kai
ma luto kehelilane luto fayahi yaˈma koyoto nokumube. Henabe lutobe?
Enali Huˈmamofihi nagaˈmagi hetofana hite minalabe luto fayahi koyo
kiminogo leka soto lu epilane luto yabe. Yaˈma Huˈmamofihi nagaˈmagi
enali nohi lapusaˈa legi hite lolo hinogo aiˈa ka lamanaˈa amuya melete
leˈmo saga hite minalana kehelilane luto yabe.
16 Lali monoˈmofihi suguna ka fala kito minoˈehina yamofihi legeyaˈa
Yesuhi hapaˈamu lite lu huto hilata nehana yamofihi koliˈa hiti nasana
niˈibe. Kilisito kumu ma luto nokehelune. Ai yaˈma lali lugufa lolo
huto li huto huˈehina. To Sikalafuˈuba ai hapaˈa li huto higo fu ligo

mino'ehina keheli'ohune. To agelo bona'magi ai'i be ge'ahana. To noto noto bona'i folagaha'anigu ai'a ka'a lu yege hago enali keheli su he'ahanamo ni'ibe. Melugu bona'magi ai kumu kehelite amuya mele'ahana. To kokulumamofihi fana meha'alo Hu'mau le'moto ti'ehina yabe.

4

Faga mono kalo bona'i huto hilana'mu

1 Hu'mamofihi Sikalafu'uba ya nasana ka'a lu hokolo huto ma luto lulata nohibe. Kana minomo tito aliha'a bona'i lug'a enali mono kamofihi li pili ke'ahanamo ya'ma he'milete keheli negi nagi nete laga mehina felemagihi enali kaga'ani mege'i malalabe. To ana foipa felemagihi faga faga kagagu bite i hepite kehelilana'mu yabe.

2 To faga fagalo bona'i enali laga mehina hapa'ani to kaga'animofihi legeya'a meni'ina komopa'ani logouba lo fili su ho'ehina legi huto neminana bona'magi enali ya'ma ka lu epilata nehana, faga yabe.

3 Ana'i melise gofuta minalo lite lu epilata nehabe. To nose'na mone'a menese mo silo lite lu epilana'mu yabe. Ana faga faga nelana yabe. Hu'mamofi kumu kehelite amuya melete minalana bona'magi ai ka'a lamana'a keheliya ilana bona'magi enali nose'namofihi foke ka lite nalabe luto Hu'mau li huto hu'ehinamo ni'ibe.

4 Hu'mamofitogati nasana silaga'na ahuto hu'ehina to lamana'ago huto hu'ehinamo ni'ibe. Ya hu'ehina'mu luto nose'nalo foke ka luto lusa gito nolata nohune yamofihi mo sise'na meni'ibe. To alobole i ke'mete minalana'a ana huto Hu'mamofitogati huto hu'ehina'mu luto nasanalo foke ka luto nohune yamofihi he'mise'na meni'ibe.

5 Hu'mau ai'a kaga'amu yabe luto to foke ka luto lulata nohuta'mu yabe luto luga gi'ehinamofihi nasana ni'inaya, o'e luto lu'ehina nasana meni'ibe.

Yesu Kilisitohi lili'nalo bona'a bati huto minolata ka

6 Keheli amuya mololata nohuta kaga'a to mono kaga lamana'a ya'mu luto buto i hepi'ohuta yanauba komopakamofihi legeya'a lolo huto ni'inogo kai ya'ma Yesuhu naga'a minanamagihi ya'ma lu nokumuna kaga lu epilane. Ya'ma lu epito enele'mo lamana hilata ya'ma Yesu Kilisitohi hetofa lili'nalo bona'a minalane.

7 Koyapa bona'magi kilihe ka li mele'ahana ya kagaguti Hu'mamofihi kaga'a meni'ibe. Ya'ma kilihe kamofihi kemegesa hu emibo. Kai ya'ma monolugu buto keheli ule'ale huto minomo buto minalube luto komopaka le'mo amuya mololata Hu'mamofihi hapa'alo mege'i moloto minobo.

8 Lugufa le'mo babahi huse foya yamofihi lamana'a nesi'asi ni'inaya mono kaga'mu asaga'i komopati le'mo babahi hulatanamofihi yatai kana'alo alihi kana'alo Hu'mamofitogati amuya lemehi fi hetofa hu letalina ni'inaya yamofihi legeya'a lamana'a ni'ibe.

9 Yamofihi kaga'a lusiga lutomo ni'ibe. To ana kagalo asaga bona'i keheli amuya melete bebe sete komopa'ani emite minalabe.

10 Ya hu'ehina'mu Hu'ma amuya bo ai kumu fifa ilata nohuta'mu yabe luto eniginaga fise foya lugupisalo tilago foya keta'a hiti lilata nohune. Hu'mau ai'a asaga noto noto bona'i enubuto bilata bo nohinaya enalitogati keheli amuya nomoloto'a lamana ka lubuto bilata nohibe.

11 Ka asaga'i lu nokumuna yamofihi lu epitogo keheliya ilabe.

12 Enali ya'ma pana'i kosaba bo nohane li lilagi. Yamofihi bona'magi enali ka'mu keheli sibina hi lalabe. Kai amuya moloto minetogo hapaka fu linogo Hu'mamofihi keheli ule'ale hilata to komopaka fana toto minenogo

Kilisitohi kemehi emilata to mono ka lilatamofihi keheliya ilana bonaˈmagi yaˈma kapogu bilaneˈmu hana enelepibo.
13 Mono bukugu fayahi geˈahanana bonaˈmagihi enubulo leka soto lu epilata foya to mono ka hapaˈa lu huto hulata foya to mono ka lu yege holata foya yaˈma Huˈmamofihi mono foyalo komopaka hetofa huto emilatagihe. Ya huto mino lito buto minetogo nani mone hiti nehetilube.
14 Kohe toto yaˈma ka lu huto huto bonaˈi kagaˈani kai kumu liˈahanalo yaˈma mono olopa bonaˈi lugaˈa enali enayahi latahakalo melete lusa negi ketago hetofa Sikalafuˈuba monoˈmofihi amuyaˈa fi hele hu ketoˈehinamofihi lamanaˈa sibi hu laligi mino hetofa huto kaba huto minobo.
15 Asaga bonaˈmagitoga mono ka luto moloto huˈahata napa humo nobina yamofihi bu genogo laga epesilibe luto nani lu nokumuna kaga yaˈma komopakagu molo hetofa huto lito minalane.
16 Kaika hapaka kaba huto to mono ka lu epilata kaga amuyaˈa hiti kaba huto kaga nokumuna amuya moloto lito minalane. Ya hilata yaˈma kai kaka kehelilata nehana bonaˈi to kaika hiti mino bati hinogo Huˈmau lenubuto bilibe.

5

Mono ka kehelˈiahana bonaˈi kaba hu epololata kaˈa

1 Oyafa kaga lu emilube luto noluto ka emekito mone melubo. Afoˈnigabe luto leˈmo ketipa ito lu emitogo kehelilibe. Neheya kola bonaˈi yaˈma nogonamu tamuˈni yabe luto noluto ya suhi hu epolo lito buto minalane.
2 Litanaˈi enali kumu itoˈnigitabe luto yaˈma kaba hu epoloto ya suhi ma suhi hu epolo lito buto minalane. To yafanaˈi neta bonaˈnimagita yabe luto ya suhi holito nobuto yamofihi kaika kegekesa komopaka kaba hu bati hubo.
3 To keto anaˈi enaliˈanigo minete megusa hite nehinogo eneleˈmo lamana huto fi hetofa hu epalalane.
4 Keto aˈi moneˈmofihi yagapanaˈi tataˈagi hiti enali kohe tete mono kamofihi foyaˈalo megeˈi melete leˈmo lamana hilabe. Ya nehinogo yamofihi ema afehaˈalo itoˈanigi afoˈanigi kaba hi epeleˈahanamofihi nonaˈa ana suhi hite epite to agoya hi epalabe. Ya nehinogo Huˈmau bu noenogoto gelo bilinaˈmu yabe.
5 Keto anaˈi lamanaˈa yaˈma yagapanaˈa menehinogomo enaliˈanigo minete Huˈmamofitoga enemehi melete kanaˈamu kanaˈamu ute etehi Huˈmamofihi kaga lite buka tite leheˈmalibe lite fifa ilata nehabe.
6 To keto aˈi moneuba gufalo laga besiseˈnamu mokonamofihi feˈnoto minenogomo yaˈma ai kumu lilatagihe. Bu hiti nohifihe luto melubo. Ai mehaˈa filiˈehina suhi huto nohibe, luto lilane.
7 Kaga yaˈma moloˈohunana lu laga huto lu epigo keto anaˈmagihi foipanaˈani meminalinaˈa higo bonaˈi lugaˈamagi enali kumu sibi kagaˈasigo melilabe.
8 Lugaˈamagi enali bonaˈani kaba lamanaˈa hi epelete enemehi meepilana yamofihi ka lamanaˈamofihi kapoguti ali heˈmite to mono ka yaˈma meke-helise bonaˈi melugu bonaˈi enalitogati mine tegi hite ana foipanaˈaniuba enebe ligiˈehilinaˈmu minalabe. Ya higo keto aˈmofihi bonaˈamagi kaba hu etalanaˈmu yabe.
9 To bonaˈa menehana keto anaˈi kumu ma lilatagihe. Keto anaˈi moneubafi moneuba bo monekoˈi hiti minoˈehina aˈi mino lito buto foya kana 60 yabe li heˈmiˈehilinauba mono foya liloto lenalitoga minalube luto

lilubeˈmu nohinogo giˈa fayahi pepagu keye meleˈehinogo Huˈmamofihi nagaˈmagi kaba hi etalabe.
10 Ai ya suhi huto lito moloto huˈehina nasana bonaˈmagi enali keheliˈahanamo niˈifihe? Yagapanaˈa ketoto bati huto kaba hu epoloto komopaˈa epiˈehinamo niˈifihe? To aitoga bonoho bonaˈi eˈahago kaba hu bati hu epoloˈehinafihe? To aiˈa limito minoto Huˈmamofihi yagapanaˈa lugaˈa eneleˈmo bati huˈehinamo niˈifihe? Ai bonaˈi ketanauba sibina hu epoloˈehinaˈamagihi eneleˈmo bati huˈehinamo niˈifihe? To bonaˈi mehi epito ya suhi ma suhi hu epoloˈehinamo hapaˈa loka mika hu etetogo ana suko huto niˈinogomo giˈa fayahi pepagu kayalane.
11 Keto anaˈi enali yuhufa anaˈmagi yaˈma ligiti fayahi kayalane lite nelinogo oˈe luto mekoyobo. Bolo akuˈi bilana nasanaˈmu epesilenogo kohe tete bite Kilisitotoga i hepiseˈna heˈmite i gelehe hite koyapa kapogu bilata nehabe.
12 Ya hilete yaˈma enaliˈani hapi fite mono kumu lu laga huse kamofihi keheli heˈmite minenogo foipanaˈani huto hinogo fakupa ka enalitoga minalinaˈmu yabe.
13 Ya hilete yaˈma nonugu fato fatoˈna tila limila hite futuˈa kaga lite minelata nehana to yaˈasigo meniˈibe. Enali notu humofaˈna hite faˈmene kagamo lite faga faga lite bonaˈmagihi foyagu ukimi akimi hilata nehabe.
14 Ya nehanaˈmu nani ma luto nolube. Keto anaˈi kosabaˈi enali bahaˈanilo bite minete yagapanaˈani eneketete enaliˈani nohaˈani foyaˈani bati hite kaba hite leˈmo bati hite minalabe. Ya hite nehinogo lali fatehatimagi enabagalo ilenogo lali kumu ka sibinaˈa mone melilabe.
15 Yatai keto anaˈi lugaˈamagi enali i behe hite ka lamanaˈamofihi kapo ti heˈmite Sataha megeˈi nemalabe.
16 To keheli amuya moloto nohilina aˈi moneˈmofihi kogunaguti keto aˈi mone nehilanamagihi ai enaheˈmoto komopaˈa epito kaba hu epoloto minalibe. Ya nohinogo Huˈmamofihi nagaˈamagihi enugupisalo metilibe. Huˈmamofihi nagaˈamagi enali keto anaˈi enaliˈanigo nehanaˈa yamagihi enaheˈmete fi hele hi epalalabe.
17 To mono ka enelepise kaba bonaˈi olopanamagi enali hetofa foya linogo ya bati hulenogomo minaˈa mineme tite lilabe. Mono ka lu enelepilata lu yege holata lamana foya lilata nehanamofihi enaliˈaniya foya amuya melete lilana yaˈma lilanaˈmu yabe nolube.
18 Minaˈa lilanamofihi yaˈmu luto mono bukugu fayahi yaˈma lite keyeˈahanamo niˈibe: *Bulumaka yaga moneuba foya lelito nobuto noseˈna nalube luto nelinogomo bagalo fi sala mekalo. Faˈmene nalinaˈmu yabe.* To kaga mone hiti ma lite keyeˈahanamo niˈibe: *Bonaˈi moneˈamagitoga bite foya lilana bonaˈmagi ana bonaˈi minaˈa lilanaˈmu yabe.*
19 To bo moneuba olopa mono bomofihi fisa ito nelinogomo nogoˈalo melibo. Bonaˈi loebefi loebe monebefi enali kagaˈani linogo keheliloto ka foya li etalane.
20 Bo moneuba foipana linogomo lugaˈamagi enali kehelilete enelesa linogo foipana li lalibe luto bonaˈmagihi enogobisalo lu huto huto leˈmo bebe salane.
21 Nani Huˈmamofihi to Yesu Kilisitohi etogobisalo to Huˈmau eneleˈmo eto hulago ai mahaˈaluga hetofa agelomagihi enogobisalo yaˈma luto lu molo noketobe. Lu laga huto lipoti nokimito kaga lu nokumuna keheliya ito kaba hitogo limito mekeno. Bonaˈi lugaˈa enali kumu kehelitogo tila limila nehinogo ya suhi ma suhi mehu epolobo. Asaga bonaˈi moneko kemehi epibo.

22 Bonaˈi lugaˈa enali kumu mono foya lilabe luto li aku metose
lataha'anilo kayahi moloto lusa gi epalane. Enali foipanauba kai kugupisalo
ti laligi kaika komopaka kegekesa kaba hitogo komopaka gulu gulu linogo
minalane.
23 To kaika yaˈma kipagu filata to kebesilata nohinaˈmu yaˈma nagamiko
menose bai nagamiˈi hiti nesiˈa hekito noletogo kipagu bati hilinaˈmu yabe.
Yaˈma kaikaˈmu ya nolube.
24 To enaliˈaniˈmu kaga ma luto minomo buto nolube. Bonaˈi
lugaˈamagihi foipanaˈani huto hulatana niˈibe. To enali foipanaˈaniuba
kohe toto nobigo Huˈmau foipanaˈanimu kehelito ita biseˈnamofihi nonaˈa
epilinaˈmu yabe. To bonaˈi lugaˈamagihi foipanaˈani fala kito niˈigo aliha
kanagu huto hilubeˈmu hibe. Huˈmau enali hiti nonaˈa epilibe.
25 Ana suhi huto lamanaˈa bonaˈi lugaˈamagihi enaheˈmoseˈnaˈani to
hetofa foyaˈani hiti ahuto hulata nohibe. Moneˈaˈsugunaˈiˈfala kito foya
nolina mino lito buto yaˈma bu megalutamo niˈibe. Alihaˈa huto hu
etalinaˈmu yabe. Yanaˈmuˈyataˈa geba hutoka to enali hapaˈani keheli
fe luloto yalo lataha'anilo kayahi moloto Huˈmamofihi liliˈnalo eneleˈmo
malalane.

6

1 Kele kele panaˈi lolo hite foya lite minelata nehana enali yaˈma kaba
bonaˈanimu agoya hu emite kehelite minalabe. Yamofihi kaba hite ya
nehinogo bonaˈi lugaˈamagi Huˈmamofihi giˈa li sibina hite to mono kaga
enelepiseˈnati leˈmo laba hi lalabe.
2 Ya hite, kele kele panaˈmagi kaba boˈanimofihi kaˈa kehelite enali hiti lali
hiti moneko monoˈi keheli amuya mololoto mino bati huto gonamu tamuˈa
minalune lite kehelite enali kumu kehelinogo melimino. Enali kele kele
panaˈmagi Huˈmamofi kumu yabe lite enemehi epilete liliˈna amuya melete
minalabe. To henaˈmube? Enali kaba boˈanimagi liliˈnaˈaniloti noseˈna
manaˈa lilata nehanamagi Huˈmamofihi nagaˈi nehana bonaˈi yabe. To
enemehi epilata bonaˈi nehana yabe. Yaˈmuˈlamaˈnaka lite bati hite agoya
hi epalalana yamofihi mone sipi foya lite minalanaˈmu yabe.

Faga faga mono ka enelepise bonaˈmagi kumu yabe

Kaiya yaˈma kaga lu enelepi enelepi huto lu epito minalane.
3 Bonaˈi moneˈamagi enali ka lamanaˈa keheli heˈmite fato mono ka lilana
to Sipi Boti Yesu Kilisito ai kaˈa keheli heˈmite mono kamofihi kapoˈagu
kagalo enemegesa hi emilana bonaˈi enali kumu yaˈma luto lilugi,
4 enaliˈani enegekesa kehelite enugufaˈani lelite tite kagˈa mone keheli
bati mehabe. Kaga molo emi emi hite liba liba hite minelata nehana ya
nasanauba enumu filigo minete kenasabo bite to siko bako hite enemehi
ito ago hite luba sabo hite li sibina sabana hilata nehabe. To faˈmeneˈmu
enemegeka lite faga hiti lilata nehabe.
5 Ya hilete yaˈma kehelite keheli sibi hite minelata nehana bonaˈi yamofihi
enali komopaˈani enegekesa hekini loˈehigo sibi nehite ka lamanaˈa heˈmite
mono kauba yogo feˈnohi li huto hilibe lite kehelilata nehabe.
6 Yogo feˈnohi lugufalo li ho kalune luto yanamofi kumu topa mehose
amanapa huto minoto kehelito minenogoti mono ka lamanaˈauba lalitoga
legeyaˈa heniloto minalibe.
7 Lali ma luto kehеliˈohune. Lali metoga itotigi leketeˈahana kanaˈalo
yaˈma anaˈina feˈnohi mone ito meoˈohuna. To minoto fililuta kanaˈalo
metogati yaˈma lugufa yapako faˈmene biluta'mu yabe.

8 Yanaˈmu gukete hiti to noseˈna luna lanaˈmu niˈinogomo yamofihi faˈmene hetofa huto anasi minalune.
9 Yogo feˈnohi babu lutobe enumu fililata bonaˈi enali Satau enimiˈi melenogo bite Satahi kelefugu halanaˈmu. Ya nehite faˈmenena eneleˈmo lolo hinogo negi nelana nasana fato fato nasanaˈmu enumu filinogo yanalo nuki faki nehite logo hepalugu limite nagaˈi lolo hiluneˈmu habe.
10 Yogo feˈno kumu topa holata nohutamofihi komopaˈaguti fato fato-mofihi foipanaˈa huto hilibe. Bonaˈi lugaˈamagi yogo feˈno kumu lilune lite yataˈa mono kapogu bilatana heˈmite fato kapogu i pebisa hete tili tele hiˈahana. Ya nehago enalitoga eniginaga fiseˈna silagaˈi huto huˈehina yabe.

Lemehi emilata nohutamofihi amuya moloto foyaˈa lilune

11 Timotio, Huˈmamofihi foyalo panaˈase. Kai anaˈina laga mehinaˈa kemegesa hu emibo. Ya nohuto yaˈma mino lamana huto bati huto minoto lito huseˈnamofihi mono kaˈa hiti minolatana, keheli uleˈale hulatana, komopaka epilata nasana, kalanaˈi mele ketalana nasana huto nohinogo amanapa huto minoseˈna eneleˈmo baba iseˈna yaˈma molo emito minalube luto amuya malalatagihe.
12 Ya nohutoka kemehi emiseˈnamofi kumu keheli uleˈale huto minoto, to mino kosabaˈnamofihi kapogu hololu luto bilata yamofihi minaˈa lilane. Lelito buto amuya mololata yamofihi li pili koto lilane. To kaika ya hilube luto silaga bonaˈmagihi enogobisalo mono ka ya suhi nohube luto lu moloˈehitogo Huˈmau ana huto kemehi emiseˈna ya suhi huto minalane luto elesa molo kimiˈehinamo niˈibe.
13 Anaˈina li huto huˈehina bo Huˈmamofihi gobisalo to gamani bo, Ponitiasi Pailatihi mahaˈaga aiˈa hetofa hapaˈamu lu huto huˈehina bo, Yesu Kilisitohi gobisalo yaˈma luto lu moloto nolube.
14 Kai yaˈma Huˈmau lu moloˈehina ka kehеliˈahata yamofihi megeˈi molobo luto nolube. Ya hulotoka komopaka gulu gulu linogo foipana meminenogo minoto nobitogo Sipi Boti Yesu Kilisitou nehetilina kanaˈa huto hilinaˈmu yabe.
15 Ai kanaˈa huto hilinaˈa leba talinamo niˈibe. Huˈmau lulenogo huto hu lamana hilinaˈmu yabe. Huˈmau aiˈa mino kikipa hoto nominanamofihi lagaˈnamofihi kaba boˈa monekoˈisi nohibe. Ai hetofa enikibina gihiti bomagihi sipi boˈani aito kaba bomagihi sipi boˈani monekoˈi nohibe.
16 Aiˈasigo filiseˈnaˈa meniˈibe. Aiˈa fana mehenaˈalo minoto lito nohina yaˈma lali faˈmene buto bu nehetiseˈa meniˈibe. Bo monekoˈuba ai gufaˈa bu megoˈehinamo niˈinagi to bo monekoˈuba be megalubeˈmu hibe. Keke boke ka lu emilata nohuta amuya to usisi kito minolata nohuta amuya aitoga mineno. Maˈnaka.
17 Kai bonaˈi moneˈamagi ma metoga nasana yogo feˈnohi babu luto silagaˈi li nupa nupa nehana ya luto lu moloto lu epibo. Enugufaˈani lelite tite enemehaˈani sipalo memalalabe. Guna melelata nasanaˈmu kehelinogo lamanaˈa lolo mehino. Ya nasanaga bite i mekeleno. Huˈmau aiˈa yaˈma lenumu hinogo nete melete lagaˈamu kehelilabe luto fitu fo limilata nohina bo aitoga yaˈma buto i keˈmalune, luto lu epibo.
18 Kai ma luto lu moloto lu epibo. Anaˈina lamanaˈamuko kehelite lite minalabe. Foya li lamanaˈa melete lolo hilana yanauba legeyaˈa lamanaˈa lolo hilibe. Fato bonaˈi enaheˈmete lisipa mebise minete to anaˈinaˈani guna melete li miyalo malo hite lite minalabe luto lu epibo.
19 Ya nehite yaˈma mono ka legeyaˈa li huto hilanauba lufusaˈani uleˈale huto lolo hulenogo alihaˈa mino lito buto minalinamo niˈibe. Ya nohigo

enali enemehi lamana'amofihi legeya'a lite mino kosaba huse'na lilana'mu yabe.

20 Oho, Timotio. Ya'ma amuya nasana Hu'mau ya'ma kimi'ehina'a kaba hu bati huto lito minobo. To fa'mene kaga futu'a ya'ma bona'i luga'amagi lite nehite lali mono ka pelesa ilete ma lite lilata nehabe. Ananamofihi hapa'a akeheli su ho'ohune lite faga hiti enegekesa keheli sibina hilata nehabe. Ya'ma enali kagamofihi li he'mi'ohubo.

21 Yana'mu bona'i mone'amagi ya'ma keheli fe lise'na kagalo bite i hepilete lali mono ka bu go fulu tiloto akeheli su ho'ohune nelana enali lusi mono ka ahe'mite lamana'amofihi kapogu sa sa hite mebilata nehana yabe.

Hu'mamofihi lehe'mose'a yamofihi lenalitoga mino moloto mineno.

TIMOTI Napa 2
Polu koyoto emi'ehina fayahi

1 Poluita, nani Yesu Kilisitotoga buto i hepito amuya moloto lenemehi
emite minalabe luto lu limi'ehina ya'ma kagamo lu huto hilube luto
Hu'mamofihi kaga'agu ya'ma Yesu Kilisitohi koko pana'a nele'mo'ehinogo
aposolo bo lolo huto nohunamofita.
2 Timotio, nemehi nokumuna pana'nimaka, nani ma fayahi koyoto
nokumube. Afotifu Hu'mau to Sipi Boti Yesu Kilisito ai lehe'mose'na to
ginaga fi limise'na to fuluna'a hiti li huto hu keteno.

Hu'mamofitoga fokehi hoto le'mo hetofa hu eto'ehina ka

3 Nigiko nagako bona'magi komopa'ani bati hu'ehigo i emi a emi hite
Hu'mamofihi mege'i melete mine'ahana. To nani enali yagapana'ani
nohuna bo ana suko huto Hu'mamofihi kele kele'i hu noetoto komopa'ni
keta mehuse nohuna ya'ma kana'amu utehi etehi kai kumu kehelito minoto
Hu'mamofitoga lulata nohube.
4 Kaitoga bilube'mu nohugo nani kumu yibi hafili hu'ahata ya'ma ke-
heli'ohuto buto bu kegenogo'ni komopa'nigu negelo bilube luto kehelilata
nohube.
5 Kilisitotoga keheli amuya mololatanamofihi legeya'a ya'ma kaitoga
kehelito nominobe. To kakalikafugo Loisi to itokafugo Yunisi etali kohe
tete keheli ule'ale neha'igo kai ana huto keheli ule'ale nohane luto nani hiti
keheliya i'ohube.
6 Anana'mu keheliloto'ni lu'ohuna ka'a ya'ma aku'i kehelilane Nani
koyapa'i nayahi latahakalo molo'ohugo lusa negi ketago Hu'mamofihi
mono ka'amofihi amuya fi hele hu keto'ehinamofihi ya'ma kaba hu bati
huto amuya moloto minomo tito minetogo logo libi suhi huto lolo hino.
7 Ya nohitogo yanamofi kumu ma luto kehelibo. Hu'mau Sikalafu'a lali-
toga ho lifi limi'ehina ai lelesati lulata nohina nasana meni'ibe Sikalafu'uba
komopatigu limito ai'a amuya'a hiti to ginaga fise'na'a hiti limilata nohinagi
to legekesa hokolo hu letalinamofihi limilata nohibe.
8 Ya'mu'i Sipi Botimofihi ka lamana'a lu huto hilata'mu kubuya mehino.
Ya huto ai kumu yabe luto naga nonugu nohugi yamofihi nani kumu kubuya
mehino. Hu'mau ai amuyana'a kimilenogo ka lamana'amu yabe kalana'i
mele ketenogo kai hiti ananamofihi gupisa'alo fa'mene minobo.
9 Hu'mau ai'a bona'a lolo huto mino eto huto minalune luto lubuto
biloto elesa molo limi'ehina. Ya higo minoto lito hu'ohuta ya'ma lamana
foyafi lamana hapatifi ni'igo yana'mu lubuto bi'ehinamo ni'ifihe? O'e,
ya huto meni'ibe. Ai'a komopa'atu kehelito lehe'mose'na'atu fi hetofa hu
leto'ehina. Ai koyapa'i me'i le'mo huto mehu'ohuto'a Yesu Kilisitohi naga'i
lolo hilabe luto lu limi'ehinamo ni'ibe.
10 Legeya'a halinagu yamofihi ya'ma kana'alo lubuto bilatanamofihi
afo'afu Yesu Kilisito limilago ana nasana ho filito amuya moloto mino
kosaba huse nasana mefilise'na yamofihi ka lamana'atu yatai li huto hu
leto'ehina.
11 Nani yanamofi kumu ya'ma ka lamana'a lu huto huto bo lolo hilane
luto, Hu'mau ana foya'mu aposolo bo to ka lu enelepise bo nele'mo ho
ti'ehinamo ni'ibe.

12 To nani keke'i luse'na kehelilatana yamofihi nugupisalo tilata nohina
yana'mu nubuya'ni menohibe. Nani nokehelugo amuya molo'ohuna bo
ya'ma keheli'ohube. To negekesa loegu mekehelise ya'ma luto keheli fe
nolube. Hu'mau amuya afo'afu nohinaya komopa'ni emi'ohuna. Ya'mu
kaba hu netoto nobibe. To nani emi'ohunana ya'ma kaba huto buto kana'a
molo'ehina huto hilina'mu yabe.
13 To kaga lamanamofihi legeya'a lu kelepi'ohunamo nani babeyafalo
lolo hu'ohuna ya'ma analo li pili koto lito minoto Yesu Kilisitotoga buto
komopaka molo emita'mu yabe luto keheligo bati hulata nohibe. To keheli
ule'ale huse'na to mehi epise'na hiti yamofihi komopa'agu minobo.
14 To hetofa nasana Hu'mau kimi'ehina asaga'i kaba huto lito to ai'a het-
ofa Sikalafu'i komopatigu nominanauba kele'mo amuya hinogo ya'mana
kaba hu bati huto minobo.
15 Esia metoga bona'i Hu'mamofihi naga'i luga'amagi malo e'ahanamagi
enali asaga'i nani kumu enekesa mekehelite aku ahe'mi nete su he'ahabe.
Figelasigi hiti to Hemogenegi hiti etali ana hite he'mi nete'aha'inamofihi
akeheli'ahane.
16 To Sipi Bouba ai Onesifolu ai lalameha'a ginaga fi epino. Hena'mube?
Nani ma naga nonugu mino'ohunalo ai lesa meligo kana'amu kana'amu oto
nipagu keta hu'ehina li hetofa hu neto'ehinamo ni'ibe.
17 Ya huto Lomu hepatoga nehetiloto nani kumu mele'isi sa sa huto
nele'mo huto hu'ehina.
18 To Efeso hepatoga minona kanagu hiti mehi nimito foya lito mino'ehina
yamofihi fa'menena meni'ibe. Yamofihi lama'naka keheli'ahane. Ya hu
neto'ehina'mu Sipi Bouba kehelinogo ya'ma napa yupahi Sipi Bouba huto
hilina kana'agu keke'i luse'na emilibe luto nolube.

2

Yesu gimi mage'a hiti bo lamana'a minalinamofihi ka'a

1 Pana'nimaka. Kai Yesu Kilisitotoga buto i hepi'ohuta'mu yabe luto
lehe'mose'na limito lele'mo hetofa hulata nohina yamofihi komopa'agu
minoto amuya moloto minobo.
2 Silaga bona'magihi enubulo minoto kaga silaga'i fi lehe toto
lu lepi'ohunamo yamofihi bona'i luga'amagi kumu kehelite amuya
mele'ahana bona'i nehinogo ana kagaya lu hetofa hu epeletogo ana suhi
hite bona'i lug'a kaga enelepilabe.
3 Kai Yesu Kilisitohi lusi gimi mage bo'a bati huto lolo huto nohitogo kai
hiti kalana'i mele letalana'mu yabe luto kosele'i mekeheno.
4 Mone'amagi enali gimi mage bo lolo hilete foya'a li etalanamagi
enugufamofihi foya melilana'mu yabe. To gimi mage bo lolo hilabe luto
le'mo eto hu'ehina bo kaba bo'aniuba kehelinogo laga'a kehelilabe lite
anamofihi foya'a lilanagihe.
5 To ana huto hololu lilanagu ya'ma bo moneuba ana yokolo'namofihi
kaba bouba hololu nelana'mu lu laga hu'ehina ka'a hauta halina yamofihi
mina'a huto mehilina'mu yabe.
6 To moneuba ai foya'a kafalube luto lili'na amuya moloto gobi nohenogo
kafalina bouba legeya'a huto hinogo kohe toto lito nalube'mu hibe.
7 Ya'ma kaga lu nokumuna fono ka suhi yamofihi hapa'a kehelito le'mo
eto hubo. Sipi Bouba kekesa kehelilatana lu hokolo hulenogo yamofihi
asaga'na keheli bebe salane.

8 Kai Yesu Kilisito Tebitihi tataˈafu yagi ai kumu kehelito beto huto
minobo. Ai filiˈehinaguti aku ho tiˈehina bo yabe luto ai ka lamanaˈa
lulatanamofihi yaˈma lu yege holata nohube.
9 Ka lamanaˈa yamofi kumu yabe luto amuyaˈa hiti nasana ligo kalanaˈi
molo neteˈahanaˈmu kekeˈi luseˈna kehelito kofilata nohube. Ya nohuto
kegeiyo bo legi huto seni nagaˈi nimilago nohunaya Huˈmamofihiˈkaˈaˈ
yaˈma nagaˈi meemiˈahanamo niˈibe.
10 YanaˈmuˈnaniˈkekeˈiˈluseˈfoyaˈasagaˈiˈHuˈmauˈeneleˈmoˈetoˈhuˈehina
bonaˈi enali kumu yabe luto bagaˈa hiti nasana yaˈma kofilata nohube. Ya
nohugo enali yaˈma Yesu Kilisitou enubuto bilata nohina to fana talina hiti
mino kosaba huseˈna yaˈma lilabe luto ya hulata nohube.
11 Kaga moneˈa ma luto niˈina yamofihi lusiga nolibe. Ai filiˈehinalo molo
emiˈohuta niˈinogomo yaˈma ai hiti moneka minoto lito minalune.
12 Kekeˈiˈluseˈnasanaˈlugupisaloˈnotinogoˈyamofiˈkumuˈyabeˈlutoˈkoseleˈiˈ
melehenogo faˈmene kofiluta yaˈmu ai hiti hepito minoto ai kapolo kaba
hiluneˈmu hune. Ai kumu lemegesa hu emilenogo ai ana suhi huto megesa
hu limilinaˈmu yabe.
13 Lali ai kumu keheli amuya memalaluta yaˈma aiˈa hapaˈamu ligita-
gahi mehilinaˈmu yabe. Ai faˈmene lali kumu kaga moloˈehinaˈamofihi
meheˈmilinaˈmu yabe.

Huˈmauˈfoyaˈamofihiˈanaˈinaˈmuˈkehelinogoˈbatiˈhilinaˈka

14 Kai bonakamagihi ka yaˈma leˈmo kosaba huto lu noepito Huˈmamofihiˈbuˈalo yaˈma lipoti nokumunaga ma luto lu laga huto lu epibo. Faˈmeneˈkaˈgusunupaˈa meniˈina kagalo luba mehilo. Ana luba kauba yaˈma enegekesa
yigi yigi hite liba liba nehago kehеliˈahana bonaˈi enali eneleˈmo sibina
hulata nohibe.
15 Huˈmauˈenaliˈkumuˈkehelinogoˈbatiˈhilibeˈlutoˈamuyaˈmoloto minoto
foya lilane. Ya nohuto Huˈmamofihiˈkaˈlamanaˈa fotogo huto lu noenelepito
kubuya mehulata nasana yaˈma foyalo bo minalane.
16 To fato mono ka futuˈa to hapaˈa meniˈina kaˈamofi kumu lite
nelinogomo kenasabo bilete Huˈmamofihiˈkapoguti heˈmilinaˈmu yamofihi
kemegesa hu emibo.
17 Yaˈmaˈkagaˈfutuˈaˈfatoˈbonaˈmagiˈluˈenelepiseˈnaubaˈmeleˈisiˈhepuhi
suhi huto sibina lolo huto mino lito buto asaga bonatoga napa huto buto
lilubeˈmu hibe. Bonaˈiˈyaˈsuhiˈhanaˈamagihi enalitogati Himenaiyo to
Failetogo etaliˈya nehaˈibe.
18 Etali yaˈma ka lamanaˈamofihi kapoˈa heˈmileteˈatiti yaˈma lite
nelaˈibe: Lugufati filiˈehinaguti aho tiˈehinamo niˈinaya alihi kosaba lugufa
hiti leleˈmo ho tilinaˈa meniˈibe. To ya lilete mono ka kehеliˈahana bonaˈi
lugaˈa komopaˈani eneleˈmo sibina nehaˈibe.
19 To Huˈmauˈluˈmoloˈehinaˈkagamofihiˈlukesaˈkefatuˈfiˈehinaˈsuhiˈhuto
uleˈale nohinogo nasana moneuba leˈmo mopo mopo mehilinaˈmu yabe. To
ana lukesalo Huˈmauˈfayahiˈyaˈmaˈlutoˈkoyoˈehinamo niˈibe: *Sipi Bouba*
ai yagapanaˈa bu enogo keheli bati hulata nohibe. To moneˈi yaˈma luto
koyoˈehinamo niˈibe: *Sipi Bomofihi giˈa helata nehana bonaˈi enali laga hina*
mehina nasana meleˈisi heˈmi su hete foipanamofihi enemegesa hi emilabe.
20 To mone kibina bomofihi nonugu lapeˈi fato fatoˈmofihi goli efatu to
siliba efatu lolo hiˈahana lapeˈmo babu luto niˈibe. To yafa lapeˈi hiti
mesomo hiti ana huto niˈibe. Nose nasana mone hetofa lapelugu melelata
nehabe. To mone minaˈa limiˈehinagu letuhaˈa melelata nehabe.

21 To bonaˈi moneˈamagi yaˈma sibi sabana li heˈmilete yaˈma enali
komopaˈani gulu gulu lilinamagi lapeˈi lamanaˈa suhi huto lolo hilenogo
nohi afoˈafu Huˈmau lusa gito eneleˈmo ho tito fi hetofa hulenogo fato fato
foya yamofihi li etaluneˈmu habe.
22 To kaibe, neheya kola bo enali fato fato nasanaˈmu topa hilata
nehana yamofihi kemegesa meleˈisi hu emibo. Ya hulotoka yaˈma kaika
to komopaka gulu gulu linogo Sipi Bomofihi buka tite hetofana liluneˈmu
leheˈmobo lilata nehana bonaˈi hiti lenali bebe sete fotogo lilatana, keheli
amuya melelatana, lenemehi epilatana, fato bonaˈi eneleˈmo baba ite yaˈma
koguna ilatana, yaˈma lolo huto minalune lite amuya malalo.
23 Uleˈale ka lite meluguti kifite nelana ka to negi nagi ka faˈmene kaga
yamofihi kemegesa hu emibo. Yanamofihi legeyaˈa yaˈma lubana kenasabo
biseˈna niˈina kehеliˈahane.
24 To Sipi Bomofihi foyaˈalo bo enali hapaˈani hetofana niˈigo leliˈali hite
luba kenasabo mebise asaga bonatoga amuya ka lite melise fulu kaguti
mono ka eneleˈmo bebe sete enelepilata nehabe.
25 Enali mono kamuˈi kenasabo biˈahanaˈamagihi yaˈma fulu huto
eneleˈmo bebe salabe. Huˈmau aiˈa eneleˈmo lito limilenogo komopaˈani
li gelehe hite ka lamanaˈa keheli bebe salafihe lite ya hi epalaluneˈmu habe.
26 Ana bonaˈmagi Satau koyapa kelefuˈagu enohoto ai megeˈi malalabe
luto nagaˈi epiˈehinamagi komopaˈani i gelehe hinogo to enegekesa hokolo
hinogo Huˈmau Sataha nagaˈaguti enubuto bilinaˈmu yabe.

3

Kana su halina kumu yabe

1 Kaga moneˈya ma luto keheli bati hubo. KanaˈaSu halubeˈmu nohinogo
foipana nasana huto huto sipiˈa hilubeˈmu ketana napaˈa huto hilinaˈmu
yabe.
2 Ana kanagu bonaˈi yaˈma hite minalabe. Enali lisipa bite to enaliˈaniˈmu
kehelinogo tinogo yogo feˈno kumu enibita hinogo minalana enaliˈani lolo
hite melete hilana nasanaˈmu enibitaˈani hinogo enegelo bilete hipu hapu
hilatana, enaliˈani enugufaˈani lelite tite minalana, enemegeka lilatana,
itoˈanigi afoˈanigihi kagaˈani pelesa ite keheli heˈmilata, anaˈina asagaˈi libe
laga hube hilana. Ya nehite anaˈina lamanaˈa mone neepinogo enofokehi
lite nalaluˈnimakabe melise komopaˈani bati mehinogo minalanaˈmu yabe.
To enali Huˈmamofihi giˈa liyafa mehise faˈmene minalabe.
3 To enali komopaˈanigu uleˈale hite fato bonaˈi meenaheˈmalata to
eniginaga fi meepilata to huli tali ka lite fato bonaˈmu faga faga lilata,
fatehe bonaˈi yaga kala suhi hite minete hagulu tite minalana, anaˈina
lamanaˈamofihi libe pigi bibe hilanaˈmu yabe.
4 Enali enimiˈmi ka lite enimi enamaˈi melelata, to ka mekehelise
kegeiyo hite luna lana asagaˈi hilata, to enaliˈaniˈmu enigiˈaniˈmu hofa
talune lilata, to Huˈmamofitoga agoya hu meemise hite komopaˈani yaˈma
enugufaˈaniuba enibita hulata nohinamofitoga malalabe.
5 Ya hilete yaˈma monoˈmofihi bu ganamofihi gufaˈa lolo hilinaya akuˈi
lusi monoˈmofihi amuyaˈa hiti yaˈma hapaˈamofihi mekehelise analo ene-
megesa hi emilabe. Ya hilete minenogo enalitogati heˈmilotoka kemegesa
hu epibo.
6 Bonaˈi ya hanaˈamagihi enalitogati lugaˈa enali legeso hite sibi sibi
humofaˈna nehite anaˈmagihi nonugu tite fato fato kaga lu epite enegekesa
lite enaliˈani enemegeˈi malalabe lite eneleˈmelata hilabe. Ana anaˈi enali

komopaˈanigu lapa mebiˈahana foipana kofilata to enugufaˈaniuba laga besise nasana fato fatoˈi yaˈma ketaˈa hiti lite minete nehana.
7 Ana anaˈmagi mono kagu keheli keheli nehana bonaˈmagihi kaˈani kehelilata nehanaya aku ka lamanaˈa keheli fe melilabe.
8 Koyapaˈi Mosehi kanagu bo loemo etali etigiˈatiti Yanego Yapelego etali yaˈma Mosehi ka hega heˈahaˈina ya ana etali suko hite maˈasi lu kimiˈohuna bonaˈi enali komopaˈani haya koloˈehina monoˈmofihi kapoˈa neheˈmite negi nete sibi lolo nehana.
9 Ya hanaya anaˈina lite minete yamofihi yaˈma hena hena hite ime ime tilabe? Enali yaˈma negi nelata nehanamofihi hapaˈa huto hinogo asagaˈi enali bu ge su hete bu galanaˈmu yabe. Yanego Yapelego etali ana suhi hite negi neˈahaˈinamofihi hapaˈa ahuto huˈehinamo niˈibe.

Timotihi ekesa lito lu su hoto lu emiˈehina kaˈa

10 To kaiba, nani hapaˈni akeheliˈahane. Nani minoto huˈohuna kai yaˈma minoto lolo huto moloto huˈohuna to mono ka fi lehe toto moloto huˈohuna, foya liˈohuna yamofihi hapaˈa kelepiˈohuna, to keheli amuya moloto minoˈohunamofihi anaˈina asagaˈi koseleˈi menehago amuya moloto minoˈohuna kai keheliloto nemegeˈi moloˈahane. To nemehi epito minoˈohuna, to bagaˈa hiti yamofihi nugupisalo tilago amanapa huto ho tito minoˈohuna, to kalanaˈi mele netago komopaˈnigu gabu giseˈnamofihi komopaˈagu minoˈohuna akeheliˈahane.
11 To keheliˈahataya Atioki hepatoga hiti Ikoniu hepatoga to Lisitala hepatoga hiti sipi kalanaˈi fato fatoˈmofihi mele netago kekeˈi luseˈnamofihi komopaˈagu minoˈohunamo ya nohugo nemegeˈi moloto nooto bu nogoˈahatamo niˈibe. Ya huto minoˈohunamo niˈinaya Sipi Bouba ananaguti gulu ho netoto nubuto biˈehina yabe.
12 To bonaˈi Yesu Kilisito aitoga bite i hepite mono kapolo bilana yaˈma enali asagatoga kalanaˈi melelata nasana enali enugupisalo tilubeˈmu hibe.
13 Ya huˈehinaya bonaˈi foipaˈa enali enimiˈi melenogo lelite nebite fala kite bite ai miˈi malago ai miˈi malago yaˈma foyaˈa lelite nebinogo napa ho lito buto hofa talubeˈmu hibe.
14 To kaiba yaˈma ka lamanaˈa lu kimiˈohugo keheli uleˈale nohatana li pili koto liloto mino lito buto keheli amuya molobo. Kai yaˈma ka lu kimiˈohuta bonaˈmagita laliˈi akeheliˈahane.
15 Kai panaˈi lagasoˈa minoto guna molose mono bukugu lataha'agu leka solito buto minoˈahata niˈibe. To ana kagauba kegekesa leˈmo hokolo huloto Yesu Kilisito kumu keheli amuya malalane, luto Huˈmau kubuto bilinaˈamofihi kapogu kelepito keleˈmo hetofa higo kaˈa akeheliˈahane.
16 Monoˈi lataha'a buku silagaˈi yaˈma Huˈmau eneleˈmo bati huto komopaˈani eneleˈmo babahi higo li huto hiˈahanamo niˈibe. Yanaguti leka soto nokehelugo mono kamofihi hapaˈa lelepi bebe solata nohibe. Ya nohuto legekesa lito minoba minoba huto nohibe. To faga nolutogo leleˈmo kapo lamanaˈalo mololata nohibe. To sibina nohutogo ai ka lemekilata nohibe. To legekesa lito leleˈmo bebe solata nohibe. To bebe soto minoto lito hilutamofihi kapo nolelepito leleˈmo bebe senogo,
17 Huˈmamofihi foyaˈalo lilata bonaˈi lali lamanaˈa lolo huto minoto mono kagu labaga hiti minoto mono foya lamanaˈa fato fatoˈmofihi lito minaluneˈmu hune.

4

1 Nani Huˈmamofihi bulo to Yesu Kilisito ai hiti minoto bonaˈi lubu hiti nohutaˈa filiˈahanaˈa asagaˈi ka foya lito guna molo letalina bo ai bulo yaˈma

Yesu kaba huseˈi to kapoˈa hiti huto hilina nehetito kaba hu letalinaˈmu yabe luto yaˈma luto kaga lu moloto huto kelepilugi kehelibo.
2 Kai yaˈma mono ka lu yege hoto lu epilata yaˈma bonaˈi enali kumu kebesilinaˈa mekebesilinaˈa asaga kanagu sibigopa lu epibo. Enegekesa lito, sibina hilanaˈmu ka epekito eneleˈmo bati huto komopaˈani eneleˈmo babahi huto mono ka lu epiba epiba huto koseleˈi mekehenogo eneleˈmo lehe talane.
3 Minomo tito minoto kana mone tupa nohinogo yaˈma monoˈmofihi lamanaˈamu iyo iyo hite ka lilete heˈmilanaˈmu yabe. Ya nehite ka mone enegekesaguti kehelinogo lagaˈa hiti minalina yaˈasigo kehelilune lite babafi bo eneleˈmo nupa hilenogo faˈmene sibi kagaˈmu enumu fililina kaˈa lu epilenogo kehelilabe.
4 Enali i behe hite, lusi mono kamofihi legeyaˈa yaˈma enemegesa hu emilete gusunupaˈa meniˈina kiliheˈi kagalo bite i hepilabe.
5 Enali ya hilanamoya kai yaˈma kanaˈamu kanaˈamu kekesa keheli bebe soto minobo. Keke luse nasana gupisalo notinogomo amuya moloto minobo. Ka lamanaˈa lu yege hose foyaˈa ya lito li gu ito ana ka lu epibo. Huˈmamofihiˈfoyaˈaˈlilata bo kai yaˈma li su hoto libo.
6 Enali keye liteˈani suhi huto nani nugufaloti migufaˈa nalineˈmu habe. Nani ma meluguti heˈmiloto abiluna kana anasi tupa nohibe.
7 Nani yaˈma foya lamanaˈa lelito buˈohube. Yokoloˈna hololu lite ibe ligi abe ligi nehana ya suhi huto nani hololu luto foya limo buto makiˈnilo nehetube. Ka lamanaˈamu kaba huˈohunamofihi nasana meheˈmise huto li pili koto minomo buto nominobe.
8 To ya hugo yaˈma kokulumaguti be ligiˈohutamofihi mina sekele mamuˈa hiti kakiliˈi lamanaˈa Sipi Bouba yaˈma hetofa nonaˈa guna malalina bo ai anana nimilibe. Minoto kanaˈa sipi yupahi Sipi Bouba aiˈa leˈmo bebe soto guna mololata bouba nani hiti silaga bonaˈi ai nehetilina kanaˈamu fifa ito geba hulata nohuta bonaˈi yaˈma ana kakiliˈi bi letalinaˈmu yabe.

Polu lugaˈamagihi ka lu epi su hoˈehina

9 Kai maˈasi nanitoga alube luto amuya moloto meleˈisi alataˈmu yabe.
10 Temasiu ai yaˈma melugu nasanaˈmu laga besigo keheligo tigo heˈmi netoto Tesalonika metoga buˈehinagi kai oletogo bati hu netalibe. Keleseniu ai Galesia metoga buˈehina. To Taitasiu ai Talamesia metoga buˈehina yabe.
11 Luku aiˈasigo nanitoga minago moneka nohuˈibe. Makihi yaˈma leˈmoto moneko aliyo. Ai yaˈma foyagu neheˈmenogo bati hilinaˈmu yagi yamofihi leˈmoto alane.
12 Tikikuhi yaˈma ho lufugo Efeso hepatoga nobibe.
13 Alubeˈmu nohutokamo yaˈma yasi koli bilata nohuna guˈi yaˈma Toloasi hepatoga Kapasihi ai nonugu sigito moloˈohunamo li netoto obo. To mono lataha'a bukuˈnimo hiti to pepa hayaˈa hiti mone moloˈohunamo hiti li netoto obo.
14 Kapaloti anaˈina lolo hulata bo, Alekasatau yaˈma laga mehinaˈa bo aku li sibina nimilata nohina yaˈmu Sipi Bouba sibi nonaˈa legege huto emilubeˈmu hibe.
15 Aiˈa keleˈmo sibi sibi hu laligi kaba hu bati huto minobo. Ai luba huto amuya moloto lali mono katiˈmu hega hoto keye luˈehina.
16 To Yuta bonaˈmagi nifisa iˈahanaˈmu ka foya nolugo yataˈa hapi huto naniˈi hapaˈni lu noepugo bonaˈi moneuba neleˈmo bati huto neleˈmo memoloˈehinamo niˈibe. Yamofihi sibinaˈa yaˈma Huˈmauˈnonaˈaˈliˈepololata mehino.

17 Sipi Bouba mehi nimito nele'mo hetofa hu netoto ka lamana'a lu yege
hoto lu epito lu su halane luto to fegutoga bona'magi keheli baga ilabe luto
lufusa'ni amuya molo neto'ehina. To lubanamofihi bagaguti Sipi Bouba
nubuto bito gulu ho neto'ehina yabe.
18 To Sipi Bouba ai'a ya'ma asaga nele'mo sibi sibi hilana'mu nele'mo bati
huto kokuluma kapo'agu he'mi netalina'mu yabe. Ai fana meha'a ya'ma
mino lito buto minalube'mu aitoga lofokehi lino. Lama'naka.

Ginaga fi epi'ehina ka'a

19 To ya'ma Pilisika to baha'a Akuila yagi to Onesifoluhi lalameha'a ya'ma
keke'i lu noepolona nehafihe luto lu epibo.
20 Elasatu ai Koliti hepatoga mino'ehina to Tolofimu besilago Miletusi
hepatoga he'mi eto'ohube.
21 Kai ya'ma ko ilina kana'a hupasi mehu'ehinogo alube luto amuya
moloto obo.
Eubulu ai keke'i nolu ketoto nohapihe lu'ehina. To Puteni to Linu to
Kolotia ana hite enali lalalutigi lugati hiti keke'i neli ketabe.
22 Sipi Bouba kaitoga meha'a hiti minalibe. To Hu'mamofitogati
lehe'mose'na lenalitoga mino moloto mineno.

TAITASI
Polu koyoto emi'ehina fayahi

1 Poluita nani Hu'mamofihi koko pana'a Yesu Kilisitohi aposolo bo
nele'mo ho ti'ehina. Ya hu'ehina Hu'mau enele'mo eto hu'ehina bona'i
enali aimo agoya hu emilabe luto enehe'mobo luto to lali mono'mofihi ka
lamana'a kapogu enele'mo keheli bati hino luto ya'ma foya'mu nele'mo ho
tito noho lifi'ehina yabe.
2 Nani ka lamana'amofihi hapa'a ma luto ni'ibe. Hu'mau faga meluse
bomofihi koyapa'i me'i hiti kokuluma hiti huto mehu'ehina kana'alo ya'ma
amuya lemehi fi hetofa hu letalube luto mino kosaba huse'na lelepito
lu'ehina fifa ito minolata nohune.
3 Ya kagamofihi Hu'mau ya'ma kana'amu keheligo bati hulago ai ka'a lu
huto nehago le'mo huto hu'ehina. Hu'mau lubuto bilata bouba ana foyalo
nele'moto kaga lu molo neto'ehina'mu ana ka'a lu yege hoto minolata
nohube.
4 Taitasio, lusi pana'ni kai hiti nani hiti moneko mono'i keheli emito
mino'ohu'inamo ni'ibe. Kai ya'ma fayahiya koyoto nokumuna kehelibo.
Afotifu, Hu'mau to Yesu Kilisitou lubuto bilata bomofitogati lehe'mose'na
fuluna'a hiti kaitoga mineno.

Kiliti metoga Taitasiu foya lito nominanamofihi ka'a

5 Foya nekisa'a ni'inamofihi li bebe soto li baga ilane luto Kiliti metoga
nohe'mi ketoto foyaga'ya ya luto lu keto'ohunamo ni'ibe. Kai asaga nohi
hepalugu mono kaba bo olopa bona'i luga'a enele'mo bo tilane. To yata'a
ka lu kimi'ohunamofihi beto hubo.
6 Olopa bo moneubafi moneuba foipana'a meni'ilina to a'i moneko'i
li'ehilina. To ai yagapana'amagi Kilisitotoga agoya hi emi'ehilana, to he'mi
hale hilana to kegeiyo'na'a meni'ilina enali bati hite nehilana bona'magi
kehelinogo afo'anifihi bati huto le'malane.
7 To Hu'mamofihi foya'alo kaba huto nominalina bo ai foipana'a memi-
nenogo minalibe. Ya huloto minoto hipu hapu meilina to mele'isi enipakafa
mehalina, to bai nagami'i babu luto menalina, luba mehilina, to yogo fe'no
kumu ekesa yigi yigi huto muhi muhi bilina bo meminalibe.
8 Ya huloto bonoho bona'i e'ehinogo mehi epito enele'mo malalina, to
asaga hetofana'mufi lamana'amufi laga besilina to komopa'a gulu gulu
linogo minalina, to hapa'amu'i fu lina bo nohina to komopa'a hiti gufa'a
li bati huto kaba hilina'mu yabe.
9 Ya huloto lu epi epi nohuta kagamofihi lali kehelutogo ule'ale nohina
kaga ya'ma li pili koto liloto minalibe. Ya'ma bouba ai fato bona'i enele'mo
hetofa hinogo mono ka legeya'a lamana'a ya'ma lu epito enegekesa lito
enele'mo bati hilibe. To bona'i luga'amagi mono ka enemegesa hu epite
nehinogomo ya'ma kaba bouba enali'i foipana'animofihi enelepito o'e luto
ya mehilo luto enele'mo bati hilina'mu yabe.
10 To bona'i luga'amagi yege yege'i ka lamana'a lu epi'ohuta'mu eni-
pakafa nehabe. Fa'mene kamu'i li muyalo malo hite enimi'i mololata bona'i
nehabe. Yuta bona'i enalitogati Kilisitohi ka lamana'a keheli'ahana bona'i
mone'amagi aku i behe hite fato kaga enelepite minete lite ya hilata nehabe.
11 Ya hilata nehana bona'i enali fala kite yogo fe'no kumu yabe lite
sefeyehena nasana'mu fi lehe talune lite kehelite bona'i luga'amagihi

liha'ani yagapana'ani enele'mo sibina hilata nehanamo ni'inaya kai lu laga lu epolobo.
12 Ya'ma Kiliti melugu nehana bona'i enalitogati ka hapa'a keheli fotogo lu'ehina bo moneuba ma luto lu'ehina: Kiliti bona'i enali ya'ma fagalo bo lubalo kala legi nose'namu yagauba nohina suhi lolo hilata nehanamofihi fa'mene fuli minete nose'na neba neba nehana lili'na'mu kosele'i enoholata nohina bona'i nehabe.
13 Nani ya'ma kagamu'i nokehelugo lamana'a lolo hibe. Ya'mu ka babu luto ka epekito enegekesa linogo keheli bati huse ka'a ya'ma ho ti fefe luto minelenogo,
14 to Yuta bona'magihi kilihe ka fa'mene ka ya'ma mekehelilo luto lu epilo. To fa'mene bona'magihi ka'ani lamana'amofihi enemegesa hu emilete fa'mene kaga lu laga hi'ahanamofihi mekehelilo luto lu epibo.
15 Komopa'ani fana tago nehanamagi enali ana'ina'mu keheligo gulu gulu ligo neminabe. To luga'amagi ka lamana'a keheli meemi'ahana foipa nasana'mu enegekesa'anigu hiti komopa'anigu sifolohi gito kolota kolota hu'ehinamo yana'mu enali ana'ina'mu keheligo ana suhi huto sifolohi gito kolota kolota higo nehabe.
16 Enali Hu'mamofihi hapa'a keheli'ohune lite enabagaguti lilata nehanamo ni'inaya ya hite minete lite nehananauba ya'ma luto lu huto hulata nohina legeya'a meni'ibe. Enali tuguma bona'i nehana sipi foipanamofihi ka'ani mekehelise nehana enali foya lamana'a lilana'a meni'ibe.

2

Mono ka lamana'amofihi komopa'agu ka'a

1 Kaiya ya'ma mono ka lamana'amofihi komopa'agutiko bona'magihi lu enelepilata bati huto lu epibo.
2 Ya huto lu epiletogo bona'i olopa napa'amagi eto hite legeso fulu hite komopa'anitu keheliya ite minete komopa'ani enugufa kaba hite nehinogo mono ka keheli ule'ale nehana'a to enemehi epilana'a to baga'a hiti'namofihi komopa'agu minalana'amofihi koli'a finogo bati hite minalune'mu habe.
3-4 Anago higo olopa ana'i lu epiletogo enali mono ana'i lolo hite, hapa'ani bati hinogo minalabe. Bai nagami'i nalanamofitoga agoya hu meemilabe. To fato bona'mofihi nasana'mu mege ka lite li muyalo malo mehise asaga hetofana'mu lu enelepite ana'ina lamana'amuko fi lehe tete lu epinogo yuhufa ana'magi enali'ani baha'animagihi yagapana'animagihi komopa'ani enalitoga melete kaba hu bati hite hi epalalabe.
5 To ya hilete olopa ana'magi ya'ma yuhufa ana'magihi enelepilata enali komopa'ani enugufa kaba hite mokolo mehise minete nohi hepa'anilo minete lalameha'anifi ana'ina'ani hiti kaba hite minete, baha'animagihi agoya bati hite hu epinogo bona'i luga'amagi bu gelete Hu'mamofihi kaga'a lite le'mo laba mehilabe.
6 Ana suhi huto neheya kola bona'magihi enegekesa lito lu epitogo enali komopa'ani enugufa kaba hite mino eto hite minalabe.
7 To kaika ya'ma ana'ina lamana'amofihi le'mo eto huto hetofa foya babeyafa'a hulotoka komopaka fana tenogo to yokolo ka meluse minoto lusiga lu epito nobitogo kohe netenogo bu nekegete kemege'i melete bilabe.
8 To mono ka ya'ma le'mo bebe soto lu epitogo yamofihi keheli mehe'mise mono kumu luba ka li limilata nehana enali lali kumu ka sibina'a li limilune'mu sa hilete enubuya'ani hinogo he'milabe.

9 Kele kele panaˈi enali minete foya lite minelata nehana yamofihi lu epitogo kaba boˈaniuba kaˈani kehelinogo kele keleˈi bati hite hi epelenogo kaba boˈanimagi bu genogo lagaˈani epesilibe. Kaba boˈanimofihi bagaˈa liyafa hite enali kaˈani keye melilabe.
10 Ya nehite kaba boˈanimofihi anaˈina gumina melise anaˈinaˈalo kaba hu bati hite foya li etete hilana yanauba fotogo hilubeˈmu hibe. Ya hilenogo Huˈmau bilata Bomofihi mono kaˈa ya suhi ma suhi hite leˈmo hofa telata nehabe.
11 Yanaˈmu luto Huˈmau silaga bonaˈi enubuto bilube luto ya suhi huto leheˈmalata nohinamofihi ali huto huˈehibe.
12 Ya higo ai leheˈmolata nohinauba lemehati haya koloˈehina leleˈmo bebe solago yaˈma melugu fegutoga nasanalo libita huˈehinana yaˈma heˈmito ma melugu komopati lugufa kaba hu bati huto mino fotogo huto minoto mono bonaˈi lolo huto minalueˈmu hune.
13 Ya nohuto Sipi Boti, Huˈmau lubuto bilata bo, to Yesu Kilisitou fana mehaˈa hiti huto hilina kanaˈamu geba hulata nohuta, yamofihi sekele mamuˈa hiti nasanamo niˈinaya yanaˈmu fifa ilata nohune.
14 Ai yaˈma lali kumu yabe luto kekeˈi lu letoto foipana lito minoˈohuta yanaguti li heˈmi letalibe luto minoto lito gulu gulu nehana bonaˈi lolo hilune luto aiˈa yagapanaˈago leleˈmo eto hulenogo minoto hetofa hatofa nasanaloga megeˈi amuya moloto minalune, luto kekeˈi lu letoto gufaˈa heˈmito filiˈehina yabe.
15 Kaga yaˈma lu nokumuna yamofihi lu enelepilata huto minobo. To bonaˈi enali kai kumu faˈmene bo nohibe lite li lalagi Huˈmau amuyaˈa hiti molo ketoˈehina boˈamaka enegekesa lito sibina nehinogomo ka epekito eneleˈmo bebe soto hubo. To bati nehinogo kai bebe sose ka lu epito komopaˈanigu eneleˈmo amuya molobo. To kai kumu kehelinogo notinogomo kebe meligino.

3

Bati huto mino lito biluta kaga

1 Kai kagagu mineˈahana bonaˈi yaˈma kagaˈa ma luto akuˈi li kosaba huto ma luto lu epibo. Enali sipi kaba boˈani to gamanimagi hiti agoya hu epelete kaˈani kehelilabe. Ya hilete enaliˈaniˈmu hetofa foyaˈa fato fatoˈmofihi asagaˈi niˈina babahi hite lilabe.
2 To bonakamagi fato bonaˈi moneˈmofihi kaga li sibina mehise to luba sabo mehise minalabe luto lu epibo. Enali legeso hite minete asaga bonaˈmagitoga komopaˈanigu keheli bati hite eneleˈmo babahi hilabe.
3 To laliti koyapaˈi ana suhi huto minoˈohuta lali negi nagi noto minolata, ka keheli heˈmilata to keheli sibina hulata huto minoˈohuta yabe. To ya nohutogo leleˈmo hapotili hilata hiˈahanamo ya hulototi libita hulata nohina nasanamofihi lagaˈa kehelilata foipa nasanamofihi agoya hu emito minoto bonaˈi eneleˈmo sibina hu epoloto bonaˈmagi lolo hite melete hanaˈmu ya suhi huto minose niˈinaya ya luto lulototi siko hulata huˈohutamo niˈibe. Ya nohutogo lali kumu keheli sibina nehago enali lipakafa lahago lali enipakafa enohonogo hulata huˈohutamo niˈibe.
4-5 Ya huto nohutogo alihi yaˈma lamana hulata bo, Huˈmau ai leleˈmo hetofa huˈehinaˈa to mehi limiˈehinaˈa li huto huloto lubuto biˈehinamo niˈibe. Lali fotogo huto minoto lito huˈohutanalo leleˈmo bati huˈehina niˈifihe? Ya huto meniˈibe. Ginaga fi limito lubuto biˈehina niˈibe. To hiya huto lubuto biˈehibe? Ai hetofa Sikalafuˈuba komopatigu okala hu

letoloto, lele'mo lamana hulata to lele'mo kosaba hulata higo mino lito buto mino'ohuta yabe.
6 Hu'mau ai'a lubuto bo Yesu Kilisitohi aitogati hetofa Sikalafu'i lalitoga
ho lifigo sipi huto lele'mo hetofa hu'ehina.
7 Ya higo Yesuhi lehe'mose nasana'auba Hu'mamofihi bulo lele'mo bebe
sose'namu to lali minoba minoba huse'namu fifa ilata nohutamofihi lilabe
luto ya hu leto'ehinamo ni'ibe.
8 Kaga ya'ma lamana'a lusiga luto ni'ibe.
Ka'a ya'ma le'mo hofa toloto lu epilane luto nolube. Ya hule-
togo Hu'mamofi kumu keheli amuya nemalana bona'magi enali nasana
lamana'a lilune lite nelinogo foya babu lite nelite lilabe. Nasana lamana'a
ni'ibe lite ye hilenogo bona'i enele'mo bati hilinamo ni'ibe.
9 Laga mehina kaga lite li muyalo malo hite minelata nehana yamofihi
he'milo. To enigiko enagako ema'aga bona'i tili tele hite minete lite
ti'ahananamofihi ka'a to kenasabo bite minalana keya ka lu'ehina'mu luba
sabo hilana yamofihi he'milo luto'ni bonakamagihi yana lu epibo. Yamofihi
ana kaga futu'a nina, gusunupa'a meni'ibe. Ana kaga keheli he'mito
kemegesa hu emibo.
10 Bona'i luga'amagi ka laga mehina'a nelinogo loko hilune lite nehinogo
kana'a monekofi kana'a loefi enegekesa lito lipoti epiloto to mekehelino-
gomo enoho lifi he'minogo enali'anisigo minalabe.
11 Kai ya'ma keheli'ahane. Bona'i ya hana'amagihi pelesa ilata nehana
bona'i komopa'ani hekini lago minete enali'ani minete lite nasana yauba
enali hapa'ani huto hu'ehina.

Kaga anasi asu halina

12 Nani Atemasigo Tikikugo etali neha'inaga kaitoga mone ho lifinogo'ni
nehetilenogo yamofihi Nikopoli hepatoga nohiluna'mu yabe. Nanitoga
alube luto ka amuya molobo. Nani ana huto ana hepatoga yasi hilina
kanagu minalube luto lu keheli'ohube.
13 Bo loemo Apolosi hiti to ka foya lilata nohinamofihi hapa'a nokehelina
bo, Yenasigi etali mono foyalo bila'ibe lite nose'na'atiti fe'noha'atiti li bati
hila'ibe luto amuya molobo. Ya etehe'metogo etali ana'ina'mu sa sa mehise
nehite kapogu mele'isi bila'ibe.
14 To bonatimagi enali hetofa foya suhi hite lelite nebinogo komopa'ani
lolo hilibe. Enali'ani yana foya'mu enogo'na bibo. To enugufamofihi
ana'ina li emilata nehana yamofihi hi emite nebinogo mono kumu lolo
hite melete nasanauba legeya'a li huto hilube'mu hibe. Enali fa'mene fuli
minelata mehilo luto lu epibo.
15 Nani hiti nehana bona'i enali asaga'i nohapihe lite keke'i neli ketabe.
To enali mono kamu'i kehelite enemehi limilata nehana bona'i nehafihe
luto ka lu epito keke'i nolu epolone.
Hu'mamofihi lehe'mose'nauba lenalitoga mino moloto mineno.

FILEMONI
Polu koyoto emi'ehina fayahi

1 Poluita nani Yesu Kilisitohi ai kumu yabe luto naga nonugu nohuna
bomofita to lalalutifu Timotiu hiti nani hiti nohutoti'a ya'ma fayaha nasana
koyoto nokumube, Oho, Filemonio, komopati'a kimi'ohu'ina bose. Lali hiti
moneko foyalo bo nohane.
2 To letalitifu Afia yagi to mono foyalo amuya moloto lilata nohina panati,
Akipasi to kai nohakagu mono kalo li gehesa hilata nehanamo boana'i yagi
ya'ma moneko fayahi koyoto nolepu'ibe.
3 Afotifu Hu'ma to Sipi Boti Yesu Kilisito aitogati lehe'mose'na'a to
fuluna'a lenalitoga mineno.

Filemoniu keheli amuya moloto minoto komopa'a epilata nohinamofihi hapa'a

4 Filemonio, nalalu'nigase, Hu'mamofitoga loka hona'amu loka
hona'amu yamofihi kigi'a hoto kai kumu Hu'mamofihi fokehi holata
nohube.
5 Kai Sipi Boti Yesu kumu kemehi emilata huto Hu'mamofihi bona'a
enalitoga amuya moloto kehelito komopaka epilata nohane. Yamofihi ka'a
ya'ma bona'magi lago kehelube.
6 Ya hulotoka kai ya'ma keheli amuya mololatanagu afetoga lali hiti ko-
mopati le'mo hepiloto ana'ina lamana'a asaga'i Kilisitotogati lalitoga huto
hu'ehinamo ya'ma keheli fotogo huloto kehelilane luto Hu'mamofitoga
lulata nohube.
7 Nalalu'niga, kai Hu'mamofihi bona'a asaga'i enele'mo bati hulata
nohatamo ya'mu komopaka epi'ahatanamofihi komopa'nigu bati huto
keheliloto negelo gofa bilata nohube.

Polu Onesimasihi nanito ho lifibo luto komopa'a molo'ehina

8 Ya'mu bati hilina nasana lilane luto Kilisitohi kaga'alo lu moloto lu
ketaluna ni'itita keta mehuse huto lu kumutine.
9 Lali Hu'mamofihi kagu nohuta bona'i ai komopa'a emigo ai komopa'a
emigo nohuta'mu yabe luto nani'ni Polu ka'a leli'ali bomofita to ai kumu
yabe luto naga nonugu nohuna bomofita komopa'niguti nolube.
10 Nani naga nonugu nohuto'ni bo mone le'mo mono kapogu le'mo
molo'ohuna bo Onesimasi ai kumu nolube.
11 Kohe toto le'mo bati mehigo laga mehibe. To yatai ya'ma kai hiti nani
hiti lele'mo lamana hulata nohina bo lolo hulago bati hibe.
12 Ya hu'ehinaya komopa'ni emugo ai ya'ma lili'naka aku'i lilina ho lufugo
i behe huto kaitoga foiya nobibe.
13 Nani ya'ma ka lamana'amu yabe luto naga nonugu nohugo ai kailotiu
minoto nehe'malibe luto nipagu nohinaya aku'i kaitoga ho nolufube.
14 Kai nanitoga minalibe lilapi kaitoga bilibe lilapi kai foyaka yabe. Nani
ya'ma lubo luto lu kimiluna meni'ibe.
15 Onesimasiu ai kele kele pana'i kaga lu laga hu'ahata'mu mekehelise
he'mi keto'ehinamo yamofihi hapa'a ya huto ni'ibe. He'mi ketolagomo
ya'ma kana nesi'a bu kebe liginogo i gelehe huto yamofihi kaitoga amuya
moloto mino buto minalibe.
16 Yamofihi kele kele panakago anasi yatai menominabe. Yatai mone
nesi'a mino lito buto hetofana hiti lolo nohibe. Kilisitohi nagalugu lebesise

bo kalalukafu lolo huto alubeˈmu li bati nohibe. Nanitogati komopaˈni emugo minoˈehinamo kaitoga hiti anamofihi huto leˈmo bati huto minalinamo niˈibe. Aitoga komopaka emitogo Sipi Bomofihi lalamehaˈagu kogonakamo huto hu ketalina hiti hetofa kele kele panakamo hiti huto hilinagi yamofihi ai kumu lagaka kebesiseˈna mone hiti huto hilibe.

17 Ya nohuto nani kumu keheliˈahata kafalukafita nohutita yaˈma Onesimasihi be tigito leˈmo kamanuga malalata keheligo nani Poluhi leˈmo kamanuga moloˈahatamo kehelilibe.

18 Koyapaˈi anaˈina mone li sibina hu ketoˈehilina yaˈma to kaiˈnaka mone gumina liˈehilina kai nanitoga li malalane.

19 Nani Poluita ya huto nani nayahaˈniloti fayahi yaˈma koyoto nokumube. Naniˈni pa soto kimilubeˈmu nohube. To nanitogati amuya kemehi liˈahatamo anamofihi nonaˈa kaitoga niˈibe. Yamofi kumu mone melube.

20 Yaˈmuˈnalaluˈniga, kai yaˈma Sipi Bomofi kumu yabe luto anaˈina mone nimilane luto nolube. Kai Kilisitohi bonaˈa suhi huto yaˈma panaˈi be tigito leˈmo bati bati hu etobo luto ya hitogomo nani komopaˈnigu bati huto minalibe.

21 Kai ya nohuto nani kagaˈni yaˈma keheliya ilane luto keheliˈohuto yaˈma koyoto lu nokumube. To kai komopakatu kehelito mone koto molo emilane luto keheliˈohube.

22 To mone kaga hiti lu nokumube. Lenali yaˈma nani kumu Huˈmamofitogaˈlilataˈnehanaˈmu yabe luto Huˈmauˈneleˈmoˈgelehe hulenogo lenalitoga bilube luto fifa noube. Ya nehago kai hasa mone nohaˈni li bati hu netalane.

Bonaˈiˈmoneˈamagihiˈkekeˈiˈliˈepeleˈahana

23 Yesu Kilisito kumu yabe luto naga nonugu minoˈohuˈina bo, nalaluˈnifu Epafalasi lenali kumu kekeˈi nolu lepalabe.

24 Ya huloto moneko foyalo bo Maki, Alisitaka, Temasi to Luku enali ana suhi hite nehafihe lite kekeˈi neli lepalabe.

25 Sipi Bo Yesu Kilisitohi leheˈmoseˈnaˈa lenalitoga mino moloto mineno.

HIBULU
Koyoto epiˈehina fayahi

Huˈmau panaˈamofihi bagaˈa leˈmo babahi higo ka lamanaˈa lu limiˈehina

1 Huˈmau ai koyapaˈi mono ka loliˈali bo enabaga leˈmo babahi hu epalago
enali enigiko enagakomagihi kaˈa fato fatoˈmofihi kapoˈa fato fatoˈmofihi lu
epite biba biba hiˈahana.
2 To kanaˈa su halubeˈmu nohinogo yaˈma kana yatai panaˈamofihi bagaˈa
leˈmo babahi higo ai ka legeyaˈa lu huto huto lu limiˈehina. Panaˈa ai asaga
melugu nasanamofihi afoˈafu lolo huto minalibe luto lu etoˈehina bomofihi
ai yanuguko mololago yamofihi silaga nasana huto huˈehina.
3 Huˈmamofihi fana mehaˈamofihi sekele mamuˈa hiti fulunaˈa aitoga
fi besa loˈehinamo niˈibe. To Huˈmau minoto lito huˈehinamofihi legege
huˈehinamofihi aitoga niˈina yanamofihi amuyaˈalo molo kehelito lulata
nohina kagaˈa yauba melugu kokulumagu anaˈina silagaˈi leˈmo hetofa
hulata nohibe. Aiˈaˈyaˈmaˈfoipanati nokala hu letolata nohina foyaˈa li
su hoto ifoga gihiti bo amuyaˈa hiti enebe ligiˈehina bo Huˈma ai nohinalo
lamagaˈaga buto mino moloto minoˈehina yabe.

Panaˈauba agelo enebe ligiˈehinamofihi kaˈa

4 Ai buto minoto agelo enebe ligi su hoˈehina yamofihi legegeto yaˈma
Huˈmau emiˈehina giˈauba agelomagihi enigiˈani be ligito tigo minoˈehina
giˈa liˈehina.
5 Ya huˈehinaˈmu Huˈmau ka mone panaˈa luˈehina yaˈma agelo
moneˈmofihi ma luto kaga lu emiˈehinamo meniˈigo panaˈa aisigo kumu
ma luto lu emiˈehinaya fayahi keyeˈahana:
Kai yaˈma panaˈni nohatagihe.
Naniˈni yaˈma yataˈisi
keleˈmo huto huˈohube.
To agelo moneˈmofihi ma luto meemiˈehina:
Nani yaˈma afoˈafita lolo huto
nohunagihe.
To ai yaˈma panaˈni lolo huto minalibe.
6 Mone yaˈma minoto kohe toto panaˈa ho lifinogo melugu limilubeˈmu
nohigo panaˈamofihi kagaˈa ma luto luˈehina:
Huˈmamofihi agelo bonaˈa enali asagaˈi
lipi emite foke ka li emilabe.
7 To Huˈmau agelo bonaˈmagi kumu ma luto luˈehinamo niˈibe:
Huˈmau ligo
ai agelo bonaˈmagihi babeyafalo
li gelehe higo
yasi enemehi lolo hite nehabe.
To ageloˈa
yaˈma koko panaˈamagihi enemehi
li gelehe higo
logo guluya mepofihi enemehi lite
lolo hite nehabe.
8 To ya huˈehinaya panaˈamu yaˈma ma luto luˈehinamo fayahi
keyeˈahanamo niˈibe:
Oho, Huˈmao. Kai kefa hisa amuyaˈa hiti

ya'ma minomo buto minalina'mu yabe.
To enali amuya'amofihi fatusa'a
lito minoto
enali foya hapa'alo le'mo fotogo huto
kaba hulata nohane.
9 ai ya'ma lamana kamofihi
kibita hulata nohibe.
To ana'ina foipanamofi kumu
fatehi lolo hu etolata nohane.
Ya hu'ehina'mu
Hu'mau, afokafu, kele'mo ho ti'ehinagi
to gelo bise'namofihi
kimi'ehinauba kalalukafihi
enebe ligi'ehigo
hofa tose'naka sipi huto hu'ehinagihe.
10 Mone'ya Hu'mau ma luto lu'ehina ni'ibe:
Sipi Bo, kai koyapa'i lili'na kana'agu
asaga'i yata'a me'i hiti
anagu neminana hiti lolo hu'ahata.
To kokuluma hiti anagu neminana hiti
kayahakatu lolo hu etolata nohane.
11 Me'mo hiti kokuluma hiti
asaga ana'ina'mu fa'mene minete
alipo fenene hilana'mu yabe.
Aku kaika mino amuya moloto
minalube'mu hane.
Enali ya'ma i kololo bilata gukete
ya suhi lolo hite minete
tafa lalune'mu habe.
12 I kololo bilata gukete
ya suhi lolo hite nehinogo
kaika ya'ma gololo ti'ahanamofihi
li kakito moloto
kosaba'na li lolo hilube'mu hane.
Kaika nohatanamofihi ana suko huto
tafa melose minalube'mu hane.
To kufu kanaka ya'ma mino lito buto
mele'isi su mehalina'mu yabe.
13 Hu'mau ai'a pana'amofihi lu emi'ehina ka'a ya'ma agelo mone'i ai ya'ma luto lu emilina'a meni'ibe:
Kai oto
lamaga'niga mino lito buto nohitogo
fatehaka enele'mo tulu hinogo
kigigusa'aluga minalana'mu yabe.
14 Ya luto agelomagihi lu meepi'ehinamo ni'ibe. Agelo silaga'i enali meha'a hiti Hu'mamofihi kele kele'a nehanaya bona'i enubuto bilatanamagihi enehe'mete enele'mo bati hilabe luto Hu'mau enoho nolifibe.

2

Lubuto bilata nasana inomo tito mino'ehina

1 Ya hu'ehina'mu lali laga mehina kapo legeso huto bili lalune luto ka'a keheli'ohutamo ya'ma aku'i le'mo kosaba huto amuya moloto li pili koto kehelito minalune.

2 Agelomagihi enabagaguti kaga keya ka keyeʻahana yanauba legeyaʻa
lolo higo lusi kaga huto huʻehinaʻmu bonaʻi moneuba ana agelomagihi
kagaʻani hauta holatana yaʻma to keheli heʻmito hega holatanamofihi
hapaʻa huto nohigo yaʻma foipanaʻa hiti niʻinaya yamofihi mone kegiʻa
foipana nonaʻa aliʻehinamo niʻibe.
3 Ya huʻehinaʻmu laliti hena huto lubuto bilatana tito minoʻehinamofihi
heʻminogoti buto faʻmenena lolo hilina niʻibe? To yataʻa aiʻa Sipi Bouba
kanaʻamu kanaʻamu moloto lubuto bilatanamofihi kagaʻa lu yege hoto
moloʻehinamo yamofihi enegekesatu yigi hokolo hite keheliʻahanaʻa enali
lu limi limi hago amuya moloʻehinamo niʻibe.
4 Ya nohigo ana kanagu Huʻmau yaʻma lubuto bilatanamofihi kagaʻa
lusiga luʻehinamoya aiʻa fato fato suhi to amuyaʻamofihi nasana to topa
hoseʻnamofihi anaʻina kosabaʻi to babeyafaʻalo fato fatoʻi li huto huto
moloʻehina yabe. To Huʻmau ai lu kehelito yaʻma Sikalafuʻmofihi nasana
amuyaʻa aiʻa luʻehinalo moloto guna ito limiʻehina yabe.

Yesu lubuto bilatanamofihi Sipi Boʻa nohibe

5 To meʻi kosabaʻna alihi huto hilina yanamofihi kaʻa lali noluta yaʻma
Huʻmau agelo enali kaba hilabe luto eneleʻmo ho tito melu epoloʻehina
yabe.
6 Ya huto meniʻibe. Mono bukugu bo moneuba yamofihi kaʻa
Huʻmamofihi lu emiʻehina kaʻa ma luto luʻehina:
Oho, Huʻmau bonaʻi yaʻasimaka yaʻma
henanaʻanimu keheli epilata nohane?
To bonaʻi ya faʻmene hanaʻamagihi
henabe luto eneleʻmo bati huto
kaba nohane?
7 Yamofihi kanaʻa hupasi hinogo
kai bonaʻi lebato agelomagitoga
legege hu epoloʻahane.
Kai gihiti bomofihi giʻaloti
sekele mamuʻa hiti
liyafa huseʻnaʻa hiti
bonaʻmagihi epiʻahatamo niʻibe.
8 To kai bonaʻi
enali silagaʻnamofihi kaba hi epalanaʻmu
eneleʻmo hofa toʻahane.
Yaʻma Huʻmau *bonaʻmu silagaʻnamofihi kaba hi epalanamoya*, ya luto
luʻehinaʻmu bonaʻmagi anaʻina enamahaʻaluga meleʻahana silagaʻna yabe
luto lu hokolo huto luʻehina. Aku yatai kanaʻa yaʻma silaga nasana
enamahaʻaluga melete kaba hiʻahanaʻmu bu megolata nohune.
9 Ya huto Yesu bu go fe luto kehelilata nohune. Kanaʻa hupamone yaʻma
agelomagihi enalitogati limito minoto Huʻmau leheʻmoseʻnamu kekeʻi
luseʻna kehelito filiʻehina yabe. Asaga bona kumu yabe luto filiʻehina.
Yaʻma filiʻehinanamofihi gabu giseʻnamu Huʻmau leʻmo hofa tago fana
mehaʻa hiti giʻamo li saga huseʻna hiti aitoga huto huʻehina bu golata
nohune.
10 To Huʻmamofihi nasanaʻa silagaʻi yanauba aitoga agoya hu etoto
minalibe luto anaʻina silagaʻi yanamofihi afoʻafu lolo huto minoto aiʻa
panalaʻi panaʻi silagaʻi sekele mamuʻa hiti fana mehena molo epalalube
luto kehaliʻehina. Ya nohuto Yesu kohe tose bouba enubuto bilatanamofihi
Sipi Bo aiʻa kekeʻi luse foya liloto buto li so kito minalane luto Yesuhi lu
etoʻehinamofihi bati huʻehina yabe.

11 To bonaˈi foipanaˈani li heˈmi epololata to komopaˈani leˈmo bati hulata
nohina bo ai hiti to eneleˈmo lamana huˈehina bonaˈi hiti enali afoˈanifu
monekoˈi nohibe. Ya huˈehinaˈmu Yesu yaˈma yagapanaˈamu nogonamu
tamuˈnise luto lu epito keheliˈehigo buya menohibe.
12 To Yesu ai Huˈmamofihiluemiˈehinakaˈa ma luto niˈibe:
Oho HuˈmaoKai kumu nogonamu tamuˈnimagihi
enogobisalo ka lu epoloto,
to silaga li gehesa nehanalo
kai kumu nama luto kofokehi lilube.
13 To ai luˈehina ka moneˈa ma luto hiti niˈibe: *Huˈmamofihikeheliuleˈalehuto minalube.* To moneˈa hiti ma luto niˈibe: *Yaˈmananiˈnihiti to Huˈmauyagapanaˈinimiˈehinaˈa hiti lali monekokoguna asagaˈi nohune.*
14 To Huˈmamofihi yagapanaˈa enali yaˈma enugufaˈani hiti golahaˈani
hiti yaˈasigo minago nehanaya Yesu ana suhi huto lali lugufa to hapati li lolo
huˈehina. To aiˈa nofilito yaˈma bonaˈi fililatanamofihi afoˈafu yaˈma kaba
bo, Sataha amuyaˈa hiti bomofihi Yesu amuyaˈa ho heˈmito leˈmo sibina
huˈehina yabe.
15 Yaˈmabonaˈmagifililatanamofihi enelesa lulata nasanauba asaga
yupahi naga igo mine lite bite mineˈahanamagihi Yesu gulu ho epalalube
luto yamofihi lolo huˈehinamo niˈibe.
16 Yamofihi nasana yaˈma agelo eneleˈmo bati huto ya enaliˈaniˈmu
enaheˈmalatafihe? Oˈeyahutomeniˈibelalianokehelune. *AiˈaAbalahahipananaˈalalileleˈmobatihutolaheˈmolatanohibe*, lite mono bukugu fayahi
keyeˈahanamo niˈibe.
17 Ya huˈehinaˈmu Yesu ai laliˈi mamufa gi letolata boti sipi bo komopaˈa
molo letoto to Huˈmamofihi gobisalo foya amuya moloto lilatanamofihi
minalibe luto bonaˈi laliˈi foipanati okala hu letalibe luto yaˈma ai henana
huˈehibe? Ai lali hiti gonamu tamuˈa lolo hutoˈa filiˈehinamo niˈibe.
18 To lali tegi huto lolo huloto'a keke'i luse'na kehelito fi taga hu
etoseˈnagu buto foloˈehinamo niˈinaya yanaˈmu bonaˈi lalitoga fi taga hu
epelelata nasana yaˈma huto hu limilenogo leheˈmoto lubuto bilinaˈmu
yabe.

3

Yesuhi giˈaubaMosehibeligiˈehina

1 Ya huˈehinaˈmu mono bo nalaluˈnigita, kokulumagu nagaˈi lolo hilabe
luto Huˈmau elesa molo lepiˈehina. Lenali keheli emilata nohutamofihi
mono ka leliˈali bo to mamufa gi emilata bo sipiˈa Huˈmau ho lifiˈehina bo,
Yesuhi bu go bati hite bu geˈehilo.
2 Huˈmau ana foya lilibe luto leˈmo ho tito lu etoˈehinalo aiˈa yaˈma Moseu
Huˈmamofihi yagapanaˈamagitoga minoto Huˈmau luˈehinalo minose suhi
huto foya afoˈafu lolo huto minoto lubuto bilatanamofihi foya amuya
moloto mino lito buto minoˈehinamo niˈibe.
3 Nohi gilata nohina bomofihi giˈauba nopofihi giˈa be ligiˈehigo ana
bomuˈi bonaˈmagi giˈa liyafa hilabe. Ana suhi huto Yesuhi giˈauba Mosehi
be ligigo Yesuhi fana mehaˈa hofa toˈehinaˈmu yabe.
4 To nohi yaˈma li huto hulatamofihi yaˈma bonaˈmagita gilata nohuta
niˈinaya akeheliˈohune. To anaˈina silagaˈi li huto hulataˈa yaˈma Huˈmau
aiˈa lolo huˈehina yabe.

5 Moseu ai Huˈmamofihi nohaˈa legi lolo hite nehana bonatoga minoto
Huˈmau luˈehinalo agoya hu emito foya amuya moloto lito minoto
Huˈmamofihi kaˈa alihi lu huto hilinaga lu yege hoˈehinamo niˈibe.
6 Ya huto minoˈehinaya Kilisitou ai yaˈma panaˈauba Huˈmamofihi
nohaˈalo lolo hi tegi hite mineˈahana bonaˈmagihi kaba nohu epoloto
Huˈmau luˈehinalo foya amuya moloto lilata nohibe. Nohaˈaya lali yaˈma
nohune. To yamofihi faˈmeneˈmu meniˈibe. Anaˈinaleˈmobabahihu
letoˈehina yanaˈmu luto kaˈa li pili koto agoya hu emito minoto komopatigu
bati nohinogo keheli emito mino lito nobinogo kanati su nehenogomo
yaˈma Huˈmamofihi nohaˈa lolo huto nohune luto lilune.

Huˈmamofihi minoba minoba hepato bu nehetiluta kaˈa

7 Ya huˈehinaˈmu Sikalafuˈuba luˈehina kaˈa yaˈma mono bukugu ma lite
keyeˈahana:
Yatai yaˈma lenali Huˈmamofihi nogoˈa
keheliˈehilanamo,
8 yaˈma faˈmene ka meto Isilaeli bonaˈi
enali ipakafa helete siko hite
Huˈmamofihi miˈi melete nehana
ya suhi hite komopatini fi hekini lenogo
meminalo.
9 Tatatinigi enali analo
kufu kanaˈa 40 nobigo
anaˈina lolo huto moloto huˈohunamofihi
be gelata hiˈahanamo niˈinaya
kegeiyo hi netete
nimiˈi namaˈi mele neteˈahanamo niˈibe.
10 To nani yanaˈmu ka epekito
enali kumu ma luto
lu epoloˈohunamo niˈibe.
Enali kanaˈamu kanaˈamu negi nagi
enegekesa kehelilata hiˈahanamo nehabe.
Enali nani kapo bu go bebe sete
bu galanaˈa mehiˈahanamo niˈibe.
11 Nani ka epekito ma luto lu laga huto
luˈohunamo niˈibe.
Enali minoba minoba nohuna hepato
bilauneˈmu menehana yagi
nani hiti meminalanaˈmu yabe.
12 Nalaluˈnimagita, lenalitogati mono komopatini goˈnupa ginogo minete
mono ka keheli heˈmite minoba minoba huse bo, Huˈmamofihi lenemegesa
hi emi lalagi kaba hite minalo.
13 Ya nehite kanaˈamu kanaˈamu to kanati faˈmene niˈinogo
foipanamofihi fi taga hi etete miˈi maˈi mololatanamofihi lenalitogati
bo moneˈmofihi amukele li etenogo komopaˈa li hekini lo lalibe lite ai ekesa
linogo ai ekesa linogo hite leˈmo hetofa hite minalabe.
14 Lali asagaˈi hapi fito keheliya iseˈna yaˈma to fifa ilata nohuta li
gehesalo nehetilutamofihi yaˈma Kilisitohi agoyanaˈa guna moloto li pili
koto nominota bonaˈi lolo huto nohilune.
15 Kaga mone hiti mono bukugu ma luto niˈibe:
Lenali yatai
Huˈmamofihi nogoˈa keheliˈehilanamo
yamofihi lenali koyapaˈi

Huˈmamofihi ipakafa helete
kegeiyo hiˈahana.
Ya suhi hite
komopatini fi hekini lolenogo
ya mehilo.

16 Yamofihi hiya bonaˈmagi Huˈmamofihi nogoˈa keheli heˈmite hega helata hiˈahana? Moseu eneleˈmo ko hetago Iyipi metogati eˈahana bonaˈmagi asagaˈi enaliˈani ya hiˈahanamo niˈibe.

17 Kiyiˈafi kumu Huˈmau kehelito ka epekigo kufu 40 buˈehinamo niˈibe? Yamofihi foipana lolo hilete faˈmene ka meto fili gehesa hiˈahana enali kumu yaˈma suhi lolo huˈehinamo niˈibe.

18 Ya hulago kiyiˈafi kumu Huˈmau kehelito lu laga huˈehina kaˈa ma luto moloˈehinamo niˈibe? Minoba minoba huse hepato bu menehetilanaˈmu yabe. Yamofihi kaˈa keheli heˈmite kegeiyo hilata hiˈahana enali kumu ya luto luˈehina.

19 Ya luto luˈehinaˈmu ma luto keheliˈohune. Enali Huˈmamofihi kaˈalo keheli heˈmite aitoga agoya hu meemiˈahana enali kumu yabe luto minoba minoba huse hepatoga bu meneheti'ahanamo niˈibe.

4

1 To yaˈma minoba minoba hepato bu nehetilabe luto Huˈmau lu letoˈehinamo niˈibe. Yamofihi kagaˈa lu moloˈehinana su mehalubeˈmu hibe. Yaˈmu lenalitogati kegiˈa moneubafi moneuba ana kapogu buto tele bi haya kolo lalibe luto lelesati linagi kaba hu bati hilo luto nolune.

2 To ka lamanaˈa enaliˈi lu epiˈehinaˈago huto laliˈi lu limiˈehibe. To enali yaˈma kaˈa kehelilete komopaˈanigu li memalago limito keheli uleˈale hite meminoˈehina to enalitoga futuˈago minoˈehina yabe.

3 Lali ka lamanaˈa keheli amuya moloto kehelˈohutaˈamagita minoba minoba hepatoga bu nehetilata nohuto Huˈma hiti lali hiti analo fuli nominone. Ya huˈehinaˈmu Huˈmamofihi kaˈa keheli heˈmilata nehanaˈmu yabe luto ai ma luto luˈehina:

Nani enaliˈi ka epekito lu laga huto
ma luto ka moloˈohuna.
Enali yaˈma minoba minoba huse hepatoga
bu nehetite
nani hiti meminalanaˈmu yabe.

Yamofihi metoga hapi fito anaˈina hiti silagaˈi lolo huto liliˈnaˈa su holoto mino lito buto minoto alihi sibigopa anamofihi kaˈa luˈehina.

4 Ya huˈehina kanaˈa 7 yupapo bu nobe ligigo yaloˈi mono bukugu kaga mone ma huto niˈibe: *Huˈmau aiˈa anaˈina silagaˈi lolo su holoto kanaˈa nayahi lugaga loemo heleko malago basu biˈehina.*

5 Yana higo ifoga yaˈma ma luto aku luˈehina: *Enali yaˈma minoba minoba huse hepatoga bu nehetite nani hiti meminalanaˈmu yabe.*

6 Bonaˈi moneˈamagi kohe tete ka lamanaˈa kehelite Huˈmamofihi minoba minoba hepatoga mebiˈahana. Henabe lutobe? Enali ana kaˈamofihi keheli amuya memeleˈahana. Ya hite, Huˈma hiti analo fuli memineˈahana. To moneˈamagi kehelite aitoga agoya hu emite nohinalo bite ai hiti fuli mineˈahana yabe.

7 Ya huˈehinaˈmu yatai yupahi Huˈmau yaˈma bu nehetiluta kanaˈa akuˈi moloˈehina. Ana kanaˈmu Huˈmau yatama kana bulago Tebitihi bagaguti luˈehina kaˈa ma luto mono bukugu lu moloto luˈehina:

Lenali yatai yaˈma Huˈmamofihi nogoˈa
kehelilanamo yamofihi

komopatini fi hekini lose
meminalo.
8 To koyapaˈi Yosua Huˈmamofihi boanaˈmagihi eneleˈmoto minoba minoba nasanamofihi hepaˈamofihi legeyaˈa li huto hu epoloˈehinalo niˈitita, Huˈmau alihi kanaˈalo basu biseˈna moneko kumu melititaˈmu yabe.
9 Ya huˈehinaˈmu ma luto nokehelune. Huˈmamofihi bona nagaˈa lali minoba minoba huto minoseˈnamofihi fuliˈa mone faˈmene niˈigi ana huto koyapaˈi Huˈmamofihi kana 7 yanagu basu bito minoˈehinamofihi bonaˈamagita ana huto minoˈohuta
10 Huˈmau foya li su holoto mino basu biˈehina ana suhi hite bonaˈi moneˈamagi enali liliˈnaˈani li su heteˈani Huˈmamofihi minoba minoba huseˈnalo mine malalana yaˈma Huˈma hiti enali hiti mineˈahana yabe.
11 To lalitogati moneuba amuya memolose foipana nasanamofi kumu luto bonaˈi koyapaˈi kaˈa pelesa ite Huˈmamofihi minoba minobanamofihi hepatoga mebiluneˈmu enipakafa enehese kapolo biˈahanamo analoˈi bu lalunigi minoba minoba hepatoga bilune luto amuya malalune.
12 To Huˈmamofihi kaˈa yaˈma amuya moloto mino kosabaˈna huto minalinaˈmu yabe. To emitaˈi mone bagaˈa megesaˈaga to okabaˈaga heta pita huto yaˈma be ligito niˈibe. Anatu laga humo limito lemehi komopati to felisati apilifati hiti i loko hulata nohibe. Ya huloto komopatitu kehelilatana to keheli laga hulatana yanamofihi hapaˈa li huto hulata nohibe.
13 To anaˈina li huto huˈehina yaˈma moneubafi moneubafi Huˈmamofihi bulo yaˈma sugunaˈi nasana mone meniˈibe. Ai bulo melugu kokulumagu anaˈina silagaˈi sa giˈahanagu meniˈina to li hokolo huseˈi niˈibe. To mone yupahi lali asagaˈi li lolo hulata nohutamofihi hapaˈa yanamofihi Huˈmamofitoga tito ai bulo lu eminogoti ka foya li letalinaˈmu yabe.

Yesu laliˈi sipi mamufa gi letolata bo nohibe

14 Yanaˈmu lali mamufa gi letolata bo sipiˈa tito minoˈehina moneka nohuta bo Yesu Huˈmamofihi panaˈa aisigo yaˈma kokulumagu Huˈmamofihi mahaˈaluga tito nohibe. To ana suhi huto nohu letana niˈinaya mono kaˈa lulata nohuta yamofihi li pili koto lubuto bilatanamofihi kaˈa keheli uleˈale huto mino lito buto minalune.
15 To mamufa gilata bo sipi boti ai kumu keta lebesigo ya nohutogo komopati lapa biseˈnamofihi kehelito laliˈi bu logoto menoheˈmi letabe. Lalitoga limiˈi lamaˈi moloto lito nohinamofihi huto hulata nohina ana suhi huto aitoga miˈi maˈi moloto lito fato fatoˈmofihi huto huˈehinamo niˈinaya aitoga foipana moneˈa meniˈinamo niˈibe. Yanaˈmu ai lali kumu ginaga filata nohibe.
16 Ya huˈehinaˈmu lali Huˈmamofihi kefa hisalo tubuto yalo lelesa meligo leheˈmoseˈnaˈa niˈigo tito babahi hinogo nehetilune. Ya nohinogoti keta huse nasana moneubafi moneubafi oto logobisalo neminenogomo Huˈmau aiˈa lali kumu ginaga fi limilinaˈmu to leheˈmalinaˈmu komopaˈatu molo letoˈehina yaˈmu luto nohinogo anaˈasi leleˈmo bati hilibe.

5

1 Melugu bonaˈi enalitogati mamufa gilata bonaˈmofihi leˈmo ho tiˈehinauba Huˈmamofihi liliˈnaˈa liloto to bonaˈi enleˈmo eto huˈehina. Ai asaga bonaˈmagitoga enali kumu yabe luto Huˈmamofitoga huto hu emiloto foipanaˈanimofihi nasanalo lokiya fi emilabe luto eneleˈmo moloˈehina.
2 Ana mamufa gilata bo aiˈa hapaˈa mone amuya memolose nohigo fato bonaˈmagi kaga mekehelilata to foipana lilata nehanamagihi fulu huto ginaga fi epite agoya hu epilata nohibe.

3 Ya nohuto ai amuya memalalinaˈmu yabe luto bonaˈmagihi foipanaˈmu
to aiˈa foipanaˈmu hiti HuˈmamofitogaA lokiya fi emilibe.
4 Foya tito minoˈehinamofihi bo moneˈi ai komopaˈaguti kagalo ana foya
lilube lutomo meniˈibe. Mamufa gilata bo moneˈmofihi HuˈmauB kehe ito
leˈmo eto higo foyaˈa yaˈma lu emilenogo bati huto lilinaˈmu yabe. Alonihi
yaˈma koyapaˈi HuˈmauB kehe ito emaˈalo anamofihi lolo hu etoˈehinamo
niˈibe.
5 To Kilisitou ai ana suhi huto aiˈamo keheligo tigo yamofihi mamufa gilata
bo sipi bo lolo mehuˈehinamo niˈibe. Yamofihi HuˈmauB ma luto lu emigo
lolo huˈehinamo niˈibe:
Kai yaˈma panaˈnimo nohane.
Nani yamofihi yatai yaˈma
keleˈmo huto nohube.
6 To kaga moneˈa hiti ma luto lu emiˈehina:
Kai yaˈma Melekisitekihi babeyafa huto
mamufa gi emilata bo nagaluguti
huto hilata minomo buto
fotoˈi moloto minalane.
7 Yesu ai metoga minoˈehina kanaˈalo HuˈmamofihiC kehe sipi igo bu
nogoya nolimigo sipi nogo moloto buka tito yaˈma filiˈehinaguti leˈmo
gelehe higo yamofihi buto bise bo, HuˈmamofihiC amuya moloto loka
hoˈehina yabe. Ya higo HuˈmamofihiC mahaˈaluga limito minoˈehinaˈmu
luto to agoya hu emiseˈnamu HuˈmauB keheli emiˈehina.
8 Ai HuˈmamofihiC panaˈa nohinaya faˈmene yaˈma kekeˈi luseˈna ke-
heliloto keheliya iseˈnamofihi hapaˈa keheliya ito agoya hu emiˈehina.
9 Ya huloto bu segito minoˈehina bo lolo huto ai kaˈa keheli emiˈahana
silaga bonatoga enaliˈi enubuto biseˈnamofihi nekisaˈa meniˈinamofihi
afoˈanifu lolo huˈehina.
10 Ai yaˈma laliˈi mamufa gi limilata nohina bo, sipi bo Melekisiteki aiˈa
nagatogati babeyafa huto minalibe luto HuˈmauB lu yege ho etoˈehina yabe.

Mono ka heˈmi lalabe luto lipoti lu nolimibe

11 Yamofihi kaˈa babu luto niˈinaya lenali lenegekesa legeso hite kehelila-
tanamofihi tupaˈasi nehinogo lu lepilube luto keheliˈohuna komopatini keta
nohibe.
12 Lenali kanaˈa yatama mono ka kehelite biba biba hite minatita
lugaˈa fi lehe tete giyaka giyaka lite li epitita bati hitine. To yaˈamagihi
lenali monoˈmofihi hapi fiseˈnaˈalo yaˈma akuˈi lu lepilatanamofitoga mine
meleˈahabe. Lenali komopatinimofihi noseˈna amuyaˈa hiti menalanaˈa
hite minalana legegeto nehabe.
13 Yaˈma fono ka niˈinaya olopa bonaˈmagi amuyaˈa hiti noseˈna ne-
nanaya amihi nelata nehanaˈa enali inapuhi nehabe. Nehabe luto lu
epalalutaya yaˈamagihi mino fu lite minoseˈnamofihi hapaˈa yaˈmu mone
keheli fotogo menehabe.
14 NoseˈnaB amuya melete yamofihi olopa bonaˈmagi enali nasana niˈibe.
Enegekesa komopaˈani hokolo higo foipanamofihi batiˈnamofihi hapaˈa
keheli bebe sete nehana enali nasana ya niˈibe.

6

1 Yaˈmu yaˈma lali ya huˈehibe luto Kilisitohi kagaˈamofihi bihaˈa hapi
fiˈehinamofitoga yaˈma melenogoti niˈinogo kaˈamofihi megesaˈa lolito tito
nebinogo bebe sose kaga lulatanamofihi kapoˈa yaˈma moloto mino lito
buto bilune. Mono kamofihi lugaˈa yaˈma tafaˈa nomoloto futuˈamofihi

foya henabe luto akuʻi hapi filune? Komopati lemehaʻa li gelehe hilatana to Huʻmamofihi keheli emilata nohune.
2 To mono nagamiʻi fololata nohuta kaʻa to lataha'anilo layahi moloto lusa gilata nohuta to filiseʻnaguti ho tiseʻna to foipana lolo hu epoloto ka foya lilata nohuta buba buba huseʻnamofihi kagaʻa henaʻmu akuʻi yamofihi lito hapi filune?
3 Huʻmau keheliʻehinogo lali ho tito abilune luto kohe toto kapo lamanaʻagu malalune.
4 To mono ka keheliʻahana bonaʻi lugaʻamagi nehinogo Huʻmamofihi fana mehaʻauba komopaʻani leʻmo besa lago to kokulumaguti noseʻna nete eneleʻmoʻehina to Sikalafuʻi moneʻi liʻahana enali yanamofihi enemegesa hi emite minenogomo hena hinogo akuʻi eneleʻmo gelehe huto tiligi salune?
5 To enali Huʻmamofihi kaʻa hetofana niʻibe liʻahana to alihi huto hilina kanaʻamofihi uleʻale huseʻnamofihi amuyaʻa lagaʻa akeheliʻahana.
6 Enali ya hite minete alihi akuʻi yaʻma asagaʻi li heʻmite enemegesa hu emiʻehilana yanamagi Huʻmamofihi panaʻa akuʻi malipu yafalo hete boanaʻmagihi enubulo leʻmo yege fiseʻna kalanaʻi mele etalana kehelilina niʻibe. Yaʻma bonaʻi komopaʻani akuʻi eneleʻmo gelehe hinogo tiligi solata hilinamofihi mone meniʻibe.
7 Meʻi monetoga koʻuba kanaʻamu kanaʻamu iba iba huto minoto leʻmo gefa gefa noigo bonaʻmagi foya lite noseʻna he kelelata nehago noseʻna li huto huto hu epilata nohinamofihi yaʻma Huʻmau lusaʻamofihi legeyaʻa huto hulata nohibe.
8 To meʻi monetoga foyaguti kifina to kifi kasoʻa hiti nasanago mino baga ilata nohinaʻmu yabe luto ka meʻi lolo huto minanaʻmu Huʻmau gumiʻi halifi mehalibe ai foyaʻa yabe. To ana metoga logouba lalubeʻmu hibe. Yaʻma fono kaguti me kumu luʻohuna yamofihi meʻmofi kumu menolube. Bonaʻmagi kumu lu moloto nolunagi kehelilo.
9 Nalaluʻnigitabe, nani ka noluna yaʻma lenali leʻmo tiligi salabe luto keheliʻohuto menolube. Lenubuto bise nasana yamofihi legeyaʻa lenalitoga huto holito buto minalibe luto keheliʻohuta nolube.
10 Huʻmau aiʻa mone li sibina huto ya huto menohibe. Lenali ai kumu yabe lite foyaʻa lite komopatini minalanamofihi lamanaʻa yamofihi Kilisitohi yagapanaʻa eneleʻmo bati hite lenemehi emite enheʻmalata nehanamo yamofihi aiʻa yanaʻmu ekesu mehalinaʻmu yabe.
11 Lenali kumu ya hilabe luto nolube. Lenali asagaʻnaloga moneko legege hite keta mehuse hite minenogo leleʻmo hetofa hilina nasana ya hilune lite fifa ite lenegekesagu melete mine lite netinogo kanaʻa su halina yalo nehetilabe.
12 To lenali faʻmene fuli meminese bonaʻi lugaʻamagi keheli uleʻale hiʻehite to koseleʻi melenehenogo geba hilete minete anaʻinaʻmu lu molo lepoloʻehina yamofihi lilata nehana bonaʻmagi bilata nehana kapo analo enigigusa ite bilabe luto nolube.

Huʻmau kaga lu moloʻehina kaʻa

13 Koyapaʻi enalitogati mone Abalahahi Huʻmau kaga lu etoʻehina bo mone tito minoʻehinamofihi giʻalo lu laga hilube luto keheliʻehinaya sa huloto sipi bomofihi giʻa mone be meligilibe luto aiʻasigo giʻalo lu hetofa huto lu molo etoʻehina.
14 Lu moloto lu etoto ma luto luʻehina: *Naniʻni yaʻma lusa akuʻi gi ketalubeʻmu nohube. Ya huloto kai yagapanaka babu luto li futili huto li huto hu kimilunaʻmu yabe.*

15 To Abalahahi Huˈmau lu etoˈehina kagaˈmu yabe luto koseleˈi mehago geba huto mino lito buto legeyaˈa ligo aiˈna lolo huˈehina.
16 Bonaˈmagita yahi tito bo moneˈmofihi gobisalo leˈmo uleˈale huto lu laga huse ka nolinogoti lalitogati tito minoˈehina bomofihi giˈalo lu laga huto oˈe lulatana yamofihi huto mehilinaˈmu yabe.
17 Yanamofihi Huˈmau aiˈa bonaˈi lu molo epoloˈehina yamofihi Huˈmau kenetufaˈa leˈmo gelehe huto fato ka lilifihe? lite enegekesa loemo keheli lalabe luto komopaˈatu keheli hetofa higo luˈehina. Anamofihi hapaˈa li huto hilube luto lu molo epoloˈehina nasanamofihi kaˈamofihi gupisalo leˈmo hetofa huto lu laga huse kaga yaˈma molo emiˈehina.
18 Huˈma ai faga faga kaˈa meniˈina bouba li hetofa huto kaˈa loemo luˈehina yaˈma li ho tito limilago aiˈa mahaˈaluga mino fala kiˈohuta lali anaˈina leleˈmo keta mehuse lubuto biˈehina yamofihi legeyaˈamu fifa ito li pili koto amuya moloto lilune luto kehelito minalune.
19 LeleˈmoÌ babahi huˈehinaˈmu luto fifa ito geba huto minalatauba komopatimofihi lukesati lolo hinogo nohinogoti kokulumalugu mono nohi komopaˈaluga katatuˈi hekini loˈehina yaˈma nonugu ai kapo li hokolo higo Huˈmamofihi gobisalo leleˈmoto tilata nohibe.
20 Lali kumu yabe luto leˈmo kohe to letoˈehina bo, Yesu ai yamofihi analo leleˈmo kohe to lito buto sipi mono nopofihi komopaˈagu bu neheti'ehina ai Melekisitekihi nagaˈa suhi huto laliˈi mamufa gi emilata bo lolo huloto mino lito buto asaga kanaˈamu kanaˈamu bigo minalubeˈmu nohibe.

7

Melekisitekiu Huˈmamofihi mamufa gi emilata bo yabe

1 To Melekisitekiu ai yaˈma Seleme hepatoga gihiti bo to Huˈmamofihi sipi bomofihi ai mamufa gilata bo minoˈehina. Abalahau ai fato hepato buto enigihiti bonaˈmagihi kalanaˈi moloto enoho logoˈehinalo i behe huto noago Melekisitekiu ai buto kapolo fo tula hoto Abalahahi be tigito lusa gi etoˈehina.
2 Ya hu etolago Abalahau lubaguti bauna nasana leka soto guna mololoto nayahi loemo su hola hola higo moloˈehinaguti moneko moneko lito Melekisitekihi emiˈehina. Yaˈma Melekisitekihi giˈamofihi hapaˈa lali katiguti yaˈma gihiti bo bebe soseˈnamofihi afoˈafu minoˈehina. To Seleme hepaˈmofihi gihiti bo minoˈehina hapaˈa lali katiguti yaˈma fulu huseˈnamofihi afoˈafu nohina yabe.
3 Melekisitekihi itoˈafugo afoˈafugo mineˈahaˈinaya etigiˈatiti mekeheliˈohune. Aiˈa enigiko enagako bonaˈa asagaˈi fenene huˈehigo mekeheliˈohune. Enali hapaˈanimu sa sa hite li huto mehiˈahanamo niˈibe. Ai minoto lito huˈehinaya, itoˈafu ketoˈehina kana to minoto filiˈehina kanaˈa yaˈma mekeheliˈohune. Ai Huˈmamofihi panaˈa legi huto mamufa gilata nohina bo molo emito minomo buto minoˈehina nohibe.
4 Sipi gihiti bo nohinagi kehelilo. Melekisitekiu yaˈma gihiti bo lolo huto nohigo bahalotifu legeyaˈa Abalahau ai minomo tito minoˈehina, aiya lubaguti bauna nasana lamanaˈaloga leka soto guna mololoto yogo feˈnohi nayahi su hola hola huto niˈinaguti Melekisitekihi moneko moneko li emiˈehina yabe.
5 To Libaihi yagapanaˈa lugaˈamagi mamufa gilata bonaˈi minalabe luto lu epoloˈehina. Enali hiti boanaˈi enalaluˈanigi hiti koguna ite Abalahahi nagaˈi moneko koguna lolo hiˈahanamo niˈinaya enalitogati anaˈina lugaˈa huto huˈehinaguti nayahi su hola hola higo niˈinaguti moneko moneko lila

lila hilabe lite liˈahana kaˈa li nupa hite nelite yamofihi lu laga hi epelete liˈahana.
6 To Melekisitekiu ai yaˈma Libaihi li gehesaguti huto hu emiˈehina bouba yaˈma Abalahahi anaˈinaˈa silagaˈi nayahi su hola hola higo niˈinaguti yaˈma moneko monekoˈi liˈehina. Ya huloto'a Huˈmau lu etoˈehina nasana leˈmo hetofa higo li keheliˈehina bo Abalahahi yaˈma lusa gito molo etoˈehina.
7 To mineme tite nehanaˈa enali limite mineˈahanamagihi lusa gi epelelata nehanaˈmu yamofihi enebe ligiˈahana.
8 Mone kegiˈa yaˈma kuguhi koyo emilata nehana bonaˈi enali mineme bite fililana yamagi bonaˈmagihi yogo feˈnohaˈani nayahi su hola hola higo niˈinaguti moneko monekoˈi lilata nehabe. To mone kegiˈa ana nasana moneko moneko liˈehina bo Melekisitekiu yaˈma minoba minoba nohina bo yabe lite mono bukugu fayahi keyeˈahanamo niˈibe.
9-10 Yataˈa Libai ana kanaguai huto huto mehuˈehinaya, tataˈafihi Abalahau nohigo Melekisitekiu fo tumala nehaˈigo Abalahau yogo feˈnohi li emiˈehina. Ana yupahi Libai tataˈafihi gufaˈagu ana suhi huto minoˈehina. To ai bonatogati yogo feˈnohi nayahi su hola hola higo niˈinaguti anaˈina moneko monekoˈi lilata nehana bonaˈmagihi bahaloˈanifu nohuto Abalahahi mehaˈaga nohuto feˈnohi anaˈina yaˈma Melekisitekihi li emiˈehina.

11 Libaihi yagapanaˈa enali mamufa gilata foyamofihi kabaˈalo yaˈma Huˈmau aiˈa Moseu keya ka luˈehina kaˈa yaˈma Isilaeli bonaˈi epiˈehinaya anamofihi mamufa gilata nehana bomagi enali kapo biliˈahana yanauba buto i segito minaluta nasana li huto hitita alihaˈa lokiya fi emilata bo mone fatoˈmofihi Melekisitekihi li nupa hiˈahanaguti henabe

luto huto hitine? Yesu huto huloto aiˈa Alonihi babeyafa suhi huto memonoˈehina. Ai Melekisitekihi li nupa hiˈahanaguti oto huto huˈehinamo niˈibe.
12 Yaˈma mamufa gilata foya liˈahana yamofihi tafaˈa eneleˈmo kosabaˈi huto mone li huto hulenogo ana tafaˈamofihi kaˈa keya ka luˈehinaˈa ana suhi huto topa nehenogo fatoˈmofihi kosaba ka mone huto hilinaˈmu yabe.
13 To keya ka luˈehina kauba Sipi Botimofitoga buto lilago ai lokiya fi emilata nehana sipi mono nonugu foyamofihi yaˈma Libaihi tataˈagitoga li epeleˈahana enali li nupa hiˈahanaguti huto mehuˈehina. Sipi Botiu yaˈma li nupa moneguti huto huˈehina yaˈma ana li nupa hiˈahanaguti moneuba mamufa gilata sipi mono nonugu foyaˈa lilata menohina niˈibe.
14 Sipi Boti ai koyapa bo Yutaha nagaˈaluguti huto huˈehina yamofihi akeheli su hoto keheliˈohune. To Yutaha nagaˈmagi enali mamufa gi emilata foya lilabe luto yaˈma Moseu fayahi koyoto meluˈehinamo niˈibe.

Yesu Melekisitekihi babeyafalo huˈehinamofihi kaˈa

15 To mone hiti anokehelune. Mamufa gilatamofihi yuhufa hapaˈa mone fatoˈna ma huto huˈehibe. Mamufa gilata bo mone Yesu aiˈa Melekisitekihi babeyafa suhi huto huto huˈehina.
16 Aiˈa gufatu huto huˈehibe lite kaˈa li melete liˈahana to lu laga hiˈahana hiti yaˈma ana babeyafalo mamufa gilata bo lolo mehuˈehibe. Ai mino lito buseˈna mehi emito amuyaˈa hiti mamufa gilata bo minoˈehina niˈibe.
17 Ai kumu mono bukugu kaˈa ma lite fayahi keyeˈahanamo niˈibe: *Kai yaˈma Melekisitekihi babeyafa huto mamufa gi emilata bo nagaluguti huto hilata minomo buto fotoˈi moloto minalane,* lite keyeˈahana yabe.

18 Ya huˈehinaˈmu yaˈma lu laga hite liˈahana kaga koyapaˈi liˈahanamofihi amuyaˈa meniˈinalo legeyaˈa mone huto mehuˈehina yabe lite leˈmo kosaba hiˈahana.
19 Moseu keya ka luˈehina kauba buto li hetofa hinogo minaluta nasana li huto holito mebuˈehina. To yanamofihi be liginogo fifa ilatana kosabaluguti manuhi epilatanamofihi lamanaˈa li huto huˈehina yauba manuhi limigo Huˈmamofihi okabaˈaga lebato bulata nohune.

20 To ka mone hiti ma niˈibe. Kosaba mamufa gilatana yauba Yesutoga huto huˈehina yaˈma Huˈmau leˈmo huto: *Kai mino lito buse mamufa gilata bo nohane*, luto lu moloto emiˈehina. Yataˈa kohe tete mamufa gilata hiˈahana bonaˈi enali li hetofa hite Huˈmau lu moloˈehina ka melise faˈmene mamufa gilata bonaˈi lolo hite mineˈahana yabe.
21 Kosabaˈi yaˈma uleˈale huto ka lu mololata nasana ifoˈaga Yesuhi aiˈa mamufa gi emilata bo lamanaˈa lolo huto nohibe. Ai fayaha kaˈa Huˈmau lu molo emiˈehina ma luto niˈibe:

Sipi Bouba amuya moloto
lu laga huto luˈehina kaˈa
yaˈma meheˈmilinaˈmu yabe.
Kai mamufa gi emilata bo
minomo buto
amuya moloto minalatagihe.

22 Hapaˈa ya suhi huto niˈigo Yesu aiˈa yaˈma lu mu tifisemofihi kaˈa legeyaˈamofihi yafa lapusaˈa lolo huˈehina.

23 To hapaˈa mone hiti niˈibe. Koyapa mamufa gilata bo enali yaˈma foya molo emite lilineˈmu filite bi bi nehago yamofihi niˈigi babu bomagi lelite bite mineˈahana.
24 Ya hiˈahanaya kosabaˈi yaˈma Yesu uleˈale huto minoba minoba huto minose bo nohibe luto mamufa gilata foya yamofihi molo etoto oba oba huto nominabe.
25 Ya huˈehinaˈmu minoba minoba huto nominana bouba yaˈma kanaˈamu kanaˈamu lali kumu yabe luto Huˈmamofitoga buka tilata nohinaya aiˈa lubuto bise foya Yesuhi foyaˈamu luto Huˈmamofihi bulo bulata nohuta bo bati huto lamanaˈagu leleˈmo moloto liliˈnagu leleˈmo hetofa hulata nohibe.
26 Yesu yaˈma laliˈi mamufa gi letoˈehina bo sipiˈa nohinagi leleˈmo bati hulata nohina bo nokehelune. Ai pa sose foipana meniˈina komopaˈa fi fana tago lamana bo ai foipana nasana lilata bo enali tegi huto menohibe. Laga huto pa solata nohina bo Huˈmau leˈmo saga huˈehigo kokuluma ifoˈalo be ligi su hoto nominana bo minalinaˈa huto minolago bati huto niˈibe.
27 Ai yaˈma mamufa gilata bo tafaˈa enali tegi huto meniˈibe. Ai foipanaˈa hiti meniˈigo kanaˈamu kanaˈamu kohe toto aiˈa foipanaˈamu yabe luto mamufa gi emilatamofihi alihi bonaˈmagihi foipanaˈanimu kuguhi koyo emilata nohinamo yaˈma meniˈibe. Aiˈa komopaˈa hiti gufaˈa hiti yaˈma li hetofa hu etoto kuguhi monekoˈi yaˈma koyo emigo buto su hoˈehina.
28 Moseu keya ka luˈehina kaˈalo yaˈma bomagihi komopaˈani mone bati mehuˈehina bo enali mamufa gilata bonaˈi minalabe luto lu epoloto enaleˈmo ho tiˈehinaya, Moseu keya ka luˈehina kamofihi gupisalo yaˈma Huˈmau leˈmo amuya moloto lu laga hulata nohina kagaˈa yauba aiˈa panaˈa yaˈma bu segito hetofa huto nominana bo minomo buto mino yatama huto minalinaˈmu yabe.

8

Yesu sipi mamufa gilata bo yabe

1 Ka noluna yamofihi legeyaʻa ma luto niʻibe. Laliʻi mamufa gilata bo sipi
bo ai ifoga kokulumagu Huʻmamofihi koliʻa hiti kefa hisalo mahaʻaluga yahi
lamagaʻaga mino moloto nohibe.
2 Ai sipi hetofa mono nohi niʻinaya yaʻmamofihi nonugu mono yahus-
abe lamanaʻa lali kumu yabe luto Huʻmamofitoga kaga lulata nohina
nasanauba mamufa gilata foya lolo nohibe. Mono yahusabemofihi
lamanaʻa bonaʻmagita giʻohuta niʻigopa Sipi Bouba aiʻa li huto huʻehina
niʻibe.
3 Leʻmo mamufa gi emilata bo asagaʻnaloga enali gomolu noseʻna to fato
noseʻna laita hilata nehabe lite keheli eto hiʻahana. Yanaʻmu lali mamufa
gi emilata bo Yesu ai hiti Huʻmamofihi lokiya fi emiʻehinalo minoʻehina ya
nohibe.
4 To metoga Moseu keya ka luʻehina kaʻamofihi mamufa gilata bonaʻi
enali faʻmene nehanamo niʻinaya yataʻisi melugu minoʻehina niʻitita ma-
mufa gilata bo meminatine.
5 Enali foyaʻani tafa nopofihi babeyafana ya suhi hite anagu lolo hilata
nehabe to legeyaʻa yaʻma kokulumagu niʻibe. Ana suhi huto Moseu ai
mono kamofihi go nohi gilube luto nohigo Huʻmau ma luto lu emiʻehina:
Kehelіʻohubo. Kosagu babeyafaʻa kelepiʻohunamo ana suhi huto anaʻina
silagaʻi lolo hubo, luto lu etoʻehina yabe.
6 To lu mu tifiseʻnamofihi kaga tito yaʻma aiʻa luʻehina kaga sipiʻa huto
tiʻehina yanauba lukesa yafaʻa lolo hu etago li huto huʻehinamo niʻinaya
go nohi gilinaʻmu ya luto lu etoʻehina niʻinaya yamofihi Yesu aiʻa Huʻma
hiti bonaʻi hiti eneleʻmo hepilube luto lu mu tifiʻehina kaga kosabaʻi
yauba tito yaʻma niʻibe. Ana suhi huto lokiya fi emilata foya aiʻa lilata
nohinamo yamofihi tito enaliʻani foyaʻani be ligiʻehinagi li hetofa huto
hilinaʻmu yamofihi kaga lu moloʻehina kosabaʻi huto yamofihi hetofana
huto hilinagihe.
7 Koyapaʻa lu mu tifise kaga minoʻehina yamofihi hetofa legeyaʻa
hoʻehinalo niʻitita alihi mone huto hilibe luto kagaʻa huto mehitine.
8 Ya huʻehinaya Huʻmau ai yaʻma Yuta bonaʻmagi kumu kehelina
bebe mesago kaʻa ma luto luʻehina yaʻma mono bukugu ma lite fayahi
keyeʻahanamo niʻibe:
Minoto kana monelugu
yaʻma Isilaeli bonaʻi to Yuta nagaʻi
enali hiti lu mu tifise ka kosabaʻi
mone li huto hu epilube,
yamofihi Sipi Bouba luto luʻehina niʻibe.
9 Kosaba ka lu moloʻohunamofihi
koyapaʻi afoʻanigihi
Iyipi metogati eneleʻmo alube luto
enayato liʻohuna kanaʻa
enali hiti lu mu tifiseʻnamofihi kaʻa
lu molo epoloʻohunamo meniʻibe.
Enali lu mu tifise kaʻamofihi
komopaʻagu leʻmo fotogo hite meminago
naniʻni bu goloto
aheʻmi epoloʻohunamo niʻibe,
Sipi Bouba aiʻa yaʻma luto nolibe.
10 Koyapa kanaʻa bulago

alihi Isilaeli bonaˈi
enali hiti ma luto
kaˈa lu mu tifilubeˈmu nohube luto
Sipi Bouba luˈehibe.
To nani lu laga huse kagaˈni
enegekesagu melenogoˈni minalinaˈmu yabe.
Ya huloto komopaˈanigu
fayahi koyo melenogo minalibe.
To nani HuˈmaˈanifitaÌ lolo huto minalugi
enali yagapanaˈni lolo hite minalanagihe.
11 To limite neminanaˈa lagasoˈa
to tite neminanaˈa sipi bonaˈmagi
enali nani kumu keheli su hete
kehelilanamo niˈinaya,
yamofihi bo moneuba bo laluˈafihi to
bo moneuba faluˈafihi:
Kai meleˈisi Sipi Bomofihi hapaˈa
keheli fe lubo, luto ya lu emito
iyo iyo huto lu emilinaˈmu yabe.
12 Ya huˈohunaˈmu keheliluneˈmu nehabe.
Nani kekeˈi nolu epoloto enali
li sibi sibi hiˈahanaˈani
li heˈmi epalalunaˈmu yabe.
To foipanaˈanimu aku negekesa mone
mekeheliluna'mu yabe, luto
Sipi Bouba ya luˈehina yabe.
13 To Huˈmau ai lu mu tifise kaga kosabaˈnamofi kumu noluto koyapaˈi
minoˈehina kagamofihi tafa loˈehibe luto luˈehina. To anaˈina tafa loloto
fulupa ito yamofihi nesiˈa minoto su hoto fenene hilinaˈmu yabe.

9

Kokulumalugu mono nohi yabe

1 Lu mu tifiseˈnamofihi kaˈa tafaˈagu Sipi Bomofihi bulo lipi emilata
nehana lu laga huse kaga niˈina to mono nohi metoga minoˈehina.
2 Yamofihi monoˈmofihi go nohi yaˈma ya hite giˈahana. Hasa mone fi laga
hiˈahana mone okabaˈaga minoˈehinamofihi giˈa sipi bebe soseˈi yabe lite
liˈahana. Anagu yaˈma libiˈmo yatamalo to hita gigusaˈa hiti minoˈehina to
hisamofihi gupisaˈalo yaˈma Huˈmamofihi bulo meleˈahana beleti noseˈna
lapelugu minoˈehina.
3 To buto komopaˈagu mone kesige katatu fi laga hago minoˈehina giˈa
bebe sosemofihi legeyaˈa eto huseˈi yabe lite minoˈehina.
4 Anagu yaˈma tuˈa hiti nasanamofihi lokiya fi emilata hita mone golitu
lolo hiˈahana yaˈma minoˈehina. To bokisi golitu lolo hi eteˈahana yaˈma lu
mu tifiseˈnamofihi kagaˈa niˈina. YaˈmaÌ bokisi anagu mana noseˈna koku-
lumaguti limiˈehina noseˈna moneˈa somogu minoˈehina. Ana somomo
golitu lolo hiˈahana anagu yaˈma mana noseˈna minoˈehina. Ana bokisigu
Alonihi fatusa buˈa hiti fi ho tilago minoˈehina. To lapelegusa efahi loemo
yaˈma keya ka analo fayahi keye malago minoˈehina.
5 Ifoˈalo yaˈma Huˈmamofihi fana mehenaˈamofihi babeyafaˈalo keneˈi
loemaleˈi etali foipana okala hu epololata hitalo yaˈma kokeˈnaˈatititu lite
ifi telete mineˈahaˈina. Yamofihi kaˈa yatama hu lalibe luto asagaˈna
anaˈinaˈmu molo emito lu su mehaluna'mu yabe.

6 Anaˈina ya suhi hite lolo hite meleˈahago niˈigo nohi bugaˈaga anagu tite yaˈma mamufa gi emilata bonaˈi enali kanaˈamu kanaˈamu tite foyaˈani lite minelata hiˈahana.
7 Nohi komopaˈa monelugu yaˈma mamufa gilata bonaˈmagihi sipi boˈani aiˈago kufu moneˈamofihi yupahi nohi komopaˈagu tito minoˈehina. Ya huloto meme yagamagihi bulumaka yagamagihi golahi li hekigo ligo tito yataˈa aiˈa foipanaˈa hiti to alihi bonaˈmagihi foipana sibigopa minoˈehina liˈahanamofihi mekeheliˈahana yanaˈmu yabe luto hitalo ana golahi fepa kopa iˈehina.
8 Anaˈina yanamofihi hapaˈa yaˈma fana mehaˈa hiti Sikalafuˈuba ma luto lu nolimibe: Nohi hasa lugaˈa yaˈma faˈmene niˈinogo bebe sose mono nonugu buto fololata nohuta kapo hokolo hu su mehoˈehinamo niˈibe.
9 To yaˈma hasamofihi okabaˈaga minoˈehina yaˈma kanalo metoga nominotaˈa nasana babeyafaˈa huto niˈibe. Yamofihi hapaˈa kehelilotiti yaˈma bebe sose mono nonugu gomolu noseˈna kuguhi keyete laita hilata nehana yanauba Huˈmamofihi bulo lipi emilata nehanamagihi komopaˈani leˈmo fotogo mehilibe luto nokehelune.
10 Yanauba enugufaˈaga li moloˈehina kaˈago yaˈma niˈibe. Lu laga huse kagamuˈi noseˈna fato fatoˈi to bai nagamiˈi nenanaya to enugufaˈani mono nagamiˈi okala hilata nehana yamofihi kagaˈa niˈibe. Yaˈma Huˈmamofihi kaˈalo huto higo bonaˈmagi megeˈi melete bite nehinogo alihaˈa Kilisitou anaˈina leˈmo bebe salina kanaˈa huto hilibe.
11 Ya huˈehinaya Kilisitou aiˈa yaˈma anaˈina legeyaˈa li huto huto lu moloˈehina yamofihi mamufa gilata nehana bonaˈi sipi mono boˈani huto huˈehina. To Kilisitou yaˈma kokulumagu mono nonugu liliˈna lito minoˈehinauba tafa go nohi be ligiˈehina to yaˈma ifoˈalo mono nohi mone legeyaˈa lamanaˈa enayatu megiˈahana to ma metoga meniˈinamofihi babeyafalo niˈinaya minoˈehinamo niˈibe.
12 Kilisitou yaˈma meme yaga bulumaka yagamagihi golapo liˈehina niˈigopa aiˈa golahaˈa hiti buto bebe sose go nonugu tito yaˈma nohi hasagu tilina kana monekoˈi tito mina fi letoto lubuto bito mino kosaba huseˈi limiˈehina yamofihi minomo buto minaluta'mu yabe.
13 To mememagihi bulumakamagihi golahi to bulumaka ikeleˈamofihi gufalo logouba loˈehina lahi folo epalalina nasanaˈmu bonatoga fepa fepa iloto enugufaga folo epalago bi fele afele tigo mineˈahana enali Huˈmamofihi bulo eneleˈmo bati hiˈahana.
14 Ya huˈehinaya Kilisitou ai yaˈma minoba minoba Mehaˈauba fi hele hu etago ai komopaˈa hiti gufaˈa hiti bati huto minoˈehina yamofihi Huˈmamofitoga hetofa mamufa gi emiˈehina. Ya huˈehinaˈmu Kilisitohi golahaˈauba komopatilo i koloˈehinamofihi okala huto foipa foya heˈmi letoto leleˈmo bebe solenogo mino kosaba huse bo, Huˈma aitoga agoya hu emito foyaˈa lilata nohune.
15 Ya huˈehinaˈmu Kilisitou aiˈa ya huloto lu mu tifisemofihi kaˈa tafaˈa yanagu bonaˈi mineˈahana foipana li huto hiˈahana yaguti li kele li letalube luto filiˈehinamo niˈibe. Ya huˈehinaˈmu bonaˈi yataˈa lu mu tifiseˈna kagalugu mineˈahana Kilisitou foipanaguti gulu ho epoloˈehina yabe, luto filiˈehina. To nofilito Huˈmau elesa molo epiˈehina bonaˈi enali minoba minoba husemofihi kokulumagu yogo feˈnohi lilabe luto lusa gi epalalinaˈmu yabe. Yaˈma bati hite lilabe luto Huˈma hiti bonaˈi hiti eneleˈmo hepiloto lu mu tifise kaˈa kosabaˈi li huto huto molo letoˈehinamo niˈibe.
16 Yogo feˈnopofihi kapoˈa ma huto niˈibe. Afoˈafu filiˈehinamofihi hapaˈa huto lu yege holenogo yogo feˈnopofihi kaˈauba legeyaˈa henilinaˈmu yabe.

17 Ana bonaˈi kosabaˈi bu hiti nohinogo yogo feˈnoho nasanamofihi kaˈa yaˈma faˈmenego minalinaˈmu yabe. Fililenogo yamofihi legeyaˈa huto hilinaˈmu yabe.
18 Ya huˈehinaˈmu yaˈma lu mu tifisemofihi kaˈa tafanauba yagamagihi golahi he nekigo bu moloˈehinago bati huto minoˈehinamo niˈibe.
19 Yataˈa Moseu keya kamofihi fayahi koyoˈehina asaga kaga lataha'asiloko leka soto lu yege hoto bonaˈi lu epigo keheliˈahana. To lu epi su holoto bulumaka ikeleˈamagihi golahi to mono nagamiˈi hiti li sibi sibi huto segi osahi mone tupaˈalo to sipisipi yagamagihi okaˈani safaˈna moloto sa giloto yamofitu nagami iloto lepe tepe huto keya ka niˈinalo to silaga boanaˈi nehanalo folo epoloˈehina.
20 Ya hutoˈa ma luto lu epilata huˈehina: *Huˈmau lu mu tifiseˈnamofihi kaˈa lu laga hu lepoloˈehina yamofihi golahaˈauba leneleˈmo bati hinogo lamaˈnakagalo kehelite megeˈi malalo,* luto ligo kehelite mineˈahana yabe.
21 To Moseu yaˈma bebe sose go nohi niˈina to anagu foyamofihi nasana asagaˈi niˈina yalo yaˈma golahaˈa fepa kopa ito su hoˈehina.
22 Ya huˈehinaˈmu yaˈma keya ka luˈehina kaˈalo anaˈina silagaloga mememagihi bulumakamagihi golahaˈanitu okala hulata nohinamo niˈibe. Golahi memalalanaˈa niˈinogo yaˈma bonaˈmagihi foipanaˈani li kele lilataˈa mone meniˈibe.

Kilisitohi golahaˈauba foipanati kele lilata nohina

23 Ma metoga mono nasana silagaˈnamofihi hapaˈa ya kokulumagu niˈinamofihi babeyafaˈa faˈmenena golahaˈatu nagami ite nokala hite li gulu gulu lilabe luto keya ka ya luˈehinamo niˈibe. To kokulumagu nasana lamanaˈauba aiˈa yaˈma lokiya fi emilata nasana eto huto minoˈehina yanauba nagami ito hapaˈa hetofana lolo hilibe luto leˈmo hokolo hilinamofihi kapoˈa monekoˈisi niˈibe.
24 Ya huˈehinaˈmu Kilisitou ai bonaˈmagihi enayatu giˈahana mono nonugu to lamanaˈamofihi babeyafaˈa minoˈehina anagu buto metiˈehibe. Ai kokulumagu tiloto Huˈmamofihi bulo lali kumu yabe luto nehetito leleˈmo hetofa hilina foyaˈa yaˈma lilata nohibe.
25 To Yuta bonaˈmagihi sipi mamufa gilata bouba kufuˈamu kufuˈamu hetofa kanaˈa moneko yupasigo bebe sose nonugu tito meme yaga moneˈmofihi golahi lito tilata nohibe. Ya nohuto aiˈa golahaˈatugopa faˈmene nasanamofihi golahaˈa liloto tilata huˈehinaya Kilisitou aiˈa gufaˈa komopaˈa yaˈma lali kumu yabe luto heˈmilubeˈmu kana babu yupahi metiˈehina niˈibe.
26 Yanaˈmu Kilisitou ai gufaˈa komopaˈa kanaˈamu kanaˈamu heˈmi letoˈehina niˈitita ai meˈmofihi lolo huˈehina kanaˈa huto huˈehinaloti emaˈaga kekeˈi luseˈi lito filito buba buba huto nesiˈa meminotitaˈmu yabe. Aiˈa yaˈma ya suhi hu emito Huˈmau moloˈehina kanaˈa su halubeˈmu nohinogo kanaˈa monekoˈi aiˈa gufaˈa komopaˈa neheˈmito foipanati su halibe luto huto huˈehinamo yaˈma su ho lamana hibe.
27 Silaga bonaˈmagita kanaˈa monekoˈi fililune luto to yanamofihi ifoˈalo Huˈmau nohinalo aiˈa foipanatiˈmu ka foya lilube luto lu letoˈehinamo niˈibe.
28 Kilisitou ai ana huto kana monekoˈi silaga bonaˈmagihi foipanaˈani ai gupisalo tigo heˈmu kito Huˈmamofihi kuguhi koyo emiloto filiˈehina. Akuˈi foipa nasana li su halibe luto niˈigopa aimofihi geba hite fifa ite minelata nehana bonaˈi Kilisitou enubuto bise foya alihaˈa li su halunaˈmu yabe luto akuˈi kokulumaluguti limito huto hilubeˈmu hibe.

10

1 Yuta bonaˈmagihi keya ka yaˈma legeyaˈa alihi huto hilinamofihi babeyafaˈa moneˈa anasi niˈibe. Legeyaˈa lamanaˈa meniˈibe. Ya huˈehina mamufa gilata bonaˈi enali keya ka luˈehina kaˈalo kufuˈamu kufuˈamu lokiya fi emiˈahana ana suhi hilenogo hena keya ka koyoˈehinamofihi kugupouba Huˈmamofihi bulo bilata nehana bonaˈi yaˈma moneˈna lusiga luto eneleˈmo bati hulata nohibe? Ya huto meniˈibe.
2 Huˈmamofihi lipi emilata nehana bonaˈi yaˈma moneˈna komopaˈani li gulu ligo lu epoloˈehinalo niˈitita komopaˈanigu foipanaˈani meniˈigo minatitaˈmu yabe to asaga kuguhi lokiya fi emilataˈna yaˈma heˈmititaˈmu yabe.
3 Ya huˈehinaya kuguhi koyolataˈnamofihi yaˈma kufuˈamu kufuˈamu nekayago foipanaˈanimu akuˈi beto hite kehelilata nehabe.
4 Kuguhi koyolatanaˈmu to lokiya fi emilatanaˈmu mememagihi to bulumakamagihi golahi hekiˈahana yanauba bonaˈmagihi foipanaˈani nokala hu epalalinaˈa to heˈmilinaˈa mone meniˈibe.
5 Ya huˈehinaˈmu yaˈma Kilisitou melugu maˈasi limilubeˈmu nohuto afoˈafihi lu emiˈehina kaˈa yaˈma mono bukugu ma lite fayahi keyeˈahanamo niˈibe:
Kuguhi koyo epilata
yaˈma fato fatoˈmofi kumu
lagaka mekebesigo
ananamofihi kibita mehuˈehina.
Ya huˈahataya,
nugufa lolo huto
leˈmo hetofa huˈahatamo niˈibe.
6 Fato fato yagatu hete hosa hite
kuguhi keyete lokiya fi emiˈahana
yamofihi bu goto
lagaˈni menebesibe luto lulata huˈehina.
Foipanaˈani heˈmi su halibe luto
kuguhi keyelata nehago
mone kegelo mebilata nohane.
7 Ya hulago
nani ma luto luˈohunamo niˈibe:
O Huˈmao, kehelibo.
Kai lilataˈa malalataˈa hilube luto
kegeba huto nominobe.
Keya ka luˈehina kamofihi fayahaˈagu
nani kumu kaga koyoˈehinalo
ya huto lilube luto nohube.
8 Kohe toto luto luˈehina: *Yagamofihi kuguhi koyo emilata nehana to lokiya fi emilata nehana hiti fato fatoˈmofi kumu kegelo mebiˈahane, luto to fato fato yagatu hete laita hilete foipanaˈani su halibe lite ana mamufa efaha hitalo gilata hiˈahana yaˈma ana suko huto bati mehuˈehinamo niˈibe luto lagaka mekebesibe* luto, yataˈa ka luˈehinamo niˈigo yaˈma anamofihi mamufa gilata foya yaˈma keya ka lu laga huto luˈehina kagaˈalo keyelata hiˈahanaya.
9 To alihaˈa Kilisitou molo emito ma luto luˈehina: *O Huˈmao, kehelibo. Kai lilataˈa malalataˈa hilube luto kegeba huto nominobe,* luto luˈehina. Niˈinaya asaga mamufa gilatanamofihi tafaˈa fato fatoˈi niˈigo Huˈmau li heˈmito

Kilisitohi ka'a ai'a keheli bati huloto Kilisitohi gufa'a mamufa gilata nohina yamofihi li molo'ehigo ya'ma kosaba'i li huto hu'ehina.
10 Ya hu'ehina'mu Hu'mamofihi ka'alo Yesu Kilisito kehelito gufa'auba kana'a moneko kanasigo mamufa gigo lali asaga'i foipanati li he'mi letoto komopati le'mo eto higo nohuta'a ya'ma aku'i mamufa ai'a gilina'mu yabe.
11 Yuta bona'magihi mamufa gi epololata asaga bona'magitoga enali kana'amu kana'amu foya'ani lite ho tilete nehite kuguhi keyete lokiya fi emiba emiba hite minelata hi'ahana ni'inaya asaga yupahi ya nasanauba ya'ma bona'magihi foipana'ani nokala hu epalalina suhi mehibe.
12 Kilisitou ya'ma foipanati su halibe luto ai'a golaha'atu mamufa gigo asu ho'ehibe. Yanamofihi gupisalo aku'i mamufa megilina'mu yabe. To ya huloto Hu'mamofihi yahi lamaga'aga mino moloto mino'ehina.
13 Yalo'i Hu'mamofihi fateha'a enele'mo lolo huto gigusa'atu iti kalube luto enegeba huto nohibe.
14 Ya huto komopati li gulu gulu hinogo lele'mo eto hulata kapolo bulata nohutamofihi mamufa moneko'i giloto lele'mo fotogo hulata kapolo malago asu ho'ehinamo ni'ibe.
15 Ya ni'inaya hetofa Sikalafu'uba ai'a hiti lu huto huto lu limi'ehinamo ni'ibe. Ai ka'a mono bukugu hapi fito ma luto ni'ibe:
16 Alihi kanalo lu mu tifise ka'a
li huto hu lepalalube luto
Sipi Bouba ma luto nolibe:
Nani lu laga huto noluna ka
ya'ma komopatinigu molo lepelenogo'ni
liminogo
komopatini lenegekesagu fayahi keyenogo'ni
minalinamo ni'ibe.
17 Ya luto luloto analo molo emito ma luto mone hiti lu'ehina: *Foipana'ani'mu to laga mehina nasana'ani'mu aku'i kana'amu kana'amu mekehelilube'mu nohube,* luto lu'ehina.
18 Ya luto nohigo foipana'ani lu he'mi epolo'ehigo ana foipana su holago ana'ina laga mehinanamofi kumu mamufa gilatana ya'ma ana suko huto su ho'ehibe.

Hu'mamofihi bulo nehetilune

19 Nalalu'nigita, ya hu'ehina'mu Yesuhi golaha'auba bebe sose nonugu Hu'mau nominanamofihi kafe sigi letago lali nohinagu tiluta'mu komopatigu lelesa melinogo ya'ma tilune.
20 Sipi mono nopofihi hasalo li hokolo huto ya'ma ai'a gufa'a legi huto mino'ehinaya yanauba hekini lo'ehina katamofihi li beyaga i luga luga huto Hu'mamofihi maha'aga bulatanamofihi mino kosaba kapo amuya moloto minolata nasana ai'a le'mo lamana hu leto'ehina.
21 Ai tiloto mamufa gilata bomofito sipi kibina bo lolo huto Hu'mamofihi yagapana'a lali'i latahatilo kaba boti nohibe.
22 Ya hu'ehina'mu komopati lusiga luto emiloto keheli ule'ale hinogo komopatigu okala huto foipana nasana'mu lekesa yigi yigi mehuse ya'ma ai'a golaha'atu lali'i okala hu su hoto folo letago komopati babahi higo to lugufati ya'ma hetofa nagami'i bu okaba'a suhi huto lolo hu'ehinalo nagamitu ko letelenogo minoto Hu'mamofihi bulu nehetilune.
23 Ya nohinogo Hu'mau ka'a lu molo'ehigo ana mololata bo aitoga buto lifita ito to fifa ito lulata nohuta ya'ma le'mo hetofa huto kaba huto mino'ehina yabe.

24 Komopatitu lemehi emito komopati ai eminogo ai eminogo nohuto
lili'nalo ai he'menogo ai he'menogo huto minalune luto komopati le'mo bati
huse'namofihi kapo'mu sa sa huto minalune.
25 Ya nohutoti mono kumu li gehesa hulatanagu luga'amagi menehetise
amanapa hite neminana'a nehabe. Ya hilata nehana enali suhi mehuse
kana'amu kana'amu Sipi Bouba alina kana'a lebato huto nohinago yamofi
kumu kehelito minoto enele'mo hetofa huto amuya moloto minalune.
26 To lali Hu'mamofihi ka legeya'a yauba komopatigu fi besa lolenogo
legekesa kehelito foipana aku'i lilune luto nolunogo foipanati'mu ya'ma
kehelito le'mo eto huto linogoti foipanati su halibe luto mamufa gilata
nasana mone meni'ibe.
27 Ya huto ni'igopa yamofihi foipana'a babu luto ketanamofi kumu ligiki
nebinogo geba huto minalune. Logo guluya meha'auba Hu'mamofihi luba
li emilata nehana bona'i ya'ma akafu'i heni epalalina'mu yabe.
28 To Moseu keya ka lu'ehina ka'alo pelesa ite hauta halana bona'i ya'ma
kene'i loemale'ifi loegi monegimagifi enali ka'ani lilago enali hapa hapa'ani
foipana'ani huto hulago keke'i meli epelese mele'isi eba eba hite enoho
fili'ahana yabe.
29 Yanauba keta hu tegi huto ni'inaya, bo moneubafi moneuba
Hu'mamofihi pana'amofitoga megesa hu emilina to mino hepito mu
tifise'namofihi kaga'alo golahi lepe tepe hu'ehina nasanauba komopa'a
le'mo fana to'ehina yamofihi ai bu goto fa'mene lolo huto nohilina bomofihi
Hu'mau hena hu etalina ni'ibe? To lehe'mose afo'afu Sikalafu'i yamofihi
le'mo laba hilina ya'ma bomofihi Hu'mau hena hu etalina ni'ibe lite
lenekesa nekehelibe. Ai le'mo sibina hu'ehinana'a sipi huto to keta'a hiti
lilina'mu yabe.
30 Moneko'uba lili'na ka ma luto lu'ehina: *Foipana epilata nasana ya'ma
nani foya'nimofihi mone kegi'a beletoga ni'ibe. Pa solatana ya'ma nani'ni pa
salube,* luto lu'ehina. To mone hiti: *Sipi Bo ai yagapana'a enalitoga ka foya
lito guna molo epalalube'mu nohibe,* luto lu'ehina bo ai hapa'a kehelilata
nohune.
31 Yalo'i kana'a sipi yupahi minoba minoba huse bo Hu'mamofihi yanugu
fololata nohuta ya'ma koli'a hiti nasana felana ni'ibe.
32 Lenali koyapa'i ana'ina lolo hite mine'ahanamofihi aku'i kehelilo.
Kana'a ya'ma yupahi komopatinigu Hu'mamofihi fana meha'auba fi fana
to lepelenogo keke'i luse'namofihi komopa'agu minete keta'a hiti foya lite
amuya melete lite mine'ahana.
33 To kana'a loemo lenali lenagabu gise'nauba lenugupisalo tilago
bona'magihi enubulo enumu fili enama fili hite kalana'i molo lepalago
lenali fa'mene mine'ahana. To kana mone'agu ya'ma lenigibo lenala-
lutinigihi ana'ina ya suhi lolo nehi epalago hite molo emite keke'i li
epele'ahana.
34 Lenali lenigibo lenalalutinigihi naga nonugu nehago enali kumu yabe
lite komopatinigu ekafa'i ho'ehinamo ni'ibe. To asaga fe'nohatini bauna fite
lilago ya'ma komopatinimofihi fe'nohi lamana'a amuya moloto minomo
buse'namofihi molo'ohune lite kehelilete lenegelo bilata hi'ahanamo ni'ibe.
35 To yatai ya'ma Hu'mamofitoga lenifita ilata nasana mehe'milo. Ya
nasanauba minoto aliha'a mina'a sipi'a li huto hu lepalalina'mu yabe.
36 Yana'mu lenali keta'a hiti'namofihi komopa'agu mino fulu hite mine-
lenogo Hu'mau lilina malalina ka'a kehelite nehinogo ana'ina le'mo babahi
huse'namofihi legeya'a lilabe.

37 Ya huˈehinaˈmu mono bukugu fayahi mone ma lite keyeˈahanamo niˈibe:
Kanaˈa hupamone niˈibe.
Yamofihi su nehenogo
alubeˈmu nohinagihe.
Alibe lite liˈahanamo
yaˈma mino yatama mehuse
meleˈisi nehetilinaˈmu yabe.
38 Bonaˈni lamana hiˈahanamagi
enali keheli uleˈale hite minete
mino kosabaˈi lilete minoba minoba hilabe.
To lugaˈamagi enali heˈmite i behe hite
bilanaˈa yaˈma enali kumu kehelugo
lagaˈni menebesilinaˈmu negelo mebilube.
39 To lali amuya memolose kosele kaseleˈi hoto minalutaˈa to i behe huto tafa kapomofihi nasana lolo mehilutaˈmu yabe. Lali yaˈma kehelito amuya moloto lemehi emito lubuto bilatanamofihi nasana yaˈma lilune.

11

Keheli uleˈale huse hapaˈa

1 Keheli uleˈale husemofihi hapaˈa ma luto niˈibe. Anaˈina leˈmo bati nohu letana yanaˈmugopa keheliya ito fifa ito minoto yanamofihi geba hulatana to bu megoˈehilutanaˈmu komopatitu leˈmo pili koto lito nohilune.
2 Mono bonaˈi koyapaˈi minete ho tite hiˈahanamagi keheli uleˈale hite minelata hiˈahanaˈa yamofihi Huˈmau bu enagago laga hulata huˈehina yabe.
3 Koyapaˈi yaˈma Huˈmamofihi kaˈalo metoga nasana kokulumagu nasana hiti bu golata nohuta nasana huto huˈehinamo yamofihi bu megose suhi hinaguti huto huˈehinamo niˈibe, luto keheli uleˈale huto minototi keheliya ito keheliˈohune.
4 Ebeliu keheli uleˈale huseˈnaˈa hiti amuya moloto niˈinalo Huˈmamofihi kuguhi koyo emiˈehinamofihi Huˈmau bu gago bati huˈehina. Kenihi moneˈna yaˈma bu go sibina huˈehina. Keheli uleˈale huseˈna yaˈma Huˈmau Ebelihi bu gago foipanaˈa meminago minoto kuguhi koyo emilago liˈehina yamofihi hapa 'a analoti li huto huˈehina. To keheli uleˈale huto minanaˈmu luto lali kehelutogo Ebeliu filiˈehinaya sibigopa kaˈa lu limilata nohibe luto kehelilune.
5 Inokiu ai keheli uleˈale hulata bo minago Huˈmau ai bu go bati huloto filiseˈna yaˈma aitoga huto mehilibe luto mino kosaba huse gufa hiti leˈmoto kokulumagu tiˈehina. Ya hu etoˈehinaˈmu yaˈma bonaˈmagi ai kumu lite sa sa hite be megeˈahana. To metiˈehigo ai hapaˈamu yaˈma Huˈmau Inokihi bu go laga huˈehinamo niˈibe lite mono bukugu fayahi keyeˈahanamo niˈibe.
6 Keheli uleˈale huseˈnati meeminenogo nehinogoti Huˈmau bu goto fokehi melilibe. Huˈma aiˈa nohibe luto yamofihi keheli uleˈale huto to ai hapaˈamu amuya melete sa sa hilana bonaˈmagi yaˈma minaˈa limilibe luto komopatitu keheliya ito ai mahaˈaluga buseˈna niˈibe.
7 To Noa ai keheli uleˈale huseˈnaˈa hiti bo minoˈehina Huˈmau alihi lipoti molo emilago ekesa kehelito kohe toto kaˈa ekesa lito lu emigo Noau yaˈma kagalo keheli amuya moloto yagapanaˈa hiti enubuto bito minalabe luto yaˈma luloto nagamilugu boti sipiˈa lolo huˈehina. Ya huloto Noau Huˈmamofitoga agoya hu emito keheli uleˈale hilata yanaˈmu Huˈmau

lamana bo nohane luto lu moloʻehina yauba yaʻma melugu bonaʻi foipana liʻahanaʻamagihi enifisa iʻehina suhi huto minoʻehibe.

8 Abalahau keheli uleʻale huse bo minoʻehina Huʻmau kehe ito ai meʻi
mone enali felisa feʻnohi minalibe luto keleʻmo bati hilugi kai mekagati
heʻmiloto mone kegiʻa buto minalane luto kaga lu moloto lu emigo keheli
emito meʻi magafi hiyaʻagafi luʻehina yaʻma mekehelise faʻmene agoya hu
emito buʻehina yabe.
9 Keheli uleʻale huse bo minanaʻmu luto meʻi bu go molo etoʻehina
yalo buto nehetiloto faʻmene minoto kaʻi logo lili bo suhi huto yege nohi
gito anagu koto minoʻehina. To Isaka to Yakopu etali hiti analo yaʻma
Huʻmau lu molo epoloʻehina nasanaʻa lolo hite minete anamofihi gupisalo
mineʻahaʻina.
10 Abalahau ai keheli uleʻale huseʻnamofihi lapusaʻa hiti nohi hepaʻi mone
minoba minoba huseʻi yaʻma Huʻmau minalinamofihi nasanaʻa lolo hu
moloto li huto huʻehina yanasimuko geba huto minoʻehina.

11 Selau ai namopa litanaʻi nohigo Abalahau ai keheli uleʻale hulata
bo minoto oyafa loloto yagapanaʻa ketalina kanaʻa su hago amuya emigo
yagapanaʻa hiti huʻehina. Huʻmau yaʻma bulo lu emilago legeyaʻa huto
hulata nohina bouba lu huto hibe luto keheli amuya moloto ya suhi lolo
huʻehina yabe.
12 To yamofihi yaʻma bonaʻi monekoluguti pulu tilatanamofihi amuyaʻa
su hoʻehinalo aitogati yagapanaʻa pulu tiʻahana enali kokulumatoga
sonofiʻi mineme bite ete samahi netina yanamofihi babeyafalo to hege
nagami belehaʻaga kehеʻi niʻina ya suhi huto bonaʻmagita leka so su
mehaluta Abalahahi tataʻamagihi legegeto huto helite biʻahana.

13 Bonaʻi ya hanaʻamagi keheli uleʻale hite minete filite biʻahanaʻa
enali Huʻmau lu moloʻehinamofihi anaʻina eneleʻmo keta mehuseʻnamofihi
legeyaʻa yaʻma meleʻisi meliʻahana, faʻmene fotoʻi niʻigo be gelete kaʻa
lite kehelite li pili kete mineʻahana. Ya hite minete, hapaʻani ma lite
keheliʻahana: Lali faʻmene metoga minoto bonoho bona to kaʻi logo lili
bona tegi huto nohune lite keheliʻahana.
14 Kagaʻa yaʻma lite lilata nehana bonaʻmagi koto hepaʻani mone li huto
hiluneʻmu komopaʻanitu kehelite mineʻahana yamofihi mino kosaba huse
hepaʻi huto hilinaʻa geba nehabe.
15 Ya hilete enali nohi hepaʻani to meʻani heʻmiʻahana yanaʻmu eniginaga
figo mone kehelite ya mehiʻahana. Yanaʻmu epesigo niʻitita i behe hite
faʻmene atine.
16 Enali yaʻma nohi hepaʻi lamanaʻa mone lilneʻmu yabe lite ya
nasanaʻmuko geba hite keheliʻahana. Kokulumalugu yamofi kumuko
keheli amuya meleʻahana. Ya huʻehinaʻmu enali Huʻma ai kumu Huʻmatiga
yabe lite lago kehelito megesa hu meepilata nohibe. Yaʻma henaʻmube?
Aiʻa nohi hepaʻi mone li huto huto eneleʻmo nupa huʻehinaʻmu yabe.

17 To Huʻmau Abalahahi fi taga hu etago keheli uleʻale hulata bo nohibe
luto Isakahi lepa ito kuguhi koyo emilube luto keheligo amuya moloʻehina.
Aiʻa yagapanaʻamu Huʻmau lu molo etoʻehina kaga yaʻma li pili koto
keheliʻehina bo nohinaya panaʻa monekoʻi yaʻma lepa ito kuguhi kayalube
luto keheli moneko huʻehina.
18 To Huʻmau kaʻa ma luto lu emiʻehina: *Isakatogati panana'a huto pulu
tite bite minalana'mu yabe.*
19 Abalahau ai Isaka kumu ma luto keheliʻehina niʻibe. Huʻmau ai Isakahi
filiilinaguti leʻmo ho tilibe, luto yamofihi keheli amuya moloto liʻehina bo

to yamofihi fili'ehinaguti le'mo behe hu'ehina ya suhi lolo hibe luto keya'i molo etoto lu'ehina.
20 Isakau ai keheli ule'ale hulata bo mino'ehina'mu luto ana'ina alihi huto hilinamofihi ka'a Yakopuhi to Isauhi kaga lu moloto lu etimito lusa gi etoto'ehina yabe.
21 Yakopu ya'ma keheli ule'ale huse bo nohibe luto fililube'mu nohuto Yosefehe pana'a loemo lusa gi etoto'ehina. Ya huloto fatusalo lito ho tito Hu'mamofihi lipi emito fokehi li'ehina.
22 Yosefeu ai keheli ule'ale huse bo nohibe luto fililina kana'a tupa nohigo Isilaeli bona'i enali minete Iyipi metoga he'mite bilana'mu yabe luto kehelito ai'a felisa'amu kohe toto lu laga huto ma luto lu epi'ehina: Bilune'mu nehitemo ya'ma nani'ni felisa'ni hiti lite bilo.
23 Moseu huto hulago ito'afugo afo'afugo ya'ma keheli ule'ale hilata alobole neha'ibe lite yagapana'atiti'mu pana'i hetofanamo ni'ibe lite bu go laga hilete Iyipi bo Felo, gihiti bo ai lagaso pana'i asaga'i kele lilo, luto kaga moloto lina'mu yabe lite yamofihi etali etelesa meligo keheli he'mi'aha'ina. Ya nehite ikahi loebe monebe nobigo le'mo fala kite le'mo melete mine'aha'ina yabe.
24 To Moseu keheli ule'ale huto minoto hofa tago Felohi pa'amofihi pana'a yabe lite lilata nehago Moseu o'e luto ya'ma nani ai pana'a yatai menohube luto lu'ehina yabe.
25 To foipana nasanamofihi laga'a hiti tupa kana mino laba huto memi-nose'namofihi ya'ma he'miloto Hu'mamofihi bona naga'a enali hiti keke luse'namofihi gupisa'alo nehago yalo ai hiti molo emito kehelilube luto mino eto huto mino'ehina.
26 Ya huloto Iyipi metogati mone fe'no hiti mina'a sipi ana'ina ya'ma lilina kanamofihi keheligo fa'menena lolo nohigo Hu'mau gulu ho letalibe luto lu molo eto'ehina bo, Mesia kumu yabe lite eniginaga fina'a gupisalo minalube luto yamofihi keheli ule'ale huto legeya'a lolo hu'ehina. Yamofihi minomo tito mina'a huto hilina'a lilube luto ana kaga'mu kehelito li pili koto ya suhi hu'ehina.
27 To Moseu ai keheli ule'ale hu'ehina'mu yabe luto gihiti bo, Felohi ita bilata nohina'mu ya'ma lesa meligo keheli he'mito Iyipi me'i ya'ma he'mi'ehina. He'miloto i behe huto aku'i analo mebulata nohuto Hu'mamofihi bu megolatanamofihi ai bu'atu bu go'ehina lolo higo aitoga buto i kolo'ehina yabe.
28 To Moseu ai keheli ule'ale hu'ehina'mu yabe luto ligo mone nose'na sipisipi yaga hete keye lete bauna lilata nohina'mu Pasa yabe lite ana yagamofihi golahi kasito luga luga lepe tepe hite mine'ahana ya'ma nose'na kana Moseu lu laga huto lu molo'ehina ka'a Isilaeli bona'magi keheli'ahana. Enali yege pana'ani nehago enoho fililana agelouba bulenogo enoho su ho lalibe luto ligo enali ana golaha'atu nohi kasihi yafalo fele'ahana.
29 Isilaeli bona'i enali keheli ule'ale hi'ahana'mu yabe lite hege nagami'mofihi gi'a golaha nagamilugu li hokolo hu epalago ya'ma me'i kuguta hinaga bi'ahana. To Iyipi bona'magi ete ya'ma ana hite bilune lite ana sepa ina kapogu nebago hege nagami'uba enele'mo iti kago supa ne'ahana.
30 Isilaeli bona'magi keheli ule'ale hise bona'i nehabe lite ya'ma Yeliko hepato efaha gegisalo ya'ma fi bego bego hite tibite kana 7 yege yupahi su nohago sipi gegisa'ani limilibe lite nebago fululu poto ko'ehina yabe.
31 Kapogu mokolo a'i Lehapu ai keheli ule'ale hina'mu yabe lite bo loemale'i yata'a fateha'animofihi me'i be galu'ibe'mu fala kite bi'aha'ina.

Lehapu ya'ma ana bole noha'agu etele'mo malago alihi Yeliko bona'i Hu'mamofihi ka'a pelesa ilata hi'ahanamagihi ya'ma Hu'mau enohoto Lehapuhi buto bi'ehina.

32 Ya hi'ahanaya ka luga'a henabe luto lu su halube? Gitioni to Balaka to Semosoni, to Yepata, Tebiti, Samueli to kaga loli'ali bona'i enali kumu ka lu su hoto liluna'a huto ni'itita lolito nobugo yatama hitine.

33 Enali keheli ule'ale nehana bona'i asaga'i nehabe lite luga'amagi melugu bona'i asaga'naloga enele'mete limite enebe ligi'ahana ya'ma enegekesa lise foya lite enele'mo fotoga hite Hu'mau mina'a epilube luto lu epolo'ehina yanamofihi legeya'a li'ahana. To luga'amagi lopi kalamagi heni letalabe lite ana kalamagihi enabagalo fi hekini le'ahana ya nehago,

34 luga'amagi logo guluya mepofihi kenetufa'alo li sabago ketipa i'ehina. To luga'amagi lubamofihi gupisalo netite fateha'animagi emitatu keyete enoho fililune lana'a he'mi epelete bifa hi'ahana. Kenebe mebi'ahana'amagi aku'i ya'ma amuya mele'ahana. Luga'amagi lubagu amuya melete me'i luga'agati kala bo'ani enohobe logobe hi'ahana.

35 Ana'i luga'amagi keheli ule'ale hina'mu yabe lite Hu'mau yagapana'ani fili'ahanaguti enele'mo ho tiloto aku'i ito'anigitoga enele'mo hepi'ehina.

To bona'i luga'amagi osahi enehete kalana'i mele epele'ahana ya'ma mono ka he'minogo lenubuto bilupihe lite kalana'i li epi'ahana aliha'aga lamana huse'nagu ho tilune lite kehelilete fateha'animagihi kaga keheli he'mite fili'ahana.

36 Bona'i luga'amagihi fateha'animagi kiya hi epelete kalana'i mele epelete segi osatu enehe'ahana. To luga'amagi minago fateha'animagi enigito enayato naga'i gilete naga nonugu he'mi epele'ahana.

37-38 Luga'amagi enali efa kosatu enehe fili'ahana, to luga'amagi ya'ma enugufa hobe laga hibe hi'ahana. To luga'amagi ya'ma sopolotu enehete enoho fili'ahana. Luga'a enali keheli ule'ale hite minana'mu yabe lite enoho lifi he'migo enali ka metoga bite fa'mene fakasalo minete to kosagu yupa'i hite minete, mehi kapoluga to muli kapoluga kete humofa'na hite mine'ahana. Ya hite minete, i kolo bise gu'ani meni'igo sipisipimagihi mememagihi kalupa'a lite i kolo bite minete kau'namu filite minete, musufalo bona'i ya suhi hite minete to fateha'animagi enegene mane igo keke'i luse'namofihi gupisalo tite mine'ahana. Ya hi'ahana bona'i luga'a enali henana'aniloti melugu i hepite minenogo bati hilibe?

39 Ya hana'amagi enali asaga'i keheli ule'ale hago Hu'mau bu enogo laga higo bati hu'ehina. Ya huloto aku'i Hu'mau hetofa nasana epilube luto ya'ma kaga lu molo'ehinamofihi legeya'a ana kanalo metoga mine'ahana'a enali ya'ma meli'ahana.

40 Henabe luto meli'ahana? Hapa'a ma huto ni'ibe. Hu'mau ai lalitoga ana'ina be ligito ni'ina'a molo letalube luto lu kehelito mino'ehina yamofihi enali kohe tete bati hite minalana'a ya'asigo meni'ibe. Alihi ya'ma lali hiti buto mino hepito bebe senogo minaluta nasana ya'ma li huto hilabe luto lu epolo'ehinamo ni'ibe.

12

Hu'ma lali afotifu nohibe

1 Keheli ule'ale huse'namofihi hapa'a li huto hi'ahana bona'i samahi tite sopopo suhi hite minete lele'mo bego bego hi'ahanamo ni'inagihe, yamofihi fifa ilata nehana bona'magi hololu lilata nehanamagihi hapa'ani'mu kehelito minoto keta'a hiti nasana ya'ma gololo tito li he'milune. To

foipanamofihi hapa'auba lugufalo naga'i gi'ehina hiti li toba hoto li he'milune. Ya hulototi kapo lelepi'ehina analo kosele'i melehenogo hololu luto fotogo huto bilunagihe.

2 Ya nohutoti keheli ule'ale huse'nati'mu lele'mo kohe tolatana to yanamofihi legeya'a li huto hulata bo, Yesu ya'ma babeyafa'amofihi suhi huto minoto aigo'isi bu go bati huloto hololu luto buto minalune. Ai gelo bise'na ya'ma o nehetibe luto lu'ohunamo yamofihi keheliloto li pigi bise'na fela'amofihi gupisalo ti'ehina'mu keheligo fa'menena lolo higo malipu yafalo sipi keke'i lu'ehina. Ya huloto Hu'mau nohina sekele mamu'a hiti kefa hisalo yahi lamaga'aga tito mino'ehina yabe.

3 Foipa nasana lilata bona'i kegeiyo hite ita bi'ahana enali ya suhi hi emigo ai keheli he'mito amuya molo'ehina. Lenali ai kumu keheli emite kosele'i meleneheno. Komopatini hekini lo laligi ai'i li pili kalo.

4 Lenali foipanauba lenele'mo ho kalube'mu nohinogo amuya melete luba nehago lenugufatini laga hago golahi mele'isi mehu'ehibe. Mineme bite minelata nasana yamofihi mino'ehinamo ni'ibe.

5 To Hu'mau panana'ni yabe luto luloto amuyatini lito lenele'mo amuya moloto ka'a mone lu lepi'ehinamo ya'ma lenegekesu ho'ehifiye? Ya. Ka'a ma luto lu'ehina:

Pana'ni kai'i
Sipi Bouba kele'mo bati hilube luto
ka kemekinogomo
osahi kimilina'mu kehelitogo
sibina mehino.
To foipa nasana'mu ka kemekinogomo
komopaka hekini meleno.

6 Sipi Bo ai komopa'a epilata nohina bona'i
asaga'naloga hima muhi fi epoloto
enele'mo bati hulata nohibe.
To ai yagapana'a lamana'a
enele'mo molo'ehina
silaga panana'amagihi segi osahi epito
enele'mo fotogo hulata nohibe.

7 Sipi Bouba osahi lepilenogomo kosele'i melenehenogo amuyatini gulu mefeno. Hu'mau bu gago ai panala'i pana'i lolo hinogo lenele'mo bati hilube'mu ya suhi lolo hu lepololata nohibe. To bo moneubafi moneuba pana'a osahi emito le'mo bebe salina'a huto ni'ifihe? Enele'mo bati hulatana ya'ma bonatoga silaga'i ya suhi hilata nehanabe.

8 To Hu'mau ai ana suhi huto yagapana'a silaga'i enele'mo bati hulata nohinabe, lenali'i ya'ma ya mehu lepelenogo minalana ya'ma panala'a pana'a lolo hite meminalana'mu yagi ya'ma kapolo a'mofihi pana'i yabe luto lu lepalalina'mu yabe.

9 To mone lilugi, metoga afotigi enali ya'ma segi osahi lahago lali kegeiyo mehuse enele'mo hofa toto agoya hu epi'ohutamo ni'ibe. To komopati afotifihi ya'ma ai maha'aga limito nohuto ya'ma bati hilube'mu nohibe. Ya hulototi mino hetofa hilinaga mino moloto minaluta'mu yabe.

10 Afotigi enali'ani enegekesa keheli'ahanalo ya'ma fuku kana tupa'asi nobigo osahi limite lele'mo fotogo hite minelata hi'ahanaya, Hu'mau ai'a ya'ma ana'ina legeya'a li huto hu limilibe luto to ai'a bebe sose'na ni'inalo ya'ma molo emilabe luto ya hu letalube'mu nohibe.

11 Osahi limito lele'mo bati hulata nasana ya'ma huto hulenogomo kana'a kehelinogo laga menohigo keke'i luse'na'a hiti lolo hulata nohibe. To

aliha'aga ya'ma mino bati hulata'nagu minolata nohutamofihi legeya'a ya'ma i tili tele huto lalitoga fulunamofihi nasana huto hilina'mu yagi to hapati lamana'a lolo hulata nohibe.

Lipoti lu limi'ehina ka

12 Ya hu'ehina'mu lenali komopatini haya kolo'ehina lenigi lenayahi kakite kalune'mu nehana ya suhi hite ate ate mehise amuya melete mineno.
13 Mono'mofihi kapogu bilune'mu nehitemo lenigi sibina hu'ehina'a mine'ahana sibina hu su ho laligi aku'i molo emilenogo bati huto ye kolenogo Hu'mamofihi kapogu le'mo fotogo hilete humofa'na hilo.
14 Lenali bona'i asaga'i enali hiti koguna ite minalune lite nelite to komopatini hepinogo mino eto hite minalune litemo amuya malalo. Komopa'ani kolo tago nehilana'amagi enali Sipi Bomofihi be megalana'mu yabe.
15 Lenalitogati bo mone Hu'mamofihi lehe'mose'na li he'mito i behe huto bu laligi kaba hite minalo. Ya nehite komopatinigu ekesa'namofihi foipana moneuba leneme'na leneme'na bito lulata nohina ya suhi huto komopatinimofihi ekesa'nauba sipi hulenogo bona'i yege yege'magihi komopa'ani haya kolo laligi kaba hi epelelete minalo.
16 Ya nehite lenalitogati moneubafi moneuba Isau bu'ehina kapolo mone mebilibe. Mokolo bona'i enali mino eto hite meminalata to metoga bona'i mone'amagi mono kagaloga mege'i memalalata ya suhi huto meminalune lite kaba hu bati hilo. Ya'ma Isau ai moneko nose'namu yabe luto ema'aga yege'a nohinalo alihi huto hu emilina felisa fe'nohi yama he'mi'ehinamo ni'ibe.
17 Lenali ai hapa'a akeheli'ahabe. Ai alihi afo'afitogati lusa gise'na lilube luto noligo afo'afu o'e lu etago ana'ina lolo hu'ehinamofihi hena huto su halibe luto kehelito ya'ma sibina hu'ehinamofi kumu komopa'a i behe huto ana lusa kapolo sa sa huloto aku meni'igo yibi hafili huto mino'ehinamo ni'ibe.
18 Koyapa'i Isilaeli bona'i le'mo ya suhi hite Sainai kosalo li gehe lilata nehana beleha'aga ana suhi hite meabe. To fi'mo moneuba analo sipi logo loto guluya meha'agu ya'ma to sinihi metepu ginagu to yasi linagu yamofihi komopa'agu bu mefele'ahanamo ni'ibe.
19 Lenali Sainai kosaguti pikuli fi'ahana to nogo sipi mone molo'ehina mekeheli'ahana ni'ibe. Keheli'ahanamagi ya'ma ka'a mone'a hiti mekehelilune lite buka buka tite amuya melete mine'ahanamo ni'ibe.
20 Ya'ma nogouba ma luto lu laga huto lu epi'ehinamo ya'ma keheligo keta epesi'ehina: *Bona'i luga'a enali enayatu kosalo bako nehinogomo lenali efa kosatu enoho fililabe. To yagamagi asaga'i ana suhi hite lolo hi epalalabe.*
21 Ana nasana ya'ma koli huse'na'a hiti sipi huto nohigo Moseu ya'ma bu goloto: *Nani yanamofi kumu nelesa'ni noligo afoya foya noube,* luto lu'ehina yabe.
22 Lenali kosa ya legi huto ni'igopa, lenali Yiona kosagu bite mehi mino lito minolata bo, Hu'mau ai nohi hepa'aga kokulumalugu Yelusale hepa tegi huto ni'ina hepato ime ime neheti'ahabe. Ya nehite agelo leka sete leka so su mehose suhi hite samahi tite nehana,
23 to ai yagapana'a lamana'a enigi'ani kokulumalugu koyo molo'ehina'a enali enegelo bite li nupa hite minanalo bu neheti'ahabe. Ya nehite asaga bona'i hapa'animu foipana'animu guna molo epalalina bo, Hu'mau nohinalo ime ime neheti'ahana. To lamana hite mine'ahana bona'i buto i segito

minolataʹnagu eneleʹmo moloʹehinaʹa enali suhi hite molo emiʹahanamo niʹibe.
24 To lu mu tifiseʹnamofihi kaʹa kosabaʹi li huto huloto folagahatigu nohina bo, Yesutoga abu neheteʹahabe. To koyapaʹi Ebelihi golahaʹauba yaʹma meluguti Ebeliu ho filiʹehinamofihi foipanaʹmu pa salibe luto luʹehina. Ya huto niʹigopa, Yesuhi aiʹa golahaʹauba fepa kopa iʹehina yanauba lelito tito anaʹina legeyaʹamu fifa ito kehe ilata nohina yalo bu neheteʹahabe.
25 Lenali kaʹa lu lepilata nohina yaʹma keheli meheʹmise kaba hite minalo. Koyapaʹi Moseu yaʹma metoga minoto HuʹmamofihiI kaʹa mone lu epigo ka futuʹa yabe lite heʹmi eteʹahana bonaʹi enalitoga anaʹina enoho fililabe noligo koliʹa hiti huto hu epiʹehinamo niʹibe. Ya huʹehinago yatai yaʹma kokulumagu minoto kaʹa lipoti lu nolimina bo ai yaʹma lemegesa hu emitoti hena hena hinogoti lemehi mebinogo minalune?
26 Koyapaʹi nogoʹa yaʹma Moseu minoʹehina kanaʹagu meʹi mopo mopo huʹehina. Ya hulago nogoʹa mone yatai lubutilo ma luto lu nolimibe: *Nani minoto meʹi yaʹma akuʹi leʹmo mopo hilunaʹmu yabe. To ya nohinogo kokuluma hiti yaʹma moneko kumu leʹmo mopo hilunaʹmu yabe,* luto Huʹmau luʹehina.
27 Yaʹma *akuʹi leʹmo mopo hilunaʹmu yabe*luto luʹehina yamofihi anaʹina li huto huʹehina yaʹma leʹmo mopo huloto leʹmo gehe lilube luto luʹehina. Leʹmo bati hulenogo uleʹale huseʹnalo lemehi emito minolataʹna mopo mehilina nasana yaʹma huto huloto mino lito buto minalinaʹmu yabe.
28 Ya hilinagi lali HuʹmamofihiI kapoʹa lilineʹmu nohutamofi kumu mopo mopo mehilina minoba minoba nasana lalitoga minalibe. Yanaʹmu lali HuʹmamofihiI fokehi halutagihe. Ya huloto bita nohinaʹalo megeʹi moloto aitoga legelo lagalo bito amuyaʹa hiti legeso huto agoya hu emino. Ya nohinogo aiʹa kehelito bu go laga hinogo bati hulenogo agoya hu emito minalune.
29 Yaʹma henaʹmube? Huʹma, afotifu yabe. Aiʹa ya huto lo su holata logoʹa hiti nohina bo, aiʹa nohibe.

13

Hetofana lolo huto nehinogo Huʹmau gelo bilinamofihi kaʹa

1 Mono kagu gonaʹa goʹafihi komopatini ai eminogo ai eminogo hilata nehanamofihi yaʹma lenalitoga su meheno.
2 To kaʹi logo lili bonaʹi enebe tigite nohatiniluga eneleʹmo malalune lite koseleʹi meleneheno. LugaʹamagI enali bonoho bonaʹi atilo lite eneleʹme meleʹehite agelo nehanaʹmuya enali mekeheliʹahana.
3 Lenigibo lenagabo, mono kumu yabe lite lalutimagihi naga nonugu eneleʹmo meleʹahanaʹa enali kumu kehelite ana naga nonugu lali minaluta suhi hite nehabe lite kehelite lenekesu meheno. Ya nehite lugaʹa eneleʹmo sibina sabana hi epeleʹahanaʹa enali kumu kekeʹi luseʹnamofihi komopaʹagu neminanaʹa yaʹma lenali ana hite kekeʹi luseʹnaʹani lenugupisalo suhi huto tiʹehinaʹa kehelite enali kumu lenekesu meheno.
4 Bo alobole neminaʹina asagaʹi yaʹma legeyaʹamofihi nasanaʹmu keheli emilabe. Bo alobolemaleʹi lolo nehaʹina suhi lite li sibi mehilo. Mokoloʹna to ate ate lite humofaʹna nehana bonaʹi enaliʹi Huʹmau foipanaʹanimofihi nonaʹa molo epalalinaʹmu yabe.
5 Lenali komopatini yogo feʹnotoga mebino. Anaʹinatini liʹahana legegeto yanaʹmu babahi hite leʹmo fulu hilenogo bati hite minalo. Huʹmau aiʹa ma luto luʹehina: *Nani mone meheʹmi lepalalunaʹmu yabe. To nani lenalitogati mone bufa mehilunaʹmu yabe.*

6 Ya luto luʻehina yanaʻmu lali amuya lilototi mono bukugu fayahi
keyeʻahana kaga ma luto lilutagi:
Sipi Bouba ai neleʻmo bati hulata
nehe'mose bo nohinagihe.
Nani anaʻina yanaʻmu
koli mehiluna'mu yabe.
Bonaʻi enali hena hite
neleʻmo sibina hilabe?
Yanamofihi nelesa melilinaʻmu yabe.
7 Yataʻa kaba botini Huʻmamofihi kaʻa lu lepilata hiʻahana enali kumu
beto hite minalabe. Ya nehite monoʻmofihi kapoʻalo nebite filiʻahanaʻa
enali enigiyakaʻa bu goya ite minete enalitoga enemegeʻi melete keheli
uleʻale hiseʻnamofihi komopaʻagu ya hite minelete lenekesa kehelilo.
8 Yesu Kilisitou aiʻa koyapaʻi kohe toto minoʻehina to yatai hiti minoto ana
suhi lolo huto mino lito buto minalinaʻmu yabe.
9 To fato fatoʻnamofihi kosaba kaga nelite li lenelepinogomo kehelite
kaba hu bati hilo. Ana kagauba lamana kapo i pebisa hete nebino-
gomo enemegeʻi memalalo. Huʻmau lenehe'moseʻnauba komopatini leʻmo
hetofa hu lepelenogo yaʻma bebe salubeʻmu nohibe. Noseʻna nola-
tanamofihi mo silatanamofihi lu laga hiʻahana ka yanauba mone leleʻmo
bati mehilinaʻmu yabe. Yamofihi kapoʻalo biʻahanamagihi legeyaʻa mone
li huto mehiʻahanamo niʻibe.
10 Mamufa gilata hitalo meleʻahana noseʻna yaʻma Yuta bonaʻmagihi
bebe sose go nonugu Huʻmamofihi agoya hi emilata nehana bonaʻi enali
nalabe luto keheli meepiʻehina yabe.
11 Lenali akeheliʻahabe. Mamufa gilata bomagihi kaba boʻaniuba meme
yaga bulumaka yaga hoto ho gilito golahaʻa yaʻma foipa nasanamofihi kolo
tananaʻani nokala hu epololata mono nohi bebe sose nonugu lelito tilago
ana yagamagihi gufaʻani bihu gegisaguti nosipetoga lelite limite logogu ge
epelelata nehabe.
12 To Yesu ana huto aiʻa golahaʻatu foipa bonaʻmagita komopati nokala
hu epalalube luto bihu gegisaguti nosipetoga hago filiʻehina yabe.
13 Ya huʻehinaʻmu lali ana huto Yuta bonaʻmagihi koyapaʻi mono gegis-
aguti nosipetoga aitoga limite gupisalo gili hite kiya hiʻahana nasana ana
suhi huto lugupisalo tinogo kofilune.
14 Ya luto nekehelito ya hilune. Minoba minoba hepaʻi mone maga lalitoga
meniʻigi faʻmene minoto hepaʻi huto hilinaʻa yamofihi yaʻma komopatiuba
geba hulata nohibe.
15 Yaʻmu asaga yupahi lali Yesuhi giʻa leʻmo saga huto labagaguti
Huʻmamofitoga molo emito fokehi hoto minaluta nasanauba lali mamufa
gi emilutana lolo hinogo Yesuhi lu eminogo Huʻmamofihi lepilibe.
16 Hetofa foya lilatana agoyana hiti to feʻnohi guna ite epilune lite
lenegekesa kehelite minalo. Huʻmau aiʻa yanamofihi kehelito bu go laga
nohigo mamufa gi emilata nasana suhi huto legeyaʻa lolo hulata nohibe.
17 Kaba botinimagihi kaʻani kehelite agoya hu epite enali enigiʻaluga lim-
ite minalo. Enali yaʻma lenemehatinimofihi nasanaʻmu kehelite babeyafalo
kaba hi lepelete leʻmo fu lite neminete enabasu mebilata nehabe. Yaʻma
foyaʻanimofihi hapaʻamu alihi kanalo yaʻma foya lilatana Huʻmamofihi
bulo li huto hilanaʻmu yabe. Ya huʻehinaʻmu foyaʻani komopaʻa leʻmo bati
hite lilabe linogomo agoya hi epelete ya suhi ma suhi li epalalo. To lenali
pelesa ilenogomo enali kekeʻi nelite foya lilabe. Ya hinogo yaʻma lenleʻmo
bati hilina nasana lenalitoga huto mehilinaʻmu yabe.

18 Lenali lali kumu yabe lite Huˈmamofitoga kaga lite minalo. Lali
eto huloto legekesa kehelise komopatigu bati higo keta huseˈna meniˈigo
keheliya ito asaga yupahi eto huloto lito moloto hilune luto amuya mololata
nohune.
19 Lenali Huˈmamofihi nani kumu loka halo, ya luto buka notube. Aitoga
ka lu emilana neleˈmo bati hulenogo ai hupamone kana neleˈmo behe
hinogo lenalitoga meleˈisi bilube luto lu nolepube.

Huˈmau lusa gi lepalalibe luto luˈehina kaˈa

20 Fulu husemofihi afoˈafu, Huˈmau ai Sipi Boti Yesu aiˈa golahaˈatu
leleˈmo bati huto uleˈale hu letoto minolatana yaˈma minoba minoba mu
tifiseˈnamofihi kaˈa li huto hinaˈmu yabe luto sipisipi yagamagihi kaba
boˈani lolo huˈehina bo filiˈehinaguti leˈmo ho tito ho lifiˈehina bo nohigi,
21 aiˈa yaˈma nasana lamanaˈa fato fatoˈmofihi li huto hu lepito leneleˈmo
babahi hulenogo ai lilinaˈa malalinaˈa keheliya ilabe luto nolube. Ya ne-
hinogo aiˈa kehelinogo bu go laga huse nasana Yesu Kilisitohi amuyaˈauba
komopatinigu mineno. To ai fana mehenaˈa huto hilenogo foke ka lelite
binogo mino lito buto minalinamo niˈibe. Lamaˈnaka.

Kaˈa anasi su halibe

22 Nigibo nalaluˈnigita, nani kaga mone lu lepiˈohunaˈa yatama meniˈibe.
Lenali lenegekesa lito lufusatini li hetofa hilina kaˈa yaˈma lu nolepugi
lenekesa li hokolo hite kehelite minalo.
23 To lu lepilugi kehelilo. Lalalutifihi Timoti naga nonuguti gulu he
eteˈahago ai meleˈisi oto nanitoga nehetinogomo leˈmoto binogo maˈasi
lenalitoga bilubeˈmu ai hiti bu lenagaluˈibe, luto nolube.
24 Kaba botinimagihi hiti to Huˈmamofihi bonaˈa asagaˈmagihi nehafihe
lutoˈni kekeˈi nolu lepolonagihe luto nolunagi lu epilo. Itali metogati
lenalalutinigi enali hiti nehafihe lite kekeˈi neli epalago lu nolepube.
25 Huˈmau leheˈmoseˈna yauba lenalitoga minomo buto mineno.

YEMESI
Ai koyoto epi'ehina fayahi

1 Nani Yemesita Hu'mamofihi koko pana'a to Sipi Bo Yesu Kilisitohi
pana'amofita nani'ni fayahi nokoyobe. Lenali Isilaeli bona'magihi naga'i
nayahi luga luga su hoto nigigusaga loemo leke ho malago tili tele hite
bi'ahana bonatogati Yesuhi naga'a lolo hi'ahanamagihi keke'i lu epoloto
ya'ma fayahi nokoyobe.

Keheli ule'ale huse'namu to lugufa le'mo ho metise'na

2-3 Nigibo nagabose, kalana'i nemele lepelenogomo yamofihi enimi'i
melenogo lenali ule'a'ale hite keheli'ahanamofihi hapa'a huto hilibe lite
keheli'ehite keheli sibina mehise lenegelo bite minalo. Lenali mono kagu
amuya malalabe lite kalana'i mele lepalalana nasana yamagi lenele'mo bati
hilune'mu nehabe.
4 Kalana'i nemele lepelenogomo fulu hite ule'ale hite minalana yamofihi
komopatinigu mone sibina mehise bati hinogo mino lite bite minalana'mu
yabe.
5 Lenalitogati bo moneuba keheliya ise'na'amu sa sa hulotomo
Hu'mamofitoga loka henogo emilube'mu nohibe. Hu'mau ya'ma bona'i
asaga'i enele'mo hetofa huto nohina bouba ka meepekise ana'ina
kehelise'na sipi huto epilata nohibe.
6 Ana'ina lilufi melilufi luto ekesa loe lae mekehelise keheli monekoto
moloto Hu'mamofitoga lino. Ekesa loe kehelilina bona'i yamofihi yasi lito
hege nagami i bili fu ilata nohina ya suhi huto minalina'mu yabe.
7-8 Bona'i ya hana'amagi bego bego hite humofa'na bilata nehanaya
ana'ina Sipi Bomofitogati mone melilana'mu yabe.

Yogo fe'noha'a hiti muhi ni'ina bo

9 Muhi meni'ina bona'i lenali'i Hu'mau lenele'mo bati hulata nohina'mu
yamofihi legegelo bite minalo.
10 To yogo fe'nohatini hiti bona'i lenali fe'no kumu mekeheli'ahana
yana'mu lenegelo bite minalo. Fe'noho bona'magi kifina haya'a uya'i loto i
helili huto limo noina suhi hite limo ilana'mu yabe.
11 Yegeuba tito nolenogo kifina haya'a i pigilina'mu yabe. Uya'i loto limo
ilenogo okaba'a sekuya bito fenene hilina'mu yabe. Ana hite, fe'noha'ani
hiti bona'i to foya'aniga nebite haya kalalana'mu yabe.

Kalana'i molo epolose'na to fi taga huse'na

12 Kalana'i nemele lepelenogomo fili tegi hite meminalana'a yamagi
enegelo bite minalana'mu yabe. Fi taga hi epelenogomo su nehenogo
yamofihi Hu'mamofitoga komopa'ani emite minalana bona'i epilube luto lu
molo'ehina nasana yamofihi babeyafa'a minoba minoba huse'na liluta'mu
yabe.
13 Fi taga nehi lepelenogo yamofihi Hu'mau fi taga nohu letafi lite melilo.
Bo moneubafi nasana moneubafi foipa nasanauba Hu'mamofihi fi taga
mehu etalube'mu nohibe. To nasana foipana mone kumu Hu'mau fi taga
hu etalina'a meni'ibe.
14 Fi taga hu epolose'nauba ya'ma bomofihi ipagu foipa laga besina kauba
kafa kelefu gilata nehana suhi huto fi taga hu epololata nohibe.
15 Foipa laga'nauba panamu'i ito ketalina gi'a foipana yabe. Foipanauba
panamu'i ito ketenogo pulu tilina gi'a filise'na yabe lilune.

16 Komopaˈni nolepuna nalaluˈnigita, haya mekalalo. Fi taga hu epololata
nasana yaˈma HuˈmamofitogatimeniˈibeHuˈmamofitogatimeniˈibe.
17 Asaga nasana bati huto leleˈmo lamana hulata nasana lamanaˈa
yamofihi HuˈmamofitogatiniˈibeHuˈmamofitogatiniˈibe. Afotifu Huˈmau ai kokulumagu fi fana
tolata nasana asagaˈi sonofiˈi hiti ikahi hiti yege hiti eneleˈmo huto huˈehina
bouba hetofa nasana limilata nohina yabe. Ana huto anaˈina li gelehe
galaha hilata nehanaya Huˈmau anamofihi suhi menohibe.
18 Lali Huˈmamofihi yagapanaˈamagita yataˈa hapi fito lolo hilune luto
Huˈmau ekesa kehaliˈehinalo ai kagaˈalo keheli amuya melenogo lemehati
kosabaˈi limiˈehibe.

Huˈmamofihikaˈakehelitemegeˈimalalo

19 Komopaˈni nolepuna nalaluˈnigita, lenali yaˈma kagaˈni kehelilo.
Lenali Huˈmamofihi kaˈa meleˈisi nekehelite fulu hite kaga lite lenita bilina
nasanaˈmu kaga meleˈisi melilo.
20 Lenita biseˈna yauba Huˈmamofihi gobisalo mino lamana hilune luto
anaˈina lolo huto moloto nohiluta nasanauba mone li huto mehilinaˈmu
yabe.
21 Komopati filiseˈna to foipa nasana lilataˈna yamofihi asagaˈi heˈmite
Huˈmamofihi kagaˈa komopatinigu moloˈehinamofihi li pili kete lilo.
Huˈmamofihi kagaˈauba lenubuto bilina nasana niˈibe. Aimo agoya hi
emilo.
22 Huˈmamofihi kagaˈa yaˈma keheliya ilo. Faˈmenekehelitealihiheˈmilana yamofihi haya kalalanaˈmu yabe. Kagaˈakehelileteegeˈimalalo.
23 BonaˈiluagaˈamagiyaˈmaHuˈmamofihikaˈaenegekesafaˈmenekehelite
keheliya meilana yamofihi gapo gapolugu enokaba enabaga bu galata
nehana ya suhi huto niˈibe.
24 Enubulo bu gelete bite meleˈisi okabaˈanimofihi hapaˈa enegekesu
holata nehana suhi huto niˈibe.
25 BonaˈiluagaˈamagiHuˈmau keya ka luˈehina lamaˈnaka lite
enheˈmoˈehina kagamofihi Huˈmamofihi hapaˈamu sa sa helite nebinogo
enegekesu mehenogo keheliya ite minalana yaˈma Huˈmau lusa gi
epelenogo enegelo bite minaluneˈmu nehabe.
26 LugaˈamagienaliHuˈmamofihiamuyaˈakehelitonominonelitelilanaˈa
ya bonaˈmagienabagaˈanikabamehilanayamofihibonaˈiyaˈamagimono
ka nolupihe lite faga heletuyaˈa liluneˈmu nehabe.
27 Megusa yagapanaˈi to keto anaˈi ete keta noepesinogo eneleˈmo bati
hiluta to metoga bonaˈmagihi enipakafa hoseˈnauba leleˈmo sibina hu
laligi luto kaba huto minaluta yaˈma Huˈmamofihi amuyaˈamu kehelito
lusi mono kagalugu minaluta nasana hiti Huˈmamofihi bulo mino fe luto
lamaˈnaka, minalubeˈmu nohibe.

2

BonaˈifatofatoˈmofihikaˈaBonaˈifatofatoˈmofihikaˈa

1 Nalaluˈnigitabe, lenali fana mehaˈa hiti bo, Sipi Bo Yesu Kilisitou kumu
akeheli amuya meleˈahanamo niˈibe. Bonaˈiluagaˈamukekebokenelieepeleteebonaˈiluagaˈambubenogoheˈmilatanehananeminanayamofihi
henaˈmu ya suhi hilata nehabe? Ya suhi mehilo.
2 Bo moneuba fayahaˈa gukete hekoloto yahaˈaga yaˈma goli efatu lolo
hiˈahana folotahi bito lenali sipi mono nonugu netinogo to bo mone salafaˈa
ai tafa gukete hekoloto tilina yaˈma,

3 lenali gukete hetofaˈa hekoloˈehilina bomofihi bu gelete foke ka nelite sipi lamanaˈalo leˈme nemelete salafaˈamofihi yaˈma kai umaga buto ho tiloto minobo lite lilafiyhe? To meto faˈmene minobo lite li emilafiye?
4 Lenali ya hite bonaˈmagita guna melete eneleˈmo fato fato nehite lenegekesa foipaˈa kehelite bonaˈi eneleˈmo sibina hilata nehabe.

5 Nemehi nolepuna nalaluˈnigita, yaˈma kaga kehelilo. Salafaˈa bonaˈi nehabe lite nelite lilata nehana bonaˈi mone yaˈma Huˈmau eneleˈmo eto higo Huˈmamofihi gobisalo yaˈma feˈnohaˈani hiti bonaˈi lolo hite nehabe. Ya nehago Huˈmamofitoga komopaˈani melete neminana bonaˈi yaˈma lu epoloˈehina suhi huto ai kapoˈalo eneleˈmo hetofa hilinaˈmu yabe. To enali kehelseˈnaˈani aitoga uleˈale hiti leˈmo sipi hilinaˈmu yabe.
6 Lenali salafaˈamagi bu enogo heˈmilata nehanagi. To hiya huse bonaˈmagi leneleˈmo sibina hite ka foyagu leneleˈme melelata nehabe? Enali feˈnohaˈani hiti bonaˈmagi yabe.
7 To lenigiˈa liyafa huˈehinana enali feˈnohaˈani hiti bonaˈmagi li sibina sabana nehabe.
8 To yaˈmu mono bukugu Huˈmau keya ka luˈehina kaguti amuya ka mone ma luto niˈibe: *Kaikaˈmu kehelilata nohata ya suhi huto kalalukagi kumu kehelito kaba hu epoloto komopaka epibo,* luto luˈehinamo niˈibe. Lenali ana keya ka luˈehina kaˈa keheliya ilana yaˈma anaˈina lamanaˈa lilana niˈinaya.
9 To lenali bonaˈa moneˈamagihi enofokehi hete eneleˈmo bati nehite bonaˈi moneˈamagihi bu enogo heˈmilana nehite yamofihi foipanaˈa lilanaˈa huto niˈinaya Huˈmau yaˈma keya ka luˈehina kaˈa akeheli heˈmiˈahabe luto ka foyagu leneleˈmo melalinaˈmu yabe.
10 Bo moneuba Huˈmau keya ka luˈehina kaˈa keheli su hoto nekehelito monekoˈisi heˈmilina yauba keya ka asagaˈi pelesa neibe.
11 Huˈmau yama: *AˈI gumina mefalalo* luto luˈehina to ai mone hiti: *BonaˈI enoho mefililo*luto moloˈehina. Lenali aˈi gumina mefolose bonaˈi enoho fililana yamofihi Huˈmau keya ka luˈehina yaˈma pelesa neibe.
12 Huˈmau lu laga huto luˈehina kagauba leleˈmo bati huto lubuto biˈehina kaˈa keheliya ilanaˈa hiti keheli heˈmilanaˈa hiti leleˈmo nupa huto loko hu letalubeˈmu nohibe. Ya huˈehinaˈmu kaga kehelite anaˈina nelite noluna kagaˈmu kehelite minalo.
13 Bo moneˈmaka kai kiginaga mefinogo bonaˈi eneleˈmo bati mehilata yaˈma Huˈmau ana huto ginaga mefinogo eneleˈmo bati mehinogo ana bomofihi ka foya li etaluneˈmu nehabe. Kiginaga finogo kekeˈi luto eneleˈmo bati hilata bonaˈi yaˈma Huˈmau ana suhi huto ginaga finogo eneleˈmo bati hilubeˈmu nohibe. To ginaga fise nasanauba ka foya lilatanamofihi be ligilinaˈmu yabe.

Keheli amuya mololata nasana lamanaˈa niˈibe.

14 Nalaluˈnigitabe. Bo moneuba nani Yesu kumu keheli amuya moloˈohube luto lilina ai yaˈma mono ka lamanaˈa mone megeˈi memelenogo sapuyaˈa lolo hilubeˈmu nohibe. Ya huloto keheli amuya moloto bilina yaˈma Huˈmau buto bilifihe? Bati mehuˈehina.
15 Bo moneubafi aˈi moneˈifi silaga guketeˈmufi noseˈnamu sa sa nehinogo,
16 lenalitogati moneuba ma luto lu epilina: Nalaluˈnigitabe. Nehafihe? Bati hite minalo. To mukohoˈa hiti lenumu hinogo minalo luto lu epilinaya enaheˈmoto enubuto mebilina yamofihi futuˈa lilinaˈmu yabe.

17 Bonaˈi lugaˈamagi enali keheli amuya melete mono ka legeyaˈa mone melilana yaˈma Huˈmamofi kumu keheli amuya malalanaˈa pata siˈehinamo niˈibe.
18 Bo moneuba noluna ka oˈe aˈe nolinogomo ma luto lu emilunamo niˈibe: Kai yaˈma keheli amuya moloˈahataya nani yaˈma mono ka legeyaˈa lilata nohube. Mono legeyaˈa menelepise keheli amuya mololata huˈahataˈasigo nelepilata yamofihi nani mono ka legeyaˈa lilata nohuna yaˈma kelepinogoˈni keheli amuya nomolonamofihi hapaˈa faˈmene kehelilane luto lilubeˈmu nohube.
19 Lenali yaˈma afotifu, Huˈma monekoˈisi nohibe lite lilata nehanafiye? Bati huto yaˈma ka legeyaˈa nelanaya foipa felemagi ana hite kehelilete sipi enelesa ligo topa hete nehabe.
20 Lenali ka keheli sibina hise nagaˈise. Lenali kumu nolube. Bonaˈi lugaˈamagi keheliya ilana mono kamofihi legeyaˈa mone melilana yaˈma keheliya iseˈnaˈani pata siˈehibe luto nolube.
21 Tatatifihi Abalaha ai kumu lilugi keheliˈehilo. Huˈmau aimo henabe luto leˈmo bati huˈehibe? Mono ka keheliˈehinamofi kumu yabe luto leˈmo bati huˈehifiye? Oˈe. Ai Huˈmamofihi kaˈa kehelito agoya hu emiˈehinaˈmu yabe luto leˈmo bati huˈehina. Abalahau yaˈma Huˈmau lu emiˈehina kaˈa megeˈi moloto panaˈa Isakaha kuguhi koyo emilubeˈmu nohigo Huˈmau keheliloto leˈmo lamana huˈehina kaga yaˈma kehelˈiahabe.
22 Ya huˈehina ai keheli amuya molo lito buto mono ka legeyaˈa lito buto mono ka lamanaˈa luˈehina yamofihi kehelito mino amuya moloto keheli su hoˈehinamofihi kehelˈiahabe.
23 To mono ka bukugu ka mone ma luto niˈibe: *Abalahau ai Huˈmamofitoga agoya huˈehinaˈmu yabe luto Huˈmau keheli emigo foipanaˈa meniˈigo minoˈehinamo niˈibe,* luto luˈehina. Huˈmau ai: *Nibita hina nalaluˈnifu nohibe,* luto lulata nohibe. Abalahau yaˈma ana kagagu buto amuya moloˈehina yabe.
24 Kehelito amuya molooseˈnatimuˈi yaˈma keheliloto Huˈma aiˈa bulo fotogo hite nehabe luto melilune. Keheli amuya moloˈohutoti mono ka legeyaˈa liluta'mu keheliloto ai bulo bati hite nehabe luto lilune'mu nohune. Yamofihi akehelˈiahabe.
25 To ana suhi huto koyapaˈi yaˈma kapolo aˈi, Lehapu ai Huˈmamofi kumu yabe luto kaga megeˈi moloˈehinalo Huˈmau nubulo bati aˈi nohibe luto luˈehina. Yosuagi to bonaˈamagi gelehe hite meˈi kosabaˈi bu galabe luto enoho lifinogo Lehapu nohinaga elago aiˈa Huˈmamofihi nagaˈi nehabe luto enele'mo nonugu moloto bonaˈmagi bu enegete enehe lalabe luto fato kapogu enoho lifi malago biˈahana yabe.
26 To bo moneˈmofihi gufaˈa komopaˈagu mehaˈa meniˈigo filiˈehibe luto lilune. Ana huto bo moneuba keheli amuya malalinaya mono ka legeyaˈa melilina yamofihi keheli amuya molooseˈnaˈa asu hoˈehibe luto lilune.

3

Kenetufatimofihi hapaˈa

1 Nalaluˈnigitabe. Lenalitogati bonaˈi babu lite ka lu enelepise bo lolo mehino. Henaˈmube? Lali tisa foyalo bo yaˈma alihi kanagu lalitoga ka foya hofa talinaˈmu yabe, luto aˈnokehelune.
2 Lali asagaˈi sibina hulata nohune. Lugaˈamagi enali kagagu sibina mehilana ana bonaˈi lusiga bati hite mineme bite minalanaˈmu yabe. Enabagaˈani kaba hilana yamagi enugufalo anaˈina asagaˈi faˈmene kaba hilanamo niˈibe.

3 Hosi yagamagihi enugufa li gelehe hite bilune'mu enabaga komopa'agu
mone aeoniloti lolo hite mele epelete kefe hi'ahago kaga kehelilata nehabe.
4 To ana huto hege nagamilugu boti ana'ina sipi ni'inaya to yasi sipi'nauba
fitu fo lito lelito to bulata nohinaya lito olata bouba osaha'atu siti'a
molose'na'alo le'mo bati huto melenogo li miyaga maga huto bilina'mu
yabe.
5 Ana suhi huto kenetufati ya'ma ana'ina nesi'asi ni'inaya ana'ina nesi
nesi huto liluta'a mehune luto le'mo napa napa hulata nohibe.

Logo lo tunufa'a lagaso'a yauba i kulu tiloto fi'i loto kifi legeya'a asaga'i
lo su holata nohibe.
6 Ana huto kenetufati ya'ma logo legi huto ni'ibe, lugufamofihi nasanaguti
ya'ma metoga nasana foipana asaga'naloga nogosuhi ni'ibe. Kenetufatiuba
lugufa komopati li sibina hu su holatanamo ni'ibe. Logo lo tunufa'uba i kulu
tito yafa legeya'a kifi lo su ho'ehinamo ni'ina, ya suhi huto logo hepaluguti
metoga bona'i asaga'naloga kenetufati li gelehe galaha hago kagati lu sibina
huto analoti luto moloto nohuta nasana ya'ma sibina holito nobibe.
7-8 Yaga nose'na to yafalugu kafa'nama to osifa'i to nagamilugu faya'i
fato fato'mofihi silaga'i enele'mo melete enegekesa li'ehilinamo ni'ibe. To
enele'mo melete enegekesa li'ahanaya kenetufati ya'ma bo moneuba ekesa
melilube'mu nohibe. Kenetufatiuba ya'ma ana'ina sibina'a le'mo gelehe
galaha huto fa'mene mone minalina'a mehibe. Kenetufati ya'ma nasana
foipa nalisa'a fililata nasana ni'ibe.
9 Kenetufatiuba ya'ma Sipi Bo afotifihi fokehi holata nohune. To Hu'mau
ai'asi suhi huto enele'mo huto hu'ehina bona'i ya'ma kenetufatitu huli ka
epekilata gumi'i molo enoholata nohune.
10 Ana kenetufati monekotu enofokehi lilata nohune. To li gelehe huto
huli ka lu epololata nohune. Nalalu'nigita, ya'ma laga mehina suhi ni'ibe.
11 Nagami'i ipi opohi monekoluguti ya'ma nolata nagami'i hiti to ekesa
nagami'i hiti limilata nohifihe? O'e, bati mehu'ehina.
12 To kayabe'uba i gelehe huto nahabolo legeya'a golo limilifihe? To
igofa'uba ya'ma i gelehe huto kayabe'i legeya'a golo limilifihe? To
hege nagamiluguti nonota nagami'i mone huto hilifihe? Ya huto huto
mehilina'mu yabe.

Kokulumaluguti keheliya ilatana

13 Folagahatiniguti bo moneuba keheliya ise bo to asaga hapa'a keheli
su ho'ehina bo nohilina ai agoya bo minoto hapa'a lamana'a li huto
hilinamofihi keheli'ehilina yamofihi hapa'a li huto hilina'mu yabe.
14 Komopatinigu lenipakafa ai hago ai hago hite siko hite minalana to
fe'nohatini guna ite meepilana, ya'ma faga hiti li lalagi lenugufa lelite tite
lali keheliya i'ohune lite melilo.
15 Ana kehelise nasana kokulumaluguti melimi'ehibe. Noto noto
bona'magitogati huto nohigo mega lugufatu lilata nohune. Foipa feleuba
ya'ma ana huto hite ana'ina lilo luto lohoka nohigo tafa lemehatitu lilata
nohune.
16 Komopatinigu ipakafa ai hago ai hago hite siko nehite fe'nohi li usisi
gilana foipana'a hiti minalana ya'ma bona'i sibi sibi hite aku'i ete ana'ina
sibina asaga'i li sibina sabana hilana'mu yabe.
17 Kokulumaluguti keheliya ise'na limilina yauba hapi fito komopati
gulu gulu linogo minoto agoya bonako minototi fulunamofihi hapa'a lilata
nohune. To fato bona'i bu enogoloto ginaga fise'na epiloto enele'mo lamana

huto yamofihi legeya'a babu luto li huto hu leto'ehina ya huloto ligitagahi huto kenetufati loe lae hinogo faga faga luto meliluta'mu yabe.

18 Bona'i ya'ma baba i epolose bonako minoto fuluna'amofihi legeya'a yege yege'i li huto hilube'mu nohibe. To ya'ma fuluna'amofihi legeya'a ya'ma bebe sose hapa'a ni'inagu ni'ibe.

4

Mono'ani men'ina bona'i hiti mino koguna meilo

1 Lenali henabe lite kenasabo bite luba hilata nehabe? Komopatinigu foipana lenibita hina nasanauba lenugufagu huto lilago luba huto hulata nohibe.

2 Ya nehite laga lepesina nasana'mu bona'i enoho fililune'mu nehabe. Ana'ina'mu lenegekesa yigiba yigiba hite lepesina nasana lilune'mu nehago to melepinogo kenasabo bite luba sipi hilata nehabe. Ana'ina'mu lenebesilinana melise fa'mene neminabe. To hena'mube? Lenali Hu'mamofitoga kehe meise neminabe.

3 To ana'ina mone kumu Hu'mamofitoga buka ti'ahanaya kehelise'natini fulu luto minatita lenalitini lenugufatiniuba kehelina'asigo aitoga lilana ya'ma Hu'mau ana'ina melepilube'mu nohibe.

4 Ka mekeheli'ahana bona'ise. Melugu bona'magi kumu kehelilata nehana ya suhi hite laga lepesilina nasana'mu kehelilana ya'ma Hu'mamofihi fateha'a lolo hilabe lite lenali menekehelifiye? Mono'ani meni'ina bona'magi kehelilata nehana nasana'muko lepesilina ya'ma Hu'mamofihi bona'a meminalana'mu yabe.

5 Lenali kehelilo. Hu'mau mono bukugu mone kaga luto lu'ehina ka'a yamofihi hapa'a futu'a meni'igo ana kaga ni'ibe: *Nani ya'ma bona'magihi komopa'anigu molo epolo'ohuna enemeha'aniuba foipana enibita hina nasana amuya'a lolo hi etalifihe?* luto lu'ehina yabe.

6 Ya hu'ehinaya libita hulata nohinana laga mehinana'mu keheli meemilabe luto lele'mo hetofa hulata nohibe. Mono bukugu kaga ma luto lu'ehinamo ni'ibe: *Hu'mau ai'a enugufa limo titi bona'magihi enele'mo fitu fo he'milata nohinagi agoya hu neemina'amagihi enele'mo hetofa huto enehe'molata nohibe,* luto lu'ehina.

7 Yana'mu lenali Hu'mamofitoga i hepilete agoya hu emilo. To Satahi le'mo he'mite ule'ale minenogo ai koli huto bufa hilina'mu yabe.

8 To Hu'mamofihi gobisalo lenifita i'ehite bilana yamofihi ai'a ana huto lenogobisalo alina'mu yabe. Foipa nasanatini ya'ma li kele li he'milo. Kenetufatiniuba li gelehe hite loe lae nehana bona'ise, li hetele he'mite komopatini nokala hilo.

9 Lenali hapatinimofihi leniginaga nefinogo sipi yibi helite nebite leniginaga fino. Kiya yokolo'i hite lenegelo mebise hilanaloti leniginaga fino.

10 Sipi Bomofihi bulo limite neminana'a ya'ma ai'a lenele'mo saga hilube'mu nohibe.

Lenalalutinigihi ka foipa epelata nasana

11 Nalalu'nigita, lenalitini ka foipa'a melilo. Moneuba ai lalu'afi kumu ka foipa'a lu etalina ai ya'ma Hu'mau keya ka lu'ehina kagamofihi li sibina hulata nohuto ana kagamofihi loko nohibe. Kai Hu'mau keya ka lu'ehina li sibi hilata ya'ma kegekesa yigito ka lamana'a meni'ibe luto lilatamoya, ana keya kalo mege'i mololata menohane. Ana kagamofihi loko huto fa'mene nominane.

12 Huˈmau aiˈa keya ka lu huto huloto kagaˈa moneˈa hiti noluto guna molo letalubeˈmu nohibe. Aiˈago lubuto bilinamo niˈibe to aiˈago leleˈmo loko hilinamo niˈibe. Ya nohinogo yaˈma bonaˈmagihi hapa hapaˈani heletuyaˈa lilata nehana yamofihi lenali foyatini meniˈibe.

Lolo hite minete nehana nasanaˈmu lenugufatini limo titi mehilo

13 Lenali yagofi yataˈifi hepaˈi monetoga buto foya kana monekoˈi minototi foya lilototi yogo feˈnohi babu lito li huto hilune lite lilata nehana bonaˈi yaˈma kaga mone lu lepilugi, keheliˈehilo.
14 Yagosi huto hilibe lite anaˈina yaˈma lenali mekehelibe. Lenalitini yaˈma minete lite nehana logo lokiyaˈa ya suhi huto niˈibe. Logo lokiyaˈa notigo bonaˈmagi kanaˈa nesiˈa minoto bu gelago meleˈisi su hoto fenene hilibe.
15 Yamofi kumu ma lite lilo: Huˈmau keheliˈehinogo lilinaˈa malalinaˈa kehelilune bati huto minoto ho tito muyalo umalo hilune lite, ya lilo.
16 Yatai yaˈma lolo hite melete nehana nasanaˈmu lenugufa limo titi hilata nehana yamofihi bati mehibe.
17 Ya huˈehinaˈmu mone lugaˈamagi enali anaˈina lamanaˈa lilune lite kehelilana ana nasana melilanaˈa yaˈma foipanamofihi nonaˈa enogobisalo tito minalina gumiˈi lilanaˈmu yabe.

5

Yogo feˈnoho bonaˈmagi kumu kaga

1 Lenali feˈnoho bonaˈmagita yaˈma kaga lipoti lu nolepugi kehelilo. Feˈnohi ufehaˈa hiti nasana lenalitoga huto hilinanaˈmu yaˈma nekehelite yibi sipi hilo.
2 Feˈnohatini afulupa noina yabe. Gukete lamanaˈa yaˈma gunakoˈmagi aˈne su nehanagihe.
3 Lenali efahatini goli hiti siliba hiti golo notabe. Yanauba efahi li hetofa hite mineˈahana yamofihi hapaˈa alihaˈa huto huloto logomofihi suhi huto lenali lenugufatini hiti feˈnohatini hiti moneko kumu lalanaˈmu yabe. Feˈnohi li nupa hite meleˈahanaya, metoga nasana su halina kanaˈa hupamone huˈehina, menekehelifiye?
4 Lenali foyagu liliˈnalo bomagi enogobi foya lite kifiˈa laga hilago meetana suhi lite minaˈa meepigo foya lelite bite yibi hafili hago amuya bo, Huˈmau yaˈma foipanaˈani ekesaguti keheliloto yaˈma luto nolibe.
5 Lenali yaˈma metoga hite melete nehite lagˈa nekehelite enibita hinaˈa hiti kehelite nehanaya to noseˈna neba neba hite fobatiniˈubago huˈehina Huˈmau lenahalina kanaˈa lebatoˈisi ahuto hilubeˈmu nohibe.
6 Lenali bati hite nehana bonaˈi enifisa ite ka foya epilete neenahago enali nonaˈa lenahalanaˈa hiti lenifitu falanaˈa hiti meniˈibe. Lenali yogo feˈnoho bonaˈmagi yaˈma ka kehelilo.

Kosele kasele melepahago Huˈmamofitoga loka helata nehana

7 Nalaluˈnigita, Sipi Bo i behe huto alina kanaˈamu kosele kaseleˈi melenehenogo ai kumu bati hite minalo. Lenali akeheliˈahabe. BihaˈaÌ ho kefeˈahana bomagi foyaˈani he kelelete kohe toto noina koˈi hiti to alihi noina koˈi hiti ilago noseˈna kana huto huloto noseˈna legeyaˈa lamanaˈa nalune lite koseleˈi mehese minelata nehabe.
8 Sipi Bo i behe huto nehetilina kanaˈa tupa huˈehibe. Yaˈmu lenali hiti koseleˈi mehese komopatini molo hetofa hite minalo.

9 Nalaluˈnigita, ka foya li letalina bo, Huˈmau yaˈma lebatoˈisi nohibe. Ya nohuto nehetilinaˈmu ka foya li lalagi lenali ai ka emekinogo ai ka emekinogo mehilo.
10 Nalaluˈnigita, kalanaˈi nemele epalago kosele ka melise Sipi Bomofitoga molo emite giˈa hete minelata nehanaˈa mone yˈama Huˈmamofihi mono ka leliˈali hiˈahana bo ya suhi hite koyapa mineˈahana. Enaliˈani hiˈahanaˈa ana suhi hite minalo.
11 Keheliˈahafihe? Enali uleˈale hite lite mineˈahana bomuˈi yaˈma Huˈmau lusa gi epoloˈehina bo yabe, luto lulata nohune. Koyapa bouba Yopu ai kekeˈi luto minoto koseleˈi mehago minoˈehinaˈa akeheliˈahabe. Alihaˈa yaˈma Sipi Bouba anaˈina lamanaˈa molo etoˈehina yaˈma akeheliˈahabe. Yanaˈmu Sipi Bouba lalitoga ginaga fito bu goloto komopaˈa limito leleˈmo hetofa hu letalinamo niˈibe, luto kehelilune.
12 Nalaluˈnigita, kaga amuyaˈa hiti ka mone lilugi kehelilo. Kokulumagu lenayahi tite lu laga mehilo. To metoga to nasanaˈmu fato fatoˈi lenayahi tite kaga melete lu laga mehilo. Huˈmamofito ka foya li lalabe. Lenali yaˈma oˈyo luto lilupi to oˈe luto lilupi litemo yamofihi kaˈa lamaˈnaka lite lilo.
13 Folagahatiniguti moneuba kekeˈi luseˈna gupisaˈalo notigo nohutoˈamo Huˈmamofitoga lino. To folagahatinigu moneuba gelo biseˈna lito nohutoˈamo Huˈmamofitoga fokehi hoto nama lino.
14 Folagahatinigu bo moneˈi nobesinogo mono kaba bonaˈmagihi kehe inogo nehetite Huˈmamofitoga loka hete Sipi Bomofihi giˈa hete mesebe nagamiˈi fele eteno.
15 Huˈmamofitoga enemehi emite keheli uleˈale hilete giˈa halana yamofihi Sipi Bouba leˈmo hetofa hinogo besiˈehina bo ye koto ho tilinaˈmu yabe. Foipanaˈa niˈilina yamofihi Huˈmau li heˈmi etalinaˈmu yabe.
16 Huˈmau leleˈmo ye kalibe lite nelitemo foipanatini ai heˈmi etenogo ai heˈmi etenogo lu hokolo hite Huˈmamofitoga lilo. Bati hite minalana bonaˈmagi Huˈmamofitoga loka hete yaˈma anaˈina lamanaˈa lilanaˈmu yabe.
17 Koyapasana Elaiyau yaˈma lali suhi huto aisisigo koˈi meilibe luto amuya moloto Huˈmamofitoga ligo kufu loebe monebe higo lugaˈa ikahi nayahi mone kegiˈa leke ho malago koˈi meiˈehina.
18 Meigo alihaˈa yaˈma akuˈi koˈi ilibe luto Huˈmamofihi loka hago kokulumaluguti koˈi igo metoga nasana asagaˈi boloto ti su hoˈehina yabe.
19 Nalaluˈnigitabe. Lenali folagahatiniguti moneuba mono kapoˈmu bego hilina yamofi kumu laluˈafu moneuba leˈmo gelehe hinogo nohuto,
20 aiˈa yaˈma kaga ma luto kehelilibe. Moneuba foipanaˈa hiti bonaˈmagihi kapo sibinaˈaguti leˈmoto oto hetofa kapolo leˈmo malalina bouba yaˈma ana foipanaˈa hiti bomofihi mehaˈa hiti fili lalibe luto buto bito foipanaˈa hiti silagaˈi li heˈmi eto su halibe.

PITA Napa 1
Ai koyoto epi'ehina fayahi

1 Nani Pitaita, Yesu Kilisitohi aposolo nohuna bo, Hu'mau nele'mo eto
hu'ehina. To Hu'mau lenele'mo ho ti'ehina bona'magita, lenali guna
molo'ehinalo Ponitasi metoga hiti Galesia metoga hiti Kapatosia metoga hiti
Esia metoga hiti Bitinia metoga hiti tili tele hite mine'ahana lenali'i fayahi
ya'ma koyoto nolepube.
2 Lenaliya afotifu, Hu'ma ai'a Sikalafu'uba lenele'mo etalibe luto to
Yesu Kilisitohi kaga'a kehelite agoya hu emilabe luto lenele'mo'ehina.
Ai golaha'a folo lepolo'ehina yauba komopatini okala hu lepololenogo
minalabe luto Hu'mau afotinifu lu molo'ehinalo mine'ahanaguti lenele'mo
eto hu'ehina yabe.

Hu'mamofihi lehe'mose'na'a to bati hu'ehinalo fuluna'a hiti lenalitoga
minomo tito hofa talibe.

*Kokulumagu minoba minoba huse'namofihi legeya'a geba hite lilata hil-
abe.*

3 Lali Sipi Boti Yesu Kilisitohi afo'afihi Hu'ma ai kumu foke ka lilune. To
sipi ka'ya Yesu Kilisitohi fili'ehinaguti le'mo ho ti'ehibe. L'emo ho ti'ehibe
luto komopa'a sipi huto li hokolo lu limigo kosaba komopati hiti huto hulata
nohune. Huto huto minomo buto minolatanamofihi legeya'a kehelito geba
huto minolata nohune.
4 To fili'ehinaguti le'mo ho ti'ehina'mu luto kokulumagu amuya fe'nohi
fulupa meilina'a to sibi mehilina'a to fenene mehilina'a molo lepolo'ehina
yabe. To fililata'namofihi ya'ma geba hulata nohuta yamofihi minete
kokulumagu tilabe luto lenele'mo babahi nohu lepalabe.
5 Ya huloto Hu'mau amuya'aloti haka fi lepele'ehinogo keheli amuya
melete nehinogo kana'a su halina yana yupahi lenubuto bilina'mu yabe.
Yamofihi li nupa huto huto lenele'mo bati hilinamofihi geba hite minalabe.
6 Lenali ya'mu lite lenegelo bite minelata hilo. To Hu'mau keheli'ehinogo
kana'a tupa hilina yupahi keke'i luse'na'a fato fato'na guna malalina'mu
yabe. Guna malalinamofihi gupisa'alo tite keke'i lite minete fa'mene
lenegelo bite minalabe.
7 To hena'mube? Fono ka lu lepilugi kehelilo. Bona'magi goli efahi
meluguti yuhufasi nelina kanagu mone laga mehilina'a hiti ni'inogo enali
sibi logogu melelago ana logouba ya'ma laga mehilina'a lo su halina'mu
yabe. Ya hilenogo goli efahi eto huto bati huto minalina'mu yabe. Ana
suhi huto lenali Kilisitohi keheli amuya molose'na tito mino'ehina ni'igo
ya'ma keke'i luse'na guna molo lepolose'nauba lenele'mo bati hilube'mu
nohinogo amuya melete nehinogo Yesu Kilisitou ai nehetilina kanagu
lenigitini le'mo saga huto lenofokehi luto nohinogo to fana meha'auba
le'mo ho tito le'mo ho tinogo lenalitoga minalina'mu yabe.
8 Lenali Yesuhi meha'a bu mege'ehite sibi komopatini keheligopa hilata
nehabe. To lenemehi emilata nehana yabe. Yatai kanagu ya'ma lenubu-
tinitu ai'a bu mege'ehite ai kumu sibigopa keheli ule'ale hite neminabe.
Ya nehite lenegelo bite laga'a fato'mofihi bona'magita lenabagaguti lu huto
hilata menehanamo ya'ma kehelilata nehabe.

9 Hena'mube? Lenali amuya mololatanamofihi lamana yauba komopatini lenubuto bilata'na yauba lenogobisalo ni'inagihe. Ya'mu lenegelo nebibe.
10 Ana lubuto bise'namofi kumu ya'ma koyapa mono ka lu huto hi'ahana bona'i enali kehelilune lite sa sa hi'ahana yabe. To ananamomu'i Hu'mau lenalitoga lenehe'mose'na lepilube lite ya'mu ka hapa'aguti lite kaga li huto huto hite melete mine'ahana.
11 Enali ya'ma huto hilina kana'a sa sa hi'ahana, Hu'mau ya'ma Kilisitohi ho lifilina kana henaki yupahi huto huse kanagu huto hilibe lite sa sa hi'ahana. To Kilisitohi meha'a yauba komopa'anigu molo epalago enali ya'ma lenali kanagu yabe lite keheli'ahabe. Lenali kanagu Kilisitou huto huloto yalo keke'i luse'namofihi gupisalo tito filililina yalo ho tito sekele mamu'a lilina'mu yabe lite keheli'ahabe.
12 Ana ka lu huto huse bona'magi enali ma lite keheli'ahana. Ya'ma sa sa hite keheli'ahana kaga enali'ani kanagu huto hilina meni'igo lenali kanagu huto hilina ni'ibe luto Hu'mau lu hokolo hu epolo'ehina. To enali lu yege he'ahana kaga lenali yatai kanagu nekehelibe. Ya'ma Hu'mau ho lifi'ehina Sikalafu'uba kokulumaluguti limito enele'mo amuya mololago enali ka lamana'a lenalitoga lite bi'ahana bona'magi Kilisito kumu lu lepi'ahana ka ni'ibe. To ana kaga agelomagi ana hite kehelilune lite sa sa hilune'mu nehabe. Ana kaga lenalitoga huto hu'ehina ni'inagihe.

Lamana huto minaluta'mu Sipi Bouba kehe noibe.

13 Ya'mu komopatini li hokolo hite lenegekesa kehelilo. Kaba hu bati hite minete Yesu Kilisitou alihi huto hinogo ya'ma lusa gi lepalalina'a yalo'i geba hilete asaga'i keheli ule'ale hite fifa ilete minalo.
14 Hu'mamofihi keheli emite minalo. Lenali koyapa'i nehite negi nete nehago lenugufa li sibina hise kapolo melete bi'ahana. Yatai ya'ma kanagu ya suhi hite meminalo.
15 Hu'mau elesa molo lepi'ehina bo komopa'agu lamana nohinagi lenali ana suhi hite komopatinigu asaga'i lamana hite mine lite bite minalo.
16 Kaga ya'ma luto noligo mono bukugu fayahi keye'ahanamo ni'ina: *Nani komopa'nigu lamana higo nohunagi lenali ana hite komopatinigu lamana hinogo minalo.*
17 Lenali Hu'mamofi kumu afotifu yabe lite lu emite, nunumu hite lilata nehabe. Ai loe bomale'ititihi bu goloto moneko babeyafa ni'inogo mone bo le'malina to mone bo he'mi etalina meni'ibe. Hapa'a ya huto meni'ibe. Ai asaga bona'magihi komopa'ani bu goto hapa'ani lamana huto eto huto loko hulata nohina bo nohibe. To ya nohigo lenali panana'amagita ma metoga nehana kanagu ai kumu koli hite minete keheli emite mine lite bilo.
18 Lenali koyapa'i tatatinigi lu lepi'ahana ya'ma futu'a hapa'alo mege'i melete mine'ahanogo fa'menena lolo hu'ehibe. Lenali ana hapa'amofihi nagalugu neminago Kilisitou lenali kumu mina'a sipina he'mito gulu ho lepolo'ehinamo keheli'ahabe. Ana mina'a he'mi lepolo'ehinana siliba efahi hiti goli efahi hiti ni'ifi, o'e yana nasana mele'isi su hoto fenene hilinamo ni'ibe.
19 To lenali Kilisitohi golaha'atu mina fito gulu ho lepolo'ehina yabe. Koyapa bona'magi hetofa sipisipi yaga mone fuhe'a hena menina yaga foipana'animu su halibe lite kuguhi keye lite mamufa gilata'namofihi ya suhi hite Yesu hago lenali kumu fili'ehina.
20 To koyapa'i kokuluma'i me'i huto mehina kanagu Hu'mau le'mo ho tito ho lifigo limito bona'magihi foipana'ani'mu fili'ehina. Yanauba aliha'a

kanagu su halubeˈmu nohinogo lenali kumu yabe luto ligo huto huˈehina yabe.
21 Ya huto higo lenali ai kumu kehelite Huˈmamofitogaagoyahuemite neminabe. HuˈmauKilisitohi filiˈehinaguti leˈmo ho tito sekele mamuˈa emito molo etoˈehina yabe. To ya higo lenali ananamomuˈi kehelite amuya melete aitoga agoya hu emilata to fifa ilata nehana niˈibe.
22 Lenali kaga lamanamofihi kehelilata hite megeˈi malalana niˈigo lenalitoga hapaˈa lanaˈmu luto lenalalutinigihi komopatinigu faga melise lenemehatini lusiga lite epilata nehabe. Yaˈmuyabelitekomopatiniaieminogoaieminogomutifite minalo.
23 Huˈmamofihikaˈaminobaminobahusumehalinakagaubalenali lenleˈmo kosabaˈi huto nohibe. Tatatigi filiseˈnamofihi bihaˈa ya suhi huto niˈigopa Huˈmamofihiminobaminobanohinabomofihinagaˈalolohite neminabe.
24 yamofihi kagaˈa mono bukugu keyeˈahanaya, ma niˈibe:
Bonaˈi silagaˈmagi
kifina suhi hite nehabe.
To sekele mamuˈanimofihi asagaˈi
yaˈma kifi mukoˈa suhi huto niˈibe.
Kifina meleˈisi hosopa ilata higo
mukoˈa taloto limo ito su holata nohibe.
25 Ya huto niˈinaya,
to Sipi Bomofihi kaga yauba amuya moloto
minoba minoba huto minalinaˈmu yabe.
To ana kaga yaˈma lu yege hose ka lamanaˈauba lenalitoga nehetigo ana kagaˈya kehelilata nehabe.

2

Sipi Boti amuya moloto minoba minoba efahi suhi huto nohibe

1 To ya huto niˈigo lenali foipanatini asagaˈi li heˈmilo. To faga lilatana, kenetufatini loemo minolatana, to komopatinigu siko hilatana, huli ka ai lu emigo ai lu emigo hilatana yamofihi heˈmi su halo.
2 HeˈmisuhetehagapanaˈiyasuhihitelenaliHuˈmamofihihetofa kagaˈmuko lepesinogo minalo. To yamofihi nemebite Huˈmamofihikaˈahiti minete hofa talabe. To Huˈmaufoipananagalugutilenleˈmogulu halibe.
3 Yanaˈamumonobukugumalitefayahikeyeˈahananiˈibe: *Sipi Boti komopa emiseˈna lagaˈa kehelilana lenali mino bati hilabe.*
4 Lenali Sipi Boti mino lito buto minolata nohina efahi legi huto nohibe. BonaˈmagibugeheˈmigoHuˈmauketeligominaˈahititigoyauba leˈmoˈehibe. Ya higo lenali aitoga bite hepilo.
5 Ya lite nehite lenali ana suhi hite mino lito minolata nohina efahi lolo hi su helete aitoga molo emite mine lite bite tilo. Tite HuˈmamofihiSikalafuˈamofihimononohaˈamofihigiseefapololohilabe. Yahilete ana nonugu mamufa gi emilata bonaˈi eto eto hite lolo hilabe. HuˈmamofihiSikalafuˈmofihinasanakuguhikoyoemilenogoYesuKilisitotoganebinogo keheli laga hilibe.
6 Yamofihi mono bukugu kaga lite fayahi keyeˈahana ma luto niˈinamo niˈibe:
Nani amuya kefahi mone minaˈa tito niˈina
li gehe lito aleˈmoˈohube.
Yamofihi leˈmo eto huloto Yiona melugu
efahaˈa lapusa nofugi bu galo.

Ai kumu keheli amuya malalanamagi
enubuya mehilinaˈmu yabe.
7 Ya ligo keyeˈahanaˈmu ai kumu keheli amuya nemalana lenalitoga
yamuˈi ai anaˈina minaˈa minomo tito nohibe. To ai kumu mekehelise
mineˈahanaˈa enali kumu mone yaˈma luto luˈehinamo niˈibe:
Nohi gilata bo
enali efahi yaˈmu bu gago heˈmiˈahana
yaˈma efapouba
lapusa lolo huˈehina niˈibe.
8 To mono bukugu fayahi mone ma luto niˈibe:
Ana efatoti i kusulu bite
limilanaˈmu yabe.
To ana efapolo ho kete
enahalinaˈmu yabe.
Ana kaga keyeˈahanamofihi hapaˈa yaˈma niˈibe. Bonaˈi enali
Huˈmamofihiˈkaˈaˈkeheli heˈmilata nehana enali kusulu bite limilanaˈmu
yabe luto luˈehinamo niˈibe. Ya hite bite, ya suhi hilata nehabe luto Huˈmau
yaˈma lu moloˈehina yabe.
9 Ya huˈehinaya lenali yaˈma lenleˈmo eto huˈehina bonaˈi yagi gihiti
bomofihi mamufa gi emilatana bonaˈi lolo hite hetofa kapolo tite nupa
hiˈahana bonaˈi to Huˈmamofihi nagaˈa lolo hite nehabe. Lenali kumu
kehe ito metepuguti buyu huto lenleˈmoto hetofa fana toseˈnamofitoga
lenleˈmo moloˈehina yabe. Lenali Huˈma ai hetofa hatofa hapaˈa lu huto
hinogo i futili hilabe. Ya hilabe luto lenleˈmoˈehibe.
10 Koyapaˈi lenali Huˈmamofihi bonaˈa memineˈahana. Yatai yaˈma
Huˈmamofihi nagaˈi lolo hite neminabe. Koyapaˈi lenali mino bati hite
memineˈahana. Yatai yaˈma Huˈmau ginaga fi limise bomofihi komopaˈagu
nehabe.

Huˈmamofihiˈkokoˈyagapanaˈa minalune

11 Nigibo nalaluˈnigita, nani lenegekesa lito lu lepilugi kehelilo. Lenali
Huˈmau kokulumagu nohina bomofihi nagaˈi nehanagi yaˈmu ma metoga
bonoho bo suhi hite to kaˈi logo lili bo suhi hite minetetini lenugufatini laga
lepesilatana nohina yauba komopatini luba li emilata nasanaya heˈmilo.
12 Ya nehite Huˈmamofihi mekeheliˈahana bonaˈmagihi komopaˈani legi
mehinogo mino eto hite minalo. Ya hite nehinogo Huˈmamofihi meke-
heliˈahana bonaˈmagi kohe tete lenali kumu foipana lilata nehana bonaˈi
nehabe lite lenifisa ite aku alihi to lenali bite folagahaˈanigu minenogo to
hapatini bati hinogo enali bu negenogo yataˈa kehelseˈnaˈani heˈmite lenali
kumu Huˈmamofihi fokehaˈa lilabe. Yesu Kilisitou nehetilina kanagu ya
hilanaˈmu yabe.
13 Lenaliya, ma metoga nehana kaba bo fato fatoˈmofihi nehabe. Yaˈmu
lenali Sipi Bomofi kumu yabe lite kokoˈi hi epite minalo. Mone sipi gihiti
bouba ai asaga kaba bomagihi enebege ligito minomo tito nohibe. Aimo
agoya hi emilo.
14 To mone gamani bonaˈmagihi agoya hi epilo. To enali lu laga hilatana
keheli epilo. Yaˈma sipi gihiti bouba gamani boˈamagihi enoho lifiˈehinaˈa
enali yaˈma foipana lolo hilata nehana bonaˈi enali osahi epilabe. To
kagaˈani kehelite anaˈina lamanaˈa lite minelatana neminana bonaˈi eno-
fokehi lu epalalabe luto, Huˈmau ana gamani bonaˈi eneleˈmo ho tiˈehina
niˈibe.

15 Lenali ya hilata nehana lamanaˈa lolo hilana yauba enabagalo hekini
nolago lenali kumu negi nagi ka lilata nehana enabaga eneleˈmo fu li
epalalabe luto ligo Huˈmau keheli moloˈehina.
16 Lenali lu laga huˈehina kauba nagaluguti gulu ho letoˈehinamo niˈibe
lite kehelite minalo. To lenali foipana lite fala kilabe luto gulu ho
lepoloˈehina niˈifiye? OˈE, ya hu lepoloˈehina yauba foipanamofihi legeyaˈa
lolo mehilibe. Lenali uleˈale hite minete Huˈmamofihi kele keleˈi hi etete
minalo.
17 Lenali silaga bona kumu keheli bati hite keheli epilo. To Huˈmamofihi
ka keheli nehanamagitoga komopatini epilo. To Huˈmamofi kumu koli hite
aitoga agoya hi emilo. To ma metoga gihiti boˈmu keheli bati hite minalo.

Kilisito ginaga fi limito leleˈmo kohe toˈehibe

18 To lenali bonaˈmagihi koko panaˈani nehanamagita, lenali kaba
botini kumu keheli bati hite minete kaˈani keheli epilo. To fulunaˈa lepilana
komopaˈani bati higo mineˈahana bonaˈi enalisigo meniˈibe. Enali keleˈna
ka lu lepilana bonaˈmagihi kaˈani ana hite kehelilo.
19 To kaba botini leneleˈmo sibina hilenogo lenali Huˈmamofi kumu
lite kehelite komopatini emilete faˈmene neminenogo Huˈmau ai kekeˈi
luseˈnamofihi lenugupisalo niˈigo bu goto keheliloto lusa gi lepoloto
leneleˈmo bati hilinaˈmu yabe.
20 To lenali kegeiyo hite minenogo osahi lepinogomo lenagabu
giseˈnamofihi lite enipakafa mehese minenogo moneuba kiyiˈafu kekeˈi
lu lepalalibe? Ya mehilinaˈmu yabe. To lenali bati hite minenogo
lenebe ligilina lenagabu gise nasana li lepinogo enipakafa mehese to
koseleˈi melenehenogo minalo. Ya hinogo Huˈmau kehelito hetofana hu
lepalalinaˈmu yabe.
21 Lenali ya suhi hilabe luto elesa molo lepiˈehinamo niˈibe. Kilisitou
aiˈa ana suhi huto lenali kumu yabe luto kekeˈi luseˈnamofihi gupisalo
tito minoto leneleˈmo kohe toˈehinamo niˈibe. Lenali ya huˈehinaˈmu lite
megeˈi melete bilo.
22 Ai foipana mehuseˈi to bagaˈaguti faga meluseˈi minoˈehinamo niˈibe.
23 Enali huli ka lu emilago ai ka nonaˈa lu meepiˈehinamo niˈibe. To
osahi emilago ai enipakafa mehose faˈmene minoto kagaˈani loko hilina bo,
Huˈma ai bati hu epololata bo, aitoga mino moloto fifa ito minoˈehinamo
niˈibe.
24 Lali foipanati yauba ai gupisalo tigo aiˈa heˈmu kito malipu yafalo
filiˈehinamo niˈibe. Lali foipana lilutanaˈmu filise bonaˈi suhi huto mopo
mehuseˈna minoto bati bati huto minolatanamofihi minete lite hilabe luto
filiˈehinamo niˈibe. To ai fuheˈa liˈehinaloti ˈi komopatini leˈmo kosaba
huˈehinamo niˈibe.
25 Lenali sipisipi yaga suhi hite lopi fite mineˈahanamo yabe. Yatai yaˈma
lenemehatinimofihi kaba boˈa ai leneleˈmo behe higo aitoga huto hite neete
megeˈi nemalabe.

3

Bo alobole lolo hiˈahaˈina kaˈa

1-2 To ya higo anaˈmagita lenali ana hite bahatinimagihi agoya hi epite
minalo. To bahatini Huˈmamofihi kamuˈi mekehelise minelata nehana
ya nehinogo komopaˈani eneleˈmo keta mehuse hilabe lite agoya hi epite
minalo. Lenali ya hite mineletetini ka lu meepise faˈmene komopatini
bati hinogo minenogo enali bu lenegelete Huˈma maˈnaka luto lenalitoga
nominabe lite kehelilabe. To bahatinimagi yaˈma lenali komopatini gulu

gulu linogo bati hite minete nehago kehelite enali komopa'ani i gelehe hite Hu'mamofihi kaga kehelite ananalo mege'i malalabe.
3 Ana'magita, lenali lenugufamofihi sekele mamu'a hiti nagatu le'mo bati hite okatini yigite le'mo bati hite sekele mamu'a hiti lenigi lenayapofihi helele etenogo to pesesu'i mina'a tito minenogo ananatu ikolo bilata gu'i fayaha'a hiti yamofi kumu kehelinogo fa'menena lolo hino.
4 Ya nehinogo ketipa ito fuluna'amofihi sekele mamu'a yauba amuya moloto minolatanamofihi yanauba komopatinigu kikipa hoto minolatana ni'ibe. To tafana meli'ohuta yauba ya'ma Hu'mau hapatini kehelito gelo binogo ya'ma mina'a tito minalibe lite lilabe.
5 Ema afeha'aga ana'magi mono kagamofihi mege'i amuya melete mineme bi'ahana enali komopa'animofihi sekele mamu'a hiti nasana'ya lite mine'ahana. Ya hilete Hu'mamofihi keheli ule'ale hite baha'animagihi keheli epite mine'ahabe.
6 Koyapa a'uba Selau aiya ana suhi huto baha'a Abalahahi kaga'a keheli emito ai kumu kibina bo'ni yabe luto lu emito mino'ehina. To lenali ana'ina bati hite lolo hite anana'mu lenelesa melinogo minalana, ya hite ai'a yagapana'a lolo hite nehabe luto lu lepalalina'mu yabe.
7 To bona'magita, lenali ana suhi hite lihatini hiti hepite mine lite bite minete lihatinimagihi kaba hu bati hite minete ana'ina'ya fulunaguti li epite minalo. Ana'magihi enugufa'ani amuya memolo'ehina ni'inaya aku'i enali hiti lenali bomagita hiti mino kosaba huse'na ana hite lilana'mu yabe. Ya'mu lenali lihatini kumu keheli bati hite minalo. Lenali hiti lihatini hiti ya'ma koguna ite bati hite moneko komopatini lolo hinogo Hu'mamofitoga lilete nunumu hinogo yauba fa'mene lolo hu lalibe lite ya hite minalo.

Minoto lito hilutauba koguna bati mehinago liginaga fise'namofihi gupisalo tilutamofihi ka'a yabe.

8 To kaga lu su hoto lu lepilube. Lenali silaga'i lenalalutinigi hiti mino moneko hite komopatini ketipa inogo ai mehi eminogo ai mehi eminogo ya nehite lenalalutinigihi leniginaga finogo minete lenugufatinimofihi lime limite minalabe.
9 Ana'ina foipana lelite tinogomo lenalitinigo fililata nasana foipana lelite metilo. Lenali lube laga hibe nehinogo lenaliya nona'a meepise bebe sose ka lu epilo. To lenali ana hite lusa gise ka lilabe luto Hu'mamofihi elesa molo'ehinamo ni'ibe.
10 Ya'mu mono bukugu kaga mone fayahi keye'ahanamo ma huto ni'ibe:
Mone'i enali amuya moloto minolata nohuta
ya'mu laga epesinogo
yatama kanagu ma metoga minete
legelo bito minoto lito hilune,
lite linogo
kenetufa'anilo kaba hite minete
foipana melilabe.
To lenabagaguti faga faga mone melilo.
11 Foipana he'mi su hete
lenemegesa hi emite
ana'ina lamana'a hilabe.
Fulunagu nehinogo amuya melete lilabe.
12 Sipi Bouba ai bati hite neminana'a
enalitogago gobisa epito
aitoga neminana'a
ya'mu ekesa mololoto enegeba huto nohibe.

Foipa foya lilata bonaˈi enaliˈi
Sipi Bouba bu enogoto koseleˈi hago
megesa hu epilata nohibe.
13 To ya huto niˈigo lenali anaˈina lamanana bite liˈehinogo moneuba
anaˈina foipaˈa henabe luto lepilibe?
14 To lenali bati hite neminete to ginaga fiseˈnamofihi gupisaˈalo tilanaˈmu
lenegelo bilo. Yamofihi Sipi Bouba keheliˈehinogo lenegelo bilana ke-
helilinaˈmu yabe. To luba li huto hu lepilinaya lenali nekehelite lenelesa
nelinogo afoya foya meilo. To ana hite lenuluhaya metino.
15 Komopatini nokala hite leˈmo bati hilenogo Kilisitou ai pa solata sipi
bo lolo hu lepeleno. Ya hilenogo ai kagaˈamu komopatinitu fifa ilata
nehana yanaˈmu loka nehi lepelenogo keta mehuse hite hapaˈa lu hokolo
hu lepilune lite nelite leˈmo bati hite minalo.
16 Ya nehite keleˈna ka lu meepise agoya hite lu enelepilabe. To enali kumu
keheli sibina mehise, keheli bati hite lu enelepilabe. Ya nehinogo lenali
kumu lu sibina sabana nehinogo Kilisito hiti mine melete hilana bati huto
yauba bo yaˈamagi enali faga fagalo bonaˈi enali hapaˈani huto hulenogo
enubuyaˈaniˈmu fililabe.
17 Lenali bati suhi hite neminenogo kalanaˈi mele lepelenogo HuˈmauHu
kehelinogo bati hinogo yauba tilinaˈmu yabe. To lenali foipana nelinogo
kalanaˈi mele lepelenogomo yauba limilinaˈmu yabe.
18 Kilisitou ai ana huto bo lamanaˈa minoˈehina bouba bo foipaˈa lali
kumu yabe luto filiˈehina. Ai Kilisitou asaga bonaˈmagihi foipanaˈani su
halibe luto silaga bonaˈi foipanaˈaniˈmu yabe luto kanaˈa monekoˈi filigo
su hoˈehina yabe. Yamofihi HuˈmamofitogaHu lenaleˈmo malalube luto lolo
huˈehina. Enali heˈahanaˈmu ai mega gufaˈauba filiˈehinaya mehaˈa hetofa
Sikalafuˈuba leˈmo mopo higo mino lito buto minoˈehina.
19 To mehaˈa hiti minoto filite biˈahanaˈamagi naga gegisagu nehana
enalitoga Sikalafuˈuba ho lifigo buto limito ka lamanaˈa lu epiˈehina yabe.
20 YaˈmaHu keneˈmagi enali koyapaˈi Noau ai nagamilugu boti lolo huto
nohigo ana kanagu HuˈmauHu komopaˈagu fulu hilibe luto komopaˈani i
gelehe hilabe luto geba huto minomo tigo kagaˈa keheli heˈmite pelesa ite
mineme tiˈahana. Ya nehago boanaˈi 8, loeˈasi nagamilugu nagu tite sifite
mineˈahana. To HuˈmauHu enubuto biˈehinaˈamagi enaligo mineˈahana.
21 Ya suhi hago lugaˈa yaˈma mono nagamilugu leneleˈmo bati hulata
bo nohibe. Mono nagamiˈuba mega lugufaˈa kolo tanana nokala hilina
meniˈibe. Lali mono nagamiˈi nofoloto komopati HuˈmamofitogaHu nomoloto
ai komopatigu nokala hinogo gulu gulu lilibe luto nagamiˈi fololata nohune.
To ya huto lubuto bilibe luto Yesu Kilisitou filiˈehinaguti akuˈi ho tiˈehina
yabe.
22 To ai kokulumalugu tito HuˈmamofihiHu yahi lamagaˈaga mino moloto
nohibe. Yaga nohigo agelomagi mineˈahanaˈa hiti to kokulumalugu enigi-
hiti bo mineˈahanaya amuyaˈa hiti mineˈahanaya Yesu enebe ligito kaba hu
epoloto nominabe.

4

HuˈmamofihiHu bagaguti kasigo kehelito minalune

1 Kilisito ai gufaˈamo kekeˈi luseˈnamofihi gupisalo tiˈehina niˈinagi lenali
ana suhi lolo hite lusa lite amuya lilo. Ya nehite yaˈma kehelilo. Moneubafi
moneubafi ai gufaˈamo kekeˈi luseˈnamofihi gupisalo tinogo nohilinauba
foipa nasana li lalibe luto ekesa moloto minalibe luto lilune.

2 To yatai kanagu lenugufamofihi enumu fililatana yamofihi melise
Huˈmamofihi bagaguti kagaˈa kehelite ma melugu mineme bite minalabe.
3 Afetoga ema kanagu Huˈmamofihi mekeheliˈahana bonaˈmagi enali
lagaˈa kehelite anaˈina lilata nehana suhi hite lenali mineˈahana yabe.
Yaˈmumineˈahanayaubakoseleˈimelepohoˈehina. Lenali mokolo hise
nasana hiti anaˈmu lenegekesa yigi yigi hite minete ekesa nagamiˈi nelete
negi neˈahana yabe. Ya nehite nagamiˈi noseˈnamofihi lenegelo nebite
yaˈmu li nupa hite minete silagaˈnamu lenegelo nebite laga mehina suhi
hite lenegelo biˈahana yabe. Lugefa bu gete lipite ibe ligi abe ligi hite
mineˈahanamo niˈibe, yamofihi heˈmilune ya nasana liˈahana lite nehago
kanaˈa yatama lite mineˈahanamo niˈibe. AkuˈimolomitenehaSuhi mehilo.
4 To yatai yaˈma Huˈmamofihi mekeheliˈahana bonaˈi enali foipanamofihi
komopaˈagu sibi hapaˈa fato fatoˈi napa hite lilete nehago to lenali enalitoga
mehepise faˈmene neminago enali bu gete topa hete lenali kumu libe pigi
bibe hite minelata nehabe.
5 Ya nehanaya lenali yaˈma beto hilo. Enali enubu hiti nehananamagi hiti
filiˈahana bonaˈi hiti alihi Huˈmau enleˈmo nupa huto ka foya lilina kanagu
aitoga hapaˈani lu hokolo hilanaˈmu yabe.
6 YanaˈmuKilisitoubutofiliˈahanaˈamagihi ka lamanaˈa lu huto huto lu
epiˈehinamo niˈibe. Henabe lutobe? Enaliˈyafilisebonaˈmagiasagaˈikoy-
apa melugu minete enubu hiti mineˈehite ya hiˈahanamofihi hapaˈanimu
Huˈmau kehelito guna moloto kagaˈanimu loko hu epoloˈehina yanamagi
to enemehaˈani Huˈmamofihi kapolo nebite minoba minoba minolatana
nasana mone lilabe luto lu epiˈehinamo niˈibe.

Huˈmau guna moloto lepiˈehinaˈamofihi kaba hu bati hilo

7 Anaˈinasilagaˈnasuhalinakanaˈaanasitupanohibe. YaˈmulenaliKomopatini to lenugufa kaba hite keheli bati hite Huˈmamofitoga kaga luto
loka halune lite babahi hite minalo.
8 Ya nehite lenemehi ai eminogo ai eminogo hite minalo. Yaˈmahilanaˈaubasilagaˈnabeligiˈehinanasananiˈibe. Komopaˈani epilatana
yanauba foipana liˈahana asagaˈi enebe ligilata nohibe.
9 Lenali koseleˈi melepehenogo bonoho bonaˈi ya suhi hite kehelite enebe
tigite nohatinigu enleˈmo melenogo tite minalabe.
10 Lenali Huˈmamofihi kaˈamofihi kehelite lenleˈmo bati huseˈnamofihi
amuya fato fatoˈmofihi guna molo lepoloˈehinamo yanatu foyaˈa
lelite nebinogo bonaˈi lugaˈamagihi enleˈmo bati hilana yanauba
Huˈmamofitogati amuyaˈa lepilenogo yanatuˈi ana hi epalalabe.
11 LugaˈaenalimonokaluhutohilanamagiHuˈmamofihikeheli lamana
hilete lu epilabe. To lugaˈa enali bonaˈi enleˈmo bati hilanamagihi yaˈma
Huˈmau amuya epilenogo yanatuˈi lolo hi epalalabe. Lenali ya suhi ma
suhi lolo nehinogo Huˈmamofihi fayahuba bati huto minalibe lite kehelite
ya hilabe. Yesu Kilisito ai kumu yabe luto fayahaˈauba hu lamana hilibe.
Yamofihi sekele mamuˈa hiti fana mehena amuyaˈa hiti aitoga minalinaˈmu
yaˈma minomo tito buto mino bai toto minalibe. Maˈnaka.

Yesu ai kumu luto lenagabu ginogo minete lenipagu fuluna li huto hilo

12 Nigibo nalaluˈnigitabe. Lenali komopaˈni lepiˈohuna lenalitoga lubana
li huto hite meleˈahanaˈa niˈina bagaˈa hiti huto huˈehinamofihi nasana
yamofi kumu lenali kosabaˈi huto hu nolimibe lite lenali topa hete meminalo.
13 Koyapaˈi Kilisito sipi kekeˈi luseˈnamofihi gupisalo tiˈehina yaˈma lenali
ana hite Kilisito kumu leniginaga fiˈehina yamofihi komopaˈagu mine

melete minete komopatini bati hinogo minalo. Ya hite nehinogo lenegelo bise'na'a hiti fana tose'na'a li huto hu lepinogo ana suhi huto komopatinigu ana'ina kosaba nohinogo lenegelo bite minalabe.
14 Lenali Kilisitohi gi'a kehelite minana'mu yabe lite libe kofa hibe hite mumusopa i lepelenogomo kehelinogo yauba amuya'a hiti'na lolo hite lenegelo bite minalo. Ana'ina ya hite lite li lepilenogomo Hu'mamofihi Meha'a silikeha'a hiti nohinauba lenalitoga limito minalinamofihi hapa'a huto nohibe lite lilabe.
15 Lenalitogati bo moneubafi moneuba ho filise'nafi to gumina huse'nafi to kegeiyo huse'nafi to hipa hipa huse'nafi to bona'magihi nasana'mu lubu gilipe ape nohutana'mufi ka foya li epelenogo naga nonugu keke'i lu laligihe.
16 To mone kegi'a moneuba ai Kilisitohi bona'a nehana'mu yabe luto naga'i emilenogomo ya'ma ya hu'ehina'mu kehelinogo buya'a hiti lolo mehilibe. To Kilisitohi gi'a kehelito minoto Hu'mamofihi foke ka lu emilibe.
17 Nekehelifiye? Hu'mau ai'a bona'magihi hapa hapa'animu loko huto guna molo epalalina kana'a tupa nohibe. To bona'a lalitoga hapi fito lilube'mu hibe. Ya hu'ehina lalitoga kohe toto napa huto lilina hena hilibe? Hena huto oto ka lamana'a keheli he'mi'ahanamagihi hena hena hu epalalina ni'ibe?
18 Yana'mu mono bukugu kaga mone fayahi keye'ahanamo ma luto ni'ibe:
Bo lamana'a
enali foipana lilata nehana kanagu
enele'mo bati hite enubuto binogo
minalana'a keta higo ni'inaya,
ya hu'ehina
mono ka keheli he'mite minete
foipana lolo hilata nehana
enali hena hilana ni'ibe?
19 To ya hu'ehina Hu'mau lu kehelinogo bati hulenogomo keke'i luse'na'animofihi gupisalo tilana bona'i enali komopa'ani'ya le'mo huto hulata bo Hu'mau ai'a ligo amuya mololata bomofihi kaga'amu fifa ite kaba huse'nagu mine lite tite lamana hite minalabe.

5

Mono kaba bona'magihi foya'ani

1 Lenali mono'i kaba bo nehana lenali'i nani ana huto kaba bo lenalalutinifita ka nolepube. Nani Kilisito ai kumu keke'i luse'namofihi gupisalo tito mino'ehina yamofihi nubu'niloti bati huto bu go'ohuna yabe. To nani ana huto ai fana meha'a alihi huto huto nohinogo ana fana meha'agu minaluna'mu yabe. Nani ya huse bomofita lenekesa lu hokolo huto lu nolepugi kehelilo.
2 Hu'mamofihi naga'i enali sipisipi yagamagihi suhi hite nehanamagihi lenali kaba hi epalalabe luto lu lepi'ehinagi ana lili'nalo babahi hite minalo. Komopatinigu bati mehinogo kaba bati hite hi epalalana'a meni'ibe. Hu'mau lu moloto lepi'ehina suhi hite komopatinigu keta mehuse bati hinogo kaba hi epalalo. Ya nehinogo moni fe'nohi lilata nehana ya'mu gopa lili'na'a yamofihi lenuluhaya netinogo ete minete lite hilabe.
3 Ya nehite sipi bo'ani lolo hila ya hila mehilo. Ya'ma bonatini kaba hi epalana'amagihi lenali legeso hite enali hiti koguna ite minalo. Hu'mamofihi naga'i sipisipi yagamagihi enele'mo kohe tete ai'a kagu kehelite ineme limite minete ya hite minalabe.

4 To minoto kaba bo Sipi Bouba nehetito sekele mamu'a hetofana ni'ilina
yanamofihi fana tose'na'a sipi'a amuya moloto minolatamofihi yana'a ifi to
lepelenogo minalabe.
5 To neheya kola bo lenali ana hite olopa bomagihi agoya hu epite
limite minalabe luto lu nolepube. Ya nehite lenali asaga'i lili'namofihi
kibi bite ai agoya hu eminogo ai agoya hu eminogo hite minalana nasana
lite kele kele pana'a suhi hite minalabe. Yamofihi mono bukugu kaga
mone fayahi keye'ahanamo ma huto ni'ibe: *Hu'mamofihi ai enugufa'ani
lelite tilata nehana bona'i enali lukesa'ani sigilata nohibe. To bona'i limite
minana'amagihi ya'ma enele'mo hetofa huto enehe'molata nohibe.*
6 Ya'mu lite Hu'mamofi kumu amuya melete kaba hi etete lenugufa
lelite limite lenalapusa fi emite minalo. Lenalapusa fi emite ya suhi hite
minenogo ai molo'ehina kana'a hupamone nohinogo ai'a aku'i lenele'mo
saga hinogo ho tilabe.
7 To Hu'mau ai'a bati huto kaba hu letoto lenele'mo gu i'ehinogo ya'mu
lenali ana'ina'mu lenelesa linogo lenegekesa yigi yigi mehise ai lu eminogo
kaba hu bati hu lepalalibe.
8 Lenali lenegekesa keheliya ite kaba hi etete minalo. Fatehatini ya'ma
Satau, ai lopi kala ya suhi huto mino'ehina kala bo mone heni etalufi ai
heni etalufi luto sa sa huto bula ola huto mone le'mo sibina hilina'mu yabe
9 Satau le'mo sibina hilina'mu ya huto nohinagihe. Lenali ya'ma keheli
ule'ale hiletetini amuya melete minete ai'i le'mo fitu fo he'milo. Ya nehite
ya'ma lite kehelilo. Lenigibo lenagabo Hu'mamofihi kagu nehana noto noto
nehanamagi enali eniginaga nofigo ana hite kehelite minelata nehabe.
10 To asaga lehe'malina afo'afihi, Hu'ma ai'i sekele mamu'a hiti
Sikalafu'uba amuya moloto minolata nohinamofihi aitoga Kilisito kumu
yabe luto aitoga bu henetilabe luto elesa molo lepi'ehina bo ai leniginaga
fise kana'a hupamone'isi nokehelito lenele'mo bebe soto tito amuya'auba
limito lenele'mo hetofa huto amuya lapusa fi lepalalina'mu yabe.
11 Yamofihi amuya'a ya'ma aitogago mele'ahana yamofihi minoto mino
lito buto minalibe. Lama'naka.

Bona'i luga'amagihi keke'i lulata ka

12 Nani kaga ya'ma Silibanuhi'ya ka lu emi emi nohugo fayahi ya'ma
koyoto nolepibe. Nani ai kumu ya'ma nokehelugo nalalu'nifu lamana'a lolo
nohibe. Naniya Hu'mamofihi lehe'mose'na'a kehelugo legeya'a lolo nohina
ya'mu lusi kaga amuya'a hiti lu huto huto lu nolepuna'mu luto lenogo'na
bito lu nolepube. Ana lehe'mose'namofihi komopa'agu ule'ale hite minalo.
13 To Hu'mamofihi yagapana'alobo'a Bebiloni hepatoga neminana'amagi
lenali hiti lenele'mo eto hu'ehina enali keke'i neli lepalago nolube. To
Hu'mamofihi kagu le'mo moloto mono kumu pana'ni Maki ai hiti moneko
kumu keke'i nolu lepolobe.
14 Lenali Kilisito kumu yabe luto enebe tigite minete ai soso hu etenogo ai
soso hu etenogo mino bati hite minalo.
Kilisitohi li pili kete lite neminana'a lenalitoga Hu'mamofihi fuluna'auba
minomo tito mineno.

PITA Napa 2
Ai koyoto epi'ehina fayahi

1 Simoni Pita nani Yesu Kilisitohi koko pana'a to aposolo nohuna bo, nani
fayahi ya'ma nokoyobe. Afotifu, Hu'ma lamana hiti nohina bouba to Yesu
Kilisitou lubuto bilata bouba lenele'mo bati higo lali suhi hite aitoga keheli
ule'ale hilata'na mina'a suhi huto tito nohina'a bona'ise.
Ya'ma koyoto nolepube.
2 Hu'mamofihi to Sipi Boti Yesuhi keheli emilenogo lenalitoga
lenehe'mose'na yanauba to fuluna'auba molo emito huto holito buto
mineno.

Hu'mau lele'mo eto huto elesa nolimibe

3 To lenali Yesuhi keheli bati hilenogo ai hetofa amuya'a guna molo
lepoloto lenehe'menogo lamana hite mino lite bite minalabe. To ai'a fana
mehena'a hiti bebe sose'na'a hiti lenalitoga guna moloto lepilube'mu elesa
molo lepi'ehina yabe.
4 Ya huloto ai kaga lu molo leto'ehina'a hetofa hetofana'a to mina'a
ti'ehina'a ya'ma limi'ehina yabe. Ya huto limigo legeya'a lalitoga huto
hilenogo melugu bona'magihi enegekesa'ani enugufa'ani laga epesise
kapolo mege'i nemalana anamofihi fililata kapolo lenali lenemegesa hu
emite to Hu'mamofihi hetofa hapa'a, ya'ma babeyafa hite minalabe.
5 Ya hu'ehina'mu lenali keheli amuya melete nehinogo minete bebe
sose'namofihi hapa'alo amuya melete minolatana yalo'i molo emilabe. To
bebe selata nehanalo ya'ma Hu'mamofihi hapa'a kehelilata nohuta yalo
molo emilabe.
6 Hu'mamofihi hapa'a kehelilatana komopatini mega lenugufa'a ni'ina
kaba hulata nasana yalo'i molo emilabe. Yamofihi komopa'agu amuya
melelenogo mine lite nebinogo ufeha'a hiti nasana huto fi siti bite minela-
tana yalo molo emilabe. Kehelite fi siti bise'na ya'ma Hu'mamofi kumu
agoya hu emilatana nehana enali yalo molo emilabe.
7 Hu'mamofi kumu keta mehise agoya hu emilata hite neminana enali
hepite koguna ite minolata nehana yamofito molo emilabe. Hepito koguna
ite minolatanamofihi yalo'i komopatini hiti epite keke'i luse'na'alo molo
emilabe.
8 Yanauba asaga bonatoga minoto fi tili tele nohinogomo Sipi Boti Yesu
Kilisitohi hapa'a kehelilata nohune keheliya ite foya'a linogo futu'a lolo
mehinogo minete legeya'a heno.
9 Luga'a enali nolunanaya, ya lite meminenogo enali kumu ma luto
nolepube. Enali hapa'ani'mu enubu'ani fili ko'ehinamo suhi huto ni'ibe.
Foipana'a kohe toto Hu'mau okala hu etoto le'mo lamana hu'ehina ya'ma
ekesu ho'ehibe luto lilune.
10 Nigibo nalalu'nigita, lenali kumu ya'ma Hu'mau lenele'mo ho tito elesa
molo lepi'ehina yamofihi legeya'a huto hilibe luto amuya malalo. Lenali ya
hite, kosele kasele'i hete fa'mene'mu limite mekalana'mu yabe.
11 Ya hite nehinogo Sipi Botiuba linogo lenubuto bise'na bo Yesu Kilisitohi
kapo'a minolata nohinanamofihi kasihi li hokolo hu lepelenogo keta mehise
hite bite falalabe luto Hu'mau ya'ma lu molo lete'ehinamo ni'ibe.
12 Ananamofi kumu lenali ana'ina silaga'i alu lepi su ho'ehinamo ni'inagi
lenegekesu mehenogo beto hilo. To ka lamana'a yamofihi komopa'agu
amuya melete mine'ahana ya'ma kehelite mine'ahanalo bo lenali ana

kagagu mino bati hite minete kosabaˈi minoto ana kaˈya lu lepiba lu lepiba huto minalubeˈmu nohube.
13 Nani nubu hiti nohuto melugu minoto ka yaˈma lu lepiba lepiba huto lenaleˈmo topa topa halunaga kehelugo eto nohibe.
14 Nani kana hupamone minomo buto mega nugufa sapuyaˈa heˈmito fililube luto luˈehina keheliˈohube. Yamofihi kaˈa Sipi Boti Yesu Kilisitou lu huto huto lu nimigo nolube.
15 Ya huˈehinaˈmu fililenogoˈni lenali kaga yaˈma leˈmo kosaba kosaba hite lite kehelilete biba biba hite minalabe luto noluto amuya malalubeˈmu ya nohube.

Pitau ai kohe toto bo nohuto minoto silagaˈna bu go bati huˈehina

16 Nani Sipi Boti Yesu Kilisitohi nehetilinaˈa amuyaˈa hiti yamofihi kaˈa lu lepilugi yaˈma kilihe kaga li pili mekoˈohunagi to ana huto kilihe ka mone lolo mehuˈohuna yabe. Minoseˈnalo minoto kokuluma fana mehaˈa huto higo naniˈni nubu legeyaˈatu bu goˈohube.
17-18 Ya nohutoˈni panaˈalobоˈa lugaˈa hiti lali yaˈma hepifa kosalo li nupa huto nohutogo kaga mone ma luto kokulumaguti limiˈehina keheliˈohutamo niˈibe. Yamofihi Huˈmau afotifihi giˈa leˈmo ho tinogo fana mehenaˈa fi fana to letenogo kokulumagu yaˈma sipi fana mehaˈa hiti bouba aitogati nogoˈa moloto kaga yaˈma luto ma luto limiˈehinamo niˈibe: Panaˈni lamanaˈa moneko yaˈma nohibe. Aiˈi yaˈma bu nogogo nibita nohibe. Ya noligo laliti akeheliˈohuta yabe.
19 To lali yaˈma koyapa mono kaˈa lu huto huto bo enali lu yege hose kaˈanimu yaˈma fifa ilototi li pili koˈohune Yaˈma kaga lamanaˈa nelinogo yamofihi kaba hite keheliya inogo lamanaˈa lolo holito buto tilata nohibe. Yanauba libi suhi huto metepugu fi fana toˈehibe. Lenali ya suhi hite nehinogo lenubu go fe lilete nehinogo goˈi luto fana talibe. To sonofiˈi sipi ofu suhi huto Yesuhi fana mehaˈauba komopatini fi fana talibe.
20 To kanaˈa mone ya lite kehelite keheliya ilo. Lu huto huˈehina ka mone mono bukugu fayahi keye meleˈahana yamofihi hapaˈaya bonaˈi lugaˈamagihi enali komopaˈaniguti kehelilete nelanamofihi meniˈibe.
21 Yaˈma lu huto huˈehina ka moneˈya bonaˈmagita kehelite komopaˈanitu li bati hilete mone meliˈahabe. Bonaˈmagi enali Huˈmamofihi hetofa Sikalafuˈuba enaleˈmo babahi higo Huˈmamofitogati kagaˈa kehelite minete lu yege heˈahanamo niˈibe.

2

Mono ka leliˈali bo fagamofihi enali ka

1 Koyapaˈi Isilaeli bonaˈi enalitoga kaga leliˈali fagalo bonaˈi mono ka lu sibina huse bonaˈi kosabaˈi babu lite huto hite mineˈahana. To ana huto lenalitoga Yesuhi kaga lu sibina hilana yaˈma leliˈali bo huto hiluneˈmu nehabe. Enali faga mono ka li huto hite minenogo lenalitoga loko huse nasanaˈa leneleˈmo sibina huse nasanaˈya huto hu lepilubeˈmu nohibe. To yaˈasigo meniˈibe. Sipi Bouba foipanaˈani heˈmi epoloto enubuto biˈehina bonaˈi enali Sipi Bomofihi enemegesa hi emilata hilanaˈa to Sipi Bomofihi giˈa li sibina hulata yamofihi lilabe. Enaliˈani ya hite melete, hanaˈmu yabe luto foipanamofihi nonaˈa huto hulatanamofihi yaˈma meleˈisi kali nali huto hu epilunaˈmu yabe.
2 Bonaˈi ya hanaˈamagi enali moko foya nelinogo bonaˈi asagaˈmagi bu gelete enemegeˈi melete ana suhi hilanaˈmu yabe. To enali foipana

hapaˈa lilanamofi kumu yabe lite bonaˈi lugaˈamagi Huˈmamofihi kapo lamanaˈamu sibi kehelite laga mehina kapo yabe lite sibi ka lilanaˈmu yabe.
3 Ya nehinogo faga mono ka lilata bo enali yogo feˈno kumu topa hete komopaˈaniguti kaga huto nehinogo lenimiˈi melete anaˈinaˈani kita hite lilanaˈmu yabe. Foya ya hite lilanamagi nonaˈa epilube luto Huˈmau ka foyagu eneleˈmo malalina bouba yatama kana enegeba huto minana buto su mehabe. To Huˈmau osahi epilina bouba buˈi mekose nohutoˈa bu enogoloto nohibe.
4 Koyapaˈi Huˈmamofihi hapaˈa akeheliˈohune lite agelo lugaˈamagi anaˈina foipana lolo hiˈahana enaliˈi yaˈma eneleˈmo nupa huto naga ito fi behe higo limite yabalugu metepu ginagu neminabe. Ya hago Huˈmau ka foya li epalalina kanaˈamu geba hite neminabe.
5 To koyapaˈi melugu bonaˈi foipana hite mineˈahanaˈa enaliˈi Huˈmau enubuto mebiˈehina yabe. Mone Noau ai bati bo minoto asaga bona kumu komopatini i gelehe hite etoˈehina hapaˈa hite minalo, luto hetofa kaga lu epito mino lito buto minoˈehina bo aimo to lalamehaˈa sebeniˈa mine malago Huˈmau eneleˈmo bati huto kaba hu epoloto enubuto biˈehina yabe. Bonaˈi kegeiyoˈa enalitoga nagamiˈi sipi hoto tiˈehinamo niˈibe.
6 To Sotomu hepatoga Gomola hepatoga ana hite ana suhi hilabe luto logo lo su hoto to koˈi nupesa giloto minoˈehinamo niˈibe. To bonaˈi laga mehanaˈa alihi huto hite minalanamagihi enalitoga ya suhi huto huto hu lalibe lite kehelilabe luto ya suhi huˈehinamo niˈibe.
7 To ana hite hepaˈi lite li sibina hilubeˈmu nohigo yaˈma kegeiyo bonaˈi to mokolo bonaˈi enubuyaˈani mehigo lite nehago bati huto minoˈehina bo Lotihi foipa hapaˈaniˈmu komopaˈagu keta higo ai kumu luto Huˈmau ginaga figo minanaˈa luto Lotihi buto biˈehina.
8 Lotiu ai bebe sose bo minoˈehina yabe luto enali folagahaˈanigu nohuto enali anaˈina li sibina hite minago kanaˈamu kanaˈamu bu golata huˈehina. To keheligo komopaˈagu keheli sibina huto minoˈehina yabe.
9 Ya huˈehinaˈmu Sipi Bomofihi hapaˈa ahuto hibe. Ai yaˈma Huˈmamofihi ka lite neminana bonaˈi enimiˈi mololata nasanaˈagu minenogo enubuto bilata bo amuyaˈa hiti nohibe. To Huˈmamofihi kaˈa meniˈinaˈa enaliˈi kanaˈa sipi yupahi guna molo epilube luto nagaˈi epilata bo amuyaˈa hiti nohibe.
10 Bonaˈi enaliˈani komopaˈaniguti moko foya sipi higo kolo tanana hite kaba bomofihi kaˈa kehelite megeˈi melelata nehana bonaˈi enaliˈi Huˈmau eneleˈmo motito amuya nagaˈi epilinaˈmu yabe.
Yaˈma faga nelana babafi bonaˈi enaliya enelesa meligo amuya melete minete kokulumagu neminana keneˈmagi enali kumu koli mehise nehite enigiˈani leˈmo sibina sabana hilata nehana yabe.
11 Ya nehago agelomagi enaliˈya amuyaˈani enebe ligiˈehina niˈina enali Huˈmamofihi gobisalo ana faga monoˈi lilata babafi bo leˈmobe hokobe hi etalanaˈa meniˈibe.
12 Bo ya hanaˈamagi yaˈma komopaˈani enegekesa meniˈina kafaˈnama enohoto nolata nohuta ya suhi hite mine lite nebana enali tegi hite neminanamagi enali anaˈina lite mineˈahanamofihi hapaˈa keheli bati bati hite mekehelise ana nasanaˈmu sibi sibi ka lilata nehabe. Ya nehago kafaˈnama enoholata nohuna suhi huto Huˈmau enahalinaˈmu yabe.
13 Ya nehite anaˈina foipa faipana hite lite fato bonaˈmagihi enagabu gi epalago minelata nehana yanamofihi nonaˈa lilete enugupisalo kekeˈi liluneˈmu nehabe. Enali yege kanaˈani sipi nolago enugufaˈani enumu fililata nohina nasana foipana amuya melete minete lite nehana yanaˈmu

enegelo bise'na lolo hu epilata nohibe. Enali folagahatinigu nose'nalo ya'ma lenali hiti nete minete ligopa napa hite lenimi'mi ka lite enegelo bilata nehago lenubuya hulata nohibe. To lenele'mo kolo telata nehana yabe.

14 Enubutu gili gili hite moko lise a'mofihi bu gelata nehana foipana ni'ina'mu enipa nehite laga sipi kehelilata hi'ahana ni'ibe. Enali komopa'ani lapa mebi'ahana bona'i enimi'mi ka lite kelefugu halana suhi hite enele'mete bilabe. To enali yogo fe'nohi ya nasana'mu amuya melete lolo hite bite komopa'ani nasana lolo hu'ehina. Enali'ya logo hepalugu naga'i lolo hilana'mu yabe.

15-16 Enali kapo fotogo hina'alo ya'ma enemegesa hi emite leke he melete ya'ma Bosolohi pana'a Balamu ai koyapa bu'ehina kapogu mege'i melete nehabe. Ai foipanamofihi mina'a lilube'mu topa ho'ehinamo Hu'mau ana foipana'mu ka emeki'ehina. Yamofihi toki yaga'auba kaga menolinauba bona'magihi nogo huto luloto ya'ma Balamu kaga leli'ali bo faga faganamofihi negi nasana hilube'mu nohina kapo'a hekini lo eto'ehina yabe.

17 Bona'i enali ya hana'amagi ipi opohi nagami'i se'no'ehina ya suhi hite nehite minete to yasiuba sopohi li bigene notito ito bula ola nohina ya suhi hite nehite neminabe. Bona'i ya suhi nehana'a enali metepu sipi gi'ehilinagu nehetilabe luto Hu'mau lu molo epolo'ehina.

18 Enali'ani keheligo ho tilata nehabe. Enali fa'mene kaga gusunupa'a meni'ina kaga lilete ya hite, bona'i yuhufasi foipa bona hapa'ani he'mi'ahana bona'magihi mi'mi hite aku'i foipa kapolo enele'mo malalune'mu nehabe. Ya nehite, foipa foya nelinanauba enogolagalo li malago nehetilago tafa komopa'aniuba enumu fililata nohibe. Ana'ina lilete'ani bona'i luga'a ya enali kelefugu halabe, lite lilete enali ya hilata hi'ahanamo ni'ibe.

19 Enali ma lite nelabe. Lali yatai keya kamofihi nagalugu menominone. Ya higo lipa nohinana'a fa'mene bati huto hiluta ni'ibe. Ya lite nelanaya to enali'ani komopa'ani tuguma nobilina'mu yabe. Yamofihi gegisagu nehite ya'ma kaga lilata nehabe. To bona'i luga'amagi ana'ina mone kumu mini mini hite minalanamagi enali ana'ina yamofihi naga gegisagu bite mino filite minalana'mu yabe.

20 Keheli'ahafiye?

Bona'i luga'amagi enali Sipi Botiuba lubuto bilata bo, Yesu Kilisitohi hapa'a ya'ma bati hite kehelilata bo yabe lite mone'ani meni'ina'amagihi enemegesa hu neeminogo ai'a aku'i enogobisalo oto enikibina bo enele'mo mololenogo aitoga i hepite bati hilana'a ya koyapa'i hapi fite minete lite hi'ahana yanauba sibina nesi'asi hu'ehina. Aliha'a minete lite hilananauba foipana napa hilina'mu yabe.

21 Bona'i ya'amagi enali kapo lamana'a mekehelise minatita ya bati hatita'mu yabe. To kapo lamana'alo kehelilete yalo aku'i Hu'mau lu molo epolo'ehina kaga lamana'amofihi enemegesa hu emite i behe hite ete kosaba kapo he'mite tafa'a kapolo nebago ya'ma bati mehu'ehina sibina hulata nohibe.

22 Ya nehana bomagihi enalitoga kaga mone ma lite lilata nehana ya'ma ule'ale hulago nehabe: *Kala moneuba nose'na noloto to mu bilito aku'i mu bili'ehina'a nolata nohinamo ni'ibe.* To yagauba ai nagamilugu koloto'a aku'i oifa'i fololata nohinamo ni'ibe. Yanamofihi enali kapo lamana'aloti he'milete aku'i foipana lise'namofihi mege'i nemalanamagi ya suhi hite nehabe.

3

Sipi Botiu i behe huto alube luto luˈehinamofihi kaˈa

1 Komopaˈni lepiˈohuna bonaˈise. Lenali fayahanatini yaˈma koyo
nolepugo yaˈma loe nohibe. Nani leˈmo kosaba huto lu lepiloto ˈni ko-
mopatini leˈmo mopo hulenogoˈni kehelise ˈnatini yaˈma keheli lamana hite
minalabe luto fayahi yaˈma loemo koyo nolepube.
2 To lenali mono ka leliˈali bonaˈi Huˈmau enele ˈmo ho tiˈehinamagi
koyapaˈi fono ka fono ka liˈahana ka hiti to lenaliˈi aposolo bonaˈmagi Sipi
Boti lubuto bilata bouba luˈehina kamo lu lepiˈahana ka ya keheli bati hite
kehelite minalabe luto nolube.
3-4 Ya nehite keheliya ite lenemehi emite kehelilo. Aliha kanaˈa tupa
nohinogo bonaˈi sibinaˈa huto hilete foipanamofihi foyaˈaniguti lite minete
nehite libe pigi bibe nehi lepelete ma lite lilanaˈmu yabe. Sipi Bo aku i
behe huto alube luto luˈehina yamofihi legeyaˈa hiyaˈa niˈibe? Koyapaˈi
tatatigi keheli mebite minete filiˈahana yabe. Ya hulago anaˈina silagaˈi
melugu huto huˈehina kanagu emaˈaloti anaˈinaˈya minomo buto tito
minoˈehinamo niˈibe. To ana supo huto minoˈehibe, lite lilanagihe.
5 Enali ya lana bonaˈmagi mono ka moneˈa nehe ˈmibe. Ana kaga
ma niˈibe. Huˈmamofihi kagaˈauba ya suhi huto hulatana niˈibe. Ai
koyapaˈi kaga ligo kokulumaˈi huto huˈehina to meˈi ai ana huto koyapaˈi
nagamiluguti li huto huloto nagamiˈa hiti minoˈehinamo niˈibe.
6 To alihaˈa yaˈma nagamiˈubago hoto bonaˈi to anaˈina silagaˈi enohoto
ifi to su hoˈehina yabe.
7 To ai yatai ana huto Huˈmamofihi kagaˈauba kokuluma hiti meˈi hiti
kaba nohutoˈa to alihi ai moloˈehina kanagu logo lo su halibe luto kaba
nohibe. Bo foipanaˈaniˈmu kaga guna molo epalalina kanaˈa huto nohinogo
enali nonaˈa guna melete ya hilanaˈmu meˈi hiti kokuluma hiti geba hite
nehaˈinabe.
8 Komopaˈani lepiˈohuna bonaˈise. Anaˈina mone maˈasi keheligopa napa
mehilo. Sipi Bouba ai kana monekoˈi keheligo kufu babu luto mone tauseni
ya legi lolo higo lolo hulata nohibe. To kufu mone tauseni yamofi kumu
keheligo kanaˈa monekoˈi lolo hulata nohibe.
9 Sipi Bo ai kaga lu molo letoˈehina yamofihi legeyaˈa huto hilibe luto
ligitagahi huto kanaˈa yatama mehuˈehinamo niˈibe. Bonaˈiˈlugaˈamagiˈ
keheligo yaˈma suhi lolo hulata nohina ya huto meniˈibe. Ai bonaˈi lugaˈa
haya kelete fenene hi lalabe luto enegeba huto minolata nohibe. Ai
bonaˈi silagaˈmagi komopaˈani i gelehe hite foipana hapaˈani heˈmilabe luto
kehelito enali kumu yabe luto fulu huto enegeba huloto minolata nohibe.
10 To Sipi Bomofihi kanaˈa ya huto hilina luba kala bonaˈmagi kofohi
nemalago otopa nehana ya suhi huto ana kanaˈuba henetilinaˈmu yabe.
Ai huto nohinogo kokulumaˈuba ko kililika sipi luto buto hokolo hilinaˈmu
yabe. To kokulumagu anaˈina sonofiˈi silagaˈi niˈigo bu golata nohuta
nasanaˈya asagaˈi logouba lo su henogo faˈmenena lolo hilinaˈmu yabe. Ya
hilenogo melugu to meˈmofihi gupisaˈalo anaˈina silagaˈi logouba ana huto
lo su hoto fenene hilinaˈmu yabe.
11 Anaˈina asagaˈna ana suhi huto lo su halinamo niˈigo yaˈmu lenali
eto hite minete Huˈmamofihi kagaˈmu amuya melete minete kehelite
lamanaˈalo megeˈi melete minalo.
12 Ya nehite Huˈmamofihi kanaˈa alinaˈmu fifa ite geba hilete lenogobi
foya lite minalabe. Ya hite nehinogo kanaˈa tupa mone nohigo koku-
lumaˈiya logouba loto faˈmenena lolo hilinaˈmu yabe. To kokulumato

ana'ina bu goto nohutana'ya asaga'i logo guluya meha'agu nohinogo logo loto sonofi'i su halina'mu yabe.

13 To Hu'mau ya'ma kokuluma kosaba'i to me'i kosaba li huto huto molo lepalalube luto lu'ehina'mu ya'ma lali geba huto nominone. To anagu'ya mino fotogo hite minelata nehana ya'amagisigo mino kiki hete minalana'mu yabe.

14 Komopa'ni lepi'ohuna bona'ise. Lenali ana'ina ya suhi hana'mu geba hite Hu'mamofihi bulo komopatini ketipa ito fi fana toto gulu gulu linogo foipanatini meminenogo minalune lite aitoga bati hite amuya malalo.

15 Ya hilenogo Sipi Botiuba kana'a molo yatama hulenogo kosele'i meho'ehina ya'ma lite lu emilabe. Lele'mo lubuto bilube luto ana yatamana molo'ehibe lite kehelilo. Lalalutifu komopati emi'ohuta'a bo, Polu ai'a Sipi Bomofitogati kehelise'na'a minalina'mu yabe luto lu lepito fayahi koyoto lepi'ehinamo ni'ibe.

16 Ai fayahi koyoto koyo'ehina kana'alo kana'alo ana huto ya'mu lu lepito mino'ehinamo ni'ibe. To ai fayahi koyo'ehina'agu kaga luga'a yamofihi hapa'agu keta'a hiti ni'ibe. Kaga yamofihi bona'i negi'amagi to mono kagu lapa mebi'ahanamagi legitaga ka nelana lu hokolo lepalalune lite faga lilata nehago ai fayahi koyo'ehina'asigo meminabe. Mono bukugu ka luga'a ana hite enali li sibi saba hite enali'ani haya kelelata hi'ahana kapogu nebite ya suhi hilata nehite fenene hilabe.

17 Nalalu'nigitabe, lenali yanamofihi keheli su he'ahana yabe. Yana'mu kaga ya'ma lenegekesa lito lipoti lu nolepugi kehelilo. Bona'i foipa'amagi enali ligitaga ka'ani lite komopatinigu liminogo lenele'mo sibina hilenogo limite ke lalagi ya'mu kaba hu bati hite minalo.

18 Ya nehite Sipi Botiuba lubuto bilata nohina bo, Yesu Kilisitohi lenehe'mose'na to ai hapa hapa'a keheli hokolo hite kehelise'na hiti lenalitoga minenogo yamu'i hofa tete minalo. To ai fana meha'auba minoto minomo buto yatai ana suhi huto mino lito buto mino bai toto mineno. Ma'naka.

YONI Napa 1
Ai koyoto epi'ehina fayahi

Minoba minoba huto minolatanamofihi bagaguti kalo mino'ehina

1 Me'i hapi huto huto hinaguti ka ema'alo mino lito buto mino'ehina to legekesatu keheli'ohuta to lubutu bu go'ohuta to lubutu bu goya ito bu goloto layatu li kehelito bu go'ohutamo ya'ma minoba minoba huto minolatanamofihi bagaguti ka'alo nominana bo'mu fayahi ya'ma koyoto nolepube.
2 Minoba minoba huse'namofihi legeya'a huto hu lamana hulago lali bu goloto minoba minoba huto mino lito buto minose'namofihi ka'a ya'ma lu huto huto lu lepilata nohune. Minoba minoba huto mino lito buto minolatana ya'ma miyagu afotifitoga mino lito buto minoto aliha'a lalitoga huto hu'ehina.
3 Yamofihi ya'ma bu goto lito hu'ohutamo ana huto lenalitoga lu lepilata nohutamo ya'ma lu lepilenogo ai kumu komopati monekotoga bati huto hepito minalune luto hulata nohune. To ana huto lenali hiti lali hiti komopati hepi lamana higo nominoto afotifitoga to pana'a Yesu Kilisito aitoga hepito minalune luto yabe.
4 Ya suhi huto huto hilenogo komopatigu sabiyana lolo hu baga ilibe luto fayaha nasana ya'ma koyoto nolepube.

Hu'ma fana meha'a hiti mino'ehina ka'a

5 Ka'a ya'ma Hu'mamofihi pana'amofihi baga'aguti ma luto keheli'ohutamo lu lepilata nohune. Hu'mau ai sinihina'a ya'ma aitoga mone meni'ibe. Fana meha'a besa loto asaga'na mino'ehinamo ni'ibe.
6 To lali foipanamofihi metepunagu nominototi to Hu'mamofi hiti komopati monekotoga moloto bati huto hepi'ohune luto liluta ya'ma faga hiti liluta'mu yabe.
7 Hu'mau ai ya'ma fana meha'a hiti bo nohibe. To ana huto lali ai'a fana meha'agu mino moloto nohuto ai hiti moneko'na huto komopati hepito bati huto minaluta'mu yabe. To ya hinogo pana'amofihi Yesu, ai'a golaha'auba foipanati asaga'i okala hu letoto minomo buto minalibe.
8 Lali foipanati meni'ibe luto liluta ya'ma komopati faga noluta'mu yabe. To ka lamana'amo komopatigu meminolata nohibe.
9 Ya hu'ehinaya to foipanati Hu'mamofitoga lu huto nohunogomo ai eto'ehina bo to faga melulata nohina bouba ai ka'a beto huto'a foipanati nokala huto asaga foipanati li he'mi leto su halina'mu yabe.
10 To ai foipanatini lilata nehabe luto noligo lali foipanati mehu'ohune luto nolutoti ya'ma Hu'mamofi kumu fagalo bo yabe luto lulata nohuto to ya'ma ai kaga'a komopatigu meminalina'mu yabe.

2

Kilisitou lehe'molata bo nohibe

1 Panana'ni lenali foipana hi lalabe luto ka'ni ya'ma fayahi koyoto nolepube. To moneuba foipana hulenogo afotifu, Hu'mau foipanati'mu ka foya nolinogo lehe'malina bo mone nohina yabe. Ai gi'a Yesu Kilisitou ai fotogo huto nohina bouba ai lali kumu yabe luto miyagu afotifu aitoga buka tilina'mu yabe.

2 Kilisitou aiˈa yaˈma foipanatiˈmu Huˈmamofihi leˈmo fulu hulata bo
nohibe. To yaˈma lali foipanatigo ya hu letalata meniˈibe. Noto noto bonaˈi
silaga kumu yabe luto foipanaˈani li heˈmi epololata bo nohibe.
3 To ya higo lali aiˈa bonaˈa nominototi Huˈmamofihi keheliˈohune luto
hiya huto kehelilune? Ai kagaˈa lu laga huto luˈehinaˈalo megeˈi mololata
nohuta yaˈma keheliya iluta'mu yabe.
4 To bonaˈi moneuba ai ka lu laga huto huˈehina kaˈalo megeˈi memalalin-
auba nani Huˈmamofihi bonaˈa nohube luto luˈehinalo yaˈma fagalo bo
yabe. Bonaˈi ya hanaˈamagihi komopaˈanigu ka legeyaˈa meniˈibe.
5 To bonaˈi moneuba ai Huˈmamofihi kaˈalo megeˈi malalinaˈa ai ko-
mopaˈa Huˈmamofitoga emiˈehina yamofihi legeyaˈa ahuto hu su hoˈehibe.
Ya hulago yaˈma Huˈmamofitoga i segito bati hulata nasanamofihi legeyaˈa
ya suhi huto huto hilenogo bu goloto akehelilune.
6 Lali Huˈmamofitoga i hepito nohuta bonaˈi nohune luto liluta'amagita
Yesu Kilisito minoto lito huˈehina yamofihi babeyafalo minaluta yabe.

Lu moloˈehina ka kosabaˈi

7 Komopaˈni lepiˈohuna bonaˈise. Nani lu molo lepololata ka kosabaˈi
mone lu melepube. Yaˈma koyapa hapaˈagati kehe lelite bite mineˈahanamo
yaˈma kaˈa lu lepiˈahanamo yamofihi lu kosaba huto koyoto lu nolepube.
8 To ka fayahi nokoyona yaˈma lu moloˈehina kaˈa kosabaˈi lolo nohibe.
To ana kaga Yesutoga to lalitoga lamanaˈa huto legeyaˈa lolo hulata nohigo
melugu bonaˈmagi bu negana yabe. Ya higo metepuna su halubeˈmu nohigo
fanato lamana huto besa nolana yabe.
9 To bonaˈi lugaˈamagi fana mehaˈagu nohune lite lilana to enalaluˈanigihi
enita bite enemegesa hu epilanaˈamagi yaˈma enali metepunagu yatai
neminanamo niˈibe.
10 To lugaˈamagi enali enalaluˈanigihi komopaˈani epite minalanaˈamagi
enali yaˈma Huˈmamofihi fana mehaˈagu bati hite neminabe. Ya hite
neminana bonaˈmagi foipa nasanaˈmu enohoka hilina bo enalitoga mone
huto mehilinaˈmu yabe.
11 To enali enalaluˈanigihi enita bite enemegesa hu epilanaˈa enali yaˈma
metepunagu neminana yabe. To metepunamofihi kapolo melete nebago
metepunauba komopaˈanimofihi buˈa li fili kenogo kapo yaˈma bu ge fe lite
bu megalanaˈmu yabe.
12 Lenali paˈni panaˈni nehanamagita, Yesu Kilisitohi giˈalo yabe luto
foipanatini li heˈmi lepoloˈehinamo niˈibe. Ya huto niˈinagi fayahi yaˈma
koyo nolepube.
13 To lenali olopa bonaˈmagita minomo buto minoˈehina bo ai kumu kehe-
liya ite keheliˈahanamo niˈinaya lenaliˈi kaˈa yaˈma fayahi koyo nolepube.
To neheya kola lenali foipanamofihi afoˈagita amuya melete luba hite be
ligiˈahanamo niˈinagihe. Ya hiˈahanaˈmu yaˈma fayahi koyo nolepube.
14 To lenali paˈi panaˈi nehanamagita, Huˈmau afotinifihi hapaˈa kehe-
liya ite keheliˈahanaˈmu yabe luto fayahi yaˈma koyo nolepube. Olopa
bonaˈmagita, lenali ema kanaguti hapi fiˈehina minomo tito nohina
bomofihi ai kumu keheliya ite keheliˈahanamo niˈibe luto kaga yaˈma
fayahi koyo nolepube. Neheya kola, lenali amuya malanaˈmu yabe luto
to Huˈmamofihi kagaˈa komopatinigu niˈigo foipanamofihi afoˈafihi be
ligiˈahanaˈmu luto kaga yaˈma fayahi koyo nolepube.
15 Lenali asagaˈi metoga minoto nohuta suhi to meˈmofihi gupisaˈalo
nasana huto huto niˈinalo komopatini yanaga mebino. Enali komopaˈani

yaˈma meˈmofihi gupisalonamofito minalina enali komopaˈani yaˈma miyagu afoˈanifihi emilanaˈa meniˈibe.
16 Nekehelifihe? Melugu nasana silagaˈi yaˈma lugufaˈauba topa holata nohina nasana to lubuˈuba bu golata nohina nasana to komopati mega lugufa lelito tiseˈna yaˈma miyagu afotifitogati nasana meniˈibe. Yaˈma meˈmofihi gupisalonamofitogati yabe.
17 To meˈmofihi gupisaˈalo anaˈina to enipa hina nasana hiti asagaˈna su hoto mone yupahi fenene hilibe. To enali HuˈmamofihiI bagaguti kaˈa kehelite megeˈi nemalanaˈa enali mineme bite mino hetofa hite minalanaˈmu yabe.

Kilisitohi fatehe bonaˈmagi lataha'anilo ka

18 Palalaˈni panaˈnimagitabe, kanaˈa yaˈma hupamoneˈi asu halinaˈmu yabe. Yaˈmu lenali Kilisitohi fatehaˈa huto hilibe lite keheliˈahabe. To yatai fatehe bonaˈa babu lite huto hilete mine baga iˈahabe. Yanaˈmu yaˈma kanaˈa su ho lamana huˈehibe luto akeheliˈohune.
19 Kilisitohi fatehe bonaˈa enali lalitogati heˈmi letelete biˈahanamagi, lali ligibo lagabo lamanaˈa bati huto minolataˈna yaˈma lolo hite menehabe. Enali lalalutigi bati hite nehatita yaˈma meheˈmi letatita niˈibe. To heˈmi leteˈahana yamofihi hapaˈa yaˈma huto huto huˈehibe. Lali hiti nehanaˈa enali lalalutigi lolo hite memineˈahana, keheliya iˈohune.
20 Ya hiˈahanaya, Kilisitou ai hetofa Sikalafuˈa ho lifigo komopatinigu tito nominago lenali asagaˈi HuˈmamofihiI ka lamanaˈa keheli baga iˈahana yabe.
21 Yaˈmu luto fayahi yaˈma koyoto nolepube. Lenali ka lamanaˈa mekehelibe luto niˈigopa, ka lamanaˈa kehelilata nehanaˈmu yabe, luto yaˈma fayahi koyoto nolepube. To ya huto yaˈma keheliˈahabe. Fagalo bonaˈi asagaˈi yaˈma ka lamanaˈamofihi komopaˈaguti mone huto mehuˈehibe.
22 Fagalo bonaˈi yaˈma enali kumu kehelilune. Bo moneubafi moneuba Yesu aiˈa gulu ho letalibe luto leˈmo ho lifiˈehina bo Kilisito menohibe luto nelinogomo ai kumu yaˈma fagalo bo yabe luto kehelilune. To enali yaˈma miyagu afotifi hiti to ai panaˈa Yesu Kilisitohi enemegesa hi etimilana bona kumu enali Kilisitohi fatehaˈa yabe.
23 Enali HuˈmamofihiI panaˈamu enemegesa hi emilana yaˈma ana suhi huto afoˈafi kumu hiti enemegesa hi emilabe. To enali panaˈaloga hepito minete ai HuˈmauI ho lifiˈehina bo, Kilisito nohibe lite lu huto hilana enali afoˈafitoga ana huto neminabe.
24 Lenali hapaˈagati koyapaˈi mono kaˈa kehelite mine lite mineˈahana yamoga keheli melete minalo. To yaˈma kehelite nehite miyagu afotifitogago panaˈamofitogago hepite mine melete bati hilanaˈmu yabe.
25 To yaˈma Kilisitou leleˈmo lamana hilibe luto lu molo letoˈehinamo yaˈma minoba minoba babeyafalo minolataˈnamo yaˈma niˈibe.
26 To lenimiˈi melete komopatini leˈmo sibina hilana bonaˈi enali kaˈanimu ma luto fayahi nokoyobe.
27 To lenalitoga Kilisitou Sikalafuˈa molo epololata nohina yaˈma lenalitoga nominago megeˈi melelata nehago yanaˈmu bo moneuba faga hiti lamana ka hiti henabe luto lu moloto lu lepilibe? Yamofihi yaˈma meniˈibe. Sikalafuˈa molo lepoloˈehina ai kaˈa asagaˈi giyaka giyaka lito lu lepilata nohina nohibe. To ai kaˈa yaˈma faga hiti meniˈibe. Lamanaˈago niˈinago yanaˈmu Sikalafuˈuba lu lepiˈehinamo yaˈma keheliya ilete Kilisitohi komopaˈagu minalo

28 Palalaˈni panaˈnimagitabe, lenali komopatini bati hinogo minete Kilisitou ai nehetilina kanaˈa huto hu lamana nohinogo koli mehise amuya melete nehago olenogo lubuya mehuse minalune lite aiˈa komopaˈagu minalo.
29 HuˈmauÌ bebe salata nohinalo nohibe lite lenali keheliˈehilanamo yaˈma to enali fotogo suhi hite minalata nehana bonaˈi enali HuˈmamofihiÌ yagapanaˈa nehana yabe luto anokehelune.

3

HuˈmamofihiÌ yagapanaˈa nohune

1 Bu galo. Afotifu yaˈma komopaˈa sipi huto limiloto paˈnibe, panaˈnibe luto lu letoˈehina. Komopaˈa limilataˈna hofa toto minago lali ai yagapanaˈa bati huto nominone. YanaˈmuÌ melugu bonaˈmagi HuˈmamofitogaÌ menemminana enali laliti hapati menekehelibe. HenaˈmubeÌ? HuˈmamofihiÌ hapaˈa mekeheliˈahanamo niˈibe.
2 Komopaˈni lepiˈohuna bonaˈise. Lali yaˈma yataˈisi HuˈmamofihiÌ paˈi panaˈi nohutagi, to minoto hena hena babeyafalo huto hiluta niˈibe. YamofihiÌ hapaˈa meleˈisi huto hu lamana menohinaˈmu ma luto keheliˈohune. Kilisitou huto hu lamana hilina yupahi aiˈa babeyafaˈa bu go bati hulototi ai babeyafaloko minalutaˈmu yabe.
3 To ya huto niˈigo lali asagaˈi yamofihi fifa ito minaluta yaˈma Kilisitou ai komopaˈagu bati huseˈnaˈa niˈina ya suhi huto minalune luto komopati li keheli keheli hilutaˈmu yabe.
4 Foipa nasana lilata yanauba HuˈmauÌ lu laga huˈehina kaˈa ligofa ho heˈmilata nasana niˈina moneˈamagi enali foipa nasana nelinogomo enaliˈi HuˈmauÌ lu laga huˈehina kaˈa yaˈma ho hauta hiˈahabe.
5 To lenali Kilisitohi hapaˈa yaˈma kehelilata nehabe. Ai foipa nasana ligoli hulata hilube luto huto huˈehina niˈibe. Ya nohuto aitoga yaˈma foipanaˈa meniˈibe.
6 YamofihiÌ lali Kilisitou hiti mino hepito minolata nohuta foipana huba huba huto meminalune. To lugaˈamagi foipa nasana lolo hilata nehana enali Kilisitohi hapaˈa bu go bati hite bu galanaˈa hiti kehelilanaˈa hiti menehabe.
7 Palalaˈni panaˈnise, moneˈamagi ete laga mehina ka ya hilo lite lu lepinogo kaˈani mekehelilo. Kilisitou ai mino fotogo huto minolata nohinagi to bonaˈi lugaˈamagi ana suhi hite bati hina suhi hilata nehinogomo enali kumu yaˈma fotogo hite neminana bonaˈi yabe luto lilune.
8 To lugaˈamagi foipana lilata minalana enali Sataha bonaˈa neminabe luto lilune. Satau ai foipa nasana koyapa emagati lelito buto minoˈehina. To liloto nohigo HuˈmamofihiÌ panaˈauba aiˈa Satahi foyaˈa yaˈma laga huto li sibi sibi huto heˈmilube luto oto huto huˈehinamo niˈibe.
9 LugaˈamagiÌ enali HuˈmamofitogatiÌ huto hiˈahana bonaˈmagi HuˈmamofihiÌ mehaˈa lite mineˈahanamo niˈinaya, enali foipana lilete meminalanaˈmu yabe. HenaˈmubeÌ? Enali HuˈmamofitogatiÌ lusi bonaˈa ahuto hiˈahanagihe.
10 HuˈmamofihiÌ paˈa panaˈa to Satahi paˈa panaˈa enali hapa hapaˈani ya suhi huto yaˈma huto nohigo bu galuneˈmu nohune. LugaˈaÌ mino fotogo hite meminalanaˈmu enali kumu HuˈmamofitogatiÌ menehabe luto nokehelune. To enali komopaˈani yaˈma enalaluˈanigihi meepinogomo enali kumu HuˈmamofihiÌ bonaˈa menehabe luto yaˈma ana huto lilune.

Komopati ai eminogo ai eminogo huto minalune

11 Ya'ma ka yata'a kanaguti lenali kehelite biba biba hi'ahana ya'ma huto ni'ibe. Komopati ai eminogo ai eminogo huto ya suhi huto minalune.
12 Koyapa'i Atahi pana'a Keniu ai'a kapolo mebilune. Ai foipanamofihi pana'a lolo huloto gona'a ho fili'ehinamo ni'ibe. To henabe luto ho fili'ehibe? Hapa'a ya'ma huto ma ni'ibe. Ai'a minoto lito hu'ehina'a laga mehu'ehina yagi to gona'auba mino'ehina ya bati hu'ehina yabe. Ya higo gona'amofihi siko hu etoto ho fili'ehina yabe.
13 Nalalu'nigita, ma melugu Hu'mamofitoga meneminanamagi libe gofa hebe hite ya nehi lepelenogomo kehelilete topa mehalo.
14 Lali komopati ya'ma lalalutigihi epilata nohutamo ni'inagihe. Ya'mu lali filise'na kapo'aguti he'mito oto mino kosaba'nagu mino'ohutamo ni'ina keheli'ohune. To luga'amagi enali komopa'ani ai eminogo ai eminogo menehanamagi enali ya'ma filise kapogu nebana yabe.
15 To luga'amagi enali enalalu'anigihi enele'mo bati mehinogomo Hu'mau ya'ma enoho fililata bo suhi hite komopa'ani hiti nehabe luto lu epalalibe. To lenali enoho fililata bomu'i akehelilata nehabe. Enali minoba minobanamofihi babeyafa'a lolo hite menehabe.
16 Yesu Kilisitou ai lali kumu yabe luto minoto lito hulata'a he'miloto fili'ehibe. Ai ya higo komopati ai eminogo ai eminogo hiluta hapati li yege holago bu go'ohune. Yana'mu lali ana huto lalalutigihi enali kumu luto minoto lito hiluta'a ya'ma he'miluta babeyafalo enalitoga minalutamo ni'ibe.
17 Bona'i luga'a enali yaga nose'na to fe'noho nasanauba babu luto ni'igo to enalalu'anigihi enumuhi meni'igo nehinogo bu gelete to komopa'ani hekini lete meenehe'malata nehanaya enali kumu ma luto kehelilune. Komopa'ani Hu'mamofitoga mone memalalata nehabe luto keheliloto ya lilune.
18 Palala'ni pana'nimagitabe. Lali komopati Hu'mamofi hiti lalalutigi hiti noepito ya'ma kagatuko to labagagutiko melilune. Komopatiguti layatuko to labagatuko luto moloto hilune.

Hu'mamofihi gobisalo komopati le'mo moneko hilune

19 Komopati epiba epiba luto ya lusiga nolunaya ya'ma hinogoti ka'a lamana'amofihi yagapana'a nohutamofihi hapa'a huto hulenogo bu goloto kehelilune to komopatiuba loe lae mehinogomo Hu'mamofihi gobisalo komopati le'mo hepilune.
20 Foipa nasanamofihi fisu hite nelinogo kaga komopatigu ni'inogomo ma luto lilune. Hu'mau ai'a komopatimofihi babeyafa suhi meni'ibe. Ai fato suhi huto komopatimofihi babeyafa'a be ligise'na minoto ana'ina keheli bati huto kehelilata nohibe.
21 Komopa'ni lepi'ohuna bona'ise, foipa nasana'mu ka foya liluta ka'a komopatigu meni'inogomo Hu'mamofihi gobisalo kuyugu keyege mehuse bati huto minaluta'mu yabe.
22 To ka'a kehelilototi ai bulo minoto moloto nohunogo bati hulata nohibe. Ya'mu ya'ma aitoga lutogo limilata nohibe.
23 Ka'a lu molo'ehina ka ma luto ni'ibe. Pana'a Yesu Kilisitohi ai gi'alo kehelito mino ule'ale huloto ai lu leto'ehinamofihi suhi huto komopati ai eminogo ai eminogo huto minaluta ni'ibe.
24 Enali lu molo'ehina ka'a keheliya ite mege'i malalana'a enali Hu'mau hiti hepi lamana hite neminenogo Hu'mau ai'a komopa'anigu mino ho tito minalina'mu yabe. To ai Sikalafu'i molo leto'ehinamo ai'a lu limilago

Huˈmau aiˈa komopatigu minoto ho tito hulata nohibe luto kehelilata nohune.

4

Kaˈa mone Huˈmamofitoga niˈifi meniˈifi luto keheli fe lilune

1 Komopaˈni nolepuna bonaˈise. Sikalafuˈuba leleˈmo babahi higo lulata nohune lite lilata nehana bonaˈi asagaˈmagitoga kaˈa yaˈma sibigopa mekehelilo. Kagaˈa mone yaˈma Huˈmamofitogati niˈifi meniˈifi keheli fotogo hilune lite kaba hilo. Kaˈa leliˈali bonaˈi fagamofihi silagaˈi huto hilete babu liˈahana niˈibe.
2 Huˈmamofihi Sikalafuˈa yauba eneleˈmo bati higo ka nelana ya hite bu galabe. To enali Huˈmamofihi panaˈa Yesu Kilisito ai lusi bo gufaˈa hiti bo lolo huto neheti'ehinamo niˈibe lite li huto hite lilana enali Huˈmamofitoga nehabe luto kehelilabe.
3 To lugaˈamagi enali Yesu kumu ya lite melinogomo yaˈma Huˈmamofitogati menehabe. Enali Kilisitohi fatehe bonaˈmofihi kaˈa nelabe. Ana fatehe bomofi kumu akeheliˈohune. Ai metoga alihi huto hilibe luto lu lepugo keheliˈahanamo niˈibe. To yatai yaˈma aiˈa amuyaˈa ahuto huˈehibe.
4 Palalaˈni panaˈnise, lenali Huˈmamofitogati huto hilete faga mono ka leliˈali bonaˈmagihi amuya melete luba hite, ya suhi hite enebe ligiˈahanamo niˈibe. Hiya hutobe? Lenali komopatinigu minolata nohina ai amuyaˈauba metoga nohina bo foipanaˈa aiˈi amuyaˈa yaˈma be ligiˈehinagihe.
5 Faga mono ka leliˈali bonaˈi enali yaˈma meˈmofihi gupisalo niˈinanaˈmuko kehelilata nehabe. Lilago meluguti bonaˈmagi enegekesagu li melelata nehabe.
6 Lali yaˈma Huˈmamofitogati huto huˈohutamo niˈinaya enali Huˈmamofihi bonaˈa nehanaˈamagi yaˈma lali kaga kehelilata nehabe. Huˈmamofitogati huto mehiˈahana yaˈamagi lali kaga menekehelibe. Yamuˈi lali ka lamanaˈamofihi hapaˈa to leˈmo sibi hulataˈna ka legeyaˈamofihi hapaˈa yaguya bu go bati huto hulata nohune.

Huˈmau kekeˈi lu letolata bo nohibe

7 Nemehi nolepuna bonaˈise. Enemehi epilataˈna yaˈma Huˈmamofitogati niˈibe, ya huˈehinaˈmu lali komopati ai eminogo ai eminogo huto minalune. Enali komopaˈanitu eniginaga fi epite minalana enali yaˈma Huˈmamofitogati huto hiˈahana yabe.
8 Huˈmamofihi hapaˈa yaˈma komopaˈa limilataˈna niˈinagihe. Ya higo lugaˈamagi enali komopaˈanitu kekeˈi li epalalana meniˈinogomo Huˈmamofihi hapaˈa bu megeˈahabe luto keheliˈohune.
9 Huˈmau aitogati minoba minoba huto minolataˈna li huto huto lilube luto gi moneko panaˈa metoga ho lifigo limiˈehina. Yamofihi mehi limiˈehinamofihi hapaˈa lalitoga huto hu lamana huˈehibe.
10 Komopati epilataˈnamofihi hapaˈa ma huto niˈibe. Lali kohe toto komopati meemiˈohutogo aiˈa yaˈma komopaˈa limito panaˈa ho lifigo limiˈehina foipanati su halinamofihi kapo bili letoˈehina.
11 Komopaˈni nolepuna bonaˈise. Huˈmau komopaˈa sipi sipi huto limiˈehinagi yanaˈmu lali ana huto komopati ai eminogo ai eminogo huto minalutagihe.
12 Bonaˈmagita Huˈmamofihi bu galutaˈa yaˈma mone bu megoˈohune. To komopatitu lemehi emilata nohuta yanaguya huto moloto hiluta yaˈma

Huˈmau komopatigu minoto lito nohilinamofihi hapaˈa li huto hilibe. To komopati emiluta yanauba huto hu lamana hulata nohibe.

13 Huˈmau ai Sikalafuˈa molo letoˈehinagihe. Ya limiˈehinamuˈi aiˈa laliˈi leleˈmo mahaˈaluga mololata nohigo yanagu minota, to ai komopatigu minoto ho tito nohina yaˈma keheli fe luˈohune.

14 Afotifu yaˈma panaˈa lali noto noto bonaˈi lubuto bilibe luto ho lifigo limiˈehina. To lali lubu legeyaˈaloti bu goˈohutamo niˈinaya kaˈa yaˈma luto lu huto hulata nohune.

15 To bonaˈmagi Yesu ai lamanaˈa Huˈmamofihi panaˈa nohibe lite lu huto hilanaˈa enali Huˈmamofihi komopaˈagu minaluneˈmu nehabe, to Huˈmau ana huto komopaˈanigu minoto lito hilinaˈmu yabe.

16 Huˈmau komopaˈa limilata nohinaˈa yaˈma bu goto keheliˈohune. To keheliya ito keheliˈohune.

Huˈmamofihi hapaˈa yaˈma mehi limilataˈnamofihi nohinagihe. Enali komopaˈani emite bite minete lite hilanaˈa enali Huˈmamofihi komopaˈagu minaluneˈmu nehabe. To Huˈmau ai komopaˈanigu minoto lito hilinaˈmu yabe.

17 Yaˈmu komopati emilata nohuta yaˈma bati huto huto hu lamana hulata nohibe. Kilisitou ai metoga minoto lito hulata huˈehina suhi huto lali minolata nohuta niˈinaya yamofihi ka foya lise kanaˈa sipilo lali koli mehuse amuya moloto ho ti fefe luto minalune.

18 To henaˈmube? Komopati epilataˈnamofihi legeyaˈauba yaˈma lelesa luseˈna yaˈma fife lu halinaˈmu yabe. Ya huˈehinaˈmu enali enelesa luseˈna lite minalana enalitoga komopaˈni emiseˈna huto hu lamana mehuˈehibe luto kehelilune. HenaˈmubeLahalifi, lite koli nehana yabe. Enali Huˈmau komopaˈa limilataˈnamofihi hapaˈa mone mekeheliˈahana yabe.

19 Lali yaˈma Huˈmau kohe toto komopaˈa limiˈehinamo niˈigo yamuˈi lemehi ai emilata nohune.

20 Bonaˈi lugaˈamagi enali Huˈmamofihi lemehi emilata nohune lite lilete to enalaluˈanigihi enita biseˈna hite eneleˈmo bati mehilana enali kumu yaˈma fagalo bonaˈi yabe luto kehelilune. AˈnekehelifiheEnali enalaluˈanigihi enubutuko bu galanaˈa enali komopaˈani meepise minalana yaˈma Huˈmamofihi bu megolataˈnamofihi ai yaˈma komopaˈani meemiluneˈmu nehabe.

21 Kilisitou lu moloˈehina kaˈa ma luto kehelilata nohune. Lenali Huˈmamofihi komopatini emite nehanamagita lenalalutinigihi yaˈma komopatini ana hite epilo.

5

Metoga nasana ho fililinamofihi hapaˈa

1 Bonaˈi lugaˈamagi Yesu kumu Huˈmau leˈmo ho tiˈehina bo yabe lite keheliya ilana enali kumu Huˈmamofihi yagapanaˈa nehabe luto lu epalalune. To ya huto niˈigo yaˈma afoˈanifihi komopaˈani emilana enali ana hite yagapanaˈa hiti komopaˈani epilabe.

2 Lali Huˈmamofihi paˈa panaˈa komopati epilata nohupihe luto ya nohupi ya menohupi luto yaˈma Huˈmamofihi komopati emito to ai lu moloˈehina kaˈalo megeˈi melenogoti yanauba lu huto hilina yaˈma akehelilune.

3 Huˈmamofihi komopati emilata nohutanamofihi hapaˈa ma huto niˈibe. Ai lu moloˈehina kaˈasigo kehelito analo megeˈi mololototi yaˈma komopati noemuta niˈibe. Huˈmau lu moloˈehina ka yaˈma keheli emilatanamofihi ketaˈa hiti meniˈibe.

4 Huˈmamofitogati huto huˈohuta yaˈma asagaˈnaloga lali meˈi gupisaˈalo niˈina nasana i matele unogo bati nohune. Yaˈma matele unogo limilata nohina amuyaˈa yaˈma Huˈmamofihi lemehi emilatanati yaˈma niˈibe.
5 To meˈmofihi gupisaˈalo niˈina nasana i lapasa inogo limilina bonaˈi kiyiˈagi kiyiˈagi nehabe? Enali Yesu kumu yaˈma Huˈmamofihi panaˈa nohibe lite lilete keheli uleˈale hite kehelilana enalisigo yamofihi lolo hiluneˈmu nehabe.

Huˈmamofihi panaˈamofihi kaˈa leˈmo amuya moloˈehina kaˈa

6 Yesu Kilisito aiˈa yaˈma nagamiˈa hiti golahi huto huˈehina yabe. Nagamiˈasigo meniˈibe. Ai nagami folose nagamiˈa hiti to fililago limiˈehina golahaˈa hiti huto huˈehina yabe. Sikalafuˈuba ai kaˈa lamanaˈamofihi afoˈafu nohinagihe, to Sikalafuˈuba yaˈma hapaˈa lulata nohigo legeyaˈa henilata nohibe.
7-8 Yamofihi Sikalafuˈi aiˈa to mono nagamiˈi foloˈehina yauba to yaˈma fililago limiˈehina golahi ya nasanauba yaˈma enali loebe monebe nehago ka liˈahana ka yaˈma moneko legege huˈehina ka niˈibe. Enali ka Yesu Kilisito Huˈmamofihi panaˈa nohibe lite nelabe.
9 To bonaˈmagita lenayahi tite maˈnaka nolune lite nelago lali kehelutogo bati hulata nohibe. Ya huˈehinaya Huˈmau luˈehina kaˈa yauba be ligito amuya mololata nohibe. Ai lusiga lulata nohibe. To ai Yesu kumu nani panaˈni nohibe luto aluˈehina yabe.
10 Ya luto ligo enali Huˈmamofihi panaˈamofi kumu enemehi emilanaˈa enali komopaˈanigu keheli lamana hilata nehabe. Lugaˈamagi enali Huˈmamofihi panaˈauba kaˈa luˈehina kamuˈi keheligo futuˈa lolo huˈehinamo niˈibe, yaˈma bonaˈi ya hanaˈamagihi Huˈmamofi kumu fagalo bo yabe lite liˈahanamo kehеliˈehibe.
11 To Huˈmau panaˈamofihi hapaˈa leˈmo hetofa hu etoto kaˈa luˈehina yaˈma ma huto niˈibe. Huˈmau amuya lemehi huto minolata nasana li huto huto limiˈehina yaˈma mino kosaba huseˈnamofihi hapaˈa yaˈma panaˈa nohibe.
12 To ya higo enali Huˈmamofihi panaˈa li pili kete lite minalanaˈa enali mino kosaba huse nasana aliˈahanamo niˈibe. To lugaˈa enali Huˈmamofihi panaˈa li pili mekalana enali mino kosaba huseˈna yaˈma meliˈahabe luto lilune.

Lemehi emito minoba minobanamofihi kaˈa

13 Huˈmamofihi panaˈamu lenemehi emiˈahanaˈa lenali yaˈma keheli uleˈale huto minoba minoba nasana yaˈma aliˈahabe. LiˈohuneLite keheli fe lite kehelilabe luto kaˈa yaˈma koyo nolepube.
14 Lali yaˈmu luto Huˈmamofihi bulu koli mehuse keheli bati huˈohune. To Huˈmamofitoga anaˈina mone kumu loka hotogo yaˈma aiˈa lilinaˈa malalinaˈa komopaˈagu bati nohinogomo keheli limilinaˈmu yabe.
15 To anaˈina moneˈnamufi moneˈnamufi kehe i etenogo keheli limilibe luto keheli fotogo huˈohutamo niˈibe, anaˈina mone kumu kehe iluta yaˈma meleˈisi li layanugu mololata nohibe luto keheliˈohune.
16 Bonaˈi moneuba laluˈafu moneuba foipa nasana nolinogomo bu goloto filise kapolo leˈmo malalina nasana yaˈma lolo mehuseˈnamofihi nohinogomo bu goloto yaˈma ai kumu luto Huˈmamofitoga foipanaˈa li heˈmi etobo luto ya lilibe. Lulenogo Huˈmau foipanaˈa li heˈmi etoto mino kosaba huse kapolo leˈmo malalibe. To filise kapolo leˈmo malalina nasana yaˈma foipana huˈehinaˈa mone niˈibe. Ya huˈohutaˈamu Huˈmamofitoga lilata foya lilabe luto menolube.

17 Bonaˈmagi bati mehina hapaˈa hilatanaˈa asagaˈi foipana niˈinaya,
foipa nasana lugaˈa yaˈma filise kapolo enaleˈmo memalalinaˈmu yabe.
18 Lali ma luto kehelilata nohune. Huˈmamofitogati huto hiˈahanamagi
yaˈma foipana lite meminalanaˈmu yabe. Huˈmamofihi panaˈauba yaga-
panaˈamagihi li pili koto kaba hu epelelenogo foipa nasanamofihi afoˈafu
enugufalo moneˈa li mekehelilinaˈmu yabe.
19 Lali Huˈmamofitogati huto huˈohuta yaˈma noto noto melugu bonaˈi
moneˈamagi asagaˈnaloga enali foipanamofihi afoˈafu ai nosipenuga kete
nehabe luto kehеliˈohune.
20 To ma luto moneˈa hiti kehеliˈohune. Huˈmamofihi panaˈa aiˈa melugu
limito kehеli fe lulataˈna li huto hu limiˈehinamo niˈinaya, Huˈmamofihi
lamanaˈamofihi hapaˈa keheliya ito kehelilata nohune. To Huˈmamofihi ka
lamanaˈalo i segito yaˈma panaˈa Yesu Kilisitohi nosipenuga minoto lito no-
hune. Aiˈa yaˈma Huˈmamofihi lamanaˈa to minoba minoba huseˈnamofihi
afoˈafu nohibe.
21 Palalaˈni panaˈnise, lenali laga mehinana faga lugefa nasanalo lene-
megesa hu emite kaba hite minalo.

YONI Napa 2
Ai koyoto epiˈehina fayahi

1 Oho, kai Sipi Bouba keleˈmo eto huˈehina aˈise. Olopa bo koheˈamofita nani fayahi koyo nokumube. To kai paka panaka fayaha nasana yaˈma koyoto noepube. Nani komopaˈni lepito koyoto nolepube. To naniˈnisigo meniˈibe. Kaˈa lamanaˈa kehelite komopaˈanigu melelata nehana bonaˈi enali asagaˈi komopaˈani lepilata nehana niˈibe.
2 Ka lamanaˈa yaˈma komopatigu nohina to lali hiti minoba minoba huto mino lito buto minalinagihe. Ya higo komopati lepilata nohune.
3 Afotifu, Huˈmau to ai panaˈa Yesu Kilisitou ai leheˈmoto ginaga fi letoto to fulunaˈa li huto hu letoto nohinogo kaˈa lamanaˈamofihi to komopati emilutamofihi yaˈma komopaˈagu mino lito buto minalune.

Kilisitou lu limiˈehina mono ka li pili kalune

4 Paka panaka lugaˈa enali afotifu lu moloˈehina kamofihi yaˈma kehеliˈehiteˈani kaˈa lamanaˈa yaˈma lite minelata nehana yabe luto hapaˈani ya suhi huto keheliloto'ni komopaˈnigu negelo bito minolata nohube.
5 To itoˈniga, kaiˈi Sipi Bouba lu moloˈehina kaˈa lugaˈa lu kumugo kehеliˈahane. Kaˈa lu moloˈehinaˈa kosabaˈi meniˈibe. Hapi fiˈehinagati emasana kehelito oba oba huto nominotamo anamofipo yaˈma ya luto lu kimilugi kehelibo. Lali asagaˈi komopati ai eminogo ai eminogo huto minalune.
6 Huˈmau moloˈehina kaˈa kehelito megeˈi mololata nohuta yauba komopati ai eminogo ai eminogo hulata nasanauba yaˈma lolo hulata nohibe. To Huˈmau lu moloˈehina kaˈa hapaˈagati hapi fite kehelite eba eba hite neminanamo yaˈma komopatini emilete bite minalabe luto lu nolepube.
7 Ka Kehеliˈahane. Fato mono ka lilabe lite lenimiˈi melelata bonaˈi babu lite huto hilete noto noto hepatoga i tili hite biˈahabe. Enali Yesu Kilisito kumu yaˈma melugu lusi gufa hiti lito huto huˈehinamo niˈibe lite kaˈa yaˈma ibe fitebe hilata nehabe. Bonaˈi ya hanaˈamagi yaˈma lenimiˈi melelata bonaˈi Kilisitohi fatehe bonaˈa yaˈma nehabe luto lilune.
8 Foyaˈa lutogo lenalitoga legeyaˈa huto huˈehina yaˈma sibi hu laligi lite kaba hu bati hite minalo. Ya hite minete, minaˈa lamanaˈa bati hite yamofihi silagaˈi lilabe.
9 Lugaˈamagi enali Kilisitou mono ka lu limiˈehinamofihi li pili mekese be ligite kaˈa mone lilete li sibi hilana enali Huˈmamofihi lite enaliˈna lolo mehilanaˈmu yabe. Lugaˈamagi enali ya mehise Kilisitohi ka lamanaˈa kehelite lilete minalana yamagi afotifu yagi to panaˈa yagi li pili kete lite etalitoga malalanaˈmu yabe.
10 Bo moneubafi bo moneuba yaˈma Kilisitou lu limiˈehina kaˈa mekehelilinauba yamofihi kaitoga kaga lu lepilube luto nolinogomo kai be metigise nohuto to nohakanugu leˈmo memolobo. To ana bomofihi soso mehu etobo. Henabe lutobe?
11 Lugaˈamagifi lugaˈamagi bonaˈi ya hite be tigilana yaˈma foya sibinaˈa lilata nohinalo leˈmo bati hite moneko legege hilanaˈmu yabe. Yaˈma bati mehuˈehibe.

Kaga su hoˈehinamofihi kaˈa

12 Kaga lugaˈa asagaˈi niˈinaya fayahi koyolata nagamilugu fayaha nasanagu koyoto mekimilube luto kehеliˈohube. Nani kaitoga meleˈisi

binogo'ni nabagaguti ka lu keheli fa keheli huto keheliloto komopatigu bati hinogo kehelilune luto keheli'ohube.

13 Kai pa'i kogonaka Hu'mau le'mo eto hu'ehina ai yagapana'a enali hiti nehafihe lite keke'i neli ketabe.

YONI Napa 3
Ai koyoto epiˈehina fayahi

1 Oho, Gaiyasio, nalaluˈniga komopaˈni kimiˈohuna bonaˈise. Olopa bo
koheˈamofita nani fayahi nasana yaˈma koyoto nokumube.
2 Nalaluˈniga, komopaka yaˈma monolugu bati huto niˈigo kehelito ana
suhi huto kugufakaˈmu kekeˈi meluse yaˈiya nasanauba kaitoga i keˈmoto
meenogo bati huto minalane luto HuˈmamofitogaÌ lulata nohube.
3 Kai kaga lamanaˈamofihi kapoˈaloko bulata nohane. Yanaˈmu lala-
lutigihi lugaˈa enali ete kagaˈa lamanaˈa li pili kolata nohataˈmu lu nimigo
keheliloto ˈni komopaˈnigu negelo bilata nohube.
4 Yagapanaˈnimagi ka lamanaˈamofihi kapoˈalo bati hite bilata nehana
kagaˈa yaˈma keheliloto komopaˈnigu bati huto kehelilata nohunaya yaˈma
komopaˈnigu keheli bati hilata moneˈmofihi yanauba mone be melig-
ilinaˈmu yabe.

Gaiyasiu enehe ˈmanaˈmu fokehi liˈehina

5 Nalaluˈniga, nemehi nokumuna bose, kai lalalutigihi eneleˈmo bati
hulata nohata yaˈma lemegesagati niˈigopa fotogati nasana hiti eneleˈmo
bati hulata nohata yaˈma bati huto lolo nohane.
6 To enali foto hepatogati kaitoga neheti ˈahana bonaˈmagi Yesuhi
bonaˈamagihi enogobisalo yaˈma komopakatu enheˈmolata nohataˈmu
kofokehi lilata nehabe. To nebinogomo kai ya suhi huto HuˈmamofihiÌ kaˈa
leliˈali nehanaˈmu yabe luto minomo buto enheˈmoto enoho lifitogo bilana
yanauba lamanaˈa lolo hilibe.
7 Enali Kilisitohi giˈamu yabe lite meˈani heˈmilete HuˈmamofihiÌ meke-
heliˈahana bonaˈmagitogati yogo feˈnohi melise mono foyalo biˈahanamo
niˈibe.
8 Lali bonaˈi ya hanaˈamagihi enheˈmoto eneleˈmo bati hulenogo ka
lamanaˈa i tili tele hilina foyamofihi moneko foyalo bonaˈi lolo hilabe luto
lu letoˈehinamo niˈibe.

Tiotelefe to Temeteliu etali kaga

9 Nani Kilisitohi yagapanaˈmagihi yaˈma fayahi hupamoneˈisi mone
koyoˈohunaya, Tiotelefeu ai bo enogoˈanifita minalube luto lulata nohilina
kagaˈni yaˈma keheli heˈmilata nohibe.
10 YaˈmuÌ nani binogoˈni ai huto moloto nohilinamofihi hapaˈa li huto
hilibe. Ai lali kumu faga faga luto libe loko hube nohibe. Ya hulataˈasigo
mone meniˈibe. Mono bonaˈi nebago ai eneleˈmo gufaga memolose to
lugaˈamagihi enheˈmaluneˈmu nehago ka epekito ana mono bonaˈmagihi
fegutoga eneleˈmo fotoˈi mololata nohibe.
11 Nalaluˈniga, nemehi nokumuna bose, kai bonaˈmagi enali foipana
lolo nehinogomo analo enemegeˈi memolobo. AnaˈinaÌ lamanaˈa lolo
nehinogomo enemegeˈi malalane. LugaˈamagiÌ enali nasana lamanaˈa
lelite nebinogomo enali kumu HuˈmamofitogatiÌ huto hiˈahana yabe luto
kehelilune. LugaˈamagiÌ enali foipa nasana lelite nebinogomo HuˈmamofihiÌ
hapaˈa bu go fe lite bu megeˈahabe luto yaˈma kehelilune.
12 To Temetelihi hapaˈa yaˈma bonaˈi silagaˈi bati huto yabe lite lago
kehelune. To mono kapogu mololago ai hapaˈa huto huˈehinaˈa hetofana

niˈibe. Nani ana huto hapaˈa bati hulata nohina abu goˈohube. To kaˈa yaˈma lamanaˈa lulata nohinaˈa akeheliˈahane.

Bonaˈi kekeˈani lu epoloˈehina

13 Kaga lugaˈa asagaˈi niˈinaya, fayahi koyolata nagamitu fayahi kayalube luto mekehelube.
14 Nani kaitoga bilube luto nolube. Buto nehetilenogo leˈabagaguti lu keheli fa keheli huto kehelilуˈibe.
15 HuˈmamofiHi fulunaˈa yaˈma kaitoga mino moloto mineno. Kigibo kalalukagihi enali kekeˈi neli ketabe. Kai ana huto ligibo lalalutigihi nehafihe luto kekeˈi nolu lepolobe luto lu epibo.

YUTE
Ai koyoto epiˈehina fayahi

1 Yuteita nani Yesu Kilisitohi kele keleˈa to Yemesihi gonaˈamofita, afotifu Huˈmau elesa molo lepito komopaˈa lepilata nohinaˈmu lenaleˈmo moloto Yesu Kilisitohi kabalo lenaleˈmo moloˈehinamo lenali fayahi yaˈma koyoto nolepube.

2 Huˈmau komopaˈa lepilata nohina to fulunaˈa to kekeˈi lu lepololataˈna yaˈma li futili hu lepelenogo minomo buto mineno.

Faga faga monoˈi fi lehetete nelina bonaˈmagihi hapaˈanimu lu epiˈehina

3 Kekeˈi nolu lepolona bonaˈise. Nani Huˈmau lenubuto bilata nasana silaga bonaˈmagi hiti lilata nohuta yanaˈmu fayahi koyoto lepilube luto amuya moloˈohunaya, to bonaˈmagi keheli uleˈale huseˈnamofihi kapoˈa mino hetofa huto minalibe luto Huˈmau lu limiˈehina kaga yaˈma sibi hu lalibe luto asagaˈnaloga amuya melete foyaˈa uleˈale hite li etalana lenogoˈna bito fayahi koyo lepilube luto kanaˈni tupa nohibe.

4 Henaˈmube? Bonaˈi lugaˈa Huˈmamofihi keheliˈahanaˈa enali folagahatigu fenene hite tiˈahana. To enali moko foya lilata nehanalo Huˈmau ka melemekilinaˈmu yabe lite ai hetofa bo nohinagihe lite nelana enali ya lite Huˈmamofihi leheˈmose kagaˈa li sibi hite to lali moneko kaba boti, Yesu Kilisitohi enemegesa hu emite ibe fitebe hi etelata nehabe. Enali yaˈma bite li heˈmila ete li heˈmila nehanamofihi hapaˈanilo Huˈmau osahi epilina ka koyapaˈi mono bukugu fayahi keyeˈahanamo niˈibe.

5 Lenali yaˈma kaˈa keheli su heˈahanamo anamofipo akuˈi lu lepilubeˈmu nohube. Huˈmau ai yaˈma ligiko lagako bonaˈi Isilaeli bonaˈi Iyipi metogati gulu ho epoloto to lugaˈa alihaˈa aitoga meminese to agoya hu meemiˈahanaˈamagihi enoho fili su hoˈehinamo niˈibe.

6 To agelo moneˈamagi enali kaba foyaˈani heˈmite nohi hepaˈaniloti heˈmite hiˈahanaˈa enaliˈi Huˈmau uleˈale seni nagatu li sipi tuto sa gi epoloto afehaˈalo ema metepunagu eneleˈmo heˈmiˈehigo enali kana sipilo ka foya lilina kanamofihi geba hite neminanaˈa yamofihi beto hite kehelilo.

7 To Sotomu to Gomola to nohi hepaˈi luga luga mino lito buto oto huˈehina hepato boanaˈi beto hilo. Enali ana hite anamofihi hite haya kelete moko fako nasanalo li huto hilago logo amuya moloto minoba minoba nohinagu heˈmi epalago nehana nebabe. Yamofihi bu nogotogo lelesati gofa lilinaˈmu yabe ya suhi hu epoloˈehinamo niˈinagi yanaˈmu lenegekesu meheno.

8 Ya hu epoloˈehinamo niˈinaya akuˈi faga monoˈi lilata nehana bonaˈi enali ana hite bamuˈi be ge tegi hite enugufatu topa helataˈna lilata nehabe. Ya nehite Huˈmau gihiti bo libe pigi bibe hite kokulumalugu gulu guluna'ani hiti bonaˈi enali yaˈma mumusopa i epelelata nehabe.

9 Agelomagihi bo enogoˈanifu Mikaeliu yaˈma faga monoˈi lilata nehana bonaˈi hiˈahana suhi huto mehuˈehibe. Ai Mosehi sekuyaˈa kiˈafu lilibe lite Satahi kenasabo bilete ihega ahega helete Satahi kaˈa foipa hilibe luto kehe liˈehina, yaˈma keta higo ai Satahi megeka meluse ma luto luloto lu emiˈehina: Sipi Bo alihaˈa ka kemekilinaˈmu yabe luto lu emiˈehina.

10 Akuˈi enali faga faga mono ka lilata bonaˈmagi yaˈma mekeheliˈahana nasanaˈmu yamofihi ibe fitebe hite to megeka lite minelata nehabe.

Yaga kala suhi hite enugufaˈani enumu nofilina nasanaˈmu faˈmene komopaˈanitu kehelilete yalo yaˈma foipa hilete yanauba eneleˈmo sibi sibi hite ya hinogo enali fili su halabe.

11 Akae. Enali minete yaˈma hena hena hilana niˈibe? Enali Atahi panaˈa Keniu foipa kapoˈalo buˈehinaˈa yaˈma kapolo bilana suhi hite ya nehabe. To efaha feˈnopofihi lagaˈa kehelite lite minete Balamuhi kapolo yaˈma meˈme hite nebabe. To Kolau ai Huˈmau luˈehina kaˈamofihi pelesa ito heˈmiˈehina ana hite kegeiyo hileteˈani yanauba eneleˈmo laba hinogo fililanaˈmu yabe.

12 Bonaˈi ya hanaˈamagihi lenali mono kamofihi gomolu noseˈna li gehesaloˈi yaˈma yaga noseˈnamu ha ha lite neheti ˈahana enubuya mehuˈehina enali enigiˈani leˈmo napa napa hite li gehesamo leˈmo sibina nehabe. Enali enubu enekesa meniˈigo enaliˈani nasanaˈmuko anasi keheli keheli nehabe. Enabagaguti kele yau yau hinaga nelabe. Enali yaˈma ko fato fato hite sopopo yaˈma faˈmene yasiuba li heˈmigo buto faˈmenena lolo hulata nohina ya suhi hite melete nehana yanauba gusunupaˈa meniˈina suhi lolo hulata nohibe. To yafa mone noseˈna legeyaˈa holata kanalo legeyaˈa mehalinaˈmu yabe. Ya suhi hite enali nehabe. To yafa mone su tiˈahago biˈehina yaˈma enali hiˈahana suhi hite mineseˈnalo nehabe.

13 To enali hege nagamiˈi keleˈa amuyaˈa hiti minago libiˈna keleˈna huto kolota kolota huto hulata nohibe. Enali bonaˈi ya hanaˈamofihi foipanaˈani enubuya huseˈna ya suhi huto huto hulata nohibe. Sonofiˈi lugaˈamagi enali sibigopa nagopa hite humofaˈna hilata nehana enali kapo meenelepilanaˈmu yabe. Sonofiˈi ya hana suhi hite nehana bonaˈi yaˈma sinihi giseˈnamofihi komopaˈagu uleˈalenaˈa yaˈma Huˈmau leˈmo nupa huto metepu hepato lolo huloto yaˈma minoba minoba huseˈnagu heˈmi epoloˈehinamo niˈibe.

14 To Atahi giko gakomagi nekisaˈagati huto hite biˈahana huto hilago yalo alihaˈa ana huto bihu 7 Inoki huto huˈehina. Ai yaˈma faga fagalo bonaˈi ya hanaˈa enali kumu fono ka luto ma luto luˈehina: *Bu galo. Sipi Bouba ya foipana hana bonaˈmagihi nonaˈa epilube luto hetofa agelo bonaˈa babu luto ka foya lilana li gehesalo eneleˈmoto limilinaˈmu yabe.*

15 *Ya huloto asaga bonatoga hapaˈani lu huto nohuto kegeiyo bonaˈi Huˈmamofitoga meneminanaˈa enali kegeiyoˈnaˈanimofihi hapaˈa nonaˈa foipana epilinaˈmu yabe. To kegeiyo bonaˈmagihi Huˈmamofitoga menemininaˈamagi enali Huˈmamofihi kaga li sibina sabana hite ka laga mehinaˈa lilana ananamofihi nonaˈa epilinaˈmu yabe.*

16 Bonaˈi ya hanaˈa enali megeka lilata to fato bonaˈi enifisa ilata nehana to moko tako fato fatoˈmofihi lolo hite minete, enaliˈanigo li nupa napa hite neminana bonaˈi enali lugaˈa hiti ana kapolo enemegeˈi melete bilabe lite enofokehi lite fi taga hi epelete lite hilata nehabe.

Enegekesa lito kaga lu epoloˈehina

17 To nemehi lepiˈohuna bonaˈise. Lenali yaˈma koyapaˈi Sipi Boti Yesu Kilisitohi aposolo bonaˈmagi enali kohe tete kagaˈa lu lepiˈahanamo yanaˈmu kehelite minalo.

18 Enali ma lite lu lepilata hiˈahanamo niˈibe: Kanaˈa sipi tupa higo komopaˈanigu foipanamofihi nasanalo yaˈma laga epesiseˈnamo amuya melelata nehana bonaˈi huto hilete kalanaˈi mele lepelete mono katini lite mumusopa ilanaˈmu yabe.

19 Bonaˈi ya hanaˈamagi yaˈma Huˈmamofihi nagaˈa loko huseˈna li huto hilata nehabe. Huˈmamofihi Sikalafuˈa hiti menehana enali enugufaˈaniuba kaba hu epololago lagaˈani epesiseˈnalo melelata nehana.
20 Ya hite nehanaya, komopaˈni lepiˈohuna bonaˈise, lenali monotini legeyaˈa yanauba komopatini lolo hilenogo amuya melete mineme bite minalabe. Huˈmamofihi fana mehaˈa hiti Sikalafuˈi limiˈehinamofihi amuyaˈalo minete Huˈmamofitoga lite minalo.
21 Ya nehite Sipi Boti Yesu Kilisitou ai fulunaˈa molo lepoloto uleˈale huto mino kosabaˈi yaˈma minomo bulata nasana molo lepalalinaˈmu geba hite nehite Huˈmau komopaˈa lepiˈehinaˈalo minalo.
22 Huˈmamofihi ka keheli bati mehise loe lae enegekesa neyigina bonaˈi leniginaga fi epilo.
23 Enali logo kapogu bilineˈmu haha nelana bonaˈi eneleˈmo tiligi salo. To bonaˈi lugaˈa leniginaga nefinogo lenelesa nolinogo eneleˈmo bati hilo. Ya nehite anaˈinaˈani kolota kolota hapaˈani niˈinogomo yana hiti kaba hi epalalo.

Huˈmamofi kumu fokehi hoˈehina kaˈa

24 To Huˈmau leneleˈmo hetofa huˈehigo leleˈmo laba hi lalabe lite sekele mamuˈa hiti fana mehenaˈalo foipanatini meminenogo ya nehinogo gobisaˈalo lenegelo biseˈna hiti amuyaˈa hiti leneleˈmo malalibe.
25 Sipi Boti Yesu Kilisito kumu yabe luto lubuto bilina bo Huˈmamofihi aitoga sekele mamuˈa hiti fana mehena to amuyanaˈa hiti to kaba hulata amuyaˈa, koyapa kanaˈa minoˈehina to yatai hiti ana huto liˈehina to mino lito buto mino bai toto minalinaˈmu yabe. Lamaˈnaka.

HUTO HILINA KA
Yonihi aliha'a yabe luto lu etoto lu emi'ehina ka'a

Yesu le'mo hetofa huto lu'ehina ka'a

1 Yesu Kilisito le'mo belegepa ito lu'ehina kaga kana'a yatama mehu'ehigo
ana'ina huto hilibe luto Hu'ma lu'ehina ya'ma Hu'mamofihi agoya bona'a
lu epilibe luto Yesuhi lu emilago ai agelo'amofihi lifilago agoya bo'a Yonita
lu nimito nelepi'ehina.
2 To nani'ni ya'ma Hu'mamofihi bagaguti ka'a to Yesu Kilisitou lu huto
hu'ehina ka'a ya'ma bu goya ito keheli'ohunamofita yabe luto keheli'ohuto
maga lu huto nohube.
3 To fayahi ya'ma asaga'i amuya malalina kana'a alo'i tupa hu'ehinamo
ni'inaya suguna ka lu huto hilina ya'ma leka sete lu epilanamo lenali hiti
ya'ma ni'ibe. To ka fayahi ya'ma kehelilete keheliya ilana lenali nehana
Hu'mau lusa gi lepolo'ehina'a lolo hite nehabe.

Hu'mamofihi yagapana'a li gehesa 7 lusa gi epi'ehina ka'a

4 Yonita nani'i Esia metoga Hu'mamofihi bona'a li gehesa 7 nehana
lenali'i fayaha nasana ya'ma koyoto nolepube.
Hu'ma koyapa mino'ehina bo to minoto nohina bo to koyapa koyapa
minalina bo aitoga ni'ina to sekele mamu'a hiti kefa hisa gobisa'alo hetofa
kene'i 7 enalitogati ni'ina,
5 to Yesu Kilisito aitogati ya'ma lehe'mose'na to fuluna'a lenalitoga mino
moloto minalibe. Yesu ai ya'ma Hu'mamofihi ka'a beto huto ligo ule'ale
nohina bo to kohe toto pana'a filise'naguti ho tise'na yamofihi lamana
baga'a to noto noto kaba bona'i Sipi Botini lenali bo lenogotinifu kaba huto
nohibe.
Ai komopa'a limito ai'a golaha'atu foipanatiguti li okala hu leto'ehinamo
ni'ibe.
6 Ya huloto ai'a afo'afu Hu'mamofihi le'mo hetofa hulenogo minalabe
luto ai foya'a li etalabe luto analo mamufa gilata bona'i kapo'alugu lele'mo
molo'ehina. Aitoga ya'ma fana meha'a hiti to amuya'a hiti ule'ale huto
minalina minomo buto minalina'mu yabe. Lama'na ka.
7 Bu galo. Sopohi gupisalo alina'mu yabe. To bona'i asaga'magi enubutu
bu galana'mu yabe. To Yesuhi magolohi fi'ahana bona'i hiti enali bu
galana'mu to noto noto bona'i asaga'i enali ai'i bu gelete ai ka'a keheli
meemi'ahana'mu yabe lite sipi yibi hafili hilana'mu yabe. Ya'ma ka'a ya
huto huto hino. Lama'na ka.
8 Amuya'atu enebe ligilata bo Hu'mau ai koyapa koyapa mino'ehina bo
to yatai nohuna bo to minomo buto minalina bo ai ya'ma ma luto nolibe:
Nani'nisigo hapi hulatana to li su holatana afo'afita nohube luto nolube.

Kilisitohi mehi bu go'ehina

9 Lenalalutinifita Yonita nani hiti to lenali hiti Yesu kumu luto keke bake
to Hu'mamofihi kapo'agu to keta'a hiti nasana kofito minolata nohuta
yamofihi lenali hiti moneka liloto nominonamofita nani fayahi ya'ma
koyoto nolepube. Nani Hu'mamofihi kaga'a to Yesuhi gi'a lu huto huto
luna'mu luto Patamosi metoga hege nagamilugu ti'ehinalo noho lifigo
he'mito nohuna.

10 Minoto kibina bomofihi kanaˈalo fuligu yaˈma Sikalafuˈuba aiˈa komopaˈnimofihi buˈa li heligo nemegesagati nogo sipi pikuli ya suhi huto huto huˈehina.
11 Huto higo yaˈma luto keheliˈohube: Nasana bu nogata yaˈma bukugu fayahi koyolotoka yagapanaˈni li gehesa 7 kaitoga heˈmilago Efeso hepatoga to Semena hepaˈi to Pegamuma hepaˈi to Taitaila hepaˈi to Satisi hepaˈi to Filatelefia hepaˈi to Leotisia hepatoga bilibe.
12 To nani kaˈa lu nimina boˈa bu galube luto i behe huto lamu libiˈi 7 golitu lolo hiˈahana yaˈma bu goˈohuna.
13 Libiˈi folaganugu keneˈi mone nohigo bu goˈohuna. Ai mehaˈa bonaˈmagita suhi huto nohigo gukete silifiˈauba yatamalo limito gigusaˈa hiti legege huto minoˈehina. To anaga gilimi golitu lolo hiˈahana yaˈma minoˈehina.
14 To lataha'a okaˈamofihi hapaˈa yaˈma sopohi ya suhi huto koholi gulu gulu luto minoˈehina. To buˈa luga luga yaˈma logo guluya mehi ya suhi huto minoˈehina.
15 To gigusaˈa luga lugaˈa yaˈma goli kefahi logogu loloto lo gini gini nolina ya suhi huto minoˈehina. To nogoˈa sipi yaˈma nagamiˈi lisahi ya suhi huto huhu luto minoˈehina.
16 Yahi lamagaˈaga yaˈma sonofiˈi 7 liloto minoˈehina. To bagagutiya emitaˈi yatamalo mone buga megesaga to mone okabaˈaga konoˈehina yaˈma limito niˈigo bu goˈohuna. To bu okabaˈa yegemofihi silikehaˈa ya suhi huto besa loloto minoˈehina.
17 Nani mehaˈa ya huto bu goloto i behe huto gigusagu hekili higo koloto minoˈohuna. Nefilina ya suhi huto koˈohugo yahi lamagaˈauba nugupisaga moloto ma luto noluto lu nimiˈehina: Kai kelesa melino. Nani kohe toto alihi moloto nohube.
18 To amuya bo afoˈafita minomo buto minalunaˈmu yabe. Nani filiˈohunagi akuˈi ho tito to filiseˈna to yabalugu kafemofihi foloke'a nanigo liˈohube.
19 Kai anaˈina bu goˈahata yaˈma yatai huto nohinaˈa hiti to alihi huto hilinaˈa hiti moneˈna fayahi koyo su hobo.
20 To nayahi lamagaˈaga sonofiˈi 7 yaˈa hiti to libiˈi 7 golitu lolo hiˈahana yaˈma bu goˈahata yamofihi suguna nasanamofihi hapaˈa lu kimilugi kehelibo. Sonofiˈi 7 yaˈma Huˈmamofihi yagapanaˈamagi li gehesa 7 enaliˈi kaba hi epalalana bonaˈi agelo bonaˈi ya suhi hite nehabe. To libiˈi 7 yaˈma Huˈmamofihi ka keheliˈahana bonaˈmagi li gehesa 7 nehana yabe.

2

Efeso bonatoga kaˈa moloˈehina

1 Molo emito yaˈma luto lu nimiˈehina: Efeso hepato Huˈmamofihi bonaˈamagihi agelo ya suhi huto kaba hu noepalana bouba ma luto fayahi koyo emilenogo lu epilibe: Sonofiˈi yahi lamagaˈaga liˈehina to libiˈi 7 golitu lolo hiˈahanamofihi komopaˈagu bula ola bulata nohina bo aiˈa lenali kumu ma luto nolibe:
2 Nani lolo hite melete nehanamofihi hapaˈa to foyaˈanimofihi hapaˈa koseleˈi melenahago amuya melelata nehana yanamofihi hapaˈa keheliˈohube. Lenali foipa bonaˈi laga mehanaˈa bu neenagagomuˈi lenipa holata nohigo heˈmi epeleˈahana. To bonaˈi lugaˈa lenali hiti aposolo yabe lilete faga hiti lilago fagaˈanimofihi hapaˈa fi taga hi etete faga nelabe lite akeheliˈahabe.
3 To amuya melete minoba minoba hite nani kumu kekeˈi luseˈnamofihi lenugupisalo melelago koseleˈi melenahago bati hite neminabe.

4 Ya huˈehinaya nani yaˈma anaˈina ya suhi hunaˈmu kehelugo lenali
kumu bati mehulata nohibe. Lenali yataˈa komopatini nimilata hiˈahanamo
ana suhi huto kana maˈasi mone meniˈibe.
5 Kohe toto ifoˈaga meya mono kamuˈi bati humofaˈna hite mineˈahana
yatai yaˈma aloˈi behelefe limiˈahabe. Lenali ya hiˈahanaˈmu akuˈi ke-
helilete foipanatini li heˈmilete komopatini i gelehe hite kohe tete biˈahana
kapomolo akuˈi yaˈma i melete bilo. Ya suhi mehinogomo nani lenalitoga
henetito libitini li soboto li heˈmilunaˈmu yabe. Komopatini li gelehe
mehinogo yamofihi li lepalalunaˈmu yabe.
6 Lugaˈa yaˈma lenali kumu kehelugo bati hulata nohibe. Lenali Niko-
lasihi bonaˈa yaˈma lenali anaˈina lolo hite melete nehana yaˈma lagaˈni
menonebesibe luto luˈohube. YanaˈmuÌ nani hiti lenali hiti moneko kumu
menolebesibe.
7 Sikalafuˈuba HuˈmamofihiÌ yagapanaˈa li gehesa hiˈahana kaˈa lu epito
lu noepina yaˈma enegekesa hokolo hinogo keheliya ite kehelilabe. LugaˈaÌ
enali mono ka amuya melete bite Satahi lubaˈa be ligilanaˈamagi yaˈma
mefilise minoba minoba hilatanamofihi legeyaˈa HuˈmamofihiÌ foyaˈagu
bihaˈa niˈina yaˈma nalabe luto keheli epilube luto nolube.

Semena bonatoga kaˈa moloˈehina

8 To Semena hepatoga HuˈmamofihiÌ yagapanaˈamagihi agelo ya suhi huto
kaba hu epoloˈehina bouba kagaˈa ma luto fayahi koyo eminogo lu epilibe:
Kohe toto to alihi moloto ai filito akuˈi ho tito minoba minoba hilata bo lenali
kumu ma luto nohibe:
9 Lenali kekeˈi luseˈnamofihi lenleˈme lite tite enumuhi meniˈina bonaˈi
neminana yaˈma kehleiˈohube. To lenali komopatinigu monoˈmofihi feˈno
hiti babu luto nehabe. To Yuta bonaˈi nohune lite lilata nehana enali
lenali kumu libe pigi bibe hi lepelelata nehabe. YaˈaÌ hiti kehleiˈohube. To
enali faga hiti lilete Yuta bonaˈi batiˈa menehabe. Enali Satahi yagapanaˈa
nehabe.
10 Lenalitoga ketaˈa huseˈna akuˈi huto hu lepilubeˈmu higo lenelesa
melino. KehleiˈahafiyeÌ? Satau ai enimiˈi mololata nasana huto hu lepilibe
luto lenalitogati lugaˈa yaˈma naga nonugu leneleˈmo malalinaˈmu yabe.
Ya hulenogo kekeˈi luseˈna keta huseˈnamofihi kanaˈa 10 yupapogu huto
hu epilinaˈmu yabe. Lenali yaˈma mono ka li pili kete lite fililafi faˈmene
minalafi lite minete kehelilenogo sekele mamuˈa hiti kakili tegi huto uleˈale
huto minolata nohinamofihi lito bi lepalalubeˈmu hube.
11 Sikalafuˈuba HuˈmamofihiÌ yagapanaˈa li gehesa hiˈahana kaˈamofihi
lu noepina yaˈma enegekesagu hokolo hilinaˈamagi yaˈma keheliya ite ke-
helilabe. LugaˈamagiÌ enali helebole hite bite Satahi lubaˈa be ligilanaˈamagi
yaˈma alihi fililata nasanauba aku mone eneleˈmo sibina mehilibe luto
nolube.

Pegamuma bonatoga kaˈa moloˈehina

12 To Pegamuma hepatoga HuˈmamofihiÌ yagapanaˈamagihi agelo ya suhi
huto kaba hu noepalana bouba kaga ma luto fayahi koyoto emilenogo lu
epilibe: EmitaˈiÌ yatamalo mone megesaga to mone bulaga niˈigo liˈehina
yauba lenali kumu ma luto nolibe:
13 Lenali hepaˈiÌ neminanamofihi hapaˈa kehleiˈohube. YaloˈiÌ Satau kaba
hu epalalina hepato nehabe. Lenali kagaˈni to nigiˈni li pili kete lite
neminabe. To kagaˈni fala mekite nehago lu aku toto lu lepilata huˈehina
bo Atipasiu ai hepatini yaˈma Satau minoto lito nohina yalo yaˈma fili hoto
lenali kana ya yupahi nani kumu keheli uleˈale yaˈma kete biˈahanamo
niˈibe.

14 To nani lenali kumu nesiˈa kehelugo sibina hulata nohina. Lenali
hepatoga bonaˈi lugaˈa nehana lenali koyapa bo mone giˈa Balamu yabe
aiˈa kaˈa enelepisemofihi kapogu bilata nehabe. Balamu ai Balakahi yaˈma
Isilaeli bonaˈi lu epilubeˈmu faga lu emigo ai ya luto fi taga hu epoloto lugefa
nasanamofihi sebaˈa nete minete mokonalo minete sibina hiˈahana.
15 Ana suhi hite, lenali hepatiniga bonaˈi lugaˈa enali Nikolasihi bonaˈa
enali bonaˈmagihi foipana lilete ana suhi megeˈi nemalabe.
16 YanaˈmuÌ lenali foipatini li heˈmilete komopatini i gelehe hilo. Ya
mehinogomo nani lenalitoga katiyaˈi henetito ana bo yaˈma luba li emito
nabagaguti yatama emitatu luba huto enahalunaˈmu yabe.
17 Sikalafuˈuba HuˈmamofihiÌ yagapanaˈa li gehesa hiˈahana yaˈma kaga
ya luto lu noepina yaˈma enegekesa hokolo hinogo keheliya ite kehelilabe.
LugaˈamagiÌ mono kagu uleˈale hite bite Satahi lubaˈa be ligilanaˈa yaˈma
fala kito noseˈna legeyaˈa mana yabe luto kokulumaguti limiˈehina noseˈna
epilubeˈmu hube. To kala efahi hapaˈa yaˈma eto eto huto epilenogo yaloˈi
giˈa fayahi kosabaˈi minenogo efapofihi afoˈafu aiˈasigo kehelilubeˈmu hibe
luto nolibe.

Taitaila bonatoga kaˈa moloˈehina

18 Taitaila hepatoga HuˈmamofihiÌ bonaˈmagihi agelo ya suhi huto kaba
hu noepalana bouba kaga ma luto fayahi koyoto emilenogo lu epilibe:
HuˈmamofihiÌ panaˈamofihi buˈauba logo guluya mehi ya suhi huto loto ai
gigusaˈa goli efahi logogu loloto lo gini gini nobina ya suhi huto aiˈa lenali
kumu ma luto nolibe:
19 Nani lolo hite melete nehanamofihiÌ hapaˈa to komopatini epilata
nehanamofihiÌ hapaˈa to keheli uleˈale hite minalanamofihiÌ hapaˈa to
eneleˈmo bati hilata nehanamofihiÌ hapaˈa bati huto niˈinaya yanamofihiÌ
hapaˈa keheliˈohube. To kohe toto amuya melete nesiˈa mineˈahanamo
niˈibe. Yatai yaˈma akuˈi notibe. YaˈaÌ hiti nokehelube.
20 To nani lenali kumu kehelugo lugaˈa sibina huˈehibe. Lenali yaˈma
Isilaeli bomofihi gihiti aˈi foipaˈa Yesepelo tegi huto minoˈehina aˈi bu go
heˈmilata hiˈahana aiˈi nani mono ka loliˈali aˈi nohube luloto yagapanaˈni
kaga lu epi epi hite enimiˈi melete enohoka hago moko foya lite lugefa
nasanamofihi sebaˈa nelata nehabe.
21 To komopaˈa i gelehe hilibe luto kanaˈa molo etoˈohuna yaˈma aiˈa
komopaˈa li gelehe mehuse moko liseˈna meheˈmilinaˈa huto keheliˈehibe.
22 KeheliˈahafiheÌ? Nani yamofihi linogoˈni besise nasana yaˈma huto hu
eminogo koloto minalibe. Ya nohuto aiˈa hiti moko lilata nehana enalitoga
keke boke sipiˈa huto hu epilibe. Enali ana aˈmo hiti moko liˈahanamoˈmu
komopaˈani i gelehe mehinogomo ya suhi huto hu lepilubeˈmu hube.
23 To ana aˈmofihi yagapanaˈa enoho fili su halibe. Ya suhi hulenogoˈni
noto noto bo mono ka kehеliˈahanamagi nani batiˈnamofihi komopaˈani
enegekesamofihi hapaˈa bu go fe luˈahata bo nohane lite keheliya ilabe.
Nani bonaˈi asagaˈi hite melete hilanamofihi afoˈanifita pa soto nonaˈa eto
eto huto epilubeˈmu nohube luto nolube.
24 To Taitaila hepatoga bonaˈi lugaˈamagi ana faga kaˈa keheli heˈmilata
nehabe. Ya hite, bonaˈi lugaˈamagi Satahi hapa hapaˈa keheli fotogo huto
keheliˈohune lite lilete nehana bonaˈmagihi kaˈani lenali yaˈma kehelise
mehabe. Lenali kumu lilugi kehelilo. Nani ketaˈa hiti nasana lugaˈa yaˈma
lenugupisalo memalalubeˈmu hube.
25 To anaˈina liˈahanamo yaˈma li pili kete lilete minalo. Ya helite
nebinogo henetilunaˈmu yabe.

26 Luga'amagi enali mono ka'nigu amuya mele lite bite Satahi be ligite
nani huto moloto hu'ohuna ya suhi hiba hiba hite lolo helite bite li su halana
kana'a ya'ma nani'ni amuya epinogo'ni fato fato metoga bona'i enali'i bo
enobo'anifihi lolo hite minalabe.
27 Afo'nifitogati amuya li'ohuna ana suhi huto lepinogo'ni aeoni fatusa
lilete minete metoga bona silaga'i kaba hi epalalabe. Ya nehite osatu me
somo itobo silata nohuta ya suhi hite lolo hi epalalune'mu habe.
28 To go'i nolina sonofi'i ofuyahi molo epalalube'mu hube.
29 Sikalafu'uba Hu'mamofihi yagapana'a li gehesa hi'ahana ya'ma kaga
ya luto lu noepina ya'ma enegekesa hokolo hinogo keheliya ite kehelilabe.

3

Satisi bonatoga ka'a molo'ehina

1 To Satisi hepato Hu'mamofihi bona'amagihi agelo ya suhi huto kaba
hu noepalana bouba ka'a ma luto fayahi koyoto emilenogo lu epilibe:
Hu'mamofihi meha'amofihi amuya 7 nehana hiti to sonofi'i 7 li'ehina
lenali kumu ma luto lu'ehibe: Nani lite melete nehanamofihi hapa'a
kumu keheli'ohube. Bona'magi enali lenubu gago lenubu hiti nehana'a
keheli'ahanaya komopatini ya'ma fili'ehinamo nehana, akeheli'ohube.
2 Ya hu'ehina'mu lenali ya'ma mopo hite ho tilete kosaba'i luga'a
fililune'mu nehana yamagihi komopa'ani le'mo hetofa hi epalalo. Nani
afo'nifu Hu'mamofihi bulo lolo hite melete hite nehanamofihi bu nogogo
mone'a bati mehibe.
3 Lenali ana'ina li nupa hite fi lehe toto lu lepito lenegekesa li'ehinamo
le'mo kosaba hite li pili kete lite nehite foipanatini he'mite komopatini li
gelehe hilo. Li gelehe hite kaba hite meminalana ya'ma luba li lepilube'mu
hube. Kana'a nomolona ya'ma lenali mekeheli'ehinogo gumina baukalo
bona mone'mofihi suhi huto mele'isi oto henetilube'mu hube.
4 To Satisi hepatoga bona'i nesi'a nehana lenali i kolo bise'natini oifa'i
ilana suhi mehabe. To ya nehana'amagi minete koholi guketetinimofihi
hapa'a lilete minalana nani hiti humofa'na hite minete lite hilana'mu yabe.
Lenali ya suhi hilana bati hite minete nani hiti minalabe.
5 Luga'a enali mono kagu amuya melete mine lite bite Satahi luba'a
be ligilana'a enali koholi gukete'animofihi hapa'a li bati hu epelenogo
li ho kalalune'mu habe. To enigi'a ya'ma amuya enemehi hite mi-
noba minoba nehana bona'magihi enigi'ani keye'ahana bukuguti kele lito
mehe'milube'mu hube. Nani enigi'a to pana'ni nehabe luto ya'ma afo'nifihi
bulo to agelomagihi enubulo lu huto malalube'mu hube.
6 Sikalafu'uba Hu'mamofihi yagapana'a li gehesa hi'ahana ya'ma kaga ya
luto lu noepina ya'ma enegekesa hokolo hinogo keheliya ite kehelilabe.

Filatelefia bonatoga ka'a molo'ehina

7 To Filatelefia hepatoga Hu'mamofihi yagapana'amagihi agelo ya suhi
huto kaba hu noepalana bouba ka'a ma luto fayahi koyo emilenogo lu
epilibe: Bati nominana to fotogo nohina bouba mone gihiti bo, Tebitihi,
kafemofihi foloke'a li'ohuto kafe sigi hokolo hu'ehinogo moneuba buto li
hekini melalube'mu hibe. To li hekini lo'ehinogo moneuba kafe mesig-
ilube'mu hibe.
8 Ai ya'ma lenali kumu ya luto nolibe: Nani lolo hite melete hilata
nehanamofihi hapa'a keheli'ohube. Keheli'ahafihe? Nani lenubulo kafe
mone sigi lepelenogo ya'ma moneuba kafe gi hekini melalube'mu hibe.

Lenali amuyatini nesiˈasi niˈina yaˈma keheliˈohube. To sibigopa yaˈma kagaˈni li pili kete lite minete nigiˈni yaˈma meheˈmiˈahanamo niˈibe.
9 Kehelilo. Satahi li gehesaˈaloti bonaˈi lugaˈa enali Yuta bonaˈi nohune lite lilata nehana yamagi faga hiti lilete Yuta bonaˈi lamanaˈamo menehabe. Nani enaliˈi yaˈma enimiˈi moloto enohoka hugo lenalitoga henetite enalapusa fi lepiluneˈmu habe. Ya nehite lenali kumu yaˈma komopaˈni lepiˈohuna bonaˈi nehabe lite keheliluneˈmu habe.
10 Lenali kosele kaseleˈi mehese negeba hite minalabe luto lu lepoloˈohuna kagaˈni yaˈma li pili kete lite mineˈahanamo niˈinaya, yanaˈmu enimiˈi mololata kanaˈa yaˈma noto noto bonaˈi enalitoga mino lito bilinamoya, lenalitoga minomo bu lalibe luto naniˈni yaˈma gegisa fi lepoloto kaba hu lepalalubeˈmu hube.
11 Nani meleˈisi henetilubeˈmu hube. Yaˈmu moneuba sekele mamuˈa hiti kakilitini suba to lalibe lite lenali anaˈina liˈahanamo yaˈma kaba hu bati hite li pili kete lilete minalo.
12 Lugaˈamagi enali mono kagu uleˈale hite mine lite bite Satahi lubaˈa be ligilanaˈamagi yaˈma afoˈnifu Huˈmamofihi sipi mono nopofihi lapusaˈa ya suhi huto fi epelenogoˈni enali yagu uleˈale hite nehite akuˈi fegutoga mone leke ho melimiluneˈmu habe. To enali enugupisalo Huˈmamofihi giˈamofihi fayahaˈa to Huˈmamofihi ai tegi hepaˈmofihi giˈa ana suhi huto enali enugupisalo fayahi kayalubeˈmu hube. Yaˈma Yelusale hepaˈi kosabaˈi yaˈma kokulumagu Huˈmamofitogati limilubeˈmu hibe. To nani nigiˈni hiti kosabaˈi yaˈma enali enugupisalo kayalubeˈmu hube.
13 Sikalafuˈuba Huˈmamofihi yagapanaˈa li gehesa hiˈahanamagihi kaˈa yaˈma luto lu noepina yaˈma enegekesa hokolo hinogo keheliya ite kehelilabe.

Leotisia bonatoga kaˈa moloˈehina

14 To Leotisia hepatoga Huˈmamofihi yagapanaˈamagihi agelo ya suhi huto kaba hu noepalana bouba kaˈa ma luto fayahi koyoto emilenogo lu epilibe: Ka lamanaˈa lu latanamofihi hapaˈa nohina bouba kaˈa ligo uleˈale hulata nohina bouba lusi lu yete hose bouba Huˈmamofitogati anaˈina huto huˈehina yanamofihi hapaˈa nohilina lenali kumu ma luto nolibe:
15 Lenali lolo hite melete nehanamofihi hapaˈa keheliˈohube. Lenali mono ka kumu yabe lite amuya melete li mukoho menelabe to amuya melete li yasi hi su meheˈahana yaˈma keheliˈohube. Ketipa ito minalune litemo yaˈma ketipa ilenogo minalanamoya, lenali mukoho lolenogo bati nohinagi to ketipa ilenogo bati nohinagihe luto nolube.
16 Lenali mukoho melose to ketipa meise nehanamoya, yegeuba nagamiˈi nesiˈa loˈehina tegi huˈehinamo nehanagi nabagaguti mu bili lepilenogo lite minalubeˈmu habe.
17 Lenali lenalitiniˈmu ma lite kehelilata nehabe: Lali babu yogo feˈnohi niˈibe lite bati huto minaluneˈmu hune nelabe. Lali hena nasanaˈmu mone sa sa hulata nohune? Anaˈina lilata nohuta yanamofihi nasanaˈmu mone sa sa mehune lite lilata nehanaya, lenali amuya memeleˈahana hapatini mekehelise bonaˈi mone muhi meniˈina bonaˈi ate ate liˈahanaˈa enugufa yapako nehite bu pisi lina bonaˈi suhi hite nehabe. Yaˈamagi yaˈma enali keheli fe lite kehelilanaˈa mehabe.
18 Ya huˈehinaˈmu lenegekesa lito lu lepilugi kehelilo. Lenali nanitogati goli efahi hetofanaˈa minaˈa tito niˈina yaˈma mina filenogo bati feˈnohatini hiti bonaˈi minalanagihe. To koholi guketemofihi hapaˈa mina filete lite i kolo bite lenugufa yapako minago buya ligo fi etalabe. To lenubutinimofihi mesebeˈamofihi mina filete lenubuluga yaˈma felenogo aku gili gili hilibe.

19 Nani komopaˈni epiˈohuna bonaˈi yaˈma ka epekito osahi epito
enaleˈmo bati hulata nohube. Ya huˈehinaˈmu lenali amuya melete foipa
hapatini heˈmite komopatini li gelehe hilo.
20 Kehelilo. Nani kafega nohuto begele begele tito ilata nohube.
Lugaˈamagi enali kagaˈni yaˈma kehelilete kafe sigi netenogo enali nonugu
tilubeˈmu hube. Tito noseˈna lamanaˈa noto epito hinogo enali hiti nani hiti
noto minaluneˈmu hune.
21 Nani amuya moloto Satahi be ligilogo afoˈnifu yaˈma aiˈa sekele
mamuˈa hiti kefa hisa minolatana nohinalo minolata nohube. Lugaˈamagi
enali monolugu amuya melete mine lite bite Satahi lubaˈa be ligilanaˈa
yaˈma ana suhi hite naniˈni yaˈma elesa melenogo nani sekele mamuˈa hiti
kefa hisalo nohuna namahaˈaga moneka minalutaˈmu yabe.
22 Sikalafuˈi yauba Huˈmamofihi yagapanaˈa li gehesa hiˈahanamagihi
kaˈa yaˈma luto lu noepina yaˈma enegekesa hokolo hinogo keheliya ite
kehelilabe.

4

Kokulumagu Huˈmamofihi fokehi lilata nehana kaˈa

1 Nani anaˈina ya hu tegi huto bu goloto nubu ego saga huto bu goˈohuna.
Kokulumagu kafe mone hokolo huˈehigo bu goˈohuna yaˈma nogoˈa yataˈa
huto higo keheliˈohuna yaˈma pikuli ya suhi huto huto huloto ma luto lu
nimiˈehina: Kai malo tito minoto anaˈina huto hilinaˈa yaˈma kelepinogoˈni
bu galatagihe.
2 Ya luto lulago anaˈasi Sikalafuˈuba limito neleˈmo saga tigo kokulumagu
sekele mamuˈa hiti kefa hisalo minoˈehinamofihi gupisalo bo moneuba
nohigo bu goˈohuna.
3 To sekele mamuˈa hiti kefalo minoˈehina ai okabaˈa minaˈa minomo tito
minoˈehina efahi giˈa yasipa efahi, ya suhi huto konilia efahi safaˈna ya suhi
huto besa besa loto minoˈehina. To kefa hisa nekisaˈaga bego bego huto
yaˈma mone figenefamofihi kifiyaˈnalogoˈna efahi ya suhi huto fi bego huto
niˈigo bu goˈohuna.
4 To sekele mamuˈa hiti kefa hisa napaˈa fi bego hite yaˈma fato kefa hisa
mone kegiˈa 24 kefa niˈigo bu goˈohuna. Kefamofihi gupisalo olopa kaba
bonaˈi lugaˈa 24 enali koholi guketeˈani fayahaˈa hiti lite hekelete mine lite
bite mineˈahana to kakiliˈmofihi sekele mamuˈa golitu lolo hiˈahana yaˈma
lataha ˈaniga niˈigo bu goˈohuna.
5 To sekele mamuˈa hiti sipi kefa hisaloti ya suhi huto kopisiˈna sipi li
melebeya nohigo nogoˈa kokililika hiti luto minoˈehina. To sekele mamuˈa
hiti kefa gobisaˈaga yaˈma logo libiˈi 7 loto minoˈehina yaˈma Huˈmamofihi
mehaˈamofihi amuyalo 7 niˈigo mehaˈamofihi libiˈa minoˈehina.
6 To sekele mamuˈa hiti kefa hisamofihi okabaˈaga yaˈma gapo gapoˈi
ya suhi hite lolo hiˈahana yaˈma nagami hefuhi suhi huto minoto botolo
liˈahanaˈa yaˈma minoˈehina.
To sekele mamuˈa hiti kefa hisa luga lugaˈaga yaˈma keneˈi amuyaˈa
nasana loebe loebe mine lite bite mineˈahana. Enali enubuˈaga to enemege-
saga enubu bai toto minoˈehina.
7 To mone keneˈi ai laeoni luba kala ya suhi huto to moneˈi bulumaka yaga
nalaˈa ya suhi huto to moneˈi ai okabaˈalo bonaˈmagihi suhi huto to moya
suhi huto to moneˈi ai okabaˈalo bonaˈmagihi suhi huto to moneˈi yaˈma
lupahi kokeˈnaˈa ya suhi huto li su toloto minoˈehina.
8 Keneˈi amuyaˈa nasana loebe loebe enokokeˈna 6 to kokeˈna ifoˈaga to
afetoga enubuˈa babu luto niˈigo to sinihi gito goˈi luto higo kehe ite ma

lite nama lilata nehabe: Sipi Boti Huˈma, hetofa hapa hapaˈa bo nohibe. Amuyaˈa sipinamo li su hoˈehina bo. Ai koyapaˈi minoˈehina to yatai nohuna bo. Ai minomo buto minalina bo nohinagihe.

9 To keneˈi amuyaˈa loebe loebe enali sekele mamuˈa hiti kefa hisalo minolata nohina kumu nama lite yege filete minete aiˈa giˈa leˈmo ho tite yaˈma minoba minoba nohina aitoga fokehi hete enegelo bi emite nehabe.

10 To olopa bonaˈi lugaˈa 24 sekele mamuˈa hiti kefalo minolata nohinaga bite enalapusa fi emite yaˈma minoba minoba nohina aitoga foke ka lu emite sekele mamuˈa hiti kakiliˈani yaˈma sigitete nemelete ma lite lilata nehabe:

11 Sipi Boti Huˈma laliti nohane. Kaisigo anaˈina silagaˈi li huto huto moloˈahata to kai kagakalo anaˈina li huto hu su holoto nohane. Yaˈmu kai hetofanaka niˈigi lali yagapanakamagita fana mehaka leˈmo saga hino luto Kigikalo to amuyakalo leˈmo ho tite leˈmo bati hinogo minalinaˈa huto nohane.

5

Sipisipi nalaˈa hiti fayaha pepa sa gite meleˈahana bu goˈohuna

1 To sekele mamuˈa hiti kefa hisalo minolata nohina ai yahi lamagaˈaga kelebe giˈahana pepa liˈehigo bu goˈohube. To ana pepa yaˈma gupisaˈaga to okabaˈaga fayahi niˈigo bu goˈohuna. To ana pepamo nagaˈatu 7 mu tifite sa giˈahana.

2 To amuyaˈa hiti agelo mone bu goˈohube. Ai yaˈma ka sipi nogoˈa ma luto luˈehina: Kiˈafu bati huto minalina bouba pepamofihi nagaˈi gulu foto li paka soloto leka senogo bati hilina niˈibe?

3 Ya luto lulago kokulumagu to metoga to meˈmofihi komopaˈagu ema moneuba ho tito pepa yaˈma kupaˈagu paka soto bu galina suhi huto meniˈibe.

4 Ya hulago pepa yaˈma paka soto bu galina suhi huto nohina bo sa sa huto lamana bo mone menohigo yaˈmu komopaˈnigu keta higo sipi yibi nohube.

5 Yibi nohugo olopa kaba bonaˈi lugaˈamagihi enalitogati moneuba ma luto lu nimiˈehina: Yibi mehubo. Bu gobo. Yutaha nagaluguti luba kala laeoni tegi huto minoˈehina bo huto huˈehina ai Tebitihi yagapanaˈa yaˈma Satahi lubaˈa be ligiloto pepa nagaˈa 7 li sala keˈahana yaˈma aigo li paka soto bu galinaˈmu yabe.

6 Ya luto ligo nani nubu ego saga huto sekele mamuˈa hiti kefa niˈinaga keneˈi amuyaˈa hiti loebe loebe to olopa bonaˈi lugaˈa enali folagahaˈanigu sipisipi yaga mone nalaˈa keye lu filiˈahana ya suhi huto ho tito nominana bu goˈohuna. Komuˈa 7 minoˈehina. To buˈa ana suhi luto 7 minoˈehina yaˈma Huˈmamofihi mehaˈa 7 niˈina sikalafuˈi ai yaˈma ho lifigo meˈi nekisa mokisaˈaga mino baga ito nohina bomofihi ai legege huto nohina.

7 To sipisipi nalaˈauba buto sekele mamuˈa hiti kefalo nohina bomofihi yahi lamagaˈagati yaˈma kelebe giˈahana pepamo yaˈma liˈehina.

8 Kelebe giˈahana pepamo noligo amuya moloto minolata keneˈi loebe loebe to olopa kaba bonaˈi lugaˈa 24 sipisipi nalaˈamofihi mahaˈaluga bite lipi emiˈahana. Ya hilete enali nama lilibe lite ilata nasana napa gita legitana yaˈma liˈehite to lapeˈi mone yaˈma golitu lolo hiˈahana hiti eto eto hite lite mineˈahana. Tuˈa hiti mafeleke mamufa gilata nehana lapelugu bai toto niˈito yanauba mono bonaˈmagihi Huˈmamofitoga nunumu lilata nehanamofihi babeyafa suhi huto niˈibe.

9 Nama kosabaˈi mone ma lite liˈahana: Kai bati bo nohatagi kelebe giˈahana pepamo lito nagaˈi gulu foto li paka salata babeyafa huto nohane.

Kai kahago filito kai golahakatu bonaˈi asagatoga fato fato bonaˈi to fato fato enonogo hiti to fato fato enugufa hiti to fato fato metoga bonaˈi mina fito eneleˈmo fato fato huto Huˈma nohinaga eneleˈmo moloˈahatamo niˈibe.
10 Huˈmamofihi afotifihi kele keleˈi hi etalabe luto ai mono kaˈalo mamufa gilata nehana bonaˈi eneleˈmo kapoˈalugu moloˈahatamo niˈibe. Eneleˈmo mololatogo metoga kaba hite minete enigihiti bonaˈi lolo hite minaluneˈmu habe.
11 Akuˈi nubu bu go saga huto bu goˈohuna. Yaˈma agelo samahi tite silagaˈmagihi enabagaguti kaga silagaˈi keheliˈohuna. Enali yaˈma 100 milioni to tauseni to tauseni mineˈahana. Enali yaˈma sekele mamuˈa hiti kefa hisalo to keneˈi amuya moloto minolata loebe loebe nehana to olopa bonaˈi lugaˈa neminana hepato fi bego hite minete,
12 ka sipi lite nama ma lite liˈahana: Sipisipi nalaˈa kohe tete ho filiˈahana ai bati nohinamo niˈigi aitoga kaba huseˈna hiti to babu minaˈa hiti to keheli fe lulata to amuya lilina legege huto li emilo. To bonaˈi yege yegeˈmagi fokehi lite aiˈa giˈa leˈmo ho tite liyafa lilete fana mehaˈa huto hilibe lite lilete aitoga enegelo bi emilo.
Ana nama lite liˈahana.
13 To nani silaga keneˈi kokulumagu niˈina nasana to melugu niˈina nasana to meˈi komopaˈagu niˈina nasana to hege nagamiˈi komopaˈagu niˈina nasana to meˈi fato fato niˈina nasana yege yegeˈmagi ma lite nama nelago keheliˈohuna: Sekele mamuˈa hiti kefa hisalo minolata nohina to sipisipi nalaˈa nohina etali kumu enofokehi hete etigiˈatiti leˈmo ho tilete fana mehaˈatiti huto huto hibe, mino bati hulatana to amuya etalitoga minomo buto mino bai toto minalubeˈmu hibe.
14 Ya lite lilago keneˈi amuya minolata loebe loebemagi kaga nonaˈa li epite: Lamaˈnaka yabe lite lilago olopa kaba bonaˈi lugaˈa enali enalapusa fi etimite etalitoga yege fiˈahana.

6

Sipisipi nalaˈauba pepa nagaˈi i hepulu tito li paka soˈehina

1 To nani nubu bu go saga huto bu goˈohuna. Yaˈma sipisipi nalaˈauba pepa nagaˈi 7 giˈahanaˈa lito napa 1 nagaˈi i hepulu tito li paka nosago to keneˈi amuya moloto minolatana loebe loebe enalitogati moneuba ai kokililika suhi luto kehe iˈehina: Obo, luto ligo keheliˈohuna.
2 Ya ligo hosi yaga koholina mone ago bu goˈohuna yabe. Gupisaˈalo bo mone ai gimiˈa lito nohigo sekele mamuˈa hiti kakiliˈmo emilago luba nasana be ligito buto anaˈina silagaˈi be ligilubeˈmu buˈehina.
3 To sipisipi nalaˈauba pepa nagaˈi napa 2 i hepulu tito paka solago keneˈi amuya moloto minolata napa 2 ai kehe ito luˈehina: Obo.
4 Ya ligo hosi yaga safaˈi mone huto huloto oˈehina. Gupisaˈalo yaˈma bo mone minoˈehina yaˈma melugu nasana li heˈmilenogo bonaˈmagi enali ai ho filinogo ai ho filinogo hilabe luto yamofihi amuyaˈa emiˈehina to luba sipi li huto hilina yamofihi amuya emitaˈi yatamalo emilago lito minoˈehina.
5 To sipisipi nalaˈauba pepa nagaˈi napa 3 i hepulu tito paka solago keneˈi amuya moloto minolatana napa 3 aiˈa kehe ito luˈehina: Obo, luto ligo nani kehelito nubu bu go saga huto bu goˈohuna. Bu nogogo hosi yaga nupaˈi mone huto huloto oˈehina. Bo mone gupisaˈalo minoˈehina. Ai yahaˈatu guna malalina nasana sikeli yabe mone liloto minoˈehina.
6 To keneˈi amuya moloto minolata loebe loebe nasanamagihi folagahaˈanigu bonaˈmagihi nogoˈa legitana huto huloto yaˈma luto ligo keheliˈohube: Noseˈna masu loebe loebe yanamofihi minaˈa moneko kina

to kileʻmofihi masuʻi loebe monebe moneko kina eto eto hu epilo to oliba nogoyaʻa to bai nagamiʻi yaʻma li sibina mehilo.
7 To sipisipi nalaʻauba ai pepa nagaʻi napa 4 i hepulu tito paka solago keneʻi amuya moloto minolatana napa 4 ai kehe ito luʻehina: Obo, luto ligo keheliʻohuna.
8 Ya huto nubu bu go saga huto bu nogogo hosi yaga mone gufaʻa okoho tegi huto loʻehina yaʻma ago bu goʻohuna. To bo mone gupisaʻalo nominana ya legi huto giʻa Fililatana yaʻma to megesalo megeʻi moloto oʻehinamofihi giʻalo yaʻma Kene Mala Malaʻna yabe giʻa meleʻahana. To etali melugu bonaʻi kupa loebe loebe fi halaʻibe lite neago li gehesa mone yaʻma luba to kauʻna sipi to besise luna lana to lopi kafaʻnama luba nasana yaʻma huto hite bonaʻi eneleʻmo sibina hilabe luto yamofihi enoho fililo luto amuya etimiʻehina.
9 To sipisipi nalaʻauba pepa nagaʻi napa 5 i hepulu tito paka solago bu goʻohuna. Bonaʻmagi Huʻmamofihi kaʻa lu yege hete minete li futili hiʻahanaʻmu yabe lite enoho filiʻahana yabe. Enali enemehi yaʻma fifa ilata nehana mamufa gilata hitamofihi mahaʻaga nehago bu enogoʻohuna.
10 Enali kaga kehe sipi ite ma lite liʻahana: Sipi Boti hetofa hiti lamanaʻa kai kanaʻa sipi leʻmo yatama huʻahane. Kai golahatiʻmu foipana melugu bonatoga niʻina yaʻma hiya yupahi kagaʻani loko huto pa salane?
11 Ya lite lilago koholi gukete hapaʻa guʻi enemeto enemeto epi su holoto ma luto lu epiʻehina: Agoya yagapanaʻi lenalalutinigi lugaʻa ana hite enoho fililana enali Huʻmau lu keheliʻehilinaʻa li eto hilinaʻmu geba hite nesiʻasi minalo.
12 To anaʻina yamofihi ma huto bu goʻohuna: Sipisipi nalaʻauba ai pepa nagaʻi napa 6 i hepulu tito yamofihi paka nosago imimaʻi sipi liʻehina. Imimaʻi noligo yege yaʻma kotinifa gito ifi toʻehina, nupa guʻi tafaʻa ya suhi lolo huʻehina. To ikahi yaʻma gola tegi lolo huʻehina.
13 To sonofiʻi enali yasiuba noligo namopa yafa yamofihi kosaba legeyaʻa ligi mo iʻehina legi hite kokulumaguti melugu limo koko hiʻahana.
14 To kokuluma ai yaʻma fuka bito pepagu kelebe noguta ya suhi huto kelebe gito buto faʻmenena lolo huʻehina. To kosa to hege nagamilugu meʻi tiʻehinana enali asagaʻi mopo mopo hago hepaʻanigati heʻmilete biʻahana.
15 Ya suhi huto huto nohigo melugu enigihiti bo to kaba bo to gimi boʻanimofihi kaba bo to feʻnohaʻani hiti bo to amuya bo to sipi bo to lapa mebiʻehina bonaʻi asagatoga enali kefaha mulilugu to kosamofihi hupigu felete fala kite mineʻahana.
16 Ya hite nehite, kosa asagaʻi to efahi napaʻa kehe ite yibi bena nehite lu epilete ma lite liʻahana: Limite ifi te letalo. Sekele mamuʻa hiti kefa hisalo minolata nohina ai buʻalo huto hu emi lalutigi to sipisipi nalaʻamofihi komopaʻa logo biseʻnaʻa bu go lalutigihe.
17 Logo biseʻnaʻatitimofihi kanaʻa sipi huto huʻehinagi bo moneubafi moneuba faʻmene mone ho tito meminalubeʻmu hibe lite liʻahana.

7

Isilaeli bonaʻi 144 tauseni enogobisalo Huʻmamofihi omihaʻa minoʻehina

1 Ya hulago nani nubu bu golago buto agelo loeyagi loeyagi nehago bu enogoʻohuna. Enali meʻi nekisaʻa loebe loebe niʻina yalo mine lite biʻahago bu enogoʻohuna. Melugu yasi loebe loebe lite mineʻahana yamofihi metoga to hege nagamilugu to yafa yasi mone melilibe lite lila lila hite mineʻahana.
2 Ya hilago yege notinagati agelo mone notigo bu goʻohuna. Ai amuya moloto minoba minoba Huʻmamofihi omihaʻa lito minoʻehina. Ai yaʻma

agelo loeyagi loeyagi ya'ma metoga to hege nagamilugu bauna fi lalabe luto yamofihi amuya'a epi'ehina'a kehe sipi ito ma luto lu epito lu'ehina:
3 Lenali melugu to hege nagamilugu to yafa mele'isi bauna mefilo. Lali kohe toto Hu'mamofihi yagapana'a enogobisalo ya'ma omiha'a molo epalaluta'mu yabe.
4 Ya luto ligo bona'i enogobisalo Hu'mamofihi omiha'a mino'ehina'a enali li nupa hite napa'ani ya luto ligo keheli'ohuna: Isilaeli bona'magihi naga'ani fato fato'i silaga'i 144 tauseni enali enogobisalo Hu'mamofihi omiha'a mino'ehina.
5 Yutahi naga'i 12 tauseni omiha'a hiti mino'ehina, Lubenihi naga'i 12 tauseni, Gatehi naga'i 12 tauseni.
6 Asehi naga'i 12 tauseni ana huto omiha'a hiti mino'ehina, Nafatalihi naga'i 12 tauseni, Manasehi naga'i 12 tauseni.
7 Simionihi naga'i 12 tauseni ana huto omiha'a mino'ehina, Libaihi naga'i 12 tauseni, Isakahi naga'i 12 tauseni.
8 Sebulunihi naga'i 12 tauseni ana huto omiha'a hiti mino'ehina, Yosefehi naga'i 12 tauseni, to Beyaminihi naga'i 12 tauseni yabe. Ya'amagihi Hu'mamofihi omiha'a ya'ma enogobisalo mino'ehina.

Fato fato metoga naga'i babu luto mino'ehinamofihi ka'a

9 Ya hulago nubu egolago buto mana bu go'ohuna: Noto noto bona'i luga'amagihi babeyafa'a fato fato enugufa hiti to fato fato naga'i hiti to kaga'ani fato fato'i to naga'i babu lite ya'ma bo moneuba leka so su mehose suhi enali sekele mamu'a hiti kefa hisamofihi gobisalo to sipisipi nala'a ai maha'aga ho tite nehago bu enogo'ohuna. Enali ya'ma koholi kata li hekelete lose lose'na fekilite enayanugu ya'ma lose lose'na hekele ite lila lila hite mine'ahana.
10 Lila lila nehite ka sipi kaguti ma lite li'ahana: Lubuto bilata nasana ya'ma sekele mamu'a hiti kefa hisalo minolata nohina afotifu Hu'mamofihi aitogati to sipisipi nala'a aitogati ni'ibe.
11 To agelo asaga'i to olopa kaba bona'i luga'a to kene'i amuya moloto minolata loebe loebe enali ho tite fi bego hite sekele mamu'a hiti kefa hisalo li melete mine'ahana'a enali sekele mamu'a hiti kefamofihi maha'aluga lapusa fi emite Hu'mamofihi fokehi hete ma lite nelite li'ahana:
12 Lama'na ka lusa gilata to ai fana meha'a bati hulata to keheli fe lulata to fokehi lulata to gi'a liyafa hulata to kaba huse nasana to amuya nasana Hu'mamofitoga yabe lulata nasana mino'ehina ya'ma mino lito buto mino baga ito minalina'mu yabe. Ma'naka.

13 Ya lite li nehe'migo olopa kaba bona'i enalitogati moneuba loka ho netoto lu'ehina: Ki'afu ki'afu hapa'a hiti koholi kata hekelelata nehana'a ya'ma hiyagati nehabe?
14 Ya luto noloka hago nona'a ma luto lu emi'ohuna: Kibina bo'nimaka ya'ma kaika keheli'ahatigi lu menonimine. Ya luto lugo ai lu'ehina: Enali kalana'i mele ketelata nehanamofihi komopa'aguti enabaga hiti e'ahanamo ni'ibe. Enali gukete'ani ya'ma sipisipi nala'amofihi golaha'atu okala hite lite hapa'a li lolo hite li'ahabe.
15 Ya'mu Hu'mamofihi sekele mamu'a hiti kefa hisamofihi maha'aluga nehite utehe etehi sipi mono nonugu agoya hi etete minelata nehabe. Ya nehago sekele mamu'a hiti kefa hisalo minolata nohina ai'a kaba hu epoloto minalube'mu hibe.

16 Ya nehite nose'na'ani'mu kau'na mehalana'mu yabe. To nagami kumu
kau'na meenahalina'mu yabe. To yegeuba meenalalina'mu yabe. To
mukoho nasana moneuba enugufa'ani laga mehilina'mu yabe.
17 Kefa hisa folagaha'agu sipisipi nala'a nohina ai'a ya'ma kaba hu
epalalina'mu yabe. Ya hinogo minoba minoba nasanamofihi ipi opohi
notilina nagamitoga enele'moto bilube'mu hibe. Ya hulenogo Hu'mau ai'a
enubu nogoya kele li epalalina'mu yabe luto enali aku'i yibi mehilana'mu
lu nimi'ehina yabe.

8

Pepa naga'i napa 7 i hepulu tito paka so'ehina

1 Ya hulago sipisipi nala'auba ai pepa naga'i napa 7 i hepulu tito paka
so'ehina. Ya nohigo kokulumagu ka mekoko tito ni'igo kana hupamone'i
nobigo
2 yamofihi su nohago agelo 7 enali Hu'mamofihi maha'aluga ho tilete
nehago bu enogo'ohuna. To pikuli 7 epigo lila lila hite mine'ahana.
3 To agelo moneuba tu'a hiti nasana mamufa gilata lape'i golitu lolo
hi'ahana nasana hiti liloto o'ehina. Oto mamufa gilata hitamofihi maha'aga
ya'ma ho tiloto mino'ehina. Ana kegi'a tu'a hiti nasana lamana'a babu
lite ya'ma lime emilago sekele mamu'a hiti kefa hisamofihi gobisalo ya'ma
mamufa gilata nasana to golitu lolo hi'ahana minoto yamofihi gupisalo tu'a
hiti nasana mone laita huto mono bona'magihi Hu'mamofitoga nunumu
lilata nehana yalo'i molo emi epolo'ehina.
4 Ya nohigo agelo ai yaha'a su to'ehinaguti lokiya tu'a hiti yanauba
mono bona'i enali Hu'mamofitoga nunumu lite neminana'amagihi molo
emi epalago Hu'mamofitoga ti'ehina.
5 To agelo ai ya suhi huloto mamufa gilata hitaloti logomofihi lokunusa'a
liloto lapelugu molo bai toloto melugu li fulugu bi he'migo limi'ehina.
Nolimigo kokililika sipi noligo fato nogo'ani hiti noligo kopisi'na li melebeya
nohigo imima'i mone'i li'ehina.

Agelo 7 enali pikuli 7 fu li'ahana

6 Ya nohigo agelo 7 enali pikuli lite mine'ahana yamagi pikuli fu lilune'mu
le'mo keta mehuse hite mine'ahana.
7 Ya hulago agelo kohe'auba ai ya'ma pikuli fu lulago ko'i hogisopa
legeya'a to logomofihi lokunusa'a lito gola hiti li sibi sibi hi'ahana yauba
melugu mo i'ehina. Noigo melugu kupa'a loebe monebe fi loko hite nehago
kupa'a monelugu ya'ma yafa logouba lo su ho'ehina to kupa luga'a ya'ma
kifi kosaba'i asaga'i logouba lo su ho'ehina.
8 To agelo aliha'a napa 2 ai pikuli fu noligo nasana mone sipi kosagu ana
suhi huto logo guluya meha'a hiti hege nagamilugu i fekele lito limi'ehina.
Limilago hege nagami'i fi loko huto loebe monebe hulago mone'i golako lolo
hu'ehina.
9 Hege nagamilugu fato fato nasana fi loko huto loebe monebe lolo higo
monelugu ya'ma ana'ina fili gehesa hi'ahana to ana huto fi loko huto loebe
monebe lolo higo mone'a nagamilugu botimo ya'ma ibe tigibe hu'ehina.
10 To agelo napa 3 ai pikuli fu noligo sonofi'i napa'a mone kokulumaguti
itefe lito limi'ehina yauba libi'i ya suhi huto gulu gulu'a hiti limito loebe
monebe lolo higo monelugu ipi opoho nagami'i hiti to biya nonuhu nagami'i
hiti mone'agu folo'ehina.

11 Ana sonofiˈi giˈa yaˈma Ofuˈyau ekesa halibe nelana yabe. Nagamiˈi yaˈma fi loko huto loebe monebe huˈehina moneˈi yaˈma ekesa ho su hago bonaˈmagi enali nelago ekesaˈauba enahago fili su heˈahana.

12 Fili su nehago agelo napa 4 aiˈa yaˈma pikuli fu noligo yege ikahi to sonofiˈi yamagihi fana mehaˈani fi loko huto loebe monebe hulago moneˈmofihi fana mehaˈa su hoˈehina. Fana mehaˈani nesi nohigo goˈi fi taga hu epoloto goˈi luˈehina. To fuligagu yege nesiˈa besa loloto to folouguˈi ana huto ikahi sonofiˈi fi taga hu epoloto fi besa nesiˈa lo lito huˈehina.

13 To nani nubu egolago buto nama lupahi sipi mone bu goˈohuna. Bu goˈohunana yaˈma muya beletoga kasa gito nohuto nogo sipi luto ma luto kehe iˈehina: Akae, akae. Agelo loebe monebe enali pikuliˈani faˈmene ma niˈibe yaˈma fu linogo nogo melenogo melugu bonaˈi enali hena henaˈani hilana niˈibe luto ligo keheliˈohube.

9

1 To agelo napa 5 ai yaˈma pikuli fu noligo nani bu goˈohuna. Sonofi moneuba minoto kokulumaguti ifi tito melugu nolimigo bu goˈohuna. To yatama kelimofihi kafeˈa sigilibe luto yamofihi foloke'a emigo liˈehina.

2 To yatama kelimofihi kafeˈa nosigigo lokiya sipi tiˈehina. Foya nolito sipi fiˈmo nogoyotogo lokiya tilata nohina ya suhi huto keliguti tiˈehina. Lokiya yaˈma tito yegemofihi buˈaga to megesaga meya ifi toˈehina.

3 Ifi notago lokiyamofihi komopaˈaguti atehi yaˈma melugu limiˈahana. Enabagaˈani yaˈma kakamukeˈi ya suhi huto amuya moloto minoˈehina.

4 To enali melugu kifi yafa hayaˈa yaˈma bauna fite menalabe luto lu laga hu epoloˈehina. Bonaˈi Huˈmamofihi omihaˈa enogobisalo meniˈilinaˈa enaligo yaˈma luba fi epalalabe luto lu epoloˈehina.

5 To atehi enali enehenogo fililabe luto meniˈibe. Faˈmene enoho mefililabe luto ikahi layahi mone kegiˈa su henogo yamofihi komopaˈagu akafuˈi heni epelenogo kekeˈi lite enagabu ginogo lite minalabe luto keheli epiˈehina. Kakamukeˈuba loholago usegi asegi ito minoˈohuta ya suhi hite enagabu gi epalalabe luto keheli epiˈehina.

6 To ana kanagu bonaˈi enali fililana kapoˈaniˈmu sa sa hilete lilanaˈa mefililanaˈmu yabe. Fililatamofihi yaˈma elesa meleba meleba hite sibigopa mefililanaˈmu yabe.

7 To atehi enali yaˈma hosi yagamofihi babeyafa hite luba bonaˈi enali lubalo bilouneˈmu hosi yaga li hekele epelelete bilata nehana suhi hite yaˈma lataha'anilo kakili golitu lolo hiˈahana suhi huˈehina yaˈma minoˈehina. To enokabaˈa yaˈma bona enokaba labaga legita yabe.

8 To okaˈani yaˈma yatama yatama anaˈmagihi okaˈani ya suhi huto to enabaga yogoˈani yaˈma laeoni yagafi akafu kalamagihi enabaga yogoˈa tegi huto niˈibe.

9 To kefe guˈani yaˈma fepehaˈani aeonitu lolo hiˈahana suhi huto minago bu goˈohuna yabe. Kokeˈnaˈaniguti nogo moloˈehina yaˈma hosi yaga babu lite enali lubalo bilouneˈmu kelefefe hilata nehana kale legi hololu lite enonogo melelata nehana ya suhi huto minoˈehina.

10 Kasaˈani kakamukeˈmofihi kasaˈa ya suhi huto bagaˈa yaˈma kasaˈaluga minoˈehina. Yaloti bonaˈi ikahi layahi mone kegiˈa su hago yamofihi komopaˈagu akafuˈi heni epelete minalanaˈmu yabe.

11 To agelo moneuba keli yatamalo kaba hulata nohina ai enikibina boˈani minolata huˈehina giˈa Yuta bonaˈmagihi kaguti Apatoni, to Kiliki bonaˈmagihi kaguti Apolioni, to lali katiguti yaˈma giˈa enoholata bo yabe.

12 Ya'ma yata'a eniginaga fise nasana keta'a hiti ya'ma alo'i su habe. To loemo ya'ma huto hila'ibe luto lu'ehina.
13 Ya hulago agelo napa 6 ai ya'ma pikuli fu ligo mamufa gilata hita golitu lolo hi'ahana Hu'mamofihi bulo minolata nohina nekisa'a loebe loebe yagati nogo sipi luto moneuba tilotomo akeheli'ohube.
14 Ana nogouba agelo napa 6 ai pikuli fu lu'ehinamo ma luto lu emi'ehina: Yufalati nagami olopalo agelo loebe loebe naga'i epi'ehina enali'i gulu ho epolobo.
15 Ya luto lulago agelo loebe loebe enali ana hite ana kufugu to ana ikato ana kanalo to ana yupahi hupamone'isi ya'ma metoga bona'i fi loko hite le'mo loebe monebe hilete nehinogo li nupa mone ya'ma enehe su halabe luto enegeba hite mine'ahana enalimo ya'ma gulu ho epolo'ehinamo yabe.
16 To gimi mage'i hiti bona'i hosi yagamagihi enemegesalo mine'ahana enali samahi tite napa'ani 200 milioni yabe lago keheli'ohube.
17 Bona'i hiti hosi yaga hiti enali babeyafa ya'ma nani bamu'i bu go tegi huto ma huto bu go'ohube: Kefe gu'ani i kolo bise'na ya'ma logo guluya meha'a suhi safa'na to okohona tegi mone leukehi oka'a to gufi'i satugu tegi hite i kolo bite mine'ahana. To hosi yagamagihi lataha'ani ya'ma laeoni akafu kalamagihi lataha'ani ya suhi huto nohigo enabagaguti ya'ma logo guluya meha'a to lokiya hiti to gufi'i logogu nolago bu go'ohuna.
18 Hosi yagamofihi bagaguti ya'ma logo guluya mehi to lokiya to gufi'i kefa logogu lolago limito metoga bona'i fi loko huto loebe monebe lolo nohigo li gehesa monelugu ya'ma enoho su ho'ehina.
19 Hosi yagamagihi amuya'ani ya'ma enabagagu to kasa'aniga mino'ehina. Kasa'ani ya'ma osifa tegi huto lataha'a hiti nohigo yanatu bona'i enagabu gise nasana epilata nehana.
20 To ana kufe kafe nasanauba bona'i luga'a meenoho'ehinamagi enali komopa'ani li gelehe mehise enali fa'mene nasana lolo hite lilete lila lila hi'ahana ya'ma li mehe'mi'ahana yabe. To foipa felemofihi to faga lugefa nasana golitu to silibatu to aeonitu to efatu to yafatu lolo hi'ahana'a be gete kehelise'na meni'ina'a to kapo moloto mebuse'namofihi ya'ma lipite enalapusa fi epite mine'ahana.
21 Ya hite minete, bona'i enehe fililata'a to nalisa to moko lise'na to gumina nasana ya'ma mehe'mi'ahanamo ni'igi anana kumu komopa'ani i gelehe mehi'ahana yabe.

10

Agelo moneuba pepa nesi'asi kelebe gi'ahana mone lito mino'ehina

1 To amuya'a hiti agelo moneuba kokulumaguti nolimigo bu go'ohuna, Ai ya'ma gufa'aga sopohi giloto mino'ehina. Lataha'alo ya'ma figepa'a besa besa loloto mino'ehina. Okaba'aga yege silikeha'a lolo huto mino'ehina. To gigusa luga luga'a ya'ma lapusa legi huto logo gulu gulu luto loto mino'ehina.
2 Yanugu ya'ma pepa nesi'a mone liloto nohuto ya'ma kelebe gi'ahanaguti litata loloto mino'ehina. Gigusa lamaga'agati ya'ma hege nagami'mofihi gupisa'alo ho tiloto mino'ehina. Gigusa soga'agati metoga liloto mino'ehina.
3 Ya huloto nohigo laeoni yaga nogo'a sipi molo'ehina ya suhi huto ka sipi luto kehe igo kokililika 7 enali ka nona'a sipi li'ahana.
4 Enonogo nemalago keheliloto'ni fayahi kayalube'mu nohugo koku-lumaguti nogo'a moneuba katiya'i moneuba ya luto noluto limi'ehina:

Kokililika 7 enali kaga liˈahana yaˈma suguna ka niˈigo fayahi mekoyobo. Yaˈma ka fala kito komopakagu mineno.

5 To agelo yaˈma hege nagamiˈi gupisalo to metoga ho tito minoˈehinauba aiˈa yahi lamagaˈa kokulumagu li saga huto

6 mone kaga lu moloˈehina. Yaˈma minoba minoba huse bo, kokulumatoga asaga nasana to metoga asaga nasana to hege nagamilugu asaga nasana li huto hu su hoˈehina bo, Huˈmau, aiˈa giˈalo kagaˈa yaˈma agelouba ma luto kaga moloˈehina: Kanaˈa mone geba huto meminaluta ˈmu yabe.

7 Agelo napa 7 ai pikuli fu linogo nogoˈa sipi malalubeˈmu hibe. Yaˈma suguna ka koyapaˈi Huˈmau kele keleˈamagihi lu huto huto bonaˈamagihi lu epiˈehinauba maˈasi huto hu su hoto huto hilubeˈmu hibe luto luˈehina.

8 Agelo ya luto noligo kokulumaguti nogoˈa sipi keheliˈohuna ana huto akuˈi huto huloto ma luto lu nimiˈehina: Kai buto agelo hege nagamiˈi gupisalo to metoga ho tiloto nohina aitogati fayaha pepa kelebe giˈahana yatoga lita loloto nohina yaˈma libo.

9 Ya luto lulago nani agelo nohinalo buto pepa nesiˈa liloto nohina yaˈma nimibo luto lugo ma luto lu nimiˈehina: Liloto nobo ligo nolago luto komopakaluga ekesaˈi halubeˈmu hibe. To lito kabagalo nemeletogo yaˈma upeˈi nogoyaˈa legi huto lagaka kebesilubeˈmu hibe.

10 Ya luto ligo pepamo yaˈma yatogati lito noˈohuna. Noloto nabagalo yaˈma upeˈi nogoyaˈa ya suhi huto laga gofa huˈehina. To mikili hogo komopaˈniluga yaˈma ekesa hoˈehina.

11 Ya hulago yaˈma luto lu nimiˈehina: Kai bonaˈmagihi li gehesalo silagaˈi enugufaˈa fato fatoˈi to melugu bonaˈi fato fatoˈi to kaˈani fato fatoˈi to enikibina bo fato fatoˈi enali kumu lu yege hose ka moneˈa hiti akuˈi lubo.

11

Huˈmamofihi kaˈa lu huto huto bomaleˈititihi kaˈa

1 To agelo moneuba akepa osahi molo legege huse osaha suhi huto nonimito ma luto nimiˈehina: Kai ho tito Huˈmamofihi sipi mono nohi mamufa gilata hita hiti molo legege huto komopaˈagu Huˈmamofihi enalapusa fi emise nehanaˈa leka sobo.

2 To sipi mono nopofihi feguto hepaˈa yaˈma molo legege huto be megose faˈmene heˈmibo. Yamofihi notoga bonaˈmagi Huˈmamofihi ka mekehelilata enaliˈi yabe luto fi laga huto heˈmiˈohuna niˈibe. Enali lamana hepato Yelusaleˈi yaˈma ikahi 42 yamofihi komopaˈagu bila ela hite ika ika hite minaluna ˈmu yabe.

3 To nani kaˈni lu huto bo loemo lu etiminogoˈni gukete tafaˈa li hekeleˈehite bonaˈni yaˈma kaˈni lu epi epi hite nehinogo ana foyamofihi kanaˈa ikahi 42 o belenogo su halinaˈmu yabe.

4 Etali oliba yafa loemo to libiˈi loemo yaˈma meˈmofihi Sipi Boˈa ai bulo ho tilete minete ya suhi hite nehaˈibe.

5 Bo moneubafi moneuba luba li etimilina yaˈma etabagaguti logomofihi keleˈauba ikalafu ito lalubeˈmu hibe. Ya suhi huto bo moneubafi moneuba luba etahalinamoya aiˈa nukumaˈi nalinaˈmu yabe.

6 To etali etubugilo kaba hilaˈinamofihi amuya etimiˈehina niˈinagihe. Huˈmamofihi kagaˈa lu yege hete nehaˈinogo kokuluma hekini lo etoˈahaˈigo koˈi meilinaˈmu yabe. To asaga gulu gulu nagamiˈi kaba hite amuyaˈa hiti yaˈma etimiˈehinamo niˈigo etali ana nagamiˈi golaha lolo hi etalaˈibe. To melugu silagaˈna gumiˈi halinaˈa huto hilibe lite etegekesagu kehelilete liˈinogo huto hilinaˈmu yabe.

7 To mono ka lu yege halaʼina kanaʼa su holenogo yatama keliguti
luba yagakafa tilinaʼmu yabe. Tiloto luba etoho etebe ligito etehelenogo
fililaʼinaʼmu yabe.
8 Filileʼinogo bonaʼi etali etugufaʼatiti heʼmileʼinogo hepaʼi sipi
lamanaʼalo kapogu kete minalaʼinaʼmu yabe. Sipi Boʼatitimofihi yaʼma
ana hepato koyapaʼi malipu yafalo helago filiʼehina hepaʼmofihi yaʼma giʼa
fono kamofihi kaʼaguti Sotomu to Iyipi yabe, lite lilata nehabe.
9 Ya hilenogo noto noto bonaʼi lugaʼamagi suhi huto nagaʼi fato fatoʼi to
nogoʼani fato fatoʼi to enugufaʼa fato fatoʼi silagaʼi yaʼma etugufaʼatitimofihi
kanaʼa loebe monebe to nekisaʼa yaʼmagu be etegelete minalanaʼmu yabe.
Ya nehinogo lugaʼamagi keli halune lite linogo oʼe lite lu laga hilanaʼmu
yabe.
10 To ana mono ka leliʼali bole loemo etali melugu bonaʼi yaʼma enagabu
gi epolose nasana sipi epilata hiʼahaʼinamo niʼinagi filiʼahaʼinaʼmu yabe lite
enegelo bite noseʼna li nupa hite guna ite li muyalo malo hilanaʼmu yabe.
11 To kanaʼa loebe monebe to nekisaʼa su nehenogo Huʼmamofitogati
kosaba amuya li huto hulata nohina sikalafuʼuba limito etugufagu tinogo
mopo hite ho tilaʼinaʼmu yabe. Ho tileʼinogo bonaʼmagi be etegelete
enefelele akuʼi bilenogo topa hete koli sipi hiʼahana.
12 Ya hulenogo kokulumaguti nogoʼa sipi moneuba yaʼma luto lu
etimiʼehina: Etali malo tiliyo linogo fatehaʼatitimagi enali be etegeʼehinogo
sopohi gupisalo kokulumagu tiʼahaʼina yabe.
13 To ana yupahi kokulumagu tite neminaʼigo anaʼasi imimaʼi sipi liʼehina.
Noligo ana hepaʼi lugaʼa sibina hu su nohago hepaʼi lugaʼa 9 faʼmene
minoʼehina. To bonaʼi 7 tauseni fili su heʼahana. To enubu hiti mi-
nalanaʼamagihi sipi enelesa nelinogo Huʼmau kokuluma afoʼafihi giʼa liyafa
hinogo bati hite minaluneʼmu habe.
14 Oho, ketaʼa hiti liginaga fiseʼna loemo yaʼma aloʼi huto hu su hoʼehibe.
Kehelilo. Maʼasi akuʼi mone ketaʼa hiti yaʼma huto hilubeʼmu nohibe.

Pikuli napa 7 fu liʼehina

15 Ya hulago agelo napa 7 ai pikuli fu noligo kokulumagu yaʼma enonogo
sipi melete ma lite liʼahana: Yatai yaʼma noto noto bonaʼmagihi kaba
hulatanamofihi amuyaʼamoya Sipi Botimofihi to leʼmo ho tiʼehinaʼamofihi
ai yanagu nohigo kaba hu epoloto minoʼehina. Yatai enigihiti bo lolo hilibe
luto linogo mino lito buto minalubeʼmu hibe.
16 Ya lite lilago olopa kaba bonaʼi lugaʼa 24 Huʼmamofihi bulo sekele
mamuʼa hiti kefa hisaʼanilo nehanamagi limite enalapusa fi emite
Huʼmamofihi ma lite fokehi liʼahana:
17 Sipi Bo, Huʼmau enebe ligiʼehina ai koyapaʼi minoʼehina to yatai
nohuna bo. Lali kaiʼi kofokehi yaʼma luto nohone: Kai amuyaka sipi lita
loʼahanago huto nohibe. Ya huloto kigibina bo minoto kaba hu epololata
foya hapi fito li huto nohane.
18 Ya hulatogo noto noto bonaʼi komopaʼanigu logo nobinamo niʼibe. Kai
kipakafa halina huto hilina kanaʼa aloʼi tupa nohibe. Filiʼahana bonaʼi
enali foipanaʼanimu ka foya li epalalata kanaʼa huto huʼehibe. To kele
kele yagapanaka mono ka leliʼali bonaʼi to bonakamagi asagaʼi amuya
keheliʼahana sipi nehanaʼa hiti lagasoʼa bonaʼi asaga agoya hu kimiʼahana,
enali minaʼa epilata kanaʼa tupasi nohibe. To metoga nasana li sibina
hilata nehana bonaʼi enaliʼi yaʼma enaleʼmo sibina hu epalalata kanaʼa hiti
moneʼna hupamone nohibe.

19 Enali ya lite fokehi lilago kokulumatoga Huˈmamofihi sipi mono nohaˈa hokolo hulago lu mu tifiseˈnamofihi kagaˈa bokisi yamofihi sipi mono nohi komopaˈagu huto huˈehina. To kopisiˈna li melebeya nohigo to nogoˈani nela to kokililika babu nolina to imimaˈi noligo sipi koˈi hogisopa legeyaˈa iˈehina yabe.

12

Aˈi mone hiti hagulu osifaˈi etalikaˈatiti

1 Ya hulago kokulumagu li nupa sipi mone ma huto huto huˈehina. Aˈi mone minoˈehina ai yege silifiˈamofihi kata lolo higo minoˈehina. Gigusa komopaˈaluga yaˈma ikahi mele eteˈahana. To lataha'alo yaˈma sonofiˈi 12 yanatu kakiliˈa lolo hi eteˈahana.

2 To ai yagapanaˈa hiti ketalinaˈmu yabe. Panaˈiketalubeˈmu nohuto gabu gigo usegeˈi asegeˈi huto sipi nogoˈa luto minoˈehina.

3 To ya huto nohigo kokulumaguti li nupa mone ma huto huto huˈehina. Hagulu osifaˈi sipi mone minoˈehina. Keleha'a safa kini kini luto minoˈehina. Lataha'a yaˈma 7 to komuˈa 10 minoˈehina. To lataha'alo kakili 7 buˈehinalo yaˈma enigihiti bomagihi kakili mone bi etelago minoˈehina.

4 Ya nohigo ya nasanauba kokulumatoga tito nohuto kasaˈatu sonofiˈi yaˈma fi loko huto loebe monebe huto li tifi heˈmi heˈmi higo li gehesa mone yaˈma metoga limiˈehina. To hagulu osifaˈi ai ya huloto aˈuba panaˈi neketenogo hoto nalube luto buto mahaˈaga ho tito minoˈehina.

5 To panaˈi yaˈma ketago yamofihi noto noto bonaˈi aeoni fatusatu kaba hu epalalibe luto lu etoˈehina. To panaˈi yaˈma huto hulago li fenene hite Huˈmamofitoga nu kite hololu lite lelite tite sekele mamuˈa hiti kefa hisamofihi mahaˈaluga heˈmi eteˈahana.

6 To aˈi ai yaˈma koli huto buto ka metoga ikahi 42 li heˈmito heˈmalabe luto Huˈmau leˈmo bati huˈehina hepato buto minago kaba hi etaluneˈmu habe.

7 Ya hulago kokulumaga luba sipi huto huˈehina. Agelomagihi kaba boˈani Mikaeli to yagapanaˈa hiti gonamu tamuˈa hiti enali hagulu osifaˈi hoto li heˈmilune lilete ete li nupa hiˈahana. To mone kegiˈa yaˈma hagulu osifaˈmofihi yagapanaˈa gonamu tamuˈa ana hite ete luba hite melete mineˈahana.

8 To ya suhi hiˈahanaya Mikaeli to yagapanaˈa enali amuya melete luba hilanaˈa nehago hagulu osifaˈi aiˈa hiti to ageloˈamagi hiti enaliˈi enebe ligiˈahana. Mikaeliu enaliˈi kokulumaguti heˈmi epololoto kafe gi epoloˈehina.

9 To hagulu osifaˈi napaˈauba ai koyapaˈi ema afehaˈaga minoˈehina bo mone giˈamofihi Sata to fato giˈa enifisa ito noto noto bonaˈi enimiˈi moloto enogolaga bilata bo leˈmo fitu fe heˈmigo melugu limiˈehina. Aiˈahititoyagapanaˈahitikokulumaguti fitu fo heˈmilago limite melugu mineˈahana.

10 Ya nehago kokulumaga ka sipi ma luto huto higo kehеliˈohuna: Huˈmau lubuto bilata nohina to ai amuya bo to gulu ho letalibe luto lu letoˈehina bomofihi kaba hulata amuyaˈa yaˈma ahuto hu su habe. Leˈmo ho tiˈehina bo, Mesia ai amuyaˈa huto huto nohinagihe. Ligibo lalalutigihi enali kalanaˈi molo epoloˈehinaˈmu Huˈmamofihi gobisalo ho tito kanaˈamu kanaˈamu utehi etehi ka foya li epoloba li epoloba huˈehina bo ai yaˈma kokulumatogati fitu fo heˈmigo limiˈehibe.

11 Ligibo lalalutigihi sipisipi nalaˈamofihi golahaˈamu keheli amuya meleˈahanaˈamagi ka lamanaˈa lu yege heˈahanaˈamu enali Satahi be

ligiˈahana. Ya hite, filiseˈnaˈanimu mekehelise to mino bati hiseˈnaˈanimu mekeheliˈahanamo niˈibe.
12 Ya huˈehinaˈmu kokuluma komopaˈagu komopaˈagu to anagu minete bite ete hiˈahanaˈa lenali lenegelo bilo. To metoga to hege nagamilugu nehanaˈa akae lenalitiniba hena hena hilana niˈibe? YaˈmaSatau ai lenalitoga foipa foya nolimibe. To kanaˈa aloˈi yaˈma asu halubeˈmu hibe. Yamofihi keheliˈohutoˈa kipakafa sipi higo yaˈma humofaˈna nohibe.

13 Ya hulago enali hagulu osifaˈi ai kokulumaguti heˈmi etelago melugu limito minoˈehinaˈmu keheliloto panaˈi ketoˈehina aˈi aitoga luba hilube luto buba buba nohibe.
14 To aˈuba ai nama lupahi sipimofihi kokeˈnaˈa loemo li molo eteˈahago fotoˈi heloto buto kame meto minoto lito huˈehinaga hagulu osifaˈi melilibe luto fala kiˈehina. Ana kegiˈa heˈmete nehinogo kufu loebe monebe to mone nekisaˈa kana su halinaˈmu minoˈehina yabe.
15 Ya nehinogo hagulu osifaˈuba megesaga bagaguti sipi nagamiˈi bili heˈmigo bili limito hoto minoˈehina.
16 Ya huˈehina ana aˈmo nagamilugu holoto mobilibe luto ya huˈehina. Ya hilubeˈmu nohigo meˈuba ana aˈi heˈmalube luto kekoˈi loko higo ana baga aka hoto suhi huto hagulu osifaˈuba biliˈehina nagamiˈi ana kapogu limi su hoˈehina.
17 Limi su nohago hagulu osifaˈi ai yaˈma ana aˈmofi kumu yaˈma ita bigo yagapanaˈi gonamu tamuˈamagihi Huˈma lu laga huˈehina kagaˈa kehelilete Yesuhi ka lamanaˈa yaˈma li pili kete koseleˈi meenahago lu huto hite lilata nehana bonatoga luba li epilube luto buˈehina.
18 Ai nobuto hege nagamiˈmofihi kehetoga limito minoˈehina.

13

Luba yagakafa loemaleˈititihi kaˈa

1 Nohigo nani bu golago bunaga hege nagamiluguti yaˈma luba nasana akafu yagakafa mone tiˈehina. Ai yaˈma komuˈa 10 to lataha ya yaˈma 7 to lataha minanalo minanalo yaˈma enigihiti bomagihi kakili yaˈma minoˈehina. To lataha alo moneko moneko giˈa yaˈma Huˈmamofihi kaˈa li sibi saba huto minoˈehina.
2 Ana akafu yagakafa bu goˈohuna ai babeyafaˈa yaˈma kelegiyabo sipiˈa lolo huto yahaˈa sipina yaˈma bea kalamofihi gigusaˈa suhi huto to bagaˈa laeoni luba kalamofihi bagaˈa legi huto minoˈehina. To hagulu osifaˈi yamofihi aiˈa amuyaˈa to aiˈa sipi kefa hisa to aiˈa sipi bo lolo huto kaba hulatana hiti yaˈma emiˈehina.
3 Akafu yagakafamofihi lataha mone keye lu filiˈahanaguti akuˈi ye koto bati higo noto noto bonaˈmagi asagaˈi enali be gelete yege filete lubana hiti akafu yagakafamofihi megeˈi melete biˈahana.
4 Ya nehite hagulu osifaˈmofihi kibina boˈa lolo huto minolata amuya emiˈehinamo niˈigi asaga bonaˈmagi lite keke bake lite hagulu osifaˈmofihi yaˈma enalahupa fite lipi emiˈahana. Ya nehite akafu yagakafa ana hite leˈmo sipi lolo nehite lipi emite ma lite liˈahana: Akafu yagakafa moneˈi ai suhi huto menohibe. To mone kiyiˈafu luba li huto hilina niˈibe?

5 Ya lite lilago enugufa lelite titi nehanamofihi kaˈa to Huˈmamofihi leˈmo sibina hu etalibe luto bagaguti lu etoˈehina. Huˈmau kaga lu laga mehuˈehigo foyaˈamofihi yaˈma ikahi 42 yamofihi komopaˈagu lito metoga kaba hu etoto minalibe luto kanaˈa molo emiˈehina.

6 To ya huˈehinaˈmu Huˈmau aiˈa niˈina giˈa niˈina to minolata nohina hepaˈa niˈina enali kokulumagu minelata nehanaˈamagihi hiti hapi fito lu sibina sabana huto minoˈehina.
7 To Huˈmamofihi bonaˈa luba epinogo enebe ligilibe luto keheli emigo ya suhi huto minoˈehina. To yaˈma Huˈmau lu laga mehuˈehigo akafu yagakafa noto noto bonaˈi enugufa fato fatoˈi to nagaˈi fato fatoˈi to kaˈani ana huto fato fatoˈi to melugu bonaˈi fato fatoˈi enaliˈi ai sipi boˈani lolo huto minalibe luto kaba huseˈnaˈa emito minoˈehina.
8 To melugu bonaˈi asagaˈi enali enalapusa fi emiˈahana keke bake li etalabe. To lugaˈa enigiˈani yaˈma sipisipi nalaˈa he filiˈahana ai yaˈma enemehaˈa minoba minoba nehana bonaˈmagihi enigiˈani koyoˈehina bukugu koyapaˈi meˈi huto mehuˈehina kanalo fayahi koyoto moloˈehina enaliˈanigo yaˈma akafu yagakafa yaˈma ya suhi mehi etalanaˈmu yabe.
9 Lenegekesa hokolo huˈehinamagita yaˈma keheliya ite kehelilo.
10 Lugaˈamagi enali naga nonugu minalabe luto luˈehinamo yaˈma minalabe. Moneuba ai emitaˈi yatamatu bo mone ho fililenogomo ana hite yatama emitatu ana bo ho fililabe. Huˈmamofihi nonaˈa pa sose bonaˈmagi ana yupahi yaˈma li hetofa hite keheli amuya meleteba minalafa.
11 To meˈi komopaˈaguti akafu yagakafa mone hiti tigo bu goˈohuna. Ai sipisipi nalaˈa ya suhi huto latahaloti komuˈa loemo tito minoˈehina. Nogoˈa yaˈma hagulu osifaˈmofihi ya suhi huto minoˈehina.
12 To akafu yagakafa alihaˈa yaˈma kohe toto akafu yagakafamofihi gobisalo amuyaˈamofihi foyaˈa lito minoˈehina. Ya nohuto asaga melugu bonaˈi lu epigo kohe toto akafu yagakafamofihi lataha'a mone keye lu filiˈahanaguti akuˈi ye koto bati higo ho tiˈehina aiˈi yaˈma lipite agoya hi emite neminabe.
13 To akafu yagakafa alihi hutu huˈehina ai fato suhi huto topa hose nasana sipi lilata nohibe. Ya nohuto mone ma huto liˈehina. Ai melugu bonaˈi asagaˈmagi be geˈahago kokulumaguti logo yaˈma metoga limilata nohibe.
14 Huˈmau lu laga mehuˈehigo topa hose nasana amuya ya suhi huto lolo hilibe luto keheli emigo kohe toto akafu yagakafa tiˈehina aiˈa bulo yaˈma topa hose nasana lolo huto melugu bonaˈi komopaˈani fibe taga hube huto minoˈehina. Ya nohuto metoga bonaˈi lu epigo akafu yagakafamofihi afehaˈaga ema emitatu laga hago filiˈehina ya suhi lolo huloto ho tiˈehinamofihi fayahaˈa legita lolo hilo ligo ya lolo hite anatoga enalapusa fi emilabe.
15 Huˈmau lu laga mehuˈehigo alihaˈa akafu yagakafauba kohe toˈehina akafuˈna fayahaˈa legita lolo hiˈahanamofihi sikalafu hu emigo leˈmo ho tito kaga luse nohigo bonaˈmagi enali enalapusa fi emite minelata nehabe. To lugaˈa agoya meemisemagihi enoho fililata nohibe.
16 To afafu yagakafaˈuba tite nehanaˈa to limite nehanaˈa, feˈnohaˈani linaˈa to enumuhi meniˈinaˈa enigihiti bo to kele keleˈani yaˈma bonaˈi asagaˈmagi yaˈma ai linogo enayahi lamagaˈaga yaˈma to enogobisalo omihaˈani mone keye su helata nehabe.
17 To akafu yagakafa ya suhi huto omihi yaˈma giˈamofihi fayahifi to hapaˈamofihi napaˈa mekeheliˈahanaˈa enali anaˈina mina filata nasanaˈmu kapo fi hekini le epelelata nehabe.
18 Yaˈma li gehesamofihi hapaˈa sa hite keheliya ilabe. Bo moneuba ekesa keheliba keheliba huto komopaˈagu keheliˈehinogomo akafuˈna ya suhi huto napaˈamofihi hapaˈa yaˈma li huto hite kehelilabe. Napaˈa yaˈma bo moneˈmofihi giˈamofihi napaˈa yaˈma 666 ya legi huto niˈinamo niˈibe.

14

Bonaˈi 144 tauseni enubuto biˈehina enali nama

1 Ya nehago nani nubu bu golago buto bu goˈohuna yaˈma sipisipi nalaˈa
Yelusale hepatoga Yiona kosagu ho tiˈehigo bu goˈohuna. Bu nogogo aiˈa
bonaˈi 144 tauseni ana kosagu li gehesa hite mineˈahana enogobisalo yaˈma
aiˈa giˈa fayahi to afoˈafihi giˈa fayahi kayago minoˈehina.
2 To kokulumatogati nogoˈa keheliˈohuna yaˈma nagamiˈi lisahi sipi ito
sasa luˈehina to koˈi kogolikohi ito minoˈehina. Ya nohigo kagaˈa kehelugo
bonaˈi asagaˈmagihi gita legi huto nogo nomalanamofihi nasana sipiˈatu
gita nogo mololata nohina ya suhi huto nogo malago keheliˈohuna.
3 Ya nehago sekele mamuˈa hiti kefa hisamofihi mahaˈaga yaˈma keneˈi
amuyaˈa hiti loebe loebe to olopa kaba bonaˈi lugaˈamagi enali enubulo
yuhufa nama mone lite mineˈahana. Ana nama yaˈma bonaˈmagita
keheliluta babeyafa huto memonoˈehina. Bonaˈi 144 tauseni yaˈma noto
noto bonaˈi lugaˈa enalitogati HuˈmauÌ mina fiˈehinaˈa enubuto biˈehina
yaˈamagi enalisigo kehelilanaˈa huto niˈibe.
4 Enali yaˈma anatoga mebiˈahana komopaˈanimofihi hapaˈa bati huto
neheya kola bonaˈi ya suhi mineˈahana. Enali yaˈma sipisipi nalaˈa
nohinaga megeˈi melete bilata nehana enali noto noto bonaˈi lugaˈa enalito-
gati enubuto biˈehinamagi HuˈmamofihiÌ mahaˈaga to sipisipi nalaˈamofihi
mahaˈaga neminanaˈasigo hapi fito eneleˈmo mele mele nehabe.
5 Enali yaˈma enabagalugati faga meluse enaliˈanigo anaˈina li sibina
hilanaˈa yaˈma enalitoga meniˈibe.

Agelo loegi monegi enali ka

6 Agelo mone yaˈma ifo muyaluga ilege hoto nobigo bu goˈohuna yaˈma
noto noto bonaˈmagi ka lamanaˈa amuya moloto minoba minoba nohina
kaˈa metoga bonaˈi fato fatoˈi, to enugufa fato fatoˈi, kaˈani fato fatoˈi to
nagaˈi fato fatoˈi lu huto hu epitomofaˈna huˈehina.
7 Ai yaˈma sipi kaguti kehe ito lu epito luˈehina: Lenali HuˈmamofihiÌ lu
koli fite kehelite aiˈa giˈa liyafa hilo. Bonaˈi guna malalina kanaˈalo yaˈma
hupamone nohibe. Kokulumagu to melugu to hege nagamilugu to ipi opoho
nagamiˈi lolo huˈehina bo, HuˈmauÌ aitoga lenalapusa fi emite fokehi lite
minalo.
8 Ya luto luloto nobigo megesaga agelo mone oto ma luto kehe ito luˈehina:
Akae. Bebiloni hepaˈi sipi tele tulu biˈehina. Hepaˈi afoˈagi enali noto noto
bonaˈi bai nagamiˈi nelata hanaˈmu enogoˈna helata nehanaˈmu yamofihi
lolo hite moko fiseˈna enogoˈna bilata hanaˈmu ekesa bai nagamiˈi ya suhi
nelata hanaˈmu yabe luto tele tulu biˈehina.
9 Ya luloto nobigo megeˈi agelo laluˈafu mone nooto ka sipi luto ma luto
luˈehina: Mone enali akafu yagakafa to fayahaˈa hiti enalapusa fi emilana
to enogobisalo ai omihaˈa li malalana to enayanugu ai omihaˈa fayahi
minalinamagihi
10 enali ekesa bai nagami tegi huto HuˈmamofihiÌ ita biseˈnaˈa niˈina
faˈmene nagamiˈi hiti li sibi sibi mehuse ipakafa halina lapeluguti epinogo
nalabe. Ya hilete hetofa agelo lamanaˈamagi to sipisipi nalaˈa enali enubulo
hiti to kala efahi logogu lolenogo keligu li binogo limite nehite enagabu
neginogo kehelite minalinaˈmu yabe.
11 To enagabu neginogo kehelite biˈahana bonaˈi yaˈamagi nebinogo loto
lo su mehalubeˈmu hibe. To yaˈma lokiyaˈa tiloto mino lito buto fotoˈi
mino moloto minalinaˈmu yabe. Ya huˈehinaˈmu akafu yagakafa hiti to
mehaˈa enalapusa fi emilata nehana bonaˈi enali nehana to giˈamofihi

omihaˈa lite nehanaˈa enali moneˈna enagabu giseˈna li heˈmi epoloto mebilinaˈmu yabe. To enabasu bite to mino fulu hite mealanaˈmu yabe. Kanaˈamu kanaˈamu kekeˈi luseˈnauba minomo limito niˈigo kehe lelite bite minaluneˈmu habe.
12 Yaˈma kanaˈalo Huˈma keya ka luˈehina kehelilete to Yesuhi hapaˈa kumu uleˈale kehelite lite nehana bonaˈi Huˈmamofihi pa sose bonaˈa enali yaˈma amuya melete minalafa.
13 Ya hulago kokulumaguti nogo moneuba ma luto limigo keheliˈohuna: Kai kaga yaˈma fayahi akoyobo. Yaˈma kana yupahi ifoˈaga Sipi Bomofitoga foyaˈa lilete ise gite fililanaˈa enali komopaˈanigu lamanaˈa kehelilana enali kumu bati hi epalalinaˈmu yabe. Ya luto ligo Sikalafuˈuba ai ka nonaˈa ma luto emiˈehina: Lamaˈnaka. Enali yaˈma sipi foyaˈanimofihi molo legege hite melete enabasu bite mino fulu hilanaˈmu yabe. Ya hilete nebinogo minete lite hiˈahanamofihi lamanaˈa enemegeˈi moloto bilinaˈmu yabe.

Metoga foyamofihi legeyaˈa guna malalinamofihi kaˈa

14 Nani bu goˈohugo sopohi hapaˈa koholi huto nohigo bu goˈohube. To sopohi gupisalo mone minoˈehina ai mehaˈa bona suhi huto to layahaˈaga yaˈma enigihiti bomagihi kakiliˈani golitu lolo hiˈahana yaˈma biloto minoˈehina. To yahaˈaluga yaˈma emitaˈi sage bogeˈa mone lito minoˈehina.
15 Ya nohigo kokulumagu sipi mono nonuguti agelo moneuba limito sopohi gupisalo minoˈehina bomofihi yaˈma luto kehe sipi ito lu emiˈehina: Kai emitakatu foyakamofihi legeyaˈa laga huto molobo. Metoga foyamofihi legeyaˈa aloˈi huto hu su hoˈehibe. Laga huto li malalata kanaˈa aloˈi hupamone nohibe.
16 Ya luto lulago sopohi gupisaˈalo minalinauba emitaˈa li yofo huto oto iloto melugu lamanaˈa laga huto li gehesa huto munu munu huˈehina.
17 Ya nohigo agelo moneuba kokulumagu sipi mono nonuguti heleko limiloto aiˈa ana huto emitaˈi sage bogeˈa liloto minoˈehina.
18 Lelito noago laluˈafu moneuba ai kokulumatoga sipi mono nopomofihi mamufa gilata hitalo nohinagati oˈehina. Ai logomofihi kabaˈauba laluˈafihi emitaˈi sage bogeˈa aliloto minoˈehina ai yaˈma ka sipi luto lu emiˈehina: Legeyaˈa uyaˈi lo su hoˈehinaˈmu niˈinaya kai emitaka sage bogeˈatu metoga bai nagamiˈmofihi legeyaˈa laga hu su hobo.
19 Ya luto lulago agelo laluˈafu yaˈma emitaˈi lito kete boloka biloto melugu bai legeyaˈa laga hu su hoˈehina. Laga hu su nohago Huˈmamofihi sipi ipakafa hoseˈnamofito heˈmi moloto i sala kolata kefahi ya suhi huto komopaˈagu malago limi su hoˈehina.
20 Ya hilago nohi hepaˈi mone kegiˈa fegutoga molo emite i sala kalatamo anaguti golapo nagamiˈi limito minoˈehina. Anaguti limito hefuhi malago bonaˈmofihi giˈnalo tito i bilimo iˈehina to hefuhi malalinamofihi yatamaˈa yaˈma 320 kilomita ya suhi huto mino lito buto niˈigo bu goˈohuna yabe.

15

Agelo 7 enali to gumiˈi hoseˈna nasana 7 lite mineˈahana

1 Ya nehago kokulumagu huto huˈehina topa hoseˈna hiti huto higo bu goˈohuna. Agelo 7 enali gumiˈi hose nasana lite mineˈahana. Ana gumiˈi hose nasana su halina nasana yaˈma molo emito huto nohigo Huˈmamofihi ita biseˈna melugu minomo oto alinaˈmu akuˈi ana kanaˈa su halinaˈmu yabe luto lu etoˈehina.
2 To hefu nagamiˈi moneˈya bu goˈohuna. Yaˈma gapo gapotu lolo hiˈahana suhi huto logo guluya mehaˈa hiti li sibi sibi hite lolo hiˈahana

legi huto niˈigo bu goˈohuna. To akafu yagakafa hiti mehaˈa hiti to aiˈa omihaˈa giˈamofihi napaˈamo yaˈma amuya melete enebe ligiˈahanaˈa enali gapo gapotu hefu nagamiˈi lolo hiˈahanamofihi beletogaˈaga HuˈmamofihI gita suhi huto ilata nehana enayanugu lite mineˈahana bu goˈohuna.

3 Enali HuˈmamofihI agoya panaˈa Mosehi to sipisipi nalaˈamofihi namaˈa ma lite liˈahana: Amuya bo enebe ligiˈahata, HuˈmaSipi Botio, kai lolo huto moloto huˈahata yaˈma tito minoˈehina. To lamanaˈa nasana lilata nohane. Noto noto bonaˈmagihi enali gihiti boˈani nohane. Kai kapoka yaˈma lamanaˈa to legeyaˈa lamanaˈa niˈinagihe.

4 Sipi Bo, kai kumu kiˈafu koli mehilinaˈmu yabe? Kigika sipinamo kumu kiˈafu liyafa mehilinaˈmu yabe? Kai monekomaka pa solata nohane. Ya huˈehinaˈmu noto noto bonaˈi kaitoga ete enalapusa fi kimiluneˈmu habe. Kai bati huto lelito oto moloto lito huˈahata yaˈma yege yege bonaˈi asagaˈmagi bu galanaˈmu yabe.

5 Ya lite lilago nani nubu bu golago buto bu goˈohuna. Kokulumagu sipi mono nohi kafeˈa hokolo huˈehigo pa sose hasagu HuˈmamofihI bulo minoˈehina bu goˈohube.

6 Hokolo nohigo agelo 7 enali gumiˈi hose nasana 7 lite mineˈahana, enali sipi mono nonuguti limiˈahana. Enali koholi gukete gulu gulu hinaˈa lite hekeleˈahana to hapi finaˈaga sahi golitu lolo hiˈahana yaˈma lite enumupa biˈahana.

7 To keneˈi amuyaˈa hiti loebe loebe enalitogati moneuba agelo 7 yaˈma lapeˈi 7 golitu lolo hiˈahana yaˈma epi su holago yamofihi liˈahana. LapeˈI komopaˈagu yaˈma HuˈmaSminomo buto minoba minoba bomofihi ita biseˈna bai toto minoˈehina.

8 To sipi mono nopofihi komopaˈagu yaˈma HuˈmamofihI fana mehaˈa hiti amuyaˈa hiti lokiyaˈa hiti bai toloto molo minoˈehina. To agelo 7 enali gumiˈi hose nasana 7 meleˈisi li huto hu su meheˈahago sipi mono nonugu tilatamofihi kapoˈa yaˈma molo hekini leˈahana.

16

Lapeluguti hekito HuˈmamofihI ita biseˈna limiˈehinamofihi kaˈa

1 Ya hulago sipi mono nohi komopaˈaguti nogoˈa sipi mone limigo kehеliˈohuna. NogoˈaubaSagelo 7 yaˈamagihi ma luto lu epiˈehina: Lenali bite lapeˈi 7 yaˈmagu li hekinogo HuˈmamofihI ita biseˈna yamofihi melugu limilibe.

2 To agelo kohe toˈehinauba ai buto lapeˈa yaˈma lito li hekigo melugu limiˈehina. Limito ligo bonaˈi enaliˈi akafu yagakafa ai omihi lito minoˈehinaˈa to ai fayahaˈalo enalapusa fi emite nehanaˈa enali kanaˈani sipi huto huloto usegehi enohoto enagabu gigo sipi kekeˈi lite mineˈahana.

3 To agelo napa 2 ai yaˈma lapeˈaguti anaˈina lito hekigo hege nagamilugu limito foloˈehina. Nofalago hege nagamiˈi yaˈma keneˈmagihi gola tegi nagamiˈi lolo nohigo hege nagamilugu kafaˈnama silagaˈi fili su heˈahana.

4 Fili su nehago agelo napa 3 ai buto lapeˈaguti anaˈina lito heˈmigo asaga biya nonuhu nagamitoga yege yege ipi opoho nagamilugu limilago gola nogo nagamiˈi lolo hu su hoˈehina.

5 Lolo hu su holago agelo moneˈi nagamito kaba heˈmetoga minoˈehina ai ma luto HuˈmamofihI lu emigo kehеliˈohuna: Kai hetofa bo koyapaˈi minoˈahata to yatai nomina bo nohane. Pa sose minoto henetinogo minalubeˈmu hane. Kai kosele nasana yaˈma huto pa solatana li sibina huseˈna meniˈina suhi huto huto nohibe.

6 Kai Huˈmamofihi bonaˈa to mono ka leliˈali bonaˈa enali golahi li sibi hiˈahanamofihi li legege huto epilago nenabe. Foipa nasana liˈahanamofihi nonaˈa yaˈma osahi suhi noepilata bati huto noepine.
7 Ya luto noligo mamufa gilata hitaloti agelomofihi bagaguti ka mone ma luto ligo keheliˈohuna: Sipi Bo, Huˈmau enebe ligiˈahata amuya bouba foipa bonaˈmagihi kaˈani loko hilata bati huto niˈina lamaˈna ka lilatamo niˈibe.
8 Ya hulago agelo napa 4 ai lapeˈaguti anaˈina li hekito heˈmilago yegemofihi komopaˈagu limito bu su hago Huˈmau lu laga mehuˈehinagi yege sipiloto bonaˈi lobe botobe huto lalibe luto keheliloto ya huˈehinaˈmu niˈibe.
9 Ya hulago bonaˈmagihi yegemofihi bamuˈi yauba lobe bemigibe higo gumiˈi lise nasana lolo huˈehinaˈa Huˈmamofihi ai kaˈalo loseˈna ya suhi huto huto nohina bomofihi giˈa li sibi saba hite liˈahanaya komopaˈani li gelehe mehiˈahana. To li gelehe hite Huˈmamofihi hofa toseˈnaˈa leˈmo eto mehiˈahana.
10 To agelo napa 5 ai lapeˈaguti anaˈina yaˈma akafu yagakafamofihi kefa hisalo hekigo limiˈehina. Limilago aiˈa kapoˈalo yaˈma metepu sipi gito minoˈehina. Niˈigo bonaˈi enali keke bake lite nehago enabagalo heni kofite mineˈahana.
11 To usegehi enahago to enagabu giseˈnamuˈi kokulumagu Huˈmamofihi ka lu sibina sabana hi eteˈahana. Ya nehite komopaˈani mone li gelehe mehiˈahana. To lolo hite melete hiˈahana foipanaˈani hiti pa sete meheˈmiˈahana.
12 Ya hulago agelo napa 6 ai yaˈma lapeˈaguti anaˈina li heki heˈmigo nagami olopa giˈa Yufalati yabe lilata nehana nagamilugu limilago nagamiˈi yaˈma asagaˈi seˈno su nohago yege tinaˈaga liminaˈagati enikibina bonaˈi henetilabe luto yamofihi kapoˈa huto huˈehina.
13 Ya hulago nani bu goˈohugo hagulu osifaˈmofihi bagaˈaguti to akafu yagakafamofihi suhi huto bagaˈaguti to faga faga mono ka loliˈali bo ai bagaˈaguti foipa fele loebe monebe solo tegi enokaba gilíseˈna tiˈahana.
14 Enali yaˈma Satahi panaˈalobomagihi yaˈma felemagi topa hose foya nasana lilata yamofihi amuya lite minete yaˈma noto noto bonaˈmagihi kibina boˈanimofihi goˈna bilago Huˈmau sipi amuya bomofihi ai malalina kanaˈa sipilo li nupa nehite luba filuneˈmu habe.
15 Kehelilo. Nani gumina baukalo bonaˈmagi suhi huto topa nehenogo henetiluna ˈmu yabe. Ya nehinogo lugaˈamagi enali enugufa yapako minalanamagi yaˈma enubuya hu laligi komopaˈani kosaba hinogo minete gukete ikolo bi etete kaba hite minalana enali enegelo biluneˈmu habe.
16 To foipa felemagi enali hepaˈi mone giˈa Yuta bonaˈmagihi kaguti Hamaketoni yabe lite gi meleˈahana yalo kibina boˈanimagi enali hiti yagapanaˈani gonamu tamuˈa Huˈmamofihi luba sabo hilabe luto eneleˈmo tulu huˈehina.
17 To agelo napa 7 ai lapeˈaguti anaˈina gumiˈi hose nasana yaˈma lito hokolo kapogu meyaga heki heˈmigo limiˈehina. Nolimigo sipi mono nonugu sekele mamuˈa hiti kefa hisa niˈinagati nogo sipi moloto ma luto lulago limiˈehina: Heki heˈmito yaˈma kanaˈa asu hoˈehibe.
18 Ya luto noligo kopisiˈna hiti to kokililika hiti to nogo sipi yauba hekili huto minoˈehina. Nohigo imimaˈi sipi yaˈma noligo bu goˈohuna yaˈma bonaˈmagihi kanaˈani metoga huto hina kanaguti imimaˈi sipi mone ya suhi huto huto higo be megota suhi huto huˈehina.
19 To ya nohigo yaˈma sipi hepaˈi Bebiloni hepaˈi yaˈma fi tili tele nohigo loko hu loebe monebe huˈehina. To noto noto bonaˈmagihi asaga hepaˈi

sipiˈani yaˈma libe tele bibe huˈehina. To Bebiloni hepaˈi sipimofihi afoˈagihi enali kumu Huˈmau ai aku ekesa keheliloto ekesa nagami tegi huto ita bise lapeˈaguti epiloto enaleˈmo mikili halabe luto ligo mikili heˈahana.
20 To hege nagamilugu meˈi tiˈehinaˈa to kosa niˈina silagaˈi loko su hago fenene huˈehina.
21 To kokulumaguti koˈmofihi nogoyaˈa koˈmopa sipi efahi sipi ketaˈa hiti moˈnuhi tegi huto limito bonaˈi ibe tigibe huto iˈehina. Noigo hogisopa legeyaˈa yauba babu luto ibe tigibe huto enohoˈehinaˈmu yabe lite Huˈmamofihi lu sibina sabana hi eteˈahana.

17

Mokolo aˈmofihi kaˈa

1 Ya hulago agelomagi 7 lapeˈi 7 liˈahana enalitogati moneuba nanitoga oto ma luto nelepiˈehina: Mokolo aˈmofi tegi huto niˈina hepaˈi napaˈalo nagamiˈi loe lae huto niˈina suhi huto foipanaˈa henetilubeˈmu hibe. Ya nehinogo Huˈmau osahi epilinaˈmu oto kelepinogoˈni bu galataˈmu yabe.
2 Noto noto bonaˈi enikibina bo hiti yaˈma aˈi hiti moko lilata hiˈahana. To noto noto bonaˈi yamagi enali ana aˈmofitogati yaˈma bai nagami tegi huto mokonaˈa mikili helago komopaˈani sibina hulata nohina.
3 Sikalafuˈuba limito komopaˈnigu fololago agelo bu galane luto lu nimiˈehinaˈauba neleˈmoto ka meto fotoˈi buˈehina. Anaga aˈi mone bu goˈohube. Ai akafu yagakafa safaˈna moneˈmofihi megesalo minoˈehina. Akafu yagakafamofihi suhi huto gufaˈalo giˈa babu luto minoˈehina. Yaˈma Huˈmamofihi lube sibina sabana lulata huˈehina kaˈa fato suhi fato suhi huto fayahi koyoˈehina. To ana akafu yagakafamofihi lataha'alo 7 to komuˈa 10 minoˈehina.
4 To aˈi ai gukete yaˈma safaˈna to okofuhu gukete i kolo bito minoˈehina. To sekele mamuˈa yaˈma goli efahi minaˈa tito niˈina nasana to hetofa efahi pesesuˈi hiti lito li bati huto i kolo biˈehina. Yanugu masu mone golitu lolo hiˈahana liloto minoˈehina yaˈma moko liseˈnamofihi kolo tananaˈa to foipa nasanamofihi bai toloto minoˈehina.
5 Gobisalo yaˈma suguna giˈa ma lite fayahi keye malago minoˈehina: Bebiloni hepaˈi napaˈa yaˈma noto noto moko liseˈnamofihi to foipa hapaˈamofihi itoˈafihi nani yaˈma nohube luto ligo keyeˈahana.
6 To ana aˈi ai Huˈmamofihi pa sose bonaˈa to Yesutoga i keˈmete mineˈahanaˈmu yabe luto enoho filiˈahana bonaˈi enalitogati golahi noba noba higo komopaˈa sibi huto niˈigo bu goˈohube.
Bu goloto'ni nabaga nelesa ligo topa hoˈohuna.
7 Ya nohugo agelouba ma luto noloka hoˈehina: Henanaˈmu kabaga aka huto topa nohane? Nani aˈmofihi hapaˈa to akafu yagakafa heˈmu kiˈehina yamofihi hapaˈa to suguna kamofihi hapaˈa yaˈma akafu nasanamofihi lataha'a 7 to komuˈa 10 yamofihi hapaˈa yataˈisi yaˈma lu huto huto lu kimilugi kehelibo.
8 Kai akafu yagakafamo bu goˈahata yaˈma koyapaˈi bu hiti minoˈehina yatai yaˈma menohibe. Alihi maˈisi yaˈma keliguti ho tito tiloto buto minoto ho fililinaˈmu yabe. Yaˈma metoga bonaˈi enali bu gelete topa hete minal-abe. Enigiˈani melugu huto mehuˈehinaˈaga ema amuya bame tame hite nehana bonaˈmagihi enigiˈani keyeˈahana bukugu keyete memeleˈahana bonaˈmagihi ya suhi topa haluneˈmu habe. Henaˈmube? Yaˈma akafu yagakafa koyapaˈi minoˈehinamo yatai menohibe. Akuˈi minoto yaˈma i gelehe huto alubeˈmu hibe.

9 Ya'ma hapa'a kekesa keheli bati huto keheliya ibo. Ana hapa'amofihi
kehelilata suhi huto ya'ma ni'ibe. Lataha'a 7 enali kosa 7 ya'ma a'uba si'a
fito nominana kosa ni'ibe. To kosa 7 ya'ma enigihiti bo 7 nehabe.
10 Enalitogati enigihiti bo 5 enali limite fa'mene hi'ahana. Mone'i ya'ma
yatai kaba nohibe. Mone'i ya'ma minoto huto hilube'mu hibe. Ai huto
huloto kana'a hupamone'isi minalibe luto lu eto'ehinamo ni'ibe.
11 Akafu yagakafa koyapa'i mino'ehina yatai kanagu ya'ma menohibe.
Ai ya'ma enigihiti bo 7 enalitoga hepito minalube'mu hibe. Ya hulenogo
napa'ani 8 lolo hilune'mu habe. Ya hilenogo ai minoto enele'mo bati hulata
nasanagu ya'ma bufa huto ho fililube'mu hibe.
12 Komu'a 10 bu go'ahata ya'ma enigihiti bo 10 enali nehabe. To enali
kaba hise'na'ani ya'ma yatai kanagu hapi mefi'ahanamo ni'ibe. Enigihiti bo
foya'ani ya'ma hapi fite akafu yagakafa hiti kana'a hupamone'isi lilune'mu
habe.
13 Enali komopa'ani kehelise'na'ani moneko hulenogo akafu
yagakafamofihi kele kele'i hi etete amuya'ani ya'ma ai yanugu
malalune'mu habe.
14 Ya nehite Hu'mamofihi sipisipi nala'amofihi luba hi etete minalune'mu
habe. Ya nehinogo sipisipi nala'auba to ai'a naga'a hiti enali ya'ma amuya
molo lito buto enifitu falube'mu hibe. Ya nohinogo ai ya'ma enigihiti
bomagihi enogo'anifu to kibina bomagihi enogo'anifu nohinagihe. Ai kehe
i'ehina bo hiti to elesa molo epi'ehina bo hiti to aitoga i ke'mete mine'ahana
bo hiti enali ya'ma akafu yagakafamofihi naga'amofihi hiti luba hi etete
enebe ligilune'mu habe.
15 Ya luto luloto agelouba ma luto molo emito lu nimi'ehina: Nagami'i
napa'a ya'ma mokolo a'uba ai megesaga nohina'a bu go'ahata ya'ma noto
noto bomagihi babeyafa'a fato fato'i to li gehesa fato fato'i to naga'i fato
fato'i enogo fato fato'i ni'ibe.
16 To komu'a 10 bu go'ahatamo enigihiti bo 10 enali to akafu yagakafa
ai hiti ya'ma mokolo a'i aitoga ipakafa hete li felu henogo gukete'a sekele
mamu'a li kisite gufa yapako nehinogo meme'a nelenogo luga'a ya'ma
logouba lalube'mu hibe.
17 Ya hulenogo ya'ma fa'mene minalina'mu yabe. Hu'mau komopa'ani
le'mo babahi hulenogo enali kaga'a ya'ma keheliya ilete komopa'ani hepito
moneko nehinogo amuya'ani ya'ma akafu yagakafamofihi yanugu mele su
helenogo ai kele kele bo'a minalune'mu habe. Ya nehinogo Hu'mamofihi
ka'a ya'ma amuya moloto huto hu bai telenogo enali su halina'mu yabe.
18 To kai mokolo a'i mone bu go'ahatamo ya'ma hepa'i sipi'a lolo nohibe.
Ana hepa'i yauba ya'ma noto noto enigihiti bomagihi hepa'i lataha'a lolo
hilenogo kele kele'i hi etete minalabe luto yamofihi amuya li'ehinamo
ni'ibe.

18

Bebiloni hepa'i tele tulu bi'ehina ka'a

1 To nani agelo mone kokulumaguti limigo bu go'ohuna. Ai amuya'a
legege huto mino'ehina to fana meha'auba melugu i besa lago bu go'ohuna.
2 Ai ka sipi luto ma luto lu'ehina: Bebiloni hepa'mo tele tulu bito bibe. Ai
ho limito nobibe. Buloto foipa fele fato fato'mofihi nohi hepa'a li lolo huto
nohibe. To nama kolotana laga mehana'a fato fato'magi enali nohi hepa'i
lolo huto nominabe.
3 Ai noto noto bona'i enali'i amuya bai nagami tegi hite moko fise
nasana'a epigo mikili helata hi'ahanamo ni'ibe. Noto noto bona'i enigihiti

bo enali lolo hilete moko liseˈnamofihi foyaˈa lite minelata hiˈahanamo niˈibe. Noto noto bo sipi mokolo aˈmofihi nasanaguti bisinisi foya lilata nehana bonaˈi henetite liliˈna kanaˈamofihi suhi hilata hiˈahana to feˈnohaˈani lite yamofihi lolo hilata hiˈahanamo niˈibe.

4 Ya luto lulago kokulumaguti nogo mone ma luto limigo keheliˈohube: Yagapanaˈni lenali ana nohi hepaˈi yaˈma heˈmilete alo. Aitogati alo. Yalo minete ya hepaˈmofihi foipa nasana leˈmo bati hi lalagi. To lose lose nasanaˈa lenalitoga imo o laligi.

5 Ana hepaˈmofihi foipa nasanaˈa yaˈma ikupilo akupilo huto tito kokulumagu fiya ilinaˈa nohibe. To yaˈma Huˈmau kolo tananaˈamu ekesu menohabe.

6 Yanaˈmu li lepilata nehana nonaˈa li gelehe hite epilo. Ya hilete yamofihi ibe ligi abe ligi hite pa se epalalo. Mone kegiˈa ekesa nagami suhi huto lenali nalabe lite leˈmo babahi hi lepeleˈahanamo ana suhi hite ite tite iheˈma aheˈma hite epilo.

7 Enugufamofihi leˈmo lite tite minete lagaˈamofihi gupisalo mineme bite meleke takehi hite minelata hiˈahanamo niˈibe. Yamofihi mone kegiˈa eniginaga fiseˈna to enuluhaya enagabu gilatana yaˈma li huto hite epilo. Ana hepaˈuba yaˈma aˈmofihi sipi aˈi legi huto minoto komopaˈagu ekesa kehelito ma luto nolina: Nani nominotoˈni sipi aˈi gihiti boˈani legi huto nohube. Nani keto aˈi menohube. Eniginaga fiseˈna mekehelise lagaˈnamofihi gupisalo mino lito buto minalubeˈmu hube.

8 Lulata huˈehinamo niˈinaya kanaˈa moneko yupahi ana hepatoga gumiˈi liseˈna asagaˈi huto hu etalinaˈmu yabe. Fililata nasana to enuluhaya enagabu gilatana to kauˈna enohoseˈna huto hulenogo ana hepaˈi logomofihi lahaˈa lolo huto minalibe. Sipi bo Huˈma ai amuyaˈa hiti bouba foipanaˈa pa noso etoto nonaˈa emilibe.

9 To noto noto enikibina bonaˈi hiti yaˈma aˈmofi kumu be gelete lagati lebesibe lite moko lite ana hepato logo efahi keyete nete minelata hiˈahanamo enali logomofihi lokiyaˈa netinogo be gelete yibisu kalasu hite eniginaga finogo minalabe.

10 Ya nehinogo yaˈma hepaˈmofihi enagabu gise nasana keheli faˈmenena lolo huˈehina yanamofihi hapaˈa be gelete enefeleleˈi binogo fotoˈi mine nemelete ma lite lilabe: Akae. Akae. Bebiloni hepaˈi sipi foipanaka mino mone kegiˈa nomalago katiyaˈi hupamone huto hu kimibe.

11 To noto noto bisinisi foya nelina bonaˈi enali lali feˈnohati yaˈma kiˈafu mina filina niˈibe? lite ana hite yibi higo kekeˈi li etalabe.

12 Enali feˈnohi yaˈma ana hite mina filata hiˈahana. Goli efahi to siliba efahi to minaˈa tito niˈina efahi fato fatoˈmofihi to minaˈa tito niˈina pesesuˈi to gukete fayahaˈa hiti asaga hapaˈa to nupa guˈi to lapa mebinaˈa to giˈa silika yabe safa kata to sege yafa lamanaˈa fato fatoˈmofihi to elefeti yagamofihi baga yogoˈa sipi lite lolo hiˈahana nasana to hetofa yafatu to kopatu to aeonitu to kala efatu anaˈina lolo hiˈahana.

13 To sefeyehi tuˈa fato fatoˈi to gupaˈi legita nasana to tuˈa hiti mamufa gilata nasana to lokiya tuˈa hiti tilata nohina nasana to tufofo lilina lamanaˈa to bai nagamiˈi to mesebe oliba ueli to falaˈua keheˈi to uiti legeyaˈa to bulumaka yaga to sipisipi yaga to hosi yaga to hosi yagamagihi kele fefe hulata kale nasana to kele kele yagapanaˈi to bonaˈmagihi enemehi mina filata hiˈahanamo niˈibe.

14 To bisinisi foya lilata nehana bonaˈi enali yaˈma lite lilabe: Liliˈna kanaka bu go bati bati huto minolata huˈahatamo yaˈma faˈmenena lolo huto asu habe. To amuyaka kololo hoto nobibe. To sekele mamukamo hiti to

yogo feˈnohaka hiti buto fenene huto asu hoˈehibe. Hena huto akuˈi lilatamo niˈibe? lite lilabe.
15 To enali anaˈinamofihi ana hepatoga mina fite moni feˈnohi li nupa hilata hiˈahana enali ketaˈa hiti nasana keheligo faˈmenena lolo huˈehina yaˈma be gelete koli hite fotoˈi mine melete nehite yibi hafili hi etete kekeˈi li epalabe.
16 Ya nehite ma lite lilouneˈmu habe: Akae. Akae. Hepaˈi sipiˈamobe. Hena hilibe? Lose lose gukete koholina nupaˈna safaˈna lito i kolo bilata huˈehinamobe. To fayahaˈa hiti nasana golitu lolo hiˈahana fato fatoˈmofihi to minaˈa tito niˈina efahi fato fatoˈmofihi to minaˈa niˈina hetofa pesesuˈi minolata huˈehinamo niˈibe.
17-18 Yaˈma liliˈnaˈa hupamone asaga minaˈa tito niˈina feˈnohi katiyaˈi faˈmene fenene hilibe, lite lilabe.
To asaga nagamilugu botimofihi afoˈagi to anagu bonoho bonaˈi to botigu liliˈna lilata nehana bo to hege nagamilugu bisinisi foya lilata hiˈahanaˈa enali yaˈma ana hite logomofihi lokiya netinogo bu neegete fotoˈi mine melete minalabe. Nehite kekeˈi li epelete kehe sipi ite ma lite lilabe: Akae. Hepaˈi yaˈma sipiˈamofihi ya hu tegiˈa hepaˈi mone akuˈi hiyaga huto huˈehina yabe?
19 Ya lite lilete oifaˈi lahi lataha ˈanilo felete yibisu kalasu hi etete kekeˈi li etalabe. To kehe ite ma lite lilabe: Akae. Akae. Hepaˈi sipiˈamo ana hepa kumu yabe lite hege nagamilugu botimofihi afoˈagi ana hepaˈmofihi anaˈina lolo hilata feˈnohi li nupa hiˈahanaˈa enali yaˈma hupamone kanaˈalo faˈmene kame koko notibe lite lilabe.
20 Lenali kokulumagu nehana to Huˈmamofihi pa sose bonaˈa to aposolo bo to mono ka lu yege hose bo nehana lenali yaˈma lenegelo bite komopatinigu bati hino. Hepaˈi sipiˈamofihi foipanaˈamagi lenalitoga ketaˈa hu lepeleˈahanamo yaˈma Huˈmau yatai nonaˈa epito pa nosabe.
21 Agelomagihi kaˈani ma luto huto hulago agelo amuya bo moneuba efahi felaˈa mone kofito oto hege nagamilugu fi felu ho heˈmigo limiˈehina. Nolimigo ma luto luˈehina: Bebiloni hepaˈi sipiˈamofihi suhi huto amuya moloto fi felu ho heˈminogo buto su ho lamana hilubeˈmu hibe. Bonaˈmagi ana hepaˈi akuˈi bu megalabe luto luˈehina.
22 To sipilohi ite gita ite folonemeyaha kohi fu lite pikuli fu lite minelata nehana li gehesa hite minete enali nogoˈani yaˈma nehana hepaˈi enalitoga akuˈi mone huto mehilubeˈmu hibe. To enayatu fayahi keyeˈahanaˈa yaˈma enalitoga aloˈi su halubeˈmu nohibe. To foyaˈani ya suhi hite fopo fapa hiˈahana yaˈma huto mehilubeˈmu hibe.
23 To hupamone su halubeˈmu hibe. Libiˈmofihi fana mehenaˈa enalitoga mone besa besa melalinaˈmu yabe. To leˈmo nemelenogo boanaˈi enali anaˈi kata hilana nasanamofihi nama enonogo ana huto enali hepato mone huto mehilubeˈmu hibe. To bisinisi foya lilata nehana bonaˈa noto noto bonaˈi enigihiti bo lolo hite minelata hiˈahanamo niˈibe. Enali faga faga lise nasana to nalisanaˈanitu noto noto bonaˈi komopaˈani li sibina hulata huˈehinamo niˈibe.
24 To mono ka leliˈali bo to Huˈmamofihi pa sose bonaˈa to noto noto bonaˈi yege yege kumu yabe lite Bebiloni bonaˈmagi enoho filiˈahanamofihi golahaˈaniuba minaˈa yaˈma ana hepaˈi napaga minoˈehina yaˈmu Huˈmau osahi epilinaˈmu ya suhi ma suhi huto hu etoˈehina yabe.

19

1 Ya hulago nani kokulumagu bonaˈmagihi li gehesa sipiˈalo enali

nogoˈani napa keheliˈohuna. Enali ma lite liˈahana: Huˈmamofihi fokehi lilo. Lubuto bise nasana to sekele mamuˈa hiti fana mehaˈa to amuyaˈa legege huto minoˈehinamo yaˈma Huˈmamofihi aitogago niˈibe.

2 Aiˈa kaga loko nohinaˈa bati huto lamaˈna ka liseˈnamo niˈibe. Mokolo aˈi sipi ai noto noto bonaˈi moko liseˈna hapi fito epito eneleˈmo sibina hulata huˈehina ai foipana pa soto osahi emiˈehina. Ya nohuto Huˈmamofihi panaˈaloboˈa enoho filiˈahanamagihi golapo kumu aitoga minoˈehina yaˈma ai osahi emito apa so su hoˈehibe lite liˈahana.

3 Ya lite lilete Huˈmamofihi fokehi lilo lite akuˈi lite sipi hepaˈi Bebilonitogati logo lokiyaˈa tiba tiba huto mino lito buto minalinaˈmu yabe, lite liˈahana.

4 To olopa kaba bonaˈi lugaˈa 24 to keneˈi amuya moloto minolatana loebe loebe enalapusa fite Huˈmamofihi sekele mamuˈa hiti kefa hisalo minoˈehina aiˈi fokehi lite ma lite liˈahana: Lamaˈnaka yabe. Huˈmamofihi fokehi lilo.

Huˈmamofihi sipisipi nalaˈamofihi yaˈma aˈi li emiˈehina kaˈa

5 Ya hulago sekele mamuˈa hiti kefa hisa niˈina kegiˈagati nogo mone ma luto huto huˈehina: Huˈmamofihi kele kele yagapanaˈa lenali yaˈma agoya hi emilo. Limite nehana tite nehana silagaˈi koliˈa hiti kehelite minelata hiˈahanamo ya suhi hite fokehi lite minalo.

6 Ya lite lago nani bonaˈmagihi li gehesa yamagihi enonogo sipi akuˈi keheliˈohuna yaˈma nagamiˈi lisahi sipi suhi huto ito kokililika suhi huto noligo ka sipi ma luto huto huˈehina: Huˈmamofihi fokehi lilo. Sipi Bomo Huˈmau amuya enebe ligiˈehina boti ai kibina bomofihi foyaˈa huto hu lamana nohibe.

7 Ya huˈehinaˈmu lali legelo bito komopatigu bati hinogo kehelito giˈa liyafa huto leˈmo ho tilune. Huˈmamofihi sipisipi nalaˈamofihi aˈi leˈmo emilina kanaˈa maˈasi henetiˈehibe. Enali ai lihaˈa lolo hiluneˈmu leˈmo hetofa hiˈahabe.

8 Enali lihaˈa koholi gukete gulu gulu hoˈehina Huˈmau emiˈehinaˈa i kololo bi eteˈahana. Yaˈma kata i kololo biˈehinaˈa Huˈmamofihi bonaˈamagi foya lamanaˈa liˈahanamo niˈibe.

9 Kaga ya luto huto higo agelouba kaga mone ma luto lu nimiˈehina: Kai ya huto fayahi koyobo. Huˈmamofihi sipisipi nalaˈa yaˈma aˈi leˈmo emilina kana noseˈna nalabe luto elesa molo epiˈehina bonaˈa enali kehelilabe luto lenofokehi lilo. To mone hiti lu nimito ma luto luˈehina: Ka nokelepuna yaˈma Huˈmamofihi ka legeyaˈamofihi lamanaˈa lu nokumube.

10 Ya luto lu nimigo nalapusa fito lipi emilube luto nohugo oˈe noluto ma luto luˈehina: Ya melubo. Nani kele kele bo kalalukafita kigiboka Yesu lu hokolo huˈehina kaˈa li pili kete lilata nehana bo enali enalaluˈanifita nohube. Kai Huˈmamofihi aigo yaˈma lipi emilane, luto luˈehina.

Yesu lu hokolo huˈehina kauba mono ka leliˈali bonaˈi eneleˈmo babahi higo mono ka lilata hiˈahanamo niˈibe luto luˈehina.

Koholi hosi yagamofihi megesaˈalo minoˈehina bomofihi kaˈa

11 Ya noligo nani nubu bu golago buto kokuluma hokolo nohigo hosi yaga koholi mone bu goˈohuna. Ya nohugo megesaˈalo minoˈehina ai giˈa keheli uleˈale huse linaˈa huto minolata huˈehina to lamaˈna ka lulata huˈehina yabe. Ai kagaˈani loko hilata foya to lubaˈa hiti foya li sibi mehuse fotogo huto bo lilata nohibe.

12 Buˈa luga luga yaˈma logo guluya mehi suhi huto minoˈehina. To lataha'alo yaˈma sipi bomofihi kakiliˈa babu luto biˈehina. To giˈamofihi fayahi gobisalo minoˈehina yaˈma aiˈago leka soto kehelilata nohibe.

13 To i kolo bise guˈa yaˈma golahi fele eteˈahana to giˈa HuˈmamofihiI bagaguti kaˈalo minoˈehina bomo yabe lite meleˈahana.
14 Ai nobigo kokulumagu gimi hiti bo li gehesa sipilo guketeˈani koholina fayahaˈa hiti i kolo bite nehite hosi yaga koholiˈaloko tite minelete megeˈi melete yaˈma biˈahana.
15 Bagaguti yaˈma emitaˈi mone yatamalo sageˈa limito minoˈehina anatu yaˈma noto noto bonaˈi enohoto enebe ligilibe. To aeoni fatusa mone liˈohuto kaba hu epalalubeˈmu hibe to enali yaˈma bai nagamiˈi legeyaˈa i sala kolenogo nogoyaˈa limilata ya suhi huto HuˈmauI amuya bo ai ita bise gofana laga mehinanaˈa li huto huto foipa bonaˈi i sala ko epoloto suhi huto pa solata foya lilubeˈmu hibe.
16 I kolo bise guketeˈalo to luˈalo melete yaˈma giˈa fayahi ma lite keyeˈahana: Kigihiti bo kai asaga enigihiti bonaˈmofihi afoˈanigi to kibina bo kai asaga enikibina bonaˈmofihi afoˈaniga nohane luto koyoto moloˈehina.
17 Ya hulago nani nubu egolago buto agelo mone yegelo nohigo bu goˈohuna. Ai yalo nohuto nama hokolo kapogu helete bila ela nehago asagatoga ka sipi luto kehe i epito luˈehina: HuˈmaI logo efahi sipi nokayanagihe. Ete li gehesa hilo.
18 Ya nehite enigihiti bo enaliˈi enugufa memeˈani to luba kaba bomagihi enugufa memeˈani to gimi bomagihi enugufa memeˈani to hosi yagamagihi hiti enemegesalo mineˈahanamagihi enugufa memeˈani to yege yege bonaˈi hiti kele kele panaˈani to nagalugu minete to faˈmene minanaˈa to tite nehanaˈa limite nehanaˈa enali enugufa memeˈani nalabe luto luˈehina.
19 Ya luto lulago nani akafu yagakafa to noto noto bomagihi gihiti boˈani to luba bonaˈani gonamu tamuˈa ete li gehesa hite nehago bu goˈohuna. Enali yaˈma hosi yaga koholiˈaloko minoˈehina bo ai hiti luba yagapanaˈa gonamu tamuˈa hiti luba enahalune lite henetiˈahana.
20 To akafu yagakafa ai hiti to faga faga mono ka loliˈali bo ai yaˈma akafu yagakafamofihi bulo topa hose nasana suhi huto liˈehina bo hiti nagaˈi etimiˈahana yabe. YaˈmaI faga faga mono ka loliˈali bo ai koyapaˈi akafu yagakafamofihi mehaˈa enalapusa fi emiˈahana bonaˈi to akafu yagakafamofihi omihaˈa enogobisalo fayahi geˈahanamagi hiti topa hose foyaˈatu enaliˈi komopaˈani leˈmo sibi sibi huˈehina. Yana bo hiti to akafu yagakafa hiti eneleˈmoto logoˈa hiti nagami hefunugu kala efahi logo loto nohinagu yaˈma heˈmi etatogo mefilise hite limiˈahaˈina.
21 Limilaˈigo luba bonaˈatitimofihi yaˈma hosi yaga koholiˈamofihi megesaˈalo minoˈehina ya suhi huto bagaˈaguti emitaˈi yatamalo leke ho limiloto enoho gehesa huˈehina. Ya hulago asaga namamagi henetite enugufa memeˈani nete nete neenumu hiˈahana.

20

Kufu kanaˈa mone tauseni yanamofihi kaˈa

1 Ya hulago nani nubu egolago kokulumaguti agelo mone limigo bu goˈohuna. YaˈmaI yatama kelimofihi foloke'a to seni nagaˈi sipiˈa mone liloto minoˈehina.
2 Ai yaˈma hagulu osifaˈi koyapaˈi ema afenuga minoˈehina, Satahi fato giˈa Foipa Fele aiˈa yaˈma gilo yato liloto kufu moneko tauseni yaˈma naga nonugu minalibe luto lu etoˈehina.
3 Agelouba ya hu etoto keli yatama yaˈma fitu fo heˈmigo limiˈehina. Limilago kafe yaˈma giloto keyaˈi moloto li hetofa huˈehina. Noto noto

bonaˈmagihi komopaˈani akuˈi leˈmo sibina mehu epolose faˈmene mino lito buto nehitogo kufu moneko tauseni yaˈma su holenogo gulu he ketenogo yaˈma tito kanaˈa hupamoneˈisi minalane luto lu etoˈehina.

4 To nani sekele mamuˈa hiti kefa hisa babu luto niˈigo bu goˈohuna. Bu nogogo bonaˈi yaˈma heneti su hete kefalo yaˈma minete bila ela heˈahana enali lube laga hibe foya lilabe luto lu epoloˈehina. To Yesu luto luˈehina kaˈa hiti Huˈmamofihi kaˈa enelesa meligo lu yege heˈahago lubahaˈani emitatu laga hiˈahana enali enemehaˈani bu goˈohuna. Enali akafu yagakafa aiˈa to mehaˈa enalapusa fite enofokehi mehanaˈa to ai omihaˈa yaˈma enogobisalo to li enayanugu memeleˈahanaˈa bu goˈohuna. Enaliˈi lubahaˈani laga hiˈahanaguti akuˈi ho tite minete Kilisito hiti enigihiti bo foya nelinogo kufu moneko tauseni bilinaˈmu yabe.

5 Filite biˈahana lugaˈamagi enali yaˈma ho metiˈehinogo kufu moneko tauseni yaˈma su halibe lite yamofihi geba hite faˈmene mineˈahana. Filiˈahanaguti ho tilatana bu goˈohunaya ho tilatanamofihi yataˈa kohe toto monekoˈisi niˈibe.

6 Ana filiˈahanaguti ho tiˈahanaˈa bu goˈohuna yaˈma molo emilata nehana bonaˈi enegelo bite enali komopaˈanigu lagaˈa kehelilatamofihi gupisalo baˈnesabe. Bonaˈi ya hiˈahanaˈamagi enali fililana napa 2 yanauba yaˈma enugufa pata mesilubeˈmu hibe. Enali Huˈmamofihi to Kilisitohi mamufa gi emilata bonaˈi lolo hite minaluneˈmu habe. Ya nehinogo ai hiti enigihiti bo foya lelite biba biba hite kufu moneko tauseni bu enebe ligilinaˈmu yabe.

Kilisitou Satahi leˈmo laba hugo limilinaˈmu

7 To kufu moneko tauseni su nehenogo Satahi yaˈma yatama keliguti gulu he etenogo akuˈi yaˈma henetilubeˈmu hibe.

8 Henetiloto noto noto bonaˈi melugu nekisa bokisaˈaga yaˈma Gogo metogati to Magogo metogati bonaˈi komopaˈani leˈmo sibina hu epoloto eneleˈmo negi nagi noloto bonaˈi enogoˈna henogo luba li huto hilabeˈmu eneleˈmo nupa hilubeˈmu hibe. Enali napaˈani yaˈma kaheˈi ya suhi hite leka soto leka soto su mehose suhi huto nehabe.

9 Yaˈma Satahi luba bonaˈamagi henetite meˈi kelehi sipiˈa moneto yaˈma bite Huˈmamofihi lamanaˈa bonaˈa li gehesa nehanaga to Huˈma bita hulata nohina hepaˈi Yelusale hepatoga biba biba hite kofohi malaluneˈmu leˈmo bi yigiluneˈmu habe. Ya nehinogo kokulumaguti logo lolito limito logouba enolo pululu halinaˈmu yabe.

10 Ya nehinogo Satahi yaˈma afetoga bonaˈi enimiˈi moloˈehina bo ai hiti fela logomofihi hefuhaˈagu kala efahi logogu loto niˈinagu fi felu ho heˈminogo limiˈehina yabe. Koyapaˈi akafu yagakafa ai hiti to faga faga mono ka leliˈali bo ai hiti anagu fi felu ho heˈminogo limiˈahaˈinagu yaˈma Sata hiti limiˈehina. Enali yaˈma ufehaˈa hiti nasana kofi epelelenogo kanaˈamu kanaˈamu utehi etehi enagabu kumu kalafa hite minaluneˈmu habe.

Alihaˈa ka foya sipi huto hilina yupahi

11 To nani sekele mamuˈa hiti kefa hisa sipilo koholi nasana mone bu goˈohube. Gupisaˈalo minoˈehina ai gobisa bu goˈohuna yaˈma kokuluma hiti meˈi hiti gobisaloti koli hilete akuˈi huto mehiteˈatiti minigiˈahaˈina.

12 Ya nehaˈigo filiˈahana bonaˈi tite minanaˈa limite minanaˈa sekele mamuˈa hiti kefa hisamofihi gobisalo ho tite nehago bu goˈohuna. Kefa hisalo minana bouba buku mone li paka soloto minoˈehina. To mone buku li paka sago bu goˈohuna yaˈma amuya minoba minoba nehana bonaˈmagihi

enigiˈani koyo moloˈehina buku minoˈehina. To filite biˈahanaˈamagi enali hite melete hiˈahana suhi ka lamanaˈa yaˈma bukugu keye meleˈahana yaˈma HuˈmauA bu goloto kagaˈani libe sibi hifi bati hifi loko huto minoˈehina.
13 To ana kanalo hege nagamiˈmofihi komopaˈagu filite keˈahanaˈa enaliˈi eneleˈmo tiligi soˈehina. To fililata nasanamofihi to kene mala malamofihi komopaˈagu filite bite mineˈahanaˈa enali hiti eneleˈmo tiligi soˈehina. To ka foya li kehelise bouba filite biˈahanaˈa bonaˈi asagaˈi enali lite melete hiˈahanamofihi hapaˈa li nupa huto kaˈani loko huto pa soseˈna epiˈehina.
14 Ya hulago filiseˈna hiti kene mala mala hiti etali logomofihi hefuhaˈagu kala efahi logogu loto niˈinagu etefelu ho heˈmigo limiˈahaˈina. Yanauba filiseˈna napa 2 lolo huˈehibe.
15 To ana bonaˈi yaˈma enigiˈani amuya minoba minoba nehana bonaˈmagihi enigi koyo moloˈehina bukugu meniˈinaˈa enali yaˈma logomofihi hefuhaˈagu kala efahi logogu loto niˈinagu fitu fo heˈmigo limite mineˈahana.

21

Kokuluma yuhufa to meˈi yuhufa huto hiˈahaˈibe

1 To nani nubu egolago kokuluma yuhufa to meˈi yuhufa hiti bu goˈohuna. Kokuluma tafaˈa to meˈi tafaˈa etali bite su heteˈatiti to hege nagamiˈi ana huto buto su nohago silagaˈi fenene hiˈahana bu goˈohube.
2 To lamana hepaˈi Yelusale yuhufa yaˈma kokulumagu HuˈmauA nohinagati nolimigo bu goˈohuna yaˈma moneˈmofitogati aˈi leˈmo emiluneˈmu sekele mamu hi etelago kata hilata yupahi minoˈehina ya suhi huto niˈigo bu goˈohuna.
3 To sekele mamuˈa hiti kefa hisaloti nogoˈa sipi ma luto malago kehaliˈohuna: HuˈmamofihiA nohi hepaˈa yaˈma bonaˈmagihi enubulo huto nohibe. Ai enali hiti moneko babeyafa huto minoto lito hinogo enali yaˈma bonaˈa yagapanaˈa lolo hite minaluneˈmu habe. AiˈaB enalitoga mino moloto minoto HuˈmauA afoˈanifu minalubeˈmu hibe.
4 HuˈmauA aiˈaB enalitoga yibi hise nasanamofihi enubu nogoya kele li epalalubeˈmu hibe. Filiseˈna to yibi bena hiseˈna to enagabuˈi giseˈna yanana su henogo akuˈi moneˈa huto mehilubeˈmu hibe. Tafa nasana yaˈiyaˈa yaˈma buto su halibe luto luˈehina.
5 To sekele mamuˈa hiti kefa hisalo nohinaloti ma luto lu nimiˈehina: Nani nasana silagaˈi yaˈma yuhufa li huto nohube luloto mone hiti lu nimiˈehina: Kai yaˈma nasanamofihi fayahi koyoto molobo. Ma kaga yaˈma lamanaˈa linogo li pili kalinamo niˈinagihe.
6 Ya luto luloto ma luto lu nimiˈehina: Ali bati hu su hobe. Nani koyapaˈi kohe toto minoˈehina alihi moloto nasana hapi filatana to li su holatanamofihi afoˈafita nohube. MoneˈamagiA enali nagami kumu noepesinogomo nanitogati minoba minoba nagamiˈi yaˈma ipi opoho nagamiluguti hefite nelete bite minalabe luto ya suhi huto minaˈa meniˈigo faˈmene epilubeˈmu hube.
7 LugaˈamagiA enali mono kagu amuya melete mine lite bite minalanamagi Satahi lubaˈa be ligilanamagi yaˈma ana nasana molo lilanaˈmu yabe. To nani yaˈma HuˈmauA afoˈafu lolo huto nehinogo enali yaˈma yagapanaˈni lolo hite minaluneˈmu habe.
8 To lugaˈamagiA ufehaˈa hiti nasanaˈmu enelesa lilina bonaˈi to mono ka keheli heˈmilata bonaˈi to kolo tanana lilata nehana bonaˈi to enoho fililata nehana bonaˈi to mokolo bonaˈi to nalisalo bonaˈi to faga lugefa

enalapusa fi emilata nehana bonaˈi to faga fagalo bonaˈi yaˈma yaˈiya nasana lite minelata hiˈahana asagaˈi yege yegetoga enali nohi hepaˈani logoˈa hiti nagami hefunugu kala efahi logo loto niˈinagu yaˈma minalabe luto luˈehinamo niˈibe. Ya nasanauba yaˈma filiseˈnamofihi napa 2 lolo nohibe.

Yelusale hepaˈi yuhufa huto hilibe

9 To agelo 7 enali lapeˈanigu bagaˈa hiti gumiˈi hose nasana 7 bai tago liˈahana enalitogati moneuba nanitoga oto ma luto lu nimiˈehina: Obo. Huˈmamofihi sipisipi nalaˈamofihi leˈmo emilana aˈi kelepilube.
10 Ya luto lulago Sikalafuˈuba komopaˈnigu tito neleˈmoto nohigo kosa yatama moneto yaˈma agelouba neleˈmoto tito hepaˈi sipi, Yelusale hepaˈmo yaˈma kokulumagu Huˈmau nohinagati nolimigo nelepigo bu goˈohuna.
11 Huˈmamofihi sekele mamuˈa hiti fana mehaˈalo besa besa lago hepaˈmofihi bulo kefahi sipi mone minaˈa tito minoˈehina giˈa yasipa efahi ya suhi huto okabaˈauba biya nonuhu nagami suhi huto besa lago minoˈehina.
12 Efahaˈa gegisa sipi yatama nohi hepaˈi leˈmo bego huto minoˈehina gegisamofihi kasihaˈa 12 minoˈehina. To kasihaˈalo yaˈma agelo 12 enali kaba hite mineˈahana. To kasihaˈalo yaˈma Isilaeli bonaˈmagihi nagaˈi 12 enali enigiˈani yaˈma moneko moneko fayahi keyete meleˈahana niˈigo bu goˈohube.
13 Yege notinaˈaga kasihi loegi monegi to mone kegiˈa kasihi ana huto loegi monegi to mone kegiˈa kasihi ana huto loegi monegi to yege nolimina'aga ana huto kasihi loegi monegi niˈibe.
14 Ana gegisamofihi efaha lukesaˈa yaˈma 12 mino bego huˈehina. To lukesaˈa 12 yanamofihi gupilo Huˈmamofihi sipisipi nalaˈamofihi aposolo bonaˈa 12 enigiˈani fayahi keyete malago niˈibe.
15 Agelo ka mone luto lu nimiˈehinauba aiˈya fatusa mone golitu lolo hiˈahana liloto minoˈehina. Yatu yaˈma nohi hepaˈi to kasihaˈa to gegisaˈa molo babeyafa huseˈnaloti yaˈma molo legege hilubeˈmu hibe.
16 Ana hepaˈmofihi folagahaˈa to sopaˈa yaˈma moneko legege huto niˈibe. To agelouba mone kegiˈa fatusaˈaloti li molo legege huto bu goˈohuna yaˈma 2200 kilomita ya huto niˈibe. To yofohi tubuseˈa to lugaˈaga to yatamalo tiˈehinaˈa yaˈma moneko legege huto niˈibe.
17 To agelouba gegisa be ligiˈehinaˈalo molo legege higo 66 mita ya suhi huto niˈigo bonaˈmagita molo legege huseˈna liˈohuta ya suhi huto agelouba liˈohuto molo legege higo bu goˈohuna yabe.
18 Nohi hepaˈmofihi gegisaˈa yaˈma okohona efahi giˈa yasipa efatotiko bego higo minoˈehina. To ana hepaˈmofihi yaˈma goli efahi gapo gapo suhi huto besa besa lananatu lolo hite malago minoˈehina.
19 Nohi hepaˈmofihi efaha lukesaˈa yaˈma efahi minaˈa tito minoˈehina fato fatoˈmofihi leˈmo ho tiˈahana lukesamofihi napa 1 yaˈma okohona efahi giˈa yasipa kefatu lolo hiˈahana. To lukesa napa 2 yaˈma sitaha efahi giˈa safaiya kefatu lolo hiˈahana. Lukesa napa 3 yaˈma koholi efahi giˈa agate kefatu lolo hiˈahana. Lukesa napa 4 yaˈma kifiyaˈnalago efahi giˈa emalali kefatu lolo hiˈahana.
20 Lukesa napa 5 yaˈma golanogo efahi giˈa onikisi kefatu lolo hiˈahana. Lukesa napa 6 yaˈma safa efahi giˈa konilia kefatu lolo hiˈahana. Lukesa napa 7 yaˈma kala efahi satuna giˈa kilisolaiti kefatu lolo hiˈahana. Lukesa napa 8 yaˈma kifiyaˈnalogoˈna efahi giˈa belilo kefatu lolo hiˈahana. Lukesa napa 9 yaˈma fuleˈnafa satu legi huto efahi giˈa topasi kefatu lolo hiˈahana.

Lukesa napa 10 ya'ma kifi suhi huto efahi gi'a kilisopelesi kefatu lolo hi'ahana. Lukesa napa 11 ya'ma okohona mekufi'i ya suhi hina efahi gi'a yasini kefatu lolo hi'ahana. To lukesa napa 12 ya'ma safa yuhusa efahi gi'a ametisi kefatu lolo hi'ahana.
21 To kasiha'a 12 pesesu'i koholi mina'a tito ni'ina'aloko 12 ya'aloti lolo hi'ahana. Kasihi moneko moneko ya'ma pesesu'i sipi'alotiko lolo hi'ahana. Nohi hepa'mofihi kapo'a ya'ma goli efahi bala bala tuto ya suhi nohina'alotiko lolo hago gapo gapo'i ya suhi huto besa loto mino'ehina.
22 Nani bu go bati huto bu gose huto hina sipi mono nohi ya'ma maga nohi hepatoga meni'igo bu go'ohuna. Sipi bo Hu'ma amuya'a hiti enebe ligi'ehina bo ai to sipisipi nala'a hiti ya'ma etali mono lolo huto neha'ibe.
23 To ana hepato ikahi yegemofihi fana meha'auba fi besa lalina foya'a meni'ibe. Hu'mamofihi sekele mamu'a hiti fana meha'auba fi besa lalina'mu yabe. To ai sipisipi nala'auba libi'i lolo huloto minalube'mu hibe.
24 Noto noto bona'i enali ana hepa'mofihi fana meha'agu bila ela hi-lana'mu yabe. To noto noto enigihiti bona'i enali sekele mamu'animofihi nasana mina'a ana hepatogago ya'ma lelite bibi hilune'mu habe.
25 Ana hepa'i ya'ma sinihi gito go'i luto mone mehilina'mu yabe. Ya hu'ehinaya ana hepa'mofihi kasiha'a ya'ma fuligaha suhi huto hokolo huloto minalina'mu yabe.
26 Noto noto bona'i enali sekele mamu'amofihi nasana mina'a tito ni'ina fitu fo he'migo limo ito limi'ehinana ana hepatoga lelite henetilana'mu yabe.
27 Kolo tanana mone ya'ma anagu tito mefalalina'mu yabe. To bona'i mone'amagi enubuya nohina nasana mone lilana to faga faga lite nehilana'a enali ana hepalugu tite meminalana'mu yabe. Enigi'ani Hu'mamofihi sipisipi nala'auba bati hi'ahana'a minoba minoba hise bona'magihi enigi'ani bukugu koyo molo'ehina bona'i enali'anisigo bite henetilana'mu yabe.

22

1 To agelo ai mino kosaba huse nagami'i napa'a biya nonuhu suhi mone nelepigo bu go'ohuna. Ya'ma bu'a gili gili huto ni'ina to Hu'ma to sipisipi nala'a etali sekele mamu'a hiti kefa hisa maha'alugati ya'ma nagami'i nobuto,
2 hepa'mofihi kapo folaganugu nomobina. To nagami'i luga luga amuya moloto oto minolatanamofihi yafalo nohina yamofihi legeya'a bona'i ne-lenogo gufa'ani minoba minoba huse'na ya'ma suhi huto fato fato'mo legeya'a 12 ikahi go'i lu etana lu etana kanalo legeya'a hoto luya'i lolata nohibe. Noto noto bona'magi ana yafamofihi haya'a ya'ma gufa'anilo felete minete bati hilune'mu habe.
3 Ana hepato ya'ma Hu'mamofihi gumi ho'ehina bo mone metilina'mu yabe.

Hu'ma ai to sipisipi nala'a etali sekele mamu'a hiti kefa hisa huto hulenogo bona'a kele kele'amagi enali agoya hi etete minalana'mu yabe.
4 To enali okaba'a be gelete minalana'mu yabe. To gi'amofihi fayaha'a enogobisalo huto huto minalube'mu hibe.
5 To ana hepato ya'ma metepu mone meilube'mu hibe. To libi'afi to yegemofihi fana meha'a yamofihi foya'a mone huto mehilube'mu hibe. Hena'mube? Sipi Bo, Hu'ma ai'a ya'ma fana meha'a epinogo minalana'mu yabe. To hepa'i afo'afu enali enigihiti bo kaba hise foya lelite mineme bite minalana'mu yabe.

Yesu i behe huto alinamofihi kaˈa

6 To agelouba ma luto lu nimiˈehina: Kaga yaˈma lamanaˈa nolugo uleˈale
nohinamofihi niˈibe. Sipi Bo, Huˈma ai Sikalafuˈa yaˈma lu enabagalo
enabagalo nohina bonaˈi noepilata bo aiˈa yaˈma ageloˈa ho lifigo kele
kele bonaˈa lenaliˈi kanaˈa yatama mehuˈehinogo huto hilibe luto luˈehina
nasana lamanaˈa yabe luto lu epito kelepugo bu nogane.
7 Yesu aiˈa ma luto nolina: Kehelibo. Nani meleˈisi foiya lenalitoga
bilubeˈmu nohube. To moneˈa lenali bukugu yaˈma suguna ka huto hilinaˈa
mone koyoto moloˈehinamo yaˈma keheli emise hite kaba hite lite minalana
enali yaˈma enegelo biluneˈmu habe.
8 Nani Yonita anaˈina silagaˈi yaˈma bu goto kehelito li su hoˈohuna. Keheli
su holotoˈni agelouba anaˈina yaˈma nelepiˈehina ai gigusaˈaluga buto lipito
nalapusa fi emilubeˈmu nohugo
9 aiˈa: Oˈe, luto ya mehubo luto lu nimiˈehina. Nani kalalukafita nohube.
To kalukagihi ka leliˈali nehana bomagihi enalaluˈanifita nohuto to foyaˈani
ana huto noluna bo nohube. To yaˈma bukugu kaga keheliba keheliba hite
neminanaˈa enali enalaluˈnifita nohube. Kai Huˈmamofihi aiˈago yaˈma
lipito kalapusa fi emibo.
10 Ya luto luloto ma luto lu nimiˈehina: Kai buku mamofihi huto hilina
suguna kaˈa yaˈma li fala mekibo. Kaga yaˈma lamanaˈa kolo hilina kanaˈa
aloˈi hupamone huto nohinagi lu yege hobo.
11 Ya huˈehinaˈmu foipa nasana lilata nehanaˈa enali lilete nehilabe. To
komopaˈani kolo tenogo enali minalune lite mine lite bite minalabe. To
mono kagu fotogo hite minalune lite minalanaˈamagi yaˈma fotogo hite
minete mine lite bite minalabe. To biye bonaˈi enali minalune lite yaˈma
biyeˈi mine lite bite minalabe.
12 Yesu ma luto luˈehina: Kehelibo. Nani meleˈisi bilunaˈmu yabe.
Butoˈniyaˈmamone kegiˈa nonaˈa pa soto lepilube luto lito bilubeˈmu hube.
Bonaˈmagilolohitemeletehiˈahanamofihi mone kegiˈa li legege huto leˈmo
eto eto huto epilunaˈmu yabe.
13 Nani kohe toto alihi moloto munuhaˈa to hapaˈa hapi filatana to li su
holatanamofihi afoˈafitamo nohube.
14 Guketeˈani okala hite gulu gulu guˈani leˈmo bati bati nehana
bonaˈmagi kumu kehelugo lagaˈni nebesilata nohibe. Enali yaˈma lu
epinogoˈni uleˈale huto minolata yafamofihi legeyaˈa nelete minoba minoba
nehanaˈamagihi yaˈma epinogoˈni nalabe to yaˈma nohi hepaˈmofihi kasin-
ugu tilabe.
15 Nohi hepaˈi nosipetoga ema minalanaˈa enali kolo tanana liˈahanaˈa to
nalisalo bonaˈi to mokolo bonaˈi to enoho fililata bonaˈi to lugefa nasanalo
enalapusa fi emiˈahana bonaˈi to fagalo bonaˈi hiti enali foyati bati huto
niˈibe lite faga lilete komopaˈanigu li sibina nehanaˈa yaˈma enali asagaˈi
fegutoga minalanaˈmu yabe. Enali hepalugu metilanaˈmu yabe.
16 Nani Yesuita yaˈma agelоˈni ho lifinogo ai yaˈma bonaˈni li gehesamu li
gehesamu lenaliˈi yaˈma kagaˈa lu yege hoto lu lepilibe. Nani yaˈma Tebitihi
tataˈagihi to aiˈa nagaˈi nohube. To goˈi lilubeˈmu nohigo sonofiˈi ofuˈyahi
fana mehaˈa nohube luto luˈehina.
17 Huˈmamofihi Sikalafuˈa to ai sipisipi nalaˈamofihi lihaˈa hiti: Kai
obo, lilete nelaˈibe. To lugaˈamagi kaˈa yaˈma kehelilete ana hite ma lite
lilabe: Kai obo. Lugaˈamagiminobaminobanasanamofihi nagami kumu
noepesinogomo magati ete hefite nalabe. Enali nalune litemo ete magati
nagamiˈi minaˈa meniˈina, faˈmene nalabe luto: Nanitoga alo, luto Yesu ya
luˈehina.

Yoniu bu enogo su hoˈehina kaˈa

18 Yaˈma bukugo suguna ka fayahi koyoto moloˈehina yaˈma leka sete
kehelilana bonaˈi nani yatai lusiga lipoti noepube: Lugaˈamagi enaliˈani
enegekesa kehelite ka mone hiti molo emilana enali yaˈma Huˈmau silaga
gumi hose nasana bukugu fayahi koyoto mologo niˈina analo molo emite
megeˈi malalibe.
19 To lugaˈamagi enali bukugu suguna ka huto hilinaˈmu yaˈma mone lu
laga hite heˈmilana bonaˈi enalitoga Huˈma uleˈale huto minoba minoba
yafamofihi legeyaˈa moneˈa mo si epalalinaˈmu, to nohi hepaˈi lamanaˈa
enali metilanaˈmu yabe. Ana nasanamofihi kaˈa yaˈma bukugu koyoto
mologo niˈibe.
20 Kaˈa huto huˈehina yaˈma lusiga lulata bo aiˈa ma luto nolibe:
Lamaˈnaka. Lenalitoga maˈasi alubeˈmu nohube. Lamaˈnaka. Sipi Boti,
Yesuo. Kai obo.
21 Sipi Boti Yesuhi leheˈmoseˈnaˈa lenalitoga mino moloto mineno.